MONUMENTA

SPECTANTIA

HISTORIAM SLAVORUM MERIDIONALIUM

VOLUMEN XXX/1.

SCRIPTORES

VOLUMEN IV.

BALTHASARI ADAMI KERCSELICH:

ANNUAE 1748—1767.

SUMPTIBUS ... ARTIUM.

EX OFFICINA SOCIETATIS TYPOGRAPHICAE.

U knjižari jugoslavenske akademije (knjižari Dioničke tiskare) u Zagrebu

mogu se dobiti knjige, koje su svojina jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, i to:

I. Zbornici, koje izdaje akademija.

1. **Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.** (Knj. 1—147):
   Knjige 1—80 zajedničke su za sva tri razreda; od njih nema više u zalihi knj. 4—10, 12 i 14, ostale pako stoje:
   knj. 1—19 po 2 K. 50 fil.
   „ 20—79 „ 3 K.
   „ 80 4 K.
   Počamši od knj. 80:
   Posebne knjige razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga: svaka knj. po 3 K.,
   samo knj. 120 4 K., a 142 knj. 3 K. 50 fil.
   Posebne knjige razreda matematičko-prirodoslovnoga:
   knj. 137, 139 i 141 po 2 K., ostale knj. po 3 K.,
   samo knj. 111 i 122 po 5 K.
   Boškovićeva stogodišnjica: knj. 87, 88 i 90 stoji 9 K.
2. **Stari pisci hrvatski.** (Knj. 1—21.)
   Knj. I. Pjesme M. Marulića. U Zagrebu 1869. Ciena 4 K.
   „ II. Pjesme Šiška Menčetića Vlahovića i Gjore Držića 1870. Ciena 4 K.
   „ III. i IV. Pjesme Mavra Vetranića Čavčića. 1871. i 1872. Ciena III. knj. 4 K., knj. IV. 5 K.
   „ V. Pjesme Nikole Dimitrovića i Nikole Nalješkovića. 1873. Ciena 4 K.
   „ VI. Pjesme Petra Hektorovića i Hanibala Lucića. 1874. Ciena 4 K.
   „ VII. Djela Marina Držića. 1875. Ciena 6 K.
   „ VIII. Pjesme Nik. Nalješkovića, A. Čubranovića, M. Pelegrinovića i S. Mišetića Bobaljevića i Jegjupka nekoga pjesnika. 1876. Ciena 3 K. 60 fil.
   „ IX. Djela Ivana Fr. Gundulića. 1877. Ciena 10 K.
   „ X. Djela Frana Lukarevića Burine. 1878. Ciena 5 K.
   „ XI. Pjesme Miha Bunića Babulinova, Maroja i Oracija Mažibradića i Marina Burešića. 1880. Ciena 3 K. 60 fil.
   „ XII., XIII. i XIV. Djela Gjona Gjora Palmotića. 1882., 1883. i 1884. Ciena knj. XII. 6 K., XIII. 7 K., XIV. 4 K.
   „ XV. Djela Antuna Gledevića. 1886. Ciena 4 K.
   „ XVI. Djela Petra Zoranića, Antuna Sasina i Savka Gučetića Bendevševića. 1888. Ciena 5 K.
   „ XVII. Djela Jurja Barakovića. 1889. Ciena 6 K.
   „ XVIII. Pjesni razlike Dinka Ranjine. 1891. Ciena 5 K.
   „ XIX. Djela Gjona Gjora Palmotića. 1892. Ciena 1 K.
   „ XX. Crkvena prikazanja starohrvatska XVI. i XVII. vijeka. 1893. Ciena 5 K.
   „ XXI. Djela Dominka Zlatarića. 1899. Ciena 5 K.
3. **Starine.** Knj. I—XXIX. 1869—1898. Ciena I. knjizi 2 K. 50 fil., Knj. VII., X., XXI., XXII., XXIII., XXIV., XXV., XXVI. i XXIX. po 4 K., ostalim po 3 K.
4. **Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium.** (Knj. [illegible])
   Knj. I—V., IX., XII., XVII., XXI., XXII. 1868. 1870, 1872. [illegible] 1878. 1882. 1886. 1890. 1891. Listine o odnošajih između južnoga Slavenstva i mletačke republike. Ciena I., II., III. i IX. po [illegible] K., IV. [illegible] XXII. po 8 K., V. i XII. po 5 K., XVII. knj. 4 K.
   Knj. VI., VIII., XI., 1876. 1877. 1880. Commissiones et relationes venetae. Tom. I. II. III. Ciena VI. i XI. knj. 4 K., VIII. knj. 5 K.
   Knj. VII. 1877. Documenta historiae chroaticae periodum antiquam illustrantia. Ciena 12 K.
   Knj. X., XIII. Monumenta ragusina. T. I. 1879 et II. 1882. Ciena X. knj. 6 K. Knj. XIII. 6 K. Knj. XIV. Scriptores. Vol. I. Annales ragusini Anonymi item Nicolai de Ragnina. 1883. Ciena 6 K.

MONUMENTA

SPECTANTIA

HISTORIAM SLAVORUM MERIDIONALIUM.

EDIDIT

ACADEMIA SCIENTIARUM ET ARTIUM SLAVORUM
MERIDIONALIUM.

VOLUMEN XXX.

ZAGRABIAE 1901.

EX OFFICINA SOCIETATIS TYPOGRAFICAE.

CANONICUS ZAGRABIENSIS
PHIL. ET THEOL. DOCTOR.

SCRIPTORES

VOLUMEN IV.

BALTHASARI ADAMI KERCSELICH:

ANNUAE 1748—1767.

PROOEMIO DE VITA OPERIBUSQUE SCRIPTORIS PRAEMISSO DIGESSIT

T. SMIČIKLAS.

ZAGRABIAE 1901.

IN TABERNA LIBRARIA EJUSDEM SOCIETATIS TYPOGRAPHICAE.

A. Životopis Baltazara Adama Krčelića.

Pred stotinu i više godina pokušao uman čovjek, da napiše Krčelićevu biografiju. Ostavio nam žalibože samo njekoliko listića bilježaka. Napisao i mali uvod, koji ovako počimlje: „Hominis, per quem non mediocris facta est accessio Croatici nominis gloriae, vitam enarrare libet. Erit profecto tempus, quo Kerchelichii ejusque similium res gestas posteri lecturi sunt avidissime".[1] Ovako je mislio i moj nezaboravni učitelj i akademik ***Matija Mesić,*** kada je prije dvadeset i šest godina napisao u „Radu" raspravu: ***O Krčeliću i njegovih Annuah.***[2] To je godinu dana kašnje dopunio sa svojim prinosom u „Starinama": ***Korespondencija Krčelićeva i nješto gradje iz njegove velike pravde.***[3] Premda je Mesić napisao gotovo omašnu knjigu, opet završuje, da ju i sam ne smatra „podpunim i savršenim djelom, nego prispjevkom samo za pravi vjekopis Krčelićev". „Zato sva radnja moja — veli Mesić — premda dosta obsežna, ne daje podpune slike života i djelovanja muža onoga, o kojem govori. Ja scienim medjutim, da sada već neće biti tolike muke, da se napiše savršen životopis Krčelićev, pošto sam ja u ovoj svojoj radnji poglavite zgode njegova života izpripoviedao, sav mu književni rad pokazao i donekle ocienio i napokon brižno pobilježio one momente, u kojih se prikazuju misli Krčelićeve i nazori, riečju sve ono, po čem se može ustanoviti i ocieniti vriednost njegova. Što još i nakon moje radnje ostaje dvojbeno, neodlučno i nejasno, razbistrit će se i ustanoviti, kada se prouče još svi oni izvori, do kojih ja nisam došao".[4] Mesić nije bio još proučio niti upotrebio onih pisama, koja je godinu dana poslije toga priopćio u Starinama. On nije proučio sve rukopise Krčelićeve, da i iz njih crpa za biografiju njegovu. On nije ocijenio njegovih štampanih djela. Tek ponješto je ocijenio njeke rukopise. On nije napisao Krčelićevu biografiju. To ću ja sada pokušati.

[1] Vita reverendissimi viri Balthasaris Adami Kerchelich, Abbatis et canonici Zagrabiensis, u akad. arkivu pod signaturom II. b. 111.

[2] Rad XXXII. 1—82.

[3] Starine VIII. 93—243.

[4] Rad XXXII. 76.

I. 1715—1748 do osnutka „Annua".

B. A. Krčelić rodio se dne 5. februara 1715. u Brdovcu kraj Zagreba od veoma štovanih roditelja plemićkoga roda, oca Nikole i majke Judite rodjene Darić. Djedovi mu se doseliše iz Krbave, zato se piše de Corbavia. Kumovali su mu na krstu podban Adam David Rauch i barunica Julijana Sermage rodjena Moskon. Već sama imena kumova govore, da su mu roditelji bili „apprime nobiles", kako nam kaže i njegov suvremenik.[1] Sam nam spominje na više mjesta svoju braću: Krsta, fiškala grada Zagreba. koji je mlad umro, Josipa, koji je kao oficir poginuo u buni križevačkoj, Ignjata, župnika u Kravarskom, sestru Anu, udatu za Franju Hadrovića, a i sestra Julijana spominje se.[2] Već sa osam godina dovede si otac sina Baltazara u Zagreb. Ovdje počme učiti gramatiku kod otaca jezuita.[3] U četrnaestoj godini dospije u zagrebačko sjemenište na rodbinsku štipendiju kanonika Nikole Dianiševića. „Prababa moja" — veli sam — „bila je Kristina Dianišević, a rodjena sestra ovoga prepozita".[4] Poslije bude poslan u Beč u hrvatski kolegij, da uči filozofiju, napokon na teologiju u Bolonju opet u drugi hrvatski zavod. Već je na stazi da bude svećenikom. Dvije čudne prikaze ojačaše mu — veli on — volju, da podje u svećenike. U sedamnaestoj godini, veli sam, obavila mu se oko srca velika briga, koji će si stališ izabrati. Prikaza mu se u snu, da se je vidio u svećeničkim haljinama, kako se nalazi na mukama. Ljutim i oštrim šilom probodene mu uši. Zato da se odlučio slijediti sveti križ kao najsigurniji znak spasa, da ispije onaj kalež, koji je rekao Krst Zebedeovim sinovima, da mogu ispijati, kako će ga on piti. „Dogodi mi se", veli dalje, „i godine 1733. da sam 16. jula iz najteže smrtne bolje ozdravio, kada su me bečki liečnici već bili ostavili i predali milosti božjoj. Došao nepoznat stranac u naš zavod, da ga vidi. Rekoše mu, da im je jedan drug na umoru. Udje k meni, ogleda mene i medicine, koje mi je prepisao liječnik Karaffa. Medicinu, reče, bacite, a od liječnika zaište kirurgičke instrumente, otvori mi na glavi njeku žilu i prepiše nekakav melem na ranu. Zatim ode i izjavi, da će bolestnik sigurno ozdraviti. Molio ga rektor, neka bi se povratio, ali nije ga više bilo. Uzalud ga tražiše, da ga naplate. Bolesnik brzo ustane. Ne mogu se tomu čudu prečuditi liječnici". „Znaš bože", veli dalje K., „da ne lažem, niti ne izmišljam, već pripovijedam čudna djela

[1] U spomenutom pokusu: „Vita" na 1-voj strani.
[2] Mesić u Radu XXXII. str. 10—11. pokupio po Annuama. Da je imao i drugu sestru Julijanu vidi Starine VIII. 141. pismo rodjaka mu Adama Stepanića, kanonika zagrebačkoga.
[3] „Vita".
[4] Krčelić u rukopisu: Catalogi antistitum, canonicorum etc.

tvoja, da te bolje slave potomci, koji će ovo čitati, i da se jače utvrdi sveta vjera tvoja. Dok sam ja bio u agoniji, prikazivala mi se velika hrpa naroda, gdje slavi boga. Moli narod razne milosti okrenut prema razapetomu na križu gore na brdu, a ispod brda je slika blažene djevice Marije. Moli narod za me i za neku žensku, da bi život nas obadvojega bio na slavu božju. Na to ja duboko uzdahnem, a prisutnima se učini, da umirem. Upitam jošte stojećega kraj postelje o. jezuitu Ljudevita Deliela, kakova je to svetkovina. Time ga prestrašim. Čudio se on i mislio, da su to posljednje tlapnje umirućega. Ne prestajem pitati za svetkovinu, vide moj jači glas, pa me pitaju: hoću li možda ponoviti ispovijed. Odgovore mi, da je dan blažene djevice Marije. Pomolim se u srcu bogu i zanesem se sav. O. Deliel sutra rano odsluži na oltaru sv. Franje Ksavera za moje zdravlje službu božju. U taj čas bio dospio do mene onaj čudni stranac. Drugi dan posjetih već o. Deliela. Ovaj čudni dogodjaj dolazi mi pred oči u svim mojim progonstvima".[1] Tri godine probavi u Beču učeći tako zvanu Aristotelovu ili bolje školastičku filozofiju, kako nam pripovijeda suvremenik.[2] U Bologni probavi u zavodu hrvatsko-ugarskom pune četiri godine 1734—1738. U ovom zavodu procvate mnoga hrvatska glava. Na čelu mu je kanonik zagrebački. Ovoga puta Gabriel Patačić. Talijanski je toliko naučio, da je pokušao spjevati talijanski jedan sonet u slavu svetoga Ladislava.[3] Naučio je i franceski, dok se otimlje za njeke franceske knjige.[4] U teologiji cvao je u ono doba dominikanac Toma Covio, nasljednik slavnoga fra. Vincenta Ljud. Gottia, koga je papa Benedikt XIV. sa katedre ove uzvisio na kardinalat.[5] Za pravne znanosti bio mu je učiteljem conte Sacchi, u koga je kroz tri godine slušao i o crkvenom i o gradjanskom pravu.[7] Povrh toga širilo mu se obzorje po svijetu. U Italiji vije se španjolski nasljedni rat, radi se o diobi Italije. I Krčelića to zanima, rado o tim zgodama pripovijeda u svojim prijateljskim pismima.[7] Iza četiri godine povrati se u domovinu sa dvostrukom lovorikom doktora filozofije i teologije na jesen 1738. Još nam sam kaže, da je svršio i nauke „juris utriusque".[8]

[1] Annuae 306, 528.
[2] Vita B. A. K—ć u dvije bilješke.
[3] Bilješka u „Vita" od suvremenika.
[4] Starine VIII. str. 105—107. Krčelićevo pismo Nikoli M. Mesiću. „Vita" i Krčelić u posveti Augustina Gazottia biskupu Branjugu.
[6] Krčelić to pripovijeda u svojem djelu: De sublimium duarum potestatum etc. cap. I. tit. I.
[7] Starine VIII. Pisma Nikoli Mesiću br. II. IV. VIII.
[8] Na početku: De initiis et origine ecclesiae Hungariae veli: Anno domini 1738 studiis Theologicis nempe ac juris utriusque terminatis . . .

Odlični bolonjski doktor nadje pri povratku svome plemenite poglavare, koji se raduju njemu i njegovim obilnim naukama. „Bodrili su me Ivan Lukavski, lektor kaptola, Gjuro Reesz, Stanislav Pepelko i Gjuro Marcelović, neka nastavim ove nauke. Neumrli Gjuro Branjug mnogo je učinio, da ovu volju u meni uzdrži. Dao mi župu u *Selima kraj Siska* i svu pomoć, da izučam naše domaće pravo i kanoničko. Da uzmognem napisati povjest crkve zagrebačke, dadoše mi mnoge svoje podatke biskup Gjuro Branjug i Marcelović".[1] Godine 1740 pozove me — veli opet — k sebi kanonik Marcelović iz Sela, pokloni mi svoje djelo o povjesti crkve zagrebačke i zamoli me, da to dovršim pod naslovom „*Historiarum ecclesiae Zagrabiensis*".[2]

Ali sav taj posao zapinjao mu, dok je bio na župi sve tamo do godine 1745. U vrijeme njegova župnikovanja rodi se u župi kuga. Krčelić se ponio junački, kada mu to i carica priznaje u dekretu za opata.[3] I sam se opetovano hvali, najprije u kronici hrvatskoj, kada veli: „Plebanuš selski iliti pri sv. Magdalene na Selah Boltizar Krčelić zbog svoje osebujne tak za duše, kak za tela imenuvaneh sel skrbi občinsku od sveh hvalu je zadobil".[4] Hvali se jošte, da za vrijeme kuge nije župe ostavio, dapače da je upravljao tri župe.[5] Hvali se, kako je u svojoj župi stegao pirovanje na sama dva dana. Odobrio mu to biskup Branjug, a prihvatili i susjedni župnici.[6] Još se hvali, da je kao župnik preveo Filoteju sv. Franje Saleskoga. Podnio rukopis na cenzuru, ali mu ga je tužnu prepozit zagrebački Sinersperg izgubio.[7]

Ako se i hvali sam, opet govori istinu. Biskup Branjug priznaje mu, kada ga imenova prefektom u seminaru zagrebačkom 1745. Zvala se ta služba sublector. A i predavao je — kako nam veli već spomenuti suvremenik - retoriku. Veli, da je na njegovoj glavi počivalo cijelo sjemenište. Ovdje mu bude prilika, da se svom biskupu više priljubi. „Dogodi se" — pripovijeda sam — „da je dne 16. septembra 1745. podban tada i zagrebački i križevački veliki župan, ne znam koji ga je bijes gonio, odlučno opominjao staroga biskupa, da njega i županiju ide kazniti prekršaje župnika i nižih svećenika. Tužio mu se, što se niži svećenici tom sudu ne podlažu, pitao je razloge i tražio, da odsele to bude. Biskup učini po svojoj dužnosti i po zakonu što treba. Preko toga napisa o imunitetu

[1] U uvodu djela: De sublimium potestatum etc.
[2] Pripovijeda u uvodu historiju pečujske biskupije.
[3] Štampao ga je u predgovoru: Notitiae praeliminares.
[4] Nastavak kronike Vitezovićeve ka godini 1744.
[5] U djelu: De archidiaconatu str. 17.
[6] Annuae str. 168.
[7] Ibidem str. 204.

svećenstva raspravu učenu, dostojnu. Dao mi je tu raspravu, da ispustim što treba. Dade mi ju u septembru 1747 na putu u Beč, da ju ondje dadem u štampu".[1]

Ove godine imenuje biskup Krčelića kanonikom zagrebačkim (23. januara 1747). Uz to postao i protonotar, kako su onih godina bili svi kanonici biskupije zagrebačke. Ove godine objelodani anonymno hrvatsko djelo: *„O životu sv. Augustina Kazotia, biskupa zagrebačkoga"*,[2] sa velikom i bombastičnom posvetom biskupu Branjugu. Njegovi prijatelji nadaju se, da će postati ravnateljem hrvatskoga kolegija u Bolonji.[3] Biskup ga odredi u Beč Već u ljetu prodje u Beč kao rektor hrvatskoga kolegija. Navršio bio tekar trideset i dvije godine, a evo ga već na odličnom mjestu odgojitelja cvijeta plemstva hrvatskoga, naravnoga zastupnika biskupa i kaptola kod dvora i dvorskih oblasti. Ta evo sam njegov biskup tereti ga sa poslovima kod dvorskih oblasti, da mu ishodi od Nj. Veličanstva carice, da uzmogne slobodno učiniti testamenat. Puno bi biskup žrtvovao, da dobije to pravo, priznato već od Leopolda, za sebe i svoje namjesnike. Biskupa izvješćuje njegov kanonik i o velikoj politici. Biskup bi rado doznao, kako stoji Trenkov proces i sličnih stvari. Krčelić kreće se, rekli bismo, s uspjehom u višim sferama.[4]

Zar nije vrijedno ovdje pogledati i na one najviše ciljeve, koje si je prisvojila kraljica Marija Terezija? Sjetimo se samo riječi mletačkoga poslanika: „Carica razumije sebi proširivati prava i ima sreću kao i u drugim stvarima Narodi laglje podnose gubitak svoga prava, ako dobiju udarac od ruke slabijega spola, kao da se uzdaju u slabiju pamet žensku, da se ženske ne treba toliko bojati, da bi im mogla prava pogaziti. Bečki dvor nastoji predobiti za sebe odlikovanjima najmožnije obitelji, najodličnijim osobama daje velike redove".[5] Smije se reći, da nijedan vladar kuće habsburške nije za sebe predobio toliko najodličnijih rodova, koliko Marija Terezija Već godine 1741. divi joj se mletački poslanik, kako riva u zakutak svoje zastarele ministre i razvija svu svoju žensku radnu snagu.[6]

Zar je naš Krčelić tako visoko pogledao, da njegov biograf smije ovdje postaviti umnu sliku same vladarice? Krčelić je stao odmah visoko pogledati, čim je dospio u Beč. Carica je u to doba sa slavnim svojim savjetnikom

---

[1] U predgovoru: De sublimium etc.

[2] U popisu pred Annuae priznaje se piscem.

[3] Pismo Josipa Galyufa od 17. febr. 1747 iz Bologne. Starine VIII. 111—112.

[4] Starine VIII. Pismo biskupa Jure Branjuga br. XII. XIII. XIV. god. 1747.

[5] Arnett: Venetianische Relationen S. 318. XXII. svezak „Fontes rerum austriacarum" bečke akademije.

[6] Ibidem str. 258.

Gerhardom van Swietenom nastojala preobraziti prosvjetne zavode i školstvo od najniže pučke škole pa sve do univerziteta. Naš je Krčelić intiman prijatelj sa van Swietenom. Kraljica je pokušala proširiti svoju kraljevsku vlast u Ugarskoj, čemu joj bude oštro orudje Franjo Kollar; a vidjet ćete, kada sva Ugarska grmi na Franju Kollara, ne zaboravlja vikati i na Krčelića. S Kollarom u jakom prijateljstvu preplića se cijeli život Krčelića. Kraljičin kancelar grof Leopold Nadaždi prima kroz mnogo godina pisma Krčelićeva, a krivci Krčelićevi strepe od tih pisama. On se sam mora tužiti na svoje neprijatelje, koji da ga objedjuju, da sve javlja na dvor. Sama kraljica pobudjuje i zaštićuje historijsku nauku, koja po možnoj kraljici dobiva u Ugarskoj ogromna djela Praya i Katone. *Sama kraljica daje Krčeliću zbirke Vitezovićeve za povjest hrvatsku,* kako joj on zahvalno spominje u svojoj posveti.[1] Ova dobivena visoka milost pali poslije cijeli život srce Krčelićevo za biskupskom časti. Ovo je ratilo za mnoga djela njegova. Ovo i pocrnjuje sreću njegova života.

Krčelić je vršio znatne zadatke i za kraljicu, dok je još rektorovao g. 1749. Zahvalio se bio biskup Klein (ne spominje koje biskupije) u Rimu pred samom kurijom. Za taj slučaj iskao papa, da je njegovo pravo ne samo potvrditi, nego i imenovati biskupa. Krčelić sjajno dokaže, da ovaj papin zahtjev vrijedi samo za Italiju. Najmanje da može vrijediti za Ugarsku. To pripovijeda g. 1764., kada su ga prijatelji opominjali, neka ide u Beč, da postane senjski biskup.[2]

Krčelić je upravljao samo dvije godine našim uglednim zavodom. Godišnji mu je dohodak oko sedam hiljada forinata.[3] Ostavio nam i popis mladića iz poznatih hrvatskih obitelji. Tri znamenita čovjeka poslije u životu državnom Hrvatske, braća Petar i Nikola Škrlec i grof Ivan Patačić, srasli se s Krčelićem u krasnu duševnu zajednicu. Oni s njime dopisuju kroz godine i godine. Braća Škrlci naslovljuju ga „oče“, a pišu mu latinski, talijanski i franceski. Ne prestaju tražiti njegova savjeta u svakoj zgodi života.[4] „Koliko je mladih ljudi“ — veli u posmrtnom govoru na dan requiema profesor Kalafatić — „mudrim svojim savjetima podigao, predugo bi bilo izbrajati. Ne spominjem tebe, Ivane Patačiću, niti tebe, Petre Škrlče, jer vas nemila smrt ote nama i domovini u cvijetu života; ne spominjem mnoge, koje mi ne dozvoljuje njihova čednost, ali slijedeći nauku Krčelićevu dostigoše najviše časti u domovini, a sada su pročelnici nauke“. U

[1] Posveta u Notitiae praeliminares. Ponavlja to i u „Praefatio“.
[2] A. 598—599.
[3] Starine VIII. 236.
[4] Starine VIII. više pisama.

opasci dodaje: „Ovdje pomisli Nikolu Skrlca, kraljevskoga savjetnika i ravnatelja nastave".[1] Krčelić je u domovini slavan po svojim učenicima.

II. 1748—1760.

„Poslije duge i teške bolesti preminu blago u gospodu prevrijedni biskup zagrebački Gjuro Branjug dne 28. aprila 1748." S ovim riječima počimlje Krčelić svoje Annuae. Očevidno smatra ovaj dogodjaj epokom u svom životu. I bio je. Krčelić je svoga plemenitoga dobrotvora od srca štovao i ljubio. Malo dana pred smrt biskupovu dobio od sestre mu pismo, da je biskup bolestan u krevetu, a i svak mu piše, da je biskup bio u pogibelji života.[2] „Blagost njegova — veli Krčelić o Branjugu — bila je tolika, da se ne da opisati. Premda se je imao razloga srditi na premnoge radi nepravde i nezahvalnosti, trudio se ipak, da zlo dobrim vraća. Obično smrt razrešava ljudma jezik, da o predjima smjelije govore i najmanje greške iznose. O njemu ne čuje se drugo, nego da je bio prestrpljiv i preblag. Ovo mu u krijeposti dapače upisuju u grijeh. I doista, da je kadgod bio oštriji, manje bi nezahvalnosti bio imao podnositi. Volio je trpiti i dobro činiti svojim protivnicima".[3]

Krčelić izgubio je očinskoga biskupa. Za malo dana dobije drugoga, sebi i opet prijateljskoga. Tek što sahraniše u Zagrebu Branjuga, već se žuri kraljica, da mu imenuje nasljednika. Franju Ks. baruna Klobušickoga, sada biskupa erdeljskoga, premjesti na stolicu zagrebačku dne 13. rujna prigodom čestitaka za svoj rodjendan. Tude se nadju i oni kanonici zagrebački, koji bijahu predloženici kaptola za biskupsku čast, a i Krčelić.

Krčelić rektoruje u Beču još godinu dana, jer za to vrijeme i Klobučicki ostaje u Erdelju. Marljivo radi o povjesti hrvatskoj. Traži sveze s učenim svijetom. U zanosu traži i odlikovanja, kao da ja već izašao na glas kao historik. Oko mu zapne na akademiji u Lipskom. Lijepo njemu učeni Karlo Andrija Bel odgovara. „Što si poduzeo" — veli Bel — „da pišeš povjest hrvatsku, mislim da nisi mogao ništa boljega zamisliti, čim bi se mogao zaslužnim učiniti za svoju domovinu. Ne može se izreći, kolika tmina vlada u toj povjesti". Akademikom ne može postati, jer to mogu biti samo profesori u Lipskom i po vjeri luterani.[4]

Medjutim dospije u Beč dne 5. aprila 1749. biskup Klobušicki, da položi prisegu. Taj isti dan imenuje Krčelića svojim kanonikom a latere. Za njekoliko dana imenuje ga kraljica opatom. Pomutnjom dadoše mu već

[1] Kalafatić: Oratio funebris quam dum VIII. idus aprilis ann. 1778. Balthasari Adamo Kerchelich parentabat regia academia Zagrabiensis. Str. 11.
[2] Starine VIII. Str. 120—122.
[3] U prilogu „Annuä": Vita Branyughii.
[4] Starine VIII. 142—143.

popunjenu senjsku opatiju, zato mu promijene naslov u de Kács u jegarskoj biskupiji. (A. 15.) Prodje zahvaliti se kraljici. Evo što se ona s njime razgovara:[1] *„Ja se na podijeljenoj mi časti zahvalim. Ona se najmilostivije udostoji spomenuti, što očekuje od danih mi od boga talenata. Upita me, da li sam primio rukopise Ritterove položene od njekada u dvorskoj kancelariji ugarskoj. Kada ja potvrdim i zahvalim, da sam primio, zapovjedi mi, da rasvjetlim o povjesti i pravu kraljevina i zemalja, što bih našao u ovim spisima ili u drugim; to da od mene očekuje. Kada sam se izgovarao radi moje slabosti, ovako mi odvrati: samo neka bude duh sklon služiti kralju i općemu dobru, dosta da je obavještena o meni i da pozna moje sposobnosti"*. Ovaj razgovor pripovijeda Krčelić u djelu, koje je samoj kraljici posvetio. Mogao je Krčelić smatrati, kao što vele da i jest, ovaj dan razgovora s kraljicom najsretnijim svoga života, koga se je često najradosnije spominjao.[2]

Jest, jest, treba znati i razumjeti, kako je Krčelić oslijepio pri zdravom očinjem vidu, kako je uvijek pripravan da brani dvor i njegovu rastvornu politiku, kako nikada niti perom ne maknu, da odvrati tešku ruku bečke dvorske politike. Treba znati, *kako postadoše ti Vitezovićevi rukopisi.*

„Djelo Lucićevo" — pripovijeda nam Krčelić — „veoma ozlovoljilo bečki dvor, jer donekle prikazuje, kao da Mlečani zakonito posjeduju Dalmaciju. A nisu s djelom upravo niti Mlečani bili zadovoljni. Car i kralj Leopold I. i njegove oblasti progledaju opasnost toga djela i sve učine, da se utisak slavnoga djela Lucićeva oslabi. Više njih prionu raditi. Sa Trsata od otaca franjevaca odnesoše povelje i različita pisma. Protresu arkive kancelarije ugarske, komore požunske, gradačke i bečke, ne znam ipak, da li je tkogod pokušao djelo napisati. Ovo znam i mogu dokazati svakomu, koji bi sumnjao o tom. 20. novembra 1700. pismom potpisanim od cara Leopolda i Ladislava Matyašovskoga, biskupa Nitranskoga, dobije nalog Pavao Ritter, da

---

[1] „Hinc in actis pro collato honore gratiis, cum ipsamet benignissime, quae ex elargitis a Deo mihi talentis expectaret, meminisse dignata fuisset, sciscitarique: num Ritteriana MSs., in sua antica Hungarica cancellaria olim reposita, mihi jam haberentur adsignita? Me vero affirmante agenteque gratias, jussit, si quae ex illis, aut aliunde eruerem, quae illustrandis regnis illius ac Provinciis, aut historiae vel juribus cognoscendis, deserviret, a me expectaturam. Et cum ego meam in his tenuitatem exponere cupivissem, in hunc sensum reposuit: modo animus adsit servire regi et publico, satis de capacitate meaque doctrina relatum se habere et cognovisse". Praefatio u Notae praeliminares B.

[2] Pogriješio je Kalafatić, kada uzimlje drugu jednu audijenciju poslije tri godine: Oratio fun. str. 12 opaska 7.; a iza njega griješi i Mesić, Rad XXXII. str. 17.

što prije dodje u Beč. U pismu mu se kaže:[1] „„*neka sa sobom ponese sve spise i dokumente, koji bilježe i dokazuju granice i krajine prije spomenutoga našega kraljevstva Hrvatske . . . neka bez ikakva oklijevanja i odgadjanja ne propusti ovamo doći. Troškove će tebi namiriti naša austrijska dvorska tajna komora. To budi siguran i odmah se kod nje prijavi*"". Pokori se on, kako je i trebalo. U Beču ostane gotovo cijelu godinu i protraži gotovo sve arkive i biblioteke. 15. septembra 1701. dobije opet carski nalog i punomoć datovanu u gradu Ebersdorfu i potpisanu od Leopolda Matijašovskoga i Ladislava Hunjada za sva „loca credibilia". 1702. izdana je zapovijed kaptolima Zagrebačkom, Čazmanskom, Senjskom, Novljanskom i Bakarskom i samostanu Trsatskom. Sve ih je on pretražio u svrhu poželjenu od cara. Protraži on i privatne arkive".[2]

S ovim krasnim teretom, pun želja i nada, dospije Krčelić koncem mjeseca maja u Zagreb.[3] Nije ulazio sa svojim biskupom u kakovoj bučnoj slavi. Čudno je to. U ono doba dolazio svaki dostojanstvenik mnogo većim slavljem, nego što to danas biva. „Occulte et sine pompa Zagrabiam venit", kaže Krčelić, da je došao Klobušicki. Ne kaže nam za što to, a mi slutimo, da je bilo nezadovoljnika u samom kaptolu. Biskup uvede biskupsku konzistoriju, što Krčelić sebi u zaslugu upisuje još dvadeset godina kašnje.[4]

Pravo rekući nije se Krčelić u Zagrebu niti ogrijao, već ga šalje biskup u Slavoniju, da mu uredi tamo važne biskupske stvari. Sve gospoštine zanijekaše tako zvane manje desetine. Grad Požega uskrati biskupu zagrebačkom kuću. U isto vrijeme padne u hrvatski sabor ogromna reforma vojne krajine. Ban Karlo Baćan, sada vrhovni meštar nasljednika prijestolja Josipa, predobije stališe, da prihvate reformu, kako će se i banska krajina urediti po novom vojničkom sustavu. Tim pada veći teret i na podanike svećenstva. Osim toga ima se oduzeti kaptolu zagrebačkom komanda u Dubici. Biskup i kaptol brane se. Sabor ostaje pri svojem i pošalje deputaciju kraljici Mariji Tereziji. Požuri se tamo i biskup Klobu-

---

[1] „ . . . . ut universa scripta et documenta, limites et confinia praefati regni nostri Croatiae denotantia et probantia, quae ad manus suas haberet, secum adferat . . . utve sine omni ulteriori mora et procrastinatione semet huc nullatenus conferre intermittat, de sumptibus et dispendio itineris tui per cancellariam nostram Austriacam aulicam intimam (utpote apud quam temet mox insinuare noveris) refundendis securus existens". Originalni dopis nalazi se medju spisima Vitezovićevim prije u Gajevoj, a sada u sveučilišnoj knjižnici.

[2] Krčelić u rukopisu: „*De insulae Vegliae ad Venetos devolutione*", imade uvod o Vitezoviću veoma zanimiv.

[3] Starine VIII. str. 151 piše mu 11. juna Petar Škrlec iz Beča, gdje se raduje, da je sretno prispio u Zagreb.

[4] Krčelić: De archidiaconatu 1770.

šicki. I Krčelić bude poslan u Beč (mjeseca septembra 1749.), da brani prava svećenstva biskupije i kaptola, gdje je duže vremena boravio sve do konca mjeseca januara 1750. (A. 64). Napeti su bili i stališi hrvatski i vojnički krugovi. Najozbiljniji ljudi boje se seljačkih buna. Ona je dapače već i započela.[1] Medjutim uza sve otpore sabor hrvatski primi regulaciju krajine već 23. februara 1750. Podložnici biskupski i kaptolski imadu plaćati poreze, a kaptolu ipak ostade Dubica. (A. 65.), gdje je redovito jedan od kanonika zapovjednik. Velika je neprilika, što kanonik ima biti pod vojničkom vrhovnom zapovjedi.

Krčelić bio kao kanonik a latere pravi rob svoga biskupa. Sve je radio za njega. Biskup ga zato želio imati uza sebe na saboru požunskom 1751 g. Ne htjedoše ga izabrati njegovi drugovi. On prodje ipak uza svoga biskupa. Jedva stignu u Požun, iznenade ih glasi, da su se pobunili Banovci. Kraljica otpravi na one strane banskoga namjesnika Lj. Erdöda i kanonike Adama Patačića i Krčelića. Ovo je bila tako zvana Kiugova buna. Krčelić ima proći u Topusko, da prekokupske biskupske podanike u miru uzdrže. Niti se ne hvali, niti ne govori, da je bio u pogibelji. Nadjoše narod vjeran kralju, ali nezadovoljan sa svojim zapovjednicima. Gadnom izdajom vlastitoga roda dobije carski general Teodora Kiuga. I buna se umiri. (A. 117—123).

Krčelić poslije žalio, što ga je zapala ova časna zadaća. „Moradoh“ — veli — „otputovati u Hrvatsku na svoju veliku štetu, te me zanemariše kod tadanjih promaknuća“. (A. 168). 30. jula imenuje kraljica Marija Terezija biskupa Fr. baruna Klobušickoga kaločkim nadbiskupom, a zagrebačkim biskupom imenuje Franju Tauzija tada biskupa bosanskoga. Klobušicki opetovanim pismima uvjerava Krčelića, da na njega neće zaboraviti. Jednom ga uvjerava, da će mu biti sklon i njegov nasljednik. Drugi put obećaje mu, da će ga promaknuti dapače za lektora. Treći put mu poručuje, da će njegova briga biti pribaviti mu koju biskupiju.[2]

Ode Klobušicki, da se više niti u Zagreb navratio nije. Krčelić opetovano uzdiše, kako je istom sada počeo čitati knjige i raditi svoje književne radnje.[3] Sve se čini, da je Krčelić bio nezadovoljan sa svojim biskupom, što ga ne nagradjuje za njegov veliki trud. Gledajte samo onu kratku biografiju Klobušickoga, koju ćete čitati štampanu uz Annue. Veli dodUše, da je bio čovjek zdrava suda, ali da mu je crkvene poslove obavljao kanonik Krčelić, a druge biskupov vrijedni tajnik Franjo Bandi. Nazivlje ga

[1] Starine VIII. str. 158. Pismo Ivana Bužana K—ću 4. dec. 1749. iz Zagreba.

[2] Starine VIII. br. 104. 166. pismo od 29. jula, br. 105. od 16. augusta, br. 107 od 23. augusta, br. 108 od mjeseca septembra.

[3] Praefatio u Not. Praeliminares i de Archidiaconatu.

ulizavcem dvora: u vjerskim stvarima indiferentna, skoro bi rekao slobodna zidara. Blažena ruka, koja je prekrižila onih desetak redaka u biografiji. Pročitao sam gotovo sve, ali niti ću štampati niti pripovijedati, da preko mrskoga Klobušickoga ne zamrzite na Krčelića. To njegov biograf ne smije željeti.

Klobušicki kao da htjede pomoći u posljednji čas Krčeliću. Time upravo stvori početak muka i nevolja Krčelićevih, koje su ga pratile do groba. 28. novembra 1751. umre Vuk Kukuljević. Klobušicki čim to doznade, imenuje Patačića arhidjakonom Bežinskim, a gorički arhidjakonat podijeli Krčeliću. U konzistoriji od 10. decembra opet javi kanonik Pakši, da je „electus" biskup zagrebački Tauzi već imenovao Patačića i još drugoga. Sada se postavi pitanje: može li „electus" koga promaknuti. Čini se, da su bili kanonici u ovaj čas većinom toga mnijenja, da electus ne može nikoga promaknuti. Medjutim javi za četiri dana iza toga (14. dec.) Klobušicki, da je 4. decembra u Rimu prekoniziran za nadbiskupa, a da time prestaje njegova vlast u biskupiji zagrebačkoj. Sada se okrenu svi kanonici novomu biskupu. Krčelić opet istoga dana (14. dec.) otpravi pismo carici Mariji Tereziji, u kojem se ljuto tuži na bespravni postupak. Drugo pismo šalje kancelaru grofu Leopoldu Nadaždu, treće dvorskomu savjetniku Adamu Patačiću, četvrto nadbiskupu Klobušickomu, peto pismo samomu biskupu Thausiju. Već 19. decembra dade kraljica od sebe odluku kaptolu: „ut pro hac duntaxat vice sese *sub indignatione regia usui* et consuetudini hactenus in ecclesia Zagrabiensi servatis accomodent". Sada tek nastane prava smutnja, nitko ne zna tumačiti „usus". Svi navale na Krčelića, neka se odrekne podijeljenoga sebi arhidjakonata. On se napokon zahvali, ali pošalje svoju resignaciju samomu dvoru. Čim se je Krčelić zahvalio, odmah dade biskup Tauzi svoja dva arhidjakona ustoličiti. Ban Baćan tješi Krčelića, da će ga prvom dobrom zgodom zapasti druga čast. Kancelar Nadaždi i savjetnik Patačić svjetuju ga, neka bi Klobušicki za njega poradio oko kraljice. Krčelić ga i zamoli, ali on ostavi Krčelića na cjedilu. Ovako je započeo Krčelićev jadni i crni rat s novim biskupom.

Što mu je ban Baćan bio obećao, to je zbilja i ovršio; a pomagao ga i banski namjesnik Ljudevit Erdödi. 2. januara 1752. imenuje ga kraljica prisjednikom sudbenoga stola, što je prije bio kanonik Kukuljević. Ovo mjesto dolikovalo Krčeliću kao svršenomu juristi. To je on po pojmovima one dobe i bio u potpunom smislu te riječi. Svjedočiti će nam to i njegova jurističa djela. Krčelića je ovaj melem na njegovu jošte vruću ranu veoma veselio. On sam zapisa u „Pridavku" kronike Vitezovićeve znameniti ovaj dogodjaj: „28 dana vsesvećaka Volfgangus Kukuljević, generalis vicarius i kanonik zagrebački, sveto iz ovoga sveta je preminul i na mesto njegvo table orsačke judiciarske najvredneši assessor postal Bol-

tizar Krčelić, zagrebački kanonik i opat svetih apoštolov Petra i Pavla de Kač".[1]

Za malo vremena, 12. marta iste godine, umre plemeniti kanonik i arhidjakon Ivan Radić. Evo opet polja za promaknuće Krčelićevo. Naravno, da on nije mirovao, dok nije biskup njegovim prijateljima barunu Stjepanu Patačiću i asesoru Ivanu Juršiću zadao pošteno riječ, da će ga predložiti, ako bude molio. Vidi se, da je radio za sebe i u Beču, dok mu piše Petar Škrlec: „Tebe, moj oče, hoće cijeli Beč, cijeli dvor; već su opetovano strijele odapete na biskupa; ban da je biskupu ovako pisao: ako ne će uvrijediti dvor, ako ne će uvrijediti sve one, kojima zahvaljuje biskupiju, neka tebi podijeli arhidjakonat".[2] Nije ovo samo mašta mladoga umnoga Škrlca, već je to isto javljao Krčeliću pukovnik Vencel Kleffeld iz Beča dvanaest dana iza smrti kanonika Ivana Radića. „Čim sam čuo, da je umro preč. Radić, odmah sam se požurio, dogovorivši se prije s biskupom Patačićem, da prodjem do bana. Isti ovaj kurir — koji donosi ovo pismo — nosi bansko pismo biskupu, u kojem se preporuča vaše promaknuće, neka pomisli biskup, da bi se zamjerio kancelaru, ako to ne učini. Mogla bi odatle šteta biti i biskupu i kaptolu."[2] Biskup ipak imenuje drugoga i izgovori se pred banom i kancelarom, da Krčelić nije prosio. To i sam Krčelić priznaje, ali veli, da je i prosio, ne bi bio dobio. Veli, da je ipak usmeno prosio preko Juršića. Krčelić je kipio od jada na svoga biskupa i do brzo mu se silno i nelijepo osvetio. Napokon došle koncem aprila one godine bulle potvrdnice Tauziju, a pr segu da može položiti ili u ruke nadbiskupa ostrogonskoga ili kod biskupa pečujskoga. Biskupu nije se dalo na daleki put i volio bi bio u Zagrebu položiti prisegu pred kojim kanonikom. Upita i Krčelića za mnijenje. Ovaj ga uputi, da to može biti. Sam veli, da ga je hotomice zaveo, a poslije da se je primas Tauziju rugao, što niti takovih stvari ne zna, a već je bio biskup. Izmed Krčelića i biskupa Tauzija otvori se jaz, koji se nije mogao zatrpati. Trebalo je, da umre Tauzi, a da Krčelić dodje iza dvadeset i dvije godine kanonikata do arhidjakonata. (1770.)

Od ove godine 1752. ne donosi više na čelu svake godine i godinu biskupovanja svoga biskupa. Dapače veli: „Ne išti štioče od mene vijesti o biskupu i o biskupiji, jer sam tako postavljen, da toga od sele niti doznavati nisam mogao, samo ću ono kazivati, što sam kao sigurno mogao doznati". Poslije osamnaest godina u poslanici svećenstvu svoga arhidjakonata upravo cvili. „Svakomu je poznato" — veli on — „kako sam ja jadan

[1] Pridavek kronike str. 42.
[2] Starine VIII. str. 175. u pismu od 29. maja.
[3] Ibidem str. 174.

i zametavan živio ovamo od 1752., svemu svećenstvu za blato, a nisam bio učesnik nikakovih zakona. Odkada ovaj kaptol postoji, nije nitko bio tako mučen".

Medjutim je Krčelić ipak marljivo radio oko svojih djela o povjesti crkve zagrebačke i o povjesti hrvatskoj. Po prilikama onoga vremena mogao mu je njegov biskup zapriječiti, da ne štampa te povjesti. Sam kancelar Nadaždi trudi se oko biskupa, da ga uvede u dobru volju. „Ta ništa mu nisi zla učinio, a puno dobra", piše mu posinak Škrlec.[1] (28. dec. 1753). Zamislio bio dati djelo u štampu u Budimu.[2] Napokon stigne u aprilu 1754 tiskaru Reineru privilegij, da može tiskati Krčelićevu povjest crkve zagrebačke. Krčelić ugovori hiljadu otisaka, svaki arak po šest forinti. Diže se na to velika bura na kaptolu. Što nam on pripovijeda, vidi nam se naivno i nenaravno, kakove razloge da navode proti štampanju njegovi drugovi kanonici: „1. što nitko do sada od kanonika nije svojih spisa štampom izdao, zato da je i Ratkaj protjeran iz kaptola: 2. ova crkva živi već stoljeća bez svoje povjesti: 3. što biskup knjige ne voli: 4. što time hoću druge kanonike poniziti, a sebe podići". To sve da je govorio njegov neprijatelj, prepozit barun Sinersperg. „Premda sam ja sve te razloge razbio, opet kaptol pristane uz prepozita. Učeni ljudi da su na zator crkvi, kao što je bio i Luter. Pišem biskupu u Požegu — gdje je tada bio — ali mi niti odgovorio nije. Da poslužim crkvi i domovini, posvetih djelo kancelaru Nadaždiu". Nadaždi mu odgovara: „Et nuper magnopere commendavi illustrissimo domino episcopo, ut editionem historiae reverendissimae dominationis vestrae secundare non gravetur". „Dobijem dva cenzora od kaptola, a ovi traže, da im najprije cijelo djelo predložim. To ja ne htjedoh. Tako su mi pred godinama izgubili prijevod Filoteje". „Premda su se mnogi grozili tiskaru, on započme djelo štampati ove godine". (A. 204).

Slijedeće godine (1755) diže se velika bura na K—ća. Učini mu biskup kanonički proces. Oduzmu mu malo kašnje (1756) kanoničke dohodke. Smatraju ga za heretika i izdajnika crkvenih tajna. Tiskaru zabranjuju nastavak štampanja. Krčelić morade za njekoliko mjeseci iz domovine. U onom, što je štampano za njegove odsutnosti, vrve kao mravlje pogreške. Ljudi učeni traže i dobivaju pojedine arke, a piscu srce puca radi tolikih pogrešaka. Takovih već dvadesetak araka prhalo po svijetu, kada morade obustaviti štampanje.[4] Tiskar se pobojao crkvenih vlasti i

[1] Starine VIII. str. 183.
[2] Ibidem str. 184.
[3] Starine VIII. br. 142.
[4] Praefatio u Hist. eccl. Zagrab., Praefatio u Not. Praelim. i uvod u povjest pečujske biskupije. Farlat pripovijeda, tom. V. str. 330., da je on

prestao štampati. Krčelić morade platiti trošak. Štampane arke raznese vjetar i izjedoše moljci, „a meni je srce pucalo“ — veli K—ć. Morade umrieti biskup Tauzi, da napokon 1770 ovo djelo uzmogne ugledati svjetlo.

Neplemenita mržnja izmed biskupa i Krčelića vidja se i u sitnim stvarima i u poslovima domovine. U saboru ove godine radilo se o granicama izmed Kranjske, Štajerske i Hrvatske. Krčelića pozovu, neka izradi o tom historijsku spomenicu. To on i učini. Njemu se ipak pričini, da će mu i ovaj časni posao oduzeti mržnja biskupova. Opet se poboji, da će biti sic vos non vobis, i potegne svoju raduju. „I onako“, veli on, „za obće dobro nitko se ne brine“. „Znam“, veli, „za diplomu Bele IV. i čitao sam ju, gdje se za Stjepana bana i kapetana štajerskoga kazuju medje svih gradova, koji spadaju našoj kraljevini“ (A. 20), pa opet neće saboru da kaže. Da li je zbilja Krčelić čitao takovu povelju, to ne bih smio posumnjati. Samo velim, da ne ima niti spomena takovoj listini niti u bilješkama njegovim niti u njegovom štampanom djelu.

I evo nas na domaku burne godine 1755. Pripravila se bura već godinu dana prije, kada se je po svoj kraljevini obnovila konskripcija. Veći tereti i nepravedna razdioba uzrujaše vas „štibreni“ to jest seljački narod. I Krčelić bio primio posao konškriptora u županiji križevačkoj. Mi mu vjerujemo, da je svoj posao vjerno vršio. Vjerujemo mu, što bolnim srcem slika ljute nepravde. Čudo bi bilo, da se narod nije pobunio. Na sve ovo zlo javlja se jošte, da će slijedeće godine posjetiti kraljica Marija Terezija Hrvatsku. Treba raditi puteve, graditi mostove i opet teretiti jadnoga seljaka. Sve ovo uzbuni seljački narod. Digle se bune redom u varaždinskoj krajini, zatim ispod Kalnika, oko Ravna i Bisaga, zatim u Slavoniji, onda u karlovačkoj krajini, napokon u Moslavini. Krčelić nabraja šest buna — i redom ih opisuje. Potanko pripovijeda onu u križevačko-belovarskoj krajini. Tamo mu je rodjeni brat oficir od buntovnika pogubljen i sasječen na komade. Uzrujala se cijela kraljevina. Seljaci bijesni na gospodu, a gospoda na seljake, svi medju sobom kao bijesne zvijeri. Plemićka vojska davi seljake, kolje i vuče ih kao marvu. Mnoga gospoda oštećena zavapiše tužnim glasom sve do prijestolja carice i kraljice Marije Terezije. Ona pošalje u Hrvatsku svoga pouzdanika, grofa Mihajla Ivana Althama, viteza zlatnoga runa i vlastelina medjumurskoga. Marija Terezija odluči sada promijeniti način vladanja u Hrvatskoj i naloži svomu pouzdaniku, da joj donese o tom osnovu. Althamu bude tijesno oko srca, kako će zadovoljiti kraljicu. Ljudi ga npute na Krčelića. Vidimo upravo, kako naš K—ć uživa, gdje visoki dvorski dostojanstvenik njega cjelnje, miti, dvori i gosti. Altham udari napokon u žice Krče-

---

dobio sve arke do biskupa Stankovačkoga iliti do godine 1588., do str. 277. Cijelo djelo ima 340 strana, dakle je bila većina štampana.

licu najmilije. Na umoru je tamo u Gorama Sinersperg, prepozit zagrebački. Obeća mu tu čast za nagradu. „Moram priznati“ — veli — „da me je obećanje ovoga beneficija sklonulo na posao“. Teško se je sklonuo, da predloži, kako bi se imao razvaliti ovaj današnji red, po kojem vladaju „bogovi“ Rauch, Bužan, Najšić, Rafaj. Evo kako mu grof Altham preko svoga tajnika prisiže čuvati tajnu:[1] *„Preuzvišeni gospodin moli Vaše gospodstvo svime što mu je sveto, da namišljenu osnovu metnete na papir iskreno i stalno, pa da ju izvolite donesti Njegovoj preuzvišenosti. Ne bojte se, nikada nitko neće doznati, iz čijega je pera potekla“.* (1755. 25. maja.)

Krčelić se prihvati posla, da napiše osnovu o preustrojstvu uprave u Hrvatskoj. Za svu zemlju, za banovinu i za krajinu, imao bi se osnovati jedan gubernij sa dvanaest prisjednika, iz duhovnih, vojničkih, velikaških i plemićkih krugova. Županije bi ostale samo „ad speciem“, jer bi kotarski sudci imali naloge gubernija primati i ovršivati. Časnici u krajini imali bi samo svoje vojničke dužnosti. Barem dva puta sastajao bi se sabor, na koji bi dolazili i generali. Sudovi ostaju kao i do sada. I na zajednički se sabor bira. Drugi je sustav, da se uvedu u Hrvatskoj županije, kako su uvedene i u Ugarskoj. Krčelić zadovolji Althamu, ali, kako veli, krivinom Althamovih ljudi izadje djelo na vidjelo. Smuti se svijet i on jadan. Puno ga u srcu grize. Sve će opet na njega graknuti kao na podla slugu svemu tudjinstvu. (A. 262 i dalje.)

19. juna 1755. umre zagrebački prepozit Bernardo Sinersperg. Potrkaše na posao Krčelić i njegovi protivnici. Ne zna se, tko je brži. Brži je ipak bio biskup, jer je pretekao Krčelića. Za deset dana iza smrti Sinerspergove već otpisuje Krčeliću grof Ladistav Kolonić, da će sve oko carice poraditi, da on dobije prepozituru.[2] Ljepše, zanimivije i karakterističnije oglasuje se „svom ocu“ „sinak“ Petar Škrlec, tada tajnik kod dvorske kancelarije. „Pismo tvoje — veli Petar — što si ga upravio na ‚hera‘ (to je kancelar grof Nadaždi) i na mene, suze roneći čitah, premili oče. Što da odgovorim drugo, nego da ostaneš filozof, kakav si se do sada pokazao, podnesi spokojno svoju sudbinu znajući, da bog pravednika nikada ne zapušta. Ne pišem ti to zato, što bih možda mislio, da ti ne obiluješ preobilnim razlozima utjehe, ili da tebe svjetujem, već samo zato, da vidiš, da ja uvijek slijedim ona načela, koja si me ti naučio. *Ona stvar leži i*

[1] „Excellentissimus (grof Altham) per quidquid sanctum et sacrum est orat reverendissimam dominationem vestram, ut praescita illa puncta chartae apponenda sincere et cathegorice deducere, deductaque demum suae excellentiae adferre dignetur. Non est metuendum, nemo unquam resciet, ex cujus ea calamo prodivere“. Starine VIII. br. 148. 1755.

[2] Starine VIII. br. 149. pismo iz Beča od 1. jula 1755.

ležat će, ako se ne varam, još dugo vremena. Naš ‚hero' stvar hotimice zateže, da se ili razhladi žar ‚onoga' (to je ban Baćan), *koji protivniku* (to je lektor Putz) *predlaže, ili da izidje na svjetlo, kako tebi po krivici čine nepravdu.* ‚Hero' je na dugo imao o tom razgovor s ‚gospodaricom' (domina to jest carica Marija Terezija). Ona sama priznade, da tebi ova nepravda sada veoma nezgodno dolazi; u tom ju je mišljenju ‚hero' onda divno pritvrdio. Klobušicki je sada ovdje, te njega ‚hero' i ja zamolismo, da tebe zagovori. On mi zapovjedi, da tebi ove riječi javim: što bude u njega rječitosti, sve će upotrebiti u ovom poslu, da tebi pomogne. ‚Hero' je pak već ‚gospodaricu' sklonuo, da u njega pita savjeta, kao u čovjeka, koji posvema poznaje kaptol. Vidi, moj oče, ima li štogod, što bismo bili zapustili. Ne znam ništa, a znam samo to, da ne može biti nikada ništa, što ne bih u ovom poslu s najvećim veseljem obavio. Nego ‚onaj' (Baćan), koji je ‚protivniku' (Putz) sklon, požuruje i moli, a on je, kako, znaš neprestano uz ‚gospodaricu' (carica). Njega se veoma bojim. Nije tebi ni najmanje protivan, nego ‚protivniku' je skloniji radi dobe i časti — koju sada obnaša. ‚Hero' će učiniti sve za tebe, kao da bi radio za samoga sebe. Ako li ipak stvar ispadne drugačije, nego što se mi nadamo, onda znaj, da ‚hero' tebe zaboraviti neće. Za unapred te molim, da mi najbrže i najiskrenije javiš: bi li primio lektorat. Ako li hoćeš, učinit ću sasma za stalno, da ga dobiješ; ne pitaj, kako ću, ali učinit ću. Mogao bi se prenesti i u banski sudbeni stol, ako li ti više sudovanje unosi. Molim dakle opet i opet, moj oče, da mi svoje mišljenje u ovoj stvari otvoreno kažeš. Mislim da će te minuti i ona škrupula, da bi došao pred moga ujaka (misli na Rafaja). Vale et me ama. Die 8. julii 1755."[1]

Plemeniti i umni Petar Škrlec reče nam sve. Nevještu oku ipak je nješto tajinstveno. Sve će nam razjasniti sam naš Krčelić. Opisujući nemire ove godine 1755 prikaza najprije pet nemira (tumultus) seljačkih. Zatim dolazi da opiše: *Tumultus VI. ecclesiasticorum sive capitularium contra canonicum Kercselich* (A. 289—308). Već slijedeći dan iza smrti prepozita barona Sinersperga zaključi kaptol, da se objavi smrt kancelaru i banu, ali da ih zamole, neka bi gledali, da koji iz kaptola dobije tu čast. „Za malo dana iza toga pozove biskup najpouzdanije kanonike k sebi (26. juna), neka bi kraljica učinila ma koga samo ne K—ća; da sam nepokoran biskupu i da sam sa Radićevom ostavinom nepošteno postupao. Biskup sam preporuči lektora Putza. Nagovori i kanonike, neka nitko ne prosi osim lektora Putza i mene". Altham još nije bio dobio K—va elaborata, zato je ishodio, da se odmah mjesto ne popuni. Krčelić se obrati na svoga velikoga protektora kancelara grofa Nadaždia i na bana Baćana. Od bana dobije i

[1] Starine VIII. str. 199—191 br. 151.

kaptolsko pismo, u kojem vidje, kako ga zlobno ocrnjuju. Uteče se pod okrilje banskoga namjesnika, kojega je žena osobito bila sklona Krčeliću. Sada nastaje velika uzrujanost. Većina kaptola plane na Krčelića. Krčelić se opet obraća na bana, da oslabi kaptolsko pismo. Ban se obrati na biskupa, neka bi Krčelića predložio za lektora, a da će onda Putz sigurno dobiti prepozituru. Biskup mu odgovori, da ne može Krčeliću podijeliti nikakove časti, jer da se nalazi pod infamnom pravdom radi zločina pronevjerenja. Opet K-ću piše ban, neka se u toj pravdi nagodi.

Krčelić ne zna ništa o kakovoj pravdi, misli, da je ta pravda tamo u Beču predložena. Posluša prijatelje i ode u Beč. 24. augusta prodje iz Zagreba, a 2. septembra stigne u Beč. Kad je stupio u sobu kancelara Nadaždia, pošali se ovaj s njime, kako da nije strunuo već gdjegod u tamnici. Od kancelara prodje do maršala bana, koji ga stane ispitivati, što je s tom tužbom, i da li ju ima pri sebi. K—ć u čudu pita, nije li ta tužba ovdje u Beču, zato da je došao u Beč. Ban jadan požali, što je i samoj kraljici govorio o toj tužbi. Da je znao, nebi se bio nikada uplitao u te kučine.

Medjutim ishodi K—ću kancelar i barun Koch audijenciju kod carice. „Osobito me je milostivo primila. Odmah na pristupu mom preteče me govorom, kako čuva za mene prepozituru, a bila bi mi ju već podijelila, da nije njeke stvari ban Baćan predložio u ime kaptola. Učinit će mi, da budem zahvalan zato, da je otpravila Putza. Sjeća se ona, kako me je godine 1751. poslala u Požun, da utišam bunu u Krajini, kako sam bio ondje koristan, koliko za mene svjedoče grof Erdoedi, Scherzer, Kheill i Kleffeld. General Petazzi, onomadne boraveći u Beču, da je hvalio vrijednost i rad moj, a tako i otac Kampmiller i drugi. Altham da joj je takodjer početkom juna pisao, da drugoga nije mogao naći, koji bi bio više spretan i sposoban, nego što sam ja. Pitala je zatim, da li se Hrvatima dopada Altham, a slično upita i o njegovoj supruzi. Prodje zatim, da me pita o napretku seljačkoga ustanka. Priopći mi, kako je grof Nadaždi htio, neka bi se poslao za povjerenika grof Keglević, ali da je ona odabrala Althama. Sve su to bili znakovi najveće dobrohotnosti. Kada sam se ja napokon milosti kraljice poklonio, odgovori opet: ‚Da mi nije Baćan kazao, da ste pod infamnom pravdom, budite uvjereni, da biste bili već promulgiran. A kad znam, da vam je biskup neprijatelj, hoću da se ova pravda dovrši. Neka traje ma i pet godina, neću dotle podijeliti prepoziture, dok se ta pravda ne dokonča‘."

Dok je K—ć u Beču boravio, skuha mu biskup vruću kašu. Da uzmogne Krčeliću suditi, potisne kaptol napred, da bude tužitelj. Gjuro Malenić bude fiškal biskupijski. U sud bude izabrano pet kanonika zagrebačkih, jedan jezuita i jedan pavlinac, od kaptola čazmanskoga dvojica.

9. septembra potpišu tužbu, i dva čazmanska kanonika dadoše ju po ključaru pribiti na kuću Krčelićevu. Ravnatelj hrvatskoga zavoda, Gojmerec, preda Krčeliću tužbu, po kojoj se za 27. septembra pozivlje na sud. 14. krene iz Beča kući. U Zagrebu dakako na svačijim ustima osuda Krčelićeva, otkrila se tobože koprena s njegova života. Čini se, da se je najviše vikalo na njegovu izdaju domovine grofu Althamu. Protivnici se njegovi, a na čelu im biskup, trude, da niti odvjetnika ne dobije. Koji bi se Hrvat toga posla primio, taj da će uvrijediti bana Baćana. Brat mu Krsto obadje sve odvjetnike. Nitko se ne da, van da dobije nalog od banskoga namjesnika, pa da bude branitelj ex officio. Budne mu imenovan napokon ex officio braniteljem Benedikt Krajačić.

24. septembra dodje K—ć u Sv. Ivan Zelinu. Ovdje prenoći kod župnika Nikole Dumbovića. I ovaj, njekada njegov učenik, biskupu ga izdajnički denuncira, da je kazao, e bi carica dala i katedralnu crkvu u Zagrebu Vlasima, da ju zatraže. Od Zeline idući prema Zagrebu, sastane grofa Ivana Patačića. Od grofa doznade prvi put o sadržaju tužbe, o navaljenim na njega zločinima, o velikoj uzrujanosti u Zagrebu. Dogovaraju se što će, kako li će. U Zagreb neće K—ć poći, jer bi biskup i kaptol mogli razjariti i dići na njega puk, da ga pobiju. Grof trijezno shvati i razloži situaciju: Ovako bijesni, neće niti misliti o tom, da rade po zakonu. Koliko je opet on opazio, teško čekaju, da ga otsude in contumaciam. Onda će njegove stvari rasuti, drugoga kanonika imenovati, pa će K—ća prije stići smrt, nego što uzmogne dostići konac svoje pravde. Krčelić ostane na svom kanoničkom posjedu u Brešću. Grof sam prodje u Zagreb, da mu nadje branitelja. Teškom mukom medju kanonicima dobije rodjaka njegova Adama Stepanića. Grof se vrati u Brešće sa dva svećenika iz kaptola, pred kojima je Krčelić naznačio svoje branitelje Adama Stepanića i grofa Ivana Patačića.

Tko će opisivati sve smutnje i bijes K—ćevih neprijateljâ? Tko će ići za K—ćem oko pojedinih kanonika, da ovom ovu, onom onu prišije? Zar ćemo potanko kazivati, kako biskup miti i prijeti odvjetnicima, kako li hodi sa kesom Krajačiću, da vlastiti branitelj pomogne moralno i materijalno zadaviti Krčelića? K—ć ode najprije u Varaždin, a odavle u Reku na imanje grofici Aleksandri Keglevićevoj. 16. oktobra bude proglašeno imenovanje Putza za prepozita. U isto vrieme umrla i dva kanonika. Tko će sada pratiti sva ona komešanja častohlepnih ljudi, kako ih slika ne manje častohlepni K—ć?

12. novembra bio rok Krčeliću drugi poziv na sud. Krenu dan prije, 11. i. mj., iz Reke. Sada tek čuje za promocije u kaptolu. „Sjećajući se — veli on — riječi, koje mi je kraljica govorila, a nije mi to tek tkogod drugi objavio, uvidim, da niti kraljevska riječ nije sveta, pa da ne

treba više vjerovati kraljevima, nego li drugim ljudma. Uvidim, kamo može doseći zloba ljudska. Ucviljen uvidim, kako nas je bog kaznio, kada nam je dao takova pastira. Jadne li mi duše svećenika, koji se pričešćuju svaki dan tijelom i krvlju Kristovom, da pokrijepe u sebi mržnju i osvetu. Jao si ga njima! Ako bo ljude zakon veže vratiti uzeto, kako će razbojnici vratiti glas, što ga uzeše meni, svećenstvu i sami sebi? Oduzevši meni beneficij, koliko oteše mom rodu, siromasima i domovini, jer sam dohotcima onoga beneficija mislio na korist potomstva štampati knjige". Ima i stotina ovakovih uzdaha.

Dolazak njegov osupnu njegove protivnike. Veli, da su već imali osudu gotovu, da ga osude in contumaciam. „Što putuješ u Zagreb" — piše mu iz Beča njegov duhovni posinak Petar Škrlec — „pravo činiš, ne ima druge, da se stvar izbije. Mnogo ćeš naći gorko, ali to valja da prevlada filozof i politik. Želiš znati, što ljudi o tebi misle? Smili mi se, moj oče, svi su dobri uz tebe, ali, kako vele, nisu u položaju, da tebi pomognu. Jedina ti je pomoć u tebi samom, to jest u tvojoj obrani. Svi mnogo očekuju od tebe, svi napetim ušima hoće da čuju tvoju obranu i nadaju se dobru svršetku".[1]

Sav u tugu zavit, započme K—ć godinu 1756. U tuzi njegovoj pričini mu se, kao da se je vas svijet urotio proti njemu. Već je mislio spaliti sve svoje rukopise, pa i historiju Hrvatske.[2] Uvodi svoju tužnu stvar ovako: „Superest ut infelicitatis meae propriae narrationem continuam". Dne 11. januara 1756, na dan odredjeni za sudbeno ročište, već u sedam sati u jutro dodje k njemu kanonik Rees, predsjednik ovoga sudišta, da ga sklone na nagodbu. „Biskup i kaptol neka ostanu nedužni, a ja da ostanem kriv", veli on. A čitajte si sve one intrige (A. 423—434), preko kojih mi moramo prelaziti, jer ne imamo niti čime utvrditi istinu, a opet mu ne smijemo na prosto protusloviti. Grozni su njegovi neprijatelji.

U veliku nepriliku uvede ih optuženik, kada je donio pred sud preko dvije stotine pisama, što mu ih pisaše poslije smrti Branjugove, od godine 1748, kanonici zagrebački, sve jedan o drugom. Medju njima bilo i pisama biskupovih. Naravno, da su gledali njegovi sudci, da tih listova nestane. Medjutim odbjegoše ga svećenici, a služe mu svjetovnjaci. 7—8 pisara dan i noć pišu njegove odgovore. Kanonik Petković ubirao poreze kaptolskih porezovnika. Morao otići u Bolonju (1753) za ravnatelja. Pade briga ta na Krčelića. Medjutim morade Krčelić u zemaljsku konskripciju. Dobije pismo, od kanonika Gašparića, neka se vrati i plati one novce. Ali K—ć ne može od komisije. Njemu su samo njeki platili, a koji su poslije pla-

[1] Starine VIII, br. 153.
[2] Ibidem br. 154.

ćali, toga on ne zna. „Kako ću ja da platim, što nisam primio", veli on. U tom nadju sudci zločin pronevjerenja.

Drugi zločin. Umro god. 1752 kanonik Ivan Radić. Krčelić mu je eksekutor testamenta. Mislilo se, da će jedva moći imovinom namiriti dugove. Poželi ipak učiniti oporuku, da namijeni svom rodu i u dobrotvorne svrhe. K—ć sve to obavi. Tuže ga, što još nije platio 760 forinti, što bi morao po računima Radićevih rodjaka i njegovih protivnika. Veli, da nije dao nikakovih računa, ali da ih može uvijek dati. Ne priznaje, da je dužan tih sedam stotina forinti.

Treći zločin „kradja", (kako to sam nazivlje), što nije dao računa o bečkom zavodu za godinu 1748 i 1749. On je poslao račune za 1748, a donio ih je sam za godinu 1749. Prvo ih nisu ispitivali, a sada nadjoše, da tu manjka tri hiljade forinti. Donesoše i njekakvu kaptolsku osudu od ove godine, premda ga nitko nikada nije zvao, niti za što pitao.

Četvrti zločin, što ne polazi stolnu crkvu. God. 1754 bio je na konskripciji dugo otsutan, a godine 1755 dugo bolestan i opet otsutan.

Peti zločin sodomije: čitajte sami taj gad. Samo ću to reći, da je na trećoj inštanciji sam tužitelj očitovao, da je od toga čist i da ga svaka čast ide.

Šesti zločin paskvila. To je onaj predlog učinjen Althamu. K—ć, žigosan ovom tobož-knjižicom kao izdajica domovine, sam viče: ta neka izdadu napokon tu prokletu knjigu.

29. decembra 1756 otsudiše: *„quod beneficio canonicali privetur, proventusque canonicales mei quod penes eosdem remaneant"*.

Krčelić apeluje na drugu inštanciju, na kaločku nadbiskupiju. Ondje dobije pravdu slijedeće godine 1757 (A. 462). Sada opet biskup apeluje. Rimska kurija god. 1759 preda pravdu nadbiskupu bečkomu, grofu Krsti Migazziu. Napokon godine 1760 pristane biskup Thauzi na nagodbu. Nagodba se svrši 14. juna u Beču: 1. Kanonik Krčelić ima očitovati, da se rado pokorava svomu biskupu. Radi toga, što je u svoje svrhe upotrebio novca, povjerena mu od kaptola, ne ima za godinu dana niti glasa, niti uticaja u poslovima, gdje se radi o novcu. 2. Imade se K—ć očitovati sklonim, da će pred dva kapitularca zamoliti biskupa za oproštenje, ako ga je u čem uvrijedio. 3. Obećaje, da će porezne i altarističke novce, u svem tri hiljade i šest stotina i četrdeset i četiri forinta, sa šest postotnim kamatima povratiti. Odbiti se ima ono, što je dosada kaptol kao sekvestar od njegovih dohodaka uzdržao i namirio. 4. K—ć dobiva sve dohotke, samo će mu se uskratiti sve novčane divizije i altaristika. Svake godine dobiti će od kaptola račun, da vidi, koliko je otplatio. 5. Za pol godine imade razjasniti svoje račune bečkoga rektorata. 6. Opet tako za pol godine imade dati nove račune o ostavini Radićevoj. 7. K—ć nije sumnjao

u tom, da mu treba polaziti stolnu crkvu, pak će to i rado činiti. 8. Malenić odustaje od drugih tužba i priznaje K—ću svaku čast. 9. Obadvije stranke zaboravljaju sve prošle uvrede, kao da ih nije nikada niti bilo.[1]

Skoro četiri godine morade se K—ć boriti sa svakom nevoljom bez dohotka. Morade se sklanjati kod prijatelja, kojih je imao više medju svjetovnjacima, a manje medju svećenicima. Evo, na primjer, njegov rodjak, kanonik Adam Stepanić, tek u noćno doba usudjuje se dolaziti Krčeliću. Po danu jadan ne smije, da se ne zamjeri biskupu. (A. 483.) Savremenik veli: „Kroz više godina nije primao nikakvih dohodaka od svoga kanonikata, ali je on to podnosio neizrecivim junaštvom. Brinuo se samo, da mu budu skloni mogućnici i da zadrži zaštitu carice“.[2] Već je bio uzeo misliti kuda će, u koji red da stupi. Predugo mu je već bilo živjeti od milosti prijatelja i o novcu, koji su mu oni posudjivali. (A. 527—529.) Zato slavi boga i blagodari mu, što ga je napokon od ovih nevolja izbavio.

Za ove četiri gladne godine nije spavao, već marljivo radio, kada mu se nadala prilika. Takova mu se nadade početkom godine 1757. (A. 451—452.) Novi ban hrvatski, grof Franjo Nadaždi, brat kancelarov, uzeo proučavati saborske spise. U saboru hrvatskom sticale se upravna i zakonodavna vlast. Poželi ipak njeko bolje historičko svjetilo, da se obavijesti o načinu vladanja i o banovima svojim pretšasnicima. Zaprosi svoga novoga protonotara Petra Škrlca, neka ga pouči. Vrijedni umni inače Škrlec lijepo mu iskreno kaže, da nije za to sposoban. Reče mu, da je K—ć za to najsposobniji. Krčelić iza osam dana, što je bio otsudjen, već počeo svoj tužni život od milosti prijatelja. Ban bio tada u Varaždinu. „Budući da sam ja — pripovijeda K—ć — od 8. januara bio u Varaždinu, poželi od mene, neka bi pomogao, da uzmogne proučiti ove historičke stvari. Nisam mogao odbiti, ta kolike sam milosti uživao od njegova brata. Trebalo mi je i znana, njegova mi pomoć može puno koristiti. Žalio sam sám, što ću sada bez svojih bilježaka samo ono moći napisati, što sam od čitanja zapamtio. Grof Ivan Patačić, moj gostoprimac, imao na sreću u prepisu njeke moje spise i ponudi mi ih blagohotno na porabu. Dobro sam se njima mogao poslužiti za red banova i za sve periode povjesti. Što je ban cijele Slavonije, što primorski, što dalmatinsko-hrvatski, severinski, jajački, bosanski? Koji im je kronologijski red? Kada je nastao generalat karlovački, a poslije varaždinski?“

Tako postade njegovo djelo: „*Sistemata varia gubernii regni Hungariae et Sclavoniae*“. Imao je pri sebi Corpus juris, Lucija i Vitezovića o banatu. U prvom dijelu, najviše po corpus-jurisu, obilazi od Kolomana

[1] Starine VIII. 238—240.
[2] Vita str. 3.

do Vladislava. Veli, da nije išao dalje: „radi sada vladajuće dinastije". Nije upravo tako, jer ide do g. 1715. U drugom dijelu ide do te dobe o banskoj časti. U glavnom prepisa Vitezovićevu banologiju. Ovo djelo K—evo niti je štampano, niti će se ikada štampati. On sam pripovijeda, da je original predao banu. Nije ipak mogao uskratiti prijateljima, da si nebi prepisivali. Tako i mi dobismo u ruke prepis, koji ćemo medju rukopisima K—vim opisati. Nama je dosta ponoviti piščeve riječi: „fundamentaliter nova non fuêre". Ban mu zahvali i nagradi ga sa pedeset zlatnih cekina, djelo mu toliko pohvali, „da bi", veli, „mogao i otsutan vladati Ugarskom i Hrvatskom". Taj laskavi glas donese K—ću banov sekretar, koji valjda nije osobito visoko cijenio potrebu sposobnosti onih, koji vladaju državama.

Pravo ima K—ć, što se ne stidi napisati, kako je primio nagradu za svoj trud. Još nam se bolje svidja, što se je dao u svojoj nevolji na podučavanje mladih plemića. Podučavao ih u filozofiji i u pravu. Suvremenik nam kaže, da je bio „veoma marljiv" i vrijedan u tom poslu. Dosta je spomenuti Sermage, Hadroviće, Penoviće, Vrhovce, Rafaje, pa i druge.[1] On sam pripovijeda tek o jednom, za kojega scijeni, da mu je bio na osobitu diku. Grof Petar Sermage izvadio svoga sina Ivana Nepomuka iz Terezijana, da ga dade u privatno podučavanje Krčelićevo. To je u ono doba padalo u oči. Jezuiti, tada učitelji u Terezijanu, naravno, da na to mrko pogledaše. I oni i protivnici K—vi nastojahu to navinuti proti njemu, kao da je uvreda za caričin zavod. Otac, grof Petar, ode samoj carici, da se ispriča. Carica mu odobri (A. 534.), što je uradio.

Mladoga grofa podučavaše po filozofiji Heinecijevoj. Za dvije godine učini veliki napredak. K—ć mu napiše teze iz svih struka filozofije, da o njima disputira. Teze dade štampati. Digoše se jezuite, kojima je zazorno bilo, što im je oteo pitomca. Franjevci povikaše, da je svojim tezama povrijedio nauku crkve o čistom začeću blažene djeve Marije. Najviše navališe Pavlini. Krčelić učio eklektičku filozofiju. Pavlin Franjo Sabolić štampa protuteze, u kojim dokazuje, da je papa Kliment XIII. prokleo ovu filozofiju kao heretičku. Krčelić se obrati na van Swietena i Martinia, i veli, da su mu oni odobrili. Obrati se i na provincijala pavlinskoga Bengera, koga su obožavali njegovi redovnici. Dokazivao mu na dugo, da je i sam Isus Hrist bio eklektik. (A. 542—544.) Dva dana trajala disputacijonalna parada u banskoj kući. „Hrvati mogoše se sada", veli K—ć, „uvjeriti, da ima i druga filozofija, a ne samo školastička".

---

[1] „Vita" — mislim, da je pisac Baričević.

III. 1761—1770. Krčelić spremi i doštampa svoja glavna djela.

Najveće bure predjoše preko glave K—ćeve i zadjenuše se o njega, da ga satru. Možda nije imao krivo kada reče, da jamačno nikada nijedan kanonik zagrebački nije toliko trpio. Dodat ćemo: i nije; barem ne od svoje braće. Dodat ćemo jošte, da im nije niti on ostao dužan. Hvala bogu, to je sada sretno uminulo. K—ć ostaje kanonik, ako i ne dobiva svih svojih dohodaka. Sada već počimlje poboljevati, tim marljivije radi i raditi nikada ne prestaje. Ta niti onda nije prestajao raditi, veli njegov suvremenik u „Vita", kada je živio od milosti prijatelja i podučavanja plemenitih mladića iz odličnih obitelji. K—ć nam odsele niti sam ne pripovijeda osobitih dogodjaja svoga života. Život mu teče mirno, poboljeva. Bolest ga muči, ali ga književni rad umiruje i usrećuje. Ogledajmo njegove radnje.

Katarina Petkovićka, rodjena Lukavski, dade štampati K—ćevo djelo: ***Kratek nauk od sv. meše, kako ti molitve pod njum; iz vučenoga Muratoria, sv. takaj Ferenca Saleziuša pismih i knjig izvadjen.*** Morao je slušati prigovore, da uči herezije. Brani se za izreke o altariji, gdje reče: „koji altarije napravljaju samo za dušu svoju, ovakve niti ne hvalim, niti ne kudim, ar ovakvi vide se i na skradnje vure vse za se obračati i stanovitem načinom hasen za se išću i svoju interesentiu kažu". Crkva uči, veli on, da se žrtva donosi samo Bogu i po zaslugama Isusa Krsta da biva za želje i molbe.[1]

Godine 1762 izadje treće izdanje „*Vitezovićeva Kronika, aliti spomenek vsega sveta vekov,* složen i naprvo dan po jednom mašniku iz tovarništva Jezuševoga". To je jezuita O. Nikola Laurenčić. Treći dio te kronike ide od god. 1744 do 1762. U ovom trećem dijelu jesu sve vijesti od Krčelića: „*quae vero sunt patriae vel domestica*". Na strani 42 „pridavka" veli se ovo o K—ću: „*koi kakti gospodin kruto vučen, nevtruden domovine i navukov lubitel, najveć k ove kronike je pomogel i zato vekivečnoga spomenka vreden*". Milo mi je, što mogu kazati, da ovoga Krčelić nije sam o sebi napisao. Toga u njegovom vlastoručno pisanom rukopisu ne ima. A pravo je, da mu je tu pohvalu dodao izdavač kronike Laurenčić. U ovom „Pridavku" ne ima ništa, što ne bi bilo već na šire u njegovim Annuama.

Za malo opet nam K—ć izadje na glas kao izdajica domovine, kao tudjinski sluga i u Ugarskoj. Neka nam on to sam pripovijeda. Kraljica Marija Terezija došla glavom na sabor u Požun sa svojim mužem i suvladaocem Franjom I. i sa sinom, nasljednikom prijestolja, Josipom dne

[1] **Starine VIII. br. 160.**

3. jula 1764. Na ulazu u kraljevsku palaču vikalo se mjesto vivat Maria Theresia „vivat Franciscus Nadasd, banus Croatiae“, što da je banu vrlo nemilo bilo. Drugi dan proglasi u saboru kraljevske propozicije, po kojima se imade povećati daća kontribucije za jedan milijun, a vojska se ima preurediti. U isti čas izadje knjiga, tiskana u Beču u dvorskoj tiskari: *De originibus et usu perpetuo potestatis legislatoriae circa sacra apostolicorum regum Hungariae. Libellus singularis* . . . od Fr. Adama Kollára. Sabor uzeo se buniti, da ne će raspravljati o predlozima. Svećenstvo se diglo, a na čelu mu primas Barkoci. Dvor nije htio priznati, da je djelo postalo ponukom dvora. Knjigu vlada zabrani. Franceska. Belgija i Njemačka odobriše sadržaj knjige. U Italiji, a napose u Rimu, knjigu ne samo prokunu, nego ju i spale. Sada izadje proti dvoru knjiga: *Vexatio dat intellectum*, u kojoj se kuša dokazati: *„Reges nostros vere nec dominos esse, esse autem dominum quemvis nobilem“*. Djelo izadje iz kuće primasa Barkocia. Primas pade u nemilost kod dvora. To ga veoma ucvili, razboli se od tuge i umre. Dvor dade spaliti ovu brošuru. Mnogi moraju priseći, da ju nisu pisali. Tako je morao priseći i naš Nikola Škrlec, protonotar hrvatski. Krčelić veli, da se s Kollárom ne slaže. Pa opet njega drže ljudi za zloduha, koji je kadar služiti dvoru proti svojoj domovini. Što Krčelić misli, da je biskup Pakši pisao „Vexatio“ —, neka ga sram bude što sumnjiči svoga potonjega dobrotvora s njekoliko šupljih dokaza. — K—ća ljuto zaboli, što pisac kaže o njemu: *„In has veteres chartas imperite protrahendi prurigine, haud scio, an non Ritteriana ova Kercselich supponat rotario ad excutiendum, consiliariis rerum nostrarum invidis“*. Veli jošte, da je isti biskup Pakši sklonuo rektora bečkoga hrvatskoga zavoda, neka javi u Hrvatsku, da je Kollár pod prisegom očitovao, da to nije djelo njegovo, već K—vo. *„Zato se je raspalila na mene velika mržnja u kaptolu i u cijelom kraljevstvu“* (A. 609—611).

Krčelić nije pisac, ali je ipak krivac, voljan služiti carici u istom smjeru, u kojem je bez uspjeha kušao A. Kollár. Što je Kollár o Krčeliću napisao: *„Cujus excellenti rerum et jurium nostrorum peritiae plurima me ipsum et eximia debere gratus commemoro“*,[1] to jasno pokazuje, da su njih dvojica u savezu. Josipovićevi listovi razbjesniše i dobre i blage ljude. *„Nisam jak izreći, kako me preziru i proklinju. Jedni su za to, da me prošenu, drugi cvile radi pogibelji, koja prijeti crkvi i crkvenom stališu“*.[2]

A da li je bio štogod kriv? Da vidimo. Najprije ćemo u kratkim crtama prikazati djelo Kollárovo, a onda dva djela Krčelićeva. Kollárovo

[1] Kollár: De originibus p. 104.

[2] U predgovoru: De sublimium duarum potestatum fundamento et concordia.

djelo izašlo u osmini na 163 strane, sa 14. poglavlja. Prvo poglavje govori o naravi kraljevske vlasti u crkvenim stvarima. Drugo poglavje pokazuje, kako je osnivač ugarske države, sv. Stjepan, naslijedio careve franačke i bizantinske, kako su zakoni Stjepanovi pravo rekući franački kapitulari. U prvih pet poglavja govori se o postanku i biću kraljevske crkvene vlasti. Od 6—13 dokazuje se za pojedina stoljeća, kako su ju vršili. U 14. pobija se vjerodostojnost Sylvestrove bule. Ali Kollár nije samo crkvenu vlast ugarske krune ispitivao, već je ogledao vascijeli ustav. Ogledao dužnosti prema kruni, a i stanje najnižega razreda podaničkoga.

Sada bi imao svaki Ugrin vjerovati, da su najstariji zakoni svetih kraljeva samo posudjeni, da je zbirka državnih dekreta puna pogrešaka i bluduja, da je Verböcov tripartit, to evangjelje ugarskoga običajnoga prava, manjkav i da protuslovi historijskoj istini. Što će reći Ugarska, uzburkana po sto puta za dvije stotine godina, kada joj Kollár kaže, da kralj može državnu vjeru propisati, druge vjeroispovjesti da može dokinuti ili kazniti, da smije u crkvenim stvarima ono propisati, što još nije po božjim ustanovama uzakonjeno! Papinska stolica da ne ima pravo potvrdjivati crkvene zakone izdane od kraljeva. Kraljevi da mogu zabraniti svaku daću, koju bi pape u njihovoj državi nametnuli. Da se ne može govoriti, da kraljevi ne bi mogli izdavati zakone bez privole naroda iliti plemstva, to da se do Sigismunda dokazati ne može.

Kollár dokazuje, da se vojevanje plemstva i plemićka vojska mora reformirati, a tereti najnižega razreda pučanstva ublažiti. Vojnik vojuje za sreću i budućnost domovine. Nije dosta sama pusta snaga, već valja i naučiti, kako se oružjem osigurava budućnost domovine. Koju nadu može ti uliti onaj, što si ga pod pušku odvukao od pluga? A zar će oni jadni nositi sami terete, dok drugi uživaju slobode i vlasti? Stališi moraju svoje dužnosti ispuniti prema kruni. Prije svega mora stališ svećenički poštivati zakone zemaljske, domovinu ljubiti, druge na to sklanjati i gorke vaje pogaženoga puka ublaživati, ne dati da ga gaze odličniji razredi i da napokon bude nemoćan za obranu domovine.[1]

Sada da vidimo dva Krčelićeva djela dovršena iste godine 1764. Mnogo stariji postanak imade: „*De sublimium duarum in mundo potestatum fundamento et concordia, adeoque 1. de legislationis etiam ecclesiae potestate, atque juris ecclesiastici fundamento, tum vero 2. de initiis religionis christianae in Hungaria et ecclesiae Hungaricae primaeva constitutione collectio. 3. Ad explicandum apostolicorum Hungariae regum in latis disciplinae ecclesiasticae legibus juxta catholicae fidei propositiones*

[1] Ob ovom djelu jošte: *Krones*, Ungarn unter Maria Theresia und Joseph II. 7. — i dalje. *Arneht:* Maria Theresia 1763—1780. I. Bd. 118. i dalje.

usum. Djelo posveti Franji I., Mariji Tereziji i Josipu II. Napisa ga u tri eksemplara: jedan pošalje dvorskoj kancelariji, drugi primasu, treći Kolláru. Ne slaže se u svemu s Kollárom. Veli: „Pisati ću od temelja o istoj stvari; prosuditi ću s temelja smisao zakonodavstva, jer skrajni kanoniste naši pišu za papu, protestanti za kraljeve. Meni je samo do istine". Tako piše K—ć grofu Patačiću dne 3. augusta 1764.[1] Dakle imao je već djelo gotovo, kada se stalo grmiti na Kollára, a mnogi i na K—ća, kao tobožnjega pravoga krivca. Djelo ovo dobilo svoju klicu već prije dvadeset godina od biskupa Branjuga. Nije posvema suglasan s Kollárom, ali nije ga niti naročito pisao proti Kolláru. Rad bi, da mu dvor knjigu štampa. Uzalud nosi Nikola Škrlec ovo djelo dvoru, da dodje u štampu. Dvor kao da ne će Baltazara Krčelića za svoga krunskoga juristu. Djelo ostade u rukopisu. On jadan cvili, da mu niti kruna niti domovina ne priznaju zaslugu, i da ne će više ništa niti pisati.[2]

Drugo: ***Dissertatio de Tripartito sive de opere Verböczy***, jeste očevidno u savezu s Kollárom. Dokazuje istim načinom posvemašnju prevlast krune, a odbija tripartit. Prije šestnaestoga vijeka, veli on, ili bolje prije godine 1514. nije bilo jednoga zakonika. Tripartit nije pravi samostalni zakon, već zbirka poput Gratiana. Nikada nije bio tripartit zakonito primljen, već samo po običaju uveden. Kvivo ga drže mnogi za temeljni zakon. Prvi put prisegao Leopold I. prigodom svoje krunitbe g. 1655 na tripartit. Odsele se navodi tripartit kao zakon. Kako se mogao podići Verböc do toga veličanstva? Prvo time, što je privilegij Andrije II. prema svojoj potrebi pod Ljudevitom II. proširio. Zatim dade stališima pravo stvarati zakone. Kralj Verböcov stvara zakon, ali tek onda, kada narod reče „placet", dobije snagu zakona. Tako poslije božje i crkvene vlasti prva je Verböcova, druga je kralja krunjenoga, ali samo ceremonijalna, treća je velikaša, četvrta plemstva: sve tako po Verböcovu tripartitu. Zabluda je to velika. Čuditi se je, kako to kraljevi mogu podnositi. Veličanstvo Verböca teže je kraljevima i državi, nego li što su bili Turci, ili ma koji neprijatelj. Okrutni ovaj monarka dovede Turke, opustoši domovinu, u pobunama prolijevao gradjansku krv, jer je dao takova privilegija narodu. Ferdinand, Leopold, Karlo, Marija Terezija pobijediše tolike neprijatelje, samo ovoga ne mogu. Koliko je mučio državu čl. 31. Andrijine bule, dokle ne bude na sreću godine 1687. dokinut! Pravo ima Marija Terezija, da učini zakonik Terezijanski. Završuje: *„Bojimo se, da će nas mnogi proklinjati, optužiti će nas kao izdajnike, iskati će, da se ovo djelo metne na muke"*. Sve, sve kraljici, sve kraljevima, samo neka ipak svijet ne zna, tko je ovako ju-

---

[1] Starine VIII. br. 166.
[2] Starine VIII. br. 181.

nački odrezao! Ako izadje u štampi, neka bude anonimno. Krčelić je tek nudjao svoja obadva djela, ali ih ne primiše i ne priznaše. Obadva djela ostanu u rukopisu.

Ostade jošte u rukopisu i ode nekuda bez traga djelo: ***Institutiones politicae pro captu studiosae juventutis.*** Nećemo pogriješiti, ako reknemo, da je Krčelić ovo djelo napisao za svoje učenike, koje je pripravljao za ispite pravnih znanosti. Ostade u rukopisu i njegova: ***Ad Dei gloriam episcopatus Penthe seu Quinqueecclesiensis ecclesiae notitiae veteres A. D. 1764.*** Djelo je lijepo njegovom rukom pisano, kao da je posvema spremljeno za štampu. Posvetio ga biskupu pečujskomu Gjuri Klimo-u. U posveti veli, da je namjeravao pisati povjest „ecclesiae nostrae“, ali da su ga spriječile razne nevolje. „Odlučio sam bio, već nikada ništa ne pisati o crkvenim stvarima“. Pritišće ga i bolest, pa se opet odlučio. Danas dakako ta povjest ne ima vrijednosti.

Ipak su zanimivi prilozi. Ima dva „Appendixa“. Prvi raspravlja ***ob odnošaju Hrvatske prema Ugarskoj od Vladislava i Kolomana do 15. v.*** Ponavlja poznate svoje stvari. Drugi dodatak jeste: ***Deductio quod tres inferiores comitatus non ad Hungariam sed ad Sclavoniam pertineant.*** (Str. 454—485.) Ovo je prva rasprava po vremenu za obranu triju županija tako zvane dolnje Slavonije. Iza Krčelića rodilo se dosta nužnih obranika, jer su se žalibože navale magjarske skoro neprekidno stotinu godina ponavljale. Jošte doda pisac ovomu djelu njeki osobiti predgovor, u kojem govori: 1. O historijskoj i diplomatičkoj kritici. 2. O svojim izvorima i rukopisnim pomagalima. 3. O samom sebi. Ovaj nam predgovor puno nosi svjetla za njegova štampana djela, za stanje tadanje naše historijografije, a donekle i za historiju književnosti. Zato ga doslovno priopćujemo, a upotrijebit ćemo ga kod ocjene štampanih djela. Ovo djelo šalje pisac biskupu po mladiću jednom, po imenu Grahovcu. Upozoruje ga pismom od 28. oktobra 1765. na onaj osobiti predgovor, do koga je puno držao. Biskupu je na volju, da popravlja, skraćuje ili širi, kako ga je volja. Žalibože ne može poslati svoje djelo „De sublimium“, što je pisao prošle godine „proti“ Kollaru, jer ga ponio sa sobom protonotar u Beč. Ne zna, što će sa svojim rukopisima, bi li ih dao u carsku dvorsku biblioteku, da zadovolji carskoj naredbi od godine 1753., ili bi ih spalio. „Danomice vidim, da mi se ne priznaju moja nastojanja za krunu i dom, predvidjam, da više ništa neću pisati, a mnogo toga sam već uništio“.[1] Moralo ga boliti i opet, kada mu je biskup vratio rukopis i nije nalazio za vrijedno, da ga štampa.

Evo četiri K—va rukopisa, opsežnija i znatnija, nose godinu 1764. Te ih je godine dovršio. Sva četiri nose jasne i oštre crte za njegovu

[1] Starine VIII. br. 181.

karakteristiku. Mi ćemo još u redu njegovih radnja navesti velik broj manjih, većinom nedovršenih, rasprava i pokusa. Nisu to niti znatne radnje i nijedna nije za štampu. To ćete vidjeti po samom njihovom opisu. Još samo jedno djelo, a to su ove naše „*Annuae*" vidjet ćete da je vrijedno bilo štampati. Iza „Annua" nije K—ć niti pokušao pisati štogod većega.

„*Annuae sive historia ab anno inclusive 1748 et subsequis (1767) ad posteritatis notitiam*". I zato je upravo sada vrijeme, da govorimo o Annuama, jer su se i one rodile u preplodnoj Krčelićevoj godini 1764. (A. 183.) Nisu dakle suvremeno bilježeni „annali", već samo za tri godine 1764—1767. Nisu niti pisane kao anali, već upravo kao kronika. Nisu niti kronika, jer u dosta velikom dijelu diše duh samosvjesti, da je sam pisac središte dogodjaja. Nisu niti „historia", kako ih krsti pisac, već su samo djelomice gradivo za historiju. Najbliže su „memoarima" ne po svom obliku, već po većini svoga sadržaja. Pisac hoće, da sebe opere pred potomstvom, da vide potomci, kako je slavni sin ovoga naroda nepravedno trpio; neka vide, kako je spasonosno djelovao, neka vide, koliko se trudio, a uz kolike nevolje i neprilike: neka vide njega svega. Uvijek će milo primiti svaki Hrvat ovih njekoliko riječi „Ad lectorem". „Majorum nostrorum arguimus negligentiam, quod suorum temporum historiam traditione nobis non reliquerint condiscendam, attamen diligentia nostra crimen non expiamus, dum lamentamur verbis, scribendo negligimus. Ego posteritati consulturus fide integra, sinceritate debita annorum horum facta commemoro. Lector, iisdem fruere vivendi, mortuoque fave". Plemenite riječi. Da li djelo takvo?

Krčelić piše annue do godine 1767. Još je jedanaest godina poslije toga živio. Ljudi su znali, da piše. Slutili su, da će biti jao i pomagaj za njegove protivnike.[1] Godinu dana prije svoje smrti predao je taj rukopis, svojim pečatom zapečaćen, u knjižnicu tadanje akademije. Tek poslije njegove smrti smije se otvoriti. Kad otvoriše, preneraziše se od čuda. Glava otsjeka za bogoštovje i nastavu kod tadanjega namjesniškoga vijeća hrvatskoga, umni Nikola Škrlec, nekada „sin" svoga duhovnoga oca K—ća, dade na izvještaj savjetniku grofu Festetiću, koji pred vijećem bolnim srcem otkrije ljuti otrov ovih anala ili historije.

„Ovu knjigu — veli grof Festetić — svojim pečatom zapečaćenu, dade K. akademiji, da ju najtajnije čuva, a da se otpečati istom iza njegove smrti. Može se oprostiti klonulomu već i bolestima istrošenomu starcu, koji ne ima snage za ispravak ovoga djela, i svojim je vlastitim proizvodom toliko zaslijepljen, te je mislio, što više uspomena ostaviti potomstvu u ovoj knjizi.

---

[1] Bilješka kanonika Bedekovića, o kojoj ćemo govoriti pri smrti Krčelićevoj.

Primjer Italije naveo ga, da sastavi knjigu, u koju je i tajne obiteljske unesao, i tako sabrao u jedno javne i privatne sablazni. Knjiga ova svojom tajnovitošću prilična je posudi Pandore, bûdi ljubopitljivost, a pravom se diže danomice na nju sve veća vika."

„Ako je bila nakana pokojnoga gospodina kanonika, da se iz njegovih knjiga nježna mladost, ili sama, ili preko svojih učitelja, naobrazuje; ako je ovoj knjizi svrha, da rasvijetli povjest: onda nije smio privatne prilike sa javnima miješati. Trebalo je, da služi istini, koja je pravo oko povjesti. Za sve bludnje imade dva izvora: prvi je neznanje, a drugi zlobne duše strast. Um smućen strašću trga uzde pravice i rasude. I ne obzirući se na vjeru, stališ, pristojnost, besramno diže svoje mrske ruke na najčestitije i odlične ljude, da ih proždire njegova strast. Pisac dao se zavesti od pukih pripovijedanja, koja svi dobri ljudi odbijaju. Cijelom knjigom vrve babje i staračke bajke. Što on pretrpi nezgoda i neprilika, to naslika crno i mnogo puta u žuč zamoči pero. Više od jednoga puta pokazuje svoju ljudsku slaboću, što sam ja već i za života njegova primjećivao. Što bi mogli budući rodovi iz ovih krivih i mutnih vrela naučiti, toga ne vidim. Sigurno je to, da se moramo pobrinuti za dobri glas pokojnoga dobrotvora, skrbiti za javni mir i za čast privatnika. Pri smrti valja da iščeznu sve osvete i uvrede. Moramo braniti blago poštivanje pokojnika i sačuvati za buduće od ocrnjivanja onih, koji bi iz ovoga spomenika imali za uvijek priliku, da ga vrijedjaju."

„Zaštititi valja osobnu sigurnost, koja će se pomućivati, ako od prostorija akademije zagrebačke osnujemo njeku vrst inkvizicije, gdje će se brižno čuvati sve objede, koje je poslije smrti nemoguće odmazditi, gdje će se otvoriti vrata svakojakim knjigama bez kazne."

„Skrbiti valja za čast živih, u koliko su direktno svezani sa prilikama za opće dobro, javne oblasti moraju se za njih brinuti. Prema ljudima bez znamenovanja prepušta se svakomu da se vlada po svojoj savjesti. Ova sloboda jeste bitni dio društvene sreće; ovu ruše oni, koji se samovlasno postave društvu za sudca."

„Čuvati valja nedužnu mladež, neka se mlada ne kvari . . . Nije dosta oprezno, da se ova knjiga najoštrije pod ključem čuva. Ne sumnjamo o čestitosti sadanjih čuvara knjižnice. Ali tko će vjerovati, da će ista brižnost vladati kroz sva buduća vremena? Tko će to vjerovati? Ta veće su tajne već izbile na javu. Kako da se općinstvo umiri samom brižnom paskom akademijskoga knjižničara? To ne može biti."

„Moje mišljenje napokon sastavljam u jedno, da se ova knjiga, kao posljednji ostatci K—ove ljudske slabosti, spali na vatri, ili da se podvrgne skupnoj cenzuri ovoga zbora, koji će spremiti što je vrijedno, a drugo će

na vatru. Da se ne uzmogne prepisati, niti kako išta iznesti na javu, zapečatiti će se pri svršetku svake sjednice do slijedeće."

„Ovo mnijenje neka se predloži i prejasnomu prijestolju."[1]

Znajte, da grof Festetić nije bio osobni neprijatelj Krčeliću. Znajte i to, da je vijeću predsjedao miljenik nekada Krčelićev, Nikola Škrlec. On je dakle proveo ispitivanje ove knjige, da sačuva čast svoga nekada „oca". On je dao brisati na dvadeset i dvije strane[2] crnom tintom sve ono, što bi moglo sablazniti buduće rodove. Mjestimice možete ovaj palimpsest pročitati. Kad ove njeke stvari otkrijete, izlazi pred vas ljepši i vidjeniji lik umnoga Nikole Škrlca, koji nam je zatrô sramotne slaboće svoga inače poštovanoga i neumornoga učitelja. Još nam dosta ostaje slaboća, koje naivno sam raskriva. Ja sam mislio, da bih K—ću krivo bio učinio, da sam sa svima njima prošarao njegovu biografiju. Što on u strasti osobe obružuje, to nije mislio iznositi na javu svemu svijetu. Znajte, da on nije niti slutio, da bi se cijele njegove „Annuae" štampale.

Daj da vidimo obzorje ideja Krčelićevih. Kroz sto godina i više prije Krčelića jedva koji Hrvat pero zamoči ili strune svojim pjesmama navine, a da ne odjekuju glasovi o velikom i prostranom „slovinskom" svijetu. K—ć pozna samo Hrvate, Slavonce i Dalmatince, pa i nje jedva kao jedan narod. (A. 194.) On u opće niti ne pozna pojma „narod", on zna samo za gospodu stališe i njihove kmetove. Dobio jednom od prijatelja iz Dubrovnika (1766) Minčetićevu „Trublju slovinsku" i Gundulićeva „Osmana", pa veli, da prvi pjeva Zrinskoga, a drugi Vladislava kralja „Hungariae". (A. 663.) Vidi se, da ga nije srce potezalo, da čita „Osmana". Smijemo reći, da on o hrvatskoj književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku niti pojma ne ima.

Krčelić je u Annuama nješto bolji u pogledu odnosa Hrvatske prema Ugarskoj. Već Matija Mesić primjećuje: „Dočim naime u tih djelih, kao što je svakomu znano, ugarskim nazorom za volju i proti historičkoj istini grieši, ističe u Annuah na njekoliko mjesta svoje hrvatsko stanovište i gorljivo ga zastupa".[3] Možemo spomenuti, da se bavi obranom granica prema Kranjskoj i Štajerskoj,[4] a odbija u jednoj rukopisnoj radnji i navale Magjara na Slavoniju. U štampanim djelima ne ima niti tih jedinih pokusa obrane domovine.

U K-ćevo doba stisnula je Marija Terezija državni život kraljevine Hrvatske više u okvir jedne provincije, nego li ijedan možda od njezinih pretšasnika habsburške kuće. Ona je konačno uredila „Vojnu krajinu" kao

[1] Acta consilii croatici u zemaljskom arkivu g. 1778.
[2] U samom izdanju naznačeno, gdje je što prekriženo.
[3] Rad XXXII. str. 50. pozivlje se na A. 13, 109, 124, 305, 368, 647.
[4] A. 88, 169, 203.

posebnu provinciju. On ne vidi, da mu je domovina u dvije pole presječena, da ne može tako razdrta ovršiti svoju državnu niti kulturnu zadaću. Njega više veseli: „koliko službi mogu sada dobiti sinovi njegova naroda; kako se grade gradovi, crkve i samostani po krajini; kako se širi tamo škola i odgoj“. Ali ne boli ga, pa zato niti ne spominje, da to sve biva njemački. „Povećane su daće, ali su pomnožana, veli on, i sredstva, da se one mogu snositi“.[1] A kada se digoše krvave bune potrtoga seljaka, pozvan Krčelić predlaže najprije vladni sustav, po kojem bi sjedili u vladi i njemački generali. Ban ima biti vojnik, a ne veli se, da ne bi smio biti na primjer Nijemac. On ima sa svojih dvanaest prisjednika zapovijedati mjesto sabora u Hrvatskoj. Ako li dvor toga ne prihvati, neka učini županije kao u Ugarskoj. (A. 262—263.) Ovo drugo je dvor i učinio. Hrvatska imaše svoj osebni sustav županija. Ugarske županije jesu tobože bedemi konštitucije, ali svojom rastrganosti i najbolji štit apsolutizma. Krčelić nam po više puta natuca, kako ga radi toga mrze, preziru i kunu njegovi Hrvati.[2]

Ublažuje nas K-ć svojim lijepim zanosom za reformu školstva. Veli upravo oduševljeno, da čestiti ljudi obožavaju caricu Mariju Tereziju radi reforme filozofijskih i teologijskih nauka. (A. 192.) Njegovo prijateljstvo sa van Swietenom spada medju najsvjetlije strane njegova života. Sam zavidi tadanjoj mladeži, koja imade prilike učiti po novom sustavu. „Prije su ljudi u školama“ — kako veli — „naučili samo latinski govoriti“. (A. 192.) U našoj zemlji drže škole od vjekova redovi; on ne govori s poštovanjem o njima. (A. 542.) Glavni su naučnici bili jezuiti. O njima govori, kako su sluge i pronosioci španjolskoga sustava po Europi. (A. 392, 393, 509.) Sada dodjoše prvi put u Hrvatsku za učitelje češki Piariste. I o njima napokon govori: „futuri dehinc aulae speculatores“. (A. 247, 248, 622.) Ljut je na redove. Ljutina opet na braću svećenike provlači se eno kao crvena nit cijelim djelom i cijelim njegovim životom. Znajte, da je u većini onih zatrtih mjesta uništeno za potomstvo njegovo zlo srce na svoju braću u Isusu. Ne mislite zato, da je on pod svaku cijenu proti svećenstvu. On je uza svećenstvo, kada je ono u sukobu sa svjetovnom vlasti. Nije heretik, kako su kadgod o njem zlo govorili upravo svećenici. Prema pravoslavnima jeste užgan, kao što su onda bila valjda sva njegova braća katolički svećenici.

Ovo su glavni smjerovi K—vih ideja. Ali tko bi mogao na tanko ocijeniti sve kritikastarske sudove o javnim osobama, koji sačinjavaju znatni sadržaj njegovih Annua? Evo kako javno oporiče, što je potajno napisao u Annuama. One iste godine 1767, kada Krčelić svršava svoje Annue,

[1] Notitiae Praeliminares, str. 443—444. Bombastično govori u istom smislu u posveti svojih „Notitiae“ carici.

[2] U njegovom procesu to već spominjasmo.

umre tadanji podban Ivan Bužan. Krčelić mu reče na rekviemu kod opatica osmrtno slovo, koje je i štampao pod naslovom:

Najvredneše stalnosti pelda poglaviti i prečastni gospon gospon Januš Bužan itd. po prodeke poglavitoga gosp. Boltizara Adama Kerčelića itd. Pri Antonu Janderu 1767. 17 listova u 4°. Na uvodu kaže: „Stran prva. Pokojnoga gospona Bužana Januša osebitna dika je: vu kreposti stalnost, ter vu službe drugeh i vse navlastito domovine. Zbog česa od boga bil je blagoslovljen i postavljen za peldu". Zar ovo nije najveća pohvala? A koliko je pokojnika prikoravao u svojim Annuama! Medjutim pazite dobro: niti u Annuama Bužanu ne prigovara da je krao i tudje otimao. O drugima to očito govori. Da vidite još bolje smjer njekih ideja Krčelićevih, evo kako kaže u noti pod 1): „Iz Topuske vlahe je odpravil i katolike naselil. Židovi da mesta vu orsagu nemaju, je včinil; i ovakova večputi".

Ima evo dosta osebujnih smjerova, na koje će paziti imati oprezan kritik. Sada valja da pozitivno kažemo, što nas sve uči K—ć u svojim Annuama. Imamo dva sitna pokusa memoara: jedan početkom 18. vijeka od Baltazara Patačića, a drugi koncem istoga vijeka od grofa Oršića. Svaki od njih pada u dobu punu dogodjaja važnih za povjest hrvatsku. Ali kakav su to sitniš prema djelu Krčelićevu! Na sreću stoji on u sredini stoljeća, 1748—1767, te nam daje političnu i kulturnu sliku Hrvatske, barem u glavnim crtama, za cijeli 18. vijek. On nam tumači povode skoro svih političkih pitanja. Ne ima gotovo nijedne struke kulturne, koje se on ne bio dotaknuo. Mnogo važnih dogodjaja pripovijeda nam, kojih nitko drugi niti ne spominje. On je danas i ostat će jamačno za dugo iza saborskih spisa prvi i glavni izvor za povjest hrvatsku u vrijeme Marije Terezije.

Krčelić svršava sa godinom 1767. Ove godine osnuje Marija Terezija hrvatsko namjesničko vijeće u Varaždinu. Tim se i njemu odmakla prilika, da bilježi i izvješćuje o javnim poslovima. Stigle su ga i bolesti, koje su ga mnogo godina mučile. Slutimo po jednoj bilješci, da je i dalje pisao, ali sve ode bez strvi i glasa.[1]

Glavno Krčelićevo djelo jest:

De regnis Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae notitiae praeliminares Zagrabiae. (1760.) Typis Antonii Jandera fol. p. 522.

To je ono djelo, koje već više od dvadeset godina na srcu nosi. To je ono djelo, koje je u velikoj žalosti svojoj htio da spali. „Jam historiam tuam — piše mu Petar Škrlec — certam ad nominis immortalitatem, viam

[1] U posveti na čelu djela veli: *Antequam infrascripta legeris, si lubet, inverso libro post episcoporum trium acta ea, quae sequuntur, revolve*". Ostavi nam mjesto nastavka svoga djela samo bijel papir.

igni committere statuisti".[1] To je ono djelo, koje je početak njegove stečene milosti u carice Marije Terezije. Godine 1768 bilo djelo gotovo. Djelo želi posvetiti carici. U to ime pita savjeta u prijatelja Kollára, koji ga lijepo upućuje. „Molim te — veli mu Kollár — napiši najkraće pismo na caricu, u kojem jasno kaži namjeru tvojih trudova, spomeni, kako braniš Dalmaciju od Mlečana. Zatim pošalji djelo što prije na cenzuru. U posveti reci, kako te je izazvao Farlat, koji se nije ustručavao braniti pravo Venecije na Dalmaciju".[2] Kraljica primi posvetu.

U posveti govori K—ć, da joj posvećuje djelo, u kojem se brane: „*jura coronae in Dalmatiam, Croatiam, Sclavoniam, Bosniam item atque Serbiam*". Već Leopold I. pozvao bio baruna Pavla Rittera, da brani pravo krune na Dalmaciju proti mletačkim piscima i Luciju. Nije toga djela dovršio Ritter, a carica njegove rukopise milostivo K—ću predala. „*Svrha je i cilj ovoga djela* — veli Krčelić — *ispripovijedati prava historička naših kraljeva na posjed Dalmacije, Slavonije, Hrvatske, Srbije i Bosne; ocijeniti ću vlasti kraljeva; ogledat ću preimućstvo veličanstva, kraljeva pojedince, izaći će na vidik, da su kraljevi naši gospodari u svojoj pravoj pravcatoj svojini, da su naravski gospodari to jest samovladaoci. Djelu sam dao naslov ,Praeliminares notitiae', a niti ne pišem povjest ovih zemalja, nego ,noticije' — bilješke, koje će služiti za podlogu onomu, koji poduzme pisati povjest*".[3] Krčelić se evo trudio, da dokaže pravo krune ugarske na hrvatske i srpske zemlje. To veli da je svršio, a sada drugi nek piše historiju. K—ć učini doista njesto originalna. Postavi povjest svoga naroda upravo na glavu. Kao da nije narod sebi stvorio povjest moralnom i materijalnom svojom snagom, umom i krvlju prolivenom! I još se K—ć hvali! „Vidjet će", veli on, „da li sam izdajica domovine, i kojoj sam podanik kruni, da li sam mojim kraljevima nevjernik. Mislim, da će moja nastojanja steći pohvalu, kada se iz moga djela upozna, da sam tako rasvijetlio stvari domovine, kako to ne učini još nijedan sin njezin".

O svojim izvorima govori i primjećuje, da se je njima služio prema zakonima historijske vjerojatnosti. „Lijepo bi bilo djelo, po kojem bi se razabiralo, koje su prave, a koje krive povelje, ali to će tek napisati pisac,

[1] Starine VIII. br. 154.

[2] Starine VIII. br. 174.

[3] „Finis est scopusque operis jura regum nostrorum praecipue in Dalmatiam, Sclavoniam, Croatiam, Serviam item atque Bosniam demonstrare eum possessorii, ut ajunt, narratione historica Jurium horum, potestatisque regiae consideratione, intuebuntur singuli Majestatis eminentiam: intuebuntur reges nostros Dominos esse in vera proprietate et dominos quidem naturales sive Monarchas. Opus inscripsi ,Praeliminares Notitias', neque enim regionum harum scribo historiam, sed Notitias, deservituras pro robore illi, qui historiam scribendam est suscepturus". Praefatio u Not. Praeliminares.

koji se pod sretnom zvijezdom rodi". Naš prijatelj kao da ne zna, da se je ta znanost već sto godina prije njega rodila i historijsku kritiku za sve vjekove u Europi utvrdila, i još misli, da je napisao njeku temeljitu podlogu za budućega povjesnika. To piše čovjek, koji diplomatike niti po imenu ne pozna. On se drži onoga, što je izrekla o poveljama „Commissio systematica".[1] Drugi put, u jednoj raspravici, ispituje: „quae vera, quae falsa sunt monumenta". Ovako su postavljali pitanje historici sto i pedeset godina prije Krčelića. „Može biti spomenik" — veli on — ‚in jure falsum' ili pak historički. Historija istinu svojih čina sudi po svojim pravilima, a jurista sudi po propisima zakona. Drugo je dokumenat, u kojem ima pogreška, a drugo je patvoren. Pogreška se dogodi nepažnjom ili nemarnošću pisara ili od neznanja, što se može popraviti. Patvorenost raskrivamo po pravilima historijske vjerojatnosti i po drugim kritičkim i hermeneutičkim pravilima. Što sam od drugih uzeo, to ostavljam na njihovu vjeru. Ne smijete me kriviti, što me prevariše. Na izvadke se često pozivljem; ili su od kraljevske javne oblasti ili od općina ili su od privatnika, najviše od Rittera. Koje pisce upotrebim, na svome mjestu spomenem. Ako su poznati tebi, čitaoče, ne imam razloga, da ih ocjenjujem. Dok budeš čitao, što sam od njih otpisao, lakše ćeš prosuditi, da li sam pronašao istinu. Upotrebio sam i rukopise; što sam od njih stekao, rado priznajem. Ti, čitaoče, ništa ne pripiši meni već njima, ja sam njihov trud samo prepisao".[2] Ovo su najopširniji zakoni kritike, što sam ih našao sabrane u jednoj raspravici K—evoj. Suvremenici ga upravo tuže, što nije ovako iskreno i u štampanim svojim djelima govorio. Sada sam ja tek ispunio, što su oni punim pravom od njega očekivali, da kaže, da se je tudjim perjem nakitio.

Iza predgovora dovodi nam „Operis fundamenta". Prvo jesu: „Inscriptiones", drugo „Epistolae", treće „Instrumenta alia et Mss", četvrto „Diplomata et regum rescripta", peto „Regum aliorum, Ducum item Sclavoniae monumenta". I onda bi i danas označivao historik, i malo diplomatički obrazovan, svoja diplomata i acta sasvim drugačije. Zatim navodi „*Scriptores ut testes* suis locis adhibiti". Posmrtni slavitelj Krčelićev, profesor Kalafatić, u posmrtnom govoru ruga se Gjuri Ratkaju, što je ocrpao Tomka Marnavića, Tuberona i Orbina bez reda i smutio duhove, da se iza sto godina ne mogu razabrati. Nije u tom bolji niti K—ć, kada je u jedno poredao pisce kao izvore i pisce obradjivače izvora. Prije sto i sedamdeset godina upravo je ovako svoje pisce zabilježio bio Mavro Orbini. I u Krčelića sjaju kao pisci „testes" pored Livija, Tacita, Tome arcidjakona Benger, Kollár, Bedeković, koji nisu nikakvi „testes".

[1] Praefatio Not. Prael. sa signaturom C.

[2] Praefatio kod povjesti biskupije pečujske. Priopćujem kod rukopisâ doslovce.

Opet slavitelj nadgrobni Kalafatić kudi Ratkaja, kako ga je Diocleas meo, a to je na čisto sada izveo Krčelić. Jest, jest, ali Ratkaj je bio uvremenik stariji slavnoga Lucića, koji Lucijeva djela niti doživio nije. li koliko je konfuzije učinio Krčelić iza onoga bistroga Lucija! Kako je a silu miješao već u starije doba i hrvatsku i magjarsku povjest! Dakako a to nije čudo za pisca, koji na početku svoga najvećega djela mora moiti svoje čitatelje, neka mu oproste, što je na više mjesta napisao, da se ava u Dravu izlijeva. Ne može niti slavitelj Kalafatić zašutiti, što je bilo a svačijim ustima, da je Krčelić tek dovršio djelo Vitezovićevo. Veli, da e malo našao posvema obradjeno, mnogo toga tek započeto i nedovršeno.

Što je ipak vrijedilo djelo suvremenicima i njihovim nasljednicima u 18. vijeku? Prosvijetljeni Hrvati one dobe imali su u ruci povjest kraljeva i banova hrvatskih od Gjure Ratkaja iz 17. vijeka (1652), a preštampano još dvije godine iza djela Krčelićeva (1772). Vidi se, da su ga željno čitali i iza djela Krčelićeva. Lijepi hrvatski patriotični duh jamačno je ugadjao svakomu Hrvatu. Imali su i Lucijevo: De regno Croatiae et Dalmatiae, djelo slavljeno po svem svijetu. I ono je štampano iznova sjajno Bel (Schwantnerova djela tom III) i u Beču 1758. izašlo bez priloga. Grof Keglević dovršio slavnoga Du Cange-a djelo: Illyricum vetus et novum u Beču (1747), u kojem je kratko i pregledno do vremena Marije Terezije napisana povjest hrvatska, kratko pregledno i simpatično. Izdana je i Vitezovićeva kronika, gdje idu spomeni o znamenitim dogodjajima sve do godine 1762. Lucić ide samo do 15. vijeka, Ratkaj do polovice 17. vijeka, a evo Keglević ili bog zna tko pod njegovim imenom do Krčelićeva života. Jasno je odatle svakomu, da je interes za narodnu povjest upravo u ovo doba bio velik. Zato ćete razumjeti, da su svi bolji ljudi teško čekali povjest K—evu, koja se naviještala skoro dvadesetak godina.

Napokon izadje na svjetlo i Krčelićeva povjest. Dijeli ju u četiri periode. Prvo je doba stare rimske Panonije, drugo je Hrvatska i Slavonija za vladara krvi hrvatske, treće Slavonija, Hrvatska i Dalmacija pod hercogima i kraljevima ugarskim, četvrto pod vladarima „Ugarsko-austrijskim". Najprije dakako „prava krune na Dalmaciju i Hrvatsku", i to ide do 1606. Napokon je „status actualis Sclavoniae Croatiaeque cum ejus accessoriis relatio".

U ime suvremenika neka o ovom djelu najprije progovori Horanyi 1776, dakle još za živa Krčelića: „Ceterum omnia eius opera indicant magnam lectionem atque industriam, sed confusum ordinem nec exactum delectum. Omitto in tanta litterarum luce horridum et incultum latine scribendi modum et paulo mordaciorem erga quosdam adversarios animum. De reliquo, qui vicissitudines priorum duorum operum (scil. Hist. et Not. Praelim.) penitus inspicere velit, consulat Praefationes satis prolixas nec immodico

*

gloria studio conscriptas. Profecit vero in his concinnandis potissimum ex Manuscriptis Pauli Ritteri alias Vitezovich Segniensis aliorumque".[1] Ovo i sadanji njegov biograf potpisuje.

Krčelića slave ipak učeni i proslavljeni Ugri suvremenici u laskavim pismima: Daniel Cornides, Juraj Lakić, Adam Kollár.[2] Krčelić je ugarske hvale i zaslužio. Drugačije sude Hrvati. „Mnogi mu" — veli ‚Vita' ili bolje Baričević — „upisuju u grijeh i sasvim pravo, što ne kaže, otkud je crpao svoje izvore ili prepisao, što tudje stvari ne malo puta za svoje izdaje, kako je eno orobio Rittera i Marcelovića. Način pisanja nečist, grozan. Neće niti medju svojim sunarodnicima naći čitaoca, koji bi više stranica u jedan mah pročitao. Ima u Krčelića šuma najljepših stvari, ali suda, poredanja, niti za trunak". Još gorčije dolazi. „Nevjerojatno je" — veli dalje — „kako su mnogi teško čekali, da doznadu štogod savršena o našem kraljevstvu. Ali djelo ovo posija i veoma neprijatnu piscu slavu. Jedni ga smatraju izdajicom domovine. Drugi se tuže, i ne bez razloga, da je njeke povelje iskrivio, na kojima se osniva najviše vjerodostojnost historička, njeki opet vikahu, da je po svom djelu posijao svoju ogorčenost na svećenstvo i samostance" itd. Krčelić, smućen historik, mogao je samo smućivati svoju generaciju — smućenu i onako centralizmom i apsolutizmom Marije Terezije i Josipa II. Magjari plamte za svoj narodni jezik, a Hrvati kao da su bez narodne duše, kao slijepi srtaju u tužnu godinu 1790.

Sto je nama danas Krčelićeva historija? Ili: što je privrijedio znanosti, da i danas treba upotrijebiti? I sam osnov njegov, predradnje inače umnoga Vitezovića, jedva mogu podnositi oštrinu pravedne kritike. Vitezović je gramatik, leksikograf, pjesnik, novinar, heraldik, historik, i u opće čovjek rijetke obrazovanosti. Opet valja reći, da je diletant, ako ne u svemu, a opet u historijskim stvarima za sigurno. Istina, koji put sine vam iz Krčelićeva djela koja prijatna narodna stvar, ali ju odmah zatrpa ona dosadna juristična argumentacija. Krčelić donosi nam isprava, koje je Vitezović ili on otkrio. To je dobit za nauku. Krčelić je iscrpio djelo Marcelovićevo: „Synopsis diplomatum aliorumque monumentorum regnum Croatiae respicientium ab anno 1232 usque ad a. 1693 chronologice disposita", koje je do danas u rukopisu. Zato nam je K—vo djelo i danas od koristi za XV. vijek. Vitezović je otkrio pisma pisana Kacijaneru i poklonio ih hrvatskom arkivu. Krčelić ih prvi štampao, ako i loše. Krčelić napokon opisuje na sto strana Hrvatsku svoje dobe. Sve ovo zahvalno prima nauka i u naše doba, ako i s rezervom.

[1] Horanyi: Memoria Hungarorum et provincialium. Tom II. 328—329.
[2] Starine VIII. br. 161, 180, 181, 182.

Drugo djelo: *Historia cathedralis ecclesiae Zagrabiensis. Partis primae Tomus I. Zagrabiae. Typis Antonii Jandera 1770.*

Krčelić rado o sebi pripovijeda i o sudbini svojih djela. Dosta se je naplakao, što mu je djelo ležalo kroz šesnaest godina, dok ga napokon izdade na svijet. Pripovijedasmo, kako da mu je svoje rukopise dao kanonik Marcelović koji mjesec prije svoje smrti. Sada nam opet u predgovoru pripovijeda čudnu stvar: „Ovo moje djelo jest tek zbirka ili bolje priručna radnja, koju sam ja na brzu ruku sastavio, da dobijem prepise iz Rima od jednoga odličnoga čovjeka, koji je u ime Njemačke ondje boravio. Nije se dao namoliti, da mi dade te prepise. Htio prije vidjeti čijugod marljivost, da dade na svijet nješto od povjesti ove biskupije. Budući da sam predvidio, da djelo neće biti savršeno, zato sam dao naslov djelu: Povjest crkve zagrebačke".[1]

Neka ga bog razumije, toga našega Baltazara! Nadao se dobiti prepisa iz rimskih arkiva. Ali od koga? Neka mu bude ta tajna. Ali, da je zato, što nije dobio rimskih prepisa, djelo okrstio, kao da neka bude istom štogod, „Hist. eccl. Zagr.", toga ne razumije niti Farlat.[2] Nješto govori, kao da bi djelo imalo biti opširnije u tri dijela: 1. da bi bio red biskupâ i njihova djela, 2. povjest kaptola, stolne crkve i samostana, 3. odnošaji prema drugim biskupijama. Spomenuti mi je, da je ovako obradio povjest biskupije suvremenik Krčelićev, Kovačević,[3] za što je znao i K—ć. „Ali te su moje nakane propale", veli K—ć, „navališe na mene sa raznim sumnjičenjima, učiniše mi ne samo bezbrojne neprilike, nego mi oduzeše i sva sredstva za življenje. Trebalo je namišljeno djelo zanemariti, dapače sa mnom pokopati. Otisci djela, koliko je bilo otštampano, raspršiše se po svijetu. Vrve u njem mnoge pogreške; ja sam bio otsutan, a moj korektor slabo mario za posao. Mnogi me učeni ljudi moliše, neka im djelo šaljem, ali ja ne mogoh u onim nepogodnim vremenima; zato me opet mnogi zamrziše, koji se bave sličnim poslom. Ovo djelo izlazi, pošto se okolnosti promijeniše. Neka vidi svijet, da li se ovdje izdaju tajne stvari crkve, ili se na opće dobro njezina slava rasvjetljuje." Ne zna, hoće li nastaviti, a i nije treba sada, kada je izašlo djelo Farlatovo. U njega su spomenici,

[1] „Praesens vero labor collectio est verius atque specimen quoddam a me *celerime compilatum* ad obtinenda a principe quodam viro copiose transcripta Romae, dum is isthic ex parte Germaniae fuisset. Ad consignanda illa exorari nequivit; quoadusque non videret cujuspiam diligentiam in aliquarum rerum ecclesiae hujus editione. Hinc quia opus perfectum non evaserum praevidissem, titulum operis ‚Historiam ecclesiae Zagrabiensis' censui praefigendum". Praefatio in Hist. eccl. Zagrab.

[2] Farlati Illyricum Sacrum V. 330. Starine VIII. br. 169.

[3] Rukopisno djelo Kovačevićevo u arkivu jugoslavenske akademije pod naslovom: Catalogus praesulum Zagrabiensium, u 4⁰, na 300 strana.

koje je njekada sabrao bio umni Levaković. U najnovije doba, što je još manjkalo, sabere mu Riceputi, koji je u to ime preko pol godine u Zagrebu boravio.[1] Još ćemo dodati, da K—ć sam, spominjući prije Annua sva svoja djela, ovako bilježi ovo svoje djelo: *„Item historiarum ecclesiae Zagrabiensis pars prima — opus conferens ad magnam eruditionem"*.

A kako sude o njemu njegovi suvremenici? Farlat veli, da mu je na veliku pomoć bilo ovo djelo. Pišući povjest crkve zagrebačke da ne treba tražiti spomenika. Pisac da mu je dozvolio upotrebiti sve po svojoj volji. Mnogo toga da će trebati samo na kraće izreći, što je već K—ć napisao. Drugačija je jeka o tom u Hrvatskoj medju njegovim suvremenicima i bližim i nješto mladjim. Umni Mikoc, govoreći o postanku ovoga djela, podaje nam sliku nemilu za uspomenu Krčelićevu. „Povjest biskupije zagrebačke napisa" — veli on — „zagrebački kanonik Marcelović. Djelo dovrši i odnese ga u Beč za tisak. Smrt ga preteče i njegovi se rukopisi rastepoše. Prolaziše poslije kroz mnoge ruke i dodjoše najvećim dijelom u ruke Baltazara Krčelića. Izdao ih on u svojoj povjesti crkve zagrebačke skoro od riječi do riječi; gdješto je skratio, gdješto ispisao iz Vinkovića i Kovačevića, malo je svoga pridao, a nigdje ne pokazuje, odakle je crpao".[2]

Ovaj gorki i uništujući sud možemo ponješto ublažiti. K—ć lijepo spominje Marcelovića u svojem rukopisnom djelu o pečujskoj biskupiji kao svoj izvor. To djelo, spremno za štampu, nije našlo svoga nakladnika. Mi zato i štampamo pri kraju i ovo mišljenje K—ćevo o Marceloviću. Nije mogao znati, ili barem mogao je ne znati Mikoc, da je Marcelović sam predao svoj rukopis Krčeliću, tada mladu jošte svećeniku.

Što vrijedi ovo djelo i danas nauci? Nije Farlat upravo sve poerpao, još ostaje štošta, što se tiče unutarnjega stanja biskupije. Što donosi pod konac za vrijeme biskupa Stankovačkoga (str. 277—308), to ostaje i danas za povjest hrvatsku od velike vrijednosti. Krčelić se previše razmétao kao velik učenjak, dok mu djela još nisu niti štampana bila. Dodijao svima svojim samohvalama, zato mu se niti sada u Hrvatskoj ne priznaje slava, za kojom je toliko gramzio. Jamačno je po sto puta vikao: Nemo propheta in patria.

IV. 1770 do 1778, t. j. do smrti.

Ne možemo ljepše započeti novi otsjek K—eva života, nego li, da ga napokon pozdravimo kao arhidjakona. Iza dvadeset i dvije godine kanonikata napokon postade arhidjakon. Imenova ga kraljica Marija Terezija 20. decembra 1769, a Thauzi je umro 11. januara ove godine. Nije do-

[1] Farlati V. 331. Starine l. c.
[2] Arkiv za pov. jugosl. XI. 4—5.

čekao ove časti niti u povoljnom zdravlju niti u dobrom materijalnom stanju. Što je bio otsudjen po judicium delegatum u Beču, to još nije sve namirio. Još je namirivao dug za hrvatski kolegij u Beču i ostavini kanonika Ivana Radića. Još su mu sustezali za glavnicu i kamate od dana osude. Sada će mu svanuti malo blaži dani, jer će dobiti nješto više od svojih dohodaka.[1] Boli od nogu pritisnuše ga godine i godine u postelju.

„Sjedeći na postelji učinio si je pult za knjige. Dječak koji prevraćao bi mu i podržavao listove, dok on čita, bilježi i piše.“ Ovako pripovijeda suvremenik.[2] „Svi zdvajasmo već“ — veli Kalafatić — „da li će Krčelić ikada dovršiti svoju historiju. Diviti mu se mora svatko, da ju je mogao kraj tolikih nevolja dovršiti . . . Najviše se čudim, kako je mogao kraj tolike slabosti, neću reći, sabirati materijale za pisanje, već ih obradjivati; a kako je samo mogao pisati!“[3]

Krčelić, strastan pisac, kraj sve nevolje napisa djelo: *De archidiaconi officio* . . . i štampa ga. Zagrabiae 1770, str. 24.

Kao da je biskupom postao, misli da mora izdati svoj nadpastirski list. Budimo mu pravedni; on, bolestan čovjek, ne može posjećivati župnike svoga arhidjakonata, pa im se misli na taj način odužiti. Pravi je to doktrinarni spis, u kojem je htio i sa svojom učenošću koga god poklopiti. A kako da ne zajaukne on, već dvadeset i dvije godine magister, a sada tek arhidjakon. „Znate, kako sam bio zabačen, kako sam bio blato svega svećenstva.“ Doista glas bolesna čovjeka i ucviljena srca.

Još iste ove godine napisa djelce: *De indulgentia jubilaci anno praesenti 1770.* Zagrabiae. Typis Antonii Jandera.

Obično tumačenje jubileja bez ikakve osobite književne vrijednosti.

Slijedeće godine umre grof Sermage. Krčelić mu reče posmrtni govor i štampa ga pod naslovom: *Dužnosti spunjene proti pokojnomu gospodinu grofu Petru Troillu Sermage* . . . 31 str.

Obični posmrtno pohvalni govor, ali ima i njekoliko primjetaba, koje ipak rasvjetljuju porijeklo obitelji Sermage. Upravo ovaj Petar pribavio joj grofstvo.

Posljednje djelo Krčelićevo, štampom objelodanjeno, jest pod imenom profesora Barića 1774 u Varaždinu: *Scriptorum ex regno Sclavoniae a saeculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio* . . . .

U bilješkama o životu Krčelićevu veli suvremenik, da je sam K—ć htio, da dodje ime profesora Barića na čelo knjige. A u pismu na Coleta veli Krčelić, zašto mu nije dugo mogao odgovoriti. Veli upravo doslovce: „Illico satisfacere postulatis Tuis non poteram, tum ob meos officii litte-

[1] Starine VIII. 241—242.
[2] „Vita“.
[3] Oratio funebris, str. 14.

rariosque labores, *collectionem videlicet Scriptorum ex Sclavonia hac nostra a saec. XIV. ad XVII. inclusive, quam publicus* hic magister politices occasione disputationis in fine anni scholarum academici est exhibiturus..“[1] Bože moj, lijepa li anonimiteta. Nalazi se profesor, koji daje ime knjizi, a u predgovoru moli pisac čitaoca, neka ne pita za pisca, već neka samo gleda stvar. Njega da je vodila misao, da napiše djelo, kao što je Zwitingerovo za Ugarsku i Schierovo za Štajersku.

Pisac traži svjetla već iz rimskih vremena i ne sumnja o tom, da su Hrvati imali pisaca već od prvoga svoga početka, kada naseliše Panoniju savsku. Spominje poznate pisce prije XIV. vijeka. Onda donosi kratke biografije pisaca. To su: Sv. Augustin Gazotti, Ivan arhidjakon gorički, Pavao Ivanić, Ivan Gradački, Blaž od Moravča, Ivan Vitez, Marko Dubravac, Stjepan Brodarić, Ivan Sermek, Nikola Olah, Pavao Gregorianec, Pavao Zondi, Gjuro Drašković, Gjuro Wyrffel. Anton Vramec, Andrija Dudić, Mijo Bučić, Juraj Cvetinović, Matija Čehović, Nikola Zelnicki, Nikola Ištvanfy, Baltazar Napuli, Ivan Kitonić, Ivan Mravčić, Benedikt Vinković, Rafael Levaković, Gjuro Ratkaj, Petar Petretić, Franjo Ladani, Pavao Ritter. Svatko na prvi mah vidi, da ne spominje Petra Zrinskoga, Katarine Frankopan-Zrinske, i više drugih. Biografije nisu obilne. Napisane su bez ikakva učenoga nakita popularno, slogom tako jasnim, da bih po slogu morao mu ovo djelo odreći. Na kraju još (str. 52—54.) donosi popise njekih rukopisnih djela prve pole 18. vijeka. Ovo djelo je upravo najstariji prinos literaturi kajkavskoj, po tom je dragocjeno za literarnoga i kulturnoga historika. Već sam onaj način, gdje se u jednu literarnu cjelinu sastavljaju latinski i hrvatski pisci, jeste zanimiv.

Ja sam dakako zabilježio K—eva i hrvatskim jezikom pisana djela. O njima ne govorim napose. Niti im ne ocjenjujem vrijednost s gledišta jezičnoga niti sa stvarnoga. Osim dviju govora, to su knjižice za puk. Ostavljam to literarnomu hrvatskom historiku, koji će paralelno s drugim sličnim radnjama K—ću naznačiti pravo mjesto u hrvatskoj kajkavskoj književnosti. Samo to i ja mogu reći, da nije napisao ništa samostalna, u čem bi se zrcalio njegov duh i srce hrvatsko.

Napokon valja da se poklonimo posljednjemu znamenitomu patriotičkomu činu Krčelićevu. *To je poklon biblioteke i svih rukopisa i drugih znatnijih pisaca mjeseca jula 1777.* 10. jula 1777 primi namjesniško vijeće darovnicu Krčelićevu. Darovatelj stavi ove uvjete:

1. Dok živi, imade mu knjižničar dati jednu ili više knjiga, koliko bude tražio.

2. Poslije smrti njegove vlasnik je zemlja. Ako bi se u buduće kojim god načinom raspustila akademija i akademijska knjižnica predana bila

[1] Starine VIII. br. 187.

kakovu redu, neka se vijeće pobrine, da njegove knjige i rukopisi ostanu na javnu porabu.

3. Neka se svagda dozvoljava upotrebljavati ove knjige njegovim rodjacima, ako bi se koji zanimao naukama. Glede porabe neka se učine takova pravila, da se javnom porabom ne baci sama biblioteka u pogibelj, da ju raznesu i razvuku.

4. Moli, da se rukopisi i spomenici, kojih imade važnih za poznavanje prava, metnu u poseban ormar. Ključ od ormara ne bi nikada smio imati knjižničar, već jedan od savjetnika vijeća, ili koji pouzdanik vijeća.

5. Preporuča sebe blagoj uspomeni profesora, koji će njegove knjige rabiti.

Spominje zatim, kako kaptol traži kanoničke knjige za biskupijsku biblioteku, ali ga to ne ide niti po zemaljskom niti po crkvenom zakonu. „Ne znam“ — lijepo veli — „zašto da ja ne bih smio moje dobro pokloniti na opću korist. Ta ja ne kratim porabu niti osobama kapitularnim, niti ikomu drugomu, koji se naukom bavi; dapače ja želim, da crkveni ljudi moje knjige rabe. Evo još i to: knjige kanoničke predane biskupijskoj ili kaptolskoj biblioteci nikomu nisu pristupne. Dok sam ja radio moja djela, ne samo da ih nisam dobio na porabu, već mi ne dadoše niti zaviriti u njih, niti ih prolistati. Nitko niti ne zna, kakove i koje su tamo knjige, koji li pisci. Nisu knjige i pisci u biblioteci, već u tamnici. Ja opet neću da moje knjige otsudim na vječnu tamnicu.“

Dne 12. jula 1777 uzme vijeće raspravljati o darovanju K—evu i primi dar u ime zemlje. Vijeće se obrati pretstavkom na kraljicu. Kraljica dragovoljno primi dar i dade darovatelju u znak svoje visoke milosti na dar dragocjen prsten. Dne 21. augusta priopći vijeće Krčeliću milostivi otpis kraljice. Pozivlje darovatelja da svoje darovanje izvede, i priopći mu, da će ključ od ormara rukopisâ imati savjetnik Nikola Škrlec.

Krčelić se trudio da sastavi popis knjiga i rukopisa. Popis slabo napredovao radi teške bolesti darovateljeve. Knjigâ bilo u svem šest stotina sedamdeset i tri djela, najviše latinskih, a hrvatskih niti desetak. Rukopisa Vitezovićevih dvanaest, Marcelovićeva dva, Franje Ladania jedan, Farlatov jedan, Levakovićeva tri, Gundulićev jedan, Krčelićevih četrnaest, Angelov jedan, Jana Leontina jedan i anonymnih dvanaest.[1]

Prije nego što je ovu predaju dovršio, umre Krčelić, i bude pokopan u prvostolnoj crkvi zagrebačkoj dne 29. marta 1778. a 6. aprila učini mu zahvalna akademija žalobnu misu. Profesor prava, Vinko Kalafatić, izreče posmrtno slovo, slaveći zasluge pokojnikove za nauke i domovinu. Njegov drug, kanonik Baltazar Bedeković, zabilježi skoro poslije smrti o njemu

[1] Gledaj popise rukopisa u dodatku. Sr. i članak Emila Laszowskoga: Krčelićeva knjižnica, „Prosvjeta“ VI. br. 17. 544—549.

ovako: „Bio je čovjek naobražen, mnoge je stvari pisao quae si non scripsisset, melius fecisset. Imao je znatne duševne darove, ali suda nikakova, a i ono, što je imao, rastrovaše mu strasti. Mnogo niskih stvari napisa protiva biskupa i drugoga svećenstva u raznim svojim spisima. Prava crkve izdavao i bezbrojne joj rane zadavao, kao što je i knjige svoje proti štatutima kaptola dao akademiji; izmed drugih darova i jednu knjigu zapečaćenu, u kojoj ne ima ništa drugo, nego poruge na odlične ljude." Vidite, da su njegovi drugovi znali za Annue i slutili, da će biti u njima najružnije stvari. Strastan on, a strastna i braća njegova. „Inače je bio čovjek veoma milosrdan, mnogi se siromasi nahraniše kod njegova stola. Umro je ipak primivši sve svete sakramente. Za njegova sprovoda puče veliko zvono od šesdeset centi, i izgubismo za uvijek mile mu zvukove. Time nam je dano na glas, da se ne uzdamo u stvari vremenite, već da u ovom životu skupljamo ono, što je za život vječni. Ono imamo raditi, za što nam neće biti žao niti u smrtnom času niti u vječnosti. Jao si ga onomu, koji vjeru svoju polaže u čovjeka, u veliko bogatstvo i u premnogo znanje. Pravo je sretan samo onaj, koji se uzda samo u boga. U tebe se, gospode, uzdah i ne smetoh se do vijeka. Što pomaže, da radi taštine tražiš časti, a grize te savjest. Luduješ za ovim stvarima, a napokon jadno pogibaš. Iz ovoga života primi nauku, čitaoče, koja će te uvesti u život vječni."[1] Ljuta ovo piše strast, ali žalibože daje sliku nemile uspomene pokojnikove medju njegovim kaptolskim drugovima. Krčelića opisuje suvremenik, da je bio malen, odebeo, crnomanjast, u govoru peutav, a u svem licu bilo nešto kao seljačko. „Takav je bio čovjek" — veli isti — „komu drugi za ništa nisu imali zavidjati, nego množinu različitih nauka. U tom bilo mu je malo ravnih, a natkriljivao ga nije nitko."

B. **Krčelićeva djela.**

a) Štampana.

I. *Krčelić*[2] *B.: Život blaženoga Gazotti Augušttina*, zagrebečkoga biškupa, iz vnogeh skup izebrano i na peldu i pobožnost proti bl. biškupu po nekojem nevrednom ove biškupije mešniku i zagrebečke cirkve kanovniku s dopuščenjem poglavarov očivesto domorodcem včinjeno. Vu Zagrebu 1747. Po štampi Ivana Weitz, Horvackoga slavnoga orsaga štamparu. U maloj 8°, str. 102.

---

[1] Bilješka u rukopisu: Catalogus Zagrabiensium antistitum i t. d.

[2] U Hist. eccl. Zagr., str. 106, priznaje sebe za pisca. Knjigu je posvetio biskupu Juraju Branjugu, svomu velikom dobrotvoru, koga zanosno primjeruje svetom Augustinu.

II. *(Krčelić): Kratek navuk od sv. meše* kakoti i molitve pod njum, iz vučenoga Muratoria, sv. takaj Ferenca Saleziuša pismih i knjig izvadjen. U Zagrebu pri C. Fr. Hàrlu 1762/3. mala 8°. 9 araka.

III. *Pridavek Kronike iliti Zpomenka pripečenji* od leta po narodjenju Kristuševom 1744 do leta 1761. Zebran, razložen i naprvo dan po jednom mašniku tovaruštva Jezuševoga. Štampan troškom Ferenca Zerauscheg, knjigovezca vu Zagrebu.

Krčelićev rad samo dogodjaji u Hrvatskoj od 1749—1762. Vidi „Rukopise".

IV. *Kercselich B. A.: Najvredneše stalnosti pelda poglaviti i prečastni gospon, gospon Januš Bužan,* cesarske i apostolske kraljevske zmožnosti tolnačnik, slavonskoga i horvackoga orsaga viceban, slavne banalske tabule asesor, iz osebite svoje kreposti sebi vekivečnu diku, vu vsem orsagu nedokončan spominek. Plemenitem domovine sinom po svojem življenju hasen i peldu navukov ostavljajući, dan VII. meseca aprila 1767 vu Zagrebu pri gospah opaticah pokopan. U 4°. A. Jandera. 18 listova.

Naslov kazuje, kakav je smjer govora. Na kraju govora ima *Opomenek:* „Farizeuši vučenike tužili su zbog ruk nevmivanja, kojem Kristuš je odgovoril, da ne treba paziti na drobtinice, nego na grešne trame. Mene, Boga moga vučenika, naj nigdo netuži, da reč koja poleg misli čtavca bila bi se morala pisati (ar horvatske slovosložnosti nemamo), nego naj premisli navuk, koji vu rečeh zadržava se; ter istine zahitujuć naj nepoveda, da nê vu njem duha svetoga, nego da je farizeuš".

V. *Kercselich: De indulgentia jubilaei anno praesenti 1770* in dioecesi Zagrabiensi promulgati. Zagrabiae. Typis Antoni Jandera. V. Capituli Zagr. typogr. U 4°. Str. 30.

VI. *De archidiaconi officio ex jure communi canonico municipalibus quoque legibus* securior tutiorque deductio ad d. d. parochos et ecclesiasticos archidiaconatus Chasmensis. Zagrabiae. Typis Antonii Jandera, ven. capituli Zagrabiensis typographi. U 4°. Str. 24. Godine ne ima.

Imenovan arkidjakonom 20. decembra 1769. Dakle djelo štampao 1770.

Ovo je *doktrinarni pastirski list.* Teško se dočekao toga arkidjakonata — bio magister 22 godine.

Ovdje o sebi pripovijeda na str. 17—19.:

„Si debilitatem fataque mea ponderaveritis, charitatis magnae, pietatisque futurae sunt vestrae, dilectissimi fratres, pro me ad Deum preces. Solicitus perpetuo fueram, ut officio habito secundum leges defungerer... Hinc belli, famis pestisque temporibus tenuiorum redituum Parochiam non deserui, quin occasione epidemici morbi tres plane parochias providendas administrandasque habui. Translatus ad scholas, gaudere debeo de discipulis, quorum plures nunc sunt in sacra profanaque republica, regis pa-

triaeque membra dignissima. Ad latus episcopo condam Francisco Xa Klobusiczky ab eodem assumptus qui fuêre labores mei, deo noti sun Publico item Almae Dioecesi huic obsequi conatus sum, non solum occa sione tumultus 1751 Posonio remissus ad Topuszkam . . . sed et in con stituenda spirituali sede, quae in hac dioecesi antea ex lubitu stetit, ha berique debuit pro justo et aequo, quod uni alterique placuit. aut libuit. Sane notorium est, quam vilis abjectusque ab anno 1752 vixerim, cle totius peripsema, nullarumque legum particeps, quasi unus ego exclusu essem ab earum quovis beneficio. Nullae chartae, nullaque instrumen perhibent, ab erectione capituli hujus vexatum fuisse aliquem ita; ast m sericors deus parcere per merita filii sui dignetur omnibus, dimittereq singulis. XXIII. annis eram magister canonicus, quibus magistri offic conabar satisfacere, ut edita opera testarentur, neque in eremo vixi otios Haec commemoravi ideo, ne ullis fatis meis terreamini . . ."

VII. *Kercselich B. A.: Historiarum cathedralis ecclesiae Zagrabiensi* Partis primae tomus I. Praemissis praeliminaribus, continens seriem episco porum ab anno 1091—1603. — Zagrabiae. Typis Antonii Jandera (1770

VIII. *Kercselich B. A.: De regnis Dalmatiae, Croatiae, Sclavonia notitiae praeliminares*, periodis IV. distinctae, quibus ex scopo et fine po veteris Pannoniae praecipue Saviae sub florente decrescenteque Roman imperio; deinde succedentis Sclavoniae Croatiaeque notitias: Regno Hun gariae stabilito; Sacrae coronae hujusque Apostolicorum regum in mem rata regna: Serviam item et Bosniam, sive Ramam aut Rasciam, ac f torum regnorum appertinentias, jura cum possessorio; serie regum: gube nationis quoque ratio: Majestas regalis, caeteraque: ex diplomatibus, aliisq justis ac legalibus, historicae veritatis fundamentis, cum scriptorum vari rumque praejudiciorum examine: ac demum actualis utriusque Sclavonia Croatiaeque, secundum multiplices jurisdictiones relatione exponerentu Zagrabiae. Typis Jandera (1770).

IX. *Kercselich B. A.: Dužnosti spunjene proti pokojnomu gospodin grofu Petru Troillu Sermage od Somsedvara*, cesarsko-kraljevskomu k morniku i tolnačniku: vu redu vojničkom generalu; orsačkom pako bansk tabule asesoru, po vdove i odvetku njegovom na vekivečni spominek i za hvalnosti vsem skazanje alduvano i vu cirkve farne, blažene device Mar Stenjevec zvane, vu koje počival bi od leta 1771 dneva 26. aprila, na da aniverzarium očivesto včinjeno. U Zagrebu 1772, štampa Jandera. U 4 Str. 31.

X. *Barits Adalberti: Scriptorum ex regno Sclavoniae a saeculo XI usque ad XVII inclusive* collectio, publico et auditoribus prolata — pu blice propugnandas susceperunt D. Mathias Kercselich et Joannes Szmer drovich in academia Zagrabiensi. Die . . . mense augusto anno 1774.

Suvremenik u „Vita" bilježi, da je ova radnja Krčelićeva: *quam sub Adalberti Barits nomine prodire voluit.* God. 1774. 7. augusta u Zagrebu, (Star. VIII. 232.), dakle iste godine, kada je ovo djelo štampano, piše Krčelić Jakovu Coletiu, da mu nije mogao odgovoriti na pismo: „tum ob meos officii litterariosque labores, *collectionem videlicet Scriptorum ex Sclavonia hac nostra a saeculo XIV ad XVII inclusive*".

U 16°, ima 54 str. Pisci počimlju sa Augustinom Gazottiem, biskupom zagrebačkim, a svršavaju sa Pavlom Vitezovićem. Ovo je jedini K—ćev znatniji prinos za literarni rad u Slavoniji iliti zemlji izmeđ Save i Drave. Stvarno je male vrijednosti. Njeka imena prvi put čitamo, ali i znatnija manjkaju.

b) **Neštampana.**

Rukopisi su autografi osim njih njekoliko, koje sam naročito naznačio kao prepise, a pokušao sam naznačiti i dobu prepisa, osobito, ako je prepis stariji. Rukopisi su većinom negotovi. Danas za štampu jedva bi koji sasvim bio prikladan. Vrijednost sam vrednijim označivao. Primjetbe „Krčelić o sebi" i „o Vitezoviću i drugim" štampao sam kao znatne prinose njegovoj biografiji, donekle i njegovoj dobi.

I. *Kercselich: Sistemata varia gubernii regni Hungariae et Sclavoniae.* Ex privilegiis diversis, rescriptis regiis, antiquis manuscriptis et probatis authoribus, moribus quoque populi ac tandem articulis corpori juris insertis.

Rukopis in folio, u prepisu koncem 18. ili početkom 19. vijeka, u arkivu jugoslavenske akademije Sign. IV. c. 24. Ima i drugi prepis iz Gajeve knjižnice u sveučilišnoj S. M. 10. B. 23. Rukopis nije paginiran. 100 listova na pola ispisanih. Rukopis sasvim čist, bez korektura. Samo u naslovu ima znamenita korektura, jer je prije glasio ovako: *Ad regnum Sclavoniae pertinentia. Qui regiminis gesti hactenus quoad omnia ideae et status absolutus.* (1756.)

II. *Brevissima, vera tamen notitia et cognitio banorum et banalis officii praeambula.* U sveuč. knjižnici Sign. M. S. 10. B. 4. Vitezovićeva banologija, novijom rukom prepisana. 131 folio-strana. Idu banovi do Vladislava.

K tomu je Krčelićevo kao dodatak: Notitia officiii *Locumtenentiae Banalis.* Sada Sign. S. M. 10, fasc. XIX. Br. 321. Uz to ima Notitia officii Protonotharialis, zatim Notitia Vice-Banalis officii, Notitia officii Capitaneatus. Sve mladjom rukom, ne Krčelićevom. Locumtenentia Banalis je Krčelićeva radnja.

III. *Kercselich B. A.* (?) *Notanda ad civilem historiam de et sub Leopoldo ac antea.* U arkivu jugosl. akademije II. a, b. Mali oktav, na 23 lista. Krasan rukopis početkom 19. vijeka. Prvi prazni list ispisao poslije

Ladislaus Fodroczy, kaže: „Scribebam in curia mea Borkovecz, comitatui Varasdiensi adjacente, die 13. Aprilis anno Christi Dei 1821“. Dalje kaže: Balthasaris Adami Kerchelich, viri clarissimi et editis scriptis oppido celeberrimi, canonici condam Zagrabiensis, anno 1779 mortui (očita pogreška!). Summum breviarium rerum status Hungarici post obitum Ludovici II. seu post cladem Mohacianam, potissimum per pessimos ministros regios, uti praeter alios Georgium Marchionem Brandenburgensem (opet pomutnja!) ac avaros praelatos et ambitiosos proceres causata, veris Hungaris ob ammissa omnia bona nativae constitutionis semper deploranda, sub Austriacis et quidem Ferdinando I. usque ad Josephum I. inclusive gestarum: ex manuscripto auctoris, in bibliotheca academiae Zagrabiensis nunc existente, fideliter exscribi curatum et per me ex ipso autographo omni possibili diligentia collatum. In quo etsi laconico sed tamen vere aureo opusculo longissimae pseudopolitiae ministerii seu intimi consilii austriaco-germanici artes, maxime autem ad extinguendam gentem hungaram, eiusque constitutionem ac memoriam ex integro supprimendam, Leopoldi I. innatum et prorsus implacabile odium auctor doctissimus thesium seu positionum instar uti brevissime ita verissime delineavit: qui utinam plures sui imitatores nactus fuisset vel aliquando nasciscatur.

Sasvim neopravdan entuzijazam za ovo neznatnih njekoliko listića.

IV. *Kronika aliti Spomenek vsega sveta vekov.* Na tri dela razdeljen, kojeh prvi je od početka sveta do narodjenja Kristuševoga: drugi od narodjenja Kristuševoga do leta 1744: treći od leta 1744 do leta 1762. Složen i na prvo dan po jednom mašniku iz tovaruštva Jezuševoga. Tiskar Franz Härt.

U arkivu jugoslav. akademije nalazi se pod sign. III. 78 Krčelićev vlastoručni rukopis, koji počimlje od g. 1748 i ide do 1762, iz koga se vidi, da je dogadjaje u Hrvatskoj za ovo djelo napisao sam Krčelić.

U bečkoj dvorskoj knjižnici ima eksemplar toga djela — valjda Kollarov, poslan mu od Krčelića — na kojem piše ovo: Cronicam hanc croatice conscriptam edidit D. L. B. Paulus Ritter eques auratus et S. M. consiliarius. Hanc ille ex vetusta et anteriori Cronica dalmatica etiam specialim Ragusea occasione inductae Zagrabiam typographiae edidit sub nomine Pauli Vitezovich. — Continuavit usque ad a. 1744 quidam chori eccl. Zagrabiensis praebendarius Stephanus Raffay, quo anno fuit reimpressa. — Nunc (sive 1762) denuo typis est data sumptibus bibliopolae Zeravscheg. Continuationem ab anno 1744 fecit P. Nicolaus Laurenchich e S. J. in iis, quae exterarum provinciarum sunt, quae vero sunt patriae et domestica, opus sunt ab anno 1748 inclusive Balthasaris Kerchelich Can. Zagr. et Tabulae judiciariae assessoris, sicut ad a. 1752 fol. 42 insinuatur. Laurenchich titulum libri immutavit, et Ritterum ommisit, authoremque

Chronices false adstruit quendam e societate Jesu. Ne debita laude veri et legitimi authores careant, haec annotanda erant, et ne putetur Cronicam hanc recentius opus esse.

V. *Kercselich* (?) *De familia Lapsanovichiana et ex hac descendentis in specie Voykovichianae.*

Na šest listova u folio u novije doba prepisano. Pri kraju zapisuje Ivan Kukuljević vlastoručno ovo: Ex autographo Kercselichiano, in archivo comitis Sigismundi Woykfy de Voykovich reperibili.

Meni se čini, da je ovo radnja Vitezovićeva.

VI. *De initiis et origine particularis Christi ecclesiae Hungariae prouti etiam sacrae regni hujus coronae unitorum regnorum provinciarumque videlicet Sclavoniae, Dalmatiae, Croatiae, Serviae, Bulgariae, Bosniae.* U knjižnici jugosl. akademije Sign. II. b. 128. ima samo dva lista u 4° na pola ispisana.

To je početak onoga, što je u trećem dijelu djela: De subliminum duarum in mundo potestatum fundamento et concordia. Ovdje ima nješto iz njegova života.

Na početku veli: „Terminatis ut ajunt scholae studiis *(Anno domini 1738 Theologicis nempe atque juris utriusque* Bononiae) necessariis utilibusque literis me mancipans, ab iis feci exordium quae me nosse oportere ut ecclesiasticum arbitrabar.“

Poslao mu Adamus Franciscus Kollar svoje djelo: Historia diplomatica juris patronatus Apostolicorum Hungariae Regum Vindobonae 1762. Pita Krčelića za mnijenje, a on mu odgovara: „Quantum privata epistola scribi potest, dubium ex Levakovichii literis mihi natum aperui et dehinc submisi flagitando; ne ob Sylvestrinae bullae firmatum praejudicium publicas faciat litteras illas, verum pro sepultis habeat. At me nec consulto in posteriore opuscalo suo: *De originibus et usu perpetuo potestatis legislatoriae circa Sacra apostolicorum regum Ungariae*, quae alter ad alterum scripsimus, edidit, seque victas dare manus unius veritatis amore fatetur. Agnosco mihi displicuisse evulgationem illam vidisseque me metum anteriorem haud exstitisse innanem, si bellum evenerit potentium praejudiciis. Perscripsi haec diffusius doctissimo Kollario, addidi plura suspicionis adversus Sylvestrinam bullam argumenta, ut si e necessitate adesset, aut censeret ipse copiosius utrumque nostrum tueri queat.“

VII. **Dissertationes variae.** Iz Gajeve knjižnice u sveučilišnoj bibl. Sign. S. M. 10. B. 26.

(1) *Notata de populis Dalmatiae.*

Folio 12 listova. Priprava za geografski pregled rimske Dalmacije, naravno bez vrijednosti.

VIII. (2) *De Celia seu Celbia hodie dicta.*
(3) *De Celia seu Celbia.*

Prvi odlomak (2) ima u svemu dva in folio lista, samo materijal za radnju. Drugi odlomak (3) obradjuje staru historiju Celja na osam in folio listova i siže u osmi vijek. Dolazi do §. V. sa naslovom: De Cileae comitibus. Imao bi biti uvod u povjest celjskih grofova.

IX. (4) *Notitia Szamobor ex eorundem privilegiis desumpta.*

Ima na jednom folio listu izvadke iz privilegija i listina samoborskih od 1242—1652.

X. (5) *Fundamentalis deductio communitatis Draganicensis.*

Na tri folio lista raspravlja se o pravima općine Draganić na šumu i pašu. Navaljivali su zapovjednici karlovački na ovu svojinu općine, zato se ona obraća na kralja. Krčelić se oslanja na privilegija i na zakone u saborima.

XI. (6) *Memoriae variae. De fundatione parochiae S. Joannis Bapt. in Villanova.*

Na dva folio lista listina kaptolska od g. 1347, biskupa zagrebačkoga od g. 1347, zatim početak listine biskupa Nikole. Onda očevidno jedan list manjka. Zatim dolazi listina Sigmundova od g. 1412 i napokon Ferdinanda I. od g. 1550. Sve nepotpuno.

XII. (7) *Ad historiam et eruditionem in Monte Claudio.*

Na dva folio lista. Najprije „Moderna“: to je geografsko-topografski opis na prvom listu. Na drugom listu dolazi „Antiqua“. Ide od rimskih vremena i dalje kroz srednji i novi vijek sa najznatnijim historijskim uspomenama.

XIII. (8) *Memoriae ab anno 1565.*

Izvadci iz saborskih spisa od 1565—1571. Fol. dva lista. Na slijedeća dva lista dolazi o granicama prema Kranjskoj i o Metličkom kraju.

XIV. (9) *Historia canonicorum Zagrabiensium.*

Na petnaest i pol folio listova donosi biografije kanonika zagrebačkih 17. vijeka.

Početak manjka. Nalazimo se u sredini poveće biografije proslavljenoga kanonika *Napulia*. Spominjem njeke znamenitije: *Joannes Tomko Merniauchich*, *Georgius Ratkay*, *Nicolaus Dianisevich*, *Mathias Szlorenchich*, *Joannes Zubics*. Biografije su dobre.

XV. (10) *Notata diversa sive fragmenta varia cronologica.*

Najprije na šestnaest folio listova izvadci iz listina za povjest biskupije zagrebačke u 15. vijeku. Zatim do kraja kronologijske bilješke za povjest careva rimskih sve do Karla VI. Upravo kao djačka vježba.

Dissertationes variae. Iz Gajeve knjižnice u sveuč. bibl. S. M. 10. B. 30.

XVI. (1) *Descriptio civitatis Zagrabiensis.*

Ima u svemu u 4° deset stranica i pol. Na čelu je: Ad § 2. —, dakle imalo bi biti nješto prije toga. Ispod toga: Zagrabia passuum, i doista u velikim crtama opisuje medje Zagreba. Plete nješto o Andautoniji, gradu rimskom, a zatim o sredovječnom nazivlju. Upotrebljuje poznatoga notarija Bele kralja — bez sjenke kritike. Zatim: In §. III. Post exstinctos reges Croatiae — ima na dva listića svašta smeteno — i to nije dovršio.

XVII. (2) Quaestio: ***Cuinam in regni congregationibus de jure adeoque legitime competat praecedentia, an nempe collegiato Chasmensi capitulo? vel PP. Paulinis?***

U 4° na četrnaest listića ili 28 stranica po polovici pisanih. Brani prvenstvo čazmanskoga kaptola najviše prema starim običajima. Ecclesia — misli se svjetovno svećenstvo — praecedit. Paulinima davao je bio sabor hrvatski prvenstvo.

XVIII. (3) ***De ecclesiarum cathedralium in particulari ecclesiae regni Hungariae vario multiplicique populo huiusque obligationibus et aliis ut infra deductio.***

U 4°, na 17 na pola ispisanih listića govori o podanicima razne vrsti, najprije u opće, a onda i napose. Danas iza poznata nam arkidjakona Ivana goričkoga bez vrijednosti.

XIX. (4) ***Notata quaedam ex P. Benger vol. II.*** et ab a. 1663—1727 (De Paulinis Annales). Doista samo ispisi iz Bengera bez ikakve primjetbe Krčelićeve.

XX. (5) ***Catalogus episcoporum Zagrabiensium ab erecta sede s. a. 1091 ad a. praes. 1764*** ex historiarum ecclesiae Zagrabiensis tomo, conscripto ex diplomatibus et aliis monumentis publicis ac authenticis secundum regulas historicae probabilitatis.

Na 11 u 4° potpuno ispisanih listića. Vidi se, da je to priredio za kakav koledar. Upotrebio svoje štampano djelo i pripravljenu gradju za dalje. Bez vrijednosti.

Nova mi se vidi grozna pjesma na biskupa Simuna Bratulića:

Mersus Quirinus natat cum lapide magno,
Successor Simon mergitur unda levi.
Sed Quirinus erat Superum vir, iste furoris.
Ergo Neptuno victima jure datus,
Nam tempestates vivens causare solebat,
Neptuno supplens per sua fata datus.
Quam tibi, Roma, gravis Simon sed et unicus ille
extiterit condam. Tu meminisse potes

Simeone, binos habuit Zagrabia lupos.
Ah, satis est, satis est, Christe, fuisse duos!
Ores, posteritas, ne sit quis tertius unquam,
tunc antichristi tempus adesse cave.

XXI. (6) *Catalogi episcoporum Hungariae.*

Bilješke kronologijske na njekoliko listića, bez vrijednosti.

XXII. (7) *De finibus totius regni Hungariae* adeoque de Hungaria. Sclavonia, Dalmatia, Rama, Servia etc., opus ad utilitatem Apostolicorum S. Coronae Regum, totiusque reipublicae jura cognoscenda, conservandaque ex obligatione civili ac in patriam pietate collectum et conscriptum.

Za Krčelićev smjer karakteristična rasprava. Ima predgovor: „Lecturis salutem" na četiri strane na pola pisane i na petoj nješto malo. Zatim je započeo pisati tekst i napisao tri stranice. Povod djelu već u naslovu i ovo kaže: Anno 1753. in actis Zagrabiae Regni Croatiae Sclavoniaeque comitiis necessitatem similis operis vidi. Regina Maria Theresia significabat statibus, destinasse se commissarios, coram quibus de limitibus ageretur.

Vidi se, da je nepripravan za ovu radnju.

XXIII. (8) *De Cileae praerogativis veteribus* conscripta a B. A. Kerchelich Can. Zagr. etc. ad petitionem P. Erasmi Froelich e Soc. Jesu viri clarissimi ac doctissimi, dum is historiam Cellejae scriberet, meamque optaret opinionem de episcopatu illo veteri Cellejano, quem Lazius saeculo III. commemoravit. Sed quia doctissimus vir Viennae in Collegio Theresiano pie obiisset, dissertationem hanc non obtinuit et penes me remansit.

N. B. Istam Zagrabiensi Typographo pro Calendario Anni 1765 edendam permisi et hic ut edita est continetur.

U svem ima u 4° pisanih sedamnaest strana.

Jedva je i u ono doba mogla imati vrijednosti.

XXIV. (9) *Dissertatio de Tripartito sive opere Verböczy.*

U 4° na trideset i tri lista ili 66 strana.

Bez ikakva predgovora ima odmah §. I. *Occasio et tempus enati Tripartiti.* Dokazuje, kako prije 16. vijeka ili bolje g. 1514. nije bilo jednoga zakonika. Ali onda u § II. raspravlja: Tripartitum ut lex authentica et municipalis haberi nequit, at considerandum est ut opus Verböczy et ferme instar Gratiani.

§ III. Tripartitum Verböczy legitime haud unquam fuit receptum. sed consuetudine inductum, auctoritate majore variis modis et rationibus crevit, ut pro fundamentali lege a multis licet immerito haberetur.

Pod točkom VII. veli, kako je prvi put kralj prisegao na Verböczov Tripartitum. Do onda nikada nijedan. On veli: In Diaeta 1649 Tripartiti nulla mentio. Verum occasione coronationis Leopoldi anno 1655 (hoc leges

Articulo I. A. 1655) in suae coronationis diplomata in Tripartitum juravit Leopoldus, suoque juramento istud approbasse, ratificasse et legaliter confirmasse censetur. Ibi enim jurat spondetque Leopoldus pro juribus nobilitatis praerogativae Tripartiti partis I. tit. 9. Hinc praedictae diaetae articulis, saepius diligenter observandi indicantur tituli tripartitales ut: 24, 26, 53, 54. Item in diaeta 1659 articuli 45, 88, 104, ubi status et ordines observandum concludunt titulum 6. primae partis decreti Tripartiti cum ea declaratione etc. tam in Hungariae, quam Sclavoniae et Croatiae Regnis. Item 117.

Zatim pod točkom VIII. dolazi: Rationes et motiva, cur ad summam Majestatem attigerit Verböczius, nulla sunt. Praecipue censentur Par. I. tit. 9., quo legislator iste Andreae II. privilegium pro sua sub Ludovico II necessitate extendit. Item Par. 2. tit. 3., quo jus condendae legis statibus attribuit, ut hinc plures conflare Majestates. Rex enim condit legem sensu Verböczy, quae, populo dicente placet, primo vim legis obtinet, et vicissim status condunt leges, vim obtinentes, rege annuente. In titulo praemisso censetur collocata libertas illa statuum, atque hoc est libertatis arcanum. — I dalje raspravlja i ovo pobija.

Zatim nastavlja: Ex his post Divinam et Ecclesiasticam Majestatem prima Verbötzii est imperantis regibus et populo atque haec ab anno 1655., secunda regis coronati est, sed mere caeremonialis, tertia procerum, quarta nobilium sive statuum, atque haec ex Verböcziano Tripartito. Sequitur hinc: I. Majestas regum Hungariae idea, II. Populi intelligentia, III. ex Verböcziano imperio disputari non posse, quin apud nos ad legis perfectionem requiratur populi consensus, quia leges a principe latae sensu leges non sunt, nisi populi placet non accedat, et vicissim ex populi consensu latae leges ob principis annutum sub ejus nomine veniunt. Hinc Verböczius sibi imperium, regi umbram et titulum procuravit. — On to pobija i tako sebe posvema raskriva kao dvorskoga čovjeka.

§ III. točka IX. Erronea ergo est tantorum opinio, Verböczium leges regni fundamentales continere, esseque fundamentalium legum fundamentum, quo corruente corruet Hungaria. Audax autem et temeraria inscriptio: Corpus juris hungarici seu decretum generale inclyti regni Hungariae. Mirumque a regibus tantam tollerari insolentiam . . . Dicam, quod sentio: Majestas Verböczy gravior est regibus et reipublicae Turcis aliisque hostibus, id quod tumultus per eum suaque privilegia enati evincunt. Ut quoadusque de sede Majestatis Suae scenicus hic monarcha depositus non fuerit, neque Reges erunt Reges, nec Hungaria verum regnum et respublica. Crudelis hic monarcha vir enatus, Ludovici statim causavit molestias, scidit a morte Ludovici regnum, dum duos eligi Reges admisit. Induxit Turcam, desolavit patriam, civiumque ipsorum per rebelliones

tantum fudit sanguinem, ex datis a se privilegiis. Mirumque, Ferdinandos, Leopoldum, Carolum, Mariam Theresiam de tot triumphasse hostibus, et isto solo non triumphare.

U § 4. Prudenter de Tripartito agendum, an justitiam contineat? disputatur.

Veli u uvodu: Hactenus dicta sunt de veritate, caeterum, cum Romae vivendum sit Romano more, et cum lupis ululare saepe prudentiae sit, in tanta de Verböczy legislationis triumpho spectandus in theatro melius saniusque, quam domanda tantorum praejudicia . . . Quanto tempore Andreae II Regis articulus 31. vexavit conturbavitque rempublicam! Annus 1687 fati sui et felicitatis Hungariae fuit. Quare cum jurisscientia conjugi debeat politica, de huius regulis spectes in theatro, videasque scenicum monarcham Verbötzium, quin eius spectatores irrideas. Aras tamen et sacrificia idolo immolare caveas, sed si et quando judex futurus es, ex decretorum articulis feras sententias, pudeatque te sectatorem esse Verbötzii. Cum intra doctos et prudentes adesse te accidet, petas submisse et debite informari ex antedictis, qualiter Verbötzius sit legislator et Majestas?

NB. Veli na strani pri kraju: Hoc addidi 1764 post lectum insani nescio cuius opus: „Vexatio dat intellectum", quo ad rebellionem totam Hungariam incendere studuit, et quemvis nobilem majorem esse Rege scripsit. Vidi se ljuta bol, što je pisac njemu pripisivao Kollarovu knjigu.

U dodatku zaključuje: Jure igitur Maria Theresia quadripartitum *(creare)*, vel de quo tenor erat, Theresiano codice prospicere voluit subdito sibi regno, et ex vetustis decretis regum jura legitima compilare pro salute civium et felicitate reipublicae. Atque hoc eam posse, articuli a. 1741. et signanter 8. evincunt; debere, officium suum atque reipublicae ratio exposcunt. Ad dissertationem istam suppetias quisquis potest servato regi Verbötzio, pro veritate tamen ferat pugnetque adversus legitimos Hungariae reges. Veremur, ***male dicturos multos. proditionis nos accusuturos, ac ut opus hoc martyrium subeat***, petituros. Sed eccur amabo! Ex diplomatibus petitum non est, sed ex legibus ipsis et Verbötzio. Si causa huius operis placet, cum effectum damnabis, illustratum gaudeas esse Verbötzium videasque: quod „vexatio dat intellectum".

Opuscula varia ex historia patria. Iz Gajeve knjižnice u sveuč. bibl. Sign. S. M. 10. B. 28.

XXV. (1) *De insulae Vegliae ad Venetos devolutione.* Autogr. U 4° na četiri listića i pol ima samo početak i nekakva osnova.

Uvod o Vitezoviću.

Djelo Lucićevo ozlovoljilo bečki dvor, jer da prikazuje, kako Mlečani zakonito posjeduju Dalmaciju. I nastavlja: „Subtilitatem hanc viso Lucii

opere Leopoldus rex et imperator, hujusque dicasteria perspexerunt, omnem proinde posuere curam, ut celebre Joannis Lucii opus enervaretur. Varii desudarunt. Tersacto a patribus Franciscanis diplomata, variaeque finem in eum scripturae fuêre acceptae. Excussa cancellariae Hungaricae, atque Camerae Posoniensis, Graecensis, Viennensis tabullaria, ignotum mihi attamen, num quispiam operi scribendo manum apposuerit. Istud scio et dubitanti demonstrare possum, de dato Viennae die 20. mensis novembris anno domini 1700, subscribentibus Leopoldo et Ladislao Matyassovsky episcopo Nitriensi, *Paulum Ritter* fuisse jussum, ut quam ocius Viennam adesset *‚ita ut universa scripta et documenta, limites et confinia praefati regni nostri Croatiae denotantia et probantia, quae ad manus suas haberet, secum adferas . . . utve sine omni ulteriori mora et procrastinatione . . . semet huc nullatenus conferre intermittas, de sumptibus et dispendio itineris tui per cancellariam nostram Austriacam aulicam intimam (utpote apud quam temet mox insinuare noveris) refundendis securus existens‘*. Paruit ille, ut debuerat, ibidemque, Viennae, annum prope transegit, perlustrans tabullaria, bibliothecas, acceptoque mandato regio de dato in castro Ebersdorff die 15. mensis septembris anno domini 1701, subscriptis Leopoldo, Matyassovsky et Ladislao Hunyady, per quaevis loca credibilia 1702 (uti testaretur subscriptio facta in mandato regio capitulorum Zagrabiensis, Chasmensis, Seguiensis, Noviensis, Buccarensis, prouti et conventus Franciscanorum Tersacti) est profectus reposita colligendo monumenta, quae ad optatum a caesare finem conducentia videbantur. Sed insuper privatorum archiva perlustravit, ac si opus esset, ad peragendas inquisitiones, speciale compulsorium regium expeditum Ebersdorff 15. septembris 1701 denominatis pluribus pro homine regio habuit. Quibus munitus, media operi tanto conquirere non cessavit. Apparet ex praemissis, quo loco, quove historicae probabilitatis in gradu Ritteriana eatenus scripta collocari debeant.“

„Interim, quantumvis fatus Paulus Ritter vir eruditione non vulgari fuerit, usu rerum claruerit, utpote Segniae natus partiumque illarum localem habens notitiam, praeterea publicis regni pluribus rite functus officiis, ad aulam publico nomine persaepe orator, Likanus vicecomes, auratus eques, ac demum liberi baronis charactere insignitus, tamen dignissimis his studiis suis, qui sacra coronae jura adversus Venetos stabilire contendebat, ut fieri solet patriae, regis et coronae commodis atque juribus studentibus, pro proditore patriae fuit habitus, suisque spoliatus misere 1713. die 17. decembris obiit. Labores studiaque sua et Leopoldo dignissima vota ac pro regnis suis et sacra corona providentia, vana effecta sunt, tum ex morte Caroli II. Hispaniae regis subsecutisque bellis aut Rakoczianis motibus, cum vel maxime ob secutam 1705 die 5. maji Leopoldi

mortem, cumprimis vero Venetorum studio et attentionem modis omnibus tam Viennae quam et alibi procurantium, ne meditatum praeceptumque a Leopoldo Ritteri opus in lucem prodire valeat, Luciusque ac Dandulus. Paulus item Sarpius etc. refutarentur, ut sic firmiores in maris Adriatici. insularum illarum atque totius Dalmatiae, parteque Croatiae imperio ipsi appareant, credanturque ab omnibus, dum nemo ex Hungaris, Croatis, Sclavonibus quin et Austriacis obversaretur. Arte tanta fuit hac in re Venetorum industria, ut Ritterus in poenam meditati operis non solum promoveri nunquam potuerit, sed suis orbatus indigne nec audiri justitiamque sortiri potuit, verum in egestate summa et exilio decesserit. Quin a sacris profanisque personis ob perlustrata tabullaria patriae proditor, regis adulator, imo haereticus depraedicabatur. Hujusque facto et doctrina credebatur evenisse: et commissio legum systematica, et neoaquistica, protonotarialis potentiae enervatio, anteriorum verbo consuetudinum per novellares correctio, sic nempe suspicaces et indocti, sed peritioribus eventus qui accidunt attribuere solent. Ex scripturis nihilominus Ritterianis, Deum confessor, nec vestigium vel umbra apparet, eum ad sibi imputata vel in minimo influxisse. Haec referenda censebam. tum ob imminens cuivis periculum, si de iis, quae ad jus coronae vel regum scribat quispiam, cum vel maxime, quod fato eo me natum videam, ut quae ignoro, nec vidi unquam, mea esse depraedicentur, ut superiore anno in comitiis publicis de me, inique licet, tamen cum approbatione scripserit aliquis: *„In hac tamen quasvis veteres chartas imperite protrahendi prurigine, haud scio, an non Ritteriana ova Kerchelich supponat rotario ad excudendum consiliariis rerum nostrarum invidis“*; ut in tanta crysi a quovis excusari debeam, si in similibus circumstantiis, fatisque meis, ab iis, quae publico, coronae et regi servire possint, taceam et praescindam. Consiliarii illi regii, rerum nostrarum invidi, nec mei sunt rotariique, neque debilitate mea indigi, honorique mihi ducerem, si iis obsequi possem, fors invidi esse non praedicarentur. Ista fine eo praemittere debui, ut quivis videat, me in quaestione hac nonnisi describentis officium obire. Sed et istud omittere poteram, utique immo. perspectis fatis meis, debueram. Vicit reluctantem et a mense Martio deprecantem dominus Sigismundus Komaromi, regius per Croatiam fiscalis et Cameralium director, cujus precibus victus, ut eum, qui a mandato excelsae regiae Camerae obligabatur, nil reliquisse officii sui et conatus appareat, haec describenda accepi.“

„Fundamentum itaque meum Ritteriana sunt adversaria, et cumprimis ex opere, quod inscripsit: Offuciae Joannis Lucii etc.“

XXVI. (2) *Dissertatio ex inscriptione Sztenjevicensi de veteri Andautonio Pannoniae olim oppido.* Autogr.

U 4° na osamnaest na pola pisanih listova. Manjka početak. Iza njekoliko redaka od §. II. slijedi §. III. Naravno danas bez vrijednosti.

XXVII. (3) *Theses catholicae* (Canones). Autogr., dolazi na deset listića u 4°. Bez vrijednosti.

XXVIII. (4) *De sacrae regni coronae sive ecclesiae Hungaricae ecclesiastico jure (finis deest).* Autogr.

U dvanaest listova u 4°, samo početak veće rasprave, valjda kao priprava za djelo „Sublimium potestatum".

XXIX. (5) *De episcopatu Svidnicensi.* Responsi conceptus ad intimatum cancellariae Hung. sub Numm. 5181 (finis desideratur). Autogr.

Koncept pretstavke na devet listova na pola ispisanih u 4°. Biti će pretstavka biskupa Klobušickoga, izradjena od Krčelića god. 1775. Manjka joj svršetak. Vrijedna je, da se tiskom priopći.

XXX. (6) *Inscriptio reperta Sisciae occasione errectionis templi Sellensis 1760* ac nummorum veterum notitia submissorum d. Festetich. Autogr. Ima na 7 listova u 4° opis njekih starih novaca.

XXXI. (7) *Privilegium Andreae regis 1217 ex transcripto capituli Chasmensis (fragm.).* Autogr. Ili bolje, kako je napisala potonja ruka: Additamenta ad historiam episcopatus et ecclesiae Zagrabiensis.

Ima na 7 listova dodataka za njegova obadva djela, ali i to je samo početak.

XXXII. (8) *Epistola de limitibus Licae et Corbaviae.*

Na dva lista u 4°, i to nepotpuno.

XXXIII. (9) *De reservatione et delictis in ecclesia Zagrabiensi episcopis reservatis.* Confessariis omnibus utilis exploratio ex commissione s. dioecesanae sedis deducta.

Na 15 listova u 4°. Isto ovo imade u prepisu u jugosl. akademiji veoma lijep rukopis u 4° na 40 listova. Još ovdje ima u naslovu: „Jussu et auctoritate Exc. dom. Josephi Paxii".

XXXIV. *Kercselich B. A.: De sublimium duarum in mundo potestatum fundamento et concordia* adeoque

De legislationis etiam ecclesiae potestate, atque juris ecclesiastici fundamento, tum vero

De initiis religionis christianae in Hungaria et ecclesiae Hungaricae primaeva constitutione collectio.

Ad explicandum Apostolicorum Hungariae regum in latis disciplinae ecclesiasticae legibus juxta catholicae fidei propositiones usum. 1764.

Djelo posvećeno Franji I., Mariji Tereziji i Josipu II.

Zanimiv predgovor i posveta — za biografiju Krčelićevu.

Rukopis Gajeve knjižnice br. 60., sada u sveučilišnoj biblioteci pod Sign. S. M. 10. B. 29.

[illegible] R[illegible] [illegible]san [illegible] Kerčelićevom [illegible] za [illegible] am-taka. U svemu 115 [illegible] Kar[illegible] [illegible] štampanih listova.

U [illegible] De [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] protestatum.

[illegible] *De originibus et usu perpetuo potestatis legislatoriae circa sacra apostolicorum regum Ungariae Adamo Francisco Kollario*, *Augustae* [illegible] et Vindobonensis bibliothecae [illegible] primario [illegible] gr[illegible] Varios fecisse singularem [illegible] pars ob factam veritatis [illegible] XIV [illegible] quasi sibi vehementissime [illegible] per [illegible] percelebrem Sylvestrinam [illegible] praebuisse, clamare [illegible] omnino immeritas, mihique [illegible] competentes adeoque erubescendas pag. 104 [illegible] totius operis me auctorem credere, [illegible] in patria [illegible] ex epistola potissimum Joannis Jozipovich, [illegible] seminario croatico Viennensi praepositi, qui nescio quo permotus spiritu, perfacili ad aucupandas quorundam gratias, perscribere non dubitaverit, me publica Kollarii fassione operis illius fuisse auctorem. Compatiebar ego fratris mei judicio, ei attamen patientiae meae apud deum promerita fero in acceptis. Quae is de me litteris suis produxit sinistra judicia, quas detractationes, maledictiones singulorum ferme recensere impos sum. Quin hi jamjam proscribendum me praestolabantur, isti lugebant imminentia toti ecclesiae atque ecclesiastico statui pericula, prohibendasque esse mihi atque clero literas suspicabant. Certe tam fixa fecit plurimorum judicia epistola sua Jozipovichius, ut postquam vel legissent vel intellexissent, Kollarium de me hanc inscripsisse sententiam: „*Cujus excellenti rerum et jurium nostrorum peritiae plurima me ipsum et eximia debere gratus commemoro*“."

O postanku djela De subliumium itd.:

„Vigesimus octavus decurrit annus, quod Bononiae sub Cl. Domino Comite Sacchi civilis et canonici juris triennio institutionum auditor exstiterim. Edoctus ex Dist. XI. cap. 8 . . . Statim ac in patriam redii, de nationalibus sive Hungaricae Matris meae ecclesiae constitutionibus, tum et dioecesanis statutis cura me tenuit. Et dum quidam me ad Engel, Reifenstuel relegarent, quidam curiositatis arguerent, Joannes Lukavszki, tum capituli lector, Georgius Reess, Stanislaus Pepelko et Georgius Marcellovich, vir summae diligentiae atque eruditionis eximiae, votum hoc studiorum meorum probarunt, gratusque demortuis, monitis directioneque sua juvarunt. Georgius vero Braniug, immortalis memoriae Zagrabiensis episcopus, cum haec intellexisset, vehementissime ad ista patriae utilissima

dignissimaque studia accendit, calcarve ac media praebuit, ut qua Szellensis ad Sisciam parochus legendo municipalis juris corpore, synodalibusque statutis plurimum me dederim, facta pro viribus cum canonici juris sic dicto corpore legum nostrarum combinatione. Ad ecclesiae Zagrabiensis compilandam historiam tam Braningius quam et Marcellovich, suorum plurima praebentes, me hortati sunt, diplomatumque plurimorum fecerunt participem. Verum haec studia conatusque meos saeviens ad Sisciam 1744 epidemiae morbus abrupit paululum ob servitium a me infectis praestitum. Dei misericordia servatus cessanteque malo, ad clericorum Zagrabiensium scholam atque seminarium translatus sum, ubi privatorum studiorum meorum fructum exigere iam a me videbatur episcopus, dum frequentissime mea uti opera in ecclesiasticis juribus dignabatur. Accidit, ut 1745 die 26 septembris vicebanus ac tum Crisiensis Zagrabiensisque comitatus supremus comes, nescio quo motus spiritu, magnum moneret anthentice episcopum, ad se comitatumque pertinere, vindicare culpas parochorum presbyterorumque omnium inferiorum, consequenter cur rei presbyteri judicatui suo non substernantur, rationem quaerebat, utve dehinc subjiciantur, admonebat. Indignitatem hanc docere cupiens episcopus, peractis, quae ex officio et lege debuit, dissertationem de immunitate ecclesiasticorum eruditam et se dignam conscripsit compilavitque, ea me cum accedentibus ad eundem sive, ut vocamus, productis dignatus, ut, quae putarem, ommitterem, ac dehinc avertendis similibus ausibus typis darem. Imperium suum fecit, ut tyro ego ac discipulus viri summi, integritate, doctrina, usu rerum conspicui episcopi mei verbo dignissimum opus recipere debuerim et Viennam 1747 mense septembri deferre mecum, ut, ad episcopi mei jussa istud componendo, typis mandari demum valeat.

Fecit hoc, ut vel invitus ad legendos libros eos accederem, qui de summa rerum tractarent . . . Porro quantumvis ea magni episcopi fuisset cogitatio, ut comitatus praetensiones enervem, quas ipse feliciter prostravit et articulum 16. 1647, qui favere videtur comitatibus, ex declarationibus Ferdinandi, Leopoldi otiisque eruditis adminiculis sit interpretatus, exponi valeat, tamen voluit de juris fundamentis me disserere, suoque ut haec praemittam operi imperavit. Mors Braningii 1748 28 apr. desideria abrupit sua.

Ego nihilominus colligendis ad scopum rebus librisque variis industriam non deposui, quin perspectis intra auctores dissidiis ad fundamentum rei adnixus sum majori diligentia . . . Et quia sacerdotem et reipublicae regisque apostolici subditum me esse profiterer, haec unita ut scriptione mea dissolvantur, praetendi nequit.“

XXXV. *Kercselich B. A. Ad Dei gloriam episcopatus Penthe seu Quinqueecclesiensis ecclesiae notitiae veteres cum aliis pluribus ad historiam pertinentibus atque regnum Hungariae illustrantibus, tum dignissimorum huius ecclesiae pontificum, in quantum erui valuit cum notitiis erutis specialibus A. D. 1764 Comitiorum Posoniensium P. I. et II.*

Rukopis Krčelićevom rukom u 4°. Str. 485. Sveuč. knjiž. Sign. S. M. XI. D. 27. Do strane 412 ide povjest biskupije pečujske.

Zatim dolazi sa 413.: *Appendix.* Od 413—453. Raspravlja ob *odnošaju Hrvatske prema Ugarskoj od Vladislava i Kolomana do 15. vijeka.* Osobito raspravlja o listini palatina Rada.

Zatim od str. 454—485. ima: *„Deductio, quod tres inferiores comitatus non ad Hungariam sed ad Sclavoniam pertineant“.*

U posveti biskupu „Georgio Klimo“ veli, kako je bio obećao, da će napisati povjest „ecclesiae nostrae“, ali su ga razne nevolje bile u tom sprečavale. „Constitueram praecipue, de ecclesiarum rebus nihil unquam me scripturum“. A i na bolest se tuži. Ipak se je odvažio.

Ovamo spada: Kercselich: Praefatio declaratoria scriptoris. Iz Gajeve knjižnice u sveuč. bibl. ima stari broj 324. Ovaj rukopis u 4° jest predgovor na jedanaest listova i četvrt. Zatim dolazi: Series episcoporum Quinqueecclesiensium na tri strane. Iz samoga predgovora razabiremo, da je namijenjen bio kao njeki učeni uvod historiji biskupije pečujske. U ovom predgovoru kuša Krčelić nacrtati i svoje zakone kritike.

Za K—v životopis upravo je dragocjen. Vrijedan je za to, da se cijeli štampom priopći. Krčelić govori u ovom predgovoru: 1. o historijskoj i diplomatičkoj kritici; 2. o svojim izvorima i rukopisnim pomagalima; napokon 3. o samom sebi. Ad 1. donosimo ovo: „Latere te nolim, benevole literarum cultor, me in descriptis inferius diplomatibus ad regulas artis criticae singulorum examen adhibuisse. Quae ab olim fuerit in depravandis, falsificandis, substituendis monumentis hominum industria, latere credo neminem. Inter casus ‚bullae coenae‘ vocatos haud sine causa et experimento et falsificatio literarum Apostolicarum. . . . . Hinc diligentissime examinandum habet, quae vera? quae falsa? sunt monumenta; quidquid enim superedificat falsis, nullum est. Porro distinguuntur: esse monumentum in jure falsum, aut nullum; et esse monumentum historia falsum, suspectum, nullum; regulas ponit Par. 2. Lit. 17.; ea tamen ipsa historice vera esse possunt, quia nominum vel locorum abrasio, esto vitiet in jure, prouti et deletio instrumentum, in historia autem caetera in eo denotata, modo congruant, considerantur, quemadmodum et in iis documentis, ubi locis lacuna reperitur, ob antiquitatem aut inflexionem, in jure nulla est donatio, statutione destituta; in historia locum obtinet. Atque ita de aliis. Historia enim facti

veritatem ad regulas suas respicit; jurisperitus ex legum praescriptis judicat. Praeterea aliud est documentum errore scatere; aliud falsum esse. Error obrepere potest scribentis, describentis inadvertentia vel negligentia, aut lectionis ignorantia, et iste corrigi potest. Falsitas ex regulis historicae probabilitatis, aliisque critices vel hermeneuticae regulis in historico genere est eruenda . . . . .

Ad 2. (Uporaba izvora.) Ubi ad exhibita aliis monumenta provoco, in eorum fide ac integritate consisto. Neque culpari valeo, si ab illis decipior, praecipue dum integra non exhibentur diplomata. Extractus, in quibus persaepe me fundo, si regni sunt, ex publica dispositione per viros electos compilati sunt, et facta relatione probati; si communitatis, eadem suo modo occurrunt. In privatorum autem extractus potissimum Rittero (de quo infra) aut aliis, mihi ab integritate usu rerum et scientia cognitis, aut per me ipsum compilatis usus sum. Scriptoribus quibus utor et testibus, tibique cogniti, lector, non est, quod recenseam. Lectione meorum etiam ex ipsis descriptorum judicabis facile, num ad eruendam veritatem adnixus sim.

De ineditis putere, ac quorum ego MSS. usus sum, tum ut historicae probabilitatis gradum, quem merentur, assequaris, tum ut debitas iis a me haberi gratias intelligant omnes, eorumque studiis me debere, quae ab iis habeo, gratus agnosco; illorumque et non mea esse profiteor. Tuque, lector, legendo nihil mihi, sed totum illis attribuas, meque vigiliarum laborumque eorum unice describentem intelligas. Accipe sequentia.

Joannes Archidiaconus de Gvercse vixit scripsitque ad finem saeculi XIII ac medium XIV. Fuit vir nobilis, in cathedrali ecclesia Zagrabiensi canonicus et archidiaconus de Gvercse seu Goriciensis. Vir bonarum literarum et diligens. Juris scientiae clarus, utpote negotia ecclesiae quaevis gubernans causasque promovens tam in romana quam et regum curia. Reliqua inter a se conscripta pro utili ecclesiae Zagrabiensis regni huius Sclavoniae summariam scripsit historiam ex diplomatibus, traditione et veteribus chronicis. Opus dignum, rarum et cohaerens ad diplomata, dehinc in lucem protracta MSS.

Franciscus Ladani. Nobilis ac Varasdinensis comitatus notarius, potissimum tabulario comitum Draskovich usus, scripsit post medium saeculum XVII. praeter historiam comitum Draskovich banorum Sclavoniae seriem. Opus imperfectum est MSS. Ex eo attamen elucet, virum recti fuisse judicii.

Joannes Tomcus Mernavitius Marti filius ex nobili olim Nissensi dehinc Sclavoniae familia Mernavchich apellata progenitus. Canonicus primo Zagrabiensis et librorum illyricorum Romae corrector, lector postea capituli Zagrabiensis et titulo Bosnensis episcopus. Plura edidit. Hoc opere meo opusculo ejus Romae typis Vaticanis Anno 1632 edito sub titulo:

eximenda continuandaque sua. Incredibili ardebat amore illustrandae patriae procurandisque ejus commodis, licet hanc sibi inimicam et ingratam experiretur. Patriae commodis 68 epistolas, a diversis ad Cathianerum scriptas, aliquando fors toti S. coronae prodesse valentes, obtinuit, repositaeque sunt jure merito ad regni Sclavoniae tabularium. Vidimus alibi conscriptam ab eo grammaticam et lexicon pluraque alia, ut viri hujus diligentiam mirari satis nequeamus. Plurima etiam typis dedit, et minora. Mortuo Leopoldo, unice versibus intentus fuisse videtur.

Georgius Marcellovich, Zagrabiensis origine, scholasticis primum imbutus praejudiciis, sed opera Francisci Somsich canonici Zagrabiensis (Viennae 1727 mortui) illis depositis, utut Carthesianus effectus, postquam anno 1729 canonicatum Zagrabiensem obtinuisset, totum semet elucubrandae Zagrabiensis historiae mancipavit. Perlustratisque tam episcopi quam et capituli monumentis, nedum uberiorem extractum de novo compilavit, sed et in ordinem chronologicum eundem reduxit ab anno domini 1131, verum ad ea tantum, quae ad capitulum ejusque bona pertinerent. Neque ad deposita saecularium vel accedere voluit. Quaedam per extensum descripsit, quaedam per extractum. Animadvertens, municipalis juris necessariam esse cognitionem illi, qui res patrias cupit illustrare, ob tot legales terminos, qui in diplomatibus exprimuntur, combinationem item cum legibus, ac persaepe errare eos, qui voces, ut in lege ac jure exprimunt, ad syntaxeos puritatem reducere vel interpretari nituntur, totum se ab anno 1734 juri condiscendo tradidit. Qua re et variis aegritudinibus cumprimis phtysi oppressus, me, olim suum in rethorica seminarii clericorum discipulum, evocavit e parochia Szellensi anno 1740 suumque illud opus vel potius extractum mihi donavit, rogans per omnia, ut meditatum ab eo opus, si ipse nequiret, perficerem sub titulo: *Historiarum ecclesiae Zagrabiensis*, at cum legum aliorumque scriptorum et monumentorum combinatione. Abiit Viennam ipse causa curandae valetudinis, et folia aliquot imprimi procuravit, seriem potius banorum Sclavoniae et episcoporum Zagrabiensium continentia quam historiam: a qua praescidit ideo, ne ob neglectam cum legibus combinationem publica horum fide et testimonio refutetur. Obiit Viennae die 13. aprilis et in metropolitana illa penes Franciscum Somsich sepultus est. Quo devenerunt tam edita per Marcellovichium folia, quam et MSS. suum, rescire nunquam valuimus. Regulae artis, critices, hermeneuticae item, nec non probabilitatis historicae, ignotae quod sibi fuerint, observamus, collegimusque ex ultima habita secum sermonicatione, dum Bonfinii opus praecipuum in historia Hungariae esse contendebat, ipsaque documenta secundum Bonfinium disponenda: haud autem corrigendum ex his Bonfinium imponebat.

Balthasaris quoque L. B. Patachich huiusque filii comitis Alexandri, quorum uterque ad regiam aulicam Hungaricam cancellariam fuit consiliarius, et prior Zagrabiae anno 1719, posterior Viennae 1747 mense Majo obiit, pergratam recolimus memoriam, quorum MSS. diligentiae quam plurimos dignissimos publicorum actorum extractus, notitias item particulares suorum temporum, aliaque erudita et docta in historia praecipue Zagrabiensi, qua hic persaepe utimur, nos et lectores debere profitemur.

3. Krčelić o sebi: Demum ad mea quaedam provoco, ut *Historiarum ecclesiae Zagrabiensis* opus. Istud olim in tomos duos partiendum conceperam, quorum priore episcopi caeteraeque generatim memoriae, basilicae etiam historia contineretur, altero capitulorum, abbatiarum, praepositurarum et monasteriorum in Sclavonia notitiae, prouti et ritus veteres ecclesiae hungaricae absolverentur, additis iis, quae ad alias pertinent ecclesias, ut eorundem scriptoribus famulari valeant. Tanta fuit Augustae et Apostolicae dominae in conatus hos clementia, ut 1753 in elargito a se privilegio pro Zagrabiensi typographo eidem opus illud imprimendum intra decennium imponeret, ipsumque privilegium promulgatum et nemine contradicente acceptatum fuerat, atque folia 72, quamvis cum typographicis ob mei absentiam erroribus, impressa. Verum autoritate ecclesiastica sub carcerum exiliique ac ammitendae typographiae metu continuare incoata non audens typographus, per me pro editis fuit exsolutus foliaque illa partim a tineis partim a me pessumdantur, nec sine moerore animi illorum vel reminisci valeo. Lictoris manu crematur, Posonii scriptor ille insanus de opere meo ita: *In hac quasvis veteres chartas imperite protrahendi prurigine, haud scio, an non Ritteriana ova Kerchellevich supponat rotario ad excudendum consiliariis rerum nostrarum invidis.* Deus bone! quanta scriptor ista non expressit: I. Causas binas sistendorum laborum meorum, nempe imperitiam in edendis veteribus chartis, indubie ob metum, ne imperiti videantur, qui supposito scientiae summae gaudere volunt. Ad P. 2. Tit. 6. item art. 70 anni 1723 scriptor iste non respexit. Tum consiliariis, rerum nostrarum invidis, praeberi occasiones somniavit iuris aliarumque consuetudinum evertendarum. Eheu quam insanit in regem, dum medium ad esse a consiliis principi in res nostras invidiam fingit. II. Errore descripti nominis mei occultare semet studuit; cum nihilominus extraneus foliaque illa mea evolvens, vel ex iis nomen legitime descripsisset. III Praehabitum virus odiumque in me suum, meque ultro perdendi, turpe et indignum notum, vel inde orbi patefecit, dum nec Otrokocz, Bell, Timon, Peterffy, Schmitth, Pray caeterosque diplomata exhibentes, vel ex his scribentes, imperite scribere vel asseruit, vel ova supponere ad excudendum consiliariis rerum nostrarum invidis. Sed insanus ille, dum adversus regem concitare subditos studuit; dum suam praetensam scientiam vel inde

eximenda continuandaque sua. Incredibili ardebat amore illustrandae patriae procurandisque ejus commodis, licet hanc sibi inimicam et ingratam experiretur. Patriae commodis 68 epistolas, a diversis ad Cathianerum scriptas, aliquando fors toti S. coronae prodesse valentes, obtinuit, repositaeque sunt jure merito ad regni Sclavoniae tabularium. Vidimus alibi conscriptam ab eo grammaticam et lexicon pluraque alia, ut viri hujus diligentiam mirari satis nequeamus. Plurima etiam typis dedit, et minora. Mortuo Leopoldo, unice versibus intentus fuisse videtur.

Georgius Marcellovich, Zagrabiensis origine, scholasticis primum imbutus praejudiciis, sed opera Francisci Somsich canonici Zagrabiensis (Viennae 1727 mortui) illis depositis, utut Carthesianus effectus, postquam anno 1729 canonicatum Zagrabiensem obtinuisset, totum semet elucubrandae Zagrabiensis historiae mancipavit. Perlustratisque tam episcopi quam et capituli monumentis, nedum uberiorem extractum de novo compilavit, sed et in ordinem chronologicum eundem reduxit ab anno domini 1131, verum ad ea tantum, quae ad capitulum ejusque bona pertinerent. Neque ad deposita saecularium vel accedere voluit. Quaedam per extensum descripsit, quaedam per extractum. Animadvertens, municipalis juris necessariam esse cognitionem illi, qui res patrias cupit illustrare, ob tot legales terminos, qui in diplomatibus exprimuntur, combinationem item cum legibus, ac persaepe errare eos, qui voces, ut in lege ac jure exprimunt, ad syntaxeos puritatem reducere vel interpretari nituntur, totum se ab anno 1734 juri condiscendo tradidit. Qua re et variis aegritudinibus cumprimis phtysi oppressus, me, olim suum in rethorica seminarii clericorum discipulum, evocavit e parochia Szellensi anno 1740 suumque illud opus vel potius extractum mihi donavit, rogans per omnia, ut meditatum ab eo opus, si ipse nequiret, perficerem sub titulo: *Historiarum ecclesiae Zagrabiensis*, at cum legum aliorumque scriptorum et monumentorum combinatione. Abiit Viennam ipse causa curandae valetudinis, et folia aliquot imprimi procuravit, seriem potius banorum Sclavoniae et episcoporum Zagrabiensium continentia quam historiam; a qua praescidit ideo, ne ob neglectam cum legibus combinationem publica horum fide et testimonio refutetur. Obiit Viennae die 13. aprilis et in metropolitana illa penes Franciscum Somsich sepultus est. Quo devenerunt tam edita per Marcellovichium folia, quam et MSS. suum, rescire nunquam valuimus. Regulae artis, critices, hermeneuticae item, nec non probabilitatis historicae, ignotae quod sibi fuerint, observamus, collegimusque ex ultima habita secum sermonicatione, dum Bonfinii opus praecipuum in historia Hungariae esse contendebat, ipsaque documenta secundum Bonfinium disponenda; haud autem corrigendum ex his Bonfinium imponebat.

Balthasaris quoque L. B. Patachich huiusque filii comitis Alexandri, quorum uterque ad regiam aulicam Hungaricam cancellariam fuit consiliarius, et prior Zagrabiae anno 1719, posterior Viennae 1747 mense Majo obiit, pergratam recolimus memoriam, quorum MSS. diligentiae quam plurimos dignissimos publicorum actorum extractus, notitias item particulares suorum temporum, aliaque erudita et docta in historia praecipue Zagrabiensi, qua hic persaepe utimur, nos et lectores debere profitemur.

3. Krčelić o sebi: Demum ad mea quaedam provoco, ut *Historiarum ecclesiae Zagrabiensis* opus. Istud olim in tomos duos partiendum conceperam, quorum priore episcopi caeteraeque generatim memoriae, basilicae etiam historia contineretur, altero capitulorum, abbatiarum, praepositurarum et monasteriorum in Sclavonia notitiae, prouti et ritus veteres ecclesiae hungaricae absolverentur, additis iis, quae ad alias pertinent ecclesias, ut eorundem scriptoribus famulari valeant. Tanta fuit Augustae et Apostolicae dominae in conatus hos clementia, ut 1753 in elargito a se privilegio pro Zagrabiensi typographo eidem opus illud imprimendum intra decennium imponeret, ipsumque privilegium promulgatum et nemine contradicente acceptatum fuerat, atque folia 72, quamvis cum typographicis ob mei absentiam erroribus, impressa. Verum autoritate ecclesiastica sub carcerum exiliique ac ammitendae typographiae metu continuare incoata non audens typographus, per me pro editis fuit exsolutus foliaque illa partim a tineis partim a me pessumdantur, nec sine moerore animi illorum vel reminisci valeo. Lictoris manu crematur, Posonii scriptor ille insanus de opere meo ita: *In hac quasvis veteres chartas imperite protrahendi prurigine, haud scio, an non Ritteriana ova Kerchellevich supponat rotario ad excudendum consiliariis rerum nostrarum invidis.* Deus bone! quanta scriptor ista non expressit: I. Causas binas sistendorum laborum meorum, nempe imperitiam in edendis veteribus chartis, indubie ob metum, ne imperiti videantur, qui supposito scientiae summae gaudere volunt. Ad P. 2. Tit. 6. item art. 70 anni 1723 scriptor iste non respexit. Tum consiliariis, rerum nostrarum invidis, praeberi occasiones somniavit iuris aliarumque consuetudinum evertendarum. Eheu quam insanit in regem, dum medium ad esse a consiliis principi in res nostras invidiam fingit. II. Errore descripti nominis mei occultare semet studuit; cum nihilominus extraneus foliaque illa mea evolvens, vel ex iis nomen legitime descripsisset. III Praehabitum virus odiumque in me suum, meque ultro perdendi, turpe et indignum notum, vel inde orbi patefecit, dum nec Otrokocz, Bell, Timon, Peterffy, Schmitth, Pray caeterosque diplomata exhibentes, vel ex his scribentes, imperite scribere vel asseruit, vel ova supponere ad excudendum consiliariis rerum nostrarum invidis. Sed insanus ille, dum adversus regem concitare subditos studuit; dum suam praetensam scientiam vel inde

testatus est, quod reges nostros dominos non esse sustinet; dum consiliarios regios rebus nostris invidere, esseque invidos scripsit: dum demortuo Rittero resuscitare odium procuravit; dum indignum animum suum et philosophiae moralis defectum, quin se divinarum humanarumque legum contemptorem, verbo ambitiosum imperitum, a fide christiana et doctrina Christi Mat. 5. alienum, toti posteritati suis scriptis detexit, quo loco inter mortales reponendus veniat, testimonium sibi ipsi posuit. Culposam notitiam suam vidit agnovitque ipse, dum semet inscribere verebatur; egit nempe adversus conscientiam propriam, maluitque non timere deum ob tot suspiciones, quas causavit conturbando regem et rempublicam, seseque hac ratione deum non agnoscere testari, sibique esse fabulam, quod deus sit vindex malorum remuneratorque bonorum, quam ut censurae hominum subsit. Provocamus aeque ad opera quaedam a nobis conscripta, ut e. g. *De sublimium duarum potestatum fundamentis et concordia;* — ad: *Hungariae Politicarum institutionum partes* I. II., auditorum et juventutis commodo, ex jure municipali, historia ac MSS. et diplomatibus collectarum: aliaque forsitan. Sed haec ex impotentia et paupertate nos edere non possumus, patrocinio etiam sive majorum sive typographorum carentes".

XXXVI. *De comitatu Szeverinensi compendiosa notitia.*

U velikom folio jedanaest i pol listova.

Samo je geografski opis, donosi listinu kraljičinu od g. 1776. Nješto povjesti grada Rijeke. Prepis čini se 18. vijeka.

XXXVII. *De regnis Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae notitiae praeliminares . . . .*

Adjectis supplementis et correctionibus auctoris manu. Bez vrijednosti. Iz Gajeve knjižnice, sada u sveuč. bibl. Sign. S. M. 10. B. 27.

XXXVIII. *Kercselich A.: Historia Illyrici. Extractus dipl.* (ex archivis). Diplomata Lat. et Croat. Autogr.

Razne bilješke i ispisi iz listina i štampanih djela za K—eva štampana djela. Iz Gajeve knjižnice, sada sveuč. bibl. Sign. S. M. 10. B. 25.

XXXIX. *Summaria notationum varia de Illyrico* et Dalmatia in genere, dein de regibus Croatiae, Bosniae, Serviae, Bulgariae, Rasciae, Ducibus Spalatensibus, S. Sabae Culmiae. U velikom folio.

Bilješke iz pisaca. Bez vrijednosti. U arkivu jugoslav. akad. II. d. 213.

XL. *Collectaria ad opus: De regnis Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae notitiae praeliminares.* Prepis 18. vijeka. U arkivu jugoslav. ak. II. d. 70.

U folio. Strane bilježene 526—578. Očevidno kao dodatak tiskanomu djelu, koje ima 523 str. i još jedan prazni list, dakle 525. Toliko vrijedi, koliko i tiskano djelo za ovu dobu.

XLI. ***Kerchelich: Historia celebris ecclesiae Zagrabiensis continuata MSS.*** Ex bibl. Episcopatus Zagrabiensis. Folio max. sine paginatione.

Ima u svemu 173 (sto sedamdeset i tri lista). Rukopis očevidno prepis najranije početkom 19. vijeka, a tako i uvez, koji je na hrptu od kože. Rukopis pisan čisto, sav jednom rukom bez ispravaka, samo imade njekoliko pripisa, koji nisu ispravci, već kazuju kratki sadržaj. I to nije Krčelićeva ruka, već si je njetko zabilježio za svoju orijentaciju u djelu.

Djelo počimlje: LVIII. Simon Bratulić, a svršava sa godinom 1661, dliti sa biskupom Petrom Petretićem. Imade dobre, opširne i pouzdane, biografije biskupa. Uz to donosi po redu kronologijskom rasprave u našim saborima za vrijeme svakoga biskupa pod naslovom: *Memoriae aliarum rerum his annis*, sasvim na tanko. Odmah na drugom listu ima prepisačevom rukom nota: *a) ex epistolis Kobdi*, p. 118 editione Viennensi A. 1758. Djelo je pisano svakako poslije godine 1758, dakle u doba Krčelićevo. Do sada znamo samo za jednoga čovjeka iz one dobe, koji se pored Krčelića bavi historijom biskupije zagrebačke. To je bio kanonik Kovačević, vrijedni radnik oko crkvene povjesti svoje domovine. Puno je pomogao za povjest biskupije zagrebačke velikomu djelu Farlatovu. Coleti je preko pola godine u to ime probavio u Zagrebu. Preda mnom je njegov „*Catalogus praesulum Zagrabiensium*“ u 4° na 300 strana. Svakako nije djelo isto.

Premda je ova doba u Farlata gotovo po istim izvorima radjena, opet ima u našem rukopisu dosta toga, čega ne ima u Farlata. Ne ima u Farlata opširna izvoda iz protokola saborskih, ne ima biografije Levakovića itd.

LXII. *Catalogi Zagrabiensium Antistitum*, Canonicorum, Abbatum, Praepositorum, Cantorum, Lectorum et Archidiaconorum. Autogr. Arkiv jugoslav. akad. Sign. II. a. 39. Rukopis u 4°.

Red biskupa na 13 punih stranica završuje sa Bratulićem. Zatim dolaze kanonici od g. 1655 na njekoliko listića. Njegov nastavljač kanonik Baltazar Bedeković ovako piše *o Krčeliću:* „Fuit hic vir eruditus, scripsit multa, quae si non scripsisset melius fecisset, talentorum insignium sed judicii nullius, immo hoc, quo pollebat, praeverterunt passiones. Multa congessit contra episcopos et reliquum clerum detractoria in diversis suis scriptis, jura ecclesiae prodidit, et vulnera innumera inflixit, quae omnia, quemadmodum et libros contra statuta capituli accademiae donavit, intra reliqua unum librum obsigillatum, ubi nihil est aliud quam proscissiones praeclarorum virorum. De caetero fuit homo valde charitativus, multos ejus mensa aluit pauperes. Obiit tamen provisus omnibus sacramentis, sepultusque est in Cathedrali ecclesia die 29. martii a. 1778. Sub cujus compulsationum decursu rupta est campana major, soni suavissimi, centenariorum 60, periit memoria eorum cum sonitu, ex quo nobis intelligendum datur, non esse fidendum in temporalibus, sed in hoc mundo eam nobis memoriam comparandam, quae in aeternum maneat. Ea nobis agenda, quorum nos in agone et aeternum non poeniteat. Maledictus, qui confidit in homine,

in multitudine divitiarum, in scientia, in apparatu multo, sed ille vere felix est, qui in solo deo sperat: ,in te, domine, speravi et non confundar in aeternum'. Quid juvat, per innania quaerere honores cum remorsu conscientiae his frustrari, ac tandem miserabile perire! Ex hujus vita, lector, summe lectionem, quae tibi conducat in vitam aeternam."

XLIII. *Kercselich B. A.: Skončanje tovaruštva Jezuševoga, druga Jesuit, Leto 1773 po Clemensu Pape XIV. vučinjeno.* Iz diačkoga dokončanja na horvatski jezik preneseno. Autogr. Iz Gajeve knjižnice, sada u sveučilišnoj bibl. S. M. 10. E fasc. VII. 142.

Na osam listova u 4⁰ prevod bulle pape Klementa XIV.

XLIV. *Miscellanea*, u sveuč. bibl. Signatura S. M. XI. D 4.

Najviše spisi XVIII. vijeka. Ima medju njima i rukom Krčelićevom pisanih pretstavaka i pisama.

XLV. *Krčelić: Miscellanea*, u knjižnici jugoslavenske akademije IV e 65.

1. *De Celeia* seu Celia hodie Cillea. Na pet folio sasvim ispisanih listova. Svršuje: Sic existimamus, si Cellejae episcopalis sedes collocanda est, non alibi ac in Celleja hac statui poterit.

2. *De urbe Segniensi.* Pretstavka na sabor, sa Krčelićevim ispravcima. Traže: Quatenus honor comitatus civitati Segniensi restituatur, deincepsque pro more aliorum comitatuum in diaetas et generales conventus invitentur interque ablegatos illorum eius quoque ablegati sedem et vocem habeant". Godine ne ima. Pretstavka obrazložena historijski na četiri lista.

3. *Biljcške za povjest zagrebačke biskupije*, na tri strane in folio.

4. *Extractus legum et privilegiorum* de restituendis Episcopatui et capitulo Chasmensi bonis, per confinia Ivaniczensia, Crisiensia et Caproniczensia possessis, sonantium et loquentium A. 1635. Na tri lista in folio.

5. *Vera, sincera et genuina informatio* in merito terreni controversi intra suam episcopalem excellentiam et venerabile capitulum. Na dva lista in folio.

6. *1734. Statuta nova* proposita venerabili Zagrb. capitulo per M. dom. praelatum Georgium Braniug. Na dva lista in folio.

7. *Notariorum tabulae qualitates.* In folio na jednom listu.

8. *Litera pro domino barone de Koh.* Piše na jednom folio listu biskup zagrebački, valjda Pakši, neka bi se grko-katolicima povratila Marča i zauzdalo nasilje grčkoiztočnih.

9. *Parochiae quae praetenduntur ab episcopo Bosnensi in Sclavonia inferiori.* Na jednom folio listu. Vrijedno priopćiti.

10. *Dopis gradu Varaždinu.* Čini mi se od biskupa Klobušickoga. Na jednom listu in folio. Na drugom listu Varaždinskim Uršulinkama.

11. Na četiri u 4⁰ lista, bez početka i svršetka. Čini se o Severinskoj županiji.

12. *Bosnia*. Na četiri lista u 4°; geografski pregled.
13. *Relatio inter dominium Csaktornyae et parochum S. Georgii in Aquis* Na jednom listu in folio.
14. *Litterae canonici Kerčelić* (?)
15. *De iis, quae corrigi necessum est.* Na tri i pol u 4° lista.
16. *Somsedvariana*. Na jednom folio listu tri listine.
17. *Notata ex literis Siprak ad Ivanić.* Na jednoj folio strani.
18. *Collegium Vindobonense et Alumnos concernentia.* Na jednom folio listu popis djaka u godini 1748.
19. *Krčelić: Diversa fragmenta.*

C. Izdanje „Annua".

Pripovijedasmo već, kako je Krčelić uz druge svoje knjige i rukopise g. 1777. tadanjoj akademijskoj knjižnici poklonio i svoje „Annue". Rukopis je sav piščevom rukom veoma lijepo i čisto pisan — u malom folio. Tvrdo je vezan u debele korice. Na prednjoj strani koricâ na bijelu papiru za naslov napisa ovo: „Vita mea comite nec aperiendum hoc volo nec legendum: ideo illud meo Sigillo obsignavi. B. Kercselich". Tako se je i radilo, kako već znamo. Rukopis je najpomnije pisan u odlučnim godinama 1755 i 1756. Znamenite stvari donosi za ove dvije godine, kojima nije bio očevidac, a ne ima u rukopisu gotovo ispravka. Sam nam kaže, da su „Annue" tek započete godine 1764. Krčelić je morao ispitivati pouzdane ljude, osobito o tečaju bune, i ispitivao je. Iz ovih je bilježaka tek sastavio čist rukopis.

Znamo već, da je K—ć pisac barbar. Svaki naobražen čovjek mora se diviti smjelosti piščevoj, da se je usudio ovakovim barbarskim jezikom tolike i takove knjige pisati. U „Annuama" mu je pripovijedanje laglje i razumljivije, donekle i prijatnije. Ipak sudim, da *niti barbarski naš pisac nije mislio, da bi ikada ove njegove „Annue" mogle biti štampane cijele, kako ih je on stvorio.* Za to nam već jamče one izbrisane sramote, koliko im mogosmo smisao i riječi uhvatiti. Jamči nam i čudnovato pisanje njemu dobro poznatih osoba. Niti ih ne piše uvijek jednako. Zato sam ja pri izdavanju odlučio *štampati ne onako, kako bi imalo biti, već onako, kako u Krčelića dolazi koje ime više puta.* Ispravno će njeka tudja imena naći čitatelj u „Indexu personarum et locorum".

Za njegov način pisanja evo primjera. Na prvom mjestu dolazi njegovo običnije pisanje:

1. Riječ, što je stavljena na prvo mjesto, uzeta je za tisak, kao najobičnija i najčešća od razlika.

2. Sa ( ) označeno je, što je tako i u Krčelića označeno, a gdje i gdje i riječ ili slovo u riječi ispušteno slučajno od Krčelića.

3. Sa [ ] označeno je, što je netko u originalu iskrižao.

A. Alleati, Aleati; Auersperg, Auersperghius, Ausperg, Aversperg.

a. agredi, aggredi; aesus, esus; alodium, allodium; apraehendere, apprehendere; aresto, arresto; authoritas, auctoritas; aequilibrium, equibrium.

B. Bavaria, Bojaria; Beck, Peck; Bellovar, Belovar; Bohemia, Bohaemia = Bedekovich, Bedekovics; Brunsvicensis, Brusvicensis; Braun, Braunius — Brounius; Brühl, Brulh.

b. bacchanalia, bachanalia; baal, balo, ballo, bal; brachium, bracchium.

C. Czindery, Czinderi; Codeck = Chottek; Castrum Ferreum, Castrum Fereum; Caproncza, Capronca; Caproncensis, Capronzensis, Capronczensis; Chaktornya, Chaktornyae, Chaktorniae.

c. commuto, comuto; cancelista, cancellista; caeremonia, ceremonia; clientela, clientella; catechismus, catecismus; caeteri, coeteri; curare, currare; currere, curere; comoedia, comedia; comitari, commitari; cepi, coepi.

D. Dunkerkam, Dunkerka.

d. dexteritas, dexterritas; diaeta, dieta; deferre, defferre.

E. Erdoedy, Erdoedi, Erdödi, Erdöedy, Erdoëdi, Erdödy.

e. ejulare, ejullare; exstruo, extruo; exsequi, exequi; exstirpo, extirpo; exsisto, existo; exspecto, expecto; expressus, expraessus; exstare, extare; exsolvo, exolvo.

F. Forojulium, Forum Julii, Foro Julium; Forojulensis, Foro Juliensis.

G. Galliuff, Gallyuff; Gerlechich, Gerleczi; Gaal, Gaäl; Gvicciardi, Gviciardi.

H. Hildburghausen, Hildburgshausen, Hiltpurgshausen; Habsburghicus, Hausburghicus.

h. hebdomada, haebdomada; hyems, hiems.

I. Illyeshazy, Ilieshazy; Imperiales, imperiales.

i. interpretari, interpraetari; incoari, inchoari; immo, imo; imposterum, inposterum; initum, innitum; jubilaeum, jubileum.

K. Kleffeld, Kleffeldius, Kleffeldt, Kleffelt; Kooh, Kohius, Koóh, Koohius, Koch; Kercselich, Kerchelich, Kercselics; Kukuljevich, Kukulievich, Kukulyevich; Kostanicza, Costanicza; Kostanicensis, Kostanizensis; Kutnjak, Kutniak, Kuttnyak; Koller, Koler; Kutinja, Kuttinya; Kutinensis; Kulmer, Kulmar; Koermendinum, Kermendinum; Klobusiczky, Klobusiczki.

L. Lalersperg, Lalerspergh; Lonya, Lonja, Lonia; Luchko, Luczko.

l. lacryma, lachryma; labyrinthus, labirinthus; leitinantius, laitinantius, laitinanzius.

M. Merzi, Merzzi; Marcha, Marcsa; Mihaljevich, Mihalyevich; Mons Claudius, mons Claudius; Millersdorff (200), Manensdorff (283); Mulih, Muhil; Mokricza, Mokricze.

m. mille, mile; milia, millia; mondura, mondurra.

N. Neuperg, Neuperghius, Newperg; Novoszel, Novoszell.

n. nolim, nollim; nollem, nolem; nolens, nollens; nolle, nole; ne, nae.

O. Orlyk, Orlek; Orlykianus, Orlekianus.

o. oportunus, opportunus.

P. Paxi, Paxy; Putz, Pucz; Petrinia, Petrina; Petrinensis, Petriniensis; Penich, Pennich.

p. protomartyr, prothomartyr; protonotarius, prothonotarius; precium, pretium; protocollum, protocolum; patriarcha, patriarca; porro, poro.

q. quamdiu, quandiu; quatvor, quattvor; quodammodo, quodamodo.

R. Reess, Ress, Ressius, Reessius; Racha, Racsa; Raszinja, Raszinya, Rassinja; Raftay, Raffai, Raffajus, Rafajus; Rauch, Rauff; Rauchianus, Raffianus.

r. referre, refferre, reffere; redire, reddire; reditus, redditus; robota, robotta; repraehendo, reprehendo.

S. Somssich, Somsich; Schytaroczi, Schitaroczi; Settwicz, Setwicz, Szettvitz, Szettwicz; Sermage, Szermaghe; Sermaghianus, Szermagheanus; Szeverin, Severin; Stiria, Styria; Styrus, Stirus.

s. succurrere, sucurere; sylva, silva; solicitus, sollicitus; systema, sistema; solemnis, sollennis; schola, scola; svadere, suadere; sacharum, saccharum, zacharum.

T. Toplicza, Toplicensis; Translonienses, Translonyenses; Transcolapiani, Trans Colapiani; Thauszy, Thauszi; Transsavani, Transavani.

t. terraemotus, terrae motus; tolerare, tollerare; tantummodo, tantumodo.

U. Ulissipona, Ulisipona.

V. Verocza, Veröcza; Verocensis, Veröczensis; Woon, Woón.

v. velim, vellim; vellem, velem; vexillifer, vexilliffer; vicejudlium, vice judlium; vicebanus, vice banus; vicecomes, vice comes.

Različito K—ćevo pisanje imena i riječi moralo se ovako riješiti. A šta tek s njegovom interpunkcijom? Dogadja se ne jednom, da u velikoj periodi u desetak štampanih redaka ne nalaziš glavne izreke. Ja sam se trudio boljom interpunkcijom pomoći lagljemu razumijevanju sadržaja. Mnogo puta valjda nisam uspio.

„Annuae" imadu od god. 1748—1767 u svemu 672 strane. Nje-

koliko puta nije naznačio stranice i očevidno kašnje unesao u rukopis. Ja sam naznačivao paginaciju K—vu i u štampi, a ove umetnute stranice naznačujem kao „continuata“ sa brojem predjašnje numerirane stranice.

U ovoj knjizi imade i prije i poslije „Annua“ dragocjenih bilježaka, koje je sam Krčelić smatrao kao cjeloviti dio ovoga djela. Ja sam ih metnuo u *Dodatak*. Prije „Annua“ ima i „Summaria memoria officia tementium. Memoria eorum, qui dignitates honorum sunt consecuti. Familiae nobiles integre defecerunt. Familiae, quae in ramo aliquo defecerunt, non attamen integre. Magnates actuales in hoc regno Croatiae possessionati“. Zatim slijede sa svojim imanjima: Episcopus Zagrabiensis, Capitulum Zagrabiense, Capitulum Chasmense, Paulini, Jesuitae, Episcopus graeci ritus unitorum. Familiae his recentibus annis ex Hungaria advenientes et possessionatae in Croatia factae. Litteras colentes et studia amantes. Scriptores. Memoria ordinis Religiosorum actualis in Croatia et Sclavonia. Xenodochia. Religio. Loca clariora. Bona Bancalitatis maritima. Commercialia Commissionis invalidorum. Poslije „Annua“ dolazi: Memoriae virorum illustrium summariae ab anno 1748 ad 1764. Memoria baronum et episcoporum Hungariae ab anno 1748 ad 1764. Vita et res gestae episcopi Georgii Branjug. Vita etc. episcopi Franc. Klobusiczky, Fr. Thausy ejusque gesta“.

Osim ovoga mislio sam, da u „Dodatak“ spada i darovnica Krčelićeva knjižnici kr. akademije zagrebačke, popis rukopisa i mnijenje savjetnika grofa Festetića o Annuama.

Iz bivše Gajeve knjižnice došlo je u sveučilišnu našu knjižnicu šesnaest Krčeliću hrvatski pisanih pisama odličnih gospodja. Takova korespondencija jeste za onu dobu u opće veoma rijetka. Ova pisma od g. 1749—1755 pokazuju i na odlični društveni položaj tada još mladoga kanonika.

Ovo je sadržaj ove knjige, kojoj su na vrhu svake strane naznačene godine za laglji pregled čitatelju. Naštampan će biti sadržaj cijeloga djela po kronologijskom redu; napokon obilan „Index“ s ispravljenim imenima, koliko mislim, da je potrebno.

Samo radi akademijske ekonomije izlazi prva pola sada, a drugu će polu dobiti gospoda akademici i predbrojnici na akademijske publikacije već u prvoj polovici god. 1902. Poslije će biti cijelo djelo u jedan svezak vezano kao jedna cjelina s jednom paginacijom.

T. S.

Annus domini 1748.

[pg. 1.] *(Mors episcopi Braniug.)* Post longam gravemque infirmitatem suam anno domini 1748. die 28. mensis Aprilis pie in domino obiit excellentissimus et reverendissimus dominus Georgius Braniug, hujus Zagrabiensis ecclesiae dignissimus episcopus, et regius banalis officii locumtenens, cujus res gestas et vitam vide (in) eodem hoc libro, in fine, folium librumque invertendo.

(Eius depositio et vigiliae.) Sublato e vivis eo, ne fiscus regius post conditum 1715. articulum 16., contra ecclesiae huius privilegia, in arcem bonaque episcopi subintraret, cura omnis adhibita, tam in bonis episcopalibus quam et hic collocatae vigiliae, neque ad depositum in capella sancti Stephani prothomartyris cadaver Braniugii admissus populus, neque ad ejusdem depositionem in crypta episcopali, penes aram coenae domini. Vigilias autem has partim praediales, partim cives vici Latinorum obibant, et quidem ad portam utramque duplicatas, in area et in gradibus.

(Candidatio capituli pro episcopatu.) Necdum deposito episcopi cadavere pro successore inter capitulares actum et scissis partibus, ut quivis canonicorum quinque scripto apponeret, conclusum. Scrutinio acto dominus praepositus major et generalis vicarius baro Sigismundus Sinersperg, vota ut ajunt 20, dominus lector Josephus Chiolnich 18, dominus cantor Petrus Matachich 12, dominus custos Stephanus Putz 14, dominus cathedralis Adamus Chegetek 15, dominus Goricensis Franciscus Thauszy 4, dominus Dubicensis Nicolaus Terihay 2, dominus Kemlek(ensis) Josephus Pogledich 1, dominus praepositus Chasmensis Nicolaus Petrichevich 10, aeque 10 dominus Vasca(nus) baro Adamus Patachich, dominus autem Bexin(ensis) Wolffgangus Kukuljevich 8, retulit. | [pg. 2.] Cum autem hos omnes proponere consultum esse non videretur, non sine aliquorum contradictione sex dumtaxat proponendos statuerunt, videlicet dominum praepositum, dominum lectorem, cantorem, custodem, cathedralem et Vasca. Et praeposito Viennensem ablegationem recusante, dominus lector et cathedralis, ut postulatores novi a Sua Majestate episcopi, Viennam expediti fuêre in capituli sumptibus. Quo et die 10. Maii appulêre.

(Francisci liberi baronis Klobusiczky electio.) Interim dominus vicebanus a morte statim prioris episcopi, staffetaliter ejusdem ut locumtenentis mortem, et cancellariae Ungarico aulicae, et domino comiti bano Carolo comiti Batthyan armadae caesareae in Belgio supremo commendanti significare non intermisit. Et die 2. Maii, hora nona matutina nuncio Viennam adveniente excellentissimus dominus comes cancellarius Hungaricus Leopoldus Nadasdy ecclesiae et regno prospecturus effecit, ut die 4. Maii 1748. constaret pluribus, ad vacantem Zagrabiensem basilicam a Sua Majestate

sacratissima regina Maria Theresia excellentissimum dominum Franciscum liberum baronem Klobusiczky e sede Transilvaniensi transferri, ipsique eatenus cursore celeri perscriptum Cibinium fuerat. Ad 13. tamen Maii, diem videlicet natalem Suae Majestatis sacratissimae, promulgatio novi episcopi suspensa fuerat.

Viennam capituli ablegatos die 10. Maii circa vesperum appulisse superius retuli, altero mox die advenientibus etiam illustrissimo domino barone Patachich Adamo, archidiacono Vasca, et domino Francisco Thauszy, archidiacono Goricensi, postulatoribus episcopatus.

[pg. 3.] *(Quid de candidatione senserit cancellaria.)* Die 12. credentionales suas domino comiti cancellario exhibuerunt ablegati capituli, qui candidationem admittere renuit, tum quod nullo eam firmarent diplomate vel consensu regio, tum quod nec ab aliis regni Hungariae capitulis vel praetenderetur vel practicaretur: instantias tamen supplicantium suscepit non ut candidatorum capituli, sed ut privatim ad Suam Majestatem recurrentium. Relatio tamen Suae Majestati facta non fuerat, ut alias fieri consuevit in cancellaria, neque eam fieri oportuit. Quoniam.

(Promulgatio episcopi et aliorum.) Die 13. Maii in Senprùn, occasione publicae gratulationis natalis diei et concursus maximi, me harum scriptore praesente, prouti et suprascriptis canonicis Zagrabiensibus, aliisque numero frequentissimis, post peracta in sacello aulico divina, nomine Suae Majestatis sacratissimae suprascriptus dominus comes cancellarius gratias distributas in Hungariae regno promulgavit sequentes. 1. Ad episcopatum Zagrabiensem transferri dominum episcopum Transilvaniensem Franciscum Xaverium baronem Klobusiczky. 2. Officium et baronatum regni judicis curiae (vacantis per mortem, 10. Maii secutam Posonii comitis Josephi Eszterhazy) domino comiti Georgio Erdoedy, hactenus camerae Hungaricae praesidi. 3. Camerae praesidem creari dominum comitem Antonium Grassalkovich, ex personali praesentiae regiae. 4. Personalem dominum Georgium Fekette ex consiliario cancellariae aulico Hungaricae Viennensis. Atque post octo huius declarationis dies ad cancellariam Hungaricam promoti | [pg. 4.] sunt dominus Antonius Somsich, comitatus Simeghiensis vicecomes, in locum comitis Alexandri Patachich 1747. die 6. Maii Viennae mortui, et dominus Franciscus Xaverius Koller, cancellariae eiusdem pro priori secretarius.

(Constitutio plenipotentiariorum.) Cum autem excellentissimus dominus resolutus Zagrabiensis episcopus hac occasione Viennae non fuisset, ne idem damni quidpiam pateretur, excellentissimus dominus comes Antonius Grassalkovich, nominatus camerae praeses, curam celerioris in cancellaria expeditionis et Posonii installationis, ut episcopi affinis, canonico Zagrabiensi et collegii Croatici pro tunc rectori Balthasari Kercselich commendavit. Quoad bona autem et jura episcopalia, in Croatia et Sclavonia existentia, plenipotentiarium constituit reverendissimum dominum Josephum Chiolnich lectorem Zagrabiensis capituli, Viennae tunc praesentem, quod et sua episcopalis excellentia ratihabuit et confirmavit, addito ad plenipotentiam etiam illustrissimo fratre suo Antonio, comitatus Zempliniensis administratore, qui et in fine mensis Julii Croatiam et Zagrabiam visitavit.

(Installatio episcopi Posonii.) Expeditione in cancellaria peracta, quamvis reverendissimus dominus lector Posonii installari nomine suae

episcopalis excellentiae gratiae et honori habuisset, cum attamen per comitem cancellarium requisitus fuisset eatenus illustrissimus dominus Carolus Zbisko, metropolitanae Strigoniensis canonicus et collegiatae Posoniensis praepositus, locumtenentialis consilii consiliarius, et episcopus electus Vegliensis, | [pg. 5.] hic idem dominus, Posonii die 15. Junii, nomine et in persona Zagrabiensis episcopi fuerat installatus.

(De examine et nuncii congrua.) Et ob rationem absentiae, cum coram apostolico Viennae nuncio domino Fabrico Sarbelloni idem Zagrabiensis episcopus solitum juramentum et professionem fidei peragere nequivisset, delegatus ab eodem domino nuncio fuerat ad effectum istum dominus Joannes Kastall, capituli Albae Carolinae praepositus, quo ibi praestito ac Viennam submisso solitum coram nuncio examen ad initium mensis Julii, examinatis de personae qualitatibus domino quodam ex Transilvania et patre Franciscano Cibiniensi Gvardiano, et de statu Zagrabiensis ecclesiae dominis canonicis Zagrabiensibus Francisco Thauszy et Balthasare Kercselich. Finito examine processus Romam expeditus est. Excellentissimo domino nuncio pro ipsius ut vocant congrua dati aurei Cremnicenses 100, ipsius cancellario et auditori ac familiae aurei Cremnicenses 50, quibus contentari debuit potius quam maluit, cum 400 congruae aureos insinuasset, tametsi taxa congruae nulla sit, sed sit singulorum episcoporum discretio.

(Bullarum Romanarum procuratio. Taxa Romana pro bullis.) Bullarum Roma procurandarum curam eminentissimus cardinalis et archiepiscopus Viennensis Sigismundus à Kollonics, pro sua in episcopum amicitia, in se susceperat, quas et suo Romae agenti domino Antonio Rotta effectuandas commendavit. Qui agens praeconizatione mense Septembri ante authumnales ferias peracta, significavit, pro bullarum expeditione Romam millia florenorum 12 praetendere, eo quod haec taxa episcopatus Zagrabiensis in cancellaria inveniretur. Communicatis tamen eidem rationibus | [pg. 6.] sequentibus. 1. Episcopatus Zagrabiensis bona multum abalienata esse, partim per Turcam, partim vero per generalatum Varasdinensem, qui fere totus est ex bonis episcopalibus. 2. Sumptuum episcopi, qui pro defensione ecclesiae et nunc banderium servare deberet. 3. Quod Szvidnicensem episcopatum Graeci ritus unitorum pro reductione schismaticorum olim fundaverit, et nunc Basilitis loco pulsis, prospicere deberet. 4. Vicarium generalem totumque consistorium solvere, praeter tot pias fundationes hactenus per episcopos factas et diversis monasteriis etiam cum papae consensu applicatis olim episcopi redditibus. 5. Quod antecessor episcopus non nisi 1500 florenos in anno 1727. Romae deposuisset. Idem agens, typis Romae data instantia et cardinalibus distributa, ad postremum effecit: ut sumptus universi, taxarum videlicet, expeditionis et cardinalis protectoris Germaniae, eminentissimi Alexandri Albani congrua, floreni Rheinenses 4137 fuerint persoluti, et Roma hac summa contentata.

(Taxa cancellariae.) Sed cum taxarum mentionem fecerim, addere visum est et Hungarico aulicae cancellariae taxam, quam Viennae in eadem deposui. Haec autem a moderno episcopo persoluta est, pro episcopatu fl. 1200, pro abbatia episcopatui conjuncta fl. 400, pro titulo supremi comitis de Berzenze fl. 300, pro mandato ad locumtenentiale consilium fl. 6, pro improtocollatione fl. 2, non inclusis discretionibus et regalibus, quae

*

multis dari solent, ut debita esse videantur, videlicet expeditori, concepistae, cancellistis, registratori etc. etc.

[pg. 7.] *(Episcopus in Transilvania detinetur.)* Interea dum superiora agerentur, contentio quaedam inter Hungaricam et Transilvanicam cancellarias orta est, ratione abitus suae episcopalis excellentiae urgebat istum cancellarius Hungariae, causa etiam locumtenentiae banalis officii, postulabat a Sua Majestate alia, et causa boni publici a tota Transilvaniae provincia, amatum episcopum detinendum, sub diaetae decursu postulabat. Utrobique videbatur necessarius, utrobique desideratus. Cum tamen comes banus, exercitus caesareo-regii supremus in Belgio ductor, ab intellecta Georgii Braniug morte, in banalem locumtenentem comitem Ludovicum Erdoedy denominasset, Transilvanorum exauditae preces, mandatumque episcopo, ne sine facultate regia principatum illum desereret, sed et illius episcopatus redditus retineret. Quo principis mandato oportuit, promotas jam redire in Transilvaniam res episcopi, illumque Cibinii anno integro commorari.

(De locumtenentia banali dissensio.) Continuata banum inter et cancellariam de jure nominandi locumtenentem disputatio. Cancellaria juris istud esse regii contendebat: 1mo. Quia nec palatinus neque ullus in Hungaria officii sui locumtenentem nominare potest, sed juris istud esse regii. 2do. Quia comes Joannes Draskovich, Petrus Keglevich aliique etiam viventibus, sed absentibus banis locumtenentes per regem constituti fuêre. 3tio. Quia hanc banis authoritatem nec lex edocet, nec privilegium aliquod demonstrat, nec Turcica admittunt confinia, quibus providere regis est, et cui ea committat cognoscere, nec regis promovendum permitteret servitium, cum regi obligatum potius locumtenentem esse conveniat, | [pg. 8.] nec regni exigeret commodum, cum locumtenens banalis pro nutu ejusdem amoveri posset, consequenter multis respectibus gubernare deberet status et ordines. 4to. Quod status ipsi in anno 1709. per municipalem articulum locumtenentias abrogârint, et ex diaetalibus appareret articulis in regnis illis continuam bani requiri praesentiam, proinde ea per locumtenentes administrari non posse, nisi rex ipse locumtenentes constituat, ad quem indubie legum interpretatio pertineret. Atque his ex rationibus constitutum per dominum comitem banum locumtenentem cancellaria Hungarica recognoscere nullatenus voluit.

Banus econtra banalis istud authoritatis esse, dum bani viverent (secus vacante banali officio) contendebat. Plurimum sese firmans in consvetudine, eatenusque catalogum creatorum per banos locumtenentum producebat, aula haud unquam reclamante, sed nominatos pro talibus recognoscente. Addebat etiam anni 1723. articulum ... in quo banalis tabulae praesidem pro sui absentia substituendi eidem datur authoritas. Proinde et locumtenentem, qui banalis munii sive praeses sive locumtenens vocetur, parum esse.

Status Croatiae secundabant bani vota ex eo plurimum, ut episcopi a locumtenentia excluderentur. Lis haec protracta diutius, Sua Majestate resolutionem differente, a redditu tandem ex Belgio domini comitis bani sub initium mensis Januarii anni 1749. excellentissimus dominus comes Ludovicus Erdoedy, per Suam Majestatem generalis vigiliarum praefectus creatus, pro locumtenente etiam agnitus et salutatus, | [pg. 9.] et per Suam

Majestatem confirmatus absque praejudicio juris regii in futurum, quod praevie a bano fuerit constitutus. Hocve cum cancellariae Hungaricae significatum fuisset, ab eadem quoque postea pro locumtenente habitus agnitusve fuerat.

(Banus promovetur.) Anno hoc eodem 1748. conclusis Aquisgrani pacis articulis inter Europae principes nationalis Croatarum militia in Junio ex Hollandia dimissa est. Comes autem banus Carolus de Batthyan supremus aulae praefectus serenissimi archiducis Austriae Josephi, primogeniti reginae filii, fuerat resolutus, adhucdum in Belgio et Hollandia existens.

(Ablegatio statuum Viennam ad Suam Majestatem.) Qua promotione domini comitis bani intellecta, indicta Zagrabiae congregatione, ex eadem nomine statuum Viennam ad Suam sacratissimam Majestatem ablegati fuere, illustrissimus et reverendissimus dominus canonicus Adamus Patacich, ex parte ut status equestris contendebat pure magnatum, dominus Joannes Rauch regni vicebanus, et dominus Joannes Busan tabulae banalis assessor, non alia ratione, quam ut nomine statuum supplicarent, ut idem comes Carolus Batthyan in officio banali una permaneret. Ad quod et domini comitis palatini Joannis Palffy et domini judicis curiae Georgii comitis Erdoedy litteris erant excitati. Viennam advenientes ex parte cancellariae difficultates quasdam habuerunt, praecipue articulos dietales, bani praesentiam in regno requirentes, attamen per Majestatem Suam cum spe postulatae gratiae remissi; quod eandem obtinuerint, bani conservatio docuit.

[pg. 10.] *(Novus comes curialis.)* Reverendissimus dominus lector, qua suae excellentiae episcopalis plenipotentiarius, dominum Joannem Busan ab officio comitis curialis abbatiae amovit, constituendo dominum Adamum Krisanich, prius ejusdem abbatiae vicecomitem. Quo ab officio amoto, et secutis novi comitis curialis judiciis, ex subditis abbatialibus, de irrogatis sibi injuriis, plures plane Viennam, ad thronum Suae Majestatis sacratissimae conquesti sunt. Ut mandato mediante domino vicebano commissum fuerit propter episcopi absentiam causas eorum judicandi. Quod tamen dominus plenipotentiarius non admisit, ne episcopi praejudicaretur juribus. Et cancellaria ipsa ad adventum domini episcopi universa distulit. Haec autem appellationis ad regiam Majestatem libertas, quomodo subditis episcopalibus innotuerit, conjecturari fors possem, nequeo tamen fixe statuere atque ideo nec scribere.

(Capellanus episcopi abbas creatur.) Dominus Paulus Turkovich capellanus, qua parochus sancti Joannis in Novavilla, episcoporum Zagrabiensium, et cantor collegiatae ecclesiae Chasmensis, in abbatem sanctissimae Trinitatis de Siclos, sine commendatione episcopi in fine Aprilis eligitur, et Quinque Ecclesiis ab archiepiscopo Scopiensi reverendissimo domino Summa benedicitur, mortuo ea occasione episcopo Quinque Ecclesiensi die 24. Septembris comite Sigismundo Berény.

(Canonici Zagrabienses in funeralibus muceta assumunt.) Capitulum cathedralis ecclesiae Zagrabiensis, absente episcopo, etiam in concionibus et funeralibus usum muceti assumpsit, vigore bullae Clementis XII. de anno 1735. cum antea in pulpitis et funeralibus mucetis usum non fuisset.

[pg. 11.] *(Croatae Viennae militare producunt exercitium a regina praemiati.)* Croatae ex Belgio reduces, numero 3000 Viennam die 12. Octobris appulerunt, et in campo penes Senprùn militare exhibuerunt exercitium die 14. Octobris coram augustissimo imperatore Francisco I., serenissimo Lotharingiae duce Carolo, serenissimo archiduce Austriae Josepho, et augustissima imperatrice et Hungariae regina Maria Theresia, eo die primum in publicum post puerperium prodeunte, prouti et aliis plurimis eo hac occasione concurrentibus. Applausu communi omnium dictum produxere, cum igne etiam, exercitium, dirigente eos domino de Kleffert generali adjutantio et aliis ipsorum de natione propriis officialibus. Et occasione ista non solum uberrimas laudes per litteras reportàrunt, sed in Senprùn Suae Majestatis palatio officiales omnes prandio excepti sunt. Et quidem stabales tres cum archiduce Austriae principe Josepho et imperatoris sorore pransi sunt, reliqui autem officiales in paratis eatenus mensis. Omnes insuper ad osculum manus tam reginae quam imperatoris admissi et muneribus praemiati sunt. Et quidem Georgius Pogledich colonellus et Glinanus pro tunc commendans torque aureo, Balthasar Bussich et Nicolaus Gerlichich supremi vigiliarum praefecti numismate aureo in una parte reginae in altera imperatoris faciem praeferenti, per manus comitis Leopoldi de Nadasd, Hungariae cancellarii, die 15. Octobris praemiati sunt. Capitanei vero per manus domini Kleffert, uti et laitinantii et vexilifferi aeque numismate aureo donati. Porro numisma supremorum vigiliarum praefectorum aureos Cremnicenses 20, capitaneorum aureos 10, laitinantiorum et vexilifferorum aureos sex aequabat. | [pg. 12.] Decuriones fl. 2, gregariorum quivis marianos novos duos accepit, et die 15. Octobris iter suum in Croatiam sunt prosecuti. Quo advenientes in campo civitatis, vulgo Seminarszke cziglenicze dicto, prope Zagrabiam in praesentia domini locumtenentis et aliorum etiam dictum repetierunt militare exercitium.

(Audacia Croatae unius Viennae die 13. Octobris 1748.) Eodem hoc tempore, dum Viennae morarentur, quidam ex militibus compagniae domini Gerlichich in suburbio Lonsztross furentem bovem per cornua apraehensum stitit, et manu una bovem tenens Hungaricum, altera frameam e vagina accipiens, praecisis framea in pede nervis, eundem decidit, magna spectantis populi admiratione.

(Bani Viennam redditus.) Die 23. Novembris banus Carolus Batthyan Viennam rediit, et die 8. Decembris in praefectum aulae serenissimi archiducis Josephi promulgatus, quando et ad aulam habitaturus concessit.

(Zagrabiae congregatio.) Zagrabiae circa finem Novembris celebrata congregatio, ubi occasione restaurationis comitatus dominus Sigismundus Bussich et substituto vicecomite ordinarius comitatus Zagrabiensis vicecomes factus est dominus Josephus Raffay ex notario substitutus vicecomes, et dominus Nicolaus Messich comitatuum Zagrabiensis et Crisiensis notarius. Praeterea in eadem congregatione pro secutura banalium confiniorum regulatione, eorundem confiniorum uti etiam banderistarum conscriptio per dominum Busan peragenda fuerat ordinata. Quae ne immunitati jurium episcopalium praejudicet, quoad conscriptionem banderii episcopalis dominus plenipotentiarius eandem non admisit, neque postea secuta est. Volebant autem primo episcopales conscribere.

[pg. 13.] *(Episcopus Szvidnicensis poenitere incipit.)* Pater reverendissimus Theophilus Passich ordinis sancti Basilii Graeci ritus unitorum et abbas sancti Michaelis de Marcsa, episcopus Szvidnicensis seu Platensis, prius sententia Romanae curiae Leopolim in Polonia ad monasterium detrusus, triennio tamen inobediens, sed ultro citroque vagatus, tandem anno hoc in fine Augusti ad poenitentiam agendam in Poloniam concessit.

(Episcopus a cassa parochialis subsidii emansit liber.) Cassa parochialis subsidii Posonii erecta, quamvis post episcoporum mortem, qui illius erectione anteriores fuerunt (quemadmodum et defunctus Zagrabiensis episcopus Georgius Braniug, quod anterior illa ad eam nihil pendebat ex suis redditibus) augeri soleret, tamen non se insinuante locumtenentiali consilio, neque etiam cancellaria quidquam admonente, et in hoc Zagrabiensi episcopo dissimulatum est; neque ulla illi impositio ad parochialem cassam imposita.

Addenda ex actis regni.

(Congregatio.) Die 5. Augusti Zagrabiae sub praesidio a bano denominati locumtenentis comitis Ludovici Erdoedy fuit celebrata, ubi a fumo singulo impositi fl. Rh. 19 effecerunt 33280. regni ordinaria necessitas fl. Rh. 30742.

(Pro capella Aquisgranensi.) 1.[1] Ad preces domini comitis Pauli Balassa pro reaedificanda capella Aquisgranensi, per Ludovicum I. condam Hungariae regem (videndum qua occasione) erecta, ordinati sunt in specie aurei 100.

(Privilegium capituli pro trajectu in Luczko.) 2. Publicatum Zagrabiensis capituli privilegium super trajectu in Luczko, statutumque ut tariffa seu vectigal in omni trajectu affigatur, quod nihilominus effectum desiderat, sed rapiunt et extorquent, quae lubet nautae, etiam a nobilibus. Hoc privilegium a me fuit obtentum et quidem difficilius, quia protonotarius Adamus Naisich, baronessae viduae a Sermage adulari cupiens, propter testamenti Chiculiniani (vide infra pag. 504.) effectum in submissa regnotenus eatenus informatione scripserat: dummodo ponti regio non praejudicet, necessarium trajectum inveniri. Qua clausula Viennae creditum ad Majestatis aerarium vicinum pontem vulgo Kraliev brod dictum pertinere. Quod elisi difficilius, unoque comitis cancellarii Leopoldi de Nadasd et episcopi Noviensis ac consiliarii in cancellaria Georgii Klimo favoribus videbatur nec postulari posse, ut suam informationem regnum revocet. Quare unde Kraliev brod dicatur, scribere me oportuit et docere, Kraliev brod privative possideri a baronessa, ac insuper, cur ita protonotarius Naisich scripserit. Quibus rebus a praeconcepta opinione Naisich cecidit apud cancellarium.

(Rationes comitatuum inferiorum non acceptatae. Quid inde secutum.[2]) 3. Comitatus Verőcensis ac Poseganus rationes cassae suae pro annis 1745. et 1746. statibus praesentârunt. Has Naisich et Busanius nec videre, minus recipere voluerunt, metuentes ne per hoc arcanum illud cassae regni quod ipsi ignorabant perdatur. Hinc postquam fati comitatus, recipere exhibitas

---

[1] Bilo prije 2., ali sam pisac se je ispravio, kada je pisao mjesto 4 pravije 3.

[2] pg. nije naznačena, već je na drugom listu prešao odmah na pg. 14.

rationes Croatiae status nolle experti sunt, has ad consilium locumtenentiale miserunt. Quo facto, quamvis fati comitatus occasione restitutionis et erectionis sui bano et regno fuissent subjecti et pro corpore Croatiae agniti, et bani Slavoniae titulum explentes, facto praedictorum garrulitatibus suis banali authoritati studentium a regno et bano sunt avulsi, ut per articulum in diaeta 1751. Hungariae instar particulares suos ablegatos ad diaetas mittant, praebuerintque occasionem, ut similiter Croatiae comitatus fato locumtenentiali consilio subjiciantur et banus sit aliquando purus baronis regni titulus. Sic fit, dum privatum interesse antefertur rationi publici: sic dum praesunt publico, qui ignorant publici boni interesse.

(Palatini litterae.) 4. Lectae quoque fuêre missiles litterae comitis palatini Joannis Palffi et judicis curiae regiae Georgii Erdoedy, quibus ex odio cancellarii, et ne frater suus Franciscus banus evadat, svadent statibus, petere a Majestate, ut comes banus in officio banali permaneat, non obstante sui e regno absentia. Quod eo lubentius factum, ut imperium esset penes Rauch vicebanum, Naisich, Magdich et Busan.

(Pro domo cancellariae subsidium.) Die 26. Novembris Zagrabiae iterum fuit celebrata regni congregatio sub ejusdem locumtenentis praesidio. Ubi pro emenda cancellariae, fixa stabilique domo Viennae (quia hactenus hospes erat et peregrina) fl. Rh. 1500 per regnum resoluti, ac per me Viennae regni nomine traditi sunt. Ablegati qui exmissi fuêre Viennam pro petenda bani Caroli Batthyan confirmatione, reduces nil se fecisse retulerunt.

(Regula militaris distributa.) Bani lectae litterae, quibus laudat copias banalium confiniorum, quae sub ductu et imperio suo in Belgio militârunt, ac una vernaculo idiomate descripta exercitii militaris condiscendi mittit exemplaria, per confinia distribuenda, ac ut confiniorum populus diebus festis juxta illa exerceatur, ordinat.

(De tormentis allatis.) Et quia tormenta duo reduces e castris Belgicis conduxissent, ut de his disponat banus constituitur, et demum nundinales in Gotthalovecz publicantur.

[pg. 14.]

Annus domini 1749.

Annus iste excellentissimi illustrissimi et reverendissimi domini Francisci liberi baronis Klobusiczky secundus est. Quo sequentia ocurrunt ad memoriam posterorum notanda.

(Bullae Roma veniunt episcopo.) Anno hoc, immo illius initio, tandem Roma bullae dari solitae Viennam ad manus eminentissimi cardinalis a Kollonics Sigismundi appulerunt. Qui cardinalis delegatus fuerat pro juramenti, nomine Sedis Apostolicae, a novo episcopo exceptore, aut eo impedito vel impotente, episcopus Neostadiensis in Austria. Cum tamen mora diuturnior in Transilvania episcopi futura crederetur, supplicatum Romae fuerat pro delegando praeposito Carolinensi, haud obtenta ad illum delegatione, quoniam excellentissimus Zagrabiensis episcopus sub principium Martii ex Transilvania movens feliciter die 5. mensis Aprilis Viennam appulit mane circa horam septimam, et in collegio suo, dicto vulgo Croatico, condescendit. Ubi ab excellentissimo domino cancellario Hungarico

visitatus, aliisque pluribus, triduo commoratus, ob loci angustiam et domuum carentiam foras ad hospitium abire debuit et concessit.

(Creatur canonicus a latere.) Eodem sui adventus Viennam die canonicum sibi a latere constituit reverendissimum Balthasarem Adamum Kerselich canonicum Zagrabiensem, et pro tunc Viennensis collegii rectorem. Et ductum ex Transilvania comitem Ladislaum Kemény in collegio Croatico convictorem ponit, ut clericum attamen.

(Juramento episcopus satisfacit.) Dein die 13. Aprilis in capella et curia cardinalis et archiepiscopi Viennensis | [pg. 15.] coram ejusdem cardinalis capellano, me Balthasare Karcselich canonico Zagrabiensi, et reverendissimo domino Gaudentio Blasi canonico Albae Carolinae et prius a latere, qui et publicum instrumentum, Romam postea submissum, subscripsimus, aliisque pluribus praesentibus solitum juramentum et fidei professionem in manibus ejusdem cardinalis praestitit. Die 21. Aprilis Balthasar Kercselich, a latere canonicus, a Sua sacratissima Majestate, ad commendationem suae excellentiae episcopalis, abbatiam sanctissimae Crucis de Valle Segniensi collatam accepit. Quae abbatia, cum per civitatem Segniensem capituli ejusdem canonico Joanni Homolich collata prius fuisset, ad productionem et edoctionem juris conferendae abbatiae suprascripto canonico abbatiae sanctorum Petri et Pauli de Kács in dioecesi Agriensi per Suam Majestatem in locum prioris mense Septembri anni ejusdem suffecta est.

(Moritur comes curialis.) Mortuo Zagrabiae die 13. Maii domino Adamo Krisanich, comite curiali, absque haeredum solatio, et familiae Krisanichianae ultimo, per mortem ejusdem tria in abbatia Topuszkensi praedia, videlicet Hrussevecz, Zaluszje et Luchenicza, prouti et quartum in vico Latinorum Zagrabiae, ad suam excellentiam episcopalem devoluta sunt.

(Praedia tria collata comiti Leopoldo Nadasd.) Accepta in considerationem necessitate amicorum ecclesiae, prouti ex infradicendis patebit, orbata item a potiori magnatibus Croatia, et non fine alio, priora tria praedia in abbatia existentia sua episcopalis excellentia comiti Leopoldo Nadasd aulae cancellario et ex eodem descendentibus masculini dumtaxat sexus contulit, ut ex protocollo in secretaria reservato patet uberius, cum inscriptione in duobus millibus sexui foemineo admissis.

(Et Adamo Naisich quartum.) Praedium autem in vico Latinorum existens spectabili domino Adamo Naisich regni protonotario. Quod etiam ex protocollo constat uberius.

(Episcopus Viennae detinetur et tandem Zagrabiam pergit.) Sua autem episcopalis excellentia post absoluta Viennae absolvenda, quamvis continuo ad ecclesiam suam venire suspirasset, ab augustissima tamen aula Viennae causa rerum negotiorumque Transilvaniae detinebatur, ac tandem ab initio Junii beneficio postae per Stiriam, impedimentis omnibus praevie Viennâ per subditos Ivanicenses ad hoc obligatos praemissis, sumpto prandio abiit.

(Occulte et sine pompa Zagrabiam venit.) Detineri nullibi voluit, neque ullos ingressus sui honores vel pompas admittere, sed ut clam Vienna, sive non promulgato abitus sui tempore, abiit, ita occulte solusque modico stipatus famulitio Zagrabiam, nullo advertente, die 6ta. circa horam

noctis decimam appulit. Sequenti die et capituli nomine salutatus et a singulis canonicorum homagium suscipiens, prouti et ab aliis dominis saecularibus.

(Infirmatur.) Atque post dies adventus sui aliquot febri correptus diutius decubuit, ut introductionis suae solennia differe eum oportuerit ad diem sextam Julii. Quo dio introductio sive ut vocant suae episcopalis excellentiae installatio ita peracta est.

(Introductio sive installatio episcopi.) Hora matutina quinta intrante ad ecclesiam clero et absolutis una cum concione ad horam septimam divinis, hora octava duo ex capitulo nomine ejusdem pro sua comparuerunt excellentia, et salutato episcopo, eundem ad functionem hanc invitàrunt (praevie in consistorio bullis pontificis, et quidem pridie, in sacrario interiori | [pg. 17.] praelectis) qui vestitus eosdem excepit, statimque ex domo episcopi secuta processio, praecedente videlicet bene et noviter vestita suae excellentiae familia, et officialibus, una cum vicario temporaneo, canonico a latere, capellano. Procedente post hos sua excellentia episcopali, et post hanc venerabilis capituli exmissis et laudatario Joanne Persich chori praebendario, civibus vici Latinorum ad portam et gradus vigilias tenentibus. Ad gradus majores adstitit clerus, videlicet ex domo deficientium, parochi viciniores, praebendarii civitatis, alumni seminarii, praebendarii cathedralis ecclesiae, et suo ordine cathedralis ecclesiae Zagrabiensis canonici, qui facta episcopi reverentia eundem processionaliter, suis induti mucetis, et sub cantu solitae ex cantuali antiphonae, ad cathedralem ecclesiam per portam majorem, castellano arcis in vigiliis cum 60 hominibus ad latus stante, duxerunt, nobilitate, religiosis suam excellentiam commitantibus.

Ubi ad portam ecclesiae ventum, dominus praepositus Chasmensis ex officio, cum abbas benedictus esset pontificalibus solenniter indutus, una cum requisitis adstantibus, turiferariis et caeroferariis, aquam benedictam episcopo obtulit, dein ad paratum ornate ante aram sancti Michaelis duxit flexorium, et episcopum imposito ab eodem incenso incensavit, clero undique stante et episcopum cingente. Post haec dominus lector capituli ex officio aggratulatorio-precatoriam dixit orationem, cui episcopus ornate et | [pg. 18.) perbelle respondit, curam ecclesiae capitulo una commendando laborisque sui socios postulando. Quibus finitis, ad manus osculum canonici primum ordine suo, tum praebendarii, tandem alumni aliique ex clero profecti sunt. Dein ad sinistrum latus, videlicet cathedrae, continuata sub cantu ad chorum processio, pontifice episcopum praecedente, ductusque ad aram majorem, clero aeque populoque ad eandem aram ascendente, ubi peractis ex caeremoniali peragendis, sub baldachino sua excellentia episcopalis substitit. Praepositus dein major suam monuit excellentiam, episcopum Zagrabiensem ad quaedam regia jurare debere diplomata. Cui ut legantur diplomata regia reposuit episcopus, dominus lector Zagrabiensis dein illa ad cornu evangelii clare legit ad litteram. Quibus perlectis fieri solitum dominus episcopus deposuit juramentum, et ad chorum suumque faldistorium ductus est. Dictisque ex caeremoniali orationibus, solenne sacrum per praepositum Chasmensem, qua abbatem sub infula decantatum, choro ut ajunt duplici, episcopo ad aram beatae virginis Mariae in capella cum solita adstantia sub cantato celebrante et in fine cantati sacri benedictionem solennem dante. Atque expost, exposito per pontificantem vene-

rabili, episcopo hymnum Te Deum laudamus intonante, sacrum conventuale ad aram sancti Lucae lectum est. Sacrum autem solenne de spiritu sancto, cum gloria, credo et prosa. Terminata missa, per privatos gradus chori sua episcopalis excellentia rediit et ascendit. | [pg. 19.] Tormentorum explosiones repetitae saepius in ingressu ad ecclesiam, sub sacro ad Gloria, Credo, Elevationem, Te Deum ac postea sub prandio.

Eodem installationis die et sub ipsa quasi installatione quatuor acciderunt.

(Difficultas circa praepositum Chasmensem superata.) Primo. Orta difficultas, an praepositus Chasmensis sub mitra episcopum advenientem excipere possit, et sacrum sub eadem dicere. Ratio dubitandi fuit: quod nemo, id hactenus practicatum fuisse recordaretur. 2do. Quod sacra episcopalia sub infula peragerentur. 3tio. Quod in infula celebranti benedictio solennis competeret. Non defuerunt, qui mordicitus hoc defenderent. Contrariantibus tamen aliis, ad episcopi decisionem deventum est. Qui statuit affirmative, posse sine praejudicio et benedictione solenni dominum praepositum Chasmensem suum sub mitra explere officium, quod et praestitit.

(Incendium in arce.) 2do. Sub installationis in ecclesia solenniis caminus culinae arcis, quod longiori tempore purgatus non fuisset, succensus est, et ad timorem magnum multos induxerat. Causa venti septemtrionalis, tunc egregie inflantis, ignis tamen, nullo secuto damno, extinctus non causavit aliud, quam prandii tarditatem.

(Mussitatio alicujus.) 3tio. Jurante super diplomatibus regiis episcopo, et prudenter cauteque juramentum suum ad consuetudinem et usum privilegiorum reducente, quidam ex canonicis mussitare incepit, sub restrictione jurare episcopum et non satisfacere. Qui mussitans, nunquam tamen in publicum prodiens, | [pg. 20.] prudentis viri cautellam a restrictione vel distinguere noluit vel ignoravit.

(Homines camerales et regii absunt.) 4to. Cameralem et regium hominem in installatione episcopi hujus non adfuisse. Cum id ob rubricam caeremonialis necessarium quidam contenderent, prudenter soluta ab episcopo dubitatio, quod ipse jam Posonii installatus sit, dein fiscum debilitari in praetensionibus successionis regium. Et per absentiam cameralis regiique hominis firmari jura magis ecclesiae. Quo habito responso satisfactum omnibus.

Post terminata in cathedrali ecclesia solennia ad arcem ventum est, ex cuius ambitibus populo, ad illorum vivat, projecta copiosa pecunia. Pauperibus eleemosyna in vino et pane etiam, uti et alumnis seminarii cuivis mariani duo. Vase uno vini cubulorum 20 ad pontem arcis educto et rapienti populo relicto. Prandium dein copiosum et opiparum datum est. Primae tantum mensae assidentibus personis, laicis et religiosis, numero 80. Ex quibus illustriores fuêre excellentissimus dominus comes Ludovicus Erdoedy locumtenens, dominus comes et generalis Petazzi, generalis Crisiensis Marquier, illustrissimus dominus baro Antonius Klobusiczky cum sua illustrissima domina conjuge, comes Ludovicus Patachich, comes Christophorus Orsich, baro Stephanus Patachich, colonelli Kengell et Lalersperg, aliique ecclesiastici, religiosi, militaris et equestris status viri praecipui. Canonici cathedralis ecclesiae omnes, qui Zagrabiae adfuerunt.

[pg. 21.] *(Vicarius temporaneus declaratus.)* Altero ab introductione sua die spectabilis dominus Balthasar Magdalenich, Suae sacratissimae Majestatis consiliarius et tabulae judiciariae praeses, pro vicario temporaneo in bonis episcopalibus confirmatus est.

(Comes curialis resolutus uti et vicecomes.) Spectabilis autem dominus Joannes Busan banalis tabulae assessor, denuo comes curialis constitutus in abbatia, et vicecomes ejusdem confirmatus dominus Thomas Schitaroczi, praefectus bonorum domini comitis locumtenentis. Porro, cum horum mentio facta sit, addam hic, et alios per suam episcopalem excellentiam in officiis repertos et existentes, status utriusque.

In capitulo cathedralis ecclesiae Zagrabiensis fuere sequentes.

(Fuit creatus canonicus 1710., praepositus major 1724.) Illustrissimus et reverendissimus dominus Sigismundus Bernardus liber baro Sinersperg praepositus major, Suae Majestatis consiliarius, abbas sanctae Margarithae de Bella, archidiaconus Gorensis et Zagorianus, prioratus Auratae[1] gubernator, vicarius et causarum auditor generalis.

(Creatus canonicus 1728, lector 1739.) Lector, reverendissimus dominus Josephus Antonius Chiolnich, praepositus infulatus sanctae Sapientiae de Titell, tabulae banalis assessor.

(Creatus canonicus 1718., cantor 1745.) Cantor, reverendissimus dominus Petrus Matachich abbas sancti Nicolai de Ercsy.

(Creatus canonicus 1728., custos 1743.) Custos, reverendissimus dominus Stephanus Putcz abbas sancti Spiritus de Hrapko.

(Creatus canonicus 1730., praepositus Chasmensis 1747.) Praepositus Chasmensis reverendissimus dominus Nicolaus Petrichevich, abbas sancti Nicolai de Gaczka, archidiaconus de Szencze et Gverche.

(pg. 22.) *Archidiaconi.* (Creatus canonicus 1728.) Cathedralis sive Zagrabiensis reverendissimus dominus Adamus Chegetek, praepositus sancti Augustini de Quinque Ecclesiis.

(Creatus canonicus 1730.) Dubicensis reverendissimus dominus Nicolaus Terihay abbas beatae virginis Mariae de Gadgy.

(Creatus canonicus 1728.) Camarcensis reverendissimus dominus Adamus Ztepanich abbas sanctissimae Trinitatis de Petri-Varadino.

(Creatus canonicus 1729.) Goricensis reverendissimus dominus Franciscus Thauszy praepositus sancti Joanni de Develics.

(Creatus canonicus 1724.) Kemlek(ensis) reverendissimus dominus Josephus Pogledich.

(Creatus canonicus 1741.) Vaska(nus) illustrissimus et reverendissimus dominus Adamus liber baro Patachich de Zajezda, praepositus sancti Benedicti de Kaposfő.

(Creatus canonicus 1730.) Chasmensis reverendissimus dominus Joannes Koosz.

(Creatus canonicus 1733.) Bexin(ensis) reverendissimus dominus Wolffgangus Kukuljevich abbas sanctae Hellenae de Podborje, tabulae judiciariae assessor.

(Creatus canonicus 1733.) Varasdinensis reverendissimus dominus Stephanus Varovich.

[1] Auranae.

(Creatus canonicus 1730.) Urbocz(ensis) reverendissimus dominus Joannes Radich.

Canonici magistri. Nicolaus Magdich creatus canonicus 1734.

Gregorius Gaszparich creatus canonicus 1737.

Joannes Jellussich creatus canonicus 1737.

Georgius Reess creatus canonicus 1738.

Nicolaus Ztepanich creatus canonicus 1738.

Michael Szkerba creatus canonicus 1739.

Georgius Gaal creatus canonicus 1739.

Paulus Sikuten creatus canonicus 1743.

Andreas Gradinszki creatus canonicus 1745.

Georgius Malenich creatus canonicus 1745.

Josephus Gallyuff creatus canonicus 1746.

Balthasar Kereselich creatus canonicus 1747.

Sigismundus Schytaroczi creatus canonicus 1747.

[pg. 23.) *Canonici collegiatae ecclesiae Chasmensis.* Lector Georgius Kovachevich, qui resolutus fuerat canonicus Zagrabiensis, sed recusavit et resignavit in anno 1739. Cantor Paulus Turkovich abbas sanctissimae Trinitatis Sicloss et parochus Novovillanus una capellanus episcopalis.

Custos Georgius Berkovich.

Canonici magistri. Joannes Jambrekovich parochus Chasmensis.

Georgius Pozvinszky emeritus praebendarius, qui causa podagrae resignato beneficio ad domum deficientium se transtulit.

Georgius Igerchich parochus Capronczensis et vicearchidiaconus Camarcensis.

Franciscus Vlahovich parochus Ivanicensis et vicearchidiaconus Chasmensis.

Josephus Vitnich parochus ad sanctum Petrum in vico Latinorum Zagrabiae et vicearchidiaconus cathedralis.

Joannes Vagyon parochus sanctissimae Trinitatis in Inferiori Stubicza.

Georgius Jambrekovich.

Stephanus Raffay.

Franciscus Mihanovich.

Praebendarii ecclesiae cathedralis fuerunt.

Georgius Kovachevich lector et canonicus Chasmensis.

Georgius Berkovich custos et canonicus Chasmensis.

Paulus Tychkorich.

Georgius Jambrekovich canonicus Chasmensis et sacrista.

Franciscus Mihanovich canonicus Chasmensis.

Joannes Persich.

Joannes Koosz.

Stephanus Raffay canonicus Chasmensis.

Stephanus Gerkavecz.

Mathias Antolovich.

Paulus Szudinich et Paulus Prigorecz.

[pg. 24.] *Officia politica habuere sequentes.* Banus illustrissimus dominus comes Carolus Batthyan actualis intimus Suae Majestatis consiliarius, perpetuus in Nemethujvár comitatus Castriferrei, perpetuus Simeghiensis vero supremus comes, generalis campi mareschallus, et unius legionis

dimacharum colonellus, Colapianorum et Vunnanorum confiniorum supremus capitaneus, serenissimi archiducis Austriae Josephi supremus aulae praefectus, tabulae banalis praeses.

Locumtenens illustrissimus dominus comes Ludovicus Erdoedy de Monyokörek, actualis intimus Suae Majestatis consiliarius, generalis vigiliarum praefectus.

Vicebanus spectabilis dominus Joannes Rauch de Neek, supremus comes comitatuum Zagrabiensis et Crisiensis, Suae Majestatis consiliarius, banalis tabulae assessor.

Protonotarius spectabilis dominus Adamus Naisich, eques auratus Suae Majestatis consiliarius, banalis tabulae assessor.

Assessores tabulae banalis praeter jam recensitos tres.

Dominus comes Christophorus Orsich.

Dominus baro Theodorus Rattky.

Dominus Joannes Busan.

In tabula judiciaria praeses spectabilis dominus Balthasar Magdalenich.

Reverendissimus dominus Wolffgangus Kukuljevich.

Dominus Josephus Magdich.

Dominus Georgius Jellachich.

Dominus Joannes Jurssich.

Vicecomes comitatus Zagrabiensis Sigismundus Bussich, substitutus ejusdem Josephus Raffay.

Vicecomes comitatus Varasdinensis Ignatius Czinderi, substitutus ejusdem David Deöry.

Vicecomes comitatus Crisiensis Joannes Simunchich, substitutus ejusdem Joannes Szaich.

[pg. 25.] *Officia militaria.* Commendans Kosztaniczensis baro Stephanus Patachich, simul et colonellus.

Vicecommendans Balthasar Bussich, supremus vigiliarum praefectus.

Commendans Glinanus dominus Georgius Pogledich colonellus.

Vicecommendans ejusdem Wolffgangus Jellachich summus vigiliarum praefectus.

Commendans Zrinanus dominus Balthasar Jurassich vicecolonellus.

Commendans Dubiczensis reverendissimus dominus Adamus baro Patachich, canonicus Zagrabiensis.

Commendans Jeszenoviczensis Gabriel Skerlecz vicecolonellus.

Aliique quos longum foret referre.

(Episcopus Transilvanie creatus.) Hoc eodem anno 1749. die 25. Aprilis in locum excellentissimi domini episcopi Zagrabiensis episcopus Transilvaniae nominatus est reverendissimus dominus Sigismundus Stoika, canonicus Agriensis, qui postea etiam in numerum baronum relatus est.

(Episcopus canonicatum Strigoniensem resignat.) Sua etiam episcopalis excellentia canonicatum Strigoniensem in manibus Suae Majestatis resignavit, qui ab eadem Sua Majestate (primatiali sede vacante) collatus est reverendissimo domino Ignatio Koller.

(Princeps quoque Saxoniae Carolostadiensem et Capronczensem praefecturam, quam tamen antea reformavit, resignavit. Nullus dolor in resignatione principis.) Serenissimus quoque dux Saxoniae Hildspurgshausen, cui ab augustissimo condam imperatore Carolo VI. suprema generalatuum

Carolostadiensis et Varasdinensis, postea dicti Capronczensis, praefectura fuerat atributa, quinque utrumque horum generalatuum regulae militari et disciplinae summa aerarii regii utilitate subjecit, et ex integro reformavit. Quoniam antea generalis suprema et absoluta fuit authoritas et commendantum praesidiorum, qui vaivodas sub se habebant et vaivodarum | [pg. 26.] quivis stipendiatos a Sua Majestate haramias, sive milites, excubias agente in praesidiis Germano regulato milite. Gens autem occasione belli congregabatur et in necessitatis casum ab aratro, bobus ad campum, sed tantum sub corona Hungariae prodibat. Princeps ergo iste in utrumque generalatum officiales majores minoresque, stipendia a rege merentes induxit sub nominibus, ut in regulatis exercitibus solent appellari. Haramias sustulit, prouti et Germanum e praesidiis militem. Verum populum in his generalatibus habitantem ad centurias sive capitaneatus divisit et a fundo regi servire docuit, exercitio ipsis militari inducto. Fecitque ut ad nutus principis summi ex generalatu Varasdinensi octo armatorum millia, Carolostadiensi autem millia 12 regi in obsequim essent. Labore, poenis, praemiis rem postquam fecisset, summis Croatiae votis et jubilo, quod sub eodem principe schismaticorum res, fortunae, religio, promotae in altum fuissent, quin et in iisdem generalatibus, contra leges et privilegia patriae, inducti promotique haeretici, regni nobilitas et cives patriae nunquam accomodati in suis quoque tenutis, juribus, privilegiis violentias graves passi, horum generalatuum praefecturam sponte sua ipse cessit resignavitque.

Causae resignationis divinatae variae. 1mo. Quod Sua Majestas absolutam authoritatem illius subjicere voluisset partim consilio bellico, partim suo conferentiali. 2do. Quod independentem et | [pg. 27.] absolutam a rationibus administrationem illius ultro habere recusaret. 3tio. Quod Croatiae banum hoc consolatum vellet. Genuinam tamen resignationis rationem me assecutum non fuisse, confiteor.

Resignatione principis facta communis omnium fuerat conjectura, domino comiti bano conferendam horum generalatuum praefecturam praefecturam, eatenusque etiam ex parte regni Croatiae statuum, pro domino comite bano, ut baro Stephanus Patachich supplicaret, commissum [fuerat, quod tamen factum non est, cum dominus comes banus vidisset, aliam intendere Suam Majestatem de his generalatibus dispositionem. Qui dein per generales suos a dependentia consilii bellici regi incesserunt.

(Reformatio in politicis et militaribus.) Hoc eodem anno, uti prioribus in Carniolia et Stiria, non tantum in politicis Viennae dicasteriis (excepta tantum cancellaria Hungarica) quasi totalis facta reformatio, cassata cancellaria Bohoemica, regimen aliaque, sed et contributio aucta plurimum, novum item in militaribus inductum exercitium, et ad omnia regimina unum idemque. Quod ut omnes facilius condiscerent, in diversis locis provinciarum Suae Majestatis plura constituta campamenta, in quibus militi novum exercitium traderetur.

(Commissio ad Sclavoniam.) Commissiones quoque plures ordinatae. Prima ad Sclavoniam sub praesidio excellentissimi domini camerae praesidis Antonii Grassalkovich, qui cameratica ibidem bona visitavit, visurus una et de limitibus militaris lineae per Sclavoniam ductae, et de modis fiendae bonificationis illis, qui occasione militaris lineae sua bona et tenuta amiserunt, denique etiam de injuriis et | [pg. 28.) omnibus Sclavoniam

concernentibus, et Suae Majestati relaturus. Quam commissionem una cum domino generali Engelshoffen, ut commissam habuit, ita et peregit, de qua plura inferius.

(Commissio in civitate Varasdinensi, reformans civitatem.) Altera commissio ad liberam regiamque civitatem Varasdinensem, ad lamenta civium contra senatores exmissa, comes videlicet Joannes Nepomucenus Erdoedy consiliarius camerae aulicae Hungaricae Posonii. Qui Varasdinum mense Majo adveniens, quinque in civitate mensibus commoratus, statum illius universum reformavit, et statutis novis, tam quoad oeconomica, quam politica, civitatem reformavit. Antea senatores redditus universos intra se dividebant, immo civibus pascuationem in illorum terris impediebant, sine senatorum facultate, testamentarias dispositiones pro libitu suo mutabant, aliaque ipsis probata, ob quae omnes e senatu amoti et de injuriis convicti ad quinque prope millia. Consul, judex, notarius, aliique senatores de novo constituti omnes. Cassae administrator positus, illis assignatum salarium, denique in ordinem positi omnes.

(Commissio Zagrabiae mixta celebrata.) Commissio tertia Zagrabiae indicta et die prima Junii incoata, ratione violentiarum et excessuum generalatus Varasdinensis, tam in civitatibus, quam oppidis, pronti aeque diversorum dominiis et possessionibus. Quae commissio in diaeta anni 1741. promissa, hoc anno tandem incoata sub praesidio excellentissimi domini comitis Ludovici Erdoedy locumtenentis banalis officii, et generalis comitis Petazzi, assessoribus in ea existentibus | [pg. 29.] illustrissimo domino barone Adamo Patachich canonico Zagrabiensi ex parte magnatum, reverendissimo domino Nicolao Petrichevich canonico Zagrabiensi ex parte cleri, domino Adamo Naisich protonotario, domino Joanne Busan assessore tabulae banalis, in locum Josephi Magdich, infirmitate impediti, diurnum ex cassa regni habentibus in fl. 3. Ex parte autem status militaris dominus colonellus Kengell, dominus supremus vigiliarum praefectus Monhart, dominus capitaneus Fabriczi, accedentitens ex parte utraque notariis, scribis et aliis necessariis.

(Lis praecedentiae soluta.) In sessione hac difficultas de praecedentia primo exorta, quae a Sua Majestate decisa, ut post magnates canonicus etiam colonellum praecederet, sequeretur istum colonellus, post hunc protonotarius, supremus dein vigiliarum praefectus, assessores tabulae, tamquam per Suam Majestatem creati, tandem capitanei. Posthaec observans militaris status, vix se satisfacturum et rationem redditurum de omnibus, viso favorabiliter judicatum fuisse pro patribus societatis Jesu, Vienna mandatum a Sua Majestate procuravit, ne commissio quidquam decideret, sed pure inquisitoria esset. 2do. Ut excessus et violentias non assumeret alias, quam a regimine Suae Majestatis anno nempe 1740. Utrumque Croatiae status feriit, et quoad primum paruerunt nihil omnino decidentes, quoad alterum vero, cum legibus promissa foret et aliorum excessuum satisfactio, ad omnem eventum et anteriora assumpserunt.

Commissio ista propter militares, in replicis tardissimos, diu protracta est, et tandem in Augusto dissoluta facultate regia, et in Novembri iterum reassumpta | [pg. 30.] anno tandem sequenti terminata. In hac plurima episcopatum concernentia, et ad bona Ivanich, Dombra, Gradecz, pertinentia

pertractata, uti ex ejusdem processu, ad archivium episcopale reposito, videre est, ob graves generalatus violentias pertractata sunt.

(Violentiae stante commissione.) Ipsa commissione durante dominus colonellus Ignatius Lalersperg violentus esse non destitit, irrumpendo in sylvas episcopales partim in Ivanich, partim Dombrae, ac in locis aliis, ut eundem ab ejusmodi excessibus ex commissione admoneri oportuerit. Litteras etiam quasdam oppidi Ivanich, apud capitaneum quemdam servatas, specioso titulo quaerendorum militarium ordinum ipsis acceperat. Quaedam restituit. Uni Deo optime notum an omnes.

(Commissio ordinata pro civitate Crisiensi.) Commissio quarta sub praesidio suae excellentiae episcopalis, assessoribus illustrissimo domino Stephano barone Patachich, domino vicebano Joanne Rauch et domino Joanne Jursich assessore tabulae judiciariae, de examinanda unione civitatis superioris et inferioris Crisii, hoc anno aeque commissa, non tamen ob negotia alia continua, effectuata est. Nempe an haec unio admitti possit, et quid pro et contra illam esset.

(Zagrabiae conferentiae.) Die 20. Julii[1] conferentia quibusdam tantum praesentibus Zagrabiae celebrata de fundo solutionis officialium occasione futurae ad desiderium Suae Majestatis, per litteras domini comitis bani insinuati, tantummodo refformae confiniorum, et per dominum Franciscum Kussevich in certis punctis deducta, et domino comiti bano submissa. Vide infra in fine diffusius, nempe post pag. 61.

[pg. 31.] *(Baroni Antonio Klobusiczky duo praedia, et qualiter conferuntur.)* Frater suae episcopalis excellentiae baro Antonius Klobusiczky cum conjuge sua et filio Antonio Zagrabiae suam excellentiam ad initium Julii visitarunt. Qui uti vir singulari doctrina, humanitate et aliis dotibus praeditus, ut ecclesiae et patriae prodesse possit, omnium vota communia erant. Ad hoc autem praestandum, necessaria videbatur in regno possessio, cum autem nihil reperiretur, quod emi et comparari posset, capitulum cathedralis ecclesiae Zagrabiensis medio duorum ex consistorio ablegatorum, videlicet reverendissimorum dominorum Josephi Chiolnich lectoris et Adami Chegetek archidiaconi cathedralis, apud suam excellentiam institit, ut eidem domino baroni et descendentibus masculini sexus praedium Biskupecz ad Varasdinum, a morte Caspari comitis Esterhazy 1734. secuta, et prae manibus fisci existens, conferre dignaretur. Prouti et praedium Bresane in comitatu Crisiensi, a morte Joannis Hyacinthi, aeque penes fiscum permanente. Non obstante quodam defuncti domini episcopi Braniugh statuto, ad manus capituli tradito, quo praedii Bresane et Lukanich penes Dombram collationem nullam irritamque declararet. Praevie in capitulo bis examinato et discusso, et agnito pro impotente obligandi successores, tum ex paritate tot bullarum pontificiarum, per successores pontifices revocatarum, tum quod idem praedium Bresane immediate episcopalis mensae non sit, cum et ob necessitatem amicorum ecclesiae in diaeta, per quos ecclesia ista stetit hactenus, et nunc | [pg. 32.] illis se orbatam doleret, aliisque etiam particularibus de causis. Quare sua episcopalis excellentia dicta praedia duo Biskupecz ad Varasdinum et Bresane fratri suo Antonio

[1] Ispod toga precrtano: in fine mensis Junii.

contulit cum obligatione census fl. 9. et occasione congregrationum Varasdini celebrandarum provisione pro equis 12 in foeno, ut videre est ex protocollata in secretaria donatione. Ad eadem praedia in persona domini Balthasaris Kercselich canonici Zagrabiensis, idem illustrissimus dominus baro, per dominum Franciscum Hadrovich hominem episcopalem et reverendissimum dominum Paulum Sikuten canonicum Zagrabiensem catenus per capitulum exmissum, nemine contradicente, statutus est.

(Cur dominus canonicus Sikuten fuerit praesens in statutione.) Dominus autem canonicus Sikuten ad has statutiones ivit, non quod aut necessarium esset, aut hactenus practicatum, sed causa voluntatis et consensus, ac datae prius ad episcopum petitionis venerabilis capituli Zagrabiensis magis contestandae, et demostrandae ratihabitionis. Quare praesentia sua juribus et consvetudinibus episcopalibus nihil praejudicavit.

(Comes Nadasdy statutus etiam, et cur per dominum Magdalenich contra praxim prius observatam.) Similiter dominus comes Leopoldus Nadasd in praediis sibi collatis in persona plenipotentiariorum suorum, domino Ladislao Bisztriczey cancelista cancellariae aulico-Hungaricae et domino Joanne Jursich, per dominum vicarium temporaneum Balthasarem Magdalenich statutus est, cui statutioni interfuit aeque dominus canonicus Franciscus Thauszy, sed ut executor, dominus Krisanich praediorum illorum dum viveret usufructuarii et possessoris causa rerum ibidem vendendarum. | [pg. 33.] Quamvis autem observatum fuisset, statutiones donatariis episcopalibus factas fuisse aliquando per praediales litteratos, aliquando et a potiori in abbatia per dominum comitem curialem, in bonis autem episcopalibus per vicarium temporaneum. Attamen domini comitis Nadasdy statutio per vicarium temporaneum, non vero dominum comitem curialem contra morem hactenus observatum facta ideo est, quod contradictores, ad reddendam contradictionis rationem, ad comitis curialis tribunal debeant in abbatia evocari, hinc ipse judex et statuens esse non posset. Quare domino Magdalenich, ut praediali et vicario temporaneo, fuit statutio demandata. In statutione autem domini baronis Antonii Klobusiczky non domino Magdalenich quamvis sibi committendam voluisset, ex eadem causa judicii, in casum contradictionis, ad illum ut vicarium devolvendi. Sed nec domino Busan, tanquam nullum praedium possidenti.

(Executores defuncti episcopi ad tabulam evocantur.) Hoc eodem anno executores defuncti episcopi domini Georgii Braniug ad tabulam banalem evocati ratione substantiae ejusdem et repulsionem fisci regii. Inscia camera a domino Ignatio Czindery vicecomite Varasdinensi et tricesimarum arendatore quo plenipotentiam non docente, causa in tabula nec assumpta est.

(Viae reparantur per Croatiam.) Item viarum regiarum sive postalium reparatio incoata die 1. Julii, laborantibus continuo pluribus hominibus, secundum processuales districtus, cum praesentia unius judlium aut vicejudlium, cui dietim aut fl. Hungaricus unus, aut victus a dominis dari debebat.

[pg. 34.] *(Moritur episcopus Bosnensis et novus eligitur.)* Die octava Julii in bonis suis Krisovlyan ad Varasdinum obiit illustrissimus et reverendissimus dominus Petrus Bakich episcopus Bosnensis et abbas beatae virginis Mariae de Babolcsa, postquam illi ecclesiae praefuisset annis 34,

ibidemque in parochiali sanctissimae Crucis sepultus. Bona, quae prius ad consangvineos procuraverat, iisdem reliquit cum copiosa substantia alia. Pro episcopatu autem ejusdem ex Zagrabiensi capitulo institerunt dominus lector Josephus Chiolnich et dominus arhidiaconus Goricensis Franciscus Thauszy, qui et die sexta Augusti eodem consolatus est Viennae.

(Institutio sedis vicarialis novae. Vicarius novus et consiliarii episcopales.) Sua episcopalis excellentia rebus in hac dioecesi sua spiritualibus primum providere volens, ex defectu episcopalis officii seu consistorii, inordinata animadvertens et intelligens plurima, non sine scandalo saepe et irrisione, cum antea res fere omnes summarie et verbaliter ac ex motu primo deciderentur, ab iis quos vicarius quaesitos, rogatos poterat obtinere, consistorium episcopale constituit. Et saepius resignante et resignationis acceptationem urgente illustrissimo domino majori praeposito per annos 19 prius generali vicario, die 19. Augusti, litteris ad capitulum datis significavit. Sacrum a se erigi consistorium et ad illud promoveri et applicari sequentes: Dominum Wolffgangum Kukuljevich qua vicarium generalem et causarum generalem auditorem. Dominos Adamum Ztepanich, Josephum Pogledich, Nicolaum Magdich, Georgium Reess, Josephum Gallyuff, Balthasarem Kerceselich, qua consiliarios consistoriales, Paulum Sikuten qua notarium, Georgium Malenich qua fiscalem, omnes Zagrabienses canonicos. | [pg. 35.] Istis instructionem (quam ex prothocollo vicariali discere poteris) dedit sapientissimam. Salaria annua constituit. Taxas expeditionum posuit, verbo rem dudum desideratam et summe necessariam communi applausu et aeterna sui memoria in Croatia posuit.

(In negotiis ecclesiae duo plenipotentiarii mittuntur Posegam.) Dein cum Posegana civitas, statim ab antecessoris episcopi morte, episcopalem Posegae domum confiscasset, neque eam ad mandata etiam regia, minus ad amicas requisitiones, etiam arendatitio titulo restituere voluisset, verum et sui incommodo constantes in ea vigilias servaret, et episcopi damno notabili in granariis ibidem frumentum componere admitteret; prouti et in eodem confuso comitatu Posegano instigatione cujusdam Lakoczi et notarii Benedicti Krajachich, decimas ut vocant minores omnia negassent dominia; insuper pagi decimales Mala aliique ad Czernik ad confinium applicati fuissent, pagi quoque Vaska, Szopie et Szlattina ad episcopum Zagrabiensem Carolino diplomate revindicati 1728. ac hactenus per dominium Veröcza possessi atque a suprema camerali administratione Sclavonica Eszekinensi, quasi arendae titulo, quotannis in fl. Rh. 716. xg. 15 ab iisdem depositis episcopo Zagrabiensi ut ad manus episcopi deveniant, spectabilis dominus Joannes Busan comes curialis et reverendissimus dominus Balthasar Kerceselich canonicus a latere, eatenus Posegam ad commissionem Sclavonicam et supremum illius commissarium dominum comitem Grassalkovich, exmissi | [pg. 36.] cum sufficienti plenipotentia fuerunt.

(Acta Posegae circa domum episcopalem Posegae habitam.) Qui die 23. Augusti Posegam advenientes, non reperta ibidem adhuc commissione, Poseganum senatum amice requisiverunt, de domibus episcopalibus restituendis, et si praetensionis quidpiam haberent aut juris, de accomodandis amice rebus. Sed non tantum dominos plenipotentiarios nullo responso dignati sunt, sed insuper vetitum sub amissione officii, ne ullus senatorum

vel loqueretur cum episcopi plenipotentiariis. Quare judicialiter admoniti, an domum resignare vellent, reposuerunt, se ad illegitimum nihil debere respodere. Quo non intellecto responso exspectanda erat commissio, cui ad Kuttievo itum obviam. Et cum eadem concessum Posegam, dum confiscatio facta examinata fuisset, cives neglectum a fundis censum quaerebantur, litterasque binas Zagrabiensis episcopi Georgii Brauing producebant, quibus, reperta et demonstrata obligatione, se persoluturum promittebat. Obligationem autem docere volebant, quodam libro suo praetendentes, domum illam cujusdam decimatoris olim fuisse, quae in rationibus succumbenti ab episcopo Braikovich accepta fuisset.

Quae asserta sua, cum probare nequivissent, nec productus liber foret authenticus, immo civitas ipsa libera non esset, et talismodi confiscatio illi non competeret. Episcopus autem Zagrabiensis, jam Posonii installatus [pg. 37.] esset, ex regia collatione ad universa ad episcopatum pertinentia, domus autem illa episcopalis semper diceretur et a priori episcopo murata reddita, civitate nihil in contrarium habente. Imo existente olim Posegae capitulo, sancti Petri de Posega dicto et Zagrabiensi episcopo subjecto, domum episcopos ab olim Posegae habuisse videbatur credibilius. Hinc civitatis fiscum nihil in illa praetendere posse, sed regium potius. Quare et a camera domus Posegana resignata plenipotentiariis episcopi, civitatique a commissione demandatum, ut claves ab eadem ad manus supremi inspectoris domini Josephi Dellimanich consignarent. Quod et fecerunt: cum protestatione: 1mo. Ut omnes antiquas praetensiones civitati episcopus exsolvat. 2do. Ut imposterum eandem domum suam episcopus sub omnibus consvetis civibus oneribus episcopus teneat et possideat, praecauto eo ne educillum ibidem absque censu conveniendo exercere attentet. Super quibus dominum canonicum Balthasarem Kercselich medio vicejudlium comitatus Petri Malessich admonuerunt. Qui canonicus ad admonitionem respondit: Quod si, cui et quid? Solvere vel aliqua onera portare obligatus legitime et in sua competentia compertus fuerit, id facturus est, quod legum dispositio exiget, consequenter juribus et immunitatibus ecclesiae eatenus insistendo, tum circa hoc, cum etiam circa factam violentam praelibatae domus ex manibus episcopalibus occupationem, emersaque eatenus gravia damna reservet generaliter ¦ [pg. 38.] supra qua et civium protestatione et sua quoque, ab eodem judice Malessich de dato Posegae die 29. mensis Augusti 1749. testimoniales idem canonicus accepit et custodiendas tradidit ad futuram cautellam.

Restituta ita domo et per supremum episcopi inspectorem Sclavonicum dominum Josephum Dellimanich appraehensa, institit apud supranominatos plenipotentiarios civitas, pro culinae per ipsos in fundo episcopali ex sepibus constructae bonificatione, per ipsos ad 60 fl. taxatae, sed eorum plenipotentiam eo se extendere non admiserunt propter damna a civibus per occupationem domus episcopo illata et eorum inhumanitatem, quod in dictae domus granariis neque ex censu decimam componere permisissent. Considerato eo etiam, quod in alieno aedificans non sibi sed alteri aedificet, et quod culinam illam in gratiam supremi vigiliarum praefecti domini Palasdy, aut supremi comitatus Posegani comitis domini Petri comitis Keglevich, quibus eam pro quarterio apparabant, construxerint. Quare

cives ad gratiam suae episcopalis excellentiae Zagrabiam remissi per plenipotentiarios.

Accomodato taliter negotio domus in indicta per dominum comitem Grassalkovich comitatus congregatione, supremo comite comitatus, in bonis suis Croaticis existente, primum de negata prius episcopi plenipotentiario in congregatione comitatensi sede actum fuerat, eatenusque examinatae causae per dominum comitem Grassalkovich. Quae cum nullae in medium allatae fuissent, quam notarii Krajachich, mandato regio ab officio suspensi, authoritas, qui episcopum a sede excludendum putabat. | [pg. 39.] Ideo per duos ex congregatione comitatenses, perceptorem videlicet et dominum judlium Laloss, suprascripti suae episcopalis excellentiae plenipotentiarii ad congregationem invitati sunt. Ipsisque locus et sedes competens, videlicet statim post praesidem dominum comitem Grassalkovich data cum suprascripta declaratione et suo modo deprecatione, quod negotio sedis in prioribus duabus congregationibus non processerit, nisi a notario suspenso.

(Acta circa minores decimas comitatus Posegani.) Tum visa magna comitatus confusione, visitata est comitatus cassa. Notarii Krajachich crucifixus processus et allegata partium, quaedam accomodata, quaedam autem pro relatione ad Suam Majestatem reservata, ad decimas episcopo Zagrabiensi debitas et negatas ventum est. Comitatus ipse articulum occasione commissionis Alexandri Patachich, dum comitatum erigeret, de praestandis minoribus decimis conditum confessus est. Agnovitque decimas minores etiam deberi episcopo secundum diplomata et alia rescripta regia, desuperque articulum condidit cujus authenticam copiam ex actis congregationis accipiendam domino Dellimanich commissum fuerat, cum tunc dari nequivisset.

(De pagis tribus Viennam relegatur episcopus.) De pagis autem Szopie, Szlatina et Vaska restituendis commissio censebat, rem Viennae accomodandam iri, illacque pro die 20. Septembris, ut compareat aliquis ex parte episcopi, constitutum, ubi res bonificationis tractabuntur.

(Finis commissionis.) Quibus ita factis dominus Joannes Busan Zagrabiam reddiit, dominus autem canonicus Kercselich penes excellentisimum dominum camerae | [pg. 40.] praesidem remansit, quocum dein Gradiszkam, Czernekium, Pacraczinum visitavit. Ubi terminata commissione die quinta mensis Septembris, excellentissimus dominus comes Antonius Grassalkovich de Gyarak, Suae Majestatis actualis intimus consiliarius, sacrae regni coronae custos, comitatus Arvensis supremus comes, et camerae aulico Hungaricae praeses, cum domino excellentissimo Sclavoniae supremo generali et Temesvariensi commendante domino barone Engelshoffen, podagra licet laborante, domino barone Ladislao Vayay, domino Joanne Deshàn consiliario camerae Posoniensis, aliisque, Pacraczino die 6. Septembris hora decima ante meridiem movens, circa horam a prandiis sextam ad montem Claudium pervenit, ob dolores generalis ibidem pernoctans. Canonicus autem Kercselich Ivanichium praecessit, qui eodem die circa mediam decimam horam Ivanichium appulit, repertis ibidem reverendissimis dominis Josepho Chiolnich lectore et Georgio Reess, canonicis Zagrabiensibus, qui triduo jam Ivanichi excellentissimum dominum camerae praesidem praestolabantur, salutaturi eundem nomine venerabilis capituli.

(Comes Grassalkovich Zagrabiam pergit. Qualiter exceptus ab episcopo.) Cum autem suprascripti omnes Zagrabiam ad salutandum excellentissimum dominum episcopum Zagrabiensem, ut affinem excellentissimi domini camerae praesidis, contenderent, honore omni excipiendi erant. Quare ex episcopali banderio selecti 100 equites, omnes bene noviterque vestiti, et armis bonisque equis provisi, in pago Kris, montis Claudii, cum vexillo et banderii capitaneo domino Jakopovich suam reveriti sunt excellentiam, commitatique Zagrabiam usque. Centum dein pedites in metalibus episcopi penes Ivanichium suam exceperunt excellentiam, et dato salve secuti sunt. Explosa in episcopali residentia mortaria in adventu | [pg. 41.] et abitu, reverita sua excellentia cum aliis, tam nomine episcopi per canonicum Kercselich, quam et capituli per dominum lectorem (commendante praesidii Ivanich domino Lalersperg sese absentante, neque ex parte praesidii quidquam faciente) in adventu suo die 1. Septembris circa horam nonam. Audito apud patres Franciscanos sacro, sumptoque Ivanichii in curia episcopali prandio, Zagrabiam eodem die progressi sumus. Ubi penes Kopchevecz, metalibus capituli, 100 rursus equites suam exceperunt excellentiam, qui venerabilis capituli fuerunt. Supra ipsos alii 50 episcopales. In campo lato capitaneus cum civibus superioris civitatis, omnibus equitibus, vexillis, tubis, tympanis, aeque adfuerunt, et facta reverentia comitati sunt. Ubi etiam currus episcopi cum sex ejusdem equis missus obviam, et ex parte episcopi illustrissimus dominus baro Adamus Patachich cum reverendissimo Wolffgango Kukuljevich vicario generali et canonicis Zagrabiensibus in curru alio, in tertio tandem admodum reverendus pater Franciscus Xaverius Petriss, rector collegii societatis Jesu cum suis theologiae professoribus. Et infra parochialem sancti Petri 400 pedites cum vexillis et tympanis banderii episcopalis. Qui tamen ob pluviam et noctem salve dare non potuerunt et vix observati ab omnibus.

Circa horam vesperi septimam ad arcem ventum, explosis bis tormentis et mortariis omnibus, ubi post mutua inter excellentissimos affines oscula et amplexus, ecclesiam, se, episcopus protectioni domini camerae praesidis commendavit. | [pg. 42.] Adstantibus tam ex capitulo canonicorum pluribus quam et domino comite curiali Joanne Bussan, aliisque ex nobilitate plurimis. Omnes dein coenati et provisi.

Die 8. Septembris excellentissimus camerae praeses aliique quieti indulserunt. Reveriti tamen ab omnibus. Prandium copiosum, opiparum datum, uti et coena. Pro producendo exercitio militari paratum erat banderium, jamque in ordine omnes, sed a pluvia prohibiti illud non produxerunt.

Die nona Septembris, hora mane septima, idem excellentissimus abiit, quem suprascripti pedites equitesque praesentàrunt, ut committentur autem noluit, nisi duntaxat 16, quod et factum est, addito domino canonico Kercselich. Et quamvis ordines dati fuissent pro equorum commutatione, sive ut ajunt forspòn, in nulla tamen statione reperti, hinc iisdem equis ad Bisag eo die circa horam terciam ventum est, ubi propter equos quies capienda erat et procuranda commutatio, quam ibidem in Bisag quidam vicejudlium executus, in aliis autem locis ut prompta esset, eodem ex Bisag die canonicus Kercselich cum secretario suae excellentiae domino Ignatio Végh praecesserunt. Et inverso in monte Paka curru, progredi non volentes noctem ibidem agere coacti, die altera summo mane primum ad

Novimaroff, dein Toplicam, et inde Ludbreginum praecesserunt, factis ubique dispositionibus, et non prius abeuntes, quam commutatione in promptu relicta. Quo ita facto, sua excellentia Toplicae sumpta refectione modica, Ludbreginum circa secundam pomeridianam advenit, et invisa arce et adorato sanctissimo Christi sangvine, quod Ludbregini | [pg. 43.] adoratur, pro nocte Kanisam concessit. Actae ibidem Ludbregini suae excellentiae ex parte episcopi, medio et per canonicum Kereselich, pro visita gratiae aliaque caeremonialia peracta. Atque ita dimissi, redeunte Ludbregino Zagrabiam domino canonico comitante.

(Visitatur Sclavonia per archidiaconum.) Occasione suprascriptae commissionis Sclavonicae, visita quoque canonica parochiarum Sclavonicarum facta est per reverendissimum dominum Nicolaum Petrichevich praepositum Chasmensem, qua archidiaconum de Gverche et Szeneze, quam ex libro archidiaconali videre est.

(Canonicus ab episcopo corripitur, nempe Stephanus Varovich, quem designant litterae S. V.) Canonicus quidam S. V. murmurare praesumens, et medii (sic) secretarii domini Francisci Bandi admonere episcopum attentans in rebus ab illo non intellectis, graviter sed paterne ab episcopo monitus et repraehensus, non solum ipse curatus, sed et plures exemplo suo cautiores redditi.

(Tricesimae per cameram apprehenduntur.) Croatiae tricesimas, jam ab olim titulo arendae per diversos possessas, camera administrare ipsa a prima die Septembris anni hujus incepit et in ordinem redigere.

(Bosnensis et Segniensis episcopi Zagrabiam veniunt.) Die 12. Septembris et episcopus novus Bosnensis dominus Franciscus Thauszy Vienna Zagrabiam rediit, et Segniensis episcopus Wolffgangus Georgius Chiolich, comitantibus eum quatvor canonicis, Zagrabiam appulit, tum visitandi episcopi gratia, cum et ad regni congregationem pro 15. die Septembris Zagrabiae indictam, qui in arce episcopali hospitium habuit.

(Conferentia Zagrabiae.) Die 14. Septembris conferentia celebrata, ubi relectae bani litterae de milite, seu confiniariis regulandis, et fundo hujus exolutionis militaris, et ad proposita puncta prius inderecte responsum neque amplius quidquam factum.

[pg. 44.] *(Abbatissae electioni adest.)* Die 16. Septembris monialibus sanctae Clarae claustri Zagrabiensis in electione abbatissae multum dissentientibus, sua episcopalis exellentia cum generali suo vicario electioni adesse voluit, et praesentia sua pacem causavit, electamque matrem Cordulam Karoly, quamvis ex junioribus, confirmavit.

(Congregatio regni Zagrabiae.) Eodem die incepta congregatio sub praesidio comitis locumtenentis, episcopis Zagrabiensi, Segniensi, Bosnensi, praesentibus, et assidentibus, item comitibus Ludovico Patachich, Christophoro Orsich, Josepho Rattkay, baronibus Adamo canonico, et Stephano Patachich aliisque ex nobilitate. Domino praeposito majori praetextu visitae se absentante. Ex parte capituli dominus Wolffgangus Kukuljevich constans adfuit, alio prout eum habere potuit. Regulatio confiniorum acceptata absque omni difficultate, sed de fundo exolutionis concertatum, cum officialium salaria 42 millia exposcerent. Ad hunc ergo eruendum fundum, sub praesidio domini episcopi Bosnensis, deputatio ordinata, quae plures accepit dies, et ex qua plurimorum passio contra clerum in publicum prodiit.

(Circa praediales exemptos quaestio. Cur regulatio acceptata.) Quoniam praediales ecclesiae Zagrabiensis, tam episcopi quam capituli, prouti aeque subditi Transcolapiani omnes, item Dombrenses aliique ad confinia siti, ab omni contributionali quanto immunes fuerant, quae res ab olim invidiae occasio in saecularibus fuerat, quare formalis unicaque ratio absque omnibus ruminatis consideratisque difficultatibus acceptandae regulationis erat, ut hac ratione liber ecclesiae populus ad contributionem cogatur, et privilegiis frustretur ecclesia. | [pg. 45.] Hocque unum videbatur omnibus antiquius esse incommodis.

Alterum erat ut occasione ista capitulum 60 annis possessam amitteret Dubiczam, cum crederent impossibile futurum, ut canonicus stabali insigneretur caractere.

(Rationes pro praedialibus.) Res gravis exstitit episcopo, praecipue cum videret, rem minus curari a capitularibus etiam, ipse autem primo adveniens in re tam gravi plenam non haberet informationem. Bis ergo convocavit capitulum, res serio in considerationem accepta, examinatae rationes undique, an videlicet suprascripti defendendi in immunitate, aut vero subjiciendi.

Pro illis defendendis erant 1mo. divorum Hungariae regum privilegia, quibus ecclesiae Zagrabiensis subditi a marturis, collectis etc. immunes redduntur. 2do. Quoad praediales usus. 3tio. Diaetales quidam articuli, etiam articulus 62. 1741. non tamen clarus. 4to. Recognitio statuum diaetae 1741. domino reverendissimo Josepho Chiolnich lectori data, quod agnoverint status, populum et praediales ecclesiae Zagrabiensis immunes esse a contributione.

Pro illis non defendendis, sed ultro subjiciendis fuêre sequentia.

(Rationes contra praediales.) 1mo. Quod suprascripta privilegia nec clara essent nec in suo vigore, cum in iis omnes subditi, coloni videlicet etiam, a contributione eximantur, et tamen jam eam ab olim (nescitur quomodo) pendant. 2do. Quod praediales ipsi contributioni obnoxii ex protocollo regni eruerentur, et aliquando eam quod solverint, cum articulus extaret, eos cessantibus regni necessitatibus a contributione eximi, usque ad necessitates regni graves aliquas. Quae in praesenti tanquam | [pg. 46.] principis servitium et bonum patriae promoventis videbatur insuperabilis. 3tio. Quod in anno 1737. a Carolo rege et imperatore Romanorum VI. decisum fuerit, ut Transcolapiani contributioni forent obnoxii, quod ob bellum Turcicum effectuatum non fuerat. 4to. Quod spontanea oblatione praestaret mereri aliquid apud Suam Majestatem, quam non sufficienti defensione notari, et in Dubicza occasione ista securitate obtinere quam et illa privari et istos non eximere. 5to. Exolutionem hanc officialium ad domesticas regni necessitates pertinere, ad cassam autem domesticam etiam nobiles unius sessionis in Hungaria contribuere, quare praediales episcopi, alias ignobiles vix eximendos iri a contributione.

(Subjiciuntur Suae Majestati praediales ignobiles.) Quibus in utramque partem consideratis, tam capitulum quam et episcopus censebant, praestare ut Suae Majestati suprascripti praediales aliique subditi subjiciantur, praecipue postquam ut amicus ecclesiae comes cancellarius Leopoldus Nadasd respondisset, fieri nullatenus posse, ut in immunitate perseverent, nec in his aulae circumstantiis effectuaturam istud ecclesiam. Quare litteris ad

Suam Majestatem datis in homagiali devotione ad Suae Majestatis arbitrium subjecti sunt.

(In deputatione disputatio.) Nihil de his, clam et secreto intra capitulum et episcopum actis, constabat regnicolis. Immo in deputatione reverendissimus dominus Wolffgangus Kukuljevich strenue et insigniter immunitatem illorum propugnabat ex suprascriptis rationibus, ac etiam praedialium meritis, qui aeque praedia illa sangvine meruerunt. Consequenter et civitates regias et oppida libera, immo ipsos nobiles unius saltem sessionis dicandos fore, quod postremum aegre acceptum a regnicolis est. Ipseque pro nobilitatis hoste habitus, multis se | [pg. 47.] grauem reddere coactus fuerat. Subjectio Suae Majestati facta ideo regnicolis cellata est, quod ecclesia ab ipsis exempta foret, sive ab ipsorum judiciis, et quod nec ab ipsis data erant privilegia populo, et tandem, quod meritum penes ecclesiam permaneret, nec dicere possent, clerum per ipsos fuisse subactum.

(Puncta Suae Majestati regnotenus posita.) Finita tandem deputatione et in congregatione praesentata infra denominandi fundi reperti sunt. Ennata rursus quaestione de Dubicza, ut praesidium et commanda est, ac etiam pro illius emolumentis, volente regno, ut e manibus evellatur capituli. Quare et dominus Franciscus Kussevich, qua constitutus fiscalis regni, petiit sibi edoceri quo jure eandem capitulum possideat. Satis rursus cum disputatum fuisset, tandem ad Suae Majestatis determinationem res suspensa est. Quare combinatis iis, quae Suae Majestati praesentari deberent videlicet. Primo. Ut in omnibus privilegiis et immunitatibus Sua Majestas regnum confirmaret. 2. Ut supremum regni capitaneum nominandi, eligendi usus penes regnum permaneret. 3. Ut comes banus pro tempore futurus proprietarius horum regni confiniorum esset. 4. Ut eidem Sua Majestas de stipendio provideret. 5. Ut vicebanatui officium supremi comitis comitatuum Zagrabiensis et Crisiensis in perpetuum conjungeretur. 6. Ut regulanda confinia a consilio bellico, minus commissariatu, non dependerent, sed a bano et regno uti hactenus. 7. Ut in iis non alii quam ex regno et Hungaria accomodarentur. | [pg. 48.] 8. Ut officiales rango haberent aequale cum aliis 9. Ut salaria instar propositi schematis. 10. Ut contributionem et dicationem subeant ecclesiae Zagrabiensis subditi praediales ignobiles decimalistae Transcolapiani, cives areae capitularis, Pottok, Nova villa, vicus Latinorum, Lupoglav, Dombra aliique, civitates illius et oppida. 11. Ut eandem dominium Sztenichnak, partes maritimae, bona cameratica, inquilini, opifices, molitores, verbo hactenus exempti, etiam generalatus subditi. 12. Ut emolumenta confiniorum omnia ad cassam regni applicentur. 13. Ut dominium Kuttinya comitatui Crisiensi reincorporetur et dicetur, ac ad cassam regni contribuat. 14. Ut Sua Majestas tricesimas medias ad hunc fundum applicet. 15. Ut Petriniam jurisdictioni regni et confinii applicet. 16. Ut generalatibus Varasdinensi et Carlostadiensi protectionem et colonorum susceptionem prohibeat. 17. Ut Dubiczam cum emolumento regno tradat.

(Quaestio de ablegatis. Student clerum ejicere.) Quibus ad Suam Majestatem praesentandis, de submittendis ablegatis actum est. Et licet pro veteri more et recepta ubivis consuetudine, ex statu magnatum, cleri et equestri mitti aliquis debuisset, immo ut mittatur nec dubium videbatur, quod et comes locumtenens ex parte magnatum comitem Christophorum

Orsich nominâsset, ex parte autem cleri nominandum aliquem episcopo obtulisset, qui et dominum canonicum Kukuljevich, tanquam virum ad hoc munus aptum et actis ac deputationibus congregationis hujus continuo praesentem, pro ablegato ex parte cleri constituit. | [pg. 49.] Prodente se tamen magis saecularium passione, scitis jam praemissis studio tamen non articulatis, die altero, primum protonotario, dein domino Busan ablegatio oblata, his sese excusantibus imo deprecantibus, dominus Josephus Raffay, substitutus vicecomes comitatus Zagrabiensis, ad dominum vicebanum Joannem Rauch exmissus, ut ipse ablegationem susciperet. Apud quem diutius commoratus retulit: dominum vicebanum omnino istud suscepturum, ita tamen, ut eidem non alter quam dominus Josephus Magdich (ecclesiae pane enutritus et per illam elevatus, ditatus, hostis tamen ecclesiae apertus) adjungatur, et ex parte cleri ut nullus omnino mittatur, tum quod ipse nulli locum et praecedentiam dare posset, tum quod clerus videretur interessatus, tanquam cum quo negotii plurimum Viennae habituri essent.

(Canonici Zagrabiensis ecclesiae ab ablegatione exmissi.) Obstupuere ad hoc plurimi, status cleri potissimum. Et primum strenue defensum, ex parte cleri aliquem mittendum esse. Quo etiam per saeculares agnito, laboratum per illos, ut saltem canonicus capituli Zagrabiensis excludatur. Quare primum rectori societatis Jesu, dein Paulinis ex parte cleri ablegatio delata, his non acceptantibus, per dominum Josephum Magdich canonicis Chasmensibus, et quidem Georgio Kovachevich lectori, viro egregio, sed constanter infirmo, quique jam septem mensibus continuo lecto affixus decumbebat, pro quo et per saeculares conclamatum, utpote scientes eundem Viennam non iturum, et ipse intra reliquos deputatos, nempe dominum comitem Orsich, vicebanum et Magdich, articulariter inscriptus, addita per protonotarium cautella: non obstante unius vel alterius absentia, sciebant enim impotentem dominum Kovachevich non | [pg. 50.] ascensurum, et pro diurno cuivis fl. 10, dico decem, ex cassa regni ordinati.

(Episcopum aggreditur protonotarius.) Occasione hujus tam apertae contra clerum passionis episcopus partes cleri tuiturus et etiam pastoris munus executurus, dum turpe esse moneret, unius principis, fidei, patriae membra tantis dividi dissidiis, non dubitarunt saeculares praecipue protonotarius aggredi verbis ipsum episcopum, eundemque lacessire.

(Statuta congregationis et acta.) Hac autem congregatione ad secundam Octobris protracta et dissidiis exacerbatisque undique animis terminata, praeter jam recensita in indigenam susceptus dominus Kleffert (sic!) vicecolonellus et comitis bani adjutantius, qui conscriptionem hominum in dictis confiniis perfecerat, uti et dominus Benzoni. Viarum reparatio pro hoc anno soluta, quantum contributionale ad fumum quemlibet in tribus florenis auctum, consequenter 21 florenus a fumo. Dominus Hohnemer magister postae Zagrabiensis pro nobili promulgatus ex noviter obtentis armalibus litteris, dominus Busan et Magdich consiliarii Suae Majestatis promulgati. Ad cives areae capitularis, Novam villam, vicum Latînorum 150 fl. pro contributione impositi. Domino comiti bano suprascripta Suae Majestati praesentanda puncta, data authoritas illa immutandi, si et in quo visum fuerit.

Suprascripti episcopi Segniensis et Bosnensis ad finem congregationis non permanserunt, sed sub eadem, quivis ad sedem propriam rediverunt.

Canonicus Kercselich die 16. Septembris in negotiis Sclavonicis Viennam exmissus, pro constituto die 20. Septembris ut Viennae sit.

Sub congregationis decursu ex Suae Majestatis sacratissimae commissione et mandato domini baronis de Androca per excellentissimos dominos | [pg. 51.] comitem locumtenentem et episcopum praetensio a regni statibus ratione fodinarum Samoboriensium, ab anno adhuc 1714. haerens, revisa, cum data ad Suam Majestatem opinione, domino Androca oblata regnotenus quinque millia acceptare recusante.

Illustrissimus et reverendissimus dominus Josephus Zbisko electus episcopus Vegliensis, praepositus Posoniensis, metropolitanae Strigoniensis canonicus et consiliarius locumtenentialis consilii ad initium Octobris Zagrabiae episcopum visitavit.

Dominus comes Petrus Keglevich anno aetatis 28. apud glotem suam comitissam viduam Draskovich, supremus alias comes comitatus Posegani, et Suae Majestatis consiliarius, nullo masculo haerede relicto, sed duabus filiabus duntaxat, ex sangvinis vomitu die 16. Octobris in Klenovnik obiit. Fuit tyro Jesuitarum satis liber et immoderatus in haustu praecipue. Sed ad res domesticas reddeundum.

Aegerrimo ejectionem ab ablegatione capitularis ecclesiae Zagrabiensis animo tulit et episcopus et capitulum, praecipue cum, ut supra dictum est, episcopo oblata fuisset personae capitularis nominatio. Quare staffetaliter ad Suam Majestatem et cancellarium scriptum eatenus. Rem ad banum delatam, ipse quoque aegre intellexit, uti mihi eotum Viennae existenti apprime notum, hinc et per dominum comitem banum tam locumtenenti, quam et episcopo scriptum, ut canonicus aliquis Viennam ascenderet, qui per banum ibidem ablegatis adjungetur, submissusque idem antea nominatus dominus Woffgangus Kukuljevich ab ablegatis tamen praeventus.

Alia quoque multum laedebant ecclesiae jura, quare necessarium erat submittere Viennam aliquem pro capituli postulatis, et cum nemo videretur mitti posse utilius, | [pg. 52.] prouti nec mitti potuit, suae excellentiae supplicatum, uti ipsa Viennam ascendere dignaretur, oblatis episcopo eatenus duobus millibus. Quae nullatenus acceptare voluit neque accepit, verum in favorem ecclesiae se Viennam iturum resolvit. Compilata ergo per canonicos Patachich et Kukuljevich una cum fundamentis postulationis capituli puncta et Viennam properanti data episcopo.

Primo. Cum visa regulandae nationalis militae necessitate in obsequium principis et patriae procurandam felicitatem, subditos suos ecclesia Zagrabiensis privilegialiter hactenus vigore etiam citatorum articulorum ab omni contributione ad haec usque tempora immunes non sine magno scrupulo et successorum suorum censura Suae Majestati devote immolaverit, ut saltem areae capitularis incolas, tanquam in curiali fundo existentes et ad defendendum archivium publicum, ecclesiam, vigilias item praestandas in vicem canonicorum, olim sub Osvaldo episcopo, consensu Matthiae regis illocatos ad servandam quoque privilegiorum memoriam et vestigium aliquod pietatis divorum hactenus Hungariae regum, non minus vicum Latinorum et Villam Novam, tanquam primum curialem episcopi fundum, secundum autem, Villam nempe Novam, tanquam canonicorum allodia et praebendariorum domus cum ecclesiae servis, incolis videlicet aliquod ad deferenda vexilla, palas supplicationum tempore obligatos, prouti et mundandam ecclesiam,

a contributione immunes servare ultro Sua Majestas dignaretur. 2do. Ut hoc ipsos a quarteriis, condescensionibus militaribus aliisque oneribus exemptos, secundum data hactenus privilegia, conservare et confirmare vellet. | [pg. 53.] 3tio. Ut locum Dubicza, nunc confinium, tanquam ecclesiastici juris et ab ecclesia Zagrabiensi jam 60 annis possessi, e manibus Turcae erepti, defensi, bis erecti, hactenus praesidiano milite provisi, jure perennali aut saltem inscriptitio, erga decem milium fl. Rh. numerationem, eidem ecclesiae conferre non dedignaretur. 4to. Ut exigua ejusdem loci emolumenta tam pro sumptibus hactenus in fl. Rh. 1831. mille in Dubiczam causatis, quam et sub onere in casum necessitatis, sumptibus ecclesiae intertenendae unius compagniae ex subditis ecclesiae aliis. Reparationis item dicti confinii et persolutionis salarii annui commendanti canonico cedendi. 5to. Ut commendans canonicus per capitulum eligendus et banum confirmandus stabali charactere et quidem vicecolonelli insignitus perpetuo maneat, ut hac occasione militari regulae asvescant canonici et pro banderio educendo aptiores reddantur. 6to. Ne ulla dehinc regni ablegatio sine canonico fieri possit, sed unus semper secundum morem hactenus observatum ex parte cleri Zagrabiensis canonicus mittatur. 7mo. Ut exmissus taliter praecedentiam ante vicebanum habeat, cum talem et demonstrent acta regni et praxis dicasteriorum omnium regni Croatiae et Hungariae.

Haec fuere postulata capituli suis respective probis fulta, episcopo consignata. Qui Viennam die 12. Octobris adveniens, ruminatis perspectisque pro | [pg. 54.] summa experientia et rerum usu vidit expedientius fore multoque ecclesiae utilius, si haec secundum etiam litteras a capitulo secum allatas canonico Balthasari Kercselich Viennae reperto agenda traderet, agente enim illo minus habebitur pro interessato episcopus, consequenter consuletur in pluribus et consultus plus prodesse poterit, quam immediate agens, magisque hac ratione ecclesiae prospicere. Quod et eventus docuit.

Interim eodem die et suprascripti ablegati regni Viennam comparuerunt, qui dominum domitem banum praeoccupantes variis utinam non sinistris informationibus a cleri parte abalienârunt. Inter alia mihi ignota, haec certissimum referentes: 1mo. Clerum omnium dissensionum causam et originem in congregatione fuisse et studuisse ut regulationem impediret, imo se scidisse a regno. 2do. Episcopum in publica congregatione regni turpe regnum et status turpes appellâsse, status autem similibus asvetos non esse. 3tio. Capitulum disputâsse omnia, imo contra nobilibus jura egisse, dum nobiles sessionis unius taxandos proposuit. 4to. Ab ablegatione exmissos esse tanquam interessatos ratione Dubiczae et dicandorum suorum hominum, et regno esse liberum, hunc vel alium deputandi, talemque libertatem, quod iisdem comes Adamus Bathyani Croatiae banus, parens bani praesentis, indulserit, non decere autem neque sperare status ut filius parentis sui statuta abroget, et si hoc nihil spei relinqui statibus. Intellecto autem ex domino comite bano, canonicum Kukuljevich evocatum | [pg. 55.] esse, excusationem supeditârunt, bano liberum non esse, publicas regni constitutiones et articulos immutandi.

Interim et dominus canonicus Kukuljevich Viennam appulit, qui a domino comite bano non adeo benevole susceptus, ex mox dictis rationibus,

obtinere apud illum non potuit, ut regni ablegatis conjungeretur. Bano resolvere nolente, quamvis potente, cancellaria Hungarica censebat, ante omnia resolvendum esse tam de exmissione canonici ab ablegatione, quam et de praetensa a vicebano praecedentia. Comes autem banus ab ablegatis regni nescio quas informationes habens, cupiebat omnimode ab his postulatis praescindendum, eatenusque requisivit et capitulares canonicos Kukuljevich et Kercselich et ipsum excellentissimum dominum episcopum. Qui consideratis ecclesiae, praecipue quoad Dubiczam, magis momentosis prioribus a capitulo petitionibus, gratia item apud regiam Majestatem domini comitis bani, intellecto quoque ab amicis pluribus, Suam Majestatem de capitulo sinistras accepisse informationes, ne plane inimicum comitem banum habeat ecclesia, ab his duobus ergo praesciderunt et dissimularunt, et dominus Kukuljevich tanquam res ecclesiae promoturus, ex parte capituli, cum domino Kercselich Viennae manserunt.

Ergo concinnatae utrinque postulatorum repraesentationes, et primum domino comiti bano exhibitae, qui capitularium repraesentationem dominis regni ablegatis communicavit, non autem vicissim. Illi ut ex illa subjectos ad contributionem subditos et praediales ignobiles viderunt, narratae bano scissionis cleri confirmationem sumpserunt asserentes, cur hanc subjectionem clerus ipsis non aperuit? cur in regno non publicavit? | [pg. 56.] Quod domino comiti bano videbatur omnino magnum, quamvis ex suprascriptis rationibus nec potuit nec debuit id clerus fecisse, uti consideranti patebit. Ergo subjectio ista, per ablegatos interpraetata pro jure nullo, quin summa injuria, quod a saeculis hactenus subditos aliorum oneratos clerus tenuerit, suos autem exemptos, hocque locumtenentiis immo et banali officio per episcopos Zagrabienses olim gestis attribuebant. Quibus comes banus assentiri videbatur. Quamvis comes cancellarius Leopoldus Nadasd et cancellaria universa hanc subjectionem pro argumento homaggii erga principem et patriae commodum accepissent et ecclesiae patronos se maximos demonstrâssent et effective fuissent, ut cancellario non existente ac protegente, spes omnes interclusae fuissent.

Dominorum regni ablegatorum videbatur scopus finisque esse et cura maxima contra clerum agere. Hinc in responsis erant assidui, in repraesentationibus astuti. Canonicum stabali charactere in commando Dubicensi, immo neque Dubiczam penes illos permanere posse, contendebant 1mo. ratione scissionis et disunionis animorum, quae disunio nec fecit hactenus nec factura est, in omni regulata republica bonum effectum. Scissionem autem deducebant ex inaequalitate status clericalis et laicalis, qui id nunquam aequo tollerabit animo. 2do. Sacerdotum curae templa non arma commissa esse, consequenter tractet sua templa sacerdos. 3tio. Confinia regno jam per Leopoldum imperatorem data fuisse. 4to. Per canonicum nunquam bene militare servitium praestandum iri, tum ratione permutationis frequentis per capitulum fieri solitae, tum ratione incapacitatis plurimorum, cum et ratione impotentis poenae in casum defectus, quis enim personam ecclesiasticam | [pg. 57.] arestet? in vincula ponat? processum faciat? 5to. Ratione gravissimi oneris ad regnum eatenus redundantis, quoniam talem canonicum, ut bellare contra christianos principes impotentem semper alius supplere debebit, et consequenter ipsi perpetua pax et domi stertitatio aliis aeternum onus imponendum iri. Haec scriptis satis

fuse repraesentabant. Verbis autem addebant incommoda multa inde secutura et quod haec mens non nisi duorum aut trium Zagrabiae canonicorum esset.

(Cleri responsa.) Ad haec omnia egregie per canonicum Kercselich responsum fuerat. Et quidem ad 1. haud timendam esse praetensam animorum discordiam, quin pacem potius et felicitatem patriae, dum et ecclesiasticus status non modo conservare patriam erit obligatus, sed et eidem prospicere, immo tanto magis quo et commoda aliqua se inde habiturum conspiciet. Si enim regulationis universa utilitas equestri tantum statui attribuenda veniat, non est, cur etiam clericalis status non participet, praecipue cum confessione dominorum ablegatorum praecipua pars salarii obventura sit ex dicandis primum ecclesiae Zagrabiensis subditis, sine qua nullatenus sequi posset optata regulatio. Accederet dein, quod legali via annulata ecclesiae privilegia non sint, sed exigente ita Suae Majestatis servitio et patriae totius emolumento, sponte arbitrio Suae Majestatis subjecta, ut clerus vivens ac subjiciens apud posteros excusationem a censura habeat, quod gratis suos homines immolasset, congruum fore, ut ex horum contributione in clerum redundet aliquid. Dein quod hactenus ex clero unus aut | [pg. 58.] duo prouti ferebant tempora, militem et commendantem egerit, nunquam secuta est disunio neque animorum discordia, quo ergo fundamento timeri nunc debeat? Ad 2. Templorum curam omnino sacerdotibus esse, arma vetita, sed dum conjungi possunt caetera, quid impedit profecto in defensam patriae, religionis, sui ipsius, et clero arma sumere, neque negatum hactenus. Immo cur olim cum regibus exiverit clerus? Cur banderia dederit? Cur hodiedum Zagrabiensis ecclesia dare debeat? Cur inconveniens futurum non erit, uti nec hactenus fuerat, ut contra Turcam ex clero banderium ducat canonicus, ut militet, ut occumbat, inconveniens autem futurum, ut in loco Dubicza, a clero obtento, reparato, sine omni errore hactenus laudabiliter administrato, permaneat. Profecto si dominis ablegatis salus patriae bonumque publicum in corde sunt, ut capaciores pro regendis banderiis (quae tamen, ut per canonicos regantur, insistunt) efficiantur canonici, ipsi supplicare deberent, ut Dubiczae excolantur per illius uti hactenus administrationem. Ad 3. Qvamvis Leopoldus reliquorum confiniorum administrationem regno concrediderit, Dubiczae tamen nullam facit mentionem, quin ecclesiae illam esse Zagrabiensis innuit. Uti apparebit ex ipso Leopoldino diplomate, quod productum cuperet clerus ad responsionem rationis per dominos ablegatos inductae. Si autem ex voce confinia universa ad regnum spectare praetenderetur, mirum cur confinia generalatus tam Carlostadiensis quam Sclavonica haud hactenus regnum non tenuerit? aut nunc sua esse non praetendat. | [pg. 59.] Ad 4. Tam bene per capacem canonicum quam per alium administrari Dubicza poterit, uti et hactenus. Et hanc novam exercitii militaris normam tam bene addiscere poterit canonicus, quam alter quispiam. Immo in praesenti ac actuali domino commendante barone Adamo Patachich canonici Zagrabiensis melius quis exercitium caleat, dominus colonellus Kleffeldt testimonium praebeat? an etiam Dubicenses confiniarios alios non superent, idem fateatur. Caeterum si puniendus veniret vicecolonellus canonicus, puniri poterit gravius coeteris, depositione et privatione officii. Ad 5. Contra Christianos principes bellare non poterit canonicus, bene contra paganos.

Quod inde regno praejudicium? fors non invenietur virorum capacium ullus, qui supplere illum illiusque stipendium trahere velit? Si de hoc diffidit regnum, capitulum se obligat, quod occasione tali idoneum egregiumque virum substituere et praesentare paratum sit. Caeterum praeter haec alia etiam quibusdam clam communicata a clero fuere, ut 1. videndum, an ita regni sint confinia, ut regnum supponeret et jure naturali cur regia non essent. 2. An expediat ita tradi regno ut clerus ejiciatur et datae quaedam Leopoldi ad capitulum litterae occasione rebellionis Frangepano Zrinianae. 3. Praesentatum, si regi, uti profecto est, regni salus cordi est, an non praestet, ut confiniis vicina bona habens capitulum et episcopus una cum his suis hominibus in casum necessitatis succurere obligentur. Quibus fusius deductis | [pg. 60.] et Suae Majestati praesentatis constituta fuit ex gravibus viris commissio, quae universa discuteret et examinaret. Quae ipsa commissio in longum protracta est et mense primum Januario anni sequentis 1750. habita et terminata. Proinde ad sequentem annum residua hujus relationis differenda. Manserunt ergo tam regni quam cleri ablegati Viennae una cum excellentissimo domino episcopo, annumque Viennae terminârunt.

(Promotiones capituli factae Viennae.) Existente Viennae episcopo promotus ad episcopatum Bosnensem canonicus Thauszy, bullis Roma obtentis, cum mense Novembri beneficia sua resignâsset. Die 19. Novembris promoti fuêre Viennae in archidiaconum Goricensem baro Adamus Patachich, hujus archidiaconatum Vasca obtinuit canonicus Nicolaus Magdich, canonicatus vero collatus est Josepho Mikinovich parocho Gradacensi. Parochia hujus oblata fuerat domino Joanni Mihanovich parocho sancti Georgii in Aquis, sed isto gratias agente, collata est Matthiae Petrovich capellano Dernensi. Domus in area capitulari domini episcopi Thauszy collata est canonico Balthasari Kerеselich. Mortuo 8. Novembris domino canonico Chasmensi Gregorio Igerchich, canonicatus ejusdem collatus est Joanni Paxy parocho Dernensi, citra capituli candidationem. Hoc eodem anno in horto episcopali, vicus Latinorum, piscina elaborari cepta est ope subditorum et laboratorum. Item ad sanctum Rochum murata culina e fundamentis erecta et posita.

[pg. 61.] Baro Trenck in suis carceribus Moraviae obiit, cujus Sclavonica bona appraehendit camera. Comes quoque dominus Petrus Keglevich, Ladislai filius in Klenovnik die 16. Octobris, ex sangvinis vomitu, aetatis anno 27. obiit, nulla relicta prole mascula. Fuit supremus comes comitatus Posegani.

In vicinis provinciis Stiriae, Carnioliae, Austriae magna in politicis et militaribus reformatio. Sed nec loci hujus est, nec probate nobis perspecta.

Eminentissimus dominus cardinalis à Kollonich archiepiscopus Viennensis die 22. Octobris jubileas ut ajunt primitias suas Viennae in cathedrali sua magno apparatu coram Suis Majestatibus, tunc per illum prandio acceptis, habuit. Celebranti adstiterunt archiepiscopus Colocensis comes Nicolaus Csaky et episcopus Vaciensis pallio gaudeus comes Altham, adfuerunt ex episcopis Nitriensis, Zagrabiensis, Neostadiensis, Belgradiensis, Jaurinensis aliique plurimi.

Canonicus Georgius Reess in abbatem beatae virginis Mariae de Bellasztena promotus est.

(Restauratio comitatus Zagrabiensis et Crisiensis. Commissio ordinata.) Eodem isto anno 1749. Zagrabiae die 5. Martii sub praesidio banalis locumtenentis comitis Ludovici Erdoedy fuit regni congregatio, in qua expirante indulto regio, ut dominus Josephus Magdich tabulae judiciariae assessor, una et ordinarius vicecomes comitatus Zagrabiensis esse valeat, in ordinarium vicecomitem electus est dominus Sigismundus Bussich, in substitutum dominus Josephus Raffay, in notarium dominus Mathias Nicolaus Messich, ac hujus loco factus judlium dominus Josephus Zaverszki. Confirmatisque comitatus Crisiensis vicecomitibus (quos vide pag. 24.) in conferentiarum secretarium ordinatur dominus Antonius junior Bedekovich, filius Balthasaris olim protonotarii, tum et vicebani. Ordinata commissio, quae vigentibus inter utramque jurisdictionem differentiis finem imponat, et in quibus coalescere non posset, pro decisione principi submitterent. Ad quam mixtam commissionem ex parte regni denominati fuere baro Adamus Patachich, protonotarius Naisich, Josephus Magdich, et pro actuario Mathias Messich. Vide supra folio 28. et sequentibus.

[pg. 61. continuata.) *(Statuta tria.)* Statuta insuper condita sunt sequentia. 1. Reincorporatorum inferioris Sclavoniae comitatuum ablegatis sessionem nequaquam post vicecomites hujates, Zagrabiensem videlicet, Varasdinensem et Crisiensem, sed juxta senium promotionis competere ac imposterum admitti. 2. Delinquentes ac criminaliter attractos expensas magistratuales praestare non teneri. 3. Juxta elaboratam ideam vias esse reparandas de quibus fol. 33. 4. Universitatem campi Turopolia juxta puncta praescripta semet in suis restaurationibus regulare debere.

(De campo Turopolia.) Universitas campi hujus, olim campi Zagrabiensis et Castri vocata, a Bela IV. qua Sclavoniae duce postea Hungariae rege ab eodem Zagrabiensi regio castro exempta, suisque gaudens privilegiis, instar communitatis regitur, proprium habet magistratum, in commune bonum consulit, judicia servat, jus item gladii, tellonii, nundinarum et fori in Goricza. 12 constat nobilibus assessoribus magistratus, quorum unus et caeterorum praeses, vulgo spanus, alias comes terrestris dicitur, per regales ad diaetas vocatur, uti et ad congregationes regni Croatiae per publicatorias, habet sub se vicespanum ex assessoribus, qui plerumque illiteratus est, praeestque montanis ad Dubranecz partibus, notarium, capitaneumque ex assessoribus. Spanus judex omnium est ordinarius, ad hunc instantiae, revisionis summariae vel etiam processualis pertinent, omniaque regiminis. Apellatur ab eo ad sedriam comitatus Zagrabiensis et hinc ad tabulam banalem curiamque regiam. Communitas habet aeque officia, ut fiscalis perceptoris, sylvanorum etc. Aggregant in sui medium exteros potiores potissimum regni, utilisque est aggregatio ob sylvarum glandinationisque usum, ut haec a comitibus ipsis expetatur. Restaurandi magistratus dies est 13. mensis Decembris. Singuli de communitate ad diem hunc confluebant. Promoveri cupientes aesculentorum et vini largiori oblatione mereri oportebat, ut promoveatur. Hinc poti festo sanctae Luciae confluentes ad Lukavecz, arcem ipsorum et magistratus restaurandi locum, ubi plerumque rixae, clamores, verbera intra confluentes eveniebant, dum pars hunc pars alium promovendum clamabat, pugnis aliisque sustinebat promo-

vendum, vi ad sedem locumque occupandum trahendo, aliis eundem retrahentibus per capillos vestiumque dilacerationem, ac saepissime per verbera ipsa. Sustulerat prohibueratque inauditum hunc electionis modum banus Josephus Esterhazy, at post banatum ejus plus ambientium promoveri opera, quam sua sponte relapsi ad praemissa sunt. Et superiore anno, cum dominus Georgius Ligutich, quem pars in | [pg. 61. continuata] spanum volebat, a parte sibi adversante decalvatus fuisset, vestitu privatus, satisque percussus, effecit apud status, ut dehinc magistratus restauratio penes assessores esset, neque singuli ex communitate, sed ex singulo pago bini, per coeteros electi, ad diem restaurationis accederent suffragiaque dicerent suorum principalium, quod ipsum etiam observaretur.

Francisci Tolnay e comitatu Castriferrei, Georgii Turjak et familiae Chegetek nobilitas per status in hac congregatione fuit recognita.

(Initium discordiarum in Croatia intuitu regulandorum confiniorum.) Secunda regni congregatio pro die 10. Septembris Zagrabiam per antedictum comitem locumtenentem et praesidem fuit indicta, ob nescio tamen quas causas ad 16. Septembris ita protracta, ut nihil fere ageretur, quamvis privatae conferentiae habitae fuissent. In hac ergo memoranda Croatiae congregatione. Postquam superiori anno lectis bani litteris illis, quibus e Belgio reduces laudabantur, acceptatumque fuisset supra dictum militare exercitium, atque ad illud condiscendum Venceslaus Kleffeld vicecolonellus a bano missus. Postquam item de reddeuntium e Belgio accomodatione, quod hi cognati, affines deorum Croatiae essent, cogitaretur, ne videlicet stertitare domum abire eos oporteat. Postquam propriorum filiorum ex lucro per stipendia habendo accomodatio cordi esset pluribus, ab astuto Kleffeld perfacile horum hominum discordias, avaritiam, ambitionem et rerum politicarum ignorantiam observante, uberiusque ab Adamo Patachich et Wolffgango Kukuljevich canonicis Zagrabiensibus informato de cujuslibet genio, ipse singularius vicebanum Joannem Rauch coluit observavitque, cum eodem de regulandis egit banalibus confiniis, filii sui Pauli promotiones aperuit, merita quae habiturus apud aulam esset exaggeravit, tam sibi, quam et Francisco Kussevich, regni cassae perceptori exactorique. Quibus rebus utrumque involvit, ut hic fundos scripto exhiberet, ex quibus denominandorum officialium pro banalibus confiniis emergeret, videlicet tricessimas medias, Transcolapianorum dicas aliosque infra ponendos. Alter sive vicebanus Rauch hoc ipsum bano per litteras proponeret, ut semel negotio intricatus resistere nec posset nec vellet ex bani respectu suaque ambitione. Laudavit sibi repraesentata a Rauchio banus, promittens quaeque possibilia, quin locumtenenti suo et protonotario Naisich haec ipsa per litteras banus commendavit. Itaque agente omnia activo Kleffeldio, singulaque singulis promittente, ut singulorum passionibus, spebus alluderet, die 20. Julii per quosdam tantum privata agitur conferentia, videlicet: locumtenentem, ignarum rerum omnium Klobusiczki episcopum, qui paulo antea in regnum ac dioecesim advenerat, [ut fol. 16.] vicebanum Rauch, | [pg. 61. continuata) Naisich protonotarium, Josephum Magdich, Joannem Busan, Josephum Raffay, perscribiturque bano optata regulatio ea quidem lege, ut officiales omnes per banum regnumque crearentur. Quod ut certum putabant fierique posse dicebat Kleffeldius, ita saturandae privatorum interessentiae, cum officia militaria

per se vendenda crederent, semet in aeternum providisse praedictae regni columnae credebant, officiisque politicis nunc primum per se ponendum lumen et honorem jactabant. Profecto Adamus Naisich, cum ad me eatenus informandum venisset, tanquam existenti ad latus episcopi, anterioraque jactasset cum exaggeratione elevandae politicorum potentiae, egove istud nunquam eventurum reposuissem, me ut minus intelligentem damnabat et arcana non penetrantem. Hoc omnino futurum ad invidiam universarum aliarum rerumpublicarum totiusque Hungariae, nec difficultare Kleffeldium. Fateor hucusque, ex praejudiciis haustis, opinione valebat apud me Naisichius, credidique regni basim illum esse, sed a mox relato sermone debilitatem ejus perspectam habui. 2. Ut in subsidium exolvendorum officialium per Majestatem Suam 34000 fl. annue penderentur, fundi item occulti applicarentur.

(Regulatio acceptata.) Banus his acceptis ad se litteris Majestati proponit: effecisse se, ut Croatae regulationem confiniorum orarent. Placuit Majestati Suae propositio, totumque rei meritum bano attributum. Itaque rescribit banus, quam grata acceptaque fuerit Suae Majestati statuum petitio, velleque Majestatem, ut duo pedestria regimina, quorum quodvis 4000 viris constet, erigerentur, ac insuper centuriae sex equitum, quae ad accuratam exercitii normam instruantur. Stabales officiales a Majestate Sua, reliquos autem a se qua bano constituendos, statuum attamen habiturum se commendationis reflexionem. Majestatem in succursum officialium exolvendorum petita 34000 fl. ex aerario dare non posse, viderent itaque status, ut ex occultis illis fundis valeant pro obsequio principis contentari. Submisitque illico schema salariorum cujuslibet, efferens annue summam fl. Rh. 55432. Habito responso considerari inceptum de re antea negligenter acta. Revocare eam fuit impossibile causa honoris existimationisque singulorum. Quid consilii? suspirabatur. Elusos se suosque affectus videre singuli, habita 14. Septembris est conferentia banoque rescriptum, impossibile esse ut tantam summam regnum conflare valeat, petitumque ut adminus eam restringere liceat, quod Kleffeldius non curabat, bene cogitans, implantatam semel arborem crescere. Hinc ipse initium tantum et regulationis fundamenta procurabat, accessoria eventura sponte prudenter praesagiens. Quare nec reduces officiales e Belgio dimisit domum, sed penes se servabat Zagrabiae, ac in regnicolari domo condiscendo militari exercitio discipulos, suique veneratores habuit, universa per eos resciens, quae dicta actave fuissent. | [pg. 61. continuata] Quin a bano perscribi comiti locumtenenti procuravit, Majestatem Suam sequenti anno militare campamentum servituram, et velle, ut ex banalibus confiniis duo millia adminus in eodem sint, exercitium coram se productura. Qua vulgata sub regni congregatione decurrente epistola, aliud non supererat, quam cogitare de mediis exolvendae militiae.

(Assumitur onus exolvendae militiae banalis.) Itaque status neo regulandae militiae, stipendiorum exolutionis onus assumunt per articulum eatenus conditum, et Wenceslaum Kleffeld vicecolonellum ac bani in Belgio adjutantium propter testatum in nationalem militiam occasione ea affectum in regni hujus indigenam recipiunt, hospitium in regnicolari domo ultro offerunt et a bano projectatum schema ad fl. Rh. annue 31272 reducunt, adeoque ducto calculo necessitates regni una cum hac exolutione exportarunt fl. Rh. 60364. Quoniam necessitates regni fecere 29092 fl.

(Novi fundi.) In praemissae summae 60364 fl. exolutionem: 1. Ad fumum singulum dica posita fl. Rh. 22 allaturi summam in Rh. 37846. 2. Administratione tricesimarum ad statum legalem reducta existente, ut auctio juxta ineundas cum administratione rationes incassaretur impositum. 3. Ut omnia hactenus taxata tantum et nondum dicata loca praevia conscriptione in fumos redigantur. 4. Transcolapiani omnes a Kamenszko usque Topolovecz ignobiles domatim fl. 1 taxati sunt. Libertini autem Transcolapiani propter sterilitatem per xg. 30. Subditi vero et cameratica bona ultra 300 fl. hactenus praestitos alios 300 contribuerent. 5. Vinicolae per processuales intra bis quindenam conscriberentur. 6. Ignobiles, nobiles uxores ducentes ad fumos reducerentur. 7. A molis in Dravo fl. 2, in Savo fl. 1 xg. 30, in Colapi fl. 1, in reliquis porro fluviis a primae clasis rota xg. 30, a secundae 15, tertiae $7\frac{1}{2}$ exolverentur. 8. Emolumenta confiniaria utpote boves divisionales, fiscalitates, glandinatio, educilla, tellonia, navla, molae ad praeinsinuatam exolutionem applicarentur. Hortis tantum, foeno, avena, tritico, passualium expeditionibus penes officiales et commendantes relictis. Praemissorum consideratione facile perspicies lector, quae intra singulos schismata, quae dissensiones evenerint. Novitates has detestabantur singuli, ruptaque hic est illa vetus animorum Croaticorum concordia, universae subsequae dissensiones, odia, tumultus, descriptiones promanant. Altercationes, clamores impossibile est describere. Premebat confiniorum commendantes privari divitiis, ex puncto 8. Transcolapianos novo subjici oneri.

(Magnatum sensus.) Duo intelligentiores offendebant. 1. Rem tanti momenti eousque actam fuisse per privatos privatasque conferentias, neque hactenus | [pg. 61. continuata) congregationem fuisse celebratam. Quod magnatum fuit, ac praecipue baronis Stephani Patachich, qui bano delatus gratia ejus cecidit elususque turpius, ut infra videbitur. 2. Quod ante dicta, ut taxatis Transcolapianorum, antea taxatorum in fumos reductio, emolumentorum confinii usurpatio, authoritate quasi privata sine bani et reginae praescitu illico praescripta impositaque fuerint, et haec maxime clero urgente. Profecto ex mox dictis illud adeo praedicatum 1755. et 1756., quorundam praepotentiae nomen originem accepit Wolffgango Kukuljevich tum statim praepotentiae arguentis eos, qui conferentiam illam 20. Julii factam constituebant. Quod praepotentiae nomen adeo inhaesit audientium menti, ut postea celebre evaserit.

(Cleri item.) Clerus praediales suos et decimalistas vigore privilegiorum tuebatur, neque vel taxandos admisit, ut supra libertinorum habita sit ratio, de praedialibus et decimalistis nil expressum. Hoc vero potissimum ideo, ne praepotentiis Rauch, Naisich, Busan et Raffay, clerus subactus videretur, meritaque allegent sua, quod illi privilegia episcopi et capituli annullâssent. Quare post longiores tricas (supra a fol. 49. attactas) ablegatio modalitate ibi descripta Viennam ordinata est. Cui commissum, ut jus creandi supremum capitaneum ex privilegio Mathiae regis 1477. regno confirmaretur. Lusit hic nescio quid Naisichius. Viennae interrogati, quid hoc esset supremus regni capitaneus? respondere nesciverunt. An sit bano superior? an idem sit ut supremus militiae praefectus in Hungaria, Bohemia etc. interrogabantur et tacebant. Episcopus Klimo rem hanc ex me habere voluit, respondi, me in hac providentia ignorare. Cepit acutus vir vim responsi, meque laudavit. Attamen pro privata eruditione sua tametsi ur-

geret informari, me aliquando haec praestiturum reposui, nunc p nullatenus.

(Quid olim regni capitaneus.) Sane Mathiae tempore nil fuit quam is, qui ad insurgendum, exercituandum nobiles compelleret, ade exequentis vice fungebatur. Deinde diversimode considerabatur, ac ex supremus pro capite quasi militiae confiniariae cepit considerari, praec postquam bano titulus iste consveverat attribui. Et occasione hac in ipsa et dicasteriis fuit consideratum. 2. Ut instar aliorum proprietario vicecolonellos et supremos vigiliarum praefectos banus valeat nomi 3. Confiniorum commissarium erga bani candidationem regnum elig 5. Districtus Kuttinensis comitatui Crisiensi incorporaretur. 6. Bona niano-fiscalia maritima communibus oneribus subjicerentur. Aliaque rius fol. 47. descripta. Insuper commissum, ne consilium bellicum u majorem, quam hactenus habuisset, in eadem confinia activitatem ha 2. Ut soli nativi accomodentur. 3. An emolumenta Dubicensia a cap controversa inter reliqua connumerari? et commando Dubicense p unum ex canonicis ultro relinqui debeat? a bano definiri peterent. 4. mercii ad vicinas provincias aperturam. 5. Ne profugi ex regno ad g ralatus recipiantur. 6. Ut vicebanatui diplomatice in perpetuum | [pg. continuata] conjungatur officium supremi comitis comitatuum Zagrabi et Crisiensis. 7. Ut superius memoratae mixtae commissioni, quae ad casus sub gubernio Suae Majestatis pure indagandos, nullatenus a decidendos restricta fuerat, prior activitas aperiatur. Coetera superius liter sunt notata, ut per me acta Viennae.

(Locumtenens confirmatur.) Hac eadem congregatione collatam a comiti Ludovico Erdoedy locumtenentiam princeps ratihabet per suum ciale rescriptum, absque tamen consequentia denominandi amodo per l locumtenentis.

(Nobiles novi ubi de Juliana Hohnemer.) Joannis Neuffczer c liarii prius in camera Posoniensi baronatus publicatus. Item armales phani Markovchich secretarii apud comitem olim banum Joannem kovich, dein cancellarium Ludovicum Batthyan, tum apud modernum ba Carolum de Batthyan, cum eodem in Belgio etiam existentem. Jo Hohnemer, postae Zagrabiensis magistri ac senatoris, patri fratrique sepho aeque, ex-Jesuitae, a filia Juliana procuratae. Ista a divitiis ce mercatori olim Josepho Zibeneg seni jam, amore deliranti, in aetate rum 17 nupserat, formosa valde, multosque habens amasios. Paulo vidua effecta et haeres amplissimarum facultatum, cum a multis ob for et pecunias expeteretur, baroni Kulmer in Stiria nubit et antedicti males exolvit. Thomae demum Chihor sunt publicatae. Ordinatum qu fuerat, ut banderia atque ad ista spectantes homines conscriberentur. consulte profecto sive quaesita auctio contributionalis fundi conside sive periculum, ne et hi ad confinia vel regulationem trahantur. animadversum, effectu conscriptio caruit.

(Vicetavernicus ordinatus sine effectu.) Quia tam liberarum r rumque civitatum cives, quam et procedentes coram civilibus his n stratibus exposuissent; ex defectu subjectorum idoneorum in magistra justitiae administrationem nullam esse. Praeterea sedes tavernicales ta

instituti neque de iis constare singulis, cum a magistratu cellarentur, neque singulis justitiam ex appellatione sitientibus ea esse media, ut ad sedem tavernicalem progredi valeant, ideo jubente Majestate dominus comes tavernicus Franciscus Esterhazy vicetavernicum pro his in Croatia civitatibus nominavit dominum Josephum Raffay substitutum comitatus Zagrabiensis vicecomitem, ac ut is singulas quaslibetve causas per magistratuales judicatas semper revideat, revisas tavernico referat, qui suo non contentaretur judicio, ad curiam appellantem admittat. Saluberrima dispositio facto domino Raffay evanuit. Is enim salarium sibi resolvi ac de eo assecurari dum voluisset, causas antea revidere nollens quam mercedem haberet, magistratus per cameram Posoniensem sese ab onere solvendi vicetavernici eximentes, tavernico aeque ex salario suo resolvere sibique subtrahere nil volente, Raffajo solis taxis et judiciariis contentari renuente, res omnis evanuit. Ladislaus Szale pro sua garrulitate | [pg. 61. continuata] hanc sibi attribui vult gloriam, quod ipse Raffajum amovisset, magistratuumque ignorantiae ac interessentiae tegendae, ultro occasionem servaverit.

(Segniam mittitur commissarius.) Segniensium continuis lamentis mutuisque odiis permota Cancellaria Hungarica ad inducendum intra eos ordinem, regulam magistratualisque civilis normam, praefatum Josephum Raffay, iisdem commissarium hac lege dedit et magistrum, ut is intra eos anno integro consideat, doceat docenda, informanda informet, habiturus ideo ex cancellariae regiae Hungaricae cassa fl. Rh. 1000, quos etiam recepit. Nullo suae exmissionis et magisterii effectu.

(Qui fuere generales.) Post resignationem gubernii generalatuum Crisiensis et Carlostadiensis, quamvis creditum speratumque sit, comitem banum successurum, attamen immediate consilio aulae bellico sunt subordinati, et Carlostadiensis baro a Scherzzer egit commendantem, Crisiensis antiquitus Varasdinensis comes Marquiere fuit generalis.

(Patachich emit Novigrad.) Baro Stephanus Patachich olim et memoria nostra miser ac per Lambergarianae comitissae legata, bonis Glogovecz, a Suvich successive relutis, item Besanecz potitus, adeo per commando Kostanicense facultatibus crevit, ut ultro summas capitales notabiles variis elocatas, reluta bona in campo Varasdinensi Vidovecz, superiore anno dominium Novigrad supra Carolostadium ab ordine Theutonico cum relutis ab aliis ibi adjacentibus pro 52 millibus fl. emisset, in eodem post consensum regium per statutionem firmatus. Pro eodem jus gladii et tellonii in hac regni congregatione fuit promulgatum. Item jus juris patronatus parochiae illius, et quia annis singulis 500 fl. ex dominio illo ad capellam sancti Josephi juxta Carolostadium dare obligaretur, abbatiam ex iis fundare intenderat. Sed talis per se fundandae abbatiae jus patronatus a principe obtinere nequiens, Franciscanis provinciae sanctissimae crucis supplicantibus fundationem reliquit.

(Sermage Petrus comes.) Petrus Sermage, filius Josephi ex Juliana Moscon, hoc anno comes est resolutus, ejusdemque diploma in congregatione regni sequenti anno habita Zagrabiae die 23. Februarii fuit promulgatum. De familia hac Sermageana videas scripta infra fol. 530. et sequentibus.

(Levachich nobilis.) Carolus Georgius Levachich ex insula oriundus aeque armales obtinuit, sequenti anno publicatas. Hujus cognominis fuere

olim in partibus Zagorianis nobiles, ut ipse e monumentis erui, praedictus tamen ex insula est. Uxorem duxit Juditham Hranilovich, per quam affinis multis factus est et possessionatus redditus. Ipse primum fuit furerius in Varasdinensi generalatu, expost Agriam est profectus ad juris studia. Ivit ad Belgium cum nationali militia pro auditore, inde reversus causas agere cepit. Expost notarius civitatis Varasdinensis, inde Zagrabiensis civitatis senator, 1758. factus tabulae judiciariae notarius et ejusdem 1763. mense Majo assessor.

[pg. 64.] **Annus domini 1750.**

Episcopatus excellentissimi domini episcopi III.

(Jubilaeum indicitur cum nova conditione.) Sub finem prioris anni more solito Romae a regnante pontifice Benedicto XIV. jubilaeum promulgatum est et per brevia fideles ex universo orbe Romam vocati. Ad lucrandas autem remissiones necessaria fuit confessio delictorum, generalis de consilio, visitatio quatvor basilicarum urbis per continuos vel interpolatos dies XXX. pro Italis, pro aliis autem nationibus per dies XV., orationes pro orthodoxae fidei exaltatione, principum concordia etc. et tandem communio. Quae postrema cum de praecepto addita sit, novum a pontifice hoc accessit praeceptum, cum sub aliis hactenus communio consulta, non autem praecepta, fuisset.

(Commissio mixta perdurat. Novus tabulae banalis assessor.) Zagrabiae perdurante adhuc commissione intra regnum et generalatus Varasdinensem et Carolostadiensem, incoata pro more banalis tabula die Lunae post dominicam primam Epiphaniae, in qua plures incoati et terminati processus. In locum domini Stephani baronis Patachich, sponte resignantis assessoratum hujus tabulae, obtinuit et juramentum deposuit dominus baro Theodorus Ratkay, alias Ratky.

(Redditus ablegatorum. Reess in abbatem benedictus.) Sub finem Januarii redeunt Vienna ablegati tam regni quam et capituli, uti et ad initium Februarii sua excellentia episcopalis. Quae dominica quinquagesimae benedicit in abbatem in capella arcis sancti Stephani dominum canonicum Georgium Reess. Dato etiam opiparo prandio pluribus hospitibus et admissa ad noctem saltatione. | [pg. 65.) Publicum etiam ut ajunt ballo cum mascheris erat admissum in domo regnicolari, imo Germanico idiomate fecerunt recitaruntque actionem quamdam. Primi viri uti generalis comes Petazzi, comitissa locumtenentis uxor et diversi officiales et domicellae. Quae tamen res probationem omnium non habuit.

(Novi in confiniis banalibus officiales.) Antequam regni congregatio celebrata fuisset, Zagrabiae in domo regnicolari majorique palatio sub tubis et tympanis promulgata nova confiniorum regulatio et officiales novi adstantibus pluribus pro hoc actu invitatis et quidem excellentissimis dominis locumtenente comite Ludovico Erdoedy, sua episcopali excellentia, domino comite generali Petazzi, domino vicebano aliisque plurimis ex statu equestri et ecclesiastico. Nominata regimina duo, Glinanum videlicet et Kostanicense, quorum proprietarius esset dominus comes banus. Primi regiminis Glinani videlicet promulgatus colonellus dominus baro Stephanus Patachich,

ejusdem vicecolonellus dominus Balthasar Bussich, simul et commendans Zrinanus, supremi vigiliarum praefecti dominus Wolffgangus Jellachich et dominus Nicolaus Fridericus Gerlichich, una et granateriorum commendans. Regiminis autem Kostanicensis colonellus dominus Georgius Pogledich, vicecolonelli dominus comes Christophorus Orsich, Jeszenovicensis una commendans, dominus baro et canonicus Adamus Patachich commendans insimul Dubicensis, supremus vigiliarum praefectus dominus Ladislaus Plepelich, post hos capitanei 18 regiminis utriusque, | [pg. 66.] totidem oberlaitinantii, totidemque unterlaitinantii, et regiminum vexillifferi sex. Qui neopromoti officiales omnes a submisso Vienna supremo vigiliarum praefecto domino Antonio Szetwitcz exercitium novum militare condiscere debuerunt et scholas suas in domibus regnicolaribus habuerunt.

(Nota bene.) Intra capitaneos pedestres fuere comes Michael Nadasd cancellarii filius annorum fors 14, cujus compagniae administrator dominus Josephus Zebich cum titulo capitanei, Comes Josephus Erdoedy locumtenentis filius, administrator compagniae Bruno Zaraga cum titulo capitanei, Paulus Rauch filius vicebani, Christophorus Voikovich ejusdem gener, Stephanus Suvich aeque gener, Nicolaus Matlekovich, Nicolaus Plepelich vicebano affinis, Antonius Zebich sororius vicebani, Antonius Bedekovich etc. etc. Antonius Setwitcz ex regimine Molkiano leitinantius Zagrabiam venit successive promotus ut infra.

Haec officialium novique instituti ante congregationem regni pluribus displicuit, viderunt enim confinia regni a regno avelli, neque audiri regnum, sed obtemperare debere. Interim eo id consilio factum, ne disputationibus locus pateat, sed re jam facta pro horum salariis soliciti forent. Alias si haec praevie promulgata non fuissent, quaestiones novae rursus exortae fuissent.

(Supremus comes Poseganus fit locumtenens.) Comes item Ludovicus ab Erdoedy regni locumtenens credens regimine se uno premiandum, quod haud accidit, supremus comitatus Posegani comes resolutus promulgatusque est.

Posthaec Zagrabiae regni congregatio mense Martio celebrata, incoata autem die 23. Februarii Zagrabiae, in qua admiranda plurima. Primum votis omnibus expetita confiniorum regulatio, displicere incepit omnibus et disputata adeo, ut dissolvi debere videretur. Quas prius videre nolebant difficultates, haec montium instar apparuerunt, et qui patroni prius fuerant, effecti ejusdem inimici. Prius Viennae accusatus clerus, quod eidem refragando patriae bonum negligat. Nunc pro proditore patriae insimulatus, quod eidem consentiendo ecclesiam, patriam perdiderit, jura violaverit, et hostis sit patriae domesticus. Sed cum jam officiales promulgati fuissent, res serio accipi debuit. Quare ablegati Vienna reduces auditi, | [pg. 67.] qui in relatione sua non omiserunt carpere cleri ablegatos, quod suis informationibus plures praeoccupâssent. Tandem diploma per ipsos sub sigillo ad manus locumtenentis ea conditione allatum, ut si in omnibus eidem non subscriberent, illud Viennam remittere debeat, lectum. In quo diplomate admodum generalibus terminis sequentia continebantur. Primo. Ut regnum octo milia hominum pugnare et bellare capacium habeat et interteneat. 2. Officialibus de stipendiis provideat. 3. Ad id contribuant omnes, etiam civitates liberae regiaeque, praediales ignobiles. 4. Pro media trice-

sima, quam Sua Majestas attribueret, cum camera tractent et arendent. 5. Ut emolumenta confiniorum omnia in idem applicentur. Canonicus Zagrabiensis, per capitulum electus et per banum confirmandus, vicecolonelli caractere gaudeat et praesidii commandam habeat. Emolumentorum autem Dubicensium proventus per modum connotationis comiti bano singulis annis praesentet, salutionem autem ut alter vicecolonellus ex regni cassa habeat. 6. Quod comes banus horum regiminum sit proprietarius. Quibus perlectis consideratisque, quid haec contineant, plurimi observârunt et doluerunt. Sed tacendum fuerat, cum non deessent, qui observarent singulos et singula. Quare primum conscriptio erat facienda. Ergo postquam opiniones plures auditae fuissent, conclusum | [pg. 68.] est: ut singulorum dominiorum officiales ad normam quae confecta est, sub juramento conscribant omnia, videlicet hospites, animalia, verbo facultates omnes, foenilia, terras, vineas, molas, et haec pure sessionalia, non vero censualistica et montanistica aut decimalistica. Qui autem dominia non haberent, per judlium aliquem vel vicejudlium. Dein pro supremo regni confiniorum commissario dominus colonellus baro Stephanus Patachich, promissis inductus amplissimis, resolutus est. Dominus Busan pro exactore regni electus, et dominus Kussevich pro supremo confiniorum auditore. Dominus item Busan Viennam ordinatus, ut refferat acta congregationis bano, et de illis octo milibus intertenendis difficultates objiciat, ac tandem pro tricesimis cum camera tractet.[1]

[pg. 67. continuata.] *(Addenda ad praedictam congregationem ex actis publicis et diplomate.)* Diploma reginae Mariae Theresiae per regni ablegatos allatum et statibus repraesentatum adeo displicuit omnibus omnesque conturbavit, ut nec sit ejusdem publicatio actis inserta, quasi a statibus acceptatum non fuisset, quin sub simplici lecta inter acta est repositum, quae res gravis fuit principi et bano, multumque contribuit ad credendas ab aula quorundam praepotentias. Ejusdem diplomatis haec summa est. Post laudes zeli, ut confinia regularentur, quod bani in illa confinia authoritas salva relinquatur ea ratione, ut status quoque in administratione eorundem confiniorum plenam cum bano habeant confidentiam. Salarium, cum modernus banus declaraverit, se non praetendere, successoribus ejus de illo providebitur. Consilium bellicum majorem, quam hactenus habuisset, influxum non habebit. Tabellae tamen status effectivi praedictae militiae eidem menstruatim submittentur. Banus ex idoneis patriae civibus a vicecolonello inclusive omnes officiales militares constituat, aequale cum aliorum regulatorum militum rango habituros. Colonellos tamen erga propositionem bani princeps resolvet. Praesidia nationali milite confiniario implebuntur. Supremum capitaneatum regno conferendi jus confirmatur ea spe, quod illum semper banis conferent. Banus vero denominabit vicecapitaneum confiniariae militiae. Arma aliaque bellica suppelex per principem subministrabuntur. Commissarium pro confiniis eligendi regulandique potestatem regnum habeat. Excepto extremae necessitatis casu, regnum a condescensione militari, juxta articulum 48. 1741. ultro quoque sit liberum. In casum vero necessariae inquarterizationis militia parato vivet pretio regulamentari. In concursu porro assumptae per

[1] Ovdje prestaje pisac na str. 68. s opaskom: Vide et lege adjunctum folium pg. 67 continuata.

status banalis militiae exolutionis, oblati a clero applicantur, omnes ecclesiae populi hactenus ab onere tali privilegialiter exempti, inquillini nihilominus capitulares et episcopales ad Zagrabiam a quarteriis et aliis personalibus oneribus sint immunes. Civitates liberae regiaeque taxandae in eundem finem, omnesque hactenus exempti, dempto episcopali Topuszko ob vigilias et cum Turcis viciniam. Bona maritima Zriniano Frangepaniana fiscalia, modo per bancalitatem possessa (nempe Baccar, Hrelin etc.), non secus vicini (Dubovacz, Svarcha, Svechai) Carolostadiensi et Varasdinensi (Ivanecz, Petrianecz etc. ad Capronczа) generalatibus. Pagi iisdem necdum incorporati a dicatione et contributione immunitantur. Restituendi neque in futurum recipiendi, statuuntur omnes regnicolarum ad praedictos generalatus subditi. Emolumenta confiniaria, hactenus commendantibus cedentia, cassae regni applicentur. Capitulum Zagrabiense commandam arcis Dubicensis per unum ex praepositis a capitulo, per banum resolvendum, et charactere ac stipendio vicecolonelli gavisurum, et non nisi a solo bano dependentiam habiturum canonicum, exercendam. Qui in praesidiariam tantum arcis militiam commando habeat, non nisi adversus Turcam exercituare teneatur. | [pg. 67. continuata.] Emolumenta confinii Dubicensis percipiat, et per triennium ad videndam eorum quantitatem, de iis bano ad puritatem conscientiae suae rationes reddat. In subsidium praedictae militiae exolutionis resolvitur etiam ad mentem articuli 49. 1741. media tricesima. Denique promittitur, Suam Majestatem in conferendo comitatuum Zagrabiensis et Crisiensis supremi comitis, officio peculiarem nobilitatis et vicebani rationem habituram. Clerum uti supra accusabant regni ablegati, qui attamen reus nil fuerat, cum Viennae unica ratio fuerit principis et dicasteriorum, banusque dicasteria aulica offendere noluisset. Caeterum districtu Kuttinja aeque excluso a reincorporatione ad Crisiensem comitatum, schema novum exolutionis militarium banus submisit semet extendens ad annuos fl. Rh. 40.000, quod status etiam acceptârunt, constituto termino solutionis regulandae hujus militiae officialium a die 1. Martii anni hujus 1750. Quia vero locum pro stabo aeque denominari banus voluisset et ursisset Kleffeldius cum suis jam ut supra officialibus, gravior statibus apparuit regulatio. Conturbati ad invicem, praecipue postquam Kleffeldius primo et ante omnia Zagrabiam hujusque campum ad Cziglenicze seminarii pro campagmento proposuisset, describi nequit, quam fuerint consternati singulorum animi, recolentes incommoda, ab exemplo Varasdinensis olim, nunc aeque Capronczensis Crisiensisque civitatum. Kleffeldius proponebat commoda inde obventura, ut rerum distractionis, pecuniarum sedem quasi efficiendam Zagrabiam, similiaque innumera. Sed haec audire noluerunt, ut Naisich ex more potus gladium plane evaginâsset allegans Zriniana, Rakocziana tempora et hoc in Kleffeldiano hospitio. Tum Lekenik pagus ejusdemque campus fuit propositus, sed quia Erdoedianus fuisset, uti supra dictum, rejicitur. Ergo spe ruiturae ex defectu stabi regulationis, Petrinja pro stabo projectatur, credebatur enim consilium bellicum neutiquam consensurum, ut Petrinja a jurisdictione generalatus Varasdinensis avelleretur, praecipue cum generalis Marquiere superiore anno unam militarem compagniam in loco erexisset, Joanni Habianecz talem cum commando attribuendo. Interea cum Franciscus Kussevich auditor generalis confiniorum fuisset resolutus, resoluto ipsi ex cassa regni annuo 300 fl. salario, in-

structio tam pro constituendo confiniorum commissario, quam futuro in locum domini Kussevich cassae regni exactori est ellaborata. Huic quidem, anteriori instructione partim modificata, partim confirmata additum: 1. Birsagia omnia ex quibus exactor prius tertialitatem habebat sufferri, sufficereque pro poena morosis, quod onus brachiale sufferre debeant. 2. Salaria anticipare non possit praeter tabulae assessorum. 3. Officialibus militaribus, erga assignationem commissarii regni, a die emanati decreti stipendia persolvet. 4. Nullum aliud officium gerere poterit, quod aliquam cum rationibus exactoralibus connexionem haberet, constitutoque exactori annuo salario una cum sibi subalternis fl. 700 ex candidatis | [pg. 67. continuata] pro officio domino Joanne Busan, Francisco Kussevich, Sigismundo Bussich. Idem dominus Busan jam olim officii hujus martyr pro exactore regni constituitur, deputaturque ad tractandum cum camera Posoniensi intuitu auctionis et mediae tricesimae ita instructus, ut ad triennium pro 7000 cum camera contrahere possit, siquidem temporibus arendatorum tricesimalium Francisci Suvich et Ignatii Czindery tricesimam annue exportasse constet 1700. Fatus attamen exactor cum camera pro auctione et media tricesima in 9000 contraxit, uti in sequente retulisset congregatione. Commissario data instructio: 1. Suppellectilem bellicam, singulorum emolumentorum qualitatem, quantitatem et percipiendi modum, tum fiscalitates, molas, tellonia, naula conscribat et referat. 2. Vacantium officiorum tabellas conficiat. 3. Medio horae spacio ab hostico sylvas in succrescentiam abire permittat propter indagines. 4. Singulum confinium in propriis sylvis taxam per commissarium imponendam solvet, a majori grossum 1, in alterius vero confinii sylvis pro commissarii judicio. 5. Divisiones familiarum in confinio ne ruinentur impediet. 6. Birsagia judicialia ab auditore percipienda exactori consignabit. 7. Junio, Julio et Augusto mensibus vina regni educillabit. 8. Denuncianti contrabandam tertialitatem dabit. Commissario constitutum annuum salarium fl. Rh. 700. Quamvis porro baro Stephanus Patachich, regiminis Glinani colonellus fuisset promotus ante dies aliquot, tamen ad aperiendam viam promotionis Adamo de Batthyan, fratrueli comitis bani, bano sic volente, per locumtenentem, Kleffeldium, episcopum Klobusiczki, vicebanum, protonotarium ad accipiendum hunc commissariatum disponebatur, litteris bani assecuratus, se proxime in Petoviensi campo resolvendum in generalem vigiliarum praefectum cum competente salario. Quibus allectus Patachich, subjacere etiam Kleffeldio renuens, et hic illum amotum cupiens ex confiniis, passus est se pro commissariatu candidari cum Joanne Busan et Francisco Kussevich ad speciem propositis, ipseque acclamatione omnium in commissarium fuit electus, commutans colonelli officium cum provisoratu. Insigniter deceptus. Nova totius regni conscriptio sic est ordinata, ut Ciscolapiana dominia, officiales habentia, per officiales eosdem coram deputatione, quae easdem conscriptiones excipiet, juramentum de facta per se conscriptione praestituros, se conscribant. Non habentia vero officiales litteratos, tabulae banalis vel judiciariae juratos, aut etiam vicejudlium alicujus comitatus pro libitu assumant. En novi exactoris ad ludendum aulae insigne opus. Ad Transcolapianas vero partes et dominia, non minus etiam maritimas, ob contumaciam eorum et oppositionem per ipsos factam constitutioni statuum superiori anno factae, tabulae judiciariae dominus Georgius Jellachich cum brachio et diurno

ordinatur. Hac praeterea congregatione dominus Georgius Bernath agens causarum regni apud aulam Viennensem cum salario annuo 200 fl. constituitur. Joannes Svagell judlium, Joannes vero Gerlichich vicejudlium comitatus Crisiensis declarantur. Stephanus Szalle vicejudlium Zagrabiensis. | [pg. 67. continuata.] In locum valedicentis Antonii junioris Bedekovich, utpote occasione praedicta militari declarati capitanei, secretarius conferentiarum constituitur alter senior Antonius Bedekovich filius Stephani, Mirkovecz habens, ex senatore et notario civitatis Zagrabiensis. Nobilitas Stephani Kovachich capitanei in generalatu Carolostadiensi, alias ex districtu Berdovecz oriundi recognoscitur. Privilegium juris gladii pro haeredibus Balthasaris Bedekovich olim vicebani in bonis Grane, Gottalovecz et Szent-Ersebeth collatum promulgatur.

[pg. 68. finis.] Disputatum posthaec satis de salario officialium, tandemque conclusum, ut colonellus 1200 fl., vicecolonellus 900, supremus vigiliarum praefectus 700, capitanei 200, atque ita respective alii habeant, annusque a die prima Martii computetur. Porro praeter suprascriptos etiam equestrium militum colonellus dominus Gabriel Skerlecz fuerat resolutus cum capitaneis suis aliisque officialibus. Furrerii autem et vigiliarum praefecti Viennâ ex regiminibus aliis submissi fuêre. Atque haec quoad regnum, addito eo, quod Kleffeld locum campagmenti pro instituendis officialibus et militibus habere voluerit, et quidem uti erat instructus intra Lekenik, Gredam et Dussiczam pagos, consequenter in campo illo, atque hoc pro perpetuo, ut quasi ibi sit perpetua castrorum metatio. Rei huic cum contrariaretur locumtenens et episcopus, ac adeo quidem locumtenens, ut bano Batthyanio rescriberet, qui projectum illud Kleffeldianum approbaverat potius se resignaturum, quia si in ortu regulationis regni meditullium exigitur pro exercitio et militari jurisdictione, quid credent status secuturum inde postea? et quo ex fine regulationem petitam, facileque comitandos. Hac de re uberius capacitatus Kleffeld praescidit ipse, et ut Petovium pergerent, procuravit hinc desumens causam petendae Petrinae ob commoditatem perpetui Logor, quae et successive facta.

(Capitulares volunt resignare Dubiczam.) In capitulo autem postquam reduces Vienna cleri deputati retulissent fideliter omnia, et quidem quod quoad praecedentiam ad comitis bani instantiam praescindendum | [pg. 69.] fuerit, quod emolumenta Dubicensia ideo adjudicari nequiverint, quia regni ablegati prasentassent, 3000 annuatim inferre, ideo ad veritatem depraehendendam judicabant potius ut commendans canonicus a regno solveretur, quam ut simpliciter cederent, cum fors aliquando per continuum usum commodius ecclesiae attribui poterit. Attamen ut diversa sunt hominum judicia, simpliciter cedendum et Dubiczam resignandam quidam putârunt, immo clam res pro conclusa habebatur. Sed mandato episcopi capitulariter tractare rem oportuit. Quare indicto hora septima matutina consistorio, concurentibus etiam frequenti numero canonicis, post auditam votivam de sancto Spiritu missam proposita quaestio, an non Dubicza simpliciter debeat resignari, cum nulla inde emolumenta capitulum sit habiturum. Praepositus major, lector, cantor in hac erant toti sententia. Sed unitim baro Adamus Patachich, Wolffgang Kukuljevich et Balthasar Kerchelich sese mordicitus opposuerunt, aliis tacentibus omnibus, qui enixe rogabant, ut sequentia bene ruminarentur. 1. Capitulum non solum Dubicensia emolu-

menta postulâsse, sed commandam loci atque in eo stabilitatem, nunc autem si sponte sua reliquerint, considerarent: quid aula? quid amici strenue pro hac re laborantes dicturi sunt? non in contemptum resolutionis regiae hoc acceptaturi judicent? | [pg. 70.] 2. Resignationem Viennae propositam capitulum refugisse, immo regalia in 256 aureis submisisse, aliaque fuisse policitum non ante annos sed in mense Decembri, quae ergo resignationis ratio. 3. Non resignando sed permanendo jus nostrum firmamus, et successoribus in casum removendorum confiniorum per retentionem Dubiczae, etiam occasione, qua confinium est, facilitatem praebemus illius obtinendae. 4. Jam regio diplomati inserta est tanquam capitulo data, jam canonicus inter officiales majores positus, an hoc totum diploma sine capituli nota mutari novumque excipi poterat.

(Patachich Adamus conatur interessentiae aliorum satisfacere.) Justae haec fuerunt observationes, sed emolumentis superatae fuissent, nisi Adamus Patachich liquido docuisset, majora capitulo manere emolumenta, nam: 1. Siscienses subditi, qui hactenus ab onere robotali liberi gyumlias, id est praesidiarios milites agebant Sis(cienses) Dubiczae eliberatione sua in parato certum quid praestare poterunt. Ipse etiam suum in 900 fl. salarium cessit capitulo, ut ita facilius mitigaret. Kerchelich autem ad finem urgeret duo, primum an expediat certa pro incertis relinquere. Nunc stabilitas Dubiczae certa est, emolumenta ejusdem incerta, immo cum regnum quotannis 900 fl. dare obligaretur, nunc autem arendâsset omnia Dubiczae emolumenta 150 fl. indubium est: quod urgebunt ipsi, ut capitulum emolumenta accipiat et suum canonicum exolvat, quod capitulum spondebat hactenus. 2. Si resignaverint: amissio Dubiczae certa, proventus illi incerti | [pg. 71.]; aggravia quae metuebant, incerta. Et si eam visum non fuerit conservare, postea resignare semper poterunt, ubi et resignationis suae qualem talem rationem dare valebunt, nunc autem vix esset alia, quam interessentiae et vindictae. Adductae per contrapartem erant rationes illae, quae per regni ablegatos Viennae objiciebantur. Sed ut supra solutae. Quare his utrinque perpensis ab omnibus conclamatum voce una, ut in Dubiczae possessione maneamus eamque nullatenus resignemus. Non sine stomacho et admiratione trium columnarum Et ad regni congregationem dominus lector cum cathedrali deputati sunt. Canonico Kerchelich sumptus occasione ablegationis facti resanciti non sunt, non ex alio quam quod emolumenta Dubicensia non obtinuerit. Videbit haec Deus. Sua episcopalis excellentia Viennam pro festo sancti Josephi homonymo archiducis Austriae abiit. Item dominus Kleffeld colonellus et regulationis totius artifex aliique.

(Qualiter olim confinia gubernata.) Nunc digrediar modicum et quae ante hanc regulationem in banalibus his confiniis fuerit norma, fideliter refferam, quam posteris non ingratam futuram scio. Olim ergo universa isthaec regni Sclavoniae confinia ita banis (florente banali authoritate) subjecta fuerunt, ut nec rex sine bani consilio in his statuere quidquam potuerit, attestantibus hoc in corpore juris Hungarici articulis signanter 15. 1578., ubi cum bano cointelligentiam, ut habeat princeps, praescribitur, aliisque item. | [pg. 72] Decrescente dein authoritate banali, statutisque generalatibus, haec dumtaxat confinia, Dubicza, Jeszenovecz, Costanicza, Zrinium, Glina olim Szrachicze cum suis, bano subjecta fuere, Leopoldi

imperatoris obtento desuper confirmatorio diplomate. Regni status vigore cujusdam Matthiae regis privilegii supremum confiniorum capitaneum eligendi habebant authoritatem. Qui supremus capitaneatus banis occasione illius juramenti, dum ad officium investiebatur, deferri per status consveverat, vigore cujus ipse ex regni cassa 1500 fl. accipiebat. In suprascriptis autem confiniis per praesidia, per banum constituebantur commendantes, ex quibus primus fuerat commendans Kostanicensis, cui ante banum Josephum Esterhazy subjectus erat vaivoda Jeszenovicensis. Banus autem Esterhazius Jeszenovicensem vaivodam creavit commendantem ab Costanicensi independentem. Primusque fuerat Jeszenoviczii commendans dominus Georgius Pogledich, cui Glinam translato successit dominus Gabriel Skerlecz. Post Kostanicensem fuit Szrachichensis, qui ab eodem Esterhazio Glinam translatus est, et nunc ab anno 1736. Glinanus dicitur. Sequebatur istum commendans Zrinanus, ac tandem Dubicensis. Quivis horum commendantum habuit infra se vicecommendantem, sed non aequaliter. Nam Kostanicensis et Glinanus habebant vicecommendantes a vaivodis distinctos, Zrinianus autem vocabatur vaivoda ille, qui sub ipso fuerat, uti et Jeszenoviczii, licet veri vicecommendantes non fuissent. De Dubicensi | [pg. 73.] inferius. Vaivodae fuerunt Kostaniczae numero sex, Glinae quinque, Zrinii unus, Jeszenoviczii unus, totidemque sub quovis vaivoda vexilifferi, dein castellani arcis sive praesidiorum decuriones ac tandem haramiae ita dicti, qui revera miles erat praesidiarius et stipendiatus a regno, ac plerumque omnes ex partibus regni Ciscolapianis et Savanis, atque suprascripti vaivodae, decuriones hos haramias sub se habebant eorumque dicebantur vaivodae. Neque aequali numero vaivodae haramias habebant, sed quidam 18, quidam 15, prouti usu fuerat introductum. Haramiae obibant vigilias in praesidiis, sed has ita ut servos agerent potius et colonos commendantum ac vaivodarum, satrapas item aliaque prout mandabatur obsequia, unus alterve ad portam dormitabat. Neque constanter in arce manere debebant, sed commutabantur pro numero personarum et voluntate commendantis. Porro commendantes, vicecommendantes, vaivodas banus erga honestum regale constituebat, quod hac jam aetate ad milia plura ascenderat. Praecipue munus commendantum et nominatim Costanicensis ac Szrachichensis sive Glinani expeditionem isti suam a bano accipiebant. Poterant etiam officium cum scitu bani pecunia vendere et istud plerumque contingebat in banorum permutationibus, qua occasione solebant a confiniariis accusari | [pg. 74.] de gravioribus saepe excessibus. Vexilifferos autem, decuriones et haramias commendantes constituebant, pacto semper precio. Et cum precium jam satis pro commendantum avaritia crevisset, banus Esterhazy sanxerat, commendantem a vexiliffero accipere non audere plus fl. 100, a decurione non plus quam aureos 4, ab haramia aureos duos, vaivoda autem medietatem, quod ipso bano servabatur, sed abeunte illo, denuo mercabantur commendantes cum istis. Porro suprascripti omnes a regno solvebantur per ejusdem exactorem. Et quidem ratione vestitus tesserae partim aere partim in panno, haramia quivis accipiebat panni ulnas 16, et fl. 7, atque ita respective alii. Erant autem universa confiniorum emolumenta ipsorum officialium et praesertim commendantum. Uti vinorum educilla a festo sancti Georgii ad festum Martini. Item crematurae, glandinatio universa, fiscalitates, verbo universa beneficia, ut instar domini terrestris fuerit commendans. Naula item et

tellonia, excepto Jeszenoviczio, ubi ex consuetudine haramiae nautas agebant, atque ideo etiam naulum cum commendante dividebant. Tanta in omnes redundabat utilitas, ut et haramia ditari potuerit. Ex quo insolentes plurimum et licentiosi fuerunt. Saepeque dominis suis terrestribus inobedientia causabant incommoda. Omnia enim sibi licita haramia arbitrabatur. Commendantes quam divites reddebantur, nemo credet. Profecto ad amplissimas facultates surgebant. Sed judicia Dei abyssus multa, plerumque absque | [pg. 75.] benedictione et sine haeredum solatio, uti observatum a saeculo, praecipue in Costanicensibus, quamvis id et aliis commune fuerit. Sed praeter jam recensita ad amplificandas eorum facultates conducebat [plurimum lignorum venditio, terrarum item, quas unus vendidit, alter recepit, denuoque vendidit. Birsagia gravissima, quibus delicta castigabantur, munera amplissima, quibus justitia famulabatur, ut ad haec habenda furari, praedari confiniarium oportuerit. Nemo sine munere commendantem accedere, nemo ab illo recedere potuit, ex quo in summa paupertate gens vivere debuit. Accessit etiam quod Knezios aliosque intra confiniarios officiales commendans constituebat, quibuscum tenere debuit ad facultates accervandas. Quod autem confiniarios attinet: Hi a robota, decima, jure montano, contributione erant immunes, et dumtaxat propriis in regno bellare obligabantur, neque antiquitus extra Hungariae regnum educi potuerant, anno tamen 1741. ad Italiam, sed reginae sumptibus ire debebant, et postea in alias regiones. Isti in praesidiis vigilias non obibant, cum haec ipsis fidere tamquam schismaticis et instabilibus securum non videretur. Obibant tamen vigilias in limitibus, pagis, locis denique ubi ponendas putabat commendans vigilias. Habebant suos sine salario ac intra se quoad haec officiales et praecipue knezios, ad quos divisi fuerant. Et knezius unus plures sub se pagos habuit, qui | [pg. 76.] in illis numen quoddam habebatur et regulus, ipsique ut coloni mancipati erant, ille autem pro suis stare, eosdem tueri apud commendantem obligabatur. Isti quandoque accusationibus apud banum molesti commendantibus erant, quare astute cum ipsis erat procedendum. Occasione belli commendantis et officialium praeire fuerat. Knezii si inimici observatores erant fideliterque retulissent, summa fuit. Coeterum sine regula, Turcarum more pugnabant afulgente spe praedae alicujus saepe bene saepe temerarie. Haec quoad confinia in universum. De Dubicza haec notanda sunt Cujusnam illa olim juris fuerit, incertum, neque ex monumentis post diligens examen comperi, ut certi quid statuam. Quosdam comites et banos de Dubicza se scribere solitos inveni, sed an illorum fuerit non definio. Conjicio tamen rectius Dubiczam oppidi instar olim fuisse, idque quod in ea plura religiosorum domicilia fuisse legam. Fuit ibi patrum Paulinorum coenobium, fuit Templariorum ac etiam Cisterciensium aedes, fuerunt diversae diversorum nobilium domus, ex quo conjicio, oppidum olim liberum fuisse. Caeterum postquam a Turcis acceptum fuisset, denuo 16 [88] opera Marchionis Badensis revindicatum, canonicus Zagrabiensis Nicolaus Skerlecz ut banderii ecclesiae Zagrabiensis capitaneus, primus in eliberata Dubicza commendans et capitaneus fuit, a quo tempore penes ecclesiam continuo mansit, licet regiam confirmationem nunquam obtinuissent, quamvis 1718. banalem, comitis nempe Joannis Palffy. Dum Transvunanae partes per Marsiglium Turcis datae fuissent, capitulo una cum episcopo Cisvunanae relictae erant, ubi insimul ligneum | [pg. 77.]

quoddam praesidium erexerunt, ac tandem etiam partibus Transvunanis 1714. rehabitis, ibidem 1736 muratum, quod hodie Turca possidet erectum praesidium sumptibus capituli et episcopi, quod ipsum tamen, uti trans Vunam situm, 1742. Turcis resignatum est. Porro uti regnum sua, ita capitulum istud administrabat praesidium. Unus ex canonicis, quem capitulum nominabat, constituebatur commendans, qui ante banatum Josephi Esterhazy confirmationem a bano non accipiebat, sub ipso autem introductum, ut a bano confirmaretur electus per capitulum. Iste sub se habuit officialem primum castellanum, qui plerumque ex praesidialibus Sisciensibus eligebatur ad arbitrium capituli, neque fuit perpetuus sed ad tempus, uti et commendans. Praesidiarii erant ex subditis tam Hrasztovicensibus episcopalibus, quam capitularibus Siscio, qui numero 80 in universum seriatim obibant vigilias, et pro hoc robota eliberabantur communemque usum tam Siscienses quam Hrasztovicenses in lucu Dubicensi habebant. Hos autem non haramias, sed gyumlias appellabant. Quibus erat unus vaivoda et vexiliffer suique decuriones, quorum priores capitulum ex benemeritis gyumliis, decuriones commendans nominabat. Confinium ad kneziatus divisum, quoad omnia regulabatur instar aliorum confiniorum. Gyumliae autem in duabus partibus Siscio constituebantur, in tertia ex episcopi bono Hrasztovicza, et hi ad arbitrium tum provisoris episcopalis, cum praefecti Sisciensis, ex quo Dubicza communis fuit episcopo et capitulo, et ut res indivisa administrabatur. | [pg. 78.] Caeterum canonicus commendans instar aliorum commendantum vixit, hinc canonici illi, qui Dubiczae praeerant, plerumque magnarum divitiarum fuerunt. Interim sylvas et lucum Dubicenses isti commendantes custodire obligabantur et effective custodiebant, ut hodie unicus iste lucus in confinio sit. Ex birsagiis capitulo dabant quod volebant, quidam plus, quidam minus, et in capitulum beneficii aliud non redundabat nisi usus sylvarum. Ex quibus per subditos et colonos Siscienses costae, asseres scindebantur et divisim canonicis distribuebantur. Item naves molares, et naulorum ac etiam aliae ibidem excavabantur et vendebantur. Subditi etiam Siscienses liberam in lucu pascuationem habentes plures porcos intertenere potuerunt, et sic major habebatur porcorum decima, atque intra canonicos distributio. Tandem occasione glandinationis corrasa ex glandibus pecunia decano capituli subministrabatur et canonicis dividebatur. Ob quae emolumenta dein capitulum providere Dubiczae in omnibus et quoad omnia debuit. Quae modo emolumenta ad regni cassam obvenient juxta superius dicta. Sed ad rem jam redeamus.

(Comes Adamus Batthyan colonellus Glinanus.) Postquam baro Stephanus Patachich commissariatum acceptasset, Glinanus colonellus resolutus est dominus comes Adamus Batthyani, comitis bani fratruelis. Item supremus vigiliarum praefectus equestrium dominus Sigismundus Voikovich ex capitaneo equestri. Auditor quoque dominus Kussevich titulo vicecolonelli ornatus est. Dominus autem Busan cum camera ita transegit, ut per triennium annis singulis novem millia tricesimatores (qui a camera dependebant) regno deponere forent obligati. | [pg. 79.] Sua quoque episcopalis excellentia Vienna ad consecrandos sacros liquores rediit. Et cum dominus episcopus Bosnensis pro consecratione Zagrabiam advenisset, eundem dominum episcopum Franciscum Thauszy die 12. Aprilis occurente in dominicam secundam post Pascha consecravit. Et quidem, cum episcopus

Antemuranus dominus Nicolaus Givovich, Quinque Ecclesiensis praepositus et coadjutor episcopi Sirmiensis adesse non potuisset, adstantes consecrationi episcopi fuerunt dominus Wolffgangus Chiolich episcopus Segniensis et Bonifacius episcopus Pettinensis ex ordine Franciscanorum, inter quos dum pro dextera et praecedentia lis oborta fuisset, Pettinensis tanquam episcopus consecratione anterior eandem habuit, qui episcopi in arce hospitabantur.

(Episcopus Bosnensis consecratur.) Ipsam autem Bosnensis consecrationem cum sua episcopalis excellentia in cathedrali ecclesia tam pro decore quam pro populi curiositate peragere voluisset, nescio quae difficultates superstitiosis quidam (sic) visae sunt, potissimum ne sacra anticipari debeant, ideo episcopus non in ecclesia, verum in privato oratorio episcopi consecratus est. Praesentibus et adstantibus plurimis viris, qui ad videndum concurrerant. Prandium datum personis 80 in arce a consecrante episcopo. Mensa instar litterae M formata. Explosio facta tormentorum. Post mensam in majori palatio per Jesuitas producta declamatio novo episcopo congratulans, dein admissa saltatio, lusus, verbo prouti quis recreari voluit, admissum fuerat. Huic consecrationis actui praeter comitem | [pg. 80.] locumtenentem, episcopos et comitem Petazzi, aliosque tam militares, politicos ac ecclesiasticos primarios viros, interfuere etiam plures officiales ex generalatibus et abbas ex Lonstross, prouti et plures nobiles foeminae. Adstantes episcopi reversi postea, et quidem episcopus Pettinensis per Samoborinum ad sanctum Leonardum rediit, qua occasione accepta in scriptis facultate ecclesiam patrum Franciscanorum ad sanctum Leonardum consecravit. Segniensis Jaskam directe profectus est, ubi aeque patrum Franciscanorum ecclesiam consecravit, et ex data facultate tam Jascae quam et Carolostadii sacramentum confirmationis administravit et pontificalibus usus est. Bosnensis autem episcopus habita aeque facultate in cathedrali ecclesia portatilia consecravit, fuitque primus quem fecit actus suae potestatis et ordinis episcopalis, hocque mense Aprili.

(Poena canonici Chasmensis propter perjurium.) Occasione mixtae commissionis, quae Zagrabiae superiori anno incoata decurrebat, dum inquisitiones plures colligerentur, accidit: ut parochus et canonicus Chasmensis dominus Joannes Jambrekovich Dobrae pro parte episcopi testaretur coram judlium Kesser. Suum autem testimonium postea scripto revocaret, immo dominum judlium falsarium vellet, et rursus pro parte confinii testaretur. Quod dum publicum fuisset, per officii fiscalem in jus vocatus est et processu facto, licet stricti perjurii convictus non fuisset, consequenter nec poenas perjurantium non incurisset, tamen per sententiam canonicatu Chasmensi privatus est, ac praeterea in poena emendae linguae propter injuriatum judlium. Appellaverat ipse quidem, ab intra 30 dies apostolos non excipiens effective canonicatu privatus | [pg. 81.] est, et pro illo promotus citra capituli candidationem dominus Paulus Jurak, parochus Biskupicensis ad Varasdinum. Privatus autem preces suas interposuit, ut poena emendae, quam de lege in duabus partibus judici dare debuisset, eidem remitteretur, quam excellentissimus dominus episcopus eidem benigne condonavit.

(Moritur episcopus Chanadiensis. Jacobus Szvetich consiliarius.) Obiit hoc Aprili mense dominus episcopus Chanadiensis Nicolaus Sztanislavich

ex ordine Franciscanorum. Ad cancellariam aulico Hungaricam pro consiliario ex directore causarum regalium dominus Jacobus Szvetics promotus est, director autem causarum regalium factus dominus Antonius Hrabovszky motu proprio, uti referebatur Suae Majestati.

(Instructio Banalistarum pro campo Petoviensi.) Caeterum ut superius dictum, publicatis officialibus confiniorum et ipsis in exercitio instructis, confiniorum pagi per capitaneatus divisi, conscripti denique milites, eaque facta dispositio, ut secundum mandatum regium sistere sese possint Petovii in campo 2000 virorum, ibique militaris tyrocinii praebere cum commendatione specimen. Eum in finem constituta Viennae per banum tessera, pro suprascriptis vestes jam consutae Vienna ductae sunt, officiales sibi ipsi prospicere debeant, quamvis et alii omnes aquisitas vestes solvere debuerint, ut inferius dicetur. Ne autem rudes prorsus comparerent Petovium, pro die 20. Maji suprascripta duo milia virorum, una cum destinatis officialibus, Zagrabiam se sistere debuerunt, ubi diebus decem in campo civitatis penes allodium seminarii sancti Josephi vulgo Czigleniczae exercitabantur et subesse officialibus im . . . . , nec admissum fuerat civitatis civibus in logor ibidem quidquam vendere. | [pg. 82.] Sed capitularibus admiserat colonellus Kleffeld, a quibus ligna necessaria fuerant suppeditata. Et cum occasione theophoricae processionis in festo corporis Christi commitari ea ratione, qua miles solet, isti voluissent, negavit civitas superior. Interea adveniente Zagrabiam illustrissimo barone Antonio Klobusiczky, atque hoc fraterne suscepto, episcopus ad Varasdinenses partes, atque inde ad campamentum sese disponebat. Comes autem locumtenens ad installationem suam Posegam profectus est, cum domino protonotario Naisich et domino Busan, ubi in supremum comitem installatus est.

(Episcopus Varasdini et Chaktorniae. Fundatio Baloghiana.) Episcopus autem Varasdinum concessit, ibique diutius commoratus, primo sacramentum confirmationis in ecclesia patrum societatis Jesu saepius administravit, confirmatis amplius sex mille hominibus. Inde Chaktornjam profectus, ibi ecclesiam patrum Franciscanorum sub titulo sancti Nicolai cum tribus aris consecravit, dominica 4. post Pentecosten occurrente, in 14. Junii, et sacramentum confirmationis pluribus animarum milibus administravit. Quasdam etiam parochum inter et civitatem ac religiosos controversias decidit, dato parocho ejusque successoribus decreto. Fundationem quoque Baloghianam pro duobus in seminario alendis juvenibus seminario ibidem Varasdinensi ita applicuit, ut (ad) praesentationem civitatis duo juvenes ibidem alantur, quibus regens cum alumnis victum, lectum, lectisternia et lotionem dare obligetur. Occasione ista etiam Varasdinensium monialium sanctae Ursulae ecclesia consecrata est per eundem dominum episcopum Zagrabiensem. Sua autem excellentia episcopalis, in domibus Draskovichianis habitans, a pluribus ibidem fuit visitata, quos longum foret referre. Et licet ab exteris magnisque viris pro honore haberetur, ipsa tamen | [pg. 83.] Varasdinensis civitas inhumanam se exhibuit erga episcopum proprium, quoniam quinto primum die ad salutandum episcopum duos ex magistratu miserunt, qui reprehensi fuere. Et occasione processionis theophoricae dum parochus episcopum invitare meditaretur, offensi fuerunt arbitrando, contra senatorum dignitatem futurum, si ipsi baldachinum deferent. Quare festo corporis

Christi episcopus in Franciscanorum ecclesia religiosis ordines contulit et processio pluvia fuit impedita.

(Campamentum Petoviense. Kleffeld colonellus Costanicensis.) Interea ut in campo Petoviensi legiones quinque, videlicet principis Hilphrugshausen (sic), Taicsmaister, Molck, Forgach et Kheill, instruebantur: ita prima Junii Zagrabia moventes per Zagoriam et Krapinam nostri quoque ad idem campamentum venerunt sub ductu colonelli Kleffeld, ubi facto, ut ajunt, logor, singulis diebus per plures horas exercitabantur. Praeerat omnibus generalis Kheill et generalis comes Leopoldus Daun, ut novi hujus militaris exercitii autor et magister. Suos quoque habebant generales brigadierios, et quidem generalem Tirhaimp et generalem Marquier, qui prius generalatui Varasdinensi praeerat, et occasione hac Clagenfurtum translatus est magno sui animi dolore. Sub finem ergo Junii Petovium undique comparebant praecipui viri ex Carniolia, Stiria, Carinthia, Croatia, intra quos ex Croatia nostra praeter officiales advenerunt etiam comes locumtenens, Posega redux, dominus protonotarius Naisich, dominus Balthasar Magdalenich, comes Ludovicus Patachich, baro item Stephanus Patachich aliique plurimi. Ex clero sua episcopalis excellentia, dominus generalis vicarius Wolffgangus | [pg. 84.] Kukuljevich cum domino a latere canonico, item dominus lector, Petrichevich, Gàl, Galiuff, canonici Zagrabienses. Dominus episcopus Bosnensis Franciscus Thauszy, aliique ex clero praesertim parochi ibidem vicini et religiosi. Augustissimus autem imperator cum regina Maria Theresia et fratre suo Carolo Lotharingiae duce, bano item Croatiae aliisque viris, qui Suas Majestates comitati sunt, die 4. Julii a prandiis circa horam mediam sextam comparuerunt sub tormentorum explosione, accepti in Petoviensi arce a nobilitate ibi eos praestolante. Vesperi publice et familiariter coenati sunt. Die quinta autem auditis in parochiali missis ad campamentum profecti sunt militesque lustrârunt. A prandiis eodem die militare exercitium legiones, sive ut ajunt Germanus miles producit omnino insigniter. Vesperi saltationes in arce fuerunt publicae. Die sexta in campo sub tentoriis divina peracta sunt celebrante Zagrabiensi episcopo, eidemque adstantibus suprascriptis canonicis, et quidem domino episcopo Bosnensi et domino lectore Chiolnich cum infulis ad latus. Domino Petrichevich tanquam caeremoniario, domino Kukuljevich diacono, Gaal subdiacono existentibus, Galyuff mitrae, Kerchelich pastoralis curam habuerunt. Post missam benedicta vexilla nova more solito et consveto. Bano his diebus vestitum Croaticum et tesserae deferente. Quam solennitatem tempestates et pluviae multum impediverunt, ut madidi in pluviis stare debuerimus, et Suae etiam Majestates, licet sub tentorio, madefactae fuerint. Juramentum tamen fidelitatis ibi deposuerunt omnes | [pg. 85.] in summis pluviis. Post haec in castris ipsis solennia data sunt prandia. Et quidem mensam unam dabat Zagrabiensis episcopus, aliam comes banus, tertiam colonellus Kleffeld. In arce quoque magnum datum convivium, quo stabales ut ajunt officiales cum Suis Majestatibus pransi sunt, videlicet colonelli duo, baro Stephanus Patachich, Skerlecz Sigismundus et Kleffeld, item vicecolonelli dominus comes Orsich, canonicus Adamus Patachich, et supremi vigiliarum praefecti Gerlichich et Jellachich. Atque propter mutationem continuam temporis destinatum exercitium differi oportuit ad diem sequentem, septimam videlicet Julii, quando hora matutina septima

Suae Majestates ad destinatum in campo locum et eatenus erectam ex asseribus pergulam advenerunt et Croatarum exercitio interfuerunt, jentantes ibidem etiam, quod summa laude, approbatione omnium et sui commendatione ad solatium reginae perfecerunt. Quo absoluto, ad osculum manus admissi omnes, qui volebant, ne servis quidem ac ancillis exclusis, atque inde statim, quin Petovium redirent, per Graecium qua advenerant Suae Majestates rediverunt. Donantes cuivis militum sexerium unum et domino Kleffeld promulgato ibidem colonello Costanicensi in locum Georgii Pogledich, qui stipendio vita durante contentari debebit. Post abitum reginae ad 20. Julii manserunt in campamento omnes, postea iisdem viis reversi sunt. Porro Petovii beneficio istud omnibus fuerat, quod pons in fluvio Drava liber fuerit a solutione etiam ordinarii census toto campamenti tempore. Petovienses autem cives in ingressu oblatis clavibus, ut fieri solet, | [pg. 86.] nihil pompae repraesentarunt. Verum supra portam, quae ad fluvium est, et per quam Sua Majestas intrare et exire debuit, folia arborum viridia apposuerunt cum inscriptione: in conspectu reginae Mariae Theresiae exultant cuncti civitatis incolae. Provisio Petovii fuit commoda rerum. Et ex vicinis partibus nihil sine passu admissum, quem etiam difficulter dabant, praecipue quoad vinum, panem et carnes. Hortensia autem et alatilia uti et ferae induci poterant. Miles suum habebat ut in castris diurnum, Croatae etiam, nisi quod officialibus tentoria et schopos novos in salarii sortem numeraverint, ut propterea plures officialium parcius vivere oportuerit. Suae caesareae Majestates tam benignas erga omnes et singulos sese exhibuerunt, ut populares viderentur, quivisve consolatus discesserit, licet neque promotio aliqua neque gratia singularis collata fuisset alicui. Croatae nostri existimabant tesseram vestitus sive mondurram militibus donandam iri, baronem Stephanum Patachich inter generales aggregandum, Petriniam ab ipsis petitam regno tunc resolvendam, pluraque alia, at nihil horum accidit.

(Conferentia Petovii, cujus acta desiderantur.) Post abitum Suarum Majestatum comes banus Petovii mansit et die 9. Julii conferentiam ibidem in suo apud minoritas hospitio habuit, cui interfuere protonotarius, comes locumtenens, episcopus aliique qui remanserant. In qua de conscriptione actum aliisque negotiis. Ita dissoluta omnia. Quivis ad sua transiit.

(Novus episcopus Chanadiensis comes ab Engell.) Mense Junio episcopatus Chanadiensis domino comiti ab Engell, prius Belgradiensi episcopo, a Sua Majestate collatus est.

Posegae occasione installationis domini supremi comitis in decimis minoribus episcopus Zagrabiensis confirmatus est. | [pg. 87.] Sub finem Julii reverendissimus Petinensis episcopus Bonifacius Zagrabiam venit ad suam excellentiam episcopalem, pure ut visitet, et ejusdem sumptibus rediit. Occassione illa, qua Petovii fuimus, admodum reverendus dominus dominus Georgius Pozvinszky, ecclesiae Zagrabiensis olim praebendarius et ob podagram sponte resignans, canonicatu tamen Chasmensi ad mortem potitus obiit. Cujus canonicatus collatus est Joanni Kósz aeque praebendario. Prius autem vacantes parochiae in Vidussevecz Ignatio Kerchelich, Romae in 4 annum theologo, et Vugrae Blasio Dumbovich, capellano Capronczensi, collatae sunt sub Aprilis initium.

(Capucinus apostata.) Mense Augusto pater Aurelianus Graecensis, ordinis Capucinorum, ex hoc illorum Zagrabiensi conventu apostatàvit, plurimos in civitate et domi decipiens, profugitque in Prussiam. Vir alias ingenio et studiis inter suos non ultimus.

Eodem Augusto Suae caesareae Majestates ad Moraviam ad campamentum profectae sunt. Sua autem episcopalis excellentia Ivanichium concesserat, etiam animo consecrandi Franciscanorum ibidem ecclesiam, sed pridie infirmata redire debuit.

(Generalis Wôon Petriniam visitat.) Generalis de Woòn praesidia confiniorum visitavit in fine mensis Augusti, et praesertim Petriniam, ubi diebus octo moratus delineavit integram una cum ejusdem metalibus. Adfuit etiam canonicus Kerchelich fecitque: ut generalis ipse in delineatione sua controversa cum episcopo Zagrabiensi loca notaret, et mappae suae, controversa esse, apponeret. Caeterum censebat ipse, Petriniam ad regnum opportuniorem esse, praesidium tamen cis Colapim potius erigendum venire. Non deerant, qui insusurarent generali, ut Siscium pro stabo | [pg. 88] banalium confiniorum applicaretur, quod ipse etiam inspexit visitavitque inde Costaniczam profectus. Comes etiam locumtenens circa idem tempus confinia visitavit.

(Congregatio regni.) Habita dein Zagrabiae die 7. Septembris congregatio regni, in qua constituta deputatio, quae conscriptiones factas revideret et methodum elaboraret. Praeses deputationis factus dominus comes Ludovicus Patachich, assessores: dominus Busan, dominus Jursich, canonicus Chegetek, et vicecomes comitatus, cujus conscriptiones revidebuntur, pro actuario dominus Antonius Bedekovich, tabulae judiciariae notarius, conferentiarum una secretarius et civitatis Zagrabiensis notarius. Ad conscribendas partes maritimas deputatus cum duobus judliuin dominus Georgius Jellachich, assessor tabulae judiciariae. In judlium comitatus Zagrabiensis electus dominus Georgius Petkovich. Festivis diebus et dominicis laborare sub poena 25 Hung. — interdictum. Quoddam etiam mandatum regium multum disputatum. Vide etiam infra.

(Goritiae novus archiepiscopatus.) Hoc anno Goritiae erectus est vicariatus apostolicus, eique partes omnes illae subjectae, quas hactenus patriarcha Aquilejensis, qui Venetae subest jurisdictioni, in terris Austriacis ut episcopus habuit, respective ad Dravum in Stiria et ad fines Carnioliae cum Croatia. Parebant partes istae nominetenus patriarchae, ipse autem nec per se nec per suos ullam in his jurisdictionem exercuit, nisi si quempiam ad se venientem ordinàsset. Immo vetitum fuerat eum pro episcopo harum partium recognoscendi, hinc nullae unquam fuere visitae defectusque, ut fieri solet, plurimi. Quibus ut mederetur, baro Codelli, vir magnarum [pg. 89.] facultatum, testamento domum et centum ut referunt milia legavit, ut ex censu horum harum partium superior vivere possit. Quibus adjunctum a regina Maria Theresia, dein Romae actum, ut partibus his provideretur. Et licet patriarcha ipse Aquilejensis tanquam cardinalis multum obsisteret, respublica etiam Veneta ita adversaretur (ratione juris, quod hac ratione in has terras se habere putabat), ut apertum cum Venetis bellum ideo futurum crederetur et passim metueretur, Benedictus tamen XIV. Romanus pontifex, ut spiritualibus morbis, qui ex harum partium neglectu fuère quam plurimi, Goritiae sub specioso vicariatus apostolici titulo epi-

scopatum in se erigendum voluit, eique partes omnes Austriacae potestatis, quae prius ad Aquilejensem pertinebant, immo ipsam Aquileam subjecit, episcopalem ei autoritatem et potestatem quoad omnia attribuendo. Hinc ad reginae commendationem et praesentationem comitem Carolum ab Attymiss, conferendo eidem episcopatum in partibus, primum apostolicum vicarium Goritiae confirmavit, brevi suo eatenus expedito ad episcopum Labacensem, a quo vicariatus iste tanquam sedis apostolicae delegato erectus, et electus adstantibus Tergestino et Pettinensi episcopis Labaci consecratus est. Res has ut delegatus apostolicus dominus Labacensis episcopus vicinis episcopis significavit, rogando, ut eundem vicarium consilio et auxilio, ubi requireret, adjuvarent. Suas facultates et dimissoriales ita habeant ut veri et indubitati episcopi. Et cum Zagrabiensi episcopatui vicinus foret, suae episcopali | [pg. 90.] excellentiae etiam significatum. Quae dum consistorio suo easdem Labacensis litteras communicâsset, proponente quaestionem canonico Kerčselich, an non contradicendum foret ex parte Zagrabiensis episcopi ob parochias illas, quae in districtu et provincia Metlicensi Aquilejensem recognoscunt. Inque 1. Quia legibus regni et articulis etiam diaetae anni 1741. partes illae earumque decima regno et ecclesiae Zagrabiensi attribuuntur. 2. Quod Zagrabienses episcopi partes illas ad se pertinere semper contenderint et inde Zagrabiam venientes ad ordines promoverint sine dimissorialibus ullis tanquam proprios dioecesanos, et etiam actu in diversis beneficiis etiam curatis tot tantique accomodati essent. 3. Quod cum regnum has partes ad Croatiam pertinere praetendat totque commissiones articulariter definitae sint sine regni consensu et scitu, ne difficilior eorum petitio reddatur, consistorium in partibus illis, cum Carnioliae adscribantur, vicarium apostolicum nullatenus recognoscere debet. Probata ab omnibus proponentis canonici observatio. Hinc dominus vicarius pro sua qua est experientia et prudentia supersedendum a responso censuit, quousque res maturius examinetur. Et recordatus Thomam olim Kovachevich canonicum et custodem Zagrabiensem de his scripsisse et processum retulisse, quae viri scripta apud canonicum Magdich hodie manerent, ut ab eodem exhibeantur censuit. Caeterum ad Labacensis episcopi litteras nihil adhuc responsum. Interim cum Metlicensis provinciae commandam ordo Teutonicus possideat, ego saltem inde proficisci opinor, quod res haec et lis antiquissima nunquam terminata | [pg. 91.] sit, nec terminanda speretur, quousque idem ordo commandam habuerit, ut bene res perpendenti patebit. Atque licet magnum hodie contra antecessores nostros canonicos murmur, quod olim Metlicam comparaverint, ut ipsa bonum et dominium est, ego tamen non satis excuso capituli Zagrabiensis commembra, dum oblatam sibi a Teutonico ordine commandam non reluerunt. Et ex re foret, si illam aut capitulum aut episcopus vel unitim emerent, tunc enim et ipsa Metlicensia bona redderentur et decimae rehaberentur, et partes illae episcopatui facilius jungerentur. Nam et nunc a Teutonico ordine parochiae visitantur et ordinis sacerdotes plerumque iis praeficiuntur. Et hoc intendisse anteriores canonicos suspicor, dum Metlicam emebant. Hac occasione etiam nata fuit quaestio de parochia sancti Laurentii in Vivodina, quae indubie in regno est, attamen episcopi Zagrabiensis jurisdictionem non agnoscit, sed abbatis in Lonstross. Quod inde accidisse authumatum, quod olim dominium illud Cisterciensium fuerit. Quod tamen venditum postea celebri familiae baronum

Voinovich. Quare ne exemplum hoc noceat, indagandum de hac re fuerat, datumque in commissis tum domino baroni Adamo Patachich ut archidiacono Goricensi, tum et aliis consistorialibus, ut de hoc antiqua perquirerent. De his omnibus jubente Nadasd cancellario scripsi dilucide tum in historiae ecclesiae Zagrabiensis libro partis primae cap. 6. pag. 25. et sequentibus, quae vide sis. Carolostadii quoque intra parochum Dubovaczensem et ejusdem parochi capellanum occasione sepulturae cujusdam scandalosae contentiones exortae, quod et capellanus et Franciscani tres in censuram „Si quis svadente" | [pg. 92.] incurrisse fuerint pronunciati, atque ideo ab episcopo post dictatam poenitentiam absoluti. Et cum iidem patres Franciscani ibidem pure in praesidio parochi essent, caemiterio autem omni carerent, admissum fuit ipsis capellae sancti Antonii caemiterium. Cum autem occasione tali plura fuissent praejudiciosa et absurda detecta, idem illustrissimus archidiaconus Goricensis ad visitam fuit ordinatus, qui quid aut invenerit aut statuerit tanquam necdum relatum reffere nequeo.

(Hrasztoviczae residentia versa in monasterium.) Patres quoque Franciscani provinciae sancti Ladislai in Sclavonia, cum hoc eodem anno Romae generale capitulum et generalis electionem habuissent, ut vetus Hrasztovicensis residentia in conventum sive monasterium erigi possit, supplicârunt, regnantis Suae Majestatis producentes diploma, in quo eorum monasteria confirmantur, residentiae ut in conventus erigantur praecipitur, ac tandem prohibetur, ne in ullo loco dehinc sive conventum sive residentiam erigere valeant vel praesumant. Plures tamen subortae erant eatenus considerationes: 1. ratione parochiae, quam ibidem Franciscani administrant. 2. Ratione vicinarum parochiarum, ne graves pro more suo parochis evadant. 3. Ne capellanias in confiniis successive erigant et subesse praetendant a castrensi, uti non sine incommodo in generalatu Varasdinensi. Attamen cum haec omnia, tamquam suspicio, non sufficerent, ut regio mandato non obtemperaretur, admissum est: ut residentia illa in monasterium erigatur. Quod et factum. Constituto loci gvardiano primo patre Casparo Hajak, qui tamen instar aliorum parochorum juramentum coram vicario deponere debuit, expeditionem pro investitura accipere a domino generali vicario ad parochiam sancti Spiritus Hrasztoviczae, hocque ideo, ne tam facile | [pg. 93.] exemptionem inducere possint. Quod nunc primo factum, hactenus enim non investiebantur. Interim parochia illa ad arbitrium episcoporum penes Franciscanos est et admodum tenuis.

(Dilluvium Zagrabiense.) Hoc eodem anno tanta fluvii Medvenschicza, vulgo Kervavi potok, fuit exundatio, ut damna plurima adjacentibus fluvio penes Mandussevecz domibus causaverit, stabula aliaque aedificia destruxerit, quin facto ingenti hiatu cujusdam fabri Vranich muratam domum ex fundamento everterit, et per Mandussevecz alveum fecerit, quod praeter ingentia damna jurgiorum intra capitulum et civitatem fuit occasio. Civitas medio duorum senatorum, videlicet domini Ladislai Szalle et capitanei Schmid, apud suam episcopalem excellentiam intercessit, ut in claudendo hiatu succurere ipsis in laboratoribus dignaretur. Quas preces etiam capitulo exhibuerunt. Sed capitulum succurere renuit, episcopus tamen ex puro beneplacito et protestatione, ne obligari episcopum assererent, quod suprascripti senatores nomine totius magistratus sponsi sunt, laboratores 100 ipsis in adjutorium dedit. Et ne vici Latinorum cives laborarent voluit,

sed partim ex Pokupszko, partim Hrasztovicza laboratores dati. Attamen cum dicta civitas alveum reducere tardâsset non sine praejudicio molae episcopalis, a reverendissimo domino Wolffgango Kukuljevich in absentia suae episcopalis excellentiae authentice admoniti fuerunt. Post quam admonitionem et hiatum clauserunt et alveo veteri fluvium restituerunt. Savi etiam aliorumque fluviorum magna hoc anno fuit exundatio.

[pg. 94.] *(Canonici violacei coloris assumunt pileolos et quadratos.)* Hoc eodem anno festis ipsis Paschalibus cum canonici cathedralis ecclesiae Zagrabiensis per indultum Clementis XII. vestitu praelatitio, muceta videlicet, gauderent, Sua excellentia episcopalis post diligens et accuratum examen per suum ad capitulum datum indultum birreta vulgo quadratos coloris violacei solis canonicis cathedralis ecclesiae deferenda declaravit, indulsit et concessit, donando singulis birretum ejusmodi.

(In confiniis banalibus statuta nova.) Ex regulatis ut superius dictum confiniis et non condonata vestitus tessera, quae Vienna allata est, pro ejusdem solutione providendum fuerat. Quare ut in hoc quoque debitus servaretur modus, singulorum in confiniis conscriptae terrae, et certum quantum impositum. Praeterea innitis rationibus tesserae impositum, quid cuivis domui foret contribuendum, quod cum grave confiniariis accideret, solvere tamen deberent et levissimo precio animalia vendere, prouti et quod knezii eorum deficerent, nec ad officia promoti fuissent, suos ad regiam Majestatem ablegatos miserunt, qui Viennae capti et sub aresto Zagrabiam missi hodiedum in civitatis carceribus sententiam praestolantur. Plures autem familiae ex confiniis abiverunt, quod tamen sub silentio esse debet ac debuit.

(Indagatur in nobilitatem singulorum. Episcopales coram suis armales producunt.) Cum nobiles a contributione eximerentur, necessario probanda erat tot libertinis nobilitas, praecipue cum non a fundo, sed facultatibus dicarentur. Hinc ut coram domino vicebano et aliis ad hoc deputatis, qui eximi jure praerogativae nobilitatis cuperent, nobilitatem edocerent, fuerat commissum sine omni exceptione. Quare ne juribus praejudicetur ecclesiae, supplicatum fuerat, ut praediales hominesque episcopales hanc | [pg. 95.] coram domino Balthasare Magdalenich tanquam vicario temporaneo et domino Joanne Busan tanquam comite curiali probarent et producerent. Quod et per Suam Majestatem indultum, hoc tamen addito: quod et ex parte comitatus aliquis vocari poterit. Quod tanquam non praeceptivum observatum haud est.

(Polygamia vindicata.) Hoc eodem anno Zagrabiae quaedam ex Pokupszko mulier polygamiae et apostasiae convicta a comite curiali ad mortem damnata est.

Sua episcopalis excellentia in Septembri Viennam concessit, causa praestandi obsequii occasione festorum nominis tam reginae quam et imperatoris.

(Incommoda multa episcopi ob sylvas ad Verbovecz.) Sed et plura hoc anno incommoda fuêre episcopo. Primum, cum vidua comitissa Alexandri olim Patachich ratione sylvae cujusdam Varasky lug ad Ivanichium pertinentis et jam a 500 et amplius annis, uti ex diversis pateret instrumentis, controversae ac ad Verbovecz praetensae. In hac, cum anno hoc glandes fuissent, scripsit comitissa episcopo, suos ut ab usu arceret homines, sylvam simpliciter suam faciens. Sua episcopalis excellentia paterne

et legaliter respondit, ab olim jam intra partes controversam esse, quare ut praemissis utrinque protestationibus pro anno hoc ab utrinque usuaretur. Comitissa nullatenus assentiri voluit, sed comminatione sequendas prohibuit violentias. Tum ad Ivanicensem recurrit commendantem dominum vicecolonellum Mihalievich, ut eandem militibus adjuvaret, qui ordines consilii bellici praevios petiit, antequam militem suppeditet. Ergo suos plurimos armatos bene constituit tutandae | [pg. 96.] sylvae. Provisor quoque episcopalis Joannes Hainovich, ne praejudicari episcopo sinat, non solum Ivanicenses collegit, sed et accersivit Pokupskenses, quibuscum sylvam lustrare constituit. Quos advenientes cum dominae comitissae homines intuerentur, jaculati sunt, et cum quinto idem fecissent, ut depositione testium patet, ab episcopalibus sese defendentibus plures laesi, tres occisi, quinque capti et Zagrabiam ad carceres ducti, omnes autem dispersi, occisis insuper 120 majalium capitibus ac praedae instar absumptis. Quaesta est de hoc actu comitissa, quaestus episcopus, lite negotium terminandum. Caeterum longius detenti Zagrabiae captivi, tandem facta eorum depositione dimissi. Non cessat tamen hodiedum comitissa violentias inferre in sylva.

(Limites ad Moscheniczam.) 2dum. Cum capitulo ratione terrarum Transcolapianarum circa Moscheniczam, quod aeque jam dudum controversum, hodiedum in violentiis perdurat.

(Cum confiniariis ob limites.) 3tium. Cum confiniariis tam circa Dombram ratione sylvarum, quam et Petriniam ratione terrarum. Quoad Dombrenses colonellus a Lalersperg, post datas ad se litteras, confiniarios compescuit et Dombrenses in usu veteri reliquit. Petrinensis autem capitaneus inconstans et varius fuit. Neque temerarios ausus correxit. Sylvani enim Petrinenses clam noctu ingressi, in Moschenicensium episcopali sylva amplius quam 300 arbores signarunt crucibus, ut hac fraude major pars sylvae avelli deberet. Quae illorum fraus, confessione metalium ab ipsis Petrinensibus data, occasione delineationis domini generalis Wòn, impunita mansit attamen. Immo molas in Colapi, terras Bresztovlensium idem capitaneus Petrinensis occupare non metuebat.

[pg. 97.] *(Novachky gay.)* 4tum. Cum confiniis banalibus ratione Novachky gay aliorumque tenutorum ad Hrasztoviczam, ratione quorum prouti et terrarum quarundam ad Pokupszko constituta fuit revisio pro 3. Septembris, sed aventu domini generalis Wòn turbata.

(Ob inferiorem Sclavoniam, de his vide cap. 6. historiae ecclesiae Zagrabiensis.) 5tum. Cum episcopo Bosnensi Francisco Thauszy, qui medio militarium astute omnino procuravit Viennae, ut in praesidiis Brod, Gradisca et Ratcsa capellanatus erigerentur, ex cassa parochorum assignatis pro quolibet 200 fl. Rh. propter stollam, qui priores duo capellani de dato 22. Junii episcopo Bosnensi per mandatum regium subjecti fuere. Quia autem dicta praesidia Brod et Gradisca in episcopatu forent Zagrabiensi, ne vetus lis Plumbei condam Bosnensium episcopi resuscitetur indirecte, et episcopus sub specie capellanorum jurisdictionem usurpet in partes omnes Sclavonicas, uti 23. Novembris dispensare non dubitavit cum quibusdam parochianis. Ideo Viennae fuit supplicatum, ut dicti capellani ab episcopo Zagrabiensi tanquam dioecesano dependerent. Sed nihil adhuc conclusum est, et quae futura determinatio, ignoramus. In quibus omnibus vigilandum est, et bene, episcopis.

(Adamus Batthyan assessor banalis tabulae.) Die 2. Novembris obiit Stephanus Raffay, praebendarius et canonicus Chasmensis, cujus canonicatus collatus est Paulo Tuchkorich aeque praebendario. Obiit etiam in fine Octobris Varasdini baro Theodorus Ratky, per cujus mortem vacans assessoratus tabulae banalis collatus est domino comiti colonello Adamo Batthyani, prius consiliario consilii locumtenentialis.

(Restauratio comitatus Posegani.) Dominus quoque comes locumtenens Ludovicus Erdoedy Posegam ad restaurationem | [pg. 98.] comitatus profectus est, ubi vicecomes comitatus factus dominus Lucas Novoszell, alii confirmati, in locum autem domini Novoszell procuratoris fiscalis episcopatus a sua episcopali excellentia procurator fiscalis nominatus est dominus Ladislaus Lukanszky.

(Episcopus Eperiessinum abit.) Sua excellentia episcopalis die 24. Novembris ad superiorem Hungariam profecta est, Eperiessinum, ad suam matrem et fratres invisendos et visitandos.

(Terrae motus Flumine alias Vitopoli.) Hoc anno eodem magnus terrae motus praecipue Flumine, quam fere civitatem destruxit, et continuus fuit. Hic etiam Zagrabiae saepius observatus fuit, signanter 27. et 30. Novembris. Item in Decembri saepius, et talis quidem, ut in residentia episcopali in cubiculis illis, in quibus operis plastici tabullatum est, videri ex scissuris iste terrae motus potuerit. Videaturque.

(Mors variorum.) Hoc eodem anno 2. Maji mortua est conjux excellentissimi domini comitis locumtenentis Jascae. Rex item Portugalliae, ac tandem 21. Decembris Viennae vidua Elisabeth imperatrix, conjux olim Caroli VI. et mater regnantis reginae Mariae Theresiae.

(Marquiere transfertur ex generalatu Varasdinensi. Mihalievich vicecolonelli factum.) Cum dominus generalis Marquiere, ut superius notatum, Crisio Clagenfurtum translatus fuisset, ad instantiam comitis bani officiales generalatus illius pro restituendo supplicarunt. Super quo a generali Kheill demandata collecta fuit inquisitio. Idem generalis mondurram aeque in generalatu constituit. Petrinae unum capitaneatum erexit, cum prius post factam a principe Hildsburghausen reformam, Petrinia innanis et vacua fuisset. Generalis iste a furtis et latrociniis confinia servabat immunia. Dominus vicecolonellus Mihalievich religione schismaticus per bimestre in aresto mansit, quod collectis iniquis testibus contra affinem propriam, mulierem probam, et catholice mortuam, effecisset, ut propter insimulatum | [pg. 99.] infanticidium ex damnato concubito innocens capite plecteretur. Quae moriendo ipsi christiane condonavit, et innocentiam suam divino testimonio probabat. Cujus oratione commoti testes fassi sunt, se inique et precio testes fuisse, quin mulier rea publice crimen suum confessa est, quod delicti ipsa rea fuisset, infans suus et ab illa occisus et fraudulente mortuae aedibus suppositus, ac per illam ibidem sepultus. Heu quae non facit invidia et habendi cupido.

(Nefas aliud uxoricidae.) In Pokupszko quoque horrendus casus mense Decembri accidit. Vir quidam gravissime uxorem suam, causa concubinae quam habebat, persecutus est, ut ipsa ob mariti saevitiam profugeret in Sclavoniam. Cum autem et concubinarius accusaretur et medio parentis legitima uxor divortium peteret, partes consistorium citavit, ergo parens filiam reducit consistorio sistendam. Quam maritus dum ex Sclavonia red-

divisse intellexisset, poenitentiam simulans in domo paterna visitat, luget de praeteritis, spondet meliora omnia. Immo filtrum odii esse persvadet. Quare ad hoc tollendum, ad divinatricem mulierem ut secum iret, persvasit. Quae eundem secuta, dum ad nemus venirent, ab illo cultro transfixa est, et dum vociferantem audiret, ex illa percunctatur, an vulnus lethale crederet, illa negante, accedit iterum et usque eo saevire non omisit, quousque cadaver non vidisset. Heu quo non abripit caecus amor.

(Hospites arcis episcopalis.) Absente sua episcopali excellentia comes Adamus Batthyany colonellus Zagrabiam in medio Decembris advenit, in arce episcopali hospitatus. Dominus canonicus Albensis Mathias Salbeck suam excellentiam iuvisit et visitavit.

[pg. 100.] *(Zelus generalis Scherczer et vicecolonelli Peczinger.)* Dominus vicecolonellus Shilispurgensis Joannes Peczinger una cum domino generali Carolostadiensi Scherczer a zelo in religionem orthodoxam commendari promeruerunt, quoniam Shilispurgo universos schismaticorum popas ejecerunt et catholicos Graeci ritus unitorum assumpserunt. Quorum licet defectus esset, tamen pater Gabriel Palkovich ordinis sancti Basilii cum quodam audiente universae illius provinciae titulo missionaristico curam assumpsêre.

(Repen Jesuitarum rector Zagrabiensium, quorum Franciscus Retz generalis moritur.) Die 28. Octobris rectoratum collegii societatis Jesu assumpsit pater Stephanus Repen, pater autem Franciscus Petris officio defunctus Flumen pro ministro missus est. Die 19. Novembris Jesuitarum generalis pater Franciscus Retcz Bohoemus obiit Romae in Domino.

(Resolutio Romana.) Cum sequenti anno 1751. per vigiliam sancti Mathiae apostoli occureret in feria III. dominicae quinquagesimae, sacra rituum congregatio fuit consulta, scribente domino canonico Kercselich, an vigilia anticipari non posset, aut in alia opera commutari, et responsum quoad utrumque negative.

(Zagrabiae pure ex militaribus conferentia.) Redeuntibus Vienna domino colonello Kleffeld et domino Kussevich, pro die 29. Decembris militaris conferentia Zagrabiae indicta fuit. Ad quam ex politico statu nemo vocatus, non sine impatientia dominorum praevidentium, quo haec assurectura sint. In hac autem conferentia lectae regulae confiniariis, qualiter quave ratione imposterum vivere debebunt, quid contribuere. Volebant in eadem, ut episcopales homines, terras confiniaristicas possidentes, personalia ab his terris praestent obsequia. Res tamen ad congregationem regni dilata. Terras autem ipsorum sine interventu officialium episcopalium conscripserunt per laitinantium Zebich.

[pg. 101.] *(Joannes Rauch vicebanus torque donatus a Majestate.)* Sua sacratissima Majestas medio comitis colonelli Adami Batthyany aureum numisma cum catena aurea, ornata Suae Majestatis icone in numismate expressa diamantibus, domino vicebano Joanni Rauch dono misit. Quod ex donantis gratia omnino preciosum, ex intrinseco autem sui valore vix 2000 superans. Hoc idem dominus vicebanus dum primo deferret, observatum est, alios dominos Croatas tulisse aegrius.

(Anni memoria.) Annus iste ut cum intenso incepit frigore, ita et cum frigore desiit. Vina protulit in mediocritate, sed ob aestum quo abundabat egregia. Tempestates graves auditae sunt, Bononiae in Italia prae-

cipue, ubi a vi venti turres, muri, domus destructae, aliaque immensa damna causata fuerunt. Exundationes aquarum et terrae motus fuère gravissimi. Messis hic in Croatia mediocris.

(Mors magni Muratorii.) Mortuus die 4. Januarii anni hujus 1750. gravissimus et per totam Europam celebratissimus ab eruditione vir Muratorius, quem tot insignia ejusdem opera virum immortalem reddiderunt.

(Trautshon Josephus coadjutor Viennensis archiepiscopi.) Cardinali et archiepiscopo Viennensi Sigismundo Kollonich coadjutor datus abbas Sexardiensis et canonicus Passaviensis comes a Trautshòn.

In *generali regni congregatione Zagrabiae* die 7. Septembris habita ultra descripta superius pag 88.

1. *Acta conferentiae Petoviensis* quamvis nec relata nec improtocollata confirmantur articulo 14.

2. *(Gaisrogh Essekinensis commendans.)* In locum generalis Gvadagni ad Italiam translati comes generalis a Gaisrogh supremus armorum per Sclavoniam inferiorem praefectus et Essekinensis commendans publicatur.

3. *(Miles eductus.)* Ex castellis Posega, Pakracz et Mitrovicza praesidiarius miles educitur et iste evenit effectus commissionis supra descriptae Grassalkovichianae et Engellshoffen, cui ego etiam interfui.

4. *Antonius Paravich* vicejudlium in partibus maritimis, velut multa in praejudicium jurisdictionis regni molitus, officio in poenam privatur.

5. *(Extensio judicatus tabulae.)* Judicatus tabulae judiciariae ad causas dominorum supremorum comitum et vicecomitum reales, personales et mixtas extenditur.

6. *Nobilitas familiae Hondrey recognoscitur.* Hoc factum ad preces et munera canonici Kosz Joannis, his praevalentis, quam genealogica deductione.

[pg. 102.] Circa 5. sciendum. Ab erecta judiciaria tabula statutum regni fuisse illico, ut in causis violentialibus contra supremos comites procederetur coram praefata tabula. Eatenusque data tabulae instructio, confirmata etiam per Carolum VI. Juliana baronessa Sermage contra Joannem Rauch vicebanum varios violentiales processus suscitavit coram praedicta tabula, qui pluribus annis decurrebant. Rauchius congregatione hac sublatum volebat statutum. Sed extensum plane vidit suffragio magnatum et cleri. Hinc sequente anno solicitus fuit, ut clientes sui Magdich et Raffay ad diaetam ablegarentur, illudque statutum per articulum tolleretur. Ut videre est in ejus diaetae articulis. Sane ut hoc agant, ablegatis instructio data non fuit.

(Sancti Victoriani reliquiae.) N. B. Ivanichii apud Franciscanos allatum Roma ex catacumbis sancti martyris ex dato nomine Victoriani reliquiae a provinciali Joanne Baptista Bellanovich allatae dum ex generali rediret capitulo, approbante episcope publicae venerationi sunt expositae ad aram 14 auxiliatorum dictam.

[pg. 104.] **Annus domini 1751.**

Episcopatus suae excellentiae annus IV.

(Regales pro diaeta.) Die prima Januarii advenerunt regales diaetam Posonii pro 18. Aprilis anni currentis significantes, in quibus summae Hungarorum laudes continebantur.

(Congregatio regni.) Indicta etiam est congregatio regni pro die 26. Februarii.

(Banalis tabula.) Tabula banalis incoata modo solito, in qua causae plures terminatae sunt, et dominus comes Adamus Batthyany locum in eadem accepit.

Sua excellentia episcopalis die 22. Januarii rediit ex Hungaria.

(Bacchanalia.) Coreae et bacchanalia celebrata apud privatos, neque comes locumtenens neque episcopus has hoc anno dedêre, quod essent actuales intimi consiliarii, et ob luctum mortis Elisabethae viduae imperatricis et matris reginae regnantis Viennae fuissent prohibitae.

Terrae motus Flumine adhuc continuare significabantur.

(Nives copiosa.) Mense Februario ingens nivium copia cecidit per continuatum triduum, quod et 4 postae emanserint, neque ullus quopiam poterat proficisci.

Eodem mense et per Martium erant infirmitates plurimae.

(Papae declaratio circa vigiliam sancti Mathiae apostoli.) Sanctissimus papa Benedictus XIV., cum vigilia sancti Mathiae apostoli in feriam 3. dominicae quinquagesimae hoc anno occurrisset, ita universaliter dispensavit, ut clerus tam saecularis quam et regularis eodem die vigiliam observaret et jejunaret. Reliqui autem saeculares, si jejunare nollent, dictam vigiliam sabbatho ante dominicam quinquagesimae anticiparent. Cujus decreti originale datum est domino vicario pro ejusdem improtocollatione.

[pg. 105.] *(Jubilaeus annus per dioeceses et ordinationes episcopi circa jubilaeum.)* Hoc eodem anno bullam extensionis jubilaei sive anni sancti Roma missam ab eodem pontifice per nuncium apostolicum Fabritium Serbelloni accepimus. In qua ad jubilaei consecutionem haec per expressum praecipiuntur. 1. Confessio vera sincera, generalis autem svadetur. 2. Communio nunc sub praecepto, ut plane hanc in pueris commutare in alia opera opus sit. 3. Visitatio quatvor ecclesiarum ab episcopo praescribendarum per continuos vel interpolatos 15 dies, sive naturales sive ecclesiasticos. Qui tamen has ecclesias processionaliter visitarent, arbitrio episcoporum relinquitur determinare numerum visitationis per processionem. 4. Ad intentionem ecclesiae fundendae in suprascriptis ecclesiis praeces, haecve de praecepto. De consilio alia etiam religionis christianae opera svadentur et commendantur. Vigore autem jubilaei, quod semel tantum potest obtineri, datur facultas 1mo. eligendi confessarium quemcumque, dummodo ad audiendas confessiones approbatum. 2do. Positis debite ponendis poena temporalis peccatis debita relaxatur. 3tio. Absolvendi ab omnibus censuris, peccatis et excessibus quibuscumque, etiam in bulla Coenae aut episcopo reservatis. 4to. Vota etiam jurata (exceptis religionis et castitatis prouti et iis, quorum dispensatio, commutatio vel absolutio fieret cum praejudicio tertii) in alia opera commutandi. 5to. Dispensandi in foro

conscientiae super irregularitatibus contractis ex non adimpletione officii et eatenus incursae censurae, nullatenus autem ab aliis ex defectu vel quovis modo contractis. | [pg. 106.) Porro ut exactius universa fierent, dies prima Maji anni currentis pro hujus jubilaei initio constituta est. Ecclesiae designatae sancti Stephani regis cathedralis ecclesia, sancti Marci, patrum Franciscanorum et patrum Jesuitarum, eo quod majores et consequenter ratione populi magis idoneae forent, etiam propter binas portas, quas haberent. Et cum universa dioecesis ad cathedralem invitaretur, ratione commoditatis majoris menses sex a Majo inclusive dati sunt, ut ita fidelis populus et pascua pro equis et meliores aestate vias habere posset. Promulgatum hoc jubilaeum sufficienter, quoniam primo missa per universos parochos, religiosorum conventus aliosque epistola paraenetica sive admonitoria, dein bulla ipsa cum suo extractu et prologo. Epistolam prouti et bullae addita compilavit composuitque dominus canonicus Balthasar Kerselich, quae sumptibus episcopi typis data sunt et pro futura notitia hic inserta.[1] Consistorium quoque libellum precum ex Germanico versum vulgari lingua edidit et distribuit, quod Jesuita quidam transtulit, sed plenum erroribus. Quos quantum fieri potuit, suprascriptus canonicus fol 2. et 3. correxit, primum autem sub sua non erat censura. Ordo quoque ut servaretur debitus per dominum vicarium generalem series ducendarum Zagrabiam processionum per archidiaconatus omnes praescripta et per archidiaconos parochis missa est, ut quivis ad diem constitutam adesse procuret. Qui processionaliter visitabunt, si ex remotis partibus forent, ut bis visitent, praescriptum fuit, vicinioribus processionalis visitatio quinquies praescripta est, uti pateret ex epistola et valvalibus adjunctis.

[pg. 107.] *(Regni congregatio 26. Februarii.)* Regni congregatio die 26. Februarii sub praesidio domini comitis locumtenentis Ludovici Erdoedy fuit incoata et celebrata, cui primis diebus exigui adfuerunt, tanquam venire impotentes ob nivium inauditam copiam viarumque incommoditatem. Adfuerunt tamen ad primam Martii. Haec una fuit ex difficilioribus congregationibus. Hinc et producta est ad 26. Martii, quo die primum terminata.

(Disputatio pro cassa.) In ea clamores ingentes intra politicos et militares, quin ipsos inter politicos extiterunt, ac 1. quidem agitata est quaestio, an secundum mandatum bani cassa militaris dividi debeat a cassa regni ita: ut exactor regni annis singulis 40 fl. milia assignare teneatur domino commissario bellico. Hoc omnes defendebant militares (excepto commissario domino barone Stephano Patachich, qui silentio neutralis esse volebat) quin ex politicis: episcopus, magnates caeteri, canonicus baro Patachich, canonicus Josephus Chiolnich lector capituli, dominus vicebanus aliique, et hoc pure ad aucupandam bani gratiam At protonotarius Adamus Naisich, dominus Joannes Busan, Josephus Magdich fortissime restiterunt, quin idem dominus Busan scripto suas reflexiones apposuit. Atque inter caetera has hi postremi habuerunt reflexiones. 1mo. Suam sacratissimam Majestatem per datum anno superiori statibus diploma expressive praece-

[1] Epistola paraenetica ad clerum Zagrabiensem. Zagrabiae. Typis Joannis Baptistae Weitz. 1751.

pisse, indulsisse, ut a regno solverentur. Regni autem exactor regni cassae curam haberet et suo modo regnum repraesentaret. 2do. Quia separatione cassae admissa separatio statim sequi videretur militarium a politicis, jamque divisio ipsa, ex quo emersuras res praevidebant exemplo vicinorum generalatuum. 3tio. Si cassa plane dividatur, facilius a bani jurisdictione et regni avelli poterunt et integre bellico consilio subjici et distinctum | [pg. 108.] generalem sortiri, ita autem per immediatam ab exactore regni persolutionem facilius ab accipitre omni conservabuntur. 4to. Haec cassae separatio vel utilis vel inutilis militaribus foret. Si inutilis, ratio eam poscendi non est. Si autem utilis, cur utilitas illa in contribuentis plebis beneficium non veniat, atque ita totius regni conservationem, quoniam notum esset, saepe diutius vacare militarium gradus et officia, adeoque et eorum jacere stipendia. Ergo in emolumentum potius contribuentium veniant. Dein cessante locumtenentis officio duo milia remanere deberent in cassa. Emolumenta quoque confiniorum non parum facerent. Quae simul sumpta in publicum convertantur beneficium et regni totius conservationem. 5to. Praevidebatur emersuris fors aliquando casibus. Quid si partes Transcolapianas Turca occupet, coarctabitur naturaliter politica regni jurisdictio et cum 40 milia exigentur, quod onus maneret posteros? Plurimaque alia. Dominus autem Busan, cum per assentatores describeretur saepius comiti bano, universa quaeque sub decursu totius congregationis protulit, ex praevie domi conscriptis legebat recitabatque. Post longos ergo dierum plurium clamores, militares eorumque in sententia et votis collegae plurimum exemplo aliorum regiminum et voluntati comitis bani insistentes efficere procurabant: ut banali determinationi utrinque appositae rationes subjicerentur. Sed defensorés patriae palam restiterunt fundamento, quod banus absolutus monarcha non foret neque leges dictaret, sed cum statibus una pro bono patriae definire deberet, qui cum in suo comite locumtente praesens adesset, hic cum iisdem decernere debet. Hinc 37 milia sibi annue numeranda postulabant militares, sed et hoc rejecto simpliciter et absolute conclusum est, cassam regni dividi nullatenus | [pg. 109.] posse, neque status a diplomate regnantis Suae Majestatis recedere debere.

(Gravamina pro diaeta.) Quaestio ista plures rapuit dies. Deputationes dein ordinatae, sub praesidio domini comitis Adami Batthyany deputatio pro compilandis iis, quae ex parte regni in diaeta praesentari debebunt. Prouti et revisionis nobilis cujusdam Siger, totum comitatum Varasdinensem apud Suam Majestatem accusantis. Deputatio item revidens acta deputationis in negotio fumorum et peractae conscriptionis.

(Lecti ex candidatis ablegati ad diaetam.) Post haec ex quinque a comite bano candidatis pro ablegatis regni ad diaetam, nempe domino Francisco Kussevich, domino Josepho Magdich, domino Joanne Jursich, domino Luca Novoszel vicecomite Posegano, et domino Josepho Raffay (qui sub initium Januarii Segnia, ex suo commissariatu reddiverat) atque hoc pro tabula statuum, ad magnatum autem tabulam propositi a bano fuêre dominus Joannes Rauch vicebanus et dominus Balthasar Magdalenich. Ex quibus omnium votis electi ad tabulam procerum Balthasar Magdalenich, ad tabulam autem statuum exoratus potius quam electus dominus Josephus Magdich, cui suffragiis additus Josephus Raffay. Singulisque ordinati pro diurno dietim fl. 5, qui et domino protonotario Adamo Naisich

resoluti sunt, ex officio licet ad diaetam pergenti. Aderant congregationi huic ex Sclavoniae comitatibus etiam dominus vicecomes Spissich Verocensis et Poseganus Lucas Novoszel. Volebant status, ut cum per regales evocati non fuissent comitatus Sclavoniae ad diaetam, ut suprascripti regni ablegati negotia quoque eorum pertractent. At domino Spissich plurima in contrarium producente, potissimum quod illorum comitatuum status ignotus his foret, nec in scriptis dari possent, quae replicare fors necessum erit, factum ut idem dominus vicecomes | [pg. 110.] Spissich pro ablegato deputaretur, ita tamen, ut post Raffay, qui vicecomes substitutus comitatus Zagrabiensis esset, suum habere debebit locum. Si tamen locus ei adhuc concedetur, tanquam nunquam hactenus practicato ablegato tercio, nomine regni, ad statuum tabulam. Cui praecedentiae contradixit dominus Spissich.

(Praetensio Raffaii.) Occasione autem congregationis hujus suprascriptus dominus Raffay praecedentiam ante ordinarium comitatus Posegani vicecomitem modis etiam indebitis praetendebat. Cumque pro domino Novoszel deliberatum vi legis et consvetudinis fuisset, idem praetendens sub decursu totius congregationis ad tabulam sedere noluit, sed foris semper permansit.

Reliqua congregationis hujus haec fere fuerunt. 1. Secundum novam conscriptionem impositio ad quemvis fumum in fl. Rh. 30. Sed cum pagi episcopales, item familiae Erdoedianae nimium aggravati fuissent, Zagoriani autem alleviati admodum, nec posset in promptu mederi, constituta est deputatio, quae mense Julio Zagrabiae considebit, auditisque lamentantibus, plena autoritate illico medelam adferet. 2. Dominus prior regni exactor Franciscus Kussevich ut reddat rationes, impositum, et ut militares, quam primum fieri poterit, exsolvantur. Reliqua privatorum decreta sunt. Ablegatis ad diaetam impositum, ut per Viennam iter instituerent Posonium, et banum tam in hac congregatione de ejusdem actis, quam et de proponendis in diaeta debite informarent.

(Batthyany commercialis.) Absoluta congregatione comes colonellus Adamus Batthyany (qui hic in episcopali arce una cum uxore sua, nata Theresia Illyeshazy, et copiosissima familia ac 40 equis amplius quam trimestri hospitatus est sumptibus episcopi | [pg. 111.] maximis, postquam occasione ista cura illi summa de commercio tritici ad Adriaticum mare per Croatiam instituendo fuisset, immo effective hunc in effectum partim Zagrabiae copiosum triticum comparasset, partim Carolostadii, inito cum quodam Segniensi nomine Demelii contracto pro navibus illius usque ad Livorno deportatione, devecto etiam Siscium copioso tritico, emptis hic Zagrabiae quibusdam fundis pro aedificandis granariis, visitato quoque portu Bucari) ad Hungariam concessit die 22. mensis Martii. Comes iste domum et quarterium quaesivit. Primum non reperit, alterum apud parochum superioris civitatis consecutus est, quo in suo abitu etiam res suas ex arce universas composuit.

(Mors patris provincialis Franciscanorum.) Sub congregationis decursu obiit Zagrabiae 28. suae infirmitatis die admodum reverendus pater Joannes Baptista Bellanovich, ordinis minorum actualis provincialis, communi universorum luctu. Vir erat discretus et industrius et pro regimine aptus. Ecclesiam et conventum ordinis sui Ivanichii ex fundamentis errexit,

providit omnibus ad decorem. Fuit loci ejusdem saepius gvardianus, provinciae secretarius et definitor postea. Anno 1749. in eorum capitulo fratribus discordantibus et provincialatum appetentibus praeter spem electus ipse. Rexit optime, singulisque satisfecit, anno uno mensibus septem. 1750. interfuit Romae capitulo generali. Moniales sanctae Clarae Zagrabiae prudentia sua primum in electione abbatissae ad illud officium aptae quamvis junioris, ac dein postea composuit pacemque foeminis dedit. Hrasztovicensem errexit conventum aliaque plurima. Mirum, quod monachis singulis ad genium satisfacere sciverit. Hinc in mutatione sua qui transferi petiit, quemvis transtulit. Hoc discretionis et prudentiae fuit. | [pg. 112.] At lector, ut illi vocant, nunquam, quin ex visu et facie simplex apparebat, sed religiosus optimus. Huic in definitorio suffectus est, pro vicario ut vocant, pater Cherubinus Fabsich, lector jubilatus et exprovincialis, homo revera insignis. Atque pro Fabsichio custos designatus pater Antonius Gorner, vir aeque emeritus, et jam vicarius provincialis. Caeterum provincia haec Franciscanorum necdum completo biennio gravissimos suae provinciae viros amisit et fere orbata est. Habuit ante biennium sex provinciae patres, tres priori anno obiêre. Spacio autem mensis unius suprascriptus provincialis actualis, pater item Antonius Fabsich, item Aloysius Babich, uterque exprovincialis, uterque celebris, ut nunc ipsis unicus Cherubinus remanserit cum Antonio suprafato, quousque plures exsurgant.

(Jesuitarum Viennae congregatio.) Jesuitis quoque sua Viennae fuit congregatio die 14. Martii, in qua electi, qui nomine provinciae Romam ad electionem generalis pergerent, et quidem pater Wilibaldus Krieger, rector actualis collegii Graecensis, nomine et in locum patris provinciae provincialis, pater Augustinus Hingerle, praepositus domus professae Viennensis, omnes exprovinciales. In horum defectu vel impedimento substituti pater Franciscus Kunich rector Tyrnaviensis et pater Ludovicus Debiel rector Lincensis.

(Electio ablegatorum ad diaetam ex parte capituli.) In capitulo Zagrabiensi (quod hactenus nunquam vel auditum) communis erat ambitio exmissionis ad diaetam. Pars zelantior ambiebat exmittendos dominum Wolffgangum Kukuljevich cum Adamo Patachich. Episcopus vero dominum Kukuljevich cum Balthasare Kercselich. Sed putantibus, quod episcopatus obtinebunt exmittendi, dominus praepositus hac arte usus est. Convocatis canonicis, se ut est senior observâsse, asseruit ordine offeri ejusmodi exmissionem. Quare primum domino lectori oblata est, | [pg. 113.] qui constantissime recusavit. Dominus cantor nec adfuit tanquam infirmus, tum custodi oblata provinciae, qui acceptavit. Praepositus dein Chasmensis deprecatus est, ergo pro absente licet domino cathedrali acceptavit praepositus major, atque ita deputati ad diaetam fuere Stephanus Putz custos et Adamus Chegetek archidiaconus cathedralis. Et diurnum vetus, videlicet in fl. Hung. uno, acceptârunt. Volebant ex capitulo quidam custodi suscitare quaestionem de praecedentia, tam quod custos dignitas non esset, tum vigore capituli statutorum et librorum immo caeremonialis ipsius, quoniam custos omnes sequeretur archidiaconos. Sed nolentibus archidiaconis causam hanc tueri, quin ipso domino cathedrali pro custode stante, res publice nec prodiit.

Flumine continuasse terraemotus significabantur, dirutaque iterum templa, privatorum aedes et alia plura causata incommoda. Regina Maria Theresia Viennae feliciter die 19. Martii filiam genuit.

(Stipendia magistratui civili Zagrabiensi resoluta.) Hoc anno mense Martio civitati Zagrabiensi venit a camera aulico Hungarica Posoniensi, ut senatores stabilia haberent salaria, videlicet quivis senatorum fl. 60, capitaneus 80, judex civitatis 150, notarius 200. Hactenus enim intra se dividebant universa, videlicet colonos, vinum etc.

(Palatini mors. Novus armorum supremus praefectus.) Die 24. Martii Posonii obiit in domino excellentissimus dominus comes Joannes Palffy, regni Hungariae palatinus, aurei velleris eques, supremus per Hungariam et Transylvaniam armorum regiorum praefectus etc., aetatis suae anno 93., quam aetatem admiratione communi attigit, quia ad regulam vivere non asseverat, nullamque rationem victus aut potus servabat. Fuit olim fere per 30 annos Croatiae banus, miles egregius, uti facta sua librique testantur. Hoc summo dolore mortuo, supremus armorum praefectus per Hungariam et Transilvaniam nominatus est a Sua Majestate ut mareschallus senior princeps Lobkovitcz.

[pg. 114.] *(Cardinalis Kollonich mortuus.)* Obiit quoque Viennae eminentissimus cardinalis et archiepiscopus Viennensis Sigismundus comes Kollonich, in quo familia haec defecit, etenim haeres constitutus Ladislaus Kollonich, consiliarius cancellariae Hungaricae Viennensis, arrogatione ex familia Zay Kollonich est. In archiepiscopum suus coadjutor princeps Trautschon statim successit. Defunctus vir magnus fuerat a pietate, prudentia et tot tantisque fundationibus a se factis, in quibus aeternum vivet.

(Initium diaetae Posoniensis.) Diaeta Hungarica 17. Aprilis suum sumpsit exordium. In qua quae acta sunt, illius diurna testantur, longum hic foret describere. Istud tamen notandum. Cum baro Adamus Patachich, archidiaconus Goricensis et Zagrabiensis canonicus, qua praepositus sancti Benedicti de Kaposffo, per regales vocatus comparuisset locumque in tabula procerum accepisset, et ex parte magnatum regni Croatiae ad invitandam Suam Majestatem inter proceres destinaretur, ablegati Croatiae dominus Josephus Magdich et dominus Josephus Raffay contradixerunt, allegantes dominum baronem locum illum ut magnatem Croatiae non occupasse, neque eatenus ad diaetam exmissum esse, quod cum edoctum fuisset, idem dominus baro non solum ab invitatione exmissus, sed et ad tabulam statuum pro accipiendo loco inter reliquos abbates et praepositus fuit relegatus, quod et ipse pro humilitate praestitit ad sui commendationem et aliorum admirationem. Interim cum diaetae scopus fuisset augendi quanti contributionalis, status autem passim impotentiam summam allegassent, Sua e contra sacratissima Majestate summam necessitatem edocente, dura et trimestri agitata fuit quaestio: an summa impotentia summae necessitati, vel e contra praevaleat. Cumque res haec agitaretur acrius, tuentibus impotentiam domino vicecomite comitatus Zempliniensis | [pg. 115.] Okolicsani, et domino assessore tabulae judiciariae comitatus Vesprimiensis domino Csusi aliisque quibusdam, clero et magnatibus pro aulae necessitatibus plane juratis, ut inter famosos libellos in clerum prodierit, Lutherum tandem cum Petro convenisse, scilicet quod in sessione quadam acatholici

cum clero convenissent, multumque et per menses cum privatim tum palam agitata quaestione, et aula benevolum statuum consensum expectante, et suis modis adurgente, tandem primo quingenta milia obtulerunt, postea addita ducenta, atque ideo septingenta de nova contributione promissa, repartitioque facta per deputationem ad singulos comitatus. Aula autem sub initium in suo ad status scripto alterum tantum postulabat. Urgebatur quoque Majestas sacratissima, ut ante quanti resolutionem universa subditorum postulata susciperet resolveretque, sed resolutio haberi non potuit, et quae postea secuta est, ex articulis diaetalibus anni hujus clarescunt.

(Palatinus novus comes Ludovicus de Batthyan. Vicebano credita cura regni.) Interim sub diaetae hujus initium in regni Hungariae palatinum ex tribus ab aula propositis, videlicet domino comite Ludovico Batthyani, olim aulae cancellario, domino Georgio Erdoedy, judice curiae, et Francisco Esterhazy, conclamatione omnium comes Ludovicus Batthyani electus est, qui ut palatinus et diaetae praefuit. Comes autem Erdoedius inter equites aurei velleris lectus suscepto gratis vellere a Sua Majestate, suique accomodati filii, Esterhazius autem mareschallus declaratus est. Sed ad res Croaticas digrediendum. Et primo, comite locumtenente progresso ad diaetam, patriae cura commissa fuit domino Joanni Rauch vicebano.

(Sicuten canonicus moritur.) Die 4. Maji obiit in domino canonicus Paulus Sikuten, quinto suae infirmitatis die, et canonicatum cathedralis ecclesiae hujus Zagrabiensis | [pg. 116.] accepit. ad commendationem domini comitis aulae cancellarii Leopoldi Nadasd, dominus Joannes Paxi, canonicus Chasmensis et parochus Dernensis, Posonii resolutus, ubi et ipse ut capituli Chasmensis ablegatus adfuit. Redireque a capitulo monitus, debuit ad canonicam institutionem. Hujus canonicatus Chasmensis collatus est domino Georgio Ztepanich, parocho Capronczensi et vicearchidiacono Camarcensi et protonotario apostolico. Domus autem defuncti canonici domino Sigismundo Schytaroczi collata est.

(Initium jubilaei Zagrabiae.) Die prima Maji suum Zagrabiae sumpsit exordium jubilaeum, praecessit triduana compulsatio, processio cleri primis diebus et parochiarum capituli, hac finita, processio superioris civitatis, tum aliae ex dioecesi secundum ordinem a vicario generali assignatum.

(Diluvium Zagrabiense.) Die autem 10. Maji a prandiis circa horam mediam quartam ingens et inauditum fluvii Medvenschicza, vulgo Kervavi potok, fuit nubifragium tantumque diluvium, ut aqua ad supremum gradum portae minoris ex capitulo ascenderit, plurimas molas destruxerit, domus omnes ad fluvium sitas impleverit, et numero 17 plane ruinaverit, abductis universis mobilibus, destructis in cellariis vinis, ponte murato, in eodem fluvio sito, ad medietatem ruinato, causa macelli capitularis, quod cum fundamentis elevaverat et ruinaverat. Fluvius tres fecit rivulos, strages inauditas, plurimosque ad extremam reduxit pauperiem universis spoliando. Quis gemitus describat? Quis lugubres casus referat? Horrendum visu jumenta, homines, vagientes in cunis infantes e domibus ferebat. 14 personas vita plane privavit, laesit innumeros rebus, quas efferebat. Memorabile infanti, viduae | [pg. 117.] cujusdam arcularii hoc casu cum duabus prolibus mortuae, accidit, quod puella in cunis in Jesuitarum horto detenta et pluribus in partibus laesa viva manserit. Totus hic casus intra horam

absolutus est. Deo gratiae, quod noctu non acciderit, quis enim salvus mansisset. Tunc autem ob labores exigui domi detinebantur.

(Ittinger electus generalis Paulinorum.) Patribus Paulinis generalis sui in Mariaethàl fuit electio, creatusque pater Matheus Ittinger, Croata Petrinensis, generalis autem definitor pater Franciscus Kovacsich, prior Remetensis.

(Contumacia Lupoglavensium.) Episcopales homines Transcolapiani et Ivanich tam dicam regno quam et labores definitos publicos renuunt, et Lupoglavenses per erectionem cserdakae et vigilias sese ad resistendum praeparant. Attamen neque ipsi hoc anno quidquam moverunt, neque contra eosdem ulla fuit missa executio, quin facultates suas conscribere permiserunt.

(Tumultus et rebellio confiniaristicorum in banalibus confiniis.) Sub Junii initium confiniarii in banalibus ita dictis confiniis tumultum rebellionemque fecerunt sub ductu Theodori Khiug ita dicti aliorumque. Theodorus praevie universorum domus pertransiit, animatisque omnibus, constituto die ad quemvis dominorum officialium plurimi schismaticorum comparuerunt, ipsisque, ut statim abeant, praeceperunt, adeoque ex ipsorum compagniis abire omnes coegerunt, quin aliquem vel laederent vel verberarent. Solique laitinantio Ignatio Greguroczi equus casu ab insolenti quodam valacho occisus schlopo est. Hinc officiales ad praesidia sese recepere, regiminis nempe Kostanicensis Kostaniczam, Glinani Glinam, ibidemque constanter permanserunt, vigilias ipsi instar gregariorum agendo, obeundoque ad compositionem usque tumultus. Confiniarii autem ad campum penes Komogovinam sese congregarunt, per dies octo ibi permanentes, tum data sponsaque fide, inde casas | [pg. 118.] repetierunt proprias, hac tamen per expressum lege, ut semper adesse, congregarique eos oporteat, dum vel hoc exigerent circumstantiae vel ipsis a Theodoro mandaretur. Colonellus Kleffeld Kostaniczae mansit ipse, eamque fortificare arcem non destitit, missis ad congregatos Komogovinae tumultuantes nunciis, ut causam darent tumultus, quod tamen sincere non praestiterunt. Rem etiam totam significavit Posonium ad Majestates suas regias, quae inde ex diaeta comitem locumtenentem Ludovicum Erdoedy, baronem Adamum Patachich ad accomodandum miserunt negotium. Canonicum item Balthasarem Kerselich ad episcopales homines Transcolapianos a tumultu continendos, prudenter enim metuebatur, ne hi ratione novae dicationis sese tumultuantibus associent, atque ita evadant tumultuantes fortiores. Itaque suprascripti tres cum domino quoque Francisco Kussevich in pervigilio sanctorum Petri et Pauli apostolorum Hrasztoviczam appulerunt, statimque congregatis Komogovinae tumultuantibus nunciatum est, ut sub salva gvardia e medio sui quosdam exmitterent, qui omnium nomine audirentur. At hi quinto die in submissis sex ablegatis ac uno popa schismatico Hrasztoviczam comparuerunt, ubi praestito homagio et obedientia ad terram proni comitem locumtenentem venerati sunt, protestando confinium nullatenus tumultuasse, sed in fidelitate permanere. Tum de hujus ipsorum facti ratione interrogati, et verbotenus et scripto reposuerunt sequentia. 1mo. Sese ad hoc faciendum necessitatos plane fuisse. Quoniam cum suos ad regiam Majestatem superiori anno misissent oratores, ipsi non solum auditi non fuerunt, sed comprehensi Zagrabiam remissi in vinculis hodiedum in iisdem ma-

nerent, securiores de morte ac vita. Hinc cum per nuncios auditi non fuissent, debuisse eos hanc accipere viam, ut hac mediante audiantur. Caeterum nihil ipsos regii servitii negligere, vigilias accurate servare in [pg. 119.] metis Turcicis et Glinae, immo si permitterentur, etiam Kostaniczae velle. 2do. Ob officialium excessus, quod videlicet pejus eosdem ac mancipia tractarent, gravissime verberarent, res acciperent vi etiam, equis eorum pro lubitu uterentur, aliaque specifice. 3tio. Quod terrae universaque ipsorum mobilia conscripta forent, adeoque metuerent, se et belligerantes futuros et contribuentes. 4to. Quod ob monduram exsolvendam regulatio ipsis foret impossibilis, ipsique eandem nulla ratione exsolvere possent. Et anno hoc pro duobus duntaxat milibus hominum exacta ipsos ad pauperiem posuit, nam ob peremptorium depositionis pecuniae terminum animalia sua levissimo (pretio) distrahere debebant, ut in futurum exsolvendae sint plane impotentes. 5to. Quod ex una eademque domo 3, 4 etiam 5 personae ad millitaria servitia inscripti forent, quod imposibile foret, causa et exsolvendae pro tot hominibus mondurae et laboratorum domesticorum, qui terrena excolere non possent. 6to. Quod occasione regulationis nulla schismaticorum facta sit reflexio, neque ex ipsis promoti, ut knezii eorum, ad subditalem consequenter cum colonis suis eandem conditionem redacti sint. 7mo. Quod etsi quis schismaticorum promoveretur, salarium tamen duplo minus semper habiturus sit ab extero officiali. 8vo. Quod religio popaeque eorum ab officialibus contemnantur, spernantur, nec obtenta hactenus a regiis Majestatibus privilegia curentur. 9no. Quod majora ipsis regulatio inferat damna, expensas, nam pro tot officialibus domus in terris a se emptis vel effusione sangvinis procuratis quando exstruent? quibus? et cur his proprias terras cedere deberent? Et quidem in locis melioribus. Cumque pro officialibus stabula, horti, prata, foenilia exigantur, quanta eorundem tenutorum futura est diminutio, et gratis quidem quis non videt. | [pg. 120.] Tandem 10 quod supplicarent baptizandum terrenum ac tenuta, quae servitio suo unus miles eliberabit. Coloni quid a quavis sessione servire debeant sciunt, ita et quid militis servitium, a quo servire debeat terrarum tenutorumque comprehendat, edoceri cupiunt, ut hac ratione, qui plus de terris, pratis, vineis etc. possideret, alteri minus habenti et tamen inservienti monduram a residuitate procuret, vel in eandem contribuat. Haec quoad substantiam fuit tumultuantium expositio. Cumque dominus baro canonicus Adamus Patachich sermone longissimo ipsis reposuisset, plurimum regulationis utilitatem commendando, et ab ipsorum punctis uti numero 10., 9., 8., 7., plane praescidisset, ad alia autem brevibus reposuisset nomine locumtenentis, quidam Zriniensis ipsi haec reposuit: „Es ecclesiasticus verbaque plurima protulisti, sed meris verbis noveris nos amplius non lactari". Hinc cum a comite locumtenente ipsis mandaretur, ut Komogoviensem congressum dissolvant, officiales suos priores ad compagnias recipiant, Theodorum Khing, cui praestabant vigilias, in manus suas traderent, ac tum de propositis per eosdem tractandum iri, constantissime recusarunt, praecipue posteriora duo. Ipsum tamen Kostaniczam invitarunt, quo et sua excellentia cum domino Patachich, Kussevich ac equestris ordinis officialibus, qui a suis pulsi non fuerant, obiverunt, habitoque ibidem consilio baro Patachich Posonium cum universorum relatione abiit, generali Scherzer cum suorum Carolostadiensium sub 20. Julii ali-

quod agminibus Gorram comparente ibique considente una cum domino comite locumtenente ac colonello Kleffeld aliisque. Quo denuo citati tumultuantes nec comparere voluerunt, sed scripta epistola sese Hrasztoviczae communicatis insistere declararunt. Interim equites plures plus vi quam sincero animo Gorram comparuerant, ad fidelitatis juramentum praestandum, sed mille difficultatibus propositis | [pg. 121.] aliquale praestiterunt. Foenilia tamen sua confiniarii tutati non sunt, neque praedantibus se opponebant, ut ludere cum Carlostadiensibus videretur.

(Generalis Kheill venit contra rebelles.) Haec omnia accurate Suae significata sunt Majestati, quae sub Augusti primos dies regimen Molkianum ad compescendos exmisit. Mareschallum item plena authoritate Kheill, qui assumptis tribus ex Varasdinensi generalatu milibus, Carolostadiensium etiam duobus milibus, ad Petriniam consedit. Sed tumultuantes Petriniam vocati, comparentesque protestati sunt, quod neque arma contra eosdem assumere velint, neque fine eo unquam Komogovinam se congregatos fuisse, ut pugnent, sed ut audiantur. Hinc generales ad sua invitarunt confinia cum precibus, ut audiantur. Igitur generalis Kheill, Scherzer ad pagum Chetertkovecz cum militia sua profecti sunt. Et ibidem postulata, preces confiniaristicorum audita, fuse scripta, ut postea Suae Majestati praesententur. Quod dum praestitum fuisset, fidesque a generalibus data, quod haec Majestati praesentanda forent, tandem sub his conditionibus pax conclusa est. 1mo. Quod generalis audire singulos velit contra officialem vel officiales lamentantes, quod et factum, compertique rei incompedati fuere officiales, et plures eorum capite plecti debuissent, si colonellus Kleffeld eos non adjuvisset, ac expositi defectus comprobati fuissent. 2do. Quod residua, quae mareschallus resolvere non posset, Suae Majestati et ipse sit relaturus, commendaturus et ablegatos eorum Viennam submittendos indulturus, ipsi autem e converso officiales militares ad eorum compagnias admissuri recepturique eisque obedituri, fidelitatem Suae Majestati denuo juraturi, quae et effective praestiterunt. Adeoque sub finem Septembris miles totus dissolutus est, a Sua Majestate solutus provisusque.

[pg. 122.] *(Khiug proditus.)* Caeterum tumultus principaliora inventa capita numero sex, capite plexa sunt. Theodorus autem Khiug, cum sese recepisset, astu Mikassinovichii (propterea vicecolonelli titulo in generalatu Varasdinensi decorati et hac occasione promulgati), cujus Theodorus sororius esset, ipsiusque consiliis regi crederetur, interceptus est. Evocavit clancularie sororium avunculus, fidem eidem spondens, nihil mali sibi futurum, interea Theodoro inscio Carlostadiensium agmen eidem insidiabatur, dumque ab avunculo recedere vellet, capitur et Costaniczam deducitur, vinculis carceribusque, una cum secretario suo popa Philippo Terbuhovich, mancipatur. Fit eidem processus, sed probabat ipse in eodem tumultu se summa praestitisse principi servitia, quoniam 1mo. si idem non prohibuisset, conventum fuerat, officiales omnes necare. 2do. Kostaniczam ipsam cremare volebant, tormenta accipere universaque occupare praesidia, sed Theodorus impedivit. 3tio. Plerique ad Turciam profugere, sed ille continuit. Hinc favente eidem ad preces avunculi mareschallo, Theodorus in vinculis carceribusque relictus est usque ad ulteriorem revisionem. Regiminis tamen Molkiani duae relictae compagniae, quae cum confiniariis in praesidiis eorum praesidiarias vigilias obirent. Atque haec de rebellione Valachorum.

Zagrabiae ut pro 4. Julii per congregationem regni deputatio constituta fuerat, quae conscriptionis lamentantium injurias revideret, ita et effective consedit, sed post biduum dissoluta, nil plane operata est.

(Viae reparantur.) Viarum reparatio continuata, Transcolapianis non comparentibus nec adursis, ne tumultuantibus sese conjungendi habeant occasionem, ad quod ipsi parati quoque fuerunt, sed eventum confiniaristicorum observabant, clam tamen cum iis tractabant et ad congregationes mittebant Komogovinam.

(Accomodatio quoad Moscheniczam inter episcopum et capitulum.) Vetus intra capitulum et episcopum de pagi Moschenicza metalibus hoc anno die 25. Julii | [pg. 123.] ita Siscii terminata est. Pro parte episcopi existentibus dominis reverendissimis Wolffgango Kukuljevich et Balthasare Kercselich, canonicis Zagrabiensibus, item domino Stephano Koncsek, bonorum episcopalium praefecto, et domino Lukanszky Ladislao fiscali, pro parte vero capituli dominis Nicolao Magdich, Joanne Koosz, Josepho Galliuff, canonicis Zagrabiensibus, ac domino Georgio Ligutich, capitulari advocato. Intra quos post longas disputationes ita conclusum est. 1mo. Ut terrenum Moschenicensium a Drenchinensium terris alveus Tatinecz per suum decursum divideret, consequenter totum illud terrenum una cum decimis episcopo obveniret. 2do. Ut Moschenicensibus pascuatio libera foret a rivulo Siva Moschenicza usque ad siccam Moscheniczam, ita tamen, ut pagi Moschenicza judex capones 12 in festo sancti Martini in arce Sisciensi deponere debeat. 3tio. Ut talem contractum principales conscriberent, quod tamen factum non est causa mutationis episcopi. 4to. Ut nisi intra 15 dies processualiter damna ab utrinque illata quaerantur, mortificata habeantur. Secundum quam regulationem subditi sese regulant.

(Variae promotiones Posonii. Primas. Colocensis. Zagrabiensis episcopus. Bosnensis. Quinque Ecclesiensis.) His in Croatia actis, Posonii decurrebat diaeta, cumque Majestati Suae septingenta de quanto contributionali milia accordata fuissent, die 30. Julii Posonii a Sua Majestate sequentes factae sunt promotiones. Et quidem ex parte cleri: Primas Hungariae nominatus comes Nicolaus Csaky. Loco hujus archiepiscopus Colocensis baro Franciscus Xaverius Klobusiczky ex episcopo Zagrabiensi, cum regali insuper 12 milium fl ac gratuita expeditione cancellariae. Episcopus Zagrabiensis resolutus dominus Franciscus Thauszy, hujus episcopatus Bosnensis domino Josepho Chiolnich, lectori ecclesiae Zagrabiensis. Episcopatus autem Quinque Ecclesiensis domino Georgio Klimo, in cujus locum Noviensis episcopus simul et consiliarius ac refferendarius cancellariae regiae aulicae Hungaricae factus est | [pg. 124.] dominus baro Adamus Patachich, archidiaconus Goricensis simul et canonicus Zagrabiensis. Episcopo autem Segniensi Wolffgango Georgio Chiolich titulus excellentissimi collatus cum annua mille fl. pensione ex cassa parochorum. Episcopus autem Graeci ritus unitorum per Zagrabiensem dioecesim resolutus dominus Gabriel Palkovich ordinis sancti Basilii cum pensione annua 1500 fl. ex cassa parochorum. Ex politicorum parte: Supremus perpetuus comes comitatus Comaromiensis dominus Leopoldus comes de Nadasd aulae cancellarius. Supremi comites alii: Comitatus Zempliniensis baro Antonius Klobusiczky, Arvensis comes Antonius Erdoedy, Zoliensis comes Nicolaus Erdoedy, Neogradiensis comes Antonius Grassalkovich, camerae praeses, Aradiensis dominus Georgius Fekete personalis etc.

Post quae Sua sacratissima Majestas comitantibus plurimis Pestinum Budamque concessit, militemque in campagmento, ut ajunt, ibidem existentem lustravit, arcem vidit Budensem ipsiusque reparationem, ac ad dominium Gedelö domini comitis Antonii Grassalkovich divertit, solenni ut referebatur solennitate ibidem a domino comite suscepta, praecipue autem laudabatur illuminatio, ab eodem domino comite exhibita. Interea compilati Posonii diaetales articuli, ex quibus, quid hac conclusum diaeta, videre est. Ipsaque cum fine Augusti dissoluta, circa quam pro Croaticarum rerum notitia nil aliud notandum videtur, nisi dominum Antonium Spissich actorem autoremque diaetalis 23. articuli fuisse, ac propterea a regno comitatus Sclavonicos avulsos.

(Novi episcopi Zagrabiensis ordinationes.) Excellentissimus autem Klobusiczky Zagrabiam amplius nec rediit, sed Pestinum concessit. Nominatus autem Zagrabiensis episcopus Posonii die 13. Augusti in camera Posoniensi installatus, suum in omnibus plenipotentiarium canonicum Georgium Gáll constituit, in locum promoti ad episcopatum Bosnensem lectoris promovendos Posonii adhuc promulgavit, ipseque pro 25. Augusti ad comitem Ludovicum | [pg. 125.] Patachich Szlanye appulit, inde cum canonicis Stephano Putz, Josepho Galliuff, Joanne Paxi, constituto secretario suo, Diakovo abiit, transactisque ibidem negotiis Varasdinum ad episcopales domus rediit, ibidemque ad festum Martini permansit.

(Contraversiae inter hunc electum et translatum.) Interea inter episcopalem plenipotentiarium dominum canonicum Gaal et archiepiscopi Colocensis dominum Stephanum Koncsek subortae contoversiae, primo de inventario episcopali, secundo de fructibus anni currentis 1751., quos via facti episcopus occupavit apprehenditque universos. Quod inventarium attinet, sciendum est, dominum archiepiscopum Klobusiczky res plurimas secum Posonium pro usu abduxisse, quae cum in instanti reddi nequiverint, heu quae hominum judicia, quae dicteria audiebantur. Sed domine Deus parce reis. 2do. Negligentia servorum domini Klobusiczky res quaedam etiam perierant. 3tio. Indiscretione adulantium novo episcopo plurimae ad inventarium acceptae non sunt, uti stannum, res lineae, quae tamen, ut complanentur omnia, idem archiepiscopalis praefectus dominus Koncsek coram exmissis capituli Chasmensis primo inventarium vel ipsis in natura mobilibus, vel quae accipere noluissent, effectiva persolutione ad precium, per ipsos episcopales positum, die 21. Novembris terminavit, acceptisque desuper testimonialibus capituli Chasmensis, Colociam abiit, inde per Viennam Zagrabiam rediit, causam fructuum prosecuturus. Quae cum terminata anno hoc non fuisset, anno sequenti referetur.

Indicta pro 13. Novembris Zagrabiae congregatio, effective etiam fuit celebrata sub praesidio domini comitis locumtenentis, prorogataque ad 29. Novembris. In qua relatio ablegatorum diaetae facta, ipsi diaetales promulgati articuli, cum militaribus satis superque actum, tum causa tumultus, tum vel maxime cassae dividendae, et cum secus esse nequivisset, domino Ladislao Kiraly constituto perceptori regiminum 40 numerata milia, et ab ipso officiales | [pg. 126.] exsoluti. Atque haec praecipua fuerunt. Dominus quoque electus episcopus Zagrabiensis interfuit, et Zagrabiae postea in sua residentia episcopali constanter mansit. Bosnensis autem epi-

scopus, dominus Josephus Chiolnich. adesse noluit, at 13. Novembris Diakovo abiit, ibidemque remansit.

(Mors Wolffgangi Kukuljevich.) Die 28. Novembris reverendissimus dominus Wolffgangus Kukuljevich, vicarius generalis, archidiaconus Bexin et tabulae judiciariae assessor, a 20. Augusti infirmus, communi bonorum dolore obiit. Fuit vir ingenio velox, doctrinae solidae, sed in capitulo parum amabatur. Honorum perquam cupidus et divitiarum, hinc spe magna erat promotionis alicujus consequendae delusus, ex apprehensione, quod Posonii adhuc ab electo episcopo alter in vicarium fuisset promulgatus, infirmatus, consummatusque. Mors viri tanti magnum in capitulo, summum inter archiepiscopum Klobusiczky et episcopum Zagrabiensem Franciscum Thauszy excitavit incendium, et perpetuam utinam non animorum dissensionem. Rem ut mihi apprime et optime notam fidelitate omni pro posteritatis notitia et veridice narrabo et referam, ut nemo de veritate ambigat. Sed antequam ad rem ipsam descendero, sciendum 1.

(Lis prima inter episcopum electum Zagrabiensem et canonicum Balthasarem Kercselich.) Dominum electum Zagrabiensem episcopum Franciscum Thauszy a me a pueris cultum et pro singulari patrono habitum fuisse, ipsumque omnem mihi affectum adminus simulative exhibuisse, hinc in anno 1748., dum mortuo Braniugio Viennam appulisset, nihil a me neglectum, quominus amico famularer. Cumque, ut Deo notum, de eodem ejusdemque dotibus a diversis ministris fuissem interrogatus, summa quaequae retuli, ac quavis infula dignissimum pronunciavi. Notumque pluribus reddidi, praecipue archiepiscopo actuali Colocensi Klobusiczkio, cujus eum reddidi ad omnium notitiam familiarem, ut in arce apud eundem fuerit continuus omniumque particeps secretorum Quare et cum 1749. episcopatus vacâsset Bosnensis, ipseque pro eodem cum domino Josepho Chiolnich competivisset, eundem dominum episcopum tenerrime Klobusiczkio [pg. 127.] commendavi, pro efficaci illius opera, ut Bosnensem episcopatum consequeretur, et quamvis dominus eotum canonicus Thauszy in statutione domini comitis Nadasd ad praedia Hrussevecz etc. occuparetur, procuravi litteras ad secretarium gabinetti, dominum Koöh ab eodem Klobusiczkio datas, statimque Viennam exmissas pro eodem Thauszy. Ipso autem admonito, cum Zagrabiam redivisset, litteras ad dominum comitem cancellarium a me scriptas cum efficacissima commendatione procuravi, et in meo cubiculo cum totali et secreta informatione eidem tradidi, aurea summaque recipiens ab eodem promissa. Quarum etiam virtute idem dominus Thauszy die 6. Augusti 1749. in Bosnensem episcopum fuit resolutus, uti opinor. Sciendum 2. Me, qui haec scribo, apud dominum episcopum Klobusiczky sub nomenclatura canonici a latere onus universum portâsse, cumque fidelitate omni viro inservire conatus fuissem, meamque sinceritatem expertus ipse fuisset, studuit, si potuisset me beneficio quopiam remunerari, me herele nec postulante, sed cum idem suam bonam voluntatem saepius coram aliis revelâsset, commota plurimorum ira, idealesque nescio quae somniatae mei promotiones, metuebantque in capitulo omnes, me unum omnium singulorumque esse rivalem, ut de his coram famulis quaesti, id in vulgus plane ediderint, quamquis nec ego pro ulla petierim dignitate, nec Klobusiczkio campus fuerit suam in me benignitatem exercendi. Cumque Klobusiczkium brevi transferendum credidissent, ut eidem succedant affec-

tabant, praecipue autem defunctus Kukuljevich, vicarius generalis, qui cum Viennae a Klobusiczky audisset, se pro tiara Zagrabiensi tres duntaxat ex capitulo invenire, videlicet dominum Patachich, Kukuljevich et Kereselich, Kukuljevichio suspectus esse cepi et rivalis maximus, non tam pro me ac pro Patachich adlaborans, hinc ipse rem hanc suis cogitationibus adaugens pluribus ex capitulo communicavit et | [pg. 128.] clam inimicus effectus, meque etiam Klobusiczkio odiosum et vicissim illum mihi viis omnibus studebat reddere. Sed viri observata astutia sibi ipsi plurimum nocuit. Sciendum 3. Naturali quadam aversione alieno a me esse animo (nec Deum testor superosque, eccur? scire vel fingere possum ipse) dominum majorem praepositum Sigismundum Sinersperg et dominum canonicum Nicolaum Magdich, qui a teneris, dum puer adhuc fuissem, me modo omni semper abominati sunt, neque divina omnipotentia facere talia possem, quibus ipsorum affectum non dicam mereri, sed placere odium possem, ut posterior coram quodam confessus sit, se summe infernum ob odium mei metuere. Uterque autem horum suos in capitulo habet contuberniales, qui eo ipso, si formali in me non ferantur odio, tamen ne offendant illos, etiam miracula patranti adversari debent, adversanturque. Quibus clementissime Deus quaeso indulgeas, uti ego dimitto. Jam hi duo cum caterva sua tantum abest, ut meae studeant promotioni, fortunis, quin modis omnibus ex mala sua voluntate debent impedire. Praeposito autem jurati sunt canonici Chegetek, Koosz, Gaszparich, Gradinszky, Jellussich, Delinich, ut si idola jusserit adoranda, adoraturi sunt. Magdichius modernum episcopum Bosnensem possedit plane, tum canonico Reesz mirum quam colligatus, qui dein facile pro suo agendi modo persvadet omnia, quae Magdich imperat. Sciendum 4. Ex parte suprafati majoris praepositi ad acuendum ipsius odium istud etiam accessisse, quod postquam ipse vicariatum resignasset, summisque precibus adursisset non minus ac praemiis, ut officium generalis vicarii episcopus Klobusiczky domino Adamo Chegetek conferret, iste tamen resolutus non fuisset, sed Wolffgangus Kukuljevich, tanquam in juridicis magis versatus, utpote tabulae judiciariae assessor. Istud ut aegerrime tulit praepositus, ita falsissime putat, hanc Chegetekii exmissionem me navigante factam fuisse. Accessit ad haec novi consistorii voto omnino meo erectio, quod idem praepositus ferre nunquam potuit, censens errorum quasi suorum fuisse suppletivum. | [pg. 129.] Sciendum 5. Sub Klobusiczkio totius ferre status regulationem intercessisse, praecipue militaris, uti ex superioribus patet. Et cum ille quandoque locutus fuisset pro regiorum mandatorum executione, in fine ipsi omnia attributa fuêre, uti praedialium submissio dicationi etc., ut superius notatum. Et cum idem tanquam exter, horum notitiam habuisse non supponeretur, ad me omnia derivabantur. Sed omniscie Deus, qui noscis omnia, scis, me occasione illa neque Zagrabiae sed Viennae fuisse, nec quid ageretur scivisse, rem tamen consensu totius capituli factam fuisse. Immo dum Viennae existens factam intellexissem Suae Majestati oblationem, epistolas detinuisse, semperque fuisse contrarium. Cumque advenienti Viennam Klobusiczkio et a me delentas litteras apperuissem et fusissimo scripto repraesentassem, hanc oblationem nec esse expedientem ipsi nec clero, quin neque fieri potuisse, idem episcopus cum canonico Kukuljevich sese mihi opposuerunt, objicientes me non esse doctiorem toto capitulo, atque ob illam repraesentationem

diminutam multum episcopi gratiam sensi, praecipue quod ad dominum consiliarium Klimo ac patrem Vanossi accessissem rogando, ut ab opinione illa episcopum avocarent. Quod ab ipsis factum, sed ille capituli opinionem subtexebat, confirmante Kukuljevichio. De quibus testari potest etiam dominus episcopus Klimo, et testatus est coram ablegatis capituli ad diaetam dominis Putz et Chegetek, uti ipsi mihi retulerunt. Attamen quamvis res ita sit, ego culpor feriorque. Idem quoque eqiscopus, cum majores a capitulo summas accepisset mutuas, licet ego neque vel numum levaverim, vel dandum proposuerim, sed canonicus Kukuljevich semper, attamen istud quoque ad me referebant. Sciendum 6. Quod actualem dominum episcopum concernit, quamvis a denegato mihi allodio suo in Nova villa habito (quod attamen mihi se daturum coram ipso episcopo aliisque in coena apud episcopum promiserat) statim alium, ac ut canonicus fuerat, apparuisset, quod coram Deo scire possem, offensionis causam vel ansam nullam aliam praebuissem, quam quod idem qua Bosnensis episcopus, dum parochias aliquas Sclavonicas ad se pertinere voluisset, eatenusque sua repraesentatio Viennae facta Zagrabiensi episcopo per cancellariam submissa fuisset, demandante mihi episcopo, | [pg. 130.] cui ab arcanioribus fueram, per me eidem repraesentationi suae satisfactum fuisset. Confiteor, me eandem ad repetita episcopi mei mandata suscepisse, neque secus ac ad suspitionem tollendam, quod partes illas episcopus Bosnensis virtute a me sibi communicatorum cuperet appropriare. Ob quam episcopi suspitionem mihi licitum non fuerat vel domino Bosnensi scribere vel eundem Posonii nisi clam visitare. Hunc autem mei neglectum, quod aegrius tulerit dominus episcopus Thauszy, adverti omnino, sed episcopi servo contra mandata domini sui agere nec tutum nec expediens erat. Hac sua Bosnensis repraesentatione Zagrabiensem episcopum Klobusiczky gravissime offenderat, ut non semel mihi objiceret, qualem virum eidem olim commendaverim. Ratio offensionis fuerat, quod ad schylam (sic) Zagrabiensem posuisse videretur. Equidem domini Koöh consilio, ut inquietudinis notam evitaret, nullas volebat ad aulam repraesentationes, ne obstaculum consequendae primatialis dignitatis, cujus spe alebatur, incurrat. Bosnensi autem parochias simpliciter cedere, notam incuriae in cancellaria metuebat, quare amicas eidem Bosnensi episcopo Thauszy dedit litteras, ut ab ejusmodi praetensione supersederet, illo autem depraecante, me aurigam Bosnensis esse suspicabatur, Kukuljevichio suspiciones adaugente, hinc factum est: ut alienissimo a Bosnensi Klobusiczkius esset animo, neque me statim ad diaetam duxisset, ne suppeditem Bosnensi argumenta, ut constanter suspicabatur. Advertit etiam dominus Bosnensis, alienum a se Klobusiczkii animum, sibi omnimode adversantem, ne eidem successor daretur, et cum me, dum Posonii fuissem, jam ad se tardius et unica duntaxat vice comparuisse vidisset, et insalutato abivisse observâsset, facile suspicari cepit, me quoque eidem adversari, quin Klobusiczkianae malae in se voluntatis autorem esse, quod tamen nuspiam. Heu, quae non facit suspitio. Sciendum 7. Factis, ut superius dictum, a Sua Majestate sacratissima promotionibus, cum suprafatus Bosnensis episcopus dominus Franciscus Thauszy in Zagrabiensem promoveretur, omnium studium eo conversum est, ut ejusdem forent directores suasque gratias consequerentur, illorum etiam, qui illum ut canonicum | [pg. 131.] nec pati nec videre poterant, nec mortuo Braniugio vel pro

episcopatu candidarunt. Hinc catervatim ad eundem Szlanyam, Varasdinum profecti sunt, milies mille maledicta odia in me proferentes, quae nec omnia scio nec reffere alia possum, nisi quae vel ab ipsis audivi, vel ab aliis, quibus ipsi revelârunt. Videlicet 1. me omnium causam esse a Klobusiczkio factorum, 2. arcem a me spoliatam esse, ex eo, quod res meas ex eadem abduxerim et millii modios 100 a me a praefecto episcopali emptos, 3. me Klobusiczkium actualiter protegere, 4. me plura contra episcopum locutum fuisse, lamentatumque signanter, quod domus mihi ruinosas reliquisset, quod mobilia sua omnia accepisset, vineam neglectam, ubi tamen gratia mea episcopatum consecutus fuisset. Ego alia pluraque non audivi, proinde nec refero. Sed Deum superosque testor, me nec verbum fuisse locutum, minus lamentatum, stultum equidem vel imaginari esset, quod gratia mea episcopatum obtinuisset, cum hoc notorietate publica a gratia dependeat principis, qui jure patronatus fungitur. Sed nec praetendere domus mobilia potui, nec unquam reperietur homo, coram quo fuissem lamentatus, immo armare milii unum dono dedit abiens. At poterant fingere haec et alia adulatores et inimici et finxerunt indubie, ut non solum alienum sed inimicum plane effecerint episcopum. Hinc ab eodem redeuntes fecerunt illius in me odium publicum cum assecuratione, quod toto vitae suae tempore nec minimam mei sit habiturus reflexionem. Measque de adepto episcopatu congratulatorias unus retulit et quod vehementer dolebam, legendas offerebat omnibus cum mei prostitutione et risu, ac si nescio quaepiam vel postulassem. Immo hi ipsi aucupatores gratiae, ut a me extorquerent quaepiam, ab electo episcopo redeuntes plurima coram me evomebant, sed quod referent, nihil obtinebant. Quin dum rem similem ipse secretarius Paxi attentasset mecumque in horto obambulans meo colloqueretur, me confiteor lamentante, quod aeterna mei ab episcopo in vulgus sparsa esset derelictio et abominatio, quae honori episcopali plus quam meo derogaret, ex eodem didici | [pg. 132.] observavique plurima, quod verissima omnia ejusmodi forent spargamenta. Quare ne bilem episcopo moveam, tanquam execratus, ut olim Hieronymus mortuo papa Damaso, sic ego, abeunte Klobusiczkio, secreto neglectimque vivere constitui elegique, eremum mihi domum meam constituens nec cum ullo vel tractare serio volens, quousque assentatorum tempora non mutentur. Jam his praemissis ad historiam. Kukuljevichius, ut superius dictum, vicarius fuerat generalis suaque diuturnior infirmitas Klobusiczkio nota fuerat, hinc in casum eventurae mortis mihi suoque praefecto in mandatis dederat, ut hanc eidem staffetaliter significarem. Die 27. Novembris percrebuit rumor, Kukuljevichium mortuum esse, mihique istud ab affine meo Francisco Hadrovich fuerat revelatum. At compertum est, eundem vivere, hinc nescio quis rumore deceptus Klobusiczkio mortem ejusdem staffetaliter scripsit, quod et ego sequenti die, cum mortuus fuisset, morte mihi statim ab avunculo meo Adamo Ztepanich significata, brevissimis perscripsi litteris, significando viri mortem ad mandata excellentiae suae. Mei autem promotionem nec ursi, tum ob male effectos mihi canonicos, cum quod sciret ipse servitia mea, potissimum autem quod Patachichium ominabar successurum. Meas Pestini die 2. Decembris accepit archiepiscopus, et eodem die ex Gedelö mihi rescribit per Viennam staffetam dirigendo, his formalibus: „Redditae sunt mihi dominationis vestrae litterae, quamvis alias

jam praevie ab alio scriptas accepissem. Doleo viri mortem, eidemque hodierna missa parentavi, justaque solvi. Patachichium archidiaconum Bexin resolvi successorem eidem, dominationem vestram reverendissimam in Goricensatu (sic) dedi, utinam quid majus conferre quirem, canonicatus candidationem praestolor et in aliena domo scribens, plura alias, constanti affectu maneo". Zagrabiae interea cum ominarentur omnes, me Kukuljevichio successurum, qui id, quave ratione impediant studuerunt. Quare duae praemissae staffetae, mihi attributae, quamvis priorem Deo notum non miserim, neque sciam, a quo missa est, aliam | [pg. 133.] quoque non ego, sed domini Koncsek uxor sumptibus archiepiscopalibus promovisset. Interim meas fateor litteras continentem, et hac scriptionis ratione crimen me laesae Majestatis incurrisse credebant, quare et a postae magistro testimoniales requirebant, quis staffetam misisset? quando et circa quod tempus? Volebant equidem, me adhuc ante mortem Kukuljevichii scripsisse, quod tamen inimicando fingebant. Conclusum itaque laboratumque, me nullatenus successurum, hinc frequentissima consilia, consultationes continuae, an non jus patronatus electo competat episcopo, promovendorumque institutio canonica. Actor reique promotor fuit Paxi canonicus, primumque de hac re conciliabulum in domo domini Chegetek fuerat. Ergo vigore donationalium episcopatus (in quibus de jure patronatus nec mentio) putabatur, episcopo jus quoque patronatus competere omniaque quae lubet adulantibus ob spes promotionum omnibus. Die 2. Decembris missae ad capitulum donationales et relectae, positaque a domino custode Putz quaestio, utrum vigore harum jus patronatus episcopo competat, quod episcopus petat capituli sententiam. Altissimum tacuere omnes, neque quisquam vel verbum protulit. Hinc cum tacerent singuli, idem dominus Putz Paxio episcopales donationales restituit subjungens: ut intra triduum quadriduumque cogitarent omnes, ac prolata quivis sua sententia, responsum episcopo daretur. In hoc ipso tamen consistorio canonicus Kercselich perlectis donationalibus admonendum ad quos attinet episcopum pronunciavit, quod in aliorum antecessorum suorum collationalibus expressum fuisset, „et abbatiam eidem episcopatui unitam", in modo autem electi Francisci Thauszy „et abbatiam beatae virginis Mariae de Topuszka a Zagrabiensi episcopo possideri solitam", ne stylus mutatio successive exemplo praepositurae sancti Petri de Posega etiam possessorium mutet. Res ut acta a tot tantisque relata episcopo, qui hanc observationem Kercselichi ex turbido et superbo ingenio profluxisse pronunciavit, per „ita est" respondentibus adstantibus. | [pg. 134.] Cum tamen et super isto interrogatus fuisset, uti intellexi, dominus Raffay vicecomes, reposuissetque sciscitantibus, admonitionem non vanam fuisse Kercselichii, episcopo et istud relatum, qui primo reposuit, hac re Kerchelichio nil praejudicari, 2. idem ac synonima esse vel unitam vel possideri solitam. Ergo palam de jure patronatus nil actum est, clancularie autem plurimum. Consultae Jesuitae. Pater Jambressich, theologiae secundarius professor, putans se regale quodpiam habiturum, per dialectica ratiocinia tulit pro electo sententiam. Pater econtra Karina aliique pronunciarunt, vi canonicarum legum nullatenus istud episcopo electo competere. Elapsi et sex dies, nil de his actum publice, tandem die 9. Decembris staffetaliter ab archiepiscopo Klobusiczky venit resolutio, in archidiaconum Bexin resolvi dominum Adamum Patachich, in archi-

diaconum Goricensem Balthasarem Kerceselich, de canonico autem nullam fecit mentionem. Die 10. Decembris habitum solenne consistorium, postulataque canonica institutio promotorum. At canonicus Paxi aeque ab electo hos declarari retulit, videlicet: Bexin Adamum Patachih, Goricensem Josephum Pogledich, Kemlek Nicolaum Magdich, Vaska Josephum Galliuff, quos jam Posonii nominaverat, canonicum vero Balthasarem Petkovich, parochum in Magierovo. Quid factu opus? serio consideratum, praeposito illiusque commensalibus pro electo stantibus hac ratione unica, quod electus in se assumat omnia, aliis omnino tacentibus, tum canonico Kerceselich proloquente, quod vi canonicalis obligationis censeret ipse: 1. ut evictio scripto vel saltem coram capitulo Chasmensi detur, 2. quod capitulum exequi nullatenus deberet, neque possit alterutram promotionem, nisi postquam constiterit, qui legitime electi forent. Hoc autem vel probent jus patronatus praetendentes episcopi, vel per eosdem electi, capitulum autem in indifferentia maneat, haeve ratione et Viennae et Romae, si eorum res devenerit, semper laudandum fore. Placuit multis opinio, | [pg. 135.] assentirique videbantur. Attamen, cum declaratio Paxii non fuisset capitularis, ipseque circa canonici promotionem variâsset, asserens postea, se de canonico non bene abservâsse episcopum, de candidatione actum consultatumque. Candidarunt in fine Paulum Goymerecz, parochum Bisztricensem, Georgium Delinich, sublectorem, Franciscum Popovich, parochum Crisiensem, Balthasarem Petkovich, parochum in Magierovo, Joannem Kukuljevich, parochum in Mihovlyan, et Nicolaum Thauszy, ex puro respectu episcopi, parochum in Kupinecz, hosque candidatos archiepiscopo submittendos resolverunt, et effective 12. Decembris litteris capitularibus submiserunt postulando resolutionem canonici. Qua ratione jus patronatus in archiepiscopo agnoverunt. Viso hoc candidatus Dellinich noctu cum litteris et consilio avunculi sui Chegetek ad me comparuit, miseruntque commendatorias ad archiepiscopum staffetaliter cum titulo a me scripto, metuebant enim offensam episcopi, quod inimicis licet feci beneficium, egoque rursus staffetam misisse declamatus ringente episcopo. Interea die 14. venit ad capitulum ab archiepiscopo littera, quod is jam Romae praeconizatus esset, adeoque sua cessaret jurisdictio. Cum autem de electi Zagrabiensis praeconizatione non constitisset, vicarius capitularis dominus Adamus Ztepanich constitutus est. Archiepiscopus critizatus in pluribus, praecipue in factis a se promotionibus, quod videlicet jam cessante jurisdictione sua easdem fecisset, quare dominus Chegetek et Koosz ad electum episcopum missi cum postulatione vacantis canonicatus, qui reduces, superius a Paxio declarata, capitulo retulerunt, electum suprascriptas facere promotiones. Orta quaestio, an eosdem instituere etiam possit electus. Praeposito sustinente, Kerceselichio negante, aliis altissime tacentibus, tandem in fine, cum rationes meas nec audire velle viderentur, ego actui huic solenniter contradixi | [pg. 136.] Interrogatus duntaxat, cujus contradicerem nomine, reposui: meo privativo, qua canonicus Zagrabiensis vocemque habens in capitulo. Tum subjunxi: ne putent me ideo contradixisse, quod ab electo non sim nominatus, scripto si volunt resignare paratus sum, quod nunquam archidiaconus esse velim. Sed Deo notum est, quod hanc contradictionem faciam qua fidelis, ne regalia in regno Croatiae inducantur et quidem per clerum ipsum, sique volunt, martyres Anglicanos imitari paratus sum. Dominus canonicus Putz

lectorem supplens contra perpetuam archidiaconatus cessionem protestatus est, neque ut scribam admisit. Alios nomen regaliae exhorrescere fecit, consequenter tacentes canonico duntaxat Malenich mihi ad aures insussurante, quod mecum sentiat, at loqui sibi non fidat, canonico autem Szkerba meam fortitudinem admirante et extra consistorium coram ali s dicente, me virum omnino fortem esse. Atque ita 14. Decembris dissolutum consistorium. Cumque domi legissent libros, nemo capitularium fuit, qui mille sibi scrupulos non fecisset, quod in regaliam consenserint, sese tamen solabantur, quod siluissent. Res tota quanta per singulos detecta episcopo, et cum nescirem, qualiter quibusve modis, domum adveniens, mori etiam resolutus, quid factu opus cogitabam. Cum autem vilissimos quosque de re secrete n consistorio acta loqui observassem, consangvineis meis nescio quae metuentibus, tandem staffetaliter universa Suae Majestati, comiti cancellario, domino consiliario baroni Patachich, archiepiscopo Colocensi, significavi, contradictionis tenorem iisdem submittendo, ac etiam eandem scripto ipsi domino electo episcopo exhibendo cum hac prolocutione: „Cum notum vulgo foret etiam, me heri actui capitulari contradixisse, indubie illustrissimae et reverendissimae dominationi vestrae quoque innotuit, qualiter autem quibusve rationibus hanc contradictionem posuerim, sequenti, quod peto suscipi, scripto declaro". Accepit ipse scriptum, tum addidit: „Ego nil quaero aliud, quam ut pro futuris casibus et temporibus prospiciam, saltem scietur, quis jus habeat nominationis". Quibus auditis recessi.

[pg. 137.] *(Porro contradictionis tenor et continentiae hae fuere.)* Quoniam divina, canonica omnique humana lege sua unicuique competeret jurisdictio, neque fas esset, praecipue in ecclesiae ecclesiasticisve rebus, sine legitima praevie habita potestate sese ad res ecclesiae, signanter quae clavium sunt, immittere, minus potestatem clavium usurpare, ut talismodi ipso facto pro haeretico in orthodoxa Romana ecclesia habeatur. Quod non solum oecumenicorum conciliorum decretis sanctorumque canonum sanctionibus conforme foret, sed P. 1. T. 11. quoque apostolicos Hungariae reges quamvis vicaria vicarii Christi potestate, adeoque amplissimis privilegiis, usu etiam imperturbato roboratis gaudentes, episcopos, archiepiscopos a Romano pontifice confirmandos causa scilicet defectus potestatis clavium, quae in coronatis principibus non adesset communi catholicorum sententia et consensu, praeciperet, regnantisque actu feliciter Mariae Theresiae pro ipsius apostolicae religionis zelo exemplo confirmaretur, quae tametsi vicaria pontificis potestate in ecclesia Hungarica uteretur, ac consequenter in ecclesia metropolitana Strigoniensi, prouti et collegiatis Posoniensi et Scepussiensi 1748. archidiaconos, canonicos, pro jure patronatus suo constituisset, attamen archidiaconorum (utpote jurisdictione ordinaria gaudentium, ac vicariorum perpetuorum episcopi, ut eorum jurisdictio nec morte episcopi exspiraret) canonicam institutionem vicario capitulari committere dignabatur, per eumque effective ad publicam notitiam fuêre instituti non ratione ex alia, quam piissima domina ne vel umbram regaliae praebuisse videatur; cum autem dominus electus episcopus Zagrabiensis, quidquid sit de praetenso per ipsum jure patronatus, jurisdictione prorsus nulla vi suae regiae nominationis gauderet, sed neque secundum canonicas patriasque leges gaudere posset, antequam sua praesentatio a Romano pontifice confirmetur, institutio autem archidiaconorum actus jurisdictionis clavium esset:

ideo capitulariter eidem adjudicatae archidiaconorum institutioni, qua orthodoxae Romano-catholicae filius, tanto fortius quod indignus sacerdos et et hujus capituli commembrum in regno Croatiae hactenus illibate Romano-catholicam fidem profitente, quin virtute tot tantorumque diaetalium articulorum, signanter 86. 1723. et 46. 1741. aliorumque profiteri debente ad excludendam | [pg. 138.] regaliam orthodoxae fidei alienam, quin haereticam, forma omni meliorique quo fieri potest modo solennissime contradico et protestor, congressumque illum diei 14. Decembris nullatenus capitularem fuisse vel pro tali censeri debere, neque me pro tali eundem habere, virtute praesentium declaro, superindeque si opus fuerit authenticam recognitionem mihi a capitulo exhibendam semper omnique tempore peto et reservo. Huic autem episcopo electo exhibitae scripto contradictioni adjeci in pagina alia folii ejusdem etiam rationes, quae ad hoc me permoverunt. Videlicet 1. Metum regaliae formalis, quae quid sit docent autores et vix vel fingi ratio posset, qua actus iste a regalia posset excusari, cum de praeconizatione minus intronizatione electi nihil constaret. 2. Quia Tridentinum concilium omnesque canones jurisdictionem requirunt in delegante ad hoc ut eam possit delegare, carens enim jurisdictione quomodo alteri eam conferret. 3. Quia non videtur ratio, cur parochi a saecularibus praesentati deberent ab episcopo institui, si nunc solus praesentationis praetensus titulus jus quoque institutionis attribuit. 4. Quod in anno 1423. capitulum totum Zagrabiense suspensum interdictumque fuerit, eo quod Benedictum episcopum Zagrabiensem ante Romanam confirmationem jurisdictionem exercere permiserit, ipseque Benedictus depositus, et capitulum ad intercessionem regiam per legatum apostolicum, Buda Zagrabiam venientem, post biennium primo fuerit absolutum, uti in actis capituli, si exquirere volunt, invenietur. Immo secundum canones suspensio latae sententiae esset. Quare si Romae casus innotesceret, nescio quid Roma dictura? Caeterum quia mihi ut canonico cura honoris ecclesiae et capituli incumberet vi juramenti praestiti, Cabassutius autem, Pontas, Gibert, Reifenstuell passimque canonistae docerent, in iis, quae fidem sacrosque complecterentur canones, vel unico canonico contradicente nec actum capitularem esse, neque poenas canonicas, sive ferendae sententiae, etiam alias de capitulo incurrere, hinc pro servando totius capituli singulorumque canonicorum honore contradicere debui, supplicans, ut ante condemnationem urbi et orbi factum meum communicetur. | [pg. 136.] His per me et episcopo et capitulo praesentatis, cum graves habuissent observationes, praepositus major infirmatus est, neque ex domo exivit amplius, plurimi visis libris mihi egerunt gratias. Canonicus Gaszparich in ecclesia ante aram sancti Ladislai in invidiam episcopi et canonicorum debaccatus est asserens: hos labyrintos ex nullo alio profecisse fine, ac ob mei promotionem, episcopumque paratiorem esse, ut haereticus sit, quam ut meae promotioni consentiat. Quisquis alter electus fuisset, nec verbum diceret. Quod dum ego objecissem coram episcopo adulantibus, mirabantur, quomodo haec mihi innotuerint. Metuentes, ne Viennam vel Romam recurram, hinc per omnia petiit Gaszparich, ut suum tacerem nomen, ipseque a Paxio fuit eatenus repraehensus. Quare et ex me solicite in sacristia expiscabatur, an Romam scripserim? Reposui: Non. Sed et licet scriberem, quid tum? reposuit idem, quod scirem ipse ex legibus Hungaricis. Egoque subjeci; Scio aliud esse Romam scribere

per modum consilii et quaestionis, aliud per viam primae instantiae et aliud per viam appellationis. Caeterum cum sciverint, me Viennam submisisse staffetam, uti et superius fassus sum, episcopus quoque Viennam scripsit. De quo inferius.

(Mea autem ad Suam Majestatem haec fuit expositio.) Sacratissima etc. Praeteriti mensis die 28. mortuo archidiacono Bexin Wolffgango Kukuljevich, contra praxim usumque hactenus saltem in ecclesia Zagrabiensi observatum, mota est inter nominatum archiepiscopum Colocensem, tanquam verum indubitatumque hujus ecclesiae dioecesanum, quousque apostolica Romana authoritate a vinculo Zagrabiensis ecclesiae non absolvatur, et a Vestra sacratissima Majestate electum Zagrabiensem, ante apostolicam confirmationem secundum canonicas leges universarum in orbe orthodoxo praxim ecclesiarum nulla prorsus jurisdictione pollentem, minus ea sine regaliae nota fungi valentem, de jure patronatus vacantium beneficiorum ecclesiasticorum quaestio. Cumque lege nulla desuper definitum quidquam comperiretur, quin ad legum patriarum tenorem soli Majestati Vestrae jus patronatus etiam beneficiorum minorum, haud refragante articulo 16. 1741. [pg. 140.] consequenter Majestatis Vestrae sacratissimae competeret. Hocve idem etiam fere ad annum 1668. saltem in Zagrabiensi ecclesia religiosissime observabatur, in qua beneficiorum ecclesiasticorum vel ipse rex collator fuerat vel is, cui a rege per distinctam regiae gratiae medio cancellariae super jure patronatus expeditionem indulgebatur. Hinc saepe Croatiae bani, saepe ipsi Zagrabienses episcopi, quandoque archiepiscopi Colocenses, frequentissime aulae regiae cancellarii, quin sub Mathia rege Joannes Vitezius, qua episcopus Varadiensis, jure patronatus vacantium in ecclesia Zagrabiensi beneficiorum de gratia et collatione juris principis gaudebat, prouti haec non solum ex ecclesiae hujus monumentis forent certissima, sed indubie etiam in protocollis aulico Hungaricae Majestatis Vestrae sacratissimae cancellariae invenientur. Egoque in dubium vocanti comprobare semper paratus sum. A Francisco Erghelio, qui fors ultimus super jure patronatus hujus ecclesiae donationes regias distinctas acceperat, passim Zagrabienses episcopi beneficia universa, etiam praeposituras et abbatias conferebant, ita tamen, ut jam Romae ad mentem 1. tt. 11. confirmati ejusmodi jure patronatus uterentur. Hinc licet comes Emericus Eszterhazy 1722. ad Vesprimiensem sedem translatus fuisset et 1723. successorem Georgium Braniug, mediante donatione regia bona occupantem et temporali jurisdictione pollentem, habuisset, attamen vacantia ecclesiae hujus beneficia per mortem trium in anno 1724. canonicorum non electus Braniug, at ordinarius dioecesanus Eszterhazius tanquam necdum a vinculo Zagrabiensis ecclesiae liberatus ad publicam notorietatem contulit, ut ex tunc promotis hodiedum viveret canonicus Josephus Pogledich, qui istud productione suarum donationalium roborabit. Et quamvis idem Hungariae jam primas Eszterhazius etiam in locum demortuorum 1727. tanquam ordinarius Zagrabiensis potuisset, tamen conferenda reliquit successori beneficia, qui illa post sui Romae factam confirmationem 1728. mense Februario (docente protocollo ecclesiae Zagrabiensis) distribuit, suscepta Viennae die 7. Martii 1728. consecratione. Quorum exemplo | [pg. 141.] dominus quoque archiepiscopus electus Colocensis Franciscus liber baro Klobusiczky tanquam ordinarius archidiaconatum Bexin consiliario Majestatis Vestrae sa-

cratissimae baroni Adamo Patachih contulit, me ipsius loco archidiaconum Goricensem nominando. Et licet capitulum ipsum Zagrabiense per postulationem canonici die 12. Decembris factam hanc in electo archiepiscopo Colocensi potestatem agnovisset, attamen dum vigore expeditionis canonicam institutionem nos nominati archidiaconi ursissemus, quod electus Zagrabiensis jus patronatus sibi competere praetendisset ac ipse etiam vigore praetensivi juris patronatus promovendos nominasset, capitulum ab institutione canonica praescindendum putavit, quousque compertum non fuerit, qui ex nominatis legitime electi forent. Accidit autem, ut idem archiepiscopus Colocensis, tanquam Romae praeconizatus de dato 4. Decembris, Pestino 1751. suam expirasse in dioecesi Zagrabiensi ordinariam jurisdictionem, significaret. Consequenter cum die 2. Decebris in vacantia beneficia promovisset nominatos, quo jam cessavisse sua jurisdictio crederetur, per electum Zagrabiensem episcopum nominati die 14. Decembris capitulo instituendi videbantur. Quamvis de electi non dicam intronizatione, sed neque praeconizatione constaret, quin probabilius ex praxi Romanae curiae feriasque ejusdem nec hodiedum fieri potuisset, vicariumque generalem non electus at capitulum tanquam vacante sede constituisset, adeoque dioecesis sede vacante esset, consequenter secundum praxim usumque omnino indisputabilem, quoniam a Vestra Majestate sacratissima 1748. luculenter in capitulo Strigoniensi testatum, jus patronatus ad Vestram Majestatem sacratissimam devolutum legitime haberetur; exemplo anni 1628., ubi in hac Zagrabiensi ecclesia, ejusdem monumentis sine dubio attestantibus, dum demortuo canonico Zagrabiensi Franciscus Ergelius, electus Zagrabiensis et super beneficiorum ecclesiae hujus distincto pollens privilegio regio, collatione beneficia per mortem canonici vacantia litteris suis ad capitulum Szimeghino de dato 28. Octobris datis conferre voluit, ipsique postulatio | [pg. 142.] a capitulo facta fuisset et quidam Nicolaus Medak, electi sororius, resolutus fuisset, archiepiscopus Colocensis Joannes Thelegdi institutionem nominatorum ab electo factam sub censuris prohibuit, eo quod electus Romae confirmatus non fuisset, ac ad se institutionem pertinere, quin et nominationem praetendebat. Electo episcopo Zagrabiensi praetensioni archiepiscopali contradicente, capitulo autem Zagrabiensi ad Ferdinandum tanquam Hungariae regem pro resolutione supplicante, idem Ferdinandus juris sui resolutionem esse respondit, eo quod, electo confirmato non existente, sedes pro vacante haberetur, neque super collatione juris patronatus beneficiorum electo Francisco Erghelio elargita, intentio regia, quam ad mentem sensumque canonicarum legum esset, vigore quarum antea Romae confirmari, quam jurisdictione uti electum oporteret, hinc et Ferdinandus quendam Joannem Mixa Zagrabiensem resolvit canonicum, testantibus non solum ecclesiae hujus protocollis, sed et cancellariae aulico Hungaricae Majestatis Vestrae sacratissimae. Et merito quidem, quoniam jurisdictio clavium per bullas Romani pontificis ab episcopis obtineretur, institutio autem praecipue in archidiaconis, tanquam de canonica lege perpetuis episcopi vicariis, jurisdictionem supponeret actusque spiritualis esset, ut sine simoniae vitio vendi nullatenus valeret. Hinc cum electus meus Zagrabiensis jurisdictione omni careret ad mentem canonicarum legum, quin orthodoxae fidei canones attributae eidem instituendi potestati (quidquid sit de patronatus jure) fine potissimum eo, ne regaliae consensisse videar, prouti et sacratissimae

Majestatis Vestrae juribus derogasse, die 14. Decembris capitulari actui solenniter contradixi et protestatus sum, uti ex hic annexa sub A contradictionis et protestationis formula genuine patebit, intendens (Deum testem vocare audeo) illud etiam, ut honori tam capituli, cujus commembrum sum, quam et electi episcopi consulerem, ne aut idem capitulum suspensionis poenam et interdicti incurrat, aut idem dominus electus incommoda, quemadmodum 1423. tempore Benedicti Zagrabiensis episcopi accidit, qui aeque in jurisdictionem sese immittens, antequam Romae confirmatus | [pg. 143.] fuisset, ab episcopatu depositus, capitulum autem biennio suspensum interdictumque exstitit, ita canonicis exposcentibus legibus, vel unico autem ex capitulo contradicente, canonistis suffragantibus ac docentibus, salvari capitulum singulaque ejusdem membra. Quia attamen non obstante mea ut Romano catholici obligatione, qua regaliae assensisse non debebam, neque in vasalistica devotione sacratissimae Majestatis Vestrae subditali munere, vi cujus voto meo praejudicare juribus sacratissimae Vestrae Majestatis me non decebat, minus ut commembro capituli cujus honori prospicere obligabar, factum meum ut error gravissimus crimenque inobedientiae ac in electum episcopum despectus etiam contra tenorem donationalium Majestatis Vestrae sacratissimae electo episcopo datarum reputaretur, ac palam publiceque cum nescio quibus minis depraedicaretur, ideo sacratissimae Majestati Vestrae universum factum meum debita sinceritate ac veritate exponere et repraesentare volui, de genu humillime supplicando, ut illud examinare dignetur. Et si sacratissimae Majestatis Vestrae oraculo excessisse vel deliquisse adinventus fuero, exorata venia, omni poenae a Majestate Vestra sacratissima imponendae me subjicio, sin a crimine immunis fuero judicatus, potentissimam Majestatis Vestrae protectionem exorando ac sententiam decisionemque praestolando in vasalistica subjectione emorior. Zagrabiae 14. Decembris 1751. obedientissimus subditus et capellanus Balthasar Kercselich, de gratia et naturali Majestatis Vestrae sacratissimae clementia abbas sanctorum Petri et Pauli de Kács, alias canonicus Zagrabiensis m. p.

Haec talisque fuit a me ad Suam sacratissimam Majestatem expedita supplicatio, datis quoque litteris ad comitem cancellarium Leopoldum de Nadasd, in quibus ea, quae canonici juris essent, quidve regalia, fusius deduxi, ac ipsam ad Suam Majestatem instantiam cum protestatione superius posita inclusi. Baronem item consiliarium Patachich, cui prouti et archiepiscopo Colocensi universa cum supplicis ad Suam Majestatem ac protestationis copia exmisi... | [pg. 144.] Examinata serio Viennae omnia universorumque facta Suae Majestati relatio. Cumque theologi quoque ac canonistae suam pro me opinionem dedissent Viennae, meamque reclamationem et factum votis suis probassent, mihi medio cancellariae ita responsum est. „Sacrae caesareae regiaeque Majestatis dominae dominae clementissimae nomine domino Balthasari Kercselich abbati infulato sancti Petri de Kács et cathedralis ecclesiae Zagrabiensis canonico benigne significandum, alte fatam Suam caesareo regiam Majestatem conscientia benefactorum suorum laetari plurimum, ac mandato suo ad capitulum expedito causae finem posuisse, hocve pro notitia et directione sua clementer intimari jussisse, cui in reliquo gratia et clementia sua caesareo-regia benigne ac jugiter propensa manet. Per summefatam caesareo-regiam Majestatem

Viennae 19. Decembris 1751. Andreas Moritz manu propria". Comes autem aulae cancellarius plenas consolatione et laude orthodoxi zelus dedit litteras. Patachich quoque dedit duplices: arcaniores, quibus illud etiam aperuit, Majestatis Suae mentem fuisse, ut nominetenus installandi jubeamur, immo per regiam illico expeditionem, ipsum tamen utrumque impedivisse, primum ne actores fuisse observemur, alterum ne universi Hungariae episcopi sese jure patronatus privatos sub illius initio arbitrentur, adeoque succenseant; alias, quas in capitulo etiam legendas postulavit, uti et relatae fuerunt, quibus tenorem mandati considerandum commendat, praecipue in verbis „pro hac duntaxat vice", rogatque, ut capituli commembrum, ut regiae voluntati respondeant. Venit ergo strictissimum mandatum ad capitulum, ut pro hac duntaxat vice sese sub indignatione regia usui et consvetudini hactenus in ecclesia Zagrabiensi servatis se accomodent, institutionesque secundum usum factas exequantur. | [pg. 145.] Exhorruit ad hocce mandatum capitulum, quidve facere debeat, satis superque cum episcopo consultatum, et causa mei publica non celebrata consistoria, sed ad praepositum qui vocabantur conveniebant. Variisque habitis consiliis, videbatur aliquibus, mecum lite procedendum, tanquam qui in tale discrimen posui capitulum, hinc denuo ad postae officium pro recognitione staffetarum exmissum, submittente ad me postae magistro, quid facere debeat. Cui reposui: illum vi officii testimonium dare nequire, me autem ipsum nunquam negaturum, quin cuivis poscenti scripto daturum, binas quod staffetas exmiserim, pluresque missurum, si indiguero, cum publico offfcio mihi fungi liceat. Hinc et die altero palam de hoc fui lamentatus. Aliis autem videbatur tutissimum, si me ad resignationem disponere possent. Quae et dispositionis provincia domino canonico Reess fuit commissa, qui hac de re mecum saepius pluriesque egit. Praepositus ipse major in festo domini protomartyris Stephani me vocari curavit, ac praeparato jam ad mensam crucifixo duobusque luminaribus cum fletu maximo elevatisque manibus per Jesulum incarnatum et sanctum Stephanum lapidatum obsecrabat, ut in his gravissimis capituli circumstantiis idem capitulum adjuvarem. Me omnino et velle et obligari reposui, et effective per interpositam contradictionem satis adjuvisse, dum a regaliae nota capitulum vindicavi, modo autem nescire, cum neque sciam aliorum scrutinia. Ipse dein me ad resignationem cogebat. Consensi, virtute etiam meae in capitulo declarationis, sed ut praevie declararetur, cui debeam resignare. Volebat ipse, ut electo episcopo, at recusabam ego, causa potissimum factae in aula praesentationis, ne mihi videar a memetipso alius, subtexens coram praeposito, me illi resignare non posse, per quem nominatus non fueram. Sed in fine promisi recepique, me aulae resignaturum, quod et Reessio responderam. | [pg. 146.] Dominus autem declaratus Posonii lector, pro nunc prolector, Stephanus Putz a me ad aulam responsorias compillari expetiit, quod et praestiti, quamvis nec missae nec probatae fuerint. Quarum tenorem inferius dabo. Interim recepto hoc mandato capitulum regio, quod per canonicum Putz episcopo fuerat communicatum, adivi episcopum eumque rogavi scripto, ne regio mandato contrarietur, tenoris sequentis: „Illustrissime etc. Stabilitam mandato regio Patachichii meique in archidiaconos promotionem fide digne intelligens, illustrissimam dominationem vestram rogare volui, ne ejusmodi declarationi contrarietur, ne qualecumque, quod absit meque nullatenus

*

intendere virtute harum declaro, praejudicium enascatur, me una etc." Episcopus autem (uti relatum accepi) dominum Busan, quid facere debeat, consuluit. Iste continentias tenoremque mandati regii considerans svasit: ut episcopus a capitulo urgeat quaesiti hujus decisionem, pro quo stat usus et consvetudo? an nempe pro electo vel Klobusiczkio? Si primum, ut suos faciat installari vigore ipsius mandati regii, si alterum, ut absolute praescindat. Mediante secretario suo canonico Paxi proposuit decidendam quaestionem capitulo episcopus, me omnino non praesente, et canonicus Magdich, qui magnopere episcopo adulabatur, fuitque in archidiaconum Kemlek resolutus, pure 1728. exemplum, quando post confirmationem Romanam, quamvis necdum consecratus, Braniughius tres promoverat, proponebat subjungens, aulam ignorare tempora, capitulum in favorem modo electi episcopi pro honore ipsius, cum eidem despectui foret, si unus canonicus vinceret, semper nomine electi Braniughium accipere posse, quousque in hac ecclesia juramentum non deposuisset, | [pg. 147.] ac hoc in passu favere multum posse episcopo, tametsi cum aequivocatione, immo pro honore tuendo capituli debere plane, dicetur equidem, canonicum unum episcopum ac capitulum contrivisse. Tacebant alii, plurimi vero sese subduxerunt ac postea absentarunt, neque die primo quidquam responsum est. Alio autem die intra pauculos conclusum fuit, ut electo ex propositis a Magdich rationibus deferatur, ac usus et consvetudo pro electo stare capitulariter declarentur. Quod omnino et factum, ac scripto quidem. Quibus mihi genuine significatis, ac quid sentirem ipse, quaestionantibus libertate omni sensa mea aperui. Videlicet 1. Aulae constare optime veterem recentioremque usum, quod ex litteris Patachichii erueretur, cui ignota esse non posset canonici Pogledich promotio per Eszterhazium facta. 2. Quid si idem dominus Pogledich mandato regio jussus fuerit, suas expeditiones producere vel veritatem fateri, a quonam fuerit episcoporum promotus. 3. Quid si idem stringetur capitulum sub obligatione fidei dignitatis ad confitendum, a quo Gabriel olim Patachich, Georgius Plepelich et Franciscus Somssich fuerant constituti. 4. Capitulo necessarium non fuisse evictionem in se assumere, sed in sua debebat manere indifferentia, episcopoque interroganti respondere, usum omnino esse dubium, modo autem episcopo deferendum fore, ipsumque jure a se promotos instituendos mandare posse, et in casum repraehensionis capitulo respondendum venire. Quas responsiones meas cum coram domino canonico Reess pronunciassem, ipse easdem omnino penetravit, aliisque proposuit, qui in majorem se labyrinthum incidisse viderunt, hinc resignationem tanto fortius urgendam commendarunt, rem universam etiam episcopo significantes. | [pg. 148.] Confitendum hic sciendumque venit, canonicum Reess tam atro apud electum fuisse calculo, uti et me qui scribo, et ex infinitis, quae ex reducibus ab episcopo intellexit, infirmatus plane fuerat superiorique tragoediae nunquam praesens. Duo viro huic spem gratiae apud episcopum pollicebantur, secretarius videlicet Paxi, episcopi directorium, quem sibi amicum esse scivit, et officium praefecturae summarum piarum, quo indigo episcopo scivit se succurrere posse. Quod et praestitit sub 20. mensis hujus Decembris. Qua occasione mutuatae videlicet episcopo pecuniae in suprascriptis negotiis episcopus eundem consulere coepit, qui occasionem ineundae gratiae episcopalis nactus pro suo ut est felici genio et dexteritate, securis-

simam mei futuram resignationem pronunciavit, meque disponendi suscepit provinciam, tum visa capituli sententia, quod usus penes electum staret, sequentes proposuit episcopo rationes. 1. Facta mei resignatione et aulam et archiepiscopum citius neglecturos, quia actoratus resignanti non competet, nec archiepiscopus curabit promoto resignante. 2. Si aula offensa fuerit, episcopus se excusandi habebit rationem, quod vigore mandati factum sit, dum sententia capituli usus staret pro electis. 3. Praestat episcopum, a se promotos installari curare, quia se ponet ad majus possessorium, difficiliusque aula installatos exturbabit. Quod autem regaliam attinet, sufficere episcopo in bona fide esse, se jam Romae esse praeconizatum, quod et indubie factum ad hos dies Decembris ultimos, cum ex publicis erueretur novalibus, primatem et archiepiscopum Colocensem 27. Novembris jam plane intronizatos Romae fuisse. Dein vi intrapositae contradictionis, cum capitulum extra metum censurarum esset, tametsi Romana non intercessisset praeconizatio, promovendis archidiaconis poterit etiam postea dari jurisdictio, interea pure quoad stallum possunt institui. 4. Ne canonicus Kercselich § superiori: Quibus mihi etc. propositis uti possit et fidei dignitatem capituli in jus vocare, et apud ipsum et | [pg. 149.] alios instandum esse, ut ab omni re praescindatur. Placuerunt consilia episcopo et canonicus Reess magni habitus assecuratusque de proximo archidiaconatu, dummodo me ad resignandum disponat. Qui et facile disposuit, tum quod eundem non curarem, tum ut toti regno notum reddam, me contradictionem non fecisse causa archidiaconatus sed causa regaliae, tum ut a memetipso alienus non videar, cum in capitulo dixerim, me nunquam archidiaconatum curare, quod et opere volui demonstrare. Hinc ad primam Reessii propositionem haec ipsa repetens, me ad resignationem paratum esse aperui. Qui et universa superius recensita mihi revelavit, scripta quoque sua communicando, et promissum sibi proxime catenus archidiaconatum, medio etiam domini Putz et canonici Paxii. Sed ut electo resignem, cum me triduo disponere nullatenus potuisset, tandem ut et aulae resignem consensit, subjungens, supplicare saltem poterunt, ut a se promotos Sua Majestas tolleret, ac suum consensum praebeat pro episcopali tuendo honore, quem mihi semper proponebat. Ergo habita fide mea de facienda resignatione visoque resignationis conceptu ac litteris, quin iisdem a me copialiter expetitis, die 31. Debembris mane circa horam septimam, primum astute procuravit, ne ad ecclesiam veniam, improvisse me onerando concione Circumcisionis domini, quae avunculi mei Nicolai Ztepanich fuerat, ipseque hora media nona nunciat, se repentino oppressum catharro nullatenus concionari posse. Quare, ut concionem assumerem negare haud potens, remaneo concionem concepturus. Reessius autem communicata resignatione mea episcopo svadet, ut statim a se promoti installentur. Quod et circa horam undecımam factum. Et cum omnes praesentes non essent, qui ex promotis abfuerunt, per alios pure installati sunt. Meae autem resignationis uti et litterarum ad comitem cancellarium sequens fuerat tenor.

[pg. 150.] *(Resignationis forma.)* Quoniam et divina lege ad procurandam intra fratres concordiam obligarer et ut canonicus cathedralis hujus ecclesiae Zagrabiensis eandem vehementissime expeterem, non minus quod ex protestatione mea de non peragenda archidiaconorum ab electo episcopo

nominatorum institutione, tanquam sacrorum canonum sensui usuique universarum per Hungariae regnum cathedralium et nominatim ecclesiae hujus Zagrabiensis contrariante, non aliud quam verum orthodoxae religionis sensum, subditalis in principem devotionis debitum, evitanda item capituli ne fors inde provenire potentia incommoda intenderim intendamque, ideo ego infrascriptus ex praemissis aliisque rationibus archidiaconatum Goricensem, mihi interea etiam a Sua Majestate, uti rege meo apostolico, vigore mandati sui regii benignissime collatum, (dummodo juribus apostolici regis mei nullatenus haec resignatio praejudicet, Majestasque Sua sacratissima eandem suscipere vel admittere dignata fuerit) quantum ex parte mea est, resigno et cedo. Zagrabiae in aedibus meis canonicalibus die 31. Decembris 1751. Balthasar Adamus Kercselich.

(Litterarum ad dominum comitem cancellarium tenor sequens.) Universo huic capitulo cum optimum videretur, ut meae in archidiaconatum Goricensem factae institutioni cederem eamque resignarem, neque ipse lites aut quaspiam incommoditates intenderem, aut unquam teste Deo intendissem, honoris etiam illustrissimi domini electi percupidus et zelosus, qui in ipso ut episcopo consequenter super lucernam posito potior esset, mallens carere dignitate archidiaconali in perpetuum, quam eam cum aliorum incommodis obtinere, in quantum sine Suae Majestatis sacratissimae, cujus subditus essem, praejudicio et ad conformitatem canonicarum legum valui, eandem uti sub A resignavi. Hinc nutui et mandatis excellentiae vestrae me mancipans, suis altissimis gratiis et favoribus commendatus, quam vehementissime sum et emorior.

[pg. 151.] Peracta promotorum installatione, die eodem Viennam scriptum. Canonicus Reess deprecatorias, et simul patrocinii impetratorias scripsit dominus Patachich. Rectori collegii Viennensis Croatici, Josepho Mikinovich, capitulariter et per episcopum impositum, ut ubique agat, exoret veniam, offendendosque tali facto placare studeat et adlaboret. Episcopus ad consiliarium cancellariae Hungaricae, Koller Franciscum, supplicando recurrit, tum ad dominum comitem banum, patrem societatis Jesu Thauss, concionatorem aulicum, et per eum ad patrem Ignatium Kampmiller, Suae Majestatis sacratissimae confessarium, per omnia implorando auxilium et protectionem (uti mihi per amicos Vienna significata haec omnia). Sed Koller, cujus molimine episcopatum consecutus fuit episcopus, mediante comite bano effecit plurimum. Equidem dicebat primo. Si episcopo electo jus patronatus non competit, disputari valebit etiam Suae Majestati in casum vacantiae alicujus episcopatus. Quod qua ratione probaverit, fateor non capio. 2. Quod cum dominus comes banus regni caput foret, mihi ad ipsum primo erat recurrendum, ubi tamen toto hoc tempore neque suae excellentiae banali scripsissem, non sine derogamine honoris ejusdem. 3. Quod episcopus iste creatura suae excellentiae banalis esset, proinde a sua excellentia protegendus venit, ne dicatur statim a principio talem a sua excellentia fuisse commendatum. 4. Quod episcopus persona publica esset, canonicus autem privata; jam si canonicus vicerit, episcopus honorem nullum unquam habiturus est, consequenter inutilis et despectuosus evadet, neque in publicis congregationibus regni quidquam pro bono publico valebit operari. His consiliarius Koller rationibus domino comiti bano et secretario gabinetti domino baroni Ignatio Koóh propositis causae episcopi

omnino patrocinatus admirande est. Cancellaria autem regia aulica Hungarica, quamvis factam resignationem non reprobasset, tamen et ex stylo ejusdem violentam fuisse observavit, et haud suscipiendam rata, Suae Majestati sacratissimae referendam, ut ajunt, fecit pro favore resignantis, | [pg. 152.] nullatenusque Suam Majestatem resignationem suscipere debere, remonstravit. Sua autem Majestas bani ut creditur informatione resolutionem suspendit et factam cancellariae referadam apud se detinuit. Comes autem banus comiti cancellario quoque deprecando locutus est, ne factum urgeret, cum ipse effecturus foret apud episcopum, ut proxima occasione me promoveat. Quem in finem comes banus, cancellarius et consiliarius Koller episcopo scripserunt, ut occasione proxima me promoveret. At episcopus rem hanc in pessimam partem accepit, putans has a me petitas fuisse commendatorias, quin mihi ipsi banus scripsit, ut ab hac re supersederem, quod viis aliis iste neglectus mihi bonificandus veniret. Comes autem cancellarius, uti et baro Patachich, scripserunt iterum, ut archiepiscopum urgerem ad rem hanc a Sua Majestate urgendam. Quod ipsum cum copia litterarum eidem archiepiscopo Colocensi aperui, at is, nescio quo fine, etiam cum Viennae fuisset, dissimulavit, neque vel comiti locutus cancellario, probabilius eidem etiam a comite bano aut domino Koóh, ut dissimulet, svasum, certum autem a Kollerio fuisse rogatum. Tum ne omnibus Hungariae episcopis jus patronatus disputetur, metuebat credibilius, fors et passivum debitum illius, quod capitulo ipsum fecit obligatum, ad praescindendum coegit. Caeterum Mikinovichius dum significasset referadam Suae Majestati pro parte mea factam, metus magni rumoresque fuerunt varii. Ego quoque comiti cancellario perscripseram, quod ratione usus capitulariter electo delati per productionem donationalium canonici Josephi Pogledich veritas elucescere possit, at suam exorem excellentiam, ut testimonio domini Patachich aliorumque privato contentaretur, neque causa fidei dignitatis capituli, cujus tamen membrum essem, easdem per mandatum regium producendas juberet. Quod sua quoque excellentia approbavit. Atque ita tota haec causa, regina referadam apud se conservante, neque quopiam urgente, sub dissimulatione transit, credoque transituram. Interim archiepiscopus Budae, Pesthini lamentatus est, ut casus iste toti constaret Hungariae, facta mea, uti ab amicis intellexi, probante universa Hungaria. | [pg. 153.] Habes hic sincere descripta omnia, praecipue quae a me gesta sunt, nec mireris, lector, quod haec a me bano perscripta non fuerint, nam scivi, quod cancellarium offendissem. 2. Ob multa magni viri negotia scivi, eundem litteras non legere, secretarium autem suum mihi amicum non esse, ex amicis cognovi, proinde ab illa praescidi via.

(Lis secunda licet non publica cum episcopo.) Dum priora agerentur, accidit: Proposuisse electum episcopum, quin persvasisse plerisque canonicis, uti Putz, Chegetek, Petrichevich etc. ut ratione tot tantorumque capituli negotiorum, signanter autem ratione Dubiczae, in cujus sylva ratione securitatis publicae a latrociniis, ut milies milenae arbores scinderentur lignaque pro confiniorum necessitatibus applicarentur, postrema congregatione conclusum fuerat, non sine capituli praejudicio quispiam capituli et ecclesiae Zagrabiensis protector et negotiorum promotor constitueretur. Cumque dominus consiliarius Koller vir ut loquimur activus esset et in summis bani gratiis, ut universa Croatica per illum tractarentur, eundem

vehementissime commendavit, lege tamen ea, ut capitulum annue sub sua obligatoria certam ei pensionem adminus 200 aureorum sponderet, qualem pensionem et episcopus ei promisisset. Res haec cum domino canonico Reess, tanquam piarum summarum praefecto, ratione inveniendi fundi, secreto tractanda videbatur, tum et quod permoto illo ipse aliis facilius persvaderet. Hocve sub vesperis sancti Thomae priviis cum eodem tractatum. Qui necdum episcopo reconciliatus, quamvis requisitus, ne ullatenus mihi communicaret (quod consiliarii et canonici Patachich curator essem, adeoque indubie contrariaturus) rem universam communicavit, per omnia rogans, ut 22. Decembris consistorio adessem. Adfui. Proponit sub specioso necessitatis amicorum velamine rem Chegetek totam, Petrichevich arguit negligentiae capitulum, quod ratione succindendarum in luco Dubicensi arborum neque bano scriptum fuisset, Putz necessarium esse aliquem, per quem informetur. | [pg. 154.] At ego subjeci statim. Patachichium optimum futurum causae advocatum, utpote qui ante mensem egit commendantem Dubiczae, informatus est optime. neque honor esset capitulo majorem in alium habere confidentiam ac in suum concanonicum, et Patachichio summus foret despectus. Denique cum bano notum sit, Patachichium Dubiczae annis quinque praefuisse, quisquis proposuerit alter, a Patachichio naturaliter petet informari, qui cognita eatenus capituli in se diffidentia, quid cogitaturus, quivis a semetipso metiatur. Tandem ille ut canonicus gratis haec efficacissime faciet. alteri quid solvendum. cum gratis habere possimus. Mea tuitus est dicta Reessius superaddendo diversas observationes. Magdich ipse. ignorans voluntatem episcopi. ac tum juniores omnes meae adhaeserunt sententiae. Contrapars nec hiscere fidens. de annua pensione sub capituli obligatoria, nec quidquam proposuit. Rem nescio quomodo retulit episcopo, meque denuo causam fecit impeditae suae intentionis. quod, quemadmodum relatum accepi. idem dixerit: „Ille. me intelligendo, meis saluberrimis intentionibus semper debet adversari". Nescio, an me reum apud Kollerium fecerit episcopus. ille tamen festa precanti nec respondit. Utut sit, istud certissimum, rem universam per quempiam Viennam fuisse significatam, ibidemque innotuisse. ut et mihi fuerit perscriptum. Quin suspitio ad me et Reessium fuerat, alterutrum nostrum pandisse. ut Chegetekio suspicionem objicienti dixerim, quod rogare velim dominum comitem cancellarium. ut in originali meas omnes (litteras) remittat. et fecissem certo. nisi Reessius disvasisset.

(Lis suo modo tertia.) Defunctus Kukuljevich assessor tabulae judiciariae quoque fuerat. Hoc mortuo episcopus ipse ad comitem locumtenentem accessit. eumque pro voto domino canonico Galliuff dando (qui in summis episcopi erat gratiis. ut Viennae quoque sciretur. episcopum sibi eum successorem designare) exoravit, praesidem quoque judiciariae tabulae aliosque | [pg. 155.] in partes ejusdem permovit. excepto unico assessore domino Joanne Jurssich. Hinc observata hac episcopi cura pro canonico Galliuff nemo ex capitulo pro assessoratu tabulae instare fidebat. Chegetek quoque se insinuavit. at indifferenter, ne offensum habeat episcopum. a quo custodis officium promissum habebat. vicariatum autem viis omnibus piscabatur. Comes autem locumtenens, ex tam numeroso capitulo duos instare tantum. non pro magno esse honore capituli dicebat, metuebatque objiciendum Viennae, vel negligentes esse vel otiosos. Hinc cum a cano-

nicis Gaal, Gaszparich, Malenich audivisset, metu episcopi instare neminem posse, suum ad me misit secretarium Mathiam Plovanich, item dominum judlium comitatus Zagrabiensis Georgium Petkovich, ut saltem proponi patiar. Fateor, causa sumptuum exiguique tabulae salarii animum non habebam, at noctu perpenso locumtenentis domini comitis Ludovici Erdoedy animo, inhumanum videbatur, si ad eundem ipse non accederem, igitur 3. Decembris accessi comitem, qui episcopi intentiones superioraque mihi sincere proposuit, rogans ut, cum alii omnes ex respectu episcopi instare non fiderent, meam Viennam mitterem instantiam, tum quod ipse in conscientia me idoneum judicaret aptioremque prae reliquis, tum ne capitulo nota inuratur, vel maxime autem ob domini comitis cancellarii vota, quem meum sciret esse patronum. Viro tanto revera roganti negare non potui, dixique me missurum instantiam, hac lege tamen, ut comes locumtenens postremo me loco poneret intra candidatos. Cum haec ego agerem, advenit episcopus ad Jesuitas iturus meque recedente cum scire voluisset, quid negotii apud locumtenentem habui, sua excellentia fassa est, me candidandum pro assessoratu fore. Episcopus vix apud Jesuitas pransus, suum Galliuff Viennam ordinat, ut sequenti illico die abire debuerit, cum litteris ad comitem cancellarium, banum, Koller, commendatitiis, | [pg. 156.] quas eum et a locumtenente, vicebano habere fecit, ac his fultum Viennam submisit propriis, ut dicebatur, sumptibus. Ego cursore ordinario (quamvis finxissent me staffetam misisse) meam tenoris sequentis misi instantiam: „Sacratissima etc. Hactenus privato studens vivensque, ut publico quoque famularique possem, vota sunt. Mors abbatis Wolffgangi Kukuljevich, alias quoque tabulae regnorum Croatiae et Sclavoniae judiciariae assessoris, occasionem nanciscendi desiderii mei aperuit, dummodo sacratissimae Majestatis Vestrae suffragetur clementia, pro qua dum flexo exoro poplite. Emorior". Quam instantiam meam comiti cancellario, bano et consiliario Patachich commendavi, hancve post canonici Galliuff abitum promovi. Praevenit tamen Galliuffium. Koller favit pro viribus advenienti, banumque permovit eo, ut domino episcopo, comiti locumtenenti et magistro protonotario de dato 14. Decembris Vienna scriberet, faterentur in conscientia, quem aptiorem putarent. Locumtenens pro me rescripsit, episcopus pro canonico Chegetek. Quid protonotarius senserit, ignoro. Adeoque pro Galliuff nullius fuit conscientiae testimonium. Cancellaria quoque Hungarica medio referadae suae mihi patrocinata est, meque petiit resolvendum. Galliuff egit fortissime, sed exiguos comitis cancellarii favores expertus, episcopi svasu audientiam apud Suam Majestatem procurabat, sed dum eam habere non posset ulla arte ac industria, uti ipse redux in sacristia palam retulit non semel at saepius, hoc responsi a Sua Majestate per dominum comitem banum recepit: „Scire Majestatem Suam, ipsum juvenem comptulum 24 annorum esse, nec Suam delectari Majestatem visu juvenum, quae jam tantarum mater prolium 35. aetatis annum superasset". A comite autem cancellario admonitus fuerat: Indecens esse, canonicos a sua cathedrali occasione natalitiorum festorum vagari. | [pg. 157.] Quare commendato domino consiliario Koller negotio suo, prouti et domino comiti bano, rediit, nihil sciens, quis promovendus in assessorratum veniret, cum neque toto hoc Decembri quispiam fuerit resolutus. Et quamvis, Deum testor, nec promotionem hanc urserim, nec amplius quam primario scripserim, Galluf-

fium descripsisse judicabar, ut ignorem hodiedum, eccur canonicus Reess bis svaserit a petitione assessoratus resistendi. Cum autem rescivissem, suspicari adversarios, me nescio quaepiam de Galliuffio scripsisse, quod tamen feci nuspiam, quin nec minimam de illo feci mentionem, cum cuivis petere foret liberum, quidve detractio sit non ignorarem, jam postquam fueram resolutus, cum hujus causae discriptione volui resignare, nisi dominus Reess suis me precibus avertisset.

Ex his facile conjicies, lector, quis rerum nostrarum status fuerit. Solabar exemplo Hieronymi mortuo papa Damaso, item Athanasii in concilio Syrmiensi, plurimum autem spes mea Deus fuerat, qui ob peccata et delicta juventutis meae me ut parens justus castigabat, et ut misericors patronorum amicorumque gratia, quos nunc potissimum fui expertus, illos etiam qui me non nossent solabatur. Et a patre meo omnipotenti Deo per domesticos affligebar, ab exteris protegebar. Alia autem domesticae persecutionis non fuit ratio, quam invidia, odium, suspiciones, respectus, ut ex hoc ultimo monstro amici obligatique me fugere, aversari, inimicari cogerentur. Ipsi quoque juncti sangvine ad hoc impellebantur, ut fusissima scribere oporteret, lamentari de multis, sed domine Deus dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Unum tamen ex amicis laudare audeo, qui potius gratia carere episcopi se velle respondit eidem, quam ex respectu me nunquam auditum odisse. Praeberet prius ut susurrantibus ita mihi aures, poscebat, at tacentem secutus.

[pg. 158.] *(Nunc ad residua anni hujus narranda. Canonicus Putz assessor tabulae banalis.)* Occasione suprascriptarum a Sua Majestate factarum in Julio promotionum uti Posonii adhuc dominus Stephanus Putz in lectorem fuerat ab episcopo nominatus, ita aeque patrocinante domino comite bano in assessorem tabulae banalis a Sua Majestate fuerat resolutus, hocve in locum nominati episcopi Bosnensis domini Josephi Chiolnich.

(Malenich canonicus creatur vicecolonellus et commendans Dubicsae.) Vacabat quoque per promotionem domini baronis Patachich officium vicecolonelli et commendantis Dubicensis Dubiczae, ac licet canonicus Galliuff esse potuisset, attamen nec proponi se a capitulo passus est. Capitulum canonicum Gaal uti et episcopus bano commendarunt, sed canonicus Malenich patrocinio effecit locumtenentis, ut ipse resolveretur, prouti et fuerat resolutus, non multis contentis canonicis, quod capitularis commendatio fuisset postposita.

(Jankovich moritur.) Obiit quoque Varasdini intestatus dominus Jankovich, magnis relictis divitiis, cujus proles successêre. Haecve occasione dominus Christophorus Niczky et baro Pongratz possessionati in Croatia facti sunt, jure videlicet uxorio, quia filiarum defuncti mariti.

(A latronibus canonicus Kercselich sistitur ad sanctum Nicolaum in Selina.) Grassabantur hoc anno latrones passim, nihilque ab illis tutum fuerat. Petrinja quidam pulsus inde Simo aggressus, domum cujusdam spoliavit duosque abduxit, qui eundem verberaverant, quos et capite truncavit. Capitaneo et commendanti Joanni Habianecz insidiabatur plurimum. Mihi quoque Varasdino 2da. Novembris reduci ad sanctum Nicolaum in Selina obviarunt, stiterunt currum equosque. At postquam a me fuissent amice salutati, non sine maximo divinae gratiae argumento pacifice abire permiserunt, uno duntaxat interrogante, postquam me vidisset, quod iter

Crisium esset. Indeque progressus, cum metuerem alios in sylvula ex parte alia esse, ego cum itineris comite domina Christina Habianecz, Varasdino reduce a solennitate ingressus suae privignae ad moniales in festo Ursulae factae, pedester versus Paukovecz abii, currus tamen meus effective in sylvula, ut ominabar, a latronibus sistitur, servi examinantur ac tandem dimittuntur, dum dimissum vidissent ad sanctum Nicolaum, ubi ipsorum dux ipse adfuit.

[pg. 159.] *(Jubilaei modus et fructus.)* Sed ad jubilaeum redeundum est. Quod prima fuisse Maji inceptum, superius dictum est, et postea summo fructu maximaque devotione ad 1. Novembris continuatum. Ex omnibus parochiis dioecesis totius advenit singulis diebus, secundum praescriptum ordinem, non una sed tres et quinque processiones sine vexillis sed duntaxat cum crucibus, et ad devotionem compositi plerumque intravit processio per portam arcis episcopalis orientalem sive ex Latinorum vico, intrans cathedralem ecclesiam per portulam minorem ad aram sanctae Dorotheae, cumque copiosiores advenissent, orarunt in cathedrali 7 Pater et Ave. Tum per majorem portam egressi per capitulum ad Franciscanorum ecclesiam proficiscebantur, quam per portulam conventus versus capitulum intrabant, orantesque exibant per majorem portam, inde per Kervavi moszt ducebatur processio ad Jesuitas, ubi per portam minorem studiosorum ingressi per majorem exibant, profecti inde ad parochialem sancti Marci ordine eodem, intrando eandem per portam minorem et exeundo per majorem, quae forum respicit. Et in eodem foro consistentes catechesim de jubilaei efficacia, necessariis et confessione habuerunt. Tum progressi confessarios per omnes exequirebant ecclesias, quorum diligentia omnino laudanda et assiduitas. Religiosi in ipsorum ecclesiis fuere diligentissimi, saepe ad 2. pomeridianam assidentes ac, modicum pransi, ad horam noctis 10. Et matutina 4. ubique ad confessionalia sedebatur. Porro patres Capucini pro hoc anno suorum numerum auxerant, prouti et Franciscani, victu ipsis ex arce dato usque ad Augustum. In cathedrali juxta horarum distributionem canonici, praebendarii, et ex domo deficientium octo constanter sedebant, qua occasione facta in cathedrali confessionalia. In parochiali sancti Marci, praeter praebendarios, capellanos duos et altaristam, ordinati fuere theologi 4 anni presbytheri octo, item 4 seminarii sancti Josephi capellani. Parochis autem et capellanis advenientibus liberum fuerat in quacunque ecclesia confessiones excipere. Haecve omnia accuratissime observabantur. Dum confessi communicatique fuissent, rursus via antea descripta | [pg. 160.] secundario visitabant ecclesias, et habita denuo in foro sancti Marci concione revertebantur. Hoc observato, quod si novae venissent processiones, tunc hae vel prandiis ibant, dum priores recesserunt, vel priores mane hora 11. suam secundariam processionem exequebantur. Certum est, persaepe una processione 20 hominum milia comparuisse. Quia autem semel duntaxat remotiores venissent, nec omnes domo venire poterant, ideo ex quacunque dioecesis parte quivis venire poterat ob quotidianas processiones et se processioni conjungere. Quae dum omnes in Septembri absolutae fuissent, sacerdotibus domus deficientium fuerat demandatum, ut curam advenientium haberent ipsique processiones ducerent.

(Juraich zelosus parochus.) Singularis aeternumque praedicandus zelus eluxit domini Georgii Juraich, parochi sancti Marci civitatis superioris,

qui toto hoc jubilaei tempore catechizavit amplius 300 dicens in foro et ecclesia conciones, quandoque adjutus a presbythero Georgio Petrasz, ex domo deficientium, et capellano suo Koosz, a potiori autem ipse obibat omnia.

Universorum quoque Zagrabiensium hospitalitas debet commendari, nam hospitia advenientibus pro jubilaeo gratis dabant, quin concreditas res diligentissime custodiebant, ut hac re multum exteros attraxerint, et ubique depraedicabatur Zagrabiensium communis plane hospitalitas. Advenientium singularis fuit sobrietas. Credas, lector, ab hominum memoria minus Zagrabiae vini ac hoc anno educillatum, in tanta licet hominum frequentia, non fuisse. Plena ubique vine cellaria, plenae domns. Tota procurabatur hyeme, credebat enim quivis, ob tantam populi frequentiam citissime distrahendum. Sed omnes singulosque fefellit opinio, pinta licet a grossis duobus offereretur, communeque vini pretium fuisset, tamen universum educillari non potuit, ut reducere plena vasa fuerit necessum, cum peregrini devotioni et sobrietati vacassent. Quod fructum attinet, is omnino fuit centesimus, uti patebat ex conferentiis, quae bis in hebdomada apud generalem vicarium celebrabantur, confessariorum petitis in consistorio consiliis ac dispensationibus. | [pg. 161.] Singulariora fuere in matrimoniis convalidandis, non solum ob impedimenta criminis etc. sed etiam clandestinitatis. Quidam vicario generali ipsi confessus est.

(Casus singularis.) Specialis autem casus fuerat cujusdam presbytheri ex Stiria advenientis, qui patri societatis Jesu Petro Pertold accidit, et per 10 dies continuo confitebatur. Iste fassus est, se praeter morbum . . . Gallicum ex variis immunditiis carnalibus . . . situm etiam esse ex congregatione liberorum murariorum, et praeterea pactum habere cum daemone explicitum, ... signum quoque monstrabit . . . . magiae deditum, haresi infectum, pro despectu eucharistiae materiam ali . . . aptam cum intentione debita in foeminarum pudendis saepe consecrasse, aliaque nefanda et horrenda plane. Ad haec autem omnia cujusdam Augustiniani ex Stiria laici malitia inductum esse, idemque monasterium totum murariorum doctrina et ex professo daemonis pacto infectum esse. Ipsique, si cum laico isto monacho amicus est, ubique omnia bene succedere, ut ignoto licet ubique serviatur, pecunia detur, quantum vellet ipse. E contra, si cum laico eodem vel modicas habeat altercationes, ubique pessime omnia succedere, prouti et ob hanc ipsam confessionem mala sibi Zagrabiae ominatura augurabatur, et effective accidit, nam a capitularibus fuerat interceptus tanquam spihorum quispiam et vicario traditus, ab eodem in domo deficientium inclusus, examinatus fassus est, se Styrum esse, neque fine alio appulisse Zagrabiam, quam causa consequendi jubilaei. Hic tamen sacrificare eidem fuit vetitum, quod fidem ut ajunt sacerdotii non habuisset. Per decem ut dixi dies patri Pertold confitebatur, qui confessarius causa circumstantiarum non solum suorum in collegio opiniones exquirebat, sed sub . . . . . casum describens opinionem . . . . . . Reess et vicarii generalis Wolffgangi Kukuljevich expetiit. Cumque ab eodem patre . . . . . theologiae quadriennio antea publ. . . . . studiorum decano, actum cum . . . . . . nec ipse metu mortis sibi a . . . . tiniano infligenda | [pg. 162.] serio se dolere posse aperuisset, aut acta sua retractare formaliter, minus ea, quae liberorum murariorum sunt revelare metu etiam ne plures infi-

ciantur. Orta fuit quaestio, an sacramentali arcano confessarius teneatur, cum in fine prodierit, sacramentum nullum fuisse. 2. An poenitens cum periculo plane amittendae temporalis vitae teneretur ad rem hanc publice revelandam. Decisumque fuit, hoc secundum ei imponendum fore, prouti et a confessario fuit impositum, sed ipse nullatenus consensit. Ad primum cum satis disputatum fuisset, arcano naturali ligari confessarium, conclusum est. Cumque poenitens facultatem nullatenus dedisset, ut provinciali Augustinianorum scriberetur, a vicario generali eidem scriptum est: rumorem hic quendam esse, in monasterio N. haeresi quosdam maculatos inveniri, proinde ex officio sibi incumbente videret ipse, ne monasterio totique religioni nota dedecusque inuratur; haec autem amice et charitative significari. Quibus sacerdos ipse evanuit Zagrabia, et generalis vicarius paulo post infirmatus ex eadem infirmitate 28. Novembris obiit.

(Extenditur jubilaeum per dioecesim.) Quia autem Zagrabiam comparere omnibus fuisset impossibile, duobus postremis mensibus, Septembri videlicet et Octobri, ad parochias omnes jubilaeum missum est, sed sub conscientiae onere pure pro iis, qui Zagrabiam comparere non potuissent vel possent, in quo et confessariorum et non comparentium conscientiae onerabantur, vicariali publico typisque dato ac hic apposito, a canonico Malenich composito et compilato, edicto. Militares jurisdictionem episcopalem non agnoscentes, in praesidiis suis a supremo regiorum exercituum capellano, patre Ignatio Kampmiller, jam sub jubilaei finem, ut domi illud absolvant, obtinuerunt. Sed cum 60 visitandam capellam eorum ordinasset, plerumque ipsi etiam Zagrabiam comparebant, paucis eorum exceptis. Gregarii autem plerumque omnes, licet tardius et non ad ordinatam sibi diem, causa campamenti domi habiti ac tumultus superius descripti in banalibus confiniis. Deo quoque agendae gratiae, quod cum Insulani Zagrabiam ivissent, Dravique fuisset exundatio | [pg. 163.] in Dravano trajectu navibus dissolutis ad 300 personae in Dravi medio ad aquas ceciderunt, omnesque evaserint incolumes, prouti Posonium pergens adfui funesto casui. Admirabarque devotionem plebis ad jubilaeum pergentis constanti quasi processione, continuo vel lettanias decantantis vel toto itinere rosarium alternative psallentis. Caeterum, uti publicis praecessionibus initium habuit jubilaeum, sic et finem. Capitularis diebus postremis quinque ducebatur processio, tum aliis quinque superioris civitatis parocho ejusdem concionante, ac cum Te Deum laudamus et campanarum compulsu die 31. Octobris publicae devotioni huic finis impositus.

In Hungaria episcopus Vesprimiensis Martinus Biro (qui librum etiam, severe ab aula vetitum, contra haereticos typis hoc anno dederat) Romam consuluit, an cathedralis ecclesiae visitatio necessaria sit? vel sufficiat, parochiales visitasse ac in iis jubilaeum consequi? Responsum accepit, necessariam esse cathedralis visitationem. Quod ipse occasione diaetae aliis etiam promulgavit episcopis. Sed acceptavit nemo. Zagrabiensis autem ac Jaurinensis laetabantur, quod sine quaesito hoc jam ita ordinassent.

(Phaenomenon in Croatia visum.) Anno quoque isto 1751. die 27. Maji ex magnis, qui fuerunt subsecutique sunt, caloribus, me Varasdini ad Biskuperz existente, instar cujuspiam nubeculae, nubes attamen non fuerat, phaenomenon visum, quod sub pallidum existens fragorem quendam edidit ac postea extensum est. Plebo coelos suspicabatur ex sua ruditate apertos,

alii alia nescio quae divinando, potius ignorando, ut fieri solet, dicebant. Attamen ad Hraschinam globi duo ex aere tunc ceciderunt, quos et loci parochus terrae immersos effodi curavit, scriptitatumque hac de re variis, ut Posonii Suae quoque Majestates rescirent, et augustissimus imperator unum ex his globis sibi mittendum voluerit. Quare ab episcopo Klobusiczky domino Kukuljevich scriptum, ut talismodi globum procuret Posoniumque mittat. Parochus Hraschinensis Marsich a vicario jussus globum majorem misit | [pg. 164.] integrum, minorem jam diminutum, quoniam ex eo jam plerisque distribuerat. Ut autem imperatori authentice mitti possit, duo consistoriales Malenich videlicet et Pogledich Hraschinam ad colligendam inquisitionem missi sunt, collectaque sub juramentali testium, qui viderunt cadentes globos, aliquibus ad molam, aliis alio pergentibus, sed tamen videntibus, res modo solito authenticata et ad imperatorem medio episcopi Klobusiczkii cum integro majori globo libras 70 continente Posonium per episcopales praediales submissa est. Globus autem alter jam divisus in parte hic distributus, in parte Klobusiczkio Posonii distribuendus submissus est. A fabris cudi probabantur claves, ex quibus et mihi unus datus, ad perfectionem non venerunt. Caeterum materia calibeo ferrea fuerat et quod mirandum purissima, ut nullam prorsus terram haberet, vel alias quascumque maculas, virtute solis ex vicinis ibidem montibus mineralibus, praecipue montis Ivanschicha, ubi ferrum esse, notorium est, attracta, ac in aere combinatae illae minerales in unam massam particulae globum graviorem fecerunt, qui non secus quam vi ad ima tendens etiam ob majorem distantiam instar fulminis cecidit, ac proinde secundum philosophorum doctrinam ex vi solis attractiva res haec nullum portentum, sed omnino naturalis fuerat.

(Paulinorum commenta.) Aliud quoque phaenomenon patres Paulini in Polonia die 4. Novembris pluribusque noctibus visum cum delineatione ejusdem depraedicabant et distribuebant. Videbatur persona regia foemineam faciem prae se ferens lanceis tormentisque necata prostrataque, infra eandem Calvaria, supra vexilla varia, cum litteris P. C. C. P. T. Sed neque vel publica novalia hujus phaenomenon meminerunt, vel accidisse illud, quamvis per meos amicos et communicantes Lipsienses indagassem comperi. Quare ad aniles fabulas merito rejiciendum, tanto fortius, quod in litteris ipsi Paulini variassent, neque quomodo visae explicassent. Immo nunc Cracoviae visum dicebant, nunc in Lituania. Aeque fabulosum phaenomenon aliud, quod inferiori Sclavoniae tribuebatur, licet Sclavonia de hoc nil sciret, visum nempe in aere, integrum fuisse exercitum et in vestitu Germanico, ac hunc Germanicum victum fuisse.

[pg. 165.] *(Anni descriptio.)* Annus iste 1751. fuit varius. Modo exundationibus plenus, etiam in superiori Hungaria, ut talium majorumque nec populus recordaretur, modo nimia siccitate abundans, ut foenum exiguum obvenerit: verbo omnino fuit sterilis. Triticum, siligo, infecta aere, nec meti potuere, vinum, ad Zagrabiam praecipue, nullum, ut ex quinque sex vineis vix tres cubuli Posonienses obvenerint. Hiems prorsus inconstans et pluviosa, hinc sine solido frigore variis infirmitatibus excrucians homines. Alatilibus in locis plerisque fatalis fuerat, ut passim crepuerint. Calendaristae hoc anno tam fallaces fuerunt, ut exspiratis 1750. Bononiensium celeberrimi olim Manfredi ephemeridibus nec lunationes attigerint

debiteque scripserint, excepto unico Indovino Inglese dicto, qui tamen nec ipse errore caruit.

(Episcopus ad cassam parochorum Posoniensem contribuens.) Sciendum quoque, cum curam nemo accepisset ratione cassae parochialis, ad quam hactenus episcopi Zagrabienses non contribuissent, Zagrabiensi huic primo episcopo annue 4 milia deponenda impositum fuisse. Ascendit in Octobri ipse Viennam et Braniughianis nescio quibus connotationibus demonstrare volebat, episcopatum exiguorum esse proventuum. Quid effectum sit, scribere nequeo. Sciendum 2. episcopum hunc electum comitem cancellarium Nadasd hac re maxime offendisse, quod vacantem Vuicziani praedii partem eidem ipse sponte obtulisset, comesque cancellarius consensum eatenus scriptis ad capitulum litteris expetiisset, capitulo nec rescribente, episcopo autem oblationem negante, quin Vuiczios ipsos alias condivisionales (condivisionalitate in episcopatu non currente nec suffragante) secum Viennam in Octobri duxit, ibidemque medio domini comitis bani efficere procurabat, ut dominus comes cancellarius oblationi factae cederet, at ipse ad legalem viam sese provocans rem gravissime tulit, hodiedumque fert indubie.

[pg. 168.] *(Locumtenentis afflictiones.)* Hoc etiam anno comes locumtenens Ludovicus Erdoedy in generalem feltmarschalleitinant, uti vocant, promotus fuerat. Salarium tamen dari solitum in hoc charactere constitutis non obtinuit, tametsi institisset satis, sed illo quod antea habuit, debuit contentari. Praeterea idem locumtenens vulnus nec parvum accepit aliud, dum authoritate superrevisoriae judiciorum auditorialium potestatis, qua gaudebat antea, per exprofessum mandatum sub initium sequentis anni 1752. a se perceptum orbatus privatusque est, totaque haec potestas bano ac bellico aulae consilio attributa. Occasionem rei huic praebuit, quod intra reliquos ab auditoriali judicio damnatos quidam etiam decurio Valachus ob latrocinium condemnatus extiterit. Ad preces Costanicensis schismaticorum episcopi colonellus Adamus Batthyan pro hoc apud locumtenentem gratia vitae donandum sese interposuerit, et cum auditus non fuisset, sed tarde accidit, quia jam is fuerat expeditus. Tam graviter locumtenens tot vulnera sub hoc bano tulit, videlicet non obtentum speratum regimen, negatum eidem qua locumtenenti mareschallo salarium, privationem demum istam revisionis auditorialium judiciorum, ut Vöresvarinum concedere et locumtentiam relinquere cogitaverit, nisi a Kleffeldio praecipue fuisset retentus. Dicebat locumtenens, apud banum non considerari servitia, talibusque se moneri ut resignet locumtenentiam fratruelis, ut suus colonellus Adamus hac gaudere valeat. Interim tametsi monitus iterato locumtenens, taxam pro aucto sibi generalatus honore nec deponere voluit, quoadusque et salarium ad novum hunc honorem eidem non resolveretur, neque etiam deposuit. An autem hanc banus deposuerit, ad cujus vota decretum locumtenenti fuerat expeditum et a bano submissum, penetrare non potui.

(Additiones.) Multa retulimus superius a pag. 107. de regni congregatione illa, prima nempe ac diaetam praecedente. De eadem nihilominus notanda sunt sequentia.

(Banus offensus ob datam commissario instructionem.) 1. Banus resenserat gravius datam per status fuisse ellaboratamque pro commissario

confiniorum instructionem, cum istud ex benigno regio diplomate statibus non competeret, competeret e contra bano tam anterioribus exemplis, quam ex articulo . . 9. statuum Sclavoniae anni 1743. congregatione regni 16. Decembris tum celebratae. Responderunt status, ejus temporis commissarios fuisse pure bellicarum rerum, modo postquam emolumenta confinii cassae regni applicata sunt, interfuisse suarum partium, ejus oeconomiam et activitatem regulare.

(Vult solvi militiam. Crysis gubernantium.) 2. Urgebat banus neo regulatam militiam solvi. Reposuere status pro hoc anno impositionem pro illa factam non esse, quidquid attamen pecuniae in cassa haberetur, eo convertendum decernunt. Ex his videas posteritas, quas hac aetate et anno habuimus homines rempublicam gubernantes. Acta testantur loquenturque semper publica, in anno adhuc 1749. taxationes, impositiones, dicas Transcolapianis atque aliis fuisse pro exsolutione impositas et per brachium exactas, | [pg. 167.] et quidem anno 1749. pro hac militia in fl. Rh. 31272. anno sequente 1750. assumptis existentibus fl. Rh. 40000, ac in effectu repartitis, nihilominus nunc rescribi bano impositionem factam non fuisse. Metiaris hinc posteritas, et quae fuit bano actorum combinatio. Quae fides constitutorum in officio, et potissimum, quo biennio illo incassatae pecuniae pro exsolvendo milite devenerint, parco divinare. Hoc illud arcanum cassae est, jam a saeculo paucis utile atque notum, hoc privatorum idolum ac divitiae. Interim haec ideo acta fuere, quod credidissent, modis his a se petitam regulationem cessaturam, ipsisque solis remansura resoluta illa per Majestatem regiam.

(Fumi priores restricti contra principis mentem articulo 19.) 3. Vide etiam sinceritatem modumque agendi horum hominum cum principe ac bano. Ante projectatam regulationem fundosque omnes novos, qui postea accessère, fuerunt in trium horum comitatuum politica jurisdictione fumi numero 1720½. Nunc ex conscriptionibus pro lubitu factis et modo superius (pag. 67. in additamento §pho nova totius ex actis regni) descripto, una cum fumatione novorum fundorum (tertiam certe partem antea contribuentium, constituentium) per dominum Busan caeterosque pag. 88. exprofessos, fumi omnes reducti sunt et positi 1260½, adeoque de anterioribus fumis, qui in suo statu relinquendi erant, 460 fumi detracti sunt. Et cum de novo fumati, adminus 571 fumum efficere potuissent, qui tamen in praedicto numero 1260½ inclusi sunt, in fumis 973 Majestatem banumque deceperunt. Facto hoc dici nequit, quam fuerint sintque plurimorum bona in contributione sublevata et cumprimis Zagorianae partes ac in officiis constitutorum horumque consangvineis, affinibus, amicis. Fumi constitutivum dicti conscriptores vel ideam revelare nuspiam voluerunt, quia in effectu unius fuit respectus, affectus et Busaniani arbitrii. Hujus coloni annue vix per 36 xr contribuerent, aliqui per 15, cum aliorum in iisdem pagis situati aequalibus pollentes beneficiis etiam per fl. tres contribuerent. Et occasione conscriptionis 1754., cui interfui, nemo lamentabatur de contributione, sed de proportione omnes. In Puscha 39 coloni domini Busan fumati sunt, pro fumo ½ ⅛, novem coloni domini Hadrovich pro fumo ½. In dominio Ludbreg 10 domus pro fumo acceptae. In monte Claudio 14, alicubi 5 domus fumum, alicubi 50 formant, pro genio

nempe et affectu domini Busan. Ita patres patriae, justitiae et aequitatis sydera, fidelissimi suo principi laborarunt et praemiari meruerunt.

(Lamentantes contra fumationem, qualiter elusi.) Hanc manifestam injuriam animadvertêre singuli, hinc contra praedictam Busanianam fumationem, quia clamores fuissent exorti, ordinata est deputatio, coram qua sub poena praeclusi intra 15 dies quiscunque aggravatus se, cum quo velit, debeat comportare. Quae effectu caruit. Quis enim volebat irritare deos, cum quibus semet comportare debuisset? Sic injuriae inferuntur miseris. Veni domine et respice in asylum miserorum. Hae injuriae causa fuere tumultus. Et modis omnibus proteguntur a Busan, ut ordinatae postea conscriptiones in effectum non venerint, ut suis locis dicetur. Quin successive 194 fumi dempti sunt iis, qui lamentari non cessabant, et praecipue Erdoedianis, postquam nempe Raffay plenipotentiarius Erdoedianus fuisset constitutus, et Busanio ac Naisichio ordinati piscatores a familia, domusque Naisichii Zagrabiensis per Erdoedianos reparata et haec ob Raffajum, cui Busanius avunculus esset, ut hodie 1066 fumi tantum in toto sint.

4. 30 fl. ad fumum impositi. Facto computu regni necessitas cum onere militari fecit 65830. Introitus totalis cum taxis, tricesima et | [pg. 168.] emolumentis confiniorum fl. Rh. 5000 assumptis, 65830. Debita regni passiva 17500.

5. Satis a pag. 107. supra clamores innuimus propter resignanda jussu bani 40 millia militari cassae. Ea etiam, quae Busanius in adversum exhibuit, descripsimus. Interim resistentiae politicorum ea potissimum fuit ratio, ne separatione successive cassa ipsa priventur, vel instar Hungarorum comitatuum applicetur contributio pure ad exsolvendos militares.

6. Dominium Sztenichniak articulo 24. propter hostis viciniam non fumatur, sed taxatur annue in fl. 300.

(De nuptiis.) 7. Articulo 29. statutum, ut expensae nuptiales rusticorum et pauperiorum nobilium ad fiendam per dominum vicarium spiritualem limitationem restringantur. Magni in hoc genere fuere abusus. Ego qua parochus Szellensis anno 1743. primus in parochia mea solemnia nuptiarum ad duas dies restrinxeram, episcopo Braniug consentiente qua tum etiam banali locumtenente. Me imitati sunt vicini parochi. Nunc per articulum res est extensa ad omnes. Mos qui fuit anterior, ad annum illum 1743. retulimus in libro alio.'

(Instructio pro diaeta.) Ablegatis regni ad diaetam fol. 109. commemoratis datum in instructione fuerat, ut uni adhuc ex parte trium neoregulatorum comitatuum inferioris Sclavoniae ablegando ad tabulam regiam sessionem procurent, et ut 2. bona maritima, ita et civitas Segniensis jurisdictioni camerae Posoniensi subjiciantur. Ablegati aut rem totam diplomatis 1750. expediti ut evertant per banum, aut ejus interpraetatorium acquirant, hinc per Viennam ut proficiscerentur, illis fuit impositum.

(Diaetae exordium.) Diaeta Posonii die 17. Maji accepit initium uti supra pag. 114. dictum. Et omittendo ea, quae res Hungariae attingebant, ex actis ejusdem diaetae videnda, ad res pure nostras convertimur. Fui autem et ipse diaetae praesens cum episcopo Klobusiczki ad dimidium mensis Junii, quando ob supradescriptum tumultum reverti in Croatiam debui, summo mei damno et neglectu in subsequis promotionibus.

(Posonii itaque coram bano fuit conferentia Croatarum.) Conferentiae huic per banum requisiti interfuere comites omnes in Croatia et Sclavonia possessionati, videlicet comes palatinus, judex curiae regiae Georgius Erdoedy, comes locumtenens Ludovicus Erdoedy, item Nicolaus aliique plurimi. Ex episcopis Zagrabiensis, Bosnensis, Segniensis, Syrmiensis etc. Ablegati regni, capitulorum item aliique plurimi. Franciscus Koller, Somsich, consiliarii cancellariae. Ipse comes cancellarius Leopoldus Nadasd qua possessionatus fuit aeque invitatus, sed ob officium suum comparere non potuit. Itaque

(Nil agunt regni ablegati pro Segniensibus.) 1. De resignandis annue pro militia 40000 fl. nec protonotarius nec ablegati regni bano praesente difficultatem habuerunt. De civitate Segniensi bonisque maritimis camerae Posoniensi subjiciendis, postquam camera ipsa eatenus semet movere voluisset, et protonotario Naisich constitisset, aulae ingratam futuram ejusmodi praetensionem, quod Segnienses ad commerciale institutum applicandi destinarentur per aulam, bona autem illa maritima bancalitatis forent, protonotarius prae articulo fidei divinae servans regulam, aulae intentionibus resistendum non esse, contra habitam instructionem ab his praesciderunt inarticulandis, tametsi in expositione sive repraesentatione insinuavissent. Hinc articulo 39. neutiquam ad regni sed civitatis Segniensis instantiam (pretonotario nec per vocem regni disgustare aulam volente) deponendis contra militares remediis est conclusum. Quare sic ablegati Segniensium sunt offensi (regnum videlicet pro ipsis agere | [pag. 169.] noluisse), ut dehinc sua sponte semet commerciali Viennensi dicasterio subjecerint.

(Sclavoniae inferioris comitatus convocandi decernutur.) Animadvertens quoque astutus protonotarius palatino ad vota esse, ut inferioris Sclavoniae comitatus ab eodem et Hungariae regno dependeant, praecipue cum Antonius Spissich, comitatus Verőcensis vicecomes, convocandorum inde ad diaetam instar aliorum Hungariae comitatuum rationes eas posuisset, quod statibus Croatiae rationes eorundem accipere renuentibus, sed ad consilium locumtenentiale submissis informationem circa tales habere nequeuntibus, cum nihilominus in diaeta de quanto contributionali semper ageretur, necessum est, ex singulis comitatibus ablegari deputatos, a paritate comitatuum Hungariae, praecipue secundo, quia ablegati Croatiae ignorarent inferiorum partium Sclavoniae situm, maleficia beneficiaque. Neque, si legatis Croatiae adjungeretur unus nomine inferioris Sclavoniae partium, ipse sufficeret. Esse porro intra Croatiae comitatus eam differentiam a Sclavonicis, quod hi singilative suas haberent congregationes Hungaricorum instar, Croatici una convenirent, et unum corpus constituerent. Ipsi destituerentur perceptoribus, sed unus foret perceptor omnium, quem exactorem regni vocarent, nec esset cassa comitatuum, sed regni in Croatia. Eapropter addi non posse unum horum Sclavoniae comitatuum nomine, sed vel cassam horum relinquendam attribuendamque cassae regni Croatiae, vel e singulis comitatibus convocandos, Hungariae ad exemplum. Haec Naisichio et ablegatis fuere insolubilia, et ne cassa e manibus horum abeat, aut Croatica examini consilii locumtenentialis subjaceat, post plures consultationes praeeligerunt, ut separatim convocentur comitatus Syrmiensis, Poseganus et Verőcensis, uti testis est 23. articulus anni 1751., in quo additum „salva

regni Hungariae et banali jurisdictione". Clausula nescio quid subtilitatis vel opinionis Naisichianae continens, praecipue verbis prioribus „salva regni Hungariae jurisdictione", quae attamen per ipsam convocationem firmata haberetur. Neque eo articulo quidpiam est, quod jurisdictioni coronae praejudicaret.

(De moderandis stollis.) Circa 12. articulum de moderandis parochorum stollis noveris lector, occasionem quaestionis praebuisse dominos Croatiae ablegatos. In dioecesi Zagrabiensi antiquissimus mos est fuitque, ut parochi nobilibus gratis universa sacramenta administrarent, eorumque familiis in curia eorum habitantibus aeque. A morte hospitis parochorum is, qui mortuum sepelivit, vel in cujus parochia mortuus fuit nobilis, equum mortui habebat vel pro eo fl. Rh. juxta bani Eszterhazy Josephi constitutionem fl. 15. Hoc igitur quia grave videbatur, volebant primo, parochos nobilibus gratis administrare debere sacramenta universaque servitia. Quod cum vidissent desperari, ab exemplo nationum omnium suis pastoribus providentium, descenderunt ad id, ut saltem moderaretur stolla. Qua re cum Zagrabiensi episcopo Klobusiczki communicata existente, ego sic replicui. Quamvis administratio Hungaricae ecclesiae pro ac vice pontificis regibus tantum attributa deducatur, sitque inter jura nequaquam regni sed regalia, interim si Majestati Suae placet, hanc disciplinae ecclesiasticae, alias per synodum definiendae quaestionis, congregatis in diaeta statibus examinandam, credere opus esse, ut de usu et consvetudine persolutarum hactenus stollarum constaret. Et quia in praeambula congregatione regni Croatiae ad diaetam ejusmodi quaestio proposita non fuisset, stollarem singularum parochiarum consvetudinem non adesse. Cum vero inauditus convinci nemo posset, probaeque requirerentur ad formandum rite judicium, sponte fluere decisionem fieri nequire. Interim cum videatur quaestio unice esse de solvendis per nobiles stollis, putarique onerosos 15 fl. illos vel equi praestationem per clerum | [pg. 169. continuata] submitti, ut definiatur, quam nobiles stollam parochis dehinc persolvere oportebit. Et cum per cancellariam mos praxisque Viennensis fuissent proposita et episcopus accessisset, agendum fuit ablegatis regni, ut id amoverent, ac bani demum industria et respectu ille de stollis moderandis articulus 12. est ea modalitate statutus.

(De Metlicensibus decimis.) In articulo 35 per capitulares exmissos ad diaetam, ubi de Metlicensibus decimis venisset quaestio, et ob erectum archiepiscopatum Goritiensem, ut supra pag. 88., quaestio eatenus intervenisset et informatio petita, Bani capitulares exmissi hanc dare ignorabant, unice prioribus insistentes articulis. Quare eidem articulo additum: accepta uberiore desuper informatione. Quam expost urgebat etiam cancellaria et dare nemo voluit, ut infra fol. 203, quem vide sis.

(De Repas.) Articulo 13. cum de terreno Repas comitatui Simegiensi restituendo actum conclusumque fuisset, protonotarii astutia factum ac sine effectu subtilizatum, ut 35 exponeret de metis revidendis intra vicinas provincias et Chaktornyam, ubi Repas includi volebat protonotarius. Fecit iuso hoc regno expensas, dum ordinata fuit commissio sub comitibus Csaki et Orsich, ex parte Croatiae Busanio diurna obtinente. Interim cum per latum articulum 13. specifice Repas Simegiensi comitatui restituendum

*

ordinaretur, commissio censuit, regina hoc ipsum postea confirmante, articulari dispositioni inhaerendum.

(De tabulae judicatu restrictio.) In gratiam vicebani Joannis Rauch tot regni articuli, etiam per Carolum VI. confirmati, occasione instructionis regiae tabulae judiciariae Zagrabiensi et per eandem instructionem, ut causas violentiales contra supremos comites, vicecomites, fata districtualis judiciaria tabula judicaret, non obstante eo etiam, quod superiore anno in congregatione regni 7. Septembris Zagrabiae celebrata per articulum regni ordine septimam ad omnes causas contra praedictos idem judicatus extensus fuisset, nihilominus quia baronessa Sermage protonotarium Adamum Naisich allegatis suis in processu executoratus Chikuliniani offendisset ac ex amico antea Naisichio inimicum fecisset eundem, cum ipsa coram eadem tabula contra Joannem Rauch violentialem promovisset processum, assessore tabulae Josepho Magdich jurato Rauchii cliente quantumvis ablegato ad hanc diaetam, praeside item ipso domino Balthasare Magdalenich aeque ablegato ad tabulam procerum, sed homine simplici ac Naisichio utente pro oraculo, conditus est 36. articulus, quo ad tenorem 35. 1729. activae et passivae causae contra supremos vel vicecomites in regnis Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae per comitatus et non tabulas judiciarias judicandae statuuntur. Cujus articuli 36. tenores lector cumprimus initia perpende: quasi per hoc singularis gratia et affectus fuissent regno exhibita.

(Quid inde processit.) Vigore hujus articuli vicebanus condescensionem urgebat. Baronessa autem Sermageana subsumens articuli initium et totalem ejus condendi rationem, cum probis ad aulam submittens, interpraetatorium ejus obtinuit, nempe fatum articulum nequaquam ad casus praeteritos sed futuros extendi debere aut posse. Hinc postquam per subsequos plures annos semet antedicti vidua et Rauch irremissibilibus odiis mutuis et violentiis afflixissent, dato mihi per tabulam pro videndo, extrahendo refferendoque processu, cum observassem adinvenissemque, procuratorum sive incuria sive malitia pro statutis juris nunquam fuisse declaratos Rauchii 300 ferme homines, neque eos in lite stare, utrique partium amicam svasi conventionem. | [pg. 169. continuata.) Et post fatigia tanta atque verba demum ad arbitrativum judicium consenserunt, videlicet dominum Joannem Busan qua praesidem, me Balthasarem Kercselich, Joannem Jursich, dominum Christophorum Czvetanovich et dominum Mathiam Messich, lege cumprimis ea, ut damnificatis ex utraque parte rusticis quoad accepta detentaque animalia partes satisfacerent, edoctaque sufficienter laesis satisfactione per arbitros de violentiae poenis et locorum controversorum in monte Bistra metis determinetur, salva extra dominium partibus ad curiam regiam appellatione. Consedimus semel vidimusque, damnis esse satisfactum confessione damnificatorum. Tum advocatis referentibus, ad facies locorum exire ob rusticos tutum non esse, admonentur partes, ut securitati dominorum arbitrorum provideant Neque ultro quidpiam actum est.

Post diaetae finem in congregatione regni Zagrabiae die 15. Novembris incoata, articuli diaetales per ablegatos relati acceptatique sunt sine examine vel talium interpraetatione, ut olim observabatur.

(De diplomate 1750. interpraetando.) Relata sunt quoque cum bano acta, videlicet, cum in suis resolutionibus princeps ad diploma illud a se

1750. expeditum identidem provocavisset, ablegatos regni in sua replica reposuisse: illud non esse acceptatum. Et hoc aulam tulisse aegerrime. Interim dexteritate protonotarii et ablegatorum banum primo ipsum et per hunc aulam eatenus informatam fuisse, assecuravisseque banum status, aulam promptam esse dandi interpraetatorium. Et quia in illud diploma petitae fuissent a bano reflexiones, tales fuisse exhibitas, nempe 1. non satis eodem diplomate exprimi, an non pro casu vacantiae banatus senior confinii officialis consilio bellico tabellas exmittere debeat? Neve officialium vacantiae occasione tali per idem consilium bellicum suppleantur, neque an ad futuri bani resolutionem vacare debeant talia officia vel per quem resolvenda venient. 2. Ne populus confiniarius, vel ut pro defensione patriae contra Turcas potissimum solutus, per eductionem contra alios hostes atteratur. 3. Timere regnum, cum diplomatice imposita 8260 virorum consistentia effective haberetur, ne diminutis aut ne fors penitus amittendis confiniis ad statum jurisdictionis etiam politicae talismodi consistentia extensa intelligatur. Post datas ablegatis laudes quaestio orta est, an talismodi interpraetatorium esset petendum. sed admiranda Naisichii dexteritate, ne notam apud banum incurreret, effectum, ut ab eo praescinderetur, tum ideo ne accessus pateat ad reliqua diplomatis puncta, potissimum contributionem solventium reductosque et supra regni fumos, cum et ne aggregandorum ne fors aut multiplicandorum officialium successive ultra acceptatum in 40000 fl. onus regnum maneat solutio. Interim memoratum diploma erga simplicem lectam inter regni acta nunc primo est repositum. Ut dubitet posteritas, an sit? fueritque acceptatum, tum articulo 18. constitutum, ut provinciales regni officiales stipendia sua de anno in annum levent eo, quod plures plurium annorum habuissent restantias. | [pg. 169. continuata.] Deputatio illa, quae examinanda novae fumationi audiendisque querulaturis fuerat ordinata, retulit, censere se, ut juxta eandem triennio dica exigatur, tum vero aliam genuinam justamque conscriptionis ideam esse formandam. Vide posteritas modos et tempora, quibus vivimus. Injusta minusque sincera conscriptio invenitur et ad triennium relinquitur.

(Impositio regni.) Denuo iterum ac pro anno currente secundario regni impositio est imposita. Hinc quia maritimae partes ad fumos 165 fuissent reductae, adeoque juxta hanc Busanianam fumationem evenissent in toto, inclusis videlicet etiam maritimis fumi, $1425\frac{1}{2}\frac{1}{8}$, dica per fl. 30. ad quemvis fumum est imposita, efferens fl. $42772\frac{1}{2}$. Cum mediis tricesimis, taxalistis, molis etc. introitus totalis fl. Rh. 63783. Debita regni passiva 20900. Necessitates ordinariae regni 29593. Exsolutionis militaris 40 millia. Armales Nicolai Busan Segniensis publicantur. Nobilitas familiae Kekuljevich, uti et Antonii Mariassevich recognoscitur.

Annus domini 1752.

[pg. 170.] Hoc jam anno ea, quae episcopalia sunt quaeve dioecesis, a me non praestoleris lector, quia extra occasionem resciendi ea positus, nec commemorabo, iis exceptis, quae rescire certo potui.

Die prima Januarii obiit pater Franciscus Xaverius Conti e societate Jesu, Zagrabiae professor theologiae, vir omnino lectus ac insignis in omni genere, ut memoriam mereatur.

(Balthasar Kercselich assessor tabulae judiciariae et frater ejus Ignatius parochus sanctissimae Crucis in Kravarszko, et quomodo, refertur.) Die 6. Januarii, quamvis private domi manserim, nec diem nominis celebrarim, aliunde eam in festo sancti Danielis celebrans, qui Balthasar vocabatur, nomina autem magorum ignota dubiaque essent, duas tamen accepi consolatorias litteras. Priores ab aulae cancellario, me nempe a Sua Majestate die 1. Januarii promulgatum fuisse assessorem tabulae judiciariae proximeque expeditionem submittendam, posteriores vero ab excellentissimo domino comite Georgio Erdoedy, curiae regiae judice, quibus, se fratri meo Ignatio Kercselich parochiam sanctissimae Crucis in Kravarszko conferre, significabat, suasque etiam submittendo praesentatorias. Magnae res haec fuit admirationi omnibus, et nescio quas fingebant vias, quibus hanc fratri meo parochiam obtinuissem. Alii suspicabantur me opera Klobusiczkii usum, alii aliter. Sed res ita acta est. Quamvis dominus comes locumtenens, dominus item episcopus aliique suos et diversos commendaverint, praecipue quemdam Augustinum Bosniak, parochum sancti Marci in Spinis, resolvendusque pro certo putabatur, praecipue quod a plenipotentiario et praefecto domini comitis curiae judicis Molnar, anno hoc die 1. Martii mortui et a me in parochiali sancti Marci sepulti, commendaretur, ego insciis omnibus et sub summo silentio die 17. Decembris anni superioris (parochus autem prior Martinus Szvasztovich, vir omnino praestans et insignis, die 6. mortuus fuisset) ad ipsum dominum curiae judicem recurri, prouti et ad ejusdem filios, comitem Antonium generalem et comitem Joannem Nepomucenum consiliarium camerae aulicae et consilii locumtenentialis, ad quos nemo recurrerat, quod ominabar, ipsisque pro fratre meo intercedentibus, comes parens dignissimis filiis negare non potuit neque voluit, hoc ipso consolatus, quod eorundem etiam veneratio a me sit habita, dum ad eosdem recurri, ac unicus quidem | [pg. 171.] ipsum quoque dominum comitem reflexi. Quod dum de gratia sua 1748. mense Januario Posonii apud suam excellentiam quadriduo fuissem, sua excellentia mihi jubere dignabatur, ut in casum alicujus vacantiae parochiae juris patronatus sui eandem suam reflecterem excellentiam pro fratre meo, tunc Romae in collegio sancti Appolinaris alumno. Protestatione tamen usus sum, quod vi hujus neque suae excellentiae incommodus esse velim neque obligare, ut gratia suae excellentiae non sit libera, cum haec mihi potior sit omni parochia, faterque meus, jam parochus in Vidussevecz collaturae episcopalis, etiam occasione alia possit suae excellentiae benignitatem praestolari. Quod seniculo cum placuisset, prouti et suprascriptis ad filios suos factus recursus, mihi plenas humanitate dedit litteras, quod non obstante eo, quod 25 alii praeter fratrem meum pro eadem parochia intercesserint,

ipsum 26tum et ut nobilem, nemine alio sese nobilem significante, et ut maxime familiam venerante, utpote qui suos quoque filios, quos ipse ut pater amaret veneratus est, ad eosdem ut hodie cras successores recurrendo et ut libertatem omnem suae excellentiae relinquendo, nollens eandem suam excellentiam cujuscunque commendatione onerare, adeoque plus commendanti quam promoventi obligatus esse, sed simpliciter suae excellentiae gratiae sese resignando, eundem prae reliquis festo sancti Joannis evangelistae 1751. parochum Kravarszkensem resolverit et vigore inclusarum praesentatoriarum statim instituendum velit. Domino episcopo autem aliisque commendantibus sese alia occasione serviturum obtulit, perscribens tamen, quem resolvisset. Hinc cum et dominus episcopus die 6. Januarii litteras accepisset, fratrem meum ad Kravarszko abiturum, statim fratri canonici Paxi, Casparo nomine, parochiam in Vidussevecz contulit, qui alias praefectum agebat Eperiessini apud filium domini baronis Antonii Klobusiczky. Paxius autem aliique sciscitabantur, quomodo judicem curiae permoverim, ut privato mihi deferret, putabantque omnes, me id opera archiepiscopi fecisse, cui tamen teste Deo hoc in merito nec scripsi, tum quod ipse fratrem meum ad Vidussevecz posuisset, consequenter ne ominari possit, me promotione sua contentatum non fuisse, tum quod intercessiones ejus pro majoribus reservarem. Episcopus tamen ipse sese visitanti fratri meo oggessit, quod ad se confidentiam | [pg. 172.] non habuisset, cum ipse eundem fuisset commendaturus. Sed ego rem secretissime tractandam putabam in suprascriptis anno superiori circumstantiis.

(Fiscus regius ab appellatione praescindit.) Die 12. Januarii sub praesidio domini comitis locumtenentis incepit habitaque est banalis, ut vocamus, tabula, sive judicia et forum octavale, quod suis pro more 40 diebus perduravit. Occasione cujus tria potissimum notanda veniunt. 1. Donationem inter vivos olim ab episcopo Bosnensi Petro Bakich contra fiscum regium suis consangvineis factam per sententiam tabulae stabilitam fuisse, fiscum autem regium appellasse quidem, sed appellationem non ursisse, ne alios episcopos et Hungariae praelatos ad idem faciendum moneret. 2. Executores defuncti Braniug cum fisco transigere voluisse et eatenus etiam tractase cum eodem. 3. Szamoborienses a domino comite Aversperg ad colonicale jugum attractos fuisse, causa necdum terminata existente. Reliqua autem ex actis tabulae petenda et condiscenda sunt.

Militares officiales suum Zagrabiae condiscebant exercitium, etiam bacchanales ferias cum saltationibus transigentes. Habita est etiam regni congregatio Zagrabiae die 10. Aprilis, in qua ob militarem cassam aliaque sese valde offensum dominus comes banus innuebant, hinc ad illius aliorumque placandos animos dominus vicebanus Joannes Rauch Viennam fuerat sed pure ad comitem banum ablegatus. Dominus quoque colonellus Kleffeld et vicecolonellus Kussevich mense Februario Viennam profecti sunt in negotiis confiniorum, generalis item Scherzzer, de quibus eorumque actis inferius.

(Civitates Crisienses uniuntur.) Mense Martio die 10. ad uniendas civitates superioris et inferioris dictas Crisienses dominus electus episcopus, item dominus baro Stephanus Patachich, dominus vicebanus Joannes Rauch, et dominus tabulae judiciariae assessor Joannes Jursich profecti sunt. Quas et effective univerunt, ut amodo una eademque sit nuncupeturque

. civitas, sigillis restitutis novoque comparato et a Sua Majestate dato. quo crux duplex visitur. Restauratio quoque magistratus facta et ex utraq civitate unus novusque magistratus constitutus. Judex dominus Kess electus, notarius dominus Svagell, consul quidam Andrillovich aliique [pg. 173.] Caeterum, ut posteritas notum habeat, hactenus Crisii duae ci tates habebantur. Inferior illa vocabatur, quae est intra civitatis fossati ac versus orientem post portam, qua intratur penes Paulinos. Haec co moditatem rerum distrahendarum et commertii magnam habuit, fuitq celebrior. Superior illa dicta est, quae est penes Franciscanos ac ad oc dentem. Utraque suum habebat magistratum, sigillum et haec super tenuta omnino majora. Saepe et frequentissime partes inter rixae fueri variae, occasioque militarium excessuum non modica, nam modo hae mo illae ad militares recurrebant ac ipsorum quasi mancipia efficiebantur. ab olim jam actum de uniendis his civitatibus fuerit, plurimosque articu diaetales, lector, in corpore juris offendes, ut hae civitates uniantur. effectuatum ad hunc usque annum nunquam est, potissimum quod dom stici impedirent, essentque ex regno ipso, qui modo his modo illis occu favebant, suisque informationibus effectum impediebant. Anno 1749., superius dictum, constituta desuper fuit commissio, quae Zagrabiae in ar episcopali utriusque partis rationes audivit, et episcopus Klobusiczky op nionem suam positivam dare fuit jussus (uti mihi, qui illam concepi scripsi, credas, lector) quid putet, an hae civitates uniendae forent. Ipseq censuit omnino esse uniendas, nec audiendam superiorem civitatem, cau tamen diaetae unionem exequi ipse non potuit, sed successori exequenda permisit. Porro superioris civitatis argumenta ad unionem impedienda fuere sequentia. 1. Sigillum distinctum ipseque magistratus. 2. Usus an quitas. 3. Terrae vineaeque ipsorum, quas civitas inferior suspiraret, quari communi habendo usu ipsi deteriorabuntur. 4. Privilegia pleraque su riori civitati distinctim elargita, quae hac ratione successivis saltem te poribus invigorosa reddentur, quae et effective produxerant. Pro unien autem his civitatibus erant 1. tot jam diaetales articuli ac consequen leges publicae. 2. Ipsarum exilitas potioresque futurae vires, si uniant 3. Ipsae frequentiores rixae ac dissensiones et personarum pro utro magistratu ! [pg. 174.] defectus. Hinc in superiori magistratu jam litteratos habere poterant, plurimique defectus et graves quidem in ex ditionibus demonstrati fuere. Hanc autem unionem uti activitate sua p movit, ursit dominus judex Kesser, ita et eandem terminavit ringentil plurimis.

(Moritur canonicus Radich.) Die 12. Martii, episcopo ad unien civitates mox descriptas profecto, obiit canonicus Zagrabiensis et archi conus Urbocz Joannes Radich, aetatis suae anno 59., canonicatus 22., integer vitaeque ac morum ecclesiasticorum, hospitalis in summo. Stud Zagrabiae, et theologiae Graecii, in patriam redux primum parochus sa Nicolai in Zelina, tum beatissimae virginis Mariae in Bisztricza fuit, i 1730. ab episcopo Georgio Braniug ad canonicatum elevatus. Cum dom a porta superiori alteram ad manum sinistram intrando a capella sa Dismae ad capitulum obtinuisset 1731., una cum mobilibus universis co busta est, quam dein ligneam aedificavit Radich. Egit Dubiczae comm dantem, vocem optimam, sonoram et svavem habuit, quamvis cantum ig

raret. Infirmitatibus continuo vexabatur, praecipue ruptura et defluxionibus in pede utroque. Scientiae fuit mediocris, concionator vulgaris et populi. In capitulo parum aestimatus, quia vir simplicitate catholica plenus. Ob ipsius hospitalitatem credebatur vix vel numum relicturus, quin nec creditoribus satisfacturus, sed moriens mihi, qui haec scribo, (quamvis mihi nulla fuerit cum illo notitia, minus conjunctio), condito coram exmissis capituli Chasmensis testamento, sua concredidit, distractisque suis rebus non solum creditoribus satisfactum est, sed pro anima ejusdem ad 4000 sacrorum lecta, sorori suae dati fl. 500 et pro altaria in Pribich dati fl. 400 pro illius illiusque consangvineorum refrigerio. Mortuus est pie et religiose, ac, quod mirum, moriens pulcherrimus visus est, ut divinum quid praeseferre videretur, fueritque ad videndum cadaver confluxus maximus et funus solenne. Cives pauperes juvabat maxime. Fuit statura mediocri, corpore gravi et crassiori, facie pingvi, sed pallida. | [pg. 175.] Hujus canonicatus Crisii collatus est Nicolao Thauszy, fratri germano episcopi, parocho alias in Kupinecz, homini seni ac tali, qui antea tot tantisque poenis ad saniora reducebatur. Immo privari parochia debuisset non semel, quin Carolostadii in publicis carceribus fuerat, at nunc respectu fratris non solum priora submersa, sed plane dignissimus habitus.

(Novae promotiones in capitulo.) Archidiaconatum Urbocz dictus aliquod distulit conferendum episcopus. Domino baroni Stephano Patachich et domino assessori Joanni Jursich fide data promiserat, quod mihi eundem collaturus sit, proptereaque dominum Jursich Ivanichium secum acceperat. Voluitque ut instans forem, me nullatenus instare volente neque instante, eo quod Viennae conclusum nihil esset, prouti et ne facto meo a prioribus recessisse videar, quamvis me et banus Croatiae et cancellarius commendassent, svadendo per omnia episcopo, ut me promoveret, quod ille emendicatum dicebat. Ivanichii attamen archidiaconum Urbocz resolvit Georgium Reess, domum autem defuncti contulit Balthasari Petkovich, bano ac consiliario Koller rescribens, quod me indubie creasset, si institissem, quod mihi sua banalis excellentia communicare dignata est. Egoque respondi, me instare nequivisse, quamvis institerim médio domini Jursich, licet non litterotenus, attamen quod certa sit sua excellentia, me, tametsi institissem, declaratum non fuisse, quodve occasione proxima tum ad exequendum suae excellentiae banalis mandatum, cum et demonstrandum episcôpi odium, omnino instare velim, scio autem in vanum et incassum.

(Item aeque aliae.) Caeterum, cum sub finem Februarii intellexisset episcopus, se Romae praeconizatum esse, scripto suo ad capitulum misso declaravit vicarium generalem dominum Adamum Chegetek designatum custodem, tametsi prius bis ipse obtulisset, quin et rogasset Adamum Ztepanich, ut suus esse velit generalis vicarius. Declaratis consistorialibus domino Petrichevich, Adamo Ztepanich, qui resignavit illico, | [pg. 176.] Josepho Pogledich, Nicolao Magdich, Georgio Reess, Balthasare Kerceselich, Joanne Paxi, fiscali Balthasare Petkovich et notario Georgio Delinich resolutis, sine salario omni et taxis, excepto vicario, cui 150 fl. spopondit. Sed miserum consistorium, nemo enim gratis servire obligatur.

(Installationes novae in capitulo.) Episcopus ad sanctum Rochum in Aprili ascendit ac cum eodem canonicus Putz, cui videbatur durum tanto tempore lectoratum praestolari, metuebatque ne fors aula declaret

alium et me nominetenus, quod et denuo sim praetermissus, persvasit ibidem episcopo, ut Posonii adhuc in locum domini episcopi Bosnensis Josephi Chiolnich dati successores effective installarentur. Permoto plenipotentiario domini Chiolnich, canonico Nicolao Magdich, ut is praediorum mutationem urgeret, quae et facta est, eo quia idem Magdich in consistorio dixisset, colonos praedii, a domino episcopo Bosnensi antea tenti, sibi haud esse obedientes, neque praeter currus lignorum aliquod sibi exhibuisse servitii, sed civissae cuidam Kobetichianae, hinc urgente mutationem, plenipotentiario haec effective facta est et vigore hujus etiam installatio eidem Chiolnich succedentium die 30. Aprilis. Videlicet installatus lector dominus Stephanus Putz, custos Adamus Chegetek, in locum hujus cathedralis Adamus Ztepanich, pro hoc Camarcensis Joannes Koosz, et Chasmensis Gregorius Gaszparich, canonicus autem Georgius Delinich ex sublectore, qui et statim sublectoratum resignavit, factusque sublector, volente episcopo, Franciscus Popovich ex parocho Crisiensi. Episcopus autem Bosnensis Josephus Chiolnich haec resciens, apud metropolitam Colocensem lamentatus est, quin et suis litteris ad capitulum scriptis, sed episcopi epistola risu accepta est, nec scio an eidem vel rescriptum sit. Colocensi autem significatum, mutationem praediorum factam fuisse ad requisitionem plenipotentiarii domini electi Bosnensis, coram capitulo constituti, installationem autem eidem succedentium episcopi jussu, ob quam episcopo respondendum esset.

[pg. 177.] *(Bullas Romanas accepit episcopus.)* Sub finem quoque Aprilis bullas suas obtinuit episcopus Zagrabiensis, cumque regni primas, archiepiscopus Strigoniensis, aut episcopus Quinque Ecclesiensis ad juramentum, praestari solitum ab episcopis, Roma delegaretur, voluit episcopus, ut primas subdelegaret quempiam ex canonicis, pluresque eatenus dedit ad primatem epistolas. Primas reposuit, delegantem subdelegare nequire, at novum hoc videbatur episcopo, primatemque ignorantiae arguebat etiam ad mensas publicas, sustinentibus adulatoribus episcopi errorem, quin me quoque desuper interrogavit, respondique, mihi haec ignota esse, nec scire, quae primatis ut legati nati authoritas, observasse attamen apostolicos Viennae nuncios delegare alios in juramentum exceptione, uti et cum Klobusizkio factum, quin super deposito per Alexandrum olim Mikulich, Zagrabiensem episcopum, coram praeposito juramento authenticam me habere recognitionem aperui, sciens, haec esse omnia primi juramenti, quod pro examine coram nuncio praestari consvevit, attamen dissimulans. Vult per ephebum statim episcopus propositum testimonium, dedi. Misit ille primati, primasque reflectit de duobus juramentis episcopum, miraturque, quod haec ignoret, cum jam praevie Bosnensis fuisset episcopus. Volebat parabatque Viennam iter episcopus, tum pro 10. Martii, cum et pro 13. Maji, sed a consiliario Koller svasum eidem, ut potius nec compareat.

(Vicebanus cum Busan dissentiunt.) Vicebanus, ut superius dictum est, ad comitem banum in postrema congregatione regni fuerat destinatus et 27. Aprilis Viennam profectus est, ipsissimaque nocte ad portam domus domini comitis locumtenentis libellus famosus, vulgo pasquill, appensus ac per procuratorem Ladislaum Lukavszky observatus, acceptusque inventus est, esse contra dominum Joannem Busan, exactorem regni et tabulae ba-

nalis assessorem, vulgari lingva compilatus. In quo idem dominus Busan carpitur et praecipue ob interessentiam, | [pg. 178.] specificeque demonstratur interessentia, et data in causis parti utrique litigantium consilia, acceptaque ab utraque parte regalia. Carpitur quoque eodem tabula banalis, nominatim assessores Naisich, Putz et ex parte magnatum uterque. Aegerrime tulit hoc Busanius, attamen dissimulavit, suspicans semper, vicebani notitia pasquillum prodiisse. Quidquid sit, Viennae res tota innotuit, quamvis Busanius Viennam nunquam submisisset. Dicebaturque in eodem, quod latine edendum Debrecini noverit Busanius. Quis tamen author fuerit, ignoratur. Noverit autem lector, Busanium inter ac vicebanum Rauch capitales versari inimicitias, primum causa Czinderii, ubi authore Busanio in violatione sedis convictus fuerat vicebanus; 2. causa Christophori Voikovich, generi vicebani, qui impetrata palatinali donatione post fata comitis Joannis Chikuliny super bonis Oroszlavje per sententiam bona amisit, tametsi fl. 600 Busanio dedisset, uti pasquillus referebat; 3. causa Szoichii, qui, dirigente Busanio, bonis omnibus vicebanum, mediante lite, carere vellet; aliisque etiam de causis, minus notis.

(Novus generalis et commendans Varasdinensis generalatus.) Hoc quoque Aprili mense comes generalis Benvenutus Petazzi, alias colonellus regiminis Silisburgensis in generalatu Carolostadiensi, in generalem, ut vocant, brigaderium toti generalatui Varasdinensi datus praepositusque est, venitque sub finem Maji ad generalatum Varasdinensem, Crisii primum considens. Et licet post resignationem principis Hildburghausen nemo fuerit nominatus, occasionem promovendo Petazzio praebuerunt sequentia. 1. Ipsius peritia non solum in militaribus, sed et in rebus aliis ac scientiis, jure etiam Hungarico non vulgaris sed erudita plane notitia. 2. Domini comitis bani singularis in eum propensio. 3. Generalis Carolostadiensis Scherzzer alienus a rivali Petazzio animus. 4. Schismaticorum generalatus Varasdinensis dissensiones ac rixae, ut capitaneus Liubojevich schismaticus Viennae per plures commorando menses | [pg. 179.] commissionem petierit. 5. Officialium quorundam Crisiensium colonelli sui Ignatii Lalersperg accusatio ad aulam, quod confinium totum in tumultu foret. 6. Continuatio commissionis cum regno anno 1749. incoatae, ut superius. 7. Causa dissensionis inter dominium Ludbreg comitis actualis palatini Ludovici Batthyani ratione cujusdam sylvae limitum et generalatum Capronczensem, ratione cujus cum colonellus Capronzensis Kengell anno 1750. reversales manu sua scriptas dedisset, quod ob admissos precio Capronczensium confiniariorum majales ad glandinationem nullas ideo consequentias formare velit, dedisset insuper contraquietantiam Ludbregensi officiali de persoluta a confiniariis glandinatione. Insuper quoque ante annos aliquot idem colonellus inquisitionem colligi curasset, agnovissetque scripto suo, sylvam illam dominii Ludbreg esse, attamen cum eam in authumno 1751. confiniarii ut suam praetenderent, visque eorum vi alia repulsa fuisset, idem colonellus Kengell mediante consilio bellico lamentatus est Suae Majestati. Sua autem Majestas ad informationem locumtenentis submittens negotium, ille judlium comitatus Varasdinensis Donatum Czindery ad inquisitionem submisit, ubi non solum attestantibus ipsis confiniariis sylva dominii Lubreg comperta est, sed et priora colonelli scripta Viennam submissa, quibus visis generalis Petazzi fuerat pro generali et commendante Capronzensi resolutus.

Et cum in his sim, ne repetere postea oporteat, jam supra dictum est generalatum hunc administrasse principem Hildburghausen et resignavisse. Agebatur rumorque ferebat comiti bano administrationem conferendam eatenusque regni et statuum nomine fuit supplicatum reginae, praecipue generali vigiliarum praefecto Marquier amoto. Resolutio nulla obtenta dicebaturque oblatam hanc praefecturam ita bano fuisse, si is banali offici se abdicasset, quod facere noluit. Proinde Petazzius resolutus. Commissionem intra Mikassinovich et Liubojevich, schismaticum utrumque, Crisi incepit continuavitque, diutius re per illum non determinata, minus finita. [pg. 180.] Causa eorum plena odii fuerat, alter alterum supplantatum cupiens. Diversosque sibi objiciebant miserorum oppressiones et iniquas extorsiones. Res cum longioris fuisset indaginis, per intervalla eam celebrar oportuit. Petazzio Capronczam sese recipiente et sapienter generalatum gubernante, quem a regulandis officialibus incoavit, modos eorum varios abrogando. Ut autem religione ardens est, ita a schismaticis, officialibus intellige et sacerdotibus, pro tyranno habitus, a populo et gente parens, quae visa ejus justitia, aequitate, zelo. Petazzii fidem se velle et reginae institit et scripto declaravit, Liubojevichio procurante. Hinc incrementa magna catholica orthodoxa fides sub tanto viro, quin acceptura sit, non dubitatur.

(Mors cantoris et promotiones.) Die 19. Junii in Vrabche ad vinea praedii sui antea apoplexia tactus nempe die 15. Petrus Matachich, canto et abbas sancti Nicolai de Ercsy, obiit. Vir bonus et mitis, corpore parv ac sangvineus. Hujus cantoratus collatus fuerat Adamo Ztepanich cathedrali, cathedralatus Georgio Reess, Urboczatus Joanni Jellussich, canoni catus demum Francisco Popovich sublectori.

(Introductio episcopi Zagrabiensis.) Die nona Julii episcopi actuali fuit instituta solemnis introductio, quae hoc ordine fuit absoluta. Praecedentibus eum suis praedialibus et valde exiguis ei ex nobilitate obviantibus ipse curru advectus est, et ex illo descendens a canonicis in ponte ex ceptus et ad ecclesiam sine ordine ductus. Statimque ad aram majorem progressus ad episcopale sub baldachino faldistorium sese posuit, manu osculum recipiens. Tum dictus ad eum sermo a lectore Stephano Putz ad quem Paxianae compositionis responsionem perlegit ex charta, qu in sui laudes totus erupit. Tum factum se ecclesiae hujus dominum (quod olim sancti patres deflebant et a Pauli sententia alienum est) identidem repetebat, dominaturum se in clero, non recturum significans. Dei per cantorem lecta privilegia, praestitum juramentum, sacrum per prae positum Chasmensem absolutum, tum datum ab illo in arce prandium.

[pg. 181.] *Moritur Varovich canonicus.)* Neque postea quidquam notabilis accidit, nisi quod die 22. Novembris Stephanus Varovich, canonicu Zagrabiensis et archidiaconus Varasdinensis, ex ptysi mortuus sit. Et huju archidiaconatus Nicolao Ztepanich collatus, canonicatus autem Georgio Bisz triczey, parocho oppidi Strigova in Insula.

Hoc quoque anno in regni medicum Graecio dominus Bianchi es evocatus sub salario fl. 500 annue.

(Addimus.) In generali illa statuum congregatione Zagrabiae die 1(Aprilis sub praesidio locumtenentis Erdoedy habita.

(Banus offensus.) Non sine graviore resensu banus significat reliqua inter statibus: primo, cur pactata summa et per plures articulos a statibus acceptata statui militari hactenus persoluta non sit? Hinc ergo oportuit praedictam summam ad manus commissarii bellici consignari et per hunc exsoluti fuere officiales. Quo istud dolore cumprimis Busanii factum sit, describi nequit. Interea autem casserius militaris hujus cassae fuit constitutus dominus Ladislaus Kirally, senator Zagrabiensis.

(Machinatio contra Kleffeld.) Postquam Venceslaus Kleffeld Costanicensis jam colonellus, ideo quod regulationem petitam actamve manutenuisset, ejusdem corollaria urgeret, gravis dempto vicebano cunctis evasisset credereturque universa bano perscribere et ad similium notitiam facile pervenire, ex mora sua et habitatione in regnicolari Zagrabiae domo, adorare item non observaretur Naisichium Busaniumque, consilium factum est de eodem ex regnicolari domo ejiciendo, ac in effectu per Busanium praetextu reparandae domus admonetur, ut exeat. Hoc ille perscribit bano, una exponens: medium obtinendae Petriniae sui amotione sufferi, cum hoc inter reliqua exponeretur, deesse pro stabalibus locum, nisi Petrinia his banalibus confiniis resolvatur. Quare bano expostulante eatenus, ultro in regnicolari domo hospitari relinquitur.

(Ablegatio Viennam ad banum placandum.) Resenserat banus etiam, quod diploma illud regium acceptatum non fuisset, sed reflexiones etiam contra idem intentatas atque ad se submissas haberi. Quare ad placandum banum (authore Naisichio) item agendas principi pro eodem diplomate gratias, ita nihilominus de effectiva consistentia 8260 virorum ad statum politicum non extensione, distincto regio rescripto securi reddantur status. Non minus

(Conscriptiones Viennam adferendae praecipiuntur.) 4. Quoniam bancalitas ob maritima bona per impositionem 165 fumorum adeoque 4950 fl. (a singulo fumo per 30 computando) semet gravatam exposuisset coram Majestate Sua, ac eo quidem fundatius, quod dominus Joannes Jursich, assessor tabulae judiciariae et bancalitatis in Croatia plenipotentiarius, revelasset, qua deputationis fumalis membrum, modos, quibus actum fuerat, adeoque eadem bancalitas, bona sua comportando cum Croaticis, docuisset liquido purum beneplacitum, ideo jubebat princeps, ut conscriptiones illae ab officialibus confectae Viennam submittantur unà cum ideà fumationis. Ad hoc igitur etiam avertendum et cum bancalitate | [pg. 182.] per aversionem tractandum, ac, si fieri poterit, in 4000 annue per bancalitatem pendendis conveniendum, dominus Joannes Rauch vicebanus Viennam ad comitem banum exmittitur, qui etiam die 27. Aprilis in praefatis negotiis Viennam est profectus. Sed nil effecit, neque optatum assecuratorium retulit, tanquam inanis metus, neque cum bancalitate transegit cum vel ipsa 165 fumorum remissio argumento fuisset, ex mero lubitu et beneplacito status Croatiae agere, atque ideo fundamentum majus fecit exigendae ultro conscriptionis.

(Nobiles multi recogniti.) Joannis Peczinger, vicecolonelli in generalatu Carlostadiensi, armales publicantur. Joannis Sigrovich aliorumque infra nobilitas recognoscitur, videlicet Illiassich, Szlachanin, Szenkovachki aliter Vallicza, Kovachich in Jamnicza, Orechich, Sabarich, Volkovich aliter Martinkovich ex districtu Marocsae, Joannis Koos aliter Szvilay, Czelich

Et cum in his sim, ne repetere postea oporteat, jam supra dictum est, generalatum hunc administrasse principem Hildburghausen et resignavisse. Agebatur rumorque ferebat comiti bano administrationem conferendam eatenusque regni et statuum nomine fuit supplicatum reginae, praecipue generali vigiliarum praefecto Marquier amoto. Resolutio nulla obtenta, dicebaturque oblatam hanc praefecturam ita bano fuisse, si is banali officio se abdicasset, quod facere noluit. Proinde Petazzius resolutus. Commissionem intra Mikassinovich et Liubojevich, schismaticum utrumque, Crisii incepit continuavitque, diutius re per illum non determinata, minus finita. [pg. 180.] Causa eorum plena odii fuerat, alter alterum supplantatum cupiens. Diversosque sibi objiciebant miserorum oppressiones et iniquas extorsiones. Res cum longioris fuisset indaginis, per intervalla eam celebrari oportuit. Petazzio Capronczam sese recipiente et sapienter generalatum gubernante, quem a regulandis officialibus incoavit, modos eorum varios abrogando. Ut autem religione ardens est, ita a schismaticis, officialibus intellige et sacerdotibus, pro tyranno habitus, a populo et gente parens, quae, visa ejus justitia, aequitate, zelo, Petazzii fidem se velle et reginae institit et scripto declaravit, Liubojevichio procurante. Hinc incrementa magna catholica orthodoxa fides sub tanto viro, quin acceptura sit, non dubitatur.

(Mors cantoris et promotiones.) Die 19. Junii in Vrabche ad vineam praedii sui antea apoplexia tactus nempe die 15. Petrus Matachich, cantor et abbas sancti Nicolai de Ercsy, obiit. Vir bonus et mitis, corpore parvo ac sangvineus. Hujus cantoratus collatus fuerat Adamo Ztepanich cathedrali, cathedralatus Georgio Reess, Urboczatus Joanni Jellussich, canonicatus demum Francisco Popovich sublectori.

(Introductio episcopi Zagrabiensis.) Die nona Julii episcopi actualis fuit instituta solemnis introductio, quae hoc ordine fuit absoluta. Praecedentibus eum suis praedialibus et valde exiguis ei ex nobilitate obviantibus, ipse curru advectus est, et ex illo descendens a canonicis in ponte exceptus et ad ecclesiam sine ordine ductus. Statimque ad aram majorem progressus ad episcopale sub baldachino faldistorium sese posuit, manus osculum recipiens. Tum dictus ad eum sermo a lectore Stephano Putz, ad quem Paxianae compositionis responsionem perlegit ex charta, qua in sui laudes totus erupit. Tum factum se ecclesiae hujus dominum (quod olim sancti patres deflebant et a Pauli sententia alienum est) identidem repetebat, dominaturum se in clero, non recturum significans. Dein per cantorem lecta privilegia, praestitum juramentum, sacrum per praepositum Chasmensem absolutum, tum datum ab illo in arce prandium.

[pg. 181.] *Moritur Varovich canonicus.)* Neque postea quidquam notabilis accidit, nisi quod die 22. Novembris Stephanus Varovich, canonicus Zagrabiensis et archidiaconus Varasdinensis, ex ptysi mortuus sit. Et hujus archidiaconatus Nicolao Ztepanich collatus, canonicatus autem Georgio Bisztriczey, parocho oppidi Strigova in Insula.

Hoc quoque anno in regni medicum Graecio dominus Bianchi est evocatus sub salario fl. 500 annue.

(Addimus.) In generali illa statuum congregatione Zagrabiae die 10. Aprilis sub praesidio locumtenentis Erdoedy habita.

(Banus offensus.) Non sine graviore resensu banus significat reliqua inter statibus: primo, cur pactata summa et per plures articulos a statibus acceptata statui militari hactenus persoluta non sit? Hinc ergo oportuit praedictam summam ad manus commissarii bellici consignari et per hunc exsoluti fuere officiales. Quo istud dolore cumprimis Busanii factum sit, describi nequit. Interea autem casserius militaris hujus cassae fuit constitutus dominus Ladislaus Kirally, senator Zagrabiensis.

(Machinatio contra Kleffeld.) Postquam Venceslaus Kleffeld Costanicensis jam colonellus, ideo quod regulationem petitam actamve manutenuisset, ejusdem corollaria urgeret, gravis dempto vicebano cunctis evasisset crederetur que universa bano perscribere et ad similium notitiam facile pervenire, ex mora sua et habitatione in regnicolari Zagrabiae domo, adorare item non observaretur Naisichium Busaniumque, consilium factum est de eodem ex regnicolari domo ejiciendo, ac in effectu per Busanium praetextu reparandae domus admonetur, ut exeat. Hoc ille perscribit bano, una exponens: medium obtinendae Petriniae sui amotione sufferi, cum hoc inter reliqua exponeretur, deesse pro stabalibus locum, nisi Petrinia his banalibus confiniis resolvatur. Quare bano expostulante eatenus, ultro in regnicolari domo hospitari relinquitur.

(Ablegatio Viennam ad banum placandum.) Resenserat banus etiam, quod diploma illud regium acceptatum non fuisset, sed reflexiones etiam contra idem intentatas atque ad se submissas haberi. Quare ad placandum banum (authore Naisichio) item agendas principi pro eodem diplomate gratias, ita nihilominus de effectiva consistentia 8260 virorum ad statum politicum non extensione, distincto regio rescripto securi reddantur status. Non minus

(Conscriptiones Viennam adferendae praecipiuntur.) 4. Quoniam bancalitas ob maritima bona per impositionem 165 fumorum adeoque 4950 fl. (a singulo fumo per 30 computando) semet gravatam exposuisset coram Majestate Sua, ac eo quidem fundatius, quod dominus Joannes Jursich, assessor tabulae judiciariae et bancalitatis in Croatia plenipotentiarius, revelasset, qua deputationis fumalis membrum, modos, quibus actum fuerat, adeoque eadem bancalitas, bona sua comportando cum Croaticis, docuisset liquido purum beneplacitum, ideo jubebat princeps, ut conscriptiones illae ab officialibus confectae Viennam submittantur una cum idea fumationis. Ad hoc igitur etiam avertendum et cum bancalitate | [pg. 182.] per aversionem tractandum, ac, si fieri poterit, in 4000 annue per bancalitatem pendendis conveniendum, dominus Joannes Rauch vicebanus Viennam ad comitem banum exmittitur, qui etiam die 27. Aprilis in praefatis negotiis Viennam est profectus. Sed nil effecit, neque optatum assecuratorium retulit, tanquam inanis metus, neque cum bancalitate transegit cum vel ipsa 65 fumorum remissio argumento fuisset, ex mero lubitu et beneplacito status Croatiae agere, atque ideo fundamentum majus fecit exigendae ultro conscriptionis.

(Nobiles multi recogniti.) Joannis Peczinger, vicecolonelli in generalatu Carlostadiensi, armales publicantur. Joannis Sigrovich aliorumque infra nobilitas recognoscitur, videlicet Illiassich, Szlachanin, Szenkovachki aliter Vallicza, Kovachich in Jamnicza, Orechich, Sabarich, Volkovich aliter Martinkovich ex districtu Marocsae, Joannis Koos aliter Szvilay, Czelich

aliter Valichevich, Magyer, Jussich, Medved modo Jantolich, Mrachi
Laczkovich, Bogathy, Gradczki, Vugrinichek ex Jamnicza, Fabianich alit
Vodopia, Sunecz aliter Bedenich ex eadem, Koskovich, Petravich, Czelic
Labass ex Sztubicza, Turchich, Leginievich, Matlekovich, Szokolovich, Su
sich, Lukinich, Mazin, Gerdenich aliter Grudinich, Nunkovich aliter J
kopovich, Sztabarkovich, Visak, Rosnia, Gyukecz, Szerblinovich, Grany
aliter Granyanszki, Fersztetich, Marinkovich, Mixich, Goran, Rapich alit
Vratarich, Vorkovich, Bosnyak ex Vugrinecz, Dimich, Kerpachich, Kerpes
Matanovich aliter Saffarich, Paulekovich, Domitrovich, Kallin aliter Ka
linszki, Kohmanovich, Suskovich de Medved, Bussevecz ex Gradecz, K
menyan, Hermessecz. Hi sunt miseri illi et post hos plures alii de quib
infra fol. 447. O tempora, o mores! Vide item 313. et quidem primo loc

Secunda congregatio regni die 24. Octobris Zagrabiae fuit celebrat
cui ob infirmitatem locumtenentis praefuit comes generalis Adamus d
Batthyan. Mirabantur multi episcopum ista dissimulavisse, quod statut
regni sibi hoc praesidium competivisset, exemplis item suorum praedece
sorum. Sed ignorantia similium rerum excusat episcopum et erga fam
liam Batthyan idololatria ejusdem. Interim hac congregatione dica pr
anno anteriore imposita a fumo singulo 34 floreni. Necessitates regni f
cere 58486, totidemque fecit introitus.

(Sigillum civitati Crisiensi.) Unitis (ut supra fol. 171.) superiori in
feriorique civitate Crisiensi, eidem ut uni civitati sigillum novum conc
ditur, articulo regni 5.

(Banus solvetur a perceptore.) Banus consentit sibi a locumtenen
suo salarium ex cassa regni ab exactore dari, ita ut reliqua 34000 stat
militari integraliter quotannis deponantur. Hac re nescio quid subtilitat
fuerit diis nostris, fors ut hac solutione gratiam bani conservarent. Ban
tamen prospectum fuit, ne in necessitatibus aulae salarium suum debe
praestolari.

(Duella vetita.) Patentales litterae, quibus duella severissime ab au
prohibita et sublata sunt, quibusvis modis publicatae extiterunt accep
tataeque. In quas mirum! nescio quas reflexiones vi talesque fecerunt a
palliandum martialem spiritum, quibus arma horror sunt, praetendent
videlicet, per reflexiones suas quasi ordini juris et nobilitati in patentalib
praescriptus modus vindictae de duellantibus praejudicaret. Hinc reflexion
illae ad pompam factae sunt et leguleorum fuere inventum. | [pg. 183
cum viderimus his annis exempla martialium animorum, dum ad duel
provocassent Raffay, Kussevich ac olim Oreszki.

(Passeres exterminandi.) Articulo statuum 10. passeres extermina
decernuntur, ita ut a singulo fumo capita eorum 300 cum dica praesta
debeant. Res, in se salutaris servandique frumenti medium, primo ris
multos habuit et pasquillos, ut nomine passerum instantia plane ad Sua
Majestatem facta fuisse perhiberetur. Inter pasquillos ejus maxime prob
batur cogitatio, qui allusit, Christum se passeri comparasse, regnum Croati
Christi regnum dici, adeoque Croatiam passerum locum esse proprium.
persecutione passerum Christum persequi. Item postquam dii Croatiae vi
dicare se nequivissent de militaribus, tandem ad passeres transivisse et
Demum postquam evenisset passerum exstirpationem modum fuisse sat
randae avaritiae exactoris, cui pro singulo passeris capite miseri rusti

xg. 1. dare debuissent, maluitque is xgeros quam capita passerum, exagerans ista adferentibus, quod foetore horum non delectetur neque sit parochus sepeliendorum passerum, res sua sponte desiit, circa 1756.

Familiae Borkovich nobilitas recognita. Ladislaus Czinderi constitutus advocatus pauperum.

(Conscriptiones ordinantur Viennam.) Majestate, Sua conscriptiones illas per officiales factas sibi submitti prouti et fumationis ideam, adurgente ac absolute praecipiente, Joannes Busan, exactor ac operis totius faber, item Georgius Jellachich, partium maritimarum conscriptor, cum iisdem conscriptionibus Viennam deferendis et defendendis ordinantur et submittuntur.

(Publicatio episcoporum schismaticorum.) N. B. Priori congregatione, die 10. Aprilis celebrata, resolutio principis fuit promulgata quoad episcopos schismaticos resolutos, et quidem Costaniczae Arsenii Theophanovich et in Plaszko sub titulo et nomine episcopi Carolostadiensis Danielis Jaksich. Episcopus Zagrabiensis neque est protestatus vel ulla usus legali cautione, ne videatur aulae contrariari, sed neque clerus.

Hoc anno 1764. (sic!) die 22. Maji in congregatione regni, Zagrabiae celebrata, est protestatus episcopus Zagrabiensis quoad titulum Carolostadiensis, et hoc plus ab aliis provocatus, quam sponte sua, disponi nequiens, ut eatenus aulae scriberet.

[pg. 184.]

Annus domini 1753.

Et in eodem acta.

(Mors locumtenentis Ludovici Erdoedy.) Anno hoc 1753. more suo post dominicam primam Epiphaniae initium habuit octavalis judiciaria sedes sive banalis tabula exiguo sui profectu, quod comes locumtenens a potiori infirmaretur. Qui etiam condito testamento et sacramentis devote susceptis, ut devote vixit, ex ptysi die 14. Februarii circa horam a prandiis mediam tertiam mortuus est. Videlicet comes Ludovicus Erdoedy de Monyorokerek, montis Claudii et comitatus Varasdinensis perpetuus, Posegani autem supremus comes, generalis supremus vigiliarum praefectus, Suae Majestatis camerarius et actualis intimus consiliarius, ac banalis horum regnorum locumtenens. Vir pius, prudens, proles parvulas commendavit cum tutella omnium domino comiti Adamo Batthyan. Postquam hic in domibus suis biduo fuisset expositus, continuoque lecta sacra, sepulturae mandandum corpus ad patres Franciscanos, provinciae sanctae Crucis ad sanctum Leonardum in Sylvis dictos, juxta ejus dispositionem ductum est, ibidemque sepultus.

(Comes Orsich colonellus Batthyan Adamus locumtenens a Klef-feldio alienus.) Eo communi bonorum luctu mortuo, quoniam priori adhuc anno comes Adamus Batthyani, filius Ludovici, a suprafato tutore alter, in generalem vigiliarum praefectum fuisset resolutus, et eidem in colonelli Glinani regimine comes Christophorus Orsich qua colonellus successisset, baro autem Bernakovich factus vicecolonellus fuisset, idem comes Adamus Batthyani supplicantibus a potiori regnicolis statim in banalem locumtenentem fuit resolutus cum a bano tum et Sua Majestate sacratissima. Hac

promotione colonellus Costanicensis Venceslaus Kleffeld admodum disgustatus est, non quod ipse locumtenentis dignitatem affectasset, sed quod Batthyanius eidem non amicaretur, erat enim inter eos occulta quaedam dissensio, quae tamen publica fuerat. Atque istud ab anno adhuc 1751. a tumultu nempe confiniariorum. Hujus porro dissensionis sequentes fuere causae. 1. Generalis major in supremum vigiliarum magistrum Settwicz propensio, et vicissim hujus in generalem obsequia, cum tamen Kleffeldius anno adhuc 1749. mox fatum Settwicz ex regimine Molkiano huc duxisset et promoveri procurasset. | [pg. 185.] 2. Quod idem Settwicz occasione commissionis Kheillianae in anno 1751. ad tumultuantes compescendos quaepiam contra Kleffeldium testatus fuisset, illo in Batthyanium, tunc colonellum Glinanum, culpam referre satagente tanquam in juvenem arma ante nunquam tractantem. Istud autem observare vel minime licuit, omnem amicitiam Kleffeld inter et Settwicz a commissionis tempore dissolutam fuisset. 3. Quod Kleffeld palam loqueretur, Batthyanium regiminis incapacem esse. 4. Quod Settwiczium protegeret locumtenens novus et plus se illi fideret quam Kleffeldio. 5. Quod Settwicz asseruisset, eundem Kleffeldium in regiminis cassam intravisse. 6. Amores quoque conjugis Settwiczianae bano descripti causam non postremam odii novi locumtenentis in Kleffeldium praebuerunt. Novus ergo locumtenens totus in promovendo et protegendo erat Szettwiczio. Kleffeld contra eundem. Et cum locumtenens bani fratruelis esset, alter necessarius quoad regulam inductam esset, omnium eo fuere intenti animi, quis superaturus alium et ad cujus partes banus concessurus.

(Petrinia regno cedit.) Statim a novi locumtenentis resolutione Petrinia, antea generalatui Varasdinensi parens, confiniis banalibus cessa resignataque est, ita ut resignatio regno fieret. Hanc resignationem generalis Benvenutus Petazzi ipse peregit et locumtenenti resignavit, misso ex parte regni Joanne Busan, qui illico eam confiniis cessit subintravitque vigilia Costanicensis. Busanius ex regni parte missus, quia ante resignationem emolumenta Petrinensia non excepisset, neque reservasset, sed simpliciter eandem his banalibus confiniis cessisset, ideo postea militares neque audire volebant de emolumentis Petrinensibus, uti nauli, tellonii, fori etc. ad cassam regni dandis. 2. Quia dicebant, diplomate 1749. a regina statibus elargiti et 1750. expediti emolumenta status temporis illius confinii ad regni cassam fuisse applicata. Neutiquam alia et subsequentia diploma uti cessio Petriniae esset. Busanius, uti in omnibus regni negotiis tractandis infelix, sic et in hoc infelicissimus. Regno autem resignationem factam fuisse politici dicebant ideo, ut in casum necessitatis et succurrere teneatur defendendum et reparare.

[pg. 186.] *(Installatio locumtenentis.)* Nona tandem Julii ingressus novi locumtenentis fuit publicus. Missi erant ad salutandum eum Ludbreginum plane baro Marcus Pejachevich, Stephanus Putz et vicecomes comitatus Crisiensis Szaich Joannes cum judlium Kesser. Post iterum baro Stephanus Patachich cum aliis. In Szeszvethe episcopus ei dedit prandium copiosioresque illac obviam illi exiverunt. Humanitatis causa per viam dispersa fuere banderia, uti Patachichianum in territorio ejus Verbovicensi, Draskovichianum ad Bosakovinam. Erdoedianum propinquius. Tandem episcopus cum capitulo unum faciens et se distingvere volens, ut ejus banderium eundem praecederet voluit,

prouti et praecedebat. Cum autem ventum fuisset ad civitatis territorium a ponte Mandussevecz, ubi equites confiniarii primi erant sub ductu Sigismundi Vojkovich, supremi vigiliarum praefecti, idem episcopales praecedentes praesentare, ut ajunt, detractavit, statimque incepit confusio. Progressi tandem, batagliou pedestria, quae post equites ad latus utrumque plateae distributa erant per totum plateae Villicza dictae (illa enim via versus sanctam Margaretham comes in equo progressus est) usque ad portam sancti Joannis Nepomuceni, vulgo carneam sive mesznicska vrata dictam, per quam civitatem ingressus est, atque ab illa ad domum Draskovichianam, quae sui hospitii fuerat (in porta salutabatur a magistratu, notario Ladislao Szalle quaepiam edicente) per medium militum eques et superbe vestitus comparuit. In qua domo nobilitas, magnates, clerus cum praestolabamur, et advenientem sumus reveriti, ad propria remeantes. Equitabant autem cum eodem plures, generalis ipse Petazzi cum quibusdam suorum. Ex nobilitate exigui. Regni vexillum nec sub eo congregari solita nobilitas obviam ei non iverunt, quod hoc soli bano competeret, sed in domo hospitii ejus advenientem praestolabamur. Die altero, quia episcopus regius commissarius sive installator fuerat, pro eodem ad domum regnicolarem ducendo sex fuere ablegati, qui tribus carpentis descenderunt pro episcopo, ipseque in suo cum iis vectus est via eadem, qua locumtenens heri intraverat, et directe ad | [pg. 187.] domum regnicolarem progressus est. Ubi colonellum Kleffeld admonere et instruere volens, vel potius repraehendere volens, quod alias illi praesentiam facere debuisset, ille exacerbatus eidem palam intra omnes tam adstantes officiales quam et concurrentes illi respondit: curet sua ecclesiastica, ad militaria se non immittat, quia asinus est. Ex quo dicto juratum in Kleffeldium episcopi odium, satisfactionem ex eodem a generali petiit. Kleffeldius autem caesari et reginae ac ipsi quoque bano rationem sui dicti perscripsit, demonstrans, illam se episcopo praestitisse reverentiam, quae eidem ex militari regulamento debebatur; quam autem is vel in sua habuit idea vel praetendebat, nec scivisse, neque fecisse, nec facere fuisse obligatum. Res igitur silentio transiit. Postquam episcopus ad domum regnicolarem venisset, tunc pro locumtenente iverunt, episcopo eum exspectante (quod rursus ejus ignorantiae attributum, quod commissarius regius eum praestolari non debuisset, minus eidem ire advenienti, ut ivit plane infra gradus, obviam), qui iterum in carpento venit sub solito et generali conveniente praesentia. Dum venisset ad domum, statim cepit sedem penes episcopum, qui longum a Paxio conscriptum sermonem in ejus laudem et familiae suae sermonem legit, quo relecto subjecit: „Ego (suo toto titulo recitato) qua commissarius regius te installo“, et clamatum vivat, vivat. Post haec gratias novus locumtenens egit brevibus, sua pollicitus studia, rursumque vivat. Actum de ejus statim salario, et episcopus annue 2000 fl. edixit, quemadmodum et prior locumtenens habuisset, dictumque a vicebano Joanne Rauch: bene, sine consequentia tamen. Atque ita dissoluti omnes. Qui de statu politico eramus, uti magnates et nobiles foeminae, ex clero Putz et ego tanquam tabularum assessores, dein alii utriusque tabulae assessores, vicebanus, protonotarius, vicecomites aliique de nobilitate potiores, exteri item huc concurrentes, pransi sumus in duabus magnis tabulis. Uni adfuit comitissa, alteri comes locumtenens. Officiales autem regiminum apud colonellum | [pg. 188.] Kleffeld suum prandium

habuere. Erat autem immanis nec ab hominum memoria his diebus et a medio Junii calor, ut multi militum ob calorem deliquia passi fuerint. Vesperi in campagmento militari ignis artificialis, explosio tormentorum per diem totum. Sed ob calores res tota ingrata. Diebus subsequis celebrata vel potius continuata congregatio, de ponte Carolostadiensi aedificando noviter actum ac de aliis. Huic congregationi generalis Petazzi aliique multi interfuerunt, advenerant enim undique copiosi. Occasione praemissae introductionis ea quoque inter Kleffeld et episcopum intercessit exacerbatio, quod episcopus pro militari campagmento foenile suum, Szigechicza vocatum, obtulisset antea, spondens se militibus boves quoque 12 et vini stertin sex daturum die installationis. Cum autem comparuisset miles, Szigechiczam negavit, quod a praefecto causandum foenili damnum edoctus fuisset. Proinde colonellus elusus campagmentum in civitatis territorio et insperate instituere debuit. Quod illi fuit incommodo pro tantis, erant enim ultro duo milia virorum, tantum pedestrium. Sed et installationis die unicum bosculum omnibus obtulit ac vini urnas octo, praetendens soli episcopo educillum in campagmento competere. At colonellus omne episcopo quod illusisset in civitatis territorio et consequenter militari campagmento negavit, prohibuit, sed civibus istud solis indulsit defenditque. Qua re frendebat episcopus et rumpebatur in Kleffeldium invidia. Quare vicebanum aliosque omnes in eum irritat tanto fortius, quod locumtenentem novum alienum ab eo esse vidisset. Profecto facta quasi omnium ex genio gentis, superioribus suis adulare consvetae, in Kleffeldium conspiratio, et quem adorabant antea, quin beatos se existimabant, qui famulari et illi obsequi valebant, illique beatiores judicabantur, ad quorum munera magis, ut deus aliquis, respexisset, eum omnes jam persequi inceperunt, ut immolarent invidia sua diis novis. Sane vicebanus Joannes Rauch, uti prae reliquis illum coluisse videbatur, ita nunc mutato coelo persequi. Jam enim filium suum ab eo promotum, ut quaerebat, habuit. Proinde in eum totus exarsit scriptitationibus ad banum | [pg. 189.] aliisque publicis dicteriis, ut odiorum seminarium publicum factum sit. Studebant eum et ex domo hospitii (regnicolari videlicet) ejicere, sed modus non erat. Quod animadvertens Kleffeld rebus suis acceptis primum Kostaniczae tum Petriniae mansit, sponteque hospitio cessit. Et Viennam abiens, sufflamantibus adulatoribus, qui, ut utrobique gratiam habeant, utrobique audita referebant, effecit pro confiniis multum, ut nempe augerentur officialibus stipendia et gregarius in vigiliis constitutus duos haberet xg. tum et praecedentiae vel potius aequalitatis et rango intra officiales militares et politicos seriem, quae series in generalatibus Carolostadiensi et Varasdinensi item Eszekinensi more illorum publicata exstitit, in regno autem nuspiam, esto et huc advenisset Erat autem sequens.

(Tabella rango intra militares et politicos.) Supremi comites actuales cum colonellis, vicebanus nec non abbates infulati cum vicecolonellis. Assesores tabulae banalis, uti et praeses tabulae judiciariae et protonotarius cum supremis vigiliarum praefectis. Assessores tabulae judiciariae, item canonici cathedralis ecclesiae cum capitaneis. Notarius tabulae judiciariae et vicecomites ordinarii, prouti et canonici collegiatae ecclesiae cum oberlaytinantiis. Vicecomites substituti et comitatus notarii cum unterlaytinantiis. Judlium comitatus et parochi cum vexilliferis.

Res haec Kleffeldio fabro acta putabatur, hinc omnium in eum exacerbatio, et foeminae potissimum implacabiles reddebantur. Erantque pro more sermones varii. Ita autem rango intelligebatur, ut senior in sua serie alium praecedat. Hinc senior verbi gratia oberlaytinantius vicecomite hunc anteire et hic illi cedere debeat. Re hac totalis animorum enata abalienatio. Neque postea militares cum politicis et vicissim hi cum illis conveniebant, immo fugiebat alter alterum et hodiedum fugit. | [pg. 190.] Privata quoque odia quaepiam intra Busan et Rauch fuerant. Ardebat quoque contra Rauch Kleffeldius, hinc quia frequentius a Busanio visitabatur et apparenter colebatur (licet ob cassam militarem sejunctam, ob quod Busanii et lucro et potentiae multum decessit, odio in eum fuerit implacabili) socium futurum eum ratus colonellus, eidem pandit, qualiter, cum semel vectus cum Raffio (sic!) fuisset, idem eidem dixerit, in patibulo jam pridem suspensus fuisset Busanius, si ejus non fuisset patrocinium, sibique vitam debere Busanium. Causa autem hujus quod fuerit, quod Busan cum quibusdam latronibus et praedonibus particeps fuerit, hacve via divitias suas congesserit. Res haec facta est publica, et Kleffeldius recognitionem scriptam super talismodi dedit Busanio. Vicebanus autem negabat per omnia etiam sub amissione honoris sui, attestantibus pro colonello quoque aliis officialibus de auditu ex eodem domino Rauch. Odia hic partium magna, omniumque exspectatio, quem res exitum habitura sit.

(Settwicz abit Carolostadium.) Settwicz, de quo supra, mense Julio ad generalatum Carolostadiensem pro vicecolonello translatus et promotus est. Ac paulo post, mortuo colonello Petazzi, eidem in colonellatu successit.

(Marcha amoti schismatici.) Generalis quoque Varasdinensis Petazzi sese cum Hungariae cancellario domino comite a Nadasd conjugens, opera potissimum Petri Liubojevich, Marcha schismaticos amovit, eamque quasi in sequestrum generalatus, positis in ea vigiliis, posuit sine tumultu quopiam. Immo ad hanc occupationem officiales ex schismaticis misit, praesens ipse etiam.

(Episcopus in Sclavonia, amotis Franciscanis, e clero parochos substituit.) Hoc quoque anno Zagrabiensis episcopus patres Franciscanos provinciae Bosnae Argentinae ex parochiis Sclavoniae inferioris jurisdictionis comitatensis amovit, clero saeculari ibidem accommodato. Haud tamen actum praevie de parochiarum fundationibus, sed ex his dioecesis partibus parochos sub spe accommodationis ad canonicatus collegit, qui contra jura canonica omnia utrobique parochias servant, ut ex harum parochiarum redditibus vivant ibidem, hic autem cooperatores tenent, per quos istae eorum parochiae administrantur. Ipse Posegam descenderat et cum Franciscanis jurgia habuit. Instituit ibi quoque consistorium et alia sine fundamento et ordine, seminarium item aliquod clericorum. Immo arcem dirutam | [pg. 191.] se reparare velle adpromisit, quin capitulum fundare voluit, quae in effectum deducere illi fuisset impossibile. Haec autem taliaque projecta fecit ideo, quod crederet, tali se via a promisso et bullis papalibus inserto quatuor milium annorum ad cassam parochorum subsidio deliberandum. Quod tamen non obtinuit, nec evenit. Bona item Sztraseman a consiliario bellico Weber pro 12 milibus fl. emit, sine donatione, sta[illegible]tione aliisque legalibus requisitis, dicens talium ipsi necessitatem non esse. Donatione postea accepit.

*

(Petazzii projectum ad pacem habendam cum politico statu.) Agebatur de ducenda linea separante statum militarem a politico pro pace et tranquillitate semel habenda, et hoc projectante generali Petazzio, qui et projectum eatenus suum dedit, ut cambiatis quibusdam tandem limites ponerentur. Res sane salutaris et optima.

(Firmatur articulus 13. diaetae 1751., de quo vide supra fol. 169. §pho articulo 13.) Hoc eodem anno decisio regia venit in favorem comitatus Szaladiensis et consequenter dominii Csaktornya circa partes per Dravum avulsas ad Kys et Nagy Attak aliasque per tractum Podravanum, quae illi comitatui et dominio adjudicatae sunt et a Crisiensi comitatu abstractae. Quo in opere, uti in omnibus, subtilitates Busanianae a suis hic pro divinis habitae evanuerunt, et regno nocivae factae nec alteri quam illi profuerunt, utpote qui diurnis suis sibi pro more prospexit.

(Nicolaus Ztepanich moritur.) Die prima Septembris obiit Nicolaus Ztepanich, archidiaconus Varasdinensis et canonicus Zagrabiensis, in cantu et ecclesiae caeremoniis insignis, arithmeticus quoque praestans. Archidiaconatus Georgio Gaáll, canonicatus autem Paulo Goymerecz, parocho Bisztricensi, collatus est.

(Campagmentum.) Petriniae locumtenens militare campagmentum instituit, ad quod confluxus magnus undique fuerat, et generales comes Draskovich, Scherzzer, Petazzi aliique officiales ex vicinis generalatibus.

In Decembri fuit regni congregatio celebrata, in qua ad mandatum regium Josephus Raffay (qui ab anno jam superiore comitatus Varasdinensis ordinarius vicecomes et plenipotentiarius familiae Erdoedy fuerat, item comitatus Zagrabiensis substitutus, quin uterque vicecomes, quia Sigismundus Bussich vivere desierat) a plenipotentia amotus est, ipseque eam quoad nomen resignavit scriptis de resignatione nomine statuum ad reginam litteris, licet eam Raffay sub diversis appellationibus exercuerit | [pg. 192.] et exerceat. Ille ne vacuus officio sit pluraque habeat officia, commissarius oeconomiae confiniorum factus sub praetextu provisorii, ex quo fl. Rh. 700 haberet. In comitatu autem Zagrabiensi modo aeque provisorio positi pro ordinario vicecomite dominus Nicolaus Messich, antea notarius et campi Turopolya comes, ut vocant, terrestris, pro substituto dominus Georgius Petkovich judlium, et notarius comitatuum Crisiensis et Zagrabiensis Georgius Ligutich. Sub finem hujus anni colonellus Klepfeld Viennam progressus est, ibidemque mansit diutius, ut anno sequenti fusius.

(Scholarum reformatio ad speciem.) Hoc anno sub scholarum exordio adeoque mense Novembri Suae Majestatis sacratissimae decretum Zagrabiam quoque venit de reformandis studiis, praecipue majoribus uti philosophia et theologia esset, immortali reginae laude utpote quae sophisticam e scholis eliminabit aliquando. Philosophia ut ad utilia instituatur mandatum, neque scribatur sed praelegetur ex quopiam authore. Sitque liberum magistro ducem sequi quem placet. In theologia quoque ut praelegantur dogmatica et scripturae sacrae cum ecclesiastica historia. Hanc rem imbuti praejudiciis damnabant, detestabantur. Viri integri ad deitatem reginae referebant. Ex scholis enim exeuntes nil sciebant praeter loqui latinum. Hoc unum si fecisset, ut primi magistri ex Italia, Gallia sint, res summa fuisset, sed magistris haec primo condiscentibus et discipulis optato carebit

institutum effectu, quia iidem magistri ad olus et veteres caepas respiciunt et eruditionem ipsam ad sophistica trahunt.

(Joannes Gallyuff rector collegii.) Collegii societatis Jesu Zagrabiensis rector pater Joannes Gallyuff Croata ex canonum professore 15. Novembris factus est, et gubernare incepit.

(Conferentiae.) Vivente adhuc locumtenente banali Erdoedio, quamvis aegrotante Zagrabiae, sub ejus praesidio binae habitae sunt conferentiae. Prima die 3. Februarii propter nobilem Andream Boczak, in flagranti actus homicidii captum, judicatum et torturae adjudicatum a colonello Crisiensi, domino barone Ignatio Lalersperg. Ob quam circumstantiam postquam colonellus respondisset, ex loco patrati delicti jurisdictionem judicatumque sibi competere, Suae Majestati eatenus fuit supplicatum. Scriptum etiam Posoniensi camerae, ne a nobilium propriae allodiaturae rebus tricesimam exigi patiatur. In conferentiarum altera baro Stephanus Patachich, colonellus et in confiniis commissarius, varias ex officio difficultates ¡ [pg. 193.] proponens, tale ad eas accepit responsum, ut videret facile, eo vota plurimorum tendere, quatenus officio vale daret. Vir perspicax observavit praepotentias, et Josepho Raffay 700 fl. officii commissariatus designari, mortuo locumtenente Erdoedio cum vidisset Adamum Batthyan, hominem juvenem ac vix 24 annorum, constitutum a patruo bano ea lege locumtenentem, ut a vicebano Rauch et Naisichio totus pendeat, ipsisque in omnibus obediat, aula locumtenentiam ejus approbante, statimque a limine dissensiones subortas intra eum et Kleffeldium, commisariatum resignavit.

(Congregatio regni.) Die 3. Julii Zagrabiae fuit congregatio, in qua primo, praeside episcopo Zagrabiensi, de caeremoniis installandi novi locumtenentis, ut fol. 186.. actum Eaque, uti supra descriptum, peracta, continuata fuit sub praesidio ejusdem locumtenentis congregatio, in qua ultra dicta superius.

(Rejicitur conscriptio regni Viennae.) Quandoquidem Viennae, non obstante Busanii relatione, allata per eum et Georgium Jellachich conscriptio reprobata fuisset, (cum fractiones illae ideales pro lubitu ab officialibus scriptae, videlicet habere rusticum jugeris unam 168. partem ad numerum arithmeticum reductae non nisi 215 jugera effecissent, hospitum vero insertorum numerus 53 milia fuissent, adeoque domino comite cancellario Nadasd exmissis sic ratiocinante: conscripto cuivis hospiti demus unam foeminam ac unum sive servum sive filium, prodibunt hominum 159 milia, quae vel stando super 215 jugeribus eadem exhaurient, unde ergo isti vivent vivuntque homines, atque ipsis respondere nequeuntibus sed admirantibus: potuisse fractiones illas redigi ad numerum) ideo mandabatur, ut novae conscriptionis projectum et modalitas a statibus elaboratum Viennam submitteretur. Quod etiam ab hominibus rerum harum ignaris, sed omniscientiam praetendentibus, tale fuit elaboratum, quod propter extremitates sui ab aula iterum rejectum extitit. Et quia ignorantiae accessisset passio, totum in eo collocatum fuit studium, ut cleri, Erdoediorum opprimatur populus campestris, partes vero montosae et Zagorianae sublevatae maneant. Hic exmissis vineis praetextu eo, quod ab iis jus montanum vel decima praestaretur, in effectu vero quod harum neglectu partes optatae sublevarentur, pro campestribus partibus ad 86 rubricae fuerunt positae. Quin quod jugera inseminarentur tritico, siligine,

hordeo etc. per singulas excogitabiles species rubricas multiplicando. Tales autem pro Zagorianis relinquendo, plura item similia, ut sponte sua videretur interessentia, magis demonstrata per lamentantes ob vineas eximissas aliaque plurima.

Ad Petrinensem reincorporationem praeter Busanium etiam locumtenens et canonicus Putz, vicebanus et protonotarius fuerunt ordinati, sed hi postremi eo profecti non sunt. Necessitas regni faciebat 56184, pro quorum fundo fumis numero 1260 impositi per singulum fl. 34 Tricesimae auctio 9000, civitatibus et inquillinis ad Zagrabiam 700, dominio Sztenichniak 300, partibus maritimis juxta regiam dispositionem propter manifestam factae conscriptionis et fumationis improportionem detracta parte tertia 3310. Josephus Raffay in consiliarium titularem publicatur. Vicecolonellus Antonius Settwicz in indigenam suscipitur. Familiae Sostarich et Chaurag ab anno 1602., Vuchetich 1652., Zladojevich 1571. nobilitas recognoscitur. [pg. 193. cont] 16. Novembris iterum Zagrabiae celebrata est sub praesidio locumtenentis congregatio, in qua ob infirmitatem protonotarii Adami Naisich, Josephus Raffay eundem supplevit actave subcripsit. In hac

1. *(Merzy generalis commendans inferioris Sclavoniae.)* Antonius Merzy de Angenteau. supremus rei tormentariae generalis, in confiniis inferioris Sclavoniae et Syrmii generalatus sive militiae praefectus et commendans publicatur.

2. *(Marcha restituta unitis.)* Monasterium Marcha, ab anno 1737. a schismaticis violenter et crudeliter occupatum ac per eos hactenus possessum, unitis Graeci ritus restituitur. De eodem monasterio ex instituto alibi vide etiam memorias annorum in Zagrabiensi historia et supra 190. hoc addito. Vicecolonellum Mikassinovich, schismaticorum numen, a Petazzio fuisse submissum ad pellendos Marcha schismaticos, generalem postea cum episcopo unitorum Palkovich subintravisse. Restitutio ejus est inarticulata articulo 5. Vide infra etiam et anno 1755. de ejusdem patribus piarum scholarum cessione.

(Dii Croatiae qui. De Raffay relatio.) Quoniam favoribus deorum Croatiae, videlicet Joannis Rauch vicebani, Adami Naisich protonotarii, Joannis Busan exactoris, dominus Josephus Raffay, ex sorore Busanii filius, tutellatae Naisichianae dominae Annae Skerlecz maritus, homo loquacitate et ambitione pollens, iisdem diis adscribendus per hos suos videbatur, ideo omnia honoris utilitatisque, ut metuendus caeteris evadat, conferebantur, solusque visus est cunctorum officiorum capax. Ipse ut divitiis crescat, Segniam commissarius, ipse vicetavernicus resolutus licet sine effectu, ipse Erdoedianae familiae plenipotentiarius in Croatia et bonorum eorundem arbiter, atque cum oppressione plebis restaurator oeconomiae, ut sic ipse milia multa congregaverit, nam, praeter pingve salarium et deputatum, Montis Claudii et Possavanos homines afflixit in promontoriis, exstirpaturis, aliisque censibus, adaugens pro familia census, pro se autem novam a miseris vinearum exsolutionem, uti etiam exstirpaturarum. Ipse in comitatu Zagrabiensi a morte Sigismundi Russich solus et unicus vicecomes, ipse aeque talis in Varasdinensi per comitem Erdoedium resolutus. Quae res a biennio quantum illi intulerit ex salariis, birsagiis, processibus, quivis pertacile cognoscet. Ipse capitulorum notarius, ipse ad omnia utilitatis majoris ac diurnorum ablegatus, uti ad diaetam 1751. Igitur cum haec intolera-

bilia multis viderentur ipsiusque domini Raffay crevisset mirum in modum superbia, ut omnes despiceret praeter suprascriptos fautores suos, res suae ad aulam fuere praesentatae.

(Statutum, ne plenipotentiarii esse valeant vicecomites.) Jubente igitur severissime aula, ne ausint vicecomites privatorum agere plenipotentias, ut Josephus Raffay ageret, idem Raffay, aliunde supplens protonotarium, suo proprio conceptu et calamo non solum status nomine in sui favorem excusationem exponit, sed se jam nec esse nec futurum amodo familiae plenipotentiarium, cum attamen in veritate remansisset, adeoque aulam decepisset | [pg. 193. cont.] publico status nomine, haec res ruina fuit Raffajo, ut videre est in annis 1755. et 1756.

(Assessores plenipotentias agere possunt.) Eodem nihilominus mandato regio, quo vicecomitibus plenipotentiae privatorum prohibebantur, assessoribus tabulae judiciriae sunt admissae, ut videre est ex articulo 31. actorum regni. Causa in eodem mandato exprimitur, quod assessores articulo 56. 1723. non compraehenderentur, neque ad eos ex comitatibus appellaretur, nihilominus causa rei hujus in veritate fuerat, quod Joannes Jursich, assessor tabulae judiciariae, fuisset per cancellariam Hungaricam constitutus plenipotentiarius bonorum maritimorum bancalitatis. item comitis Antonii ab Auersperg, Carnioliae provincialis capitanei, in bonis causisque Szamobor, denique ipsius domini comitis cancellarii Leopoldi de Nadasd. Factum igitur suum manutenere voluit cancellaria.

(Restauratio comitatus Zagrabiensis.) Amoto ergo Raffajo per mandatum regium a pluralitate officiorum, articulo regni 33. in ordinarium vicecomitem comitatus Zagrabiensis eligitur dominus Mathias Nicolaus Messich ex notario, Georgius Petkovich in substitutum ex judlium Zagrabiensis districtus Georgius Ligutich in notarium comitatus Zagrabiensis et Crisiensis, una etiam consecutus a capitulis notariatum capitulorum.

(Raffay commissarius confiniorum.) Ut autem Josepho Raffay per amissa mox dicta tria officia nil decederet, aut saltem pro accusatione ad aulam perpessa remuneraretur, contra commissarium confiniorum baronem Stephanum Patachich ab avunculo domini Raffay Joanne Busan lamenta sunt posita, quod nempe in confiniis rarus esset. quod educilla vacua relinqueret, birsagia non curaret, difficultatibus suis uti mense Februario sub conferentia status affligeret. Domino autem Raffay (quamvis, uti supra, plenipotentiam resignavisset) illico semet offerente, quod ex dominiis Erdoedianis ipse qua plenipotentiarius universa et quaelibet educilla prospicere possit velitque, ac taxato prius in cellariis Erdoedianis vino emersurum lucrum per educilla sponderet, ipse, locumtenente contrariari non valente, pro commissario confiniorum in locum Stephani Patachich cum annuo fl. 700 salario est dictus promulgatusque.

(Statutum novum.) Praeterea quia vicebanus Joannes Rauch contra viduam baronessam Sermage coram Josepho Raffay violentialem suscitavisset processum, ipsa autem per mandatum regium, tum ob praemissam multitudinem officiorum, cum et clientellam Raffaianam, ac vel maxime per epistolam ab eodem Raffay sibi scriptam; quod eandem caeterosque magnates tremere faciet, ipsisque in cunctis processibus ad eorum ruinam esset adlaboraturus, epistola ad aulam in originali submissa eundem Raffay a judicatu amovisset, idem vicebanus coram vicecomite comitatus Crisiensis

Simunchich resuscitat processum. Procurator Sermageanae disputat judicatum vicecomitis Crisiensis, cum baronessa nec in eo comitatu possessionata esset, neque praetensi actus ibidem patrati essent. Vicebanus stabilit judicatum vicecomitis | [pg. 193. cont.] Crisiensis ex convertibilitate articuli municipalis regni hujus 1645. 5., qui sic sonat: „Conclusum etiam est, ut causae illae, in quibus vicecomes comitatus Crisiensis interessatus esset, ex quo ille comitatus plures vicecomites non haberet, per unum ex vicecomitibus comitatus Zagrabiensis, servatis in reliquo de jure servandis, judicari valeant atque possint", qui etiam per Leopoldum regem est confirmatus. Atque ut recte judicasse existimetur, efficit, ut per regni statutum articuli praedicti convertibilitas firmata extiterit. Et ob restauratum comitatum sub hac eadem congregatione statutum ad aliud non servivit, quam si Sermageana lamentata fuisset ob stabilitum judicatum semet Rauchius statuto excusare valeat, quamvis post sententiam fuerit statutum.

Armales Hochenraitterianae publicatae sunt. Familiarum Karich et Pozojevich ab anno 1578., Bessen ab anno 1635., Petrussich seu Zlovolich 1652., Striga 1613., Kovachich aliter Filipan seu Skerlecz 1609., Illievich ab anno 1580. nobilitas recognoscitur.

[pg. 194.]

Annus domini 1754.

Et in eodem acta gestaque.

(Pater Mulih moritur. Ejus patria et missiones.) Venerabilis pater Georgius Mulih e societate Jesu, in summo apud omnes Croatas, Sclavones, Dalmatas et Hungaros sanctitatis conceptu, e terrestri hac terra ad coelos nocte diem hanc praecedente translatus est. Fuit patria Turopoliensis, societatem Jesu Zagrabiae ingressus, pietatis, quae posuit in tyrocinio fundamenta, nunquam dimisit. Postquam in eadem societate studia absolvisset, totum se apostolicae vitae dedit, annisque integris 24 eodem et constanti semper spiritu et ferventissimo zelo animarum saluti per missiones, ut vocant, Szegedianas dedit navavitque operam, fructu plane centesimo et ipsi Deo cognito. Peragrabat autem dioecesim hanc Zagrabiensem totam iteratis vicibus docens, praedicans, absolvens, et exemplo vitae suae vivificans et praedicata confirmans. Nec hujus dioecesis contentus finibus per Hungariam totam, ut nationem Illyricam continentem, signanter Jaurinensem, Vesprimiensem et Quinque Ecclesiensem dioecesim iterato obivit, illuminavit, vere gentis hujus apostolus et omnibus omnia factus. Hanc autem servabat rationem, ter quaterve de die pro concione dixit rudium captui sese accomodans, reliquum poenitentibus et institutis supplicationibus indulsit. Flagellationes in concionibus adhibere solitus. Cibum ad vesperam non adhibebat, sed absolutis divinis, tunc alimenta subministrabat et parcissime eaque obvia corpori. Apud neminem etiam parochorum divertere solitus, sed aut in obvio aedificio sive quopiam foenili vel in humili quadam casa requiescens, reliquum diem in templo vel penes consumpsit. Atque hoc de loco in locum progrediendo tota aestate, vere et autumno servabat incredibili hominum undique concursu, ut semper sub divo sive aperto in aere eum concionari oportuerit. Hyeme ad quodpiam religiosorum suorum domicilium se recepit, ubi conciones, catecheses festis dominicisque habuit,

ad infirmos exibat et ad se recurrentibus consilio fuit. In confessionalibus continuus, et insuper sacra dabat exercitia, item libellos diversos scribebat et typo dabat, prouti tot tantosque edidit, tum piarum sacrarumpue cantionum, quas, edocto populo, gentilibus | [pg. 195] et profanis substituit. Populus enim Illyricanus his cantandis asvetus fuerat. Mulih ergo sacras composuit, docuit pro illis gentilium, quas alter ab altero condiscebat. Libellos precatorios diversos composuit lingva vulgari et edidit, tum vel maxime catechismos minores majoresque, uti liber „Poszel aposztolszki“, duobus tomis, et hoc pro Illyricano populo, ac secundum eorundem pro locorum varietate dialectum, hinc aliter pro Zagrabiensi, aliter pro aliis dioecesibus, videlicet quoad dialectum. Haereticos 300 ad veram fidem reduxit, Turcas quam plurimos, peccatores infinitos prope. Sane confitendum est, magnam illam, quae erat in plebe, ruditatem, ut nec ea, quae salutis erant et de necessitate, medii scirent prouti et praecepti, a viro hoc sublatam esse, parochos exemplo ejus ad praedicandum evangelium excitatos et doctos, nam illi ipsi, qui suo instituto adversabantur, docere, praedicare soli contendebant, prius enim major oeconomiae quam animarum cura fuerat. Munditiem etiam et nitorem per rurales parochias procuravit, fructum denique maximum ubique attulit, ut vere virum Dei et apostolum eum fuisse indubium sit. Fuit autem mitis et humilis corde ac ore, gravis nemini vel molestus. Corpore mediocri et sangvineo, carnosus mediocriter, infirmus tot inter labores et fatigia nunquam, pectore semper forti, non sine singulari Dei gratia et admiratione omnium, qui labores ejus et fatigia, parcitatem quoque victus combinabat. Tandem 1753. ex Jaurinensi dioecesi, ubi prope Sopronium aestatem transegisset, Zagrabiam sub hyemem rediit et 31. Decembris in templo divae Catharinae, cum vesperi concionem de divinis beneficiis dixisset (quam is, uti et multas alias in Deum obligationes docuit, instituit die illa anni ultima gratiarum videlicet actionis pro Dei per annum susceptis beneficiis) hymnumque Te Deum laudamus cum populo decantasset, ad suum se recepit cubiculum et spasmo stomachi correptus, vitae suae finem intelligens, patres suos vocavit, susceptisque quam devotissime sacramentis et valedicens omnibus, sine doloribus ac infirmitate obiit vel obdormivit in suorum praesentia Zagrabiae—[pg. 196.] hora a prandiis media decima. Die altero, prima nempe Januarii, morte ejus divinitus potius patefacta, incredibilis hominum undique etiam ruralium fuit concursus, videre mortuum omnibus cupientibus oportuitque votis populi satisfacere. Sed cum major esset concursus, ad preces magistratus civitatis Zagrabiensis aliorumque virorum nobilium in ecclesia sanctae Catharinae contra morem alias Jesuitarum fuit biduo expositus et pictus pro memoria aliorum. Sed semper vividus et corpore tractabili, ut vivus in tumba videretur, ingratum odorem nullum spargens. Tandem die 4. Januarii summo undique concursu ad sepulchrum repositus est. Quia autem in labore et fatigiis vixit, ideo sine labore et infirmitatibus in actuali charitatis exercitio de mundo translatus est. Vixit illibate, multumque meruit vivendo, hinc, quod vel deleat patiendo infirmitas vel augeat ad coronam fortis patientia, non indigus, ut sanus vixit in mundo, sic et sanus ad salvatorem transiit.

(Tabulae banalis initia. Sermage assessor tabulae. Comes Joannes Patachich aeque, sed aggregatus.) Post octavas Epiphaniae pro more ta-

bula banalis decurrit. Et quia comes Adamus de Batthyan, ejusdem banalis tabulae assessor, promotus fuisset et locumtenens, in ejus locum comes Petrus Troillus Sermage suffectus est cum salario. Comes autem Joannes Patachich de Zajezda, filius Ludovici, supernumerarius, ut dicunt, et sine mercede eidem tabulae datus assessor. Quod factum ideo credebatur, quod hunc posteriorem tabula postulasset et pro eo suffragium tulisset, regina autem Sermagium, ut seniorem et hactenus toties supplicantem, respicere dignaretur.

(Zagrabiae variae novitates libertatum.) Hac quoque hyeme mundanae libertatis majus ac unquam Zagrabiae exercitium et voluptatis, ut dicam, triumphus. Equidem licet anno adhuc 1749. defuncta comitissa ab Erdoedy saltus publicos Zagrabiae antea nunquam auditos aut visos, et quid baal sit, ignorantes, induxisset comoediam Germanicam quandam agere, ipsa cum primariis quibusdam non dedignata res tamen a civibus et nobilibus detestabatur. Utpote quibus antea larva, maschera etc. res diabolica videbatur, neque placere poterat. Comitissa illa mundane mortua, cum actualis comitis locumtenentis uxor Theresia Illyeshazy venisset, | [pg. 197.] foeminaque juvenis, formae egregiae, [et Dianae instar esset][1] popularis item, [voluptatibusque et vanitati ideo dedita atque maxime][2] harum rerum promotrix maxima exstitit. Et prioribus annis ut 1750. ab episcopo arcebatur et Erdoedio, prouti et 1751., attamen in privatorum domibus, quin et regnicolari domo 1752., translato videlicet Klobusiczkio, actuali autem episcopo foeminae huic blandiente, balo (sic) publicum, mascherae, aliaque talia instituta sunt, accersitis ad festa talia officialibus confiniorum banalium, qui tempus totum magnis sumptibus transigere [ex respectu] debuerunt [in his ineptiis] in carneval ab Epiphania ad quadragesimam [transigere libertatem, verbo exempla svadere . . . adeo praestitere . . . ut ex . . . ta fuerit pudicitia, adeo nec . . . . .][3] Anno autem hoc, quo praefata comitissa a capite esse cepit, summa libertatis fuit ratio, proinde vocatae comitissae omnes, juvenes nobiles, quibus libertas arrideret etiam, officiales similiter [erga ordines et mandata . . . . facti maximi. Jam . . . . . . Ut autem . . . . congesta et ad domum regni . . . domosque justitiae templum veritatis effectum . . . . . . cujusdam Augustini . . . . . .][4] Quivis accedentium xgeros 34 solvere omni et singulo vesperi debuit [quae . . . . . . comitissae oeconomiae fuit.] Cuivis obvio, rustico, ancillae liber aditus, dummodo solvat. Officiales ex respectu adesse obligabantur, ex politicis et nobilioribus juvenibus praecipue aeque singuli. Reddenda enim erat ratio, qui non comparuisset [. . . quem in his . . . ficiis non observasset. Haeve ratione, quae cives aliique majorum suorum traditione detestabantur antea, colere et adorare inceperunt, libertatem tam . . . . exequi, ut pudor et pudicitia vitium sint habita. Denique his rebus . . . . . persvasum. Sed neque his contenti . . . . . .][5] | [pg. 198.] Alia quoque accessère inter reliqua, haec erant celebriora.

---

[1] Ovo bilo iskrižano, te je izpod gornje tinte pročitano.

[2] Isto tako.

[3] Ovoliko se riječi moglo donekle odgonetnuti ispod potonje tinte. Prekrižena su 2 redka. Nije moguće pročitati svega.

[4] Drugo se ne može pročitati.

[5] Više se ne može pročitati.

(Varia symbola.) Dominus Antonius Jankovich, obsequi magis gestiens mererique apud Dianam et singulos, non solum baal solenne et publicum pretio pro singulis per se exsolvendo, adeoque intrantibus pro majori eorum concursu libero, ad certam diem indixit, sed coenam splendidam et opiparam a se magni solutam in domo Kussevichiana instituit, ad quam foeminae, officiales, aliique pro suo vocati genio. Immo inutilibus sumptibus templum illud voluptatis ornavit picturis sub lemate variis, quibus symbolice nitebatur exprimere omnia, quae in regno essent, aut facta fuissent, addita ubivis subscriptione germanica, quod etiam cum debita illuminatione et ornatu, quem habere poterat, praestitit, per triduum postea expositum relinquens. At hoc communi bonorum offensa, nec ullo nisi complicibus probantibus. Erant autem picturae numero sex, quibus diversa exprimebantur, de inscriptionibus solicitus non eram tanquam juvenilibus. Sed nec ipsa symbola referebant, quae vel debuissent vel voluissent. Proinde non est, ut notentur. Ludi autem videbantur sequentes.

(Eorundem allusio.) Primo, introducta libertas in imagine, qua vir cum foeminis luderet, pedes suos intra earum commiscendo, ut viri pes intra foemineos esset, et quidem unus pes intra unius, alter intra alterius foeminae. 2. Ludebatur confidentia locumtenentis cum vicebano et ejus asseclis sub schemate uxoris vicebani, quae admoneret discipulum: fide sed cui vide, qui suis et sibi fidus non est, eritne alienis et sibi. 3. Dissensio intra Kleffeld, vicebanum et Busanium, quos foeminae tacere docebant. 4. Locumtenentis in regendo incapacitas, et ruina regni futura ex mutuis odiis sub symbolo sese occidentium, ridente juvene. 5. Primarum foeminarum id est comitissarum dissolutio, sub symbolo foemellae suis, bisso et purpura indutae, sed quiescentis. 6. Casus Popovcensis, priori anno festo sancti Martini intercurrens. De quibus duobus ultimis sciendum. [pg. 199.] [Per nobiles has foeminas, uti libertati studiosas et eam Zagrabiam inducere procurantes, adeo populariter et scandalose fuisse conversatum. . . . .][1] An tales rumores veri fuerint, Deus judicet. Jactantias ad nauseam ipse audivi. Hoc notorio et publico existente nec comitissae parcebatur [. . . . numinibus . . . . . concubina haberetur][2] Nec illam tale mansit fatum, sed et reliquas. Quod verum vel falsum, quod crederem ego, Deus judex futurus. [Celebratissimum autem erat . . . . . .] | [pg. 200.][3] [et . . . . . .] | [pg. 201.] [. . . . Hinc erant, qui supra sub numero 5. posita lemata, comitissam tam designatam fuisse, credidissent.][4]

(Ad Popovecz violentiae.) Circa 6. Bona Popovecz juris Keglevichiani defunctus condam Ladislaus Ignatio Bedekovich sub pignore dederat. Quo mortuo ex legato Ignatii Nicolao obvenerunt. Petrus autem Keglevich suscitato processu ea revindicare voluit, sed ad annos aliquot per amicabilem contractum penes Nicolaum manserunt. Annus superior 1753. festo sancti Martini terminus reluendi pignoris fuit. Vidua Petri Keglevich, nata comitissa Anna Draskovich, haec reluere contendebat. Nicolaus autem Bedekovich cum vidua Alexandri Keglevich colludens, quod haec gauderet

[1] 34 redka nečitljiva.
[2] Toliko se dade pročitati.
[3] Cijela strana prekrižana i nečitljiva.
[4] Samo se ovo moglo odgonetnuti na 201. pg. na vrhu.

masculo, careret prior, certis pactis reluitionem bonorum Popovecz ab Alexandro-Keglevichiana voluit, quae et Bedekovichium inhibuerat authentice a levanda ab affine pecunia. Quare pridie festi sancti Martini provisor Loboriensis et procurator fiscalis Blaskoczi tanquam homines comitissae Alexandro-Keglevichianae ad Popovecz intrarunt. Festo autem sancti Martini in persona ipsa comitissa Petro-Keglevichiana cum suo fiscali Benedicto Krajachich et suis aliquot, reperiensque portam Popovecz apertam, pacifice intravit. Pecuniam obtulit, sed hanc recusavit plenipotentiarius Bedekovichii, item homines Alexandro-Keglevichianae. Interea adveniente etiam comite Petro Sermage cum suis et post reciprocas contradictiones, comitissa Petro-Keglevichiana Popovecz occupavit. Blaskoczium ejecit, quin et Lukanszkium, qui eo advenerat. Taliterque via facti in possessorio bonorum Popovecz remansit, vigilias posuit, gentes tam suas ex Topolovecz quam et fratris sui duxit. Et licet sub crepusculo comes Julius Keglevich comparuisset, illumque per fenestram quandam attrahere ad Popovecz voluissent, re per vigiles observata comitelus detractus est, et Crapinam recedere cogebatur. Sequenti die impudens Blaskoczi, item presbyther Hautman, instructor comitum, denuo Crapina reversi per viam Popovecz ducentem sunt. Comes autem Sermage cum comitissa rati, ad bonorum reoccupationem ipsos procedere, dederunt ordines, ut igne repellerentur, hinc sub comite Julio occisus equus, instructor presbyther Hautman vulneratus locis pluribus, Blaskoczi prae | [pg. 202.] timore vix non mortuus. Quae anno 1753. mense Novembri die 11. et 12. acta sunt. Et quia comitissa Alexandro-Keglevichiana ex superius descripto casu abfuisset e regno, carens qui prospicere valuisset, Bischan enim homo ineptus fuerat, Blaskoczi paulo melior, ideo redeunte ad Croatiam comitissa, non aliud quam odia intra foeminas nata, tandem ad actum majoris potentiae pro hujus anni banalis tabulae decursu evocati, praefata vidua Petro-Keglevichiana, comes Draskovich, Sermage, Krajachich, Antonius Bedekovich etc..

(Facta compositio.) Quia vero Alexandro-Keglevichiana Zagrabiam ipsa pro hoc comparuisset termino et ad me Balthasarem Kercselich, pro consilio recurrisset, seseque aperuisset, alia quoque Petro-Keglevichiana jam antea in me confidentiam habuisset, et ipsa similiter pro consilio recurrisset, ego, visis consideratisque rebus, audita etiam arcanius utraque, rem totam cum iisdem domi meae composui, scripsique et compilavi ipse contractum, processui insertum. Vidi equidem, poenam actus majoris potentiae Blaskoczium numquam obtenturum, quia ex priori contractu, coram tabula banali inito, jus Petro competebat reluendi Popovecz. 2. Quia vidua apertis intravit portis, nec intrando vim ullam intulit. Quod autem praemissos ejecerit, id absolute potuit, et sine dolo ac malitia fecit, consequenter poenam actus majoris potentiae (aliunde in foeminis de lege non tam gravem, quia emendae capitis) vix incurrit. 3. Quod similes causae longae essent, et comitissa Alexandro-Keglevichiana, quae Nicolao Bedekovich obligatoriam pro summa inhaerente 16 milium fl. cum obligato interusurio sex a cento plus damni experietur, interesse extra possessorium bonorum solvendo annue, quam prosperaretur. Hocve damnum certum esset, incertum autem, num poenam actus majoris potentiae obtineret. Ideo hac ratione conventum est. 1. Ut comitissa Petro-Keglevichiana aut Bedekovichium exsolvat aut obligatoriam commutet et alteram indemnem reddat. 2. Ut

probato eo, quod bona Popovecz concernant masculum, depositis his millibus, ad aliam statim devolventur. 3. Ut fl. Rh. mille comiti Julio alia deponat. 4. Conditionem medietatis ad sanctam Crucem ad sex annos eidem indulsit. Volebam autem, ut comes locumtenens hujus accordae haberet gloriam, ideo dum haec ageretur et coram eo comitissa Alexandro-Keglevichiana a 3. hoc puncto recessit et mille fl. eidem relaxavit. [pg. 203.] Iste igitur Popovcensis actus fuit, uti supra dictum, praesentatus magna omnium admiratione. Res autem tota, creditum ab omnibus, ab eadem comitissa Petro-Keglevichiana ac sibi adhaerentibus processerit.

(Bacchanalia.) Taliter ergo ibant bacchanalia, et facile conjicies, qualiter banalis tabula. Hoc etiam accessit, quod in fine, die videlicet ultimo bacchanalium, distributae fuerint quaedam litterae, quibus singula foeminarum fuit descripta, et quae praesentes non erant, illis ad earum domus submissae fuerant. Una Magdalenichiana, ut rarae prudentiae foemina, laudabatur. Aliae se descriptas stridebant. Erant quoque frequenter rixae, et graviores, libertatibus naturales, zelotypiae, suspiciones etc.

(Kleffeldius Viennae.) Kleffeldius jam ab anno priore Viennae fuerat, quo et vicebanus illico post banalem tabulam causa accomodandi sui cum colonello negotii abiit. Ubi ad bani preces scripto retractavit vicebanus, quae contra Busan coram eo fuerat locutus, in praesentia quoque plurimorum. Busan quoque per banum vocatus, Viennam progressus, qui ad talem ibidem accordam accessit, seseque, uti fuit observatum, amicius cum vicebano Rauch conjunxit.

(Informatio de Metlicensibus decimis.) Episcopus in Slavonia a Novembri mense superioris anni fuit. Quo absente, mandatum regium fuerat, ut genuina detur informatio de provincia Metlicensi, num aliquando ad hanc pertinuerit dioecesim. Et cum nemo canonicorum probare scivisset, rogatus eram ut deducerem. Deduxi. Probatum opus ab omnibus (quod in mea Zagrabiensis ecclesiae historia edidi) et Posegam submissum, sed quia meum, displicuit episcopo. Ego autem, Viennam submittens, laudem retuli. Vide istud in historia Zagrabiensi.

(De edenda Zagrabiensi historia consilium.) Eadem occasione de edenda abs me historia ecclesiae Zagrabiensis capitulo primum proposui. Laudata ab omnibus intentio. Sed cum hoc episcopo perscriptum fuisset, Paxio adversante, et nescio, quae ex sua in me invidia proponente, quid eatenus scripserit, nescio. Dum tamen duo pro revisoribus in capitulo proposuissem, praepositus major Sinersperg, qui nuper et adjutorium obtulerat, restitit per omnia. 1. Quod nemo hactenus ex capitulo scripta sua typis dederit et Ratkay Georgius ideo pulsus sit. 2. Quod ecclesia haec sine sui historia jam tot saeculis manserit. 3. Quod | [pg. 204.] episcopus libros non patiatur. 4. Quod hoc sit alios canonicos prostituere velle, et memet ipsum extollere, quod ego unus sim ex capitulo qui scribam. 5. Quod saecularibus arcana panderentur ecclesiae, immo ipsi principi. Et licet ego tanta haec argumenta diluissem, in vota tamen praepositi itum responsumque, capitulum non indigere doctis sed oeconomis, doctos ecclesiae et reipublicae perniciem esse, Lutherum ex doctrina factum haereticum, respublicas per doctos eversas, mihique non aliud quam doctrinam, et juris praecipue obstare. Interim ad episcopum remissus relegatusque sum. Scripsi eidem Posegam, sed responsum nullum recepi. Quare, ut ecclesiae et patriae

meae consulerem, aliud non occurrit, ac comiti cancellario Leopoldo Nadasd dicare opus, et typographo Antonio Rainer procurare privilegium, quo eidem historiae hujus typus imponeretur. Utrumque obtinui. Cancellarius scripsit eatenus episcopo, qui tunc Georgium Reess et Nicolaum Magdich revisores nominavit. Volebant autem tradendum sibi a me opus integrum. Ego assentiri non potui, quod, exemplo Roich Josephi et Franciscae Tompa monialis Zagrabiensis edoctus, sciverim opera, quae integra dantur ad capitulum pro revisione, semper perire, prouti et mea sancti Francisci Salesii Philoteae traductio, quam ut parochus fato praeposito ut tunc vicario dederam, periisset nec visa est unquam amplius vel inventa. Item odio ad publicam notorietatem mei considerato, et vel maxime perpensis prioribus rationibus, tanto fortius, quod praxis aliorum foret eadem, quin ipsum mandatum regium promulgatum acceptatumque in regno, clero non contradicente, libros tantum dogmatis et fidei revisioni episcopali competere, alios Viennam mittendos. Hinc postquam historiam meam privilegio typographi insertam vidissem, cum eodem conveni sex florenis a folio, ita ut eum carthae et aliorum omnium rerum provisio maneat, is autem mihi mille exemplaria dare obligetur. Convenimus pro typo Cicero vocato. Et is hoc anno incoavit opus contra minas, prohibitiones eorum; neque enim lecto privilegio a quopiam est contradictum.

(Regni congregatio.) Sub finem Maji fuit instituta regni congregatio, in qua haec potissimum pertractata. | [pg. 205.]

1. *(De ponte Carolostadiensi.)* Ratione pontis Carolostadiensis quantocius absolvendi et terminandi.

2. *(Sincerizationis mandatum.)* Mandatum sincerizationis intra Kleffeld, vicebanum Rauch et Busanium in merito, uti supra lectum. Prohibebatur, ne ullus de his vel loqui audeat, hinc imponebatur silentium. Fuit autem ex eo discordia, quod Rauch narrasset Kleffeldio, Joannem Busan olim cum certis latronitus fuisse complicem et sua opera a patibulo fuisse liberatum. De Busanio autem aliud legebatur plenum laudis et integritatis ejusdem. Quae silentii mandata etiam per vicinos generalatus erga consilii bellici ordines fuere promulgata. Per quod res ignota ibi quoque innotuit, dum scire avebant omnes, quid negotii intra eos fuerit. Illud autem, quo vicebanus Viennae verba sua retractavit, hic promulgatum publice non fuit, bene vero per Kleffeldium in banalibus confiniis. Immo hic Zagrabiae in mensa illud tenuit et cuivis ad se venienti legendum praebebat, mihique bis saltem obtulit. Qua re extrema in Kleffeldium molimina et non sincerizatio sed disgustatio facta. Hic tantae rei fuit exitus. Articulus 31. conditus.

3. *(De commissione limitanea.)* De commissionis limitaneae adventu fuit significatum cum ordine praecedentiae et honorum, quos intra se servabunt commissarii. Monitum item regnum, ut paratum cum probis sit, quae ex Stiriae vel Carnioliae provincia sibi deberi putant, cum jam a Ferdinando I. diaetarum singula res haec constanter urgeatur, sintque tot et tanti articuli. Quare sub decursu adhuc congregationis ordinati fuere respectivi judlium, qui viderent et referent. Sed dum retulissent, vix aliquid et nullis probis fultum prodiit, in toto juger semialterum ad fluvium Sutla. In partibus Varasdinensibus ad Dubravam violentiae in quadam sylva praetendebantur. Ad Mokricze autem quaedam terrarum plaga au propo-

probato eo, quod bona Popovecz concernant masculum, depositis his milibus, ad aliam statim devolventur. 3. Ut fl. Rh. mille comiti Julio alia deponat. 4. Conditionem medietatis ad sanctam Crucem ad sex annos eidem indulsit. Volebam autem, ut comes locumtenens hujus accordae haberet gloriam, ideo dum haec ageretur et coram eo comitissa Alexandro-Keglevichiana a 3. hoc puncto recessit et mille fl. eidem relaxavit. [pg. 203.] Iste igitur Popovcensis actus fuit, uti supra dictum, praesentatus magna omnium admiratione. Res autem tota, creditum ab omnibus, ab eadem comitissa Petro-Keglevichiana ac sibi adhaerentibus processerit.

(Bacchanalia.) Taliter ergo ibant bacchanalia, et facile conjicies, qualiter banalis tabula. Hoc etiam accessit, quod in fine, die videlicet ultimo bacchanalium, distributae fuerint quaedam litterae, quibus singula foeminarum fuit descripta, et quae praesentes non erant, illis ad earum domus submissae fuerant. Una Magdalenichiana, ut rarae prudentiae foemina, laudabatur. Aliae se descriptas stridebant. Erant quoque frequenter rixae, et graviores, libertatibus naturales, zelotypiae, suspiciones etc.

(Kleffeldius Viennae.) Kleffeldius jam ab anno priore Viennae fuerat, quo et vicebanus illico post banalem tabulam causa accomodandi sui cum colonello negotii abiit. Ubi ad bani preces scripto retractavit vicebanus, quae contra Busan coram eo fuerat locutus, in praesentia quoque plurimorum. Busan quoque per banum vocatus, Viennam progressus, qui ad talem ibidem accordam accessit, seseque, uti fuit observatum, amicius cum vicebano Rauch conjunxit.

(Informatio de Metlicensibus decimis.) Episcopus in Slavonia a Novembri mense superioris anni fuit. Quo absente, mandatum regium fuerat, ut genuina detur informatio de provincia Metlicensi, num aliquando ad hanc pertinuerit dioecesim. Et cum nemo canonicorum probare scivisset, rogatus eram ut deducerem. Deduxi. Probatum opus ab omnibus (quod in mea Zagrabiensis ecclesiae historia edidi) et Posegam submissum, sed quia meum, displicuit episcopo. Ego autem, Viennam submittens, laudem retuli. Vide istud in historia Zagrabiensi.

(De edenda Zagrabiensi historia consilium.) Eadem occasione de edenda abs me historia ecclesiae Zagrabiensis capitulo primum proposui. Laudata ab omnibus intentio. Sed cum hoc episcopo perscriptum fuisset, Paxio adversante, et nescio, quae ex sua in me invidia proponente, quid eatenus scripserit, nescio. Dum tamen duo pro revisoribus in capitulo proposuissem, praepositus major Sinersperg, qui nuper et adjutorium obtulerat, restitit per omnia. 1. Quod nemo hactenus ex capitulo scripta sua typis dederit et Ratkay Georgius ideo pulsus sit. 2. Quod ecclesia haec sine sui historia jam tot saeculis manserit. 3. Quod | [pg. 204.] episcopus libros non patiatur. 4. Quod hoc sit alios canonicos prostituere velle, et memet ipsum extollere, quod ego unus sim ex capitulo qui scribam. 5. Quod saecularibus arcana panderentur ecclesiae, immo ipsi principi. Et licet ego tanta haec argumenta diluissem, in vota tamen praepositi itum responsumque, capitulum non indigere doctis sed oeconomis, doctos ecclesiae et reipublicae perniciem esse, Lutherum ex doctrina factum haereticum, respublicas per doctos eversas, mihique non aliud quam doctrinam, et juris praecipue obstare. Interim ad episcopum remissus relegatusque sum. Scripsi eidem Posegam, sed responsum nullum recepi. Quare, ut ecclesiae et patriae

hodie conclusa oportuit saepe numero alterare et mutare. Equidem tametsi primo justa banderialistarum proportio eruta fuerit ob inopiam etiam populi, qui se armare et vestire de novo debuisset, quia tamen generalis Draskovich per se ipsum 500 pedites, 200 granaterios, et 200 equites se producere velle declarasset, et hos proprio ac familiae nomine, cum militari exercitio et regiminis instar, episcopus quoque, ne superetur a Draskovichio, totidem sibi imponendos voluit et obtinuit, granaterios suis sumptibus vestiendos spondens. Capitulum quoque, cui 10 equites fuerunt ordinati, contradixit, et se coram regina non velle apparere sordidos, nunquam antea audito exemplo sese a vexillo scidit episcopi et 100 equites per se statuendos sibi imponi adursit et obtinuit. Praepositus major similiter pedites 140 assumpsit. Omnes sub vexillis propriis. Haec admirationem causabant omnibus et commiserationem patronis ecclesiae. Alia autem dominia numerum hactenus solitum deprecabantur, potissimum palatini eximissus prouti et Erdoediani, sed episcopo urgente praecipue Erdoedianos, qui quid rei sit magis intelligebant, tandem 500 assumere debuerunt, prouti et comes palatinus compagniam sub numero virorum ad placitum, ut tamen Batthyaniana vocetur compagnia. Igitur post plures deputationis dies variasque de hac re concertationes tandem conclusum, quid cuilibet foret dandum de milite, de officialibus aliisque instar regulatorum regiminum necessariis. Insuper mandato bani conclusum, ut sub ductu officialium dominiorum universi libertini, praediales, sine mondura sistantur per vias ac diversa loca, ut Sua Majestas non solum videre possit viros, sed et detur talium cathalogus | [pg. 208.] scripto, hinc duo talismodi 1. qui eorum, qui sub vexillis erunt, 2. eorum, qui sine vexillis, atque nullo virorum et masculi sexus cellato. Insuper rustici robotantes quoque jubebantur comparere ad vias et instructi clamare: vivat regina Maria Theresia et imperator Franciscus. Quia vero et praejuncturae imponebantur, item hospitia, ideo rescriptum comiti bano fuerat, ut informare dignaretur, quis numerus equorum futurus necessarius. Quoad hospitia, Zagrabiae arx episcopi pro regina, pro aliis domus canonicorum plane per praetensionem oblatae nemine difficultante ex saecularibus. Fuit autem gravis quaestio de trajectu Savi, per quem transeundum reginae fuisset. Pons dictus regius non videbatur idoneus, ad Szuszed impossibilis viarum reparatio, prouti ad hoc investigandum dominus vicecomes Messich et comes ipse locumtenens exiverant. Vocatus quoque Carolostadio architecturae magister et capitaneus. Post iteratas perlustrationes tandem pons capituli Luchko fuit designatus cum ordinibus pontis sternendi sicci per Savum, etiam pro casu ne fors inundationis alicujus. Disputatum diu, cujus sumptibus pons talis erigi debuisset, tandem status publicus assumpsit. Litteris magnatibus in hoc regno possessionatis ut adventus regiae Majestatis intimetur, conclusum, prouti et vicinis provinciis et generalatibus. Hinc impositum, ut provisio fieret pro pane, carnibus, foeno, et hospitia majoribus assignanda gratis venirent. Exercitium militare sive confiniorum banalium quia Zagrabiae producendum ordinabatur, ideo designatus eatenus campus. Et penes Varasdinum pro generalatu Varasdinensi et comitis Draskovich banderialistis. Ubi domus comitis pro hospitio Suae Majestatis ordinata. Admonitae civitates pro portis triumphalibus et tam capitulares Zagrabiae quam et alii pro lampadibus noctu lucentibus. Fuerat autem ordinatum nobilitatis

vexillum sub ductu vicebani. Ex quo ortae plures controversiae. 1. Quod assessores tabularum uti et protonotarius deprecati sint, quod sub vexillo comparere nolint, sed sequi ut privati nobiles, emeriti item officiales. Hinc cum observaretur, vix aliquem venturum praeter unius sessionis nobiles et campi Turopolya, qui iterum capitaneum suumque vexillum praetendebant et obtinuerunt, libertini quidam additi unius sessionis nobilibus, adeoque sub regnicolari vexillo fuerunt. Quo viso 2. episcopus per dies aliquot suorum | [pg. 209.] praedialium praecedentiam ante regni vexillum praetendebat, secundabatque ejus vota Magdalenich, Busan, Lukavszki, capitulares. Et cum haec res diutius agitaretur velletque episcopus, ut bani decisioni quaestio substernatur, dispositus per dominum Raffay fuit, ut talismodi praetensioni tandem cesserit. Sed ut locum secundum ei nemo difficultabat, sic et datus est.

(Viarum reparatio.) Viarum autem reparationi potissimum et maxime ut secundum factas eatenus dispositiones incumbatur, prouti et perficiendo ponti Carolostadiensi, impositum. Non minus et baroni Stephano Patachich ad Novigrad, murando cuidam ponti, erga tot mandata regia mandatum. Et effective his omnibus adimplendis cura omnis et studium positum. Praemissas dispositiones habes in fine hujus libri in originali ipso, prout fuere a statibus ordinatae et correctae, quae dein sunt descriptae.[1] Ulteriores porro dispositiones quoad regiam Majestatem accipiendam ad futuram congregationem rejectae.

Interim privatis multas causavit impensas haec fama adventus regii. Episcopus murum aperire incepit pro erigenda porta majori, ut ex capitulari area curru intrari ad arcem possit. Incepit, et pro memoria in muro non aliud factum, ac quod laboris initium appareat. Draskovich etc.

(Festorum dispensatio. Sanctus Joannes Baptista pro patrono regni accipitur articulo 31.) Romanus pontifex Benedictus XIV. ad preces reginae et archiepiscopi Viennensis Trautsonn cum jam bullam edidisset, qua ex tot numero festis dispensat, ut auditis mane missa et concione post haec populus libere servilibus operibus vacare possit, haec eadem in Croatia sub hac regni congregatione cum adjuncto bullae mandato regio fuit promulgata et acceptata, accepto in regni patronum sancto Joanne Baptista, quo die vacare servilibus non liberet. Multa de hoc rudium, ut in rebus novis fieri solet, erant dicteria. Nec scripsit quispiam nisi canonicus Kerselich pro archidiaconatu Bexin ob haereticorum viciniam. Quam ejus epistolam in fine anni hujus habes.[2] Porro festa dispensata in servilibus laboribus et hoc duntaxat pro plebeis et rusticis, ut robotam exigere talibus diebus dominia nec possint nec valeant, fuere sequentia. | [pg. 210.]

(Festa dispensata per bullam pontificis Benedicti XIV. et pro dioecesi Zagrabiensi sunt sequentia.) In Januario: Conversionis sancti Pauli. In Februario: sancti Mathiae apostoli. In Aprili vel Martio: feria II. et III. Paschatis et festum sancti Georgii militis et martyris. In Majo: sanctorum Philippi et Jacobi et Inventionis sanctissimae Crucis. In Junio: feria II. et III. Pentecostes. In Julio: Visitationis beatae vir-

[1] Na kraju ove knjige ne nadjosmo, što pisac kaže da bi imalo biti.
[2] Ne nalazi se na koncu ove godine, kako pisac kaže.

ginis Mariae, sanctae Mariae Magdalenae et sancti Jacobi apostoli; item sanctae Annae. In Augusto: Transfigurationis domini, sancti Laurentii martyris, sancti Bartholomei apostoli. In Septembri: Exaltationis sanctissimae Crucis, sancti Mathaei apostoli et sancti Michaelis archangeli. In Octobri: sanctorum Simonis et Judae apostolorum. In Novembri: sancti Martini episcopi, sanctae Elisabeth viduae, sanctae Catharinae virginis et sancti Andreae apostoli. In Decembri: sancti Thomae apostoli, sancti Stephani protomartyris, sancti Joannis apostoli et evangelistae, sanctorum innocentium extra Zagrabiam. Praemissis ergo post divina laborare licet, nota excepto loco vel parochia tali, ubi titulus ecclesiae vel loci patronus quispiam ex praemissis non foret, nam ubi esset, in tali loco manet festum non dispensatum.

(Festa non dispensata, quibus labores vetiti.) In Januario: Circumcisio domini nostri Jesu Christi cum magno ecclesiae festo Epiphaniae. In Februario: Purificationis beatae virginis Mariae. In Martio: sancti Josephi ut patroni tutelaris ditionum Austriacarum, annuntiationis beatae virginis Mariae. In Aprili: dominica Paschatis. In Majo: Ascensio domini. In Junio: dominica Pentecostes, corporis Christi, sancti Joannis Baptistae ut regni patroni, sancti Ladislai ut fundatoris et patroni dioecesis, sanctorum Petri et Pauli. In Augusto: Assumptionis beatae virginis Mariae et sancti Stephani regis Hungariae ut coronae patroni. In Septembri: Nativitatis beatae virginis Mariae. In Novembri: Omnium sanctorum et sancti Emerici ut Sclavoniae ducis et patroni dioecesis et regni. In Decembri: Conceptionis beatae virginis Mariae et Nativitatis domini nostri Jesu Christi et sanctorum innocentium at Zagrabiae tantummodo ob reliquiam et unius innocentis corpus. Praeterea dies dominici omnes et praeprimis tanquam divini juris dispensati non sunt. Adnexa bulla docet uberius praemissa.[1] | [pg. 211.]

(Quaestio enata ex dispensatione festorum.) Occasione hujusmodi promulgationis fuit quaestio, an judicia festis dispensatis current, episcopo affirmativam ex eo tenente, quod sessiones in Viennensibus dicasteriis essent, canonico Kercselich negativam tuente, quod nempe 1. dispensatio a dispensante consideraretur, pontifex duntaxat a laboribus dispensaret in gratiam plebis miserae et ex rationibus in ejus brevi, hinc sicuti non dispensat a missa, sic neque cum judiciis, dum laborum tantummodo meminit; 2. pleraque dispensatorum festorum ex decreto sancti Ladislai consequenter ex lege esse, lex autem festis diebus ferias praeciperet, hinc nec Sua Majestate interpraetante, stare feriarum praesumptionem, neque a Viennensibus dicasteriis foret paritas, ibi enim legali via et ordine non proceditur nisi per instantiam: quod et dominicis diebus et quibuscunque praecipue in necessitate et cum pauperibus fieri posse, Christus ipse docuit; quare cum sit fors in dicasteriis necessitas, ad legalem viam trahi exemplum non posse. Videbatur omnibus tutior haec opinio. Quare protonotarius actis publicis nil inseruit, sed illo proponente, videndum esse, quomodo Hungariae fora sese in hoc gerent, in ejus sententiam ab omnibus itum, excepto episcopo.

[1] Sada je nema.

(De conscriptione actum.) Sub hac quoque congregatione ob plura mandata regia, quae et hoc et prioribus annis de conscriptione universali fuerant, actum, et constituti nominatique conscriptores. Ad cujus rei genuinam notitiam sciendum 1. Anno 1749., uti superius insinuatum, petitam fuisse regulationem confiniorum banalium, ac sub praetextu inducendorum quorumlibet ad contributionale quantum. Hinc etiam fuisse projectatum fundum pro exsolvendis officialibus. Concessa fuit regulatio, subjecti quanto contributionali omnes. Et anno 1750. facta per officiales dominales rusticanarum facultatum conscriptio, ad partes vero maritimas dominus Georgius Jellachich fuerat missus pro eadem conscriptione. Talis autem facta est conscriptio, ut nemo eidem praestaret fidem, sed neque praestare posset, quoniam ultra 50 milia hospitum prodiere et pro omnibus his vix 200 terrarum jugera. Praeterea exmissae vineae aliaque, uti superius insinuatum. | [pg. 212] 2. Sub praesidio comitis Ludovici Patachich absolutam ita fuisse dicationem pro lubitu et favore Joannis Busan, ut nunquam revelare voluerint systema dicationis, minus fumi, sed prouti videbatur Busanio, sic scripti fumi. Ex quo summa improportio, universales quaerellae. Equidem partes Zagorianae et plurimorum nobilium, praecipue Busanio affinium, alleviatae partes et bona, partes e contra Transsavanae et dominia aggravata, ut communis esset lamentatio. Fuerat quidem correctoria deputatio ordinata, sed effectu caruit, quia ad eandem ordinati sua bona praeprimis corrigere debuissent. Hinc ad thronum augustissimum tanto magis devenere lamenta, quod ministerialis banco Viennae deputatio, cui bona maritima subjecta, graves eatenus fecisset repraesentationes, praecipue quod ad singulum hospitem maritimum fl. Rh. unus impositus fuisset, in Croatia vero, ubi tamen rustici terras, prata, vineas, sylvas haberent, ad singulum fl. non veniat, consequenter improportio et manifesta foret injuria. Sed et illud manifeste objiciebatur, quod regnum, dum regulationem confiniorum petiisset, de praegravio priorum fumorum lamentatum non sit, nec lamentari, dum in ejus arbitrio steterunt, potuerit, quin non priorum diminutionem sed ad priorum fumorum subsidium novos fundos pro stabilienda militia fuisse petitos, scriptumque, fundos veteres sive fumos 19, 23, 30 immo et per 40 fl. singillative hactenus contribuisse, hinc per novorum accessionem facile officiales intertenendos iri. Et quia in veteribus fumis 1760 fumi numerabantur, et per novos fundos totidem accessuri ad aulam repraesentabantur, ideo, facto ad quemvis fumum per 23 fl. computu, annue ex contributionali quanto obventura ad minus 95036 fl. credebantur. His additae tricesimae, civitates, ut supra 100 milia exeant, atque ita et officialibus militaribus satisfiat et politicorum exiguis salariis. Per novam nihilominus fumationem utriusque classis fundi, novi nempe cum veteribus, ad mille centum aliquot fumos reducti, et per 30 fl. a fumo impositum. Quod factum pro dolo manifesto repraesentabatur et in aula habebatur.

(Repraesentatio militarium Viennae.) Accessit quoque colonelli Kleffeld et vicecolonelli Francisci Kussevich facta Viennae gravis repraesentatio. 1. Quod ea mens esse videatur, ut petita confiniorum regulatio stare nequeat sine officialium salariis, ideoque sub praetextu regulationis privatam | [pg. 213.] duntaxat fuisse quaesitam interessentiam, et dominandi libidinem. Quod Kussevich antea tot annis exactor et depositus cum exacerbatione fusius deduxit, ac, ut iras effugiat, vicecolonelli charactere est

insignitus. 2. Quod ad aulam decipiendam talis conscriptio facta sit, exmissae facultates et praecipuus fundus, vineae, silvae etc. 3. Exiguis illis salariis officiales subsistere non posse. Quare de sufficienti in Croatia fundo medio imperatoris reginam securam reddentes effecerunt, ut salaria officialibus augerentur anno 1752. et ad normam eam reducerentur, prouti in generalatibus Varasdinensi et Carolostadiensi officiales solvuntur. Hinc ex cassa comitatuum Szimeghiensis et Castri Ferrei 80 milia pro auctione salariorum ordinata, usquedum regni absolvatur conscriptio. Ex regno autem 40 milia dabantur.

(Projectum regni peragendae conscriptionis.) Ex hac repraesentatione Kleffeldii uti omnino gravi processit 1. ejusdem odium. 2. ut pro confirmatione Kleffeldianae repraesentationis facta illa per officiales conscriptio Viennam submitti 1753. debuerit et submissa sit medio Joannis Busan et Georgii Jellachich, fumationis sistemate nunquam relevato. Ex quo uti Kleffeldiana repraesentatio fuit confirmata, ita gravius mandatum, ut novas conscriptionis ideas regnum pro approbatione submitteret. Et ne culpari iterum valeat, quod dolose cum principe ageret, quidquid facultatum occurrit, id fundo contributionali substratum est eum modo quoque, qui ab inexpertibus potest exspectari. Diviserant autem easdem facultates in stabiles seu fixas, ac in instabiles. Talisque idea, per regnum elaborata et ad Suam Majestatem pro ratihabitione submissa, approbata ex asse est, nihilque exmissum praeter solam facultatum fixarum ac instabilium divisionem et classem.

(Conscriptores denominati.) Quare adveniente mandato strictissimo incoandae quo celerius conscriptionis lege ea, ut primum absolute revideatur opus et Suae Majestati pro ratificatione cum observationibus statuum submittatur, nominati fuere per status conscriptores. Et quidem ex statu magnatum pro praeside comes Joannes Patachich, ex clero Balthasar Kercselich canonicus Zagrabiensis, ex parte bancalitatis per Majestatem dominus Rossi Sabathini, ut art. 8., | [pg. 214.] ex nobilibus Josephus Raffay, vicecomes Varasdinensis, et Georgius Petkovich substitutus vicecomes Zagrabiensis, erga diurnum cuilibet 4 fl. dietim, item vecturas de loco in locum. Duae acres intervenere quaestiones: 1ma de actuario, qui resolutus non fuit, verum ut praefatorum ammanuenses scriberent, habituri salarium: 2da circa assummendum ex Hungaria dominum Ladislaum Ballog, consilii regii locumtenentialis secretarium, quem pro directore et norma quasi comes banus epistola sua commendabat, quod is superiore anno in conscriptione simili comitatus Nitriensis fuisset. Postquam ultro citroquo de eodem vel assumendo vel deprecando fuisset clamatum, tam directe quam et indirecte, causa nempe salarii aliorumque tandem res substrata decisioni et voluntati banali circa praefatum dominum Ballog. Conclusumque, ne incoaret conscriptio, antequam responsoriae banales non habeantur, et cum dominus comes locumtenens conscriptores evocaverit, tunc ut exeant, ipsique domino comiti locumtenenti data plenipotentia quoad omnia, quae circa conscriptionem occurrerent.

(Assessor Magdich mortuus. Secutae promotiones.) Sub eadem congregatione, die nempe 16. Maji, obiit ex ptysi Josephus Magdich, Suae Majestatis consiliarius et tabulae judiciariae assessor, ex hac familia in masculo ultimus. Sepultus apud moniales Zagrabiae. Ex propositis pro assessoratu

domino Antonio Bedekovich, notario tabulae, domino Joanne Szaich, vicecomite comitatus Crisiensis, domino Georgio Petkovich, vicecomite comitatus Zagrabiensis, domino Georgio Ligutich, notario comitatuum Crisiensis et Zagrabiensis, Stephano Markovchich, emerito duorum banorum secretario, primus, dominus nempe Antonius Bedekovich, ex tabulae hujus notario per Suam Majestatem in assessorem resolutus est. Ejus loco notarius tabulae dominus Nicolaus Skerlecz ex fiscali domini comitis Antonii Grassalkovich, camerae regiae praesidis, factus, qui et per eandem tabulam fuit propositus licet postremo loco, cum eidem in candidatione fuissent antepositi jurati causarum advocati Ladislaus Lukavszki et Benedictus Krajachich.

(Geometrae in generalatu.) Sic absoluta congregatione, cui etiam praepositus Castri Ferrei et Strigoniensis canonicus comes Josephus Batthyan, frater domini comitis locumtenentis, interfuit, idem comes locumtenens Petriniam cum fratre ac aliis, alii alio discesserunt. Episcopus in Sclavoniam iterum. Interea per confiniarios geometras generalatus Varasdinensis quoad limites cum regno mappae geographicae laborari incoatae | [pg. 215.] et sine cujuspiam regnicolaris praesentia pro lubitu confiniorum cum officialium interventu laborabantur. His a potiori ubique contradicebatur, per quorum ibant territoria. Capitulares autem homines ex Toplicza sese opposuerunt suumque terrenum tutati sunt, neque ullatenus praefatos geographos admiserunt ad capitulare terrenum. Sed tamen in vicino et limitaneo generalatus terreno eos quae vellent agere impediebant. Protestabantur illi, hi non admittebant. Ita autem praefati geographi operabantur. 1. Indubitatum confinii terrenum posuere. 2. Controversum. 3. A confiniariis praetensum, quod tamen non possiderent, sed a regnicolaribus possideretur, atque hoc ad obviam cujuscumque demonstrationem. Hinc nullius in comitatu Crisiensi ad limites bona habentis terrenum, quod non subintrassent et per columnas impositas magis dubium reddidissent, praecipue ex terreno praetenso, excepto solo domino capitulari Toplicza, ubi terreni praetensi ratio fieri non potuit, quia nullatenus fuere admissi. 4. Ubi terrae vel quid aliud commixtum esset, id specialiter in mappa continebatur, quoniam generalis Petazzi ea fuerat intentio, ut ducta linea et pagis alicubi cambiatis, alicubi cessis ab utraque partium (juribus singulorum in salvo relictis, si quando confinia vel removerentur vel cessarent), pax et quies intra generalatum et regnum fiat, cum haec plerumque ex tuitione limitum turbaretur, uti et sub eodem bis acciderat, semel ad pagum Oszek, semel ad montem Claudium cum vulneratione etiam hominum.

(Jubilaeas primitias praepositus celebrat.) Hoc eodem anno festo ipso Ascensionis domini major ecclesiae Zagrabiensis praepositus, baro Sigismundus Bernardus Sinersperg jubilaeas, ut vocamus, primitias seu sacerdotii sui hac caeremonia absolvit. Incidente solennitate in diem 23. Maji, mane concionem habuit Nicolaus Thauszy canonicus, ab omnibus risu habitam, nam, in laudem praepositi dicere volens, nil dixit. Hora media nona cives areae capitularis et Novae villae vestiti decentius ad praepositi curiam venere, et eundem medio sui judicis salutarunt, praediales quoque capitulares ex decanatu. Tum duo ex capitulo canonicorum submissi, qui eidem nomine omnium gratulati; eum ad ecclesiam invitarunt pro missa decantanda, et cum | [pg. 216.] eodem, praecedentibus civibus, ad ecclesiam progressi sunt, canonicis in sacristia exteriori seni occurrentibus cum mucetis,

applaudentibus, et ad interiorem sacristiam comitantibus. Ubi is pontificalibus indutus, assistentibus eidem sponte sua, et qui ab eodem invitati fuere, canonicis, modo plane eo, qui observari solet, episcopo solenniter celebranti. Sacrum uti episcopale cum duplici, ut vocamus, choro decantatum, cum tormentorum explosione sub sacri initium, ad Veni sancte spiritus, ad Gloria, ad Credo, ad Sanctus, ad Elevationem, et in fine Te Deum laudamus cum eadem explosione. Finita missa, in sacristia pro more primitiantum dedit cuilibet canonicorum benedictionem, accipiens ea occasione manus osculum, sed et ipse reddens. Post haec ad domum suam comitabatur a canonicis promiscue, iterum praecedentibus civibus. Prandio excepti multi, canonici praesentes omnes, aliique, qui confluxerant, viri et nobiles foeminae, parochi item ex archidiaconatibus ejus, qui omnes fere aderant. Quaedam carmina hac occasione pater Josephus Bedekovich ex ordine Paulinorum distribuit, quae laudem nullam tulerunt, alia canonicus Gregorius Gaszparich, quae meliora nec contemnenda erant, illaque brevia. De caeremoniali harum primitiarum antea in capitulo agebatur, eodem canonico Gaszparich fabro ejusdem. Quod tamen non substitit, sed ita, uti enarratum est, res fuit absoluta. Quin quoad canonicorum adstantiam contradictio expressa interposita, tum propter consequentiam cum et episcopales suffraganeos. Ad quam protestationem magis roborandam nemo canonicorum ad adstantiam vel quamcunque officiaturam more alias in episcopalibus sacris solito adscriptus est, sed pure admissum, ut, si qui volunt et invitati fuerint, possint eidem praeposito adstare. Adstiteruntque, ad latus dominus lector Stephanus Putz et cathedralis Reess, ad evangelium Gaszparich et Gaal, ad epistolam Szkerba et Gradinszky, in choro Schitaroczi cum Mikinovich, ad infulam Bisztricey, ad pastorale Goymerecz. Ex magnatibus solennitati huic interfuerunt comes Ludovicus Patachich cum filio suo Joanne, comes Christophorus Orsich cum sua conjuge et vidua comitissa Petro-Keglevichiana. Credebatur aliquid facturus ecclesiae, sed nihil plane.

(Generalis Scherzer mortuus.) Sub initium Junii Vienna redux obiit in quodam pago Stiriae generalis Carolostadiensis Scherzer magno suorum dolore. Vir fuit multum affabilis, sed astutus admodum. Amicus ad oculum omnium, sed gravis plurimorum inimicus. ! [pg. 217.] In aula bene visus, magnaeque fidei et nominis. Pro libero murario habebatur passim, et talem se jactabat, vere vel per jocum, nescio.

(Generalis comes Petazzi transfertur Carolostadium. Succedit in Varasdinensi comes Gvicciardi.) Statim ac ad aulam delata est mors generalis hujus, comes Benevenutus Petazzi ex generalatu Varasdinensi ad Carolostadiensem motu reginae proprio translatus est. Huic autem successor elatus comes Gvicciardi Mutinensis. Atque ob adeo praedicatum reginae anno insequente adventum uterque sine mora ad suum generalatum sese conferre jubebatur, et effective contulit Petazzi illico, Gvicciardi post suum Mutina reditum. Uti prudens Petazzii fuit translatio, sic praeceps et infelix Gvicciardii promotio, ut eventus docuit.

(Gvicciardii in Petazzium odia.) Quoniam ex odio Petazzii ejusdem successor Gvicciardi reprobabat universa antecessoris sui, non quia mala, sed quia Petazzii. Erant autem iidem in generalatu Carolostadiensi olim insimul, Petazzi colonellus, Gvicciardi vicecolonellus, qui, promoto Petazzio,

a colonelli officio eidem quoque successerat. Hinc partim intra eos ex aemulatione odia, partim et potissimum ex Petazzii conjuge, comitissa ab Heisensteyn, foemina morosa, brusca, arrogante et marito integre dissimili, ac demum quod Gvicciardi qua colonellus a Ludovico comite Erdoedio, priore locumtenente, filiam ejus primogenitam, Henricettam, formae elegantis puellam, in uxorem postulaverit, et quia negata fuisset instinctu, ut ipse credit, Petazzii, qui cum Erdoedio intime amicus fuerat, ideo invisus Gvicciardio Petazzius. Quare ut Capronczam appulit, inhumanus in uxorem Petazzii ad omnium detestationem fuit, cum enim ipsa remansisset Capronczae, eam primum ex generalis domo pellere voluit, sed, resistente foemina, ab ejus accessu omnes vetuit, quamlibet eidem commitivam prohibuit, quotidie, ut abeat, ursit, quin vecturas abeunti etiam pro precio negavit, aliasque inhumanitates exercuit. Detestabatur omnes, quos Petazzi vel passus est. Et quia generalis Petazzi fuit facilis aditu, svavis, comis, humanus, populum ipse audiens ut lingvae gnarus, Gvicciardi totus oppositus. Nec officiali liber ad eum aditus, gregario nullus, populo autem plane vetitus. Nec ad mensam quemvis adhibuit. Hinc universorum fuit de Petazzio suspirium, | [pg. 218.] Gvicciardii detestatio. Regimen servabat adhuc Capronceuse Petazzius, quod et administrabat medio titularis colonelli, ab illo promoti Brentano. Quia vero, uti superius jam insinuatum, lis intra Mikassinovich et Liubojevich a Petazzio revidebatur, nec absoluta fuisset, Petazzi ad hujus continuationem, regina probante, colonellum equestris cohortis comitem Mitrovszky Carolostadio submisit, qui vices ageret Petazzii. Rem hanc aegre tulit Gvicciardius tanquam suae incapacitatis quasi argumentum, hinc tanto magis damnare acta Petazzii cepit, et, quos fovebat ille, ipse persequebatur. Erat Liubojevichio addictior Petazzi, cum propter Marcham ejus opera recuperatam, cum quod schismaticus populus ab illo quasi dependeret, ac potissimum quod illiteratus quamvis astutus admodum. E contra Mikassinovichio minus favens ex ejus in religionem romano-catholicam odio ac astutiis litteratura firmatis, praecipue repetitam saepius a fide apostasiam. Hinc uti sub Petazzio suam metuebat ruinam Mikassinovich, sic simultates intra Petazzi et Gvicciardi observans his uti cepit seseque ad protectionem Gvicciardii contulit, qui et eamdem suscepit, Liubojevichium detestans nec vel admittens. Hinc continuis ad generalem Kheill scriptitationibus effecit Gvicciardius, ut Mitrovszky a processus continuatione s steretur primo, tum provincia haec Gvicciardio committeretur. Quod animadvertens Liubojevich ac ex Gvicciardii alieno abs se animo desperans, de excitando universali tumultu cogitavit, et eum sub initium sequentis anni in effectum deduxit, ut anno sequenti dicturus, tanto fortius, quod novus generalis priorem monduram reprobasset et pro nova novas impositiones ordinasset, terras aliaque tenuta mensurari praecepisset, ut onus iisdem imponatur. Quibus omnibus astutus Liubojevich usus. Ac ut sacerdotes et monachos schismaticos, sine quibus impossibilis apud schismaticos tumultus, excitet, avulsam a Petazzio Marcham (licet sua opera) objiciebat nec pati eos debere, ut non redeat, praecipue quod ad nationis opprobrium per confiniarios pro unitis custodiretur, quod esse videtur quasi unitorum eos fecisse servos ac mancipia. Posuerat autem anno superiore, quin adhuc 1752., dum Marcham ad munus generalatus acceperat, et anno integro quasi sub arresto tenuit ibidem vigilias compagniae unius. Hinc

certum et sincere ac hac via profluxit anni sequentis rebellio, de qua ibidem fusius. | [pg. 219.] Haec in generalatu Varasdinensi agebantur. In Carolostadiensi autem jubilus omnium ob aquisitum Petazzium, utpote qui ab omnibus amabatur audiebaturque justus, doctus, integer.

(Dissensiones intra Kleffeld et comitem Batthyan.) In banalibus autem confiniis, ubi constanter a terminata congregatione locumtenens fuerat cum praeposito fratre suo, quandoque ad Draskovichium divertente, magnae quoque intercessere simultates, praecipue intra eundem dominum generalem et colonellum Kleffeld, exosum, uti ex superioribus pateret, episcopo, vicebano, locumtenenti et regno toti. Amabatur autem a confiniariis ob procuratos duos crucigeros, quoties in vigiliis essent, nec non ab officialibus ob aucta illis salaria. Non defuere tamen adulatores, qui more suo ad ventum moverentur et foverent inimicitias. Erat ad Petriniam militare campagmentum. Colonellus disponebat omnia. Hanc rem, uti apertus erat, et ipse exprobrabat saepe, incapacitatis generalem arguens, et alii elevabant. Vicebani filium, quem supremum vigiliarum praefectum fecerat, persequebatur et vexabat, illo ad generalem una cum patre recurrente. Fuerat generali pro adjutantio quidam capitaneus Flumine Gerleczi sive Gerlechich, homo inconstans et adulator. Iste defert locumtenenti de Kleffeldio quaepiam, negata videlicet quapiam pecunia, quam gregariis dare debuisset, et is statim bano perscribit. Qui dum haec significat Kleffeldio, is coram officialibus omnibus, infamem eum esse, quisquis scripsit, compellavit, et acceptis testimoniis eadem generali Viennam bano submittenda offert, talismodi perscribentem coram eodem generale infamem appelans poscensque omnes examinare gregarios. Quod cum locumtenens non admisisset, is nihilominus in actuali exercitio et praesentibus omnibus ac ipso generali, an pecunia illa distributa illis sit, interrogat. Illis clamantibus, quod ita, rursus subjungit, estne infamis, quisquis talia confinxit, scripsit, rursus clamantibus omnibus: est, est. Colonellus protestatus est, et testimonium petiit, abs se, pro satisfactione ad consilium bellicum submittendum.

(Kleffeld transfertur Carolostadium et succedit Settwicz.) Hac re ita perturbatus et confusus fuit generalis et locumtenens, ut delirantis instar videretur, totusque melancolicus et confusus, hinc Ludbreginum sese recipiens, inde quid parenti suo comiti | [pg. 220.] palatino, comiti idem bano, scripserit, mihi quidem ignotum, imaginari tamen facile possumus. Res terminata sic est, ut instante bano ad Novembris initium colonellus Venceslaus Kleffeld commutaretur cum colonello Settwicz, et hic in vicem prioris Petriniam veniret ac Glinanum acciperet regimen, econtra Kleffeldius transiret Carolostadium, occuparetque regimen successoris. Gerleczi a locumtenente amoveretur. Atque haec fuit ac ex ista circumstantia (uti ex ore Kleffeldii habeo) ejus translatio et ex banalibus confiniis amotio, qui etiam sub finem Decembris Carolostadium abiit, Settwiczio Viennam ad banum vocato sub Decembris initium, ac post reditum Vienna Petriniam profecto. Scripserant quoque bano episcopus, vicebanus aliique in favorem locumtenentis et contra Kleffeldium. Maxime autem praepositus, frater locumtenentis, crediderim, peroraverit, qui ad Octobris initium ad patrem, tum patruelem profectus est. Sub Novembris quoque initium regimen suum Caproncense resignavit Petazzi, quod Guicciardio cessit. Pe-

tazzi autem Licanum accepit. — Jam ad conscriptores et conscriptionem redeundum.

Conscriptionis acta.

Dominus Ladislaus Ballog, secretarius consilii regii locumtenentialis, sub initium Julii Varasdinum appulit. Et quia dominus comes locumtenens aliis conscriptoribus nil significasset ad diem 24. Julii, ideo ibi eum praestolari alios fuit necessum. Die 26. Julii alii quoque conscriptorum Varasdinum moverunt iter, et, excepto domino vicecomite Petkovich, die 27. comparuere. Is autem primo die 2. Augusti adfuit. Congregati sessiones Varasdini de eodem conscriptionali opere habuere per quatriduum. In quibus perlectis examinatisque idealibus punctis nec non instructione regnotenus data, praecedentiae quoque superata quaestione, quam dominus Ballog moverat, qui utrumque vicecomitem praecedere voluit, his econtra Ballogium tanquam adjunctum et actuarium considerandum praetendentibus, praetensio accomodata sic est, ut praecedentiae nulla habeatur ratio, sed duntaxat laboris, et prouti quis venerit, aut quocunque loco sederit, res tota habeatur pro casuali, neque ulla in his accipiatur consequentia, verum res consideretur, uti intra laboratores solet. Tum 2. disputatum de rubricis et schediasmate, | [pg. 221.] regni conscriptoribus absolute exigentibus, ut rubricae universarum idearum ponantur, domino econtra Ballog obvertente sequentia, et quidem in generali impossibile id esse, ut universa in ideis contenta ad rubricas ponantur, quia ultra 60 rubricae fuissent nec charta haberi posset, ad quam ponerentur, sed sufficiet in observationibus attingere omnia. In particulari vero proponebat et objiciebat sequentia, et quidem scripto. 1mo. Vehementer se mirari, quod sub nomine hospitum uxorati omnes considerentur, cum tamen alia sit ratio coloni, libertini, praedialis, decimalistae, arendatoris, censualistae, inquilini, subinquilini. Et cum occasione dicationis debeat haberi talium reflexio, si per conscriptionem non distingvantur, nunquam aequam contribuentium proportionem eruendam. 2do. Viduas praemissorum quoque conscribendas fore. 3tio. Sessionum habendam nullatenus esse considerationem, quia 1. constitutivum sessionis opus diaetale esset, et quia hactenus nunquam haec quaestio decisa fuisset, ne palatinalibus donationibus praejudicetur, a rustici ne revelatione tanta et tam delicata pendebit quaestio? Et si domini terrestres ipsi ignorent, quid integra sit sessio? quid media? etc., quo fundamento colonus dicere poterit, integram aut mediam incolit sessionem? Milleque talia prudenter objiciebat et proponebat pericula, quae ex hoc puncto nobilibus et dominiis obvenire possent, praecipue urbariorum regulatio. 2. Quod universa Hungaria sessionum considerationem nec haberet nec admitteret in suo opere conscriptionali. Proinde cum is pro demonstranda methodo hungarica missus sit, talismodi rubricam exmittendam urgebat, ac sese prius comiti palatino scribere debere dicebat, quam ut in hanc rubricam consentiat, ut sua excellentia Hungariae providere sciat, si Croatia absolute praetendit, ut tanta res, ut est sessionis constitutivum, a rudis coloni confessione pendeat. 3. Hoc quoque oggerebat: Vel conscriptio probabitur regno vel non. Si ita, omisso sessionum baptismo nil peccabunt conscriptores; si non, occasio erit regno vel ex hoc defectu evertendae conscriptionis, et sine conscriptorum nota, cum tabellam rubricarum regnum non elaborasset, et conscrip-

tores per Ballog submissum sese excusabunt. Plurimaque talia. | [pg. 222.] 4to. Easdem fere habuit quoad jugera reflexiones. Sed urgebat, ut sicuti in Hungaria ad metretas fiat conscriptio, maxime autem ideo, quia si ad jugera fieret, onus fundo inhaereret contra legem, cum jugera sint stabilia, nec rusticus sit eorundem dominus sed usufructuarius, solvaturque a facultatibus contributio. Dein addebat, qualia jugera regnum in suis ideis intelligit. 5to. Classificationem terrarum esse impossibilem, proinde quis ponet, terram A 1mae, 2dae vel 3tiae classis esse, et quod fundamentum erit judicii? Si rustici interrogabuntur, nemo dicet, terram suam 1mae classis esse. Atque ideo hanc omittendam, cum ex interrogatoriis rusticorum sponte profluet. 6to. Bene vero classificationem opificum, quae in ideis regnicolaribus exmissa erat. 7mo. Terras, prata, vineas, silvas, pallisectia, quae rustici usuarent, sive ex censu sive tertio manipulo inserendas esse, cum sint de facultatibus rustici, quamvis dominales et pro nutu domini amovibiles. Circa haec puncta aliaque cum triduo disputatum fuisset, tandem ita conclusum est die 4. Augusti Varasdini. 1. Ne opus conscriptionale tardetur, tabella rubricarum, per dominum Ballog elaborata et deputationali conscriptioni porrecta sub ea conditione acceptatur, ut in casum ejusdem non confirmandae per dominum comitem locumtenentem. ad difficultates occurribiles plenipotentiatum, eandem reformare liceat juxta dispositionem suae dominationis illustrissimae. 2. Universae quoque aliae difficultates, si quae occurrerint, ut eidem domino comiti locumtenenti proponantur et in scripta redigantur, postea regno publicandae. 3. Opus conscriptionale ut Ludbregini incoetur potissimum, quod ibi officiales Ungari essent jam magis practici et capaciores pro incoando opere, quibus eatenus et scriptum extitit. 4. Cista pro opere conscriptionali ematur. 5. Dominus comes Patachich diarium et protocollum ducet, litteras tam datas quam accipiendas referens et diei singulae acta. 6. Victus fiet communis. Cocus dominus Kerseelich emptor et dispensator futûrus et cassae victualis curam habiturus, ad quam aequaliter omnes contribuent, pro necessariis et scriba dominus Petkovich impensas notabit. — In praemissis ea statim fuit intra conscriptores dissensio, quod dominus Raffay voluerit. ut difficultates praemissae domini Ballog prouti et ejusdem observationes domino vicebano Rauch, protonotario et domino Busan submitterentur. Quod comes | [pg. 223.] Patachich praeses aliique conscriptionis deputati absolute detractarunt, sed soli ac unico domino comiti locumtenenti, atque neque illi, nisi tabella rubricalis, quae sequens fuit.

Possessio N. ad dominium N. vel dominum N. pertinens aut oppidum N. pertinens. Coloni. Nomina, cognomina v. g.	Personarum: Hospites uxorati (Numero)	Personarum: Fratres, filii uxorati vel alii in domo (Numero)	Personarum: Filii non uxorati superantes annum 15. (Numero)	Opifices, Mercatores, Quaestores Classis: Imae	Opifices, Mercatores, Quaestores Classis: 2dae	Opifices, Mercatores, Quaestores Classis: 3tiae	Terrae arabiles ad sessiones pertinentes: Populosae (ad metretas Posonienses)	Terrae arabiles ad sessiones pertinentes: Desertarum (ad metretas Posonienses)	Terrae arabiles ad sessiones pertinentes: Extirpatitiae (ad metretas Posonienses)	Prata: Populosa (ad falcatores)	Prata: Desartarum (ad falcatores)	Prata: Exstirpatitia (ad falcatores)	Vinea ad fossores	Silvae glandiferae ad jugera circiter	Pallisectia ad currus	Boves jugales	Vaccae mulgibiles	Vaccae steriles	Juvenci, juvencae vel hinnuli aut hinnulae 3. annorum	Equi et caballae	Oves et caprae	Muli et asini	Ahena crematoria	Molae rusticanae	Setigeri et majales anni unius et supra	Dominales vel praediales sive ex censu aut aliter sed ad tempus et beneplacitum domini possessae: Terrae	Dominales…: Prata	Dominales…: Vineae	Dominales…: Pallisectia
Simon Figet ubi sunt faber cothurnarius etc.	1.	5.	3.	—	—	3	8.	4.	6.	6.	3.	6.	10.	6.	3.	6.	8.	2.	4.	6.	12.	—	1.	1.	12.	2.	2.	—	—
Viduae colonorum																													
Summa colonorum																													
In eadem possessione pertinentes ad dominum N. aut ad priorem: Praediales Libertini Decimalistae Inquilini cum domibus Subinquilini sine domibus Talium viduae Arendatores Censualistae Molitores Servitores ignobiles communitatis vel privatorum Extranei Vinicolae																													

[pg. 225.] Quoad praemissam porro tabellam observandum, post quamvis contribuentium speciem, sub quocunque tandem venerint nomine, tales ordine scriptos fuisse, v. g. 1. colonos, post hos talium viduas. 2. Libertinos, dein talium viduas. 3. Praediales, atque ita de reliquis. 2do. Juxta possessiones sive pagos et non juxta curias nobilium, hinc si in eadem possessione plurium dominorum fuissent incolae, scribebatur: „Coloni etc. domini N. N. In eadem possessione coloni domini N. N." atque ita prouti reperiebantur. 3tio. Hospitis nomen cognomen ponebatur. 4to. Apud talem hospitem uxorati per numerum, prouti et non uxorati. Ratio hujus divisionis uxoratorum et non uxoratorum ea fuit, quod uxorati adjutorium vitae haberent et magis dicari solerent ob uxores ipsorum. 5to. Opifices, quaestores, mercatores, quoad classificationem sic considerabantur. Qui talium ex quaestu, mercatura vel opificio duntaxat vixit et uxorem et sodales tenuit, ad classem 1mam referebatur, cum specificatione in observationibus quaesturae, opificii etc. Item locus quoque considerabatur, in quo talia exerceret. Qui in minori loco, et hac duntaxat re non viveret, servos tamen teneret vel sodales, erat 2dae classis. Qui sine sodalibus et servis fuisset et nec uxoratus, vel si ita in pagis duntaxat ruralibus, 3tiae classis considerabatur. —. Lanioni, quot boves annue vel hebdomadatim mactaret et ven deret, erat dicendum, quod in observationibus scribebatur; arendatori, quid et a qua re arendas solveret; censualistae aeque, una cum tenutis, quas habuit. Molitores, quantum ex mola annue perciperent, revelabant, et ub venderent, tandem in quali fluvio mola esset. Officialium ignobilium, s quas tenerent, facultates conscribebantur cum expressione officii, v. g spanus, hortulanus, provisor, praefectus etc. Extranei habebantur montanistae, qui hujus dominii subditi non sunt, sed propter jus montanum decimam, censum etc. pertinent. Sic hi post colonos et alios in fine ad tale dominium vel bona exprimebantur cum facultatibus, quas tenebant ad tale dominium. 6to. Nomine terrarum populosarum intelliguntur sessionales, interrogando conscribendum, si omnes tales siligine inseminare deberet, quot metretis Posoniensibus eas inseminaret: atque ita de aliis: | [pg. 226.] desertarum, quas ex desertis sessionibus usuaret, exstirpatitiarum, quae noviter et successive fuissent exstirpatae. Sic de pratis. Vineae sessionales vel montano juri obnoxiae promiscue scribebantur, dum in observationibus istud exprimeretur. Circa alia quoque, quae occurrissent, in iisdem erat notandum. De quibus videlicet.

(De observationibus.) In his universa, beneficia et maleficia, pro loci cujusvis circumstantia exprimere necessum erat, quae per interrogatoria proponebantur.

(Porro inter beneficia censebatur.) 1. Personarum conditio, videlicet an colonus? praedialis? libertinus? vinicola? inquilinus? censualista? etc. esset. 2. Qualitas, an nempe opifex, mercator, quaestor, lanio, aut ipse hospes vel ex domo ejus quispiam vel plures aut nullus, idque secundum suprarecensitas classes. An item viduus, uxoratus etc. 3. Terrae et prata sessionalia, an alicui? et quali oneri subjecta? an ab olim vel a quo tempore? 4. A desertis quid penditur vel solvitur? non minus et exstirpatitiis. 5. An a sessionalibus aut praemissis solvatur decima, nona, vel ab his sint liberi? aut certum quantum annuum cum dominiis pactatum vel inductum? Item an in natura vel pecunia et hac fixa vel secundum annualem

conventionem? Verbo, si quid a talibus datur, sit capo, numus aut quid aliud, habita aequali consideratione foenilium sive pratorum, an ab his quid solvatur vel non. 6. Terrae qua frumenti specie inseminari possint, et a potiori inseminentur? v. g. tritico, siligine, hordeo, pannico, millio, farre, spelta, fabis etc. 7. An item bis vel semel, puta in authumno v. g. hordeo et in aestate pannico, eadem terra soleat inseminari? 8. An terrae non inseminatae falcari valeant vel sint pro pascuis, aut plane pro neutro? 9. Quales illae terrae sint, an videlicet arenosae? saxosae? argillosae? in planitie? monte? valle? aquarum exundationibus et stagnationi obnoxiae aut excavaturis per decurrentes aquas vel non? 10. Fimo an indigeant? et quot annis fimatio durare solet. 11. Quot animalibus subarantur? duobus, tribus, quatvor, sex aut octo? ac quoties pro seminatura, semel, bis, aut ter? 12. Quid anno mediocri reddere soleant, v. g. ab una metreta Posoniensi inseminata quid obtinere soleat fertiliori anno et mediocri, qui mediocris inserebatur. 13. An in supplementum suarum terrarum, pratorum, conscribendus alienas excolere soleat et in quanto? an dominales vel rustici alterius? 14. Prata quo loco sint posita? an quis et qualis census ab illis? aquarum inundationi obnoxia? 15. An bis vel semel falcentur? et quot currus et praejuncturarum qualium a singulo falcatore obtineantur? | [pg. 227.] 16. Pascuatio in illis estne libera? et cui? ac quamdiu? 17. Vineae sub quali onere? aut nullo? an onus pendatur a fossore vel vinea? et quale? decimae, juris montani, census pecuniarii, vel simul omnium aut aliquorum et quorum? et an etiam ultra tale onus? quid aliud detur? 18. Quantum fructificare solet vinea? Ubi iterum ad annum mediocrem relatio erat. Procreatum vinum quanti et ubi vendi ac distrahi soleat? 19. Lignatio unde et qualis, ac qualiter? Item palli. Sepes sive virgulta aut ne fors pro domibus harris etc. exstruendis aut cincturis? Et num a tali solvatur aliquid vel sit libera? In quanta item distantia a loco posessionis? Quot currus dietim conduci possunt et quot animalibus? 20. Animalia qualia sunt, et cujus valoris circiter? 21. Mola in quali fluvio? cum quot lapidibus? et qualibus? Quantum item annue molitori ex ea obveniat? et num quae alia penes eam habeat? 22. Arendatores quantum annue solvunt? Item caupones et censualistae? 23. Quod et in quanta distantia emporium sive locus distractionis rerum quarumlibet? 24. Educillum quale? in loco? et an liberum? et a quo tempore? 25. Communitas an suum educillum arendare soleat et quanti? 26. Habetne quae in communi beneficia, uti pannificinae, molarum? silvas, pallisectia, dumeta? fornaces sive latericeas, molares, calcineas etc.? prata, terras, vineas, montes? Et si ita, quod et quale inde beneficium percipit? 27. Num ligna vendantur? qualia et quo? aut asseres, signa, instrumenta lignea, naves, costas etc.? 28. Unde et qualis ac quomodo habetur glandinatio, pascuatio? et num quid et cui a talibus solvatur? 29. Locum pro pascuis distinctum vulgo gmaine habetne possessio communitas? et quot metretarum Posoniensium capacem? 30. Num animalia aliqua in communi ut oves, capras etc.? 31. Domus suas ac aedificia unde et ex quibus construit? 32. Vasacostas, aratra aliaque lignea instrumenta unde procurat et a quibus? et quali loco, si emat? | [pg. 228.] 33. Num sit terra aliqua pro figulis? aut si figuli sunt, unde terram, cineres, ligna accipiunt? Et si solvunt, cui et quantum? 34. Quae sit et qualis et an cum vel sine onere piscatio, et qualium, an nempe majorum

piscium? 35. Num aucupium vel venatio quaepiam vel per aliquem particularem? 36. Quis sese juvandi subditis modus, praecipue pauperioribus? Et quae ac qualis industria? Num videlicet vecturas exerceant? re quapiam traficent v. g. pane, cremato, tabacca etc. ac unde talia habeant, ubi distrahant? 37. Num operas suas impendant in laboratoribus et quanti a laboratore aquirant? vel falcando aliis, nendo, metendo, triturando vivant ac se juvare possint? 38. Quibus praecipue rebus debitis passivis satisfaciant? 39. Servi salarium quod et quale accipiunt? 40. Num quae beneficia a fundationibus vel pietate Christianorum obtineant ac in quanto? consequenter unde vestitus eorum? 41. Arbores fructiferas uti pomorum, cerasorum etc. etc. in quanto habeant? et si ad unum locum collocarentur, quascunque talis possessio habet, spatium illud quot metretarum Posoniensium capax foret? et fructus talium arborum quo convertant, an nempe vendant vel iis utantur? 42. Lineta et canabetta num servent et in quali quantitate? 43. Aeque hortos, pomaria, pascetta num servent, habeant, et ad quam capacitatem metretarum Posoniensium? 44. Linum, canabes num vendant, prouti et hortensilia? quo et in quanto? Hinc cauletta quoque exprimenda. — Denique sicuti situs locorum natura foret inaequalis, sic et commoda, quare in locis singulis fidelissime indagandum, quae illa sunt media, quibus vivant et sustentantur. Quare et distantia a principalibus locis, ut civitatibus, praesidiis, singularum possessionum exprimenda. Item an locus sit transennae, et viae publicae, contiguus vel remotus? An confiniis et quibus adjacens, aliaque pro prudentia et circumspectione conscriptorum.

(Maleficia censentur.) 1. Ex defectibus priorum. 2. Si terrae sin arenosae, argillosae, saxosae et culturae difficilis, fimari quotannis indigae 3. Excavaturis defluentium aquarum obnoxiae aut vero deciduitati terrae. 4. Ex maleficiis est, si ab aquis et earum inundationibus vallare terras oporteat. Hinc aggeres exprimendi in quanto sint et qualiter fiant, ac num saepe dissolvantur et cum quali terrarum damno. | [pg. 229.] 5. Onus ab iisdem quale, prouti et foenilibus, vineis. 6. De pratis idem est. De vineis qualis fossurae 7. Emporii major distantia et consequenter lucri alicujus spes minor. 8. Lignatio focalis si ematur, maleficium magnum est, et quanti currus veniat, exprimendum. 9. Aeque pascuatio et glandinatio ac alia necessaria, uti vestes, instrumenta lignea. In quibus semper interrogandum, unde talia emant et ex quibus mediis. 10 Locus num nebulis, ut fuligine pereat frumentum, tempestatibus uti grandini, ventorum injuriis et corruscationibus sit obnoxius frequentius, ac unde in talem casum sibi prospiciunt. 11. Num a quopiam graventur, et unde et a quanto tempore talia ipsis praegravia. 12. Vinum num corruptioni sit obnoxium, et an possit pluribus annis conservari. 13. Pascua si debilia, aut plane noxia et venenosa sunt, uti solent esse in locis quibusdam. 14. Maleficia singulorum locorum, aut etiam cujuslibet, si quod foret considerabile, est annotandum, ac saepius proponendum, ut talia detegant, ne lamentari postea valeant.

(Conscriptoribus observanda.) 1 Ut sine respectu agant ubique, neque se partiales exhibeant, sed fideles, memores illius: reddite quae sunt caesaris caesari, et quod Deo daturi sint rationem, si cui eorum facto vel ex respectu fuerit injuria. 2. Ex bonis suis exesse debeant, prouti et ex bonis princi-

palium suorum, si forent plenipotentiarii officiales, item sangvine juncti, affines aut quoquo modo interessati. 3. Cognoscendae veritati omnimode studeant. Mendaces redarguant, puniant. Quae eorum mendacia combinatione indictationis et responsionum ad interrogatoria impossibile, quin non prodeant. 4. Animalia connumeratum mittent. Ad silvas item et loca vicina, num quae absconderint. 5. Ex officialibus dominalibus aliisque licet subarhandis cognoscere studeant, quae loci beneficia et num sincera fuerit indictatio. Et si quis esset scrupulus, 2do et 3tio examinentur. Si major, solidius indagatur vel plane terrenum mensuretur. | [pg. 230.] 6. Absoluta conscriptione, ad oculatam conscriptarum terrarum, pratorum, vinearum, silvarum exibunt, convocatis officialibus ac rusticis etiam vicinis et audito quid sentiant, quot metretarum ab A ad B locus capax esset videbunt, notabunt opinionem suam ac aliorum, ac ita a C ad D etc. Quot falcatorum prata, modo eodem, ac etiam, vineae quot fossorum. 7. Pro capienda experientia, quantum terrae spatium metreta una Posoniensi inseminetur, probari coram omnibus potest, ut convincantur injuriam non fieri. Probavimus in planitie ac terra bona, orgiae 32 in longitudine, 19 in latitudine, adeoque orgiae quadratae 741 metreta una fuerunt inseminatae. 8. Post peractam oculatam summa indicatorum pagi cujuslibet ducenda prouti et oculatarum. In quanto hac superaverint indictationem, illud addendum veniet cum expressione, praemissae possessioni metretae Posoniensis in terris possessionatis, 300 vel N. N., in desertis N., in exstirpatitiis N. ultra indictatas addendum. In pratis falcatores N., in vineis fossores N. N. silvis jugera N., pallisectionum currus N. Ex connumeratione boves etc. N. N., alvearia etc. Si vero ex viri cujuspiam revelatione, id quoque erit significandum et exprimendum, aut alia ratione. 9. Ubi vineae ad pagos non sunt, sed suis distinctae montibus, penes dominia fiat oculuta et montes, atque ideo exprimendum erit, v. g. quia vineae in diversis jacerent montibus ac promiscue, tam ab intraneis quam extraneis possiderentur, ideo ex oculata montium omnibus insimul in hocce dominio vel bonis etc. adduntur fossores N. N. 10. Oculare vineas moraliter quasi est impossibile, praecipue foliosis arboribus vitibus. Ideo ubi sunt magistri montium, illi serio et sub juramento examinandi. 2do. Ex numero vel juris montani vel decimae si resciri potest ab officialibus vel subditis metienda proportio vineae. 3tio. Si qua arte obtineri possunt regestra dominalia. 4to. Combinatione indictatorum fossorum, oneris et procreationis. Et in fine ex quocunque capite oculata est addita, exprimendum. Si vero nullatenus haberi posset notitia, hoc ipsum exprimendum. 11. Difficultates si quae occurrerint notandae et unanimi opinione et votis illis prospiciendum. 12. Si ubi calcaturae fuerint, inserendum.

Sub his ergo ideis partim per dominum Ballog allatis, et quidem a potiori, partim conclusis, Ludbregini incoatum die 6. Augusti opus. Inde continuatum Bukovecz, Nagy Attak, Gielekovecz (sunt loca stationum nostrarum, ex quibus vicina assumebantur et conscribebantur), Kuzminecz, Rasziuja, Szlanje, Toplicza capituli in quantum est comitatus Crisiensis. Atque hic districtum Podravanum absolvimus. | [pg. 231.] Tum ejusdem comitatus districtum alium, stationes figendo in Novimaroff, Szudovecz, Reka, Guscherovecz, Kalnik, Tkalecz, Lourechina, Gradecz, Dombra, Monte Claudio, Rakovecz, Biszagh, quo loco comitatum Crisiensem die 26. Oc-

tobris anni 1754. conscribendo absolvimus. Occasione autem conscriptionis hujus comitatus occurrere sequentia.

(Raffaii praepotentiae.) 1. In Raszinja contentio intra dominum Kercselich et dominum Raffay. Hic quia plenipotentiarius fuisset Erdoedianus occultus, pagos Erdoedianos alleviatos volebat. Hinc quia pago Martinich Erdoediano metretas 40 adjiciendas idem canonicus retulisset et invenisset, adhuc in Kuzminecz viis omnibus disponebat oculantem ut praescinderet. Et licet is se non posse respondisset, correctum tamen ad 20 metretas est, Raffajo decoquere nequeunte. Quare cum ad Raszinjam ventum fuisset, et idem canonicus pagum Grossichianum Czvetkovecz ibidem oculasset ac ultra indictata nil addi posse retulisset, idem dominus Raffay odii in familiam Erdoedianam et interessentiae erga Grossichium arguit, suam ac suorum enarrans potentiam, at indiscreto plane modo tractans canonicum. Is novam poscit ocultam instar reambulationis metalium, quia cum vicinorum interventu missus vicecomes Petkovich adinvenit pago Czvetkovecz addi nil posse amplius, et terras per dominum Raffay revelatas pro eorundem terris nullatenus ipsorum esse, sed allodiales dominii Raszinja. 2. Kuzmincenses vineas occultavisse, non minus testimonio ejusdem domini Raffay, quod idem dixisset subditorum Raszinensium esse plagam unam terrarum arabilium, quae erant tamen revera Kuzmincensium ad metretas Posonienses circa 300, prouti ex confrontatione vicinorum et Kuzmincensium confessione repertum est, et ipsius villici Erdoediani, quod ita instructus fuisset a plenipotentiario. Quare uti rem hanc gravissime dominus Raffay apprehendit, ac pro summa sui confusione accepit, ita in me quaequae evomuit, statimque domino vicebano Joanni Rauch, protonotario Adamo Naisich, et Joanni Busan, suo avunculo, scripsit. Et si hoc opus steterit, caput apposuit, et conscriptores, praecipue dominum Kercselich et Petkovich immo et praesidem, comitem Patachich, diurnum nunquam habituros promisit, quod tantam confusionem eidem causaverint. Ira fecit eum multa fari et arcaniora prodere, quod ipse quartus sit, penes quos regnum staret, sitque missus pro gubernatore et regula omnium, et scire me debere ac ipsi comiti Patachich, si volo, dicere, in manu ipsius et praemissorum suorum magnates omniaque stare | [pg. 232.] et nos ita agere debere, ut illi volunt. Ipsos prostravisse clerum, magnatem baronem Patachich, quod iisdem saepius respondisset, exturbasse ab officiis, locumtenentem talem procurasse, quem regerent. Cancellarium Hungariae superasse, pluraque talia. Neque illi pro Erdoedio esse sed pro domino Busan, qui postremam fumationem fecisset, atque nos sic operari debere, ut is salvetur. Dein Montem Claudium semper ingeminabat, quid ex eo futurum est, quod viri divites inde facti, plurimaque talia, uti habendum non esse respectum nisi servientium. Hinc quorum subditi erant gravandi insinuabat, nempe comitis Draskovich, quia praemissis 4, uti nollet. 2. Auersperg, episcopales, capitulares, atque hunc in finem me fuisse in conscriptorem electum, quod viderent, mihi nec episcopum nec capitulum amicari. Nunc vero esse sibi modum, ut et illos accendat magis et nobiles a me reddat alienos. Aliaque ex ira plurima et incautissime. Quibus adeo me commoverat, ut nec edere potuerim, tantos considerans labyrinthos et ex parte alia Deum metuens. Quare abire volebam illico, at alii me rogabant, continebant, quod rem publicam fieri oporteret. Hinc mansi ego, at dominus

Raffay praetextu laborum comitatus, reipsa vero ad instillandum in me et conscriptores odium, docendumque, qua arte eludere debeant vel possint, effectus uti haec omnia confirmavit. Szlanjâ die 27. Augusti abiit, adveniente domini comitis locumtenentis paulo post epistola, pro domino Raffay, judlium comitatus Varasdinensis, dominum Georgium Konczer pro conscriptore constitui. 2do. Topliczae dominum Ballog febribus fuisse correptum ex indefessis laboribus. Fatendum enim, nos operis fuisse sine hoc magistro incapaces. Quare Varasdinum ad curandam valetudinem concessit, ubi diuturno morbo et ad extrema gravatus sub Octobris initium aulae indultu Posonium rediit, ibidem tota fere hyeme infirmus. Diurnum illi solutum est, praeterea nihil, quia cum domino Raffay non convenisset. Vir sane insignis et qui, cum timore admissus, cum amore rediit. Priora testantur, providum fuisse ac majorem patriae habuisse zelum, atque quatvor illas columnas, utpote qui cavenda demonstravit praejudicia et pericula aperuit, quamvis redargutus, quod opus Busanii (cujus ideae illae fuere) vellicare et disputare praesumpserit. 3tio. Possessionum Opatovecz et Glogoncza contumacia prodiit, quorum primi nullatenus, posteriores post mandata colonelli regiminis Crisiensis baronis Ignatii a Lalersperg mandata, primo in Tkalecz conscripti sunt. Causa contumaciae fuit, quod ad generalatum accedere vellent, tam quam terras plures et beneficia signanter lignationis et glandinationis inde habentes. | [pg. 233.] 4to. Cum ad Montem Claudium ventum fuisset per Chasmam, dominus Raffay conscriptoribus Chasmae obviavit, et dum ad Montem Claudium ventum fuisset, neque provisum de quarteriis, comes Patachich pro iisdem, ubi provisa sunt, interrogare cepit. Ob praesentiam domini Raffay tacentibus omnibus, cum id ursisset comes, oggerendo dudum jam significatum fuisse officialibus conscriptorum adventum, nec conveniens esse, ut in aperto tamdiu morentur, tandem dominus Raffay efferbuit, factusque sui impotens in rixas prorupit, exaggerando, quomodo is absque omni suae personae respectu praesumpsisset, illius in Raven spanum concutere per oculatas in bonis domini Raffay, ipse exire cum domino judlium Konczer, cum illi soli illas credere potuisset. Repetiit quoque illa, quae in Raszinja domino Kerselich oggesserat. Tandem, scire debere comitem, actum hunc primum ac ultimum esse, quem ille nomine publici gerit vel geret. Ad quae magna admiratione omnium a Raffajo oggesta comes Patachich nil aliud reposuit, quam se missum esse ad conscribendum, non ad rixandum. Hinc declarari petiit, an velint admittere conscriptionem aut se eidem opponant, et an assignaturi sint vel non quarteria. Et tunc ad ipsam arcem admissi. Dies alter, nempe 27. Septembris, in clamore abiit, urgente populo, ut declaretur, quid et quales sint coloni vel decimalistae. Quod cum officiales noluissent, ne tardetur conscriptio, sub nomine „hominum Montis Claudii“ conscripti sunt. Erant autem magna lamenta populi. Et idem ad fallendum instructus, sed quia non bene, ideo summae contradictiones obvenere. Praeterea animalia deprachensa, celata terrena aliaque plurima consilio et mandato officialium. Hinc incommoditates summae hic loci causatae sunt, et ex his, uti postea et anno sequenti videbitur, rixae magnae. N. B. Lege et combina cum iis, quae fol. 313., 314. et 315. scribuntur.

(Jubente aula, conscriptores mittunt Viennam opus.) 5to. Cum in Rakovecz fuissemus, accepimus mandata duo. Primum de submittendis Vien-

nam ex opere conscriptionali aliquot possessionibus, ut videatur. num bene procedat conscriptio. Ad quod (quia et opinio exigebatur, qui pagi describendi forent) data quoad possessiones opinione respondimus, actuario opus esse, cum sine retardatione operis describi non possit. Comes itaque locumtenens tanquam plenipotentiatus quaerendum quempiam pro actuario imponit et assumendi dat provinciam. Rescriptum, quod a quo talis solvetur? Quis cartham aliaque dabit? Nec esse conscriptoribus, quem adhibeant. Respondit comes, se stare pro salario. Interim commendat quempiam, a domino Ballog Varasdini relictum. Morabatur autem Ludbregini comes. [pg. 234.] Quare comes Patachich, acceptis libris conscriptionis, ad eum ex Rakovecz profectus est, ut narret quae ex Raffay audita fuere, nec locumtenenti tutum esse sine praemissorum quatvor assensu tanquam regnum constituentium quidpiam disponere, aliaque omnia. Quibus auditis et visis, locumtenens volebat terniones penes se relinquendos, ut per suos describantur. At duo in contrarium objecta a Patachich 1. quod sine directione cujuspiam conscriptorum opus nunquam purizabitur, 2. quod mandatum fuisset regium, terniones absoluto comitatu sigillandos venire neque ulli exhibendos nisi absoluto opere. Quare fieri non posse, ut comiti locumtenenti relinquantur. Igitur ut voluntati regiae satisfiat, possessiones Ludbreg, Raszinja, Kys Attak, Popov Dol ad Kalnik, et Supanecz describendas ab ipsis conscriptoribus veniri, dein Viennam mittendas. Ideo autem praemissae electae, quod ex iis, tanquam in diversis locis sitis, universa facile appareant. Quod et praestitum. — Ex privatis amicorum epistolis observantes conscriptores, domino Raffay odia in eosdem comparare non cessante, ne onus purizationis ipsis imponatur, pro actuario urgere locumtenentem non destiterunt, praecipue descriptis et submissis suprafatis possessionibus. Qui etiam ad Topliczam praefatum domini Ballog amanuensem submiserat, sed quia sine salario, cartha, occasione sive commoditate sequendi conscriptores, ideo Ludbreginum remissus est. Scripserat enim comes locumtenens, ut nos cum eodem conveniamus, quod is pro ejus stet salario, cum tantum onus nobis imponi non posset. nec sit impositum.

(Furerii Vienna submissi pro viis videndis.) Aliud banale mandatum fuerat, ut dominus vicecomes Petkovich, quia lingvae gnarus germanicae, Vienna submissos regios furerios pro videndis viis, per quas Sua Majestas foret transitura, item quarteriis in quibus moratura, deduceret, si tamen in opere conscriptionali necessarius non esset. Igitur per dominum vicebanum evocatur Petkovich et tum, dum jam furerii Zagrabiae fuissent. Qua re clam per amicos insinuata, Petkovich deprecatus est functionem. 1. Quod sua banalis excellentia vel dominus Raffay, qui domi esset, vel Petkovich proponeret. 2. Quod sub conditione, si in opere conscriptionali etc., foret autem necessarius tum propter descriptionem praemissarum quinque possessionum, quae Viennam submitti jubentur, cum conscriptionis continuationem, quia dominus Konczer abiverat ex Monte Claudio causa mortis uxoris suae, quam sisti oportuisset, ubi tamen sine regia facultate sisti nequiret. 3. Quod plures essent, qui eosdem dominos furerios comitarentur. Accedebant et privatae rationes. 1. Quod fatigium Petkovichio solutum non fuisset pro more, nec erat quaevis mercedis habendae mentio. 2. Quod pro ipsis fureriis non scriberetur, unde provisio facienda? sed ut ita provideantur, ut decet furerios regios quoad omnia. 3. Quod defectus sibi

tanquam ductori adscribendos evitare voluerit. | [pg. 235.] Quare domino Petkovich venire nequeunte, dominus Busan eosdem duxit, ac nescio qua politica uti volens, iisdem incongrue prospectum voluit et providit fundamento eo, ut hac ratione persvaderent, ne Majestas Sua sacratissima veniat. Hinc et Crisium eos adducendo reliquit solos, quod iidem gravius tulerunt et questi sunt tam Viennae quam Ludbregini apud locumtenentem, qui eosdem medio secretarii sui Mathiae Plovanich ad regalem viam miserat. Sed nescio cujus factum consilio, ut per saxa et vias devias ducerentur. Abivere per Hungariam Varasdino. Questique de inhumanitate sunt ac indispositionibus Croatiae, quin retulerint indubie, vota illa Croatarum esse, ne Croatiam regia Majestas videat.

Aegrius Viennae accepit comes banus facta ejusmodi et quaerens, cur ita accidisset, ut confletur vicecomiti Petkovich invidia, domini Raffay consilio culpa in eum lata, quod is nempe non iverit, et ita bani ordinationibus, vicebani et domini comitis locumtenentis neglexerit epistolam. Accepit Varasdini comitis bani et locumtenentis objurgatorias epistolas vicecomes, sed is pro rei veritate bano respondit. 1. Ordines transgressum banales non fuisse, quia opere conscriptionali impediebatur 2. Neminem in toto regno aptius mitti potuisse ac dominum Busan tanquam regni exactorem et cassam prae manibus habentem. Si igitur is sic prospexit praefatis fureriis, unde dominus Petkovich prospicere potuisset? Submisit copias suarum epistolarum. 3. Si privatae quoque facultates metiantur,. Busanium prae Petkovichio capaciorem esse ad ipsis serviendum. 4. Si et is ivisset, sic operari debuisset uti Busan, nam ab eo accipienda fuisset instructio. 5. Talem esse in regno abusum, ut licet per banum locumtenentem quispiam ordinetur, si tamen ab aliquibus ex regno hoc non fiat vel probetur, mercede laboris carere, uti in se ipso fuisset expertus, dum 1751. ad generalem Kheill jussu suae excellentiae et comitis eotum locumtenentis trimestri integro famulatus fuisset. Laboris tamen sui mercedem nullam accepit, quod dispositus per quosdam non fuisset, licet a comite locumtenente submissus et ordinatus. Exorata tandem intermittendae conscriptionis facultas in Decembri est, absolutoque districtu uno, nempe Cisdravano seu Varasdiensi, die 15. Decembris dissoluta est. Acta conscriptionis cum cista ad archivum regni deponenda offerebantur domino Busan, sed, eo recipere nolente, apud praesidem, comitem nempe Joannem Patachich, remanserunt.

[pg. 236.] Superius descriptae a folio 204. regni congregationi 27. Maji Zagrabiae incoatae addendum.

1. *(Klobusiczki comites.)* Barones hactenus Klobusiczki, videlicet Franciscum archiepiscopum Colocensem antea Zagrabiensem, item fratres hujus Antonium supremum comitem comitatus Zempliniensis hujusque filium Antonium, Stephanum archiepiscopi fratrem alterum, atque Stephani hujus duos filios in comites esse publicatos et in Sclavonia inarticulatos articulo 2.

2. *(Cur episcopi Hungariae actuales intimi consiliarii.)* Paulo Nenadovich archiepiscopo Graeci ritus non unitorum adeoque schismatico, qui prius erat episcopus Placzkensis, characterem actualis intimi consiliarii fuisse collatum publicatumque. Et quia cancellarius Hungariae comes de Nadasd promoti indignitatem variis ex causis, etiam Nenadovichii criminalibus processibus et ejusdem ad mortem condemnatione, qua eliberatus fuit per susceptos post fugam ordines, schismatis item per characterem

talem confirmationem (quia ante Nenadovich nemo Carlovicensium archiepiscoporum hoc fuit insignitus charactere), ideo episcopis Hungariae omnibus scriptum fuit, ut characterem actualis intimi consiliarii peterent acciperentque. Hac occasione Zagrabiensis Franciscus Thauszy, Syrmiensis Gyvovich, aliique omnes, dempto unico soloque Bosnensi episcopo Josepho Chiolnich, charactere actualis intimi consiliarii sunt insigniti.

3. Armales Georgii Chernolatecz, capitanei cohortis equestris, publicatae sunt.

4. *(Qualiter approbandi libri.)* Renovata fuit constitutio Carolina de libris pure asceticis, catecheticis et theologicis, ab ecclesiasticis censoribus revidendis, aliis autem omnibus, politicis, historicis per jurisdictionem loci approbandis inarticulata articulo 16.

5. Supplicatum Suae Majestati, ut dimensio geometrica per generalatum Varasdinensem in vicinis dominorum terrestrium locis, ne regno praejudicet, cum eorundem dominorum terrestrium interventu perageretur.

Josephi Liubetich ex Domagovich nobilitas recognoscitur.

(Nota bene.) Hujus anni mense Octobri per patrem Franciscum Remigium, Capucinum provinciae Austriae, Lepoglavam ad exilium et arestum adductus est dominus baro de Wiesenhütter, vir capax et idoneus. Iste Hollandus esse perhibetur. Viennam appulit copiosiore cum aere. Pompam fecit majorem, splendorem, luxum. Primo ad gratiam domini baronis Bartensteyn eam introivit, ut per ipsum aulae et reginae innotuerit, dominia quaedam in Austria emerit. Reginae ad coronationem Bohemiae regni Pragam 174 .. proficiscenti tercentis fl. milibus succurrit. quin praedicti Bartensteyn filiam uxorem nactus est, habuitque promissam sibi bancalitatis post mortem Kinszki in officio praesidis accomodationem aut commercialis consilii erigendi praesidium. Ad invidiam ministerii Viennensis luxum fovit Viennae. Tergestum pro capitaneo missus fuerat. Mortuo Kinszki, bancalitatis praeside, cum officium hoc vigore promissorum et assecurationis reginae exigeret, invidia ministerii, quod exter esset et ignotus, pro dissipatore est descriptus et a socero accusatus. Hinc Rudolphus Codeck (sic) praesidio bancalitatis fuit decoratus. Quo facto ipse | [pg. 237.] cum ministerio Viennensi maledicere non cessaret et cumprimis Codekio ob casum ad Genuam, murmurando etiam contra reginam, post sententiam sub praetextu dissipatoris, dataque bona sua ad curam et administrationem soceri, eidemque baroni Weisenhütten sequestro imposito, consilio domini comitis Caroli de Batthyan Lepoglavam ad exilium missus est. Viennae morte ejus studiose vulgata et funerabilus celebratis ac ad speciem sepultura apud Minoritas, licitatione dein rerum suarum peracta. Lepoglavae idem jam in annum decimum degit. Servat per Europam totam correspondentias. Comitis titulos sibi vel usurpavit, qua exul vel obtinuerit, nescio. Qua exul comitem de Ciociochow ex Polonia se dixit, quin ex familia Konszki descendentem se praetendit, uti sua ad me data epistola evinceret, (quam hic adnectere volui sub AA.)[1]

---

[1] U tom pismu, koje ovdje izostavljamo, potpis je: comes de Siéciochow.

Annus domini 1755.

[pg. 238.] Fatalis hic plane annus Sclavoniae accidit ab universalibus et communibus prope tumultibus, ut nil nisi hi describendi veniant, adeoque dissensiones animorum, contentiones, odia atque horum effectus.

(Regni congregatio. Difficultates propositae a conscriptoribus.) Primis illico Januarii mensis diebus, nempe 2. Januarii, regni, ut vocamus, congregatio Zagrabiae est habita. Lecta promulgataque mandata plura regia, ac inter caetera illud, quo conscriptionis methodus a principe probabatur. Et quia conscriptores ipsi difficultates plures scripto proposuissent, uti: an ignobiles cum nobilibus uxorati et jure uxoreo bona possidentes conscribi debeant? an item in possessionibus nobilium unius sessionis degentes et olim nobilibus succedentes, quamvis ipsi nobiles non essent sed notorie rustici, qualium elenchum a se comperti produxerunt etc. Quoad modum item, uti quoad occultatores animalium, qua ratione providendum? Pluraque talia. Demum ut descriptioni provideatur operis. Ac tandem verbo, postquam relationem scripto fecissent, quandoquidem praevie dominus Raffay sinistre omnes informasset et falsitates praecipue contra comitem Patachich de gesta per eum tyrannide jubentem rusticos in forficum cuspidibus acutis flectere, et mille talia divulgasset, profectus ab avunculo Busan, protonotario Naisich ac reliquis.

(Tumultus I. *in examine conscriptionis.)* Sub praesidio comitis Christophori Orsich deputatio constituta, quae conscriptionis opus examinet. Conventum in Orsichiana domo. Ac licet secundum instructionis datae puncta examinare commissionem oportuisset et conscriptores audire, praecipue postquam approbatum a regia Majestate viderunt opus, ad haec nihilominus nunquam condescensum, sed in clamoribus et disputationibus vocum terminorumque res posita tota erat, uti emporii etc. Et si quidpiam respondebatur, maledictiones a protonotario et imprecationes objiciebantur et reponebantur. Tandem Raffajo cum officialibus Erdoedianis opus examini datum, qui unum hoc observarunt, Montem Claudium praegravatum esse, deduxeruntque non pro veritate sed lubitu suorumque spargamentorum confirmatione, quod volebant. Conscriptores non auditi, hinc opus de se obscurum nec intellectum. Quare modus ille protonotarii et Raffaii ac Busanii observatus, uti probari a prudentioribus non potuit, sic magnas causavit animorum abalienationes. Viderunt enim illi ipsi, quorum non intererat, quam sibi arrogarent potentiam, hominesque nosse coeperunt, et magnates praecipue, dum 1. non auditis conscriptoribus pro lubitu suo comitem Patachich, canonicum Kercselich, vicecomitem Petkovich mercede, prius sive anno superiore attributa et definita, privarunt. | [pg. 239.] 2. Onus describendi operis iisdem imposuerunt. Domino autem Josepho Raffay diurna ejus exsoluta fuere, cum carthae per eum insumptae et cistae factae persolutione. Qua ex re, uti omnibus apparuit interessentia, ita tam magnates quam et nobiles alii urgere non cessabant damnatos conscriptores, ne rem hanc negligerent. Isti itaque compilato opere et fusa rei totius deductione una cum erroribus, dum pro indicta ad sequentem diem congregatione, monente et clam nuntiante ipso comite locumtenente, opus repraesentare volunt pro hora nona, uti locumtenens monuerat. Mane circa horam 7. quibusdam duntaxat ad domum regnicolarem venientibus pure ad non au-

diendam hanc conscriptorum replicam, congregatio sine actorum perlectione dissoluta est ob auditos in generalatu Varasdinensi tumultus, ipsaque banalis tabula dissoluta. Et dum replicam comes conscriptionis praeses Patachich ad locumtenentem tulisset, prouti is monuerat, dissolutam esse congregationem intelligit. Replicam tamen accepit, ac semet Bano et aulae missurum spopondit. Quia vero ipse ex aliorum et praecipue protonotarii ac Busanii regebatur consiliis, ideo conscriptorum replicam suppressit. nec exmisit nisi regnicolarem illam. De hac congregatione vide infra pg. 335.

(Supprimit locumtenens replicam conscriptorum, clam solvit congregationem, et alia.) Urgebantur clam conscriptores a magnatibus potioribusque nobilibus, ut suppressam a locumtenente replicam Suae Majestati exmitterent. Sed comes praeses Patachich flecti eo non potuit. Quare privative ad comitem cancellarium submissa extitit. Dein per Kleffeldium. qui mense Januario Viennam iverat, Suae Majestati fuit exhibita, Kleffeldio sive per se sive per alios modos omnes Suae Majestati detegente, quibus locumtenens regeret. Sane hinc maximum summumque in Augustissima natum est contra locumtenentis gubernationem praejudicium. dum opus conscriptionis a se approbatum, et a quo solutio tot militum in alleviamen aerarii regii exspectabatur, officialibus plane Erdoedianis examinandum praebuit. Conscriptores non audivit, tres convicit, Raffajo remunerato. Replicam eorum a se commissam in publico non legit, furtive ut reus congregationem dissolvit. assignatam sibi replicam Suae Majestati non exmisit. at supressit. Nec contra eum tantum, sed et contra Raffium[1] vicebanum (qui tamen hac in re partem non habuit) Raffajum. et Busanium.

Kleffeldii expositionem et praesentationem suis viis factam (qua dicebat, se vera circa reformationem confiniorum et modum solutionis eorum praesentasse. ac ne prodeat veritas, ideo sic agi cum conscriptoribus) sustinebant | [pg. 240.] clam comes generalis Draskovich, baro Stephanus Patachich et bancalitatis plenipotentiarius dominus Joannes Jursich. scriptis eatenus litteris ad bancalitatis praesidem, ut viderent pro bonis bancalibus maritimis, quae hac ratione ultro praegraviis subjecta manebunt, describens, rem totam 4 hominum potentia actam. Submisit autem replicam ipsam Jursich bancalitati, quam ille a locumtenente medio secretarii ejus. Matthiae Plovanich, acceperat descripsitque. Et ab eodem domino Jursich habuit Kleffeldius. Fateor. rogatum me ab utroque fuisse pro eadem. sed neque contra reliquorum conscriptorum praescitum eam rogantibus dedissem. neque. quamvis ejusdem compilator. illam habui. quia prae manibus comitis Joannis Patachich remanserat. ut et nunc ea caream. — Interim quemadmodum apud Suam Majestatem locumtenenti et suprascriptis nota remansit. ita. proponente procul dubio Sua Majestate comiti Carolo Batthyanio bano res has et defectus atque eandem replicam fors exhibente. apud Batthyanianam familiam nota mei. Balthasaris Kercselich. (Deum testor hominesque. si reus sum) remansit. (Consiliario namque Koller. an ex episcopi Zagrabiensis spiritu aut aliunde. Batthyanio referente, me tale opus medio cancellarii misisse ad principem.[2] remansit. quia eidem credidit

[1] Rauch.

[2] Pisac ima sa strane „remansit quia“ ali taj dodatak nam je ostao nerazumljiv.

seseque, ut infra, vindicavit. Episcopus autem cum locumtenente ipso rumorem hunc etiam per regnum divulgare non neglexit, me nempe uniuniversa ad aulam perscribere. Parcat Deus et tot culpas indulgeat, quia hoc nec regina nec ullus valebi agnoscere. Et si is fuissem, protectionem ab aula sperassem, sicuti et alii eam obtinuerunt, immo tanquam benemeriti ab aula promoti elevatique sunt. — Ob tumultum dixi generalatus Varasdinensis dissoluta est et banalis tabula et congregatio. Qua ex causa comes locumtenens Petriniam concessit, ne, ut metus erat, confinia banalia semet cum generalatu conjungerent, invigilaturus.

(Tumultus II. *Generalatus Varasdinensis cum suis circumstantiis.)* Caeterum de generalatus illius tumultu haec sunt. Die 7. Januarii anni hujus exigentibus jussu generalis Gvicciardi officialibus pro mondura pecunias, homines palam sese opposuerunt et quidem in Crisiensi regimine. Res haec colonello Crisiensi libero baroni Ignatio a Lalersperg a fratre meo Josepho Kerckelich, ibi, ut vocant, majori locumtenente capitanei, ductis secum pluribus hominibus relata extitit. At colonellus referentem redarguit minatis compedibus, et redire confestim jussit, atque ad 20. diem Januarii incassare pecunias praecepit, populique oppositionem figmenta officialium voluit. Frater igitur | [pg. 241.] meus, accepto ab amicis vale et mortis suae praeco, rediit Ternoviticzam, convocatoque populo, jussa generalis et colonelli eisdem exposuit, provocans semet ad eos, qui secum ad colonellum iverant. Quibus nil respondentibus, consilia continua apud capitaneum Petrum Liubojevich agitabantur, ac tandem ut pro die illa 20. Januarii totius generalatus homines ad locum Szeverin, ubi schismaticorum episcopus cum conventu esset, eorundemque conservantur privilegia, ductis secum officialibus convenirent, apud Liubojevich conclusum et per pagos generalatus promulgatum extitit. Propinquiores ad constitutum adfuere diem, remotiores comparebant tardius. Die nihilominus 20. Januarii ignis per generalatum totum arsit, in capiendis videlicet officialibus, quorum plurimi, vel observantes vel privatim de periculo edocti, aufugerant, praecipue autem ii, qui remotiores a Szeverin fuerunt. Ducti attamen plures officialium eo sunt die 22. et 23. Januarii, et quoscunque Liubojevich factionis caput trucidandos voluit, trucidati fuere.

(Officiales occisi per tumultuantes.) Hos inter misere fustibus et sclopporum manubriis trucidatos fuere capitaneus Buzjakovich, majores laitinantii Josephus Kereselich (antea Ternoviticzae patri Franciscano Quirino Horvath generaliter confessus et sanctissimo viatico refectus, testamento condito etiam), laitinantius item Cedjak, wohmester (sic) laitinant Komogovich cum quodam vigiliarum praefecto, utpote primi adducti, quorum ibi cadavera amplius quindecim diebus jacuerunt intra tumultuantes. Capitaneus Habianecz vitam annulo redemit et Schaider duobus milibus, quos ei debebat Liubojevich. Ab eodem accidit haec strages 23. Januarii in Szeverin, schismatico episcopo praesente, ac anathema in suae sectae homines faciente, si ipsi occidant officiales, romano autem catholicos, tanquam sibi non subjectos, se impedire non posse, quod vellent facerent, ipse attamen, absoluta visaque strage, biduo post Kostaniczam est profectus.

(Dilapsi ultro citroque officiales.) Primi hi, qui ducti erant, trucidati sunt, alii, intellecta strage, fugerunt omnes. Colonellus Crisiensis Lalersperg cum vicecolonello Mikassinovich Valacho per devia montis Kalnik Peto-

vium, relicto praesidio, aufugerunt. Alii alio. Generalis Capronceensis Gvicciardi Capronczae in praesidio remansit, dimissis praesidiariis et ad jussa Liubojevichii | [pg. 242.] carceratis omnibus, qui detinebantur, praecipue autem capitaneo, alias romano-catholico, Martinovich, qui ultra annum in carceribus detinebatur, quem, ad se venientem, suum fecit secretarium Colonellus quoque sancti Georgii Brentano; cum officialibus ad se venientibus, ac una compagnia, a Sua Majestate postea remunerata, in praesidio remanserunt illudque servarunt, credebatur enim occupaturos praesidia omnia. Gvicciardi jussis mandatisque, quae ex Szeverin accipiebat, sese accomodabat et talia exequebatur. Officiales, ultro citroque dispersi et dilapsi, quaerebantur ab insanis, res ipsorum direptae, quorundam uti capitanei Merzliak et Katinchich combustae, injuriae verbo illis modis omnibus irrogatae. Venerant quidam Zagrabiam aliasque regni partes, sed quia quaererentur, ne quid mali accidat regno, in conferentia conclusum fuerat, ut Samoborinum sese omnes reciperent, quoadusque cesset persecutio aut a Sua Majestate provideatur.

Neque solum in officiales fuit odium, sed in parochos catholicos etiam, quos fugere oportuit et tutiora petere. Sane parochus sanctae Magdalenae Vuchetich fuga manus eorum vix evasit, parochus item in Pittomacha Szeverinszki etc. Monduram regiam in frustra posuerant, signa in petasis deposuerunt rebelles, verbo pro suo vixerunt lubitu. — In Szeverin praeside Liubojevich (qui ne caput habeatur tumultus, ad diem 20. Januarii sese vi deportari a plebe fecerat et sub minis mortis pro praeside eligi) acta continuo consilia et conventus. Singulorum pagorum knezii assidere jussi. Vocatus etiam e regno Stephanus Domjanich et universorum consiliorum particeps atque revisor censorque scriptorum. Imposita gravis contributio singulis pro necessitate praesenti et ablegatis Viennam ituris. Quinque lecti oratores (quorum caput rudis licet Liubojevich) et Viennam submissi pro exoranda apud principem gratia et proponendis eorum gravaminibus, quae maxima erant in officialium excessibus.

(Beckius exmissus ad tumultuantes.) Appulerat Viennam colonellus baro Beck (erat regiminis Gradiscani colonellus) ipseque a caesare ad rebelles hos causa potissimum praesidiorum et officialium exmittitur pro quapiam in antecessum informatione. Mikassinovich, rei totius conscius, ob processum, quem cum Liubojevich sub Petazzio et Mitrovszkio habuit, et qui voluntate aulae ad Gvicciardium fuit devolutus, ac in nulla spe boni pro se exitus ob populum Liubojevichio inclinatum et penes illum attestantem, occasionem optimam | [pg. 243.] praepotentis sibi Liubojevich perdendi conspicatus, Beckium informat et causam totam Liubojevichium esse detegit, tum 2., ut apostata Romano-catholicus, ex parte populi motum illum esse ob Marchae unitis restitutionem et generalis Petazzi apostolatum, persvadet, seseque Beckio conjungit familiarius, nam alter per alterum promoveri cupiebat, sicuti et accidit. Descendit Szeverinum uterque. Audiendos spondet a clementissimis principibus Beckius, modo I. trucidatos sepeliant officiales, quod praestiterunt etiam, eosdem ad parochiam in Troisztvo deducendo et justa militari modo peragendo. Post mensem hoc licet factum, tamen fudisse eos et praecipue Josephum Kercselich copiosum sangvinem, plures de visu testes retulerunt. II. Officiales dispersos reciperent ac iisdem parerent. III. In praesidiis servarent vigilias et suis Majestatibus fideli-

tatem jurarent. Quibus factis, oratores suos Viennam mitterent. Praestitere haec singula et dispersos officiales quaesiverunt ipsi et conduxerunt, pro suo interim beneplacito iisdem parentes. Vigilias reassumpserunt in praesidiis, et jurata coram Beck Majestatibus fidelitate, oratores post eum Viennam ablegarunt. Beckius ob ista ad dignitatem generalis vigiliarum magistri elevatus est. — Liubojevich orator praecipuus observabatur Viennae ad omnem motum gressumque. Egit satis, ut princeps Saxoniae ab Hildburghausen, confinii illius restaurator, in commissarium nominaretur, sed quia medio Beckii Mikassinovich hoc maxime inculcaverat, ne princeps tanquam Liubojevichii patronus pro commissario exmitteretur, si aula tranquillitatem in generalatu habere cupit, cum bis hactenus Liubojevich caput tumultus fuisset, ideo haec impetrare non potuit.

(Commissio ordinata.) Verum comes a Neuperg, mareschallus omnium senior, atque olim regnantis imperatoris educator, atque ab amisso Belgrado Vienna exul, bello Borussico sub incude existente, hoc praetextu atque hac occasione ex imperio evocatur Viennam et pro praeside commissionis generalatus hujus denominatur, adjunctis eidem generali Beck et alio quodam, item agente Caballin ob | [pg. 244.] lingvae croaticae peritiam, consequenter futurum interpretem, auditoribus duobus et quarteriorum magistro domino Ignatio Funck. Oppidum Kanisa sedes commissionis hujus datum. Commissio duobus provisa erat bataglionibus regulati militis, atque die 24. Aprilis 1755. Kanisae initium accepit. Tumultuantium oratores cum commissariis redivere. — A praeside Neuperg mittitur ad generalatum Liubojevich, qui, evocato ad Szeverin populo, eidem relationem fecit svasitque, ut ad testandam principi obedientiam et fidelitatem, cum vocabuntur, Kanisam pergerent. Illo autem absente, Mikassinovich auditus, acceptisque consiliis suis, expeditus sic est, ut Liubojevichium lateret. Revertitur ad constitutam diem et ducens plures ad comissionem Liubojevich. Moxque ut advenisset, comprachensus, vinculis donatus, et ad custodiam est positus. Eodemque quasi tempore e domo sua ablatae pecuniae, quae 12 milia aureorum esse dicebantur, universaeque scripturae et instrumenta, quae habuit. Haeceve Mikassinovichii consilio acta fuere. Intellecto hoc vulgatoque Liubojevichii casu, populus totus concidit et spem in Mihassinovich totam locavit, qui continuo in generalatu remansit, et viso capitis sui periculo a jussis Mikassinovichii stetit, et, quod voluit, egit fecitque. Itaque 1mo. Contra Liubojevich tanquam extra spem positum fatentur omnes. In ejus domo acta esse mense Novembri prioris anni consilia, produnt, verbo reum omnes faciunt. 2do. In celebri illa interessentiae et praedominii supra Rascianos causa, quae inter Liubojevich et Mikassinovich agebatur, victor fit, ab ore suo habens populum, Mikassinovich, qui et causam tumultus in generalem Carolostadiensem Petazzi derivare ob zelum religionis nimium studebat. 3tio. Quod mirêre, tumultuantem antea plebem sic ad mandata sua habuit, ut ipsi intra se reos proderent, accusarent, caperent, Kanisam ducerent, immo parens filium, et filius patri talismodi obsequium praestaret. Qua re meruit multum Mikassinovich, quod res sine ullis aulae sumptibus, sine contractione majoris militiae accomodata sit. Sed et populus bonus dictus habitusque est, utpote qui necessario vel per Liubojevich seductus vel per officiales aggravatus exstitit, ut ad tumultum iret. Sedit Kanisae trimestri integro commissio, unice in examinibus morata, et

sive pro eruenda veritate sive pro poena minus reis dictabat, plurimos verberibus baculorum afficiendos, plurimisque dati fuere. Ad monstrandum populo affectum officialibus Kanisam, nisi qui vocarentur, venire fuit vetitum ipsique verbis a praeside durius habiti. Tandem absoluto examine, septemdecim morti adjudicati sunt et Kanisae expediti. Liubojevich proscriptus, universis confiscatis, ac in perpetuos damnatus est carceres cum secretario suo et laitinantio Valacho Boichetta. Quibus absolutis, generalis [pg. 245.] mareschallus a Neuperg Capronczam petiit in domo Mikassinovichii hospitatus. Ibi juramento fidelitatis obstrinxit omnes. officiales palam et publice, tanquam indiscretius agentes cum populo, repraehendit et reos quasi totius tumultus dixit. Populo amnistiam promulgavit. Officiales novos dixit et vacantias implevit. Regulas quasdam posuit circa eorum gravamina, uti quoad lignationes, pascuationes, piscationes, silvarum usum, glandinationem, knezios sustulit etc. Atque ita constitutis rebus pacatoque populo, Viennam rediit. ubi officio vicepraesidis consilii aulae bellici statim a suo reditu est insignitus.

(Actum de Marchae receptione.) Quia porro spem totam suam Liubojevich in Carlovaciensi schismatico archiepiscopo ponebat, ideo, quamvis opera sua unitis Marcha restituta fuerit ad habendum pro parte sua in causa cum Mikassinovich habita zelosum generalem Petazzi, in his attamen circumstantiis constitutus Liubojevich populi seditionem ex fide desumebat et huc referebat. officialesque trucidatos ideo esse, quod illi partem majorem in Marchensi merito habuissent. Mikassinovich, qui aegerrime ferebat. se ad resignandam unitis Marcham fuisse destinatum et jussu generalis Petazzi resignatorem. hujus quoque erat sententiae totumque examinari postulavit populum, prouti etiam occasione examinis Kanisiensis fuerat et de hoc interrogatus. Sed plebs ideo semet tumultuasse negabat Quare aliam suscepit viam Mikassinovich ursitque, medio etiam praefati archiepiscopi, quam: Graecorum fidem unitam aut non unitorum sequi vellent. Et quia unitos in privilegiis non compraehendi per emissarios suos populo instillabat, ideo opera sacerdotum schismaticorum se non unitos velle esse Kanisae dicebant et vix 15 reperti fuere, qui unionem semet sequi confessi sunt. Ergo ad impediendum, praetextuatum licet, motivum frequentium tumultuum. Marcham restituendam schismaticis judicabat commissio. Quia autem scivissent, reginam, quae Marcham suo jussu unito recenter attribuisset episcopo, eo vix flectendam, ut factam unito episcopo donationem casset et schismaticis eandem attribuat, praecipue quod ab Hungariae cancellario comite Leopoldo de Nadasd res fidei unitorum et promotae exstiterint et protegerentur, visum commissioni fuerat. episcopum unitorum graeci ritus, reverendissimum quippe Gabrielem Palkovich Kanisam evocare, eumque ad resignandum sponte locum disponere, ut, visa ejusdem spontanea cessione, regina ad resignandam Marcham schismaticis sine scrupulo moveri valeat.

(Episcopi Palkovich pro Marcha repraesentatio.) Comparenti Kanisam Palkovichio Neuperghius proponit primo. ut ad magis merendam reginae gratiam in perarduis his circumstantiis cessionem ultro sponte faceret. Quod quia is se facere non posse reposuisset, res tertio postea die in tota commissione cum eo acta est. Propositumque eidem, cessionem hanc et meritoriam futuram apud principem et necessariam esse; meritoriam, quia

[pg. 246.] sic se princeps expediet a crisi et scrupulis conscientiae: necessariam, quia prospicietur in futurum avertendis tumultibus. Dein non nisi 15 esse, qui semet unitos confessi sunt, hinc cum servitium hoc exigat principis, eundem ad spontaneam cessionem moveri oportere. At Palkovich semet scripto repositurum edixit, neque in re tanti momenti nisi consideratis perpensisque antea bene rebus agere se repentine posse fatus est. Datum illi ergo est triduum, quo scripto mentem suam commissioni aperiret. Igitur is (quemadmodum legi postea, dum Kanisa redivisset mihique datam communicasset responsionem) in haec respondit summaria capita. 1mo. Credi non posse neque deduci legitime, populum ob Marchae justam et legalem unitis restitutionem praesentem movisse tumultum, cum nec in eam irruisset, nec damni quidpiam attulisset, immo patrem Simeonem Bullich inde abire volentem schismaticus plane populus detinuit et vigilias posuit, ne ab insolentibus mali quidpiam loco accederet. Proinde si quispiam eo tumultus praesentis causam trahat, id sine fundamento, nam ex factis et actis intentiones metiri solerent. Quia porro facta schismatici populi in mutata Marcha, patre unito detento, proviso per eosdem, optimam pro unitis et unione voluntatem testarentur, quis ex mala cogitatione haec promanasse asseret? 2do. Si servitium attendatur principis, exigere hoc ipsum, ut in repetitis adeo schismaticorum tumultibus sint intra eos tales, qui motus eorum observent, videant. Quid enim, si unam omnes intentionem haberent, uti sub Leopoldo imperatore acciderat? Et si nil obest reipublicae et principis servitio, quod intra catholicos haeretici maneant in Hungaria, quin et ipsi schismatici, item intra haereticos in Anglia, Imperio, catholici, quid servitio obesse poterit principis, si uniti intra non unitos sive schismaticos commorentur? Et utinam praetensio haec ejiciendorum unitorum servitio magis non obesset principis. Proinde 3tio necessariam haud censeri Marchae resignationem. Sed neque meritoriam, potissimum apud apostolicam reginam, quae resignantem damnare deberet, quod firmas alias 15 numero oves deseruerit, cum tamen Christus pastorem bonum 99 relinquere dicat, ut unam aquirat perditam. Igitur cum perditarum in generalatu major et potior dicatur numerus, ut perditae illae oves ad ovile Christi reducantur, sicuti laborare deberet, ita eo minus spontanee resignare vel has perditas posset. Insuper reginam non sibi sed apostolicae sedi Marcham resignavisse, cum is qua vicarius apostolicus unitorum rebus consuleret, adeoque resignationem petitam a sede apostolica fieri oportere. Ad quam sedem commissionem etiam relegaret, cum meritorium apud reginam esse non credat, si Viennensis aula cum Romano pontifice in religionis hoc merito dissentiret. Hanc Palkovich replicam cum Neuperghio dedisset et is relegisset, tantisper cogitabundus mareschallus gratam sibi esse reponit, rogatque, ne Beckio aut ulli alteri etiam in copia eandem porrigat, sed ad propria abeat et, cum a se vocatus fuerit, tunc redeat. Promisit ei suam omnem operam et benevolentiam. Sed edicente episcopo Palkovich, se vale accepturum a reliquis commissariis dicturumque, replicam suae dedisse excellentiae, consensit. Sed dum Hungariae cancellario semet catenus scripturum dixisset, rationem postulavit. Dicente Palkovichio, quod ab eo dependeret foro, cogitabat tantisper et ut scribere cancellario possit, edixit. [pg. 247.] Quid post haec egerit Neuperghius, ignotum. Ex iis nihilominus, quae subsecuta sunt et a me fidedigne intellecta, conjecturari

fas est, episcopi Palkovich replicam et Mikassinovichio fuisse communicatam, — quia is pro patribus piarum scholarum vocatis causa instruendorum schismaticorum ad commissionem institit, suos iis Capronceuses fundos spondendo, prouti et omnem interea provisionem, quod tamen non est executus, uti et notorium esset et patres Piaristae apud me sunt lamentati, — et aulae indubie ipsi, cum nulla ratione schismaticis data sit, verum fors plane cum scitu Romani pontificis patribus Piaristis, út hac ratione suo obviaretur modo et schismaticis, qui rebelliones ob eum locum fieri dicebant, et reflexionibus Palkovichii demum et reginae fors scrupulis.

(Piaristae introducti in Marcham.) Itaque Augusto mense Capronczam duo venerė Piaristae. Mareschallus Neuperg non evocavit amplius Palkovichium, verum per litteras eidem significavit, Majestatem suam velle, ut Marcha Piaristis resignetur, quare veniret ipse illamque tanquam sub generalatus et consilii bellici jurisdictione patribus consignaret. Ipsi vero futurum cambium. Ille, acceptis his litteris, ad episcopum primo Zagrabiensem, a quibus olim donata unitis fuerat, ob voces, quod „sub generalatus et consilii bellici jurisdictione esset", — sed iste nil se de his scire velle reposuit, — ergo ad cancellarium Viennam recurrit, a quo subintellexit, eam esse Majestatis mentem, sed non esse necessum, ut resignet ipse, verum in ea, qua prius, maneat opinione. Itaque ad repetitas a Neuperg epistolas tandem rescribit Palkovich, se in ea opinione et spe esse, apostolicam principem nihil sibi tanquam innoxio, nihil religioni praejudicaturam aut praejudicare velle, neque sibi constare quidpiam de resignationis voluntate sive sedis apostolicae sive reginae. Haeserunt et relicti Capronczae sunt Piaristae. Tandem bono Stephani Domjanich, Preszeka vocato, titulo cambii Palkovichio resignato existente medio Josephi Ponekovich tricesimatoris Zagrabiensis, Piaristae etiam in Marcham subintrarunt, ac, ut mihi pater Octavianus Piarista retulit, lege ea, quod in erigendo novo praesidio collegium sint habituri, cujus collegii Marcha fundatio est futura, et generalatus ipse tam in Marcha residentiam, quam et in novo praesidio collegium eisdem exstruat. Istud quoque ab eodem patre Octaviano accepi, patres Piaristas provinciae Hungaricae subingredi et locum habere voluisse, promotore patre Baithey, sed in intimo plane consilio fuisse conclusum, ut Austriacae provinciae detur patribus, quod generalatus Austriacorum foret, majoremque fidem locare possit princeps Austriacus in patribus Austriacis quam Hungaris. Utut de hoc sit, Piaristae tenent occuparuntque locum, futuri dehinc aulae speculatores. Primi qui intrarunt, ob lingvam, fuere Bohaemi. | [pg. 248.] Ratio poenae mitioris atque hujus commutationis sequenti eluxit anno, quo bellum incepit Borussicum. Sciebat cum Moscoviae et Galliae foedere enascendum mareschallus a Neuperg, ideo necessitatem militis futuram reginae. Quare leviter castigavit rebelles, et ob protectionem Moscoviae, quae non unitos tuetur, item Galliae et pontificis, qui catholici sunt, ad servandum aequilibrium et erga utramque aulam neutralitate, ratio supradescripta inventa est. Palkovich enim ad congregationem de propaganda fide tanquam apostolicus vicarius scripserat, indubie ejus jussu nuncius Viennae apostolicus partes unitorum defenderit, ut illa tandem salvandi negotii methodus inventa sit et poneretur.

(Gvicciardio succedit Beck ad commandam Varasdinensem.) Generalis Gvicciardi toto tumultus tempore Capronczae degens usque ad ad-

ventum Beckii, a Caproncensibus civibus protectus, praestitis ab iisdem vigiliis, terminata commissione dimissionem petiit et eo velocius obtinuit, quia et ignorasset lingvam et solitudinis amans esset et totius tumultus causa praecipua. Generalis comes Josephus Draskovich spem alebat obtinendi generalatus, tum ob sua antenatorumque merita, tum ob operas recentius locatas in rusticorum alio tumultu. Hinc adhaesit multum Neuperghio, omniaque quaesivit, ut notis potiretur. At generalis Beck provisione interimali Gvicciardio dictus datusque successor. Dicebant ideo interimaliter nominatum, quod omnium generalium foret junior nuperque promotus. Sed ego aliam hujus rei metuo rationem. Video enim eundem generalem Beck Eszekinensi generali Merzio pro brigaderio datum; video novum erigi propinquius Sclavoniae praesidium vel potius locum in Bellovar dictum; reminiscor superius relatorum a patre Octaviano Piarista, suspicorve intentionem aulae eam esse, ut generalatus iste Varasdinensis totus pro Eszekinensi habeatur et evadat fortior, ab adverso banalia, ut vocamus, confinia cum generalatu Carolostadiensi coalescant. Suspicionis meae et illa est ratio, quod generalatum Varasdinensem a generali Beckio ad normam Eszekinensis restaurari videam, et Carolostadiensem ad normam confiniorum banalium, plane etiam in vestitu. An veridica sit suspicio, docebunt ventura tempora. Et si fuerit verificata, uti militaris status per hanc unionem evadet fortior, sic politicus debilior, et utinam non exstingvendus. Sed omissis divinationibus

(Novae dispositiones Beckii et erectio loci Bellovar.) Generalis Caproncensis Beck illico atque redivisset Vienna et generalatus suscepisset curam, ad normam Eszekinensis generalatus disponere incepit omnia, ac in ipsa mondura aequales facere. Officiales in suis districtibus sive compagniis habitare jussit, iisdemque domus exstruere fecit, magnis populi incommodis, dum ob tantos labores nec propriis excolendis sufficientes fuissent et animalibus privarentur. Praeterea intra Szeverin et Racham in loco Bellovar dicto et vocato pro stabalibus habitationes et praesidium instituit, immanibus miserorum hominum fatigiis, quo in loco Piaristas quoque esse oporteret. Exstructaeque sunt plures domus in fine anni hujus et sequentibus, ut Crisio plane transferri stabales paulo post potuerint. Locum hunc non Bellovar, sed Novum Varasdinum vocandum edixit, sub poena plane, si aliter a quopiam vocaretur. Res haec, creditum a plerisque, facta ideo, ut in medio | [pg. 249.] quasi confinii staret stabus motusque Valachorum observaret et praecipue infamem locum illum Szeverin, in quo consilia schismaticorum solent celebrari. Immanibus reginae haec facta sumptibus. Sed ut haec bene vertant cupio, metuo attamen successive id eventurum, quod Rachae, Petriniae et tot aliis evenit praesidiis, Capronczam nempe, commodum alias praesidium, sanctum Georgium, Crisium deserenda desolandaque, Novum Varasdinum sive Bellovar nil habiturum firmitatis, cum aliunde e ligno omnia fiant, consequenter inimicis aperiri viam aliquando ruinandae hujus patriae. In novis his praesidiis nil est firmitatis, vetera corruent et in ruinas ibunt, atque praeter inutiles expensas patria periculo exponitur. Faxint superi, res haec ut eveniant aliter. Interim, uti supra, illa harum rerum mihi videtur ratio, ut generalatus Eszekinensis et Varasdinensis coaleant. — Ultra ista Beckius cassae rationem habuit. Educilla antea omnibus libera sustulit et instituit cauponas,

quarum utile in cassam subintraret. Piscationes, glandinationem, ligna et reliqua quaevis beneficia cassae asseruit. Denique nobiles, aliosque omnes, vineas, terras, foenilia in generalatus jure habentes, taxari fecit, antea enim nil solvebant, talesque taxas cassae applicuit. Nos mirabamur taxas illas a nobilibus sine difficultate deponi, cum nihilominus perpetua fuerit de jure quaestio, et quibusdam anno adhuc 1628. tenuta illa adjudicata, uti et per commissionem 1635. Et qui jure incumbente hactenus vineas aliaque ibi possidebant, nunc per census et taxarum exsolutionem jus generalatus agnoverunt. — Praefatus generalis Beck, ad bona episcopalia Gradecz ad episcopum accedens, cum eodem cambium quoddam confecit, cujus attamen notitiam non habemus. Faxit Deus, ne praejudiciosum aliquando exeat.

(Quae causae et motiva tumultus?) De causa jam et motivo praefati tumultus indagare placet. Levia et minus fundata negligimus, uti et illa, quae in sui defensam tametsi in commissione revelata quidam dixerunt. Nos ex knezio Ternoviticensi, qui Liubojevichii congressibus interfuit, item ex domino Funck capitanei, qui et constanter adhaesit consiliis generalis Gvicciardi et Kanisiensi commissioni interfuit, relationibus, veram tumultus causam hanc fuisse eruimus. — Post translatum Carolostadium generalem Petazzi cum Gvicciardius, eidem inimicus, successisset, antecessoris sui acta factaque damnans, novam aliamque monduram imposuit, populusque eandem in antecessum persolvere debuit et persolvit. Quia vero sacratissima Majestas Sua anno superiore 1754. edixisset, semet Croatiam anno hoc atque Aprili mense visitaturam, et Varasdinensi generalatui fuisset impositum, ut ad Varasdinum excipere Suas Majestates debeat, postquam Gvicciardius intellexisset, Zagrabiensem episcopum splendida quaequae parare, generalem item Josephum Draskovich banderium ornare suum, ut 10 milia fl. in antecessum Viennam mitteret, generalem quoque Carlostadiensem Petazzi ad splendorem comparare et disponere omnia, cogitare coepit, ut in Suae Majestatis obsequium superare possit reliquos. Cum autem generalatus non haberet notitiam, colonellos Capronczam venire jubet. Quibus detegit cogitationes suas, et num necessariis eatenus sumptibus possit provideri. Colonellus Lalersperg, qui praetendebat, cujusvis nosse facultates et totius generalatus scire vires, hunc generalatum uti aliis ditiorem ! [pg. 250.] sic etiam prae reliquis plus facere posse, omnesque subscripsere sententiae. Orta tunc quaestio, immanis impositio novorum horum sumptuum sub quo evulganda praetextu. Censuere quidam, pro rei veritate dicendum populo, talem requiri ad excipiendam unice reginam, esseque tantum eventualem, nec ituram in consequentiam. Generali istud non placuit tanquam ab aula non approbandum, hinc sicuti honor ab honorante promanaret, sic obsequium a vasallo, neque de his scire debere principem. Si autem titulus publicetur, conjicere pronum est, facile ad Augustae perventurum aures, quae offendetur potius, quod et sine illius praescitu talia populo imposita sint. Itaque colonellus Lalersperg proposuit, pecunias illas, quas nuper pro mondura dederunt, in hos sumptus mutari posse, atque titulo mondurae novae, quam in adventu reginae habere singulos oporteret (cum aliunde quaedam ad splendorem generalis addenda ad monduram voluisset), novam contributionem imponi, atque sub eodem titulo et praetextu majus etiam quid imponi posse, ut potius supersit quam desit in tali necessitate pecunia. Ac quia in substantia ad excipiendam reginam res haec esset, u

major haberi possit pecunia, neminem eximi debere judicabat, adeoque ut officiales ipsi a tenutis suis atque terris aeque pendant, stabilitum est. Quia porro Mihaljevich, Mikassinovich, Liubojevich aliique schismaticorum in generalatu possessionati bene fuissent computu deducti, prodiit, per 300 fl. a ditioribus allaturos, e minus habentibus per 80, adeoque majores prodivissent summae. Res ad hunc pedem et systema conclusa est, vocatisque kneziorum praecipuis publicata Decembri mense anni 1754. et officialibus impositum, ut ad 20. Januarii pecunias has extorqueant et incassent. Displicuit vehementer kneziis et officialibus schismaticis, quod nemo plane eorundem ad consilium adhibitus fuerit, et quod ad novitates has traherentur, cum officiales hactenus ab iis, quae habeant, in monduram non contribuerint. Unde Liubojevich capitaneus, cum has res intellexisset, ad generalem Capronczam accessit interrogando, num et officiales monduram habituri sint, aut se ipsos uti hactenus vestient. Bardius accepit a Gvicciardio responsum, utpote se Petazzium non esse, qui cum Liubojevich conferat. Si a se exspectat monduram, aliam exspectare non posse quam illam, quae apud profusz esset. Intellectis his, abiit Liubojevich et quid loquantur de promulgatione generalis knezii, indagare per pagos coepit. Quod ipsum erat indicio, ut ad se veniant. Convenere itaque, ut suprafatus knezius mihi retulit, et ab eo postularunt consilia. Et quia primo illo congressu 12 tantum venissent, reposuit: se capitaneum esse et generalis jussa exsequi debere, illos knezios, quos nationis privilegia tueri oporteret. Consequenter viderent ipsi, an semet rusticos sive contribuentes efficere possint. Neque se respondere posse aliud, quam ut Szeverinum eant. Se cum tota sentire natione et nationalem esse, in exiguis, sicut nec tota esset natio, sic nec se intra exiguos esse nisi capitaneum. Intellexerunt knezii, plures comparere debere, et occasione alia undique confluxerunt. Habito consilio visum est: non nisi a mere romano-catholicis, cum exclusi fuissent Rasciani, sub praetextu mondurae quaeri palliatam contributionem, id quod deducebant tum ex soluta ante mondura nec tamen recepta, cum et responso | [pg. 251.] illo generalis Gvicciardi Liubojevichio dato. Statutum ergo, exacturis officialibus boves, vaccas, filios offerri, et si, urgerent, tanquam excessuosos comprachendi et Szeverinum ad audienda Rascianorum privilegia adduci: postquam Szeverinum convenerit natio, pro Liubojevich exmitti, illumque comprachendi, vi adduci et sub metu mortis, ut qua nationalis regat, imponi: clam tamen a kneziis procurandi aeris moneri singulos tanquam rei necessariae pro ablegatis et Viennensibus necessitatibus. Quid in subsequis duobus actum fuerit congressibus, knezius dicebat se non adstitisse, aut, si adstitit, referre noluit. Iste idem Ternoviticensis knezius Neuperghio Kanisae primus haec superiora prodidit et ab illo sex aureis est donatus. Haec erat ratio et motivum tumultus. Praetextus ad exculpandum factum officialium severitas, Marchae unitis restitutio, privilegiorum neglectus. Ex parte autem Liubojevichii sui a Gvicciardio neglectus et in partes Mikassinovichii generalis propensio.

(Tumultus III. *rusticorum. Descriptio patratorum a tumultuantibus. In tres partes divisi. Tumultus Podravanus.)* Jam ad tumultum III. enarrandum accedimus. Initium hujus in Raven a subditis dominorum Josephi Raffay, Ignatii Kaszner et Wolffgangi Jellachich die 24. Februarii est positum, campanatore Ravensi compulsante atque ad facinus plebem signo

campanae vocante. Ductores temerarios sese fecerunt praefatorum dominorum villici, vulgo spani, praecipuumque titulum accepit quidam Kussich. Hi praetextu stuparum a domina sive uxore domini Raffay ab uxoribus tumultuantium nendarum insurrexerunt, easdem stupas primo comburendo, tum per nobilium curias excurrendo et easdem spoliando vinumque perpotando, curias praefatorum dominorum ipsas cum accessoriis aedificiis incenderunt atque in favillas redegerunt, vix semet salvante domino Kaszner. Infamiter incoato opere, ultro progressi sunt per nobilitares curias, easdem spoliando, incendendo, videlicet ad curiam domini Hadrovich, Jallesz vocatam, inde ad episcopalem ad Gradecz residentiam progressi sunt. Atque haec prima erat rusticani tumultus hujus pars. Altera Verbovcensium erat, qui eodem ferme tempore, quo et priores, grassabantur. Duce knezio Patachichiano grassari, praedari a Verbovecz incoarunt, combustisque dominae viduae Alexandro-Patachichianae aedificiis, progressi comburendo spoliandoque sunt per nobilium vicinas in Dianes aedes, inde comitis Ludovici Patachich castellum Rakovecz in favillas redegerunt. Progressi per Novomeszto et Negovecz, tandem ad arcem Biszag penetrarunt, quodam Kadovich imperium assumente. Tertia factio eodem fere, quo et secunda, erumpens tempore ad Lovrechinam nata, quae ipsam Lovrechinam, Poganchecz, Preszekam tam Domjanichii quam Simunchichii et Patachich comitis, tum bonum Jesuitarum Tkalecz, Bresaue Klobusiczkianum, Bogachevo domini Magdalenich, aequalibus damnis onerarunt. Factionis hujus caput Kellek, villicus domini comitis Patachich ex Preszeka, fuerat. Quarta eodem fere tempore erupit | [pg. 252.] in pago Nagy Attak prope Legradinum, aeque infamis et prioribus similis, eo tantum infamior, quod nobilem Soebek in domo sua occisum cum domo combusserint. — Prima illa Kussichiana exsurgente factione, comes Joannes Patachich in bonis suis Rakovecz fuit. Prudenter rem illico exstinguendam dissipandamque ratus, ipse in persona per domus singulorum suorum subditorum ivit, ut praeeuntem se contra rebelles et damnificantes sequerentur. At sequentes nec precibus nec mandato habere potuit, utpote qui jam conspirasse censendi sunt, uti in effectu per 2. demonstrarunt factionem.

(Metus Zagrabiensium.) Zagrabiam ab aufugientibus ex Gradecz episcopi hominibus primae factionis nefanda delata sunt, ab adveniente comite Joanne Patachich ultro confirmata. Mirum et incredibile, quae Zagrabiae rerum facies et confusio. Metus ubique, res suas singuli intra muros civitatis regiae abscondere satagebant, ipsi plane capitulares. In capitulo praecluditur aditus cuique et nobilibus praecipue. Cum autem in canonicorum educillis defectus esset, admittendos conclusum per avaros ob educilla rusticos, nobiles a nemine canonicorum suscipiendos. In civitate educta ad forum quaedam tormenta, quae risum intelligentibus faciebant. Scholae per dies aliquot neglectae, immo Jesuitae ipsi ob metum dimissi fuerant et rector collegii Zagrabiensis, pater Joannes Galliuff cum litteralibus documentis et aere collegii in Stiriam abiverat. Pluraque talia risum moventia facta sunt. Nobilitas, prout cuique vicinior extitit aliqua civitatum in easdem se recipiebat rusque negligebat, quivis de suorum colonorum lamentans protervia et injuria.

(Zagrabiae conferentiae et dispositiones. Vide infra fol. 336.) Abera comes locumtenens et Petriniae, uti supra monuimus, confiniis invigila

urus degebat. Fata praemissa confestim ad eundem perscribuntur. Eo autem nil respondente et tumultuantibus in dies majora majoraque damna inferentibus seseque augentibus, sub episcopi Zagrabiensis praesidio Zagrabiae conferentiae habitae sunt, vicebano Joanne Rauch, vicecomite Josepho Raffay, exactore regni Joanne Busan aliisque, qui Zagrabiae erant, concurrentibus. Scriptum Majestati Suae regiae et incaute satis atque ante auditos tumuituantes, tumultus causa in conscriptionem rejecta et insinuata. Quod fuit filius ante patrem et crysi apud Suam Majestatem non caruit, quasi princeps, regni conscriptionem acceptante et ideas compilante, hujus causam dedisset. Hinc si vera tumultus causa conscriptio esset, cum antea primis nempe Januarii diebus, uti supra descriptum est, cum conscriptoribus egissent, conjecturabantur Viennae necessario, plebem per quospiam commotam exstitisse. Scriptum locumtenenti. Tum generalis ordinata insurrectio, banderia videlicet aliique nobiles sub vicebani Joannis Rauch ductu, ne regnum totum in favillas abeat. Permissum quoque (quamvis negatum postea), ut in rebelles animadvertatur, et parcatur nemini.

(De Stephano Domjanich.) His constitutis, donec ordines ad loca sua scripti sunt, praestolatusque adventus insurgentium, Stephanus 1mo Domjanich Zagrabiam appellit, de suae curiae incineratione lamentans, in veritate autem observans Zagrabiensium dispositiones. Ipse equidem, uti cum Liubojevich communicabat et ad Szeverin personaliter accesserat, sic et cum tumultuantibus rusticis, uti commissioni exhibitae testabantur litterae, in quarum una scripsit, occidendum comitem Joannem Patachich, Kaszner et Raffay, pluraque talia. Cum porro observasset, caute secum ab omnibus, quos visitavit, agi, neque ullum vel conjecturando secum loqui, quid sive de tumultuantibus Valachis sive rusticis futurum sit, Zagrabiamque ad compescendos hos ultimos | [pg. 253.] factis dispositionibus festinare, tametsi in foro Zagrabiensi verba quaedam ad tumultum concitandum facientia etulisset, ut de eo capiendo ageretur, clam discessit.

(Petkovich et Matlekovich in Gay tumultuantes capiunt.) 2. Certus Zagrabiae invaluerat rumor, rebelles 2. factionis trans Lonyam cogitare, et Bosakovinam cum adjacentibus nobilium in districtu illo bonis exspoliare intendere. Metuens suis bonis vicecomes Georgius Petkovich cum exiguis praeivit Bosakovinam, ibidem cum paulo post adveniente domino Nicolao Matlekovich, in banalibus confiniis capitaneo et banderii Erdoediani directore, congestis quibusdam Draskovichianis rusticis, ad sanctum Brictium ac ultra fluvium pagumque Lonya profectus est, immo ad pagum Patachichianum Gay vocatum pervenit, tumultuantes ebrios reperit, fugat et dissipat, 20 eorum interceptis.

(Vicebanus pergit adversus tumultuantes. Creati ab eo officiales.) Vicecomitem ob tantum Zagrabiae de Bosakovina metum vicebanus Joannes Rauch cum Josepho Raffay, Georgio Jellachich aliisque nobilibus sequitur et Bosakovinae ob non compertum Petkovich furit. Nocte eadem Cristophorum Kerceselich ad eundem quaerendum atque ad se ad bona Matlekovichii Sztanchich vocata reducendum relegat. Sequenti die cum 20 interceptis ad Sztanchich comparuit Petkovich, repraehensus graviter, quod sine ordinibus eo ire praesumpsisset, replicante eo, se ab alio ordines habere nequivisse, ob periculum autem, quod imminebat, consulto ivisse. Tum promulgati in Sztanchich fuere officiales et distributa officia (quae res Viennae

graviter accepta est, atque pro praesumptione aut crassa ignorantia habita). Creatus videlicet in vicecolonellum pedestrium dominus Josephus Raffay, vicecomes Varasdinensis, equitum dominus Georgius Jellachich, tabulae districtualis assessor. In supremos vigiliarum praefectos creati sunt dominus inter equites Georgius Petkovich, intra pedites vero Nicolaus Matlekovich. Auditor regiminis dictus Petrus Spissich, adjutantius vicebani et colonelli dominus Nicolaus Skerlecz, tabulae districtualis notarius. Promulgati dein capitanei horumque locumtenentes, et caetera uti in regiminibus officia et munia. — Tum, quia prudens erat suspicio rumoresque ferebant continui, tumultuantes hos a confiniariis aeque tumultuantibus adjuvandos, missus est Crisium ad vicecolonellum Pettardy Ludovicus Hranilovich, ut oportuna videret, sciscitaretur, et, si fieri potest, adjutorium impediret. Prudens, dixi, erat suspicio tum ob viciniam tumultuantium cum confiniariis et cognationes affinitatesque intra utrosque, tum ob tempus rebellionis, ut scilicet plures numero fortiores evaderent, maxime autem ob litteras et accessus rusticorum horum cum vicecolonello Valacho Mihaljevich.

(Pergit ad Biszag.) Informatione post haec habita, tumultuantes in Biszag domini Antonii Jankovich arce contineri, equites eo per Novomeszto praemissi sunt, subsequentibus peditibus ipsoque vicebano.

(Confusio in Biszag.) Antequam autem militia haec eo appulisset, vicini ad Biszag sessionis unius nobiles, pridie arcem subingressi, potos facile rusticos non solum dispulerunt coercueruntque, sed, capto factionis hujus capite Kadovich | [pg. 254.] in cellario et potu imperium tenente, arce potiti sunt, eamque tutabantur. Ignotum erat accedenti ad arcem Petkovich, a quibus detineretur, existimabatque tumultuantes esse. Illi quoque, qui intus erant, credebant, aut confiniarios aut tumultuantium cohortes accedere. Itaque utrinque vociferatum et in explosiones vix non ventum. Cum tandem alter quaereret ex alio, quis esset, et inclusi in arce, qui sunt, prodidissent, Petkovich arcem subingressus est. Quam tamen paulo post advenienti vicebano cessit, sese cum equitibus trans Lonyam transferens, et in diversorii aede hospitium figens. Coenatum est postea, positaeque vigiliae. Absoluta coena, casu, ut rumor tulit, vacca vagans vigiliae appropinquabat. Vigil, quis esset, inclamant. Animali respondere nequeunte, jaculatur ipse ac post eum alii, ut ex arce plane non solum clamores ederentur, sed tympani sonitus audiretur et frequentes ex arce jaculationes. Confusio ubique ingens, credebatur ab omnibus, a tumultuantibus arcem premi cum confiniariorum adjutorio. Multorum generositates hac occasione observatae, dum quidam sese absconderent, quidam fugerent, vociferarentur plerique. Tandem illi, qui extra arcem erant, videntes nil esse, causam signorum illorum ex arce continuo editorum sciscitari inceperunt, et dum iterum hi, cur explosum fuerit, ab his foraneis quaererent, post confusionem magnam fabulam se ludere ipsi viderunt. Consederunt igitur in Biszag pacifice et sine periculo metuque alio quam imaginario, qui augebatur, quod Crisium submissus Hranilovich non rediret, suspicarenturque aut interfectum aut a Valachis detentum Crisii. Haec dum cum 2. geruntur factione, prima illa Kussichii vel sponte dissipata ob continua insomnia et ebrietates est, vel, uti credibilius, sese conjunxit cum tertia et supra memorata loca incendebat. Illam nobiles unius sessionis sub Kalnik ac ibi

a vicinia degentes exstinxerunt. Dum enim castello Reka appropinquarent oti rei, contra eosdem per nobiles explosum est et cadentibus aliquot alii ugati dissipatique sunt nec visi postea, aucto in iisdem procul dubio timore, quod vicebanum cum aliis adesse intellexissent.

(Varasdini degunt Zagoriani. Generalis Draskovich comprimit factionem in Nagy Attak et Podravanam. In Biskupecz ad Varasdinum concitantur.) Varasdinum Zagoriana atque ex Varasdinensi campo sese receperat nobilitas. Quo etiam protonotarius Adamus Naisich Konschinâ concessit. Comes Josephus Draskovich generalis his in circumstantiis civitati ipsi praefuit, singulique ab ejus pendebant dispositionibus. Ruinata civitatis moenia reparari fecit et quarta illa supramemorata factione in pago Nagy Attak intellecta, collecta qua potuit suorum ex Bukovecz et comitis palatini Ludovici de Batthyan ex Ludbreg manu ad sistendum properavit ignem, statimque exstinxit, enimvero cingens rebelles prima factionis capita sibi extradari petiit, secus ad unum internecione delendos evulgavit. Horum 4 eidem assignati sunt, factaque eorundem cum extradantibus et accusantibus confrontatione, auditoque benevolo examine, praecipui illi ibi ad reliquorum terrorem morti dati sunt, 20 prope minus reorum ad Varasdinenses ducti sunt carceres. Secum exeuntes a prudis quibuslibet severissime | [pg. 255.] inhibiti, sed diurnum diei cuivis a 4 grossis a pagis ibidem vicinis exsolvi debuit. Dum haec per Draskovichium in Dravanis agerentur partibus, praedii episcopalis Biskupecz vocati ad Varasdinum, alias ad comitem Antonium Klobusiczki spectans, sed a comite Josepho Szapari ex arenda possessum, rustici tumultuant, spoliataque curia et occiso misere villico sive spano, provisore Varasdinum vix semet recipiente, generalis Draskovich Varasdinum rediit, captoque interfectore villici tanquam concitatore, atque ad carceres comitatus dato et subinde expedito ac in 4 frustra dissecto, ibidem remansit. Quia vero intellexisset, vicebanum ad Biszag advenisse, ut partibus Varasdinensibus prospiceretur, succursum sibi mitti insinuavit, submissusque a vicebano est episcopali banderio praefectus quidam Kovachich, cujus suosque homines per partes Dravanas motibus invigilaturos disjecit, divisitque supramemoratum diurnum, rusticis persolvere debentibus.

(Rauch vicebani praetensio.) Porro vicebanus Kovachichium relegando ad generalem Draskovich, tales generali scripsit litteras, quibus praetendere videbatur, a se tanquam a regno missi generalis dependentiam, sibique a generali et relationes fieri oportere et ordines a se accipere. Rem hanc implacabili offensa et animo accepit generalis, ac, ut est suorum edicendorum facilis, queri non destitit. Offensi quoque remansere magnates, eo quorundam nobilium arrogantiam et praepotentiam surrexisse lamentantes, ut magnates generalesque a se dependere praetenderent, et baro Stephanus Patachich talismodi arrogantiam qui maxime iniquius tulisse videbatur, Sermage item et potissimum mater sua Juliana, nata Moschon.

(Conferentiae continuae, Zagrabiae a Busan, praeside episcopo, habitae. Vide fol. 336.) Zagrabiae quotidianae apud episcopum conferentiae, sed iae et sine actuariis et sub una domini Joannis Busan, Ladislai Lukauszki et Antonii Bedekovich quasi directione, aliis ad eas nec vocatis existentibus, ut imperium rursus Zagrabiae penes unum Busan esse videretur et reciperetur non sine indignatione et stomacho ab iis, qui negligebantur. Acta diei singulae referebat vicebanus recipiebatque responsorias et quidem

*

a potiori a Busanio, praecipue ubi de gravioribus scriberetur, sicuti relatione domini vicecomitis Georgii Petkovich, affirmantis, se litteras illas vidisse et originales legisse, quibus dominus Busan vicebano scribit, ut urat, praedetur, enecet, nec ulli parcat; et ista ex conferentiae mente. Prouti hoc idem etiam per totam Zagrabiam sic vulgatum fuerat, ut Zagrabiâ spe praedarum plures ad Biszag vicebanum secuti sint. Et quia, uti diximus, conferentiae sine actuariis saepe erant, saepe etsi scripsit quispiam, exigua et manca notabat, ideo plurima in his conferentiis conclusa et vicebano conferentialiter insinuata, negata pernegataque postea sunt, nec ullus scire volebat. His notatis, ad vicebanum digrediamur. — In Biszag supra retulimus illum stitisse, et reducem Crisio Hranilovichium exspectasse. Et quamvis nemo eidem sese opposuisset aut, excepto vicecomite Petkovich et capitaneo Matlekovich, qui in Gay, uti supra, tumultuantes dispulerant, ullus tumultuantes vel vidisset, quia isti, auditis his et visis vicebano | [pg. 256.] et insurgentibus, ad montes aliaque secura loca sese absconderant et receperant, relictis foeminis et quidem senioribus unice domi, in crudelitates et poenas ac praedas potissimum conversi insurgentes sunt.

(Depraedatio miserorum sub ductu vicebani patrata. Item homicidia. Creat vicebanus carnifices.) Rapiebant primo boves, vaccas, vitulos, equos, sues, caballas, omnemque animalium speciem, et, quae pro esu necessaria non erant, intra se dividebant, ut, exceptis Nicolao Skerlecz et Christophoro Kercselich, fuerit nemo, qui ex his rapinis partem non accepisset, immo domini Skerlecz portionem affinitatis jure vicecomes Raffay tollebat. Vulgata harum praedarum avaritia, plures nobilium servos colonosque suos vocarunt, qui in praedando juvarent dominos, et quamplurimi ad facinus hoc accurrerunt. 2. Suppellectilem ipsam, quam asportare poterant, tollebant, ut pannos, vestes, indusia etc., quin et ipsam illam, quam tumultuantes e crematis nobilium aedibus sustulerant, repertam in desertis tumultuantium domibus praedabantur et auferebant. 3. Primis motibus quos repererant sine discretione aetatis, sexus, culpae, et sine omni judicio occidebant, ut matres stolidae in aquas plane praecipitarent ibidem submergendos potius pueros suos. Dein captos mittebant Zagrabiam ad carceres, et demum vicecomite Petkovich pro judice dato, qui rei magis videbantur, judicio brevissimo ac sine omni rei defensa severissimis afficiendo morti dabant crudelissimae, atque in tot patibulorum defectu ad ramos arborum suspendebant aut dissectos frustratosque appendebant. Porro justitiae ministro carentes, promulgari fecerunt, eos, qui carnificis munio defungi vellent, gratia vitae donari. Ergo certatum a rusticis pro infami est officio et postremo 4 illorum ad tale munus delecti, qui miseros miserius et crudelius morti dabant. Porro cautus vicecomes Georgius Petkovich fuerat, qui cujusvis rei et judicati sententiam a vicebano ut capite subscriptam voluit, neque vel unicum expediri permisit, antequam vicebanus non subscripsisset, magna, ut eventus docuit, sui felicitate et pro suae prudentiae commendatione.

(Depraedatio Erdoedianorum officialium in bonis familiae.) Bona vero Erdoediana, Negovecz vocata, per officiales duntaxat Erdoedianos spoliata sunt, spoliis intra se divisis. Quo ex facto plures successive enatae sunt quaestiones et probari laboratum, spoliorum initium ab his proflu-

tisse, atque a vicebano in domini Raffay gratiam concessum. De quibus inferius.

(Divisio in Lonya praedociniorum.) Praemisso descriptoque hactenus modo actum est cum bonis Jankovichianis Biszag, item Novomeszto et dominio Patachichiano Rakovecz, et cum depraedando pervenisset vicebanus ad pagum Lonya ibidemque consideret et spolia divideret.

(Venit Zagrabiam locumtenens.)[1] Comes locumtenens Petrinia Zagrabiam advenit, inde quidem Viennam ad patrum banum scripserat ab eodemque praestolabatur, et quid facere eum oporteat et an confiniarium militem educere in succursum queat. Antea vero Petriniae se detinuit vel maxime ob acceptam repraehensionem (uti suus secretarius mihi aperuerat), quod cum conscriptoribus ea, uti supra descriptum, modalitate agi permiserit. Quare fixum habuit, unice secundum bani ordines dehinc operari. Eapropter in hoc non sine admiratione et murmure tardabat negotio, ne iterum damnaretur vel in aulam peccasse subsumatur. Zagrabiam igitur | [pg. 257.] adveniens, mittit ad vicebanum ordines, ut cum suis Zagrabiam redeat revertaturque, quod ipse capitaneum Gerleczi cum compagnia una ad partes illas Ravenses submittat, prouti etiam in effectu submisit, ad Varasdinenses autem partes supremum vigiliarum praefectum, dominum Gerlechich.

(Zagrabiae iterum lis pro depulsis depraedatis.) Interim pellebantur continuo depraedata per Zagrabiam animalia. Eratque in quibusdam rei hujus damnatio, in aliis, qui avariores erant, invidia, quod et ipsi participes facti non fuerint. Praetendebaturque, in divisione illa locumtenentis, episcopi, Busani fieri debuisse rationem. Hinc qui passuales a Raffajo non habuissent, aut vicebani esse animalia, probare non poterant, talia ab his accipiebantur nec spoliatis restituebantur, sed apud fabrum Torecz impulsa ad locumtenentis et, ut dicebatur, cassae regni rationem vendita sunt et vendebantur ultimo plane pretio.

(Vicebanus depraedatur, quos vult, parcit, quibus afficitur. Jesuitarum bona spoliat. Domino Raffay solo atque unico depraedanda Raven et Dubovecz constituto.) Vicebanus, acceptis licet a locumtenente, ut redeat, ordinibus, tantum abest quod rediverit, quin, ex Lonycza movens, bonis Verbovecz parcens viduae Alexandro-Patachichianae, non autem subditis comitis Joannis Patachich, bonis item Lovrechina viduae Petro-Keglevichianae, per medium mox dictorum bonorum transiens ad bona Jesuitarum, Tkalecz vocata, atque in ipsam pervenit curiam suamque fixit residentiam. Vinum, quod Jesuitarum erat, et a tumultuantibus relictum, eduxit exposuitque praedae. Boves Jesuitarum pro se accepit, verbo non tantum eorum colonos, sed ipsos Jesuitas rebus eorum privavit. Ad bona autem Raven dominorum Raffay, Jellachich et Kaszner, ex quibus omne effluxit malum, accedere alium quemvis vetuit excepto domino Raffay, cui insuper pro securitate quosdam assignavit, ut rusticos suos ex Raven et Dubovecz is privative pro se depraedaretur, quod etiam praestitit. Progressum hunc suum ad Tkalecz defendebat vicebanus et cum eodem conjuncti rumore quodam, quod tumultuantes semet valasse et conjunxisse in silvis ibidem

[1] Od druge ruke: Hoc serius aliquanto accidit.

vicinis et Preszekae dicerentur, quos pro patriae securitate dissipare (tebat. — Non solum autem rumore publico bona Jesuitarum Tkalecz spoliari Zagrabiae auditum, sed episcopalis banderii capitaneus Spolis gregem porcorum integrum directe Jesuitarum postquam submisset Za biam et levissimo divendidisset pretio, vicebanus quoque boves dum Zagrabiam depelli fecisset aliique alia, res in certitudinem venit.

(Joannes Galliuff, rector collegii, sollicitus pro bonis Jesuitar Quare collegii Zagrabiensis rector, pater Joannes Galliuff, cum uno p collegii consultore ad me, qua societatis amicum, (honor iste defer provinciali solet, quo me etiam pater Theophilus Tonhauser sub suo vincialatu, atque anno 1752. sub rectoratu patris Stephani Pepen, Carn honoratum voluit, pertinente | [pg. 258.] vi officii obligatione res socie dirigere et consilio adesse, praecipue quae vel in foro quopiam tra necessum est vel in damnum societatis vergerent, neque sine amici (silio rem rectori tutum est agere coram provinciali, neque si cum h agat consilio, tametsi causam perderet, damnari potest, cum amici hi leant a provincialibus confirmari) accedit, dolet, lamentatur et, quid agend consulat. Exponit, damna illa inferri collegio non potuisse nisi ex vind domini Raffay in causa illa, quam superiori anno cum eodem habui pro juvene quodam Kittonich, suamque fundat conjecturam 1. in s Jesuitarum curiae exspoliatione, animalium alodialium acceptione, (nihilominus Jesuitae non tumultuassent. 2. In transitu ex Lonya ad ' lecz, servatis integre bonis intermediis, Lovrechina et Verbovecz. 3 servatis plane domini Raffay rusticis, qui primi motores tumultus fu 4. In privatis erga personam rectoris tam vicebani Rauch quam et Ra odiis et demonstratis antea nocendi Jesuitis voluntatibus. Tum gravissi contra eosdem ad Majestatem Suam sacratissimam jam factam et a (sultoribus probatam exhibet instantiam, medio provincialis et aulico patrum promovendam. Obstupui, fateor, ad gravissimarum rerum ins tiam. Svasi expedire collegio, si antea coram locumtenente tanquam p instantia lamententur. Damna conscribi procurent. Sic enim evasuros tiores. Posse autem scribi provinciali in abstracto et cum provocat ad venturam proxime uberiorem epistolam. Subscripsit opinioni meae re et caeteri collegii consultores. Igitur eodem die accedit locumtenen rector. Lamentatur. Sed locumtenens reponebat, rem sibi videri ine bilem, quia vicebanum ex Lonycza revocasset et vix detineri fine alio quia Gerleczi capitaneus illac cum confiniariis exmissus ob aquas et lu necdum eo appulisset. Rector, nescio qua arte, eo locumtenentem add ut de sua vicebani revocatione ex Lonycza facta 15. Martii recognitio plane eidem daret, quae postea ad praepotentiam vicebani probandam, in expositione erat, egregie servivit. Hac obtenta, clam per laniones porcos, quos levissimo pretio vendebat in Latinorum vico Spoliarich, q et boves, qui in alodio vicebani erant, taxari aestimarique fecit. Expe etiam ad Tkalecz procuratorem, ut damna vel minima, tam curiae q et rusticis illata, conscribantur et, pretio artificibus deposito, taxentur. cumtenens etiam et vicebanum revocavit iterum et Gerleczium festi jussit. — Rediit cum praemissa locumtenentis recognitione et taxatis bobus et porcis ad me praefactus rector, et an scribendum Viennam, stulavit. Svasi, et procuratorem exspectandum et in celebranda pos

ditum vicebani conferentia (cum vicebanus eam habere posse videatur excusationem, quod, sicuti a locumtenente ad domandos tumultuantes exmissus non fuisset, verum ex conferentia, ita ex eadem praestolandos sibi fuisse reditus sui ordines) restitutionem rerum ablatarum postulandam, secus ad principis thronum viam sibi reservari. Haec disputabantur a rectore consilia, quod metueret vicebanum absolvendum ab interessatis judicibus et provincialem non contentandum, si ad forum tale, se inscio, ivisset. Reposui, me quidem Jesuitarum ignorare statuta; quod vero primum concerneret, judicium ibi vix futurum et, si esset per omne insperatum, appellare posse | [pg. 259.] ad principem in extraordinario tali judicio. Res intra Jesuitas concertata postea conclusumque, ut rector collegii nomine in conferentia etiam lamentetur. Altero statim die porrigendae collegii nomine ad conferentiam instantiae conceptum mihi attulit rector. Quo perlecto exhorrui totumque reprobavi dicens, me metuere pessima quaequae, si res talismodi publico exhibeantur, vicebanum evictorem habere publicum, et ratione vix probanda, quae conjecturando scriberentur. Quare rogante rectore competentem publico feci, quam exhibendam putabam instantiam eamque brevem. Cujus summa erat: favorum antea a publico statu receptorum recognitio, atque sub protectionis spe pro causatis in Tkalecz damnis collegium eo confidentius instare, quia perduellionis Jesuitarum crimen vindicandum non erat, consequenter sic ex necessitate provisionis et victus talia accidissent, viam bonificationis publico facilem esse sive ex cassa publica sive ex aequanimi ad tumultuantes bonificandorum talium impositione. Nec operae pretium censeri, ut collegium augustissimae Majestatis thronum interpellare eatenus debeat, aut sive cum regno sive privatis eatenus litigare. Caeterum si impensarum ratio a nobilibus sive totius regni sive illis, quorum tumultuaverant rustici, spectanda est, se a caetero clero collegium non eximere. Haec summa erat instantiae per me scriptae, nulla vicebani, nulla cujuspiam alterius mentio, videbaturque contentus rector. — Abiit tamen, eodemque die apud viduam baronessam Josephi olim Sermage cum aliis procuratorum, nempe Benedicto Krajachich, Ladislao Lukauszki et tabulae assessore Joanne Jursich atque aliis pransus est. Uti ubivis sic et ad eam tabulam de iis, quae acciderant, sermo erat. Rectore gravius conquerente stimulantibusque omnibus, ut ad aulam praesentaret negotium, ac sinceritate plena uteretur, a prandiis et hausto vino eo devenit confidentiae, ut porrigendam publico statui instantiam tam suam quam et a me factam cum iisdem communicaret. Meam nimium esse generalem dicebant, nec ex ea quidpiam erui, cum tamen, quis? quid? cur? apud quem? etc. quaerat, in omni actione exprimi oporteat, Rectoris longe esse meliorem paucis mutandis, suamque quivis operam de stylizanda ad aulam et conferentiam expositione singuli collegio obtulerunt. Sermagiana, nata alias Juliana Moscon, foemina astutissima, subjungit, me quidem a se amari, at observasse, toto me affectu erga domum Skerlecz esse, precarique, ne ingratitudinem ab iis experiar hinc, quia uxor domini Raffay Skerlecziana esset, quantumvis in conscriptione Raffay me gravissime offendisset, offensam ex uno Skerlecziorum affectu dissimulare, atque ex eadem causa suspectum sibi esse in omnibus negotiis illis, quaecumque Skerleczios attingerent, uti et praesens expositio ob eorumdem sororem, Raffajanam. Se ab experientia loqui, equidem epistolam domini

Raffay ad se scriptam, ne Viennam exmitteret, me rogasse. Ac plura talia. | [pg. 260.] His aliisque motus, rector ad partes accessit et neglecta illa, data illi a me, instantia, aliam concinnari (nescirem a quo) procuravit et in conferentia exhibuit, qua, uti intellexi, minatus est, suamque instantiam reginae commendari a statibus postulavit. Quod non sine stomacho et indignatione plurimorum acceptum est, defendentibus eundem suprascriptis tribus, ut vicebanus edixisset, se non nisi unum collegii rectorem agnoscere.[1]

(Vicebani facta et acta per suos collaudata, scriptis etiam ad aulam, et alia, ut legere est.) Post reditum ergo vicebani celebrata fuit sub praesidio ipsius locumtenentis in episcopali arce conferentia. In qua collaudari satis vicebani expeditio non potuit, quamvis murmurassent privatim ob praedas factas singuli et potissimum post rectoris Jesuitarum instantiam auditam. Vicebanus pater patriae et eliberator conservatorque ejusdem non solum agnitus, sed plane tam bano in sui commendationem scriptum est quam et ipsi Augustissimae per cancellariam, nulla Draskovichii facta mentione. Ut autem securitati patriae consuleretur, per Zagoriam aliasque regni partes distributi fuere confiniarii cum officialibus. Locumtenenti, tanquam in medio confiniorum et regni oportuno loco, sedes residentiae bona Jesuitarum alia, Paukovecz vocata, assignata electaque fuere majori Jesuitarum indignatione. Tum vicecomites Messich et Petkovich examinandis iis, qui adducti fuere tanquam rei Zagrabiam, sunt commissionati. Dissoluta conferentia, locumtenens ad Paukovecz discessit ibique diutius commoratus est.

(Rector lamentatur Viennae.) Collegii rector, magis indignatus procuratore quoque interea ex Tkalecz revertente et elenchum damnorum adferente, cum eodem iterum ad me comparuit. Sed ego ulteriora deprecatus sum consilia, quia priora rejecissent, et in conceptu instantiae ad alios recurrissent, hinc, quia illi a me recessissent, me ultro scire nil velle. Ergo discessere et, uti fide digne accepi, priorum inhaerebant consiliis; quid egerint, aliud me latet, quam quod gravem fecissent instantiam, collegiumque ad centena damnificatum milia, ut ejusdem ruinam quaere, atque in eandem conspirasse quidam videantur. Haecve proficisci omnia ex paucorum praepotentia. Ut ipse mihi postea aperuerit rector, a Romana curia negotium fuisset Augustissimae commendatum, ac sub onere plane conscientiae, quod etiam in mandato regio suo modo insinuari visum. Dein primi fuere Jesuitae, qui commissionem scivere, scriptumque rectori a patre provinciali fuerat, ut commissarium Bohemum dominum Millersdorff bene informaret de omnibus, quia is fine informationis maxime mitteretur, esset autem societatis amicus, utpote a Jesuitis promotus ad officium et ad futuram commissionem per eosdem propositus et exoratus, et effecturus, ne societas damnum habeat, futuramque colonis restitutionem ablatorum. Regina damnificato succurrit collegio, provincia item.

(Draskovich comes aeque lamentatur. Item vidua Petro-Keglevichiana.) Neque solus erat Jesuitarum rector lamentans et describens cum circumstantiis omnia. Sed et generalis comes Draskovich, promotionem in aula

[1] Drugom rukom: Raffay dixerit, mirari se, cum unum tantum esset collegium, se tamen tres rectores videre.

quaerens, satis suis viis conqueri non potuit tam de vicebani laudibus, pro eodem conferentialiter scriptis, quam et praesumptione ejusdem, quod praetenderit, se qua generalem dependere a se debere, suas operas in crisim vocare, cum nihilominus ipse, pro Suae Majestatis sacratissimae ulteriori servitio et contributionis solvendae a misera plebe reflexione, victoriam in praedis non posuerit, sed in sedando tumultu; vicebanum nec vidisse tumultuantes, immo ex vaccae casu in Biszag tumultum causasse, nihilominus liberatoris patriae nomen aquisivisse Busanii, Raffaji ac sui ipsius suffragio, talia scribente Raffaji affine et filiae vicebani cupito sponso Nicolao Skerlecz; plurimaque similia sub accuratissima crisi fiscalis sui Benedicti Krajachich conceptu et domini Joannis Jursich (a quo haec mihi erant communicata) approbatione. Comitissa quoque vidua Petro-Keglevichiana, nata comitissa Draskovich, medio cujusdam in aula commorantis cognatae suae, ni fallor Praidauss, lamentari de sui ruina non destitit.

[pg. 261.] *(Baronessa vidua Sermage.)* Baronessa similiter vidua Sermage injurias sibi a vicebano illatas atque violentias repraesentare non cessabat, protecta ab episcopo et consiliario Adamo Patachich, amico suo et cum Sermage conjunctissimo, et utrique, uti mihi constat, multum ex certa circumstantia obligato. De Raffaji quoque injuriis lamentatum ivit, epistolam quandam sibi scriptam occasione certae petitae a se judiciariae sententiae submittendo, et medio Kleffeldii, qui, ut supra monuimus, Viennae erat, agendo. Ipse vicebano infensus prompte egit omnia.

(Ab aula reprobata fuit vicebani expeditio et locumtenens suspensus ab officio.) Cancellaria ipsa hungarica, uti et effectus docuit et a fide dignis audivi, totum vicebani in procedendo damnavit modum. Aula autem disgustata admodum exstitit, ut locumtenens non solum de omnibus repraehenderetur, sed plane (quod publico non ita constitit) ab officio suspenderetur, neque ad quidpiam ut se immitteret, quam quod per expressum sibi committeretur, in mandatis accepit. Ex quo evenit, ut nec conferentiam nec congregationem celebrare potuerit, qua venturam indixisset commissionem et pro illa quaepiam ordinasset; immo rusticorum examen, per vicecomites incoatum, suspendere debuit, repraehensus in eo etiam, quod tale permisisset, cum ex ipsis legibus scire debuerit, talia crimina Majestatis judicio et foro extraordinario reservata esse.

(Incarceratorum miseriae.) Incarcerati illi Zagrabiae rustici heu quam crudeliter sunt habiti, re nulla provisi erant. In luto et tanta actitudine detinebantur, ut quamplurimi eorum decesserint. Quamvis porro vicecomes Messich satis Busanium qua regni exactorem ad providendum miseris adurserit, immo vicecomes Petkovich cum Busanio in tricas coram locumtenente pervenerit, neque ob foetorem et sordes ad examina vicecomites accedere vellent, res tamen accomodata non fuit, quoadusque locumtenens non repraehenderetur, utve talium miserorum officialium quispiam curam habeat demandatum non exstitisset; nam tales reos servandos esse ob circumstantias, quas scire oporteret, monebatur locumtenens. Hinc contra Busanium tanquam tot funerum reum accepta indignatio et cassae comitatibus assignandae enatum projectum est. Miseriam incarceratorum horum medio Suae Majestatis confessarii pater missionarius et praefatorum miserorum spiritualis et ex officio suo ad eorum preces pater nempe Mathias Jussich aut potius hujus nomine collegii rector, pater Joannes Galliuff, exposuit,

ipsisque jussu regio provideri postea debuit. Scopus examinis vicecomitibus impositi is esse videbatur, ut prodeat, tumultus causam conscriptionem conscriptoresque fuisse. Neutiquam attamen prodire istud potuit, neque vel unus hoc confessus est, nisi stupas illas, a domina Raffajana datas. De qua attamen causa postea.

(Mihaljevich domino Magdalenich succurrit pro defendendo Guscherovecz.) Reorum quidam, uti primae factionis caput Kussich, secundae item, prouti et tertiae Kellek, ad vicinum sese receperant Varasdinensem generalatum, gratiam protectionemque apud officiales quaerentes, ac potissimum | [pg. 262.] apud Mihaljevich vicecolonellum. Iste et pro sui commendantione atque tumultuantium confiniariorum alleviamine instantias eorum Viennam mittebat, ex quibus dominorum terrestrium saevitia et excessus causa totius esse tumultus subsumebantur. Dein ad edocendum, confiniarios partem nullam in hoc rusticano habere tumultu, idem Mihaljevich ad defendenda ab injuriis bona domini tabulae praesidis Balthasaris Magdalenich, Guscherovecz vocata, confiniarios Valachos misit, quod eorundem factum pro evincenti evidentique proba Viennae est habitum, confiniarios partem nullam cum rusticis habuisse. Proinde eo magis credebatur, ad tegendam dominorum terrestrium saevitiem scriptum Viennam, rebellionis causas confictas, cum nec conscriptio esset nec confiniariorum vicinia, immo haec astute praetendi, ut generalatus gravioribus vallatus circumstantiis in regnicolarem potestatem devolveretur, quod uti metuebant officiales, sic qui maxime impediebant. Adeoque saevitiei et excessuum nobiles et in aula et apud plebem diffamare accusareque e re ipsorum et generalatus erat. Caeterum quam fidi custodes bonorum Guscherovecz confiniarii fuerint, luculentum est. Depraedatores videlicet fuisse in effectu, quamvis satisfactionem aliquam obtinuisset ex iisdem domina Magdalechiana post diurnorum pro illa areis expoliatione persolutionem. Incautum fuit politicum regni publicum, quod de hac depraedatione sub praetextu custodiae lamentatum Viennae non fuerit.

(Commissio Zagrabiam ordinata. Praeses dominus comes Altham.) Tandem ergo uti Kanisam supradescripta caesarea regia commissio ordinata fuit, sic eodem tempore et Zagrabiam. Pro praeside commissionis nominatus comes Michael Joannes ab Altham, aurei velleris eques et Bohemicae cancellariae vicepraeses. Assessores ejusdem dominus de Millersdorff, natione Bohemus et ejusdem cancellariae consiliarius, amicus ille Jesuitarum. Ex tabula regia dominus Gabriel Pecsy, protonotarius palatinalis, ex regno dominus Adamus Naisich, regni protonotarius. Pro actuario Ladislaus Bisztriczey, lingvae gnaris Croaticae, alias in cancellaria Hungarica Viennae cancellista. Neuperghius Kanisiensem commissionem prius instituere debuit propter examina, ac ut eveniat, num condicto hae duae rebelliones acciderint. Itaque et mense Aprili die 23. eandem instituit. Althamius Zagrabiam ad 15. diem appulit. — Porro, quia regni protonotarius Adamus Naisich Zagrabia toto hoc tempore abfuisset et Varasdinum sese, uti supra, recepisset, sicuti nullis conferentiis Zagrabiensibus adfuit, sic nec lamentandi contra se occasionem praebuit; cum tamen pro commissario nominatum intellexissent, ob hominis cognitam plerisque indolem et cum domino vicebano atque Raffay conjunctionem, vel maxime autem, quod is evertendae conscriptionis et tumultus illius primi contra conscriptores maximus fuisset assertor, ab informatio-

nibus et ore ejus ignaros patriae caeteros commissarios omnimode staturos metuebatur. Igitur cum mutari amplius resolutio circa eum regia non posse existimaretur, ad adjungendum ei quempiam cogitari a suprascriptis coeptum est.

[pg. 263.] *(Commissionis praeses anticipatur informationibus.)* Comes igitur Josephus generalis Draskovich ad Althamii adventum accuratissime invigilabat et Chaktorniam ad advenientem praeivit, ibi eum humaniter excipiendo, ad aedes suas Varasdinum invitando, eidemque postea Varasdinum advenienti in domo sua famulando. Qua Chaktorniae occasione de omnibus eum informavit et indoluit, effectum bonum commissionis spectari non posse ob unius Naisich ad commissionem assumptionem. Bonum fore, si quispiam alter adjungeretur. Et si ex magnatibus adjungendus aliquis, tunc baro Stephanus Patachich. Si ex nobilitate, tunc Joannes Jursich. Interim suam excellentiam posse audire et caeteros. Varasdinum cum appulisset Althamius, et a vidua Petro-Keglevichiana et barone Stephano Patachich aequalia audivit suspiria.

(Initio commissionis acta.) Zagrabiam appellens commissio atque in arce episcopi hospitium accipiens, offensa primum est, quod nullis caeremoniis sit excepta, neque unicus vel obviam iverit, quin quod ipse abfuisset locumtenens, quem biduo aut triduo praestolari oportuit. Defectum caeremoniarum excusabant, quia publico de commissione non constitit, neque vel conferentialiter publicata fuisset. Ab adventu commissionis altero statim die rector collegii Bohemum illum consiliarium primo accedit et necessarium esse, ut dominus Jursich commissioni adjungatur, perorat, quam rem ut idem consiliarius cum motivis a se dictis praesidi Althamio enarret voluit, et post haec ipse veneratur praesidem, negotium commendat collegii, et cum a praeside interrogaretur de quibusdam, quae Chaktorniae et Varasdini audiverat, rector non solum affirmavit singula, sed diffusius explicuit, conjunctionem praecipue 4 illorum hominum, qui omnem sibi arripuere praepotentiam, ut regnum sese arbitrentur constituere, necessariumque censeri, ut commissioni adjungatur aliquis, et rogatus, quem existimaret, reposuit: aut Jursich, aut Bedekovich Antonius, aut Messich Nicolaus. Accedentes quoque ad se capitulares cum de Naisichii fide interrogasset, nemo sinceritatem ejus laudavit, et Georgius Reesz generalis vicarius pro sua dicacitate acerbiora de eo retulit. Episcopus ipse, sive ut praesidi assentiretur sive ex sua inconstantia, nil bene de eo sensit, seseque in conscriptionis merito Naisichium induxisse fatus est, atque ita reliqui, qui accedebant.

(Joannes Jursich commissarius. Raffay accusatus.) Actuarius Bisztriczey in illo dierum trium otio visitavit Krajachich, Jursich et primo loco viduam baronessam Sermage. Haec copias fundebat lacrymarum ob injurias, quas accepisset a vicebano Rauff (sic!), protonotario Naisich, qui eandem decepisset in Csikuliniana substantia, ut sub praetextu evertendi fisci regii litteralia sua monumenta vidisset examinassetque singula, haecve sub mille amicitiae juramentis et suorum antipendiorum osculis, modo vero exhausta notitia sese actorem effecisset, eique acerrimus foret inimicus. Contra Raffay item, qui scripto plane suo sibi minatus est, dum par sententiae ab eo postulasset, quod ei servire velit. Dein horum trium unionem et praepotentiam tot aliis firmavit exemplis, dolens unice, quod ob podagram

chiragramque, quibus ipsa premeretur, nec copiam habitura sit, ut cum praeside commissionis regiae constitui valeat ad detegenda sua vulnera, et secum quae geruntur a praemissis tribus tyrannides. Videre se spem nullam effectus boni | [pg. 264.] sperare posse, dum unus Naisich commissioni adesset, qui jurare perjurareque, ex propria diceret experientia, moris haberet et fraude Deo fieri sacrificium existimaret. Oneratus talibus ad Jursichium petiit actuarius. Quo is animadverso in aliam se recepit domum et clam ad Jesuitas abiit, ut actuarius uxorem illius audire posset. Haec igitur iterum implevit oneravitque actuarii aures pluribus et rebus minimis, uti mihi sola maritusque suus haec enarrassent. Quibus omnibus Althamio relatis existentibus, comes ipse viduam Sermage accessit visitavitque, et dubitari non potest, quin plurima audiverit. Quare velociori cursore reginae haec omnia significavit et commissioni adjungendum, (etsi erga suas expensas et salarium a se pro reginae servitio et tantorum lamentantium solatio eidem persolvendum), dominum Joannem Jursich postulavit impetravitque. Porro Jursich de sui postulatione ab actuario edoctus, in rus abiit, ut abesset, dum vocaretur, prouti et absens est evocatus, ad sese sistendum pro concommissario. Sicuti vero reliqui in arce hospitati sunt, sic et Jursich. Quae ad commissionem accessio mira quibusdam visa, quibusdam erat contemptui. Effecit autem, ut resciret omnia commissio, quia, qui rei esse nolebant seseque exculpatos procurabant, medio Jursichii et actuarii prodebant plurima, singraphas, litteras, inquisitiones dabant. Uti porro ominabantur haec ad evertendum Raffay facta esse, sic eum accusabant omnes de commissionibus, plenipotentia Erdoediana, iniquioribus judiciis, omniaque prodebant sua, et vel maxime Thomas Schytaroczi, praefectus pupillorum Ludovici olim Erdoedy, ut se eximeret. Raffajum accusabat, quod despoticum in omnes Erdoedianos subditos exerceret imperium, suasque accusationes missilibus epistolis, judiciis dominalibus variis, Raffajanis expeditionibus, rusticorum lamentis firmabat, clam et occulte omnia, sive ex ignorantia, sive sui exculpatione, sive demum in dominum Raffay vindicta. Modos quoque omnes, quos Raffay occasione conscriptionis bonorum Erdoedianorum adhibuit, docuit, quae item consilia habuerunt ad avertendam conscriptionem, exposuit, suffiamando etiam sibi adjunctum et affectum episcopum, dum eidem scripta quaedam Raffajana aperuit. Praeterea qua ratione in spoliis praedisque actum sit, praecipue in Negovecz, detexit, et quos examinari oporteat aperuit, ut omnino unus iste Thomas Schytaroczi Raffay proditor exstiterit et suae ruinae causa. Omnia autem Schytaroeziana producta et ab eodem diligentissime [illegible] quae majoris fuere momenti, in originali per [illegible] reginae [illegible], reliqua in paribus, ut negatio illa, quam de [illegible] Raffay successive arripuerat, suae malevolentiae et [illegible] reginae indignationem eidem conflaverit. [illegible]

[illegible] Haec pro decore sui battaglion [illegible] campo lato, vulgo Siroko [illegible] commutans vigilias dabat commissarius [illegible] captivos rusticos alia, demum [illegible] Draskovichiana domo habitanti, suae [illegible] aliunde ab officio suspensus, [illegible] ordines a praeside

accipiebat. Provisum statim a principio (ob instantiam superius insinuatam) miseris captivis est, iisdemque ordinatum diurnum, quod, fidelitatem putans Busanius, dum difficultaret, in disgratiam incidit et dare debuit, servandos hos enim esse, dicebat commissio. Qua occasione de Busanii potentia et causa revelabantur plurima praesidi commissionis. Ipsa autem commissio propriis impensis vixit, neque ulla accepit donaria, omniaque persolvebantur episcopo. Althamius singulari benevolentia tractavit | [pg. 265.] singulos, oscula dare solitus. Qua ejus humanitate quamplurimi decepti sunt, ut, quae ferme vellet, eidem dicerent. Fuit etiam non postremum stratagema, quod palam aversionem a vicebano, protonotario, Busanio et Raffajo demonstraret. Qua re visa, undique properabatur ad eosdem accusandos, et si quispiam vel verbum proferri audivit a quopiam, ad Althamium deferebatur. — Extradare etiam commissioni oportuit examina illa, quae vicecomites instituerant, nec tamen absolverant, contra reos. Item judicia illa, quae occasione praedarum facta fuêre a vicecomite Petkovich, uti manca et nulla, sic ob subscriptionem a vicebano factam, magna Petkovichii felicitate, soli vicebano data pro crimine. Acta quoque conferentiarum exhibere secretarium earundem Nicolaum Skerlecz oportuit, sed nec vicecomes nec secretarius talia exhibuerunt, nisi qua jussi a locumtenente, subjecto commissioni. Ex his vidit commissio, sus deque pertractari in regno hoc negotia et quidem vitae plane humanae, in tot trucidatis misere hominibus illis. — Incoata sunt reorum illorum examina, et singula hebdomada acta commissionis Viennam ad cancellariam submittenda erant. Quae vero privata erant, per baronem Kooh et confessarium reginae Kampmiller a praeside perscribebantur tabellario singulo. Sub his reorum examinibus occurrerunt memorabiliora sequentia.

1mo. *(Neuperg Kanisae Liubojevichium capit et epistolas Stephani Domjanich submittit. Domjanich Paulinorum veste donatur. Paulinus habitu Domjanich fratris sui proditione interceptus.)* Comes mareschallus Neuperghius postquam Kanisae Liubojevichium compraehendisset, reos quosdam audivisset et litteras ejus evolvisset, Stephani Domjanich, nobilis viri sed jam ob praeteritas culpas proscripti ac suis in bonis latitantis, in veritate confusi, communicationes cum Liubojevichio detegit et Althamio Zagrabiam submittit. A rusticis quoque hujatibus gravabatur suaeque, quas tumultuantibus rusticis scripserat, epistolae a quodam reo ludimagistro Crisiensi fuere exhibitae, prouti etiam parochi in Raven, administratoris item in Preszeka, cujusdam Baniek. Metuebat sibi Domjanich, atque illico cum patribus Paulinis conventus Crisiensis, nescio qualiter, transigit, qui primo eum in conventu illo detinebant, tum veste ordinis donatum et in monachum rasum ad Kamenszko promovent ibidemque detinent, sparso in vulgus rumore, Venetias profugisse, dein in Istriae provincia Paulinum effectum. Rei hujus fuere tantum conscii Paulini, frater suus Ignatius fratruelisque Christophorus. Citatur ad praefixum terminum Stephanus metuuntque ex contumacia convincendum. Scribit ille ad Naisichium ac Jursichium, quorum uterque praesidi commissionis ad se scriptas exhibet. Frater ejus Ignatius bona illius Preszeka, fors quia patribus Paulinis pro intertentione vitae promissa et a Stephano obligata salvare cupiens, ultro citroque per Zagrabiam circumiens et opiniones expiscare procurans, ad ipsum comitem Altham accessit, et, nescio quae locutus, securitatem se accepisse dicebat

nec praeteritas culpas per commissionem accipiendas, nec gladio periturum. Accesserat | [pg. 266.] quoque ad me primo fratruelis Christophorus, tum seorsive et frater Ignatius, uterque postulans consilium, num Stephano comparere expediat. A quibus responso hoc eliberatus sum: me sacerdotem esse, nec in simili negotio fari posse. Si enim de meo accedat consilio et convincatur, scrupulum haberem irregularitatis perpetuum; si non compareat, quia ex contumacia convincendum putarem, suae infelicitatis angerer scrupulis, utpote haud securus, an non absolvendus fuisset. Hinc cum res sua criminalis sit, sive civiliter sive poenaliter, ex lege canonica loqui prohibeor. Quo dato utrique responso et ex Reinfenstuel ipsis demonstrato, me reliquerunt. Neque scio, cujus consilio postea Stephanus atque cum eo Ignatius frater appulere Zagrabiam, hospitium quaerentes primo apud sibi agnatum canonicum Pogledich, qui istud negans, in conventu patrum Franciscanorum hospitati sunt. Ignatius Althamio, monachum hunc se adduxisse Zagrabiam, retulit. Paulini, metuentes in ordinis habitu ne detrudatur ad carceres, soliciti ultro citroque concursabant, ut novitius iste habitu privaretur. Quem is tamen deposuit et rasus duntaxat ad episcopi cum fratre Ignatio ivit arcem, in limine ingressus statim a capitaneo Tolnai, qui militibus arcis eo die praefuit, compraehensus ac ad arestum ductus est. Atque in superiore ad piscinam arcis episcopalis turri inclusus, successive examinatus et convictus.

2do. ***(Conscriptio damnorum.)*** Ejusdem commissionis tempore ad facta rusticis damna commissum fuerat uberius rescienda, ut et terrestres eorundem domini talia conscriberent et ad conscribenda judlium Kesser accederet, qui eadem etiam conscripsit et commissioni utraque conscriptio fuit repraesentata. Ut autem haec audacius fierent, permissum per rusticos damnificatis nobilibus, ut sua quoque damna commissioni exhiberent, per eandem Suae Majestati exhibenda.

3tio. ***(Generalis facultas data rusticis dominos suos accusandi coram commissione. Lukauszki missus ad conscribenda gravamina.)*** Tametsi ex productis Thomae Schytaroczi, quae contra Raffay erant, satis paterent, quia attamen neque eum prodere volebat comes ab Altham neque ex privatis his convincendum censebat, et praeterea contra Rauch et reliquos plurima proditura sperabat in circumstantia potissimum ea, qua ex illis, quae Mihaljevich vicecolonellus (ad quem accedebant rustici) Kanisiensi commissioni et haec Suae Majestati sacratissimae de causa, sive dominorum terrestrium saevitia, tumultus rusticani relata erant, ut hanc confirmare niteretur Althamius, generalem rusticis contra dominos suos lamentandi facultatem aulae praeposuit impetravitque. Credebat persvasusque erat Althamius, expediendum quempiam per pagos singulos, qui rusticorum lamenta ex officio conscriberet, quia sincere vix quispiam tali secus munere fungeretur. Itaque dantur locumtenenti ordines, ut is pro hoc munere aptos designaret candidaretque. Proposuit is Georgium Petkovich, Antonium Bedekovich et Ladislaum Lukauszki. Primus optabatur a Schytaroczio, sed quia is in partibus fuisset Podravanis, nec tam cito haberi posse crederetur, episcopo pro favente sibi conscriptore solicito, cum Lukauszki suus fiscalis esset, facile ut is eligeretur obtinuit, Schytaroczio etiam assentiente ob non ita pridem exortas intra eum et Raffajum graviores inimicitias et ex levi causa natas quarundam, uti dicebatur, dissensionum apud Busanianam

intra uxores praefatorum exortas. Erant Raffay, comitis Georgii Erdoedy plenipotentiarius, et Lukauszki, ejusdem fiscalis comitis, ante rixas foeminarum conjuncti, sed post illas dissidentes, ut Raffay Lukauszkium a fiscalatu suspenderet et Spissichium substitueret ac e domibus Erdoedianis (in quibus pro interim habitabat, quia suas erigeret e fundamentis) medio provisoris Szerpak eundem abire juberet. Lukauszki igitur ex Brezovicza per locumtenentem evocatur, ubi ob mortem Paraminszkianae ut testamentarius executor conscriptioni vacabat, habitaque instructione secreta, ut videlicet ad speciem per quosdam transiret pagos et repente ad Montem Claudium descenderet, vocatoque populo gravamina ejusdem conscriberet. Inde enim proditura plurima asseverabat | [pg. 267.] Schytaroczius. Data forspontalis Lukauszkio occasio isque, uti ferebat instructio, in pago Montis Claudii Vidernjak gravamina plebis, quae officiales et Raffajum vel maxime feriebant, conscripsit commissionique exhibuit.

(Parochos oportuit cathedraliter citare rusticos ad accusandos suos dominos terrestres. Lamentantur Sztenichniakienses contra vicebanum.) Neque ultro progressus est aut missus, sed a vicario generali Georgio Reesz data sunt mandata parochis, ut cathedraliter promulgetur facultas regia de accusandis suis terrestribus dominis, et terminus pro accusatione praefixus, et in commissione ipsa audirentur lamenta et notarentur. Hoc vero ex cleri processit consilio, qui, si conscriptor per pagos non accesserit, facilius movendos credebat suos rusticos ad mitiores accusationes, sicuti et et factum est. Nam episcopus Vugrae, ubi hac occasione a potiori degebat, suis monduram et pileos spopondit, si ab accusatione praesciderint. Capitulum quoque sic suos disposuit, ut lamentatum exmissi illi essent, quos capitulum vellet, Siscio nempe et Toplicza. Confluebant subditi ad constitutos terminos undique, maxima capitularis educilli utilitate, horumque conscribebantur gravamina. Attendebatur praecipue ad vicebani Rauch colonos, aut etiam alios, qui hunc accusabant, uti Sermagianae viduae coloni, Draskovichiani item ex Sztenichniak, lamentabantur graviter ob acceptum quoddam terrenum et ad Sziszlavich ab eodem teneri, damna item in eodem illis terreno causata. Tum ad Erdoedianos Raffajum accusantis, eos quoque, quorum tumultuaverant rustici, ut Kaszner etc. Aliorum quoque auditi sunt, sed non ea, qua priorum diligentia, immo cleri segniter et remisse.

(Commissio Zagrabiensis rusticos confrontat cum dominis. Officiales Erdoediani confusi.) Auditis conscriptisque rusticorum lamentis, per locumtenentem serie sua et pro termino citabantur nobiles, neque scientes accusationis capita. At cum colonis suisque subditis confrontabantur et velociter vel absolvebantur vel damnabantur. Grave hoc nobilitati accidit, quod nec legitime citata vel audita fuerit. Sed haec ipsa lamentatio pro crimine est habita, quasi in judicio extraordinario, uti istud erat, principi leges praescribere vellet. Si res bene perpendatur, victores evasere rustici. Petebantur urbaria et a quibusdam producebantur, sed ut nulla rejecta. Hinc de novis cogitari coeptum est. Ipsaque commissio projectum quoddam fecit evulgavitque, non sine rusticorum lamentis. Officiales Erdoediani ad tutandas binas regulationes rusticanas repraesentarunt, subditum quemvis Montis Claudii ad 50 jugera possidere terrarum, qua re in alium inciderunt scopulum, impugnatae videlicet conscriptionis et lamentationis illius, quam

fecerant contra conscriptores. Novam fecit pro Monte Claudio regulationem commissio, sed protervi rustici neque hanc acceptare voluerunt et coram ipsa commissione, quin punirentur, suam testati sunt proterviam.

4to. *(Raffay stante commissione suam jactat cum effectu potentiam.)* Innotuerat quoque Althamio, dixisse Raffajum, commissionem non semper futuram Zagrabiae, se autem cum reliquis permansurum. Rem hanc tulit aegerrime et inquisitionem desuper collectam misit principi cum opinione non sperandae pacis, si hi in officiis permaneant; cum enim se praesente talia jactare praesumant, quid se absente futurum? Et magno sui infortunio Matlekovichios stante commissione persequi inceperat. Qua in re capitaneus Nicolaus Matlekovich questus est, et comes Althamius reginae subito significavit, viri hujus insolentiam se jam praesente incoari, et quidem cum fraude. Nam coram se plenipotentiarium Erdoedianum se non esse negavit pernegavitque | [pg. 268.], immo ad speciem Orlekium plenipotentiarium esse dixit et plenipotentias ejusdem exhibuit, cum nihilominus comes ipse Georgius Erdoedy in recentibus ad Matlekovichium suis litteris Josephum Raffay suum plenipotentiarium scribat, suisque sic adhaereri debere ordinationibus, tanquam si propriae ipsiusmet comitis essent. Has easdem Erdoedii litteras reginae in originali mittendo, et quoadusque de regimine isthic alio provisum non fuerit, impossibilem esse et videri tranquillitatis ineundae rationem, perscribendo.

(Systema regulandi regni imponitur elaborandum Althamio. Solicitus de systemate Althamius.) Ergo per baronem Koch respondetur Althamio, idipsum Majestati Suae videri, sibique imponi, ut systema ex circustantiis, quas videt auditque, regulandi pro futuro regni elaboret, et cum is ad thermas Carolinas venia Majestatis pergeret, systema tale per neminem ministrorum sed reginae directe submitteret. Grave hoc Althamio exstitit, utpote qui stante commissione vicebani solum Rauch et vicecomitis Raffay ab officio depositionem intellexerat, hocve solum per voces „nisi de regimine alio provisum fuerit" voluisse. At sensum suum Majestati clarius explicare durum illi videbatur et Bohemus consiliarius disvadebat, cum vindictae esse videretur, si praefati duo deponi praetendantur, nec futura esset comitis commendatio. Hinc de universali regni hujus regiminis norma comiti cogitandum esset. Accersit Jursichium, dein et Bisztriczajum, hisque pandit Kohii litteras ac reginae jussa, jubetque de his cogitare. Jursich, sive sui ad hoc incapacitatem videns, sive fine alio continuas commissionis occupationes habens, se his excusabat, alter patriam se non nosse dicebat. In veritate autem commissarii omnes occupatissimi fuere tam reorum examinibus quam et rusticorum examinibus aliisque tantis. Althamium res premebat et adeo cogitationibus defixum tenuit, ut plane alterationem se habere diceret. Jursichius in fine quaedam eidem conscripsit, sed quae nominetenus defectus aliquorum continebant. His raptim scriptis et Althamio praesentatis, a se non probabantur, ille iterum occupationes causatus remque longioris esse temporis, considerationis et morae, me eidem ad hoc perficiendum munus aptissimum a se censeri respondit. Quo etiam statim die Althamius me ad prandium invitat, blandissime habet, osculatur. Tum vesperi submissis ad me Bisztriczajo et Jursichio, ad systema hoc regiminis formae hortatur. Pandunt mihi anxietates comitis, Kohii epistolam, quam Althamio scripserat, omnemque in modum hortantur, orant pro optato

pere. Ego deprecatus laborem sum, tanquam opus considerationis majoris, et praecipue, quod ad reginae manus venire debeat, utpote in intimo consilio perscrutandum. Insistunt saepius, tribus diebus sponte semet ad prandia venturos nunciarunt, ut me disponerent. Tandem Althamius ipse die uno ad se accersit, oblataque secum chicolatta, rogat per omnia insinuatque, sibi relatum haberi, praepositum majorem in Gorre aegrotare atque vix evasurum. Se per amicos suos facturum, ut pro tali labore remunerer, immo Suae Majestati scripturum, quod cum is ob labores perficere nequiverit, a me accepisse adjutorium. Fateor, consideratione beneficii hujus motus sum, ut de methodo, qua cuperet, eundem interrogarem. Is se mihi totum credere reposuit persvasumque sibi esse, me bene facturum. Tradidit mihi Jursichii scripta illa, dein quae aliorum sibi extradata erant, mere lamentatoria, per Jursichium | [pg. 269.] aut Bisztriczajum submissurum vesperi, quia prae manibus partim Bohemi consiliarii partim Jursichii essent. Fidem ei spondere debui, et spopondi, me illos talesque nunquam revelaturum. Submisit ille scripta illa per Jazvicz, Bisztriczaji amanuensem, obsignata sigillo, scribente Bisztriczajo: parcerem, quia ob labores neuter venire posset.

(Systematis elaboratio. Duae regiminis formae propositae. 1ma. Gubernii.) Igitur examinatis submissis scripturis, quae pure defectus quorundam exprimebant, et potissimum vicebani, protonotarii, Busanii, Raffaji, de systemate cogitavi, ac in tres paragraphos opus dispertiendum credidi. 1mo. Geographicam et universalem regni notitiam. Jurisdictiones varias, nempe militarem, politicam, bancalitatis, commissionis invalidorum, privatorum item, uti cleri et dominorum terrestrium, atque has in uno exiguo regno commorantes et sitas, immo terris commixtas, confusionem summam causare, quia quaelibet distinctis uteretur legibus, privilegiis, a distinctis dependeret dicasteriis, quae ipsa protegendo suos, juxta informationes quae dantur, confusionem causarent. Erantque descriptae cum locorum notitia et situ hae jurisdictiones, quae et illud haberent, ut, quod una vult, nolit alia, et res quibusdam firmata exemplis. 2do. Particularibus personarum omissis, ea, quae officii sunt, ex communicatis ab Altham scripturis accepi, quae videlicet ipsius erant officii, ut supremi comitis, protonotariatus, exactoratus et vicecomitis, ubi ob exempla praemissos quandoque nominare oportuit, uti v. g. ne protonotarius in favorem sui testamenta authenticare valeat, sicuti contra Naisich fusius in tot exemplis, ut Csikuliniano, Gothaliano, Erdoediano et tot aliis, in scripturis illis deductum habebatur, et plura talia; ne vicecomes plenipotentias agere, uti accusabatur Raffay, et de hoc et pluribus gestis officiis. 3tio. Demum, tanquam ex prioribus confluente, forma et idea regulationis continebatur. Videlicet aut constituendum erigendumque gubernium, cujus banus, aliunde persona semper militaris et conspicua, praeses sit, ad conservandum hunc regni baronatum, membra autem sive assessores ex quovis generalatu, nempe Carolostadiensi, Varasdiensi, Eszekinensi et banalibus confiniis, unus, per Suam Majestatem nominandus, ex schismaticis unus ob eorundem privilegia, ex clero unus, ex statu politico magnas unus, nobiles duo, ex civitatibus unus, bancalitatis nomine unus, et commissionis invalidorum unus; adeoque in toto 12. Subalterni horum sufficienti numero, uti secretarii, cancelistae, advocati etc. Ad gubernium hoc, uti mandata expedientur omnia regia, sic ut effectui

mancipentur gubernii, erit procurare, et qualiter exsecuta referre: ita si quaepiam exsequi non possent, examinare, et referre principi. Videre, quae e re sunt patriae et principis. Relationes informationesque capere ac submittere. Abusus ab usibus legitimis distinguere. Uniformitatem in iis, quae regiminis sunt, | [pg. 270.] ubique procurare. Cassae habere curam, et dati acceptique rationes habere videreque, publicae sanitatis, oeconomiae per commercia, viarum securitati item rationes habere, unionem procurare, verbo omnia, illa quae publicum respiciunt, dirigere, ut hoc primae sit forum instantiae in similibus, et ab hoc resolutiones principis recipiantur. In generalatibus ea, quae pure et duntaxat militaria sunt, officiales agant, et auditores majorem non habeant authoritatem, quam et in regulatis regiminibus, ut quaestiones de fiscalitatibus, successionibus, impositionibus, titulo etiam mondurae, ad hoc gubernii forum pertineant, ab exemplo etiam Transylvaniae. Istud porro vel Zagrabiae in meditullio, vel Crisii residere posset. Comitatus manerent ad speciem, quia ad districtuales judlium ac vicejudlium nil aliud pertinere, quam exsecutio committendorum, et omni quindena relatio de singulis districtibus, et quid in iis corrigendum. Supremus comes, vicecomites duo, notarius, et assessores tres forum causarum comitatus essent, sic ut causae illae, quas ex lege judlium recognoscunt, assessores privative judicare valeant, ab his suo ordine ad tabulam banalem fieret appellatio, quae tabula una cum districtuali in suo esse remanerent. Porro annis singulis, (nisi quid extraordinarii occurreret, jussumque speciale esset principis) bis regni celebrari deberet congregatio, in qua jussa promulgarentur principis, et qualiter iisdem satisfactum, diceretur, audirenturque omnium consilia, si quid in commune bonum esset. Ageretur etiam de dica et impositionibus, vel mittendis oratoribus ad principem, diaetam, aut similia. Item instructio talibus ibi elaboraretur et daretur. Verbo quidquid publicum, ut publici est, occurreret. Statuum vota audirentur, et generales ipsi ad talia vocandi censerentur.

(Difficultates contra gubernii formam.) Duae graviores difficultates contra gubernium occurrunt. Prima, cuinam dicasterio subordinari hoc gubernium deberet. Si enim cancellariae Hungaricae subjectum non fuerit, dicent ipsi Hungari facile, partes has a sacra corona avelli. Si autem eidem subjiciatur, consilio bellico res minus grata evadet. 2da. Quae et unde gubernialibus salaria? Utraque difficultas cum unice a Majestatis Suae oraculo pendeat, ideo clementissimae resolutioni substernitur regiae.

(Secunda forma regiminis. Mors praepositi Sinersperg.) Aut vero, si prior regulandi hujus regni conjectura non placeret, Hungariae instar comitatus erigendi censerentur, ac instar inferioris Sclavoniae regulandi, qui a bano dependeant, eique omnia referant, et is per cancellariam Majestati, atque hoc quemadmodum et in Hungaria ac ipsis Hungariae legibus. Intelligendo videlicet de statu in regno hoc politico vocato. Alias jurisdictiones arbitrio Suae Majestatis relinquendo. Moritur interea praepositus major Sinersperg, et lector capituli Putz pro consequendo beneficio Viennam festinat. Ego quoque eo ascendere cupiebam, sed quia praemissum opus necdum absolveram, ab Althamio permissus non sum, verum is ad cancellarium Hungariae Nadasdi, banum Batthyan, et Suam Majestatem ipsam intuitu hujus scripsit, ac uti dicebat, me commendavit. Credibilius censeo, oraverit tantum, ut collatio suspenderetur, sicuti et suspensa exstitit, et

itz Viennâ remissus. Crediderit facile Althamius, si tunc statim Putz reilutus fuisset, me ab opere, adeo per eum postulato et adurso, destiturum, se notam apud Majestatem incursurum. Quare me Viennam petere non imisit, quam absoluto terminatoque opere. Istud cum absolvissem, incre-ibili gaudio et humanitate ab illo susceptum relectumque est, atque pro-itum. Quin me praesente vocatus consiliarius ille Bohemus, ut e Latino ermanicum faciat, Suae Majestati ab Althamio submittendum. Post dies erum evocor aliquos, petitque Altham, ut, quos pro officiis cogitarem roponendos, scripto porrigerem. Reposui: antequam probatum non fuerit pus principi, sciaturque, quam proponere velit et resolvere princeps viam -giminis, de promovendis subjectis cogitari non posse. Distincta enim nge foret ratio subjectorum in uno ac in alio systemate. Is nihilominus rsit, ut quodcunque resolveretur, cum credat, se indubie et de subjectis iterrogandum, paratus esse possit, meaeque semet hoc in | [pg. 271.] me-ito conscientiae credere, cum videat interessata in regno omnia, et nec iat, cui credere possit. Unum hoc addidit, ne tres hos, Rauch videlicet, laffay et Busan, pro ullo scriberem officio, quia eos certissimo deleret, roinde nec mihi necessum esse cartham gratis onerare. Itaque ut me homine expediam, volente plures ubique proponi, hoc etiam dedi pro iemoria.

(Propositi pro officiis.) In casum gubernii. Ad idem gubernium ex agnatibus vel Joannes Nepomucenus Erdoedy, aut Stephanus Patachich, el demum Joannes. Ex clero: si non videretur episcoporum quispiam, empe ex Zagrabiensi, Bosnensi, Syrmiensi et Segniensi, tanquam in regno clavoniae existentibus, tunc aut Josephus Galliuff, aut ego, vel Balthasar 'etkovich. Ex nobilitate: Adamus Naisich, Franciscus Kussevich, ut rerum otitia magis praediti; Georgius Pogledich item, aut Joannes Jursich, vel ucas Novoszel Posegae vicecomes et commissionis Verőcensis membrum, el demum Josephus Jagussich, sive Georgius Petkovich. Addita cuivis itione et gestorum hactenus consideratione. Pro vicebanatu, si pure ho-oris munus esset et tabulae cujuspiam membrum, vel Adamum Naisich, el Balthasarem Magdalenich qua aliunde tabulae praesidem, quocum mu-ere aptissime conjungi censeretur vicebani honor, ut, sicuti in Hungaria ersonalis praeses secundae esset, regiae nempe tabulae, sic vicebanus in clavonia tabulae judiciariae, quae banalem sequitur. Et quia antiquitus cebani banos in judiciis supplebant, ut ideo duorum fuerint supremi co-iites comitatuum, ratione hac in officio et dignitate sua munus vicebani ermaneret. Si vero vicebanus in militaribus suppleret banum, tunc vel eorgius Pogledich jam colonellus, vel Gabriel Skerlecz, vel Wolffgangus llachich. Pro protonotario vel Joannes Jursich, aut Antonius Bedekovich, l Petrus Skerlecz, cancellarii Hungariae secretarius. Pro secretario con-lii gubernialis Nicolaus Skerlecz, aut Benedictus Krajachich, vel Ladislaus ikauszki, sive Stephanus Markovchich. Pro perceptore regni generali tan-iam melius possessionati Georgius Petkovich, germanicae lingvae gnarus, t Antonius Bedekovich, vel Ladislaus Lukauszki. Pro advocatis fiscalibus giis Benedictus Krajachich, Büky, vel Petrus Spissich. Porro Christophorus czki, cum in regno hoc possessionatus haberetur, in casum 2di systematis, giminis videlicet Hungariae instar, aptissimus videretur pro vicebano et rum comitatuum supremo comite. Haec a me Althamio data, gratissime

*

mancipentur gubernii, erit procurare, et qualiter exsecuta referre: ita si quaepiam exsequi non possent, examinare, et referre principi. Videre, quae e re sunt patriae et principis. Relationes informationesque capere ac submittere. Abusus ab usibus legitimis distinguere. Uniformitatem in iis, quae regiminis sunt, | [pg. 270.] ubique procurare. Cassae habere curam, et dati acceptique rationes habere videreque, publicae sanitatis, oeconomiae per commercia, viarum securitati item rationes habere, unionem procurare, verbo omnia, illa quae publicum respiciunt, dirigere, ut hoc primae sit forum instantiae in similibus, et ab hoc resolutiones principis recipiantur. In generalatibus ea, quae pure et duntaxat militaria sunt, officiales agant, et auditores majorem non habeant authoritatem, quam et in regulatis regiminibus, ut quaestiones de fiscalitatibus, successionibus, impositionibus, titulo etiam mondurae, ad hoc gubernii forum pertineant, ab exemplo etiam Transylvaniae. Istud porro vel Zagrabiae in meditullio, vel Crisii residere posset. Comitatus manerent ad speciem, quia ad districtuales judlium ac vicejudlium nil aliud pertinere, quam exsecutio committendorum, et omni quindena relatio de singulis districtibus et quid in iis corrigendum. Supremus comes, vicecomites duo, notarius, et assessores tres forum causarum comitatus essent, sic ut causae illae, quas ex lege judlium recognoscunt, assessores privative judicare valeant, ab his suo ordine ad tabulam banalem fieret appellatio, quae tabula una cum districtuali in suo esse remanerent. Porro annis singulis, (nisi quid extraordinarii occurreret, jussumque speciale esset principis) bis regni celebrari deberet congregatio, in qua jussa promulgarentur principis, et qualiter iisdem satisfactum, diceretur, audirenturque omnium consilia, si quid in commune bonum esset. Ageretur etiam de dica et impositionibus, vel mittendis oratoribus ad principem, diaetam, aut similia. Item instructio talibus ibi elaboraretur et daretur. Verbo quidquid publicum, ut publici est, occurreret. Statuum vota audirentur, et generales ipsi ad talia vocandi censerentur.

(Difficultates contra gubernii formam.) Duae graviores difficultates contra gubernium occurrunt. Prima, cuinam dicasterio subordinari hoc gubernium deberet. Si enim cancellariae Hungaricae subjectum non fuerit, dicent ipsi Hungari facile, partes has a sacra corona avelli. Si autem eidem subjiciatur, consilio bellico res minus grata evadet. 2da. Quae et unde gubernialibus salaria? Utraque difficultas cum unice a Majestatis Suae oraculo pendeat, ideo clementissimae resolutioni substernitur regiae.

(Secunda forma regiminis. Mors praepositi Sinersperg.) Aut vero, si prior regulandi hujus regni conjectura non placeret, Hungariae instar comitatus erigendi censerentur, ac instar inferioris Sclavoniae regulandi, qui a bano dependeant, eique omnia referant, et is per cancellariam Majestati, atque hoc quemadmodum et in Hungaria ac ipsis Hungariae legibus. Intelligendo videlicet de statu in regno hoc politico vocato. Alias jurisdictiones arbitrio Suae Majestatis relinquendo. Moritur interea praepositus major Sinersperg, et lector capituli Putz pro consequendo beneficio Viennam festinat. Ego quoque eo ascendere cupiebam, sed quia praemissum opus necdum absolveram, ab Althamio permissus non sum, verum is ad cancellarium Hungariae Nadasdi, banum Batthyan, et Suam Majestatem ipsam intuitu hujus scripsit, ac uti dicebat, me commendavit. Credibilius censeo, oraverit tantum, ut collatio suspenderetur, sicuti et suspensa exstitit, et

Putz Viennâ remissus. Crediderit facile Althamius, si tunc statim Putz resolutus fuisset, me ab opere, adeo per eum postulato et adurso, destiturum, et se notam apud Majestatem incursurum. Quare me Viennam petere non admisit, quam absoluto terminatoque opere. Istud cum absolvissem, incredibili gaudio et humanitate ab illo susceptum relectumque est, atque probatum. Quin me praesente vocatus consiliarius ille Bohemus, ut e Latino Germanicum faciat, Suae Majestati ab Althamio submittendum. Post dies iterum evocor aliquos, petitque Altham, ut, quos pro officiis cogitarem proponendos, scripto porrigerem. Reposui: antequam probatum non fuerit opus principi, sciaturque, quam proponere velit et resolvere princeps viam regiminis, de promovendis subjectis cogitari non posse. Distincta enim longe foret ratio subjectorum in uno ac in alio systemate. Is nihilominus ursit, ut quodcunque resolveretur, cum credat, se indubie et de subjectis interrogandum, paratus esse possit, meaeque semet hoc in | [pg. 271.] merito conscientiae credere, cum videat interessata in regno omnia, et nec sciat, cui credere possit. Unum hoc addidit, ne tres hos, Rauch videlicet, Raffay et Busan, pro ullo scriberem officio, quia eos certissimo deleret, proinde nec mihi necessum esse cartham gratis onerare. Itaque ut me ab homine expediam, volente plures ubique proponi, hoc etiam dedi pro memoria.

(Propositi pro officiis.) In casum gubernii. Ad idem gubernium ex magnatibus vel Joannes Nepomucenus Erdoedy, aut Stephanus Patachich, vel demum Joannes. Ex clero: si non videretur episcoporum quispiam, nempe ex Zagrabiensi, Bosnensi, Syrmiensi et Segniensi, tanquam in regno Sclavoniae existentibus, tunc aut Josephus Galliuff, aut ego, vel Balthasar Petkovich. Ex nobilitate: Adamus Naisich, Franciscus Kussevich, ut rerum notitia magis praediti; Georgius Pogledich item, aut Joannes Jursich, vel Lucas Novoszel Posegae vicecomes et commissionis Veröcensis membrum, vel demum Josephus Jagussich, sive Georgius Petkovich. Addita cuivis ratione et gestorum hactenus consideratione. Pro vicebanatu, si pure honoris munus esset et tabulae cujuspiam membrum, vel Adamum Naisich, vel Balthasarem Magdalenich qua aliunde tabulae praesidem, quocum munere aptissime conjungi censeretur vicebani honor, ut, sicuti in Hungaria personalis praeses secundae esset, regiae nempe tabulae, sic vicebanus in Sclavonia tabulae judiciariae, quae banalem sequitur. Et quia antiquitus vicebani banos in judiciis supplebant, ut ideo duorum fuerint supremi comites comitatuum, ratione hac in officio et dignitate sua munus vicebani permaneret. Si vero vicebanus in militaribus suppleret banum, tunc vel Georgius Pogledich jam colonellus, vel Gabriel Skerlecz, vel Wolffgangus Jellachich. Pro protonotario vel Joannes Jursich, aut Antonius Bedekovich, vel Petrus Skerlecz, cancellarii Hungariae secretarius. Pro secretario consilii gubernialis Nicolaus Skerlecz, aut Benedictus Krajachich, vel Ladislaus Lukauszki, sive Stephanus Markovchich. Pro perceptore regni generali tanquam melius possessionati Georgius Petkovich, germanicae lingvae gnarus, aut Antonius Bedekovich, vel Ladislaus Lukauszki. Pro advocatis fiscalibus regiis Benedictus Krajachich, Büky, vel Petrus Spissich. Porro Christophorus Niczki, cum in regno hoc possessionatus haberetur, in casum 2di systematis, regiminis videlicet Hungariae instar, aptissimus videretur pro vicebano et horum comitatuum supremo comite. Haec a me Althamio data, gratissime

*

et tot inter accepi oscula, et quid pro labore petam, postulavit. Post abitum meum Jursichio opus dedit (excepto isto pro memoria), ut, si quid forte addendum systemati illi crederet, adderet. At ille summa incuria atramentario illud supposuit, et protonotarii Adami Naisich ad commissionem juratis scribis, Svagel nempe et Juraich, in cubiculo suo relictis pro describendis commissionis actis, cum ad sessionem abivisset ipse, in opus impingentibus casu et evolventibus, scripturamque meam agnoscentibus, cum opus integrum describere non possent, ex 2. illa paragrapho, quae horum (sic!) suum de testamentis concernebant, describunt, evulgant, et de re sibi ignota (cum totum non descripserint) rumores varios et quidem pasquilli spargunt. Expostulavi de injuria cum Althamio eidemque edixi, me proditionem hanc non speravisse, ad amovendam a vulgo sinistram opinionem et regni totius odia, me rem totam, ut est, publico dare velle, etiam si per typum, habere me Bisztriczaji litteras, sua ipse negare non posset petita, proinde me omnimode exculpare velle. Reprehendit graviter | [pg. 272.] Jursichium, neque eam de illo, quam prius, habuit opinionem, quod rerum incurius adeo esset et se tanto exposuisset periculo, apud principem maxime, quae opus illud §phi potissimum tertiae suum esse crederet suaeque capacitatis testimonium. Itaque me hortatur ad patientiam, et in se omnem evictionem pro futuro accipit, immo bis protonotarium Pecsy hoc in merito relegat ad domum meam, ut fortis manerem. Postulavi scribas illos, aliunde commissionis juratos, adeoque fidefragii reos, poni in carceres vel arestum, sed quia et nobiles essent et major rei exivisset fragor, protonotario tantum eatenus commissarium locutum fuisse, mihi Pecsius retulit. Et haec est sincera rei totius relatio. Caeterum systemata illa, ex tot postea rumoribus, mutandi Croatiae regiminis apparet, reginae ad manus venisse examinataque fuisse, et demum speciem illam alteram assumptam, quamvis effectu carentem. Plura de his occurrent postea.

5to. *(Investigatio de praedis et talium commissione. Expeditio vicebani damnata.)* Commissionis quoque hujus sub decursu in praedas illas investigatum satis est, cujus videlicet commissione factae sunt. Vicebanus a populo et secum exeuntibus sustinere videbatur factas illatasque. At contra eum pugnabat primo, quia easdem ipsemet accepisset et divisisset, 2do quod populus adeo durus fuisse non appareat, quia in bonis illorum, ubi is noluit, factae praedae non fuissent. Si ergo cohibere imperio suo potuit, ne Lovrechinae et in Raven apud Raffay fiant, eodem suo imperio et alibi abstinuissent, 3. quod capitaneus Matlekovich, qui supremi vigiliarum praefecti munus obibat, cum eodem confrontatus vicebano sustinuit, se habitis a vicebano ordinibus in Biszag praedandi facultatem promulgasse, idque consilio Raffaji et Georgii Jellachich factum exstitisse. Idipsum Georgius Petkovich, Dragovanich et quidam Spissich Carolostadiensibus partibus non solum attestati sunt, sed plures desuper produxerunt scarthecas et domini Raffay scripturas, Schytaroczi autem quoad Negovecz unum solumque Raffay culpabat cum testibus eatenus exhibitis. Vicebanus litteris se Busanii exculpare potuisset, quas quia non produxit, de quibus plures dicebant Althamio, praepotentiae illius et foederis vel inde arguebatur. Itaque omnes illi, qui in illa vicebani fuere expeditione, examinati quoque sunt. Expeditio illa damnata omnimode, et vel maxime ex his capitibus. 1. Quod stabales creare officiales praesumpserit, taliterque vel regiam sibi arrogaverit autho

tatem, vel eidem illuserit. Et quod regnum conferentialiter non fecit, id icebanus cum Raffay praesumpsit. 2. Quod tam crudeliter in facultates iiserorum, immo ipsam humanam vitam, et quidem sine defensae mediis aevierit, tumultu rusticorum nec viso 3. Quod ad carnificis plane munus iomines delegerit sub spe gratiae et vitae, quam promittere non potuit. 4. Quod avaritiam propriam saturare procuraverit, dum non studuit nec damnificatis per rusticos nec miserorum conservationi, immo a rusticis damnificatos, uti patres Jesuitas, comitem Patachich etc., neque vel praesumptive reos, minus autem citatos auditosque, ultro spoliavit et majores injurias intulit. 5. Quod ab executione judicium incoaverit et post mobilium omnium (quae propria rusticorum essent) acceptionem spoliationemque, adeoque post poenam eosdem barbaro plane modo Zagrabiam examinandos judicandosque submiserit. Ista fuere contra vicebani expeditionem summa capita.

6to. *(Accusationes variae. Althamii frater Zagrabiae.)* Cum plurimi vel adulatorie vel ex passione vel spe salutis consequendae accusarent alios, ut facile est creditu, singulorum fere mores inclinationesque perspicere ex tantis relationibus valuisset Althamius. De locumtenente audivit plurima et ab officialibus vel maxime. Et quia comitissa ejusdem noctibus integris in militum campamento vel fuisset saltassetque, vel ad illud accederet, Althamius rem hanc tulit aegrius, levitatisque utrumque maritum nempe cum conjuge damnabat, atque, malevolis suggerentibus, (Deo permittamus judicia) optima bonaque domina male audiebat, et baronis capitanei Kulmar (sic!) mancipium et lupa dicebatur, rumore facile ad Majestatis aures deveniente. Aderat siquidem cum Althamio conjux sua et liberi, quae uti conversationes locumtenentissae damnabat, sic fors plane et alibi de talibus questa est. Generalis quoque comes ab Altham, frater comitis praesidis, Zagrabiae fratrem invisit, de divisione maternorum bonorum et substantiae cum eodem pertractans. Hinc

[pg. 273.] 7mo. *(Capitulum Zagrabiense Althamio summas credit quinque a cento. Favet Althamius capitulo.)* Capitulum, quod nulli antea magnatum nobilium fecit, quantumvis ab horum antenatis fundationes majores acceperit, hoc anno 1755. et Althamio ipsi 60 fl. milia dedit mutuo erga quinque a cento interusurii, taliterque primus Althamius fuit, qui sub hoc interesse summas accepit capituli. Item totius insulae Murakösz decimarum arenda pro fl. Rh. annuis mille facta eidem comiti est. Utrique rei ego in capite cum paucis aliis adversabar, primo quod a capituli usu et legali interusurio eo minus recedendum esset, quia et nobilium alii jure istud praetenderent ob tot favores ab antenatis eorum ecclesiae praestitis, tam per fundationes altariarum, bonorum donationes, legata, favores in tuendis ecclesiae juribus et privilegiis, tot item ecclesiae incendiis, prouti etiam propriis, quos actu praestarent. Quaerent item deponentque summas debitas, et quo eas capitulum elocabit. Arenda etiam in praejudicium mensae canonicalis tam abjecto pretio arendari nequiret. Verum Georgius Reess custos, Joannes Paxi aliique sustinuere, capitulum esse liberum ea, qua vellet, ratione summas elocare, neque aliquem factum uni favorem sibi praetendere posse. Replicabam, summas parochorum, collegiorum esse aliarumque piarum fundationum, quomodo ergo liberum est capitulum damnificare parochos, qui sacra etiam ad quantitatem diminu-

endae summae diminuent. Juventutem quoque in collegiis diminui oportebit. Si enim 60 fl. milia sex a cento elocentur, annui interesse erunt fl. 3600, si autem quinque a cento, obvenient solum 3000. adeoque sicuti fl. 600 diminuetur summa, sic ad minus tres juvenes diminui oportebit. Auditis his, plures canonicorum meae adhaeserunt opinioni, protestatique sunt de capitularibus summis item privativis canonicorum Althamio elocandis. In angustiis ergo Ressius et Paxius constituti, episcopo, partium Althamianarum oratori apud capitulum primo, per canonicum episcopi fratrem Nicolaum Tauszy resistentiam meam caeterorumque canonicorum seductionem deferunt, quam episcopus confestim Althamio detegit, mihique eo magis facit inimicum, quod frater illius generalis 30 adminus milia praestolaretur, Althamiusque me sibi non adversaturum medio Bisztriczaji mihi nunciasset, quod praepositura major vacaret. Reposui nuncio, me ideo non adversari, quod sensus meos pro jurato officio aperuerim. Videbantur autem singula verba mea relata Althamio, cum idem Bisztriczey mihi dixisset, defunctam comitis matrem, uti apud imperatorem Carolum VI. gratia primariam, sic pro capitulo et dioecesi Zagrabiensi anno 1733. archidiaconatum Bexin, decimas capitulo dantem, conservavisse, erigendumque episcopatum Sabariensem impedivisse, plurimaque alia sub Carolo VI. ecclesiae praestitisse. Comitem item plus, quam 600 illi fl. sunt, dioecesi, ecclesiae, parochis, vel sub hac commissione facere posse. Qua ex re perspexi, quidquid locutus eram in consistorio, episcopo et comiti revelata fuisse. Hinc comes, cum Viennam irem Augusto mense, promissas commendatorias ut paret litteras, tempus invenire non potuit. Immo episcopo primam illam partem seu | [pg. 274.] paragraphum, superius notatam, exhibuit, ut is postea pasquillum mihi imputare voluerit. Erat, uti infra videbitur, quorundam canonicorum machinatio, ut me a spe obtinendae praepositurae dejiciant, itaque, tum ad hunc obtinendum finem, cum et promissorum Bisztriczey actuarii sic semet regulaturum, ut lamenta rusticorum capituli, canonicorum et episcopi non solum nulla evadant, immo pro futuro sic regulentur (quemadmodum et factum fuerat), ut ex his clero alterum tantum obveniat. Hinc in veritate esto apud saecularium subditos excessus magnus sit habitus, non stare antiquis vel contractibus vel usibus vel decisionibus: apud nostros, cleri videlicet, subditos res haec non tenuit, quin contra tractatus, accordas regiis firmatas consensibus, saeculorum praeterea praescriptionem, ad reddendas in natura decimas clero omnes obligari adinventi sunt. Apud saeculares excessus habitus quinque dierum hebdomadalis robota, apud nos istud nedum dissimulatum sed approbatum in nostrorum praediorum rusticis. Immo qui antea singulo animali singulum redimebant laboratorem vigore etiam regiarum decisionum, ut id cum duobus dehinc fiat, impositum, et, uno hebdomadatim die laborantes antea, ad majore ducti laboratores. Sed saecularibus diminuta omnia, quin in cleri subditi jam exoleti a saeculo census, uti pullorum, ovorum etc., per commissionei reducti sunt, saecularium autem cassati ut praegravia. Plurima his simili facta, a quibus praescindo. Mirabar, saeculares ista non advertisse, aut animadverterunt, semet hinc non defendisse. Immo audivi, pro verita nihilominus non sustineo, quod praefectus episcopi Josephus Delimanic cum canonico Joanne Paxi regulationem illam, de qua postea, conceperit. Quod vel inde suspectum, quia ad singula puncta clero favet augetq

cleri reditus in duplo. — Episcopus igitur, Ressius, Paxius, Putz, Althamio 55 milia pecuniarum enumerari faciunt ex interesse quinque a cento, erga albam cartham, pro residua levanda plenipotentiarium fassus Nicolaum Thauszy. Postquam dedissent pecunias, retulerunt rem hanc aliquibus, rationes has subjungentes. I. Ob favores comitis per commissionem experiendos. II. Ob voluntatem episcopi tanquam collegiorum protectoris. III. Ob parochos Insulanos et illorum protectionem. IV. Ob alterius debitoris defectum, ac denique ob damna certa, quae ex jacente proveniunt pecunia. Semet Althamio dedisse praemissam summam, quae tamen nec capitularis esset nec canonicorum, sed parochorum, xenodochii deficientium et collegiorum, et illas, quae erant capituli, commutasse, ut capitulo nullum obventurum sit damnum. Haec, me tacente, laudata est Paxii industria, quod tam bene summis capitularium et canonicorum prospexerit et aliorum miserorum summis commissionis praesidis gratiam mercari sciverit. Ressius subjunxit: aliunde diu summas illas ibi non patiemur, sed, sicuti a Klobusiczkio Colocensi archiepiscopo illas post abitum exegimus, sic et ab Altham, postquam abiverit. Dicentes, parochos contradicere et nos pontifici accusare velle, et hac via uni et alteri satisfiet, aut vero, elapso uno anno, executionem faciemus neque eam remittemus, quoadusque comes vel pecunias non restituat vel in celebranda denuo obligatoria interesse sex a cento non promittat. Prudenter et bene acclamatum a pluribus. Malenich, qui Dubicza venerat uti novae factionis director futurus (quae infra describetur), svasit rem totam tenendam silentio, ne, si patriotae resciant Althamio, has summas datas erga interesse quinque a cento, idem ipsi praetendant; Paxio replicante supra memoratam suam astutiam: gratiam uni datam, (pg. 275.) alium praetendere non posse; Malenichio subdente: Quid si exsolvant? Resius: Unde diabolorum accipient pecunias. Tum prior: Imperatorem cuivis, qui vult, dare quinque a cento, semet audivisse. Dein patres Paulinos habere pecunias, vicinas item provincias, neque debere nos esse solicitos, unde accipient, sed quid, si restituant? Juniores, uti Goymerecz, clamare, inceperunt, res has jam fuisse examinatas, proinde non est, cur ista suscitentur. Ursit Malenich, ut ad faciendam caeteris saecularibus umbram et habendam capituli excusationem in obligatoria comitis exprimeretur: erga interesse quinque a cento et hoc quoadusque petat alter, qui sex a cento accipiat. Paxius, ut se expediat, edicit, credere se, plenipotentiarium comitis, dominum canonicum Thauszy, nil in contrarium habere quoad addendam et hanc conditionem. Ille rem non capiens consensit, taliterque data fuere milia illa Althamio, quamvis comes, postquam intellexisset plenipotentiarii sponsionem, non contentaretur, ut iterum assecurari a capitulo voluerit, quinque annis summam ab eo non repetendam. Qua in re Malenich eum maxime tutatus est. A plenipotentiario nihilominus ipso, canonico nempe Thauszy, mutuum hoc vel maxime vulgatum est, quia totam sibi hujus gloriam deberi praetendebat seque in summis Althamii favoribus jactitabat. Mense Decembri anni ejusdem residuum Althamio datum, quin superaddita milia sex, ut plane 66 milibus teneretur. Arenda ei similiter ad votum cessit.

(Condemnatorum in commissione poena.) Haec sub commissione ejusque tempore acta sunt. Examinatis itaque reis omnibus, illis etiam, qui Varasdini erant ex factione quarta, pro examine Zagrabiam adductis, aliis quoque

interceptis, et post quorundam, qui videbantur, torturam, tandem quidam absque poena dimissi sunt, quidam verberati, quidam ad labores condemnati praesidiorum. Non tamen omnes aequaliter, sed pro circumstantiarum gravitate, dispari annorum numero. Octo morti adjudicati sunt et expediti, 4 nempe in Podravanis partibus, cui executioni pro metu Podravanorum ibi exequendae praefuit supremus vigiliarum praefectus Paulus Rauch, 4 alii in partibus ad Raven, quos inter Kussich, morti dati, capitaneo Gerlezi educente. 2dae factionis caput knezius ille Patachichianus ob senium, prouti etiam Stephanus Domjanich, applicatis prius fisco regio et per eundem appraehensis bonis ejusdem Preszeka vocatis, ad perpetuos carceres condemnati sunt, atque per Graecium Stiriae ad eosdem abducti. Condemnatorum haec nomina.[1]

[pg. 276] *(Convicti stabales illi officiales, per Rauch creati. Petkovich et Matlekovich absoluti.)* Ultra vero praemissos sententionatos per eandem commissionem fuere convicti stabales illi quinque sub tumultu rusticano officiales, nempe vicebanus, Raffay, Georgius Jellachich, Georgius Petkovich et Nicolaus Matlekovich, in summa fl. Rh. tredecim milium, ratione ea, ut vicebanus milia quinque, vicecolonelli singulus tria et supremus vigiliarum praefectus quivis unum, pro praedis exsolvat, at quae tam apud hos quam et alios restarent, restituerentur in natura. Quantum fidedigne intellexi ex commissionis commembro, singuli assessorum suae fuere opinionis. Sensit quidam absolvendos omnes, alter condemnandos singulos, qui adfuere. Quidam vicebanum solum, iste vicebanum cum Raffay et Jellachich, ille praemissos omnes quinque. Sententia contra hos propter hanc opinionum diversitatem promulgata non exstitit, sed locumtenenti per mandatum venit regium, praemissos quinque modalitate praedicta aggravari. Petkovich nihilominus recurrit statim ad episcopum Noviensem et cancellariae consiliarium Patachich Adamum, prouti etiam ad cancellarium, deducens, se, dissolutis et dispersis in Gay tumultuantibus, nullis vicebani interfuisse consiliis, quin judiciis praepositum fuisse, et universa, quae ei data erant, hodiedum servare et restituere paratum. Pro vicebano et Raffay uti et Jellachich a locumtenente commendatitiae scriptae sunt, nulla facta mentione Petkovichii et Matlekovichii, quod iisdem pro maxima cessit commendatione et utilitate, dum horum exclusio factio reputata est, et praecipue ob superius insinuata de Matlekovich facta, ob quae exclusio ejus pro vindicta est interpretata. Quare patrocinante aulae cancellario, cum Petkovich et Matlekovich in Gay tumultuantes reperissent et repulissent, neque vel unicum ibi trucidassent, aut praedas fecissent quaspiam, de animo praedandi eorum nec suspicionem haberi posse subsumptum est, consequenter absolvi debere. Prouti per mandatum etiam regium mense Novembri submissum, hi duo effective absoluti fuere, imposito solum onere de restituendis iis, quae haberent. Quod absolutis his duobus magnam causavit invidiam, neque status ex congregatione sua pro his duobus vel egerunt gratias, sed pro vicebano et Raffajo ex congregatione scripserunt commendatorias, ratione illa, quod nec citati nec auditi fuissent legitime. Quae commendatio factiosa iterum est habita et ex commendatorum cu-

---

[1] Prostor prazan, imena nema.

lina, quia Petkovichii et Matlekovichii absolutio grata non fuisse statui publico interpretabatur.

(Viennae de referendis actis commissionis quaestio.) Commissionis acta per cancellariam expediebantur omnia. Episcopus Noviensis Adamus Patachich a cancellario pro referente fuerat nominatus. Displicuit istud consiliario Koller, qui referens esse ambiebat, suisque modis effecit, ut acta ista tanquam criminalia, monente regina, per ecclesiasticum consiliarium non tractarentur. Cancellarius itaque ad eludendum Koller alteri consiliario, Jacobo quippe Szvetich, ea tradidit et iste fuit referens. Koller, absoluta jam terminataque commissione, disposuit banum, ut commissionis acta sibi extradanda peteret obtineretque a regina. Graviter rem hanc pertulit cancellarius (uti observavi in hac recte circumstantia Viennae existens), dicebatque, rem hanc fieri ideo, ut Koller forum superrevisorium evadat, banus enim, aliis occupatus, nec tempus haberet pro horum revisione. Interim volente sic regina, bano et per hunc Kollerio data sunt. Iste credimus favere quibusdam volens acta haec cupiverit, sed irritando cancellarium omne, quod voluit, in vanum abiit, ut hinc vere existimem, referendas sequenti anno confusiones promanasse. Cancellarius enim resistebat Kollerio ac bano, quos actorum superrevisores non sustinebat, banus contra et Koller tam sua defendere volebant, quam cancellarii factis resistere. Hoc vero annotandum censui ob eorum, quae subsequuntur, intellectum tantasque subsecutas confusiones.

Quinta demum Septembris anni hujus commissio est dissoluta Zagrabiensis.

[pg. 277.] *(Examen, unde rusticorum tumultus enatus.)* Quaeres 1mo: quae praemissi tumultus rusticani causa? Quandoquidem ex conscriptione eam promanasse non appareat, cum nec occasione conscriptionis aut ante eandem acciderit, neque illico post eandem, sed neque conscriptio absoluta fuerit, neque in omnibus examinibus talem tumultus hujus causam quispiam edixerit. Respondeo 1mo: neturam illam praetensam stuparum, quas domina Raffajana distribuerat, tametsi pro causa tumultus habitam, veram tamen causam dici non posse, sed ad summum praetextum, qui a causa movente distingvi debet. Ratio mea est. 1. Quia jam et antea nebant. 2. Quia, si prudenter et sana ratione praedescriptae factiones considerentur, quis neturam pro causa movente adstruet? Domina illa rusticis Podravanis sive 4tae factionis, sed neque 2dae aut 3tiae factionis stupas dedit nendas, quin neque dare potuit. Ergo stupae illae ratio et motivum tumultus esse nequiverunt, et quidem, ut eodem tempore et ferme die rustici in tot et remotis partibus, ut praecipue Podravani sunt, tumultuent, eodem ubique modo procedant, videlicet incinerando, spoliando, occidendo. Ista a me perpensa evincunt, neturam illam causam tumultus non fuisse sed ad summum praetextuatam occasionem, consequenter aliam esse debuisse, ob quam ad tumultuandum eodem tempore et praemeditata et condicta ab omnibus modalitate eadem, comburendi nempe spoliandique, iverunt. — Respondeo 2do. Aeque mihi non videri, tumultum illum in saevitiem dominorum terrestrium trahi potuisse. 1mo. Quia dominus comes Ludovicus Patachich prouti neque dominus Antonius Jankovich vel per ipsam commissionem in saevitie convicti sunt, immo nec convinci potuere, tanquam suorum colonorum ad aliorum lamenta in merito satisfactionis

sive impensionis conservatores. 2do. Quia singularum factionum spani sive dominales officiales capita et ductores fuere, hos autem tanquam immunes et liberos vi officialatus ab omnibus praestationibus domini eorundem nec angariant nec angariare solent, immo per hos vel maxime decipiuntur, uti occasione conscriptionis in Kellek, illo 3tiae factionis capite, expertus sum, cujus in Preszeka facultates potiores suo terrestri domino, quoad bona ejus Preszeka, erant. Hinc si angariantur coloni, cum per spanos quoad robotas et alia angariari soleant, ob rationem excessuum si rusticorum fuisset tumultus, spani occidi, horum spoliari comburique domus a tumultuantibus debuissent. Et cum hoc factum non sit, immo hi capita semet effecerint, consèquens est, saevitiem causam tumultui praebere non potuisse, quia neque spani et officiales vi rapti sunt, sed illico praeiverunt. Ut cum comes Joannes Patachich ad primae factionis exstingvendum ignem suos convocans accedere voluisset, ab officialibus suis (quia nempe cum reliquis confoederatis et tumultus autoribus) renitentiam et primam resistentiam expertus est. Qui dein sequenti die factionis fuere capita. 3tio. Quia, respective ad alias regni partes et districtus, rustici illi, qui tumultuarunt, tam in contributione quam et robotis minimum praestabant, uti egomet occasione conscriptionis vidi et didici. 4to. Quia de saevitie et oppressione antea nunquam sed nec occasione conscriptionis (praeter solos homines Montis Claudii), quamvis, uti supra, de hoc interrogati, lamentati sunt. 5to. Quia locorum, qui tumultuarunt, | [pg. 278.] domini terrestres nec residentiam (excepto Kaszner) in bonis illis habuerunt, ut in eos saevire ipsosque opprimere valuerint. 6to. Quia rustici per totum regnum non tumultuarunt. 7mo. Quia ejusmodi causa ex praedis post tumultum factis, item examine illo generali rusticorum nobilitati attributa est. Subsequentia autem antecedentibus quomodo causam dare possent, non invenio. Hinc praedae illae vicebani, tanquam tumultum consequentes, qua ratione causa tumultus antecedentis fuisse valuissent, judicet aequa posteritas. Sed

(Solvitur objectio.) Dices: qualiter ergo causa ista nobilitati attributa et quidem cum tanta injuria? Respondeo 1. Ex praevia vicecolonelli Mihaljevich informatione, per commissionem Kanisiensem, comitem nempe Neuperg (qui ut olim aulae praefectus regnantis imperatoris, gratiisque apud caesarem et reginam pollens, conservante tales gratias sua filia, nupta Auersperghiana) confirmata, accedente etiam Veröcensis tumultus causa (de qua inferius), dominorum videlicet terrestrium excessu, uti Veröcensis scribebat commissio, igitur causa illa et huc tracta, commissionis Zagrabiensis praeside et Bohemo illo caeterisque coassessoribus eo minus falsificare denunciationes praemissorum volentibus, quod opinionem hanc in aula jam canonizatam viderent, et quod ipsi hic in patria, uti superius descripsi, de quorundam sibi illatis injuriis lamentarentur et quosdam crudelitatis accusarent, taliterque et seipsos et caeteros reos effecissent. Demum commissio Zagrabiensis in confirmanda hac opinione studium omne posuit, dum de his indagavit, neque, ut in tanto negotio communi nobilium responderatur nomine, vel proposuit minus vero nobilitas, ut audiretur, fuit solicita, quia tanti momenti rem nemo ut communem et publicam considerabat injuriam, sed quivis ut particularem. Hinc per ipsum nobilitatis silentium confirmari in sua opinione aula videbatur. Regni nomine commendabantur vicebanus, Raffay, Jellachich, non autem nobilitas, cui nihilo-

minus toti tam per singulorum rusticorum examen quam et praeconceptam ab aula opinionem, tumultum videlicet rusticanum ex saevitia et oppressione nobilium et dominorum terrestrium processisse, injuria inferebatur et illata est. Sane Ladislaus Lukauszki ad deducendam quorundam e regno praepotentiam anno sequente hoc ipso argumento usus est. Praemissos videlicet nomine publico commendatos defensosque fuisse, nobilitatem autem totam, ut status est, neglectam prouti et caeteros nobilium, qui excessisse per commissionem adinventi sunt. Hocve ideo, quia quidam seipsos statum publicum autumarent. Mihi sane persuasum est, si magnates et nobilitas vel a me superius deductas reflexiones ad enervandam opinativam tumultus causam adduxissent et quidem publico nomine, considerationes alias in aula suae repraesentationes habuissent. Si enim auditi sunt rustici, non concipio, quin et status auditi non fuissent. Semperque fuisset gravior nomine statuum ob talem injuriam repraesentatio, quam privatorum rusticis faventium et nobilitati nocentium.

(Causa tumultus.) His praemissis, opinione mea sequentem puto rusticani hujus tumultus causam fuisse, salva omni erga commissiones regias reverentia et respectu, quae velocitate sua in veram rationabilemque causam non inspexerunt neque eandem eruerunt. Igitur postquam Varasdinensis generalatus, ut superius descriptum, tumultuasset, ultro citroque dispersis per regnum officialibus ac apud nobiles commorantibus, cum hi occasione tali intelligerent, credi reducendum hunc ob tam frequentes tumultus generalatum, facile ad credendum ista inducti ob bani Caroli Batthyan in aula potentiam et gratiam, haec omnimode praecavebant, ut praefatus Stephanus | [pg. 279.] Domjanich, fratris mei necem, in Szeverin ipsi allatam, mihi suis litteris significando, expiscari a me conatus sit, num metus foret reductionis generalatus, ac ut me felicius ad suas induceret correspondentias, semet ista metuere ac opinari scriberet. Cui quia ego nil respondissem, rem eandem sub alio praetextu quaerit. Ipseque sub medium Februarii advenit Zagrabiam, me intra reliquos etiam visitando, atque de reductione sermonem faciendo et quod haec a plerisque intelligeret. Subjunxi ego, de aulae intentionibus constare posse Zagrabiae nemini, quia nec Viennae multis constarent, consequenter neminem vel divinare posse, quae sit Augustorum intentio. Tum ille, oportunitatem nunc convertendorum Rascianorum esse, quia illi potius Romana amplectentur sacra, quam ut reducerentur; credere vero se, crimen enorme illorum ob respectum hunc religionis conversionisque ipsorum indulgeri ipsis ab apostolica posse principe, seque eo fine fuisse in Szeverin, et promisisse Liubojevichium, convertendos iri omnes, si princeps iisdem indulgeat. Intelligens ego, Domjanichium in Szeverin fuisse, ut me ab homine expediam, svasi eidem, ut rem hanc Jesuitis conferat, quia ipsi aulae forent confessarii, et ipsorum medio peroptime talismodi reginae proponerentur. Ipsi insuper qua theologi videre possent, num iste sit conversionis eorundem finis et motivum sufficiens. Abiit ergo ad Jesuitas Domjanichius, prouti mihi pater Wenrtle et alii Jesuitae retulerunt, seseque sub commissione hac via defendit, quod nempe studio fidei et conversionis Rascianorum ad Szeverin et Liubojevich iverit. — Ad haec post adventum Beckii et officialium reditum rumores varii spargi a generalatu auditi sunt. I. Principem Josephum probare generalatus tumultum ideoque differi quampiam pro occisis pulsisque officia-

libus poenam, prouti in effectu admiratione omnium a Januario ad adventum usque commissionis Kanisiensis nullus ex parte aulae motus apparuit sive ad providendum praesidiis, ne tumultuantes eadem occupent pulveresque pyrios cum caetera re tormentaria tollant, sive consulendum generali aliisque officialibus, sed res tota dissimulata est. II. Promisisse Beckium ipsis omnia, et privilegiorum ad litteram, ac prouti ipsi vellent, executionem, modo officiales recipiant, quos et post Beckii adventum receperunt. Plurimaque talia. — Certum est, Liubojevichium cum reliquis ultra mensem sese in Szeverin in perlustratione privilegiorum Rascianae gentis detinuisse et pro Viennensi ablegatione praeparasse, ac sub ipso rusticano tumultu Viennam cum aliis abivisse. Certum item est, Rascianos vi privilegiorum suorum praetendere, ad ipsos et generalatum pertinere ex parte una, quod Raszinja fluvio includitur, alia terram, quam Glogoncza fluvius separat, et tum per defluxum Lonyae ac dein Chasmae fluviorum, quam rem occasione commissionum anni 1749. urgebant, item superiori anno 1754. per geometricam illam (quam vidi ipse) delineationem. Certum demum est, rusticos, qui tumultuarunt, intra praetensos a Valachis limites esse et cum ipsis terras habere promiscuas, item foenilia, silvarum tametsi controversum usum, immo quosdam pagos cum iisdem servire etiam; praeterea cognationibus et affinitatibus, uti vicinos, conjunctos et ligatos esse. Innegabile tandem est, a vineis, terris | [pg. 280.] caeterisque tenutis, quae vicini hi intra generalatum possiderent, cum a talibus nunquam antea quidquam in medium generalatus solvissent, anno 1754. adigi incepisse sub praetextu facilitandae per confiniarios exsolutionis mondurae, jactatumque fuisse, regnicolares hos vicinos subditos et causae silvarum et terris illis ac vineis privandos simpliciter, aut vero et ab his contributione in cassam militarem solvenda vel servitiis uti caeteri confiniarii onerandos. Hinc quemadmodum causa tumultus Varasdinensium impositio illa per Gvicciardi imposita fuerat, sic et tumultuantium rusticorum facilis fuerit cogitatio, ut semet cum reliquis conjungant confiniariis, et a terris illis caeterisque tenutis in medio possessis pendenda in futurum contributione ea via, qua sperabant et confiniarii, eliberentur. Percrebuerat enim reliquos inter supra descriptos rumores, a confiniariis monduram non exsolvendam. His a prudenti lectore bene observatis consideratisque, existimo, causam rusticani tumultus ex vicinia hac cum tumultuantibus confiniariis fuisse. Atque hanc processisse ex parte quidem tumultuantium rusticorum ob mox praemissa tenuta, quae in medio generalatus possident ac a quibus aeque ad contribuendum adigebantur, dicuntque, sine illis se subsistere non posse. Hinc stulte arbitrantes, illa methodo se pro tenutis illis tueri debere, qua et confiniarii, ne imposterum et dominis terrestribus obnoxii sint et confinio, adeoque duplici graventur onere, rumoribus tot auditis neque viso ullo ad vindicandam injuriam aulae motu, accedente cognationis affinitatisque vinculo, quo aliis tumultuantibus nectebantur; non solum audita usque ad Lonyam Rascianorum praetensione, sed plane per geometrarum delineationem anno superiori ac sub ipsum tempus regnicolaris conscriptionis visa, bacchanalistico tempore et in hujus anni vini copia, sub spe protectionis confinii tumultuarunt. Ex parte vero Rascianorum et confiniariorum, et praecipue officialium quorundam, fuisse metum illum, ne reducantur. Hinc ne nota ipsos maneat severitatis, hanc per hunc tumultum regnicolis etiam studiosius procurasse, ut rei utrique

in statu suo servarentur, et impediretur regnum cum bano ad postulandam reductionem. Rasciani praeterea accusari infamarique soli non possent ut tumultuantes, sed et romano catholicos nota maneret eadem. Opinionis hujus meae sequentes sunt rationes. 1ma. Et quoad officiales, quia tumultus iste rusticanus post eorundem accidit ad confinia reditum et intellectam reductionis spem. 2da. Quia Liubojevich domi eum est praestolatus, et sub ipsa rusticani tumultus grassatione Viennam cum aliis est profectus, ut videlicet non ita reus appareret. 3tia. Ob officialium et spanorum seductionem, qui tumultuantium rusticorum capita sunt effecti, spe certum obtinendi apud confiniarios kneziatus vel officialatus, taliterque semet in dominos asserendi. 4ta. Ob communicationem tumultuantium rusticorum cum Mihaljevich aliisque schismaticis officialibus, frequentioremque rusticorum ad officiales accessum scriptasque ultro citroque epistolas, quas Mihaljevich locumtenenti non communicavit aut misit, sed Viennae factas praetextuate ad se rusticorum instantias, quod confiniarii esse velint sintque de generalatus appertinentiis, per consilium aulae bellicum promovit atque dein per commissionem Kanisiensem nobiles excessuum accusando. 5ta. Ob non rejectos captosque illico tumultuantes, qui se ad generalatum receperant, sed datum eis asylum tempore sat notabili. 6ta. Ob Hranilovichium, quem vicebanus Crisium submiserat, diutius detentum, quia a Mihaljevich Pettardius exspectaret ordines, quid respondendum. | [pg. 281.] 7ma. Ob submissos quidem ad bona dominae Magdalenichianae, Guscherovecz vocata, per dominum Mihaljevich defendenda confiniarios, sic attamen defensa, ut exspoliarentur per eosdem sine impensa satisfactione, quin his depraedatoribus, quia castellum combustum non fuisset, diurnum a gr. 8 exsolvere praefata matrona debuit. Haec porro defensionis confiniariorum submissio praetextus fuit ad exculpandos confiniarios et Mihaljevichium, quasi illi semet tumultuantibus rusticis opposuissent. In veritate autem stratagema fuit, ut arbitrarentur etiam rustici, sibi confiniarios adesse auxilio, et regnum si accusaret confiniarios, quod cum rusticis conjuncti sint, praecipue postquam vicebanus Hranilovichium eatenus submisisset, ut accusationem eludere possint; ad speciem in Guscherovecz quosdam collocavit Mihaljevich, qui palam facerent, confiniarios damnasse tumultum, dum tumultuariis resisterent, haeve via ut poenitentes principis gratia mererentur. Verum si defendere voluerunt Magdalenichium, cur vicina ibidem ejus bona Bogachevo, spectantibus his defensoribus, immo cum tumultuantibus rusticis vina Magdalenichii ibi potare adjuvantibus, combusta sunt? Cur, nisi ob praemissum stratagema? Aut vero quod bona Bogachevo extra praetensos a confiniariis limites situarentur, Guscherovecz tanquam Crisio vicinum confiniarii eo fundamento praetenderent, quod a genitoribus Magdalenichianae, dominis nempe Schettar, qui in confinio primis gaudebant officiis, quamvis jure pignoris tenta antea possidebantur. Cur defensores hi castelli Guscherovecz pro se illud depraedati sunt? Sane suspicari facile est, dum et confiniarii et rustici exspoliare videntur, intra eosdem et de modo fuisse conclusum, quin utinam non incineratio illa forsitan ab iisdem suggesta. Incineratis equidem curiis cogitare poterant, dominos terrestres non adeo inhaesuros, ut eadem ipsis bona restituantur, et ad summum pecuniis aliquibus contentandos, aut vero ob excessus et saevitiam, quae obtendebatur, per fiscum regium in poenam privandos talibus bonis atque his generalatui adjun-

gendis hac via facilius. Svadet hoc neglectus ille defensionis bonorum Bogachevo et Bresane, quae, spectantibus confiniariis, in cineres abiverunt. Quid enim si rustici, in casum oppositionis et repulsionis ab incendio, data aperuissent consilia? Svadet etiam illud, quia incinerati nobiles, quamvis bonis illis in poenam privati non fuerint, rustici tamen a restitutione et bonificatione illatorum damnorum absoluti sunt. Interim de his lectura posteritas, quod placet, judicet. — Ex parte vero tumultuantium rusticorum praedescriptam tumultus fuisse causam, sequentibus adducor. 1mo. Quod uno fere eodemque tumultuassent tempore et eodem modo. 2do. Quia in adjacentibus confinio locis, uti Raven, Verbovecz et partibus Podravanis. 3tio. Quod ultra Lonyam sive trans fluvios et praetensos a confiniariis limites progressi non sint, sed penes eosdem iverint. Facile erumpere poterant in Posavanas partes, et si malitia rusticorum tumultus exortus fuisset, eo et Siscium ac denique Transsavanas partes irrumpendum habebant, tanquam ad partes populosiores et armorum peritas. Dum ergo eo non iverunt, at duntaxat per partes a confiniariis praetensas, signum est, aliorum malitia et non rusticorum tumultum hunc fuisse suscitatum. 4to. Ex hominum Montis Claudii sub ipsa Zagrabiensi commissione demonstrata contumacia et regulationem omnem deprecatione, subsecuto successive horum tumultu, sub spe nempe suae ad confinium accessionis. Jam quisquis prudenter rem hanc metiri velit, tumultuasse nempe ex omnibus partibus et eodem tempore rusticos confiniis vicinos, terras aliaque tenuta promiscue cum confinio habentes, et quidem ex omnibus 4 partibus, nescio qua ratione dicet, a praevie tumultuantibus | [pg. 282.] confiniariis commotos non fuisse. Ego sane sic existimo, futurus lector totaque posteritas, quod lubet, existimet. — Profecto cum ego ipse die 2. Septembris anni hujus Viennam appulissem, et tam apud consiliarium Patachich quám et aulae cancellarium dominum comitem Leopoldum de Nadasd suprascriptas reflexiones fecissem, obstupuit uterque, adeo publici neglectam in regno esse rationem, ut nemo aulae talia detegeret, sed privata publico quaererent nomine. Reposui, id evenisse inde, quia nec ante commissionem neque sub eadem ulla regni congregatio fuisset, finita autem commissione agere, acta esset commissionis evertere. Observavi, quod res non displicuisset cancellario ob illam Kollerio actorum commissionis fieri jussam a regina resignationem, cum attamen in regno confusa fuerint omnia, egove in persecutiones incidissem, praescidi ab omnibus. In habita nihilominus privata Suae Majestatis audientia de hac tumultus causa fui vel maxime interrogatus, et ego, quemadmodum et a cancellario et Patachichio monitus fueram, eam, quam supradescripsi, attuli et cum praemissis reflexionibus. Regina reposuit mihi, se tamen a tribus commissionibus, Kanisiensi nempe, Zagrabiensi et Veröcensi intelligere, saevitiem et excessus dominorum terrestrium causam tumultus esse. Ad quae reposui, me ita fuisse locutum, uti jussus sum, videlicet opinionis meae sensus promere, consequenter et sic locutum fuisse, a commissionibus autem praescindere. Tum facta interrogatione, num verum sit, quod parochus sub Bela Kefely populo sic ad accusandos nobiles obligationem promulgaverit, ut, qui non iverint, aeternum damnandi a Deo sint, reposui, id me nunquam audivisse, quemadmodum primo tunc ex ore reginae audiveram. Interrogavit, si tamen parochus hoc dixisset, quid credam, quo spiritu. Subjunxi: poena digno, et cum is in

confinio antea capellanus fuerit, immo et in castris cum confiniariis, expediret forsitan, si hac de re interrogaretur, cur ita edixisset. Nil respondente ultro regina, de vicecomite Petkovich suscitari incepit, num verum sit, in Gay eum nullas praedas, nulla homicidia fecisse. Reposui, hoc esse verissimum, quia et a fratre meo, quem vicebanus ad revocandum Petkovichium submiserat, adeoque teste de visu, nullas eum praedas fecisse intellexi, neque in regno ab ullo mortalium. Neque de istis ultro suscitata est quidpiam. — Dices 1mo: et in Biskupecz ad Varasdinum tumultuarunt rustici, qui tamen vicini confiniariis non sunt. Respondeo: isti ab exemplo aliorum et pure ex praeconcepta erga spanum vindicta, quem et occiderunt, aliis eos non secundantibus vicinis, surrexerunt et statim exstincti sunt, neque ivere per incendia vel praedas, sed ad officialium homicidia. Quod quia vicini illi confiniis rustici non fecerunt, quin spanos dominorum suorum pro capitibus habuerunt, ab exemplo Biskupcensium, bene ponderato et combinato, superiora nostra confirmari videntur. — Dices 2do: commissio causas illas non invenit. Fateor, quia ob velocitatem, qua progressa est, neque examinavit in veram causam sed animadvertens, praejudicium jam aulae esse, ex instantiis illis per Mihaljevich submissis medio consilii bellici, causam nempe tumultus dominorum esse praegravia, de his tantum inquisivit solicitaque fuit, ut in sua opinione aula firmaretur. — Dices 3tio: neque regnum praemissa unquam ita subsumpsit deduxitque. Respondeo 1. Quando hoc facere potuisset, congregatione nec ante commissionem celebrata neque sub commissionis decursu? 2. Protonotarius, cujus ista observare fuisset, tanquam commissionis membrum cum aliis sensit suffecitque eidem, aulam ita velle et persvasam sic esse. | [pg. 283.] 3. In tantis singulorum dissensionibus et animorum discordiis rationem boni publici, ut publicum est, nemo quaerebat, at quidam privatas cupiebant vindicare injurias, quidam promotiones aspexerunt, alii et a potiori sese defendebant. Hinc boni publici adeo obliti erant singuli, ut aula et in his, quae publico scribebantur nomine, privatas interessentias metita sit, et res privatorum sub publico agi nomine lamentata.

(Num metus solidus, rebellaturos omnes rusticos?) Quaeres 2do: num metus prudens fuerit, rusticos omnes tumultuaturos? Respondeo: quisquis priora perpenderit, negare istud nequit. Tumultuant palam sub Raven, in Podravje, et successive in Monte Claudio rustici, tumultuant in Biskupecz, locis plane remotis et distinctis, Zagoriae inobedientes et protervi effecti erant, et de metu quis dubitabit? Istud autem annotandum videbatur ideo, quia ob scriptum talismodi ad aulam metum et in crysim regnum venerat et examinis illius generalis, omnium singulorumque rusticorum ex hac regni facta repraesentatione per commissionem causa deducebatur. Hinc quaesitum hoc cautam et circumspectam reddere potest posteritatem.

(Dominus Manensdorff (sic)[1] *Viennam praeit et informat de variis, instantias praebens. Baronatus designatur Rauchio.)* Absoluta commissione, Bohemus ille consiliarius Viennam praeivit, Althamius in bonis suis Chaktornya ad finem prope Septembris remansit. Qui adveniens reginam et aulam caeteraque dicasteria de regni Sclavoniae inordinationibus adim-

[1] Na str. 260. Millersdorff.

plevit. Vicebani Rauch necessariam esse ab officio depositionem censuit, prouti et Josephi Raffay. Novum regiminis systema inducendum dixit, illudque ipsum, quod supra descriptum est, uti ex rumoribus observare licuit. Privatorum instantias exhibuit, uti Sermagianae viduae, Draskovichii subditorum aliorumque, quae successive plurimorum dederunt occasionem mandatorum, uti infra videbitur. Regulatio ista Montis Claudii subditorum, quam commissio elaboraverat approbata et ad regnum missa. Denique Althamius deponendum e vicebanatu Rauchium arbitrabatur, uti publica rei hujus illico fama fuerat. Kollerius vero in banum, Rauchii promotorem, redundaturam notam bano persvadet, hinc is, ut in baronem elevetur, supplicat. Sed cancellarius Hungariae, baronatum sive statum magnatum illum talemque non esse sustinet, ut demeriti et in poenam ad talem evehantur. Cum ergo Rauch demeruisse probetur, ob sua demerita baronatu donari non posset in despectum totius status magnatum. Banus itaque medio locumtenentis semet dispositurum vicebanum suscipit ad spontaneam officii resignationem, quod etiam satis hoc anno sed sine effectu tentatum, ac quidem sub spe, si resignaverit, obtinendi postea baronatus.

(Josephus Raffay Vienna abit confusus. Restauratio comitatus Varasdinensis.) Josephus autem Raffay cum affine suo domino Nikolao Skerlecz Viennam petiit, sed nec ad banum audientiam habuit, immo, ut Vienna semet reciperet, admonebatur, concessitque Posonium ad judicem curiae regiae, ubi indubie doctus, jubere principem, ut ex officio vicecomitis deponatur, ad evitandam confusionem quamvis, illud resignavit. Submissoque Decembri mense comite Antonio Erdoedy, ei suffectus est Nicolaus Bedekovich, in substitutum assumptus Ladislaus Czindery, notarius relictus et pro fiscali datus Petrus Spissich, sed de his atque aliis diffusius infra, ubi de effectibus commissionis. Nunc pro servando ordine et connexione rerum ad enarrandos residuos tumultus digredimur.

[pg. 284.] **(Tumultus IV.** *subditorum inferioris Sclavoniae.)* Quartus tumultus inferioris fuit Sclavoniae rusticorum, de quo, in quantum ab habentibus notitiam ad me relatum est, in tantum memoriam hujus posteritati relinquo. Postquam, conclusa 1748 pace promulgataque, dominia Hungarica antea in Hungaria habita duci Mutinensi vigore articulorum pacis restitui oportuisset, dominiorum illorum emptores de rehabendis pecuniis fuere soliciti. Condemnato vero existente generali barone Trenck, bonisque suis Sclavonicis fisco adjectis, iisdem creditoribus pro amissis Mutinensis ducis bonis non solum Trenckiana bona altissimo precio data sunt, sed ob aulae necessitates, quia diaeta (quae anno 1751. celebrata est) indicenda, fine augendi contributionalis quanti meditabatur, cancellarius vero Hungariae, ne supersit quaepiam lamentorum Hungaris occasio, in diaeta 1741. promissa ut in effectum deducantur urgebat credebatque necessarium. Hinc 1749. ad limites divisorios comitatus jurisdictionis a militari processum est. Qua occasione, quia plurimorum bona ad militarem devolvi oportuit jurisdictionem, uti in specie baronis Marci Pejachevich, ex cameralibus Sclavoniae bonis cambium similibus fieri oportuit, uti et baroni Pejachevich dominium Veröcza, olim reginale, in cambium Mitroviczae ac aliorum obtigit. Comes praeses camerae Antonius Grassalkovich, commissionis talismodi praeses, occasione hac animadvertens, bona illa Sclavonica, quae alias a camera possidebantur, et occasione rerum distrahen-

darum carere et Turcis advicinari, ut bona illa cameralia aut omnia divendantur aut creditoribus aulae pretio elevatissimo assignentur, concepit effecitque. — Enimvero non solum Trenckiana illa, sed et caetera cameralia in inferiori Sclavonia bona aut creditoribus assignata sunt, aut cambiata, aut divendita elevatissimo omnia singulaque pretio. Possesores novi, ne in suis damnificentur pecuniis, accurate aspexerunt. Itaque per exstirpaturas silvarum et desertorum, implantaturas item vinearum, prunorum, et agrorum culturam, copiosissimis, ut pronum est judicare, indigebant laboratoribus, atque ad hos praestandos suos compellebant subditos, blandisque primo verbis, tum severioribus, usu denique licet vix trium completorum annorum. Praeterea quidquid ad dominos terrestres emolumenti ex educillis, macellis, foro, aliisque diversis obventionibus, praefati terrestres domini ad se attraxerunt. Promontoria integra ex rusticorum vineis sibi exciderunt, plurimaque talia rei familiaris et oeconomicae. Sciendum vero, antea subditos illos terrestrale tantummodo annuum in fl. 12, item laboratores annue totidem dominiis praestitisse, ac insuper contributionale quantum regium exsolvisse. Piscationem, lignationem, glandinationem, caeteraque similibus beneficia gratis a dominiis habuisse. Amplissimas item terras erga decimam tantummodo solvendam tenuisse. — Igitur cum nova haec onera populo gravia viderentur, dominia e contra summas, quas investitas haberent, meditarentur, praecipue quod sub evictione fisci regii summae tales essent, et pretio, a camera taxato, bona accepissent, sub praetextu illo etiam, quod bona inferioris Sclavoniae, tanquam antea confusa et mixta, item ob defectum comitatuum, regulari non potuerint, per sedes suas dominales, item vim, incoatas a se amodo et deinceps in usum et consvetudinem trahere laborabant. Antonius Spissich, post restitutum postliminio Verőcensem comitatum, primus hujus comitatus vicecomes ejusdemque ferme dominus et in eodem potens, ista partim a Croatia partim Hungaria in Sclavoniam induxisse et docuisse, praetendebatur, ut ob suam praepotentiam superiori anno a vicecomitis officio una cum caeteris sibi adhaerentibus occasione restaurationis amotus sit, | [pg. 285.] suffecto in ejus locum domino Adamo Frivaisz. Iste lamenta subditorum videns et leges considerans, cupiens iisdem prospicere, animadvertit, nil semet operaturum, cum dominia comitatum constituant et in favorem sui decisura sint, quin ipsum ab officio amotura, nisi altiori gaudeat protectione. Eszekinensis generalis Merzi implorat auxilium, qui et istud, nesciretur quo fine, pollicitus est, et instantias subditorum lamentantium aulae praesentabat communicabatque, omnia aperiens, dominorumque subditos generalatui restitui deposcere exponebat. Vicecomes quoque in comitatu agere agenda non omittit. Sed uti rebatur, accidit, dominia nempe sese invicem fovere. Quare is cum generali conjunctior, uterque enim metuebat, ne exemplo Varasdiensium et militares, aliunde aggravati hacve occasione a decimis aliisque pluribus exempti, ut gratia hac a tumultu revocarentur, et comitatenses rebellent, taliterque totus populus etiam Hungaricus tumultuet. Plebs vero, viso eo, quod a comitatu nullum veniat remedium, in bonis Antonii Spissich manifeste sese opponit et tumultuat absque tamen incineratione et spoliis, quos et in aliorum secuti sunt dominiis. Sed illico intercepti per pandurones et generalem fuere plurimi, atque ad generalis sive praesidii positi carceres, non sine dominiorum stomacho contra vicecomitem Fri-

vaisz. Interea supervenit Vienna mandatum regium, ne usque ad futuram commissionem ad quaepiam praestanda stringatur a dominiis populus. Res ergo hoc in statu emansit. In comitatu Posegano vicecomes Lucas Novoszel de sui comitatus tumultu ad aulam nil retulit, sed duntaxat de quibusdam, qui eum moliebantur, in limine statim interceptis, ob quod ejus vigilantia laudata est, quod videlicet meditatum malum per captivitatem quorundam restrinxerit. — Profecto ex relationibus generalis Merzi et vicecomitis Frivaisz contra dominia haec inferioris Sclavoniae aula Viennaque tota praejudicium illud vel maxime desumpsisse videtur, terrestres dominos contra proprios excedere subditos hosque praegravare, et particularia ista ad universos extendere etiam superioris Sclavoniae, vulgo Croatiae nuncupatae, fundamento qui maxime eo, quod Antonius Spissich Croata ista Sclavoniae onera vel primus induxerit, vel sub eo inducta sint. Hinc, sicuti Zagrabiae contra vicebanum ac Raffay lamenta maxima, sic Veröczae contra Antonium Spissich, qui etiam in notabili summa, rusticis et comitatui persolvenda, convictus exstitit, quia contra ejus universa facta actave inquisitum, accusantibus hominem ferme singulis.

(Commisio Veroviticensis.) Commissio ergo etiam 3tia Veröczam ordinata exmissaque est, quae eodem tempore, quo Zagrabiensis, incepit. Praeses hujus commissionis erat dominus comes Josephus Keglevich e locumtenentiali consilio, ad latus ejus generalis Serbelloni, dominus Mailath tabulae regiae assessor, dominus Lucas Novoszel comitatus Posegani vicecomes, pro actuario dominus Franciscus Herlein consilii locumtenentialis secretarius. | [pg. 287.] Finienda credebatur ab omnibus primo loco haec Veröcensis commissio, utpote quae lamenta duntaxat subditorum audienda habuit. Verum, nescio, quo ex motivo, subortis intra generalem Serbelloni et praesidem commissionis comitem Keglevich quibusdam dissensionibus, diutissime protracta est. Commissio ista, auditis subditis, extractualiter dominis terrestribus, ad quae respondere deberent, cum citatione et termino communicavit, eorumque medio etiam procuratorum allegationes accepit et audivit, ut advocatus Petrus Spissich, aliique eo ad allegandum profecti fuerint. Quid praeterea actum, et an aliquis ibidem morte castigatus, cum nesciam, omitto, ob meas enim persecutiones de resciendis particularibus et singulis solicitus esse non potui. Caeterum effectus commissionis hujus observati sequentes sunt.

(Supremus comes jubilatur, et administrator novus. Aliique effectus commissionis.) 1. Supremi comitatus illius comitis, domini comitis Ludovici Patachich, non quidem officii resignatio, cessio nihilominus, modalitate ista, ut comes vita durante et honorem titulumque comitatus haberet et salarium, administrator autem comitatus constitueretur alter, qui etiam nominatus est, dominus episcopus Quinque Ecclesiensis Georgius Klimo. 2. Quod in excessibus convicti subditis suis persolvere convictionem debuerint. 3. Quod regulatio pro futuro constituta sit, videlicet ultra nonae decimarumque solutionem a sessione singula terrestralis penderentur fl. Rh. 3, laboratores bovestres 12, aut pedestres 24. Subditi de reliquo laborare dominiis obligarentur, sed persoluta a grossis 4 laboris mercede. 4. Glandinatio quo futura dehinc pretio, statutum. 5. Conscriptio geometrica rusticanorum tenutorum ordinata. Metuebant ista primo domini terrestres, autumantes, in immane quantum contributionale regium surrecturum et

suos reditus diminuendos. Sed peracta conscriptione atque tenutorum facta ad sessiones reductione, quantumvis minus rustici a sessionibus solverent quam antea, ob sessionum attamen longe majori numero ex conscriptione evenientem auctionem et pro se domini terrestres alodialia aquisiverunt et sufficientes obtinuere pro futuro laboratores, nec in terrestrali damnificati sunt, ut ipsi plane remaneant contenti, neque subditi conqueri possint, quia ad speciem alleviati. Haec quidem in moderna providentia. Sed si quantum regium ad sessiones has novas impositum fuerit? Quid eveniet, ventura docebunt tempora.

(Tumultus V. *Carolostadiensium.)* Quintus tumultus, haud quidem adeo publicus, gravis nihilominus, et quasi privatorum, ex generalatu Carolostadiensi desumitur et promanavit. Divulgato generalatus Varasdinensis tumultu, generalis Carolostadiensis Petazzius Vienna sub initium Januarii se contulit. Metuebatur enim, generalem hunc singulorum omniumque confiniorum futurum tumultum. In effectu Likani inobedientes et refragarii sic effecti sunt, ut capitaneum Talheimp, in suo vesperi cubiculo ad mensulam sedentem, per fenestram sclopporum aliquot ictibus occiderent, alios item. Generalis attamen Petazzi providentia ignis hic in limine exstinctus est, et occisores officialium morti dati. Auditus dein populus, et per generalem rebus eorum accomodatis, res tota sopita est, respectu vel maxime generalis, qui plebi et populo multum favens est. Quia vero officialibus fuisset severior, et mores veteres ac consvetudines sublatas voluisset, ex junioribus capitaneis quosdam ad stabum promoveri fecit, non sine seniorum offensa Immo vicecolonellum Pezzinger et supremum vigiliarum praefectum Tompa ; [pg. 287.], sub praetextu senii et gerendorum debite officiorum minus aptorum, ut ajunt, jubilari procuravit, non sine eorundem offensa. Qui Viennam quia profecti fuissent, ut aula videat, an adeo senes sint, quod jubilari mererentur, plurimaque contra generalem semet dicturos metuerentur: accedente eo etiam, quod Mikassinovich vicecolonellus Varasdinensis tumultum generalatus illius ad Petazzii apostolatum traheret, quasi s plus se apostolum quam generalem tempore eo, quo illi generalatui Capronczae praefuit, exhibuisset: his proinde ex rationibus cum generalis Petazzi Viennam ipse ascendere nequivisset, ne se absente quid mali in generalatu Carolostadiensi eveniat, Kleffeldius, qui ex banalibus confiniis ad generalatum illum translatus fuerat, Petazzio ad oculum sese addictissimum simulans spe promotionis suae ad generalis dignitatem et commandae Capronczensis obtinendae, postquam, ut Viennam peteret, facultatem obtinuisset, Viennam a generali mittitur, ipseque Petazzius Zagrabiam cum eo appellit, et in domo mea hospitatus Kleffeldium in omnibus instruit, et quasi suo quoque nomine et in causis generalatus Viennam mittit. Sed quia jam Beckius ad tumultuantes Varasdinenses et Szeveranum ordinatus submissusque fuisset, Kleffeldius tarde appulit. Mansit tamen anno integro et supra Viennae, in praedescriptis tumultibus occasionem nactus, sese de vicebano et locumtenente, per quos amotus ex banalibus confiniis erat, immo et de toto regno ulciscendi, nam collateraliter et de multis interrogabatur, tanquam antea in regno existens, et plurima insusurrabat, potissimum vero, impeditam regni conscriptionem ideo, ne banalia confinia per regnum exsolvi posse appareat, quod Kleffeldius ex accurata conscriptione fieri posse sustinuit, dum pro auctione salariorum militaribus offi-

cialibus Viennae egit. In causa quoque generalatus Carolostadiensis egit omnia, et ad nutum generalis, diluitque universas accusationes, a Pezzinger et Tompa tam suo quam et aliorum officialium nomine factas, adeo ut hos re infecta redire Vienna oportuerit. Sub spe autem consequendae promotionis et obtinendi generalatus Varasdinensis haec omnia fecit Kleffeldius. Postquam vero vidisset, sibi praelatum ab aula colonellum Beck et huic spes suas obtigisse, animadvertens, mareschallum Neuperg consilii bellici vicepraesidem resolutum esse, atque hunc et gratia apud Suas Majestates pollere et Petazzio affectum non esse, credens, sub novo hoc quoad titulum vicepraeside, quoad rem consilii bellici gubernatore, reformanda fore omnia, ut Neuperghii aucuparetur gratias, cepit eidem et caesari ac reginae ipsi defectus generalatus Carolostadiensis proponere, et, quae corrigenda essent, scripto exhibuit, Petazzium excusando, quod exiguo hoc, quo in generalatu esset, tempore neque his mederi valuerit, sed neque potis esset ob mandatum caesaris, ut antecessoris sui generalis Scherzzer inhaereat vestigiis, ab illo instituta servet, neque vel in minimo immutare audeat. Hinc quia Petazzius ob respectum mandati talismodi in generalatu illo corrigenda nec proponere auderet, se ob principis servitium et publici boni rationem Scherzzerianas fraudes et deceptiones detegere, necessariumque, ut his medeatur, esse. — | [pg. 288.] In quantum porro mihi intelligere ex ipso Kleffeld Viennae licuit, tametsi fuissent specialia plurima, haec tamen generaliora erant et majora fraudum praetensarum Scherzzerii olim capita. 1mo. Quod ex generalatu Carolostadiensi militum ille numerus in milibus 16 prodire nunquam possit neque exiturus unquam sit, consequenter in hoc aula decepta. 2do. Quod homines illi omnino miseri et mondurae procurandae incapaces, juste quidem a regina iuventur in 40 milibus fl. pro distribuendo iisdem pane et conservandis in generalatu hominibus, hoc tamen ad quorundam interessentiam servit, qui pretio majori ex bonis suis milium dant, taliterque et aulam defraudant et populum. 3tio. Monduram, quam regina in pleno solveret, vix octo milibus dari, residuum Scherzzerio emansisse, immo cum nec 16 milia proditura ex generalatu sint, Scherzzerium generalibus cum magna aulae deceptione reliquisse campum, ut eisdem semper aliquid emaneat iidemque ditentur. 4to. In ipsa procuratione mondurae multum emanere. 5to. Vigilias praestari in vestitu plebeo et rustico. Plurimaque alia. Credebat Kleffeldius, rem se gratam praestare Petazzio. — At Petazzius, cum hanc Kleffeldii repraesentationem, sibi pro informatione exmissam, accepisset, eandem circumstantialiter considerare incepit. Vidensque, Kleffeldium spe suae promotionis damnatum, metuendo, ne fors a se loco movendum haec assumpta fuerint, Scherzzerianas protegit ordinationes, sustinetque, tot hominum milia generalatum habere militis, licet pacis tempore totus in pede non sit, causa potissimum non aggravandi aerarii regii, et singulorum dat fundatas rationes. Subjungit dein, sinceritatem sibi non videri Kleffeldii, qui zelum hunc suum generali detegere debuisset antea, totumque, ut erat, reginae sincere aperit. Mutationibusque continuis haud quaeri aliud, exponit, quam tumultuum occasionem, quos a sui memoria recitat omnes ac unice ex novitatibus. Se in summo periculo sub anni hujus principium stitisse generalatus hujus tumultum, nec novo opus esse. Confestim curat conscribi totius generalatus viros, prodivitque, in toto generalatu Carolostadiensi ad

centum milia virorum esse. Dein Scherzzerium exsecutorem fuisse fidelem caesaris mandatorum. Hinc si status praesens generalatus Carolostadiensis damnari debet, dicasteria ipsosque a Kleffeldio Augustos artificiose accusari. Kleffeldius ista sibi non ominatus, in Petazzium directe surgit, eumque falsitatis arguit. Petazzius rem eandem Kleffeldio adscribit. Serbellonius, absoluta Verőcensi commissione, per Labacum in Carolostadienses partes exmittitur, lustrat generalatum, et Viennam redux pro his revidendis intra Kleffeldium et Petazzium commissarius dicitur. Posonii praefigitur partibus a Serbellonio terminus, Petazzius eo per se nec ascendit, attamen in favorem sui fertur sententia et Kleffeldius cadit. Novam iste iterum urget commissionem Viennae praetextu eo, quod denuntiationes suae de toto generalatu accipi non debeant, sed suo regimine, quia is Likam et Corbaviam non vidisset, sed litteratorie Petazzius enervavit ista, videlicet I. fateri Kleffeldium, se generalatus non habere notitiam, proinde nec denuntiare quivisse. II. In sua denuntiatione voluisse, 16 milia virorum e generalatu prodire non posse, quod nunc subtiliter trahitur ad regimen hoc aut illud, quia ex toto generalatu regimina constarent, et occasione belli generalatus totus 16 milia dare deberet, essetque ab arbitrio aulae, quis colonellus ducat populum. Divisio generalatus in regimina ex systemate aulae tempora belli non respiceret, sed pro facilitando populi bardi et silvestris occasione pacis civili gubernio. Et an obtinuerit, ignoro. Ad extremum sequenti anno Klefleldius, rebus suis divenditis Carolostadii et uxore Graecium revocata, Graecium et ipse concessit, ibidemque diutius moratus est, atque ad mensem ferme Octobrem 1756., quando ad castra exivit regia, èt successive in generalem vigiliarum praefectum est resolutus. Atque hac ratione Kleffeldius e Croatia sese eliberavit. Credebat vulgus rumorque sparserat, colonelli officio privatum esse, quod res suas Carolostadii vendidisset et Graecium evocasset uxorem, attamen, quia sui loco alter suffectus non fuisset, quoadusque generalis non obtinuisset dignitatem, et postea cum Carolostadiensibus Graecio ad castra profectus sit, privatus officio non fuit, sed ne cum generali Petazzio tricas habeat et turbare videatur dispositiones generalis, ut Graecii morari sedemque figere valeat, sibi indultum, Petazzio non refragante, fuisse apparet. Audito hoc Kleffeldii casu, plerosque audivi dicere: Quem mareschallus et banus Batthyani tot annis noscere non potuit, hunc Italus generalis Petazzi ante annum efluxum praecipitavit. Et qui dominabatur mareschallo, generali vigiliarum praefecto subjici debuit, nec hunc sufficiens regere, qui bano, Sclavoniae regno ac ipsi fere aulae leges dare praesumpserat. Pluraque, ut fieri assolet, talia. Observandum attamen, ad dejiciendum gratia aulae Kleffeldium contulisse Serbellonium | [pg. 289.] plurimum in illa sua Posoniensi commissione. Serbellonium autem amantem procumque fuisse domicellae Julianae, tavernici comitis Illyeshazy filiae, sororis alias comitissae locumtenenti Adamo Batthyan conjugis. Hujus maritus uti erat Kleffeldio inimicus et suae e banalibus confiniis translationis causa, sic Petazzius comitissae hujus in utroque generalatu, Varasdinensi videlicet et Carolostadiensi, gratias meritus. Haec per domicellam sororem suam, a Serbellonio quaesitam, et causam commendabat Petazzii et Kleffeldium damnabat. Olfecerat ista Kleffeldius et revisionem actorum Serbellonii Viennae postulabat. Sed respectu Batthyani eam Graecii moram

accepit spe secuturae promotionis. Neque enim mareschallus Batthyan in ea, qua erat fratruelis suus locumtenens Viennae crisi ut Kleffeldius aperto ore sit, voluit. Attamen ad extremum nec Serbellonius Julianam obtinuit. Sed haec fuit imaginaria ex parte Kleffeldii causa, vera autem illa, quam infra describemus occasione commissionis tractatus Veneti cum Austria. Fol. 332. et 333. descriptum.

(Tumultus VI. *ecclesiasticorum sive capitularium contra canonicum Kercselich.)* Sextus tumultus, scandalosissimus, ecclesiasticorum. Die 19. Junii obiit praepositus major ecclesiae Zagrabiensis, Sigismundus Sinersperg, (Petrinae natus 1681. die 12. Maji. absolutis Viennae studiis in Vidovecz ad Varasdinum parochus, dein 1710. canonicus resolutus et ob capituli resistentiam sequenti primum anno assumptus ad capitulum cum tali ab episcopo promovente Eszterhazy Emerico declaratione, quod imposterum capitulum jure candidationis gavisurum sit, nec episcopus possit quam e candidatis promovere, successive Varasdinensis archidiaconus, per aliquot menses lector et demum ejusdem Eszterhazii protectione 1724. factus praepositus; homo eruditorum omnium et litterarum juratus hostis, simplicium amicus et fautor, hinc quae sub eo accepit praejudicia ecclesia, alibi notavimus) aetatis suae anno 74. Hoc mortuo, virus passionesque suas, quas episcopus Zagrabiensis Franciscus Thauszy contra me Balthasarem Kercselich habuit haberetque, instigantibus canonicis, ejusdem episcopi adulatoribus, et jactura mei suas promotiones quaerentibus et obtinentibus, ad summam cumulumque deduxit. Equidem, quantumvis, perlecto defuncti testamento, die 20. Junii in capitulo statutum conclusumque fuisset, ut mors praepositi tam aulae cancellario, comiti de Nadasd, quam etiam bano comiti Batthyan perscribatur, supplicando apud cancellarium, ut quispiam e capituli gremio promoveretur sine cujuspiam expressione, et hoc ideo, quod metus fuisset gravis, praepositum Sabariensem sive Castri Ferrei transferendum (ob patris palatini, patrui item bani et fratris locumtenentis respectum), comitem quippe Josephum Batthyan, augente suspicionem locumtenentis investigatione de praeposituræ hujus introitibus et proventibus, non solum capitularibus sed episcopo ipso proventus diminuente et reverendissimo comiti Josepho Batthyan emersurum ingens damnum affirmantibus, ut locumtenens credibilius suis persvaserit, ne frater suus huc transferatur, pronti et post dies ferme octo nec supplicaturam pro hac praepositura tam episcopo quam et capitulo detexit. Quo intellecto, die 26. Junii mane episcopus ad se convocat quosdam e capitulo, videlicet fabrum rei totius Paxium, custodem Rees, Gaszparich, Goymerecz, Magdich, concluditque, ut bano et mareschallo Batthyan nomine capituli scriberetur, omnem quemcunque alium ad praeposituram promovendum, me solo et unico excepto [pg. 290.], supplicareque eidem capitulum, ut viis omnibus resistat, ne ego hoc beneficio gaudeam. Rationem dant, quod episcopo inobediens essem, et quod qua Radichianus exsecutor me infideliter gesserim. Privatis vero suis litteris episcopus commendavit lectorem Putz, qui ei pecunias in adventu illius ex Bosnia dederat mutuas, et, uti audivi, hac occasione restituit obligatoriam, immo, ut etiam a locumtenente commendaretur, obtinuit, eundemque Viennam exmisit, ad Kollerium vel maxime. Comes attamen Altham, commissionis Zagrabiensis praeses, quia optata illa systemata non accepisset, ut collatio differatur, per Kohium obtinuit. Hoc etiam disposuit

episcopus canonicos, ut nullus pro vacante praepositura praeter Putz et me instaret. Ego autem et ad aulae cancellarium (cujus favores veneror, et Deus ei retribuere eos dignetur) et ad Batthyanium recurrebam. Iste de sibi facta accusatione et capituli precibus me certiorem reddit litterasque communicat. Vidi invidiam esse, recurrique ad locumtenentem, ut cum jam pluribus in regno foret annis, de inobedientia praetensa fidem faceret, an eandem vel audiverit, prouti etiam de Radichianae substantiae dissipatione. Locumtenens, tam veritate rei quam vel maxime suae conjugis, quae mei semet studiosam demonstrabat, verbis motus, patruo mareschallo plenas in mei laudem dedit litteras, et semet jam a dudum episcopi contra me passionem expertum scribit, inobedientiae nec rumorem esse, quam episcopus, si fuisset, vindicare ex sua contra me passione non neglexisset. A Radichiana autem substantia laudari me ab aliis semet intellexisse, singulosque de capitulo exsecutoratum illum deprecatos fuisse, quod substantia defuncti nulla fuerit, totumque publicum in opinione erat, nec creditores exsolvendos. Litteras has suas locumtenens mihi pro bonitate sua communicavit, et, ut easdem mitterem, voluit. Has postquam mareschallus accepisset, episcopo iterum easdem communicavit, uti etiam capitulo, mirari se srcibens, talia in clero fieri. Die 16. Julii lectae hae sunt litterae, magnaque erat in capitulo admiratio et scissio, 1. quod capituli nomine tales exaratae fuerint Batthyanio, de quibus tamen capitulo nunquam constitit, immo capitulariter dictum fuisset, ut scriberetur Batthyanio, si suum non vult fratruelem ad praeposituram promotum, ut faveret, aliquem ex capitulo hoc promoveri posse, nullius facta exceptione. Praepositus Chasmensis Nicolaus Petrichevich graviter hac de re locutus fuit, periclitari nempe fidei dignitatem capituli, perpetuarum scissionum suspicionumque aperiri campum, palamque edixit, turpem hanc esse passionem, nec privatos, minus capitulum decere majoremque inuri capitulo notam, quam ex tali passione gloriam. Videre se, nil tuti esse, si cuivis, quod lubet, capituli nomine scribere fas est. Paxi, qui erat episcopo a latere totiusque rei faber cum Magdich et Ressio, postea primam illam opinionem, mutasse capitulum, mussitare incepit. Quando, quo tempore, petebant alii, ac prae reliquis Petrichevich, et, qui illi sunt, qui mutarunt, rogabant. Respondentibus singulis: ego nescio, ego nescio, interrogatus est Terihay canonicus (apud quem in deposito erat sigillum minus capituli), qua ratione obsignare litteras potuit et a quo submissas. Reponit, allatas fuisse a Gaszparich. Ille, sibi eas fuisse datas a Paxio, reponit, taliterque prodiere complices. Paxi, videns, rem non probari a capitulo, me autem desuper testimonium petere et protestari: Bene, inquit, si ergo litteras illas pro actu capitulari non habui nec haberi possunt, eccur ad comitem locumtenentem pro testimonio accessi, taliterque infamatum reddidi capitulum: eccur | [pg. 291.], acceptis mareschalli Batthyani litteris, apud episcopum, dein in capitulo lamentatus non sum, sed diffamatum studui capitulum? Hoc esse et inobedientiae manifestum signum et erga capitulum nullam mihi esse charitatem, qui locumtenenti, saeculari, rem aperui testimoniumque ejus expetii. Reposui ego contra: jus aequumve esse, ut ab actore petatur testimonium. Ex litteris mareschalli vidi, me ab episcopo accusari, prouti etiam a capitulo, qua ergo ratione ab his justitiam petere poteram vel sperare? Ad locumtenentem jure recurri, qui, ut regno praepositus, de ipso testaretur rumore. Sed hic juris viam non esse, reponebat

Paxius. Schytaroczi: semet a defuncto accepisse praeposito, nil esse capitulo perniciosius quam juristas, qui et regnum destruxerunt et capitulo tantla damna, unde autore illo Bononiae vetitam jam alumnis esse juris scientiam, et si haec permittatur, capitulum fore ruinandum. Autoritatem seniorum canonicorum sub Lukauszkio lectore, qui juris scientiam habuit, corruisse, clamabat Magdich. Et post talismodi clamores Paxi hoc dilemma mihi proposuit: vel epistolam illam pro capitulari actu habui vel non; si primum, peccavi prodendo capituli arcanum; si non, peccavi, quod prius episcopo et capitulo non detexerim, sed ad locumtenentem iverim. Immo subjungebat Ressius, me in bullam Coenae incurrisse, quod ad saeculare forum, locumtenentem nempe, iverim. Gaszparich ejusdem fuit etiam opinionis. Dilui Paxii dilemma dilemmate alio, videlicet: vel epistola illa fuit capitularis vel non; si primum, eccur modo etiam pro capitulari non recognoscitur; si non, qua ratione et quo capite sub ratione capituli scribi potuit? Majus est, abuti fidei dignitate capitulari, quam testimonium privatiorum de se ac a privato petere. Si porro capitulum non incurrit in bullam Coenae mareschallo saeculari me accusando, praetermisso omni et quolibet foro ecclesiastico, neque ego excommunicationem illam metuerem, provocatus, in defensam meam a saeculari testimonium postulando. Paxius, me privatum esse, clamabat, episcopum autem cum canonicis personas plures et publicas, potius autem privatum pati debere quam tot reliquos. Ego, vera rectaque fieri publico nomine deberi, reposui, alias nec Judaeorum synagoga puniri potuisset ob privatam Christi mortem. Reess reposuit, quid cum his clamoribus? Gratis est, utraque partium peccavit, nunc cogitandum restat, quomodo haec possint accomodari. Petrichevich autem subirascendo reponit: Gratis est, res tota passio est, indigna Turca. Eheu quo devenit et qualiter tractatur capitulum. Ego super omnibus protestor, neque partem ullam in abominabili hac invidia habere volo. Caecus est, qui occasione hujus vacantiae dum talia fiunt, cur fiant, si non videat. Surgensque confestim abivit. Suoque abitu dissoluta est sessio capitularis.

Consilia tunc apud Paxi et Reess continua. Sperabant, resolvendum Putz in praepositum, taliterque finem habitura omnia. Ressius coram me vituperabat beneficium milliesque jurabat, si a regina sibi offerreretur, semet nunquam acceptaturum ob lites, quas habere deberet praepositus, pluraque talia. | [pg. 292.] Ego praemissa suis modis tam comiti cancellario quam et mareschallo Batthyan detexi, litteras nempe illas quorundam tantummodo fuisse, scriptumve acceperam, si lectoratu contentari vellem. Reposui, neque natum nec nascendum, qui ad hoc disponat episcopum, ut is lectoratum mihi conferat, non enim creditu est facile, quo is in me est odio, et sine causa in unam Paxii gratiam praesentiebam. Interea cum Putz Vienna sine praepositura redivisset, et mareschallus Batthyan scripsisset episcopo, ut, si is lectoratum mihi conferre velit, praeposituram indubie Putzio conferendam, gravius hoc et episcopo accidit et canonicis, promotiones suspirantibus. Unde ad aucupandos illius favores, cum vidissent, plus quam diabolico eum esse in me odio, non solum de praepositura mihi non conferenda laborare ceperunt, sed vel maxime de lectoratu, ne hunc habeam. Ergo autore Paxio Althamio pecunia illa, uti supra descripsi, data mutuataque, in qua mutuanda cum ego meas habuissem reflexiones superius descriptas, Althamii in me odium concitarunt. Actuarius

quoque Bisztriczey, cujus frater Georgius Bisztriczey canonicus Zagrabiensis, apud lectorem Putz hospitium ultra biennium habuit, tam a Paxio quam et fratre suo in episcopi opinionem et pro Putzio tractus est, ut is demum de regiminis illo systemate eisdem dixerit, et ab episcopo et Putzio ipso pecunias acceperit, quin et Altham vini Vinicensis vasis pluribus Viennam plane eidem per Putz submissis. Animati quoque spebus sunt canonici promissaeque promotiones sunt omnibus, qui in hac persecutione episcopo aderunt. Evocatus Dubicza Malenich, ut assistat et negotium totum dirigat, eique scripto promissus est lectoratus omnesque ab episcopo expensae, uti ipse mihi die 11. Januarii anni 1756. fassus est. Popovich canonico, qui Viennae rector erat, promissa sunt omnia, ut agat, ne ego praepositura obtineam: mentiatur, quantum potest, quod ei plane staffetaliter, Gaszparich canonico scribente, est significatum, quod videlicet re nulla magis obligaturus sit episcopum et majorem canonicorum partem, quam tali obsequio; immo monebatur, ne scrupulosus sit in falsis etiam insinuandis, quod ob bonum commune et talia licerent, et illorum esset, quibus diceret, examinare, unde si tali via amotus fuero a praepositura, non is causa futurus, sed illi, qui asserenti fidem praestabunt. Justus Deus, post has Gaszparich litteras, ut confusas et indignas, confusus apparet et praecipue in noviluniis, ut nec domo exire valeat. Hanc autem epistolam, incaute a Popovich Viennae relictam in mensula, quidam presbyther descripsit mihique tradidit descriptam, quam tamen ad processum non exhibui, ne miser ille e dioecesi pellatur.

Rescriptum ergo ab episcopo mareschallo Batthyan est, quod nempe is in conscientia lectoratum mihi conferre nequeat, neque etiam pro praepositura me judicet, quia ego sub infami processu forem de crimine peculatus, de residuis, et negligentia frequentandi templi. Hocve ipsum mihi mareschallus iterum significat svadens, ut negotium processus hujus accomodem. Ego tum amicorum etiam svasu Viennam abeo, credebam enim, processum hunc fors ibi institutum, et praeterea, si res accomodanda est, facilius ibi accomodandam. Festo igitur sancti Bartholomei apostoli Zagrabia moveo, et die 2. Septembris Viennam appello. Ab aulae cancellario comite Leopoldo de Nadasd per jocum in ingressu, quid hic facio, interrogatus, cum credidisset, me jam in carceribus contabuisse. Tum interrogavit et de his et de aliis, praecipue commissione Zagrabiensi, uti superius attactum. Quibus absolutis, ad mareschallum | [pg. 293.] accessi, qui, blande me excipiens, retulit singula verbo, quae antea litteris aperuerat. Et cum de actione sermo factus fuisset, egove respondissem, me potissimum hac de causa Viennam venisse, si actionem, de qua mihi ignotum, videre possem atque in eadem mihi providere, et si opus, respondere, vix haec dicerem, mareschallus subjungit: ergo actionem non habet. Me eam non vidisse, reposui, hactenus, et suae excellentiae litteris primo de illa cognovisse. Tum ille: heu et reginae plane aperui, doleo, quod ad has tricas me implicuerim; si haec omnia praevidere valuissem, de praepositura nullam unquam fecissem mentionem. Tum de litteris illis sibi capituli nomine scriptis me sciscitari incepit, num aliquando lecta sit epistola illa in capitulo, et qua ratione capituli sigillo signata. Lectam fuisse negavi, et, quae 16. Julii acciderant, retuli. Sigillum autem minus in sacristia non conservari, sed apud canonicorum aliquem, exposui, qui tali missiles epistolas,

quietantias item summarum obsignat ad simplicem lectoris vel canonici cuiuspiam ad se talium obsignandorum exmissionem. Obstupuit ad ista, et semet consiliarius Koller insinuavit, egove abire debui.

Eodem vero die, quo ego Viennam, canonicus quoque Goymerecz in rectoratu collegii Croatici, Popovichium mutaturus, comparuit. Iste, uti apud Paxium hospitatus erat prope biennio, sic et complex Paxii praecipuus, immo quia palam inimicum se meum jactasset, rectoratum Viennensem promeruit, atque ita semet gessit, ut episcopi affectus obtinuerit, sitque archidiaconatu Urbocz propterea remuneratus Iste igitur, accepto meo Viennam adventu, Kollerium cum hostia, quam episcopus miserat, accedit, eique commendat negotium. Me pasquilli alicujus reum Viennae depraedicat, et propediem futuram actionem dicit. Crediderim, a consiliario Koller subinstructum fuisse, ut et hoc diceret, me sine facultate episcopi Viennam abiisse. Staffetaliter iste, me Viennae esse, perscribit episcopo, ut actio erigatur svadet et lamenta mittantur, quod sine sua facultate Viennam abiverim. Hoc post meum a Batthyanio abitum a Kollerio jam fuerat bene impressum mareschallo, quia is et in secundo ad se adventu istud mihi vel maxime objiciebat, quod sine facultate episcopi Viennam abiissem, cui reposui, nec moris esse petere, nec jura imponere, neque ab inimico et accusatore petenda esse consilia, et vel admisisset vel negasset facultatem episcopus: si admisisset, suspecta fuisset facultas, me nempe eo gratis ire et ad sumptus faciendos inutiles, si negasset, ergo defensae media praeclusa habuissem, et de hoc iterum accusare oportuisset. Ad principem ex clementia reginae patere cuivis accessum, meque plebeos plane in audientia reginae vidisse. Ad ista nil reposuit Batthyanius, neque de pasquillo mihi quidpiam fatus est.

Die autem 4., procurantibus comite cancellario et domino barone a Kooh, audientiam apud reginam habui, et quidem, ut vocant, privatam. Cujus singularem plane expertus sum clementiam, quia in accessu illico me praevivit fando ¦ [pg. 294], quod praeposituram pro me asservet, jamque contulisset, nisi Batthyanius quaedam capituli nomine proposuisset et disponere vellet, ut gratus accidam, hinc et lectorem Putz semet expedivisse. Recordari se peroptime, quod Posonio occasione confiniarii tumultus ab eadem missus fuerim anno 1751., et, quod utilissime ibi fuerim, habere se testimonia comitis olim Erdoedy, Scherzzerii, Kheill et Kleffeldii: generalis quoque Petazzi, cum Viennae fuisset, sincere quod sibi zelum studiaque mea detexerit, pater item Kampmiller aliique. Altham similiter quod sibi sub initium Junii scripsisset, pro publicis status negotiis alium se non reperisse quam me magis aptum et idoneum. Et de eodem comite Altham sciscitata est, an Croatis placeat, et similia de eodem et sua conjuge. Tum progressa est opinionem quaerere de causa tumultus rusticani, ut supra descriptum. Retulit mihi quoque, cancellarium Nadasd voluisse ut Keglevich Zagrabiam mitteretur pro commissionis praeside, at se Althamium praeelegisse, quae omnia summae erant benevolentiae indicia Post ista tandem, cum me ego primum clementiae regiae devovissem, reposuit iterum: nisi Batthyan mihi dixisset, quod sub infami processu si certus sit, quod jam promulgatus fuisset; cum autem scirem, episcopu ipsi esse inimicum, volo, ut processus iste terminetur, et si annis pla quinque decurrat, praeposituram non conferam, quoadusque terminatus n

fuerit. Actis pro hac clementia gratiis, et me clementiae regiae ac protectioni devovens, in manus osculo abivi. Et cum ex aula recederem, obvio Goymereczio ad mareschallum proficiscenti, ut mihi audientiam impediret, quod an promiserit, ignoro, scio autem, displicuisse eidem, quod sine ejus praegustu audientiam habuerim. In valedictione enim oggessit mihi, quod sperasset, a me sibi revelandum, quando audientiam essem habiturus, hancve mei in se diffidentiam justam non videri.

Caeterum postquam comiti cancellario et consiliario Patachich retulissem omnia, quae in audientia acta sunt, svasum mihi ab utroque, ut instantiam porrigerem: quod cum de erecto processu contra me Majestati Suae relatum haberetur, cujus nihilominus ego nec actionem vidissem neque scirem, coram quo decurrat judice, ut talis quantocius absolvatur, juberet princeps, atque ut rationes a caeteris etiam in capitulo, uti Putz et Reess, tanquam exsecutoribus magnae defuncti olim cantoris Reess substantiae, exigantur. Hanc ad horum consilia dedi instantiam, statimque duo expedita mandata regia, utrumque ad Batthyan banum, quorum primo mandatur eidem, quod, cum ipse denunciator processus fuerit, videat, ut absolvatur quantocius, ita tamen, ut ego plene tam in exceptivis quam et merito audiar et appellationis beneficium habeam; altero: ut canonici Putz et Reess atque alii de gestis exsecutoralibus dent rationes. Submissaque haec ad banum mandata sunt summa illius displicentia.

Consiliarius Koller, qui me, identidem ad se accedentem, ut audiat tempus invenire non potuit, audita mox dicta mea in consilio instantia, ad prandium invitavit, quo, et Patachichio jubente, progressus sum lege ea, ut cautissimus sim, beneque observem singula. Humanissime ab eo suscipior | [pg. 295.] ac inter suarum occupationum enarrationes, ut indulgeam, quod ter accedentem audire non potuerit. Tum absoluto prandio, ad arcanius cubiculum me adduxit, ubi praemisit primo, quo erga me animo esset fueritque. Immo suam, vivente adhuc praeposito, fuisse intentionem et fixam cogitationem, ut praepositurae obtinerem beneficium, hinc etiam, ne competentem haberem Putz lectorem, recentius sua opera Belgradiensis episcopatus titulum eidem fuisse datum cum ea expressa conditione ab illo acceptata, ut ulteriora ab aula non deposcat, neque dicat, semet, qua episcopum his, quae actu haberet, subsistere non posse. Quod unice ex mei reflexione fecisset, observabat enim, illum bani, me cancellarii protectionem habere, consequenter et se utrique satisfacere studuisse. 2do. Banum ipsum hujus fuisse studii haeve de causa sincere mihi communicasse omnia, quae ad eum perscribebantur, et se non sine dolore observasse, quod audientiam eo inscio acceperim, neque ad eum post illam rediverim. Magis autem semet apprachensurum instantiam hanc meam, quod eo quasi autore res haec videatur exponi acta, atque, ut is videat, de ejusdem fine resolutum foret, ergo ne inquiebat: vel banus evocare debebit Viennam episcopum, capitulum et dominationem vestram, vel ipse deorsum descendere. Ex quo tandem discursu longiori deduxit, ad placandum banum necessarium esse, ut ego praemissae instantiae sincere pandam autorem, sive eum, qui mihi svasit eandem; dicebat enim, videri hoc necessarium ad comprobandam meam erga banum sinceritatem. Plurimaque rem in hanc fatus est. Cum vero animadvertissem, nil ex his procurari quam dissensiones intra cancellarium vel banum, aut vero ut mihi ipsemet

inimicum facerem cancellarium, sustinui, solam et unicam fuisse necessitatem datae iastantiae, et sine cujuspiam dato consilio mihi aliud non occurrisse quam supplicare, ut talismodi ad aures Suae Majestatis delatus processus jussu quoque regio et legaliter absolveretur et procederet, et si ipsum dominum consiliarium Koller consuluissem, uti etiam in votis habui, si cum eo loqui poteram antea, me vix consilii aliud habere potuisse. Suus post haec sermo versus est: eccur saltem per unum pro memoria ad eum non recurri? Me iterum et in hoc excusantem cum audivisset, descendit ad alia narravitque, obrui se actorum commissionis Zagrabiensis revisione. Tum de Ranch, Raffay et Rusan sciscitari incepit et dolere, quod viri tales causa totius tumultus esse videantur. Reposui, me quidem commissionis acta non vidisse, causam attamen eos tumultui dare nequivisse credere ex supra deductis rationibus. Subjunxit, an de his cum cancellario locutus fuerim; dixi: omnino. Tum reposuit: ego servire illis desidero, sed me magis movet servitium regium et honor bani; dicasteria omnia in ea sunt opinione, quod causa tumultus domini terrestres sint; potius cum pluribus quam cum aliquibus sentiam. Tandem, accepto vale, ab eodem discessi et ad Patachich eidem omnia retuli, cancellario autem nil de his dixi, ne sim jurgiorum occasio. Consiliarius Patachich, quid sibi postrema voluerint a Kollerio dicta, tum confidentius mihi aperuit, et, quae enata esset pro actis illis commissionis dissensio intra banum et cancellarium, recensuit.

[pg. 296.] Me Viennae existente, Zagrabiae continua consilia, metus enim gravissimus erat, nescio quorum. Ergo primo, episcopus ipse bis ad canonicorum descendit consistorium, cogitque sub indignatione perpetua canonicorum singulos ad semet subscribendum, quod epistola illa ad Batthyan banum scripta capitularis fuerit, et nomine totius scripta capituli. Cantor Adamus Ztepanich, uti mihi junctus sangvine, deprecatus subscriptionem est abiitque. Praepositus quoque Chasmensis Petrichevich, se contra conscientiam et Deum eo minus agere posse, edixit, quod, 16. Julii epistolam illam capitularem non fuisse, agnitum sit. Ejusdem sententiae fuit canonicus omnium senior et archidiaconus Goricensis Pogledich. Paxi, Reess et Malenich perarabant scrupulos salvari omnium, dum nil aliud opus est, quam recognoscere, capituli nomine scriptam fuisse, prouti in veritate fuerat. An autem talis actus capitularis sit vel non, hoc in jure videndum postea. Canonicus quoque Balthasar Petkovich, qui Bononia ex rectoratu diebus illis rediverat, ad subscribendum vocatus, subscribere renuit, quod nec prioribus praesens fuisset neque sciret, quid actum qualiterque sit, proinde nec subscribere posset. Furiebat ad haec episcopus, hortabantur ad subscribendum caeteri, satisque cum Malenich et Paxio verborum habuit, nec denique ad subscribendum disponi potuit nec subscripsit, non sine indignatione episcopi atque hujus in promotionibus neglectu et nunc in eum pari ac in me passione ac odio. Caeteri autem omnes subscripserunt, quantumvis nec, quid subscribant, sciverint. Paxi enim conceptum attulit, nec, ut relegatur, voluit episcopus, quod extremo Petkovichii summum erat argumentum, videlicet semet nunquam subscripturum, nisi sciat, quid subscribat. Reponebatur eidem, satis esse, quod referri audiat. At ille: si idem, est quod refertur, eccur ergo non legitur, quod subscribi praetenditur? Ad hanc Petkovichii dictionem mussitare et qui subscripserant ceperunt. At Paxius, satis esse, quod potior canonicorum pars sub-

scripserit, reposuit, et episcopus abiit, sessioque est dissoluta. — Quantum a cantore Adamo Ztepanich intellexi, eodem, quod subscripserunt, scripto continebatur: et lectam fuisse in capitulo epistolam illam, ad banum datam, et esse canonice capitularem, immo singulum ex subscribentibus fuisse praesentem. Hinc dum idem cantor canonicum Joannem Koosz interrogasset, qua ratione subscripsit, cum occasione mortis praepositi nec Zagrabiae fuerit, neque integro mense Julio, reposuit, episcopum et Paxium omnes decepisse.

Actionem etiam compilare oportuit, ne in mendacio banus remaneat. Malenich directionem suscipere secus noluit, antequam scripto non assecuraretur de lectoratu obtinendo et expensis omnibus, si eum convinci contingeret. Dedit hoc ei episcopus. Tum de procedendi actum methodo. Volebat episcopus, ut capitulum actores essent. Sed disponere nulla ratione eos ad hoc potuit, immo episcopus per scripturam suam evincere capitulum debuit, quod ex hac tota actione capitulo nihil damni sit emersurum. Episcopo actoratum accipere durum videbatur ob forum, quia judex esse non potuisset. Ergo, cujus consilio, nescio, canonicus Malenich fiscus constituitur, et fiscali nomine ad evitandam talionis poenam et expensas actionem format, data praevie ad episcopum instantia, in qua supplicat sibi judices designari, semetque in ea | [pg. 297.] subscribit instantia delegatum episcopi fiscalem. Episcopus in decreto, sive a Paxi sive a Malenich concepto, eum expressit fiscum dioecesanum, designatque pro praeside judicii Georgium Reess. Assessores ponit cathedralem Georgium Gaal, Kemlek Nicolaum Magdich, Varasdinensem Michaelem Szkerba, et canonicos Joannem Paxi, Andream Gradinszki, Antonium Popovich, item Jesuitam Antonium Werntle, et e Paulinis Gerardum Tomasich, e capitulo Chasmensi Georgium Jambrekovich; pro forma et mutos futuros postremos hos 4, priores vero totius factionis capita, exceptis Gaal et Szkerba. Atque ut legaliter procedant, inscribit. Die nona Septembris subscribitur actio, et per duos Chasmenses ad aedes meas clavigero assignatur.

Tum per cursorem haec omnia Goymereczio Viennam significata sunt, capitulum nempe recognovisse, epistolam ad banum scriptam capitularem esse singulosque subscripsisse. Item actionem (quamvis primo die 9. Septembris) erectam esse, atque ideo mihi nec credi posse, ac me ideo sine episcopi insinuatione Viennam profectum fuisse. Quarum rerum magnus per Viennam buccinator, eum protegente et adjuvante consiliario Koller, Goymerecz exstitit. Qui etiam ad me Viennam accessit mihique sua manu scriptam porrigit scarthecam, quod per Malenich qua fiscum ad erigendam pro 27. Septembris actionem evocer, sine ullis paribus aut legali methodo. Quem etiam ubi interrogassem, haberetne actionis paria, reposuit: non, sed istam, mihi nempe porrectam, semet schedam Zagrabia accepisse. Reposui: quomodo, si vestrae dominationis haec scriptura est, neque ab ullo mortalium subscripta, minus a judice vel notario? Confusus factus, nihil scivit, quod respondeat, at discessit illico. Utinam scartheca illa, Viennae a se scripta et mihi sine dato et subscriptione admanuata, mentitus non fuisset, semet adhuc Zagrabiae mihi existenti talem assignasse, fine enim alio, ut a se scriptam mihi det, concipere non possem.

Eben tanta etiam fuit Viennae inadvertentia, quod vel ex ipso dato, episcopi mendacia et passiones observare valentes, ea non observaverint.

Scripserat ille mense adhuc Julio, me inactionatum esse, et tamen nona primum Septembris atque post auditam meam Viennae moram actio scripta est. Testimonia illa quamprimo a capitulo Batthyanio submissa non sunt, sed ab episcopo, quem fratruelis sui locumtenentis testimonio erga me passionatum esse scivit, dubium habere potuit et habere debuisset petereque, ut capitulum talismodi submittat litteras, sicuti etiam primas submiserat. Sed haec dum facta non sunt, imperscrutabilia Dei judicia venerari oportet.

Ego 14. Septembris Vienna redditum orsus sum; Zagrabiae autem, ad enorme minimorum scandalum, magis vero illorum, qui rem intelligebant videbantque, ex una passione episcopi, qui lucerna et pastor esse deberet, talia proficisci, in canonicorum mensis nullus sermo alter quam in mei prostitutionem, nec re gaudebant alia quam lectione poenarum, quibus me afficiendum dicebant. Nemo erat, qui de probandis criminibus | [pg. 298.] fuisset solicitus, sed duntaxat de poenis, quibus excruciandus veniam. Malenich actionem ipsam in mensa tenebat et cuivis legendam dabat, numve sit in orbe terrarum homo, qui vel melius eam facere posset vel partes meas defendere, sciscitabatur, et praecipue ab advocatis, qui ista mihi ipsa retulere. Episcopus, ne advocatum habere possim, totus erat solicitus, hinc cuivis advocatorum, ad se venienti, et magnam bani offensam dicebat, si quispiam patrocinium causae hujus susciperet, et se illi perpetuo inimicaturum omnesque promotiones impediturum. Ladislaus nihilominus Lukauszki, quo magis tanquam fiscalis episcopi, turpe episcopi odium et passionem cognoscebat damnabatque intrinsecus, quamvis ejusdem episcopi fiscalis, et, ab illo requisitus ad impediendos advocatos caeteros, fratrem meum Christophorum clam ad se accersiri facit, eidemque praemissa detegit svadetque, ut in mei absentia et vix conscio talium, ne per contumaciam convincar, quod episcopus, Paxi et Malenich unice praestolarentur, de procuratore foret solicitus, et quia nemo assumpturus crederetur sine locumtenentis mandato, svadet, ut ad locumtenentem per instantiam recurreret, quatenus mandaret procuratoribus, ut, quoadusque de aliquo ex Hungaria procuratore provideatur, isti croatici suscipere possint et debeant. Atque hoc ad eludendum illud episcopi dictum, banum Batthyaniosque offendendos, qui quispiam advocatorum Croatiae causam illam susciperet. Jurabat, si episcopi fiscalis non esset, quod causam hanc ipse statim susciperet. Praeterea semet jam cum secretario locumtenentis locutum fuisse, et medio comitissae, mihi affectae, locumtenentem ad extradandum tale mandatum dispositum esse. Et comitissam indigne ferre totum istud institutum, indignius illud episcopi desiderium, ut nec defendere cuivis me liceat. Haerebat frater meus dubiusque haesit, an credere debeat Lukauszkio, quem, ut episcopi fiscalem, suspectum habuit; ut talia proferentem, credebat amicum. Metuebatque, ne negando mandatum locumtenens rem exasperet. Accedere attamen potiores advocatorum non neglexit, a quibus confirmatus est in episcopi desiderio. Ergo et ad Plovanich, secretarium locumtenentis, accedit, quasi, quid facere debeat, petiturus consilium. Svadet iste, petendum mandatum, spondetque illico expediendum. Benedictus Krajachich a Lukauszkio, affine suo, ad defendendam causam animatus jam fuerat, modo exstet locumtenentis mandatum.

Dum praemissa agerentur, die 24. Septembris a sancto Joanne in Selina, ubi apud parochum Nicolaum Dumbovich, sub me olim Viennae alumnum, pernoctatus sum, et habito de Marcha, nescio quomodo occurrente, sermone fors, cujus tamen non recordor, dixerim, spem non esse, ut unitis restituatur, cum schismatici Rasciani Viennae proteguntur: postea idem parochus ad se divertenti canonico Josepho Galliuff nescio quae dixerit, iste autem canonicus, episcopo adulari volens et de ejus participare gratiis, quemadmodum etiam ideo archidiaconus Kemlek factus fuisset, retulit, reginam male erga religionem Christianam affectam esse, adeoque favere schismaticis, ut, si ipsi cathedralem quoque basilicam cuperent, hanc eisdem extradaret. Rem hanc episcopus Viennam submiserit scripseritque, quia postea sub mandato episcopali, de quo infra et sequenti anno, idem parochus non ad puritatem sed conscientiae suae turpitudinem de hoc, quin confrontari mecum permissus sit, testatus est false, temerarie et perjure, quia neque de hoc cum eodem locutus sum neque ille de processu quidpiam mihi | [pg. 299.] retulit. Habeat ingratus praestitorum a me sibi beneficiorum Deum vindicem, quia omnipotens dixit: mihi vindictam ego retribuam. Sed hoc omisso et ad propositum redeundo, a Selina ergo Zagrabiam eundo, obvium habeo comitem Joannem Patachich, quia Zagrabia eo die moverat, ab hoc ultra semialteram collocutus sum horam, atque ab eodem tam de actionalibus primo edoctus sum criminibus quam et supradescriptis circumstantiis, passioneque illa plus quam judaica, ut majorem temporis partem in eo, quid fieri expediat, consumpserimus. Videbatur illi, ut rediremus Zagrabiam, sed, perpensa, quam ipse expertus fuerat testisque oculatus, invidia episcopi et canonicorum, metus erat, ne pro meo qua abbatis despectu, populi totius scandalo et sui prostitutione, Judaeorum instar violentas injicerent manus, pro qua re satisfactionis obtinendae spes nulla esset. Ego ternam de canonico jure requiri citationem dicebam, et ad 2. usque terminum etsi salvi conductus mandato violentiis talibus occurri posse censebam, et hujus, fateor, opinionis fueram. At bonus prudensque comes (cui Deus centuplum retribuat et, ut ei praestita beneficia gratificari possim, clementissime indulgeat) ab hac me removit opinione. 1mo. Me sperare non debere, ut tam passionati agant legaliter. 2do. Semet observasse, nil magis eos gaudere, quam ut ex contumacia ferant judicium. Quo lato, res meas dissipabunt nunquam rehabendas, novum ponent canonicum difficilius ejiciendum, et me in via novi constituto semper difficilius acturum multiplicaturumque processus, atque antea moriturum quam terminaturum. Igitur cum ad quaerendum protonotarium tempus termini proximum locum non svasisset, comes se mecum Zagrabiam ire offert, assumere plenipotentiam non recusat (quia ob episcopi offensam nemo Zagrabiae eam suscepturus fuisset) et disponere pro hoc termino omnia. Pergimus ergo Zagrabiam uterque. Ego in praedio meo supra Szeczvete, quod tunc tenui, Bresztje vocato, emaneo et pernocto. Comes Zagrabiam progressus est, accersitoque fratre meo Christophoro, eundem de cura procuratoris admonet, prouti et caeteris, quae ei nuntiaveram, tum cantorem avunculum meum adit rogatque, assumendam plenipotentiam, quam is metu episcopi deprecabatur, postremo tamen, postquam intellexisset, comitem etiam sibi futurum socium, eam suscipit. Ad lectorem dein capituli Chasmensis Georgium Kovachevich progressus est rogatque, sibi dari e capi-

tulo duos pro excipienda quadam fassione. Missi sunt Georgius Berkovich custos et Franciscus Mihanovich succentor, qui, quo ducerentur, ignorabant. Hos sequenti die ad Szeszvete adduxit comes ipse, coram quibus ego in plenipotentiarios meos | [pg. 300.] cantorem Adamum Ztepanich et comitem Joannem Patachich fassus sum, illique cum comite rediverunt Zagrabiam, ego vero Varasdinum profectus sum et redivi.

Interea frater meus de procuratore fuit solicitus, et postquam nemo accipere voluisset, facta instantia ad locumtenentem pro -mandato recurrit, qui illud statim expedivit et Krajachich vigore illius suscepit causam. Comparueruntque ad terminum, comes qua plenipotentiarius fassus procuratorem Benedictum Krajachich ac alios. Qui Krajachich quia semet comparere cum mandato expressisset, ut tale exhibeat, voluerunt. Dein et instantiam, quam in fine quoque ehibuit. Et quia strictissime criminalem adornasset sacerdos actor petitionem, ad personaliter comparendum et adstandum urgebat, sed Krajachich nil reposuit aliud, quam sic comparere debere reum, prout citatur, ad adstandum personaliter nec in actione nec in citatoriis fuisse me citatum, proinde me nec obligari. Malenich, id subintelligi debere, diffusius et verbosius scribebat, provocando ad judicem, quod et is hoc intellexerit, nec obesse, quod non expresserit, quia hoc casu et per errorem accidisset. Krajachich replicuit: inhaeret legi. Definitumque est, rejici terminum ad 12. Novembris, et me ad personaliter adstandum obligari.

Paxi, errorem hunc Malenichii observans, prouti etiam comitis locumtenentis mandatum, item comitis Patachich plenipotentiam, dicere statim incepit, semet in hac re nil habere velle, remque, uti praeconceperant, firmam non esse, quia, si desperata causa mea esset, comites patrocinia hujus non susciperent. Credibilius et episcopo locutus fuerit, qui Lukauszkium, ut fiscalem suum, vocat et consulit. Iste, adstante Paxio, actionem pessime formatam esse, edicit, quia, cum fiscus procederet, vel in rumore vel fama vel probis, quas in paribus transmittere et adnectere debuisset, fundare actionem debebat; interrogavitque, quas et quales haberent probas. Tacuere ambo. Tum ille: viderent, ne hoc ipsum occasio suae promotionis sit. Paxi audita a Lukauszkio pluribus dixit et plane in capitulo proposuit. Malenich, in ea se fide fuisse, asseruit, quod crimina dicentes probas illi sint suppeditaturi, et semet semper recursum habiturum ad capitulum. Gradinszki ad caeterorum risum mirari incepit, quod fiscus probare deberet quidpiam, voluitque, ideo privilegiatum dici, quia probare nunquam deberet, sed alter diluere, et, si non dilueret, pro convicto haberi. Videbatur ejusdem opinionis esset Reess, Paxi contrarium sustinuit, svasitque, ne capitulum ulla ratione hac de re vel scire velit, constitutumque ut, nemo de re hac vel sermonem faciat, et ob lectionem actionis, quam Malenich legendam dabat, plane cum Paxio in contentiones venerunt. Suspicabatur Malenich, Paxium lectoratum ambire, et his viis episcopum, aliunde cujusvis minutae alium et instabilem, a se amovere adniti; hinc solicitudo Malenichii. Accedit episcopum, sed et iste, ut videat capitulum, respondebat. Capitulum nil se scire velle, reponebat. Malenich, et pro lectoratu et probis solicitus, nedum privatis sed in consistorio plane publico palam edixit, semet extricaturum, quia, si probae illi suppeditatae | [pg. 301.] non fuerint et promissorum damnetur, lineis aliquot terminaturus esset

processum. Dicet enim: crimina de peculatu et residuis accusavit Paxi, de sodomia Delinich, de famoso libello Reess. Erga assecurationem et jussa, talia totamque proditurus esset historiam. Induci enim nulla ratione, quod velit. Paxi ista metuens, placandum esse Malenichium censebat, cogitandumque, qua ratione et de probis prospici valeat. Delinich abbatialem crucem auream defuncti Adami Chegetek eidem obtulit. Ac ut semet eliberet, Bononiam pro rectore mitti petiit, presbythero quodam seminarii clavigero a se instructo, qua ratione, si opus fuerit, Malenichio succurret, quod etiam qualiter praestitit, anno sequenti dicetur.

Episcopus autem verba illa Lukauszkii cordi accipiens, actione hac beneficium mihi potius conferendum, dummodo isto priver, curam et solicitudinem adhibuit. Quare vel positiva sua malitia, vel de aliorum etiam consilio, quod judicet omnipotens, postquam a fratre suo canonico Nicolao Thauszy falso et perjure intellexisset, me res omnes meas e domo movisse et noctu eduxisse, quin ad indagandam rei veritatem in domum misisset visum aspectumque, aut saltem portarum vigiles examinasset desuper, hoc uno perjuro fratris sui habito testimonio, monialium praeterea dicentium, quod in meridionali domo mea, quam frater meus Christophorus incolebat, lumen noctu vidissent, quodve ego personaliter juri me non stiterim, Viennam perscribere ad Goymerecz, Koller et Batthyan banum non exhorruit, me ab orthodoxa fide apostatasse atque in Prussiam profugisse, sparso eatenus etiam per totum regnum rumore, ut canonicus Galliuff sorori meae Annae et affini Hadrovich haec ipsa jurando affirmaret, tanquam ab episcopo audita, dicens: me ut theologum bonum multa contra fidem ex vindicta scripturum, et post Lutherum haud talem fuisse fidei inimicum, ut ego futurus sum. Quod caeteri etiam in capitulo dicebant. Fateor, tot inter persecutiones atque injurias nulla mihi gravior accidit istâ, ac si per eorum malitiam de anima plane mea vindictam accipere debuissem, Sed erant haec illorum vota, ut videlicet non solum beneficiis ecclesiasticis me spoliarent, honore etiam, sed aeterna plane salute per defectum a vera et orthodoxa fide, aut fors declarabant, quid illi similibus in circumstantiis fecissent. Occasionem porro perjurio illi canonici Thauszy praebuere res Kukuljevichianae, quae ab anno 1751., morte videlicet canonici Wolffgangi Kukuljevich, apud me fuere in deposito, et fato quodam illo ipso die, quo comparitio adornabatur, parochus in Mihovljan Joannes Kukuljevich pro rebus eisdem intra legatarios dividendis submiserat. Has quia educi canonicus Thauszy vidisset, fratri episcopo sub juramento retulit, meas me subduxisse, nocte illa domi fuisse, omnia abduxisse, quod et moniales ex luminis visu confirmavere. Mentiti omnes.

[pg. 302.] Scripsit 2do. Calumnias illas superius descriptas, quas ego contra reginae zelum dixissem coram parocho illo in Selina, relatas episcopo a canonico Galliuff, quas nihilominus nec somniavi. 3to. Canonicos Putz et Reess laude et commendatione (rationes) sui exsecutoratus cantoris olim Georgii Reess dedisse, uti et caeteros, quod aperte falsum est, quia nec hodie dedissent.

Tandem advocatum illum meum Benedictum Krajachich seducere procuravit, qui, postquam mei suscepisset patrocinium, apud episcopum fuit continuus, quin episcopus nato interea eidem filio semet patrinum obtulit prolemque ejus e baptismo levavit. Habuit Krajachich Verőcensis oppidi

quandam causam Viennae promovendam. Viennam proficientem episcopus litteris suis comitatus est ad Koller et banum, securumque reddiderat de triumpho contra baronem Marcum Pejachevich. Promiserat quoque episcopo Krajachich, se ad 12. Novembris Vienna non rediturum, prouti nec rediit, quo ex promisso spes erat episcopo, me omni destituendum advocato. Haec Zagrabiae Octobri mense acta sunt.

Ego post fassos in Szeszvete plenipotentiarios Varasdinum concessi et in domibus comitis Patachich hospitatus sum. Atque illico ad supplicandum Suae Majestati pro oportunis remediis me accinxi, utve memoriale evadat fortius, ad diluenda omnia et singula actionata merita, cum reflexionibus etiam, quas exceptivas vocant, manus apposui, fratremque meum Christophorum Zagrabia evocavi pro describendo, vastumque absolvi ad diem 12. Octobris opus. Dumque finissem, accidit, Benedictum Krajachich cum Veröcensi quodam curru postali devehi, quem frater meus observans, ipsum esse, refert. Ego cum eodem constitui cupiens et de circumstantiis informari, nesciens, illum cum episcopo consentiri et spirituali cognatione semet conjunxisse atque amicos, ut olim Herodes cum Pilato, effectos, ad me vocandum exmisi illico. Qui etiam comparuit, narrans, Viennam sibi iter esse. Ego labores illi meos communicans, aperui, me hos Viennam missurum. Ille semet deferre velle obtulit, quia noctu diuque progressurus esset et nocte 14. diem Octobris semet Viennae futurum dicebat, nec opus esse, ut me expensis postalibus onerem. Reposui, missiles me necdum scripsisse epistolas, quas praestolari se non posse dicebat. At ille, me ista dare posse, quae ille domino Skerlecz Petro, comitis cancellarii secretario, admanuaret ab illo interim videnda, corrigenda et sub manu, si judicaverit, communicanda, quoadusque per postam meae deferantur epistolae. Skerleczium meum esse amicum sciens, dedi eidem omnia, exceptis epistolis, quas eo scripsi die et per postam ordinariam exmisi, enormiter in Krajachichii fide deceptus.

Destinaveram, Petovium ad patres Dominicanos concedere, ibidemque dominus parochus in Mihovljan Joannes Kukuljevich pro me hospitium procuraverat. At quia comitissa vidua Alexandro-Keglevichiana, nata Theodora Petazzi, pro me resciverat, provisorem suum cum equis ad me mittit rogatque, ut ad bona sua Reka atque ad se venire vellem. Itaque 13. Octobris ad praefata bona Reka et praedictam concessi comitissam, ibidemque ad diem 11. Novembris moratus sum ejusdemque favores expertus. Cui Deus retribuat.

Krajachich autem Viennam appellens, non, sicuti promiserat, domino Petro Skerlecz scripta illa mea tradidit, sed, episcopo favere volens, ad Koller profectus est, atque ab eodem de me interrogatus, me Varasdini esse reposuit, scriptaque illa eidem legenda exhibuit. Animadvertens is, et sibi et bano periculum esse, quia fors apostasiam illam a fide meam augustissimae relatam scivit, proditurumque vidit mendacium, si deductiones illae meae prouti et instantia ad reginam pervenerint, Krajachichium rogavit, ne cancellario aut ejus secretario meae illae rēpraesentationes darentur. Hunc et eas apud se retinuit, agens omnia, ut praepositi fieret resolutio. Quem in finem et ad Kooh, | [pg. 303.] banum, comitem item Altham accessit. Personalem quoque regni Hungariae dominum Fekette animavit, ut in suo ad reginam accessu lectorem Putz pro praepositura commendaret sibique necti sangvine diceret, hac ut ratione vacantia illa reginae in me-

moriam revocaretur et obtineri posset resolutio. Ad vota cessere omnia. Itaque regina die 16. Octobris in praepositum Zagrabiensem nominat Stephanum Putz, lectorem hactenus. Appulêre Viennam eodem die meae missiles epistolae, ex quibus cognoscebatur, me per Krajachich repraesentationes submisisse, quas ille non dederat. Ergo quaesitus Krajachich jussusque repraesentationes dare, quas a Kollerio die 18. Octobris primum rehabuit et tradidit, ad quem erant ordinatae. Interrogatus, cur easdem illico non dedisset, reposuit: sibi visas fuisse graviores, et corrigendas credidisse. Repraehensus attamen a comite cancellario, quod ad eum haec non pertinuerint, videre debebat, qui scripsit. Relatum accepi et credo perfacile, si eam repraesentationem accepisset cancellarius, quod resolutio praepositi secuta non fuisset. Illae attamen repraesentationes nova iterum procurarunt mandata, ut legaliter agant, et tam in exceptivis quam et ipso merito plene audiar, transmissioque non negetur adsuper revisorium.

Eodem die, quo Putz Viennae in praepositum est resolutus, die nempe 16. Octobris, Zagrabiae Nicolaus Magdich, canonicus Zagrabiensis et archidiaconus Kemlek, homo capax sed vitae inordinatissimae [. . . . . vitiorumque tantorum, ut fama erat[1] . . . .], obiit. Episcopus ejus loco Andream Gradinszki archidiaconum dixit, canonicum autem Antonium Milos parochum Nedelicensem. Sed Gradinszki archidiaconatu potitus non est nec ad eundem installatus, erat enim in colligenda Siscii, cum resolveretur, decima, ubi febre correptus et Zagrabiam ductus die 22. Octobris inexspectata morte decessit. Fuit homo rudis et simplex, fortunam suam admirari et depraedicare satis nescius, quod ad canonicatum pervenerit, quia casista (sic!) tantum Zagrabiensis, dein Graecii theologus duorum annorum pro augendo numero fuerat. Parochus in Martianecz, dein sub Kalnik, demum Crisii, ubi Balthasaris Magdalenich aucupatus favores et episcopo Braniug pro scientiarum compendio depictus et in concionibus Paulo vel Chrisostomo comparatus, ab eodem ad canonicatum promotus exstitit. Sed nec concionator vel ultimis comparandus, minus doctus, vel in aliquo genere qua canonicus apparuit, quin temerarius et rudis. Praepositi tamen Sinersperg gratias habuit, cum ipse talibus semper addictus exstiterit et vel nomen doctrinae exhorruerit, ut ab eo plane executor substantiae suae et voluntati ultimae fuerit constitutus. Hujus ergo morte vacabant iterum beneficia. Supervenit quoque resolutio regia de nominato in praepositum lectore Putz. Dici nequit, quod qualeve gaudium fuit episcopo et ei adhaerentibus. Et excessivum plane fuisset, nisi funera praemissorum duorum canonicorum turbassent gaudia. Cum enim uterque illorum pro cojudicibus contra me dati fuissent et ex adhaerentibus episcopo, Reess custos, Dei hanc esse poenam dicebat, et grave exemplum, et quid, si et caeteri ita demoriantur uti praemissi, quia nec sibi praesentes. Ad stultitiam hi sui metus sunt habiti. Interim lectoratum et sperabat Paxi | [pg. 304.] et Malenich praetendebat, timensque, superaturum Paxium, dicebat palam, se, si lector non fuerit, omnia proditurum. Episcopus quoque haesit dubius, et in plures dies promotionum martyres traxit. Consiliarius autem Koller, qui Putzii promotionem suam esse volebat, banus item Batthyan non solum efficacissime quemdam e dioecesi Segniensi presbytherum et parochum

[1] Toliko se samo moglo razabrati, jer je crnijom tintom prekrižano.

in Brin, Gerlechich cognominatum, atque Flumine fratrem pro capitaneo habentem, alium autem in confiniis banalibus aeque capitaneum et locumtenentis Adamo Batthyan adjutantium, ut vocant, sed cum episcopo Segniensi dissentientem, commendant, verum promotionem hujus ad canonicatum Zagrabiensem ob exantlatos tot labores in promovendo Putz exigunt. Quod episcopo servitia remereri ignorante gravissimum accidit, eo vel maxime, quia canonico et custodi Reess promiserat, parochum Petrovinensem Mathiam Reess in locum praepositi successurum, obligandusque qua judicii praeses videbatur. Ergo opera eorum, vacantia nempe beneficia ambientium, concitat capitulum, ut Gerlechichio inimicaretur, neque, cum postularet, vel nominandum admitteret, et vel maxime ob conciones ac nullum hactenus praestitum in dioecesi servitium. Quo ei promisso existente, respondet rescribitque commendatoribus, se esse pronissimum ad exsequendas eorundem voluntates, et, quia capitulo postulatio competeret, neque in lites cum fratribus suis descendere vellet, dignarentur ipsi cum capitulo agere, ut Gerlechichium postulent atque caeteris candidatis adjungant, ipse quod illum illico resoluturus sit; hinc etiam in hujus suae voluntatis et promptitudinis signum unam pro eodem Gerlechich canonicatus vacantiam servare detinereque quod velit, quoadusque postulatio capituli fuerit. Boni illi Viennae viri et Gerlechichii commendatores, morem capituli et patriae ignorantes, mirari non sufficio, quod fraudes has non adverterint. Poterat enim episcopus nuntiare capitulo ac sese interponere, quin precibus illorum opus fuisset, sed quia haec omnia culina erant episcopi, qui jam a Koller et Batthyanio, quod voluit, habuit, ideo potius de obligando Ressio, tanquam in causa mea futuro necessario, cogitabat.

Quia autem inconstantiam sciebat Ressii metuebatque, si agnatum suum Mathiam Reess in locum Andreae Gradinszki denominasset canonicum, quod futurus non sit, qui Gerlechichio resistat, eapropter quia Ressio cognatum suum in praepositi locum successurum promisisset, hac circumventione erga custodem medio Paxii usus est, (qui Paxi pro more suo a custode emi canonicatum illum a se volebat, quod et obtinuit, nam defuncti Magdich in Nova villa alodium Ressius postea, tanquam Magdichianus exsecutor, cum vinea insuper una, donavit fine protegendi apud episcopum cognati sui Mathiae et callide amovendi Gerlechichii, eludendique, uti accidit, bani et Kollerii), quod, cum vacantiam praepositi adimplere non intendat, hac occasione atque in locum Gradinszki eum consolari nequeat. Ressio hoc displicuit ob episcopi volubilitatem, tolerandum tamen erat et praedescripta modalitate Paxius obligandus.

Promulgat ergo tandem in promovendis suas intentiones episcopus, et canonicum Malenich juxta praevie promissa atque ob resignatam obligatoriam episcopi et debiti sui apud Malenich passivi, (quod ab iis, qui eam viderunt legeruntque habeo, immo ex praefecto episcopi, cui restituta est) cum capituli lectorem nominat. Josephum Galliuff, tanquam contra me mentitum in supradescripto negotio, archidiaconum Kemlek dicit, fratrem suum Nicolaum Thauszy, perjurum etiam contra me, archidiaconum Vasca, canonicum vero parochum in Mihovljan Joannem Kukuljevich. Domus Magdichii praepositurae vicinas Gaszparichio, Malenichii Delinichio confert palamque facit, nullum meritum apud se esse quam hostem mei se palam profitentium. | [pg. 305.] Promoti hi ad episcopi vota ab optione praedii

canonicalis me amovendum volebant neque optionem praedii admittere, sed canonici alii id impediri non posse sustinuerunt, passionem animadvertentes. Itaque Magdichii praedium accepit Gaali, hujus ego, praedium videlicet Boromgay.

Canonicus Malenich commendans erat Dubicensis. Pro officio hoc proponuntur bano Balthasar Petkovich, Antonius Zdenchay et cathedralis Georgius Gaal. Sed canonicus Thauszy ad comitem Altham recurrit, banum item, et antequam vel candidatos accepisset a capitulo, praefatum canonicum Thauszy pro commendante Dubicensi banus resolvit. Quod episcopo insinuans suprafatum Gerlechich iterum episcopo pro canonicatu commendat, scribens una capitulo, ut eundem proponeret neque eidem adversaretur. Episcopus vocat ad se capitulum agitque de modo rescribendi bano Batthyanio, concluditurve respondendum bano: quod cum is in dioecesi hac non serviverit neque ob dialectum aliam lingvae Croaticae concionari valeret, capitulum in moderna circumstantia proponere praefatum Gerlechich non posset, parochiam tamen eidem collaturum, ex qua dein ad canonicatum assumi poterit. Episcopus semet excusavit, ut antea, et, ut voluntatis capitulo adimplendae occasionem praebeat, semet ex collatura parochiae capitularis Petrovina vocatae ad canonicatum hac occasione promovere velle parochum, ut praefatus Gerlechich succedere valeat, ob respectum suae banalis excellentiae, taliterque et in dioecesi servire, et lingvam condiscere, ut obstaculum ad canonicatum non habeat. Itaque episcopus Mathiam Reess in canonicum resolvit. Videbatur contentari banus, et ad finem anni hujus Gerlechichium Zagrabiam mittit pro accipienda parochia Sed ille ab amicis suis et praecipue a fratre, locumtenentis adjutantio, item a locumtenente ipso de episcopi inconstantia edoctus, ut, quod agat, videat, admonetur. Itaque dum ad episcopum accessisset, de obtinendis dimissoriis admonetur. Respondit ille, per beneficii curati consecutionem de canonico jure jam ingremiatum esse neque opus esse, dimissoriis aliis. Cui episcopus (uti ipsemet Gerlechich, dum me visitasset et consilium, quid facere debeat, rogasset, mihi aperuit) reposuit: Quid mihi cum jure canonico, hoc apud nos non viget, neque hic cum eo prodeat, quia canonici de jure audire nolunt. Obstupuit ad ista Gerlechich. Dein canonicos visitans, de iisdem dimissoriis sibi dici cum admiratione audivit. Mansit diutius Zagrabiae et assecurari voluit de canonicatu, sed episcopus nil aliud quam dimissorias in ore habuit. Canonici autem respondebant, nil ad eos pertinere canonicatus, aut: melius esse parochum quam canonicum. Hinc multa audiens et observans, elusum fuisse banum, animadvertit, consequenter et se eludendum facilius. Discessit ergo ad parochiam dioecesimque suam Segniensem cum declaratione, quod melius beneficium pro tenuiori sibi relinquere durum sit, atque ad dioecesim talem venire, in qua canonica jura exosa esse ex ore episcopi audivit. Interim, ut promotus ad canonicatum Reess beneficio illo gaudere possit et conjunctum tenere, anno integro successor ad parochiam datus non est, praetextu eo, quod fors Gerlechich cum dimissoriis sit venturus.

[pg. 306.] Dies 12. Novembris, termini videlicet mei, appropinquabat, ad quam iterum citatus fueram. Die 11. ex Reka abii, ubi existens praedescriptas promotiones intellexi, et, reflectens me ad verba reginae mihi dicta nec per alium nunciata, cognovi, nec verbum regium verbum sanctum

esse neque plus praestari debere fidei regibus quam et hominibus caeteris. Cognovi item, quo malitia hominum pertingere possit et quam sit potens invidia. Ingemui, dum cognovi, nos Deum habere vindicem, dum talibus nos castigavit pastoribus. Misertus demum tot sacerdotum sum animabus, quae Christi quotidiano corpore et sangvine ad vindictam ac invidiam saginantur, oblitae legis et charitatis, coecae ad doctrinas, quas depraedicant aliis et didicerunt. Eheu si restitutio mortales obligat, qua ratione restituent occisores isti famam mihi, sacerdotio et sibi ipsis ablatam, quâ damna per spoliatum me beneficio mihi, sangvine junctis, pauperibus, toti denique patriae, qui reditus beneficii illius ad ejus utilitatem convertendos volui per utilium posteritati librorum typum. Ego autem reminisci coepi et tantorum virorum, qui similia passi sunt, ut Hieronymi, Athanasii, quin Salvatoris ipsius, quem invidia pontificum et sacerdotum interemit, occurritque mihi 1731. annus, quo ut adolescens olim in vocatione fluctuabam status, ecclesiasticumve praelegi et amplexus sum ideo, quod in somnio repraesentatum habuissem, me in ecclesiastica veste martyrium subiisse, mihique durissimis et acutissimis vertebris aures perforatas exstitisse, unde quia sequellam crucis tutissimam salutis et laudandi in aeternum Dei viam didicissem, et Christum Zebedaei dixisse filiis: „potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?“, in his meme firmavi et ecclesiasticus clericus remansi. Occurrit mihi etiam 1733. die 16. Julii ex gravissima et desperata infirmitate repentina et instantanea curatio, quam miraculosam et medici Viennenses fatebantur et reliqui omnes, qui viderant, ipsaeque svadebant circumstantiae. Homo enim quidam ac, ut dicebat, peregrinus specie visendi collegii appulerat vidensque cursitantes et solicitos omnes, quid esset, interrogavit. Repositum eidem, agonizantem unum, is ego eram, esse, subintransque, medicinas illas nil me juvare et rejiciendas fatus est, meque victurum medico curante, domino Karaffa videlicet, diutius. Tum allatis eidem instrumentis a chirurgo, venam quandam capitis aperuit et emplastrum quodpiam scripsit. Tum a praesente collegii rectore Nicolao Petrichevich, ut reverteretur, rogatus, reposuit, credere semet me restituendum. Abiit, neque postea visus vel inventus est, tametsi diligentissime de eo fuisset inquisitum, ut mercedem acciperet. Ab ejus porro abitu ego restitutus integre, ut surgerem plane et medicus admiraretur, miraculumve esse depraedicaret. Scis autem, domine Deus, quod non mentiar neque fingam, sed mirabilia enarrem tua, ut fors aliquando lectura posteritas te omnipotentem in mirabilibus tuis collaudet et benedicat tibi, confirmeturque in fide tua, mihi in agone, ut adstantibus apparebat, existenti repraesentatum in phantasia fuisse copiosissimam populi turbam, Deum laudantem et per merita Christi diversas orantem gratias: in elevatiori porro loco crucifixi exstitisse imaginem atque paulo infra beatae virginis Mariae, atque hanc pro me et quadam foemina oravisse, quod ad manifestandam Dei gloriam utriusque vita foret utilis. Ad quae, quia ego altius suspirassem, videbatur adstantibus me mori. At post haec adstantem mihi patrem e societate Jesu, Ludovicum Debiel, agnosco et aloquor illico, sciscitorque, quod et quale festum ageretur. Mirabatur ille, ultimaque agonizantis esse deliria dixit. At ego de festivitate mihi edicenda eundem urgeo, videt vocem firmam sanique hominis, ergo orantes caeteros exesse jubet, si fors confiteri vellem. Abeuntibus aliis, num fors repetere confessionem vellem, interrogat.

[pg. 307.] At me de festo interrogante, et, quae mihi repraesentabantur in phatasmate, referente, reposuit, festum beatae virginis Mariae scapularis celebrari. Ipse vero Deo vota dedit et sancti Francisci Xaverii reliquiam attulit. Tum ego in extremam phrenesim abripior, ex qua liberatus non sum. 4ta matutina pater abiit, atque cum tota schola ad aram sancti Xaverii sacrificium Deo obtulit pro felici exitu. Quo ad aras operante, homo ille supradescriptus adfuit et me sanavit, ut altero statim die patrem Debiel in collegio visitaverim. Haec occurrebant mihi et in tantis persecutionibus prae oculis erant, prouti etiam divi Thomae Aquinatis doctrina, figulum ex eodem luto vas unum facere in honorem et aliud in contumeliam, quin ulla luto sit injuria, eapropter cum ego Dei sim creatura Deusve justissimus sit, qui injuriam mihi facere nequit, quive evangelicum illum coecum, cujus nec parentes peccaverant neque ipse, coecum ideo esse voluit, ut manifestentur in eo opera Dei, Joseph item Aegyptium esto innocentem durissimos perpeti carceres, pluresque alios, quibuscum peccator ego nulla ratione sum comparandus. Augustinum quoque imitatus, cum ex sacris paginis solatia quaererem, in eam psalmi identidem offendi sententiam: „Intellectum tibi dabo et instruam te in via hac, qua gradieris, firmabo super te oculos meos“, atque ad eam: „Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus“. Hinc Deo memet resignans, ut adimpleretur in me voluntas sua rogans, et sacrificium Deo acceptum. His vixi confortatusque sum, esseque mendaces filios hominum adinveni.

Zagrabiam ergo die 12. Novembris circa horam undecimam diei adveni, neque enim antea ob lutum aliasque incommoditates pertingere valui. A prandiis comparui non sine judicum tristitia, qui, adventu meo consternati, nihil minus quam hunc adventum praestolabantur. Jamque Malenich confecerat ex contumacia sententiam, ut, quia ego comparuissem et ipsi mecum exesse deberent, ignoraverint omnes, quid factu opus. Hinc Rees sub praetextu quorundam Malenichio dicendorum eundem avocat doceturque ab eodem, ut in crastinum rejiceretur, quod Paxi non sine difficultate adscripsit. Quia porro ex assessoribus duo supra memorati decessissent, eorundem loco Antonius Zdenchay subintravit. Krajachich quoque, qui priori termino pro me comparuerat, Viennae emansit, alter nemo assumere voluit, jam enim quod praepositura collata fuisset, ac episcopus offendendum se et Batthyan depraedicaret, egove praeviderem ipse, in aeternum inimicaturum tali, qui causae meae patronus esset, episcopum, quandoquidem nec sufferet canonicos, qui vel indifferenter pro me loquebantur, et indignaretur Patachichio et comitissae Keglevichianae, quod erga me, non dicam christiani, sed humani fuerint. Ne infelicitate mea quempiam miserum faciam, hoc et subsequis terminis fratrem meum Christophorum adhibui, qui allegationes a me factas processui inserebat. Hocve termino quaestio tantum erat de foro, in favorem quidem lata ab actore et judice. Quia attamen observassent, quae subversentur difficultates, maledicebant palam episcopo et praepositurae et adeo segniter agebant, ut sepelire plane rem totam videre velle apparerent. Me vero rem urgente, ad 11. Januarii anni sequentis dilatus est terminus. Proinde quae in hoc merito fuere acta, sequentes dabunt anni, lectorve inde metiatur et petet, obstupescetque, judaicum revixisse odium. De ipsa actione et actionalibus meritis loqui hic deberem, sed dicturus in fine atque anno sequenti, ne repetere plura

oporteat. Quale autem fuerit hoc toti regno scandalum, immo et vicinis provinciis, metiri lector poterit. Profecto ab hoc episcopi | [pg. 308.] et cleri exemplo tanta odia, animositates enatae sunt, ut sequenti videbitur anno, unaque vox minimorum etiam erat: quidquid sacerdotes de inferno et aliis narrant, meras esse fabulas, impossibile enim esse, ut stante veritate operari talia valerent. Sane incredibile est, quod qualeve fuit episcopi sibique adhaerentium canonicorum erga me odium, neque ullis potest describi verbis, sufficiat metiri ab effectibus. 1mo. Implacabili odio non tantum in me sed etiam meos consangvineos et affinem est fuitque episcopus, ut nullam injuriam ultam vellet, quin inferret innumeras. 2do. In servos quoque meos, ut vel ideo, quod apud me essent, canonicus Schytaroczi sui ipse manibus obvium sibi ephebum meum euntem ad templum, Schytaroczio autem e templo redeunte, verberare non exhorruerit, accurente plebe et populo eundemque liberante. Episcopus approbavit factum, capitulum attamen, metuens, ne ad aulam deveniat res, ut cum verberato ephebo conveniat Schytaroczius, jussit, quod dum ille nollet, dicens, episcopum probare factum suum, ephebo tres aurei per capituli decanum dati sunt. 3tio. Praebendarium capellanum meum clamantibus in coelum injuriis sunt persecuti. 4to. Presbytherum Thomam Fabianich, quod falsum contra me testimonium dare nollet, quin pro me semet testari debere diceret, per satrapas suos ad publicos detrusit carceres, et octiduo summa hieme nec admisso, ut clauderentur fenestrae, minus autem vel aliquo tegumento, torsit, neque confessionem ei admittens, quin dicens: pereas et cum anima, videasque, an veritas tibi magis patrocinari valeat vel ego. Haec ad publicam facta sunt notorietatem. Episcopus tamen postea sub juramento negavit, et dum presbyther ille Colocsam ivisset, episcopus (legi, praebente archiepiscopo, litteras suas) negabat factum et ex presbythero se diffamante poscebat satisfactionem. Plurimaque alia suis locis insinuanda. 5to. In eos, qui ad me accedebant, implacabili est hodiedum odio. Hinc vel amici in manifesta hac persecutione sibi cavebant ab accessu, vel, si accedere voluerunt, noctu et furtivo tempore. 6to. Qui affectus suos mereri voluit, mentiri eum contra me necesse erat. Hinc et quidam Franciscus Bedechich, a prioribus annis provisoratum mercans, eum assequi non valuit, sed hac occasione, nescio quae et qualia, scripto eidem tradidit, praetexens, a se audita a Konesek occasione illa anni 1751., quando episcopus universa Klobusiczkii mobilia occupaverat, talique via Pokupszkensem provisoratum illico meruit, ex quo tamen plane per carceres et suarum rerum privationem post annum corruit. Vir autem integer et amicus meus dominus Petrus Skerlecz, qui mendacia illa Bedechichiana legit, haec mihi aperuit. Etc., etc.

(Tumultus VII. *patrum Franciscanorum.)* In summis episcopi gratiis ac episcopalis familiae directorium fuit domini Josephi Jellachich uxor, domina Rosina, nata Voinovich, et veteri jam nectebantur summaque amicitia, uti mihi perbene notum, nec est, quod explicem. Foeminae hujus favoribus dominus Busan, quem ab olim non ferebat episcopus, in summum devenit consiliarium. Maritus ejus canonici et custodis Reess sororem antea pro uxore habuit. Praeterea intra Franciscanos provinciae hujus, sancti Ladislai vocatae, fratrem dictum Alexium Jellachich, monachum judicii nullius prouti et scientiae, commodum attamen in pulpitis declamatorem,

cantorem, organistam, et scripturae, ut vocant, splendidae, ob quam quin pater olim Styber provincialis secretarium sibi elegerat, hac via in definitorem provinciae pervenerat. Dein ob magnum judicii defectum Crapinensi monasterio datus fuit quidem gvardianus, sed a subjectis sibi monachis virgis caesus et depositus, in lites non necessarias provinciam cum capitulo involverat, deduxitque ob pias quasdam summas, quae antea sub cura fuere capituli, ut insolentia | [pg. 309.] Jellachichii exacerbatum capitulum Franciscanis summas omnes enumeraverit, quae dein pluribus annis haeserunt et eorum onerarunt syndicos ad curam et processuales expensas, quas antea habebat capitulum. Hac re pater Alexius Jellachich et capitulum et totam Franciscanorum provinciam sibi infensam reddidit, ut postea nullas apud eos promotiones nactus sit. Cum vero Alexius praesumens et ambitiosus esset, de episcopatu cogitare coepit, et matrem, quae tum vivebat, prouti et fratrem suum Josephum disposuerat, sumptus necessarios sibi non defuturos ad consequendum episcopatum, ergo hunc solicitat, sed miser indirecta via atque per homines, qui risum fabulamque ex eo faciebant. Neque frater Josephus tantus fuit, ut consilio ei adesset. Vivente archiepiscopo Gabriele Patachich, cupiebat hunc suum ambitum a se promotum, sed magnus archiepiscopus stoliditate monachi curas suas distrahebat. Ac quia titularem, ut vocant, episcopatum primo ambivisset, archiepiscopus ut sese expediat, satis distractus, provinciae consensum requiri aperuit, cum enim titularibus episcopis nulli forent reditus et pro dignitate vivere deberent, provinciae consensum et preces necessarias esse, neque se antea vel aulae propositurum. Institit apud provinciam Jellachich, sed hanc temeritate sua sic offendit, ut ad Capronceuse organum eundem promoverent. Institit tamen pro episcopatu Segniensi et Zagrabiensi Jellachich, sic tamen, ut vix credam, instantias ejus ad principem devenisse. Praecipue autem in votis suis exstitit confirmatus, postquam intellexisset, patrem Bonifacium Zechotti a Marchione Prie Petinensi episcopatu consolatum. Videns autem, semet in votis suis proficere non posse, ad obtinendam hanc facultatem aut vero ad promotionem sui in ordine Romam cogitare coepit, et post plures solicitudinis annos 1754. obedientiales obtinuit litteras medio patris Jankovich, provinciae Bosnensis provincialis ac definitoris ordinis, Romamque eo anno profectus est, cardinalis Albani Alexandri, qua Germaniae protectoris, semet patrocinio devovens volensque sui opera reginae commendari. Cum autem episcopatus nullus vacasset, cardinalis sese excusavit, patri nihilominus generali ordinis medio secretarii sui eundem commendavit. Apud quem effecit Jellachich, ut quidam Bosnensis provinciae pater, uni Jankovichio acceptus, exosus reliquis, contra hujus provinciae vota pro commissario, ut illi vocant, provinciae hujus sancti Ladislai, quin haec provincia vel audita eatenus fuisset, nominaretur, pater videlicet Philippus Penich, qui et illud a generali accepit, ut si pater Alexius Jellachich tanquam definitor senior repertus idoneus aptusque fuerit, atque ad vota provinciae ut adlaboret commissarius, hujus si non ad provincialatum saltem aliquam promotionem. His habitis, Jellachich redire a generali jussus est, et Penich illico, videlicet Novembri adhuc mense anni 1754. in provinciam se contulit, provincialemque Fabsich Cherubinum de submittendo sibi sigillo et cedenda in provincia autoritate admonuit. Quod is recusavit, tanquam commissarium non agnoscens,

quia nec tempus foret commissarii, nec Roma scriptum ullum accepisset, ergo vixere in jurgiis, dumque generali scripsisset uterque, generalis [pg. 310.] repraehendit Penichium, quod ingredi in provinciam sine suo scitu et ante tempus praesumpserit, et rogat provinciam, ut eundem pateretur ad tempus et pro commissario haberet, detegitque ista patris Alexii Jellachich, ab Albani commendati, relatione facta, qui sibi dixisset, ad vota provinciae unum Penich destinari posse commissarium. Ergo mense Martio anni hujus 1755. munus commissarii assumit Penich, Jellachich a provinciali repraehensus. Medio affinis suae Rosinae, custodis Reess et domini Busan favores quaerit episcopi, ut commissario commendaretur tanquam vir dignissimus pro quapiam provinciae dignitate. Quod etiam obtinuit, spondente aureos montes episcopo, si is elevatus fuerit. Erat autem istud ideo a commissario et Jellachich inventum, ut hac communi ecclesiasticorum et saecularium commendatione virtutumque suarum depraedicatione et desiderio suae promotionis commissarius Franciscanos erga Jellachichium invidiae apud generalem accusaret, et illum ad quampiam dignitatem ob totius religionis bonum intruderet. At succedere haec ad vota ambientium nequivere, equidem ab aliis omnibus praemissis, tribus quatvorve exceptis, dum commissarius de Jellachich sciscitaretur, vir imprudens, ambiens et nullius frugis referebatur.

Proinde in habita Chaktornyae provinciali congregatione, quantumvis commissarius pro Alexio vel maximum poneret studium, generalis vota ediceret, commendationem item episcopi, obtinere tamen nil valuit. Patres enim nec audire voluerunt de Jellachichio, sed patrem Franciscum Rogecz mense Junio in provincialem elegerunt, aliosque. Dum de gvardianis creandis quaestio occurrisset, quos aliunde novus provincialis cum definitoribus eligendos habebant, ad complacendum commissario et episcopo avertendamque opinionem illam, quod provincia odio eundem prosequeretur, praefatum patrem Alexium Jellachich Zagrabiensis conventus dixere gvardianum. Pervenit is ad finem Junii ad gvardianatum, cumque indiscrete tractasset patres, ut ad ejus conceptum nec debite in choro starent, et propterea poenitentiis gravioribus eosdem affligeret, ad provincialem recurrerunt. Iste repraehendit quidem Jellachichium, patribus vero conventus respondit, tolerarent septem mensibus hominem, quia primo definitorio certissime deponeretur. Jellachich, tanquam objurgatus et septem duntaxat mensium dominatum suum fore subintelligens, monachos gravius habere et affligere coepit. Erant theologiae lectores pater Franciscus Kutnjak cum patre Ottone Peper, philosophiae autem pater Cherubinus Pehm. Isti cum discipulos suos protegerent, et philosophiae lector nec gvardianum sine suo praescitu punire posse discipulum sustineret, eidem lectori gvardianus poenam abstinentiae et publicae in refectorio disciplinae assignat. Jam vero antea consultabant monachi, quid cum indiscreto agendum foret gvardiano. Virgis Crapinae caesum commemorabant seniores, alii sustinebant vi regulae provinciam sicuti dare ipsis non potuit gvardianum alium, quam qui pater esset, sic per epicheam, cum Jellachich, si plane non deliraret, phantasta sit, ex definitorii mente, quod aptum dignumque subjectum pro superiore dare debet, Jellachichium, tanquam indignum et ineptum, pro tali non habendum; et ex suis annalibus tot jam ordinis decisiones et exempla haberi. Itaque cum poenitentiae tales diebus veneris peragi so-

leant. pater Franciscus Kutnjak ad baronessam Szermagianam bonaque ejus, Sesztine vocata, pridie sive die Jovis sub praetextu recreationis abiit. Pater autem Peper, a tota amatus provincia, gvardianum adit et admonet, tanquam etiam discretus conventus, ut temperatius ageret et dictam lectori philosophiae poenam, utpote privilegiato, negligeret. At ille in furias actus, contra lectorem Peper invehitur, minatur et lectores semet tractaturum ut latrantes canes edicit, et praecipue Cherubinum, quem | [pg. 311.] a patre Fabsich portari sciret, sic tractaturum, ut recordetur perpetuo sui gvardianatus. Stolidum furentemque reliquit discretus. Altero die, quo poenitentia a lectore philosophiae absolvenda fuisset, adest gvardianus ad refectorium summaque imprudentia in lectorem invehitur edicitque, ut causam illum esse definiti jam septem mensium sui gvardianatus, sic illum et caeteros tractaturum, ut post 70 annos recordentur. Tum pater quidem proclamat: ecce phantastam et stultum, illicove studentes junioresque consurgunt patres et gvardianum comprachendunt, acceptave illi a cubiculo clavi, baculum, pallium et breviarium adferunt, imponunt, atque e monasterio ignominiose, utque vulgo dicitur zvritniaki, ad portam ductum ejiciunt et expellunt. Tum ad cubiculum illius accedentes, saccharum, kaffe, chicolattam, rosoglio, variaque vina et cellaria diripiunt. Ad refectorium reversi, patrem vicarium quendam Danielem praesidem dicunt et declarant, ipsique se pariturus spondent ac tum primum mensae prandioque accumbunt.

Exul ejectusque circa undecimam diei horam Jellachich non ad proximum, uti debuisset, conventum, sed, observantibus et laetantibus monachis, primum ad custodem et vicarium Reess properat, lamentatur, sua narrat fata et protectionem exorat. Ab hoc mittitur ad episcopum, ubi etiam pransus est triduoque versatus, accusans laxitatis monachos et praecipue lectores, quodve ad decimam atque undecimam noctis vagentur per civissarum domus. Quae dum is etiam poenis emendare voluit, ideo semet ejectum esse, et implorare patrocinium episcopi. Totius factionis caput patrem Kutnjak insimulat et diffamat. Episcopus rem hanc totam fecit publicam et praecipue de patris Kutnjak ac monachorum laxitate, eleemosynamque, quam ab olim ex arce habebant Franciscani, inhibet. Scribit Batthyanio bano, ut informatus erat a Jellachichio, provinciali item, qui tum Quinque Ecclesiis erat; ad omnia haec ridentibus monachis. Bano nihilominus, postquam scripsisse episcopum rescivisset, conventus scripsit etiam, summaque litterarum erat, (quas postea a patre Kutnjak communicatas legi) conventum necessitatum fuisse ad talismodi factum, et rogare suam excellentiam, ut, si fors quispiam sive pro protectione sive cum relatione recurreret, ut rem tanquam religiosam ad provincialem ejusque definitorium relegaret. Quod si vero princeps plane informari vellet, cum informationem nullus dare posset melius quam provincialis, qui rem examinaturus est et partes auditurus, talis patri provinciali imponeretur. Ad has a bano responsum, semet ad res religiosorum, utpote sibi nec creditas, quidpiam immiscere velle, et si a principe fuerit interrogatus, a provinciali informationem praestolaturum.

Episcopus post retentum triduo patrem Jellachich lectores theologiae accersit, et reponere vult ad gvardianatum patrem Alexium. Negat, id suae esse autoritatis, Kutnjak, et ad | [pg. 312.] duriora deveniunt. Tandem ad discretorum resolutionem redire eum posse nuntiant, ut secundum leges

vivat. Rediit ergo, sed leges hae eidem impositae, ut ad gvardianatus officium sese non immisceat, sed praesidi sit subjectus. 2do. Ut ad refectorium et communitatem non compareat, sed in suo cubiculo habiturus esset victum. 3tio. Ut foras non exeat.

Pater provincialis venire impotens Zagrabiam, illico sui loco emeritum jam bis provincialem patrem Cherubinum Fabsich Zagrabiam submittit pro inquisitione formanda et prospiciendis rebus interea, assignato eidem patre Fuchek pro socio. Iste ergo indagabat inquisivitque in omnia, patrem Jellachich refectorio restituit et venia exitus, regimen attamen nullum indulsit, at a vicario et constituto praeside illo omnia dependebant. Postquam provincialis venisset, processus institutus habitusque est, atque, ut fieri apud eos solet, nomine accusatoris provinciae, qui una et contra gvardianum egit et monachos tanquam praetensive disciplinae reos, singulique se tueri debent. Et quemadmodum ab ipsis Franciscanis audivi et horum primoribus, lectores absoluti sunt, immo coram toto conventu Jellachich flexis genibus deprecari eos debuit pro facta coram vicario et episcopo diffamatione, et praecipue patrem Kutnjak, qui occasione nec domi erat nec vel indicio gravabatur, quod vel scivisset de machinatione. Pater vicarius Daniel privatus est. Studentes theologiae duo a studiis amoti, paterque ille primus, qui clamabat phantastam esse Jellachich, ad conventum missus alium. Ad placandum episcopum, qui dicebat, se non ordinaturum studentes illos, et faciendam quandam publico umbram, cum studentibus Quinque Ecclesiarum commutati sunt: philosophi autem cum Kanisiensibus. Pater autem Jellachich inhabilis ad gubernium est pronunciatus, aggravante eum potissimum eo, quod ad vicarium, episcopum, banum recurrisset, neque ad proximum, uti vigore constitutionum debuisset, conventum, sed monachos plane diffamaverit per capitulum, falsaque illis crimina nocturnae divagationis appegerit. Hinc ad exsilium Veröczam, inde postea Szigethinum relegatus est, succedente ei in gvardianatu patre Gorgonio Kameniak, pro vicario datus pater Adamus Koncser, insuper definitore Marcello Jurkin ad habitandum Zagrabiam translato. Appellaverat hanc sententiam ad generalem pater Jellachich, sed ibi etiam est confirmata.

Honorem similem, quem pater Alexius Zagrabiae a fratribus habuit, expertus etiam est Jaszkensis gvardianus provinciae sanctae Crucis, hac solum differentia, quod is juxta eorum statuta Carolostadium semet receperit, et victor evaserit postea, restitutusque fuerit gvardianatui, quem tamen paulo post resignavit sponte, ut dubium sit, an resignatio ad speciem non fuerit. Quo de tumultu plura scribere nescio.

Similiter in Sclavonia, sive Bosnensi antea dicta provincia, nunc ab anno 1757, sancti Capistrani, ingens erat monachos inter Franciscanos tumultus, et quidem infra emeritum provincialem Ivanovich, item ejus successorem Josephum Jankovich, qua actualem ordinis definitorem, patrem item actualem provincialem Georgium. . . .[1] Hi uti intra se de praedominio certabant, sic suae quivis factionis monachos habuit. Ivanovich in Venetam plane concessit provinciam. Jankovich sequenti anno 1756.

---

[1] Pisac ostavio mjesto neispisano.

ad generale profectus capitulum, Romae obiit. Duxerat secum patrem Philippum Penich, quem confusionis reliquit haeredem. Post absolutam a Penich commissarii in hac provincia potestatem | [pg. 313.] pater Jankovich vi eum lectorem theologiae Budae habere voluit. Provincialis non admisit, nec fieri posse sine concursu, ut illi-vocant, dicebat. Jankovich et Penich invidiam accusabant monachorum et ex hac rejiciendum Penich. Provincialis negabat invidiam, ergo a generali committitur Salvatorianae et Marianae, ut vocant, provinciarum provincialibus, ut Budam accederent, et assumpto uno Bosnensi patre concursui Penichiano adessent. Advenerunt isti, sed Penich neque tum concurrere voluit, sed Romam est patrem Jankovich secutus, ibidemque ultra annum moratus, infra describendas in anno 1757. confusiones causavit. Itaque

(Tumultus VIII. *hominum Montis Claudii.)* Ad octavum accedimus tumultum. Erat iste Montis Claudii, vulgo Moszlovo hominum. Hi uti ab annis anterioribus impopulabantur desertaque exstirpabant, sic ditandorum fuere occasio Erdoedianorum officialium, neque obiere servitia alia, ac quod omnium singulorumque dominio pendissent decimas et vigilias quasdam ad arcem et, si necessum fuisset, etiam ad banderium ivissent. Erat enim antiquitus Monoszlo arx, quam Thomas primo Erdoedy 1590. Turcis eripuerat, dein Sigismundus Et quia undique confiniariis cingerentur, ad praestandas vigilias adigebantur, atque qua homines praesidii olim finitimi adeoque qua castrenses considerabantur. Circa annum 1746. Mathias Markovich, comitis Georgii Erdoedy bonorum Sclavonicorum praefectus, diruta illa veteri arce, novam quadriangularem e fundamentis erigere incepit pro suo tantum comite. Qua occasione plebs, ad comitem Georgium spectans, laboratoribus et impensis admodum gravari coepit. Ipsi enim et fundamenta fodere et implere antiquas fossas collesque planare debebant; insuper fornaces latericias facere, conducere, prouti etiam calcineas pro impensis murariorum contribuere, verbo funditus non solum arcem amplam, sed etiam accessoria aedificia omnia cum alodio, horto, granariis exstruere. Quare sic populus gravatus exstitit, ut lamentaretur, agrosque et campos suos negligeret. Et quia portionum comitum Ladislai et Ludovici homines talibus aedificiis gravati non exstitissent, at duntaxat homines Georgii, ideo non solum intra ipsos Montis Claudii homines dissidia erant, sed vel maxime inter partium singularum officiales. Cum enim terrae aliaque tenuta intra familiam divisa non forent, sed jam collectas congregatasque decimas sic dividerent, ut comes Georgius medietatem acciperet, alia medietas intra Ludovicum et Ladislaum comites divideretur, porro medietas hominum comitis Georgii ob labores praeinsinuatos vix aliquid laboraret, officiales dominales ipsi eatenus murmurabant inferrique injuriam dicebant.

Mortuo Markovichio ejusque successore Molnar, postquam Josephus Raffay directionem bonorum Erdoedianorum, partis nempe Georgii, cum plenipotentia accepisset, ad contestandum suum erga comitem Georgium studium, merendum item apud eundem amplius, ad absolvenda terminandaque semel praemissa aedificia, quin augenda etiam, conatum adhibuit, plebemque ad extremas vires ursit. Tum, quas antea dominium non habebat alodiales, amplissimas terras ex terris subditorum, prouti pari ratione et foenilia, vineas item excidit per dominale judicium, cujus ipse egit judicem. Haecve amplissima tenuta per eosdem Montis Claudii homines ultra

arcis aedificiorumque immanes | [pg. 314] labores excolli vi et mediante potentia fecit jussitque. Atque ut res haec perpetua redderetur, sub praetextu dominalis judicii anno 1752. regulationem quampiam, populo admodum gravem, mense circiter Majo fecit, qua eos ultra laboratores et a stramine ac paleis ob saginandos dominales porcos decimas persolvere voluit. Beneficiis antea habitis omnibus privavit, mensuras auxit, laboratores ad lubitum dominii imposuit caeteraque omnino gravia. Ex hac ipsa nihilominus regulatione sua cum populum desperatum cerneret, et publicus metueretur tumultus, praecipue autem, quod anno 1754. Sua Majestas regia adventum in hoc regnum suum in hoc anno 1755. futurum significasset, et ad talem excipiendum adventum 500 homines ex Monte Claudio ordinati fuissent, videns etiam, conscriptionem inevitabilem esse, ad placandum populum inducendumque ad contractum benevolum quaepiam 1754. remisit, novamque et mitiorem regulationem conscripsit, sed neque ista placatus est populus aut eidem assensus, quin, visa geometrarum regiorum delineatione pro parte generalatus Varasdinensis anno 1754. facta, audiens item regios conscriptores propediem adventuros, in una mansit desperatione et protervia sub spe rerum harum meliorandarum.

Geometrae generalatus, qui conscriptionem praecesserunt, hac re multum obtinuerunt, quoniam populus sic eos duxit, ut pagos integros atque prope ad ipsam arcem terrenum generalatus esse iisdem monstraverint, illique signa illic sua (quae egomet ipse vidi occasione conscriptionis) reliquerint undique ex omnibus partibus, ut amplissimum dominium, si ea, quae monstrarunt, generalatui resignanda forent, ad exiguum reduceretur. Nos quoque supra descripti conscriptores cum ad finem Septembris ad Montem Claudium appulissemus, nil aliud quam lamenta audivimus, injurias item infinitas, quas officiales ipsis causassent. Et plena erat arx populo, ut biduum otiose consumptum sit a nobis. Praetendebat siquidem populus, ut eorum gravamina et excessus, quae contra Raffay et officiales habebant, conscriberentur, credebant enim, nos eo fine submissos. Sed quia haec nostra non fuisset provincia, cum domino Raffay et officialibus actum, ut eosdem conscriptioni et non ad lamenta sisterent, sed illi nec hiscere valentes, dominusque Raffay sibi metuens, uti ex clamoribus apparebat, tandem semet subduxit per Jeszenovecz, nobisque reliquit populum. Quo demum per nos disposito, ut ad interrogata respondeat, haeve occasione gravamina proponat (a nobis praetermittenda, uti et praetermissa sunt, sed ea, quae conscriptionem attingerent, conscribenda), conscribi semet passi sunt. — Sed vix prima audita interrogatione, qualis nempe populus essent, num videlicet coloni, vel decimalistae, aut banderiales, vel praedialistae, sive libertini, clamor integro die non terminatus recruduit. Urgebat enim officiales populus, ut illi respondeant, quia hoc ipsum unice populus scire cuperet. Si enim coloni sunt, ad banderium et pro excipienda regina conscribendi non erant, si autem banderiales, decimalistae aut libertini sunt, robotas a Raffay inductas praestare non obligarentur. Vocati officiales cum nil declarare vellent, populo clamante enormiter et dicente, ut hoc adminus dicant, quod deteriores mancipiis Turcarum sint, praestaretque miseros illos Turcas esse quam subditos, milleque talia in adstantia officialium, omnino tacentium ac nihil respondentium, comes Joannes Patachich, qua operis conscriptionalis praeses, in populum invehi coepit palamque edicere, quod

si sui forent subditi, penderent quam plurimi, tum de respectu erga commissionem eos admonere coepit. Qua re placato clamore, conscriptores reliquos convocat, et, quid in similibus | [pg. 315.] agendum circumstantiis, consultat. Adinventum per nos conclusumque est, ut, tacentibus officialibus, exprimerentur „homines Montis Claudii" taliterque conscripti sunt, informato per nos populo, ut aquiescerent, quod, qualis ipsi sint populus, cum controversum intra eos et officiales esset, pendeat ab ipsis eorundem comitibus determinatio. Hac re quietati quidem et conscripti sunt.

Quia vero, adstantibus praesentibusque officialibus, gravissimas suas injurias et gravamina lamentando coram nobis conscriptoribus narrassent, arbitrabatur dominus Raffay et officialium reliqui, nos talismodi in conscriptionis terniones retulisse. Ideo primo omnem movit lapidem, ut conscriptio revideretur et terniones illi examinarentur, et quidem ab ipsis Erdoedianis officialibus, id quod etiam obtinuit, quemadmodum superius in descriptione I. tumultus attigimus. Porro videntes ex ternionibus conscriptionum, nos munus nostrum haud excessisse neque audita gravamina inseruisse, ne culpa in eos cadere possit, ex parte populi clamare inceperunt, nosque conscriptione nostra populum illum praegravasse, clamarunt, consilio fors etiam eo, ut depraedicarent plebi, a se eam protegi, hacve ratione contra se irritatos placarent, et ad imposita onera persolvenda et dominio praestanda inducerent, haberenturque in regno non oppressores sed plebis protectores, ac, si opus esset, publicum desuper obtinerent testimonium.

Sed inconsiderata et, ne dicam, imprudentia fuere haec domini Raffay et officialium (a Schytaroczio commissioni detecta cum scripto quodam manu domini Raffay, quo episcopalium subditorum, item Draskovichianorum onera cum Montis Claudii conferendo notaverat, fine eo, ut per hos etiam protegeretur et ab oppressione eliberetur, exhibito) consilia. Equidem primo, cum conscriptio ipsa adinvenerit, homines Montis Claudii bene possessionatos esse, amplissimis provisum terris et beneficiis aliis, testimonio commissionis conscriptionalis, felicius regulationes suas tueri valuisset, quam contra eandem conspirationis via semet tuitus est, praecipue cum sub regia Althamiana commissione ad hoc rediverit iter sustinueritque, ad minimum 50 terrarum jugera ad singulum Montis Claudii subditum pertinere. Qua sui sibique per commissionem objecta, defensa, quo ergo studio et animo adeo impugnasset conscriptionalis deputationis opus, in eum labyrinthum incidit, a quo se eliberare non valuit. Confessione enim officialium spontanea apparuit, conscriptores longe minus catastro conscriptionali inseruisse, quam detexissent officiales. 2do. Inconsideratum fuit, in quanto contributionali, regno et principi debito, alleviamen plebis quaerere, et sub hujus praetextu pro parte dominii eosdem gravare. Hoc sane dominus Raffay cogitare non debuisset, sive respexisset ad principem, cui juratam debebat fidelitatem et magis obligatus erat quam comiti Georgio Erdoedy, in cujus gratiam dominum Raffay, qua nobilem et vicecomitem, defraudatum | [pg. 316.] principem quaerere indignum est habitum; sive regnum, quod ad sui notitiam anno 1749. exsolvendam militiam banalium confiniorum susceperat semetque obstrinxerat, si partes omnes dicarentur, prouti dicatae fuerunt, ideoque regnum illusisse velle principi, ut dicatur, occasionem evitare debuisset, sive seipsum, scire enim poterat, quod aula conscriptionem, a se

ordinatam, manutentura foret tanquam rem, quae aerarium regium sublevanda credebatur, consequenter indagaturam quis obsistat. Eo quidem magis, quod ipse conscriptor exstiterit et se exsolvi voluerit, caeteros autem privatos salario, sive demum populum illum, quem his non movendum scire poterat. Cum enim populus ille oppido Kutinja et comitatui Posegano advicinaretur, in quo comitatu neque per quantum contributionale exhauriri semet lamentarentur, nec contra illud murmurarent, facile perspicere debebat, a se nec Monti Claudio hoc persvadendum, prouti nec persvasit. Exempla enim magis plebem movent quam verba. — Et in effectu, esto plena panegyri mensibus Octobri, Novembri, Decembri, plebi illi officiales odia contra conscriptionem instillavissent suamque protectionem depraedicassent, non solum ad speratam obedientiam et Raffajanarum regulationum acceptationem eos non moverunt, quin ad majorem inobedientiam. Consultationes occultas et privatas a plebe sibi impositas impositiones, quin qualiter occasione conscriptionis ad occultandas facultates suas subinstructi per officiales fuerint, homines ipsi prodebant et pandebant. Profecto vecturas, triturationem aliaque hoc jam authumno deprecati sunt.

Porro occasione tumultus confiniariorum in sua contumacia plebs Montis Claudii est confirmata, atque, uti ferebat rumor et ego fide digne audivi, occisis jam officialibus in Szeverin, eo suos miserat deputatos, ut viderent, num ad confinia trahi possint, ibidemque lamentati sunt de oppressione officialium. Accedere quoque dicebantur ad Mihaljevich et Mikassinovich, quod mihi attamen compertum non est. Occasione autem rusticani tumultus, cum profugissent officiales, arcem ipsi tutati sunt, nec quidpiam eam laeserunt. Pastores nihilominus gregum dominalium revocarunt ad aedes suas, atque in apertam inobedientiam semet posuerunt, quamvis nec laeserint quempiam nec ullum damnum intulerint.

De his omnibus occultum voluere officiales non tam causa populi quam suimet ipsius, ne videlicet ipsi accusarentur. At notitiam quamdam videtur habuisse aula, sive ex cujuspiam denunciatione, sive demum subditorum horum lamentis, sive tandem ex conscriptionis praetenso gravamine. Comes equidem Altham in sua instructione habuit, ut de his subditis inquireret et indagaret. Quod et praestitit, uti a tot et tantis fidedignis viris mihi relatum est, quod in primo eos ad se accessu de Monte Claudio sciscitabatur, admirantibus interrogatis. Tum in dominum Raffay et officiales Erdoedianos invehi coepit graviusque invectus est. Qua re Schytaroczi perterritus, prodidit omnia, gratiasque praesidis est aucupatus, uti descriptum superius. Immo et istud patuit, dominum Raffay regulationem illam comiti olim Ludovico Erdoedy erhibuisse, prouti etiam viduae Ladislao-Erdoedianae, natae Illyeshazy, sed ab utraque partium rejectam fuisse, et dominum Raffay a vidua Ladislao-Erdoediana ideo plenipotentia | [pg. 317.] bonorum suorum fuisse exutum: comitem autem Ludovicum nec audire voluisse, quam rem partium harum officiales et secretarius comitis olim Ludovici dominus Mathias Plovanich testabantur. Sane uti in populo Montis Claudii regulationis Raffajanae aequalis ab omnibus non observatio magnum fuit scandalum, sic ipsorum officialium testimonio unus Raffay causa dicebatur, et eo magis deducebatur, quia mortem comitis Ludovici Erdoedy cum praemeditata illa regulatione exspectaverit et ipso mortuo primum stabiliverit. Qua ex re arguebat Altham et locumtenentis actualis Adami

Batthyan facilitatem remissionemque et quorundam praepotentiam, maxime autem vicebani Joannis Rauch, cui qua supremo comiti oppressionem et quidem ob quantum regium contributionale impedire incumbebat, vel negligentiam vel cum Raffay conjunctionem. Et dum de hoc interrogasset, eccur nempe Rauch tametsi supremus comes talia permisisset, quae defunctus locumtenens non permittebat, eccur ad enervandam quanti contributionalis per conscriptionem causam consensit, prouti quisque Rauchio vicebano affectus erat, sic respondebat. Aliqui, uti dominus Jursich postea mihi retulit, dicebant: quia Rauch tyrannus suorum major esset; alii: quod rusticorum ipse Nero sit; quidam: quod supremi comites autoritatem nullam in comitatu haberent, hinc, esto ipse decideret quidpiam, status publicus postea reformaret; alii alia. Haec, ab Altham audita, Suae Majestati significata sunt, et jussu regio subsecuta est illa superius descripta domini Lukauszki ad Montem Claudium exmissio, examen rusticorum, confrontatio, aliaque supra memorata.

Porro quia Erdoediani officiales sufficienter edocuissent, beneficiis et amplissimis tenutis hominum Montis Claudii veteres eorundem praestationes non correspondere, ne etiam passionate egisse argui valeat commissio, novam regulationis hominum Montis Claudii ideam commissionaliter confecerunt promulgaruntque. Hanc cum audivissent subditi, tum quod obligaret omnes et singulos, consequenter ad omnes portiones indiscriminatim extenderetur, et illos etiam, qui antea nullam habebant, feriret, tum quod placens ipsis non esset etiam haec commissionis regulatio, eam, praesente commissione, non solum sunt deprecati cum clamoribus et protervia, sed plane, neque talem audire minus acceptare volentes, protervi et contumaces Zagrabia discesserunt, vidente commissione.

Subsumpserant protherviam hanc officiales illico et castigandam insinuabant. At quia commissio ad finem vergebat, aut aliis ex considerationibus protherviam istam dissimulavit. Reduces domum subditi, qui per commissarios regulationem novam sibi legi audiverant, et onerosam toti futuram communitati retulerant, non solum comitis Georgii subditos in protervia confirmarunt, sed et reliquarum duarum portionum ad eos accesserunt, habueruntque conventicula iterata ad capellam sancti Georgii. Caputque omnium factus quidam Pintarich, knezius ex Viderпjak, cum domino Habianecz colono, Szecsiglavecz | [pg. 318.] dicto, qui in magna dein perseverarunt protervia, quam ad 1754. variis circumstantiis intercessis continuarunt, sine tamen strage et caedibus.

Commissio, Viennam reversa, reliqua inter commissionis acta ideam quoque illam regulationis horum hominum repraesentavit. Quae Viennae approbata de dato expeditionis quinta Novembris remissa huc est cum aliis pro executione. Comes locumtenens judlium Kesser ablegavit ad homines, qui regulationem iisdem promulgaret et obedientiam erga dominium imponeret. Progressus illuc cum officialibus etiam et dominus Raffay. Judlium Kesser ad congregatos circa sacellum sancti Georgii profectus est. Sed illi de regulatione nil audire voluerunt, dicentes, esse officialium inventum, petieruntque, sibi eam, si regia est, cum sigillo regio et expeditione extradari. Quod cum ille facere nequivisset tanquam tali carens, audiens fors de privilegiis vociferari, sive joco sive aliter subjunxit, privilegia ipsis venisse omnino et esse illa, quae dicebat. At illi hoc ipsum subsumpsere

Kesserianum dictum seseque in eo firmabant, quod nempe ex ore judlium accepissent, privilegia ipsis misisse reginam, hinc talia constanter postea postularunt, et suam firmabant in hoc dicto proterviam subsequam, non sine crisi et attributa culpa judlium Kesser, quod talia edixisset.

Hac eadem occasione dominus Josephus Raffay, Vienna redux, et indignationis regiae certior factus, de eadem obstergenda et enodanda solicitus, (cum in progressu Viennam suo Orlekio scripsisset, se per commissionem esse denigratum ideoque Viennam pergeret, ut sese purgaret, ipse testimoniales quasdam a Schytaroczio eidem obtineret, Orlek porro in originali has Raffajanas Schytaroczio submisisset et testimoniales rogasset juxta conceptum, manu Raffay scriptum, a Schytaroczio servatum una cum litteris negatoque testimonio petito), per eundem Kesser non solum inquiri de quibusdam fecit, et praecipue, quod Lukauszki occasione examinis illius in Viderujak, jussu commissionis facto, populum concitasset Montis Claudii.[1]

[pg. 319.] Interim Novembri mense statuum congregatio Zagrabiae sub locumtenentis praesidio est habita. In qua lecta mandata regia plura. Dominus Rauch et Raffay lamentati, se nec citatos nec auditos, convictos tamen esse, quod pro gravi eis crimine imputatum postea. Scriptum pro eorum favore est. Conscriptoribus sine difficultate et describendorum ternionum onere merces destinata et successive persoluta. Plurimum autem laboratum in regulationis mandato et circa illud, quod pro futura memoria hic adnectimus, tum ideo, quia ex eo plura cognoscentur a nobis supra dicta, tum quod servire aliquando valeat.

Mandatum et dispositio regia, qua ratione domini erga subditos se gerere debeant et vicissim.

Maria Theresia etc. tit. Spectabilis et magnifice comes, sincere nobis dilecte. Facta nobis de operatione commissionis, quae post exortum in districtu quoque banalis jurisdictionis tumultum eorsum exmissa fuit, genuina et circumstantiali relatione, quoniam praegravationes subditorum per dominia terrestralia potiorem alia inter praedenotato tumultui causam dedisse compertum haberetur, esto quidem per praelibatam commissionem nostram regiam, dum adhuc Zagrabiae consedit et operata fuit, indicati, expost vero uberius quoque investigati istiusmodi excessus et praegravia pro justo et aequo correcta, et tum dominis terrestribus norma, qualiter subditos suos tractare, quidve ab his exigere debeant, cum et subditorum praestanda et obligationes verbo praescripta et declarata fuerunt. Ipsi etiam domini terrestres, se cunctis per attactam commissionem nostram eatenus dispositis promptissimum morem gerere velle, firmiter spoponderunt. Pr ratione nihilominus ac per id plena securitas et exacta cunctorum pe eandem commissionem verbo modo praevio praescriptorum et ordinatorum observatione et effectuatione haberi nequit: immo nec etiamnum istiusmod

[1] Prekrižio je pisac na str. 318.—319. 27 redaka s opazkom: N. B Haec deleta ad sequentem annum pertinent ibidem dicenda, što takodjer po kazuje, da nije istovremeno pisao.

commissionali ordinationi ubivis locorum satisfactum haberi informamur. Pro nunc equidem, haud illo tamen ex motivo, quo refractarius partium illarum populus nefandi summeque culpabilis ausus praemium per excessuum, a dominis terrestribus patratorum, correctionem indeque obtinendum in perpessis adusque praegraviis alleviationem | [pg. 320.] recipiat, verum ut, quemadmodum parte ab una excitati modo praevio nefarii tumultus autores et complices justas reatus sui jamjam luerunt poenas, ita e contra, obsequiis et praestationibus subditorum aequa lance dimensuratis, debitus in his ordo pro tranquillitate publica et partium illarum populi conservatione introducatur et stabiliatur, subsequam interimalem circa urbaria praestanda regulationem, quoadusque aliam de stabili quoque regulativo provisionem fecerimus, quam exactissime observandam statuere praescribereque nobis summe omnino necessarium visum fuit.

Inter urbariales itaque obligationes robotarum praestatione praecipuum locum obtinente, esto quidem plurimi excessus eatenus quoque, innuentibus quaerellis ad memoratam commissionem nostram regiam delatis, commissi haberentur, his tamen per eandem commissionem correctis et praedenotata robotarum praestationis obligatione ad veterem, in se quidem respectu ipsorum dominiorum diformem usum reducta, eundem veterem et per excessuum sublationem correctum usum (quantumvis hic etiam in aliquibus dominiis ipsis subditis multum onerosus esse atque sensim irrepsisse nobis videatur) interimaliter attamen stabiliendum, una porro ordinandum duximus:

Ut judices nobilium comitatuum, in quos districtus banalis jurisdictionis potestas subdivisa existit, praeallegatum robotarum usum, quis nimirum, in quo dominio hactenus et a quo tempore fuerit, in quantum is quoad hoc aut illud dominium per commissionem haud erutus et in commissionalibus actis specifice designatus non habetur, investigent, suamque desuper fidelibus nostris regni statibus et ordinibus relationem faciant. Per hos demum nobis medio fidelitatis vestrae demisse repraesentandum.

Praeterea vero per comitem banalem locumtenentem quoad praecavendos omnes ulteriores, quoad robotarum exactiones, excessus omnis solicita vigilantia adhibeatur. Quo taliter stabilito, omnes e contra supernumerarios laboratores ab ordinariis sessionibus, unde nimirum alioquin jam robota aliaque onera dominalia praestare tenentur sub quocunque seu haurigarum seu venationis, neturae vel alio titulo introductos, velut excessum redolentes, simpliciter cassandos et abrogandos praecipimus. Prouti nec dies festos non dispensatos, quos utpote pari modo dominus et subditus colere obligatur, dies item illos, quibus ob pluviam vel aliam aeris intemperiem subditus robotam praestare aeque ac pro se campestres labores perficere impeditur, idem subditus supplere teneatur.

Quoad jugalem autem sive animalisticam robotam clementer statuimus, ut duobus animalibus, equis quippe vel bobus, pro unius, quatvor vero istiusmodi animalibus pro duorum, et sex demum praedictis animalibus praestanda robota pro trium dierum robota computentur.

Dum porro subditi ad excutiendum millium, veluti corruptioni, postquam demessum est, nimium obnoxium, nocturno etiam tempore applicantur, et istiusmodi labores praestare tenentur, pro tali casu eosdem subditos

subsequa die non statim ab ortu solus ad praestandam robotam adigi volumus.

Translationem dein robotarum de una anni parte in aliam, ad praecavendam illarum nimiam ipsosque subditos multum enervantem accumulationem, exceptis 12 diebus de robotis, quas subditi in hyeme praestare tenentur, ad vernale et aestivale tempus, item, si quis dominorum terrestrium una septimana pluribus numero robotis opus habet, et has cum defalcatione | [pg. 321.] ex sequentis septimanae robotalibus diebus sibi praestari cupit, de reliquo districtim interdicimus.

Gravibus item excessibus in puncto educillationis vini dominalis, ad quam subditi obligantur, perpetratis, pro his in futurum tollendis benigne resolvimus: ut in merito quidem educilli legis dispositione in suo esse permanente, de reliquo decimus grossus, quem subditus ex vino dominali, quod eidem ad educillandum datur, percipit, eidem cedat. Praeterea, dum vinum dominale in cellario subditi absque illius causa corrumpitur, vel alias etiam perit, subditus ad bonificationem damnique, quod dominus ex hinc patitur, resarcitionem haud obligetur.

Ad haec decimam ex settigeris, agnis, haedis, et apium alvearibus per dominia terrestralia in natura, non autem illorum pretio, desumi volumus, eo insuper observato, ut quod uno anno vel supra vel infra decimalem numerum de praedenotatis decimationi obnoxiis naturalium speciebus apud hunc vel illum subditum exstare comperitur, connotetur, desuperque per officiales dominales scripta recognitio subditis in talismodi supernatantiae aut defectus naturalium decimationi obnoxiorum casu gratis extradetur; et sic demum subsequo anno praemissorum decimatio rite et adaequate adjustetur. — Decima frugum autem non in granis, verum ante triturationes desumatur in stramine.

Obligationes sic dictorum libertinorum in quonam consistere debeant, per praelibatos regni status et ordines specifice elaboretur, elaboratumque ac requisitis documentis instructum opus benignae approbationi vel modificationi nostrae medio fidelitatis vestrae substernatur.

Mulctae pecuniarum a subditis, robotam praestare vel plane negligentibus vel tardius sese sistentibus, a Rh. 2 xr. 30 hactenus desumptae, parimodo ac graviores verberationes pro futuro sint prohibitae et interdictae, verum in locum praescriptarum poenalitatum duplum neglectae robotae desumatur.

Pro ratione ac diversitate domini terrestres, contra quos illorum subditi varias quaerellas coram saepe memorata commissione nostra regia i dicarunt, se ad medelam eatenus ponendam solenniter obstrinxerunt. S cite curandum erit, quo ejusmodi sponsioni a praedictis dominis terrestribus debite satisfiat. Ipsisque processualibus judicibus nobilium injungatur, praemissorum effectum omnimode procurent. Non absimiletur

Officialibus dominalibus districtim et quam severissime interdicatur, ne intuitu beneficiorum, glandinationis quippe, lignationis et aliorum, quae subditi a terrestrali dominio obtinent, ab iisdem subditis quidpiam ullo ratione et sub gravissima secus incurrenda animadversione exigere praesumant.

N. B. Demum opus interimalis regulationis dominii Montis Claudii tam quoad situm quam et alia reliquis regni nostri Croatiae dominiis e

possessionibus multum distincti, per toties fatam commissionem nostram regiam peculiariter elaboratum et hisce acclusum ex integro benigne approbantes. Noverit proinde fidelitas vestra rem eo dirigere, quo idem opus interea et usque subsecuturam universalem eamque stabilem regulationem quam exactissime effectui mancipetur, eidemque nec in minimo contraveniatur.

[pg. 322.] Caeterum omnes equidem vecturas et praejuncturas, officialibus dominalibus hactenus gravituito praestari, solitas pro futuro hisce integraliter sufferentes. In merito demum contributionis, qualiter exigendae et adjustandae benignae, ordinationi nostrae caesareo regiae, sub 18. praeteriti mensis Augusti interventae, ulterius insistimus.

Stabilita taliter interimalis regulationis norma, quam fidelitas vestra cuilibet territoriali superioritati non minus quam et cujusvis loci communitati pro debita directione et exactissima observatione notam reddi et in formale scriptum redactam consignari faciet, stabili quoque urbarialis regulationis systemati elaborando manum admovere necessum erit. Quem in finem propositione eatenus coram saepefatis insimul congregatis statibus et ordinibus facta, deputatione porro e gremio praelibatorum regni statuum et ordinum sub praesidio saepefati comitis banalis locumtenentis ordinata, per hanc equidem deputationem istiusmodi stabilis urbarialis regulationis opus elaborari, elaboratum dein in pleno attactorum regni statuum et ordinum consessu referri, et cum horum demum demissa opinione nobis medio fidelitatis vestrae pro ulteriori eatenus elargienda benigna resolutione nostra humillime repraesentari volumus. Cujusmodi regulationis opus siquidem pro objecto habere debet, unde nam dominales proventus derivandi et qualiter horum praestatio procuranda sit. Hinc praesentibus annexa puncta idealia fidelitati vestrae benigne hisce eoque fine consignanda duximus: quatenus illa cum saepefatis fidelibus regni statibus et ordinibus fine depromenda super inde demissae opinionis suae, num videlicet secundum praeannexa puncta et qualiter praenotatum stabilis regulationis opus elaborandum veniat, vel an, vel quidnam respectu unius aut alterius in obversum occurrat, communicari noverint.

Quibus praeannexis punctis, alia inter etiam regulationem juris montani in se complectentibus, eatenus porro fidelitati vestrae adhuc benigne committendum esse duximus, ut abrogandis quibusvis, passu in eo adusque interventis abusibus et disordinibus, prouti et quatenus in reparatione contributionis recta et aequa proportio observetur. Ex parte autem dominiorum terrestralium tum superius denotatae, de facto interimaliter instituendae, quam et successive elaborandae atque introducendae stabili urbariali regulationi nulla ratione contraveniatur, sollicite intenta esse noverit. Ad cujus effectum constitutis in singulo comitatu judicibus nobilium injungendum erit, ut accuratas de tempore in tempus investigationes instituant, et adeo, quod per ipsos compertum fuerit, genuinas relationes comiti banali locumtenenti faciant, sicque demum omnes excessus aut defectus pro re nata debito corrigantur.

Et haec sunt, quae tam circa interimalem, quam et stabilem, successive elaborandam, urbarialem regulationem benigne resolvenda fidelitatique vestrae, fine procurandi celerioris effectus, hisce elementer significanda duximus, pronum fidelitatis vestrae in exsequendis benignis ordinationibus

nostris obsequium atque distinctum ejusdem in promotione summi servitii nostri caesareo regii publicisque regni commodis procurandis zelum nobis abunde cognitum habemus, ut adeo de studiosa fidelitatis vestrae in his, conformiter benignae intentioni nostrae, pertractandis contentione minime dubitemus, sed et dominum comitem banalem locumtenentem, ut incumbenti sibi muneri et obligationi debite satisfaciat, summam curam velut hactenus ita imposterum quoque habiturum, plenarie confidimus. Id | [pg. 323.] unum adhuc monendum occurrit, quod, si praeter praededucta quid amplius adhuc, sive circa interimale sive vero stabile urbarialis regulationis opus, fidelitati vestrae, aut comiti banali locumtenenti, aut ipsis demum regni statibus et ordinibus, adhinc ordinandum occurreret, (quem in finem acta praelibatae commissionis nostrae caesareo regiae, in quantum hanc in rem deserviunt, hisce annectimus), illud medio fidelitatis vestrae demisse repraesentari volumus. Acceptura demum fidelitas vestra ulteriorem superinde quoque benignam resolutionem nostram, gratia in reliquo et clementia nostra caesareo regia eidem fidelitati vestrae benigne et jugiter propensae manemus. Datum in archiducali civitate nostra Viennae Austriae die 8. mensis Novembris anno domini 1755. Maria Theresia m. p. Comes Leopoldus de Nadasd m. p. Andreas Moritz m. p.

Puncta idealia pro elaborando universali regni Croatiae urbario.

1. Praeprimis elaborentur constitutiva sessionum, qualibus pertinentiis provisa esse debeant. Quot videlicet jugera terrarum arabilium, quot falcatorum prata, et in quibus locis promontoria sunt, quot fossorum vineae? Aliive ne fors fundi ad constituendam unam integram, mediam vel quartam sessionem referri debeant.

2. Audito tam domino terrestre quam et colono, investigentur in qualibet possessione fundi et beneficia cujuslibet coloni, quae a domino terrestre habet. Ex quibus tandem, facta etiam ad commoda vel incommoda quaevis reflexione, eruatur, an colonus sit integrae, mediae, vel quartalis, aut octavalis etiam sessionis.

3. His constitutis, elaboretur, quid colonus integrae, mediae, quartalis, vel octavalis sessionis domino suo terrestri annue in robotis praestandum, quid in aliis datis pendendum habebit; ita ut et dominus terrestris suum habere et colonus subsistere possit.

4. Qua occasione adducantur etiam motiva, quod intuitu talis in specie praestationis obligatio colonis imponenda censetur.

5. Si porro domini terrestres urbaria vel conventiones quaspiam producerent, haec discutiantur, deturque circa singula opinio rationabilis, an pro legalibus admitti atque attendi debeant, vel secus.

6. Non absimiliter inquillinorum etiam obligatio pro diversitate conditionis illorum, quae et qualis sit, elaboretur, prout et montanistarum.

7. Elaboretur praeterea, quid ab exstirpaturis domino terrestri, quantum nempe ab uno jugere terrae, duorum aut trium cubulorum Posoniensium capace, quantum item ab unius falcatoris prato pendendum sit.

8. Vineis, sessionis constitutivum ingressis, non imponatur districtum onus, ne quidem juris montani.

9. Circa usum silvarum inquiratur, in quo loco rustici illum habent, in quo non, deliberetur que, an et qualiter illum habere possint.

[pg. 324.] 10. Ad glandinationis beneficium pro majalibus colonorum in silvis dominalibus, dum etiam glandes procreantur, pascendis pariter reflectatur: quomodo videlicet et qualiter ipsis admittendum sit.

11. Norma educillandi ubivis locorum inter dominum et subditum ad sensum legis exponatur, quando nempe illius exercitium colonis admittatur.

12. Cum in hoc regno praeter colonos sint etiam libertini et sic dicti decimalistae, his ergo suo modo auditis, elaboretur, qualis obligatio ipsos manere debet.

13. Quoad jus montanum constituatur norma, quid et quantum juxta Posoniensem mensuram a vinea unius fossoris pendere oporteat.

14. Si porro propter diversitatem regionis glebae aliarumque circumstantiarum uniformis colonicalium et subditalium praestationum obligatio universim in regno constitui non potest, exprimantur specifice et circumstantialiter causae et rationes, cur in uno loco hoc modo, alibi vero alio, ejusmodi regulationem regulare oportuit.

15. His tandem observatis, in conficiendo desuper opere exponatur colonus quilibet cum suis, in individuo specificandis, fundis et sessionalibus pertinentiis, cujus sessionis, an integrae, mediae, quartalis, vel etiam octavalis sesionis sit, et quae ipsum obligatio tam robotas quam et datias in specie praestandi maneat: quid praeterea ab exstirpaturis, aeque individualiter annotandis, pendendum habent. Et ita tandem opus supremae caesareo regiae revisioni submittatur.

Haec dispositio jussumque regium omnium singulorumque fecit, et admodum quidem, consternatos animos. Quid enim in se contineant, facile perspiciebant. Illi talesque, qui rem altius penetrare sciverunt, plurima in hac ipsa dispositione observarunt regia, videlicet:

1mo. Rem totam nec ad status dirigi neque imponi statibus horum executionem, ast privative sicuti ad comitem banum dirigitur, sic etiam privative horum exsecutio bano imponeretur. Qua ex re quasi illud insinuari videbatur: aut rem ex opinione cancellariae non emanasse, sed ex consiliarii Koller, uti in effectu sic erat, calamo ut mereretur apud principem; aut cancellariam hac ipsa ratione innuere, statibus plenam injungi libertatem ad talismodi jussa enodanda, cum res, quae omnes concerneret, per privatum absolvi non posset, siquidem et regia Majestas ea, quae publicum concernerent, diaetaliter pertractaret: aut, prouti fidedigne audivi, res sic per Koller concepta erat, ut bano et illi ex inducenda hac regulatione totum apud principem meritum maneat, quemadmodum ex regulatione confiniorum banalium omne sibi praetenderunt, et acceperunt. Quia nec in illo confiniorum merito ad status quidpiam scriptum fuisset, sed ad banum privative, hinc et imponitur supra in mandato: ut status medio bani submittant suas reflexiones. Quae res ipsa gravis intelligentibus esse debuit, quasi status publicus exclusus a recursu immediato ad principem insinuaretur, aut privato uni bano subjectus, ut publicae statuum dispositiones ab ejus emendatione et judicio pendeant. Haec, inquam, aliaque intelligentiores perspiciebant, sed palam edicere nemo voluit ex respectu locumtenentis.

2do. Cognoscebant etiam, totum regulationis praemissae opus sic esse compilatum, ut clero quidem maxime faveat, adeoque, sicuti blandiebatur sibi Viennae consiliarius Koller, a clero protegendum fore, ut via tali meritum omne banum maneat. Sed episcopus rem eo usque penetrare nescivit, prouti nec capitulares exmissi. Sane dispositionem praemissam clero esse faventem, satis apparet, quia nec ad eum directa foret, nec observanda a clero exprimeretur, quia de praedialibus ecclesiarum nulla mentio, aut elaborandis eorundem obligationibus, neque de censualistis ecclesiae aut civibus eorundem. Quoad generalitatem autem si consideres et sub dominorum terrestrium nomenclatura etiam clerum comprachendi praetendas, quid clero favorabilius, quam ut ad | [pg. 325.] veterem robotarum praestationem rustici adigantur, quam hercle majorem subditi cleri praestabant ante 1655. annum, quo per commissiones, regiis diplomatibus firmatas, ob diuturniores tumultus ad minores fuere reducti? Quid item, quam ut duobus jumentis unum laboratorem eliberent, cum hactenus animali singulo eliberassent. decimas in stramine et natura praestent, jus montanum ad Posoniensem cubulum exsolvant. Quia cubulus cleri minor hactenus fuit, nempe Zagrabiensis, fecitque pintas Posonienses tantum 12, modo autem accrevit in pintis 5. Pluraque alia, in quibus, ut favorabilibus, clerus se non excludebat, in aliis, si fors odiosa fuissent, sese eximendi occasionem habuit, quia ad se dirigebatur, immo de praedialibus, civibus, censualistis ecclesiae nulla mentio.

In re nihilominus tam ardua cum nemo esset, qui palam vulnus, quod gerebat in pectore, eloqui vellet, minus ea, quae perspiciebat, effari, postquam in dissimulationem venissent, tandem elapsis diebus aliquot dispositio illa regia publice dictata est, ut ad omnium perveniret notitiam et observare eam praeceptum. Tum constituta est deputatio sub praesidio locumtenentis, quae reflexiones quaspiam faceret. Et ad hanc lecti sunt deputationem comes Orsich, canonicus Malenich, Joannes Busan, Georgius Petkovich, Thomas Schytaroczi, et pro actuario Petrus Ballog, ut sequenti anno atque sub decursu banalis tabulae operarentur.

(Joannis Busan deutri puncta.) Porro Joannes Busan, in publicis regni negotiis pertractandis semper infelix, quod nec unicum eidem commissum unquam beneverterit reipublicae, ob ejusdem subtilitates sive quod rem non perceperit et sit assecutus, uti eam ex praemissa dispositione regia intelligere poterat, sive fine alio, quemadmodum hujus deputationis directorium esse observabatur, sic talia elaboravit deutri quinque puncta, quae tipis data fuere una cum quodam schemate connotandarum rusticanarum praestationum, ut ex punctis illis in eversionem unice totius commissionis regiae scopus fuisse positus conspiceretur. Erat enim reliqui inter: an cum scitu et consensu totius communitatis rustici, qui lamentati sunt in commissione, ad eam exmissi fuerint? An cum praescitu in quibus domini terrestres accusarunt, omnium singulorumque vel fors aliquorum animatione aut alicujus etc., ex quibus sequenti anno describendus magnus ignis exarsit? Haec autem ut judices indagarent nobilium, fuit impositum, ad requisitionem dominorum terrestrium, singulique proxime futura banali tabula juxta schema Busanianum deputationi opus repraesentarent sub poena praeclusi et non habendarum praestationum, quae non repraesentarentur. Ad has porro judlium obligati non forent, omnes singuli

losque colonos audire, sed tantum spanos et per dominos terrestres praesentandos. Quo sic constituto, prouti etiam promulganda per dominum Kesser hominibus Montis Claudii eorundem regulatione de aliis momentosioribus uti actis commissionalibus, investigatione praedarum taliumque restitutione, est praetermissum et dissimulatum, congregatioque | [pg. 326.] demum ob festa est dissoluta, privatis quibusdam mandatis promulgatis accomodatisque negotiis. Ingens apparuit animorum divisio: qui enim sub commissione regia accusati convictique erant, vindictam spirabant de accusantibus et suspectis: qui autem accusatores fuere, ad omnia fuere intenti, singulaque quasi verba Rauch vicebani, Raffay, Busan et Naisich connotabant et in calendaria reponebant. Quo ipso ex facto cognoscet posteritas, si esse potuit sana rectaque ratio consilii de publico. Locumtenens jam fere nemini se fidere observabatur, permissisque negotiorum habenis dissimulando tolerabat omnia. Pars una Viennae studiosa sui erat per banum et cancellarium, favoresque quaerebat, et evertendorum commissionis actorum spem nutriebat. Pars altera commissionis praesidem comitem Altham et actuarium Bisztriczey provocabat. Taliterque singuli privata, nemo publicum respiciebat. Scis, domine Deus, quoties miserebat me patriae, quam in sui ruinam currere videbam. Et de his hactenus, ac in anno sequenti plura. Aeris nempe tempestates plerumque breves sunt, sed hominum diuturnae et longiores.

Nunc ad caetera hunc ad annum notanda. *(Mors vicecomitis Messich.)* Die 19. Maji Szamoborini dominus Nicolaus Mathias Messich, vicecomes comitatus Zagrabiensis, obiit, ibidem in parochiali sepultus, familiae hujus ultimus, quae in masculo cum eodem sepulta est. Vir erat aetatis annorum 38, bene lectus, ac in exspectatione majorum officiorum. Una damnabatur parsimonia et avaritia.

(Ob praemissos tumultus multi exteri in Croatia.) Ob descriptorum supra tumultuum rumorem tot tantique hoc anno circumiverunt regnum vagatores et ab aliis provinciis submissi speculatores, ut admirationem plane commoverint. Hi erant in mendici vestibus, isti religiosorum eleemosynas colligentium, quidam vero peregrinantium. Apud me, atque in domo mea, quidam eleemosynae titulo venerat, quin ad examen assumptus et joco per leitinantium Dragovich ad militiam aggregandus ob corporis habilitatem, tandem prodidit, se olim in Maruliano regimine fuisse militem, dein in Sabaudiam redux ob lingvam Sclavonicam, quod a rege submissus sit, ad indagandos hos Croatiae tumultus, pertransivitque totum generalatum Varasdinensem et loca singula: Kanisae fuit etiam, tum Zagrabiae, et per Carolostadium revertendum sibi esse dicebat. Anglus quoque unus sub praetextu visitationis provinciarum et instituendorum commerciorum erat Zagrabiae apud sororem meam Annam Hadrovich hospitatus, qui locumtenentem plane adivit visitavitque. Et plurimi alii.

(Commissionis Goritiensis enarratio.) Hoc quoque anno celebris commissio intra Venetos et Austriam quoad limites intra utrosque, hoc demum anno absoluta terminataque in effectu est. Fuit haec ab annis prope 12 anterioribus ab una quaestione et parte ad aliam tracta, et negligentius, vel, potius dicam, ex parte Venetorum astutius protracta. Quam hic nos in tantum notamus, in quantum de illa a diversis personis religiosis et aliis audivimus, consequenter aliud notare non possumus, quam quae re-

ferri nobis audivimus. Ut autem cognosci valeat fundatius, rem altius accipere oportuit. Proinde teste Ughello: Italiae sacrae tom. 5. pg. 12. et 1079. apud Pichler Joseph.

Alboino duce circa annum Christi 568. irrumpentibus in Italiam Longobardis, Paulinus, Aquilejae et consequenter totius Forojulii, Carniae et Carinthiae patriarcha, cum omni thesauro in vicinam Gradi insulam se recepit. Ubi ipse successoresque ejus, Probinus et Helias residebant. Circa 580. annum Helias a Pelagio papa breve accipit, ut sedes patriarchica et titulus Aquilejensis Gradum transferretur, hoc ipsum suffraganeis episcopis in synodo acceptantibus et comprobantibus.

Gisulphus Longobardus dux Forojuliensis, christiana religione circa 605. suscepta, regno Longobardico majestosius futurum ratus, si | [pg. 327.] patriarchica sedes Aquilejam redeat, mortuo Heliae successore Severo, a clero illo Joannem in patriarcham Aquilejensem eligi crearive eo facilius procuravit, quod flagrasset id temporis diuturnum schisma in ecclesia ob trium capitulorum defensionem, et Fori Julii clerus una cum Joanne electo defensioni huic insisterent, e contra Gradensis ecclesiae antistites ex horrore Longobardici dominatus subacta a Graecis maritima Venetiae et Istriae parte, prouti etiam ne possesso diu honore spoliari ecclesiam suam paterentur, in concordiam cum Romana ecclesia redierunt, et Candianum seu Candidianum in patriarcham Gradensis ecclesiae elegerunt circa 610., Bonifacio IV. electionem probante et pallio donante. Ab hoc tempore secuta est ecclesiae hujus divisio, dum Venetae Gradensem, Longobardi Aquilejensem sequerentur. Et quia Aquilejensis Romanam sedem pro universali episcopo agnoscere noluisset, pallio Roma misso caruit ad annum usque 759., quo Gregorius II. papa sive sponte, ut nempe opera Sereni[1] uti possit, quia cum Luitprando dissensiones erant Romanae sedi, sive rogatu regis Luitprandi Sereno, tunc patriarchatum Aquilejae tenenti, pallium transmisisset cum monitionibus, ne Gradensis ecclesiae jura invaderet.

Non multo post paparum insigni providentia destructo eversoque Longobardorum regno et occidentis imperio in Francones et Germanos remotius translato, orientis autem aliunde remoto et vacillanti, postquam intra Nicephorum orientis et Carolum occidentis imperatores reliquas inter conditiones conclusum fuisset, ut Venetiae portus utriusque imperii liber sint habeanturque, Romana curia cum republica hac Veneta indissolubile arripuerunt vinculum et semet mutuo adjuvantes ad destructi Longobardici regni rehabitionem ac intra se divisionem perpetuo intenderunt, non sine votorum suorum majori ex parte implemento, ut consideranti patebit et in historiis versato clarum. Ravenna, Ferraria, Commachium pontificia sunt etiam hodie, Verona, Belunum, Udina, Istria Venetorum. Venetique totum Forojulium, Carniam, Carinthiam ad se pertinere asserunt et, ut his potiantur laborant. Foedus autem istud inter Romanam curiam et Venetos tam arctum est, ut quamvis ad illudendum potentiis aliis dissensiones persaepe habuerint, hae tamen fuere semper ad speciem, in re autem nunquam semet deseruerunt, ut hujus loci non est deducere. Et in veritate ad servandam Italici nominis et Italiae majestatem salubrius nil cogitari potuit. Sed haec hujus non sunt instituti. Quare

[1] U katalogu Akvilejskih patrijarki dolazi Serenus od 711.—716.

Diviso intra Carolum et Nicephorum imperio, Carolus sive proprio sive aliorum consilio systematis veteris normam quoad nomina immutat, duces, comites, marchiones constituendo et creando. Atque, ut fieri solet, in tractatu illo foederis generali singularum provinciarum sicuti facta non fuisset mentio, quia neque opus erat, sic de Sclavonia et Pannonia, quae Longobardis tributi annui loco certam summam pendere solebat, ut propterea ex Italico „Sciavo" regiones has Sclavoniam accepisse nomen existimem, quia nempe ut sclavi sive mancipia tributarent, ideo hi, neutri imperio semet applicatos videntes, instar Venetorum libertatem se obtinuisse suspicati, et fors etiam a Venetis instigati, tributare et dependere sive a duce Forojulii sive Dalmatiae renuerunt, | [pg. 328.] armisque hanc libertatem duce Liudevito sustentarunt. Pressi quidem 811., item a Ludovico I. Pio 822., ast constantes et protecti modo ab orientis imperio, modo accessione aliarum ad eos provinciarum, uti hodie dictarum Serviae, Dalmatiae, Croatiae, eo creverunt, ut semet, Venetorum existimo opera, Romanis pontificibus subdentes successive proprios etiam reges acceperint, semperque occidentalis imperatoris, utpote eos ad tributa compellere intentis, vel nomen horruerint, maluerintque demum subdi Hungaris quam occidentis imperio. Sed et postquam Hungari ad tributa eos compellere adnixi sunt, ab his etiam recesserunt.

Profecto subdivisio illa imperii in duces, comites, marchiones, esto quidem sub specie majoris securitatis imperii et administrandae justitiae inducta fuisse videatur, in substantia tamen aliud non erat, quam idea evertendi imperii. Equidem hi duces vel affectum obtenturi erant populi, vel non; si primum, a subjectione semet eximendi alas habituri sunt, eo velociores, quod Romanus pontifex Hebraeorum condam pontificum autoritatem usurpasset, creandorum nempe instar Samuelis olim regum et distribuendorum in orbe catholico imperiorum; si alterum, per novorum obtrusiones jurgia imperatori cum populo ac in eum etiam indignatio, quod tales daret duces, qui populo exosi forent, uti hoc eventu rerum manifestum foret. Sed his praetermissis.

Quemadmodum constaret ex historia, Carolum Magnum, domitis Pannoniis 811. et his duci Forojulii adjectis, triumphavisse, sic eodem anno per eundem Carolum, uti scriberet Ughelli tomo 5. Italiae sacrae producens Caroli diploma, diremisse litem inter Ursum patriarcham Aquilejensem et Arnonem archiepiscopum Salisburgensem, de provincia Carantana sive Carinthiae, cujus videlicet jurisdictionis foret, et constituisse, audita et discussa eorum contentione, ut Dravus fluvius, qui per mediam illam provinciam currit, terminus ambarum dioecesium esset, et a ripa australi ad Aquilejensis ecclesiae rectorem, ab aquilonari ripa ad Juvavensis ecclesiae praesulem pars ipsius provinciae pertineret etc.

Sane enatis successive tot vicissitudinibus et dominantium metamorphosibus, Veneta quoque potentia per has mutationes aucta existente, postquam reges illi Serviae et Dalmatiae, Croatiae item, desiissent; postquam Hungariae regum dominatus in his maris et Dalmatiae oris cessaret; postquam demum imperium ad Austriacos devolutum fuisset, Veneti, in tantis aliorum ruinis praetextu illo libertatis ludere scientes, dominatum suum ampliare sciverunt et ampliarunt. Et quod ipsis firmum stabileque non fuit, occidentis imperatoribus remotius existentibus id fecere firmissimum,

dum vicinari sibi imperatores viderunt, et dum in metu esse amittendorum universorum debebant, in talium perpetuitate sunt confirmati. Nescio, quis aut quo anno et quali ex circumstantia Aquilejensium illorum patriarcharum Udinam se recepit, subditusque Venetorum effectus est. Re hac Venetae praetendentes et supradescripta veteri illa Paulini episcopi historia et successorum ejus, rem ad apparentiam obumbrantes, sicuti episcopum ab olim ad rempublicam spectasse, sic etiam ea, quae illius erant jurisdictionis.

Et quamvis hac de re graves persaepe habuerint cum imperatoribus Austriae quaestiones, et praecipue sub Ferdinando II., uti in historia nostra ecclesiae Zagrabiensis suo loco retulimus has et alias, tamen ita fuere providi, ut vix nominato uno Aquilejensi patriarcha, alium ei coadjutoris darent titulo, protegente | [pg. 329.] eos semper Roma, quin et in pactis cum Austria publicis favorabilis sibi eatenus quidpiam perpetuo obtinerent, quod eo facilius assecuti sunt, quia Austria haereditarium non habens imperium, nec illud tam facile semet obtinere posse providens, de augendis haereditariis sibi provinciis, consequenter subjuganda Hungaria, quae pars imperii occidentalis non esset, fuit semper magis solicita, ut ratione hac facilius et imperii habenas teneret. Adriatici maris imperium cessum Venetis. Immo quia Venetae, partes has occidentalis imperii non esse, docerent, Austria ad has sibi asserendas privativo haereditario jure fuit semper sollicita, et praecipue sub Maximiliano, Ferdinando etc. Sub quibus Venetae et insulis potiti sunt, et dominatum suum extenderunt per Istriam et Croatiae partes.

Mortuo Carolo VI. cum ei Carolus VII., Bavariae elector, successor in imperatoria dignitate datus fuisset, et haeres Caroli VI. Maria Theresia tot bellis fuisset implicita, Venetae occasione hac plus quam in mari piscati sunt. Equidem metu armorum Carolo VII. alleatorum, quae ad Viennam usque excurrerant, vetus totum Bojoariae regnum restaurandum, et insinuabant Venetae et Austria metuebat, et vel maxime, si Venetae semet alleatis illis adjungerent, aut Carolus VII. ea, quae antiqui erant Longobardici regni, Venetis adjiceret. Qua re Austria ipsa, tam metu rei hujus quam et necessitatis pecuniae, Venetis, quoad limites difficultates insinuantibus, semet insinuare et promittere incepit, quod res eas accomodatura foret. Venetae etiam observantes res Caroli VII. inclinari et post secutam ejusdem mortem, datumque imperium Francisco I. Lotharingiae, marito Mariae Theresiae, oportunitatem videntes augendarum suarum rerum, re cum Romana curia praevie communicata et concertata, submissoque suo Viennam legato domino Cornero, qui, humanitate sua diversisque modis gratiam aulae Viennensis nactus, commissionem ad effectum antea sponsorum promissorumque adursit obtinuitque.

(*Archiepiscopus novus Goritiae.*) Porro ne occulti et praevii tractatus illi publici fierent et provinciis praebeatur lamentandi occasio, commissio ista religionis praetextu palliata exstitit defectuum videlicet tantorum, quas in ecclesiasticis rebus paterentur, cum hae partes, quae dominium quidem Austriacum venerarentur, sub patriarcha nihilominus Aquilejensi forent, qui, tanquam Udinae, consequenter in statu Veneto existens partes has ovesque suas respectu ex politico visitare non posset; consequenter sub praetextu accomodandorum talium defectuum et quasi unice de his tractandum foret, praetextui praebente occasionem legato quodam domini

olim Codelli Goritiensi, qui centum, uti intellexi, milia legaverat pro fundatione episcopi Goritiensis futuri, commissio Goritiae ordinata institutaque est. Ex parte aulae Austriacae commissionis praeses fuit primo dictus comes Corbinianus Saurer, ex parte autem Veneta dominus de Dona senatorii ordinis.

Comparuere Goritiam Venetae non solum oppulente, sed cum omni libertatis specie, videlicet cantatricibus pulcherrimis, | [pg. 330.] saltatricibus item, tam ex statu Veneto quam et papali electis musicis quoque, aliisque ad latus idoneis, tanquam oportunis ad movendum resciendumque omnia instrumentis. Quod eis tam bene cessit, ut felicitatem hanc Goritiae invideret Vienna, plurimasque saltatricum et cantatricum illarum, applaudentibus Venetis, Viennam vocaret 1748. et 1749., theatrum plane novum erigendo, uti et saltatoriam in ipsa aula, operantibus omnia Italis.

Sub talibus meditationibus actum omnino primo est de ecclesiasticis illis rebus et tantis defectibus, quibus ut mederetur, erectio episcopatus Goritiensis proposita. Sed huic restitêre non solum Venetae, (poscentes, episcopi sui Aquilejensis juxta vetera tot imperatorum, quin ipsius Caroli Magni diplomata, inique hactenus impeditam jurisdictionem restitui, idque tam exemplis a Polensi episcopo, qui Flumen cum venia aulae visitaret et sub sua haberet jurisdictione, quam et caeteris firmabant exemplis et rationibus), verum etiam vicini Austriae episcopi, ut Tergestinus et Labacensis. Quorum Tergestinus, dioecesim suam et per Venetum extendi dominium, allegabat, Labacensis, sibi concredi posse Aquilejenses has partes, dicebat. Re hac per plures annos disputata, cum aulae Viennensis ea esset constans opinio, ut Goritiae episcopatus erigatur, solicitantibus et petentibus ad augendam amplificandamque civitatem suam Goritiensibus, demum per Romanum pontificem, Benedictum quippe XIV., ut assentiretur Viennensi aulae, Venetis Romae et coram papa in contrarium nil habentibus, vicarium Goritiae apostolicum, et sub hoc praetextu qui in partibus foret episcopus, ad quasvis quaestiones amovendas constituendum invenit, talique titulo comes ab Attemiis 1751. fuit Goritiae positus et subintravit episcopus. Venetae, quasi re hac disgustati et offensi, ad speciem cum pontifice apertas fovere videntur inimicitias, et Aquilejam sibi resignari et patriarchae Gradensi sive Veneto subjici postulant, praeterea limites omnes circa circum poni designarique.

Quia vero comes Corbinianus Saurer longiori cum Venetis tractatu ideas illorum animadvertisset, modos item observasset, ideo obtenta venia Viennam petiit, et reginam, quid sibi velint cantatrices et saltatrices illae Venetae, edocuit, quod in iis subversetur periculum. Ideo illae Vienna relegatae, et quaedam plane, quae magis fuere suspectae, per diversa monasteria monialium positae cum instructionibus eatenus. Re hac indignati contra Saurer fuere Veneti, et domino Cornero, legato Viennae Veneto, summa fuit cura comitem Saurer denigrare, morositatis arguere tantorumque sumptuum reum facere, neque eo praeside rem unquam terminandam. Haec successere Cornero eo facilius, quod pro relegatis illis deabus et earum offensi fuissent patroni et ipsae injuriam sibi factam ejularent. Quare 1752. comes Corbinianus Saurer deponitur, et ei generalis Harsch substituitur. Qui, militari modo ab unis relationibus pendens, ad Venetorum vota non fuit difficilis, negotiaque absolvere festinabat et complacere Venetis, po-

tissimum, ut arbitramur, ob belli praesentis Borussici, quod cudebatur, circumstantias; aulae enim nostrae minus tutum videbatur, si res hae ante belli ortum non componerentur. Itaque, generali Woon ad faciendas delineationes per partes illas submisso, et geographis undique illuc vocatis et submissis, dum hi in mapparum delineationibus et fabricis desudarent, Venetis eisdem adstantibus et auro suo immolantibus, Harschio autem et Woonio aliter Goritiae distractis, et tum intuitu fabricarum Fluminensium, quam et Tergestini portus reparandi occupatis, a geographis illis undique adferuntur mappae, quae primo Goritiae visae, dein Viennae examinatae et approbatae sunt, atque, ut secundum illas ducerentur lineae, demandatum. In geographicis illis carthis damnum magnum Vienna nec vidit nec sensit, bene autem post ductas lineas constitutosque limites et factam Venetis tantorum tenutorum resignationem, ut in Carnia populus totum ferme terrenum et beneficia singula a Venetis habere debeat.

Ex parte Tyrolis ducti per cacumina montium, ut omnium singulorumque obversari possint oculis, inter has potentias limites sunt, ubi Veneti dorsum rupium et lapidum amisisse referuntur; antea enim totum montem ad vallem usque possidebant, nunc dorsum aquilonare venit Austriacis, australe Venetis. In Forojulio et Carnia prata, agri, silvae et | [pg. 331.] pagi integri ad Goritiam prope data sunt Venetis. Ex parte demum Croatiae, sive Licae et Corbaviae, districtus totus, Sztari grad vocatus, datus resignatusque est Venetis, et ducti aeque per cacumina montium ibidem metales. Quae res tumultui illi Carolostadiensi in Lica supradescripto occasionem praebuit, quia miser ille populus occasione intertenendarum ovium privatus est. Pars enim illa meridionalis, quae Venetis insulis obtigit, pascua habuit et ferebat, ut nunc ista a Venetis emere oporteat. Processit hinc etiam illa Kleffeldiana contra generalem olim Scherzzer, quod aulam decepisset, lamentatio, et regimine uno fuisset praemiatus. Aula demum ipsa, licet tardius, edocta est ex lamentis et repraesentationibus subditorum, qui sua amiserunt, aliud esse et longe distinctum, limites ex carthis ponere, et aliud ex visu et terreni ipsius consideratione.

Ultra autem ac praeter praemissa de Fluminensi illa cerae et sacchari item aquavitae aliarumque rerum fabrica et commerciis actum permissumque imperatori, immanibus sumptibus ingens Flumine ponere aedificium, has ad res deserviturum, lege ea, quod exmittendae inde naves in Asiam aut Africam per mare Adriaticum liberam habiturae sint sub imperatoris insigniis navigationem portubusque gavisurae. Qua de re et cum Algerinis plane fuit transactum, liberaque futura navigatio sub imperatoris insignibus et cum illis stabilitum, terve, ut fide digne intelleximus, navis caesaris Fluminensis in Aethiopiam plane his annis profecta est. Et non solum libera futura quod sit per Adriaticum navium caesaris exmissio, sed et illarum, quae canas pro saccharo, terram item carbonariam aliaque fabricis Fluminensibus necessaria conducerent.

De Aquileja quoque et illis Lombardiae partibus, quae antea ab Aquilejensi patriarcha dependebant, cum magna fuisset quaestio, Venetis nulla ratione admittere volentibus, ut a Goritiensi dependeant et illum pro superiore agnoscant, sed nec aula nostra, ut patriarchae Veneto immediate subdantur, Benedictus XIV. Romanus pontifex tandem sic constituit, ut Goritiae sit archiepiscopatus ejusque sint suffraganei Labacensis et Terge-

stinus, Aquilejae autem vicarius resideat apostolicus, et ille sub hoc titulo et illi praesit ecclesiae et aliis Lombardicis Venetae ditionis. Et quamvis haec res, ut successive prodiit, ex mutuo inter Venetos et Romanam curiam tractatu facta fuerit, ut videlicet res aliae, cum Austriacis factae, firmae remanerent, neque ob hanc difficultatem impedirentur, discordiam tamen inter Venetos et Romam apparentem publico peperit. Papam enim nil disponere posse, etiam in rebus ecclesiasticis, in ditionibus rei publicae Venetae, allegabant Veneti, consequenter neque episcopum Veronensem aliosque vicario illi apostolico Aquilejae futuro subjicere, quia hinc facile jurisdictio papae in reliquas reipublicae ecclesiae peti posset. Papa e contra hanc in disponendis gubernandisque ecclesiis arrogatam autoritatem nullam esse dicebat, petebatque hanc sibi probare jure. Eoque res ad apparentiam ibat, ut bellum intra Venetos et Romam futurum praedicaretur, quod nihilominus non evenit. Principes tamen ipsi Europae ad conciliandos hos apparentes inimicos suum offerebant studium. Resque ad mortem papae Benedicti, 1758. secutam, ita sine bello emansit.

[pg. 332.] Ultima quaestio, quae intra Austriam et Venetos fuit, erat de viis ipsis publicis, quas Austriae subjectus populus, si non integras, adminus medias esse Austriae, voluit. Verum facilitate generalis Harsch et respectu alleviandi aerarii regii ipsiusque populi, sub obligatione intertenendarum talium publicarum viarum, integraliter Venetis datae resignataeque sunt, uti cum Venetorum gaudio, sic subditorum Austriae, qui penes illas emanserunt, dolore.

Caeterum, ut in similibus fieri assolet, rumores suspicionesque fuere variae sparsi eatenus large auri Veneti, de quo tanquam ignoto praescindimus. Certum autem, plenipotentiarium Venetum Dona, ad speciem atque placandos populi rumores ob subscriptionem praejudiciosam Venetorum commerciis, Fluminensis illius fabricae atque navigationis admissae, Paduam relegatum a senatu sic fuisse, ac in illo etiamnum versari exilio, quod frater illius Constantinopolim pro legato reipublicae submissus fuerit ipsique relegato bona et notabilis annua pensio, ab haeredibus etiam accipienda, ordinata a senatu sit. Illi autem, qui ex parte fuere Austriae (excepto uno Corbiniano Saurer), prouti etiam ii, qui ad rem hanc influxerunt efficacius, promoti elevatique omnes sunt. Generalis Harsch Pragensi donatus commando. Woon elevatus altius cum pensione. Bancalitatis praeses Codeck et ipse crevit stipendio et fratri suo promotionem ministerialem obtinuit. Scherzzer regimine donatus, singulique ad ultimum.

Demum pars utraque emolumenta summasque ex his tractatibus utilitates pro se depraedicabat, et praecipue assentatores ac hujus rei fabri.

Aula Viennensis dicebat 1mo. Provisum rebus esse ecclesiasticis in Stiria et Carniolia, augustorumque pietatem extollebat. 2do. Fundatum ad aeternam gloriam Goritiensem archiepiscopatum. 3to. Perpetuum quasi natum esse foedus inter Austriam et Venetos ob sublatos controversiarum obices. 4to. Commerciorum terris Austriacis apertam occasionem, ex qua plus utilitatis subjectis provinciis successive obvenire poterit, ac ex totius Lombardiae terra proflueret. 5to. Adriatici maris qualem talem usum et ejusdem successive formandam praetensionem, praecipue ob Hetruriam et portum Livorno ad imperatorem spectantem. 6to. Ob foedus illud cum Algerinis. 7mo. Quod hac ratione et per limites positos omnis Venetorum

praetensio mortificata sit, haeque remansae pro Austria partes haereditariae jam sine controversia effectae. Profecto haec ipsi Itali Viennae depraedicabant, ut ipse noscam plures, qui ob similem garulitatem pensione annua remunerati sunt. Ex tanta aulae Viennensis felicitate matrimonium illud inter archiducem Petrum Leopoldum et ducis Mutinensis filii filiam meditati proponentes et effectuantes cum attributa totius Lombardiae duci Mutinensi gubernatione. Quae res, uti futura respicit tempora, sic ut benevertat meo principi, voveo.

Venetae quoque in sui favorem dicebant 1mo. Destructum illum ruinatumque patriarchatum Aquilejensem, qui imperii occidentalis jus suo modo a Carolo primo conservabat; hinc 2do. Lombardiae et Lombardici olim regni ab imperio exemptionem et ad illud jus Venetorum clarius. 3tio. Tantorum tenutorum aquisitionem atque suae potestatis extensionem. 4to. In Croatia aquisitum etiam in terra firma pedem. 5to. Obtentas vias publicas, consequenter 6to. Pedagia aliosque reditus et successive inde facilius emanaturas utilitates pro extensione etiam reipublicae. 7mo. Commerciorum Fluminensium et fabricarum non diu permansuram rationem vel ex ipso artificum defectu, aliasque rationes. Plurimaque talia. Quae porro partium utilius sibi prospexerit, videbit posteritas.

[pg. 333.] Tandem praemissa, uti etiam supra monuimus, a pluribus acta fuere annis et fere ab anno 1744. Verum, quia hoc plene terminata fuere et absoluta positique limites et resignationes reciprocae, ideo ad annum hunc a nobis notantur. Circumstantias singulas, quae in hocce negotio intercurrerunt, sicuti rescire non potuimus, sic nec eas referimus. Ea duntaxat, quae ad nos pervenerunt nobisque relata fuere a Jesuitis praecipue et Capucinis, viris etiam aliis huc advenientibus et a me interrogatis, praecipue autem quodam Gallo, qui Flumen ut commercialis appulerat et Zagrabiam usque excurrebat ad locumtenentem ipsum intuitu commercii instituendi. Qui etiam his praemissis altiora mihi explicuit et intuitu hujus commercii fines aliarum Europae potentiarum varios, a quibus, tanquam an veri sint dubius, praescindo, divinando enim potius locutum autumo quam ex scientia.

(Unde manarit, ut regina partes has videre voluerit. Ministerium studet, ne praemissa videantur.) Hinc quoque promanavit reginae imperatorisque visendorum horum locorum anno superiori insinuata, hoc autem anno terminanda visitatio, atque inde per Croatiam augustorum reditus, ut nempe et has sumptuosas viderent Fluminenses fabricas et portuum extruendorum Buccari, Bukariczae et Tergesti loca; non minus et audirent lamentantem populum viderentque, num in effectu tot tantaque illata sint damna, uti populus repraesentare non cessabat et regina sibi cordi sumpsisse videbatur. Profecto sive in veritate sive ad populi dolorem leniendum (uti patres Capucini mihi retulerunt) rumor ibi publicus fuit, loca illa Sztari grad ad Licam et Corbaviam, Venetis tradita, reginam revindicaturam armis plane. Hinc etiam fuisse demandatum Petazzio, ut violentias a popopulo inferri Venetis toleraret, et in effectu cum caedibus patratae sunt. Porro uti constituta fuit voluntas reginae imperatorisque partes has invisere, sic ministerii Viennensis maximum studium visitationem hanc impedire. Proinde primo viarum objiciebatur incommoditas, et superiore anno 1754. cursores inspectoresque missi, qui ad ministrorum vota et sic ducti sunt

per subalternos, ut impossibilitatem depingerent et viderent. Et hanc ipsi ad ministrorum vota Viennae repraesentarunt. Sane notorium hic omnibus est, postquam inspectores illi aulici ex Carolostadiensibus partibus Zagrabiam appulissent, per Busan, uti anno superiori notatum, Zagrabia per Bosakovinam Crisium ducti sunt, inde Ludbreginum per devia et montes. Ludbregino jussu locumtenentis per ejus secretarium Mathiam Plovanich per Topliczae montem atque Bedniae decursum, ut in pago Mohgienecz, spectante ad Novi Maroff ac infra arcem Chanievo sito, exirent, inde ducti ad Granje et per viam Granensem Varasdinum. Iter hoc insolitum depictum pro Varasdinensi, qui Zagrabia Varasdinum proficisceretur, quis secus concipiat, quam ex condicto et ministerio Viennensi disponente monstratum, ut videlicet regina ab hac visitatione deterreretur, prouti in effectu sic a submissis inspectoribus fuit Viennae repraesentatum et depictum. Cum porro, hoc non obstante, regina semet declarasset, (informata eatenus a Saurer et aliis) quod absolute videre haec omnia velit, illaque transire via, qua et alii transirent, spemque sibi esse, vias has superaturam, sicuti et caeteri superarent, remque hanc pro absoluta regia determinatione edixisset, ut, Novembri et Decembri mensibus anni 1754. evulgata talismodi absoluta regia voluntate, dispositiones pro excipienda | [pg. 334.] debite regina a singulis fierent: ministerium porro Viennense impedire secus iter hoc non posse videret, quam bellicis tractatibus, inferendi belli Borusso tempus adesse svadere cepit et de alleatis cogitandum, praecipue quia Gallia jam in aperto cum Anglia discrimine foret et bello, pro occupato a Gallis Dunkerken loco ibidemque exstructo praesidio. Ex his ergo cogitationibus et observationibus necessariam esse Augustorum domi et Viennae moram. In effectu toto hoc 1755. anno Viennae de his cogitabatur, et foedus illud celebre intra Galliam et Austriam sequenti sive 1756. subscriptum promulgatumque anno cudebatur, ob quas res augustissimos Viennae remanere oportuit Descripti supra tumultus anno hoc 1755. in Croatia enati ad vota, uti svadent circumstantiae omnes, Viennensis ministerii. Equidem consideratione non caret neglectus ille praesidiorum et poenae reis debitae ob trucidatos officiales totiusque criminis dissimulatio, atque hinc plurium tumultuum, qui subsecuti sunt, occasio, a mense Januario ad finem Aprilis, terminum videlicet reginae adventus. Pluraque alia.

(Serbelloni generalis Carolostadium venit cum aliis.) Quia porro populus ille maritimus ejulare non cessasset, et in effectu dispergeretur, ut plurimi in Hungariam et interiorem Sclavoniam ex locis illis praecipue Licanis cum universa familia et pecoribus per Zagrabiam hinc abirent et concederent, immo plane in Moscoviam, et eo magis, quo jam de reginae eorsum adventu desperarent, Viennense ministerium, metuens de partium illarum tumultu, reginae repraesentare non cessans, in emersuris infallibiliter belli circumstantiis Venetorum amicitiam et adminus neutralitatem necessariam esse, proinde ratione nulla irritandos, commissionem demum ad partes illas maritimas pro sedandis et accomodandis quaerellis populi submittendam esse, quae in effectu etiam mense Junio anni hujus 1755. illac ordinata exstitit. Fuereque praecipui praeses bancalitatis Codeck, generalis Serbelloni, et consiliarius ex cancellaria Hungarica Franciscus Koller, ad vota ministerii et ab eodem instructi. Isti Labacum, Goritiam, Flumen, Buccari, demum Carolostadium pervolarunt potius quam lustrarunt, atque

ad vota ministerii et Venetorum fecerunt omnia. Fluminense illud, adeo depraedicatum commercium, a tempore commissionis hujus ecclipsis suae accepit initia. Rasciani schismatici Tergestum illasque oras introducti statim cum suo schismatico episcopo, tanquam futuri commercii promotores et ob Moscoviae respectum tanquam in imminenti bello Austriae colligatum. Licano illi et Corbaviae populo non solum data emigrandi facultas, sed promissae passuales litterae, prouti in effectu etiam extradabantur postea, plane cum forspontalibus occasionibus Remansuris danda annis singulis gratis a regina 40 milia millii modiorum mensurae Carolostadiensis, danda reginae impensis mondura. Et promissae in militaribus promotiones et stipendia, quod hodie in effectu videmus, dum ad stabalia officia nationales inde assumpti promotique visuntur. Segnienses promotionis capaces dicti et successive promoti. Episcopo Segniensi auctum ex parochorum cassa in florenis mille subsidium. Plurimaque alia.

(Petazzi ministerio adhaeret.) Generalis Carolostadiensis Petazzi cum ministerio atque his semet commissariis conjunxit, neque ex affectu Scherzzerii, antecessoris sui, quia scio inimicos fuisse, sed ex necessitate tum consequendae promotionis, cum etiam accusationum, quas in Kanisiensi commissione coram Neuperg Mikassinovich aliique contra eum deponerent. Quare vota ministerii Viennensis et rem totam (medio secretarii gabinetti Kooh, qui in negotio hoc et tractatu Veneto multum fuit implicitus) intelligens, omnia haec probare et sustinere cepit, nihilque salutarius aulae Viennensi accidere potuisse, quam tractatum illum sustiuuit. Cujus sententia, utpote viri in illis partibus nati, educati, a teneris servientis et sine cujuspiam controversia, singulorum locorum et cujusvis fere familiae notitiam habentis, praeterea in bono doctrinae et probitatis conceptu, regina Koohio favente plurimum, confirmata est. Hinc occusationes illae [pg. 335.] commissionis Kanisiensis contra Petazzium, Kleffeldianae praeterea supra descriptae, non solum nihil obtuère Petazzio, sed is et dignitate crevit, quia generalis feldmarschalleitinant est resolutus, et salario, nam annui salarii octo accepit milia. Triumphavit insuper contra Kleffeld, et existimationem ministerii Viennensis obtinuit. Koller quoque consiliarius magnam ministrorum protectionem, ut audacter et palam semet cancellario Nadasdi opponeret et cum illo certaret. Ipse baro dictus et consiliarius bancalitatis ac commissionis invalidorum.

Exspectabantur Serbelloni, Codeck et Koller Zagrabiam mense Julio, nescirem tamen, qua ex causa non venerunt sed per Labacum et Graecium Viennam reversi sunt. Hactenus de tractatu illo Veneto, hoc anno completo.

(Terrae motus Ulisipponae.) Terrae motus hoc anno apparuere horrendi et terribiles, ut urbs Portugalliae Ulisippona, vulgo Lisbona, die 1. Novembris tota prope corruerit, magno non solum incolarum et regni illius damno, sed caeterarum quoque, praecipue Angliae, quae commercii causa summas ibi maximas habuit investitas.

Decembri mense fuit Varasdini sub praesidio comitis Antonii generalis ab Erdoedy comitatus illius officialium restauratio, ob regia jussa amovendi ab officio vicecomitis domini Raffay. Hinc etiam in ordinarium vicecomitem electus est dominus Nicolaus Bedekovich, in substitutum La-

dislaus Czindery. remanente notario Balthasare Zaverszki. Fiscalatum accepit Petrus Spissich. Alii alia. Relatum etiam supra fol. 283.

Additamenta.

§ 1.

De congregatione 2. Januarii celebrata.

(Impositio.) Necessitas regni 56529 fl. 31 xg. Contributio, uti supra. Auctio tricesimae 9000, Sztenichniak 315 fl., a civitatibus 775.

(Mappa geometrarum reexaminanda.) Mappam per geometras ab aula submissos in Varasdinensi generalatu factam cum generalatus communicasset, eadem reexaminanda cum interventu deputandorum a regno decernitur articulo quarto.

Introitum anni 1752. fecisse 82594 fl. articulo 8. est adinventum.

(Statutum de expensis solvendis.) Deputationibus in privatorum negotiis processuris pars succumbens diurna persolvat. Haec ob comitem ab Auersperg et Szaich, ut sequenti anno.

(Unde viarum inspectores solvendi.) Inspectores viarum vicejudlium, si per viam tellonialem laboraverint, a domino terrestri aut nauli, secus ex cassa publica unius imperialis diurnum habeant.

(Libertinis regni assistat procurator pauperum.) Libertinis regni assistentia procuratoris pauperum ordinatur articulo 25. Libertini regni ii sunt, qui nobiles olim uxores ducentes et nulli dominio obnoxii, in uxorum bonis remanent ac degunt, servitia exigua regno praestantes ob protectionem.

(Privilegium typographi.) Privilegium typographiae Zagrabiae Antonio Reiner concessum, in quo jubetur historiam Zagrabiae[1] imprimere, publicatur.

Protonotarius Adamus Naisich tutelam Petri et Nicolai Skerlecz resignat.

(Congregatio clam dissoluta.) N. B. Haec congregatio, ex ratione superius descripta pg. 239., sic est dissoluta, quod neque ejus acta perlecta sint neque articuli promulgati, hocve ideo, ne replicam conscriptorum inactare debeant, sed repraesentare valeant, conscriptores nil scivisse respondere. Caetera vide et lege supra a pag. 239.

[pg. 336.] §. 2.

De conferentiis.

(Conferentiae.) Tam folio 252., quam et 255. conferentiarum facta est mentio. Ideo de his sequentia.

(Officiales profugi quo?) Prima conferentia Zagrabiae 28. Januarii, praesidente episcopo, per paucos facta est, ex qua tumultus generalatus Varasdinensis bano et Suae Majestati significatur. Dispositiones factae, ut fugitivi ex generalatu officiales Szamoborinum pergerent, ne Zagrabiae nocere possint tumultuantes etc.

[1] Očevidno: historiam ecclesiae Zagrabiensis.

(Banderiorum dispositio.) Secunda conferentia, sub praesidio lo cumtenentis Adami de Batthyan, Zagrabiae celebrata die 14. Februar In qua factae dispositiones de servandis in ordine suo banderiis, pro ca necessitatis contra tumultuantes exmittendis, adeoque ut sint in prompt Scriptaeque per quaevis dominia litterae.

Motus medio tempore etiam in civitate Crisiensi exorti Suae Maj stati significantur.

N. B. Motus hi non fuere intra cives formales tumultus (quamv et isti dissensiones intra se cum Kesser habuissent), sed ibi vigilias agen tium militum, qui nempe deposuissent tesseram, officiales dispulissent, ut colonellus baro Lalersperg profugeret. Hinc neque alia commissio fuit ordinata Crisium.

Tertia conferentia, absente in confiniis locumtenente, sub praesidio episcopi Zagrabiensis Zagrabiae 27. Februarii celebrata.

(Vicebanus exit ad praedas.) Patente jam ex incineratis nobilium curiis supradescripto rusticano tumultu, adversus eos banderia sub ductu vicebani Joannis Rauch ut educantur et prodeant, constituitur. Item nobiles, canonici aeque, ut sui loco mittant, statuitur. Joannes Rauch plene autorizatur. Zagrabiae consilium constans sub episcopi praesidio decernitur, cujus directorium esset Joannes Busan, et quos ipse assumere voluerit. Mirere lector, et episcopum in causa simili praesidium assumpsisse, et spreto locumtenente, neque vocato vel consulto, talia ordinata fuisse.

(Conferentiae quotidianae celatae.) Quotidianae fuere Zagrabiae expost conferentiae, vicebanus ad has relationes faciebat, suarumque cunctarum actionum encomia. Ordines item homicidiorum, praedarum universorumque actuum, supra descriptorum. Verum occasione commissionis Althamianae regiae dum de his fuisset inquisitum, suppressa sunt omnia harum conferentiarum acta. Convictus vicebanus Joannes Rauch, miramurque causam, quod scriptas ad se litteras ex hoc consilio conferentiali non exhibuerit commissioni. Fors ob episcopum ejusque preces, qui, immemor lenitatis, medio Busanii vicebano scribi fecit: ure, seca, macta, rape, occide, sed et nostri memor.

Quarta conferentia Zagrabiae sub praesidio locumtenentis die 23. Martii celebrata.

(Praedae dividuntur et laus datur vicebano.) Post reditum a praedocinio vicebani fuit celebrata haec congregatio. Vicebanus fecit relationem suorum actorum: plus quam divina existimata, laudata, depraedicata. Factaque divisio praedarum, apud fabrum Forecz detentarum, locumtenenti et Busanio. Quin vicebani expeditionis relatio ad Suam Majestatem missa cum ejus commendatione et laudibus. Viennae haec omnia secus sunt accepta, uti supra descriptum.

(Revocantur dispositiones locumtenentis.) Statutum etiam, ut militia illa confiniorum banalium sub ductu capitanei Gerleczi per locumtenentem causa securitatis et observationis ad tumultuantium pagos, et cumprimis ad Raven, missa, quia praeter scitum regni per locumtenentem educta, quantocius reducatur. | [pg. 337.] Causa cujus statuti bona Raffaji in Raven fuere unica, ne videlicet atterantur illa, cum sui subditi per vicebanum suae depraedationi dati cessive fuissent.

Quinta conferentia uti, prior, Zagrabiae eodem praeside die 29. Martii habita.

(Jesuitae lamentantur.) Jesuitae quaerulantur, prioris expeditionis occasione suos subditos in Tkalecz, bona item sua et alodia, esse per vicebanum et Spoliarich ac Raffay spoliata, de quibus supra a fol. 257. usque 261.

Patentales rusticis tumultuantibus publicatae.

Sexta conferentia Zagrabiae, uti prior, 6. Aprilis celebrata.

(Vicebanus autorizatur, ut satisfiat damnificatis. Episcopi factum.) Ad inveniendum aliquem modum satisfactionis damnificatis dominiis, vicebanus autorizatur. Post Jesuitarum enim instantiam plures sese insinuarunt, uti superius. Mirere lector, autorizari illum ad inveniendum satisfactionis modum, qui causa maxima fuit damnorum omnium. Et status omnes fuisse incapaces inveniendi modi. Modus hic ipse ideo inventus, ut sic nemo contentaretur. Certe Viennae postea hoc iqsum fuit argumento, ut damnificati nobiles nil obtinuerint, quod modum sibi a vicebano inveniendum consenserint. Episcopus suos exspoliavit ob damna in Gradecz, plusque decuplo obtinuit quam damni passus fuerit. Huic attamen commissio nil fecit.

Septima conferentia, uti prior, 8. Aprilis Zagrabiae habita.

(Juristitium decretum.) Juristitium causarum omnium durare decernitur.

Octava conferentia, uti prior, Zagrabiae die 12. Julii, tempore commissionis regiae, habita.

(Juristitium ab aula cassatum.) Ad mandatum regium cursus juris quoad omnes et quaslibet alias causas praecipitur et ordinatur, demptis solis causis postremi tumultus, et ex eo vel per eum tumultum accessoriis, quae commissioni regiae, eatenus ordinatae, et foro extraordinario subjiciuntur. Hinc mense Augusto tabula regni judiciaria post octavas sancti Stephani regis decurrit.

Praemissas omnes conferentias dominus Nicolaus Skerlecz, tabulae judiciariae notarius, subscripsit.

§ 3.

De regni congregatione habita Zagrabiae die 17. Novembris sub praesidio locumtenentis.

Nicolaus Skerlecz supplet protonotarirum infirmum in hac congregatione, et ipse compilat acta et subscripsit. Qui idem in secretarium conferentiarum fuit electus, ut articulo 6to.

[pg. 338.] *Beck generalis Varasdinensis.)* Suprema generalatus Varasdinensis praefectura quod domino generali Beck sit collata, publicatum.

Rusticis deponendorum contra dominos suos coram ordinata intuitu postremi rusticani tumultus commissione regia libertas admittitur. De qua deputatione vide infra pag. 354. et 355. etc.

In negotio urbariali consessura sub praesidio locumtenentis post congregationem deputatio reflexiones faciet. Vide infra pag. 356. Necessitates regni et impositio, ut supra.

(Suae Majestati quidam commendantur, quidam non.) Damnificati post ultimam depraedationem rustici Translonienses contentari jubentur. Interim Suae Majestati nomine publico supplicatur intuitu vicebani, Raffaji et Georgii Jellachich, quos commissio regia intuitu eorundem dam-

norum veluti capita et autores convicerat, pro relaxandis convictionalibus summis. Sed haec ipsa commendatio fuit praepotentiae attributa, dum aeque convictorum Georgii Petkovich et Nicolai Matlekovich non meminit. ideo autem non meminerat. quod prior judicia illa homicidiorum per Rauch subscripta commissioni exhibuisset, posterior confrontari in commissione voluerit cum Rauch et Raffay de demandata per eos depraedatione, quam ipsi negabant. Matlekovich autem eorum scripturis et acceptis ordinibus, demum confrontatione sustinuit. Interim hoc ipsum Viennae observatum his duobus postremis profuit suntque a sua convictione absoluti, prioribus nocuit. eandemque persolvere debuerunt et persolverunt. ut fol. 355.

Nobilibus unius sessionis sub Kalnik, quod occasione tumultus rusticani Kellekianam turmam dissipaverint, fl. 100 dandi ordinantur.

Armales Felicis Josephi Loöb publicantur articulo 4. Familiae Moletich et Kubachevich nobilitas recognoscitur.

(Novus tavernicus.) Mortuo domino comite Francisco Eszterhazy tavernico, ejus loco tavernicus resolutus fuit dominus comes Josephus Illieshazy ex dapiferorum regalium magistro etc., ac ut talis in congregatione sequentis anni publicatus articulo 1.

Knj. XVI. Spomenici hrvatske krajine. Vol. II. 1885. Ciena 6 K.
Knj. XVIII. Acta Bulgariae ecclesiastica. 1887. Ciena 6 K.
Knj. XIX. Acta coniurationem Petri a Zrinio et Francisci de Frankopan, nec non Francisci Nadasdy illustrantia. Ciena 5 K. 60 fil.
Knj. XX. Spomenici hrvatske krajine. Vol. III. 1889. Ciena 8 K.
Knj. XXIII. Acta Bosnae potissimum ecclesiastica. 1892. Ciena 10 K.
Knj. XXIV. Index rerum, personarum et locorum in voluminibus I—V. monumentorum spectantium historiam Slavorum meridionalium. 1893. Ciena 6 K.
Knj. XXV. Scriptores. Vol. II. Chronica ragusina J. Restii et J. Gundulae. 1893. Ciena 7 K.
Knj. XXVI. Scriptores. Vol. III. Thomas archidiaconus: Historia salonitana. 1894. Ciena 4 K.
Knj. XXVII. Monumenta Ragusina. T. III. 1895. Ciena 5 K.
Knj. XXVIII. Monumenta Ragusina. T. IV. 1896. Ciena 5 K.
Knj. XXIX. Monumenta Ragusina. T. V. 1897. Ciena 7 K.
Knj. XXX/1. Scriptores. Vol. IV. Kercselich Annuae 1901. Ciena 5 K.

5. **Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium.** (Knj. 1—8.)
Knj. I. Statuta et leges civitatis Curzulae. 1877. Ciena 6 K.
Knj. II. Statuta et leges civitatis Spalati. 1878. Ciena 6 K.
Knj. III. Statuta et leges civitatis Buduae, civitatis Scardonae et civitatis et insulae Lesinae 1882—3. Ciena 9 K.
Knj. IV. Statuta lingua croatica conscripta. Hrvatski pisani zakoni: vinodolski, poljički, vrbanski i donekle svega krčkoga otoka, kastavski, veprinački i trsatski. 1890. Ciena 6 K.
Knj. V. Urbaria lingua croatica conscripta. Hrvatski urbari. Svezak I. 1894. Ciena 8 K.
Knj. VI. Acta croatica. Tom. I. (Ab anno 1100—1499). 1898. Ciena 7 K.
Knj. VII. Statuta confraternitatum et corporationum Ragusinarum. Bratovštine i obrtne korporacije u republici dubrovačkoj od XIII. do konca XVIII. vijeka. Svezka 1. 1899. Svezka 2. 1900. Ciena svesci 8 K.
Knj. VIII. Libro delli ordinamenti e delle usançe della uniuersitade et dello commun della Isola de Lagusta. Knjiga o uredbama i običajima skupštine i občine otoka Lastova. 1901. Ciena 3 K.

6. **Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena:**
knj. I. 1896 i knj. II. 1897. po 5 K.; knj. III/1 i knj. III/2 1898. po 2 K. 50 fil.; knj. IV/1 i knj. IV/2 1899. po 2 K. 50 fil.; knj. V/1 i knj. V/2 1900. po 2 K. 50 fil.; knj. VI/1 i knj. VI/2 1901. po 2 K. 50 fil.

7. **Gradja za povjest književnosti hrvatske:**
Vol. 1—2. 1897—1899. Ciena knj. po 3 K. 60 fil., knj. 3. 1901. Cijena 4 K.

8. **Ljetopis** jugoslav. akademije znanosti i umjetnosti. Sv. 1—14. Ciena svez. 1, 2 i 8 po 1 K. 20 fil., svez. 3—7, 9, 10 i 11 po 2 K., 12 svez. 3 K., 13 svez. 1 K. 60 fil., 14 i 15 svez. po 2 K.

9. **Znanstvena djela za opću naobrazbu.** Knjiga I. **Rimski svijet na domaku propasti i Varvari.** Napisao Natko Nodilo. 1897. Stoji 4 K. Knjiga II. **Bizantija i germanski zapad do smrti cara Justinijana I.** (476—565.) Napisao Natko Nodilo. 1900. Stoji 6 K.

II. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.

Na svijet izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Dio I. Obradio Đ. Daničić. Sv. 1—4. 1880. do 1882. Dio II. Obradili Đ. Daničić, M. Valjavac, P. Budmani. Sv. 5—8. 1884—1886. Dio III. Obradio P. Budmani. Sv. 9—12. 1887—1891. Dio IV. Obradio P. Budmani. Sv. 13—14. 1892—1894. Cijena svezku 6 K. Svezak 15—17. 1895—1897. Dio V. Obraduje P. Budmani. Svezak 18. 1898. Cijena svezku 4 K. Svezak 19. 1899. Cijena svezku 3 K. 20 fil. Svezak 20. 1900. Cijena svezku 4 K. Svezak 21. 1901. Cijena svezku 3 K. 20 fil.

III. Posebna djela, koja je izdala akademija.

Razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga.

1. **Dvie službe rimskoga obreda za svetkovinu sv. Ćirila i Metuda.** Izdao Ivan Brčić. 1870. Ciena 2 K.
2. **Historija dubrovačke drame.** Napisao prof. A. Pavić. 1871. Ciena 2 K. 50 fil.
3. **Pisani zakoni na slovenskom jugu.** Bibliografski nacrt dra. V. Bogišića. 1872. Ciena 2 K. 50 fil.
4. **Izprave o urotI bana Petra Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana.** Skupio dr. Fr. Rački. U Zagrebu 1873. Ciena 6 K.

6. Vetera monumenta Slavorum meridionalium historiam illustrantia. Edidit A. Theiner; tomus I. Romae 1863., tomus II. Zagrabiae 1875. Cijena 20 K.
7. **Korijeni s riječima od njih postalijem u hrvatskom ili srpskom jeziku.** Napisao dr. Gj. Daničić. 1877. Cijena 8 K.
8. **Figure u našem narodnom pjesničtvu s njihovom teorijom.** Napisao L. Zima 1880. Cijena 5 K.
9. **U proslavu petdesetgodišnjice preporoda hrvatske knjige g. 1885.** Cijena 4 K.
10. **Euchologium, glagolski spomenik manastira Sinai brda.** Izdao dr. Lavoslav Geitler. 1882. Cijena 4 K.
11. **Psalterium, glagolski spomenik manastira Sinai brda.** Izdao dr. L. Geitler, 1883. Cijena 7 K.
12. **Lekcionarij Bernardina Spljećanina.** Po prvom izdanju od god. 1495. 1885. Cijena 3 K.
13. **Nekoje važnije sintaktične razlike između čakavštine, kajkavštine i štokavštine.** Napisao Luka Zima. 1887. Cijena 5 K.
14. **Hrvatski spomenici u kninskoj okolici uz ostale suvremene dalmatinske iz dobe narodne hrvatske dinastije.** Napisao Frane Bulić. 1888. Cijena 6 K. 20 fil.
15. **Istorija hrvatskoga pravopisa latinskijem slovima.** Napisao dr. T. Maretić, 1889. Cijena 7 K.
16. **Dvjestogodišnjica oslobodjenja Slavonije.** I. dio: Slavonija i druge hrvatske zemlje pod Turskom i rat oslobodjenja. Napisao T. Smičiklas. 1891. Cijena 3 K. — II. dio: Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640—1702). Skupio T. Smičiklas. 1891. Cijena 6 K.
17. **Kolunićev zbornik.** Hrvatski glagolski rukopis od godine 1486. Izdao M. Valjavac. 1892. Cijena 5 K.
18. **Zadarski i Ranjinin lekcionar.** Za štampu priredio Milan Rešetar. 1894. Cijena 6 K.
19. **Zbornik jugoslavenskih umjetnih spomenika.** Prvi svezak: Zavjetna spomen-slika slavenskih apostola i srodni joj spomenici. Razpravio Prof. Dr. Luka Jelić. 1895. Cijena 4 K.
20. **Život i djela dra. Franje Račkoga.** Napisao T. Smičiklas. 1895. Cijena 2 K.
21. **Akcenat u glagola.** Napisao Gjuro Daničić. 1896. Cijena 1 K. 40 fil.

Razreda matematičko-prirodoslovnoga:

1. **Flora croatica.** Auctoribus Dr. Jos. Schlosser et Lud. Farkaš-Vukotinović. 1869. Cijena 12 K.
2. **Fauna kornjaša trojedne kraljevine.** Od dra. J. K. Schlossera Klekovskoga. 1877—1879. Knj. I., II., III. Cijena svakoj knjizi 6 K.
3. **Izvješće o zagrebačkom potresu 9. studenoga 1880.** Sastavio J. Torbar. 1882. Cijena 4 K.
4. **Flora fossilis susedana (Susedska fosilna flora. — Flore fossile de Sused.)** Auctore Georgio dr. Pilar. 1883. Cijena 16 K.
5. **Geografijske koordinate ili položaji glavnijih tačaka Dalmacije, Hrvatske,** Slavonije i djelomice susjednih zemalja, imenito Bosne i Hercegovine, Istre, Kranjske itd. Sastavio dr. Gj. Pilar. 1890. Cijena 8 K.
6. **De piscibus fossilibus.** — Fosilne ribe Komena, Mrzleka, Hvara i M. Libanona. Napisao dr. Drag. Gorjanović-Kramberger. 1895. Cijena 7 K.
7. **Gragja za neogensku malakološku faunu** Dalmacije, Hrvatske i Slavonije uz neke vrste iz Bosne, Hercegovine i Srbije. — **Matériaux pour la faune malacologique néogène** de la Dalmatie, de la Croatie et de la Slavonie avec des espèces de la Bosnie, de l'Herzégovine et de la Serbie. Skupio Spiridion Brusina. Sa 21 tablicom. 1897. Cijena 12 K.

IV. Knjige, koje su prešle u svojinu akademije ili su izašle njezinim troškom:

1. **Jugoslavenski imenik bilja.** Sastavio dr. B. Šulek. 1879. Cijena 4 K.
2. **Povjestni spomenici južnih Slavenah.** Izdao I. Kukuljević. Knj. I. (Acta croatica.) 1863. Cijena 6 K.
3. **Rječnik iz književnih starina srpskih.** Napisao Gj. Daničić. Knj. II. Cijena 6 K.
4. **Život sv. Save i Simeuna** od Domentijana. Na svijet izdao Gj. Daničić. Cijena 2 K. 40 fil.
5. **Životi kraljeva i arhiepiskopa srpskih** od Danila. Na svijet izdao Gj. Daničić. Cijena 2 K. 40 fil.
6. Kurelac: **Stope Hristove.** Cijena 1 K.
7. „ **Jačke.** Cijena 2 K.
8. Rački: **Assemanov evangjelistar.** Cijena 6 K.

MONUMENTA

SPECTANTIA

HISTORIAM SLAVORUM MERIDIONALIUM

VOLUMEN XXX/2.

SCRIPTORES

VOLUMEN IV.

BALTHASARI ADAMI KERCSELICH:

ANNUAE 1748—1767.

ZAGRABIAE 1902.

SUMPTIBUS ACADEMIAE SCIENTIARUM ET ARTIUM.

U knjižari jugoslavenske akademije (knjižari Dioničke tiskare) u Zagrebu

mogu se dobiti knjige, koje su svojina jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, i to:

I. Zbornici, koje izdaje akademija.

1. Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. (Knj. 1—149):
Knjige 1—80 zajedničke su za sva tri razreda; od njih nema više u zalihi knj. 4—10, 12 i 14, ostale pako stoje:
knj. 1—19 po 2 K. 50 fil.
„ 20—79 „ 3 K.
„ 80 4 K.
Počamši od knj. 80:
Posebne knjige razredâ filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga:
svaka knj. po 3 K.,
samo knj. 129 4 K., a 142. knj. 3 K. 50 fil.
Posebne knjige razreda matematično-prirodoslovnoga:
knj. 137, 139, 141 i 149 po 2 K., ostale knj. po 3 K.,
samo knj. 111 i 122 po 5 K.
Boškovićeva stogodišnjica: knj. 87, 88 i 90 stoji 9 K.

2. Stari pisci hrvatski. (Knj. 1—21.)
Knj. I. Pjesme M. Marulića. U Zagrebu 1869. Ciena [illegible] K.
„ II. Pjesme Šiška Menčetića Vlahovića i Gjora Držića 1870. Ciena 4 K.
„ III. i IV. Pjesme Mavra Vetranića Čavčića. 1871. i 1872. Ciena III. knj. 4 K., knj. IV. 5 K.
„ V. Pjesme Nikole Dimitrovića i Nikole Nalješkovića. 1873. Ciena 4 K.
„ VI. Pjesme Petra Hektorovića i Hanibala Lucića. 1874. Ciena 4 K.
„ VII. Djela Marina Držića. 1875. Ciena 6 K.
„ VIII. Pjesme Nik. Nalješkovića, A. Čubranovića, M. Pelegrinovića i S. Mišetića Bobaljevića i Jegjupka neznana pjesnika. 1876. Ciena 3 K. 40 fil.
„ IX. Djela Ivana Fr. Gundulića. 1877. Ciena 10 K.
„ X. Djela Frana Lukarevića Burine. 1878. Ciena 5 K.
„ XI. Pjesme Miha Bunića Babulinova, Maroja i Oracija Mažibradića i Marina Burešića. 1880. Ciena 3 K. 60 fil.
„ XII., XIII. i XIV. Djela Gjona Gjora Palmotića. 1882., 1883. i 1884. Ciena knj. XII. 6 K., XIII. 7 K., XIV. 4 K.
„ XV. Djela Antuna Gleđevića. 1886. Ciena 4 K.
„ XVI. Djela Petra Zoranića, Antuna Sasina i Savka Gučetića Bendeviševića. 1888. Ciena 5 K.
„ XVII. Djela Jurja Barakovića. 1889. Ciena 6 K.
„ XVIII. Pjesni razlike Dinka Ranine. 1891. Ciena 5 K.
„ XIX. Djela Gjona Gjora Palmotića. 1892. Ciena 1 K.
„ XX. Crkvena prikazańa starohrvatska XVI. i XVII. vijeka. 1893. Ciena 5 K.
„ XXI. Djela Dominka Zlatarića. 1899. Ciena 5 K.

3. Starine. Knj. I—XXIX. 1869—1898. Ciena I. knjizi 2 K. 50 fil., Knj. VII., X., XXI., XXII., XXIII., XXIV., XXV., XXVI. i XXIX. po 4 K., ostalim po 3 K.

4. Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium. (Knj. 1—30):
Knj. I—V., IX., XII., XVII., XXI., XXII. 1868. 1870. 1872. 1874. 1875. 1878. 1882. 1886. 1890. 1891. Listine o odnošajih izmedju Južnoga Slavenstva i mletačke republike. Ciena I., II., III. i IX. po 6 K., IV., XXI. i XXII. po 8 K., V. i XII. po 5 K., XVII. knj. 4 K.
Knj. VI., VIII., XI., 1876. 1877. 1880. Commissiones et relationes venetae. Tom. I. II. III. Ciena VI. i XI. knj. 4 K., VIII. knj. 5 K.
Knj. VII. 1877. Documenta historiae chroaticae periodum antiquam illustrantia. Ciena 12 K.
Knj. X., XIII. Monumenta ragusina. T. I. 1879 et II. 1882. Ciena X. knj. 5 K. Knj. XIII. 6 K. Knj. XIV. Scriptores. Vol. I. Annales ragusini Anonymi, item Nicolai de Ragnina. 1883. Ciena 6 K.
Knj. XV. Spomenici hrvatske krajine. Vol. I. 1884. Ciena 6 K.
Knj. XVI. Spomenici hrvatske krajine. Vol. II. 1885. Ciena 6 K.
Knj. XVIII. Acta Bulgariae ecclesiastica. 1887. Ciena 6 K.

[pg. 340.]

Annus domini 1756.

Memorabilia in Sclavonia accidêre sequentia.

More consveto Zagrabiae banalis hoc anno, quae superiori neglecta fuit, decurrit judiciorum tabula, atque ultra ea, quae in eadem tractabantur, juridice et legalium causarum discussionem.

In partibus tempore et sub illius decursu praeparabantur a terrestribus dominis, juxta superius insinuatam Busanianam ideam, exhibendae conscriptiones et examina. Quae rursus ex fatali illo Monte Claudio fatalia plane et celeberrima evaserunt.

(Domini Raffay operationes in Monte Claudio.) Siquidem dominus Raffay in persona cum officialium societate et judlium comitatus Crisiensis domino Kesser in Montem Claudium descendendo, juxta Busanianas illas ideas sub praetextu quidem conscriptionis, suo revindicando honori et recuperandae gratiae regiae laboris plurimum immo totum studium posuit. Descenderat ille quidem ad pagum Popovacha, ibidemque terrenum subditi cujusdam dimensurare voluit. Ne autem rem confunderet, cum quantitatem ignoraret, quod unius, quod alterius subditi terrenum est, colonum, ad demonstrandum, vocari fecit. Quo negligente, cum vocasset ipse et colonus surdasceret, tandem ad domum ejus petiit, exeuntemque propriis manibus contra mandata regia, verberationes prohibentia, verberavit. Quo facto confusis omnibus, ad arcem Montis Claudii repetiit, rusticos ad conscriptionem evocavit, adhibita ex Savanis partibus vigilia, quam dominus Raffay pro sui securitate, homines autem Montis Claudii pro sui incaptivatione adhibitam fuisse, interpretabantur, hinc vocati nec comparuerunt, nisi ad sacellum sancti Georgii dictum, a quo medio judlium Kesser, ad eos accedentis, vocati erant. Sed illi regulationem ipsis Vienna missam nomine privilegiorum rogabant. Ad quae judex incaute dixit: venisse ipsis omnino privilegia, at quae vix placebunt. Hoc ipsi magis praetendere coeperunt, neque ad arcem voluerunt petere. Hoc viso dominus Raffay ex Monte Claudio, rusticos loci tumultuasse, ex loco denunciavit, et quod agerent conventicula, cum testimonio domini Kesser.

(Agit contra Lukauszkium.) Praeterea inquisitionem collegit, qua volebat, duorum tantum silvanorum testimonio, quod dominus Lukauszki, anno superiore ad Montem Claudium exmissus et in pago Viderniak inquirens, populum concitasset, puncta quaedam contra officiales suppeditasset, taliterque domini Lukauszki facto omnes subsequae accusationes et querellae populi evenissent. Volebat autem, ut et dominus Thomas Schytaroczi, qua haeredum comitis olim Ludovici Erdoedy bonorum praefectus, in haec cum Raffajo conjungeretur, quo recusante, eundem judicialiter admoneri fecit, sed hoc protestante. Dominus quoque Samuel Orlyk, bonorum comitis Georgii Erdoedy praefectus, ob dolorem dentium sese a tota hac machinatione abstraxit, et cum dominus Raffay ad Popovacha abivisset, ille domum rediit.

(Deputatio urbarialis.) Locumtenens comes Adamus Batthyan, qui ultra tabulae banalis praesidium deputationis quoque, sic dictae urbarialis, (anno superiore regio jussu constitutae ad elaborandum urbarium), quae constabat assessorio domini Joannis Busan, canonici Georgii Malenich,

vicecomitis Georgii Petkovich, qui et praeses, descriptam sibi hominum Montis Claudii contumaciam et tumultum tam bano Viennam, quam et vicino generalatui Varasdinensi extemplo significavit, ut pro tumultuantibus palam dicerentur acciperenturque.

(Raffay accusat Lukauszkium locumtenenti.) Dominus vero Raffay Zagrabiam appellens, sub decursu banalis tabulae, tam propria eloquentia, quam et sibi affectorum banalis tabulae assessorum, hanc illorum hominum contumaciam extollere apud locumtenentem non cessavit, sed et sive in dominum Ladislaum Lukauszki praeconcepto ex odio, sive evitanda comitum ab Erdoedy indignatione ob Montis Claudii homines, sive interessentia propria, recipiendae videlicet gratiae regiae, contumaces illos excusabat, culpam attribuens domino Lukauszki, per commissionem caesareo regiam posito gravaminum conscriptori, quod occasione adhuc illa is populum illum subinflammasset et concitasset, plurimaque accusationis puncta, quia olim fiscalis, suggessisset. Hinc postquam, semet satis rem hanc persvasisse locumtenenti, credidisset, spe protectionis quoque in avunculo suo domino Busan, protonotario Naisich, aliisque tabulae assessoribus, instantiam ad dominum comitem locumtenentem | [pg. 341.] (quam ego legissem et habuissem) exhibet. Qua 1mo conqueritur, se malevolorum opera in indignationem caesareo regiam incidisse, et commemoratis suis servitiis omnino immerite; 2do, se in commissione caesareo regia Althamiana nec auditum esse; 3tio, sed neque per eandem commissionem eo deventum fuisset, si inimicis manibus conscriptio gravaminum credita non fuisset, et nominetenus domino Ladislao Lukauszki, qui ex appraehensione depositionis a fiscalatu plura suggessisset, sufflammasset, et Mont s Claudii populum concitasset, in vim argumenti adjungendo inquisitionem, per dominum judlium Kesser collectam.

(Communicatur Raffajana instantia Lukauszkio. Scribit Lukauszki Althamio.) Raffajanam instantiam cum accessoriis omnibus comes locumtenens incusato domino Ladislao Lukauszki communicavit. Qui, ut est collericus, in furias primo actus, nescirem, an cum mortalium alio, quam cum domino Jursich haec communicat. Tum intercidente abeuntis tabellarii die, secum communicata per scribas copiari facit, arreptove in furia calamo, domino comiti ab Altham, qua regiae anno superiori commissionis Zagrabiensis praesidi, scribit: se ideo, quod gravaminum conscriptor fuerit, persecutionem pati; in eversionem actorum commissionis intendi; dominum Raffay plenipotentiarium Erdoedianum esse; mandata regia ob verberatos propria manu et enormiter in Monte Claudio homines non curare, et sub confidentia sui avunculi, domini Busan, aliorumque in regno praepotentium et per hos regentium, nec mandata regia curantium, sed prout volunt agentium, in commissionem regiam, jam principis oraculo approbatam, evertendam agere. Haec erat substantia Lukauszkianae epistolae, adjungendo, quod proximo tabellario Raffajanas repraesentationes sit submissurus, cum eas nunc describere nequivisset, et exorando altissimam regiam protectionem, cum haec persecutio ei veniat ob servitium regium, et in hoc regno servire principi cupientes persequantur, nec futuram quietem, quoadusque praepotentiae non tollantur. Haec inquam erat epistolae substantia, sed vehementissime exaggerativis scripta terminis. Scripsit aliam quoque epistolam ad cancelistam Bisztriczey, qua commissionis actuarium, rogando,

ut apud comitem ab Altham, tanquam suum evictorem, eundem protegeret. Sequenti autem tabellario Raffajana illa submisit, quae locumtenenti is dederat, cum commendatione sui iterata et expositione evictionis, quam speraret et legalis esset (ut Lukanszki dixit) et ex ejus replicis colligebatur.

(Homines Montis Claudii lamentantur contra Raffay et examinantur.) Interea dum praemissa occultim tractarentur, ultra 300 hominum Montis Claudii Zagrabiam comparent, ad praeinsinuatam urbarialem deputationem lamentantur, protestanturque de tumultu, et quod tumultuantes dicti sint. Accusant dominum Raffay de excessibus et verberatione, praeterea privilegia sibi Vienna submissa, uti ex judlium Kesser intellexissent, extradari urgent. Ultra triduum Zagrabiae moratis ordinatum tandem, ut a vicecomite Georgio Petkovich in domo regnicolari examinarentur. Quo idcirco vocati, etiam sunt examinati, quo in examine et eorundem confessionibus gravabatur admodum dominus Raffay. Hinc dum factum peractumve examen in praedicta urbariali deputatione legeretur, dominus Busan, Raffajanus avunculus, sinceritate vicecomitis non contentus edixit: potuisse vicecomitem aliter has illasque res expressisse, neque tam aperte inserere debuisse. At vicecomes, re hac offensus, gravius expostulare incepit effarique, se solitum | [pg. 342.] non esse, ut testimonia coram se deposita scribat aliter, quam ut testes dicerent, esseque hoc contra officii sui juramentum, quin et bonam fidem, quare exacerbatoque utroque, vicecomite videlicet et Busanio, in graviores venerunt verbales rixas. Vicecomes immutare nil voluit, projecitque, immutandum dominus Busan quod vellet. Ac licet ille integritatem suam et officii sui tueretur, pro inimico nihilominus domini Raffay acceptatus habitusque est facto tali.

(Viennam oratores missi Moszloricensium intercepti, Zagrabiae detinentur.) Sed et Viennam oratores suos homines Montis Claudii submiserant. Et quia pro contumacibus et tumultuantibus depraedicati fuissent, Sopronii dominus generalis Radicatti, hos eorundem oratores intercipi, curavit, datoque ad mareschallum et banum nuntio, eosdem postea Zagragiam relegat, durissimis carceribus mancipatos et inclusos. Quo per homines Montis Claudii intellecto, frequentissimo rursus Zagrabiam comparuere numero, hos sibi dari postulantes, et fassiones deponentes, praemissos oratores nequaquam privative, sed totius communitatis nomine et in persona Viennam fuisse ablegatos, sumptibus quoque communibus. Horum precibus quia delatum non fuisset, conventicula fecère saepius ad insinuatam sancti Georgii capellam. Quod pro graviori illis crimine subinferebatur, prouti et quod publicam biennio contributionem neglexissent, haberent vero, quibus ad talia contribuant et succurrant.

(Animi politicorum separati.) Incredibile est, nec ullis potest exprimi verbis, quam erant singulorum animi separati et disjuncti, bellumque revera erat in calamis animisque Croatarum. Vicebanus Joannes Rauch, Joannes Busan et Josephus Raffay, atque ii, qui his afficiebantur, pro sua stabant veteri potentia. Alii contra eos passim, apparebatque horum caput esse Joannes Jursich, tabulae judiciariae assessor, suprafatus Ladislaus Lukanszki, aliique passim. Protonotarius vero Adamus Naisich quo inclinabat, dubium est ob ejus indolem.

(Bano exhibita epistola Lukauszkiana ad Altham scripta.) Interim supra insinuatae litterae Lukauszkianae, ad comitem ab Altham scriptae, ac per eundem Suae Majestati sacratissimae exhibitae, magnum Viennae et in dicasteriis impresserunt de quorundam praepotentia praejudicium, ut regina, mareschallum et banum dominum comitem Carolum Batthyan reprachendisse, perhiberetur, quod ipse homines, suo regio servitio inimicantes, immo zelatorum hujus persecutores protegeret commendaretque. Ad quae cum is obstupuisset, taliaque negaret, exhibita ei fuit praemissa Lukauszkiana epistola cum aliis domini Raffay supra insinuatis documentis.

(Eadem epistola offenditur banus. Protegendus a regno praecipitur Lukauszki.) Banus rem hanc aegerrime tulit, et pro crimine reputari voluit, quod Lukauszki, se praetermisso, tanquam prima instantia, per dominum comitem Altham talia scribere attentasset. At Hungariae cancellarius comes Leopoldus a Nadasd, sive ob fines privatos quospiam, sive quod cum bano non conveniret, sive demum reipsa, crimen tam magnum, uti banus volebat, in Lukauszkio non reperit. Hinc data sunt ad banum mandata, ut Lukauszki contra Raffajum ac alios se persequentes protegatur, et facta denunciatio in litteris suis per status et ordines revideatur in proxime praefigenda regni congregatione. Adjunctum dein per eandem est cancellariam, per comitem banalem locumtenentem regiis mandatis non satisfieri, quin eadem vel seponi vel non curari, adeoque instituendam congregationem tamdiu durare debere, quoadusque omnibus satisfiat mandatis et dispositionibus regiis, nec dissolvi eam posse sine expresso jussu et indultu regio.

(Negligi a bano et locumtenente regia mandata, proditum.) Uti Lukauszkiana epistola, sic et, immo fors et magis, irritatus animo banus est, quod mandata regia a se | [pg. 343.] et fratruele suo, banali locumtenente, negligerentur. Unde cum eatenus quoque expostularent de cancellario, iste quam plurima mandata protulit, de quibus prioribus regni congregationibus nec actum fuisset, uti ex actis congregationum, Viennam submitti solitis, deducebat. Hinc audacter, edici a regina, postulavit, vel banus subditus esset regius vel par principi. Si primum, jussis mandatisque principis obtemperare deberet, consequenter talia seponere non deberet. Si alterum, Sclavonia ergo Croatiaque ab illo ut absoluto regatur principe, et hoc insinuetur regno, ut sic nullus dehinc ad Suam Majestatem recursum habeat. Gravia haec et extrema quod fuerint, acutus perspicaxque lector, inficias, non ibit.

(Bani ad fratruelem locumtenentem ordinationes.) His attamen non obstantibus, banus locumtenentem suum objurgat de communicata Raffajana cum Lukauszkio instantia jubetque, congregationem institui, Lukauszkium reprachendi, serio indagari in illa, quae is scripsisset Althamio, illud nihilominus, quod protegi a regno debeat, non pandi, sed occultari. Itaque pro die sexta Aprilis indicitur regni congregatio, atque ad hanc ut compareant singuli, mandatur. Ad quam enarrandam antequam perveniamus, quae interea acta sunt et acciderunt, commemorabimus.

Itaque 1mo. *(Mors colonelli Lalersperg.)* Colonellus regiminis Crisiensis in generalatu Varasdinensi, baro Ignatius a Lalersperg, die 23. Januarii Crisii obiit. Erat annis multis in praemisso generalatu qua capitaneus, dein apud equites ejusdem generalatus supremus vigiliarum praefectus,

et Petrinensis commendans. Qua occasione uxorem senem Carolostadio duxit, adducentem sibi copiosas pecunias, et anno 1740. Petriniâ Ivanichium, qua vicecolonellus in pedestri regimine, transiit, inde paulo post translatus Crisium. Ad enatum mortuo Carolo VI. bellum profectus est, qua occasione et suas facultates admodum auxit et colonellus creatus est. Finito bello, constanter remansit Crisii. Et cum senex illa uxor 1754. vivere desiisset, occasione tumultus supra descripti fugiens per devia montis Kalnik, in Varasdinensis agri oppido Vinicza uxorem invenit viduam Ladislao-Patachichianam, natam baronessam Catharinam a Senweisz, quam reliquit viduam opulentiorem. Fuit aetatis circa annorum 60. Homo saeculi et in suis varius. Successorem nactus est dominum Mikassinovich, saepius a Romana fide apostatam et schismaticum, qui officium hoc astu suo meruit, occasione superioris anni tumultus.

2do. *(Mors Nicolai Petrichevich.)* Obiit quoque die 8. Martii reverendissimus dominus Nicolaus Petrichevich, praepositus Chasmensis, abbas infulatus sancti Nicolai de Gacska et canonicus Zagrabiensis, vir integer et vitae exemplaris, singulari erga beatam virginem Mariam devotione. Cui in praepositura successit Joannes Paxi, canonicus a latere episcopi, in canonicatu Mathias Petrovich, parochus in Gradecz.

[pg. 344.] 3tio. ***Festa bacchanalia. Kulmerii casus.)*** Feriae bacchanalisticae cum tabula banali sunt incoatae et satis licentiose actae. Sub his in tricas quoque ventum est. Comitissa locumtenentis uxor, domina Theresia nata Illyeshazy, familiarius habuit coluitque baronem Kulmer, capitaneum Petrinensis compagniae, et quia voluisset, ut adesset etiam, nescio cur, a marito seu comite locumtenente negata ei, sese Zagrabiam sistendi, facultas. Iste ergo baro medio laitinantii sui Buvenhuber quandam ad comitissam scribit epistolam, quam optasset secreto admanuari. At laitinantius, sive sponte sua, sive sic ferente necessitate, creditam epistolam capitaneo Bana tradit, rogatque admanuandam comitissae. Capitaneus Bana, vocatus ad generalem et locumtenentem, cum commissionem quandam ab eodem accepisset, occasione ea comitissae litteras tradidit. Haec Kulmerio rescribit monetque, ut cautior fieret de credendis epistolis, sibi displicere, quod per capitaneum Bana et praesente marito suo reddita fuisset epistola. Kulmer credens, epistolam a Bana fuisse surreptam, scribit ad eundem lamentatorie et cum vetitis terminis, immo ad duellum eundem provocando. Capitaneus has a Kulmer acceptas generali suo et locumtenenti tradit, rogans, cum duella forent vetita, consilium remediumque. At locumtenens, postquam bano rem significasset, jubetur, Kulmerium ad vincula et carceres ponere. Quod etiam factum est summo comitissae dolore, quae omnium admiratione saepius Petriniae Kulmerium invisit et clam, quasi per fenestram, ibidem ad eundem intrabat, non sine cordatorum admiratione, vulgi vero scandalo, ac proinde variis, nec honestati parcentibus, sermonibus. Kulmer longiores subiit carceres, post semialterum primo mensem a vinculis absolutus. Et postquam satis de eo liberando cogitatum fuisset, in comitissae locumtenentis gratiam senex vidua baronessa Sermage, nata baronessa Juliana Moscon, mulier apprime astuta et sagax, se culpae totius ream facit. Scribit namque bano, quod ipsa ex sangvinis nexu, quo cum Kulmer jungeretur, bonaque erga sibi junctum sangvine intentione, aliunde senior, eidem scripsisset, quod inaudiat, plus fidibus

eum esse deditum, quam vigiliis etc., proinde, quod eundem consangvineali facultate repraehenderit. Ille autem putans, talia sibi a domino capitaneo Bana suggesta fuisse, licentiosius eidem scripserit et temerarius. Sed capitaneum Bana nihil sibi unquam eatenus locutum fuisse, jurato dicebat fatebaturque, ideo, cum illa Kulmeriana praecipitantia occasionem praebuerit, causa rei esset. Rogaret proinde suam excellentiam banalem pro danda sibi indulgentia et gratia, tanquam causae tragediae hujus et miseriarum domini Kulmer. Epistolam illam Kulmerianam ad Bana scriptam conditionatam censeri, si nempe Bana reus est, qui quia non esset, cessare omnia. Kulmerium autem tot mensium carcere et sex hebdomadarum vinculis suam illam in scribendo praecipitantiam satis luisse, et suae banalis excellentiae prudentia et gratia poena hac cautum esse redditum, quod credatur imposterum nunquam ita semet praecipitaturus. Ad hanc baronessae a | [pg. 345.] Sermage epistolam in auditoriali judicio baro quoque Kulmer fassus est, se conditionate intelligere et habere epistolam illam ad Bana scriptam, si videlicet is reus foret. Ac tandem est a vinculis etiam absolutus, [in majoribus comitissae postea gratiis et familiaritatibus.... Praecipue, quia locumtenentis adjutantius Dragoni et Kulmerio infensus fuisset et comitissae....][1] Dragoni autem utrique infensus erat ideo, quod anno superiori 1755. occasione tumultus, cum Graecium Stiriae comitissa abivisset, ingentis valoris annulum amisisset. Hunc a Dragonii uxore sibi sublatum, comitissa suspicabatur, Dragoni e contra, ab ipsa comitissa baroni Kulmer donatum. Et quia neuter suas suspiciones probare valuisset, persequenti unus alterum vivebant animo.

4to. *(Terraemotus varii in locis diversis.)* Sub decursu banalis tabulae et sub Februarii mensis medium ob ingentes terraemotus, qui non tantum Ulisipponam in Portugallia destruxissent, sed ubique auditi fuere per Italiam, Germaniam, Galliam, Austriam, in Croatia quoque nostra frequentius, jussu aulae publicae eatenus preces sic institutae sunt, ut primo in cathedrali, tum apud Franciscanos, dein sanctum Marcum postea patres Capucinos, demum apud patres Jesuitas 40 horarum preces essent. In cathedrali ob conciones, quas ego triduo habui, et quidem primo die de gravitate terraemotus, 2. de ejus causis, 3. de remediis, et quae per me primo sunt institutae occasione talis devotionis, ingens fuit populi concursus. Servabantur et in subsequis ecclesiis conciones, sed ob debilitatem concionatorum populo minus arridentes, omnesque unice contra ferias Bacchi et licentias introductas fulminatoriae et quorundam in veritate indiscretae et temerariae, ut prohiberetur a vicario generali, contra tales invehi. Unde dum ad sanctum Marcum ultima fuisset concio, ego a nobilibus matronis pro eadem invitatus eram, quam et dixi, tali populi totius concursu, ut praeter amplissimum templum forum etiam adjacens populo plenum foret. Dixi autem concionem de mundi vanitate, et res hujus saeculi non esse nisi deceptiones, atque hoc ex illo psalmo: Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. Defectus omnes supra plurimorum captum exposui, applausu eo, ut concionem hanc typis edendam petierint, civitas per suos exmissos mihi gratias egerit, magnates quoque, uti comes Orsich et Sermage, fructu quoque tali, ut domum regnicolarem,

[1] 6 redaka prekriženo, i samo se ovo dalo nagadjati.

quae in templum libertatis conversa erat, ejus antea amici protectoresque deseruerint, neque ad baal, sive saltum, aut mascheras eo amplius profecti sint, nihilque inconveniens sit auditum, immo | [pg. 346.] defensores libertatum antea in osores effecti sunt earundem, impleveruntque confessionalia, immo sub ipsa concione lacrymis templum. Neque vel postea ac subsequis annis Zagrabiae visa sunt et audita priora. Benedictus sit Deus, qui haec operatus est in auditorum meorum cordibus. Erat autem petita integra concio a naturalibus rationibus, deducti bene mores singulorum, solutae objectiones, quae in favorem dici possunt, res firmata scripturae exemplis. Ac in fine, cum ex more ad Te Deum laudamus devenissem, inspirante et movente Deo, haec exposui: an vere sequentem versum „Te dominum confitemur" dicere audeam? Subticui. Tum hoc pertinere ad singulum dixi, exposuique, aliud esse laudare Deum, et aliud Deum pro suo domino confiteri. Quare dicere nos omnes posse „Te Deum laudamus", sed an omnes, nescirem, „Te dominum confitemur". Quibus sequi Deum placet, dicant omnino, quibus autem mundum et mundana, ne mendaces rei coram Deo et tot mille hominibus sint, dicerent potius: Te Deum laudamus, mundum autem dominum nostrum confitemur. Me hortari nullum, ut hoc vel illud profiteatur, sed unum hoc ne mendax sit, proinde in libertate omnes relinquere, quod quis vellet, profiteretur. Atque nec dicto: Amen, discessi. Fateor, incredibilis factus ad haec fuit fletus, plurimique tam mihi quam confessariis fassi sunt, se ad contritionem motos fuisse, nam praesente Deo et coram Venerabili puduit, mendaces apparere et mundum pro domino agnoscere suo, et quod antea agnovissent, poenituisse. Notare haec volui, nam fors prodesse poterunt alicui lectori vel concionatori. — Sub iisdem porro his devotionibus, die videlicet 17. Februarii, item 18., grandior terrae concussio et terraemotus Zagrabiae etiam auditus est, immo ter nocte 18. praecedente. Subsequis quoque diebus, quamvis non ita vehemens. Lues quoque continuabat animalium, praecipue ad Szamobor et loca vicina, atque in diversis regni partibus.

5to. *(Hudoden bona Vidovcensia occupat.)* Dominus Hudoden prope Vidovecz ad Varasdinum bona a quodam Ballog possessa, alias ad eundem Hudoden pertinentia, occupat et possessorium eorundem capit. Instat ad locumtenentem Ballog ordinaturque judlium, qui eundem restituat etiam cum brachio. Iste cum ad uxorem Hudodenianam ad praefata bona venisset, neque illa bonis cedere vellet, praedictam dominam intercipit et Zagrabiam curru, ut quampiam malefactricem publicam ducit, atque ad regnicolarem domum includit. Lamentabantur passim omnes: laesa nempe esse in eadem domina privilegia juraque nobilitatis, cum ipsa et uxor viri foret nobilis et nobili orta progenie, videlicet filia Georgii olim Czindery. Et esto post aliquot carcerum dies dimissa fuerit, lamentandi attamen occasio cessavit, marito praecipue suo, qui factum hoc Viennam plane repraesentavit, quin et ipse lamentatum ivit.

[pg. 347.] 6to. *(Parochus Cadak uxorem ducit.)* Defuncti olim fiscalis Lendvay filia notitias familiariores cum quodam parocho dioecesis Jaurinensis, cognomine Cadak, eousque contraxerat, ut se ei futuram uxorem promitteret, si dispensationem eatenus obtineret. Nescio, cujus medio egit pro eadem, et subreptitiam obtinuit, in qua hoc tantum exprimebatur, quod ex certis rationibus, pontifici cognitis, cum eodem ad ducendam

uxorem unam, prouti etiam cum oratione breviarii, dispensetur. Hoc illo ficto brevi ad consistorium suum Sabariense venit, istud rem approbat, et vigore praetensi apostolici brevis ducendam admittit uxorem. His habitis, deposita clerica, Varasdinum ad sponsam appellit, in saeculari habitu choreas adit, et palam Varasdini versatur. Accedens parochum Varasdinensem Antonium Szmukavich vigore brevis, per consistorium Sabariense approbati, copulari petit, parocho nullam difficultatem movente, dummodo sibi debitum sive stolla exsolvatur. Quo facto, eosdem conjungit. Re delata Zagrabiam et parochi Varasdinensis testimonio firmata, citatur ordinatus maritus Zagrabiam. Quo cum proficisceretur, in Selina ad sanctum Joannem aliorsum abit, per comitem procuratorem Salich uxori nuncians, ut se sequeretur. Quod et factum est. Ab anno 1752. sic sunt commorati et convixerunt duarum prolium partu. Anno autem hoc, nescio quomodo, notarius comitatus dominus Jablonczai uxorem novit et vicecomitem suum Lucam Novoszel admonuit. Iste intercepit utrumque, illam ad locumtenentem cum duabus prolibus submittendo, maritum autem ad episcopum Zagrabiensem. Illa in regnicolari domo longius arestum subiit, eleemosynis fidelium vivens, et demum simpliciter dimissa est. Ille autem in turri episcopii tempore aliquo detinebatur. Tandem, quia e dioecesi Jaurinensi fuisset, eo judicandus exmittitur, comitantibus eum episcopi praedialibus. Cumque Chaktornyam pervenissent, sive vigilum negligentia, sive avaritia, sive quod credibilius, quod instructi sic fuissent (quia ideo neque citati, minus castigati unquam fuerunt), liber evasit, et quo sese receperit, ignotum est. Sermones varios casus iste causavit, qui ut notentur, nil servit.

7mo. *(Plovanich Viennam missus. Locumtenens instruitur.)* Secretarius locumtenentis dominus Mathias Plovanich ad finem Februarii Viennam a domino suo missus est, fine informandorum palatini ac bani, prouti etiam reponendorum in gratiam regiam domini vicebani ac Raffaji. Hic cum Viennam appulisset, (uti ipse mihi retulit), eo confusiora apud praemissos dominos reperit omnia, quod Lukauszki in iis litteris, ad comitem Altham scriptis, sese ad eundem secretarium Plovanich provocasset, quod et illa, quae ipse perscripsisset et plura illis ex eodem Plovanich, brevi ascensuro, sua excellentia, dominus nempe comes ab Altham, intelliget. Quam ob rem bano et palatino | [pg. 348.] non solum suspectus erat, sed ut complex considerabatur. Cum nihilominus negasset, constitisse sibi quidpiam de Lukauszkiana epistola, a bano adhibitus ad labores est, et ad aulae cancellarium missus pro rerum quarumpiam informatione. Reperit autem cancellarium magis jam affectum dominis Rauch et Raffay, quam ipsummet palatinum. Quod cum palatino dixisset, neglectum promulgationis quorumdam mandatorum iis attribuens, a quorum consiliis locumtenentem stare oportuit, palatinus haec ipsa cancellario dixit, vocans in testem secretarium. Taliterque crevit intra praefatos dominos exacerbatio, atque in dominum Rauch culpa etiam locumtenentis coram ipso principe derivata. Et locumtenenti perscriptum, ut dehinc protonotarii Adami Naisich staret consiliis et dominum Rauch ad resignationem disponeret, secus procul dubio deponendum. Martio ferme integro Viennae mansit secretarius in mandatis a bano habens, ne comitem ab Altham quacumque ratione inviseret, aut cum eodem constitueretur. Movit nihilominus vel adminus confirmavit banum in opinione illa, quod necessarium sit, ut Rauch a vicebanatu amo-

veretur, quia, ut dicebat, jam audivit, qui erant pro protonotarii officio candidandi. Monuitque banum, ex veteri more notarium comitatuum Zagrabensis et Crisiensis candidari debere, quod et secutum est, uti infra dicetur. Copiosis ergo instructionibus et mandatis oneratus tandem rediit.

(Congregatio Zagrabiae longa.) Itaque die sexta Aprilis longa illa et in Sclavonia nunquam visa, audita aut lecta, initium accepit regni congregatio sub praesidio domini comitis locumtenentis, in qua plurima occurrerunt promulgataque sunt mandata regia. Praecipua fuere:

1mo. Congregationem terminari non posse, quoadusque omnium singulorumque mandatorum regiorum non fiat implementum et effectus, ac praecipue actorum commissionis regiae anno superioris absolutae, quem in finem acta quoque illius commissionis transmissa fuissent, adeoque finem congregatio habitura non esset sine expresso indultu regio.

2do. *(Instantiae, ad Majestatem per privatos missae, remissae.)* Remissae cum mandatis multorum contra plurimos commissionis praesidi instantiae. Praecipuae fuere baronessae viduae Sermage in causis violentialibus contra vicebanum Joannem Rauch, item subditorum comitis Draskovich ex Sztenichniak contra eundem, necnon subditorum marchionis Perlasz dominii Ozaly contra dominium.

3tio. *(Epistola quoque Lukauszkiana.)* Ladislai Lukauszki ad comitem ab Altham supra commemorata epistola ad publicum est exmissa et lecta, suppresso protectionali mandato. Ad hanc praecipue, quorum intererat, exhorruerunt, et crimen, quod bano neglecto scripta sit ad alterum, habitum. Quo in negotio adeo celebri et memorando notandum

(Protectionale mandatum suppressum. Data Lukauszkio consilia.) Lukauszkium sive a secretario Plovanich, sive a vicecomite Georgio Petkovich, sive demum aliunde bene informatum exstitisse de omnibus, quae Viennae acta cum sua sunt epistola, de mandato quoque protectionali, cujus etiam copiam habuisset, non minus et suae epistolae ad regnum remissione. Quibus rebus adeo confusus evasit, ut nec sciret, quid | [pg. 349.] ageret et prae apprachensione infirmaretur. Recurrit ad dominum Jursich pro consilio, qui submissam legisset approbassetque epistolam, sed et iste, quid svadeat, non reperit. Ergo uterque noctu ad me veniunt, per superos, quid agendum, rogant. Lukauszki patrui condam sui Joannis lectoris ecclesiae Zagrabiensis beneficia mihi oggerit, rogatque, ut in perplexo hoc casu, quid agendum puto, aperiam. Relectis omnibus, cum, quae facta fuerant, fieri infecta nequivissent, consulo: 1mo. Quidquid scripsit, manutenendum esse, causa praecipue comitis Altham, qui, nisi scribens manuteneat scripta, offendetur et satisfactionem deposcet, si autem manutenuerit, proteget. 2do. Explicandum, se denunciatorem exstitisse et quidem provocante sua instantia domino Raffay, neutiquam vero accusatorem. Denunciatoris autem munus non esse, ut denunciata probet, sed is, ad quem facta est denunciatio, indagandum habet. Proinde status et ordines, cum ad eos res missa esset, inquirendum haberent, medio in fine, quod is eisdem suppeditaturus sit. 3tio. Ut pacatum semet exhibeat, et pacatissimum, cum sua legentur, tum, ne peccet motu quopiam, tum ad demonstrandum, se nil timere. 4to. Videndum, quem submittat Viennam et qui replicaturus est. Intuitu autem neglecti bani, (quod is metuebat maxime), eum ex Raffaji instantia eo direxi, quod quia is se per commissionem gravatum

gratiaque principis privatum exposuisset, et ex inquisitionibus coram locumtenente productis novum petere videretur judicium et reipsa res ad novi viam pertineret, in hac autem coram eodem judice, qui et prius fuit, procedendum esset. Cum dominus Lukauszki a tot annis publicum advocatum ageret et judicem novi judicii apprime sciret, eo, quo debuit, scripsit, sine banalis excellentiae offensa. Quae si offensa non est, quod commissio regia primum egit judicem, nec offendi potest, dum in via novi ad eundem provocatur. Unde quia comes locumtenens primae instantiae judex non fuisset, neque in via novi respondendum eidem erat, sed legali ordine ad primaevi judicii judicem res erat dirigenda. Quare dominus Raffay, tanquam in judicio publico constitutus, suam vel in quosdam illico testatus est confidentiam, vel demonstravit praepotentiam et commissionis caesareo-regiae contemptum, dum novizare cupiens ad illegalem recurrit judicem, neglectis legum dispositionibus.

(Oneratur actoris officio Lukauszki. Cancellarius factum regni reprobat.) His auditis ad se Lukauszkiest reversus est et, dum legeretur in publico epistola, pacatus, fortis perstitit omnium admiratione, universaque semet sustinere asseruit et ad litteram probatura affirmavit. Mota tunc quaestio, quis actor esse debeat. Pars Raffajum esse oportere sustinuit, sed vicerunt illi, qui Lukauszkium esse debere dixerunt. Ergo actoratus imponitur Lukauszkio, designatur comes Petrus | [pg. 350.] Sermage pro judicii hujus praeside, adjunctis eidem domino Joanne Jursich, Nicolao Bedekovich etc. Sane factum hoc regni etiam coram me vituperavit cancellarius, quod videlicet ad processum rem hanc regnum inviaverit, cum studiose per se factum esse dixisset, ut mandato protectionali gaudeat Lukauszkius, per quod intelligere poterant, hominem non ultro exacerbandum dandamque illi majorem rerum scribendarum occasionem, ut fieri solet in processu. Ad regnum autem inviatam fuisse investigationem, ut salvaret utramque. Et potuisse regnum rescribere tantum principi, quod utrumque audivisset compertumque sit, in substantia utrumque errasse, ex re tamen jure utrumque commotum fuisse, Raffajum quidem, dum indignationem se principis incurrisse metuebat et hanc, qua fidelis subditus, enodari studebat; Lukauszkium autem, dum concitationis crimen attribui sibi credidit. Consequenter prodivisse, turbato utrumque scripsisse animo. In regno praepotentias alias non esse, quam quae majorum sunt erga minores. Et si quae forent tales, latere Suam Majestatem non possent. De servitii autem promovendi regii zelo quod haberet regnum Suae Majestatis benignissima rescripta, quibus commotorum animorum scripta refellere possit. Proinde cum nec dominus Lukauszki eum praepotentiae sensum se intellexisse in publico fassus sit, quem vox praepotentia denotaret, supplicant status et ordines, ut similiter recurrentium instantiae non solum seponerentur, sed in futurum prohiberentur. Hoc debuisse regni fuisse in negotio hoc factum, mihi dixit cancellarius. Quo habito res tota sopita fuisset. Et quod tale quidpiam dominus Naisich et Jursich urgere debuissent, quibus tanquam commissionis membris omnia fuere nota, quae contra Raffajum erant. Proinde novis Lukauszkii probis principis erga Raffajum indignatio excitanda non erat et praecipue ab amicis Raffaji.

(Lukauszki contra Raffajum factus actor pro probis solicitus.) Oneratus actoratu publico judicio Lukauszkius curam posuit, ut illico Viennam

significaret omnia, in Bisztriczey se traderet asylum. Tum per instantiam ad locumtenentem et ipsum regnum adiit, petiitque universa (sciebat enim de mandato illo) secum communicari et legi in publico, ut scire valeat, jussa principis, iisque pro vasalistica devotione obedire. Locumtenens pro sinceritate sua eidem aperuit, habere se quidem aliqua, sed jussu bani se extradare non posse. Status autem regni nil eidem reposuerunt, sed temeritatis arguebat protonotarius instantiam. Haec ille rursus perscripsit Viennam ursitque, obsecundante eum hoc in passu cancellaria Hungarica, comite item Altham, quod banus dispositiones regias immutare non posset. Resque haec banum inter et cancellarium altius erupit. Re hac detinebat omnes Lukauszkius, de probis solicitus easque congerens. Mirum, quam proruptos omnes habuit. Favit episcopus ut fiscali suo, communicans, ipsam nobilitatem Raffaji in dubium vocari posse. Favit omnium vel maxime Thomas Schytaroczi, qui epistolas, subscriptiones aliaque quamplurima Lukauszkio communicavit, aut edixit probarum modos, inquisitiones quoque colligendas | [pg. 351.] adjuvit. Homines et officiales Erdoedianos ipsos ad eum duxit et Lukauszkium ac Jursichium obligavit. Jursich ex actis commissionis ad rem Lukauszkii deservientia communicavit, baronessa item Sermage, aliique certatim, ut brevi omnino abundaverit et necessum seligere fuerit, quae ad rem illius deserviant. Benedictus Krajachich, affinis primo gradu Lukauszkii, rerum harum collector exstitit, ad me quoque cum mandato recognitionali venit, ut ea, quae occasione conscriptionis anni 1754. in Raszinja mecum acta fuere et cum conscriptoribus omnibus in Monte Claudio, perhiberem. Reposui scriptoque dedi, quoad Montem Claudium praesentem me non fuisse, quoad Raszinjam autem privata, quorum oblitus essem, me inter ac dominum Raffay fuisse, hinc neque cum mea prodiit recognitione, bene vero cum domini comitis Patachich et domini vicecomitis Georgii Petkovich.

(Benedictus Krajachich a Lukauszkio Viennam mittitur.) Collecto justo volumine rerum, Benedictum Krajachich cum 500 fl. Viennam misit, qui Viennae etiam diuturnius remansit, rerum quasi omnium Croaticarum effectus director. Attraxit in partes Lukauszkii comitem Altham, consiliarium Szvetich, dominum Ladislaum Bisztriczey pluresque alios. Ibidem Viennae ex submissis a Lukauszkio formata est prima Lukauszkii repraesentatio, Viennae exhibita, in latino quidem cancellariae, in germanico autem reginae. Et postquam ibidem jam visa fuisset, Lukauszkio pro descriptione submittebatur, qui dein hic descriptam judicio delegato dabat. Sic actum fuit cum prima Lukauszkii repraesentatione, sic et cum replica ad Raffajanam responsionem exhibita. Krajachich porro Viennae commorans medio Bisztriczeji et comitis Altham reginae quam plurima suggerebat et vel minimos defectus notos fecit, ut gravis ipsi regiae cancellariae, gravior comiti bano effectus fuerit, eundemque Vienna amotum, quin banus plane inarestatum voluerit, at protegebatur a regia Majestate per comitem Altham.

(Montis Claudii homines Viennam iterum suos mittunt oratores.) Tempore ejusdem Viennae morae Montis Claudii homines oratores suos iterum Viennam submiserant. Comes banus, sive sinistra informatione, sive suspicatu, Benedictum Krajachich causam horum adventus Viennam esse, instantiam iisdem compilasse, Majestati detulit. Ergo jubente regina com-

praehenduntur oratores, examinantur. Quia vero ex ipsorum fassionibus prodivisset, quod Benedictum Krajachich, dum in via obvium habuissent et eidem semet pro instantia commendassent, is eosdem repulerit, objurgaverit inobedientiae, et quod ammanuensis domini causarum Viennae promotoris Fabsich instantiam iisdem compilasset, ideo comes ab Altham haec iterum Majestati aperuit et contra banum Majestatis objurgationem procuravit. Crevit Krajachichius fide apud principem et remuneratus 200 fl. est medio Althamii. Quae omnia bilim movebant bano. Quidquid autem sive cancellaria Hungarica sive banus in rebus Croaticis repraesentabant, per Majestatem mittebatur Althamio, ab hoc Krajachichio, qui deinde ad talia germanico respondebat idiomate, opiniones dabat, quas dein comes Altham tanquam suas exhibebat Majestati. Ut omnino Krajachich sit, qui istis eam bano causavit confusionem, ut demum is de resignatione cogitaverit, et in effectu resignaverit, uti infra dicturi sumus.

[pg. 352.] *(Krajachich Viennae acceptus.)* Non solum autem apud Altham Krajachich valuit, sed tam per eum quam et uxorem suam, quandam Luxemburgensem, quae antea apud filiam domini comitis a Neuperg, consilii bellici vicepraesidis, nuptam principis ab Auersperg filio, atque augustissimi imperatoris clientulam servivit, sese insinuavit, uti etiam domino Codeck bancalitatis praesidi, nec non comiti ab Habgwicz directorii praesidi, hinc primariis aulae ministris, apud quos protectionem nactus est, omnesque ejus rebus propensi apparebant. Quod iterum magis confundebat banum, ut cui ferme in Croatia credendum habeat, dubitaret, taliterque ne gratia cadat principis, in conceptu resignationis firmaretur. Profecto in Krajachichii profectis et calamo totum stare videbatur regnum Sclavoniae. Quidquid autem Zagrabiae in deputationibus (de quibus infra) agebatur, quidquid dixisset quispiam, ad eum perscribebatur, et is crisi facta per Althamium reginae porrigebat, bano magis magisque semet confundente.

(Lukauszkiana puncta contra Raffajum.) Caeterum ut ad res Lukauszkianas redeamus. Quamvis ad 15 puncta epistola sua Viennae reducta sit per amicos suos, quae is ubertim probavit, principaliora fuere: Raffajum plenipotentiarium simul et vicecomitem contra leges municipales, mandata regia, fuisse. Immo regnum totum testatum fuisse principi, quod plenipotentiam resignasset, cum tamen sciverit esse plenipotentiarium. Raffay negabat, se fuisse plenipotentiarium, at tantum dominalem judicem. Sed Lukauszki tam suis expeditionibus quam comitis Georgii ab Erdoedy epistola, ad Matlekovich scripta, probavit, in veritate fuisse plenipotentiarium, addendo, quod qua talis et procuratores in judiciis fassus sit. 2do. Quod plura incompatibilia officia contra leges gesserit. 3tio. Servitiis regiis obsistatur; probabat hoc tam conscriptionis impugnatione et modis, quibus contra mandata regia res acta est, quam et regiorum mandatorum neglectu, quae nescio unde per elenchum obtenta numero 16 et suppressa Viennae exhibuit, semet ad cancellariam, quae expedivit, provocando et ad acta regni, quae finitis congregationibus expediri Viennam solent, an vel promulgata sint. Credo ego, Krajachichium medio Bisztriczeji haec Viennae ex ipsa cancellaria obtinuisse. Atque hinc deducebat praepotentiam, addendo etiam ad hanc demonstrandam lamenta illa domini Raffay in regni congregatione publica, quod per commissionem regiam nec citatus nec auditus, convictus tamen sit; ex quo ipso 4to. acta com-

missionis caesareo-regiae everti procurari subinferebat, addendo puncta illa per dominum Busan concepta et regnotenus distributa, in quibus continebatur: an lamentatum euntes ad commissionem rustici scitu totius communitatis profecti sint, et an ea, quae in actis commissionis continerentur, suo motu detexerint, vel fors aliorum subinstructione, ex quibus, prouti etiam neglectu effectus actorum commissionis, inferebat Lukauszkius, haec ad eandem regiam commissionem evertendam tendere, felicitate ea, qua et conscriptio regni eversa est et commercii promotio plurimaque alia.

(Busan pro se ipso solicitus. Causa, cur Lukauszki Busanio faverit.) Quia porro in eadem ab Altham scripta epistola et domini Busan facta fuisset mentio, tanquam domini Raffay avunculi, ideo Busan per vias omnes quaesivit, praecipue autem medio consortis Jursichianae, placatum respectu sui reddere Lukauszkium. Cum enim Lukauszki apud Busanium scribam condam egisset et res illius universas sciret, rogandus erat mitigandusque, ut illius parcius nihilque ultra necessitatem recordaretur. Busanius vehementer pro se ipso erat solicitus et clancularie ac per ipsum episcopum rogabat Lukauszkium, ne in res | [pg. 353.] suas excurreret. Observare etiam in Lukauszkio fuit, motus illos erga Busanium primos eundem deposuisse, sive dein ob complicitatem, uti dicebatur, in armalium aliarumque litterarum expeditionibus, sive, quod Busanius ipse, uti fidedigne audivi, Lukauszkium in expensis adjuverit et vexam illius aere redemit. Hoc certe verum est, Lukauszkium ea, quae de Busan scripsit, antea cum eodem communicasse, quam exhibuisset. Neque contra eum exposuit quidquam gravius, quam illam erga Petkovich vicecomitem expostulationem, quod res illa sive populi Montis Claudii contra Raffay lamenta aliter scribi potuissent. Ad quae Busan subtilitate sua et erga Lukauszki pleno cum respectu reposuit, ut in replica sua postea vix aliquot verbis Busanii fecerit Lukauszkius mentionem.

(Orlykiana replica.) Dominus quoque Orlyk, cujus etiam, tanquam bonorum comitis Georgii ab Erdoedy praefecti, repraesentatio Lukauszkiana mentionem habuit, clam Lukauszkium coluit, atque medio fratris mei Ignatii, parochi Kravarszkensis, expetiit, ut ego ad objecta sibi a Lukauszkio responderem, quod eidem et praestiti, omni erga Lukauszkium et quemvis alium respectu et sine omni domini Raffay praejudicio et gravamine. Voluitque, ut haec Orlykiana responsio prius Viennae pateret quam in regno, methodo nempe Lukauszkiana. Igitur postquam eam descripsisset Orlyk, eam consiliario Szvetich et aulae cancellario submisit et habito responso, quod sibi objecta bene et prudenter diluerit, eam tum et regni statibus exhibuit, a quibus etiam approbationem accepit. Orlykianum hoc responsum res Krajachichii et conceptum de eodem Viennae multum turbavit, nam et Szvetich sensus alios coepit aquirere et cancellarius aulae praecipue, neque Lukauszki in postrema sua replica contra Orlyk jam exponebat aliquid. Hinc cancellarius favere eidem coepit ab hoc tempore et praemii loco anno sequente armales litteras, quas ab anno 1749. orabat, Orlyk insperate obtinuit.

(Raffay quid respondere potuisset.) Puto ego, et dominum Raffay respondere potuisse, neque opus fuisse contra comitis Georgii epistolam, contra subscriptiones et facta propria absolute manutenere, se plenipotentiarium non fuisse. Respondere fors poterat: sicuti familia Erdoediana in

usu esset distincto creandorum per se officialium comitatus, sic et dum comes Georgius se plenipotentiarii nomine expressisset, suum non erat inquirere, an hoc fieri possit, vel ne. Verum uti etiam tali nomine potuisse, quoadusque privilegia comitum, lege sic admittente, discussa fuerint. Intuitu autem praepotentiarum respondissem: hae vel fuere respectu privatorum vel status publici. Si privatorum, illi lamentari debent; si status publici, is respondeat, qui eas, si advertit, non correxit. Exspoliationem occasione tumultus negare non debuisset, at dixissem ego: teste commissione regia | [pg. 354.], communi reus sum delicto, et in hoc clementi Majestatis Suae decisioni me subjicio. Scripto equidem negabat Raffay, se accepisse quidpiam, et in effectu coram deputatione Draskovichiana restituebat accepta. Ea quoque, quae per commissionem regiam jam erant eidem attributa, uti cujusdam alodiatricis detentio, malefactoris alicujus pro venatore suo applicatio, ut falsa sustinere non debebat, quia hoc ipsum pro evertenda commissione regia subsumebatur, at dicere potuisset, se decisioni jam commissionis parere. Minus autem sustinendum fuisse censeo, quod Lukauszki plebem Montis Claudii concitasset, verum opinione mea dicere suffecisset: vigore testium in inquisitione collectorum ego scribere potui et terminis illorum uti, atque domino comiti locumtenenti, ut publici status capiti, praesentare, ut is videat et, quae judicaverit, agat. Meum autem nec concitationis crimen domino Lukauszki probare est, immo contrarius non sum, si depositionem testium illorum aliis enervat mediis seseque immunem reddit. Quos ego ipse in casu simili puniendos rogarem. Simili iterum responso res tota evanuisset, neque eo unquam jurgia et animorum dissensiones volassent, quae replicis illis incredibile quantum creverunt non solum in Croatia sed Viennae. Nam prouti quisque affectus parti alicui fuit, sic contrariae partis actis, scriptis, offendebatur, et ut hostem consideravit illum, qui alterutri partium adhaerere videbatur aut testari pro quacunque aliquid. Ut omnino ex fatali hoc casu maximam animorum offensionem enatam fuisse, circumstantiae omnes evincant. Quam secuta est totius status publici reformatio, uti infra intueberis, lector, prouti etiam negotii hujus progressum et secutas circumstantias. Quare ad congregationis decursum revertamur.

Quoad effectum actorum commissionis regiae aliorumque mandatorum regiorum tres institutae sunt deputationes.

(Deputatio 1ma ad effectum commissionis Althamianae.) Prima sub Naisich ac Jursich jussu plane regio tanquam commissionis regiae commembris, penes quos acta fuere totius commissionis, et examinare, videre debebant, num singulis et quoad singulos satisfactum sit, quae commissio ordinavit, factaene restitutiones, exsolutiones, sublatane praegravia; atque ista in effectum hos deducere oportuit. Quare singulorum iterum vocati sunt Zagrabiam subditi, et cum suis dominis terrestribus confrontati Immo in quantum commissio non decidisset, mansit penes hos autoritas, dominos terrestres ad bonificandorum bonificationem subditis convincendi. Dura erat harum rerum executio et a domino Naisich venerationem illam, quam antea habuit, abstulit et affectu nobilitatis ac magnatum eundem privavit. Equidem sive reipsa sive aucupandorum aulae his in circumstantiis favorum his in rebus exactus apparuit. Severior saepe, immo praecipue a prandiis, et postquam bibisset, tam erga magnates quam et nobiles bruscus apparuit, saepius eos inhumanius et despotice tractando. Quod cum animadvertisset Jursich

et coram se plurimi lamentarentur collegamque accusarent, ut sese hac a re expediat et affectum magnatum conservet nobiliumque habeat, infirmitatis praetextu ab odiosa hac commissione sese exemptum procurabat et in effectu non solum erga propriam eatenus instantiam sed et status publici repraesentationem eliberatus est, substituto per declarationem | [pg. 355.] regiam domino Antonio Bedekovich, tabulae judiciariae assessore. In deputatione hac mensurae dominales juris montani examinatae, visae reformataeque. Rusticis satisfactum et deputatis numeranda erat convictio, quam illi dein dabant rusticis. Si quae fuisset quaestio intra dominos terrestres et rusticos, ab his deputatis decidebatur, et semper ferme in favorem rusticorum. Taliterque finis rei taediosae tandem impositus est, magna Naisichii apud aulam commendatione et merito. Dicebant in hac deputatione etiam rusticis, quid quoad eos decisum sit, quod jubente et volente aula successive et post finem laboris, atque jam sub novo protonotario, singulis communitatibus singulorumque dominorum colonis, prouti et singulis terrestribus, facta impressione sub regni sigillo et subscriptione protonotarii, extradatum gratis est. Et cum haec effectus deputationis hujus sint, ea quae distributa sunt, visum est hic adnectere sub AA.[1] Hominibus autem Montis Claudii eorum oblata erat uti distincti laboris et expeditionis regulatio, sed hanc illi sunt deprecati, quod regio sigillo obsignata non foret, neque eam accipere voluerunt. Per quod eorum contumacia confirmata exstitit.

(2da deputatio ad satisfaciendum depraedatis rusticis. Raffay denuo accusatur.) Altera deputatio sub praesidio domini comitis generalis Josephi Draskovich fuit ob factas praedas in superioris anni tumultu. Hinc deputatio praedalis dicta est et vocata. Hujus fuit: damna per rusticos indictata et saepius antea conscripta iterum revidere et reexaminare, tum et omnes, qui in expeditione illa vicebani fuere, vocare, examinare, cum damnificatis, ubi et si necessum fuisset, confrontare. Ac demum, quae res ablatae in natura exstabant, recipere et damnificato restituere aut ad valorem reducere, ut ab accipiente solvatur. Hac eadem occasione in commissione regia convicti, vicebanus Rauch, assessor tabulae judiciariae Georgius Jellachich et dominus Raffay, convictiones suas ad manus domini Jursich deponere debuerunt. Sic nihilominus, ut animalia aut res in natura per eosdem restituenda in subtractionem convictionalis summae veniant. Ex quo iterum novorum lamentorum et repraesentationum enata fuit occasio. Domino equidem Michaele Blasekovich deputationis hujus predalis actuario insussurante arguebatur miser Raffay, quod: 1mo. Quantumvis negasset per omnia, nullas a se praedas factas patratasque fuisse, nunc occasione deputationis tanta revelet animalia, quae convictionalem summam ad 700 usque fl. Rh. exhauriant, ita ut non plus quam praedictos 700 exsolvendos haberet, 2do. Hoc iterum animo ludificandorum regiorum mandatorum evenisse, quia officiales Erdoediani omnes praedas suas atque ab illis restituendas eidem supponere debebant, ut minorem summam exsolvat ipse et misera damnificetur plebs, rex denique decipiatur. Ursit rem hanc ac suae quoque inseruit replicae Lukauszkius, a Schytaroczio divisionem animalium manu Raffajana conscriptam habens et ad acta praedalis hujus deputationis sese

[1] Ne nalazi se sada.

provocans, quod ab officialibus restitutum nil fuisset, quin totus numerus in Raffaji depraedationem venisset. Hac tamen super re sicuti et caeteris nil fuit ordinatum vel decisum. Comes tamen generalis Draskovich mihi dixit, interrogatum se super | [pg. 356.] hac difficultate Viennae fuisse sibique exstitisse objectum, eccur hoc vel non animadvertit vel dissimulavit, ac respondisse, quod coram deputatione sua nemo eatenus vel dubium fecerit, quid autem privative aut alibi quis exponat vel lamentetur, ad se eominus pertinuisse, quod pro investigando neque illi exmiserint, coram quibus facta fuisset quaerimonia et accusatio. Pecunia illa convictionalis potissimum subditis in Rakovecz domini comitis Patachich, Jesuitarum item in Tkalecz, cessit.

(Deputatio 3tia pro elaborando urbario stabili.) Tertia deputatio fuit sub praesidio ipsius domini comitis locumtenentis, atque haec intuitu mandati et idearum quoad elaborandum stabile per totum regnum urbarium. Ad hanc electi fuere comes generalis Draskovich, comes colonellus ab Orsich, baro Stephanus Patachich, canonicus Georgius Malenich et consiliarii Jursich ac Busan, prior judiciariae, posterior banalis tabulae assessores, lege ea, ut singillatim quivis suam super eo scripto det opinionem, et quid principi, quid patriae expedire arbitraretur. Generalis comes Draskovich, homo militaris, ex parte sui opus elaborandum mihi credidit, quod etiam perfeci diffusius. Ejus erat substantia, votis his regiis nihil esse salutarius, ab exemplo etiam aliarum provinciarum, quae ad conservandos subditos accurata dominiorum bonorumque singulorum ac omnium haberent protocolla, ut nulli abusui locus esse possit. Hic tamen rem hanc dificilem reddi: 1mo. Defectu legum, quae quidem docent, quid ad valorem fassionis, donationis, contractus etc. requiratur, nunquam autem, quid ad urbarium, hinc tametsi disponatur, invigilare debere comitatus, ne urbaria legitima excedant domini, quod nihilominus et quale legitimum urbarium habendum sit, nullibi vel insinuant; immo novellares leges ad contractum omnia et usum referre videntur. 2do. Defectu unius jurisdictionis. Cum enim in regno Sclavoniae diversae haberentur jurisdictiones, videlicet militaris, politica, bancalitatis et commissionis invalidorum, vel pro omnibus generale formandum est urbarium et sic cum scitu et accessu etiam aliarum jurisdictionum, vel duntaxat pro statu regni politico. Si pro his tantum, cum non solum vicini sunt, sed plane commixti cum hominibus alienae jurisdictionis, in populo, suis antiquis consvetudinibus, usibus, scriptis caece inhaerente, innovari sine periculo cujuspiam motus nil poterit, adeoque sumptus inanes evadent, labores et fatigia. Immo vel accrescent subditis onera vel diminuentur. Si diminuta fuerint, aes, quod domini terrestres pro bonis et horum obventionibus numerarunt, quis eisdem bonificabit? quis summalistas tutos reddet, quod diminutio proventuum pro deterioratione ipsis non computabitur? Si vero aucta fuerint subditis onera, quis lamentis ipsorum finem ponet, uti exemplo sunt Montis Claudii subditi? 3tio. Esse in regno ipso, ob circumstantias vicinitatis cum Turca, diversae sortis et conditionis subditos, quorum conditio ipsis plane regiis diplomatibus, decisionibus, quin regni plane articulis et confirmata et usu immemmorabili constabilita. Horum res sic simpliciter aut seponere aut eas violare nec tutum est nec legale, quia antea in foro suo octavali de iis agendum foret. Proinde ex praemissis motivis universale urbarium nec patriae nec principi expediens esse censeri.

(Observationes circa puncta idealia.) Quantum porro ad puncta illa idealia, pag. 323. descripta, sequentes occurrere considerationes. Circa 1mum. Rem simpliciter a diaeta praestolari, et quidem eo magis etiam in Sclavonia, quod banus in usu donationum non esset, verum palatinus uti in Hungaria sic et in Sclavonia.

[pg. 357.] Circa 2dum. Et eandem subesse, quae antea, considerationem, et quod beneficia, quae colonus a domino terrestri habet, pro diversitate et circumstantia coloni, domini terrestris, anni, temporis, adeoque ex his constitutivum metiri sessionis ac stabile videretur impossibile.

3tium. Per annuam praestationem an intelligantur hebdomadariae robotae excludi, interpretandum censeretur. Quoad datias quoque, quid earum veniat nomine, an nona et decima juxta legem, an pecunia tantum.

5tum. In defectu dispositionis legum quid legale urbarium constituat, aut Majestas Sua sacratissima pro regia sua autoritate praescribere dignetur regulas, secundum quas producenda urbaria examinari oportebit, aut diaetalis eatenus exspectanda opinio, cum in bona etiam Sclavonica fiscus regius et camera Posoniensis succederent. Privatus enim usu firmata urbaria qua ratione illegalia censebit.

Circa 6tum. et 7mum. Tam inquillini quam et exstirpantes pro exstirpaturis cum dominis terrestribus convenire solent, qua ratione ultra contractum intra partes initum procedi posset, nisi praevie omnes tales contractus cassentur et inhibeantur, cum nihilominus lex conventiones cum subditis admitteret.

Circa 13tium. Sunt et ecclesiarum praediales et quidem etiam ignobiles, unde utrum et his imponendae obligationes?

Addebat in fine, censeri necessariam esse ad Suam Majestatem ablegationem, judicarique, mitti posse ex nobilitate aut dominum Franciscum Kussevich aut vero dominum Jursich.

Haec erat in substantia tametsi diffusius deducta domini comitis Draskovich opinio, quae in deputatione per extensum primo loco lecta est, tum domini Busan, qui exordium aliquod habuit, in quo regiam extollebat clementiam, remque totam in usu firmabat, nec ab hoc recedendum insinuabat. Quare per deputationem conclusum, ut dominus Busan exordium suum apponeret, medium Draskovichii foret, et ex his duabus repraesentationem ad Suam Majestatem elucubraret, quod et fecit. Ablegationis autem necessitatem non esse videbatur, modo adminus, prouti et accidit.

(Joannis Rauch resignatio.) Vicebanus Joannes Rauch, qui jam ab anno superiori ad abdicandum semet officiis suis disponebatur, nec tamen persvaderi poterat, nescio qua ratione quibusve permotus motivis aut fors depositionis metu, sub initium mensis Maji anni hujus 1756. vicebanatum et supremi comitis comitatuum Zagrabiensis et Crisiensis resignat officium scripto suo, quod a locumtenente per secretarium Plovanich illico Viennam submissum est et magno applausu acceptatum. Et quia occasione diei nativitatis reginae, quae 13. dies Maji est, plurimi Hungarorum Viennam convolassent, offerebatur vicebanatus cum supremi comitis officio | [pg. 358.] domino personalis praesentiae protonotario, qua in regno Croatiae jure uxoreo possessionato, Cristophoro Viczki. Quo tam per se quam et per affinem suum dominum nempe personalem Georgium Fekette deprecante, res eo devenit, ut Adamus Naisich, antea protonotarius, ad vicebani tantum offi-

cium elevaretur, pro protonotario autem candidarentur Joannes Jursich, Antonius Bedekovich, uterqueta bulae judiciariae assessor, Petrus Skerlecz, cancellarii aulae Hungarici secretarius, ac demum Georgius Ligutich, comitatuum notarius.

(Novus vicebanus et protonotarius.) Sub initia igitur mensis Junii advenit Zagrabiam dominus Petrus Skerlecz, litteras tam cancellarii, haeri[1] sui, quam et bani adferens, quibus commendabatur statibus pro officio protonotarii. Locumtenenti autem intimatum fuerat, eam esse Suae Majestatis sacratissimae mentem, ut idem Petrus Skerlecz protonotariatum obtineat. Proinde in sessione regnicolari per bani litteras in vicebanum creatus promulgatur Adamus Naisich, quo locum suum accipiente leguntur commendatitiae Petri Skerlecz, tum candidati a bano superius expositi, statimque conclamatum pro domino Petro Skerlecz est et is regni protonotarius factus sessionem accepit.

(Magnates offensi modo electionis protonotarii.) Magnates, et praecipue Stephanus Patachich et comes Petrus Sermage, electionem protonotarii pro factione dicebant, quod nec auditi sint neque res haec vel examinata, sed post candidatorum relectionem a judlium Dragovanich et amanuensibus domini Naisich regni protonotariatum dictum esse, cum tamen intersit, quis regni sit protonotarius. De domini Skerlecz qualitatibus non dubitari, at carere illum regni notitia, usuum ignotum esse, quae uno usu condiscerentur. Igitur et domino Jursich et regno factam esse injuriam dicebant. Has murmurationes suas dicebant palam comesque Draskovich locumtenenti aperuit. Iste novitates metuens et affectum in dominum Jursich tantorum considerans, non tantum bano, patruo suo, haec detegit, sed ipse Jursichium summa omnium admiratione adit, colit, ne indignetur rogat et eo a consiliis utitur.

(Variae hominum opiniones.) Protonotarius novus post dierum aliquot moram Viennam repetit. Sermocinationes, ut fieri solet, variae pro cujusvis intellectu. Isti guberniale inducendum meditabantur consilium, illi locumtenentiali consilio subdenda dicebant omnia; separandos comitatus; in Daniele Rauch 1714. desiisse potestatem creandorum supremorum a bano comitum, in filio ejus Joanne Rauch perditos esse comitatus; banalem autoritatem sepultam; milleque alia pro genio cujusque.

(Joannes Rauch criminaliter attrahendus praecipitur.) Vix autem loco suo decesserat emeritus vicebanus Joannes Rauch alterque ei suffectus est, cum baronatus loco, quem eidem conferendum rumor ferebat et suspicabantur etiam prudentiores, ecce in talis tantique viri opprobrium in causa et merito subditorum Draskovichianorum Szteniehniakiensium fulminatorium contra illum legitur mandatum, immo defectus illius in officio supremi comitis commissi, uti cujusdam homicidae in servitio suo | [pg. 359.] detentio, foeminarum quarundam Turcis venditio etc., ob quos defectus praecipitur, ut non solum a locumtenente in publico et regio quidem nomine reprachendatur, sed per comitatum criminalis plane eidem processus erigatur. Haec tanquam minus exspectata vel ab ipsis domini

---

[1] Vidi korespondenciju Skrlčevu u Starinama knj. VIII., gdje kancelara Nadasdya nikad ne imenuje inače nego „haerus meus“.

Rauch inimicis non probabantur, at compassionem causabant. Sufferenda tamen fuere.

(Joannis Rauch descriptio.) Caeterum Joannes Rauch, filius Adami Danielis, aeque olim vicebani, vir capax, perspicax et ad statistica natus quasi videbatur. Eloquentiam singularem in fando et scribendo habuit, staturae majoris, et lectus apprime. Fato patriae hujus, quae bonis caret litteris, at in metaphysicis et sophisticis scientiam omnem ponit, atque in hac a Jesuitis imbuitur, ea caret etices parte, qua moderari suum sciret animum iramque cohibere. De regno nihilominus est benemeritus. Suorum casuum causae fuere cum domino Szaich jurgia, quae temperare potuisset; facilitas credendi iis, qui eidem adulabantur, vel maxime autem summum quo erat in familiam Batthyan reverentiae studium. Ob hoc offensum sibi fecit 1749. aulae cancellarium, dum ut banatum gerat mareschallus comes Batthyan sustinuit. Ob hoc omnium alienos fecit a se animos, dum sub locumtenente Adamo Batthyan imperare ipse credebatur, et, quod bene accidit, locumtenenti, quod male actum fuisset, Rauchio tribueretur. Ob hoc demum se ipsum immolavit, quia ex omnibus illis, quae eidem tribuebantur, in commissione regia facillime se expedire poterat, si Batthyanios offendere voluisset. Vide infra fol. 367. et seqq.

Joannes Busan, qui protonotariatum sperabat, priora tulit molestius, toleranda tamen fuere.

(Banus jubet moneri quosdam, ut petant officium supremi comitis. Supremi comites comitatuum Zagrabiensis et Crisiensis.) Banus porro Viennae postquam ex locumtenente suo informatus fuisset de omnibus et nominetenus de magnatum et plurimorum nobilium murmure, quod Jursich neglectus sit, litteris suis locumtenentem admonet, ut pro supremi comitis officiis libertatem recurrendi esse insinuet moneatque Gabrielem Skerlecz, colonellum equestris ordinis, Balthasarem Magdalenich, tabulae judiciariae praesidem, et Joannem Jursich, ut pro officio supremi comitis instarent. Erat, uti superius monuimus, Benedictus Krajachich Viennae constanter, qui pro comite generali Josepho Draskovich instantiam quoque exhiberi curavit, revelando hoc ipsum generali. Iste adit locumtenentem rogatque pro commendatione ad banum. Quam dum promissam accepisset, divertit ad Jursichium seque futurum supremum comitem dicit, quia ei hoc locumtenens promisisset. Ast Jursich a secretario Plovanich intellexerat, locumtenentem contraria scripsisse, immo incapacem esse comitem Draskovich sustinere, sed pro Naisich aut episcopo esse. Quam rem dissimulare nesciens generalis locumtenentem invitat ad prandium, sumptoque prandio oggerit, constare sibi, quod sincere secum non procederet et incapacitatem plane bano patruo perscripsisset. Dissimulat haec locumtenens miraturque, haec sciri a | [pg. 360.] Draskovich. A quo ut semet expediret, oportune Jursich adfuit eo die apud me pransus, atque a me intelligens, pro quibus scripsisset banus, ut instarent pro officio supremi comitis, rogatque locumtenentem, ut Viennam ei petere liceat et se pro officio supremi comitis commendare. Ad hanc propositionem exhorruit locumtenens verebaturque Vienna Jursichium monitum, hinc suam iterum repraehensionem, quod hactenus ei nil dixisset, subjungit illico, gratissimum sibi fore, si ascenderit, et cum eodem illico a Draskovichio in superiorem civitatem suumque hospitium petit. Litteras sui ad banum commendatorias

offert, lege nihilominus ea, ne suo quidpiam constet secretario, utve illa adhuc nocte abeat et festinet, rogat. Jursich servum se suum praestolari debere ait, at locumtenens fratrem illius laitinantium, qui suae vigiliae praeerat, ut accipiat, offert. Tum ut quandam ad banum deferat in 7 milibus pecuniam, rogat, et epistolam semet apportaturum ipse pollicetur. His habitis Jursich illico ad me revertitur, 200 fl. mutuat, pro vectoribus procurandis orat, quos etiam ad horam noctis decimam habuit, interea sese Viennam disponens. Locumtenens facto crepusculo ipse ad eum defert litteras ad banum gallice scriptas, submittit portandam per camerarium pecuniam, et una ferme hora semet detinet bonas dans instructiones. Jursich ergo cum fratre suo nocte eadem Viennam abiit. Quo cum appulisset, benigne tam a comite cancellario quam et bano acceptus est, tertioque die in supremum comitem comitatus Zagrabiensis ipse resolvitur. Comes autem Draskovich in supremum comitem comitatus Crisiensis. Expeditionem illico accipit.

(Lukauszkii promotio.) Monuerat cancellarius Jursichium, ne comitem ab Altham accederet. Ipse nihilominus visitavit et semet ultro ejus devovit gratiis. Ac postquam semet in supremum comitatus Zagrabiensis comitem resolutum intellexisset, rem Benedicto Krajachich significat illico videreque jubet, si Lukauszki sui loco in tabulae assessorem promoveri potest. Iste comitem ab Altham adit rogatque, ut pro Lukauszkio loqueretur, quod is exsecutus est illico, et obtinuit, ut motu reginae proprio Ladislaus Lukauszki resolveretur. Quod et aulae cancellario statim est intimatum, fine, ut haec promotio in cancellaria promulgaretur.

(Banus ea offenditur et hanc enervare contendit. Lukauszki accusationes bani superat et enervat. Sessionem et locum in tabula accipit.) Graviter resolutionem hanc tulit cancellarius, quod videlicet se neglecto ac per canales alios exiverit. Acerbius autem longe banus, qui promotione hac suas ac locumtenentis sui relationes seponi censuit, Lukauszkiumque vel hac sui promotione triumphavisse non sine sui despectu et censura existimavit. Hacve promotione additos esse pluribus animos, ut se neglecto per canales alios agerent, ac proinde palam bani autoritatem vulneratam esse illiusque, qui in aula et penes principem esset, laesam existimationem. Adeo res haec acerbe bano accidit, ut Vienna redeuntes retulerint, banum appraehensione infirmatum fuisse, et, dum a regina lecto affixus inviseretur, cum lacrimis lamentatum fuisse. Nescio quis, postquam Lukauszkius resolutus in assessorem tabulae judiciariae fuisset, reginae retulit, quod Lukauszki sub infamiae haereret sententia, quod cum comiti ab Altham objectum a Majestate esset, id impossibile esse asseruit, nam et in Sclavonia existens talia intellexisset, dum singulorum ferme mores sibi relati fuissent et Raffay infamiam hanc objicere ei non neglexisset. Qua re confirmavit reginam, omnia, quaecunque contra Lukauszkium dicerentur, | [pg. 361.] unam passionem esse. Accersito nihilominus ad se Krajachichio, quid haec infamia fuerit, informatur, jubetque staffetaliter et promotionem factam annunciari Lukauszkio et ut staffetaliter sententiam curiae regiae, qua absolutus fuerat, remitteret. Harum rerum facta exsecutione comes ab Altham reginae sententiam defert, rogatque videri, quae passio contra hunc miserum esset, quod absoluto et innocenti reperto re hac nocere vellent, quos passionatos non esse, officii dignitas exigeret. 2do. Et tunc,

dum contra Lukauszki anno 1748. lata fuit in tabula banali sententia, id culpa Joannis Rauch, cujus causam egit, accidisse, atque ex respectu Josephi Raffay, qui procurator erat Czinderianus, sententiam illam a Joanne Busan Raffaji avunculo fuisse compilatam. Proinde praepotentias quorundam in regno illo confirmari. Regina his visis auditisque de persecutione Lukauszkii confirmata tam banum quam et aulae cancellarium gravius vehementiusque objurgat et examinandum imponit, quorum relationibus informationibusque sese credere debeant. Rumor ferebat, banum post deprecatam Majestatem dixisse, quod sibi imputari talia nequeant, quia cum in aula regia et obsequio principis esset, homines illos nosse nequiret, ut ab experientia loqui posset, et quid ac cui credendum sit, scire; se relationibus credere oportere ac ut hominem decipi posse, supplicare nihilominus Majestati, ut Lukauszkiana expeditio super collato illi assessoratu tabulae ad exitum usque litis suspenderetur. Regina tantum abest quod bani precibus detulerit, quin adstanti jubet cancellario, ut illico expeditionem collationis ad Lukauszkium promoveat, mandatumve ad tabulam, ut non obstante juristitio consedeat, juramentum Lukauszkii excipiat, vocem sessionemque eidem subito in tabula det et de peractis Majestati referat. Expeditum igitur ad tabulam regium mandatum est, inclusa Lukauszkii expeditione. Quod tabulae praeses Balthasar Magdalenich percipiens, eodem statim die, sive die 9. Julii anni hujus, me et dominum Antonium Bedekovich, qui Zagrabiae eramus, ad domum regnicolarem convocat, jussa leguntur regia, Lukauszki vocatur ex civitatis praetorio, erat enim civitatis notarius, juramentum deponit sessionemque capit, ac in quaestione, quid respondendum principi, vocem habet.

(Sua epistola banum offendit.) Lukauszkii praemissa modalitate facta promotio victoria videbatur eratque sibi affectis gaudio, inimicis ejus confusio. Eadem tamen aulae cancellarium cum mareschallo et bano Carolo Batthyani conjunxisse videbatur, qui uti repraehensionem tulerunt, sic Lukauszkium plane ejusque expositiones et instantias non patiebantur, immo quod eidem adversentur facile fuit observatu. Banus epistolam illam, qua Lukauszki post sui ad assessoratum tabulae promotionem eidem ut bano respective egit gratias, respective favores expetiit, pro sui vexa et opprobrio accepit easdemque sic consideravtt, quasi illudere si voluisset Lukauszkius, ut plane | [pg. 362.] reginae eas exhiberet et de facta sibi illusione expostularet, satisfactionem petendo. At quia innocentes fuere Lukauszkii litterae, neque judicio etiam aliorum, quibus ad censurandum dabantur, illusoriae, regina admonuit banum, ne tam passionato erga Lukauszkium foret animo, et quae nullatenus deduci possent ex epistola, at ille sibi tantum imaginaretur, pro injuria accipiat. Si vel minima illusio comperta fuisset in litteris, condignam certe satisfactionem fuisset impensura, at qua ratione praetendere posset, ut innocentem castiget?

(Petrus Skerlecz consiliarius. Jursichii expeditio ad officium supremi comitis comitatus Zagrabiensis. Salaria vicebano, protonotario a Majestate ordinata.) Erant praemissorum tempore Viennae protonotarius Petrus Skerlecz, in consiliarium regium hoc tempore etiam resolutus; Joannes item Jursich, in cujus expeditione ad officium supremi comitis comitatus Zagrabiensis expositum, quod ad commendationem bani hoc charactere sit insignitus, hocve tum ideo, ut videant Croatae, banum in

gratiis esse reginae ejusque commendationem ad consequendam promotionem esse necessariam, neque recurrendum esse uti Lukauszkius ad devia, tum etiam ne existimetur cancellarius influxisse sive ad comitatuum Crisiensis a Zagrabiensi separationem, sive hujus officii a vicebanali officio dismembrationem, sive demum ad Jursichii tanquam sui antea plenipotentiarii promotionem; Benedictus quoque Krajachich, uti supra notatum. Hac etiam occasione effectum est, ut vicebano actuali Adamo Naisich pendendi annue ex cassa regia resolverentur fl. Rh. 800, protonotario Petro Skerlecz 400, cum obligatione intertenendorum et instruendorum nobilium aliquot patriae filiorum. Atque haec ultra illud salarium, quod ex regni cassa haberent. Cuivis similiter supremo comiti ex cassa regia ordinati sunt fl. Rh. 400. Benedictus Krajachich bancalitatis plenipotentiarius et in Sclavonia agens, uti etiam commissionis invalidorum (quod antea erat Jursich) resolutus est cum 300 annue fl. salario. Comitis autem cancellarii plenipotentiarius aeque in locum promoti Joannis Jursich resolutus est tabulae judiciariae assessor dominus Antonius Bedekovich.

(Banus Carolus Batthyan resignat banatum.) Sub finem mensis Junii et initia Julii tabulae judiciariae notarium et conferentiarum secretarium dominum Nicolaum Skerlecz ad se Ludbreginum, quo parentem suum comitem palatinum rumor venturum sparserat, ipseque ad eum praeiverat, accersit locumtenens, ac praetermisso suo secretario Mathia Plovanich, erga quem confidentiam amiserat, tum ob litteras illas Lukauszkii ad Altham scriptas, cum et Draskovichium, suprafatum dominum Skerlecz, sive in propriis negotiis sive regni, ad palatinum atque ab eodem ad banum relegat. Iste Koermendini a se repertum palatinum dum locumtenenti significat et is Koermendinum ad parentem properaret, ibidemque una constituerentur, a reduce Vienna protonotario intelligunt, banum Carolum Batthyan dignitate hac semet sponte abdicasse et banatum resignasse, resignationemque suam a regina esse acceptatam. Novitate hac consternati sic dissolvuntur, ut palatinus Viennam, locumtenens cum notario protonotarioque Zagrabiam properarent. Ubi divulgata omnium admiratione bani resignatio in constituta quoque die regnicolaris sessionis publicata est, dolorem simulantibus ob respectum et praesentiam locumtenentis omnibus, in veritate autem et animo majori potiorique parte gaudente, quia ob bani e regno absentiam omnes in regno ab anno 1748. factae innovationes ac dissensiones evenissent, talesque absentibus banis | [pg. 363.] e regno semper viguisse, et hominum perhiberet memoria et regni testarentur protocolla.

Scripsit plenas teneritudine mareschallus Batthyan ad regnum litteras et statibus valedixit. Sed quod miramur estque singulare, scripsit vicebano quoque Naisich singulari expressione sui erga eum affectus. Rescriptae quoque ex publico sunt ad eum valedictoriae et una gratiarum actoriae per protonotarium. Et antequam prosequamur reliqua,

(Indagatur causa resignationis.) Quaeres, quae causa videatur esse hujus resignationis? Fateor, in toto hoc regno causam resignationis hujus existimari domini Ladislai Lukauszki promotionem, praecipue quia tot supradescriptis fuisset circumstantiis vallata, cor bani afficientibus.

Pace tamen communis praejudicii ad assentiendum moveri non possum, quia primo assessoratus judiciariae tabulae res tanta non est, ut eousque Batthyanium perducere potuisset, ut ex hujus apprachensione banatu se

abdicet. Et quid Lukauszkium in officio juris tractandi metuere potuit? Numquid efficere impossibile illi erat, ut vel transferatur e regno plane ad quodpiam dicasteriale, uti sunt consilium locumtenentiale aut camera, munus, vel sufferre tantisper, ut pronuncietur reus et obtento assessoratu privetur, praecipue spondente illi Majestate, si reus compertus fuerit Lukauszkius, quod condignam habiturus sit satisfactionem banus? Praeterea in aulis principum degentes ad extremitates tales ex appraehensionibus devenire nec solent nec tutum est, immo tametsi quaepiam eis adversantia accidant, appraehensionem suam tegere sciunt, factaque principum et laudare et tolerare. Batthyanium autem quisquis noscit, his aulae legibus non carere fatebitur, sed nec adeo vindicativum esse, ut placari nequeat, et praecipue in interesse proprio, prouti banalis erat dignitas, quae ultra salarium solitum ex tot regiminibus banalibus, mondurae item procuratione, tot tantorumque numero officialium institutione ac vacantium officiorum distributione, permagnam ei annue inferebat utilitatem, uti ex ore colonelli olim sui Kleffeld habui persaepe, ac praeter utilitatem, honorem et obsequia maxima, dum latissimum habuit campum tot tantosque accomodandi. Quare his bene perpensis nec Lukauszkiana promotio nec Krajachichii motus et scripta (quamvis iste resignationem hanc opus suum et gloriam diceret) causa vera resignationis hujus esse potuerunt.

Verum opinione mea, siquidem comes Carolus Batthyanius, tanquam status et ministerii minister actualis, scivisset, bellum Borussicum prae foribus esse, jamque mense Junio reginam ministro Borussiae respondisse, quod rationem illi reddere non obligaretur pro collocato ad Moraviam uno, altero autem ad Bohemiam exercitu suo, subintelligeretque, ea ministrorum esse vota, ut cum archiduce Josepho in exercitum concedat, aut fors bellidux plane constituatur; hujusque belli fine properare festinareque aulam, status suos haereditarios componere, ne quidpiam belli eveniat tempore, atque hinc tam diuturnam Zagrabiae esse congregationem, ut universa per effectum | [pg. 364.] commissionis tranquilla reddantur; videns eos omnes, quos ille fovebat antea, et in quibus tot suae laudes et apud principem priori bello merita comparata situabantur, non solum cecidisse, sed ab officiis plane amotos esse, immo totam regiminis Croatiae formam immutatum iri; animadvertens insuper sui fratruelis et locumtenentis juniorem aetatem, consequenter dubius, cujus illum consiliis credere debeat, praecipue cum res omnes per comitatus regendas Hungariae instar Majestatem velle animadverteret, supremi autem neoresoluti comites clientes cancellarii, sui non adeo amici essent, adeoque semet cum cancellario conjungendo gloriam, quam antea per banatum habuit, diminuere et exstinguere, occasione potissimum belli, valerent; quare, ne aut relicta aula in Croatiam tanquam ad banatum suum redeat, aut resignare postea debeat: prudens vir maluit se ab his periculis antea liberare et occasione opportuna, tempore videlicet belli, tot tantorumque suorum in ministerialibus conferentiis laborum adeoque servitii regii, exorare Majestatem, ut resignationem suam talibus in circumstantiis acceptare dignaretur. Quod quia statim factum fuisset, credo altiora fuisse motiva quam Lukauszkianam promotionem. Haec enim si reginae fuisset proposita, indignationem Majestatis merebatur Batthyanius, subesse quoque fors poterat, quod Neuperghius, consilii bellici vicepraeses, imperator item ipse, comitem Franciscum

Nadasd generalem equitatus, tametsi in militum affectu et praecipui nominis a felicitate rerum bellicarum, in castra proficisci et exercitui praeponi non sustinerent, ipse autem id peteret, medio quoque fratris sui cancellarii Hungariae, in similibus belli occasionibus ob politicum regni Hungariae statum necessarii, adeoque obligandi, ne cancellarius disgustetur, et praeconceptae opinioni de virtute generalis Nadasd satisfiat, ipseque generalis aquiescat, Batthyanius ad obsequendum imperatori et ministerio per banatus resignationem locum dedit Nadasdio, taliterque resignatio sua ex uno aulae famulandi studio evenit. Opinionem hanc meam fundare videntur: 1mo. Unius Francisci generalis Nadasd per Batthyan facta pro banatu commendatio. Profecto nec aulae Hungaricae cancellarius nec familia Nadasdiana promeruere tantum apud mareschallum, ut neglecto fratruele suo, neglectis Palffiis, Eszterhaziis, generalis Nadasd banatum habeat, et quidem is, quem 1748. nec locumtenentem suum habere voluit, at ei Ludovicum Erdoedium anteposuit. 2do. Subita ejusdem declaratio. 3tio. Responsum Batthyanii protonotario datum (dum iste diceret metui, ne comes ab Altham in banum resolvatur) securum se esse, non resolvendum. 4to. Generalis Nadasd ad castra regia non exmissio, quantumvis, ut publicis continebatur etiam novalibus, imperii status hunc pro subbelliduce imperialis exercitus proposuissent et orassent. 5to. Hujus totalis in Croatiam translatio, ut commando plane Budensi anno subsequo privaretur. Sed et ipsa Batthyanii ad status valedictoria epistola, quamvis pacem et unionem svadeat, quamvis ad arcana sua et aulae tegenda quosdam in regno fuisse discolos dicat, nullius facta mentione, resignationem banatus sui ex servitio regio factam fuisse narrat. Hinc non defuere, qui palam dicerent, Batthyanium se pro felicitate hujus patriae immolasse, dum, videns necessariam esse in regno bani praesentiam (prouti in ejus successore bano Nadasdio esset), se ipsum immolavit. Quae vera et genuina resignationis hujus sit causa, me saltem latet. Quam ego suspicor, et quae vulgo creditur, retuli: prudens et perspicax lector cui vult adhaereat, et si in genuinam | [pg. 365.] causam offenderit, huc eam ad posteritatis notitiam referre dignetur.

Jam quid de banatu Caroli Batthyan sentiendum?

(Qnae opinio fuerit de banatu Caroli Batthyan?) Eo muneri defuncto, ut fieri assolet, varii fuere sermones variaeque crises, prouti videlicet quisque vel penetrat vel affectus fuit. Accusabatur, sub eo amissa esse confinia banalia; tantorum violata privilegia; oneratam fuisse plebem majori contributione et viarum reparationibus; primae fuisse informationis; gubernasse per consiliarium Koller, notitiam patriae non habentem; per commissionem superioris anni praejudicari sivisse multum praerogativis nobilium; in dissensiones confusionesque tantas regnum praecipitatum esse et, dum juvare debuisset, deseruisse; in diaeta anni 1751. comitatus inferioris Sclavoniae, tot regni impensis postliminio restitutos, dicationi diaetali permisisse cum sessione propria; ut taceam, quae particulares personas respiciebant, e quorum numero et ego essem, utpote illius facilitate praepositura carens et in processum deductus. Laudabatur, quod et ipse in sua ad status expressit epistola, ab incorporatis regno inferioris Sclavoniae comitatibus, a regulatis confiniis, a Petrinae e generalatu Varasdinensi exemptione.

(Banatus Batthyaniani laudes.) At pro veritate, si tot saeculorum banis non anteponendus, certum inter summos, qui unquam fuerunt, jure est collocandus. Equidem ut ejus characteres taceam, videlicet mareschalli, qui toti regio exercitui non solum in Bavaria priori bello (concordiam et pacem intra Austriam et Bavariam concludendo), sed et in Hollandia, summa Europae principum commendatione, praefuit; ministri, qui intimis statuum omnium consilio adesset; archiducum praefecti sive educatoris, ex quo omnium provinciarum spes et felicitas penderet: ut, inquam, haec omnia praeteream, quae banum hunc efferunt et caeteris anteponunt, ea, quae sub ejus banatu Sclavoniae acciderunt, consideremus, in quantum publicam felicitatem respiciunt. Primum est: illa nominis Croatarum per Europam divulgatio, quam priori bello, bano hoc duce, non solum apud proprium principem sed alios etiam reges a fidelitate, fortitudine, constantia Croatae obtinuerunt, sic provide dirigente hoc bano, ut populum conservârit, ditiorem fecerit et suo principi carum effecerit. 2do. In illis tot tantisque necessitatibus regnum hoc nec pecuniariis subsidiis nec aliis extradandis militibus onerari passus est, quam quos ipsi status submiserunt, vix ad 3000 hominum ascendentes una cum confiniariis. 3tio. Ad testandum summi principis affectum erga Croatas, anno 1748. reduces officiales omnes et singulos, quin et gregarios ipsos remunerari procuraverit. Et alios quoque [pg. 366.] e regno tot torque donatos vidimus, quod sub nullo ejus antecessore vel auditum. 4to. Regni jurisdictio sub eodem extensa, uti inferioris Sclavoniae comitatuum incorporatio, Petrinae et ejus emolumentorum impetratio, dominiorum bancalitatis ad mare Adriaticum contra contractum plane, anno 1695. cum regimine interioris Austriae regnotenus initum et 1720. confirmatum, in quo status contrahunt pro Ribnik et Ozaly, addendo „exceptis partibus maritimis“, ad jurisdictionem regni applicatio. 5to. Mediae tricesimae ab olim petitae impetratio. 6to. Patriae hujus ab olim neglectae et mendicae elevatio, confiniorum banalium reformatione, adeoque tantorum patriae filiorum accomodatione, cultu et stipendiis. Ad quae tametsi 40 milia fl. contribuant contribuentes, observandum tamen, haec providentia bani hujus (esto contributio ad principem pertineat et is cum ea disponere valeat pro lubitu uti in Hungaria, Stiria etc.) in regno emanet, dum militi banalium confiniorum datur et diplomatice eidem tantum ordinata est. Ac praeterea aliunde, ex aliis nempe provinciis et cassa regia, ad exsolutionem horum confiniorum ultra 100 milia pecuniarum annue in regnum veniunt; quo effectu, exhibent et palam testantur creditoribus uti Zagrabiensi capitulo per tot et tantos antiquissima exsoluta a tempore regulatorum confiniorum debita; aedificia per totum regnum tot de novo et murata erecta; suppelex nobilitatis in argento aliisque alia, vestitus decentior, verbo rerum facies tota alia exiguis his annis procurata. Sed et viarum reparatio plus emolumenti quam oneris adfert, si non in alio, animalium conservatione, operarum diminutione, nam ubi annos ante aliquos vix semel coloni de die currum adducere potuerunt, nunc ter quaterve dietim possunt. Ut taceam finem illum felicitatis publicae, commerciorum videlicet. Lamentabamur enim antea, omnia nos domi consumere oportere, et cum hoc éx viarum defectu evenisse observaretur, ad eliminandam e regno voracitatem et depraedicatam miseriam provide viarum publicarum reparatio fuit instituta. 7mo. Patriae securitas ac ipsorum civium. Quis

enim ante Batthyanii banatum a latronibus tutus erat? Dumeta, vepres ubique, metus ubique. Quo progredi sine comitiva tutum erat? Nunc progredimur securi et soli. 8vo. A violentiis requies. Quae erat involandi rapiendique vicinorum generalatuum ante Batthyanii banatum licentia, satis vel ipsae diaetales leges testantur. 9no. Publicorum aggerum munitio, Savi Colapisque ab inferioribus partibus purgatio et facta securitas, ut nunc Syrmio plane beneficio praedictorum fluviorum copiosum adducatur frumentum, taliterque et regno provisum sit, (uti experientia docuit famelicis his annis, dum terram, cortices arborum, proles plane suas, quemadmodum prioribus famis annis faciebant, non vorasse rustici sciantur) et partibus maritimis. Qua re factum est, ut pecunia ab exteris nunc quaeratur in Croatia, quae olim nec a domesticis cognoscebatur.

[pg. 367.] Haec aliaque plurima si prudenter perspiciantur et ratio status consideretur felicitatisque publicae, immortalem reddunt banum Batthyan. Commendant vel maxime ejus vicebanum Joannem Rauch, qui sicuti unus ea, quae boni publici sunt, considerare scivit, sic etiam talia ursit, proposuit, sustentavit sui, ut fieri solet, ruina, quia concertandum illi erat cum talibus, qui vel haec non intellexerunt, vel privati potius quam publici rationem habuerunt. Praeterea quis ignorat, quam permolestum sit, praejudicia tollere hominum, in uno usu sese firmantium? Neque rem optimam illico, sed tempore poni, cognosci. Nec illico nascimur viri nec docti. Quin ipsa Christi fides suo tempore firmata est. Primi ejus institutores martyrio omnes affecti sunt.

(Joannis Rauch laudes.) Erat una solaque bani hujus infelicitas, quod plures Rauch non habuerit. Si enim vel 20 habuisset, res Croatiae non solum elevasset, sed plane etulisset. Erat in homine isto zelus, et verum quidem publici, neque regno et jurisdictioni autoritative publicae praejudicari vel minimum permisit, ob quod cum clero persaepe in contentiones venit, uti erat praetensio ablegationis per episcopum e clero denominanda, exemptio ab oneribus publicis et tamen beneficiorum publicorum Dubiczae participatio, etc. etc. Erat honoris bani sui studiosissimus, ut, omissis aliis, est officii resignatio. Interessentia innodatus non erat, ut miraculi instar sit, tot inter accusationis capita, tot inter contra eundem lamenta, interessentiae notam objectam illi non fuisse, excepto uno domino Szaich, qui exposuit, ideo jurisdictionem comitatus in Szamoboriensibus ab illo defendi, ut a decretis illorum aquireret, quod vel auditum evanescit. Aliis autem omnibus, uti Naisichio, Raffajo, Busanio interessentia probata est et ob hanc loqui non audebant erantque varii. Et quia vitio innodatus non erat, neque tales novit facile, hinc plurimos vitare debuisset, quos fovebat, quia Judas Iscariothes sub osculi specie ex interessentia propria Christum vendidit.

Dices: Rauch igitur non peccavit, dum modum regulandorum confiniorum bano perscripsit? dum conscriptionem ursit et defendit? dum cleri subditos contribuere debere sustinuit? dum Dubiczam confiniis applicari voluit? dum pro servando in banatu Croatiae bano Batthyan 1748. ad augustam aulam oratores procuravit? Respondeo: si consideretur felicitas publica et postponantur privata publico, laudem merebatur ab omnibus et pro patre haberi patriae. Praestabat in confiniis justitia, praedociniorum excidium, pecuniae per confinia in regnum introductio, patriae juventutis

cultus et accomodatio quibuscunque privatis utilitatibus et hominum aliquod divitiis. — Dices: Sed hac ratione regni esse confinia desieruut. Respondeo: 1mo. In intentione Rauchii nequaquam, si alii sua non confudissent | [pg. 368.] privatasque interessentias non quaesivissent. 2do. Qua, rogo, ratione regni erant confinia? Banus creabat commendantes, vaivodas, qui et nunc, officiales omnes. Caput eorum erat, sicuti et actu. Per regnum exsolvebantur haramiae, et actu in eorum exsolutionem 40 dantur milia, proinde, uti ante, sic et modo manet in regno pecunia. Prius exigui, nunc plures ibi accomodantur. Conscriptio, ob tantorum lamenta de inaequalitate seu improportione, medium fuit in omnibus regnis et provinciis usitatum et a regno promissum in supradictis contractibus. Voluit ergo Rauchius, ut publico constent vires singulorum et publicum disponere valeat; regulareque perceptorem, non is leges publico scribere. Nil etiam fuit naturalius, quam qui accipit beneficium et onus accipiat, praecipue dum a tali exemptus non est. Dubiczae restitutio et legi erat canonicae conformior et municipali, neque enim ulla capitulo est legalis donatio, et si via juris processum per regni fiscum fuisset, amittere eam debuissemus. Bani vero in officio conservatio erat patriae elevandae medium unicum, uti effectus docuit. Et si ultro mansisset, plura erant speranda, nec tanta sentiremus vulnera, quae praesente bano perferimus. Proinde qui scit, per media quaerendum finem esse, vicebanum Joannem Rauch in praemissis culpare non potest. Haec pro veritate ipsa. Si enim ex odio personarum scribendum foret, cum neuter amicus meus haberetur sed pro notorio uterque inimico, satis iis, satis posteritati, satis publico bono injurius forem.

(In Batthyan defectus.) In Batthyanio tamen hos defectus notandos putavi. 1mo. Quod rescripta mandataque regia, quae ad statum expediebantur publicum, et permulta momenti magni et secuturae aetati prodesse queuntia, apud se detinuerit, et copias duntaxat talium relegare ad suum locumtenentem et statum publicum fuerit assolitus 2do. Quod regulandi archivi publici curam non acceperit. 3tio. Quod resignante principe Hildburgshausen administrationem generalatus Varasdinensis efficaciter non urserit, habito et aulae favore, et circumstantia regulationis confiniorum banalium, ad quae officiales illos transferre potuisset negotiumque sic facilitare, tametsi in vicem banalium confiniorum regno datum fuisset terrenum actuale generalatus. 4to. Quod contributionem inferiorum Sclavoniae comitatuum ad cassam conferri regni non procuraverit et pro fundo stabili exsolvendae banalis militiae applicari. Si enim Hungaria de dicis Hungariae disponit, cur non regnum Sclavoniae de suis regni comitatibus? Hinc 1751. regni protonotarius cum caeteris ablegatis parum prospexerunt et stabiliendis sub banali jurisdictione illis comitatibus et non inducendi, ut ab exemplo illorum trium etiam de dicis comitatuum Varasdinensis, Zagrabiensis et Crisiensis diaetaliter disponatur, quod satis metuendum, ipsa comitatuum horum in integrum repositione. 5to. Quod magis idonea subjecta ad quaedam officia promoveri non procuraverit. 6to. Quod locumtenentem inexpertum servaverit ultimum. Et de his satis.

[pg. 369.] ***(Bani Batthyan in cathedrali Zagrabiensi memoria.)*** Praeter suprascripta memoriam sui Bathyanius banus in cathedrali hac Zagrabiensi basilica (reliquit), dum anno hoc 1756. particulam lingvae sancti Joannis Nepomuceni huic submisit donavitque cum capsula ecclesiae. Hanc epis-

copus instituta processione publica, clero, religiosis, nobilitate confluentibus, detulit et in cathedralem retulit servandamque dedit. Canonicus Joannes Baptista Paxi egit encomiasteu tam martyris quam et donantis festo ipso sancti Joannis. Atque ab hoc anno in cathedrali introductum, ut, absolutis praevie iis, quae juxta rubricam sunt ecclesiae cathedralis, divinis officiis, tum sancti Joannis Nepomuceni cum sacro cantato solenni et panegyri agatur memoria. Instituta est etiam confraternitas, sic dicta sancti Joannis, quae sequenti anno 1757. fuit promulgata, post obtentas nempe quasdam indulgentias et sedis Romanae confirmationem. Passim creditum habitumque est, reliquiam hanc a bano ideo submissam fuisse, ut videat clerus, prodigiis plane servari silentiosam lingvam, et a contumeliis mendaciisque cesset, quos e meo processu videre fuit, tum et saeculares exemplo cleri, reliquiam servaturi, idipsum servent, qui Viennae semet suis scriptis proscindebant, ut palam diceretur: Croatam processum habere non posse, nisi ex actione reali ad personalem transeat, ac se descriptionibus morum feriant alterque alterius factorum praeco et campana sit. An hoc fine banus reliquiam praedictam submiserit, ignoro, quod sic sit acceptum, noto, quia non unum sed tantos eatenus audivi.

Tempus vacantiae banatus.

(Vicebanus Naisich pro more resignat.) Relectis bani valedictoriis et hujus resignatione promulgata, vicebanus Adamus Naisich eo, quod vacante banatu etiam vicebanatus vacare credatur, cum novus banus jus habeat vel confirmandi prioris vel alterius constituendi, tot exemplis attestantibus, ex veteri more a tabula recessit statuum sedem suam deserendo et ad latus semet transferendo. Suspicabantur plurimi, pensionem illi ideo assignatam ab aula fuisse, quia commissione aulae novus banus alium denominaturus foret vicebanum, et credibilius Jursichium, ut ratione hac supremi comitis officium unius saltem comitatus in vicebano conservetur medeaturque meliori modo quo fieri potest vulneri, talique via et Naisichium sub promotionis nuperae ad vicebanatum specie a protonotariatu amotum et ab influxu negotiorum publicorum ultro amovendum. Quae tamen non evenere.

(Ad Batthyan Stephanus Patachich mittitur.) Episcopus ablegandum censebat quempiam cum statuum responsoriis ad mareschallum, qui verbo et dolorem statuum exprimat, quem prae se tulerunt lectis valedictoriis | [pg. 370.] suae excellentiaae litteris, et agat gratias gratiisque ulterioribus status resignet. Facta tum de futuro bano est mentio et quorumpiam candidatione. Episcopus sive inconsiderate sive adulandi fervore palam extulit, honestum non esse, qui locumtenenti quempiam praeferat. Ab omnibus silentio ipso reprobata et postea irrisa valde est haec dictio. Videns porro, se a nemine secundari, (nam aliis occurrebat tam Nadasdius generalis quam et Palffius, immo de Altham ipso metus fuerat), die altero, credibilius subinstructus ab altiori quopiam ingenio, nescio quo ex protocollo sustentavit, eam erga emeriti bani genitorem statuum condam fuisse reverentiae, ut cum ille e banatu ad munus curiae regiae judicis ascenderet, status eotum ejus judicio candidationem subjecerunt. Proinde rem hanc nec mareschallo, semet pro patria immolanti, pro demonstranda statuum

aestimatione negari posse. Grave erat intelligentibus, candidationem statuum ob futurum exemplum negligi, grave in circumstantiis repentinis proponi aliquem. Et praecipue ob locumtenentem, quem postponere aliis damnare videbatur, metuebaturque tam parens ejus comes palatinus offendendus, quam et patruus, banus nempe anterior. Anteponere autem viris aliis, ut Palffio mareschallo, Nadasdio equitatus generali, ob cancellarium praecipue Hungariae, aut plane hos negligere, idem videbatur labyrinthus. Quare ad postremum sequenda videbatur episcopi opinio, ut, ad testandum erga emeritum banum affectum, in eum statuum derivetur voluntas, isque proponat, quos judicaverit, pro suo successore, ejusque propositionem pro regni candidatione considerandam fore. His sic stabilitis proponit episcopus iterum, pro legato hoc optimum fore dominum baronem Stephanum Patachich. Ac nemine quidpiam opponente, cum eodem sic transactum est, quod 300 recepturus foret florenos pro sui hoc fatigio, et expensarum suarum habiturus sit refusionem.

(Male idem Patachich electus.) Verum si unquam regnum inconsiderate elegit nuncium, ista certe erat electio, uti in reditu omnes viderunt, ac, sero licet, animadverterunt. Erat quidem baro Stephanus Patachich vir capacissimus, sed tam emerito bano minus affectus, quod, ab eo et verbis et litteris assecuratus de promotione ad generalatum, immo 1750. fine eo Petovium evocatus, post resignatum ob bani respectum hujusque assecurationes Glinanum suum, cujus colonellus erat, regimen, post hujus locumtenenti actuali factam collationem illusus sit privatimque vixerit, quam et ipsi locumtenenti, a quo ab officio commissarii confiniorum, adeoque annuo 700 fl. stipendio amotus est, ut Raffay ei succedere valeat. Quare minus gratum Batthyaniis legatum minusque partium Batthyaniarum studiosum in toto regno reperire non poterant, magis quoque Raffajo, Busanio ac Rauchio inimicos (quia horum culinae et praepotentiae suam ab officio commissarii amotionem tribuebat), ac erat Stephanus Patachich. Qui etiam festinavit, (fors ne error animadverteretur et corrigeretur), quia altero statim die discessit.

[pg. 371.] *(Rumores de successuro in banatu varii.)* Quis futurus sit banus, erat singulorum curiositas. Scio supremum comitem Jursich ad me venisse meamque desuper rogavisse conjecturam. Cui cum reposuissem, Nadasdium me credere, sed neque eo praesentibus in circumstantiis utiliorem regno, ob fratrem cancellarium, reperiri. Ille, se virum vidisse Viennae, affirmavit, et nescio quae adinvenisse. Videbatur Althamium suspirare. Dumque colloqueremur, accipit a Benedicto Krajachich Vienna epistolam, qua innuit, aut comitem ab Altham, aut senem generalem Karoly brevi in banum resolvendum. Exhilarabatur his Jursichius. Mihi autem illa occurrit reflexio, si Althamius resolvatur, Bohemo regnum gubernandum more ac facile directorio Viennensi subdendum cum praejudicio sacrae coronae. Hinc recordor, me etiam domino Nicolao Skerlecz haec dixisse, quae a Krajachich scribebantur, fine eo, ut videat, si quo modo periculo mederi possit. At sequenti statim tabellario idem Krajachich affini suo assessori Lukauszkio tertiam pro describendo submittit contra Raffay replicam rogatque, ulteriores sumptus submitti, significans, Althamium banatum ob certas circumstantias nec velle nec assumpturum, sed Karolyum brevi denominandum. De Francisco autem Nadasd assecuratum esse,

etiam ob imminentis belli Borussici necessitatem, quod is ad banatum non perveniet. Lukauszkio displicuere nova, Althamium fautorem suum non praeficiendum regno, sed et tot Krajachichii sumptus, 700 fl. superantes, eundem offenderunt, hinc ulteriores est deprecatus, at Jesuitico cambio pro ejusdem reditu 100 eidem dandos fl. ordinavit. Quam ob rem Krajachich tandem Vienna redivit.

(Generalis Draskovich pergit Viennam.) Comes autem generalis Draskovich praetextu obtinendi ad castra exitus, agendarum item gratiarum pro collato sibi comitatu Crisiensi, Viennam concessit; in veritate autem et reipsa, ut banus vel saltem banalis locumtenens, si Palffi aut de Nadasd resolveretur, esse valeat. Iste, uti etiam legatus regni Stephanus Patachich, de locumtenente apud mareschallum Batthyan nil mali dicebant, at coram Hungariae cancellario aliisque pleno contra eum erant ore, uti etiam contra Busan. Raffay et Rauch. Immo cum in conversatione quadam apud aulae cancellarium interrogasset quidam, an comitem Franciscum Nadasd habituri essent libenter pro bano Croatae, comes Draskovich, ne loqueretur, rogavit, eo quod episcopi Zagrabiensis effato honestus non sit, qui alium quam comitem locumtenentem vellet banum. Sparsa res haec per Viennam est devenitque Zagrabiam etiam, antequam baro Patachich reverteretur, erantque suspiciones variae, quis rem hanc Viennam perscripsisset, nec deerant, qui in me istud non derivarent.

(Patachich Stephanus resolutus ad Montem Claudium commissarius.) Stephanus autem Patachich, ut erat perspicax, animadvertens, | [pg. 372.] comitem Franciscum Nadasd in banum resolvendum, favores omnes aucupabatur cancellarii, spe ea, ut hoc in castra abeunte locumtenens esse valeat. Hinc etiam negotium hominum Montis Claudii a se feliciter terminandum credidit, estque pollicitus. Quare etiam commissarii titulo ad eos fuit destinatus, haeve ratione post unius mensis Viennae moram redire festinavit. Comes autem Draskovich ad castra regia proficiscendi ordinibus est consolatus.

(Idem relatione suae Viennam exmissionis statibus gravis et taediosus.) Redux in patriam baro Stephanus Patachich libros suarum relationum retulit, ac triduo status non sine admiratione et stomacho suis relationibus detinuit. Retulit, quid emerito dixerat bano, quid ille quibusve verbis responderit; quid regia Majestas fata fuisset, dum ad regiam fuisset vocatus. A mareschallo jussum fuisse, ut pro banatu quosdam proponeret, ac proposuisse comitem Carolum Palffi mareschallum, comitem Franciscum Nadasd generalem equitatus, comitem Antonium Grassalkovich camerae praesidem, ac pro patriae more comitem generalem Josephum Draskovich, utpote patriae filios, cum comite Nicolao Erdoedio. Sed et dominum comitem locumtenentem proposuisse, sed responsum audivisse, esse pro officio juvenem; de comite autem Karoly, dum propositus Suae Majestati fuisset, Majestatem reposuisse, quod potator esset et cum Croatis ac vicebano aeque potatore potarent continuo. Generalem Franciscum Nadasd jam banum in gabinetto et pectore resolutum esse, ob certas tantum considerationes promulgationem ejus differi.

(Episcopum sublevat Spissich.) Sed et retulit minutias omnes, et de quibus interrogatus vel per jocum fuisset, aut etiam quae audivisset, non parcens personis, et de quibus et a quibus interrogabatur, neque loco,

ubi quaepiam audivisset, ut bilim omnino relatio sua tam diuturnitate quam et inconsideratarum rerum enarratione causaverit. Studiosa nihilominus ad feriendum quospiam et confundendum fuisse videbatur. Episcopus, cum referri statibus a Patachichio intellexisset, quod interrogatus fuerit, an revera coram statu publico supra notatam propositionem, quod honestus non sit etc., evomuisset, sic erubuit, ut, quid dicat, haeserit. Animadvertens hoc Petrus Spissich, meminisse se, dicit, effati, at sibi videri, sic dixisse episcopum: neminem in honestate sua dicturum, quod comes locumtenens ad banatum promoveri non possit, et fors multis praeferri. Adjutus a Spissichio episcopus: sic, sic, domine, inclamat petitque a statu publico, sibi desuper dari testimoniales litteras. At silentio suo damnantibus tam relationem quam et testimonialium postulationem cunctis, locumtenens tandem ipse, testimonialibus nullis opus esse, respondit. Sane hac re Petrus Spissich in gratiam venit episcopi, ut, quantumvis ad commendationem comitis locumtenentis Christophorum Sztolnekovich, antea locumtenentis cancelistam, promoto Lukauszkio pro fiscali suo edixisset, hunc tamen sequenti statim anno, post abitum nempe locumtenentis e regno, sic aspexerit, donec resignare cogeretur, Petrum Spissich eidem substituendo.

Aequalis relationi Patachichianae fuit expensarum ejus deductio, nempe regalia minima, quae dedisset, ut hortulanorum plane pro oblatis sibi floribus aliisque minutiis, sic vel accuratus esse voluit vel publicum despexit.

[pg. 373.] (*Commissio Stephani Patachich in Monte Claudio.*) Publicato Patachich Stephani pro sedandis Montis Claudii hominibus commissariatu officialibus Erdoedianis imperitare coepit. Jussit constitui omnes in Monte Claudio. Compagniam unam familiae banderialis equestrem, pedestrem alteram ex Savanis subditis ibi locari jussit. Mortaria majora, pulveres pyrios, tympana, vexilla adesse. Ad arcem Montis Claudii perveniens, (Joanne Paulo Plepelich, capituli cancelista, pro actuario eidem assignato) adducto secum filio suo, officialibus Erdoedianis tales dedit posuitque leges, quae in praesidio obsidione inimici cincto dari obsessis solent. Transire nullus vel ad inferiorem arcis ambitum sine insinuatione et Patachichii venia poterat, nullas vel dare vel recipere litteras, nisi eas prius commendanti huic praesentasset. Quisquis exire vel subintrare arcem voluisset, insinuare et insinuari talem oportuit. Defectus minimos aresto aliisque castigabat poenis, una potatione dempta, quam profitebantur dietim commendans cum officialibus tam dominii quam et banderiorum. Diebus autem singulis tabellae aliaque exhibebantur commissario. In militari exercitio compagniae tam pedestris quam et equestris instruebantur, lustrabantur, ut omnino in exercitio hoc compagniae profecisse apparerent, vestitu provisae, nam, si cujus mondurae quid defuit, jussu commissarii statim erat vel corrigendum vel comparandum.

Sacrificio missae circa horam 11mam absoluto tria dietim in arce explodebantur mortaria et tympanitriba circumivit cum tympano arcem, commissario interea subsedente, atque homines Montis Claudii ad comparendum citante.

Ipsi vero in monticulo capellae sancti Georgii quasi in castris ad ignes plures sedebant pacifici, nullam vel commissario vel alteri molestiam

adferentes. Transeuntibus et viatoribus famulabantur, si forte aut animalium deficerent vires in educendo ad monticulum curru aut in lacuna quapiam sisteretur viatorum currus, assurgebant transeuntibus atque ad ignes suos assabant arietes caeteraque esui necessaria. Praeerat illis knezius ex Viderniak quidam cognomine Pintarich. Ad hos bis terve actuarium suum commissarius miserat, at illi, arcem se non subintraturos, respondebant, quoadusque militia illa non amoveatur, boatus tormentorum non cesset, neque enim hostes sive principis sive regni sive denique familiae Erdoedy essent sed subditi. Haec decorem commissarii commissionisque exigere et necessariam esse caeremoniam ac erga commissarium regium respectum, ipsis gratis praedicabatur, equidem Patachichius in adventu eorsum suo tres quatvorve subintrantes arcem compraehendi fecerat, quin vel eos in sui conspectum admisisset, audivisset, et post dies primum aliquot examinari permisit per actuarium et officiales Erdoedianos. Cum etiam recreationis causa a prandiis quandoque exire eum accidisset ac penes haec rusticorum castra | [pg. 374.] transire, rogantibus illis, ut sisteret eosque audiret, per alium, ut ipsis diceretur, voluit, quod indignum sit cum talibus commissarium regium loqui. Illorum est supplicare in arce et gratiam quaerere, suum, quod sibi visum fuerit, facere. Ob haec ergo non erat orator, qui persvadeat castrametantibus arcem petere. Aggredi eosdem nec tutum erat nec audebat commissarius. Hinc dies perdebantur et opera, dum certabatur, an rustici ad commissarium, vel iste ad eos, (uti a regia Majestate submissus fuisset), venire debeat. Erat in medio fonticulus quidam, ex quo et commissarius hausisset aquam et rustici. Ad hunc fontem binas ternasve deposuerant litteras rustici, ut, quemadmodum et factum est, ad manus commissarii cum aqua portarentur. His illi ruditer scriptis arguebant commissarium, quod ad eos missus ad eos non veniret.

Praemissa autem omnia vidi expertusque sum, quia a tabula exmissus fueram ad cujusdam sententiae exsecutionem pro parte Jesuitarum collegii Zagrabiensis ad bona Erdoediana intra familiam Kutinja. Qua occasione cum collegii procuratore patre Josepho Perczaich intempesta nocte ad parochum Ludinensem Martinum Jaksich perveniendo ibidemque dormiendo, rem totam hominum Montis Cladii in exiguis punctis accomodandis versari et, si audirentur debite, exiguo tempore sopiri posse omnia (persuasus sum). Firmatam eorum esse pervicaciam dicto quodam domini colonelli Gabrielis Skerlecz, dum exurendis lateribus apud eundem fuissent, eorum videlicet privilegia bona esse. Insuper quorundam e regnicolaribus post attentatam illam a domino Raffay terrenorum dimensurationem eos tum animantium at modo deserentium dicta. Neque autem ego neque procurator Jesuita sive de dictis, sive de regnicolaribus illis sciscitabamur, at altero mane abeuntes ad commissarium Patachich pervenimus, ubi superius descripta vidimus omnia. Assidere quoque jussi, dum post tormentorum explosionem ad comparendum eos in arcis cubiculo evocabat, vidimus compagnias illas et eorum in exercitio militari profectum. Audivimus officialium lamenta, commissarii rigorem, verbo omnia supra recensita.

Patachich, uti mecum confidentior, mirari sufficienter non poterat, quod bani secuta jam non sit promulgatio ac sua in officium locumtenentis elevatio. Dicebat, quo in freno habiturus quosdam esset, suique rigoris exempla narrabat in officialibus. Tertio primum die nos dimisit, atque ad preces

nostras nobiscum dominum Levachich, fiscalem comitissae viduae Ladislao-Erdoedianae, et Samuelem Orlyk, praefectum judicis curiae regiae, tanquam in Kutinja exsequenda denominaturos. Satis illi hoc in itinere lamentari nequivere. Et quia Kutinjam appulsis pecunias obtulissent, nos altero statim die abivimus, obvium habentes commissarium, nos visitare Kutinjae volentem. Redire deprecantibus nobis, ille profectus est Kutinjam, rogans commendansque, ut, quid causae esse possit, significaremus, quod bani promulgatio non eveniat. Itaque datis pro referendis ad se Zagrabia litteris sub praetextu comitivae nostrae hominibus a commissario eliberati dolebamus confabulando, quod magistrum aliquem non acceperimus, qui commissionem hanc ludere in scena et theatro scivisset.

[pg. 375.] Quia vero supramemorati Erdoediani homines nos rogassent, ne oblatam pecuniam ibi acciperemus, at ad brevem certumque terminum Zagrabiae sub poena exsecutionis dominii Selin Zagrabiae deponendam convenissemus, hac ut ratione Zagrabiam officialium aliquis mitti possit veramque, quam et nos vidissemus, informationem commissionis hujus enarrare, quod factum est etiam, nam 29. Septembris ex pactis pecuniam numerare eos oportuit.

(Banus novus Croatiae.) Vix autem Zagrabiam adveni, intellexi, advenisse nuncios: Viennae die 23. Septembris in banum Croatiae promulgatum esse comitem Franciscum de Nadasd. Quod ipsum et commissario Montis Claudii significavi, qui paulo post, fors habita etiam facultate, commissionem solvit Zagrabiamque appulit.

(Ablegati ad novum banum.) Intellecta porro novi bani electione, status, tum ad ei congratulandum occupandumque fors fratrem ejus cancellarium, cum relatione universorum etiam hactenus a se factorum ordinatorumque ac postulatis suis, signanter ut tam diuturnam congregationem dissolvere liceat, ablegationem Viennam mittunt. Et quidem dominum protonotarium Petrum Skerlecz cum praeposito Chasmensi Joanne Baptista Paxi, lege ea, ut comitis locumtenentis fratrem dominum Theodorum de Batthyan Viennae assumerent, qui statum magnatum repraesentaret. Primis statim diebus Octobris abivere isti. Ac reduces retulere statibus: bano gratum accidisse hoc erga se obsequium, regni procurasse pro viribus negotia, ad diem 24. Novembris suum distulisse adventum, eoque die futuram ejus Varasdini introductionem.

(Resolutio regia quoad brachii resolutionem.) Caeterum lamentationes Hudodenianas pro inarestata ejus uxore ejusque ex occupatis bonis ejectione sic ad viam juris relegatas haberi, ut non liceat dehinc nec statibus nec locumtenenti sine venia aulae ulli supplicanti brachio mediante assistere vel eidem tali medio providere.

(Processu mediante negotium Montis Claudii agetur.) Negotium hominum Montis Claudii aeque ad delegandum a regno judicium sic rejectum esse, ut, actione praemissa, ipsis etiam assistat quispiam, et res merito assumatur. Quare Josepho Loob qua pauperum advocato parte actorea sub fisci nomine eatenus constituta, cum interrogarentur inclusi carceratique, quem sibi advocatum dari cuperent, reposuerunt primo, se horum notitias non habere. Recitatis dein advocatorum nominibus, Benedictum Krajachich assignari postulant. Sed eo deprecante sine expresso regni decreto, quod regnotenus jubeatur ipsis assistere, Franciscus Kanottai iisdem propone-

batur. At illis, fiduciam se in eodem habere non posse, constanter asserentibus, pro Benedicto Krajachich decretum est expeditum. Dominus Franciscus Kussevich judicii hujus delegati praeses dictus, assignatis eidem assessoribus, qui etiam post installationem bani Decembri mense consederunt, processum non terminantes, ut anno sequenti dicetur uberius.

(Novi conscriptores ad continuandam conscriptionem 1754.) Nec superesse videbatur aliud, quam incoatae anno 1754. universalis regni conscriptionis, quae evitari non poterat, continuatio. Itaque cum exposuissent status, anni illius conscriptores deprecari munus, indultu aulae, elegerunt alios. Et quidem Stephanum liberum baronem Patachich, | [pg. 376.] Sigismundum Schytaroczi Zagrabiensem canonicum, Ladislaum Czinderi et Georgium Dragovanich, illum vicecomitem comitatus Varasdinensis, istum judlium Zagrabiensem. Pro actuario demum Joannem Paulum Plepelich.

(Stephanus Patachich iterum praetensiones facit, graciores risas.) Vix pro conscriptore nominatus est Patachich, cum secutae sunt illico biles. Quia praetendit: 1mo, sibi qua magnati majus assignandum salarium esse. 2do. Obligare se debere status, quod hos conscriptores ea ratione non tractabunt, qua priores. Occasione hac multa multis exaggeravit. 3tio. Laborem suum ab alio non, quam a solo bano, revidendum. 4to. Cum omni sua commoditate laboraturum, neque ut ullus lamentari valeat pro diurnis. Haec plurimaque alia eidem admissa, sciverunt enim, effectum vix secuturum, at pure, ut et in hoc ad speciem satisfiat aulae, et tum diuturna congregatio tandem sortiatur finem, prouti et accidit, quia 5. Novembris post praelectionem actorum tandem aliquando est dissoluta, et locumtenens Viennam contendit.

(Decisio quoad praecedentiam supremi comitis.) Sub cujus defluxu cum post promotionem domini Joannis Jursich ad officium supremi comitis comitatus Zagrabiensis, eo nil promovente sed fors novo vicebano instigante, exorta fuisset quaestio, an pro futuro vicebanus supremum comitem, vel iste illum in publicis sessionibus praecedere debeat, cum vicebanus caput nobilitatis haberetur et magnates pro supremo comite essent, ut post eos primum locum is habeat, Busan cum sibi adhaerentibus vicebani partes tenerent, quaestio ad cancellariam pro resolutione submissa est. Submissaque inde resolutio, supremos comites in sessionibus publicis eos quoque magnates praecedere debere, qui officium supremi comitis non haberent, cum supremis autem comitibus juxta resolutionis regiae seriem. Inexspectata erat tam magnatibus quam et vicebano haec resolutio. Jursich autem gratulabatur, quod se absente tam resolutio, quam et intra status quaestio sit enata, quia ille ipse, ne magnates offendat, ante eos, qui etiam supremi non sunt comites, praecedentiam deprecatus fuisset. In eadem quoque resolutione continebatur, quod vicebanum nedum in sessionibus publicis sed et alias praecederet, magnates autem extra publicas functiones nobilis supremus comes sequeretur.

Supra inserta fol. 355. regulatione neque nobiles neque coloni, praecipue autem dominiorum officiales contentari videbantur. Consolabatur tamen singulos, quod effectum regulatio ista non videbit, sufficiatque aulae, tulisse legem, nec respicere, an servetur. Quod in effectu videmus etiam. Proinde murmura partium, quae contra illam erant, non recensemus.

(Deputatio Szamoboriensis negotii. Deputationis Szamoboriensis membra.) Temporibus quoque diaetae hujus plures intercurrerunt et antiquiores revisiones. Prima fuit intra dominium Szamobor et loci illius oppidanos, sub praesidio praefati baronis Stephani Patachich. Vetus saeculorumque controversia. Oppidani liberum se oppidum vigore privilegiorum suorum sustinent ac defendunt. Dominium contra, dominali subjectos foro jurisdictionique, contendit. Pars utraque pro temporum circumstantia personarumque favoribus varia sibi esse documenta narrat, quibus praetensiones suas firmare videtur. Interim ad casum praesentem, cum dominus comes Antonius ab Auersperg, capitaneus | [pg. 377.] ut vocant totius Carnioliae, dominum Joannem Jursich per regiam plane confirmationem in plenipotentiarium suum constituisset, iste porro ex quodam affectu Michaelem Blasekovich fiscalem dominii Szamobor nominasset, visisque tot annorum intra oppidum et dominium altercationibus, atque, intuitu certi debiti ab oppidanis a comite praetensi, favorabilibus vicecomitum sententiis, praecipue autem, quod Jursich vicebanum Joannem Rauch post factum illius anni 1748., quando filium suum praeferri Jursichio in assessoratu tabulae judiciariae obtinendo voluit, non pateretur, oppidani porro ab illius tanquam supremi etiam eotum comitis comitatuum Zagrabiensis et Crisiensis, et consequenter totius comitatus, suo modo jurisdictione starent, adeoque nil favorabilis pro comite Auersperg, sive juris coram comitatu via sive summariae in regno revisionis, speraret, per instantias coram principe praetensionem comitis ab Auersperg felicius terminandam ob familiae etiam Auersperghianae in aula claritatem existimavit. Itaque post plures iteratasque instantias, ascensu non solum plenipotentiarii Viennam sed et ipsius cum suo fiscali Blasekovich comitis roboratas, exhibitione quoque, uti dicebant, documentorum, praetensiones comitis ab Auersperg probantium, signanter cujusdam sententiae excelsae curiae regiae, cancellaria Viennensis Hungarica, ne judicium inanditis oppidanis fieret, regno imposuit, ut auditis partibus opinionem daret, quid in pervetusto hoc merito eruatur, quidve opinaretur. Regnum, habitis eatenus mandatis, sub praesidio supradicti baronis Stephani Patachich deputationem ordinavit. Sed ad hanc comparuere quidem oppidani suaque produxere fundamenta, comes autem neutiquam comparuit, fiscali suo asserente, universa documenta, quibus indigeret, Viennae haberi. Hinc tametsi facto comitis evenisset prorogatio, fiscalis suus Viennam petens lamentari non destitit urgereque, ut submissis oppidanorum responsis Viennae fieret decisio, quia comes sperandum in regno nil haberet ob praepotentias quorumpiam et interessatorum hoc in negotio, uti Rauch, de cujus jurisdictione et decretorum taxis amittendis ageretur, Busan item, cujus saturandae interessentiae, intuitu directionis protectionisque, post Oreskii mortem oppidum Szamobor ad sui exinanitionem supra domini Auersperg fodinas, quae cupreae essent, Rauchii autem et Busani aureo-argenteae, latissimus campus esset conjunctione. Quibus is insusurrationibus, occasione potissimum supradescriptarum circumstantiarum, mandata ad regnum hoc in negotio exaggerativa obtinuit, quod praemisso in negotio nil adhucdum submissum haberetur. Itaque baro Patachich ea, qua potuit, ratione negotium hoc, urgente regno, | [pg. 378.] sub diuturna hac congregatione terminandum habuit terminavitque, actuario Petro Spissich, ut hominum comitis ab Auerrperg negli-

gentiam renitentiamque accusare oportuerit, qui impediverunt opinionem, dum ex parte comitis nec se sistere, minus vero quidquam producere voluissent. Interim deductis in ordinem iis, quae oppidum produxerat, oppidum fundatas habere praetensiones, insinuabatur. Hoc coram statibus relato ac Viennam submisso, Blasekovich quoque eorsum petiit, sperans, futurum ibidem judicium. Verum quia comes Carolus Batthyan jam extra banatum fuisset, jussus comes ab Auersperg est, coram iisdem regni statibus sub comminatione praeclusi etiam agere. Neque enim in cancellaria ferrentur sententiae. Quare Blasekovichio Vienna reduci supplicandum erat, ut comes suus etiam audiretur. Baro Stephanus Patachich sine diurno a comite solvendo deprecabatur laborem. Tandem post iteratas fiscalis preces comes Joannes Patachich futurae eatenus deputationis praeses lectus est, assignatique eidem assessores dominus Antonius Bedekovich, canonicus Georgius Malenich, cui successive Balthasar Petkovich suffectus est, Ladislaus Szale, judex civitatis Zagrabiensis, et pro actuario dominus Nicolaus Skerlecz, tabulae judiciariae notarius. Qui quid invenerint, inferius notabo. Hoc obtento, nescirem cujus consilio, comes ab Auersperg medio fiscalis Blasekovich submissis, quibus innitebatur, actis suis, sinceram hoc in negotio opinionem a me expetiit, cui etiam eandem, in quaestiones aliquot redactam, submisi. Hanc cum legisset, fiscalis comitis, quin et ipse Jursich, fassi sunt: nunquam se negotium hoc ita accepisse, prout in quaestionibus illis contineretur. Dixi autem comiti in opinione illa mea, visis beneque deductis vel ejus documentis, pro oppido stare justitiae praesumptionem, nil obstantibus obnubilativis praetextibus, neque ad medendum causae suae prospicere posse melius, quam si efficiat, ut quaestio illa, Szamobor essetne liberum oppidum, ad diaetam Hungariae, paritate et exemplo tot legum, quas eidem notavi, remitteretur. Ibi ob velocitatem negotiorum et multitudinem accurrentium, praecipue cum magnates libertati oppidorum adversari assoleant, raraque sint, quorum confirmata diaetaliter fuisset libertas, sperari posse optatam decisionem. At visum Blasekovichio, ditescere in Szamobor cupienti et imperium affectanti, durius, si diaetae Hungaricae exspectatione is privaretur spebus et dominio, reposuit mihi, se noscere in regno singulos, adeoque si is, si dominus Jursich difficultates illas, quae in meis quaestionibus innuerentur, non observavit, neque paulo ante fatos deputatos observaturos, et se in sententia tabulae regiae firmaturum ac per deputationem praemissam oppidum eversurum, praecipue cum Rauch vicebanatui defunctus sit, actualis vero supremus comes dominus Jursich eam jurisdictionem non curet, immo faveret dominio. Quare oppidanos protectione destitutos dominio subjici debere, quod ipsum canonicus etiam Malenich sentiret. Reposui, pace mea. Ego ad preces ipsiusmet comitis meam dixi opinionem. Quid eventurum sit, ignorarem. Res mea non agitur, mihique, huic aut alteri subdi Szamoborienses, parum est.

[pg. 379.] *(Deputatio in negotio Szaichiano et negotii c fundamento narratio. Naisichii in Szaich detecta fraus et interessentia.)* Altera intercessit revisio negotii jam satis vetusti et celebrioris, Szaichiani nuncupati. Ad cujus intelligentiam nota, Joannem Szaich anterioribus annis, uti cum vicebano Rauch conjunctum, in vicecomitem comitatus Crisiensis fuisse promotum. Dein, quia comites ab Auersperg Disma descendentes arcisque Mokricze possessores bona in comitatu Zagrabiensi Ladomer et Brukino-

vecz, alias vulgo dicta Moravcsa, possedissent haecve vendere voluissent, praedictus Joannes Szaich pro bonis his contraxit atque vigore contractus in eorundem possessorium subintrare debuisset. Vetus autem et dolenda est Croaticae nobilitatis intra se invidia, ut, qui semel potentiores evaserunt, non sinant facile crescere aliquem facultatibus, praecipue si has sine consensu potentiorum, ut vicebanus et protonotarius erant, procurandas velit. Ideo, sive hoc sive alio fine, praedicti comites ab Auersperg pro pactatis bonis termino, quo deponenda erat pecunia a Szaichio, eandem non levant, adeoque contractuale vinculum, quod erat ex parte comitum amissio venditorum bonorum, ex parte autem Szaichii amissio duorum millium, quae in usuroborationem contractus, occasione ejusdem subscriptionis etiam a filiis praefati comitis ab Auersperg tutellam transgressis subscripti, deposita fuere comitibus, ingentem causavit intra partes coram octavali foro processum. Et quia praedicti comites ad vicebanum eotum Joannem Rauch accessissent, frequentius ipseque, ut bonis eorundem Mokricze vicinus, visitam eisdem restitueret, credebat Szaich, invidia vicebani, quod sine scitu ejus contrahere praesumpsisset, contractum initum rescindi a comitibus, adlaborari, quamvis successive atque primum anno hoc 1756. ex fassione coram capitulo celebrata didicisset, machinationem illam fuisse protonotarii Adami Naisich (quem Szaich sibi amicissimum credebat et coluit ad hunc usque annum et per protonotarium in officio comitatus Crisiensis vicecomitis tot tantisque annis conservaretur) pro bonis Bellecz, juris praefatorum comitum, sic paciscentem, quod bona Bellecz ab Auersperghiis durante Naisichiano masculo redimi non poterunt, sed et hoc deficiente ab ejusdem foemineo sexu non nisi post annorum 30 evolutionem, persolutis quibusvis meliorationibus, atque hoc ideo, quia idem protonotarius, banalis utpote tabulae assessor et calamus, sese obligasset, contractum cum Szaich initum rescindendum iri; qui si rescissus fuerit, stabunt praedictae pro bonis Bellecz Naisichio datae conditiones. Szaich nihilominus, quia Joannis Rauch opinabatur hanc esse erga se malevolentiam, vicem Rauchio redditurus, pro bonis Szomszedvariensibus a Rauch possessis duplicem contra eundem promovet actionem. Pro bonis quidem Lusnicza tanquam pignoratiis erga pecuniae remunerationem; pro bonis autem Jakovlje et a comite Orsich possessis Bisztra tanquam a protonotario olim Petrichevich dolo fraudeque obtentis sub promissione obtinendi cujusdam | [pg. 380.] instrumenti, quod tamen non dedisset, raptis talique jure ad praedictos supra Rauch et Orsich possessores devolutis simpliciter sive absque depositione pecuniae, et ex praejudicio.

Gravius praedictae actiones commoverunt Joannem Rauch, sive quod crederet ex quodam praejudicio, indignum esse, ut vicecomes contra suum supremum comitem ageret eumque in jus vocaret, adeoque inferior contra superiorem, sive quod palam fieret, Joannem Rauch depraedicatam et putatitiam in bonis Szomszedvar haereditatem non habere, sive demum, quod actionatis bonis carere possit. Hinc indignationem omnem contra suum vicecomitem Joannem Szaich concepit aluitque, contendens per omnia, ut in poenam promotarum contra se actionum vicecomitis officio privaretur. Sed quia Szaich protonotarium Adamum Naisich, uti etiam Joannem Busan coluisset, Naisich (ad conscientiae suae ne fors salvandum scrupulum, ut Szaichio per annuum vicecomitis salarium et accessoria, quae haberet vice-

comes, illata a se injuria, propter amissam cum comitibus ab Auersperg intuitu bonorum supraattactorum causam compensaretur) eundem sic est tuitus, ut iteratis comitatuum restaurantibus, Rauchio ringente, Joannes Szaich in officio vicecomitis comitatus Crisiensis confirmaretur constanter: immo, quia eundem Joannes Rauch qua supremus comes ab officio anterioribus annis suspendisset, in congregatione statuum reprehensus est, et Joannes Szaich in officium per status fuit repositus.

(Rauch inquisiverat in Szaichium.) Haec res afflixit Joannem Rauch, factumque suspensionis suae manutenere cupiens, sufflamantibus praecipue eum tam adulatoribus quam et officium vicecomitis ambientibus, in acta factaque Joannis Szaich inquirere ac indagare coepit, demonstraturus statibus et suam in suspendendo Szaich providentiam et illius ad officium vicecomitis gerendum incapacitatem. Rei hujus ex parte Joannis Rauch gerendae indagandaeve apparuit instrumentum Joannes Kesser, judlium comitatus Crisiensis ac una etiam illius civitatis, qui in protonotarii Adami Naisich summis erat gratiis, ut Kesser cor Naisichii esse videretur. Fuit autem Kesser ludimagistri Bisztricensis ecclesiae filius (dubiumque, an nobilis, quia objectam hanc sibi difficultatem saepius constanter dissimulat), atque satis in tenera aetate petulans et exorbitans, ut e syntaxi ejectus primum in Bisztricensi ecclesia adesset canenti patri, tum in civitate Crisiensi ludimagistrum ageret, donec parochi Crisiensis Andreae Gradinszki favoribus et viduam quandam commodarum in civitate illa facultatum uxorem obtineret et ad Crisiensis civitatis magistratum assumeretur, atque ex notario judex civitatis illius eligeretur. Praeterea cum astutus satis esset, Naisichium coluit adoravitque, gratiam ejus facile meritus, quia potare ad admirationem aliorum et potuit et cum protonotario solebat. Praeterea, cum canorae esset vocis, cantilenis suis histrionumque actionibus ac aliorum repraesentationibus scenicis recreare uxorem, proles domumque protonotarii Naisich solebat. Qua re magnus effectus, in quadam restauratione comitatuum in judlium comitatus Crisiensis protonotarii [pg. 381.] favoribus commendationibusque pervenit. Crisiensibus imperare occepit et officium ambire vicecomitis, de Naisichii securus votis, sed de Joannis Rauch dubius, cum iste tam debilis non fuisset judicii, ut virorum merita ex illis, quibus Naisich, fontibus desumeret, immo hominibus eruditis et intelligentibus palam attici Rauchius observaretur. Ut hunc ergo in partes suas pertraheret Kesser eidemque demonstraret, se in schola Naisichii non solum in perpotationibus excelluisse sed in publicis etiam, videns eotum vicebanum Joannem Rauch suspensionem Szaichii manutenere velle, eidem plura contra Szaich detegit, ut interessentias in officio, collusiones in ipsis processibus, neglectus ordinationum publicarum, atque super his et ipse testimoniales dat et dandas inducit alios, immo edicto per parochias publico atque ex templorum suggestibus contra acta factave Joannis Szaich inquirit coram vicecomite ordinario tum, jam defuncto, Simunchich, scilicet ut his artibus Kesser gratiam Rauchii meritus in vicecomitem succederet. His porro effectum est, ut post actiones supradictas lites intra Rauch et Szaich personales quoque enascerentur, scinderentur in partes multorum animi, exasperarentur insuper, ac praedescriptarum supra in regno confusionum fomes daretur: Szaich vicissim in vicebani acta indagaret et inquireret et [illegible] defensores sibique adhaerentes quaereret, denique comitatus totus

Crisiensis ejusdemque personae in crisim et successive in jus vocarentur et actiones vitaque eorundem disquireretur.

Equidem multae isthinc enatae sunt lamentationes, accusationes ac ad regiam plane repraesentationes. Multa hoc in personali merito rescripta mandataque regia. Szaich apparebat a cancellaria protectus, praecipue dum Joannes Rauch a candidatione pro officio vicecomitis exclusum contra legem voluit, protegebatur a bano Batthyan Rauch. Inter status autem quia divisa erant erga partes studia, ideo nec regni articulis solidi quidquam decernebatur, potissimum ob insinuatas partium protectiones.

Accusabat Szaichium adversarius: 1mo. Ob neglectum subordinationis debitae adeoque ejus arrogantiam. 2do. Doli fraudisque in contractu illo cum Auersperghiis. 3tio. Inductionis judlium Svagell ac aliorum ad falsas in favorem ejus testimoniales expediendas in causa quadam Preszekiana. 4to. Collusionis cum Vinkovichiis quoad jus Korenszkianum in bonis Kysattakiensibus contra fiscum regium. 5to. Infidelitatis in tutoratu domicellae Mallakoczianae. 6to. In quibusdam a se Sztubiczae prolatis verbis tumultum concitare valentibus, ac talibus personalibus.

(Szaich accusat Rauchium.) Szaich contra accusabat Joannem Rauch praepotentiae atque despoticae arrogantiae, vitiatarum a se | [pg. 382.] sententiarum judiciariarum, et quae videbantur, abscissionis odii praeterea sui etc. etc. Nemo comitatensium personarum erat, quae ob diversas in eodem merito testimoniales integra esse videretur. Judlium autem Kesser vel maxime descriptus apparuit accusabaturque ut fur, praedo, falsificator, seductor et mille alia.

(Nova deputatio a rege constituta in eodem negotio.) Dispositione regni, ut in comitatu Zagrabiensi ista reviderentur, factum est. Sed cum supremum suum comitem neque hi prostituere voluissent, quamvis Kesser aliique aggravati exstitissent, Joanni quoque Szaich collusio attribueretur et minus subordinatus agnosceretur, idem Joannes Szaich occasione commissionis Althamianae lamentari et vicebanum Rauch accusare tam per se quam suos non neglexit. Ergo jussu regio et istud negotium revidendum erat. Deputatione igitur sub praesidio fati baronis Stephani Patachich instituta rebusque examinatis omnibus, deputationi visum, Joannem Szaich collusionis reum non esse, at duntaxat incompetentis subordinationis: contra judlium Kesser praecipue ab officio suspendendum, quia vix ab infamia immunem, Svagell item, ac plerosque alios. Mirum, quam offendebatur opinione deputationis Naisichius, ac praecipue ob non absolutum Kesser suum, quem unum pro vicecomitis officio esse sustinebat ejusque activitatem ad sidera extollebat, Szaichio palam inimicus, non tam ob Kesserium, at quia intellexerat, fassionem eum illam, qua mediante bona Bellecz teneret, divulgare sibique eam expediri fecisse. Deputationis hujus actuarius dominus Nicolaus Skerlecz opinionem deputationis fortiter sustinuit, nulliusque collusionis reum Szaichium esse defendebat. At quia Naisich diris sese devovisset, si collusio non est, autoritate vel potius praesumptione sua effecit, ut in publico ex ejus sententia damnaretur Szaich, efficere tamen non potuit, ut absolveretur Kesser, aut ne ab officio judlium suspenderetur. Has res, prouti etiam Naisichii super bonis Bellecz fassionem quia Szaich Viennae iterum repraesentasset, jussu regio haec totius regni

opinio deputatis privatis ac a rege constitutis, domino videlicet comiti Joanni Patachich, domino protonotario Petro Skerlecz atque Nicolao Bedekovich, pro revisione ac sententia sic commissa est, ne sententiam ferendam ante aulae placitum promulgarent. Qui etiam sequenti anno hoc in merito laborarunt, ut eodem anno dicturi. Intuitu quoque delatae infidelitatis quoad tutoratum domicellae Mallakoczianae, jubente aula, ut alteri tutoratus iste resignetur, eumque omnis deprecaretur, Szaich autem gesti tutoratus rationes dare et cupivisset et deberet, ad eruendam accusationis hujus veritatem deputatus exstitit dominus Antonius Bedekovich, tabulae judiciariae assessor, cum aliis quibusdam. At Szaichio cum injuria et istud objici, compertum, et hunc cum praefata barone virgine plus caritatis, quam obligaretur, etiamnum praestare. Remansit attamen orbus quibusvis comitatus officialibus Crisiensis comitatus, quia judicio publico collusionis damnatus Joannes Szaich pro suspenso aeque considerabatur, immo jam a triennio prope causae omnes ex personarum ibi defectu sepultae haerebant.

[pg. 383.] *(Falsificatio armalium litterarum. Suspecti vehementer qui?)* Sed et 3tio, praemissarum regni hujus conturbationum tempore, quo singuli singulorum acta factave describebant, erupit falsificatio litterarumque armalium a quibusdam attentata confectio. Regulatis banalibus confiniis ne fundus aliquis vacuus relinquatur, dispositione regni, rege approbante, in armalistas indagatum. Quoad episcopales homines, episcopi officiales, uti vicarius temporaneus, comes curialis, fiscalis item, episcopalium quoque bonorum praefectus, procedebant, fiscali negotium dirigente, inquisitiones colligente et, quibus volebat, favente; quoad caeteros autem comitatus officiales sub ipsius supremi comitis, Joannis eotum Rauch, dum esse potuit, praesidio. Plurimi praecipue episcopalium approbabantur et super edocto nobilitatis privilegio regni iis expediti sunt articuli, atque a contribuendo absoluti. In hoc autem tam salutari et publicum attingente opere non defuit quorundam malevolentia, qui visis examinatisque documentis privatorum, ex quibus genealogiam deducere valuerunt ad primum usque impetratorem, Rudolphinas quasdam armales, ut vocamus, litteras transumebant, atque ex iis petentibus et instigatis opera sua confectas armales distribuebant. Ad nequitiae hujus opus influxere plurimi. Inventor autem quis fuerit, non constat. Vehementissima suspicio in episcopales erat, praecipue autem in comitem episcopi curialem Joannem Busan et episcopi fiscalem Ladislaum Lukauszki. Et quidem fundamento vix carens. Nam: 1mo, hi erant, quibus episcopus extractum protocollorum regni, olim ab Alexandro Patachich confectum et post ejus in consiliariatu cancellariae Hungaricae anno 1747. Viennae mortem ibidem remansum, atque a se opera cancelistae Ladislai Bisztriczey obtentum, describendum tradiderat, et qui eum in effectu descripserant. Ex quo intuebantur, quo anno et die, quove in loco, regni sub Rudolpho actae sunt congregationes, sub cujus item praesidio et quo calamum dirigente, ob talium armalium promulgationem. Quae res accurate cum protocollo regni, saeculum superante, concordabat, et quemadmodum fidem maximam confictis armalibus suppeditabat, sic et argumento erat suspicioni illi, quod armalium mercatura a simplicibus rudibusque hominibus erumpere non potuit. 2do. Ex praetensorum reorum fassionibus insinuationibusque, et praecipue armales aere majori ementium. 3tio. Ex praefatorum duorum, in ipsa dis-

cordia, cointelligentia. Nam, ut supra notatum, Lukauszki in illa cum Josepho Raffay dissensione nominetenus Busanium praepotentiae arguit, in deductionibus attamen suis modestissime se erga Busanium habuit et iste vicissim contra Lukauszkium. 4to. Ex utriusque horum facto. Nam ferveret licet Raffajus contra Lukauszkium nihilque exaggerationum neglecturus videretur, habito non solum rumore publico eatenus contra Lukauszkium, sed et cujusdam ideo incarcerati Sunecz exstante depositione aliorumque de auditu testium fassionibus coram vicecomite Georgio Petkovich depositis, hoc attamen contra Ladislaum Lukauszki nec objecit nec ursit; ac vicissim Lukauszkius contra Busanium haec nunquam exaggeravit, cum nihilominus paribus, uti et Lukauszki, subjectus fuisset crisibus. Hinc a perspicatioribus creditum, Busanium persvasisse Raffajo, ut praescinderet, dominumque Raffay ex respectu avunculi rem neglexisse; Lukauszkium | [pg. 384.] e converso apud neoelectum supremum comitem Joannem Jursich, qui, zelum justitiae suae administrandae testatum iri cupiens, in has res indagare inceperat et quosdam comprehendi et carcerari fecit, non sine consternatione, alteratione utriusque prioris, immo Lukauszkii erga comitem supremum Jursich indignatione minisque, quod proditurus probaturusque esset, illum totius supradescriptae intra regnicolares confusionis motorem exstitisse. Quibus aut aliis rebus factum observatumque, et Jursichium tepescere. 5to. Quia uterque demonstrasset publico, quantum tempore examinis armalium facultatibus crevisset, nam praeter capitales summas ex censu apud alios elocatas (et) expuncta sua priora debita passiva Lukauszki e fundamentis nobilem in civitate erexit domum, Busanius quoque suam altero tantum ampliavit extenditque, capitalia auxit crevitque facultatibus. Haec praecipua fuere suspicionum contra praedictos argumenta.

Caeterum pictor quidam, nomine Ignatius, in parte capitulari habitans, insignium erat depictor, scriba item. Quidam vero Jurjevich, ex Jamnicza nobilis, ac antea apud Joannem Rauch ammanuensis, in hoc influxit negotium, (ob quod, ruente contra Rauchium coelo, non deerant, qui facti hujus vellent complicem, at non sine injuria, uti eventu is est testatus), etiam disseminando, apud se tantorum esse litteras et documenta. Quidam vero Sunecz, item Lukinich, necnon praepositi majoris venator, obequitatores fuere per domus ditiorum et potentiorum praedialium, libertinorum ac rusticorum, qui suis modis insinuarent, eccur contribuerent, cum ipsi veri indubitatique forent nobiles, ac de talium armalibus rescire hi instigatores vellent. Postquam ad has accipiendas resolvebantur incauti, necessum fuit ad Jurjevichium accedere, habita penes se litteralia documenta (ad genealogiam videlicet comprobandam) exhibere praetextu eo, ut videat, num revera ad eos aquirendae armales pertineant; pactare demum juxta petentis facultates certisque terminis pactatam deponere pecuniam, occasione autem traditionis armalium totum exsolvere. Erat ingens ditiorum rusticorum et ignobilium cura de hoc sibi procurando thesauro. Vendebant animalia, tenuta sua inscribebant aliis, mutuoque ubivis conquerebant pecuniam. Accidit, ut quidam ad fratrem meum Ignatium, parochum Kravarszkensem, mutuas orantes ecclesiae illius pecunias adessent. Iste, cum mutui necessitatem rogaret, innocenter ab iisdem intelligit omnia, eosdemque dehortatur a mutuo, quod is Jurjevichium nosceret, neque tale illi esse posse tabullarium diceret, ast fraudem dolumque metueret. Hinc persvasit

petentibus, vicecomitem Mathiam, tum adhuc viventem, Messich accederent ac ab eodem mutuum peterent, aut saltem ad fratrem meum litteras, quod fine obtinendorum per Jurjevich armalium tute eis ecclesiae suae pecuniam valeat elocare. Abivere ergo ad vicecomitem Messich, cui pari sinceritate aperiunt omnia. At is nec pecunias suas se dare posse, respondit, neque parocho Kravarszkensi scribere, quoadusque cum regni vicebano Joanne Rauch non colloqueretur, ipsos interea praestolari posse. Messich ergo ex incumbente sibi officio rem pandit vicebano, vicebanus in congregatione regni statibus, exhibetque interea procuratas et examinatas cujusdam Szarecz armales, quae vel ex cera, insignia imperatoris sive sigillum exhibente, admodum recenti, pictura item, falsitatem sui testabantur. At tacentibus reliquis, res quasi in dissimulationem abiit. Neque eatenus quidquam est constitutum. Ex quo et protonotarium Naisich suspectum volebant aliqui, —

[pg. 385.] re hac per vicebanum Rauch in congregatione regni proposita adeoque vulgata, eo majore effecta, quod quidam in vico Latinorum habitans Mathias Rosankovich, in cujus videlicet domo armales hae conficiebantur, repentina morte sublatus fuisset, adeo ut semet veneno sustulisse et necasse crederetur. Apud hunc reperta est cista armalium litterarum, quarundam confectarum, aliarum confici incoatarum; repertum sigillum regium, cera, aliaque hunc in finem necessaria. Quae ejusdem exsecutor, parochus nempe vici Latinorum Josephus Vitnich, ad episcopium detulit, ubi res hae supprimebantur quidem, sed in fine factae sunt publicae, complicibus ultro citroque dispersis. Ignatius enim pictor accepta pecunia Venetias profugisse dicebatur. Sunecz latitabat apud parochum sanctae Clarae. Jurjevich loca mutabat. Lukinich autem a domino Busan Quinque Ecclesias fuit expeditus, ac medio cujusdam Franciscani a Busanio accipiebat, quibus vixit, pecunias. Cum ego 1755. in negotiis meis Viennam fuissem profectus, in Ginsiensi diversorio pernoctare debui. Noctis medio resciens pro me advocatus quidem Lukinich cognomine, alias ex Soproniensi comitatu, cujus parens aetatis jam decrepitae in Hungariam concessisset, rogat per omnia, quid eum facere debere existimarem in causa latitantis Quinque Ecclesiis cognati sui Ladislai Lukinich, eo a domino Busan exmissi ibidemque succursu ejus viventis. Narrat mihi armalium confictorum historiam, prouti aufugiens Ladislaus eam sibi retulisset, binas exhibet Busanii litteras, quas ad Ladislaum scripserat, misereri advocatus postulans senecionis parentis sui, qui copiosas ideo funderet lacrimas, ne quae nobilibus Lukinich nota hinc eveniat. Postquam diutius his in rebus collocuti fuissemus, mea haec erat opinio: daret minarum plenas advocatus ad Busanium litteras, quodve cognatum Ladislaum Viennam ducturus sit, ut, quam turpi facto suo demeruit principis gratiam, eam sincera confessione remereretur; Busanium aliunde episcopi curialem comitem sic procuraturum, ut Ladislaus suus integer redeat, et praedio, quod remotius est, sine amissionis metu potiatur. An scripserit Busanio advocatus, me latet. Innegabile autem est, Ladislaum Lukinich redivisse, ac in pace suis perfrui, et ad divitias armalium litterarum mercatu pervenisse.

Praemissa cum ad aulam plane, nescio qua via, devenissent jussusque fuisset comes locumtenens, ut in confectas armales illas litteras investigaret reperiendasque Viennam submitteret, tandem quod, tot annis antea non

obstante emeriti vicebani Joannis Rauch repetitis eatenus in regno admonitionibus et provisionis alicujus precibus, anno hoc 1756. vicecomiti Georgio Petkovich commissum est, ut vocaret singulos, qui prioribus annis pro nobilibus improtocollati articulariter sunt, et suspectas talium armales locumtenenti traderet, comparebant ad vicecomitem multi, plurimorumque arrestatae sunt armales litterae, qui de fraude illos decipientium lamentantes prodidere plurima, summasque, quas pro armalibus erogavere, dicebant repetebantque. Vicecomes has privata ex curiositate adnotans, notabiles esse multorumque milium, mihi dixit.

[pg. 386.] Interea novis creatis supremis comitibus, Jursichio zelum eatenus exhibente, incarcerantur tam praedictus Sunecz quam et Jurjevich ac venator ille praepositi. Qui in benevolis suis examinibus nil fassi sunt, ac seductos semet fuisse a profugo pictore Ignatio, totam culpam in eum derivando. Busanius frequentius accedebat visitabatque hos reos, victum iis etiam suppeditando. Hoc nihilominus anno in carceribus remansere. Barbitonsor quidam capitularis Antonius, jussu supremi comitis Jursich, examinatus quoque a vicecomite Petkovich de quibusdam, coram se apud parochum sanctae Clarae trans Savum a Sunecz prolatis dictisque, est. At hujus fassio, tanquam de auditu, suppressa exstitit. Finem hujus sequenti anno notabimus. Vide fol. 447.

4to. *(Narratur historia de Joannis Rauch accusationibus, per Draskovichianos factis.)* Supra notavimus, Joannem Rauch, resignatis officiis suis, in vicem promissi antea baronatus publice reprehendi debuisse, utve actio ei criminalis erigeretur fuisse impositum. Res haec processit ex repraesentationibus fiscalis Draskovichiani Benedicti Krajachich. In quibus cum accusaretur Rauch, homicidam voluntarium, et fors jubente eodem Rauch homicidam effectum, non tantum foveri, at praemii instar in officialatu bonorum suorum Sziszlavich detineri. Ideo locumtenenti ab aula imponebatur, homicidam ut illum intercipi procuraret. Qui, aulae jussa exsecuturus, filium Joannis Rauch Paulum, alias in confiniis banalibus supremum vigiliarum praefectum, ad intercipiendum homicidam hunc ordinat. A quo et capitur. Cum vero duceretur Zagrabiam, in trajectu ad Szuszed dimittitur, sparso rumore, reum semet in Savum praecipitasse ac sponte submersum esse. Sed fiscalis Krajachich arguit, nec filium exmitti debuisse pro capiendo reo, nec submersum esse, testimonio nautarum ex Szuszed, item inquisitione, nocte illa dimissum, Zagrabiae in vico Latinorum dormivisse, detentumque fuisse triduo, tandem expeditum, praesumptione manifesta, ne delictum in Joannem Rauch transeat isteque gravetur aut praepotentiae manifestae, ut potius jussa dispositionesque eludantur regiae, quam ut veritas prodeat. Revera hoc et Viennae sic considerabatur. Quare locumtenens reprehensus est, quod homicidae capturam filio Joannis Rauch credidisset, et Majestas regia in factis contra Joannem Rauch accusationibus est confirmata. Jussumque est iterum, ut demandatus jam praevie processus erigeretur. Quod etiam sequenti anno in foro dominali Draskovichiano per Benedictum Krajachich factum.

(Deputatio de regulandis neoerectis comitatibus. Eatenus projecta.) Quia autem 5to Sua Majestas regia non solum promotione duorum supra nominatorum supremorum comitum regendam Sclavoniam Hungariae instar insinuasset, sed mandato suo regio imposuisset, quae et qualis reponendis

in integrum comitatibus danda censeretur regulatio, ut status opinarentur, ideo eatenus quoque sub praesidio Zagrabiensis episcopi ordinata habebatur deputatio. Ad hanc Jursichio ut supremo comiti patuit accessus, qui eandem, uti in Sclavonia esset, proposuit. Sed Busanius, cui perceptoratus prae vita sua esset, ex privata, ut omnes putabant, interessentia, ac in veritate ob multorum praepotentiam, fieri hoc non posse sustinuit. Hinc praemissa censebat deputatio: 1mo. Restaurationem comitatus nullatenus supremis comitibus indulgeri posse ob salvandam autoritatem bani, quae corruitura dicebatur, si supremis comitibus restaurationes fuerint admissae. 2do. Generales aeque comitatus congregationes non admittendae. 3tio. Et vel maxime perceptores comitatuum non inducendi, at cassam penes regni perceptorem remanere necessum foret, tam ob passiva regni hactenus contracta debita, quae impossibile foret per comitatus dividere, quam etiam ob defectum personarum in singulis comitatibus sic possessionatarum, quibus cassa credi posset. In reliquo, Sclavonicorum | [pg. 387.] comitatuum regulationi insisti posse. Jursich, observata singulorum deputatorum obstinata hac opinione, praescidit ab omnibus. At rem suam et comitatuum Viennae egit medio Benedicti Krajachich, fiscalis comitis Draskovich et resoluti supremi comitis comitatus Crisiensis, Ladislai item Bisztriczey cancellistae, amici sui.

(Benedictus Krajachich agit pro reponendis in integrum comitatibus.) Benedictus igitur Krajachich, medio etiam domini Codeck qua bancalitatis praesidis, gravem hac in re fecit repraesentationem deduxitque, et necessitatis esse publicae et servitii regii comitatuum in integrum repositionem. Necessitatem publicam metitus est ex lamentis singulorum improportionis tam fumorum regni, sic voluntate Busanii elaboratorum, ut nec regnum nec princeps nec mortalium ullus vel ideam, quae in publico et importante hoc negotio habita fuisset, vel divinare valeat, quam et contributionalis quanti. Et si ista regnum ad servandum quoque ex justitia a praegravio quemvis cognoscendasque vires proprias, adeoque informandum bene principem, ne tyrannus subditis appareat, hactenus non praestitit, quantumvis se eatenus et 1695. et 1720. coram regibus obligasset, immo annis prioribus elusorias conscriptiones fecisset, illam videlicet stratagemate Busanio per dominales officiales factam, in partibus autem maritimis per Georgium Jellachich, ab ipsa aula sepositam, anni autem 1754., quamvis suo modo regiam, evertisset, quid sperandum in regno sit, luculenter apparere. Consequenter jure videre debere principem, ut istud per comitatus sicuti in Hungaria absolvatur. Eo quidem legalius, quod dicae sive proportionis ratio intra subditos per tot jam leges comitatibus competat, Sclavoniam autem in iis, quae legalia essent, sequi debere Hungariam, articulus 120., 1715. doceret. Servitii autem regii rationem desumebat et ex subditorum contentu, dum aequalia se ferre onera viderint, et ex belli praesentis necessitatibus ac transenae militum defectibus, specifice positis, qui omnes enati ideo, quod comitatus irregulati essent. Quis autem et ubi, regnum quaereret. Sed et hoc expostulare autoritatem regiam, quae supremos resolvit comites pari expeditione, uti in Hungaria. Ergone princeps se derisui ac publicae censurae exponere debeat, dum constituta per comitatus gubernandi ratione ab eadem recesserit. Tum ad enervandas rationes supra deductas descendit, descripta deputationis deputatorumque

voluntate, et quidem ad primum, parum esse praepotentibus de bani autoritate, sed sub hujus praetextu gestam a se hactenus conservare adniti. Et quae illa hactenus erat bani autoritas? Pro officiis comitatensibus, quos vicebanus vel protonotarius voluit, proponere, sed non denominare, ne denominati bano se obligatos sentiant. Plus esse constituere distribuereque officia, ad regiam utpote autoritatem accedens potestas, quam pro iisdem proponere. Quid utilitatis Nicolao olim Frangepanio ex candidatione profluxit, dum comitatenses adhaeserunt potius protonotario quam bano? Quid sub banatu Batthyanii, dum locumtenenti, ejus personam bani praesentanti, Naisichius publice | [pg. 388.] abjecit calamum, scribere nolens, quia, quod scribendum fuisset, suum non fuisset beneplacitum? Busanius quoque, nec banum nec locumtenentem vel cum crucigero disponere posse, licet servitium exigeret principis, ut in casu illo reparandarum publicarum viarum et non perdendarum operarum exigebat. Nemine comitatensium bani autoritatem unquam tenente, ne privaretur officio. sub praetextu banalis autoritatis quaeri, ut ad praepotentum arbitria sponsalia ipsa contrahantur, a dominiis Erdoedianis pensiones non cessent, singuli ad illorum nutus contremiscant, quae omnia specificis deducebat exemplis.

Demum arguens, unde zelus iste banalis autoritatis? In comitatu Varasdinensi familia comitum Erdoedy motu proprio, sine bani, sine regni influxu, creat, quos vult, comitatus officiales. Neque hoc derogat banali autoritati? Immo cum in diaeta 1723. quaestio eatenus emersisset, ablegati regni pro Erdoediis stetere et protonotarius compilavit articulum illi familiae faventem. Sane in candidatione horum tantum comitatuum tota sita est bani potestas. Si studiosa banalis autoritatis fuit deputatio et non suae praepotentiae, eccur non projectatum principi, ut, quod Erdoedii in comitatu Varasdinensi possunt, posset in his comitatibus banus, motu scilicet proprio omnes constituere officiales? Hoc bani elevasset autoritatem et respectum. Proinde non fuit aliud in deputatione illa objectum, quam propria quorundam interessentia, ac ne justo aequilibrio evadat aliquorum potentia, salva integraque esset palatini Hungariae autoritas, dum comitatus Hungariae semet restaurant, salva bani, dum magistratus civiles, dum comitatus inferioris Sclavoniae bano subjecti. Neque tunc episcopus neque Naisich aut Busan neque totum regnum praejudicium autoritati banali inferri existimarunt, sed duntaxat peribit banus in duobus his comitatibus (in quibus videlicet vicebanus, protonotarius et perceptor regni dictus degere consveverunt), si hi, exemplo jam aliorum, ad legis dispositionem redigantur.

Congregationes quoque comitatuum difficultari legem praximque Hungariae, comitatus item Varasdinensis ac inferioris Sclavoniae, quia protonotario adimetur occasio nomine publico ludere, testari pro quibus voluerit, laudandi immeritos etiam, verbo suam demonstrandi potentiam per exorbitantia saepe prolata, per abjectionem calami, laudes sibi procurandi in aula, et tanta alia specificis firmata tam veteribus quam recentioribus casibus.

Cassam demum difficultari aeque contra praxim Hungariae Sclavoniaeque, et eo temerarius, quod leges municipales ipsae per illum citatae, protocolla quoque regni, perceptores singulorum comitatuum et olim exstitisse, perhibeant. Sed hoc esse cor interessatorum, quia, quid cassa sit,

nemo sciret. Cassa nequaquam regni est sed privatorum, quia neque bano pateret, nec vel crucigerum disponere posset. Est ista medium demonstrandae et exercendae praepotentiae, dum, quibus volunt, ordinantur salaria, ut obstetricibus plane; dum diurna sibi ordinant et accipiunt, alios vel debitis | [pg. 389.] privant. Est dissensionum fomes tum ob diurna, quae assignari solent ex personarum respectu, tum ob largitiones indignis, ut cuidam Gallo medico, ideo mercedem habenti, quod cum protonotario Naisich bene bibisset. Est injuriarum seminarium et vindictae occasio, dum ad hanc contribuant ad ultimas vires eorum subditi, qui sese mancipia quorundam non monstrant. Est avaritiae fomentum, dum ob privata lucra et interessentias ad eam lege obligati nil conferunt, uti mercatores, opifices, Graeci item, vulgo dicti Kalagiae, qui ad privatam perceptoris aliorumque cassam contribuerent, ad regni autem cassam, licet 1754. supplicantes offerentesque annuos 500 fl., ex impotentia allegatae per Busan incassationis contribuere non poterant. Proinde has veras esse rationes pro non dandis comitatui singulo perceptoribus. Illas autem, quas invenit deputatio, indignas deputatione, indignas regno et principe esse, quia debita regni passiva proportione fumorum, quibus inhaererent, per comitatus facile ac ante unius horae laborem dispertientur. In perceptoribus autem non desiderari divitias sed fidelitatem, id, quod reges omnes in suis, quos vocant, commissariis testarentur, dum his centena centenaque credunt milia, licet illis una officii merces divitiae sint. Nec Oreski olim dives fuit, dum regni perceptoratum obtinuit. Nec Kussevich nec Busan tantas habuit, quantas in perceptoratu successive congesserunt. Mediocres subintrarunt, pingves redditi. Et quod mirum, per regia plane mandata, per vias varias, in periculoso illo officio sese conservarunt, neque ullus perceptorum adhuc haeredibus suis aliud quam divitias, Dei benedictione carentes, reliquit. Haec fuit in substantia celebris illa Krajachichii ad Codeck repraesentatio, stilo quidem suo allegorico concinata et particularitatibus multis referta. Ad hanc inimici mei, praecipue episcopus, me influxisse, mentiti sunt, procuraruntque falsos testes coram bano. At tantum influxi, quantum ad Mahometis imperium. Tulerat quidem illam ad me Krajachich, si forte relegere possem, sed ob labores, lecta prima pagina, restitui illico in praesentia vicecomitis Georgii Petkovich et domini Pauli Bakich. Increbrescente dein ejus tanto rumore, pro posteritatis quoque notitia, legere eam volui relegique, et in substantia hic annotandam duxi. Haec autem sive ob belli circumstantias sive fine ex alio effectum sortita non est, nisi primum anno 1759., quamvis subsequis urgeretur annis a praefato Benedicto Krajachich. Erat autem anno hoc compilata, sed ob probas tardius fors domino Codeck exhibita, aut ab eodem fuerit detenta, quia anno primum 1758. erupisset in publicum.

[pg. 390.] Jam praemissorum duorum annorum perspicaci relectione intelliget, spero, omnis posteritas, quo in statu res nostrae fuere, quis hominum genius, quales gubernatores, quae animorum dissensio, quae item causae harum. Proinde his ultro non immorabimur, prouti nec notandis particularium quibusdam factis, tamquam ex prioribus publicum respicientibus profectis. Judlium sane ac vicejudlium ob tot deputationes, commissiones, transenam item militum, de qua infra, inexplicabilia et saeculorum fatigia pertulere.

Sub longissima tamen hac congregatione regni, ob deputationes quotidie non assidente, decurrit mense Junio tabula regni judiciaria. Comitatenses quievere ob labores praedescriptos. Nobilitas, quod mirere, adfuit, partim ob deputationes partim ob tabulae judiciariae decursum, et si unquam frequens in sessionibus congregationis erat, hoc praecipue tempore. Quia multos et curiositas tenuit, quid in tanta publici revolutione, quid in particularium offensis tandem deliberetur. Multos crisis tenuit. Et si quis abivisset domum, accomodato negotio revertebatur. Unus comes Josephus Rattkay toto hoc tempore non apparuit. Plena erat Zagrabia crisibus, diffidentiis, animorum exacerbationibus, uti metiri est facile, prioribus perspectis. Praeterea

Vacante banatu comes locumtenens Adamus Batthyan regimine Wetthes fuit consolatus.

(Joannis Jellussich mors.) 2da autem Septembris canonicus et archidiaconus Urbocz, Joannes Jellussich, Hungarus natione, et qui ab anno 1706. vacuum in area capitulari fundum unum, post incendium 1743. canonicalibus domibus e fundamento erectis, implevit, homo alias concionator bonus et extemporaneus, negligentiam aliorum libenter supplens, sincerus item, potationi et libidini deditus, obiit. Cujus loco episcopus in archidiaconum resolvit Sigismundum Schytaroczi, in canonicum autem Michaelem Margetich, parochum sancti Georgii in Plessivicza et administratorem in Kaptol prope Posegam.

(Comes Sermage qualiter vicecolonellus.) Domino comite Petro Troyllo a Sermage, camerario Suae Majestatis sacratissimae, prouti et vicecolonello in banalibus confiniis, ut vocant, agregato, sic effecto, quod ille priori vicecolonello reali, domino Wolffgango Jellachich, octo fl. milia enumerasset, Fridericus Nicolaus autem Gerlechich, antea et a decennio jam supremus vigiliarum praefectus, duo, taliterque servato titulo, priori reali vicecolonello, valedicente, uterque praemissorum successisset, Gerlechich in realitate et salario, comes autem Sermage in titulo etiam vicecolonelli, at salario duntaxat supremi vigiliarum praefecti, ad castra caesareo-regia erga expressum mandatum abeunte, in celebri illa Lukauszkiani negotii cum Raffay deputatione pro praeside per status declaratur dominus Joannes Jursich, comitatus Zagrabiensis supremus comes, qui nihilominus nil egit, quia partes tardavissent replicas suas, novus autem banus, uti infra dicturi, rem accommodare bonis adlaborasset.

Res aliae ad hunc annum memorabiliores ante susceptum ab alio bano regni gubernium.

[pg. 391.] *(De rege Nicolao Jesuita historia.)* Primo loco notari debet, qui sub anni principium erupit, de Nicolao rege Paraquariae Jesuita rumor. Universalis iste fuerat, dicebantque, sub Nicolai regis nomine aes distributum et Romae fuisse visum. Aliaque plurima. Jesuitae nostrates rem fabulam esse praetendebant, ab haereticis in Jesuitarum odium confictam. Prodiit attamen, fabulam non fuisse, quia et Romae bullae variae fuerunt distributae et in fine a papa Benedicto XIV. ordinata contra Jesuitas inquisitio, quae successive erupit in publicum, ut infra annotaturi. Caeterum sparso per Europam rumore hoc, provincia haec Austriaca suam,

ut vocant, Viennae habuit congregationem, ex qua redux pater rector collegii Zagrabiensis atque a me confidentius de rege Nicolao interrogatus haec mihi detexit.

Defunctum Lusitaniae regem Joannem, uti ad publici et orbis notitiam superstitiose affectum gubernatumque a monachis, ut penes hos gubernium esset hique illius ministri, legati, gubernatores essent, sic ab his et praecipue Jesuitis inductum, ut jamjam moriturus in cambium quoddam consentiret, quo mediante civitates portusque optimos Hispaniae cederet pro desertorum quorundam Hispanicorum cambio. Antequam resignatione effectiva firmaretur cambium, rex Joannes moritur, eidemque succedit Josephus, qui, monachorum imperium exosus, ex aula et gabinetto ad chorum eos amandavit. Hispania, pro opimo illo solicita cambio, cum Jesuitas a confessionibus aulae videret, eorum medio omnem movit lapidem, quatenus a novo rege cambium confirmaretur. Hi cum partes suas adimplevissent, a rege responsum habuerunt, se patris sui non reprobaturum facta, nihilominus in tam manifestum Lusitaniae praejudicium agere non posse, nisi cambienda per Hispaniam deserta ad aequalitatem redigantur et populosa adminus efficiantur. Quo regis habito responso, putabant et Hispani Jesuitae et Hispania ipsa, Jesuitarum medio persvadendum Paraquariae populum, ut ad excolenda deserta illa concedat. Sed flecti gens non potuit. Ideo Jesuita quidam Hispanus Madrito in Americam missus est sub titulo plenipotentiarii regis Hispaniae. Qui Perù adveniens mandatis primum, deinde minis, tandem ecclesiasticis censuris et sacramentorum denegatione populum illum ad deserta illa incolenda impellebat, effectu communis plebei tumultus et insurrectionis. Quo viso, Jesuita aufugit, vel a suis a furore plebis salvatus est, informans Hispanicam aulam, submissione exiguorum militum rem accommodandam iri et rudem silvestremque populum ad deserta pellendum. Igitur ordinantur sex prope Hispani militis milia ad movendum loco populum. Verum | [pg. 392.] plebs sic se opposuit, ut Hispanum hunc totum deleverit militem. Et cum ab Hispanis se premi lamentaretur atque Jesuitas ipsos pars haberet suspectos, pars in iis omnem collocasset fiduciam, utpote mancipia Jesuitarum, sub religionis orthodoxae praetextu, patrem Nicolaum, actualem provincialem Paraquariae, in regem salutant. Nicolaus iste origine Hispanus erat, utpote cujus avus Limam pro praefecto olim advenerat ibique sedem fixit. Ex quo Nicolaus descendit et pro nativo Paraquariae est habitus. Rex iste sive reipsa, uti orbis voluit, sive suppositicie, uti asserebant Jesuitae, monetas distribuit erantque per Europam visae, praecipue Romae, Venetiis, Genuae etc. In parte una fuit insigne Jesuitarum, in altera Nicolaus rex Paraquariae. Re per Europam vulgata, varii, ut fieri assolet, erant sermones variaeque mortalium crises. Jesuitae nostrates negabant coram pluribus et minus intelligentibus factum et Angliae dicebant esse commentum istud. Coram magis res societatis penetrantibus priora (uti et coram me dicebant) asserentes: patrem provincialem Nicolaum ex bono religionis et Europae totius tolerasse insolentis Americani populi audaciam, nomen regis sibi imponentis, ut videlicet ipse, plebis Americanae affectu gaudens, sedaret placidioribus omnia, regnumque Hispano regi redderet et Europae toti conservaret. Si enim haereticorum aliquis, et praecipue Angli, sese tumultuanti immiscuisset populo, thesauri illi soli obvenissent Angliae et christiana religio exulasset, aut si et na-

tionalium Paraquariae quispiam regis nomen assumpsisset, talis de conservando regis titulo fuisset sollicitus, taliterque religioni et Hispaniae regno evenissent pericula. Jesuitae autem, vi professionis titulos habere nequeuntes, provide consuluerunt Europae, Hispaniae, religioni, dum tolerarunt insolentiam populi, quoadusque a legitimo et vero rege, Hispaniae videlicet, provideri valeat. Ista et similia coram penetrantioribus et studiosis rerum status mundi dicebant Jesuitae ex congregatione sua Viennensi reduces. Quid attamen in veritate sit aut fuerit, nobis ignotum est. Ex aliis discat lector historicis. Mihi annotasse publicum sufficit rumorem, uti et nostrorum Jesuitarum purgationes.

(Ejecti ex aula Portugalliae Jesuitae. Foedus inter Galliam et Austriam.) Ex hoc attamen casu plurimos videmus effectus. 1mus est, ex aula Portugalliae ejectos Jesuitas anno hoc 1756., etiam Austriacos. Erant ibi sive Ulsipponae plures ex Austriae provincia. Hoc anno redivere omnes, uti pater Josephus Ritter, illac qua consultor provinciae ante annos aliquot missus; pater Antonius Focky, pater Carolus Deluca, pluresque alii, praecipue laici. Quorum Ritter confessarius serenissimae reginae Portugalliae fuerat, Deluca gynaecei ejusdem, Focky principis alicujus. Hoc attamen anno Viennam remissi sunt. 2dus. Galliam inter et Austriam (de quo infra) foedus. 3tius. Contra Josephum regem actualem Lusitaniae (suo loco uberius) per Jesuitas suscitata et promota concitatio ad interitum ejusdem. 4tus. Etiam contra | [pg. 393.] regem Galliae, de quo anno dicemus sequenti. 5tus. Cardinalis Cavalchini tanquam Jesuitis affecti, mortuo Benedicto XIV., a papatu facta per Galliam exclusio. 6tus. Jesuitarum e Portugallia proscriptio. Aliaque plurima, subsequis annis notanda. Quae ab altiori et perspicaci librata ingenio credere faciunt, patrem Nicolaum, regem Paraquariae, scenicum regem esse nequivisse, sed machinationem aliquam novi universalisque systematis praemature fors suscitatam, atque, uti ex omnibus apparet circumstantiis et ab haereticis per orbem sparsum esset, in effectu religionis bellum et orbis fere intra quosdam repartitio.

(Jesuitici instituti quidditas.) Equidem cui Jesuiticum institutum perspectum est, apparet, sub religionis pietatisque pallio ab Hispanis excogitatum (uti erant primi eorundem generales), nil esse aliud quam Hispanicae monarchiae conservatio et extensio sub protectione et conservatione pontificae autoritatis; etiam ob gentium de religione systema occasione illa, qua septemtrio Luthero Calvinoque ducibus in libertatem se asseruit, institutum hoc natum est, et per rudes illas Americae Indiarumque oras promotum, Hispanicam ut plurimum ibi dilatavit monarchiam eamque reddidit locupletem et ob Hispaniae aurum per orbem circumvolans Europae venerandam. Missionarii Jesuitae Hispani cum fidei dogmatibus Hispaniae etiam rudi populo instillabant amorem. Et quia auri sacra foret fames, observantes Europae principes, missionariorum horum opera Hispaniae plurimum accedere, eosdem fovere et e suis ditionibus exules et proscriptos in gratiam suscipere cogebantur, tam ex necessitate auri quam et utilitate. Nam Jesuitae omnes singulasque vexas redimere auro facile poterant, ac praeterea, instituto eorum sic disposito, principes ludere arcanorum proditione, ut oculus et vena principis ubique considerentur. Mire autem res eorum sunt dispositae, ut Jesuiticae reipublicae rationem nec ii animadvertant, qui instituti sunt asseclae, nisi ad professionem illam perveniant, quae apud

illos suprema est et professio boni societatis dicitur. Hi soli sunt, qui institutum penetrant, alii omnes eas talesque habent constitutiones, quae sub pietatis pallio ad societatis bonum diriguntur. Profecto re et instituto societatis bene perpenso, institutum hoc illud taleque apparet: in quo Europae principum stat aequilibrium et Romani pontificis saecularis autoritas. Hispaniae attamen, tam ob protoparentem suum Ignatium, quam et parentem Claudium Aquaviva, vel maxime autem ob aurum et thesauros Indiae propensi manent et ejus, post propria, student commodis. Rem hanc, quia instituti nostri non esset, diffusius non scribimus. | [pg. 394.] Quisquis attamen secretiora status regnorum penetrat, in hanc concedet sententiam. Protestantes, et praecipue Angli, rationem Jesuitici instituti penetrantes, satis contra eos scripserunt, atque a tot saeculis dubium aliquod prudentioribus causarunt. Litterarum autem cultura cum Jesuitas superassent, et hi metuerent jacturam propriam, Hispaniam elevandam esse censuerunt, hoc praecipue saeculo, quo Siciliae et Neapoli Hispanus imperaret, ducatum quoque Parmae et Placentiae Hispanus obtineret, Lusitaniae autem rex in defectu esset. Ut et hoc regnum Hispaniae conjungi valeat, adlaborarunt. Hinc quamvis Maria Theresia Hungariae regina pro filio suo Josepho sponsam ex Portugallia habere cupivisset, Jesuitarum opera intento privata est. At illi pro Hispaniae regis fratre, cardinalatui valedicente, laborarunt. Ad quem quia Josephus rex Portugalliae propensus non fuisset, sed crederetur Angliae regis filium praeoptare, tam cambio illo provinciarum Indiae et Americae, quam et machinatione in mortem regis, sub actuali intra Angliam et Galliam bello regnum Lusitaniae Hispanis asserendum putabant, ut tractatu dein publico firmaretur pro Hispanis Lusitania et dotis instar cum sponsa fratri Hispaniae regis obveniret. Consilia haec projectum fuere Jesuiticum, ab Hispania Galliaque susceptum, ut sic Anglorum successive minueretur potentia, et mundus intra familias quasdam divideretur, atque in effectu Borbonicus sive Gallicus evaderet, quia actuales Hispaniae regnantes aeque Borbonici essent, imperator quoque Franciscus I. ex domo Lotharingica Borbonicae conjuncta haberetur, adeoque hos inter divideretur monarchia orbis, destructo ruinatoque imperio. Quo stabilito et Moscovia facile superaretur, praecipue cum Graeci ritus homines erga Austriam propensi dicerentur et per privilegia conservarentur. Hoc projectum Benedicto XIV. Romano pontifici fuisse exhibitum et ab eodem probatum, audivi. Qui illud Galliae, Hispaniae, Austriae commendasset et hos in foedus et conjunctionem (uti publicus etiam fuit rumor) perduxisset. Ex hoc enata quod fuerit conjunctio Galliae et Austriae. Ob hoc tantae dispositiones et praeparationes bellicae annis prioribus.

(Rizzi generalis Jesuitarum.) Atque ob hoc, post mortem generalis Jesuitarum patris Aloisii Centurione, ab eodem generali pro societatis totius capite commendatus pater Timoni, orientalis et ex schismaticis parentibus, regis Poloniae electorisque Saxoniae Romae minister, qui tametsi societati praefuisset, in generalem tamen eligi noluit, quod fato quodam haec omnia Europae principibus innotuissent. Consequenter, ut arcana haec evadant dubia, in generalis electione secretarium antefatorum patrem Laurentium Rizzi anno 1758. Jesuitae generalem sui ordinis crearunt. Praemissa autem post detectam Portugalliae machinationem a quodam Jesuita habeo ex um congregatione reduce | [pg. 395.]; ut satis credibilia annotare volui;

quia serviunt multum ad cognoscenda ea, quae annis notabuntur subsequis, atque illa confirmare videntur priora et haec posteriora.

(Bellum Galliae cum Anglis. Minorica occupata a Gallis. Populi responsum.) 2do loco notandum occurrit suscitatum promotumque Galliam inter ac Angliam bellum. Anno adhuc 1754. officialis Gallicus contra pacta publica Dunkerkam praesidium firmavit et Anglicis navibus molestus exstitit, saepiusque eas est praedatus. Angli lamentari et satisfactionem petere non cessabant, at fuere incassum omnia, Gallia surda aure lamenta Angliae praetereunte. Hinc secutae sunt mutuae navium occupationes depraedationesque, anno autem currente 1756. ab Anglis indictum est Galliae bellum et a Gallia Anglis. Lamentabantur in suo edicto Angli ob occupatum Dunkerkam, depraedatas naves. Gallia navium suarum jacturam extollebat. Pugnatum hoc anno inter haec regna est, et a Gallis subditi Angliae, quos in America Indiisque habet, mira arte ad defectionem ab Anglis corripiendaque contra eos arma fuere concitati, ut continuo Anglorum casus scriberentur. Die vero 20. Maji navali proelio superiores evasêre Galli et totius portus Majone sive Minoricae domini effecti sunt, magna Anglorum clade, nam 17 naves bellicae destructae a Gallis fuisse scribebantur. Obtenta a Gallis Minorica, praesidium et arcem sancti Philippi dictum et ad Africam situm creditumque inexpugnabile obsident Galli et 29. Junii expugnant illoque potiti sunt. Anglicus generalis et praesidii commendans Blakenej ab ipsis Gallis magnam laudem est consecutus, ab Anglis autem majorem, quia et gradu fuit elevatus et perpetua pensione donatus. Minoricae populus ac civitatis sancti Philippi, cum ab Anglis rogaretur ad arripienda contra Gallos arma, reposuisse dicebatur: Ab Anglis hactenus novas novasque contributiones ipsis impositas fuisse specie intertenendorum militum pro defensione eorundem, armis praeterea ipsos privatos exstitisse pro defendenda propria patria. Unde cum illi de regno non concertent, idemque ipsis sit, hic aut alter rex eorundem dicatur, si Angli dominium conservare volunt, semet defenderent et effectu monstrarent, exactas hactenus graves impositiones pro patriae illius conservatione fuisse. Ipsos et vitam et facultates amittere debere pro eo tantum, ut Anglus rex eorundem dicatur, non obligari. Regis esse, tueri subditos, quibus se non crederet, at pro defensione facultates eorum exsugeret; subditorum, contribuere et arma contra proprium regem non arripere. Ipsi armis aliunde carentes contra suum regem arma nunquam arripient, spectatores tantummodo esse volunt, an defendentur ab iis, quibus defensionis titulo tanta hactenus contribuerunt.

(Binck generalis Anglicus.) Navium Anglicarum commendans generalis Binck post amissam classem tantamque jacturam in Angliam fuit revocatus et sequenti anno ob plebis populique contra eundem furorem fuit expeditus misereque mortuus. Scribebatur, quod Londini, dum praedicantius pro diligendis inimicis verba ad populum diceret, mulier quaedam palam exclamasset: „Ergo et infami generali Binck parcendum foret! Neutiquam. Si omnibus parcendum est, huic uni nequaquam".

[pg. 396.] Belli hujus Angliam inter et Galliam quae vera causa sit, me latet omnino. Dunkerkam naviumque depraedatio effectus inimicitiarum sunt, non causa. Sagaciores crediderunt, reipsa subversari debere aliquid, quod supra quoad Jesuitas notatum est. Partes enim illae una cum Gibil-

*

terra post mortem Caroli II. Hispaniarum regis Angliae obtigerunt, adeoque in veritate restituenda venire Hispanis, et Gallorum quidem medio, quorum opera ab Hispania fuere avulsa. Alii bellum hoc propter Caperdon (sic) esse autumabant. Ob distantiam nihilominus nos nec divinare verum possemus belli hujus causam, proinde ab ea praescindimus.

(Foedus intra Austriam et Galliam, Moscovia accedente. Quae fuerit opinio de causa praedictorum. Protestantes confoederati.) Quaecunque tamen illa sit, tanta est, quod rem orbi incredibilem produxerit, conjunctionem nempe Austriae cum Gallia. Equidem die 1. Maji subscriptum fuit has inter potentias foedus, quo mediante sese obligarunt mox fatae potentiae ad succurrendum una alteri cum 25 milibus regulati militis, aut si quaepiam militiam nollet, tunc sumptus illos, qui ad talem necessarii forent militiam. Moscovia etiam die 22. Maji ad hoc accessit foedus universique catholici principes, ut omnino religionis bellum putaretur praedicareturque ab haereticis. Sabaudia et Hispania neutralis mansit in apparentia, reipsa cum Gallia conjuncta. Cogitandum eo magis erat Angliae aliisque protestantibus, quod Algerini Africae cum imperatore occidentis in pacem venerint eorumque legati Viennae erant. Omnes svadebant circumstantiae, catholicorum principum eam esse cogitationem, maris ut se mediterranei dominos efficiant et Anglos caeterosque protestantes principes occidentalibus privent insulis et navigatione. Hinc uti catholici in foedus una coaluerunt, sic et protestantes. Rex enim Borussiae Fridericus, admirandi vir potius quam imitandi ingenii saeculorumve princeps, sese cum Anglia die 16. Januarii palam conjunxit. Dania, Svecia ac Hollandi neutrales mansere, uno excepto: si religionis bellum foret.

(Legiones Austriacae in Bohemiam et Moraviam missae. Bellduces creati.) Post subscriptum cum Gallia foedus imperator Franciscus I. cum conjuge sua regina Hungariae Maria Theresia Majo mense legiones suas partim in Bohemiam, partim in Moraviam sensim relegant bellicosque undique mittunt ordines, ad hos etiam Croatiae generalatus. Et postquam de belliducibus actum disputatumque fuisset Viennae, tandem mense Julio comes mareschallus Braun illi exercitui, qui in Bohemia erat, praeficitur, princeps autem Piccolomini exercitui Moravico.

(Quid fecit rex Borussiae?) Subintelligens ista Fridericus rex Borussiae ad aulam Viennensem ministro suo, comiti a Klingraaff, in mandatis dat, ut ex responso ipsius reginae informaretur, quid sibi velint illae exercitus ad Bohemiam Moraviamque collocationes, quid apparatus tot tantique bellici? Voluit enim sic arcanum habere Austria bellum, ut nec subditis constaret ipsis, sed legiones illae praetextu condiscendi a tironibus militaris exercitii ad Collinum Bohemiae contrahi dicebantur et a vulgo credebantur. Urgente Borussiae ministro reginam, responsum obtinuit: „Considerationedignae rerum publicarum circumstantiae me permoverunt ea media pro indispensabiliter necessariis assumere, quae pro mea confoederatorumque meorum defensione amplector. | [pg. 397.] et quae in reliquo in nullius praejudicium, quisquis ille sit, tendunt“. Quo reginae nostrae responso Berolinum delato, jubetur minister Borussicus praecise quaerere, quorsum apparatus reginae bellicus spectaret, cautionemque scriptam petere: quod Sua Majestas imperatrix et regina Suam Majestatem regem Borussiae nec hoc nec futuro anno aggredi intendat. Verum respondente regina, nulli

se obligatam rationem reddere, cautionis autem postulatum insolentiam esse, et responso hoc a rege Borussiae audito, jubetur minister cautionem urgere, rex autem in Saxoniam inexspectato fato irruit. De quo antequam diffusius, juvat notare, quae fuere jussa aulae quoad partes has Croatiae Sclavoniaeque.

(Ex banalibus confiniis ad castra progrediuntur.) Mense igitur Julio, atque circa diem 12., ex banalibus his confiniis ad castra regia in Bohemiam abivere 2200 pedestrium militum sub commando et ductu colonelli regiminis Kostanicensis domini comitis Christophori ab Orsich cum vicecolonello domino Nicolao Friderico Gerlechich. Ex supremis vigiliarum praefectis hac occasione profectus nemo est, verum capitanei Boltichky ac Rosichka munus officii hujus obibant. Ex capitaneis ivere Nicolaus Matlekovich, Raizner, Tolnai etc. Cum per Zagrabiam fuissent profecti, ad omnium admirationem ivere tristissimi, et gregarii nescio quae mala praesagiebant. Hos Augusto mense secuti sunt equestres numero 500 cum suo colonello domino Gabriele Skerlecz. Item aggregatus vicecolonellus comes Sermage.

(Item [ex] generalatibus.) Ex generalatu Carlostadiensi eodem hoc tempore ivere colonellus Likanus Vehla et cum eo ut aggregatus vicecolonellus dominus Laudon (qui a saeculis non auditas fortunas fecit); item Losi, Pezinger, Tompa etc. etc. cum 4400 gregariis pedestribus; colonellus item equestrium dominus baro Mitrovszki. — Ex Varasdinensi generalatu ipse generalis Beck, item colonellus Mihaljevich cum 2200 gregariorum pedestrium. Atque iste fuit primus ex partibus his nostris exitus.

(Borussiae rex Saxoniam occupat. Tum dispositiones. Dresda capta. Regina tuetur gabinettum. Aula Viennensis confusa. Ordines ejusdem.) Interea dum minister Borussicus Viennae urgeret aulam pro supranotata declaratione cautioneque, die 29. Augusti Lipsias Borussiae hussari subintrant, pars curiam, pars forum occupat. Hos secuti sunt equitum peditumque 8200 imperante Ferdinando duce Brunsvicensi, qui ab omni insolentia militem cohibuit, aerario tantum et armamentario acceptis jussaque militis per magistratum provisione. Quod factum mira celeritate aliis Saxoniae locis et urbibus, ut sexta Septembris die Saxonicus miles ad castra inter Koenigsteiniam et Sonnensteiniam prope Pirnam sese poneret; Pirnae ipse rex cum duobus filiis subsisteret, regina Dresdae relicta. Rex autem Borussiae die prima Septembris Berolino abiens fulminis hujus spectator adfuit, divisoque suo exercitu, ducem Brunsvicensem ad Freibergam consistere jussit, Beveranum ad Fischbacum ultra Albim, Swerrinium vero mareschallum suum ad fines Silesiae Austriacorum signa observaturum | [pg. 398.] constituit, Willig vero generalem suum ad accipiendam Dresdam exmisit, ipse hanc ducens exercitus sui manum. Quod etiam eidem successit: nam die 9. Septembris Dresdam hora matutina nona in suam redegit potestatem ipsamque petiit regiam et ab ea claves sibi resignari postulat. Quo obtento cum generalis Willig a gabinetto regis claves postulasset et regina negaret, immo ad hoc defendendum semet appodiasset portae, quoadusque de regis constet jussis, gabinettum tam reginae quam et generalis sigillo fuerat obsignatum. Sed volente rege gabinetti reclusionem, postquam generalis Willig exorare reginam nequivisset, ut a porta recederet, facta deprecatione, postes reclusit et scripturas intimas accepit

suoque, ut jussus erat, regi tradidit; regina ejulante et convocatis externis ministris sensu magno animi, vim sibi et regiae illatam, exponente. Quae cum a comite Stornberg, aulae Viennensis Dresdae ministro, Viennam perscripta fuissent, consternationem confusionemque Viennae causarunt. Hinc 1mo Borussiae ministro responsum est: Facta aggressione nullum esse responsioni locum et propositiones ministri naturaliter nullius declarationis capaces esse. 2do. Dati generali Braun sunt ordines, videret bene, ne fatum idem Bohemiam maneat, quod Saxonia experta est, nam vulgus omne credebat, Saxonia debellata Bohemiam in ictu esse. 3tio. Ut regi Pirnae praecluso omni quo posset modo succurreret.

(Bohemiam invadunt Borussi.) Rex porro Borussiae accepta Dresda et gabinetti archivio, castra Saxonum ad Pirnam ipse est speculatus, jussitque commeatum omnem ipsis praecludi, sic etiam dispositis suis, ut commeatus omnis Saxoniae militi fuerit interclusus, quod transacto mense fame ultima premeretur Saxonicus ille exercitus. Torgavia interim per Borussos muniebatur, tanquam futurus depositorii locus, et die 21. Septembris hussari Borussiae, Saxoniae terminos egressi, in Bohemiam procurrunt, clade aliqua a colonello Peron accepta, qui ideo generalis supremus vigiliarum praefectus fuit renunciatus. Ob hanc nihilominus irruptionem timor augetur Viennae et per Bohemiam, moneturque Braunius, ut attenderet.

(Novus banus Croatiae comes Franciscus de Nadasd.) Haec dum aguntur atque his in circumstantiis comes generalis Franciscus de Nadasd Viennae die 24. Septembris in banum Croatiae promulgatur. Quod, accurate ponderatum, conjecturam nostram fol. 364. descriptam confirmare videtur.

(Rumores varii. Galliae declaratio.) Audito regis Borussiae per Europam facto, admiratio cepit omnes et detestatio, et quid eventurum, singulorum erat curiositas Moscoviam 60 milia militum, duce Apraxin, in succursum per Poloniam mittere divulgatum. Sparsae mille historiae crudelitatis Borussiae regis, ad amovendum plebis affectum a victore rege. Gallia die 22. Septembris declaravit: casum esse foederis expressum in tractatu concluso 1ma Maji, adeoque, ut metis in Lottharingia ad belli societatem Gallorum 24000 cogantur, imperavit, spondendo delphinae, matris patrisque fata deplorantis, hanc semet injuriam vindicaturam. Totus prope [pg. 399.] mundus indignari perhibebatur et ob violata jura gentium de Borussiae rege poenas postulare.

(Braunius confligit ad Lobossich. (Qualiter?)) Braunius tam coërcendi a Behemia Borussi animo quam et succurendi Poloniae regi ejusque ad Pirnam castris, fame pereuntibus, die 30. Septembris iter Budyno, relictis vasis et in alterum diem annona instructus, ingressus est et ad Lobossich sese firmat. Croatas banalistas ad vineas collocans sub commando generalis Josephi Draskovich et quosdam e legione Baranai cum capitaneo Kovachevich atque quibusdam Caroiostadiensium, vicecolonello item banalistarum Gerlechich ad explorandum inimicum praemittens. Qui cum inimicum adesse observassent, partim equorum strepitu partim observatione aeris, noctu licet haec Braunio significarunt. At ille fidem non adhibens relationibus, dispositiones neglexit, quamvis repetitis cursoribus admoneretur, etiam de explosionibus, quas incaute et temulentus quidam banalistarum laitinantius inceperat, fidem inquam non adhibens relatis, quoadusque

illucescente die, relictis ad Levam infra vineas Croatis, per Welminense iter effusus Borussicus exercitus latus Braunii dexterum ignibus petere et machinis bellicis omnis generis sine cessatione quatere coepit, legionesque primas nostras delevit prope funditus, quoadusque Braunius et hostem credidisset adesse et dispositiones fecisset. Pugnatum est acriter, cedentibus nostris, et nisi generales comes Luchesi et princeps Löwenstein, postquam 3tio jam repressi nostri fuissent, providissent, deletus fuisset vel dissipatus turpiter totus exercitus noster, sed horum providentia sustentatus miles noster, quamvis recessisset, sese sustentavit, ut resistendo hosti abeuntem eadem, qua venerat, via Borussum viderit. Campum ipsum amisere nostri, tormenta item quaepia majoremque militis numerum. Princeps Lobkovich vulnere accepto in hostium manus cum pluribus aliis venit. Generalis comes Radicatti obiit, cujus legione virtus principis Löwenstein fuit praemiata. Comes junior Karolli (sic) plurimique alii fuere gravius vulnerati. Ex Borussis occubuerunt generales Lüdericz, de Oertzen et de Quadt. Pugnam hanc nos sic descripsimus, prouti eam a reducibus officialibus, qui adfuerunt, accepimus et descriptam inde haberemus. Omnes incredulitatem Braunii damnabant accusantque, esto ille in sui favorem, uti fieri assolet, Viennam scripsisset. Et nisi maculam istam obnubilasset facto subsequo Braunius, inglorius ab hac pugna mansisset. Infeliciter ergo gesto hoc proelio Budynum reversus est, lassas proelio vires militum octiduo reficiens, die enim prima Octobris pugnatum est, et continuo cogitans de succurrendo Pirnensibus.

(Pirnae succurrit Braunius.) Et cum ductorem quendam insolitarum viarum per montium devia obtinuisset, praenunciato suo Saxonibus stratagemate, die 8va Octobris Braunius mareschallus in persona ipse cum decem milium exercitu Budyno per | [pg. 400.] ignotas montium vias ad succurrendum Saxonibus iter ingreditur, vicecolonello Laudon (quod suae fortunae occasio) cum Carolostadiensibus praemisso, superatisque viarum et ab hoste periculis die 13. Octobris in conspectu Borussorum ac Saxonum suppetias laturus adfuit.

(Dux Saxoniae cum rege Borussiae tractatu sibi consulit.) Verum Saxonici status circumstantiae ac praecipue reginae captivitas, quae in resoluto Borussiae rege nec apparentiam caeremoniarum promittebant, ipsius quoque regis Poloniae ratio, qui Koenigsteinii sic detinebatur, ut semper a discretione Borussiae regis steterit, praecipue postquam Saxones, ut Braunio propiores fierent, relictis castris Albim quidem superassent, sed paulo post a Borusso depraehensi maleque mulctati amissis perditisque impedimentis omnibus, legiones 4 captivas Borussi fecissent, inutilem Braunii adventum fecissent regique prospiciendum fuisset aliter, videlicet tractatu cum victore Borussiae rege: itaque Braunius, triduo moratus in conspectu Saxonico-Borussici exercitus, defectu quoque annonae, via qua venerat reversus est immortali nominis sui gloria et apud omnes hoc ex facto commendatione, quod et obsesso regi et Saxonibus succurrisset et incolumem suum reduxisset exercitum, neque enim, nisi in reditu a Borussis insecutus, compagniam granateriorum Carolostadiensium unam perdidit, quae a tergo abeuntis Brauniani erat militis.

(Puncta conventionis.) Abeunte Braunio cum Saxonici exercitus mareschallus Rudovszki a rege suo Poloniae, quid facere debeat, postulasset,

ob extremam potissimum, qua premebantur, famem, eas accepit a rege suo litteras, ut in talibus constituti una cum suo rege durissimis circumstantiis quidquid fecerint ratum gratumque regi futurum est, excepto solummodo eo, ne contra personam sui regis et electoris Saxoniae arma corripiant et contra eundem insurgant; caetera probaturum omnia. Itaque mareschallus Rudovszki cum Borussis transigit lege ea: quod officiales Saxonici ad assumendum Borussiae regis servitium non cogentur, liberum attamen volentibus erit et sub signis militare Borussicis; quod panem, vecturas aliasque provisiones habituri sint, qui aliorsum transire voluerint, aut etiam in Saxonia permanere. Legiones custodiae corporis regis electorisque Saxoniae hac eadem uti et officiales gaudebunt libertate, neque sub Borussicis signis militare cogentur. Caetera omnia a discretione pendebant regis Borussiae.

(Conventio intra reges Poloniae et Borussiae.) Sed et elector Saxoniae ac una Poloniae rex cum Borussiae rege sic transegit, ut: 1mo. Saxonia tota sub deposito Borussiae Majestatis remaneat. 2do. Regina cum remansis secum Dresdae provideatur. 3tio. Arx Koenigstein neutrarum partium maneat. 4to. Rex Poloniarum cum duobus principibus Xaverio et Carolo, aulae item ministro Brühlio in Poloniam liberi ac debita cum provisione transeant etc. Quibus sic constitutis et pactatis die 17. Octobris Saxonicae copiae, fame victae, regis Borussi arbitrio se permiserunt, et a Borussiae rege gregarius miles a sacramento debitae Saxonicae Majestati fidelitatis absolutus est. Die autem 22. ejusdem Octobris, insalutata Dresda, rex Poloniarum cum praeattactis in Poloniam abiit.

(Borussus Saxonibus leges dat.) Quibus ita factis, rex Borussiae legem regulasque Saxonibus tanquam propriis subditis posuit. Aerarii omnem accepit rationem ut proprii redditus. Milites petiit. Sed ne Saxoniae status exosi reddantur subditis, proprio item suo domino et electori, ad preces eorum, imposuit. Reginae ipsi pensionem et aulam praescripsit, cum todinis aliisque omnibus providit et disposuit, suique exercitus sedem Saxoniam fecit, revocato etiam e Bohemia universo suo milite et per Saxoniam collocato. Braunius die 12. Novembris dimisso ad hiberna milite Pragae fixit praetorium. | [pg. 401.] et consentiente Keith mareschallo Borussico ad thermas Carolinas locus permutandi captivi militis fuit constitutus. Neque anno hoc praeter consvetas partium vigilias et pugnas velitares minores, quas hussari quandoque fecissent praedarum affectu, actum ex parte Bohemiae est aliquid.

(Piccolomini acta.) Piccolomineus porro ad Moraviam situs exercitus atque Swerinianum Borussiae corpus ab opposito Silesiae considerans, singulare certamen nullum habuit, at frequentiores tantum velitationes. Quarum memorabiliores erant generalis Lasey, dum non longe Zittavia 30 currus annonarios Borussis eripuit non sine caede concomitantium: marchionis item Spada, generalis Palffy et colonelli Varasdinensium Mihaljevich, dum ad Livven et Nabod 500 amplius e Borussis cecidissent: et demum 31. Decembris praedicti generalis Lasey, dum cum 300 pyrobolariis Croatis totidemque peditibus, 200 item Carolostadiensibus equitibus, horum colonello barone Mitrovszki adjuvante, in Borussos Laudae, Ostriezii et Rattmeriezii hiemantes concubia nocte irruissent et cladem magnam iisdem intulissent.

Haec nos summatim et compendio annotavimus ac ita, prouti nobis relata fuere. Qui diffusius praemissa nosse cupit, legat eos, qui ex instituto de his scripsere. Nobis ista sufficiunt pro danda lectoribus notitia rerum, quodve ad hunc acta sciamus annum.

Caeterum haesit obstupuitque orbis ad insperatuum hoc bellum, et dum in summa esse apparebat Europa pace, ecce quis turbo prodiit. Dies inter aliquos captiva fit Saxonia, ejus elector et rex Poloniae in summis angustiis ob famem exercitus, amissam Saxoniam, captivam reginam conjugem, raptum spoliatumque gabinettum suum, et alia supra attacta.

Hinc quae inexspectatae et repentinae hujus scenae causa esse valeat, singulorum ardebat curiositas, et prouti quisque cogitare scivit, sic locutus est. Praecipue hominum conjecturae sequentes esse videbantur.

(Conjecturae de causis insperati belli.) 1ma. Bellum totum enatum esse ex suspicionibus. Cum enim prioribus annis continuo militaria haberentur exercitia et campagmenta servarentur militum tam ab Austriacis quam et Borussis, alter principum suspectus erat alteri; hinc ex vehementibus suspicionibus erupere in bellum. Verum si bellum hoc Austriam inter Borussiamve tantum fuisset enatum, nec praecessissent foedera illa et defensiones mutuae Galliae, Austriae, Russiae, et Anglia in neutralitate mansisset, stare posse videretur haec opinio. Sed dum foedera ista praecessere, dum, praemeditatum ex parte Austriae fuisse bellum, circumstantiae omnes svadent, ex meris suspicionibus enasci non potuit. Neque repentina in Saxoniam invasio hujusque detentio fuisset necessaria, si ex suspicionibus res procederet.

2da. Ob conjunctionem Galliae Austriaeque adeoque catholicorum principum svasu Romani pontificis. Quae conjunctio ita gravis erat protestantibus, sic in limine gravem ferebat oppositionem. Et cum Saxonia, electore excepto, protestans foret, rectius fuisse, ut ex hac sese tuerentur haeretici, quam ut per ejus occupationem res haereticorum debilitentur. Opinioni huic favet | [pg. 402.] Borussiae edictum, bellum hoc bellum religionis esse et Ferdinandi II. resuscitari systemata. Sed nec ea est principum cura religionis, ut pro hac bellum gererent, cum in suis ditionibus tolerent protegantque haereticos dicantque, se nullius imperare conscientiis, nec orthodoxa religio armis promoveri petit, vel in humanis situaretur mediis. Et si hoc esset, quis credat, Moscoviam foederi Austriaco-Gallico potius subscripsisse quam Anglico.

3tia. Silesiae ab Austria recuperandae passim est credita. Sed neque ista esse potuit, quia pactis publicis Austria Silesiam Borusso cessit sub evictione Moscoviae. Igitur Moscovia tueri Borussiae regem debuisset. Audivique ipse Viennae a viro magno, tam parum hoc bellum esse pro Silesia, quam est pro Turcia.

4ta. A regno petebatur Poloniae. Cum enim regnum illud electivum esset et rex actualis senior, exiguo praeterea in domum Saxonicam Poloni animo, in Borussicam autem propensissimo, neque iteratis diaetis suis ad coronandum actualis regis filium assensissent, Borussiae vires contundendae videbantur, ut sic Polonorum oculi ad eligendum sibi eum regem adigantur, quem Austria et Moscovia vellet. Cum opinione hac vel maxime conciliabatur praefatum foedus, quia et Gallia Poloniae regi ob delphinam suam adeoque affinitatem affecta esse videretur. In Saxoniam praeterea irruptio,

regis in Poloniam relegatio hanc confirmare videbantur opinionem. Verum si res consideretur penitius, Poloni stringendi erant, cum nihilominus Poloniae quies sit almaque perfruatur pace.

5ta. Virium Borussi enervatio, ne crescendo leges ponat et Europae conturbet aequilibrium. At si istud erat, praestabat Austriae vel Angliam neutralem efficere vel ejus conservare amicitiam. Quare aularum et arcana status vulgus non penetravit.

(Inquisitum, eccur Austria ab Anglis abiit.) Sagaciores examinarunt et illud, quid esse potuit, quod Austria se avelli ab Anglia passa sit. Quia primo non satis firma videretur esse cum Gallis amicitia tum ob saeculorum inimicitias, inimici enim reconciliati periculosior foret amicitia, quam esset inimicitia, cum et quod palam scriberent dicerentque Galli: foedus hoc, cum Austria initum, in utilitatem desiturum Galliae. 2do. Ob Anglorum Hollandorumque in nervo belli, qui pecunia est, necessitatem. 3tio. Ob navale bellum, quo Anglia distrahere potest Galliam. 4to. Ob ipsam gratitudinem, quia 1740. post mortem nempe Caroli VI. Angliae plurimum beneficio in avitis provinciis suis regina Maria Theresia servata exstitisset et maritus ejus Franciscus in imperatorem electus. Autorem separationis hujus passim dicebant esse Benedictum XIV. Romanum pontificem. Alii comitem a Kaunitz e Galliis reducem et ministerio status donatum, quia aperuisset Austriae oculos docuissetque manifeste, perniciosius nil fuisse Austriae quam conjunctionem cum Anglia, quae sic lusit Austriam, ut proprium interesse obtinuerit cum ruina Austriae. Sic in successione Hispanica, sic in Neapolis et Siciliae regnis, sic in orientalis compagniae sub Carolo VI. erectae destructione, totque casibus aliis. Utut sit, magnam causavit omnibus haec disjunctio admirationem, et majorem fere, quam quod Austria cum Gallia semet conjunxerit.

Tria ergo haec, videlicet: 1mo. Austriae ab Anglia recessus, 2do. illius cum Gallia conjunctio, 3tio. belli praesentis | [pg. 403.] vera causa curiosum reddebant publicum, praestolabanturque omnes manifesta principum, ut ex his metiri de praemissis quid liceat. Verum ista jejuna prodiverunt.

(Manifestum Austriae jejunum.) In manifesto siquidem Austriae accusabatur Borussus, quod Saxoniam invasisset, occupasset, spoliasset, detinuisset, reginam servaret captivam, contra jus gentium in arcanum regis gabinettum involasset, cursorem publicum stitisset, in Bohemiam quoque incurrisset. 2do. Quod divexaret catholicos, indignos ad beneficia promovisset ecclesiastica, et jure electionis capitula privasset, taliaque meri facti, quibus priorum nil elicebatur. Hinc concludebatur, Borussum agressor[illegible] esse, Austriam semet defendere; inique item per Borussum praeten[illegible] bellum hoc bellum religionis esse.

At ab anno jam 1748. sollicita fuit pro augendo perficiendoque milite s[illegible] Austria, neque unquam tantum habuit, ut his annis, exercitum. Utve r[illegible] tegeretur, regimen singulum 2200 continebat milites. Accommodandis reb[illegible] suis omne adhibuit studium, uti et cum vicinis Venetis aliisque. Imm[illegible] foedus praecessit Gallicum, Moscoviae item ad tale accessio, biniqui exercitus, in Bohemiam nempe et Moraviam collocati sunt antea, quam in Saxoniam irruisset Borussus, neque irrupturus vel praevidebatur; qua ergo ratione, praemissis tribus, Borussi in Saxoniam irruptio causam dedisset? Sed et episcopi Vratislaviensis Sauffkacs facta a rege elevatio a Romano

pontifice fuit approbata et a capitularibus facta, quamvis fors ob regis in hoc animadversam voluntatem.

(Manifestum Borussiae Brühlium accusabat ut belli caput. Elizabetha regina Moscoviae, monialis antea, qualis regina?) Manifestum Borussiae, multiplex illud nec unum, exponebat plurima, totamque belli hujus causam in Saxonicum ministrum a Brühl (qui in Poloniam cum rege profectus est) fundat, compatiturque Moscoviae et Hungariae reginis, non minus electori Saxoniae, quod ab homine nullius studii sed vafferrimo (heu quibus exprimitur et gravatur in manifesto terminis) se induci passi sint. Unamque horum esse culpam, tali, ut Brühlius esset, homini aures praebuisse. Narrat dein, praedictum Brühl post conclusam anno 1748. Aquisgranensem pacem suo primum regi proposuisse, sibi domuique suae imminere periculum. Nam, relicta Borusso Silesia, cum vires ejus non solum auctae sint, sed mediam illi Saxoniam fecerint, rex non solum periclitatur de Saxonia, sed de Poloniae regno penes suos conservando nec sperare potest, at gratia Borussi futura est, si quidpiam suis relinquatur haeredibus, unde vivere valeant. Haec postquam persvasisset regi, jussus est de remedio cogitare. Consulere aliud non poterat, quam sic in tempore et tempestive atterendas esse Borussiae vires, ut una solaque Europae principum gratia Borussia contentetur, neque legiones numerare valeat, sed aliorum metuere ac mirari. Hoc autem a Poloniae rege effici posse, utpote per delphinam affinitate Galliae, per aliam filiarum regis Siciliae ac Neapolis, consequenter Hispaniae affinitate, per tertiam cum electore Bavaro gaudentem. Austriâ periculum, imminens non tantum suis statibus, uti Hungariae et | [pg. 404.] Moraviae, cum Silesia conterminis, sed etiam ob justam dotis successionisque legitimae priori bello cessionem a Saxonia factam, quam refundere in casu necessitatis domui Saxonicae deberet, movendum dicebat. Moscoviam ob suos fines occessuram divinabat, nec de ipsa desperabat Anglia ab alleandis his potentiis movenda. Videbatur impossibile, a tot potentiis Borussiam non atterendam. Data ergo Brühlio in effectum has res deducendi commissio. Ipse ambitionem et potentiam Borussi apud omnes Europae aulas accusare incepit, quam militis haberet curam, quam augendi aerarii sui rationem, describere, inferreque: ad destructionem regnorum haec aspirare ac tendere. Polonorum sibi conciliare affectus. Utve umbram faceret, diaetas Polonia plures habuit pro asserendo regis filio, patris successore. Quae quia effectu caruissent, rex accusabatur Borussiae, et quod Austriae, quod Moscoviae futurum periculum, si Borussus in regem elevaretur Poloniae, his potissimum aulis considerandum proponebatur. Ut autem alliceret omnes, cum destruendum Borussiae regem nemo vel subdubitasset, totius quasi Europae divisionem praefatis principibus projectavit scripsitque, quid habitura esset Austria, quid Saxonia, quid Gallia, quid Hispania, quid demum Moscovia. Et cum pro imperio nil reservasset, imperii rationem destruendam videbatur. Ad haec Brühliana projecta assensisse videbatur prima Austria, quae anno statim 1750. augendi studuit militis, atque ad foedus istud Moscoviam disponere non cessabat, per media etiam minus digna. Quia regina Moscoviae, e moniali, factione magna, facta imperatrix, insatiabilis perhiberetur esse concubitus, ut omnino legationes et ministeria Europae aularum quam formosissimis deferantur, produxeritque in manifesto suo rex Borussiae unius epistolam,

qua instruebatur legatus, videret, ut in lecto noctanti reginae Moscoviae foedus hoc contra Borussum persvaderet, cum Moscoviae ministerium appareret durius. Postquam observasset Brühl, projecta sua secundis vehi ventis, ut Romana curia moveret Hispaniam Galliamque, religionis orthodoxae promotionem et felicitatem per submissum patrem Timoni Jesuitam Romae insusurrabat, et tyrannidis accusabat Fridericum Borussiae regem. Animadvertensque propensos esse omnes, Angliae demum res est proposita. At haec rem detestata ut indignam est regique aperuit Borussiae, qui eam, ut mox, scivit integre. Hinc cum navali proelio par Angliae videretur esse Gallia, comprimi posse Angliam et regnum restitui Scotiae, creditum est. Ergo 1754. ad Dunkerkam a Gallis molestatur Anglia[1] belli que dantur praeludia. Videns ista Brühlius, ne culpa in Saxoniam caderet, at Borusso amica appareret, svadet Viennensi aulae, ut strata per montes devios via repente in Saxoniam irruat, eam occupet, ac ex illa Borussi ditiones devastet eumque destruat, milites Saxonicos vi ad bellandum adigat, sic ut lamentari debeat Saxo, et Borussus eum pro amico habeat.

(Occultas Brühl machinationes qualiter rex Borussiae resciverit.) Anno autem 1750., atque in limine quodammodo horum, patuere haec regi Borussiae. Accidit enim, (uti ipse Borussus narraret,) Dresdae quendam e suis subditis fuisse, qui Brühliano cancellistae 200 fl. Rh. dederat mutuo. Dresdâ abiens creditor cum mutuata peteret restitui, et ille nequiret ' [pg. 405.] ob tenuem, quam in 100 fl. habebat, mercedem, creditor autem indigeret, eum ad ministrum duxit Borussiae, a quo 150 accepit aureos, 50 creditori restituendos, 100 vero pro suis necessitatibus, commendatione ea, ut, si quae statuum essent, ministro non celaret, recepturus majora etiam subsibia. Iste res status sive gubernii Saxonici attulerat ministro. At horum curiositatem sibi non esse, minister aperiens rogabat, communicari talia, quae [inter] statu[s] Europae sive inter principum aulas essent. Evenit indiguisse quibusdam Brühlium, et quia confestim in clavim conservatorii arcanorum non incidisset, indulsit cancellistae, arte ut solveretur armare, novaque clavis fieret, archivum interea obsignaretur. Cum artifex tulisset clavim monuissetque cancellista Brühlium, iste priorem clavem comperit, claudendumque archivum ordinat, jubens persolvi artificem, recipiendae novae clavis oblitus. Haec ergo quia penes proditorem mansisset, abeuntibus ad prandium collegis suis, clam asportabantur involucra communicationis aularum ad ministrum Borussiae, qui talia copiabat, et large semper cancellistam remunerabatur. Quo facto universa regi Borussiae patebant consilia et occultissimae aularum intentiones.

(Regis Borussiae consilia. Weingarth, legationis Austriacae secretarius, profugit ad Borussum. Borussus Austriam praevenit.) Hinc animadvertens, in Borussiae ruinam scopum aliarum potentiarum tendere, ipse uti capacissimus et bene doctus ac penetrans consulere sibi non destitit. Ac 1mo. de conjunctione cum Anglia cogitavit; 2do. de abundanti provisione annonae, quam undique congessit ex Hungaria, Polonia aliisque e partibus, ut in suis edictis ad 20 se annos hanc habiturum exprimeret; 3tio. de re tormentaria; 4to. de militibus. Sic enim per urbes, pagos, oppida dis-

[1] Pisac imade „Gallia".

posuit, ut universi militarem artem condiscerent, et, qui armorum capaces essent, salaria perciperent et mererentur, ac si legionibus adscripti forent. In hortis et theatris publicis ab officialibus regiminum exercebantur joco quasi et amore mercedis, nescii intentionum regiarum, qui universos capaces belli facere voluit. Campagmenta servabat ipse, sed ita, ut nec ministris exteris ars pateret. Si enim accessisset ad regem quispiam, cessabant ab exercitio, donec minister absolveretur. Haec regis militiae militum exercitatio occasionem Brühlio dedit accusandi Borussiae regis de machinationibus quibusdam et praecipue asserendi sibi Poloniae regni, apud alias Europae aulas. Et in veritate admirabatur omnis eam, quae fuit, armorum militumque cura Borussiae ac Austriae tempore quidem summae pacis ac augendi aerarii occasione, ut omnino enato bello credi potuerit, ex meris suspicionibus ruptam pacem esse. Interim anno 1755. intra Moscoviam Austriamque conclusum fuerat (uti Borussus in suis manifestis), ut bellum accenderetur et Moscovia cum 60 milibus in Borussiam irruere debuisset. Verum cum irruendum fuisset, defectum causavit annonae Moscovia, in Croatia quoque enati Austriae sunt tumultus, adeoque res erat | [pg. 406.] proroganda, praecipue quia Anglia vel foederi subscriptura putabatur, vel neutralis mansura. Postquam autem in aperto Anglia fuisset cum Gallia discrimine, Anglusque Borusso detexisset, quae aliorum forent molimina, ut fors eum socium nanciscatur, aut ex affinitatis aut religionis protestantis amore, profugiente ad Borussum legationis Austriacae Berolini secretario, cognomine Weingarth, initio Januarii anni hujus universaque secreta detegente, Anglum inter et Borussum foederis conventio (illi neutralitatis dixerunt) die 16. Januarii conclusa est. Quibus fatis detectis, Austria cum Gallia se conjunxit, uti superius dictum, festinavitque suos ponere exercitus in Bohemiam Moraviamque, ut Borussum anteiret, credens rem illi ignotam esse, adeoque ex impossibilitate cogendi providendique tam cito sui militis, insperate obruendi. At ille, quia conscius jam ab anno 1750. singulorum foret, paratusque exspectasset, ut occasionem coram orbe lamentandi haberet majorem, reginam nostram Mariam Theresiam medio ministri interrogari curat de fine exercitus illius, in Bohemiam Moraviamque locati. A qua cum supradescripta accepisset responsa, hostem antevertit, et eam pugnandi secutus est rationem, quam contra se experiri debuisset, occupando videlicet repentine Saxoniam electoremque exulem faciendo, homines suos in societatem belli trahendo.

(Negat, se esse agressorem, sed hostilitates incoasse, et, cur gabinettum occupaverit, docet. 49 instrumenta evulgat. Brühlii domus et castella eversa.) Qua ex re infert Borussus, se neutiquam agressorem esse, at defensorem defensiveque agere contra suos hostes. Se quidem hostilitates incoasse, neutiquam tamen agressorem esse, cum contra injustum invasorem fas sit media ponere, ut suae intentiones effectum non obtineant. Gabinettum regis accipiendum fuisse, ut mundum totum originalibus convincat, quorum ille modalitate praedescripta servabat copias. Brühlius autem ex illo hominum genere esset, qui nisi convincantur, negant omnia, capaxque fuisset, (nisi prae regis Borussiae manibus originalia essent), regem Borussiae mendacii coram orbe arguere. Et in effectu in praemissorum robur 49 instrumenta publico exhibuit Borussus, contra quae aliud replicatum non exstitit, at quod producta illa eum

sensum habere non debeant, prouti Borussus intelligit. Quem nihilominus habere deberent, nemo explicuit vel explanavit. Tyrannidem, cujus Brühlius accusabat Borussum, negavit, vocavitque in Saxoniam et suas ditiones singulos, ut videant, quam humane cum regina aliisque agatur. Et in hujus Brühlianae accusationis poenam domus et castella ejusdem, per Saxoniam habita, rex Borussiae everti mandavit, ut, qui quoad alios mentiri non exhorruit, a propriis damnis lamentari valeat. Accusat dein Austriam, nil aliud quam bellum voluisse, dum contra initos tractatus Silesitis Borussiae subditis commercium vetuit, et lamentante eatenus rege, barone Kooh eatenus commissionato, tandem indulsit lege ea, ut 60 fl. pro cento tricesimae penderent; pluresque specificos adducit casus, concludens: belli hujus motivum et causam ex parte Austriae non esse aliam, quam Ferdinandi olim II. intentionum effectum et in se religionis bellum: arguens ingratitudinis Austriam erga Angliam ob tot hactenus recepta per Austriam ob Anglia beneficia; spesque suas | [pg. 407.] sic exprimit, ut, salvis arcanis Dei decretis, si totus mundus contra se surrexerit, speret, se Dei adjutorio triumphaturum, sive consideretur belli justitia sive modi et media, quibus sui contra se hostes egerunt, jamque divinam venerari a se providentiam, qua adversariorum suorum technae in sui ortu statim sibi patuissent.

(Imperator imperii status contra Borussum provocat et in jus vocat. Enervat Borussus accusationes.) Imperator quoque post factam a Borusso Saxoniae invasionem, residua imperii membra ad mutuam defensionem admonet, suumque non tantum offert exercitum, sed et in jus vocat Borussiae regem qua electorem Brandeburgicum; ut Viennae condemnatum Ratisbonae etiam voluit condemnari. At rex ad imperii status fusam longioremque exmisit repraesentationem, qua 1mo voluit: id se ex necessitate supra descripta fecisse, et si elector Saxoniae suis agendi modis a culpa liber est, neque hic damnari potest. 2do. Se imperii libertatum defensorem esse, quia ex Brühliano systemate imperium destruendum erat et libertas religionis. 3tio. Exemplum secutum fuisse Austriae, quae 1741. Bavariam Palatinatumque occupaverat, tenuerat, et imperatorem electum Carolum VII. excluserat, neque tamen electoratu, quo qua rex Bohemiae gauderet, fuit privata; eo minus et electorem Brandeburgiae sive regem Borussiae peccasse, dum consilia inimici praevertit. Et si regina Bohemiae, esto elector, non peccasset, si eadem ante Borussum in Saxoniam irruisset, hanc in depositum accepisset, neque peccare potuit rex Borussiae, quamvis simul Brandeburgicus elector. Hinc imperatoris edicta contra Borussiae regem lacerabat Borussus, ubi talia promulgata vel publico affixa intelligebat, talesque imperiales civitates qua sibi inimicas considerabat et divexabat. Qua re vel potius hujus rei praetextu ob imperatoris gratiam arma contra Borussum corripuere imperiales, impenetrabili tamen modo, quia profugi alterutrius exercitus in imperio tuti erant, et militare sub Borussicis signis imperialibus fuit liberum, plurimaeque civitates, praecipue protestantis religionis, milite providebant Borussum.

Haec publico patuere hactenus, atque ex his belli hujus, posteritas, deberes causam et motiva. Quod placet, judica. Principum gabinetta ..., neque ea tam facile penetrari possunt. Mihi sane nec priora ...od Brühl metuere potuerit, Poloniae regno Saxoniam pri-

vandam et Borusso parari coronam eam, ad credendum facile adducor. Quod prospicere studuerit suo principi, ejus exigebat fidelitas. Quod Austriam et Moscoviam his de Polonia metibus movere potuerit, nulla mihi est admiratio, sed inexspectati hujus belli hanc genuinam et veram esse causam, omnino dubito. Atque hoc ob Galliae cum Austria conjunctionem, et non acceptatam ab Anglia (quae Europae aequilibrium se sustinere gloriatur) neutralitatem, quam | [pg. 408.] arripere debuisset, ne Borussus hanc Angliae praeripiat, aut ea evadat fortior. Gallia quoque relinquere debebat Austriam, hanc ut sibi reddat homagialem. Quare altiora ego suspicor, et mea de bello hoc conjectura sequens foret.

(Conjectura scriptoris de belli causa.) Gallia, universalis monarchiae cupida, postquam observasset, se crevisse potentia, litteratura, cultu, artibus, ac praecipue navali potentia, ut non jam navim unam collocare in mari valeat, at classes integras, nationum quoque aliarum affectum se habere cum videret, quod lingvam moresque Gallicos ubique vel imitarentur vel sequerentur, in ea se rerum intentionumque suarum felicitate consideravit, quod ad suarum idearum effectum impedimentum vix supersit aliud quam Anglia, protestantis religionis caput, quae cum sibi adhaerentibus maris mediterranei teneret imperium, hocve medio Europae servaret aequilibrium thesauris videlicet suis, quibus Europae succurreret principibus, dum in quapiam constituerentur necessitate, qui propterea adorare deberent Angliam, ac in publicis tractatibus ad ejus consistere beneplacitum. Nam si aerario eos non adjuvat, vel rerum et pecuniae defectu perire alios principes est necessum. Haec, qui in historiis provinciarum, ac praecipue Austriae versatus est, negaturus est neutiquam. Animadvertens ergo Gallia, potentiam totam principis in aerario esse, aerarii autem nervum aquas mariaque haberi, et per mutua commercia obtineri omnia, scilicet populorum affectum, notitias rerum, necessitates cujuslibet, perspicique omnia et omnibus consuli, id quod a Romanis, plurima cum Carthaginensibus bella gerentibus atque his superatis orbi imperantibus, confirmaretur, republica item Veneta, quae firmitatem hac arte obtinuit, Hollandia Angliaque ipsis, — immo mirere, lector, Moscoviam, quae post Petrum Alexievich aetatis hujus principem, quo gloriae potentiaeque evecta est illa, quam Petrus docuit, navigatione, et, antea obscura et incognita, nunc clarissima et metuenda effecta est, — haec inquam animadvertens Gallia, a Ludovico XIII. suo rege summum in re navali posuit studium, illum ad eum, in quo nunc flore est, auxit, ut parem se jam Angliae intueretur.

Considerans quoque, Siciliae, Neapoli, Hispaniis, Parmae Piacentiaeque Borbonicum imperare sangvinem, Habsburghicam[1] quoque in Carolo VI. defecisse domum, huicque in Austriacis ditionibus et provinciis successisse Lotharingicam, Borbonicae conjunctam, familiam, ac plane in Francisco I. ad imperii solium esse elevatam, opportunas veteribus suis ideis animadvertens circumstantias, tempus evertendi rivalis sui, Angliae videlicet, circumspexit. Ac proinde in Angliae si non excidium, adminus praesentibus in circumstantiis inferendam ei notabilem diminutionem, properandum existimavit, et quidem cultura crescentibus, necdum tamen maturis Moscovitis, quorum si exspectata fuisset maturitas, impedimento esse novo va-

[1] Pisac ima H*aus*burghicam, jamačno pogreška pera.

luisset. Ad hos ergo subliniores Galliae fines properandum erat, atque ob olim optatum Galliam inter Austriamque foedus, quod antea sive praejudicia sive ambitio detinebant, nunc autem post Lotharingicam successionem facile apparuit, primo loco | [pg. 409.] cudendum, quod ob conjunctionem Borbonicae ac Lotharingicae domus apparere impossibile desiit. Mediaque ad hoc in limine apparuerant, Lotharingorum nempe ad Franciscum I. accessus, atque horum, neglectis Germanis, ad intima promotio ac usus.

Obstupuit orbis, dum, mortuo 1740. anno Carolo VI. imperatore, Galliam pro domo Bavarica tanta vidit fecisse, ac Carolum VII. ad clavum imperii collocasse, Carolo autem VII. vivis erepto, Maximilianum, ejus filium, deseruisse, et electo Francisco I., Lotharingiae olim duce, in una uxoris suae Mariae Theresiae, Hungariae Bohemiaeque reginae, potentia fixum, non solum ad speciem rem totam gessisse, at eundem pro imperatore illico agnovisse. At tum statim perspicacioribus apparuit, observavisse Galliam, rivali suo Habsburghico exstincto sangvine Gallicum successisse, et in instanti fere regiminum anteriorum systemata immutari observata.

Sane sub ipso Aquisgranensi anno 1748. tractatu plenipotentiario ministro Austriae comiti a Kaunitcz uti vehementer displicuit, totum pacis tractatum sic inter Galliam Angliamque conclusum fuisse, ut articuli duarum praemissarum potentiarum alleatis subscribendi duntaxat exhiberentur, et Austria tanquam Angliae confoederata leges accepisse videretur, Angliaque de rebus Austriae quasi suae vasallae disposuisse, ita praedictus comes a Kaunitcz sub eo adhuc tractatu in Angliam indignabundus apparuit. Qua in re videtur et aulam Viennensem persvasisse, quia

1mo. Mox fatus comes a Kaunitcz in Gallias pro legato profectus fuit, ubi modos Angliae didicit, quibus illa in sui favorem et emolumentum rebus Austriae usa est. Idemque tempore legationis suae incognite bis Viennam venerat, a reditu autem legationis suae, omnibus admirantibus, minister status et gubernii factus est, comite ab Ulfeltd, antecessore suo, ad aulae praefecturam translato, aliis quoque, antea res gubernii tractantibus Germanis, non solum immutatis omnibus, at ipsis plane prioribus Viennensibus dicasteriis et gubernandi ratione mutata et ad Galliae formam reducta. Sane consilium interioris Austriae mutatum, provinciarum item Carnioliae, Stiriae etc. exstinctum, novaque Viennae erecta sunt parlamentorum instar Galliae. Talesque his sunt dati et praepositi, qui affectu Galli essent, uti Habgwicz, comes Codeck uterque, Rudolphus videlicet ac Joannes, Porktenstein, archivii Austriae conservator, Illyricae nationis sive schismaticorum rebus praeses datus est, eodem tempore, quo comes Kaunitcz ministerium accepit. Dispositiones hae sagacioribus jam tunc foedus Galliam inter et Austriam loquebantur.

2do. Lingva Gallica, antea Viennae detestata, aulica sic effecta est, ut, sicuti Aquisgranensi tractatu, publica omnia hac lingva tractari debere superatum fuisset, [pg. 410.] ipsaque effecta ut symbolum in concilio, videlicet pro norma et tessera status publici, ita ab universis certatim condisceretur.

3tio. Ab Aquisgranensi tractatu illo res Austriae sic in fundamentalibus dirigi apparuerunt, ut Austriae ab Anglia recessus, si non brevi,

aliquando saltem futurus observaretur. Quia ad subditorum Austriae culturam intendit aula tam tantarum academiarum erectione, quam metaphysicorum illorum studiorum, quae in universitatibus et scholis perprius a Jesuitis clamitabantur, proscriptione; tum artium mechanicarum et tantarum fabricarum panni, tellae, figulinae etc. promotione, ut tantam habeamus rerum, quas antea ab Anglis emimus, copiam, quod hanc et aliis provinciis dare valeamus; commerciorum promotione, et ad haec promovenda subditorum cultu; tum supradescripto cum Venetis tractatu, quo non solum fabricae publicae sachari et aquavitae Flumine erectae sunt, sed per Adriaticum Austriae subditis admissa navigatio, cum Algerinis intuitu hujus navigationis transactum, atque sub imperatoris occidentis vexillis libertas navigationis et commercii pactata, maximoque aulae Viennensis commodo ter ex Aethiopia plane naves Austriacae reversae sunt. Oeconomiae verbo summa in aula Viennensi effecta est ratio. Totaque aula ad Galliae normam composita, facilitate, comitate, clementia, dignitatum, honorum, officiorum larga distributione, ut, quod olim admirabatur officium, et character hodie, sicuti et in Gallia, obvius esset.

Observavit ista multaque alia, quae praetermittimus (quia ex instituto non scribentes), Anglia, observarunt Protestantes, videruntque, quo res colliment Austriae, media videlicet arripuisse Austriam habendi aerarii proprii, nulliusque necessitatis Protestantium ipsi in abundantissimis provinciis, sive ingenia sive naturam consideres, brevi futuram observarunt, praecipue postquam 1754., ingentibus tributis impositis, omnem ferme rerum exterarum inductionem sustulisset Austria; hinc considerarunt facile, Austriam evigilasse futuramque omnino aquilam, nisi in limine his conatibus obvietur. Si enim Protestantium futura nulla est aulae Viennensis necessitas, ipsaque in eam aerarii crescere permittatur potentiam, ut ex hujus respectu permittere nil cogatur Protestantibus et exteris, Protestantes perire, aliunde partium septemtrionalium homines, necessum est, quia ut vel vivant, gratia accedet vicinorum, neque illi, quid agatur, videre poterunt. Si Austriae subditi artes condiscant, domique seipsos panno aliisque provideant, non habebunt inquam Protestantes, quod Americae adferant? quod Asiae? nomenque horum sua sponte cessabit et obsequentes redigentur. Hinc credo ego enatam illam Protestantium lamentationem: „bellum hoc bellum religionis esse“, quod quidem illi nude asserunt, nec pro motivo apponunt aliud ac Galliae cum Austria foedus; reipsa tamen percipiunt et ex naturalibus mediis naturale videtur. Cum enim universae Protestantium res totaque | [pg. 411.] eorum religio in commerciis et aerario sita sint et fundentur, hujusque necessitate, vigente Galliam inter et Austriam discordia, militum subditorumque Austriacorum sangvine sit servata, si Austria ad eum semel emergat permittaturque gradum, ut Protestantium nulla Austriae sit necessitas, consequens est, Protestantium religionem, ut in medio humano sitam, sua ruituram sponte. Aeque ut altera est Protestantium lamentatio, (imperium nempe evertendum iri, machinarique ab Austria) actuale imperii immutandum systema, Protestantium videlicet electorum ac in imperio votorum subversionem. Hoc sane Protestantes perspicaciter metuere possunt dicereque jure, quod eos concernit, „bellum hoc et religionis esse et status imperii eversivum“.

Catholici e contra principes jure negant, bellum hoc religionis dici posse, aut status imperii eversivum. Cum enim catholica fides in humanis non fundetur mediis, neque Protestantibus fuisset impositum Romano-catholicam amplecti fidem, nec de imperio lis est nec de religione, sed de aerario principum, de cultura subditorum, de commerciis; quae fidei non sunt, bellum religionis dici nequit. Si autem et ista ad promotionem fidei sunt et ex his augeatur orthodoxa religio, zelus modo regnantium catholicorum principum laudandus est. Atque in substantia bellum praesens totum res status est, ex qua, si cadat feliciter, periculum protestanti religioni omnino imminet.

Quod Protestantes sicuti animadverterunt, ita ad huic obviandum universa posuere ponuntve media. Borussiae rex unus nunc e Protestantibus est, quia vicinus Austriae, qui hanc divexando, ne aerario crescat, impedire potest extorquereque ab Austria liberum, uti antea, septemtrionalibus commercium. Hinc statim ab Aquisgranensi tractatu, ut observarunt Protestantes, ab aula Viennensi rationem aerarii susceptam esse, rex Borussiae crescebat milite, ab Anglia nempe monitus. Foedus, ut illi vocant, neutralitatis coactum intra eosdem est, et Anglia Borusso ad belli exitum et in ejus subsidium quotannis librarum sterlingorum 670000 dependit. Et quisquis totius hujus belli rationem penetraverit, ac bene perpenderit, hanc nostram conjecturam damnare non poterit. Borusso nempe unicum scopum esse divexare Austriam, ne crescat aerario, impedire, ac tandem per futurum tractatum aequilibrare aulae Viennensis intentiones. Quis, obsecro, aliud cogitet, dum videmus Borussum occupata Saxonia (excepto suo capite et aula) Protestante, adeoque pro virium conservatione Protestantium | [pg. 412.] amoto catholico electore, ne faveat Austriacis, ipsis religione et sangvine conjunctus, nil ultro facere, quam evertere magazzina Austriae, per Bohemiam excurrere, hanc Moraviamque miseram reddere, neque triennio jam vel cogitasse de servandis illis, quae occupasset, at duntaxat de pauperanda Austria. Sane in Hungariam facillime irrumpere potuisset et eandem magno servare damno, uti etiam quae in Bohemia et Moravia occupaverat. Sed his non curatis, unum ejus studium videtur esse divexare Austriam, atque ob rerum penuriam extorquere faventes commerciis Protestantium tractatus articulos. Necdum enim eas esse Austriae aerarii vires perspiciunt Protestantes, ut tot damnis reparandis sufficiat, Galliam ob bellum, quod cum Anglia gerit, succurrere Austriae non posse praevident: Moscovia in eo statu etiam non esset, prouti nec caeterae catholicorum provinciae et regna: hinc supponunt, vel ex hac ipsa Austriae divexatione eo cogendam, ut cogatur arbitrio se demum Protestantium subdere, atque ab his tractatus articulos accipere. Illa quoque exercitus Borussici corpora, quae Imperialibus, Gallis et Moscovitis opposuit, eundem habere videntur scopum, divexationis scilicet et impediendi succursus in naturalibus Austriae et demum cognoscendae necessitatis Protestantium principum. Crediderimque ad finem facile et istud in gabinetto protestantis religionis asservari, ut in casum constantiae et felicitatis foederis catholicorum Silesiae ducatu et fors quibusdam ad Magdeburgum et Saxonicis, immo et ipsa Lusatia faventes commerciis et aerario Protestantium articulos mereentur, regi ut Borussiae ora remaneat maritima, et commerciis consulatur Protestantium, in quibus religio eorum situatur.

Praeter hactenus descriptas observationes meas confirmantur istae et Imperialium agendi modo, qui clam favent succurruntque Borusso, haeretici praecipue omnes. Confirmantur neutralitate reliquorum tam catholicorum quam et haereticorum principum, et tali quidem neutralitate, quae admirationem meretur. Illud etiam servire videtur, quod anno sequenti 1757. mense Majo sachari aliarumque rerum Flumine fabricatores, protestantis alias religionis homines, non sine aulae Viennensis damno, cum ultra 200 milia parati aeris accepisse dicerentur, profugerint, hac ut ratione commerciis Protestantium faveant et aula Viennensis cogatur cum Protestantibus uniri, cum viderit, impossibilem esse suarum intentionum effectum.

Opinione et conjectura mea (aularum arcana ignorantis) haec totius hujus belli videtur esse ratio, atque ab hinc enatum esse, et quidem Europa minus exspectante, ne videlicet crescat aerarii Austriaci potentia. Hinc videtur peti admirabilis orbi Austriae ab Anglia recessus, hinc cum Gallia conjunctio; praeter videlicet conjunctionem sangvinis, quae in Francisco I. imperatore evenit cum Gallis, Austriam jungi cum Gallia oportuit causa commercii naviumque | [pg. 413.] suarum per Mediterraneum proficiscendarum. Nam praeterquam quod Hispania Siciliaque ac Neapolis de Borbonico essent sangvine, Gallia in eum nauticae crevit statum, quod cum Anglia certare valeat; ut autem fortior sit et in sola navali expeditione se illa occupare valeat contra Angliam, bene prudenterque Gallia se conjunxit Austriae, ut nempe ista terrestribus copiis juvet Galliam, sicuti hactenus servivit Angliae ad ejus felicitatem et eam gloriam, quod Austriacis viribus aequilibrium Europae penes Angliam steterit. Sane quisquis accuratius haec perpenderit, in praesenti rerum catholicarum circumstántia catholici principes nunquam sibi consuluere melius atque hac ratione istoque instituto ac systemate. Si enim Gallia et Hispania res suas navales promoveant et his intendant, facile Mediterranei maris et occidentalium Indiarum reddentur dominae. Si Austria cum Polonis et Moscovia terrestri expeditioni se dedant, si rus suum et montes excolant, artes item promoveant, tributarios facile sibi reddent septemtrionales, et penes eos orbis stabit aequilibrium. Equidem Gallia Hispaniaque his pro suis rebus portatura est pecunias et aurum, et sic istae ab illis et illa ab istis fovere se poterunt.

Uti perspicacioribus systema hoc magnum apparuit, sic curiositatem attulit autoris resciendi. Quidam tribuebant Kaunitczio, quidam suprafato Brühlio, pars maxima Benedicto XIV. Romano pontifici. Iste e primo eruditorum orbis est fuitque numero, ipsis venerandus ob eruditionem haereticis. Sed, an tantus fuerit statista, multi dubitabant. Ego tamen existimo, ob ejus profundam theologicam doctrinam, facile eum animadvertisse, quod, sicuti Mahometi res in polygamia sive copia hominum situantur, sic et Protestantium in commerciis divitiisque, adeoque facile eum haec primo et ruditer objectasse, ut sic catholicos principes conciliaret et conjungeret Quae dein in gabinettis aularum examinata suos progressus obtinuerunt. Quod ista credam, argumento est Benedicti XIV. in portubus papalibus provisio, procurata Austriacis per mare Adriaticum navigatio et cum Venetis eo mediatore accommodatio, supra 331. et sequentibus insinuata, augendi papalis aerarii summum, quod habuit, studium, quia nec nepotismum

servavit, nec suos facultatibus auxit. Beneficia ecclesiastica diu vacare permisit et ad suam cameram proventus accepit. Cardinalatus ipsos diutissime tenuit. Hispaniae jus conferendorum beneficiorum vendidit, sua promovit vel maxime commercia et res, quae ad haec faciunt. Quia eo vivente aularum, et praecipue Austriae, qui Romae fuissent ministri, in aulas transferebantur alias, sic Migazzi | [pg. 414.] Madritum, dein et in Gallias; sic Rosemberg in Portugalliam, Venetias, ac demum Madritum; sic Staremberg in Gallias. Quae res ipsa magnam suspicionem fundat, foedus hoc Romano projecto surrexisse aut saltem promotum esse. Immo mortuo Benedicto XIV. quia consensione Europae principum Carolus Rezzonico Venetus e Patavino episcopo in papam electus fuisset, fors rempublicam Venetam in his belli circumstantiis conservare sciturus, svadent omnia, Romanum projectum hanc conjunctionem esse potuisse. Interim quisquis autor primus est, videtur fundamentum religionis Protestantium tetigisse, ut bellum hoc bellum esse religionis ejularent et crederent et status imperii eversivum, majorique conatu ac olim sub Ferdinando II. ac III. agerent.

Hinc crederem ego universa, quae sequentibus notabuntur annis, profecta esse, videlicet Sveciae motus, in regem Galliae attentatum assassinium, item Portugalliae motus, Jesuitarum inde proscriptionem: haec enim omnia tanquam extrema ex quodam extremo remedio proficisci, necessum est, ut suis locis de his dicetur uberius.

Caeterum, opinione mea, sicuti magnum in se praemissum systema esset, sic opto, ne praemature in ejus effectum sit properatum. Credo ego, Austriae adhuc exspectandum fuisse, et vires aerarii sui per commerciorum promotionem post 20 primum aut 30 annos aspicere debuisse. Nunc enim in limine, rebus necdum constabilitis ac vix enatis, sustinendo Protestantium motui vix futura est sufficiens, faxitque Deus, ut resistere valeat, ac in ideis suis persistat, nec moveatur cessione Silesiae aut rebus aliis. Profecto uti sub Carolo VI., qui orientalem compagniam erexerat, vi tota Protestantes in ejus iverunt exterminium, sic nunc allaboraturi sunt magis, dum conjunctam vident Austriae Galliam. Metuoque, ne Turcam, attenuata per se Austria, demum excitent, quod eis facile, partim auro suo, partim persvasione periculi, quod eorundem accederet imperio, si constans futura est catholicorum conjunctio, accidere poterit. Quod si eveniret, Austriae maximum foret periculum et damnum. Quare videndum 1mo, crederem, ne ambitio principum aut confoederati cujuscunque ad monarchiam universalem tendat, quia hanc, uti vidimus ab orbe condito, Deus non sustinet, quia solius divinitatis est, neque ullus homo regendo orbi par est, et quoties aulam aliquam ad monarchiam universalem festinasse legimus, toties corruisse observamus. 2do. Ne tributis onerentur subditi. 3tio. Ut justitia administretur. 4to. Luxui ponantur habenae. 5to. Aequilibrium quoddam ipsos inter servetur subditos, fiatque provisio, ne ob defectum magistrorum peritorumque sua sponte corruat magnum hoc et salutare systema. Ministri eligantur tales, qui negotium hoc sic agant et promoveant, ut arbores hominesque excoli solent, qui perfecti non nascuntur illico, sed formantur per tempora et evadunt. Conjunctio major ferme servanda est cum Hispania, a Gallia non recedendum. Caute tractandi Venetae ac papa, cautissime autem Turca, ut rebus per annos aliquot maturatis tandem sese intueatur

Austria, quae subditorum suorum exculto ingenio, reparatis hactenus neglectis positoque prudenti rebus suis modo, in tanta rerum abundantia eo pertingere poterit, ut penes ipsam | [pg. 415.] Europae stet aequilibrium, legesque nunquam accipiat, sed assignet. Quod ei ut meo principi precor et voveo. A pluribus supersedeo, cum talia ad me non pertineant, neque ad tractanda similia natus videar.

Fuit de belli hujus causa ea quorundam opinio, quod imperator filium suum Josephum in Romanorum regem electum cupiverit. At causae hujus nec umbra apparuit. Proinde clamores minus penetrantium annotasse sufficiat.

Dices: praemissa conjectura mea ex nullo manifestorum eruitur. Verum primo, Austria nec poterat nec debebat ideas suas exprimere. Rex autem Borussiae satis exprimit, dum bellum religionis esse dicit, dum status actualis imperii eversivum, dum Silesitis suis negatum lamentatur commercium, dum Austriam ingratitudinis erga Angliam arguit. Illa autem, quae ministri Saxoniae Brühl est regis Borussiae accusatio, subsequens ad causam belli est et duntaxat ministeriorum aulariorum Europae praeoccupatio. Nam neque ex his omnes ad fundum veniunt, sed extrinsecis ducuntur, uti fuit facta a Brühl provinciarum intra principes subdivisio atque hujus in aulis repraesentatio. Et si pro veritate talismodi causa belli esset, ideas longe alias Borussus haberet, et quae occupaverat in Bohemia et Moravia Austriae loca, servare et defendere studuisset, neque totum suum in eo versaretur studium, ut Protestantes conservet, aerarii Austriaci vires enervet, Austriam cogat ad habendum ultro Protestantes pro aerario suo. Hinc dixisse fertur: a fame rerumque penuria belli hujus finem praestolandum esse. Videbisque, lector, ex tractatus pacis articulis secuturis, suprascriptam conjecturam nostram de belli hujus causa confirmandam iri.

Dices praeterea: si ea belli hujus causa esset, invadenda erat Borusso Hungaria eaque depopulanda, nam hujus casu enervaretur Austria et provisionis pateretur defectum. Respondeo: id non factum nec fieri, ob apparentiam et regum extremitates, praecipue cum christiani sint. 2do. Ob tot in Hungaria haereticos, qui clam favent Protestantibus. 3tio. Ob Poloniam, quae ut neutralis grano succurrere potest et succurrit Borusso, intuitu cujus credo pacem esse Hungariae eam, quod neque praesidia hujus milite provisa sint. Praeterea et ob impossibilitatem tenendi providendique tot in locis exercitus. Hinc nec Austria ex Hungaria Silesiae adjacente molestat Borussum.

Haec a me supra conjecturata causa belli hujus ex parte utraque licitum tutumque bellum facit. Principes christiani natura et jure gentium prospicere sibi suisque subditis obligantur, et praecipue dum per talia media vera et salvifica redemptis Christi sangvine proponi potest religio, horumque saluti consuli. Semperque ex parte Austriae laudabilius et securius, si subditorum Austriae sangvine res orthodoxorum promoveantur, quam si uti hactenus haeterodoxorum stabiliantur. Protestantes quoque principes tum amore religionis suae, cum Dei effato oporteat haereses esse, tum ut suis subditis et regnis consulant, quae ex commerciis subsistunt vivuntque unice, et his eisdem ademptis perire eos necessum est, bellare posse videntur. Oremus, christiani, Deum, ut, quod fors praemature incepit bellum et ex hac circumstantia evenire posset infaustius, ipse per

suam misericordiam atque pro tot tantarumque animarum filii sui sangvine redemptarum salute per eundem Christum dominum nostrum benedicere dignetur et victores efficere, ut videat posteritas detque Deo gratias, divina ope magis quam principum cura hostes superatos esse, nec catholicos servire haereticis pro haeresis stabilimento.

[pg. 416.] Notandum 3tio: occurrit Sveciae motus. Mortuo Carolo XII., Sveciae rege, uti suppono notum lectori, regni illius subditi a monarchia semet absolvere cogitantes, liberum sibi esse hanc vel illam filiarum praeficere sustinuerunt, taliterque dum secundogenita leges ipsi a regno propositas acceptasset, subinde auctas, dum maritus ejus in regem declararetur, nomen tantummodo regis regi reliquerunt, caetera sibi servarunt. Monarchiam hanc restituere cupiens rex aut ejus assentatores turpem pararunt modum, et die 21. Junii anni hujus universos regni illius senatores proditorie exstingvi constituerunt. Sed ex quodam accidente cum effectum meditatio illa nocte sortiri nequivisset, et ad noctem sequentem dilata exstitisset, decurio quidam proditionis conscius rem senatoribus detegit. Qui subito capiunt reos suspectosque atque intra mensis spatium plectunt. Qui diffusius nosse cupit, Sveciae legat historiam. Factum hoc indignum et turpe quidam attribuebant Borussiae regi, verum cum injuria et sine fundamento, quia: 1mo rex Borussiae ad orbis totius notitiam tam vilium et abjectorum consiliorum capax non est. 2do. Svecia hoc vindicasset, aut ille sua manutenuisset consilia, quorum neutrum videre esset. 3tio. Rei haec prodidissent, quod nihilominus nec auditum est. Proinde prudentius existimatur, ab assentatoribus aulae modum talem fuisse propositum consequendae monarchiae.

(Terraemotus Zagrabiae et alibi.) Hoc anno frequentes fuere terrae motus. 18. Februarii Belgium validius contremuit. Zagrabiae quoque observatus, uti supra meminimus. 1., 2., 3., 6., 8. die Martii Bonna, Colonia, Aquisgranum et his finitima loca, 14. autem Aprilis magna pars Italiae terrae motu concussa est. Tempestates item horridae ex Italia describebantur, Paduae praecipue ac locis in vicinis. Reliqua ex provinciarum historiis vide sis, neque enim vel ad nos pervenerunt vel nostri, ut scribamus, sunt instituti. Itaque redeamus ad Sclavoniam.

Tempus banatus comitis Francisci de Nadasd.

Superius notavimus circumstantias, quae sive in resolutione sive promulgatione bani hujus acciderunt. Notavimus etiam conjecturas, ob quas in banum est resolutus.

(Juramenti formula banalis nova.) Post ejus autem publicationem duo singularia et notanda acciderunt. Primum erat juramenti ejus formula, quae ad status plane fuit submissa, ante ejus adventum, pro trutina. Hac porro fidelitatem primo caesari, tum reginae ejusque in regno futuris successoribus juramento spondere debebat. Tenuit admiratio singulos, quod praeter hactenus observatum morem haec juramenti banalis formula statibus fuerit communicata, nec ab eis impugnata, quin acceptata. Credo ego, aulae cancellarium Leopoldum a Nadasd, fratrem bani, hanc submisisse ideo, ut status vel legali formulae insisterent vel eam sic mutandam peterent, ut reginae et Hungariae regibus primo juretur fidelitas, tum caesari

qua corregenti; et praecipue | [pg. 417.] ob banalia confinia, ne in potestatem imperatoris deveniant, quemadmodum generalatus alii eidem a regina cessi esse dicerentur post resignationem principis Hildburgshausen, cum in exsolutionem confiniorum illorum banalium caesar conferre sciatur. Sed quia nemo e statibus, sive ex rerum harum ignorantia sive ob periculum, formulam illam juramenti banalis disputasset, banus uti Viennae sic et in Croatia eandem praestitit; hoc solum discrimine, quod in aula Viennensi jurare debeat insuper, se omni triennio, quin, si aulae visum fuerit, omni tempore banatum resignaturum nec praetensurum, ut haec dignitas penes se maneat, nisi quamdiu aulae visum fuerit, hic autem istud exmittatur. Porro clausula haec juramenti a temporibus Rudolphi II., quando is Carolo Stiriae has partes subjecerat et Ungnad banum resolverat, observari putatur. Qua etiam se obstringit, quod generalatus nunquam sit praetensurus.

(Regni capitaneatus bano collatus.) Alterum quoque singulare erat, quod ante ejus introductionem regni capitaneatus ei collatus sit. Antea enim introductionis tempore solebat hoc banis a statibus offerri, in hoc autem bano praecessit. Causam hujus veram ignoramus. Existimabatur hoc vel ideo factum, ut in confiniis bani servetur jurisdictio. Intellexi enim, Neuperghium voluisse, ut consilio subsint illa confinia bellico et generalem habeant commendantem proprium, ad quod enervandum capitaneatus collatio, statibus ex diplomate 1750. dato competens, necessaria erat, vel ne status fors locumtenenti priori comiti Adamo Batthyan, ob patrui et palatini respectum, neglecto bano, capitaneatum hunc conferant, exemplis suorum antenatorum, qui quandoque capitaneatum a banatu separarunt; praecipue cum a fratre bani, Hungariae cancellario, minus familiae huic affecti esse status crederentur. Vera nihilominus facti hujus causa latet.

(Congregatio diuturna soluta. Dispositiones pro bano introducendo.) Provisione ergo vexilli, quod bano offerri tempore introductionis ejus solet, facta, postquam banus diem 24. Novembris pro sua introductione Varasdini peragenda significasset, et Zagrabiensis episcopus pro commissario regio introductionis ab aula nominatus exstitisset, mandatumque eatenus regium accepisset, die 5. Novembris, aula admittente, diuturna illa regni congregatio tandem dissoluta est, factaeque pro bano introducendo dispositiones, banderiales nempe cum suis vexillis, tam equestres quam et pedites, nobiles item unius sessionis ac alii sub ductu vicebani et vexillo regni. De confiniis autem banalibus disponere vel eos ad functionem hanc | [pg. 418.] ordinare neglexerunt status, illi tamen comparuere, jussu locumtenentis qua generalis commendantis, qui hoc bano negare non poterat, cum ei qua locumtenenti anno 1753. hoc a confiniariis obsequium et majori quidem numero fuerit exhibitum.

Die 23. Novembris confluentibus Varasdinum omnibus in conferentia quasi, sub locumtenentis praesidio, locus tentorii pro salutando bano lectus est. Baro item Stephanus Patachich cum canonico Josepho Galliuff ac duobus e nobilitate aliis ablegati, qui in limitibus regni banum salutarent et exciperent, invitarentque ac ducerent ad commune tentorium, in quo a reliquis exspectabatur. Lecti item ad simile munus, qui episcopum tanquam commissarium regium introducerent. Vexilli banalis sub sacro tenendi data potestas Nicolao Bedekovich, vicecomiti comitatus Varasdinensis

(quamvis vicebani hoc esset fuissetque), sceptri vero Joanni Busan, tabulae banalis assessori. Factae item dispositiones quoad tormentorum jaculationes, banderialistarum ordinem etc.

(Ejus sive bani introductio.) Die vero 24. Novembris Petoviensi itinere adveniens banus in comitatu fratris sui colonelli Josephi, qui ad eum salutandum Marpurgum concesserat, vix non primos illos regni legatos fugisset, cum de illis praevie nil scivisset. Properantem ergo secuti sunt ad tentorium, in quo a reliqua nobilitate praestolabatur, ubi pro more a protonotario brevi, matura ac insigni allocutione salutatus, conscensis equis, per summum lutum (erat enim praecesseratque tempus pluvium) Varasdinum ductus est, ibidem ab ipso locumtenente generali Adami Batthyan, colonello item Settwicz aliisque confinii officialibus, qui cum 1000 pedestribus ei obviam venerant, salutatus, in comitiva et horum civitatem petiit, et in conducto a se hospitio domus Draskovichianae descendens, dato sui adventus nuncio domino episcopo Zagrabiensi, et expost facta eidem visita atque recepta, die altero convenientibus ad praetoream domum statibus ductoque tam introductore episcopo quam et bano novo, episcopus insignem orationem, a canonico Paxi compositam, praelegit eumque banum dixit. Quo facto ad aedem sacram patrum Franciscanorum Varasdini ductus est et sacro abbatiali interfuit, adstantibus bano Joanne Busan cum sceptro et Nicolao Bedekovich cum vexillo, post quod deposito juramento „vivat" acclamatum, ipseque ad suum reductus hospitium, in quo splendidum opiparumque dedit banus prandium. Vinum, panis bosque assus distributa pro more militibus. Atque sic absoluta est introductio. Pomposus erat comparentium vestitus, frequentia, quae esse potuit, non tamen ea, quae sub Draskovichio ac prioribus banis, cum quibus exterorum vicinorumque Stirorum fuit frequentia, in hujus autem bani introductione nemo adfuit. Sed et ob milites, qui ad castra mense Julio profecti sunt, nec tantus erat banalistarum numerus, qui 1753. Zagrabiae occasione locumtenentis introducti videbatur. | [pg. 419.] Ex ipsis etiam patriae magnatibus, Patachichiis exceptis, alter non fuerat. Banderia erant episcopi pedestre et equestre, capituli, praepositi Zagrabiensis, comitum Erdoedy, comitis Draskovich, Keglevich, marchionis Perlasz, Patachichianum, Batthyanianum ex Ludbreg, privatorum item, nec non Turopolienses cum suo capitaneo, et regni sub ductu vicebani, sub quo erant nobiles unius sessionis, regni item praediales et possessionati ac armalistae nobiles, officiis publicis non gaudentes. Hi enim banum comitati sunt sine vexillo quopiam.

(Congregatio sub bani praesidio.) Altero die fuit sub bani praesidio perbrevis regni congregatio, dimissique omnes sunt. Ab olim autem moris erat, ut banus novus honorario quodam veneraretur et tale ei per deputatos offerretur. Nunc duo quidem milia bano huic pro honorario oblata exstitêre, (quae is renuit), at privative per dominum Busan sunt fueruntque oblata. Quod occasionem murmurandi pluribus praebuit ac praecipue baroni Stephano Patachich, qui sustinuit sensitque, Busanium ideo oblationem privative attentasse, ut vel sibi emeret banum vel duobus illis potiretur milibus, quia per articulum regni docebit bano assignatos, quietantiam autem bani producturus non esset, neque praetendi posset, hinc eidem bani honorarium remansurum. Et fraudis hujus intuitu per deputatos semper honorarium offerebatur, perceptore excluso, qui dein ad status reduces re-

ferebant bani responsa et, bano non acceptante, restituebatur aes honorarii perceptori, de quo dein ei fuerat ratiocinandum.

Dimissis comparentibus ad introducendum banum, ille Varasdini remansit nec visitatis confiniis nec regni parte ulla, ob tempus, credebatur, pluvium et capiendas in omnibus informationes. Acta et protocolla regni congregationum, item conferentiarum sibi admanuari voluit videreque, an et quibus mandatis regiis satisfactum fuisset, et quae et qualia sunt neglecta. Ut plurimum tamen occupari videbatur circa confinia rationesque cassae militaris, nam in hac defectus esse audiebantur, et quidem amplius in 17 milibus ex parte solum regni sive pecuniae ejus, quam regni exactor ad militarem cassam numeraret. Qua in re difficilius Busanio accidit, neque scio, qualiter ab hoc negotio sit eliberatus. Novus attamen banus hoc omniaque alia negotia, quae locumtenentem attingebant respiciebantque, neglectim curavit, respectu, uti creditum, mareschalli patrui ejus et bani emeriti. Ab officialibus, abs se in confiniis promotis, nulla accepit, uti antecessor, honoraria nec illos menses 4. Sed nec a reliquis. Hinc | [pg. 420.] sartores aliosque artifices rejecit, qui pro conficienda militum mondura majora ei spondebant regalia. Suum, ut vocant, adjutantium dixit leitinantium Dragoni, qui Batthyanio locumtenenti ad latus fuit. Civitati Varasdinensi impossibilia excussit; dum enim impossibile esse judex civitatis Paxi peroraret, ut civitas banalibus vigiliis tecto provideret, nisi intra 24 horas factum fuerit, judicem civitatis arestandum postquam reposuisset, res tota et ante 24 horas fuit absoluta. Aucupabantur, ut fieri assolet, omnes singulique novi bani gratias, omnesque confusionum anteriorum culpam in locumtenentem derivabant. Hinc et alter denigrabat alterum, quivisque in suas partes trahebat banum. Videbatur semet crediturus Jursichio, quia familiarius eo usus fuisset, neque abeundi concessit veniam, antequam, dilapsis caeteris, cum eodem copiosius locutus non fuisset. Idem tamen supremus comes, Varasdino redux, mihi mentem suam de bano aperuit, stabilem in suis vix futurum, cum observasset, sic eum loqui cum quolibet, prouti affectum quemvis alteri sciret. Hinc coram Naisichio pro vicebanali munio locutum fuisse, coram se contra Naisichium et pro supremi comitis officio. Atque ita coram Krajachichio contra Raffajum, coram amicis Raffaji contra Lukauszkium. Adeoque credere se, tali procedendi modo soliditatem non monstrare.

(Banus vicebanum Naisich confirmat.) Eo autem die, quo congregationi praefuit, contra plurimorum exspectationem Adamum Naisich vicebanum dixit iterum, ipseque sedem, sed post supremum comitem, accepit. Protonotario autem sigillum suum banale tradidit.

(Putz resignat tabulae banalis assessoratum.) Et quia Belgradiensis episcopus simulque Zagrabiensis praepositus, Stephanus Putz, assessoratum tabulae banalis, quem ab anno 1751. obtinebat, sive ob sui notoriam debilitatem in juridicis, sive ob metum amittendae praecedentiae cum magnatibus, sive ob bani hujus metum, statim ac Nadasdium intellexisset publicatum esse banum, resignasset, et canonicus Malenich non sine bani et fratris ejus cancellarii offensa assessoratum hunc per Jesuitas atque patrem Antonium Höller, olim suum in philosophia professorem, nunc vero archiducis coronae Josephi confessarium, sollicitasset, praetendens in instantia, hunc lectoribus capituli Zagrabiensis proprium esse et ab olim

conjunctum, episcopus quoque Zagrabiensis pro eodem fuisset Malenich, ut neque Paxi petere hunc ea ratione voluerit, ideo banus me, absentem neque suae introductioni praesentem vel etiam accepta a me reverentia, admonet et requirit, ut pro vacante assessoratu me insinuem. Cui et egi gratias et tales misi litteras, si resolutus fuero, quod ad obsequendum suae excellentiae transire velim ad illum assessoratum; agere proin dignaretur, ut sibi visum foret, et mecum disponere. Egitque, sed incassum, ut sequenti dicturus anno.

Facultate demum regia obtenta, ipsa pro anno sequente banalis tabula Varasdini celebranda promulgatur.

Die vero 8. Decembris anni hujus regina nostra Maria Theresia feliciter quintum enixa est archiducem, qui Maximilianus | [pg. 421.] dictus est. Crevit nativitatis diei augustissimi imperatoris in aula laetitia ex nato etiam eodem die filio archiduce. Quidam poeta alaudam eum compellavit, alludens ad insignia Lotharingiae, sed alter sic ei respondit:

Grande aliquid de Te sibi dicere visus Apollo est,
Cum nuper quintam te compellaret alaudam;
Grandius at, si Francisci magnaeque Theresae
Te dignam sobolem, similem si dixero fratrem
IosephI, CaroLI, LeopoLDI, FerDInanDI.

(Incoatum judicium hominum Montis Claudii.) Sub praesidio domini vicecolonelli Francisci Kussevich mense Decembri Zagrabiae incoatum fuit jussu quoque bani hominum Montis Claudii judicium. Accusabat istos sub nomine fisci regni dominus Josephus Loob, pauperum advocatus, defendit eosdem Benedictus Krajachich, uti supra insinuatum. Iste defensionem talem accepit, qua subtiliter culpam totius horum dominum contumaciae et confusionis in statum derivavit publicum, ex ratione videlicet ea, quod is, statim ac Viennâ eorundem accepit regulationem, eam, uti debuerat, iisdem non dedisset assignassetque, at distulerit et mensurationes novas terreni eorundem admiserit, cum tamen jam pro eodem terreno regulati per commissionem caesareo-regiam aula probante fuerint. Hinc quia judlium comitatus Kesser, cui fides habenda erat, iisdem edixisset, privilegia eorum ex aula advenisse, illi etiam talia postulassent, negataque eisdem non solum fuissent, sed plane post obtentam a principe regulationem in mensuranda eorum terrena itum fuisset, et lectiorem prudentioremque quemvis talia moveri poterant et movissent ad judicandum credendumque, dispositiones principis subverti, quae in eorum favorem essent, consequenter quivis easdem sibi dari et communicari postulasset, id quod et homines Montis Claudii fecere, modis quidem minus probandis et licitis, sed eorum inscicitiae justo dolore mixtae tribuendi. Si publicus status experiri eorum obedientiam voluit, statim atque illico submissam Viennâ regulationem ipsis extradare debuisset, neque juxta Busanianas ideas novam ordinare investigationem et deputationem, minus autem per Raffajum Montis Claudii admittere mensurationem, et quidem sub vigiliis Posavanis et verberationibus a principe vetitis. Hoc si factum fuisset hominesque Montis Claudii datae ipsis regulationi semet opposuissent, contumaces reique essent; modo autem, dum res eorum tota ex repetitione submissae ipsis a principe regulationis processit, an contumaciae convinci valeant in substantia, esse

dubium. Quod autem postea per Naisich et Jursich oblatam recusaverint, error quidem eorum est, sed qui ex prioribus promanavit, videlicet Kesseriano | [pg. 422.] effato, privilegia ipsis advenisse, consequenter subscriptionem sigillumque regium praetendere potuisse, cum privilegia his non careant; adeoque et oblatam tardius atque post Raffajanam verberationem regulationis copiam ex defectu sigilli et subscriptionis regiae suspectam ipsis esse valuisse, quamvis erronee. Quod etiam ad commissionem Patachichianam non venerint, eosdem ex facto Patachichii excusabat. Sciebant enim principem tam clementem esse, qui ad audiendos eos commissionem exmiserat et informandam simplicitatem eorum, nullatenus autem ad terrendos atque in justo metu confirmandos. Quis autem ille est, qui non metuat, dum plenam videret militibus arcem, dum in campo equitatum, dum tormentorum explosionem, tympanorum sonitum, sociorum suorum, antequam vel videant clementissimae principis commissarium, inarestationem, horum e vinculis non benignum et liberum auditum, sed nec viso commissario examen criminale. Si populus ille ut inimicum tractasset Patachichium, dubium foret, an post ejus agendi modos reus haberi debeat; nunc, dum in pace quieteque ad capellam sancti Georgii mansit, dum audiri se petiit, qua ratione pro reo haberi debeat? Tandem profectus est, ea, quae sub commissione regia vel ante eam acta sunt ab hominibus Montis Claudii, considerari hic non posse (nisi fors acta commissionis regiae revideantur sintque sub revisorio), quia per commissionem examinata et per subsequam regulationem amnistiata sunt. Igitur ea solum consideranda venit hominum horum protervia, quae post regulationem secuta est. Sed haec post attentatam a domino Raffay et officialibus mensurationem terrenorum, post verberationem, post factam a judlium submissorum iis a principe privilegiorum promulgationem, post non extradatam regulationem intercessit, adeoque sicuti nullatenus facto hominum Montis Claudii ita commiserationem simplicium hominum excitatorumque verberatione illa et suorum sociorum vinculis omnino meretur. Haec erat in substantia defensionis Krajachichianae species, quamvis fusa et pro ejus stylo allegorica, multisque referta et abundans specificis circumstantiis, quae plerosque feriebant. Kussevich caeterique assessores, hac perterriti, examinibus sese occuparunt et ob imminens juristitium in annum alterum eam distulerunt, eo quidem lubentius, quod ab his semet eliberandi odiaque evitandi in votis habuerint. Quare hoc anno nil ultro actum est.

(Tituli novi bani.) Bani Francisci comitis de Nadasd, dum banatum assumpsit, hi fuere characteres et honorum titulus: Excellentissimus ac illustrissimus dominus comes Franciscus de Nadasd haereditarius in Folsö Lendva, comitatuum Comaromiensis perpetuus, Albensis autem supremus comes, sacratissimarum caesarearum regiarumque Majestatum camerarius, actualis intimus, prouti et excelsi consilii bellici consiliarius, generalis equitatus, ac legionis unius equestris Hungaricae proprietarius colonellus, necnon arcis praesidiique Budensis commendans. Accessit nunc: Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae banus, confiniorumque Vunnano-Colapianorum supremus regni capitaneus, duorumque banalium pedestrium ac unius equestris regiminum nationalium commendans colonellus, et banalis tabulae judiciariae praeses.

[pg. 423.] Pater Joannes Galliuff, de quo annis prioribus frequentius, rectoratum suum Zagrabiensis collegii anni hujus die 6. Decembris finivit, eique successit pater Joannes Baptista Salecz, origine civis Zagrabiensis, homo alias valde pius ac religiosus, ex theologiae Zagrabiensi secundario professore. Pater autem Joannes Galliuff, non obstante eo, quod Jesuitas severius habuerit, cum patre suo provinciali Paulo Zetlacher rixas et coram generali processpm, ab eodem patre Jesuitarum generali pro collegii Posegani rectore nominatus ad regendum collegium illud die 7. Decembris abiit profectusque est.

(Processus canonici Kercselich et acta.) Superest, ut intermissam pag. 307. infelicitatis meae propriae narrationem continuem. Sub principio itaque anni hujus 1756. a praeside judicii Georgio Reess frequentius visitatus urgebar continuo, quatenus negotium accommodaretur, iis nihilominus legibus, ut ego integraliter reus, episcopus cum capitulo innocentes remaneant, consequenter ut divulgatarum culparum et infamiae, per intercessionem apud eosdem gratiae, illos absolvam, me autem ipsum condemnem. Quod cum ego facere nequivissem, allegans objiciensque Ressio (cui aliunde credi nil potest), a me istud neque ex doctrina theologorum praetendi posse, quia charitatem, quam erga me ipsum habere debeo, offenderem. Et, si absolvi a confessario nequit reus ille, qui vi tormentorum adactus crimina talia confessus fuisset, ut ex propria confessione judex eum morti dederit, quoadusque factam a se confessionem non revocet, cum ob eam sui ipsius occisor evadat, qua ratione spontanea meimet ipsius condemnatio praetendi potest cum animae meae periculo incapacitateque sacramentalis absolutionis? At ille, manifeste acatholicam sequendo doctrinam, et de tali confessione dolere me posse asserebat, neque talismodi habere debere reflexiones, ubi de honore salvando capituli atque episcopi agitur. Suis postquam nil effecisset Ressius adulationibus, minis me aggressus est, dixitque, rem meam in talibus esse circumstantiis, quod, si Christus ipse forem, damnari debeo et damnabor. Non deesse pecaniam capitulo et dioecesi, ut mei condemnationem mercetur. Neque me superaturum unquam eorum odia, quae nec Christus superavit. Postea vero vel acturos poenitentiam vel sic morituros. Nam si mihi honor meus cordi est, est et illis ipsorum. Justitiam nomen inane esse, et trahi, quo judices volunt. Sed cum neque his effecisset quidpiam, die 11. Januarii praetensus actor, Georgius videlicet Malenich, mane circa 7mam in eodem ad me venit merito, mihi per omnia idem, quod Reess non potuit, persvadere conatus. Aggressus me est larva veteris amicitiae, tum enarratione totius motae suscitataeque contra me machinationis, suae item, quam ab episcopo haberet, indemnitatis assecurationem enarravit, prouti etiam, causam hanc totam in consiliarium Koller et mareschallum Batthyan referri, qui sicuti ante factam reginae relationem examinare et de veritate accusationis informari debuissent, ita neglectu | [pg. 424.] horum rem totam, ut eorundem factum, ad eos devolvi. Postquam vero operam loquacitatis perdidisset et ad utriusque deliquium locuti fuissemus, a prandiis causa reassumpta est, et Malenich, sive vere sive simulate, uti demonstrabant circumstantiae, infirmatus est, ut Januario Februarioque mensibus praetextu infirmitatis suae nil egerit agereque voluerit. Praetextuabatur quidem infirmitas, sed reipsa aliud non erat, quam tempore hoc falsos exquirere testes probasque parare.

Equidem sub pallio canonicae in Sclavonia visitae machinationis totius architectus, canonicus Paxi, ad Bosnensem episcopum Josephum Chiolnich Diakovarinum exmissus est, a quo juxta conceptum formamque Malenichii attestationem obtinuit fassionis cujusdam juvenum, coram se praetensive anno 1748. elicitae. Clavigerum quoque seminarii clericorum ecclesiae Zagrabiensis, alias indignum presbytherum, assecuratione obtinendae parochiae sub jure patronatus capitularis in Petrovina subarharunt, qui ultro citroque per civitatis ibat artifices eosque animabat, ut mentirentur, sibi a me Radichiana debita soluta non esse. Et cum illi nollent, eis licitum esse falsum testimonium juramentumque persvadere nitebatur, libereque bis lucraturos, quia res pro capitulo et episcopo esset illique eos a perjuriis et mendaciis absolverent et cum iis hac in re dispensarent. Servum apothecarii civitatis olim Christophori Baptistae deceperat, qui cum haerae suae haec dixisset, ab illa non solum reprehensus est, sed eadem confestim fraudem hanc mihi significavit, et in judicio eatenus protestata fuit et fassa, maritum quondam suum plene ac integraliter esse persolutum, suumque clavigeri ac indigni presbytheri sodalem inductum deceptumque esse. Quae res ruborem attulit judicibus et ingens in tota civitate scandalum, quia publica fuisset effecta. Sed insuper mandatum tale expedivit episcopus: ut quidquid et in quacunque re sibi contra me testari voluerit actor Malenich, id sub censuris et excommunicatione teneantur. Promulgatumque exstitit, favores omnes, promotiones item ab episcopo habiturum, qui contra me quaepiam dixerit meusque exstiterit inimicus; e contra, quisquis pro me et in mei favorem fuerit, capitalem habiturus est episcopum hostem et, si ex clero fuerit, carceres subiturus. Quod in effectu etiam demonstravit exhibuitque. Capellanus enim Pittomacensis Thomas Fabianich Zagrabiam eundo cum apud parochum in Szeszvete pernoctasset et parochus praemissa ei narravisset, ac quomodo is sub spe obtinendae a Deo veniae et favorum episcopi ad falsum testimonium praestandum cogatur disponaturque, neque tutus in conscientia esset, sciretque falsum esse, quod testari ab eo vellent, haec non solum mihi in suo Zagrabiam adventu enarravit, sed et super bis recognovit, una etiam de Delinichii factis. Cujus miseri capellani recognitio cum prodivisset et cum parocho confrontatus fuisset, episcopus eum per satellites in domo vicarii intercepit, scandalose deduxit, in atrosque conjecit carceres, duplicem superaddens tyrannidem. Prima fuit corporis, quia, intensissimum licet frigus fuisset, fenestras claudere vetuit, sed sufferri debebant, ut per crates frigore torqueretur. Lectum insuper omnem et tegumentum prohibuit, eum tantum ei pannum dari mandans, qui canibus objiceretur. Altera erat animae. Nam cum confiteri postulasset, hoc quoque ei ab ipso episcopo est negatum, immo eum in sui e carceribus sisti curavit conspectum, exprobratoque | [pg. 425.] testimonio et data mihi recognitione, jussit videre, an eum juvare valeam ego. Cum autem ille veritatem et conscientiam ac Deum provocasset, malleque se mori quam iniqua dicere, adeoque unum se ab episcopo petere confessarium, adstans ei respondit ipse episcopus: Volo ut et animam perdas et ad diabolum abeas, et confessarium non habebis. Eumque negavit. Quae quia in ejus palatio, adstante familia episcopali, acta fuissent et per totam evulgata civitatem summo maximoque scandalo, ideo canonicorum plures adivere episcopum, ut scandalo huic mederetur. Is ergo altero die ad bona sua Gradecz profectus est, commit-

tens Ressio et Mikinovich de incarcerato presbythero curam. Qui tertio die ab abitu episcopi permiserunt, ut confiteretur per eos assignato praebendario Persich, et ut ob imminentem mortem ex frigore ad familiae calidam domum transferretur. Diebus dein 15 in eadem detentus ac dein demissus. Utve turpe obtegeretur scandalum, postea contra eum, ac mense primo Junio, est inquisitum, qui Pittomachae adulterium commisisset, atque in tali, non admissis defensae ullis mediis, convictus. Intuitu autem carcerationis praemissae cum idem Fabianich ad metropolitam appellasset, neque ei extradare voluissent processum, episcopus sub juramento negavit incarcerationem, et satisfactionem sibi ex presbythero impendi petiit, quamvis ea notoria fuerit incarceratio. Processum vero sic expediverunt, ac si defensus fuisset, et quod ipse in judicio agnoverit crimina. Quod dum coram metropolita negavisset presbyther, archiepiscopus, quid faciat, suspensus commendavit episcopo, ut negotium accommodaret, quia dubium esset, quid proditurum per examina. Ergo episcopus eum in gratiam suscipit, at pro capellano castrensi ad regia castra cum banalistis misit.

Praemissa omnia cum mihi nota fuissent, cautus esse debui, ne inducar, et aliunde a Reess, Malenich, Paxi, hominibus illis, qui temporalia Deo et spiritualibus anteferrent, amplecti consilia summae fuisset imprudentiae et ruinae propriae. Ergo postquam primum mensis Januarii Februariique prorogassent terminum, illum etiam, qui a dominica 1ma quadragesimae ad dominicam 5tam esset, supplicare rogareque Viennae debui pro mandato promotorio et acceleratorio, quod sub decursu postea bis reiteratum est.

Majo igitur mense agere incoavimus. Scopus meus unice plusquam Judaicam demonstrare fuit passionem, quia 1755. regia Majestas ipsa me assecurasset, quod si passio prodiverit, condignam mihi datura sit satisfactionem. Et cum haec tanquam actus internus probis non subsit, ideo duo assumpsi hujus probandae media. Primo per exceptiones, neglectum legum, qui neglectus procedere non potuit quam ex passione, et ubilibet deduxi, Judaeos legalius cum Christo egisse. 2do. Ex factis et modo procedendi adversariorum, videlicet mediis omnibus mihi necessariis denegatis et paulo ante deductis adversariorum procedendi modis. | [pg. 426.] Et quia observassem, allegata mea nunquam legi a judicibus, sed ab actore Malenich compilari omnes sententias, aut ultima replica, quid deliberandum habuerunt, allegative apponi, ideo sine metu violationis sedis liberius diffundere me potui. In exceptivis ergo ad vindemiae usque juristitium mansimus, nempe in quaestione judicatus, tum quaestionibus juris aliis atque actoratu. In quibus omnibus actor quas voluit sibi favorabiles compilavit sententias.

Dum ad merita ventum est, petii ego eadem ab actore doceri, cum neque ex fama aut rumore procederet. At per sententiam est pronunciatum, actorem probare non obligari, verum me ad objecta crimina, secus quod de iisdem convincar. Tum et hanc appellavi sententiam, at negata est appellatio. Ergo respondendum habebam. Et quidem, tametsi ut singillative respondeam jussus fuerim a Ressio qua judicii praeside, cum istud nihilominus non placuisset Malenichio, Ressius, uti ad pejerandum pronior quam orandum, negavit singullativam responsionem. Dumque jurare voluisset, stiti eundem, admirantibus omnibus, cum parum sit, singillatim vel conjuncte respondeatur. Visis ergo meis responsionibus, ne tempus supersit

replicarum, Malenich octo decemque diebus allegata apud se detinuit, mihi vero ultra diem unum non concedebatur replicandi tempus, praecipue postquam, eorum modo procedendi coactus, ultra 200 epistolas scriptas ad me per canonicos ab anno 1748. et episcopi Braniug mortem (quas non exspectabant) produxissem, ex quibus tota contra me machinatio tantorumque canonicorum vita et mores, praecipue autem Georgii Reess et Georgii Delinich, patuerunt. Hae epistolae a potiori fuere actualis episcopi Thauszy, Stephani item Putz episcopi actu Belgradiensis, et Josephi Chiolnich actualis Bosnensis. Ad has uti exhorruere omnes, ita quia avunculus meus Adamus Ztepanich cantor edixisset, habere me productis longe graviores, prouti etiam in effectu binas a Putz scriptas et Wolffgangi olim Kukuljevich habuissem, in quibus episcoporum modo spurii et cum foeminis convictus significabantur mihi, fine eo, ut ab episcopatu consequendo amoverentur, quas tamen nec hac occasione nec unquam produxi vel earum usus fui scientia, ideo timore harum arctissimum mihi respondendi concedebatur tempus et ad duas vel tres horas extensum. Immo productas a me litteras quia authenticare noluissent et a me originalia postulassent, quae illico comburenda decreverant meque combustis originalibus accusare calumniae, eapropter, consilio hoc mihi detecto exsistente, ego per comitatus duos judlium authenticari petii producta. Quod cum noluissent et actor peteret videre originalia, ne conficta sint, rursus per judlium duos fuere eidem portata. Qui unum doluit, suas ternas produci. Cum autem retulissent originalia judlium et authenticassent ipsi copias, in judicio rejectas, quod saeculares nequeant authenticare ecclesiasticorum litteras, in arce conclusum fuit episcopi, ut curiam meam noctu invaderent et litteras omnes raperent et me praesente in aedibus comburerentur. Hoc consilium statim mihi ab amico est revelatum. Cui ut obviem, non solum praefatas canonicorum epistolas | [pg. 427.] ad manus comitatus tradidi, verum ut hoc ipsis pateat taliterque ab involatione domus abstineant, eodem a prandiis die ipsos authentice admoneri curavi, ut, an authenticare velint, sese declarent, secus quod comitatui resignem eas omnesque litteras; et in effectu resignavi. Alia quoque universa scripta mea e domo abstuli atque affini Hadrovich servanda tradidi. Universa enim rapuissent. Hac facta admonitione interrogavit admonentes judlium Malenich, num revera apud eosdem essent litterae; et respondentibus ita, immo demonstrantibus, quia eas apud se habuere, cur eas assumere velint, interrogavit; et reponente judlium Stephano Cheh, securum esse velle comitatum neque dare media, ut quaestio enascatur, an factum hoc fuerit vel non, taliterque de fidei dignitate comitatus et capituli oriatur quaestio, ideo pro cautela omni mandavisse supremum comitem, ut nec mihi restituantur litterae, si easdem spirituale judicium comportare et authenticare recusaret, adeoque eas nec mihi se daturum, sed servaturum. Observabatur, quo ab admonitis pergant judlium. et dum visum fuisset, quod ad supremum comitem, et quod apud eum depositae sint litterae, (quia cancellista eos secutus est ad supremum comitem specie alicujus negotii), mihi domuique a violentia et involatione pax fuerat. Replicandi attamen adhuc magis arctatum tempus. Favorem hic expertus sum saecularium omnium, qui, observata tanta erga me compassione, suis mihi serviverunt ammanuensibus, ut septem octove scripserint, et dum fatigabatur unus, alter successit. Quod sicuti Deus eis re-

tribuere dignetur, ita machinatores indignabantur ob favorem hunc, quia, nisi ad constitutam horam fuisset replica, per contumaciam ex non defendit me convicissent. Haecve eorum fuere vota. Ad quod impediendum, quamvis scriberem replicas continuo et praedicti ammanuenses nocte integra describerent, a saecularibus ipsis juvabar in replicarum acceleratione, praecipue autem a fratre meo Christophoro, domino Lukanszki et supremo comite domino Joanne Jursich. Sed antequam prosequar, de ipsis actionalibus meritis dixisse et notasse juvat.

Anno 1753. canonicus Balthasar Petkovich Bononiam Augusto mense pro illius collegii rectore submissus est. Quia vero is pro more capituli eo anno dicae hominum et capitularium subditorum, qui ad Zagrabiam sunt, incassator fuisset, quam, quae, superest ab interusuriis capitulo, a locatis regno capitalibus regni perceptori admanuat, et ego Petkovichii curator fuissem, supplere in hoc eum officio etiam debui illudque sum exsecutus. Anno 1754. cum alium incassatorem capitulum non substituisset Petkovichio neque nova fuisset regnotenus auctio, adeoque nec intra subditos subdivisio, onus hoc penes me | [pg. 428.] remansit, et quidam pagorum judices deportaverant pecuniarum aliquid, quidam nihil. Interea eodem hoc anno 1754. ego ad conscriptionem regni ordinor, abiensque mense Julio admoneo capitulum, quis et deportatae ad me pecuniae curam habiturus sit et imposterum deportandae. Repositumque, ut decanus admoneret judices diligentiae in extorquendo et, si portaret quispiam, perciperet ad meum usque e conscriptione reditum, quod tum calculo ducto piarum summarum capituli deponenda deponentur, residua vero pro more regni perceptori dabuntur. Hoc responso habito, ad conscriptionem discessi. Postquam vero supradescriptas cum domino Raffay habuissem discordias et is redux in conscriptores conscriptionemque excitasset commune odium, canonicus Gaszparich mihi in Rakovecz conscribenti scribit, ut relicto conscriptoris munio Zagrabiam veniam causa suprascriptae pecuniae. Respondi eidem, me sine aulae indultu haec facere non posse, consequenter vel pecunias, quae apud me sunt, acciperent, vel, quod perceptori numerandum est, numerarent, sicuti id fieri observavi saepe in Sisciensibus atque aliis, dum ad tempus non deponeretur pecunia; praeterea ignorarem, quid ab abitu meo ad decanum sit deportatum. Post haec accepi nullas. Gaszparich nihilominus Busanium persolvit et, antequam ego e conscriptione redivissem, meas jam et Petkovichii, cujus curator fueram, subtraxit divisiones et has substituit. Cum redivissem, hoc ipsum mihi detegit, utve mihi has divisiones bonificem, monet, aperiens una, a decano nil fuisse incassatum; eapropter viderem, ut, quod restat, incassaretur.

Suborta dein fuit contra conscriptores conscriptionemque publica illa, fol. 238. descripta, persecutio, adeoque, nescio quo instigante, dominus Gaszparich voluit, ut non obstante eo, quod a subditis necdum sit comportata pecunia, ego eandem assignem. Me hoc negante et coram deputatis Goymerecz ac Szkerba restantias liquidante atque assistentiam postulante, nec auditus sum, at ut ego de incassatione videam, ex meis autem divisionibus praefectus summarum piarum totalitatem accipiat. Vidi, quid rei sit sub actuali conscriptionalis operis examine, et tolerare (aliunde occupatus labore dilucidandi conscriptionalis operis) debui sollicitusque esse, ne ad vota tantorum priver diurnis. Neque postea rei hujus vel mentio

exstitit. Sed, praeposito majore mortuo, postquam supradescriptae subortae fuissent technae, die 16. Julii a canonico Paxi crimen peculatus mihi objici primo intellexi, hujusque me esse bano accusatum. Facta dein cum Gaszparich ibi in capitulo confrontatione, tametsi praepositus Chasmensis Petrichevich, palam passionem esse contra me, dixisset et abivisset, peculatus crimen, cujus me in aula accusaverant, non solum sustinuerunt, sed de eodem criminaliter primo loco me inactionarunt, et hoc rude objecerunt: quod nempe crimine peculatus se polluere non dubitant. In hujus autem probam miser Gaszparich, oblitus litterarum suarum mihique datarum quietantiarum, spe obtinendarum domuum, quas et obtinuit a morte canonici Magdich, false contrarieque recognovit Malenichio, immo, Deo sic volente, numerum, quem primo conformiter ad datas mihi quietantias in 735 fl. scripserat, primum abrasit, sic tamen, ut falsificatio nosceretur. | [pg. 429.] Quare ultra ea, quae ego ex jure civili, canonico, municipali in defensam mei allegavi, ipsius Gaszparich litteras et mecum eatenus correspondentias et quietantias ipsas in originali exhibui. Quibus ejus falsitas atque infamia manifesta evasit, et praecipue rasura illa, quam adhibuit, hacve ratione contrariis falsisque ejus documentis convincendus erat et fuisset in metropolitano foro, nisi ego allegative expressissem, hanc me ei injuriam parcere et, ut accuratior sit, rogare. Feci autem hoc tum ex charitate christiana, tum quod non solum capitulares sed cives ipsi post factum hoc ita confusum observent, praecipue occasione novilunii, ut delirare videatur. Nolens ergo me scrupulis onerare, si post petitam poenam miserabilior evaderet, allegative ei parcendum petii, motus et quadam erga eum gratitudine, quia consilia inimicorum meorum et praecipue episcopi iste mihi potissimum revelabat, et avunculi mei Adami Ztepanich precibus, qui tanta mihi praestitit beneficia, ut praedicto Gaszparich non nocerem.

Crimen alterum aeque assertive ac nude objectum est de residuis, ex hac circumstantia. Obiit anno 1752. canonicus Joannes Radich, qui sicuti affectum nullum capitularium habuisset, ita in ultima constitutus infirmitate ab illorum nemine visitatus est, tanquam is, qui divitias non curavit, et in illo erat apud omnes conceptu, quod neque passivis suis debitis expungendis futurus sit sufficiens. Iste ergo, nescio qua ex consideratione, me ad se accersiri curat. Quem dum extreme decumbere et ipse observassem et ex medico didicissem, animae primum ejus accepi rationem et sacramentis ejus muniri procuravi. Tum, quam cuperet dispositionem, proposui. De hac nec audire voluit, praecipue si coram capitularibus esse deberet, qui ad iracundiam facile eum provocarent suis illusionibus, quod nullas congregasset et relinqueret facultates, aliunde exiguo erga se affectu. Praeterea subdubitabat, an solvendo alieno aeri futurus sit sufficiens. Quare totam suam substantiam mihi credidit rogavitque, ut expunctis debitis si quid superrestabit altariam pro suis antenatis, quorum nullus facturus esset memoriam, cum is claudat Radichiorum familiam, animae dein sororisque suae facerem mentionem. Ne autem eo mortuo assertivum hoc videatur, cum summa eum disposui difficultate, ut hoc ipsum coram Chasmensi fateretur capitulo, atque coram iis testamentum hoc ipsum conderet, quod fecit etiam, moriturque die statim altero. Ab ejus morte universum substantiae suae confectum est inventarium per canonicos Reess et Gaal qua exmissos capituli. Praesentatum a Chasmensibus ejus testamentum, sub-

stantia ejus tam a capitularibus quam et affinibus Goymerecz ad 200 fl. Rh. taxata. Quia autem ob ejus, quam in agone vidi, erga me defuncti confidentiam, ego neque minimum quidpiam pro me usurpassem, adeoque butyrum, candellas, legumina, sacharum, rosoglio, aquavittam, aliasque tales res, in copia majori apud defunctum compertas, et ex more capitulo ab exsecutoribus rapi consvetas, in pecuniam convertissem, praesentibus duobus capitularibus ac aliis e regno | [pg. 430.] juris peritis liquidationem debitorum defuncti institui, postquam videlicet labore magno confusa ejusdem scripta in ordinem redegissem, observassemque, artifices de jam antea exsolutis formare praetensiones et debita. Maxima apothecarii civitatis, Christophori Baptistae vocati, fuit ratio, qui ad 900 plane fl. suae deberi apothecae praetendebat. Occasione ergo liquidationis quae probata compertaque sunt debita, statim exsolvebantur. Et apothecarius civitatis propriis corruit quietantiis, ut debitum duntaxat remaneret de fl. Rh. 300, quamvis et hos ei (praeter fl. 25) fuisse persolutos, satis, non tamen evidenter deducebatur. Is ergo, volentibus praecipue affinibus Goymerecz, pro universis praetensionibus suis transegit in judicio pro fl. Rh. 280, qui eidem etiam sunt persoluti. Pro altaria remansit vinea in Vrabche pro fl. 400. Affini ejus Petro Goymerecz, judlium comitatus, praeter argentum et quaedam monilia, res quasdam item mobiles, dati sunt parati in aere 400. Paulus autem Goymerecz, eotum parochus Bisztricensis, expost canonicus, 200 fl. praetendebat, tanquam defuncto mutuatos, probare autem non poterat, immo spanus defuncti, Nicolaus Tabor nomine, fassus est, 200 hos fl. per se fuisse Bisztriczam portatos, ob quam ejus fassionem ad probandum suum debitum est relegatus, magna indignatione et stomacho. Iste ad capitulum successive translatus atque apud Paxi hospitans ac cum Delinich conjunctus, animadvertens episcopi se possessurum gratias occasione vacantis praepositurae, dissipatam a me Radichianam substantiam effutire cepit, consequenter et hoc sine ullo examine aulae substratum est, et ego postea intuitu hujus criminis de residuis inactionatus. Quia autem probare crimen contra judicium supradescriptum, contra quietantias possibile non erat, ideo mediis supradescriptis, inductione videlicet persolutorum creditorum ad fatendum, se persolutos non esse, uti eis videbatur, fraude autem et indignitate prodeunte neque vel ullo pejerare volente, ut species sit in processu et apparentia, confinxerunt praefati Goymerecz canonici testimonium, quasi ego in Radichianis rationibus (quas nec dedi nec dari obligabar, dare tamen semper possum) in fl. Rh. 700 convictus fuissem. Superi norint, per quem, coram quo, ubi? Umbra haec attamen falsumque Goymereczii testimonium in processu mansere.

Tertium fuit crimen furti, ob non datas collegii Viennensis, cujus rector 1748. et 1749. fueram, rationes. Quod nihilominus falsum est, nam. Viennae adhuc exsistens, pro anno 1748. capitulo misi, hasque canonici Gaal et Petrichevich examinarunt; rediens et 1749. dedi. Quas examinandi tempus accipere nunquam voluerunt. Quia tamen et de hoc me accusassent atque inactionassent, mendacia quaerenda erant. Ergo anno hoc 1756., nescio qua fraude, canonicus Malenich atque die 2. Septembris induxit canonicum Nicolaum Terihay, quod is capituli nomine subscripserit schediasma quoddam, quasi definitivam sententiam sine quovis antea judicio, quod ego in rationibus collegii Viennensis in 3000 fl. convincar,

hocve in probam in processum exhibet. Verum quia ex dato 2dae Septembris 1756. manifeste prodibat rei falsitas, neque ego unquam eatenus citatus fuissem aut audivissem sententiam, et aliunde res ratiocinaria furtum non esset, sub initium Octobris et post sententiam illam confictam difficultates primo mihi sunt | [pg. 431.] exhibitae, canonici Schytaroczi et Paxi subscribentibus. Quae confusio! Sed factam intellexi ad salvandam fidei dignitatem capituli, et umbram faciendam propositarum tandem difficultatum.

Quartum crimen negligentiae in frequentando templo fuit. Quod ex mera invidia objecerunt. Quia anno 1754. in conscriptione legitime absens fueram, anno autem 1755. quibusdam vexabar doloribus capitis et continuo infirmus fueram, ut plane in apoplexiae specie incidissem. Quam rem medicorum testimoniis comprobavi, addens, eam talemque fuisse quorundam canonicorum erga me passionem, quod ad evitandum plebis scandalum et servandum erga templa hominum respectum debuissem etiam plane abstinuisse. Quod ex casibus, qui acciderunt, neque ab actore negati sunt, deduxi.

Quintum (ante erectam actionem incognitum) objectum mihi est sollicitationis ad sodomiam crimen. Eram ego ex parochia Szellensi ad Siscium anno 1745. die 5. Novembris ad sublectoratum translatus, ex quo anno 1748. die 23. Januarii in canonicum sum resolutus, eodemque anno Augusto mense Viennam pro rectore collegii Croatici abii. Anno autem 1748. obiit episcopus Zagrabiensis Georgius Braniug, cujus episcopatum ambiebant ex capitulo plurimi, seseque mihi commendabant, et alter describebat alterum. Praepositus eotum major Adamum Chegetek voluit, et sua universa merita in eum transtulit. Regina nihilominus Maria Theresia motu proprio episcopum Transylvaniensem Franciscum Xaverium Klobusiczky ad vacantem Zagrabiensem episcopatum transtulit. Hoc Zagrabiae mihi attribuerunt et, me magis optavisse exterum quam domesticum, sunt mentiti, vel maxime autem illi, qui factionis fuere Adami Chegetek. Hinc quia jam Klobusiczky nominatus fuisset, ut ejus aucupentur gratias atque in poenam suo modo suae nominationis, me revocare volebant ex rectoratu illo. Quia vero rationem nullam habuissent, Georgius Delinich, qui ex parocho Kassinensi in sublectoratu mihi successerat, praetermissi canonici Adami Chegetek sororius, atque a pueris factiosus, pueros seminarii illius persequi incepit et adeo cruciare ac torquere, ut sibi contra me aliquid faterentur, quod eorum quidam plane e seminario profugissent, sint foris ad revisionem commorati; duos autem, Andream videlicet Jellachich et Emericum Radichevich postquam satis persecutus fuisset, tandem blanditiis eo pellexit, ut, postquam hi capitulo supplicassent pro sui dimissione, dicerent, non actualis sublectoris tyrannidem sed prioris, mei videlicet, seductionem causam eorum exitus esse, quod ipsum et coram Georgio Reess ac Nicolao Magdich Delinichii fautorum dixêre. Quae autem et qualis illa sit aut fuerit seductio, Delinich interpretatus est, ac, mediantibus praemissis blateronibus Reess ac Magdich, sollicitationem ad sodomiam divulgavit. Cum autem haec mihi Viennam perscripta fuissent ab ipsis canonicis omnia, et ego me contra calumniatores agere velle declarassem nec Vienna recessurum, quoadusque calumniae hae probentur, occasione vacantis episcopatus enatae, rogare me coeperunt capitulares vel maxime autem lector Chiolnich et Reess, ne clerum prostituam. Hinc | [pg. 432.] postquam fatus sublector Delinich

observâsset, me Vienna abire nolle, instantiam dedit ad capitulum petiitque motu proprio, se absolvi a calumnia, quia ille talia non divulgasset. At sua instantia uti Ressium feriebat, ita is contra eum mihi scripsit plurima, et in capitulo rejecta est ipsique datum capitulum et animadversio. Praefati vero juvenes anno 1748. et ad studia Viennam destinati erant et venire debuissent, sed Ressius ac Delinich metuentes, quod a me examinarentur et universa detegerent, eis metu meae crudelitatis persvaserunt, ne Viennam ascenderent. Remansêre itaque Zagrabiae. Postquam vero anno 1749. me in canonicum suum a latere episcopus Zagrabiensis Klobusiczky nominasset, Delinich metuens, canonicatu nunquam se consolandum, praefatos adolescentes iterum persequi incepit, ut Andreas Jellachich saecularem praelegerit vitam, alter vero, Emericus videlicet Radichevich, infirmare inceperit et 1750. mortuus sit. Jellachich, clerica deposita, loqui coepit et Ressii ac Delinichii maleversationes narrare. Quod animadvertens Delinich propria manu scripsit sub nomine Jellachichiano recognitionem, qua nil aliud exprimitur, quam quod illa, quae is coram Delinichio locutus fuisset, vera sint, neque metu Delinichii sit locutus. Quae vero sint illa, non exprimitur. Hanc syngrapham coramizari voluit a Marco Radovich, modo parocho in Szeszvete, tunc clavigero seminarii. Ex hoc ergo fundamento ac vigore hujus recognitionis generalis, interpretatione Delinichiana firmatae, attractus de praemisso sum crimine. In ejus etiam robur ab episcopo Bosnensi Chiolnich qua in anno 1748. lectore canonicus Paxi talem extorsit attestationem, quod coram eodem praefati juvenes fassi fuissent, nihil quidem mali unquam actum fuisse, sed me sollicitasse, tantum eosdem. Testimonio huic Chiolnichiano binas ejusdem ad me scriptas anno 1748. opposui epistolas, quibus ille oppositum tunc scripsit rogavitque, ne clerum prostituam, quia calumnia eotum adhuc prodivisset, et tot aliorum canonicorum litteras; Delinichiano autem commento praefati Jellachich coram auditoriali judicio examen, qui negavit, suam illam esse recognitionem, quam insuper falsam et manus Delinichii et datum reddunt. Datata enim est anno 1749. die 14. Septembris, quo tempore Jellachich alumnus non fuerat. Praeterea produxi vicarii generalis et judicii hujus praesidis epistolam scriptam a Georgio Reess ad fatum Andream Jellachich, postquam iste coram eodem delegato judicio fuisset protestatus et Delinichii malitiam detexisset, quibus eum adhortatur, ut veritatem non dicat, immo scrupulum conscientiae sibi non faciat, si false fuerit testatus dixeritque, protestationem illam suum opus non esse et a me confictam, quia quoad mendacium confiteri poterit, et semper gloriosius ei erit, si cum episcopo et secum senserit, quia episcopus laborabit pro ejus promotione et potens est eum obligandi, ego autem non possum. Rogatque eum, ut ad se compareat, quod illum sit instructurus, qualiter testabitur. Jurare autem non admittet, sicuti neque alios. Verum Jellachich non solum novam dedit protestationem, at hanc ipsam in originali Ressii epistolam ad me misit, quam ego ad processum produxi. Haec est totius rei hujus machina, praeter ea, quae ex legibus diffusius sunt allegata.

[pg. 433.] Sextum crimen pasquilli seu famosi libelli est nude propositum, procedens nihilominus ex scripto illo, quod fol. 269. et sequentibus descripsi. Hoc cum nulla ratione probare valuissent et ego ursissem Althamium, ut scriptum illud submittat, publico ut constet, num famosus

libellus sit, obtinuit mandatum episcopus aliquod, mihi ignotum, quia nunquam communicatum. Actor autem episcopi exhibuit ad processum mandatum, quo jubet ille, actorem probare nil debere, et quidquid a me fuerit allegatum in materia hujus criminis, ut crucifigatur. Quod etiam factum est, nam tametsi diffusius allegassem ac in fine eam adursissem legalitatem, ut adminus deponatur intuitu hujus meriti actio, aliud non obtinui quam crucifixionem et deliberationem eam, quod episcopus deponere non mandasset, at tantum allegata crucifigere. Haec erant actionalia contra me merita, petitum simpliciter criminale et sangvinis post degradationem.

Absolutis ergo fusis allegationibus, judices delegati, qui mutati jam ferme omnes fuerant, primo legere inceperunt allegata, obstupueruntque, et quae in iis continebantur et quas dictassent sententias, dum finalis ferenda erat, singulis horis et diebus aliarum fuere opinionum. Primo die simpliciter me absolvendum censuerunt, uno Malenich excepto, qui tametsi actor semper interfuit suaque eos garrulitate atque, uti voluit, rerum interpretatione distrahebat. Cumque metueret absolvendum me simpliciter, dixit, episcopi eam esse voluntatem, ne se coram orbe prostituat, quod fieret, si absolverer, praestareque, cum jam per mandatum transmitti debeat processus, ut in revisorio foro absolvar. Aulam ipsam sic esse persvasam, quod damnabor, quae in antecessum transmissionali providit mandato. Ressius in capite, tum et caeteri a prima recessêre illico opinione. Ergo cogitarent, jussi sunt, ad quid et qualiter condemnarer. Hoc audito, — quo ex motivo, ignorarem, — Jesuita Werntle a rectore suo inhibitus est, ne ultro judicaret, hinc et iste semet dehinc absentavit neque comparuit.

Post dies aliquot ea videbatur esse opinio, ut ab exemplo causae Spoliarichianae, per archiepiscopum Patachich olim judicatae in anno 1738., me purgarem canonice. Sed neque haec placuit Malenichio, quod purgatione facta periculum foret, ne eum ad poenam taliònis evocem et novus iterum enascatur processus. Quod quia ex canonistis observassent, hanc etiam seposuerunt opinionem; aliquorum erat postea, ut, cum res tota ex episcopi rancore procederet, ad ei satisfaciendum per tempus aliquod quasi in aresto domus meae detinerer. Sed neque hoc placuit. Igitur arbitrio Malenichii et episcopi relicta est finalis sententia. Et quia ob festa Nativitatis domini et concludi non potuit, consensione mea factum est, ut libere sive ipsis natalitiis festis sive post illa statim feratur sententia. Ergo habito frequenti consilio, nil observatis consideratisque allegatis productisque meis, ob unam episcopi voluntatem Malenich compilavit sententiam, et haec | [pg. 434.] die 29. Decembris anni hujus 1756. a prandiis fuit promulgata, videlicet quod, quamvis actionata delicta probata non sint neque talium reus sim, nihilominus quod beneficio canonicali priver proventusque canonicales mei quod penes eosdem remaneant. Et hanc sententiam, praesente fratre meo Christophoro, ex originali Malenichiano describebat canonicus Bisztriczey, et Malenich plura, cum describerentur, correxit. Disputatum postea de appellatione extra vel intra dominium est. Et haec una in mei favorem sub toto hoc processu fuit lata sententia, quod videlicet intra dominium appellationem mihi admiserint. Acta nihilominus processualia extradare mihi nunquam voluerunt, neque extradata sunt, sed episcopus ea describere curans per canonicum Bisztriczey submisit ad metropolitanum. An sincere descripseriut, noverit Deus, vel iis usi sunt

fraudibus, prouti et in processu Fabianich et parochi Turina. Hoc autem certum est, quod diligentissime inquisiverint et a fratre meo percunctati sint, utrum allegata Malenichiana et processum totum descriptum habeat, qui ad salvandas eorum fraudes sicuti se habere dicebat, ita dum describeretur, admissus nuspiam est ad videndum. Quid post haec actum sit, subsequis daturus sum annis.

(Mors Vaciensis episcopi Altham.) Obiit hoc anno episcopus Vaciensis comes Michael ab Altham, statimque episcopatus Vaciensis collatus erat domino Christophoro comiti a Migazzi, legato Suae Majestatis in Hispaniis. Quem Parisios aula submiserat, et postquam sub anni hujus fine redivisset, credebatur futurus minister gubernans instar cardinalium Galliae.

(Cardinales a papa creati.) Hoc item anno papa Benedictus XIV. die 5. Aprilis sequentes ad cardinalatum erexit, videlicet: Nicolaum de Saulx de Tarannes, archiepiscopum de Rohan, in aetate annorum 67, Gallum: Albericum Archinto Mediolanensem, annorum 59, quem statim dixit vicecancellarium Romanae ecclesiae et secretarium papalium statuum: Joannem Baptistam Rovero Pedemontanum, aetatis annorum 69, archiepiscopum Turinensem: Franciscum de Solis Floch de Cardona, Hispanum, et archiepiscopum Sivigalliae, aetatis 52: Josephum principem de Trauthson, aetatis annorum 53, archiepiscopum Viennae Austriae: Paulum d' Albert de Luynes, Gallum, et archiepiscopum di Sens; Stepanum Renatum Potier de Gesures, aetatis annorum 29, Gallum, episcopum Beauvais: Franciscum Conradum baronem de Rodt, aetatis annorum 51, episcopum Constantiensem. Et hos presbytheros cardinales. In diaconum vero cardinalem Franciscum Saldanha y Gama, Portugallum.

N. B. Ad annum eundem ex actis publicis.

Supplicatum bano, ut disgustum principis a regno avertat.

Interimalis urbarii exemplaria singulis pagis sub protonotariali sigillo extradantur. Vide pg. 355.

Stabilis urbarii projectum Suae Majestati submittitur. Vide pg. 357

Comes Draskovich plagam, quam sui Szenichnyakienses a Sislaviensibus ademptam quaerulabantur, jure mediante a vicebano Rauch quaerat; contra hunc vero, si ad homicidium in eadem plaga commissum concurrit, commissione criminaliter procedatur. Vide supra 386. et alibi.

[pg. 435.] Joannes Jursich resolutus supremus comes comitatus Zagrabiensis in sessionibus publicis etiam magnates, qui non sunt supremi comites, praecedat, extra sessiones publicas [illegible] senium consiliariatus. Art 15 Vide pag. 359. 362. 376.

Illata per subditos dominis terrestribus in tumultu damna amnistiantur articulo 17., et [illegible] aula, et hoc [illegible] ob statutum [illegible] contrarium [illegible] pg. 357. [illegible] et misererunt caedes ac depraedationes factas a quibusdam. Quod [illegible] qui nempe damna passi sunt, [illegible] praedabantur suos.

Supremis comitibus 400, vicebano 800, protonotario 400 ex cassa regia annue solvendi ordinantur. pg. 362.

Projectum Suae Majestati de regulandis ad normam interioris Sclavoniae comitatibus, ea ratione, ut descriptum pg. 386.

Introitus 1753. (sic) faciebat 89.431.

Comes Carolus de Batthyan banatum resignat, ut supra 362. et sequentibus.

Regnum propositionem suam in eundem transfert et baronem Stephanum Patachich ad valedicendum emerito bano mittit. Pag. 370.

Ablegati Viennam missi, ut pg. 375., quibus inter saetera commissum, ut resolvendum banum salutent. 2. Facultatem congregationem adeo diuturnam solvendi impetrent. 3. Usus praestationum colonicalium juxta ideas interimalis urbarii jam peragi, referant (in hoc sunt mentiti). 4. In negotio denunciationis Lukauszkianae informationem dent in favorem Rauch et Raffay.

Comes Franciscus de Nadasd in banum resolvitur. Eidem capitaneatus regni confertur et formula juramenti in antecessum cum statibus communicatur. Vide pg. 398. 416. et 417. et 364.

Populus Montis Claudii interimalem regulationem regiam acceptare recusat, immo suos deputatos mittit Viennam, in compedibus remissos. Vide pg. 341. 342. etc. Baro Stephanus Patachich jussu regio eo missus, vide pg. 372. et 373. etc.

Ladislaus Lukauszki omnia in servitii regii detrimentum et privatorum quorundam libidinem geri in regno, quare eatenus ordinata deputatio. Vide supra 340. et sequentibus.

Anna Maria Kristoffin, Joannis Ballog consors, jussu statuum cum brachio regni in integrum reposita. Vide supra 346. Et cum Joannes Hudoden regnum principi accusavisset, quod, se inaudito, res acta sit cum brachio, atque hoc actum unice ex praepotentia et sese vindicandi de Lukauszkio, Hudodenii avunculo, regnum eatenus et locumtenens gravem accepere reprehensionem, uxorem Hudodenianam ex carceribus dimittere debentes, cum positivo mandato regio, ne dehinc unquam brachium sine principis scitu et mandato ordinare praesumant. Exaggeratum fuit regno, quomodo ipsi lamentari non desierunt, quod legitime citati ad commissionem non fuissent, cum nihilominus praerogativas nobilitares ipsi non curarent. Pluraque alia gravia valde.

[pg. 436.] Statutum articulo 90., ut in causis violentialibus ad sensum communis legis currant expensae. Hactenus enim moris fuit, quod constituti in officiis esto in videntia convicti expensas litis non solverent, potentiores autem a nimus potentibus pro lubitu tales acciperent.

Adversus Joannem Szaich vicecomitem Crisiensem judicium delegatum pro processu infamiae delegatur. Vide supra 379. et sequentibus.

Lues animalium et variae contagiosae infirmitates in hoc regno et eodem anno misere grassabantur.

(Commissio sanitatis.) Jussu regio commissio sanitatis etiam in hoc regno institui debuisset, tamen sic fuit constituta, sub praesidio Joannis Jursich, ut, dempta unica sessione, nec nomen ejus sit relictum, causâ salariorum defectus et irregulationis patriae ac praetensi respectus et adorationis aliquorum.

Comes Josephus Eszterhazy in tavernicum;

Joannes Naisich in vicebanum;

Petrus Skerlecz protonotarius constitutus in consiliarium publicati.

Josephus Felix Loob in advocatum pauperum eligitur.

Testimoniales comitatus Syrmiensis super nobilitate Michaelis Cheh publicatae.

Item armales Pauli Takatcs, secretarii apud comitissam viduam Ladislai olim comitis Erdoedy natam Illyeshazy et sororem tavernici, praenotati.

Mathiae quoque Plovanich, ammannensis apud Jursich, inde in Rechicze comitis Draskovich officialis, tum secretarii apud locumtenentes banales comitem Ludovicum Erdoedy et comitem Adamum de Batthyan.

[pg. 438.] **Annus domini 1757.**

Notanda occurrunt sequentia.

(Atrocitas hyemis et frigoris.) Sub medium decembris anni prioris atrox incepit cum nivibus copiosis hyems, quae sic aucta est, ut ad summum praecipue sub januarii initia, ac 6ta et 7ma die januarii borea impellente pervenerit. Et quod inauditum hactenus, mare adriaticum fuit congellatum, ut Venetiis ligna resque omnis ad extremum creverint praetium, copiosusque populus rerum inopia ad extrema laboraverit ob hanc maris congellationem.

(Josephus Galliuff novus assesor tabulae banalis. Tabulae ejusdem cursus Varasdini.) Mandato regio Varasdini, ubi banus suum fixit domicilium, tabula hoc anno banalis causas judicabat cognoscebatque. Et quia ex magnatum numero Orsich et Sermage in castris militassent regiis, unus comes Joannes Patachich alias supernumerarius ex magnatibus adfuit. Ex parte cleri ob supranotatam vacantiam sub initio nemo erat. Sub decursu nihilominus ejusdem tabulae canonicus Josephus Galliuff, secundum opinionem votaque tabulae, in assessorem fuit resolutus, et juramento deposito acceptatus. Banus pro me quidem laborasse videbatur, sed a tabula opinionem non accepi, neque eam expectare potui ob processum et vicebani Naisich ac Joannis Busan inimicitiam. Sed neque curavi, vel ob solas expensas, quas Varasdini facere oportuisset. Bano ipso praesidium tenente, stringebantur et procuratores ad allegandum et assessores ad comparendum, ut tot numero causae, ab annis dilatae, sub hoc banalis tabulae decursu determinatae sint, et quidem, uti intellexi, numero 14. Protonotarius Petrus Skerlecz magnam accepit laudem a sententiis, et ingentem sibi comparavit existimationem. Neque enim regni hujus leguli, quod in foris non allegasset perprius, habuere quamquam de eo opinionem, at ut scribam et cancellistam concipiebant, utpote ex secretario factum protonotarium, credebaturque tota banalis tabula in ore et calamo Busanii substitura. At animadvertentes, doctorem eum esse, non discipulum, existimare et depredicare coeperunt.

(Tabulae diligentia. Picolomini mortuus.) Uti porro ex processibus totum bani studium ac fervor apparuit demonstrandae activitatis suae, et a tot annis neglectarum causarum determinatio, ut, ubi vel sufficienti non fuissent numero assessores vel ob interessentiam judicare nequirent, subrogaret substitueretque alios ob negotii accelerationem, uti Antonium Spissich, emeritum vicecomitem Veröcensem, Antonium Jankovich aliosque, quos habere poterat. Atque ex unica hac, uti observatum est, ratione, quia tam ipse, quam et frater ejus, Hungariae cancellarius, credebant observabantque, in praedescriptis Sclavoniae motibus ex eo pure fine ad banatum

promotum exstitisse Nadasdium, ne ad castra et exercitus regios, quod uterque fratrum suspirabat orabatque, exmitti possit, hinc etiam, dum a regina exmitti postulasset banus, eadem illi respondisse perhibebatur, necessarium sibi in Sclavonia esse, et habere se generales multos, sed pro rebus Sclavoniae unum illum, qui eas Sclavoniae confusiones accomodare valeat. Plusque illi futurum, si hae bene accomodentur, | [pg. 439.] quam suo ad castra exitu facere posset. Ergo toto conatu festinationeque in accomodandas eas Sclavoniae confusiones properatum est, ut tanto servitio obligata aula deferre cogeretur Nadasdianis precibus, qui ad suae familiae incrementum, sive consideretur augendarum facultatum occasio, (exigua enim habent bona Nadasdii in Hungaria, sed ex capitalibus vivunt potissimum), sive honoris et obligandi (ob felicitatem in castris moderni bani, militumque, quem erga illum haberent amorem), principis opportunitas, certe bani ad castra exmissio, tanquam commando majus habituri, familiae huic urgenda erat. Eapropter etiam aulae cancellarius Leopoldus Nadasdy non, uti antea et sub banali Batthyaniano, instantias singulas assumebat, promovebat, elevabat, sed sub fratris sui banatu seponebat, aut ad fratrem banum accommodandas remittebat, ut sic persuasum foret aulae, universa accommodata esse, illumque ad castra exmitti posse. Praecipue vero postquam die 24 januarii Octavius S. R. I. princeps Picolomini de Aragonia, exercitui austriaco in Moravia imperans, Regino-Gradecii chiocolattam sorbendo ex apoplexia corruisset, et die postero hora 4. matutina obivisset, uti majori conatu a Nadasdiis suspiratum, ut exercitui huic banus praeficeretur, ita in rerum Sclavonicarum accommodationem volatum est. Eapropter non solum, uti supra dictum, processuum deliberationibus provisum exstitit, sed insuper.

Primo. *(Installantur in officium supremi comites.)* Installatio supremorum comitum, a priori locumtenente Adamo Batthyan a mense junio neglecta, hoc anno absoluta est. Joannes siquidem Jursich per fatum comitem qua commisarium regium Zagrabiae die nona Januarii installatus esxtitit in supremum comitem comitatus Zagrabiensis, et paulo post, atque eodem mense, per eundem comitem Adamum Batthyan in Crisiensis comitatus supremum comitem Crisii installatur comes Josephus Casimirus Draskovich de Trakostayn, generalis vigiliarum praefectus. Qui quia in exercitu regio in Bohemia fuisset, ideo in suo procuratore, comite videlicet Joanne Patachich tabulae banalis assessore, per banum comitatus illius declarato factoque in vicem Draskovichii administratore, est installatus introductusque. Porro Jursich, ob defectum tam amplae domus, in palatio episcopali accurrentibus opiparum dedit prandium, nihil eum juvante episcopo, dein die altera apud se et domi suae. Haec autem installatio ad speciem facta fuit, ut videlicet satisfactum aulae appareret, et supremi comites lamentari desinerent. De horum activitate nihil fuit dispositum; banus, ut eos contineret, hortabatur aquiescendum interea, certissimoque ad methodum Hungariae regulandos promittebat comitatus ipsis. Cum autem observaret, displicere quibusdam hanc comitatuum erectionem, ut dubios suspensosque teneret omnes, huic adversari contrariarique observabatur et supremos comites sola installatione contendandos, quod eo magis est creditum, dum sine ulla regulatione sunt introducti, et dum

[pg. 440.] secundo, *(Banus restaurat comitatum Crisiensem Varasdini, et quomodo.)* banus Varasdini, paucis adhibitis atque sub conferentiae specie, comitatus Crisiensis fecit restaurationem provisorio, uti ipse dicebat, modo, atque misteriose iterum, ut omnes redderet suspensos re gesta. Nam coram his dicebat, se fecisse istam autoritate supremi comitis Draskovich, tanquam ab eo requisitus, quo audito, qui supremis adhaerebant comitibus, autoritatem horum plenam authumabantur; coram iis vero, qui supremis adversabantur comitibus, dicebat banus, hanc se fecisse restaurationem, ut videatur, qualis futura sit supremorum comitum autoritas, iique innane futurum nomen authumabant. Offendebantur nihilominus quidam et palam, uti episcopus scriptis plane ad banum litteris eatenus, lamentabantur, quod illegali novoque modo restauratio haec acta sit, in privato nempe cubiculo, et coram aliquibus tantum, atque paucissimorum suffragio. Sed his satis fieri oportuit, dum provisoria fuisse respondebatur. Interim in veritate aliud non fuit, quam rerum accommodandarum praemeditatum studium. Cum enim ex illo comitatu Crisiensi lamentarentur tot tantique, quod ob privatas discordias intra emeritum vicebanum Joannem Rauch et vicecomitem Joannem Szaich a tot annis jacerent juridica, neque procedi posset ob factam Szaichii suspensionem ab officio et hujus, an fieri potuerit, revisionem, nec secutam tot annis determinationem, e contra pars regnicolarium Szaichio faveret, pars vero Joanni Rauch, praecipue vero postquam procurante Naisichio Szaich superiore anno collusionis cum fisco regio damnatus fuisset, banus, ad haec accommodanda omnia, restauratione usus est, et quidem coram paucis et sub conferentiae specie, atque sine praevia promulgatione, ad eliberandum semet a clamoribus et studiosis partium, atque impediendas quaestiones multas, quae occurrissent. Secundo. Domini Joannis Szaich a candidatione et propositione neglectu, quo facto satisfacere videbatur Rauchyanis et opinioni illi status publici anni superioris, Szaichio nihilominus fundatam lamentandi occasionem praescidit, quia pro substituto vicecomite nec illum proposuit, nec elegit aliquem, consequenter Szaich relictus in suo videbatur munere. At duntaxat pro ordinario actum est vicecomite, quod officium a morte Joannis Simunchich vacabat. Pro hoc ergo Antonium Jankovich et Antonium Bedekovich, Balthasaris filium, proposuit banus, et Antonius Jankovich electus fuit, ac qua talis instalationi Crisiensi Draskovichianae interfuit, ut videlicet desinerent lamenta, jus coram nullo obtineri posse.

Praeterea sub eadem hac conferentia, postquam Petrus Spissich, qui bano se pro notariatu commendaverat, dein deprecans, gravius a bano fuisset objurgatus et e domo sua ejectus, in notarium ejus comitatus electus nominatusque fuit Josephus Loob, dominii Ludbreg fiscalis et regni pauperum advocatus. Res haec movit iterum suspensionem in omnibus: supremi comites horumque clientes notariatu hoc separatos intuebantur comitatus, quia antea utriusque unicus fuerat, supremis non affecti comitibus nomen et hoc inane ominabantur, cum notario huic stipendium non esset, propatereaque Josephus Loob [1] [pg. 441.] in advocatura pauperum et fiscali officio fuisset relictus. Judlium autem comitatus Crisiensis motu bani proprio atque sine candidatione dicti fuere Thadeus Sztruchich, causarum advocatus, et Franciscus Grossich capitaneus, quo constanter deprecante ex sui inhabilitate etiam post minatum sibi processum, eidem suffectus fuit Joannes

Gerlechich Caproncensis. Hanc judlium motu proprio creandi rationem comes Joannes Patachich, uti suo dicetur loco, in legali restauratione est imitatus. Hac ratione facta restauratione accommodatisque suo modo rebus, magna hominum suspensione et admiratione.

(Lamentans Viennae Szaich non auditur. Delegatorium regium revidendi judicii deputatorum per regnum constitutorum.) Joannes Szaich Viennae lamentatus est, quod contra legem nec candidatus fuerit, quamvis necdum convictus sit, quod ita constitutus, ut ignoraret, essetne substitutus saltem vicecomes, vel non. Verum mutatis jam circumstantiis, et bani Batthyan banatus temporibus non existentibus, sua primum seposita fuit repraesentatio, quam dum urgeret apud ipsum banum etiam exceptione contra Naisichium, ob obtentam a se fassionem Naisichii super ejus bonis Bellecz, in qua exprimebatur, ab Auersperghiis ea conditione data fuisse Naisichio bona, ut Szaich causam perdat Marochensem, consequenter Naisich, collusionis eum anno superiori damnans, hoc ex interessentia fecisset, banus hanc ipsam fratri suo submisit cancellario, qui, ne res erumpat altius et banum a castris impediat, non obstante regnicolari superioris anni opinione ac judicio, universa iterum novo submisit judicio et revisioni delegati suo modo judicii, videlicet comitis Joannis Patachich, protonotarii Petri Skerlecz, ac vicecomitis Nicolai Bedekovich, lege ea, ut, examinatis cunctis hactenus in negotio hoc actis, ferrent sententiam, eam attamen ante ipsius promulgationem Viennam submitterent. Qua re Szaichium obmutescere oportuit, nec repraesentare ultra amplius quidpiam potuit, quoadusque haec delegatorum revisio non fuisset.

Sed et Szamoboriensium negotium, postquam comes ab Auerspergh, ut Viennae revideatur determineturque (prouti se obtenturum sperabat informatione domini Jursich ac fiscalis sui Michaelis Blasekovich), obtinere nequivisset, ad delegatam e regno deputationem rejectum exstitit, de quo vide, quae supra foliis 376., 377. et 378. scripta sunt. Hinc

(Expeditio ordinata contra homines Montis Claudii.) Tertio negotium quoque hominum Montis Claudii, quod reginam et aulam in arduis his belli circumstantiis premebat vel maxime metu domesticarum incommoditatum, ne bellum Borussicum vel infelicius vel tardius eat, qui maxime bano accommodandum terminandumque videbatur, tanquam res, qua superata et ipse plurimum placeret aulae et ab expeditione ad castra detineri vix posset, immo in locum Picolomini commando fors corporis illius potiri. Ergo postquam iteratis vicibus Montis | [pg. 442.] Claudii homines admonuisset, ut coram se comparerent et, quae habent, exponerent, dominioque exhiberent reverentiam obedientiamque, et illi neglexissent, convocatis iterum quibusdam Varasdini, sed nec illis qui aderant Varasdini omnibus, sub conferentiae specie, expeditionem contra praefatos Montis Claudii homines repentine atque insperate ordinat. Scriptumque jam antea fuerat colonello Glinano domino Setwitz, ut is cum mille hominibus ad constitutum diem ex altera Savi parte, sive a Jeszenovecz et Dubiczae ab opposito, atque ad pagum Grachenicze adesset cum officialibus aliisque apparatibus bellicis, ex hac autem parte fluvii Chasma, sive eundo hinc per Ivanichium ad Montem Claudium, in praedicta conferentia ordinati fuere banderiales, ut intra dies aliquot in constituto propius Ivanichio loco congregarentur, quin significaretur ulli dominio, quo fine vel quorsum

profecturi forent. Quod iterum permoleste accidit episcopo, lamentatusque ex Gradecz, ubi hiemabat, est, et quod de suis sine se disponatur hominibus, et quod tot Varasdini celebrentur conferentiae sine sui scitu et vel insinuatione, sed, talibus sepositis, praemissi banderiales domino vicecolonello Joanni Habianecz crediti sunt et ducendi ordinati, tum quod, si quid agendum esset, ut vir militaris disponere posset, et ne similes contingant errores, quales in regnicolari expeditione anni 1755. sensimus, tum quod idem Joannes Habianecz Ludina, adeoque ex Monte Claudio oriundus esset, perspectaque haberet omnia, tum vero vel maxime, ut suspensa teneretur Sclavonia futurorum eventu, neque lamentorum sit occasio, si vel solus submissus fuisset vicebanus Adamus Naisich, vel plane exmissus. Si enim eundem exmisisset ab hac expeditione banus, eius nullum esse officium omnes judicassent, si autem solus ille fuisset destinatus, banum jam totum esse pro priori regni statu subsumptum fuisset ab aliis; eapropter, ut aequilibrentur hominum opiniones, Joanni Habianecz ducendorum banderialistarum commando datum est. Ei autem adjunctus est vicebanus Adamus Naisich, sub specie provisionis, ac quodamodo commissarii; hinc, qui Naisichianarum non fuere partium, furerium illum ac quarteriorum magistrum joco atque per ludibrium dicebant.

Cum se circumsessos observassent undique Montis Claudii homines, adhortationibus ex una parte oberleitinantii Josephi Dragovich, ex alia vicebani Adami Naisich accedentibus, tandem semet plene subjecerunt subdideruntque, immo et, quos impedimento credebant ex suis, ipsi interceptos vicebano tradiderunt. Qua re per vicebanum bano perscripta, is immane habuit gaudium, et nec exspectatis vel auditis aliis circumstantiis, per cursorem extemplo negotii hujus finem Viennam aperuit, laudes dando summas Adamo Naisich, ut is omnino expeditione hac non sollum universas maculas, tot accusationibus habitas, deterserit, sed in summum positus fuerit conceptum, unusque toto in regno habitus, | [pg. 443.] qui publica tractare sciat. Laudabatur in immensum bani vicebanique Naisich providentia, quod tam diuturnum negotium sine caede, sine confusione omni, tam placido accommodassent modo, crescebatque laus Naisichio, quam tamen in veritate tantam non maerebatur, quod praedictum negotium Montis Claudii hominum ante illum nec status totus, nec Batthyan locumtenens, nec commissarius Patachich accommodare scivissent.

(Bano salarium ab aula resolutum.) Sane tanta fuit accommodati hujus in belli his circumstantiis negotii Viennae consideratio, quod titulo annui banalis salarii, ab aula annue danda, ordinata sint 5000 fl. Rh., id quod jam a saeculis petebatur a statibus diaetis singulis, totque de hoc salario cernerentur in corpore juris articuli. Neque priores bani, quamvis majora praestitissent aulae servitia, quam erat subditorum hominum Montis Claudii ad obedientiam reductio, tale meruerunt; quia nempe fratrem aulae cancellarium, et talem, qualis fuerat cancellarius Leopoldus Nadasd, non habuissent. Utut sit, maluisset banus commando exercitus regii, quam haec 5000 florenorum (intuitu quorum illi aliunde mense Majo Budensis praesidii commanda sublata est) summa consolari.

(Narratur Montis Claudii hominum judicium et processus anno superiore ordinatus.) Caeterum, ut totum hoc negotium Montis Claudii hominum absolvatur, rei, qui Zagrabiae detinebantur, et qui ab illis extradati

consignatique fuere, Varasdinum ducti sunt, cum universis examinibus et actis allegatisque deputationis illius Zagrabiensis Kussevichianae, ibique fisco, uti supra dictum, regni actore judicium ipsis factum est assessoribus plerumque novis, et qui Varasdini haberi poterant. Benedicto Krajachich, eorum advocato, defendere eos non potente ob processum dominalem, quem contra Joannem Rauch promovebat, surrogatus illi est Joannes Paulus Plepelich, qui allegorias illas et specifica, quae Krajachich ingesserat, exmittendo, calamo, uti passim est creditum, domini Nicolai Skerlecz, at duntaxat fundamentalia, superius pag. 421. notata, excerpendo in defensionem eorum objecit. Voluit quoque banus ex universis extractum habere, quem etiam ei dominus Nicolaus Skerlecz confecit magna omnino honestate, nam si affinis sui Josephi Raffaii respectum habuisset, Lukauszkium scribendo, hujus concitationis reum, vel perdere poterat, nam dicebatur ut certum, Majestatem indulsisse cancellario, ut, si reus deprehendatur Lukauszkius, sine Majestatis alia insinuatione ad perpetuos relegetur carceres, vel iterum inter Viennensia dicasteria et Lukauszkii patronos discordias causare. At ille, pro honestate et justitia sua, in annorum priorum confusiones et ipsum statum publicum rem totam rejecit; magna sane providentia, | [pg. 444.) quia neque ulli nocuit, neque omnes punire aula potuit, quae particularium horum hominum accommodationem in praesentibus belli circumstantiis quaesivit suspiravitque. Praeterea ulterioribus discordiis praescidit filum, dum ex nullius e regno societate omnes singulique quievere. Banus extractum illum fratri cancellario submisit, retulit iste reginae, quae singulare monstravit gaudium summumque suum contentum, quod Lukauszki concitationis reus non prodiverit. Scripserat autem Bisztricejo Lukauszkius, extractum ab affine domini Raffaii compilari, totumque negotium penes eundem stare, fine credibilius eo, ut Raffaius absolvatur et Lukavszki condemnetur, hinc ut comitem ab Altham eatenus praemoneret rogaretque, hanc ut circumstantiam Majestati detegeret. Quod a Bisztricejo factum, credo, ob fratrem suum Georgium, canonicum Zagrabiensem, qui plurimum confessionibus reorum gravabatur. Hinc et Althamium locutum fuisse reginae et reginam gavisam exstitisse, dum Lukauszkio non appingi crimen vidit, non quidem propter eum, sed quod eliberata sit a molestiis, quae enatae fuissent iterum.

Malevolentia cujuspiam instigatus, quidam rusticus in benevolo examine, me occasione illa, qua anno 1756. cum Jesuitarum procuratore p. Josepho Perczaich ad executionem Kuttinae exiveram, Ludinae quaedam locutum fuisse, mentitus est. Rem hanc confestim mihi aperuit dominus Nikolaus Skerlecz, et Budae ejus recepi epistolam. Respondique, pro rei veritate et coram Deo ipso, me Ludinae neminem rusticorum vel vidisse, quia summa perveni nocte, et sub diluculum abii. Testes hujus rei totiusque sermonis mei esse et praedictum p. Perczaich (cujus provinciali eatenus confestim scripsi, ut juberet eum, veritatem edicere), et parochum Ludinensem. Revocasse rusticum in judicio falsam priorem suam narrationem, intellexi, et locutum illa non me, sed Mathiam Petrovich, dum ad capessendum canonicatum Posegâ ivisset, fuisse accepi, propterea nec opus erat contrariis, quas exquirebam, probis, et suspicor, in benevolo illo examine, dum rustici canonicorum ignorarent nomina, a quopiam cognomen illi meum insuflamatum (sic!) exstitisse, ob eum (sic!), quod qua emissus tabulae supe-

rioris anni mense Septembri, fecissem ad partes illas iter. Qualitercunque factum hoc sit, Deum habiturus est vindicem, qui ei attamen indulgere dignetur. Canonicus autem Georgius Bisztriczey innodatus his cum hominibus Montis Claudii correspondentiis passim dicebatur, sed qualibus, cum examina non viderim, ignoro. Ad finem igitur quidam eorum absoluti, quidam ad labores condemnati exstitere, capite eorum Pintarich sese salvante profugio. Jeszenoviczium usque et Dubiczam ducti fuere rei, ubi ultra annum detenti, tandem gratiati et dimissi sunt, quod etiam Pintarichio accidit, qui successive interceptus, ad carceres positus, gratiam demum obtinuit. Taliterque celebris haec scena et ludus tanti in aula metus tantorumque, uti superius adnotata confirmant, motuum | [pg. 445.] Lukanszkio assessoratum, regno banum, bano ab aula a tot saeculis petitum salarium, vicebano Naisich summam fidem et existimationem, dominis ex regulatione per ipsos acceptata majores proventus, officialibus Erdoedianis ac quibusdam privatis, qui pro gratiandis condemnatis agebant, magnum utile ac interesse causavit ac peperit. Hique tam celebris scenae fuere effectus.

Quarto. *(Generalis Beck ad banum e castris venit. Causa accommodandarum differentiarum intra jurisdictiones politicam et militarem.)* Sed et causa differentiarum, quae intercesserant recentius ac antea cum vicino generalatu Varasdinensi praecipue ad montem Kalnik adque oppidum Czirqueno, nec non commetaneis ibi ad bona episcopi Gradecz locis, quia banus, cum colonello Crisiensi Mikassinovich alias Schismatico se nil conclusurum, perscripsisset, cum ille mandatis locum daret exiguum, prouti crederem, etiam ob praedictam ad Montem Claudium expeditionem, ad quam vix succurisset Mikassinovich, generalis Beck, illius generalatus commendans, Vienna plane atque ex castris ad banum hunc pro complanandis ibi negotiis submissus fuit. Qui Varasdinum adveniens, ex parte illa generalatus ad Montem Claudium occasione expeditionis Banalium fecit quoque dispositiones, suosque e generalatu collocavit, quod maximum credo fuisse hominum illorum argumentum, ut semet subjicerent, videntes nempe, a vicino generalatu se non protegi, sed et cum in se insurgere. Alia insuper ad apparentiam saltem accommodavit, nempe ex monte Kalnik calcinam restituit, et calcem persolvi jussit. Cum episcopo autem in Gradecz aliquem inivisse perhiibebatur tractatum cambii spe. Sed etiam ad banum carthas geographicas, per geometras illos anni 1754. confectas, quibus agere observabatur pro ducenda militari linea. Banusque videbatur dispositus, damnum regno magnum cessione tantorum in cartha non apparens, et ad habendam cum illis pacem pro ducenda et hac linea videbatur propensus, nisi ab adstantibus fuisset pro supersedendo rogatus, et praecipue, quia generalis Beck ad cedendum aequivalens et legale cambium dispositus non videbatur. Sagaciores observarunt consideraruntque, quod Beck, quamvis generalis vigiliarum praefectus, banum, esto generalem equitatus, tractaverit satis abjecte, cujus resciendae rei multos tenuit curiositas. Accommodatis ergo his cum bano Beckius, colonello item Brentano cum 2000 ad castra sub initium Martii submisso, ipse quoque Viennam reversus est.

(Generalis in Croatia administrator constitutus.) Camera quoque Posoniensis, urgente aulae cancellario hungarico, ne frater suus banus tot tantisque occupetur laboribus atque ob ista a castris removeatur, submit-

tere in Croatiam debuit, qui civitatibus rebusque cameralibus, ut sunt tricesimae fiscalitates, bene regendis invigilaret; praecipue autem, quia commissarius | [pg. 446.] Raicsani Crisiensis Caproncensisque civitatis controversias, adhuc a tumultu anni 1755. enatas, irrevisas reliquisset, propterea que non solum ab illis civitatibus continua forent in cancellaria hungarica lamenta, sed etiam a Varasdinensibus, nominatim Horvath et Czelich, quos Raicsani damnaverat et carceri subdiderat. Proinde, ut de stabili provideatur rerum cameralium in Croatia administratore, ne videlicet aula oneretur lamentis et banus arguatur, sed camera potius, cancellarius statim a resolutione fratris sui in banum Croatiae ursit obtinuitque. Et munus hoc oblatum collatumque primo fuit Festetichio, comitatus Soproniensis emerito vicecomiti, sed isto deprecante atque medio consiliarii Koller ad minerale dicasterium Viennae applicato, postquam cancellarius urgere cameram non destitisset, dominum Fabiankovich ad hoc munus mittere intendebant, verum iste ad locumtenentiale consilium est translatus, dominus autem Ignatius Radossich ex secretario ejusdem locumtenentialis consilii camerae consiliarius et harum rerum croaticarum director fuit resolutus.

(Administratoris Radossich modus agendi.) Qui, ad Croatiam veniens et Varasdini primum figens sedem, magna severitate et potentia orsus est imperium suum. Nam primo: ad se accedentem nobilitatem cum autoritate accipiebat, nec sessionem offerens. Secundo. Varasdinensem tricesimatorem Dominich ab officio amovit, et privavit omnibus. Tertio. Anteriorum ante se camerae commissariorum acta factaque detestatus est, et sustulit. Quarto. Magistratum Varasdinensem pro sua autoritate aut potius imprudentia totum deposuit, subintrans praetorium jubensque clamando: „exeas, illegitime magistratus“, multaque talia fecit confusionis potius, quam ordinis, illud nihilominus decorum ac utile, quod civitatem Varasdinensem lacunis privaverit, ejus plateas ac vias sterni lapide fecerit. Directorium Radossichii totum esse videbantur Horvath ac Czelich. Confusa sic civitate Varasdinensi Crisium est progressus, ubi iterum magistratum deposuit, multasque fecit novitates. Demum Capronczam ivit, domicilium ibi figens suum tum propter simplicitatem civium et magistratualium, qui ordine vigilias ei et ordinantias dabant, lectisternia item, omnibus utebatur ipse, tum et ob differentias, quas civitates illae cum generalatu haberent. Ipse autem, uti et alii camerae consiliarii, salarium ex camera habuit. Suam exmissionem, minus vero instructionem docere nunquam voluit, dicens, inconveniens esse, ut superior inferiori se legitimet; successive attamen prodiit, Radossichii officium totum in eo situm sicque regulatum esse, ut, quae sibi a camera commissa fuerint agere, exequire valeat, dein, si quos in praemissis camerae subjectis defectus observaret, aut etiam camerae emolumenta, possit valeatque informare. Et quia sic tantummodo regulatus fuisset, suam instructionem noluit prodere, at facto solum civium et benevola acceptatione autoritatem extendere suam cupiebat. Hinc pro regio commissario semet evulgavit, titulumque illustrissimi sibi ab omnibus dari voluit. Quod successive et sequenti anno ei est abrogatum, ut ibi dicetur. | [pg. 447.] Taliter ergo atque per hoc novum officium non solum banus ab incommodatibus et lamentis eliberatus est, sed provisum fuit pro futuro inde lamentantibus, at, quod miramur, non solum contra praxim tot sae-

culorum, sed et ipsos diaetales articulos. Olim enim ad has Sclavoniae civitates nec camera commissarium mittere potuit sine adjungendis adjunctisque a regno, quod articulo 126. anni 1715. confirmatum videtur; immo, si quae intra has civitates fuissent differentiae, ad regnum semet insinuabant, causae tantum, quae ad viam juris deductae erant, ad sua appellatoria fora provocabantur. Neque hoc a multis annis est introductum; hinc Zagrabiensis civitas, quamvis ex vetustioribus, in tavernicali sede intra postremas est, causa nempe recentius captae sedis. Magistratus autem harum civitatum plane depositos bani regnique autoritate, protocolla testantur. Nunc camerae simpliciter subjecti sunt, ut sic sensim universum regiminis anterioris regni hujus sistema corruat. Uti enim in diaetis suis Hungari de eorum civitatibus disponebant quoad politicum, sic et status Sclavoniae de suis. Eratque hoc magnum banalis autoritatis argumentum. Nunc autem uni Radossich a bano, a regno, si quid occurreret, supplicandum est, horumque dispositiones ab hujus arbitrio et beneplacito stabunt.

(Civitas Zagrabiensis privata fuit tricesima.) Cameralem hanc administrationem sensêre civitates ipsae, sentiunt nobiles. Nam civitates ab arbitrio stant camerae vel quoad ipsas restaurationes magistratuales, neque privilegiatis restaurant diebus, sed dum indulget camera. Civitas quoque Zagrabiensis via facti per cameram a tricesima suorum civium colligenda amota est contra civitatis privilegia et usum tot saeculorum ac ipsas judiciarias sententias. Nobiles ad solvendam coguntur tricesimam, pluraque talia successive augenda.

(Segniensis civitas commerciali subjicitur.) Segniensis quoque civitas, quam sub bano Batthyan tantum protexit cancellaria hungarica Josephum Raffaj illac submittendo, bancalitati commercialique dicasterio est subjecta.

Quinto. *(De armalibus falsificatis vide supra etiam fol. 383.)* Negotium quoque falsificationis armalium, quod serio examinandum et vindicandum credebatur ab omnibus, ex ratione praeinsinuata, exitus nempe bani hujus ad castra et consequendae in aula commendationis et gloriae illius, quod universa prudenter accommodaverit, segniter admodum tractatum est, et sub idea illius confudendi absorbendique. Hinc dum supremus comes Joannes Jursich examina fassionesque per se intercepti Sunecz Varasdinum bano attulisset, re hac offensus apparuit, neque vel accipere. Prouti etiam submissas quasdam ex Hungaria falsas armales, quas ludimagister in Magierovo cum quodam domini Jankovich in Biszag caupona vendiderant et falsificaverant, seposuit. Qua ex re, uti apparuit, tanti momenti rem ad apparentiam tractandam iri | [pg. 448.], sic varii fuere sermones. Quidam dicebant, majores debere in hoc negotio implicari, ob quorum respectum banus talia ageret, suspicabanturque de episcopo, Naisich, Busan, Batthyan. Quidam banum pecuniis corruptum ominabantur. Ego tamen existimo, aliud non fuisse, quam, ne ob longiorem processum et examina banus regno dicatur necessarius, consequenter hoc ex capite domi emaneat, dicebat quandoque banus, si negotium hoc profundius assumatur, omnes regni primores infamiae condemnandos, quod regno ipsi censuram inferet, quibus suis dictis praedescriptis sermonibus causam dabat. Iterum fiscus regius Stephanus Bichi erecta actione contra reos processit; qui detinebantur Zagrabiensi in carcere, Varasdinum adducti sunt. Comparuere etiam ii, quibus extradatae fuere armales, quive eas ingenti pe-

cunia et domuum suarum ruina emerant. In fine nullae illae litterae pronunciatae sunt, ipsique incapaces armalium dicti et contributioni subjecti. Jurjevich autem, Sunecz ac alii, qui in carceribus erant, proscripti atque ad labores sunt condemnati. Busan singulis diebus ad Bichi ibat, judex fuerat magna populi admiratione et planctu. Quidquid sit, nescio, an tuti in conscientia esse possint causae hujus judices, dum tot tantaque pecuniarum milia miseris ignorantibus et deceptis restitui non adjudicarunt, sed haec penes spoliatores reliquerunt. Eheu, quas ipse vidi lacrymas horum miserorum ob non adjudicatum ipsis aes, quas maledictiones judicibus, ut omnino metuam de omnibus, quod Dei poenas non evitabunt, illorumque lacrymae ruina judicum futurae sunt, nam hi damni tanti et tot inter usuriorum reos se fecerunt coram Deo. Sed judicia Dei abissus multa. Curiosum attamen vel post hanc sententiam, quod plures illorum pro nobilibus hodiedum habeantur nec contribuant, quod Lukinich suo restitutus sit praedio ibidemque vivat dives, quod condemnati illi rediverint et pacifice vivant, e t v e l m a x i m e, quod miseri illi damnificati rustici, quamvis episcopales ac Erdoediani, nullum obtinuerint sive consiliarium sive promotorem, ut pro rehabendis pecuniis remedium flagitarent apud principem, cum nihilominus Draskovichiani Sztenichnakienses et pro capris sibi bonificandis a Joanne Rauch sollicitare apud principem sciverint. Hoc sane vel unum est, suspicari quod faciat, aes illud miserorum rusticorum pro armalibus per plurimorum et summorum transivisse manus, multosque esse debuisse venatores, ut res haec tanto sepulta sit silentio; metuo nihilominus prodituram tam ob damnificatorum suspiria, quam occasione indagationis armalium ac pacis tempore, majori fors incommodo. Quia de falsificandis his litteris aliisque instrumentis falsis condendis arte quaedam a quibusdam machinari intellexissem, sed tempus tantum praestolari materiae huic felicius.

Sexto. *(Negligenter agit banus res confinii.)* Rationem quoque confiniorum banalium lamentaque inde populi aut intra officiales, horumque ratiocinia et quoad monduram pecunias neglectim tractavit banus ad omnium admirationem. Neque causa alia esse potuit, quam respectus mareschalli Batthyani, aulae coronae principum praefecti, ne hunc | [pg. 449.] videlicet accusare, sibique et suis intentionibus inimicum habeat efficiatque, praecipue ob ejus in aula potentiam, et quod cum archiduce Josepho mittendum pro supremo exercitus imperatore publica loqueretur fama, jamque comitem Königlin eidem in aulae praefectura successisse, et illum necessariis pro bello et ad illud exitu se providisse. Hinc

Septimo. *(Item cum comite Adamo Batthyan.)* Fratruelem ejus comitem Adamum Batthyan, antea banalem locumtenentem, omni cum respectu et humanitate tractavit. Universa, quae is egisset, vel de quibus accusabatur, non solum dissimulavit, sed ejus honori studuit, uti nominatim in cassa et computibus cum colonello commissario, officialibus, regni exactore, ut hodiedum ignoretur nec pateat publico, qualiter, quave ratione res haec sit accommodata. Contorali quoque praefati comitis et generalis Batthyan, natae comitissae Theresiae Illeshazy, uti rarae capacitatis formaeque dominae, sic sinceri cordis hilarisque genii, permissa videbantur omnia. Haec ut distincto particularique in patriam gentemque hanc erat affectu, ut vel ad mentionem sui hinc abitus illacrymaretur, ita opportu-

nitate nivium ac atrocioris frigoris usa, genio suo ad extrema ferme satisfacere videbatur. Nunc Varasdini, nunc Zagrabiae, nunc Petrinae, Carolostadii in rhedis fuit, totisque noctibus vacabat genio, saltationes, lusus, mascherras, tametsi banus domi suae dare noluisset, in gratiam attamen hujus nec prohibere voluit. hinc, dum Varasdini commoraretur apud comitissam a Preiner in domibus Keglevichianis hospitantem, vel in hujus comitissae hospitio, domo nempe episcopali, haec agebantur. Et quia praefata comitissa continuo ad latus suum habuisset duxissetque capitaneum baronem Ferdinandum Kulmer, et ejusdem inseparabili societate gavisa fuisset, bani adjutantio Dragoni eidem comitissae adversante, ob quosdam annulos a comitissa deperditos et suspicatu ejus, a Dragonii uxore sublatos, varii ex praedicta conversatione comitissae cum barone Kulmer fuere rumores. Bani jussu Petrinam abiverat, sed rogatu comitissae facultate bani iterum reversus est, ut omnino viderimus omnes, bani inter maximas esse, ne ulla ratione offensos haberet Batthyanios.

(Batthyan abit e regno.) Et quia diutius comes Adamus Batthyan causa accommodandarum suarum rerum in regno emansisset, suspicabantur plerique, hunc bani futurum locumtenentem, at istud inanis quorundam fuit suspicio. Neque enim vel Nadasdius poterat hunc proponere, cum sciverit, reginam ejus regimine contentam non fuisse, neque vel Batthyani permisissent, ut existimetur, sub meliori esse magistro Nadasdio, quam fuerit patruo suo, aulae ministro et mareschallo. Praeterea, ut mereatur de principe aliquid, et potissimum ob regimen, quod acceperat priori anno, ad castra mittendus erat, prouti etiam exmissus est. Quare rebus suis accommodatis in quadragesima e regno abiit per Jaurinum, ubi suum primo vidit regimen. Sua etiam comitissa Viennam, tum Posonium profecta est ad veris initia cum optimo erga Croatas Croatiamque affectu, taliterque comes Batthyan Adamus junior abiit.

[pg. 450.] Quem quod attinet, capacitatis fuit optimae optimique cordis dominus, nulli nocere, prodesse singulis cupiens; pecunias copiosas dissipavit in Croatia, nam munificus fuerat et liberalis, ut hac ex causa ejus abitum doluerint plurimi, praecipue Zagrabienses. Debita eapropter fecit plurima in Croatia ipsa, ut sollicitudo presserit creditores, et quando et qua ratione mutuata rehabeant, praecipue si praemori eum contigisset, antequam in paternorum bonorum subintret possessorium. Levior etiam apparuit ex conversatione et familiaritate cum obviis plane ancillis foeminis, ad quas non parum insumpsit, multasque sui damno juvit pro levi servitio, sed defectum hunc aetas corriget. Locumtenentis officium qualiter ab anno 1753. gesserit, superiora testantur. In durissimis erat homo juvenis et inexpertus temporum circumstantiis; difficillima fuit, quod nunc huic, nunc alteri credere se jussu patrui debuerit. Et credo, si sibi relictus fuisset, multa exitura fuissent felicius. In commercio illo, quod instituerat, tritici damna magna passus est. Litterarum fuit amans et his deditus, nec ferme videbatur alio inclinatus propensiorque affectus, quam ad litteras et foeminas. Hinc spero in magnum virum evasurum, et cum Croatiae jam aliquam ceperit notitiam amoreque, quem habet litterarum, excolendum credam, familiae quoque illius sit, quae aulae favores occupat habituraque est ob patruum, coronae principum praefectum, consulte providebit sibi patria, si hunc pro suo aliquando bano obtineat.

(Christophorum Vojkovich punit.) Non solum autem accommodandis praeteritis omnem collocaverat banus operam, sed studebat etiam, ne novis lamentis et jurgiis enascatur occasio. Hinc cum vicecolonellus Bernakovich ex banalibus confiniis duo iterum ad castra regia educeret hominum milia, atque cum eo proficisceretur supremus vigiliarum praefectus, dominus Christophorus Vojkovich, qui nescio ob quas rationes in abitu suo Zagrabia pistorem quendam non solum verberavit, sed interceptum vinculatumque ad socerum suum, dominum Joannem Rauch, ad bona Lusznicza vocata abduxit, eumque ibi reliquit in carceribus. Civitatis Zagrabiensis magistratus, violatam suam lamentans jurisdictionem, ad banum recurrit eatenus. At iste et civitati condignam promisit satisfactionem et suum adjuntantium Dragoni obviam proficiscentibus misit militibus, qui praefatum Vojkovich, Marpurgi compertum, illico in arestum posuit, et Varasdinum duxit sub aresto. Ubi primum ad conspectum bani admissus non est, tum objurgatus reprehensusque praedictum ob excessum graviter, debuitque prius et civitati et laeso pistori satisfacere, et libertati eum pristinae restituere, quam sequi suos permissus est. Tum sumptibus propriis sequi proficiscentem debuit militiam. Quo exemplo banus et licentiam coercuit militarem et existimationem magnam laudemque accepit.

(Negligit causas intra Lukavszki et Raffay item Draskovich et Rauch.) Ex praemissorum consideratione credebatur passim, quod etiam residua sit accommodaturus, videlicet primo causam intra Lukavszki et Raffay. Verum extreme benevolum erga utrumquae sese exhibuit, neque in causam hanc sese immisit, quantumvis accommodationem svaserit, sed occasione hac inefficaciter atque magnopere remisse. Secundo. Causam intra Draskovich et Rauch in foro dominali Draskovichiano promotam. Sed neque ad hanc semet immiscuit, tametsi sub defluxu banalis hujus tabulae procurator domini Rauch Petrus Spissich gravius fuisset questus, et contra substitutum dominalem, quemdam Bishoffhing, bonorum Svarcha et Dubovecz administratorem, nec indigenam, nec jurium municipalium gnarum, immo | [pg. 451.] nec bene latinum, hinc et judicatum stabilivisse, et in merito quasi deliberasse. Banus ad haec lamenta a plerisque informari voluit, num causa pertineat ad forum dominale, et dominus Rauch ut censualista Draskovichianus considerari debeat. In quo dum affirmativam habuisset plurimorum opinionem, procuratores partium coram tabula sic convenerunt: quod Rauchianus continuaturus sit causam coram eodem dominali foro, Draskovichianus nativum terminis aliis procuraturus judicem, et quod a sententia illa prima recedat, in quantum meritum causae contingeret, qua ratione progressum causae hujus habere velle innuebatur. Tertio. Causae quoque meae accommodandae quod ponet operam, capitulares credebant cupiebantque. Sed quia res privata esset et clerum inter, attingereque videbatur Batthyanium mareschallum, prorsus ac omnino praescidit.

(Banus revidet protocolla, et monstrat amorem litterarum.) Praeter vero suprascripta magno fervore acta apparuit in bano hoc tam amor litterarum ob lectionem continuam, quam et cognoscendi intimius regni hujus. Hinc non solum protocolla regni et conferentiarum legit evolvitque assidua diligentia, sed historicum lumen habere voluit tam banorum suorum antecessorum, quam et regiminum, ac demum et sui banalis officii cogni-

tionem. Haec dum a protonotario Petro Skerlecz deposceret, ipse genuine confessus, muneri huic me idoneum magis esse. Et quia ego ab octava die Januarii Varasdini fuissem, in praemissis historicis notitiis ut sibi succurrerem, voluit. Nec ego negare potui ob tot fratris ejus cancellarii favorum respectum, necessitatem item bani, cujus protectio mihi prodesse posset. Dolebam unice, sine adversariis meis me Varasdini esse, atque rei tantae me ex una prius lectorum memoria committere debere. Comes Joannes Patachich, cujus benevolentia hospitabar in domibus ejus varasdinensibus, quaedam adversariorum meorum copiata habuit eaque mihi liberaliter obtulit, quibus in ordine ad banorum seriem egregie adjutus sum, per epochas regum et tempora distingvens omnia. Quid nempe totius Sclavoniae banus, quid maritimus, quid Dalmatiae Croatiaeque, quid Sclavoniae, quid Zevrinensis, Jaicensis, Bosnensis, et qui cronologice ejus fuissent antecessores. Qualiter, et quando generalatus Carolostadiensis et succesive Varasdinensis enati, quidve in his subversetur, et quo fundentur systemate.

(Data ei sunt systemata regum Hungariae.) Quoad secundum porro, ne pasquillum scribere videar, aut tali domino per ideas meas legem ponere ipsiusque esse directorium, systemata regiminis formae Hungariae olim regum conscripsi, et quidem ex corpore juris et legibus ipsis, ut sic me non divinando scribere videret, sed cum ipsis conferret legibus. Hanc enim tutissimam existimavi viam, praecipue in novo scriptionis genere, in quo nullus Hungarorum adhuc quidpiam evulgasset. Praeterea diversa scribendo systemata et in diversis | [pg. 452] temporum circumstantiis videret combinaretque, quod aut quae ex aliquo sequenda forent. Non solum autem normam regiminis regnorum horum, sed et Hungariae adjeci, ut videret banus, ab olim methodo alia regna haec gubernata fuisse, atque regnum in usu regni ab immemorabili et ante Hungariam esse. Scripsi ergo systemata regiminis regum Colomanni, Andreae II., Ludovici I., Sigismundi, Mathiae Corvini et Vladislai, quae nova atque ab aliis fuere distincta; ab aliorum regum praescidi, nam fundamentaliter nova non fuere. Neque ad Austriacos attingere ob aulam praesentem volui. Haec amicis non celavi, sibique descripsêre, dum scriberem, originalia enim ipsa bano tradidi, ut ipse his caream. Habent nihilominus plures, qui descripserunt alter ab altero. Tertium similiter ex legibus Lucio et Rittero excerpsi, et post mensis laborem bano omnia tradidi. Cui haec placuisse observavi, quia non solum egit gratias dixitque mihi, quod opus pro ministro regio ei fecerim, sed et medio secretarii sui Queck 50 mihi submisit aureos pro eodem, qua occasione aperuit mihi sive pro veritate sive ex adulatione secretarius, sic opere satisfactum esse suae excellentiae, ut putet, tametsi continuo abesset, regendae se Hungariae horumque regnorum media habere sufficientia.

Sane rerum similium cura, protocollorum regni lectione, banum hunc summa tendere, sagaciores omnes divinabant, quia ex optimis mediis de fine judicabant. Fuere autem omnia, ut exire valeat et, tametsi absens, solide prudenterque gubernare. Unum deesse videbatur, locorum nempe oculata visio et consideratio ac notitia. Sed hanc trimestre et curae continuae excusabant.

(Studia et conatus, ut banus ad castra exeat.) Uti autem spes fuerat summa omneque fratris bani cancellarii hungarici studium, ut banus ad castra exiret et commando haberet exercitus, ita nihil mediorum ad hoc necessariorum relictum est, universaque, quae esse possent impedimento, removebantur. Ast frustranea fuere omnia. Consilium namque bellicum et ministerium, praecipue autem imperator, ratione nulla banum ad castra habere voluerunt. Hinc princeps Lottharingiae Carolus, imperatoris frater, e Belgio, cujus gubernator esset, Viennam evocatur, et die septima Februarii appellit. Iste exercitui, qui futurus esset in Boemia, praeficitur et summus declaratur belli dux; ad latus ejus designatur ab aula Braunius mareschallus, qui anno superiore praefuit, tum Luchesi, aliique principes, summique generales. Pro exercitu autem Moravico, quem Picollomini princeps regebat, cogitationes fuere primae submittendi coronae principis Josephi sub directione mareschalli Batthyan, hocve fuerat constitutum, et Batthyanius omnibus se providerat necessariis, quae dein mense Majo iterum divendidit. In his idcirco aulae constitutis de obtinendo a bano commando sperari nil potuit. Ut ergo exiret et principi jungeretur Carolo, providendum fuit, jam enim huic subesse deprecari non poterat, quia is frater esset imperatoris, et mareschalli, uti Braun (die sexta Martii in collegium equitum aurei velleris promotus elevatusque), ipsi subessent. Proinde cum princeps Carolus affectus fuisset bano, ut iste banum ab imperatore fratre petat et obtineat, procurandum erat et effectuatum | [pg. 453.] per aulae hungaricae cancellarium. Longe attamen ante bani ad castra abitum princeps Carolus cum suis praecessit in Bohemiam, atque sub Martii finem, banusque ordines, ut vocant, tantum Februario mense receperat, detentus umbra ea, quoadusque de locumtenente provideretur.

(De locumtenente banali quaestio. Episcopus Zagrabiensis insperate fit locumtenens.) Agi ergo de locumtenente coeptum est. Censebant quidam, revocandum comitem colonellum ab Orsich, sed hoc bano tutum esse non videbatur, ne potius se relinquant. Baro Stephanus Patachich affectum regnicolarum non habere observabatur, metuebatque banus, ne confusiones faciat et sic bano ignominiam et ejus e castris revocationem. In regno nullus existimabatur idoneus. Igitur Vienna projectati fuere generales Ghilani vel Baranai, sed et contra hos exceptiones fuere variae, praecipue quod e statu magnatum non essent. Comes Adamus senior Batthyan, in Croatia possessionatus et privatim in bonis vivens, tanquam Nadasdiis, praecipue cancellario minus affectus, negligendus potius erat. Quare dum Martio ferme Aprilique mensibus de locumtenente crises forent, Borussus Aprili mense, nec expectata nivium dissolutione, uti infra dicturi uberius, nostros hybernantes nec vigilantes tempestive agressus est, et per totam ferme excurrebat Bohemiam, hinc ex aulae et Viennensium consternatione Nadasdio bano quoque significatum jussumque est, ut festinaret et pro sua prudentia provideret. In his ergo circumstantiis et necessitatibus desiit de locumtenentis qualitatibus quaestio, sed episcopus Zagrabiensis Franciscus Thauzi pro locumtenente est cum regio mandato resolutus.

(Accipit directorium.) Quia vero debilior fuisset judicatus et regendi incapax, judicatumque, ne, sicut cum clero suo in discordiis viveret, ita et cum saecularibus eas foveat vel in easdem incidat, ideo, ut talibus firmetur provideaturque subjectis, quae locumtenentem hunc regant et ex

quorum arbitrio is omnia facere debeat nomenque pure portare locumtenentis, bano providendum erat. Ergo in militaribus colonellus a Settwicz talis erat episcopi locumtenentis director, in politicis autem Stephanus Markovchich, Draskovichii olim bani nec non actualis palatini, qua aulae cancellarii, ac demum prioris bani Caroli Batthyan ad annum usque 1740. secretarius adeoque negotiorum regni et banalium habens notitiam, hic igitur factus fuit locumtenentis banalis directorium et re, quamvis non nomine, locumtenens.

At antequam ad tempus absentiae bani, ejusque e regno abitum perveniamus, quae eo hic praesente et Varasdini sedente acta sunt et intercesserunt, notare visum est. Igitur praeter hactenus dicta:

[pg. 454.] Primo. *(Carolostadienses, Varasdinenses ad castra profecti.)* E generalatu Carolostadiensi copiosi sub anni hujus statim principium prodivere ad castra ac ultra 5000, quibuscum colonellus Kleffeld, qui Graecii morabatur, neque a supradescriptis, quas cum generali suo habuit Petazzio, dissensionibus ad generalatum rediverat, Graecio profectus est mense Januario, secutus in Martio generalis ipso Petazzi.

E Crisiensibus colonellum Brentano abivisse et postea iterum alios, supra notatum. E banalibus confiniis quoque vicecolonellus Simon Bernakovich profectus est, et Aprili iterum 500 homines sub ductu Simonis Petkovich, eotum vices supplentis supremi vigiliarum magistri, in actualitate autem capitanei.

Secundo. *(Regi Galliae insidiae struuntur.)* Anni hujus quarto die Januarii quidam dictus Damienus Gallus, nulla provocatus injuria a rege, quia homo aliunde simplex et qui famulitio simplici apud diversos vixisset, ad aulam accedens regiam nemine vel suspicante, cum rex Galliarum Ludovicus XV. currum conscendere pararet, ferrum quadrifariam scindens in pectus regis defodere attentavit. Comprehensus illico varieque tortus aliud fassus non est ac dolere se, quod injecta plaga regi mortem non attulerit; quare condignis affectus suppliciis periit. Qui hac de re copiosius nosse cupit, Gallos legat et scriptores alios. Unde quave de causa tantum processerit facinus, nos hic saltem latet Dixere quidam ex Jansenianismo, alii ob discordias illas, quae intra parlamentum fuere ac clerum ob propositiones et edicta quaedam episcoporum sine parlamenti scitu. Gravis ibi erat controversia de confessione auriculari, et num viaticum deferenti sacerdoti testimonium peractae antea confessionis dari oporteat, ut tale negans privari ecclesiastica valeat sepultura. Sed haec insinuavisse ex rumore, sufficiat.

Tertio. *(Salarium bano auctum in aliis 5. milibus.)* Mense Februario me Varasdini commorante, toties a statibus antea ac a saeculis petitum atque ab aula promissum bano salarium tandem fuerat resolutum in decem florenorum milibus, a commissario militari eidem exsolvendum.

Quarto. *(Franciscanus apostata Zagrabiae captus.)* Eodem tempore Zagrabiae interceptus est a civitatis capitaneo Francisco Schmitt apud quarteriorum, ut vocant, magistrum Miller contoralem quidam Franciscanus nomine Ignatius in vestitu saeculari. Iste ex provincia, ut illi vocant, Bulgarica fuerat, natione alias Svevus. Ob defectum in ea provincia studiorum propter ingenii sui praestantiam ad hujatem Franciscanorum S. Ladislai Sclavonicam provinciam fuit missus, profecitque egregie pa-

lamque dedicatis eminentissimo Albani thesibus disputavit, sub praesidio patris Franciscani Francisci Kutnjak, Franciscanis exosi et suspecti de morum corruptela. Absolutis studiis cum in suam provinciam Ignatius abire debuisset, et abivisse creditus, nescio, per quae loca, sit divagatus sub spe obtinendarum a suo generali, ut vocant, obedientialium, vigore quarum Romam ire quiret | [pg. 455.] ad obtinendam sui, medio cardinalis Albani, ex provincia bulgarica ad hanc translationem habendamque Zagrabiae, ut ajunt, lecturam philosophiae, sed, non obtenta sperata a generali venia, metu suorum monachorum vestes assumendo clericales per varia discurrebat loca. Perveniens ad limites Croatiae supra Sutlae fluvium et parochum Stiriae in Dubovo, volensque Zagrabiam ad praedictam Millerii conjugem, sibi junctam sangvine, pro subsidio itineris Romani accedere, ne in clericali vestitu Zagrabiensibus notissimus dignosceretur, saecularem germanicum assumpsit habitum pertingensque ad consangvineam sese ex metu occultabat, ut subintrante quopiam ad cubiculum fugeret illico, seseque absconderet plane subtus lecticam.

Per foeminas alias, Millerianam accedentes, haec ignoti et extranei hominis occultatio senatori civitatis Nicolao Cheh detecta est, qui ex suspicionibus mali cujuspiam rem in senatu narrat, subitoque civitatis capitaneus, Franciscus Schmitt, cum sibi adjunctis civibus ad Millerianam missus, videret nempe, quis qualisque vir ille esset. Haec de viro examinata, post protestationem suae domusque prostitutionis cellavit, se habere quempiam; sed capitaneo omnia perlustrante, infra lectum ejus praefatum p. Ignatium a se illico cognitum depraehendens, eundem ad domum praetoream deduxit, vestitum laicorum more. Ubi ab omnibus agnitus petensque misericordiam, Franciscanis traditus est, qui per suos laicos in praetorea domo crudeliter ligatum funibus ad conventum duxere. Poenituit magistratum actus istius, postquam rescivissent in Remeticensi conventu, ubi provinciae hujus carceres sunt, damnatum apostasiae ob praemissam mascheram gladio occubuisse. Ex eventu successivo ruinati patris Kutnjak privatique lectione theologica, variasque, cum Franciscanis habentis tricas Romamque profugientis, deiu honore apud monachos privati, ac in praedicto Remeticensi conventu poenitentis creditum habitumque est, eundem Kutnjak complicari debuisse praedicto Ignatio.

Quinto. *(Kercselich Colocsam abit. Mors comitissae Castelli. Mors Ceciliae Skerlecz.)* Ego sub initium Martii profectus Budam, inde Colocsam pro processus mei revisione fueram, pureque terminum pro mense Augusto revisionis obtinui. Colocsae cum fuissem, interea Varasdini obiit comitissa Castelli, filia defuncti comitis Alexandri olim Patachich, in Remetinecz sepulta. Item obiit | [pg. 456.] uxor domini Antonii Bedekovich, assessoris tabulae judiciariae, una cum filia sua eodem die, nata alias Cecilia Skerlecz, annorum aetatis circa 21, formae praestantis, matrimonio infelix, nam a marito dissentiebat, coacta enim a tutore Naisich nupserat.

(Praga obsessa, Daun et comes banus Vienna exmissi ad succurrendum Pragae.) Interea regis Borussiae exercitu opportunitatem omnem non praestolante temporis, sed nostros praeveniente atque in Bohemiam excurrente, post plures vellicationes et victorias nostrorumque caedem multiplicem Pragam ipsam obsidente et persequente, cum mareschallo principe Schverinio, postquam Pragae dux Carolus Lotharingiae, frater imperatoris,

quorum arbitrio is omnia facere debeat nomenque pure portare locumtenentis, bano providendum erat. Ergo in militaribus colonellus a Settwitz talis erat episcopi locumtenentis director, in politicis autem Stephanus Markovchich, Draskovichii olim bani nec non actualis palatini, qua aulae cancellarii, ac demum prioris bani Caroli Batthyan ad annum usque 1740. secretarius adeoque negotiorum regni et banalium habens notitiam, hic igitur factus fuit locumtenentis banalis directorium et re, quamvis non nomine, locumtenens.

At antequam ad tempus absentiae bani, ejusque e regno abitum perveniamus, quae eo hic praesente et Varasdini sedente acta sunt et intercesserunt, notare visum est. Igitur praeter hactenus dicta:

[pg. 454.] Primo. *(Carolostadienses, Varasdinenses ad castra profecti.)* E generalatu Carolostadiensi copiosi sub anni hujus statim principium prodivere ad castra ac ultra 5000, quibuscum colonellus Kleffeld, qui Graecii morabatur, neque a supradescriptis, quas cum generali suo habuit Petazzio, dissensionibus ad generalatum rediverat, Graecio profectus est mense Januario, secutus in Martio generalis ipso Petazzi.

E Crisiensibus colonellum Brentano abivisse et postea iterum alios, supra notatum. E banalibus confiniis quoque vicecolonellus Simon Bernakovich profectus est, et Aprili iterum 500 homines sub ductu Simonis Petkovich, eotum vices supplentis supremi vigiliarum magistri, in actualitate autem capitanei.

Secundo. *(Regi Galliae insidiae struuntur.)* Anni hujus quarto die Januarii quidam dictus Damienus Gallus, nulla provocatus injuria a rege, quia homo aliunde simplex et qui famulitio simplici apud diversos vixisset, ad aulam accedens regiam nemine vel suspicante, cum rex Galliarum Ludovicus XV. currum conscendere pararet, ferrum quadrifariam scindens in pectus regis defodere attentavit. Comprehensus illico varieque tortus aliud fassus non est ac dolere se, quod injecta plaga regi mortem non attulerit; quare condignis affectus suppliciis periit. Qui hac de re copiosius nosse cupit, Gallos legat et scriptores alios. Unde quave de causa tantum processerit facinus, nos hic saltem latet Dixere quidam ex Jansenianismo, alii ob discordias illas, quae intra parlamentum fuere ac clerum ob propositiones et edicta quaedam episcoporum sine parlamenti scitu. Gravis ibi erat controversia de confessione auriculari, et num viaticum deferenti sacerdoti testimonium peractae antea confessionis dari oporteat, ut tale negans privari ecclesiastica valeat sepultura. Sed haec insinuavisse ex rumore, sufficiat.

Tertio. *(Salarium bano auctum in aliis 5. milibus.)* Mense Februario me Varasdini commorante, toties a statibus antea ac a saeculis petitum atque ab aula promissum bano salarium tandem fuerat resolutum in decem florenorum milibus, a commissario militari eidem exsolvendum.

Quarto. *(Franciscanus apostata Zagrabiae captus.)* Eodem tempore Zagrabiae interceptus est a civitatis capitaneo Francisco Schmitt apud quarteriorum, ut vocant, magistrum Miller contoralem quidam Franciscanus nomine Ignatius in vestitu saeculari. Iste ex provincia, ut illi vocant, Bulgarica fuerat, natione alias Svevus. Ob defectum in ea provincia studiorum propter ingenii sui praestantiam ad hujatem Franciscanorum S. Ladislai Sclavonicam provinciam fuit missus, profecitque egregie pa-

lamque dedicatis eminentissimo Albani thesibus disputavit, sub praesidio patris Franciscani Francisci Kutnjak. Franciscanis exosi et suspecti de morum corruptela. Absolutis studiis cum in suam provinciam Ignatius abire debuisset, et abivisse creditus, nescio, per quae loca, sit divagatus sub spe obtinendarum a suo generali, ut vocant, obedientialium, vigore quarum Romam ire quiret | [pg. 455.] ad obtinendam sui, medio cardinalis Albani, ex provincia bulgarica ad hanc translationem habendamque Zagrabiae, ut ajunt, lecturam philosophiae, sed, non obtenta sperata a generali venia, metu suorum monachorum vestes assumendo clericales per varia discurrebat loca. Perveniens ad limites Croatiae supra Sutlae fluvium et parochum Stiriae in Dubovo, volensque Zagrabiam ad praedictam Millerii conjugem, sibi junctam sangvine, pro subsidio itineris Romani accedere, ne in clericali vestitu Zagrabiensibus notissimus dignosceretur, saecularem germanicum assumpsit habitum pertingensque ad consangvineam sese ex metu occultabat, ut subintrante quopiam ad cubiculum fugeret illico, seseque absconderet plane subtus lecticam.

Per foeminas alias, Millerianam accedentes, haec ignoti et extranei hominis occultatio senatori civitatis Nicolao Cheh detecta est, qui ex suspicionibus mali cujuspiam rem in senatu narrat, subitoque civitatis capitaneus, Franciscus Schmitt, cum sibi adjunctis civibus ad Millerianam missus, videret nempe, quis qualisque vir ille esset. Haec de viro examinata, post protestationem suae domusque prostitutionis cellavit, se habere quempiam; sed capitaneo omnia perlustrante, infra lectum ejus praefatum p. Ignatium a se illico cognitum depraehendens, eundem ad domum praetoream deduxit, vestitum laicorum more. Ubi ab omnibus agnitus petensque misericordiam, Franciscanis traditus est, qui per suos laicos in praetorea domo crudeliter ligatum funibus ad conventum duxere. Poenituit magistratum actus istius, postquam rescivissent in Remeticensi conventu, ubi provinciae hujus carceres sunt, damnatum apostasiae ob praemissam mascheram gladio occubuisse. Ex eventu successivo ruinati patris Kutnjak privatique lectione theologica, variasque, cum Franciscanis habentis tricas Romamque profugientis, dein honore apud monachos privati, ac in praedicto Remeticensi conventu poenitentis creditum habitumque est, eundem Kutnjak complicari debuisse praedicto Ignatio.

Quinto. *(Kercselich Colocsam abit. Mors comitissae Castelli. Mors Ceciliae Skerlecz.)* Ego sub initium Martii profectus Budam, inde Colocsam pro processus mei revisione fueram, pureque terminum pro mense Augusto revisionis obtinui. Colocsae cum fuissem, interea Varasdini obiit comitissa Castelli, filia defuncti comitis Alexandri olim Patachich, in Remetinecz sepulta. Item obiit | [pg. 456.] uxor domini Antonii Bedekovich, assessoris tabulae judiciariae, una cum filia sua eodem die, nata alias Cecilia Skerlecz, annorum aetatis circa 21, formae praestantis, matrimonio infelix, nam a marito dissentiebat, coacta enim a tutore Naisich nupserat.

(Praga obsessa, Daun et comes banus Vienna exmissi ad succurrendum Pragae.) Interea regis Borussiae exercitu opportunitatem omnem non praestolante temporis, sed nostros praeveniente atque in Bohemiam excurrente, post plures vellicationes et victorias nostrorumque caedem multiplicem Pragam ipsam obsidente et persequente, cum mareschallo principe Schverinio, postquam Pragae dux Carolus Lotharingiae, frater imperatoris,

qua summus imperator exercitus aliique principum, item mareschallus Braunius interclusi fuissent, banus Croatiae comes Franciscus Nadasdy Varasdino evocatur, commissaque episcopo modalitate supradescripta locumtenentia per epistolam tantum atque servatam brevem conferentiam, in qua severius majestosiusque allocutus fuit status, tranquillitatem commendans insui, absentia, Viennam ocissime est profectus, et, vix triduo Viennae commoratus cum comite mareschallo Leopoldo Daun ad succurrendum Pragae, Bohemiae et obsessis die secunda Maji Vienna discesserunt. Factisque dispositionibus ad Pragam ingens proelium est commissum magna ab utrinque caede (de quibus videndi scriptores alii, nam rumores inconstantes et incertos me notare pudet), interim mareschallus princeps Schverin, a rege defletus suo, reliquos inter obiit, prouti et princeps Holstein. Ex nostris etiam multi perivere, Praga attamen ab obsidione liberata est, ingenti aulae nostrae solatio.

Obsidionis Pragensis tempore granateriorum, ut vocant, capitaneus Petrus Bottichki e banalibus regni confiniis ob egregios actus a serenissimo duce Carolo in supremum vigiliarum praefectum promotus exstitit. Franciscus Tolnay capitaneus Pragae ad pontem occubuit, ex fatis aeque confiniis.

(Braun Pragae moritur. Atrox bellum et continuum hoc anno. Victoria Austriacorum eliberatae Pragae.) Obsidione soluta die 26 Junii Pragae mareschallus Braun decessit, ibidemque sepultus. Sed et continua fuere inter dissidentes proelia, ut crederetur passim, ob sex inita atrocia intra bimestre proelia brevi cessaturum bellum, solutaque Pragensi obsidione, ingens iterum proelium die 18 Junii fuit. Caesi iterum copiosi ab utrinque sunt. Borussici generales multi occubuere et praecipui belli duces, ex nostris unicus baro Luczov. Cruenta sane haec ¦ [pg. 457.] fuit victoria, cujus felicem exitum totus exercitus populusque bohoemicus, quin Borussi ipsi Nadasdio attribuerunt et scriptis suis attribuunt, aula sola Daunio: uterque, Nadasdius nempe et Daunius imperabant, dextrum unus, alter, ut ajunt, sinistrum latus regebat. Jamque Daunius retrocedere voluit, sed Nadasdius immobilis perstitit fortiterque pugnando, ut miles plane declinare fecit Borussiae regem.

Hac victoria Bohemiae Moraviaeque provisum, quin tota Bohemia excessit Borussus, nostrique inimicum persequendo in suas ditiones irruerunt, ut dicetur inferius. Aula Viennensis ipsa, ad contestandum gaudium suum perennemque eliberatae Bohemiae memoriam, ordinem sic dictum militarem Theresianum instituit in praemium quasi militaris virtutis. Equites hujus duplicis sunt ordinis, majoris videlicet minorisque crucis. Promulgatum fuit, virtutis unius futuram mercedem, habiturosque equites proportionata stipendia. Sed de ordine hoc uberius infra.

Pragensis obsidionis tempore, adeoque Majo ac Junio mensibus non solum ex generalatu Carolostadiensi, Varasdinensi copiosissimus eductus est miles, relictis decrepitis invalidisque sive aetate sive viribus domi unice, sed et ex banalibus confiniis. Horum confiniorum capitaneus Simon Petkovich ab exercitu pro his ducendis comparuerat, quod affectu gauderet populi, abductisque, quos potuit obtinere, hominibus cum ad castra reversus fuisset, a bano supremus vigiliarum praefectus renunciatus exstitit.

(Patachich Adamus consiliarius cancellariae Zagrabiam missus.) Insuper ob debilitatem locumtenentis rerumque gerendarum inscitiam, praecipue ob irritatos commissione Althamiana tantorum animos, datis ad Naisichium epistolis ab aula et cancellario, baro Adamus Patachich Noviensis episcopus, canonicus Zagrabiensis, ac ex parte cleri totius ad cancellariam hungaricam Viennensem regius consiliarius, Zagrabiam adveniens, regni instituta congregatione, petiit aulae nomine nedum generalem insurrectionem, sed et pecunias gratuitas oblatasque gratis, easdem honestius emendicando, promissa amplissima spesque numeraturis faciendo.

[pg. 458.] *(Banderia ordinata ad exercitum, subsidia data in pecuniis.)* Insurrectionem obtinere non valuit, banderiorum nihilominus exmissionem obtinuit. Comes generalis Josephus Draskovich motu proprio merendumque singularius de principe homines 500 bene vestitos ex Sztenichniak et Rechicze dedit. Episcopus cedere nolens, 520 dedit, ut hi duo certare viderentur, alii tum erga ordinationem statuum, ut prope duo milia banderialistarum enata sint. His praepositus vicecolonellus dominus Joannes Habianecz voto bani ipsius, capitaneus quoque Gerleczi ex banalibus confiniis assumptus, titulo supremi vigiliarum praefecti, eidem ab aula confirmato. Caeteri officiales ex ephebis adolescentibusque lecti, ut, dempto Emerico Matlekovich, nemo alter ex capitaneis esset, qui vel arma unquam tractarit, fuerintque praestantiores gregarii prae officialibus. Citissimeque congregati circa medium Julii ad castra profecti sunt. Quod pecuniam attinet, episcopus spe victoriae contra me Balthasarem Kerscelich, quae ei promittebatur, prouti etiam capitulum dederunt, ille quidem milia florenorum decem, capitulum ex ecclesiae cathedralis et Bisztricensis summis milia 4; ab aliis tria milia obtenta sunt. In toto milia 17 a Patachichio Viennam oblata sunt. Supremus vigiliarum praefectus dominus Sigismundus Vojkovich milia decem ex interusurio spopondit, quae legato dominae baronessae Sermage nepoti suo Petro per eum custodienda et tradenda habuit in deposito, obtulit duo praeterea sua, si in vicecolonellum equestris suae legionis resolvatur. Quibus absolutis terminatisque rediit Viennam Patachichius, praedicto Vojkovich eum sequi postea debente, et summas indigitatas numerante, atque optato vicecolonelli titulo decorato.

(Terraemotus Veroviticzae ac alibi.) Die 27. Junii terraemotus magnus fuit Ivanichii templo Franciscanorum hiante, Veroviticzae major facta est strages in templo et monasterio, perduravitque ad 20 Augusti. Quinque ecclesiis aeque atque ibi adjacentibus partibus, Zagrabiae similiter, ubi septima Julii major fuerat, ut camini aliquorum corruerint.

(Daunius comes Carolo Lotharingiae duci adjungitur et succedit Braunio. Banus varie affligitur. Leopoldus Nadasd apoplexia tactus. Banus Svaidniczium accipit.) Mortuo mareschallo Braunio, ut supra dictum, Pragae, quamvis supremus belli dux serenissimus Carolus Lotharingiae esset, tamen intra Leopoldum Daun et Franciscum de Nadasd nescio quae simultates videbantur, metuente Daunio, ne eidem praeferatur Hungarus, cujus virtuti dabantur tanti armorum nostrorum progressus, tot tantaeque victoriae. Quare viis modisque omnibus ad Nadasdium confundendum affligendumque certabatur. In proemium tot victoriarum commando Budensi privatus est, eorsum submisso, quin banus sciret, comite Burghausen, uti | [pg. 459.] dicebatur, consangvineo comitis a Neiperg. Ipse

etiam sic relictus in loco quodam, ut a captivitate Borussica vix in veloci equo se salvarit, sui autem omnes, ut secretarius etc., cum universis rebus et suppelectili ipsaque cancellaria in manus Borussorum devenerint. Haec aliaque multiplicia fortis vir immote sustulit; at frater ejus Leopoldus, Hungariae cancellarius, aegrius haec ferebat, utque erat aperti animi, quaerulari non cessabat. Primum interpretabantur ex errore evenisse, quod ab imperatore creditum fuerit, bani munus conjungi nequire cum Budensi praefectura, aliud infortunio, quod progressus nostrorum militum Borussus praevenerit. Haec aliaque penetrabat Leopoldus, et prae dolore apoplexia tactus fuerat, ut vix dehinc usu loquendi gauderet. Ipse attamen comes banus Franciscus de Nadasd virtute et fama victoriarum crescebat, pugnando persaepe ut miles totve clarus victoriis, de quibus videndi scriptores. Svaidniczium ipsum, celebre regis Borussiae praesidium, die 13. Novembris post longiorem obsidionem recepit, captivatis 6217 militibus, repertis ibi et aerario regio attributis 355.576 rh., majoribus tormentis 164 receptis, aliaque omni munitione bellica et copiosissima annona.

(Comitatus Zagrabiensis more veteri restauratio.) Zagrabiae ad finem Augusti per locumtenentem indicta regni congregatio. In hac regulatio comitatuum horum Crisiensis, Zagrabiensis et Varasdinensis ferme illa attributa fuerat, quae est fuitque inferioris, ut vocamus, Sclavoniae. Interim locumtenens, cum suis pristinum servare cupiens morem, Zagrabiensem comitatum restauravit, candidatione supremo comiti non admissa, immo contra opinionem suam (dempto ordinario vicecomite) positis, sub larva tamen interimalis provisionis ob absentiam bani positis, pro ordinario vicecomite domino Luka Novoszell ex officio actualis vicecomitis Posegani huc translato, substitutus factus est Michael Alexander Malenich, capitaneus in banalibus confiniis ante belli Borussici exordium, sed belli rumore sparso ob praetextuatam valetudinis curandae rationem resignante. Pro notario Joannes Paulus Plepelich, capitulorum notarius, est declaratus. Displicuere ista supremo comiti Joanni Jursich, adesse congregationi huic nec volenti, factaeque ab eodem bano atque Viennam justissimae repraesentationes tam quoad rem ipsam, quam et promota ex affectu, nequaquam ex merito subjecta duo, Malenich et Plepelich.

[pg. 460.] *(Berolinum excurrunt Austriaci. Vratislavia capta. Princeps Beveranus captivus. Vratislavia amissa cum caede exercitus Austriaci.)* Quamvis armis Austriacis a mense Junio sic favisse fortuna visa sit, ut Borussiae regis pietate permulti moverentur ex tot tantisque rumoribus, et fastu intollerabili sperneretur hostis undique, equidem in veritate non solum locis pluribus attritus fuerat, sed excursione generalis Haddick Hungari Berolinum usque die 16 Octobris, ab eadem Berolinensi urbe praedas accepit in 300, ut rumor tulit, milibus florenorum, quin Vratislavia ipsa, caeso Borussico antea exercitu amissaque a Borussis victoria, die 24 Novembris in nostrorum venit potestatem, a nostris intercepto per capitaneum in generalatu Varasdinensi Katincich Beverano principe, archiepiscopo item Vratislaviensi comite Sovkoch, magno alias regis Borussiae cliente. Sed haec aliaque ex tum et ibidem actis obfuscata sunt die quinto Decembris, quo die Fridericus rex magnus Borussiae ad Vratislaviam principem Carolum Lotharingiae, Daunium, Nadasdium in fugam dedit, nostrum totum fregit dissipavitque exercitum immortali nominis

sui gloria, nostrorum vero aeque memorando casu. Adeo dissipatus fuit noster exercitus, ut rumores referre sit supervacaneum; ex iis, qui fugerunt videruntque, accepi, ad limites Bohemiae fugisse et tardissime recolligi incepisse. Quin clades haec cautiores annis subsequis effecit nostros, neque redintegratae fuerunt vires nostrae. Vratislavia ipsa reoccupata a Borusso, captivatis nostris omnibus; tormenta, castra, verbo omnia a nostris amissa. Generales Luchesi, Stolberg, Otterwolff mortui, ac cum iis, ut novalia dabant ad populi levamen, 1983 homines, vulneribus affectos 4892 praesentabant, eo addito, Borussorum longe plures occubuisse.

Verum ex publica comitis bani Nadasd, coram statibus facta etiam relatione, amplius 70 milibus captivis, caesis, vulneratis eotum privati sumus, confirmantibus ista officialibus aliis, edocente dein effectu ipso: equidem ad regimina implenda ubique postulatae reclutae, item homines, pecuniae congestae, ut hinc videre sit, omnesque sensimus et sentimus, quantum amisimus fatali illa Austriacis die quinta Decembris.

Viennae exquisitum satis indagatumque de tantae ruinae causa. Princeps Carolus, supremus belli dux, victoriarum gloriam habuit, infortunia ut principi et imperatoris fratri adscribi non poterant, vel debebant. Daunio culpam ademit uxor sua, quia in reginae gratiis atque cum ipsa educata, filia nempe celebris dominae comitissae olim Faxin, reginae educatricis. Ad Nadasdium igitur devolvebatur culpa, quod cornu suum primum arripuisset fugam; iste dispositiones causavit negatumque suae alae succursum. Bavari item et Wirtembergenses culpati fuere, quod primi terga verterent. | [pg. 461.] Neque casuum horum genuinam causam animadvertere potui, esto satis indagavissem, ex ipsomet etiam comite bano, nisi fors intra Daun et Nadasd aemulatio fuisset. Interim nec princeps Lotharingiae Carolus exercitibus amplius praefuit, ast in Belgium missus est, neque Nadasdius, tanquam Varasdinum atque ad banatum suum relegatus.

(Regni congregatio Zagrabiae. Turopolienses ordinati ad castra. Reclutae datae. Gratuita subsidia data.) Redeunte igitur e castris bano, sub finem Decembris mensis maximo statuum concursu congregatio acta est. Lectae plures litterae ac mandata regia, banus fata Vratislaviensia enarrans ad succurendum animabat singulos. Pro succursu celeriore 500 homines ex nobilibus campi Turopolya et maritimis partibus, jure dominali a bancalitate possessis, sub ductu Pauli Modich, capitanei turopoliensis, ordinati sunt illico. Banderia ob officialium defectum oblata quidem, sed recusata a bano sunt, verum ad adimplenda regimina homines, quos reclutas vocant, postulati ordinatique sub cautellis juridicis a fumo singulo sunt. Et amplius quam duo milia virorum effecerunt. Donati insuper nequiores, ut vagabundi, potatores, faex verbo hominum; rei item ex carceribus, atque hi Varasdinum et Zagrabiam ducebantur, de quibus sequenti anno diffusius. Subsidia petita postulataque, banus 5 florenorum milia, episcopus sex, capitulum quatvor, status 12 milia in communi, praeter particulares, obtulerunt. Judlium ac vicejudlium constituti mendicantes, qui per singulorum magnatum, nobilium, viduarum, orphanorum, parochorum circumirent domos, eleemosynam quasi pro regina petentes, neque vel grossum oblatum respuentes. Numeraturis promittebantur reginae favores, singulorumque nomina eidem submittenda, praedicabatur. Petebatur mutuo danda pecunia. Quin ad civitates ipsas rescripta venere camerae pro oblatione pecuniaria,

succursu, mutuis faciendis et congregandis militibus, ut hos in foro et civitatis capitaneus Hadrovich aggregaret et submissus supremus vigiliarum praefectus Rosichka, ex Praisokiano regimine, tam hic, quam Varasdini, Capronczae, Crisii, Carolostadii. Sed haec ad anni sequentis initium pertinent; quia tamen sub hac congregatione fuissent determinata, notare hic visum est. | [pg. 462.] Ad annum hunc notanda occurrunt sequentia.

Primo. *(Primatis Hungariae mors.)* Mense Majo, et me in Hungaria existente, obiit Posonii princeps primas, comes Nicolaus Chaky, vir bonitate bonus, sed minus doctus. Ex Varadinensi episcopo Colocensis metropolita, et ab anno 1751. 30 Julii Hungariae primas. Bona pro more et jure suo apprehendit camera sive fiscus regius; in passivis debitis amplius tercenta milia reliquisse ferebatur, ut plures creditorum contentari nequiverint. Colocensis archiepiscopus comes Klobusiczki pro conferenda sibi primatia institit, ante hujus collationem mortuus.

Secundo. Sub anni hujus promulgatus quoque exstitit episcopus Vaciensis comes Migazzi, de quo supra.

Tertio. Me in Hungariae existente, copiosum frumentum, laridum aliaque pro exercitu regio vidi suppeditari et convehi.

Quarto. *(Kercselich victor Pesthini.)* Pesthini in metropolitano foro fuit in favorem mei lata sententia, reformata videlicet integre sedis Zagrabiensis sententia, et ego restitutus in integrum. Praeterea fiscus in 3000 florenis propter expensas et damna convictus exstitit. Pro parte episcopi fiscalis suus Christophorus Bornemisza cum canonico Georgio Bisztriczey adfuerunt. Archiepiscopus nec levatam, ut vocamus, admisit, quin appellante causam episcopali homine, hanc rejecit. Gravem ideo fecit episcopus Viennae representationem, et medio comitis mareschalli Caroli de Batthyan representavit insuper. Primo: suum succursum, antea commemoratum, tam in aere, quam et banderiis. Secundo. Se ad ulteriora Majestati suae praestanda obsequia et servitia plane incapacem per metropolitae sententiam redditum, quod despiciendus ab omnibus foret, se ab uno canonico superatum, quin in tribus milibus plane convictum. Has similesque res refferendarius Franciscus Koller, episcopi pensionarius, et a cancellario dissentiens, ubivis exaggerabat, suae cumprimis Majestati et secretario, ut vocant, gabinetti, Kooh, aliisque multis. Ac indubie consilio ejusdem Koller, postquam ego consvetas sententionales vicario exhibuissem dedissemque mandatum repositionis in integrum, forma et stylo canonico expeditum, episcopus sub censuris et beneficii sui privatione eundem ab executione sententiae inhibet, quin et me ipsum per Chasmenses canonicos ab ingressu ecclesiae et canonicalis stalli fructuumque perceptione.

Reprotestatus pro forma legum sum archiepiscopo, ista detegens petensque remedium, sed is, spe consequendae vacantis primatiae a Kollerio et Kohio atque ipso Batthyanio ad negotium hoc dissimulandum accensus, quemadmodum haec ab ejus secretario, praefecto item domino Stephano Koncsek, intellexeram, prorsus abstinuit. Quare iteratas ad aulam instantias me dare oportuit pro remedio, et demum episcopo admissum, ut Romae peteret | [pg. 469.] revisionem. Mihi quoque persvasum fuerat, ut ad Migazzium, cujus zelus justitiae depraedicabatur, et nec mihi, nec amicis fuit cognitus, consentirem. Causa consensus potissimum fuit, quod haec aula in votis haberet.

(Inter comitatenses comitatus Varasdinensis dissidia.) Hoc praeterea anno Varasdinensis substitutus vicecomes Ladislaus Czinderi cum ordinario fati comitatus vicecomite domino Nicolao Bedekovich de praeeminentia habuit quaestiones. Praetendebat ille, se nequaquam substitutum esse, at secundarium vicecomitem. Hinc ipse comitatus congregationes indicere incepit celebrareque pro lubitu. Ordinarius acta hujus cassabat, annulabatque Czinderius quoque ordinarii. Quin sibi suisque duobus judlium in sessione praecedentiam deberi excogitavit et effective praetendit, quod ipse foret vicecomes comitatus Varasdinensis, a quo comitatus denominaretur, et in quem jus familiae Erdoedianae perpetuitatis collatum foret, alter vero, sive Bedekovich, comitatus olim vocati Zagoriani, ac mere comitatui Varasdinensi adjuncti, inconveniens vero esse, ut accessorium et adjunctum praecedat principale. Usum praeterea hunc talemque ab olim fuisse, ut vicecomitum unus ex Zagorianis esset, alter Varasdinensibus partibus, et paris potestatis autoritatisque, hinc ut unus primarius, alter secundarius diceretur. Semperque judlium districtus Varasdinensis partium Zagorianarum judices praecessisse. Usum hunc probabat testimoniis religiosorum, patris videlicet Joannis Roich Jesuitae et Paulinorum quorundam, qui subscripserunt formulae Czinderianae. Demum ut umbram comiti Georgio Erdoedi, judici curiae, qua supremo comiti faciat, se jura conservare familiae per has quaestiones deducebat, cui nempe collatus fuisset in perpetuum comitatus Varasdinensis regereturque hodiedum contra novellares constitutiones modo ab omnibus comitatibus Hungariae et Croatiae dispari. Videlicet 1mo dari hic tantum a supremis comitibus vicecomites, judlium, notarium, cum in aliis omnibus eligantur comitatibus. 2do archivii et sigilli comitatus, prouti et actorum in solo hoc comitatu curam esse et clavim penes vicecomitem Varasdinensem, et nequaquam penes notarium. Hinc dominum Bedekovich nil aliud quaerere, quam familiam Erdoedy his juribus et praerogativis privare, unamque Czinderianam esse familiam, quae ab olim honori studuit familiae Erdoedianae, et has praerogativas familiae tam in hoc regno quam et diaeta 1723 conservavit, et solus nunc Ladislaus Czinderi conservare niteretur.

[pg. 464.] Credebat Czinderius, ad talismodi repraesentationem suam amovendum ab officio vicecomitis illico dominum Nicolaum Bedekovich, seseque tum futurum arbitrum. At delusus est equidem communicatis Czinderianis scriptis et praetensionibus cum plerisque nobilium, et sibi hos infensos reddidit Czinderi, et a partibus Bedekovichii stabant omnes, cumprimis Zagoriani, vicebanus videlicet Naisich ac alii. Quin movendae eatenus quaestioni locus datus est, ut infra dicetur, quoad praerogativam illam, detestabanturque omnes imprudentiam Czinderii, dum suis antenatis sibique ipsi conservationem praerogativae illius atribuisset. Ille attamen adeo sese cum duobus suis judlium avulserat a comitatu, ut uno eodemque tempore in diversis domibus uterque vicecomitum cum suis respective sibique adhaerentibus congregationes celebraret. Tanta fuit Ladislai Czinderi stoliditas, ut ubivis superius descripta praedicaret, seseque de familia Erdoediana incompensabiliter eatenus mereri depraedicaret, prout ista ipsa ex ore ejus in Jalkovecz ad Varasdinum apud dominum Nicolaum Skerlecz percepi audivique, qua etiam occasione eundem admonui de ipsomet negotio, quodve ipse talismodi quaestionibus nequaquam mereretur, verum

magnopere demereretur apud excelsam familiam. Obstupuit ad mea Czinderius, postulantique motiva, haec reddidi. Primo: in his circumstantiis, ubi principis jussu activitati suae comitatus restituuntur, servitium non esse excelsae Erdoediorum familiae, si comitatus Zagoriae ab illis avulsus fuerit, alterque Zagoriae supremus comes resolvatur, talique ratione familia comitatu privetur. Secundo: aliam esse priorum temporum rationem, modernorum aliam, neque ex Czinderiis esse quempiam sive vicebanum sive protonotarium Tertio: inani quaestione apperuisse illum viam quaerendi illegalis in eligendo vicecomitis hactenus practicati modi, et Czinderios, hactenus datos pro vicecomitibus, vix amplius eligendos. Quarto. semel nequaquam usum allegare, sed quaestionare, an usus vel abusus anteriora sint. Horum similiumque auditu, et verbo facta fusiori explicatione tam a me quam et domino Nicolao Skerlecz, Czinderius sequenti statim die sese cum domino Bedekovich conjunxit, illi qua seniori praecedentiam et praesidium cedens, ne, ut dicebat, se autore dissensiones in comitatu excitatae viderentur. Judlium attamen juxta promotionis seriem assidere recusabant, sed Zagoriani tum promotione seniores ad partem sederunt. In effectu lis haec quaestionem excitavit praemissam, ut infra dicetur.

(Dividitur provincia Franciscanorum Bosnensis.) Adnotandum etiam anno hoc, provinciam Franciscanorum Bosnae Argentinae vocatam, ambitione patris Philippi Penich divisam esse. Pater iste, cum in Italia studuisset, redux ad suos, nescio, eccur placere monachis non valens, ac per eos aversatus, omnia intra suos habuit, arte Marteque est consecutus. Voluit anno isto provincialis fieri, verum observans suffragiis fratrum haud eventurum, Romam se transtulit | [pg. 465.], ac, ut a suis audivi monachis, ac, ut vocant illi, exministro Petro a Baja, dum Colocsae ac Budae hoc anno fuissem, opera potissimum dominae principissae Odeschalchi, ad quam Syrmium pertineret, effecit procuravitque provinciae illius divisionem, videlicet, ut conventus et residentiae, quos in Sclavonia inferiore, ac in banalibus confiniis Chultich (sic!), Hungaria item haberent, unum corpus ac provincia essent, illi vero conventus, hactenus cum provincia uniti, qui in Turcarum ditionibus forent, sua potirentur custodia. Multas rei hujus dedit Philippus rationes, ut tandem et evinceret, haeve ratione novae provinciae fieret provincialis, cum de monachorum more provincialem primum det generalis ceterosque ministros. Fuit integro ferme anno intra hos monachos, ut illi vocant, commissarius. Ad extremum seniores restitere monachi, aula ipsa fuit ab exordio aliena, neque episcoporum favebant divisioni suffragia, Colocensis archiepiscopus Klobusiczki contrariam, scio, dedit opinionem, divisionemque praejudicare coronae sacrae deducebat, ut victoriam cantasse ante triumphum viderentur patres. At Penich de omnibus informatus, opera antelatae dominae principissae Odeschalchi submissa regiae Majestati informatione, quod videlicet plus sacrae coronae periculi subversetur unione quam divisione provinciae, utpote primo: quod cum Bosnia Turcico imperio nunc obediat et nomenclatura Bosnensis provinciae, si perseveret in Sclavonia et Hungaria, has ipsas partes, tanquam Bosnenses, Turcae praetendendi detur occasio, potiusque firmari videatur Turcarum praetensio quam regum Hungariae. Secundo. Antea quam inferiorem Sclavoniam atque Hungariae partes Turca olim occupavisset, provincias fuisse in Sclavonia et Hungaria alias, sed sub Turcarum dominatu semet cum Bosnensi univisse causa

protectionis Ottomanicae, quod nempe ab antea Bosnenses Franciscani et provincia in Ottomano imperio constabilita fuisset. Tertio. Periculum esse proditionis statuum, cum monachi Bosnenses e christianis Turcico imperio asvetis plerumque essent. Quarto. Apostolicum principem, ut rex Hungariae esset, in rebus monachorum considerare non debere rationem status, sed religionis perfectionisque religiosorum. Hanc porro neutiquam sperari posse, nisi mores Turcici a moribus christianorum separentur. Progressus tum est ad specialia monachorum, quae corrigi emendarique non possent ob praejudicatos mores, defectum visitationis canonicae, praecipue cum intra ipsos alternativa servaretur, sive triennio ex his Sclavoniae partibus provincialis constitueretur, Turciae conventus visitare impotens, triennio alio ex Bosnensibus quispiam, ut hac ratione regnare intra monachos libertinismus debeat. Procuravit insuper congregationis regularium Romanae eatenus | [pg. 466.] commendationem ipsiusque Papae litteras, evicitque divisionem, divisa ergo provincia Bosnensis est, atque haec in ditionibus et sub corona Hungariae provincia S. Joannis Capistrani est nuncupata, cui a generali illorum datus provincialis p. Philippus Penich, alia, sive in Ottomano constituta imperio, custodia Bosnensis appellationem accepit.

(Mors cardinalis Trautson. Forgacs Paulus episcopus Vaciensis.) Hoc quoque anno obiit cardinalis et archiepiscopus Viennensis princeps, Josephus de Trautson. Archiepiscopatus collatus extemplo episcopo Vaciensi comiti Christophoro Migazzi, Vaciensis autem denominatus ab aula est comes Paulus Forgacs, ex Varadinensi translatus, causa potissimum, ut credebatur, dissensionum cum camera. Sigismundo Martonossi redigendum in ordinem archivum bonus Forgacs crediderat, ac pro vicissitudine humanarum rerum cum episcopo in dissidia venit, pandendo camerae, episcopum possidere multa ex uno possessorio, nullis vero, ut vocamus, radicalibus juribus, fisco regio episcopum eatenus impetente, isto vero semet suis collationalibus episcopatus defendente, sibique haec, quae possidet, fuisse resignata per cameram, et e manibus fisci possidenda accepisse. Ex quo enata de actoratu quaestio translationem ad Vaciensem hunc episcopatum Forgacsii procuravit.

Carolo Salbeck, Transylvano origine, ad Vaciensem praeposituram ex Sabariensi translato, cum haec collationis Jaurinensis episcopi foret, voluntate aulae scriptum a cancellario Hungariae aliisque episcopo Jaurinensi fuerat pro conferenda Sabariensi mihi Balthasari Kercselich. Verum eodem Salbeck episcopo ista revelante ille alteri praeposituram contulit, sese postea excusans, quod comitis palatini commendatione praeventus exstiterit, et ante receptas Vienna litteras et praepositum promulgaverit et palatino rescripserit, suae eum commendationi deferre. Sic infelicibus adversantur fata.

1757 hyems ex frigidioribus fuit, nivium ferax. Annus fertilis, animalium altiliumque lues continuavit.

In anni hujus magistratus urbis Zagrabiae restauratione Benedictus Krajachich senatoratum accepit die tertia Februarii, ac simul notarius est effectus voto Ladislai Szalle judicis, qui, aequalibus suffragiis intra Carolum Georgium Levachich et Benedictum Krajachich existentibus, istum praeelegit pessima, ut postea expertus est, praelectione.

[pg. 467.] *(De episcopo Vratislaviensi.)* Fol. 460. notavimus Vratislaviensem episcopum interceptum fuisse, dominum nempe comitem a Saffgach. Mansit ipse tempore aliquo Nicolspurgi apud Capucinos, Viennam inde etiam excurrens, quamvis incognite et clancularie. Eheu, qui qualesve rumores de magno viro sparsi fuere, quos, ut rudium hominum, notare pudet. Nicolspurgo per Marpurgum Stiriae Romam fuit antefatus episcopus progressus, ac summo exceptus honore, ut septem cardinales obviam ei profecti fuerint, dum Romam ingrederetur. Confiscata a rege ei fuere ad speciem bona, attamen Borussiae regis sumptibus fuit Romae, ac postea Salisburgi, donec pax sancita fuisset 1763., post quam ipse Vratislaviam rediit. Scena haec et facti hujus suspecta intelligentioribus exstitit, vim tamen ejus nos remoti ignoramus.

(Ejus ad regem epistolae summa.) 1758. sparsa fuit ejusdem episcopi Saffgach epistola, qua ipse de dato 30 Januarii 1758. Nicolspurgo regias oraret gratias, significando, quod Romam pergeret. Ad quam epistolam regis Borussiae responsum aeque vulgatum est tenoris sequentis, quod nos ex Gallico translatum hic describimus.

(Regis Borussiae responsoriae.) Reverendissime. Litteras vestras, 30. Januarii scriptas, accepimus. Attonitos illae nos redidissent, nisi vestram in nos ingratitudinem praevie cognovissemus. Profecto si vestrum agendi modum, tot tantisque vallatum circumstantiis perpendimus, persvasum habemus, reargui vos ab ipsa conscientia vestra atque malefactis excruciari. Equidem dum nos validiori cum exercitu ad sistendos inimicorum nostrorum progressus eliberandamque Silesiam movimus, vos momento illo provinciam relinquere constituistis, quam tamen ne deseratis collatorum in vos beneficiorum nostrorum memoria exigebat. Dum nos Vratislaviam appropinquamus, vos fuga vestra inquinastis instans illud, quo coelum justis armis nostris singularem disponebat successum. Proinde rea conscientia vestra culpas vestras vobis exaggerans, impulit vos ad illius potentiae protectionem auffugere, quacum in aperto et publico bello essemus. Agnoscimus quidem, consilia vestra, frivolis praetextibus colorata, cum debitae nobis fidelitatis sacramento vos nobis significasse. Sed dum in fidelitatis essentiam peccare non exhorruistis, calliditatis | [pg. 468.] vestrae epistola intollerabilis praesumptio est. Itaque post actiones fidelitati contrarias a proditoris nota vos absolvere nequimus, praecipue quia fuga transituque vestro ad inimicorum nostrorum partes satis, quid in animo habueritis, prodidistis, quamvis status vestri consideratio vos a commisso grege separare nequivisset, at in officio continere. Hinc sicuti muneris nostri ratio exigit, convenientia malo adhibere consilia et remedia, ita vobis fortunae ac sortis casus sint liberi. Firmissime attamen persvasum habemus, tam detestandas actiones vestras promeritasque poenas haud vos evasuros. Poteritis quidem nos effugere, sed Deum habituri vindicem, atque ubivis ab hominibus contemptum. Qui quantumcunque corrupti opinentur, usque tamen perversi censeri nequeunt, ut odium horroremque non habeant traditorum et ingratorum.

Berlino 28. Februarii 1758. Fridericus m. p.

[pg. 471.]

Annus domini 1758.

Memorabilia occurrêre sequentia.

Ab exercitu Borussico nec summa hyeme ab armis data quies, ut ideo nostros etiam extra hospitia seu quarteria manere necessum fuerit, ut ideo, fama huc adferente, die secunda Januarii Lignitium nostris acceptum a Borusso fuerit.

(Episcopus praeses banalis tabulae.) Zagrabiae 13. Januarii octavalia judicia sive, ut loquuntur, banalis tabula sub praesidio episcopi Zagrabiensis qua banalis locumtenentis accepit exordium. Banus Varasdini commorabatur, sed sive ex animi dolore, sive negotiorum suorum ob accusationes fatalis die quinta Decembris ad Vratislaviam mole, ob quas se vocandum Viennam credebat, haud tamen vocatus, praesidium episcopo eo praetextu cessit, quod, se absente, evocatoria mandata sub episcopi nomine fuerint expedita; ne igitur partium advocatis subsit scribendi copia, ut episcopus praesit, voluit, decurrebatque sub episcopi praesidio tabula.

(Miseriae reclutarum.) Sub cujus etiam tabulae decursu quotidie ducebantur Zagrabiam damnati, ut superiori anno dictum est, pro reclutis ad regimina, et sive ex patriae more et neglectu, sive personarum odio ad summam tyrannidem sunt tractati. Caruere victu, hospitio, provisione, verbo omni. Agitatum, quo collocari deberent, cum, ut credebatur, statim non mitterentur. Pars per civium domos collocandos censuit, sed ob tot vigilias res videbatur impossibilis; pars ad scholas collocandos credebat, has vero in amplissimo Jesuitarum collegio absolvi posse, sed nesciretur, quare episcopus cum vicebano Naisich contra stabant. Itaque ad regnicolares, ut vocant, Zagrabiae domus fuere locati, sed tam provisi misere, ut commiserationem moverint omnibus. Ultra 1500 fuere in domibus summa hyeme sine lignis, vestitu, stramine, ut omnino ex foetore aliisque miseriis supra 300 illorum sint mortui, fueritque reginae eatenus a quopiam scriptum descriptaque miserorum conditio. Attribuebatur hoc Jesuitis. Quisquis fuerit, pius erat, effecitque, ut post mandatum regium miseris stramine diurno crucigeris 4. provideretur.

Et quia comes banus edixisset, submittendos illico atque per partes etiam, nec tamen secutum fuisset, murmur erat contra banum apertius, censebaturque, ut mereri in aula possit perditosque ad Vratislaviam substituere homines, suum de reclutis inventum esse, tum ob Hungariam, ad quam de his tardius scriptum et post resolutos in Croatia, cum vel maxime ob tam diuturnam moram et reclutarum neglectum, bano murmur publicum resciente, et nescio | [pg. 472.] quae submetuente, per sibi affectos tardidatem excusante, ac jam in defectum mondurae ac panni hanc submissionis reclutarum moram rejiciente, jam in defectum militis, qui pro istis miseris mitteretur, jam certissimo submittendorum terminos evulgante, in effectu autem admodum valdeque anxio et sollicito de horum miserorum infelici statu.

Aequalis fuit eorum, qui Varasdinum ducebantur, conditio, qui, ut prae bani oculis existentes, majorem illi pietatem movebant.

(Bancalitas suum banderium mittit Zagrabiam.) Intra maritimos sive bancalitatis ad mare sita bona, ex quibus ordinatum fuisse banderium

sub ductu Pauli Modich supra meminimus, ea enata est, uti credebatur, autore Benedicto Krajachich quaestio, an per status regni Croatiae ordinari potuerint. Hinc in favorem bancalitatis advenerat resolutio, praedictos maritimos ordinari nequivisse. Ast facta eatenus per publicum statum repraesentatione, non obstantibus bancalistarum replicis ad evitandum postreme illud, ne per Zagrabiam proficiscerentur, cum per Labacum commodius citiusque progrederentur, tandem ad recognoscendam regni jurisdictionem parendumque ejusdem mandatis bene vestiti Zagrabiam pervenerunt. De eorundem hospitio intra cives ipsos fuit acerbior quaestio. Qui intra muros atque moenia Montis Graecensis Zagrabiae degunt, allegabant, in usu neutiquam fuisse, ut gravarentur hospitiis. Suburbani contra morem et exemplum aliarum civitatum urgebant, transeuntium militum hospitia continua, denique impotentiam, ac vel maxime, quod maritimi hi ob Turopolienses et Viennâ ordines diutius remansuri praeviderentur Zagrabiae, hinc ob securitatem etiam hospitari eos intra muros moeniaque debere subsumebant. Szale Ladislaus, civitatis judex et arbiter, suburbanis emolumenta distractionis proponebat, sed, his a beneficio hoc recedentibus, cum credidisset, refractaturam ob domus suas nobilitatem, hos invitat etiam, vidensque nobiles non adversari, admittere maritimos ad hospitium interioris civitatis debuit, praecipue cum Benedictus Krajachich, qua bancalitatis plenipotentiarius, protestatus fuisset, si submissorum quispiam ex hospitii libertate profugerit, bancalitatem neutiquam alium substituturam. Mansere ferme hebdomadibus quinque hospites isti, uni molesti Szalio, si panis aut alia ipsis defuissent, alias pacifice commorantes. | [pg. 473.] Supremus vigiliarum praefectus Preisochiani regiminis, dominus Rosichka, ad conscribendos milites Zagrabiam appellens, negatum primo habuit a magistratu civico hospitium, sed, jubente camera, gratuitum plane, atque istud intra muros et moenia eidem extradare oportuit. Itaque civitas ipsa cum comite Draskovich convenire pro domo sua praemissorumque conscriptorum hospitio debuit, istudque exsolvere. Congregabant isti pro suo militari more in suburbio, senatus autem Zagrabiensis medio Francisco Hadrovich in foro ad ecclesiam s. Marci, suosque sive a se congregatos ad portam vulgo lanionum vocatam reposuit, et successive praedicto Rosichka extradedit. Ultra hebdomadam capitanei civitatis non perduravit conscriptio. Tribus cehales, senatores, civesque omnes, pro suo quivis lubitu offerebat Majestati, civitate ad camerae mandatum mendicante.

(Modich abit ad castra.) Abiit tandem dominus Paulus Modich cum maritimis et Turopoliensibus, qua occasione, prouti et conscriptorum pro regimine Preisochiano abductione, quia ex reclutis nemo abductus fuisset, majora lamenta et contra banum suspiciones audiebantur.

(Ordo militaris Theresianus institutus.) Rege Borussiae nequaquam quiescente, ast progressus quotidie majores faciente, erecto concertatoque superiori anno insinuato militari ordine, Theresiano vocato, ordinis hujus magnus minister, Franciscus videlicet I. imperator et dux Lotharingiae, die 7. Martii fecit initium. Primique majoris crucis equites creati fuêre serenissimus dux Lotharingiae Carolus Belgii gubernator, comes Leopoldus Daun mareschallus renunciatusque totius exercitus caesareo-regii supremus imperator, Franciscus comes Nadasd Croatiae banus, qui ob sui tum absentiam cruce hac condecoratus non exstitit, primi autem duo eandem

ab imperatore receperunt; quartus denique generalis Haddick, aeque absens. Minori cruce donati sunt: 1. Comes Nicolaus Esterhazy, generalis locumtenens. 2. Ludovicus Stahremberg, generalis leitnantius. 3. Baro Jahnus, generalis vigiliarum praefectus. 4. Los Rios, generalis vigiliarum praefectus. 5. Princeps Kinszki, generalis leitnantius. 6. Elmendorff, generalis vigiliarum praefectus. 7. Ayassass, generalis leitnantius. 8. Boyanowski, colonellus. 9. Amadei, generalis vigiliarum praefectus. 10. St. Ignon, generalis leitnantius. 11. Poniatowski, vicecolonellus. Ordinis hujus cancellarius excellentissimus dominus comes de Kauniz Rittberg, minister status et cancellarius aulicus, est resolutus. Thesaurarius dominus de Collenbach, consiliarius aulicus actualis, heroldus dominus de Hochstettern, consiliarius aulicus actualis, cancellista dominus Franciscus Antonius Hayd, cancellista status.

Nadasdius banus mareschallus fuit publicatus etiam, Haddick generalis equitatus ac principi Beverano adjunctus, qui pro supremo imperatore imperialis | [pg. 474.] exercitus fuit resolutus promulgatusque. Et Daun nona Martii, Beveranus vero princeps die 10 ejusdem mensis ad castra profecti sunt.

(Svaidniczium amissum.) Die 4. Aprilis obsessum a Borussis fuisse Svaidniczium accepimus, et die 16 in potestatem obsidentium cessit.

(Mors assessoris Georgii Jellachich.) Zagrabiae die 24 Aprilis ab intestato et sine sacramentorum provisione obiit dominus Georgius Jellachich, tabulae districtualis judiciariae assessor. Olim episcopi Zagrabiensis Braniug ephebus, per connubium Radichevichianae episcopalis provisoris filiae facultatibus crescens, tum ob respectum Braniugii vicecomes, demum assessor. Homo suarum passionum impotens, avarus variaeque ab avaritia famae. Numerum assessorum in tabula auxit et ad executiones ob diurna perpetuo exibat, seseque ordinato assessori alteri offerebat, ut hinc tractatum de exequendis sententiis ipsum scribere posse ac debere joco diceretur. Haerede caruit, quare frater suus senior Wolffgangus vicecolonellus eidem ex asse successit; 50. aetatis suae annum vix excesserat. Ex apprehensione sequentium casuum causata mors dicebatur.

Primo. *(Usurae arguitur.)* Prioribus adhuc annis, ac circa 1753. rumor publicus fuerat, eundem Jellachich cum Carolo cive Softich plerisque in locis quaesivisse pecunias, ac in effectu fodisse in Vico Latinorum penes suum praedium aliisque in locis, quod nec ipse negabat. Vatis cujusdam foeminae svasu tales in arce deserta Medved quaesivit, foditque etiam. Adolescens quidam elementaris classis, ex Istriae partibus, mendicando vivens et pietate Zagrabiensium fidelium, alias ob gibbos corporisque sui alias, dempta facie, contractiones deformis, ad fodiendam in Medved pecuniam ab illis conductus, et ab illa die nuspiam visus, dicebatur a quibusdam per praemissos occisus adhibito ejus ad opus sangvine, a quibusdam vero raptus a daemone, aut, quod verius, a fossa ibidem obrutus, in eademque sepultus. Istud certum est, fodisse Jellachichium pecunias, quia istud mihi etiam fassus fuerat in Oresje, bono videlicet suo, et plurimas argenteas barbatas, licet vetustissimas, monetas videndas praebuit, et quasdam obtulit deditque, quarum aliquas hodiedum haberem. Certum item est, adolescentem illum nocte una disparuisse, neque unquam amplius fuisse visum. Suspiciones graves nemo in examen vocavit, hinc rumores varii sua sponte

cessârunt. Nescio attamen, quem a casu isto praefatus dominus praesetulit metum, sibique ipsi non fidebat, rarius visus | [pg. 475.] Zagrabiae, et quasi metuens.

Aliud fuit 1756. tumultuantium rusticorum depraedatio, quam uti avaritia causavit, ita dum convictionem in se latam per regiam commissionem tot instantiis removere non potuit, quin persolvere debuit, inconsolabilem fecit.

Tertium Caroli Softich, alias etiam Maglich, olim Turcae, sed conversi successive et Zagrabiensis civis celebrisque mercatoris hoc anno et mense Januario secuta mors. Haec desperatum plane fecit Jellachichium tum ob amissum divitiarum suarum fontem, cum ob processum, quem a morte Caroli contra Jellachichium, qua publicum manifestumque usurarium, fisci regii nomine Josephus Horvath, legulejus valde simplex, volente Ignatio Radossich commissario et administratore camerali in Croatia occasione gridalis contra viduam Caroli suscitati processus per ingessionem promoverat. Dolebat metuebatque fiscum Jellachich, lugebat amissionem Caroli, quem ut rudem ac simplicem praetextu protectionis in regno sic lusit, ut ex divendito caseo, vino, mele Jellachichianis iste sibi capitalia strueret, cavendo aliquando pro Carolo, Carolo autem summas deponente atque ab his tam Jellachichio quam et creditoribus interesse persolvente. Immo attestantibus exsolutis obligatoriis, passivorum Jellachii debitorum milia novem fl. Carolus exsolvit, pecunias Jellachichio suppeditando, quas ille et dum voluit, sub spe et promisso ineundi intra eos computus, quem nihilominus saepe a Carolo petitum ipse delusit, ad fata utriusque, prouti praemissa omnia successive per processum sunt agnita et probata, convictusque in tavernicali sede successor prioris vicecolonellus Wolffgangus Jellachich.

Haec tria creditum passim causâvisse Georgio Jellachich mortem, nec disponi potuit ad sacramentorum receptionem.

(Instantes pro assessoratu.) Pro vocante assessoratu tabulae quam plurimi institere, ut Nicolaus Bedekovich vicecomes Varasdinensis, Georgius Ligutich, Stephanus Markovchich etc. etc. Et cum ad tabulam pro opinione submissae fuissent Vienna instantiae, me calamum ducente responsio ita fuit formata, ut ad praescripta legum cujusvis sint dotes perscriptae cum accessoriis etiam observationibus, datumque potius testimonium quam opinio, ut hac ratione informatus princeps de omnibus seligere judicareque valeat. Exempli gratia referam: de domino Bedekovich scriptum, esse illum ad praescripta legum, et de antiqua nobilitate et bene possessionatum, scientiaque illum pollere juris tam studium svaderet, quam gesta hactenus officia, in quibus juris scientiam demonstravisset; cellari tamen non posse, primo affinitatis gradu assessori alteri Antonio Bedekovich conjunctum esse, adeoque in casum exceptionis legalis vota tabulae diminuenda. Georgium Ligutich lege requisitis dotibus, publica quasi opinione ex illius pro protonotariatu candidatione patere, | [pg. 476.] adeo nihilominus fractis esse viribus, ut nedum ab exmissionibus tabularibus, sed ab ipsis consessibus dispensandus videatur. Stephanus Markovchich resolutus in nobilem auditur, possessionatus nullibi, neque in tali hactenus officio exstitit, ex quo lege requisita juris scientia firmaretur, sed in secretarii munere apud banum condam Joannem Draskovich, post aulae cancellarium comitem

actu palatinum Ludovicum Batthyan, dein comitem banum mareschallum de Batthyan. Atque ita de reliquis. Domino notario Nicolao Skerlecz, ultra lege requisitas dotes, servitium gestum in tabula, merita ejusdem alia et lingvarum notitia fuere adjuncta.

Praemissa tabulae relatio sic concinnata fuit tum ideo, ut ab anteriori scholastica forma recederetur, ubi pro lubitu suo tabulares, ut olim in scholis didicerant, scribere solebant: „ex instantibus censemus primo loco istum, secundo, tertio etc.", tum quod Josephi Hohnemer instantia pro notariatu supplicantis addita fuerit petitumque de eo tabulae suffragium pro assessoratu. Notum fuerat, continuis scriptitationibus sui eum accommodationem urgere; notum, favere eidem et refferendarium Koller et comitem mareschallum Batthyan, in cujus erat obsequio. Matrimonium praeterea quaerebat Viennae, metuebaturque, ne dives anus sponsa suis efficiat viis, ut hic benemeritis aliis viris anteferatur. Accepit pro merito suo Hohnemerius a tabula testimonium.

(Mandatum aulae ad tabulam.) Placuit adeo cancellariae et suae Majestati tabularis haec responsio, ut per rescriptum suum hanc non modo collaudarit, confirmarit, sed mandaverit servandam improtocolandamque, atque amodo ac deinceps forma tali tabulae opiniones submittendas. Praeses tabulae, dominus Balthasar Magdalenich, rescriptum hoc regium legendum praebebat advenientibus, cunctique fuere avidi videndae legendaeque opinionis. Naisich vicebanus praecipue rem hanc extulit.

Successit itaque Jellachichio ad assessoratum tabulae dominus Nicolaus Skerlecz de Lomnicza, ab anno 1754. tabulae ejusdem notarius. Pro notariatu vacante novem institerunt, videlicet Christophorus Sztolnekovich, Balthasar Zaverszki, Mathias Plovanich, Petrus Spissich, Franciscus Kanotay, Michael Blasekovich, Josephus Hohnemer, Petrus Ballog, et Georgius Carolus Levachich, senator Zagrabiensis, qui postremus fiscalis etiam fuerat dominae comitissae Ladislao-Erdoedyanae viduae, medio cujus comiti mareschallo Carolo Batthyan commendatus | [pg. 477.], prouti etiam per comitissam Draskovichianam comiti bano, cujus etiam epistola Viennam delata notariatum tabulae est consecutus.

(Bichy fiscalis moritur.) Obierat quoque sub tabulae banalis decursu fiscalis in Croatia regius dominus Bichy, natione Hungarus. Substituerat consiliarius et administrator cameralium Radosztich supra attactum Horvath, qui ad ultro merendum incommoditates multis, nullo tamen effectu facessere inceperat. Attamen officio fiscalis non fuit consolatus, quoniam Posonio civitatis illius notarius dominus Naihalt pro regio fiscali in Croatiam fuit submissus. Est ipse articularii Posoniensis filius, nescitur, quomodo in uxorem nactus sit filiam defuncti consiliarii Bobok, ex quo matrimonio affinitate jungebatur cum excellentissimo domino personali Fekete, Vegh, Nagy etc. etc. Nobilitate hinc donatus, ac in Croatiam exinde submissus, sive affinium gratia, sive ut credibilius, amovendum ab oculis Hungarorum hominem leniendumque sermonem connubii ac per istud affinitatis, sed adveniens Naihalt Radosztichium despexit, neque huic subesse voluit, immo ab illo ac aliis adorari exigebat. Banus aulae suae moderatorem et praediorum abs se arrendatorum Biskupecz et Bresane directorem erga constitutum salarium dixit.

Generalem Laudon, hujus belli gloriam, minore Theresiana cruce donatum 24. Aprilis vulgatum est. Plura item de bellicis, quae ut incerta missa facio. Secunda Maji rex Borussiae Fridericus cum exercitu suo Moraviam ingressus est.

(Benedictus XIV. papa moritur.) Die autem tertia Maji Benedictus XIV. Romanus pontifex, anno aetatis suae 83, pontificatus 18, Romae decessit. Quis quantusque fuerit, testantur egregia ejus opera ab eo qua cardinali, papa conscripta; ipsis haereticis a doctrina et moribus fuit venerationi, ut ex „Actis eruditorum Lipsiensium" patet. Bononiensis fuit natione, ac ex familia Lambertini. Floruerunt sub hoc papa litterati, litterasque bonas promovit admodum. Monachos mire tractavit, ut crederent sibi amicissimum, in re tamen eosdem cavebat. Scripsit sub eo floruitque clarissimus Muratorius, cujus plurima insignia veritatisque opera, nisi sub Benedicto XIV. scripta fuissent, haeresis damnata una cum praestantissimo autore fuissent. Monachi omnes clamabant contra Muratorii libros, praesertim: De vera devotione, De novis in religionem occurentibus, De religione ipsa scriptis, et Contra cardinalem Querinium. Ipse Benedictus, si per cardinales illi licuisset, multa reformavisset, ut breviarium, aliaque tanta. Fecit academias Romae, Sacrorum rituum, aliasque multas.

[pg. 478.] Mors immortalis viri ab eruditis omnibus et praecipue exteris aegrius lata, desideriumque sui reliquit immortale, erat enim a praejudiciis liber. Romani zelum ejus a morte damnabant ob cessas Hispaniae beneficiorum investituras seu collationes, qua cessione ultra 70 milia annue decedere Romanis dicebant ob Hispanorum absentiam; menses item Germaniae, ut nec Hispanis nec Germanis causa sit Romam excurrendi ibidemque insumendi. Profecto ex Germanorum hinc collegii Apollinaris neglectu, ex dioecesi hac nostra Zagrabiensi 12 juvenes ad fatum collegium suscipiuntur. Monachi vix non haeresis eum post mortem damnabant, quod Muratorii opera permissa. Jesuitae porro magni viri perpetuam habituri sunt abominationem, et de illo Jesuitarum neminem bene loquentem audio. Hoc illi praedicant epitaphium: Benedicto XIV. disse, scrisse e visse molto.

Accusant illum, quod fatorum Jesuiticorum causa sit, dum paucos ante mortem dies ad preces ministri Portugalliae formandam contra eos inquisitionem adeo occulte subscripsit, ut eorundem generali non innotuerit. Immo pater Rudolphi, anticamerae papalis speculator, tum, dum Portugalliae minister rogaret contra Jesuitas subscribendam inquisitionis ordinationem, audivit cum aliis in anticamera praesentibus, excandescendo clarissima voce Benedictum clamasse, papam se esse universorum, habereque negotia alia, Galliae videlicet nunc tractanda, consequenter expectaret rex fidelissimus, donec absolutis aliis se suasque preces audire, examinare valeat; cum nihilominus eadem hac occasione breve contra Jesuitas, inscia sacra congregatione et cardinalium consistorio, subscripsisset, prouti evenit ex effectu. Nam generali Jesuitarum nil sciente, adeoque providere nequeunte suis, quin ex relatione suprascriptorum patris Rudolphi Portugalliae provinciali patri Henriquez, cum furia repulsum fuisse a papa legatum, perscribente, adeoque timere nil debente, sic volente Benedicto, secuta in Portugallia inquisitio, Jesuitarum carceratio, condemnatio, exilium atque proscriptio causata sunt. Ista hisque similia confidentioribus sibi Jesuitae

commemorant. Ex praenarrato facto in libello contra Jesuitas edito „Lupi smascherati“ mors Benedicti Jesuitis non obscure attribuitur, quod nempe suis artibus, ut tot alios principes, cardinales, pontifices, e medio sustulissent. A vulgata enim Romae incoatae inquisitionis Ulyssiponae contra Jesuitas die quinta, valetudinis sinistrae tertia Benedictus obiit. Metuebant videlicet ab exemplo subscriptae inquisitionis | [pg. 479.], ne sententiae quoque subscriberet. Quae nihilominus an ita sint, non assero, Deo haec occulta relinquens. Sed et approbatio operum patris Concinae Jesuitis gravis est ac exstitit, ut hinc etiam contra papam lamentari non cessent.

(Carolus Rezzonico Venetus papa eligitur sub nomine Clementis XIII.) Post papae mortem pro more conclave ingressi cardinales, in cardinalem Cavalchini consenserant. Sed huic formalem, ut ajunt, exclusivam nomine Galliae cardinalis Prosper Colonna dedit, ac, uti vulgabatur, ob mancipatum Jesuitarum, quorum cardinalis Cavalchini foret mancipium, ut eorundem generalem p. Laurentium Rizzi pro confessario et suarum rerum arbitro haberet. Gallia approbante factum cardinalis Colonna eundemque pro suo plenipotentiario cum pensione 24 milium declarante, die sexta Julii episcopus Patavinus, natione Venetus, Carolus cardinalis Rezzonico in papam Romanum electus est, assumpto promotoris sui ad cardinalitium collegium nomine, Clementis videlicet XIII., et pro more est consecratus.

(Nicolaus Palffi cancellarius. Comes Leopoldus de Nadasd moritur.) Ob inhabilitatem ex virium ac sermonis defectu comitis Leopoldi (magni immortalisque Hungariae cancellarii) de Nadasd mense adhuc Martio ad cancellarii munus elevato domino comite Nicolao Palffi ab Erdoed, assignataque Nadasdio ac viduae futurae suae pensione honorifica, ipse die 30 Maji Viennae sancte pieque obiit; ad tumulum suorum in Hungariam delatus. Banus, defuncti frater, Viennam profectus, domi suae affini viduae hospitium dedit. Caeterum Leopoldus de Nadasd, vir doctrinae non vulgaris, diligentiae laborisque indefessi, acuminis alti, aequi justique studiosissimus, honoris cancellariae propagator, fortis animi, adulationis osor fuerat. Post capitaneatum in regimine ad politica transiit. Uxorem Trautmansdorffianam praeclaram dominam habuit, fuit in locumtenentiali consilio et 1738 occasione pestis director. Magister tavernicorum non sine invidia factus a Carolo VI. opera serenissimi Francisci Lotharingiae, tum locumtenentis in Hungaria regii, modo imperatoris, per datum duci ad latus consiliarium Germetlen. Ex tavernico 1740. cancellarius et agazonum regalium magister factus est. Consiliarios cancellariae diligentes fecit, nam ad suum breveque tempus referre debebant ad se missa, ipse universa antea legit, nec passus est, Croatas vel Hungaros Viennae expendere et praestolari resolutiones, aut per alienas vias quaerere quidpiam Tueri Hungariam scivit, potuit, voluit, gravis saepe aliis, et quem metuebant plurimi Germanorum. Amovit ex cancellaria hungarica Germanos consiliarios, laborum diligentia, fuitque ultimus quodvultdeus Hittner translatus ad dicasterium aliud. Religionis catholicae fuit baculus et ex locis non inarticulatis Protestantes ejecit. Dum Jaurino abire et templa sua episcopo cedere debuissent, ipsi notabilem aureorum summam deposuerant, quam ille reginae attulit, dicens: „En motiva et argumenta, ob quae ultra et praeter inarticulata loca

servari deberent Protestantes; en rationem objecti tumultus. Si subditi sunt, terrere Majestatem non debent. | [pg. 480.] Et Majestas Vestra vires habet ad resistendum Turcis, metuet a sibi subjectis lutheranis. Hac eorum pecunia regimina duo vel tria exsolvi poterunt, quae ab ausu eos coerceant". His regina convicta Nadasdio permisit, nec passa fuit a quopiam sibi vel ideo loqui. In Marchensi superius attacto religionis negotio qualem se exhibuit, supra est declaratum. Cum ad eum pro prandio invitatus semel venissem, ex mixta, ut vocant, commissione reversus turbatusque totus, me eum interpellante ac amovere volente: „Rogo—subjunxit—cogitet, qua ratione a tam potenti patrocinio aulae gens schismatica valeat removeri. Cogitabam recte occuritque, si tres archiepiscopos eorum inducam: unum, cui subsint schismatici in politica regni jurisdictione degentes, ab alio militaris jurisdictionis dependeant, a tertio banatus Themessiensis, bancalitatis similiumque dicasteriorum; subsintque respectivis dicasteriis, atque ipsi sic invicem se mordeant, ut, visa horum discordia, aula nullis patrocinetur. Nunc ab uno suo dependentes metropolita, ab uno dicasterio, quidquid contra eos proponitur, ex religionis eorum odio, praejudiciis aut religionis ignorantia proponi dicitur." Subjeci ego, cogitationem dignam viro tanto esse, sed deputationem, quam Viennae Illyricam vocant, quae sic cesserat, difficilius fors tolli posse. Subjecit: „Hoc efficiam etiam, jamque res Transylvaniae ab iis amovimus; ast episcoporum Hungariae oppositionem metuo." Adventienibus dein aliis, fari de re desiimus. Ordo archivii cancellariae, cancellistarum debita expeditio, scriptura melior, stylus purior viro huic debetur. Primi occupantis non fuit, aditu facilis et, quemvis admisit, audivit, licet pauperrimum; cui favere voluit, cum eo disputare solebat, objiciebatque difficultates, ut saepe ad desperationem adduceret, si tales salvavit, obtinuit; quos autem blande suscipiebat, plerumque nil obtinebant. Miseri sub eo fuere agentes, quia sufficiebat ad se directe mittere instantiam, statimque resolutio est secuta. Audientias Hungaris procurabat petitus, et hoc, ne consumere Viennae debeant. Candidior saepe fuit et praejudiciorum osor. Magnus cancellarius passim vocatus et audit.

(Nova facies cancellariae.) A morte ejus mutata in cancellaria omnia. Ad veterem redacta morem omnia. Agentes elevati adeo, ut nullius assumeretur instantia, quae ab agente subscripta non foret. Difficilior ad cancellarium aditus, quam ad Majestates regias. Certis diebus consessus. Laboribus mactari non debere consiliarios, secretarios, cancellistas, promulgatum. Quae sub Nadasdio intra octuum terminabantur, nunc trimestre requirebatur. Juris nulla ratio, religionis indifferens. Somsich refferendarius cum pensione annua duorum milium florenorum domum missus, ejusque loco assumptus | [pg. 481.] Török et paulo post Festetich. Verbo, cancellariae imperium ad unum solumque Koller est devolutum, qui etiam plus quam vicecancellarius voluit considerari ac haberi. Sine pecunia nulla spes obtinendi quidpiam, haec unica fuit ratio status regni Hungariae, sive subditorum nulla ratio, sed solius gratiae apud principem. Hinc quae praejudicia causata regno, inferius animadvertes.

Occasione diaetae 1751. officium supremi comitis comitatus Comaromiensis familiae Nadasdianae in perpetuum collatum, supra meminimus. Mortuo Leopoldo, esto banus pro eodem institisset, non sine doloris ex-

pressione et sensu bani illi negatum est fratrique ejus colonello Josepho Ginsii jam habitanti, sed collatum exstitit filio defuncti, comiti Michaeli, tum syntaxistae, constituto interea comitatus administratore domino comite Zicsy. Banus hac occasione crucem ordinis Theresiani majorem, antea jam, ut supra, resolutus per serenissimum Carolum Lotharingiae, accepit, bona item senioratus in Hungaria comitum Nadasd.

(Narratio bellicarum rerum.) Multae vellicationes nostrorum cum Borussis in Silesia, Moravia, Bohemia auditae. Die quarta Junii obsessum fuit a Borusso Olomucium fortiterque oppugnatum, 30. Julii soluta fuit obsidio ob annonae defectum, quam Laudon et Siskovih generales in 5000 curruum vectam et a 14000 militum comitatam receperant. Sed die prima Julii reassumpta obsidio, et paulo post soluta, magno aulae jubilo. Comes generalis Josephus Draskovich singularem laudem retulit, fuitque nuncius solutae obsidionis Viennam, et 15. Julii Viennae Siskovich, Laudon, Ahremberg, Marschal, Lascy intra equites majoris crucis ordinis Theresiani relati sunt, numero 31 minore, intra quos generalis Draskovich ac Brentano, antea colonellus in generalatu Varasdinensi, jam generalis.

(Reclutae ducti ad regimina.) Mense Junio Petrus Botichki, supremus vigiliarum praefectus, in banalibus regni confiniis ad castra 1000 confiniarios educens, reclutas miseros in regni domibus gementes et squallidos tandem abduxit. Sed sive indiscretione confiniaristarum, sive ob separationem a suis, ex potu, sive ex defectu motus ob tam diuturnos quinque mensium carceres ultra 100 ad arcem usque Szussed corruerunt, ad stationem autem sanctorum Trium Regum totidem. Quos corruentes illico sepeliebant, vel ad Savum aut Krapinam flumina, vel denique ad lacunas projiciebant, plerisque dicentibus, vivos multos sic fuisse necatos, plebe horrorem status militaris, bani et reginae exsecrante, ac diris devovente inclamanteque vindicem Deum.

Mense Julio colonellus Antonius Settwicz cum vicecolonello domino Paulo Rauch 2200 homines ex confiniis banalibus eduxerunt, redeunte paulo post colonello Orsich cum illis, quos 1756. exduxerat, qui videlicet remanserant.

(Nicolai Terihai mors.) Die 10. Julii Zagrabiae obiit reverendissimus Nicolaus Terihai, abbas b. virginis de Gadgy et archidiaconus Dubicensis; episcopus archidiaconatum contulit Gregorio Josepho Gaszparich, hujus Chasmensatum Josepho Mikinovich | [pg. 482.], canonicatum Tomae Hunyadi, parocho Cassinensi et administratori infra Kutinam in Megyureche. Fuit Terihai natione rusticus ex Okich ad s. Antonium, possessione Klatae, colonus domini Mihanovich, annorum 74, parochus primo ad s. Annam in Rozgo, inde translatus ad ss. Trinitatem prope Kerestinez, et ab anno 1730. canonicus[1] . . . . . aras quasdam construxit, ut Toplicae, sub Okich, in cathedrali operis plastici s. Nicolai. Reliquit copiosas pecunias et suppelectilem, sed pro more dissipatam. Morte hujus parochiales, sacella, sacris in infula carebunt, quia huic nescio quid vanitatis infulatum sese monstrare, fuitque sibi gratiae, si pro sacro in infula decantando invitaretur. Mortem sibi causavit ipse: calculi pressus doloribus, nescio quo instrumento removere volens calculum, ut credebat, semet laesit, ex quo secuta inflammatio, tum mors.

[1] 3 redka i pol prekrižana.

(Mors Adami Ztepanich.) 15. Julii sabbatino die, post dictum in ecclesia sacrum ex canonicali reversus consistorio, solita ecclesiae hujus cantoribus morte, hora secunda obiit reverendissimus dominus Adamus Ztepanich, abbas sanctae Trinitatis de Petrivaradino, cantor et canonicus Zagrabiensis. Dum, exspectantibus eum cibis et convivis, ad prandium iret, apoplexia tángitur et extrema unctione provisus, hora, ut supra, decessit. Natus erat 1698. ex Georgio Ztepanich et Anna Czvetussich, hinc mihi junctus sangvine, quia avia mea matris suae soror fuerat. Patre matreque orbatus est junior et a genitoribus meis fuit educatus, alumnus et Viennae theologiam absolvit. Presbyther factus, Capronczae capellanus, inde per menses aliquot, ibidem ad Capronczam, parochus in Ivanecz. Parente meo Nicolao Kerchelich, ut excoleretur, autore et apud Nicolaum Graczki, tunc lectorem capituli, una cum matre valente (sic!), ad magisterium seminarii alumnorum transiit, mortuoque sublectore Stephano Goszpochich, non sine genitorum meorum cura et obligatione canonicorum multorum, praecipue lectoris Gradtczi (sic!) et cantoris Novachich, in sublectoratu successit. Anno 1728. cum a Braniugio fuisset omissus, quatvorque sibi antepositi, ad Capronczensem parochiam sibi collatam transire voluit. Sed magnus prudensque Braniugius ad se accersitum, neve ob odium episcopi abivisse dicatur, recuseturque grave sublectorum onus, eundem stitit, et, mortuo canonico Jonatha Ivanovich, eum 28. Augusti 1728. canonicum dixit. Oeconomica capituli plerumque tractavit. Bona Lobor 1730 administranda suscepit, tenuitque administrationem quadriennio, inde non parum adjutus, quia | [pg. 433.] uti bona illa executionis titulo possedisset capitulum, sic ille interesse tantum deponere debuisset. Attamen industria sua effecit, ut neglecto etiam interusurio satisfieret, et de capitali ipso decederet, ut successive familia Keglevichiana bona receperit, eo potissimum adlaborante. Tum egit piarum summarum praefectum biennio, ex post Metlicensem praefecturam iterum piis summis providit. Toplicam missus, ad pias summas reassumptus, Siscii demum fuit praefectus; 1737. 17. Aprilis factus fuit archidiaconus Urbocz, 1745. 14. Februarii Camarcensis, 1752. 30. Aprilis cathedralis, eodemque anno 19. Junii cantor, quamvis magna cantus peritia non polleret. Egit vicarium generalem a morte Kukuljevichii ad tempus bullarum episcopi. Vir bonus, doctrinae infra mediocritatem, praecipue in altioribus prudens, temperatus, mediocritatis studiosus, ad exsecutoratus felix, ac in his exsequendis solers ac diligens, incoatae 1746. scholasticae theologiae praecipua causa. Equidem animadvertens, ex tenui Thomae olim Augustich canonici Zagrabiensis legato, videlicet 3000 fl. rh., conflatam haberi summam ex interusuriis in fl. rh. 17000, ursit, ut demum menti testatoris satisfiat. Applicata itaque 15000 pro Zagrabiensi theologia, datoque eorum provinciali Mathiae Pock, tum Zagrabiae praesenti, volente sic praeposito Sinersperg ad habendum episcopum facilius, cum ille et canonicorum pars sanior, quamvis minori numero, voluerint, ut ex clero doctores essent, sed praeposito majore ad adventum provincialis determinationem differente, episcopo autem tunc ad capituli arbitrium doctionem theologiae relinquente, vota sive suffragia tria pro clero data sunt, videlicet Wolffgangi Kukuljevich, Adami Patachich, Balthasaris Kerchelich, reliqui omnes adhaesere praeposito, adeoque Jesuitis, quibus etiam numerata sunt 15000 fl. rh. a provinciali abducta. Residua

2000 pro professore collegii Bononiensis, ut ad collegium veniat ibique praelegat alumnis, ordinata. Plura vide ad annum 1746. (sic!) tomo alio. Ztepanichio successii cantor Sigismundus Schytaroczi, huic in Urboczatu Paulus Goymerecz, in canonicatu Antonius Zlatarich, parochus in Martianecz.

Condiderat testamentum Ztepanich, meque suum scripsit primarium executorem, ab omnibus eliberans rationibus cuicunque alteri praeter Deum dandis. Die 10. Maji hora noctis decima ad me comparuit, compassusque persecutionibus meis, ac quod videntibus aliis nec is ad me, nec ego ad illum venire tute ob episcopi odium possem, ob virium jacturam testamentum se condidisse aperit, qualiterque disposuerit, narrat. Ego, ut me omittat, rogavi, praedicens episcopum annullaturum omnia et singula praecipue ex collegae Gregorii Gaszparich volubilitate; at ille rogare non desistebat, dicens, liberum sibi esse, ut integre legatarium me faciat. Replicabam ego | [pg. 484.] replicanda, at ille, ad haec praecavenda argenti libras 10 aliaque plura semet legâsse, Gaszparichium mutaturum ac testamentum, ut volo, conditurum; invalidandum episcopi potentia dicebam, ac in his belli necessitatibus cum approbatione ac sine remedio.

Tum ille, allatis ad me traditisque quibusdam documentis, ex quibus deducebatur et constitit manifeste, canonicum olim Jurinich, prouti et Jesuitas magnam antenatis meis intulisse injuriam in bonorum tutoreo titulo avulsione, dein in privatos usus et altarias conversione, quas nunc partim Jesuitae partim capitulum possiderent; volens igitur, cupiensque ex aequitate, aut rectius pietate illis mederi defectibus, inquiebat: „ego in testamento meo cum exiguis disposui et, quae pro rebus sacris cuperem, scripsi"; residua omnia meae quod dispositioni ob antedictas injurias submiserit, de his in testamento nil exprimens causa praesentis saeculi et tantorum despectus vitandi, cuperet igitur, ut, de sensu testamenti edoctus, habita juristarum theologorumque opinione, voluntati suae et praedictis satis facerem, eoque fine aeque defunctum fratrem suum Nicolaum, suae dispositioni substantiam suam relinquente. His aliisque dictis abiit, ac, nil emendato testamento, 10. Julii moritur.

Gaszparichius acceptis clavibus videns, haud supervicturum Ztepanichium, pro cantoratu consequendo sollicitus ad lectorem Malenich et cum eo ad episcopum est profectus, visoque, mihi et legari quaedam et me executorem constitui, acceptis episcopo legatis statimque sibi tradi jussis, me ab executoratu per decretum inhibet, eatenusque et ad mihi facta legata testamentum invalidat, in reliquo ratum habens. Meique loco substituit canonicum Mikinovich, et lecto defuncti testamento, cum obscurum illis videretur, ego scripto et cum extradatis mihi documentis atque oblato praestando desuper juramento rationem obscuritatis detexi, petiique satisfieri voluntati defuncti. Data res fuit pro revisione domino assessori Antonio Bedekovich, notario comitatus Zagrabiensis Balthasari Kesser, (quia Plepelich, quem superiori anno in Augusto notarium positum notavimus, ob debilitatem sui et laborum impotentiam eatenusque crebriores supremi comitis increpationes resignaverat), canonico item Kukuljevich. Qui, combinatis omnibus, fusiori calamo injuriam a Jurinichio et Jesuitis familiae factam invenerunt judicaruntque. Episcopus, re sibi relata, nihil voluit statuere, dicens: semet jurasse, quod omni meo meorumque emolumento et lucro, etiamsi ad infernum sit iturus, resistere velit, et cum illi jam sint

demortui, ex inferno non eliberabuntur. Quo ejus dicto audito, | [pg. 485.] hodiedum res omnes indecisae manent, nec effectus testamenti ullus est. Successive sparsus rumor, furto sublatas, ac pecunias Ztepanichianas apud Gaszparich creditum, has acceptas ab episcopo, ut eas, quas reginae dedit, resarciret.

(Cardinales novi.) Papa Clemens XIII. fratruelem suum Carolum Rezzonico cardinalem mense Septembri, simul et nepotem ac nepotismi Romae abusibus declaravit, episcopum item Vincentinum Prioli Venetum et sororium presbytheros cardinales, diaconum vero cardinalem, abbatem Bernis. A pluribus anni hujus victoriis Austriacis, Borussicis, Gallicis, Moscoviticis ample per alios descriptis, harumque causis, circumstantiis et accessoriis ego, qua ab his remotus, scribere supersedeo, ex publicis novalibus historiam scribere non asvetus, cum fiirmitatis nil habeant, varientque admodum. Ab officialibus nostris quamvis satis indagavissem, aut eos ignorare adinveni aut diferre relationibus.

(Mors baronis Stephani Patachich.) Baro Stephanus Patachich, cujus in superioribus frequens mentio[1] . . . . . obiit. Vidua item Alexandri comitis aeque Patachich Varasdini decessit, legatis suis omnibus Ursulinarum Varasdinensi collegio factaque fundatione pro una virgine gratis suscipienda.

(Reges Hungariae titulus Apostolicus confirmatum acceperunt.) Anno hoc 1758. die 19. Augusti Clemens Papa XIII. reginae Hungariae Mariae Theresiae regibusque Hungariae singularem titulum Apostolici regis attribuit, imitatus antecessorem, qui regibus Portugalliae titulum Fidelis simus dedit. En tibi breve pontificis ejusdemque tenores:

(Clemens Papa XIII.) Carissima in Christo filia nostra, salutem et apostolicam benedictionem. Cum multa alia Romani pontifices, quibus nos plane quidem immerentes successimus, tum hoc praeclare sapienterque fecerunt, ut, quae provinciae ac nationes in finibus perpetuorum christiani nominis hostium positae tanquam valli quidam atque aggeres munitissimi contra ipsorum impetum existimantur, eas illi quam diligentissime observarent, praecipua benevolentia complecterentur et singularibus etiam, ubi res ferret, beneficiis exornarent. Ejusmodi est florentissimum Hungariae regnum, quod tu, carissima in Christo filia nostra, haereditarium accepisti, quodque ad christianae ditionis et gloriae terminos proferendos, vel propter bellicosissimae gentis fortitudinem omnium aptissimum, vel propter locorum naturam opportunissimum adhuc quidem semper habitum est et fuit. Neque vero quisquam ignorat, quam multa et quam egregia facinora pro tuenda propagandaque Jesu Christi religione gessit nobilissima Hungarorum natio, quam saepe manus conseruit cum teterrimis hostibus, iisdemque ad communem christianae reipublicae perniciem erumpentibus suo veluti corpore aditum interclusit, maximasque de illis atque incredibiles victorias reportavit. Celebrantur ea | [pg. 486.] quidem fama scientiaque omnium, clarissimisque prodita sunt monumentis litterarum. Hic autem silentio praeterire nullo modo possumus Stephanum illum, sanctissimum fortissimumque Hungariae principem, cujus memoriam celestibus honoribus consecratam atque in sanctorum numero collocatam rite veneramur. Ejus autem virtutis, sanctitatis, fortitudinis vestigia exstant istis in locis[2] ad

[1] **Pol redka prekrižano.**

[2] **Ovoga se tiče notabene 1) na strani 372.**

laudem hungarici nominis sempiternam, neque illius pulcherrima exempla virtutum reliqui in regno successores non sunt perpetuis temporibus imitati. Quam ob rem nemini mirum videri debet, si Romani pontifices Hungaricam nationem ejusdemque principes et reges ob maxima et egregia illorum erga Catholicam fidem et Romanam sedem merita amplissimis semper laudibus ac privilegiis[2] condecoraverint. Quale est illud imprimis sane honorificum, quod ante reges, quando prodeunt in publicum, tanquam splendidissimum apostolatus insigne crucem gestat episcopus, idque ex hujus sanctae sedis concessione, quo ostenditur Hungaricam nationem atque ejus reges gloriari unice in cruce domini nostri Jesu Christi, atque in eo signo pro catholica fide et dimicare semper et vincere consvevisse. Habent hoc etiam Hungariae reges, ut a plerisque omnibus isthic[3] appellatione certe magnifica et gloriosa reges apostolici salutari et nominari soleant, cujus quidem sive consvetudinis sive privilegii fons et caput ignoratur. Nos autem, qui praedecessorum nostrorum, quando sapientiam assequi non possumus, certe in exornandis honestandisque iis principibus et regibus, quos sanctae sedi devinctos maxime atque adictos novimus, instituta imitari studemus, nunquam melius haec pontificatus nostri initia auspicari posse existimamus, quam si animum ad dignitatem Majestatis tuae apostolicae atque istius Hungarici regni amplificandam statim convertamus. Id autem recte atque ordine praestabimus, si perhonorificae illi apostolatus appellationi, modo quam diximus, pontificiam auctoritatem, vim ac robur (quatenus opus sit) adjungamus. Eapropter motu proprio et certa scientia ac matura deliberatione nostra deque pontificiae auctoritatis plenitudine Majestatem tuam apostolicam, tanquam Hungariae reginam, tuosque in illo regno successores titulo, appellatione, nomine apostolici regis harum vi litterarum in forma brevis ornamus, honestamus condecoramus, insignimus, atque etiam ab omnibus te quidem reginam apostolicam nominari, appellari, inscribi, salutari ac tractari mandamus, non obstantibus quibuscunque, quae huic nostrae voluntati adversari posse videantur. Gratum igitur acceptumque habeat carissima in Christo filia nostra hunc titulum, non | [pg. 487.] eum quidem indicem potentiae ac dominatus (quales ad inanem ostentationem ambitio saculi excogitavit), sed propriam christianae modestiae notam et ministerii Jesu Christi, quo tamen Jesu Christi famulatu verissima ac nunquam interitura regni gloria continetur. Habeas hoc sive testimonium sive praemium ardentissimi illius propagandae catholicae religionis studii, quod a majoribus tuis antiquissima laudatissimaque serie deductum semper majoremque in modum augere studuisti. Quod quidem honoris ornamentum trades optimo svavissimoque filio, ad quem maternae haereditas gloriae et factorum imitatio pertinet. Habeas denique has quasi primitias pontificiae caritatis et benevolentiae, qua Majestatem tuam apostolicam prosequimur, et cui pignus alterum addimus in apostolica benedictione, quam tibi, carissima in Christo filia nostra, amantissime impertimur. Datum Romae apud sanctam Mariam majorem sub annulo piscatoris, die XIX. Augusti MDCCLVIII. pontificatus nostri anno primo. (Caietanus Amatus.)

Carissimae in Christo filiae nostrae Mariae Theresiae Hungariae reginae Apostolicae, nec non Bohemiae reginae illustri in Romanorum imperatricem electae.

Nota bene: 1. Istis in locis, ob fundationes a s. Stephano Romae factas.

2. Privilegiis, pluribus nempe, quae regeshaberent.

3. Omnibus isthic, nempe in Hungaraia et adnexis regnis. Supra descriptum fideliter breve vulgatum fuit per comitatus Hungariae, item Zagrabiae in regni congregatione. Edidit illud clarissimus dominus Adamus Franciscus Kollar, Apostolicae Majestati a consiliis et primarius Augustae bibliothecae Viennae custos, in libro abs se edito 1762. et Viennae impresso: Historiae diplomaticae juris patronatus apostolicorum Hungariae regum libro 1. cap. 13. pag. 65 et seqq., ut dubitare, posteritas, nequeas.

Critici, politici, eruditi multa ex brevi observabant, a quibus supersedemus.

Nota bene. Ad annum hunc revocata, quae infra pag. 496. ex sequentibus scripta.

(Moritur dominus Josephus Raffay.) Obiit hoc anno ex calculo dominus Josephus Raffay, de quo satis superius; fuit ipse ex Francisco recensque nobilis, ex sorore domini Busan natus, apud episcopum Georgium Braniug secretarius, tum notarius capitulorum. Desponsaverat primo dominam Petri olim liberi baronis Prassinszky filiam, nomine Maximilianam, et hoc volente matre, quae cum coeco amore erga capitaneum equestris ordinis in generalatu Varasdinensi Glatky nomine tam sub matrimonio, quam in viduitate insaniret, ut in ipso agone, parochi tum Crisiensis Andreae Gradinszki ignorantia, cum Glatky conjungeretur et illico moreretur, ne filia eam praecederet, hanc Raffajo desponsaverat. Mortua matre, ipsa resiliit a sponsalibus ob coactionem, et Petro tum baroni nunc comiti Sermage nubit. Raffay Annam Skerlecz Sigismundi filiam, tutellatam domini protonotarii Naisich in uxorem accepit, ex qua reliquit filios 4, filiam unam. Cetera de eo satis patent ex praecedaneis.

[pg. 489.] **Memorabilia anni 1759.**

(Varasdini regni congregatio. Reclutae negatae.) Sub anni hujus initium Varasdini regni congregatio est habita, in qua de reclutis postulatum actumve. Quamvis porro vicebanus Adamus Naisich, astuta vulpes et ab anno 1756. cognitus, loqui nil voluerit, aliorum videns alienos animos, ut nihilominus eo amplius ad aulam mereretur, stante adhuc congregatione pro regiminum reclutis quosdam e suis interceptos statuit, banoque resignavit exemplo suo loquens et aulae complacere contendens. Res ista displicuit aliis, bano placuit et non obstante ejusmodi exemplo reclutae negatae sunt, tum ne in sequellam veniant, cum et ne bonis privatorum adeoque agriculturae decedat, Petrus Skerlecz regni protonotarius irreconciliabilem sibi hinc banum redidit. Permissum attamen, ut ab exemplo vicebani, sua sponte dare volentes, darent libere. Quare episcopus, capitulum, magnatum singuli spontaneas promisere reclutas. Et episcopus ex suorum praedialium subditis, spontaneae hujus promissionis rapuit obtulitque. In universum ex his spontaneis 500 ferme homines sunt numerati.

Incepit tum sub bani praesidio Varasdini tabula, sic dicta banalis, celebrataque sunt judicia et factae appellatorum processuum revisiones.

Vicecolonellus baro Simon Bernakovich et supremus vigiliarum praefectus Cristophorus Vojkovich cum relicto in castris milite causa vestitus sub hoc tempus e castris rediverunt, prouti etiam vicecolonellus Joannes Habianecz cum eductis banderialistis 1757. ex eadem vestitus ratione; cujus supremus vigiliarum praefectus Gerleczi decreto consilii bellici banalibus confiniis in eadem praerogativa fuit aggregatus, aliorum officia desierunt.

(Capitanei baronis Kulmer casus.) Bani, ut vocamus, adjutantius fuit baro Kulmer, capitaneus compagniae Petrinensis, jam ab anno superiori ad preces comitissae Adami generalis de Batthyan, antea locumtenentis. Qui in lusu felix quidem fuerat, sed post banalem tabulam banum sibi irreconciliabiliter offensum redidit, quod partes sororum Francisci baronis Patachich, haeredum Stephani olim genitoris eorum Patachich, tueretur, tanquam ex sorore sua progenitarum. Favit Francisco Patachich ad extrema banus et in sua eum protectione habuit ut plurimum, quod lusibus apud eum aes a patre relictum dissiparet. Hinc postquam idem Patachich cum noverca sua pro ejusdem vidualibus praetensionibus et sororis suae ex hac matre nata, alias Miseroni nata, pro 30 fl. rh. milibus, arbitro comite Joanne Patachich, convenisset, tribus uterinis sororibus suis pro universis et quibuslibet paterno avitis portionibus suis ex mobili inmobilique ubivis habito fundo, suppelectili, clenodiis, fructibus bonorum, argento etc. | [pg. 490.] in universum 12 fl. milia promittebat, Kulmer constitutus earundem plenipotentiarius accedere noluit . . .[1]

Interea duae sororum Varasdini apud moniales in victu existentes, revocata Kulmerii plenipotentia constitutoque sibi curatore episcopo Belgradiensi Stephano Putcz, ad monialium adhortationes cum fratre suo Francisco Patachich contrahunt pro 16 milibus fl.; tertia Viennae apud Ursulinas ut convictrix degens, quamvis satis rogata, removeri ab avunculi sui Kulmer plenipotentia non potuit. Hinc ille coram districtuali tabula suscitans processum eumque promovens, quamvis Naiholdius fratrem defendisset, successive triumphans et ad 40 milia ratam hujus portionem obtinens acquisita sententia ac effectui per ordinatum assessorem mancipando, nesciretur quomodo quibusque viis a Kulmerio remota, victrix per constitutum a se curatorem et plenipotentiarium Stephanum Putcz ad octo milia praejudiciosissimumque sibi contractum accessit, eludens sibi optime volentem avunculum. Una harum ex desperatione suarum rerum monialem professa est cum dote 3000, aliae, quid facturae, ignoro.

(Impostores tres in Croatia.) Appulerunt ad Croatiam tres celebres impostores vagatoresque: unus sub larva comitis Lastorris sive De Lastorres, alter baronis Heiden, ut dicebat, Loxemburgensis (sic!), tertius nobilis de Warle. Primus, nescio quomodo, gratiam apud banum nactus in banalibus confiniis capitaneatum cum compagnia accepit, valuitque multum apud senem comitissam viduam Alexandro-Keglevichianam, natam Theodorum Petazzi, felicem in recipiendis vagatoribus, ut filiam suam Johannam eidem collocare crederetur cogitaretque ipsa, admissa illi pessimi rumoris summaeque suspicionis cum filia conversatione, matre ipsa talem procu-

---

[1] Osam redaka prekrižano.

rante. Alter ab eodem pro filiorum fatae comitissae praefecto commendabatur. Interim Samoborini Heiden et Warle fixerant domicilium, ultro citroque vagati, a rusticantibus nobilibus honores illis habiti ut magnatibus, jactabundi milleque fabularum, ut similes solent, pleni, vitam uno otio et aliorum fatigiis sustentantes, | [pg. 491.] intelligentiores fugiebant. Accidit, ut ego ad dominum comitem generalem Carolostadiensem Petazzi pergerem, diverti e via ad dominam viduam Mihanovichianam ejusque bona Konschicza, quae me ad cubiculum deducens ibi tum praesentem baronem esse Heiden significat, ego, quasi non advertens, ingredior assideoque prandentibus. At is, quamvis, ut referebant caeteri, antea audax et loquacissimus aliasque ex aliis ignorantibus ignorans ipse, evomens stultitias, uti: a rege Venetorum sibi offeri consiliariatum, a bano sui directionem, milleque talia, me tamen praesente eumque alloquente, nec verbum fatus est; quin mutato persaepe colore semet metuere omnibus prodidit. Vix surreximus a tabula, ille clam, salutato nemine, in vicinam sylvam se recepit abiitque pedester, ut venerat. Res haec praefatae dominae fecit admirationem, neque eum amplius in domum admittere voluit, sed tam effectu, quam et prolatis coram aliis verbis eum pro impostore ubivis edixit. Qua re ad eum perlata, cum testimonia peteret, domina, ut resoluta foemina, nullis opus esse edixit, semet scripto opinionem suam et sua manu scripturam daturamque ac bano submissuram, renunciavit. Vagabatur hic triennio, decipiebatque homines, senem baronessam Pudentianam Patachich, Verbine moratam, in 50 prope aureis sibi mutuo extradatis sua loquacitate decepit. Tandem 1762., nescirem, a quo Viennae detectus, Varasdini interceptus aulae jussu, Viennam mandatus in compedibus, et ibidem statim in adventu ad carceres positus; quem exitum habuit, ignoro. Warle Graecium excurrerat, ibique ducta uxore vel concubina, nescio, postquam intellexisset abductum Viennam alterum, illum impostorem ubique praedicabat, rebus interea suis fataeque suae foeminae divenditis, videri Samoborini desiit, noctu profugiens.

(De Lastorres vero qua bani adjutantius) et capitaneus ab omnibus honorabatur, acceptoque ex infradicendis reclutis lucro et congregata pecunia, postquam 1760. ad castra ordinatus fuisset, Viennam veniens, nec ad castra proficisci volens, arcularii cujusdam filiam in uxorem duxit, ac demum etiam, disparens vel captus, videri desiit; compagnia illius collata alteri existente.

(Episcopus unitorum Gabriel Palkovich mortuus. Successor ejus Bosichkovich.) Hoc anno 1759. Carolostadii, quo ad sese ex hydrope curandum accesserat, episcopus unitorum graeci ritus dominus Gabriel Palkovich die 19. Februarii sancte obiit. Pribichium delatus ad tumulum, ab omnibus plangebatur, ut vir diuturniore vita dignissimus, restaurator unitorum, et qui exiguo tempore multa fecit, uti ex superioribus pateret. Succesit eidem vicarius suus p. Basilius Bosichkovich, olim Leopoli in Polonia theologiae professor, Romae dein procurator generalis ordinis s. Basilii, ab anno Roma redux vicarius resolutus per regiam Majestatem episcopus, et Romae confirmatus ordinatusque ad titulum episcopi Diocletiopolitani, cum antecessor Drusiparensis episcopi titulum habuisset, uterque autem sub nomine vicarii apostolici in regnis Croatiae et Sclavoniae. Palkovichius zelo plenus

primus persvasit Sihelburgensibus suis, ut in canone missae Romani pontificis nomen exprimeretur.

[pg. 492.] *(Reclutae obtenti.)* Absolutis tabulae banalis 40 dierum judiciis, congregatio incepit alia, Adursa petitaque denuo resolvendorum reclutarum a fumis materia, aeris item petitio. Et quia a banderiorum imposterum obligatione absolvenda dominia praedicabantur, neque adversarentur magnates, quin emolumentum et lucrum praevidentes, si decimalistae, libertini, praediales robottare debuerint, onus non sentiebant, sed beneficium alii quoque supportare debuerunt. Hinc ergo reclutarum ordinata et dispartita submissio, statuebanturque Varasdini, cum tanto non forent, ut anno priore numero atque illico expedirentur, dum justus ac proportionatus fuisset numerus. Milia insuper fl. 12. mutuo accepta et status nomine Majestati suae oblata, benevolis subsidiis iterum requisitis ac ferme ad milia septem inferentibus.

Laetus hac statuum resolutione comes banus pro homonymo archiducis Josephi die Viennam pergit, sese eidem ingerente canonico Thauszy, Dubiczae vicecolonello. Verum, ut sperabat vel credidit, cum 19 illis milibus non contentabantur; quin negatas prima congregatione reclutas, bano tribuebatur, episcopo admissas fuisse in altera, atque a Kollerio profecta ideo sunt, quod banus visitare eum noluisset; quin aulico illo privatur banus stipendio, resignat ipse, nec acceptatur a regina resignatio. Quare non sine disgustu Vienna rediit.

(Daunius a regina Moscoviae remuneratus.) Daunius mareschallus die 4 Martii ab apostolica sua Majestate recepit gladium, sibi ab Elisabetha Moscoviae regina in tesseram virtutis suae submissum, valoris, ut vulgabatur, maximi ob uniones et gemmas, quibus theca splendebat, confirmatusque supremus belli dux totius exercitus, ad hunc die 20 Martii est progressus.

(Georgius Erdoedy, judex curiae regiae, moritur.) Aprili mense obiit excellentissimus dominus comes judex curiae regiae Georgius Erdoedy, aetatis annorum 88, aurei velleris eques, actualis intimus consiliarius, prouti etiam consilii regii locumtenentialis et tabulae septemviralis assessor, comitatuum Varasdinensis perpetuus et una Barsiensis supremus comes, arcis Varasdinensis haereditarius capitaneus, multorum dominiorum pro suis in Hungaria et in Sclavonia Kuttinae aquisitor. Reliquit tres filios: Antonium, generalem et Arvensem supremum comitem, patris successorem in Varasdinensi comitatu, Joannem Nepomucenum, actualem intimum consiliarium prouti etiam camerae Posoniensis et locumtenentialis consilii, Cristophorum, suae Majestatis camerarium. De filia infra. Fuit Georgius olim Kostaniczae commendans, tum ad annum 1748 praeses camerae. Passiva debita reliquit prope ad millionem, si non amplius. Homo praeterea severus et asper, laborabat multis annis podagra, Croatarum fautor amansque nobilium.

(Novae promotiones.) Hac occasione, nec post multum temporis sequentes subsecutae promotiones: Judex curiae regiae resolutus dominus comes | [pg. 494.] adhuc tavernicus Josephus Iléshazy, tavernicus comes senior Adamus de Batthyan, ab anno 1748 variis disgustibus vexatus, antea vicepraeses camerae Posoniensis. Huic officio adnexum est, esse septemviralis tabulae assessorem, quod munus, esto legum et juris peritissimus

et dominus justitiae amans, ideo recusasse dicebatur, ne septemviralis tabula ex meris Batthyan constare videatur. Agazonum regalium magister factus comes Antonius Grassalkovich, praeses camerae Posoniensis; pincernarum regalium magister comes Paulus Balassa; dapiferorum comes Emericus de Batthyan, frater tavernici; sacrae coronae custos comes Leopoldus Palffy, frater cancelarii Hungariae; Barsiensis supremus comes factus Franciscus liber baro Koller, ad cancellariam Viennensem Hungaricam consiliarius, prouti et ad supremum commerciorum directorium referendarius; hujus loco Zoliensis comes Nicolaus Erdoedy; ad tabulam septemviralem comes generalis (sexta Januarii cruce minore Theresiani ordinis donatus) Antonius Károly; ad cancellariam hungaricam Viennae pro consiliariis dominus Paulus Festetich de Tolna, dominus Bernardus Koncsek de Dvorecz, cujus loco secretarius dominus Franciscus Skerlecz, Nadasdii cancellarii olim secretarius.

. . . . . .[1]

(Restauratio comitatus Zagrabiensis.) Post resolutionem regiam, comitatus hos superioris Sclavoniae instar comitatuum Sclavoniae inferioris regulandos venire, eo unice excepto, quod per banum sua ad aulam mittere tenerentur eademque via regias resolutiones recipere, tandem ac post saecula comitatus Zagrabiensis privativa congregatio a supremo eorundem comite domino Joanne Jurschich pro 21. Aprilis indicta publicataque fuerat. Facta est instar Hungariae comitatuum restauratio, eodem supremo comite candidante. Electique pro ordinario vicecomite Lucas Novoszel, pro substituto Michael Malenich, pro notario Joannes Plepelich, ast, isto resignante, per supremum comitem fuit substitutus Balthasar Kesser, perceptor comitatus Josephus Zaverszki | [pg. 494.), judlium districtuales: districtus Zagrabiensis Josephus Kerchelich, meus patruelis, Savani Stephanus Cheh aliter Babochay, Marochensis Benedictus Arbanasz, Podgorensis Florianus Gáll, Transcolapiani Petrus Gojmerecz, maritimarum partium Josephus Thianich, eorumque vicejudices ordinati, comitatus haidones plurimaque statuta alia; pro sigillo habendo comitatus suae Majestati supplicatum. Infensi Jursichio damnabant in eodem, quod eos ipsos pro officiis et candidasset et eligi procurasset, quos superiori anno electos Augusto mense praesentaverat aulae incapaces atque insufficientes, adeoque contra suum factum egisset; et rem hanc ipsam aulae insinuarunt invidi, tum quod Thomam Schitaroczi pro omnibus candidavisset officiis, ab ordinarii vicecomitis munio inclusive plane pro vicejudlium; sic nempe est, ut nequeat satisfieri invidis, nec erat actus Jursichii, qui probaretur ab iis, qui gestum antea imperium se amisisse videbant, lugebantque.

Intuitu attamen vicebani ea fuit aulae resolutio, ut occasione exercituationis ipse exercituantibus praesset. Quem effectum habiturae sunt circumstantiae bellicae, docebit eventus, an nempe vicebanus, an vicecomes exercituantibus futurus sit capitaneus, aut plane tertius.

(Restauratio comitatus Crisiensis.) Comes Joannes Patachich in camerarium suae Majestatis fuit resolutus, qui etiam qua administrator comitatus Crisiensis Crisii indicta privative comitatus illius generali congregatione quoad sigillum comitatus, haidones etc. fecit dispositiones et

[1] 18 redaka prekrižano.

personarum comitatensium electionem. Electusque in vicecomitem fuit dominus Antonius Jankovich, pro notario ipse nominavit dominum Franciscum Kanotay, perceptor electus Stephanus Szeny, judlium dixit administratorem districtus Caproncensis Ignatium Kelcz, Crisiensis Joannem Svagell. In comitatu Zagrabiensi electione facta omnia, solamque candidationem habuit supremus comes; in Crisiensi, ut vides, duo tantum electi. Causam rei, qui vult, indaget, facileque deprehendet: in Zagrabiensi invisus ingratusque supremus comes, hic magnus bano tam in administratore quam sangvine et uxore carus; hinc Crisii voluit leges non disponere nisi de vicecomitis electione, Zagrabiae usus allegabatur, nec spes fuit, ut banus probet, si aeque Zagrabiae ut Crisii factum fuisset.

(Novus episcopus Vaciensis.) Obiit Paulus Forgacs episcopus Vaciensis, episcopatusque vacans collatus a regia Majestate paulo post fuerat comiti Carolo Esterhazy, canonico Strigoniensi et praeposito s. Thomae.

(Episcopus Transylvaniae episcopatum resignat.) Sigismundus liber baro Stoika, Transylvaniae episcopus ab anno 1759, sua sponte episcopatui cessit, eundemque resignavit raro omnino exemplo. Multae dicebantur per rumores causae. Dominus tamen consiliarius Franciscus Bandi, Transylvanus et Vienna missus ad res Transylvaniae accommodandas, ut | [pg. 495.] rei guarus et cum ipso Stoika negotium pertractans, sequentem mihi enarravit, Viennae videlicet.

Quemadmodum pietate liberalitateque excellentissimi olim episcopi Agriensis, domini comitis Gabrielis Erdoedii, Sigismundus Stoika Lugduni ac Parisiis a pueris fuisset educatus, praejudicia et entusiasmos Gallicos ibidem cum aliis bonis praeclarisque, quibus pollet, litteris, imbibit vovens, quod anno attingendae aetatis suae 60, cujuscunque tandem conditionis futurus esset, abdicatis omnibus, sese ad contemplativam vitam componere, sibique uni ac Deo vivere velit. Attigit ille aetatem hanc ante biennium, votique scrupulis agitatus, tametsi proborum virorum consilio, quin et papali, ut vocamus, commutatione ac declaratione scrupulis suis satisfieri videretur; nihilominus postquam superiore anno fulmine tam episcopium suum, quam et basilica Carolinensis deturpata ignisque victima evasissent, non remansa a cineribus ulla ara et supellectile basilicae, ipse poenam hoc Dei ob neglectum votum interpretatus, incessantibus precibus demum obtinuit, ut resignatio episcopatus acceptaretur, communi Transylvanorum pro tanto episcopo desiderio ac dolore. Plurima enim dioecesi illi praestitit, fundavit erexitque clericorum seminarium, s. Caroli Boromei dictum, ecclesias sive templa plura exstruxit, magnus zelo, cura, providentia, magnus in guberniali provinciae illius consilio; doctus sapiensque ultra scholasticam, uti monstravit in tot casibus et processibus habitis cum monachis praecipue Minoritis, ratione petendaram colligendarumque (quem vidi, legi) eleemosynarum, ubi Benedicti XIV. breve rejecit fundamento eo, quod ipsi subjecta non foret Transylvania, designatio autem locorum, in quibus Minoritae, in quibus Franciscani eleemosynas petere et colligere valeant, ad res sacras non pertineret, sed provisionis foret regulatae reipublicae, adeoque mere temporalis, nec dispositioni Romani papae subjecta. Aliud item in causa matrimoniali cujusdam divitis foeminae Protestantis, quae pactata ea lege et coram fidei dignitate conscripta sic cum marito contraxerat, ut, si stante secum matrimonio adulterii convinceretur, initum ma-

trimonium ipso facto nullum sit et cuivis ad alia vota transire liceat. Adulterium secutum est, ipsa vi contractus desponsavit alium. Enata quaestio de valore et validitate conditionis appositae. Plurimi pro non adjecta habendam sustinuerunt, non defuere tamen, qui nullum esse matrimonium tuerentur ex juris illa regula: contractus contrahentibus legem ponere, et quae antea fuere voluntatis, dum facta sunt, evadere necessitatis. Immo monachus quidam sententiam eatenus papae obtinuerat, nullum videlicet evasisse matrimonium, sed episcopus Stoika sese opposuit, subsummens iterum, si pro mero juris temporaneoque contractu considerari debet antea initum matrimonium, papae sententiam haberi non posse, nec extendi ultra limites doctoris privati, esseque principis interpretari ac declarare contractuum initorum circumstantias; evicitque eruditissima sua eatenus dissertatione ad aulam submissa, quam benevolentia praefati domini Bandi ad cancellariam Transylvaniae Viennae consiliarii legi; requisitusque [pg. 496] depromendae opinionis meae, episcopo subscripsi; fueruntque prohibita et annulata per aulam noviter inita sponsalia, at ab episcopo pronunciatum divortium. Ex his de sana episcopi hujus intelligentia judices lector, qui attamen, ne deseruisse desolatam igne basilicam atque episcopium videantur et avaritiae accusetur apud posteros, suis sumptibus et impensis successori suo utrumque erigere voluit erexitque. Ad hortum se cujusdam abs se conductum eremitae instar recipiendo, vivit hodiedum devote. In proposito itaque firmus successorem accepit viditque dominum comitem Josephum de Batthyan, palatini Hungariae filium, Posoniensem praepositum et canonicum Strigoniensem.

Mense Majo tam dominus Fridericus Nicolaus Gerlechich, quam et baro Simon Bernakovich, uterque in banalibus confiniis vicecolonellus, ex his confiniis militem ad castra caesarea contra Borussum eduxerunt in viris 1800, eodemque hoc anno uterque eorum in captivitatem venit borussicam cum pluribus aliis, ut: Petro Botichki supremo vigiliarum praefecto, capitaneo Szaraga etc. Sed Gerlechich ad anni hujus finem regis Borussiae venia domum rediit cum pluribus aliis.

(Novae dispositiones in militaribus.) Quoniam vero officialium principis nostri plurimi ad captivitatem borussicam incidissent, sive ad promovendos quorundam clientes, sive continendos a captivitate officiales, promulgatum exstitit, ut in vicem captorum alii promoverentur; fueruntque promoti quam plurimi in regiminibus et confiniis, ut unius compagniae persaepe tres capitanei exstiterint, colonelli tres quatvorve ejusdem regiminis. Conjecturabant plurimi, hoc sive consilii bellici avaritia ad coacervandam ex decretis et supplicantibus sibi pecuniam excogitatum fuisse, prouti consiliario Plettner, successive decadente, istud objiciebatur; sive inimicorum reginae consilio, ut tot officialium solutione aerario deficeret, prouti defecerat etiam. Banus nihilominus, cum vigore diplomatis anni 1750. consilii bellici decretis stringeretur in banalibus confiniis, aggregatos tales non admisit praeter duos, Berkovich nempe et Camerlin, atque istos colonelli Setwitz astu et interessentia.

(Lis intra civitatis Zagrabiensis magistratuales.)[1] Benedictus Krajachich, senator ac notarius civitatis Montis Graecensis Zagrabiensis, magi-

[1] Krčelićeva opaska: „Nota bene, tota haec narratio ad annum priorem 1758. pertinet, quia tum accidit".

stratualibus collegis suis potissimumque Ladislao Szalle judici negotium fecit. Equidem sub zeli publicique boni respectu ad ponendum redigendumque in ordinem civitatis archivum, copiosissima instrumenta ad domum suam transtulit portavitque, sive ad arripiendam in civitate potentiam exturbandumque ex imperio Szallium, sive obtinendas a civitate pecunias, aut pro antecessorum notariorum more tenuta varia sibi usurpanda. Postquam revolutione ad se transportatorum instrumentorum spem firmam concepisset, | [pg. 497.] pecuniam a domino Alexandro Jellachich fisco numeratam pro domo olim dicta Krajachichiana in Mandussevecz suburbio sibi deberi credidisset, quaedam item foenilia a vidua Magdichiana praetendisset, in jus eatenus per eum evocata, sed per Szalle judicem defensa et de non perdendis foenilibus assecurata ob recepta ab eo tot munera, Krajachichius vineam judicis, infra Zdvercze positam ac ab illo unico cultam, cum alii suas negligere ob statutum judicis Szalle ac magistratus debuerint, et praebendarius Mathias Ztepanich, quod exemplo judicis suam seu beneficii sui fodere incepisset, ibi Szallianae contiguam, per sententiam ejusdem Szalle in 24 florensis Hungaricis mulctatus exstitisset, fatus dominus Krajachich, exaggerata magistratui iniquitate, quod legislator praeire exemplo deberet juxta illud „patere legem, quam tuleris ipse", quodve Szalle exceptus ab illo statuto non fuisset, illum de non cultivanda vinea praemoneri fecit. Dein Szallio non curante ac respondente, sine sui qua judicis praesentia nil statui posse, ordinata fuit exmissio, quae vites illas Szallianae vineae exstirparet, capitaneo Hadrovich ad vineam quidem comparente, sed ab exstirpatura ad aliam determinationem praescindente ex metu processus violentiae, cum unicus Szalle post conditum statutum annis pluribus in pacifico cultae vineae usu praefuisset. Exulceratis itaque animis ac Szallio decoquere impotente, quod civitatis judex posset per magistratum moneri et qua privata etiam persona subjacere statutis, prouti etiam observaturos hinc simplices omnes, actiones factaque sua divina non esse, adeoque semet exuendum praepotentia, convocatis civibus quaeri coepit, se praeterito convenisse magistratum, quod nihilominus vi commissionis Jaszianae capitale foret. Re hac terruit magistratuales, credentes plurimi, semet jam sine capitibus incedere; hinc damnabant Krajachichium, qui dum adfuit, tacebat judex, absente eo furtivisque indictis congressibus, mille civitati pericula imminere clamabat. Improtocollationem rerum, quae geruntur et in magistratu constituuntur, esse seminarium dissensionum, nec praestantissimos viros, qui hactenus notarii fuissent, uti Busan, Kussevich, supremus comes Joannes Jursich, dominus Bedekovich, Lukauszki, ipsemet etiam, quidpiam improtocolassent, nec exstare ulla scripta; num ergo tantis viris a principe elevatis praestantior censendus esset Krajachich; num, si illi utilitatem in ducendis protocollis vidissent, hanc neglexissent; sed neglecta fuit, quia civitati perniciosa; si protocolla occasione Jaszianae commissionis 1730. fuissent, plurimi capita perdidissent ad sempiternam civitatis prostitutionem, ita vero salvati sunt singuli. Persvasit his, ut rudes omnes conclamarent, rectissima loqui Szallium, utve a Krajachichio incoatum protocollum repeteretur et combureretur. Missus ad Krajachichium pro protocollo castellanus; cum miraretur notarius, sessionem sibi indicatam non fuisse, ad magistratum venit quaeriturque, de non indicata sibi sessione, et loqui nullo volente, ipse, quae audivit ex castellano, num vera

sint, interrogat. Szallio respondente, sic communitatem velle, ipse culpam statim in Szallium rejicit, seque protocolla metuere, lege alias | [pg. 498.] requisita. Tum exponens communitati, quid Szalle per protocolla et monumentorum revisionem metuat, quam item utilitatem res haec allatura sit civibus, cum edixisset, interrogavit, num eum ex notariatu deposuissent. „neutiquam“ dicente Szallio, cum hoc speciem redoleret tumultus. „Ergo — subsumit alter — nec protocollum mihi ducere, prohibere contra leges possunt, nec hactenus a me scriptum recipere“. Confirmantibusque istud omnibus, communitati dixit, brevi se visuros, eccur damnet improtocollationem Szallius.

Itaque 18. Junii convocata communitate et magistratualibus per ipsummet Szalle judicem ad cujusdam cameralis rescripti promulgationem et circa idem consultationem, notarius Krajachich, vulgari lingva conscripto a se opere, istud toti communitati legit; in quo demonstrabat: judicem Szalle suam notoriam saturandam interessentiam unice procurare, iustitiam nemini administrari, nec ullam pronunciari ex aequo et justo sententiam, ast ex interesse Szallium esse in omnibus judicem et procuratorem; secundo, publici boni esse defectum neque hunc curari, esseque illud bonum publicum, quod privatae Szallianae avaritiae servit: tertio, ea quae ad aerarium civitatis spectarent, a Szallio et magistratualibus accipi, esse fures cassae civitatis.

Frater meus Christophorus Kerchelich, tum assessor civitatis ac fiscus et fiscalis procurator, ad quem tota communitas respiciebat tanquam unicum ex iis intelligentem, auditis his solennem interposuit protestationem, eamdemque improtocollari adursit, et quidem tam respectu Krajachichii, si is calumniatus fuisset, quam et contra judicem atque magistratuales, si vera esset Krajachichii denunciatio. Krajachich semet ista probaturum edixit, subsumente fratre meo: „ergo delatorem agit“, petenteque resolutionem a Krajachich, num delator vel denunciator esset, ut ediceret. Praetendente judice, hoc idem esse, fratre meo negante eatenusque clamantibus, cum Krajachich nil responderet, judex ejulando ad senatores: „ecce hic effectum protocolli, ecce revisionis archivi, cogitandum de remedio“, et surgens sessionem dissolvit. Cavebatque ab indicenda sessione magistratualibus privative exaggerans, quod immineret periculum ex visis a Krajachichio instrumentis.

19. Julii ex necessitate aliqua coadunandae communitatis cum convenissent, Krajachich 30 foliorum repraesentatione priora firmabat, deducens specificos casus, et ex rationibus camerariorum, per magistratuales revisis, approbatis, eosdem ab anno 1752. undecim fl. milia ad cassam civitatis provenire debentia surripuisse. Secuta iterum fisci suprascripti protestatio, petitaque ab eodem illius scripti communicatio, ut ex imposita sibi hoc consessu obligatione eruere | [pg. 499.] valeat, quid consilii in his circumstantiis civitati opportunis esset; adversabatur Szalle unicus, sed quia caeteri omnes consensissent, admanuata fisco est repraesentatio. Krajachichio autem edicente, in negotiis bancalibus Viennam se vocari, pro substituto notario ad vota sua datus dominus senator Michael Blasekovich, a Szallio hactenus creditus habitusque inimicus suus et Krajachichio amicus. Absente igitur Krajachichio, Szallius:

Primo. Praevenire satagens, Posonii cameram in sui favorem informat et cumprimis comitem Grassalkovich, camerae praesidem, Krajachichio

ob res Trenchianas jam ab anno 1749. infensum. Scripserat, haec fieri ex odio Croatarum erga Hungaros, quamtumvis sub judicatu primum suo camera tricesimas civitatis primo obtinuisset, aliaque sua allegans merita, accusans insuper Krajachichium, ut inquietum hominem, regerendo Trenchianae substantiae factam per eum in Sclavonia usurpationem, plurimaque alia. Recurrit quoque ad Kollerium, item Batthyan Carolum.

Secundo. Foeminam quandam ancillam Krajachichii, sed ab eo dimissam, quod foetum gereret, suis modis disposuit, ut loqueretur, se ex eodem Krajachich suscepisse; ipsique formavit instantiam ac, per alterum Szalle descriptam, sibi qua judici fecit praesentari. Hac magistratui exhibita cum ea exaggeratione, quod ad evitandam adulterii poenam praemissas denunciationes Krajachichius fecisset, tum ad foeminam complicem audiendam senatorem omnino illiteratum et rudem Sztrossich, adjuncto ei assessore Maczan latine et germanice gnaro, (illa enim Germana fuerat), ut ejus confessio pro inquisitione serviret denigrandoque Krajachichio exmisit. Maczanius Deum et justitiam amans, foeminam ad circumstantias interrogans, ubi nempe et circa quod tempus concepisset, ipsa reposuit: eatenus se instructam a domino judice non fuisse, redirent post dies aliquot, tunc omnino responsuram, prouti dominus judex eam instruxerit. Ad ista judex inimicari et Maczanium persequi incepit, dicens: in collaterali inquisitione et delicti confessione de circumstantiis examinandam non fuisse, hoc pertinere ad judicem et ubi pars alia negaret crimen, adeoque in confrontatione partium de circumstantiis foret quaestio, ut judex videat, cui parti sit deferendum. Interim civitatis fisco ob confessum a rea crimen, ratione etiam scandali poenam deposcente, cum notorium foret foeminae delictum, quidquid sit de complice, Szalle eam protegere incepit, ac, ad suum receptam alodium, post tempus aliquod expedivit Zagrabia. Aliam tum foeminam, Krajachichii subditam olim ac ante decennium ejusdem servam, ad carceres posuit, quod ipsa prolem enixa fuisset, dum apud Krajachich inserviret. Neque hanc post trium dierum carceres examinandam permisit alteri quam sibi ipsi, sed fisco civitatis magistratum reflectente, haec contra justitiam esse, cum Szalle et Krajachich invicem foverent inimicitias, ordinatum fuit, ut examini fiscus et duo magistratuales adessent. Torsit foeminam Szallius et ad torturam plane ordinaverat, ut metu eam ad falsum crimen dicendum pelliceret, sed illa ad album copulatorum provocavit testesque suo matrimonio praesentes, quod tum maritum habuisset et ab eodem concepisset; abeunte illo | [pg. 500.] ad inferiorem Sclavoniam sive Petrivaradinum ad labores, neque amplius reverso, peperit legitimi thori prolem, hasque res tot testibus roborabat. Et postquam viso albo totque testibus convictus fuisset, maceratam foeminam dimisit. Tertiam iterum apud senatorem et tricesimatorem Josephum Ponekovich servientem statuit, quae antea ancillabat in domo Krajachichiana et praegnans fuerat, aeque ad similem fassionem pellicere voluit, sed ipsa, quamvis octiduo carcerata, mentiri nolens, aeque dimissa est, data sibi pro crimine suo poena, ut coram statua in foro flexis genibus quinquies ave Maria recitaret.

Tertio. Ob absentiam domini Krajachich, uti praedicta acta, sic praedicationibus et lachrymis Szallianis ob civitatis totius periculum et ruinam conclusum fuerat, ut a Krajachich reciperentur eidem concredita documenta una cum incoato per ipsum protocollo. Missi ad uxorem Krajachichii duo

senatores retulerunt magistratui, in fornice occlusa esse omnia, nec sibi relictam fuisse clavim. Consultatum tum, num domui vis inferenda et vi auferenda forent instrumenta, verum fisco adversante, communitas cum senatorum aliquibus contra Szallium sensit, utve scriberetur Krajachichio conclusum, quatenus claves submitteret ob necessitatem instrumentorum, causa dandae cujuspiam camerae informationis.

Quarto. Michaelem Blasekovich, antea Krajachichianas partes sequentem, alias comitatus fiscalem et supremi comitis comitatus Zagrabiensis Joannis Jursich directorium, sub spe obtinendi per eum notariatus civitatis, annue 500 fl. inferentis, adeo in partes suas traxit Szallius, ut idem Blasekovich qua comitatus fiscalis, imposita Jursichio justitiae larva, eundem Krajachich qua reum adulterii ad poenam recipiendam vocârit, actione nec in rumore neque ullis praecedaneis inquisitionibus firmata, talemque actionem Szalle Viennam atque (ad) Posoniensem cameram illico expedivit. Adjunctus actioni fuerat dominus Mathias Plovanich, aeque innocens, ast unice ad tegendam malitiam conspirantium.

His peractis, redux Vienna Krajachichius mense Septembri fusiorem exhibet magistratui et communitati accusationem, poscens remedium domesticum per quosdam arbitros eligendos. Fiscus vero civitatis, cui anterior denunciatio fuit credita, opinionem eam dedit, quod, ne videatur communitas judicare magistratum subsumaturque tumultuans et dominatum praeripiens, ad servandam lege praescriptam subordinationem, medio camerae universa per litteras detegenda forent principi per eorundem litteras et absque submissione denunciationum Krajachichianarum, quae, si mandatum fuerit, successive sequentur. Probata votis omnium opinio; sed concinanndae epistolae tenores Szallius sibi competere praetendebat, conclusum tamen, ut fiscus apponeret. Apposuit | [pg. 501.] ille, sed pro relectione indicere conventum Szalle noluit. Igitur convenientibus die altera senatoribus et communitate, pro Szallio missum, ut compareret ad perlectionem epistolae. Isto renuente et protestante, quod convenissent sine sui indicatione, perlecta fuit epistola probataque, ac subscripta per senatores duos, Ponekovich atque Blasekovich, ipsumque nomine communitatis fiscum, horumque sigillata sigillis, postquam Szalle sigillum civitatis negasset. Szalle e contra cum tribus senatoribus aliam scripsit epistolam, lamentando supra praemisso actu.

Krajachich vero, voluminis instar unius compilato opere et productis amplius 100 (argumentis?) firmato, illud neglecta Posoniensi camera per cameram Viennensem aulicam repraesentavit. Quod factum, cameram Posoniensem contra sese erexit, ut totum negotium dissimulando ageret permiteretque. Fuit repraesentatum etiam cancellariae, sed Kollerio inimico Krajachichii existente, res ob vastitatem, ut dicebant, jacuit.

Interea Szallio ad tavernicalem sedem Posonium exmisso sub initium anni 1759. ac Posonii existente, postquam a Blasekovich promotus in comitatu, ut supra, processus assumptus fuisset, et per Krajachichium allegatum exstitisset, debilem esse supremum comitem, qui sine praeviis inquisitionibus, sine ullis indiciis erigendam actionem ordinasset, et Majestatem suam comitatus erexisse ad servandam justitiam, non autem opprimendam; immo Michaelem Blasekovich in cubiculo uxoris Jursichianae eatenus coarguisset, Blasekovichio illico sese inde recipiente atque ad cubiculum aliud, in quo sub praesidio supremi comitis comitatenses consederant, pergente

et suam reprehensionem narrante, jussoque contra Krajachichium actionem instantaneam erigere ipsoque istud praestante et actionem ad speciem violationis judiciariae sedis scribente, per submissum vicejudlium ad defensam vocato Krajachich, sed comparere renuente, immo renunciante: supremi comitis uxorem ejusdemque cubiculum sedem judiciariam non esse, semet vero coram comitatus sede non fuisse, adeoque Blasekovichium de privatis injuriis a se vindicandis inviari ad legalitatem oportere, se autem ab occasionibus malis vitandis bene instructum esse, relata hac responsione comitatui ab exmisso vicejudlium, Krajachichius per non defendit ex contumacia tam in hoc processu violatae sedis, quam et alio adulterii est convictus, ordinataque illi executio. Sane hoc actu Jursichius apud omnes, cumprimis comitem banum, a praeconcepta de se amoris justitiae et cujusvis passionis nota cecidit, amplissimeque descriptus aulae exstitit, quem promovisset; credebantque multi vel deponendum, vel debilitati suae per administratorem providendum, reddendumque officium supremi comitis vicebano. Ast res haec ab aula silentio est omissa et Krajachichius in banali tabula anni hujus 1759. a contumacia absolutus, appellante ad tabulam regiam fiscali comitatus, sed neutiquam prosequente. Haec, ut supra, 1758. acta sunt.

[pg. 502.] Absente Szallio, qua ad sedem tavernicalem exmisso, die tertia Februarii pro more 1759. facta est restauratio magistratus civilis. Et Szallius absens suis effecit modis, ut ipse confirmaretur in judicis officio causa protectionis magistratualium, Krajachich vero ab officio notarii decederet, successore dato Michaele Blasekovich, qui, apertus Krajachichii inimicus, eidem pro suo genio ubivis maledicebat, erectamque adulterii contra illum et Plovanich actionem post absolutionem contumaciae prosecutus est, eam testimonio alio probare nequiens, quam data mulieris illius ad Szallium instantia et Strossichii testimonio, quod, dum exmissus cum Maczan fuisset, adulterium non negasset. Hinc per comitatum convictus iterum fuit Krajachich ac Mathias Plovanich, anno sequente 1760 uterque in tabula banali absolutus, non sine monitorio comitatus, ut legalius judicaret.

Frater meus Christophorus Kerchelich, quamvis in restauratione anni hujus in suo confirmatus officio, cum ad senatum promoveri nequivisset ob affinitatem Francisci Hadrovich, tamen visis perpensisque civitatis confusionibus, post reditum judicis ex tavernicali sede (quae domini comitis Josephi Illyesházi ultima fuit, nam, ut supra, paulopost ad officium curiae regiae judicis ascendit) officio vale dixit. Communitas tota est protestata doluitque, Szalle ipsemet, resignationem non posse acceptare magistratum, pronunciavit. Tandem cum resignans nec comparere voluisset ad magistratum, petitum fuit, ut suae resignationis motiva scripto daret. Reposuit ille, se, dum et quando sive a comite bano vel regno, sive camera vel suo principe jussus fuerit, sincere ac fuse jubenti daturum; magistratui sufficere, semet cogi non posse, et in tantis confusionibus expertaque hominum plus admiranda quam imitanda procedura, suae existimationi et famae obligatum prospicere. Itaque habito responso, judex Szalle acquievit, et anno hoc 1759. ab Aprili mense fiscalem supplevit ea talique diligentia, quod ad pergraves violentiae processus civitatem posuerit, videlicet cum domino comite Sermage ratione combustarum ad Kraljev Brod domuncularum, item inter-

ceptorum hominum in terreno dominorum Sikuten et Ballog ac Mudich. eorundem subditorum ad civitatis carceres deductorum, quod illi ad sylvam praetensive civitatis ivissent focaliaque ligna secare incepissent. Praemissa referre necessum fuit, ut secutura intelligerentur, ac, unde promanârint, intelligeretur.

(Josephus comes de Batthyan episcopus Transylvaniae. Magno-Varadiensis episcopus baro Adamus Patachich.) Accommodatis, uti supra, comite Carolo Eszterhazy ad episcopatum Vaciensem, comite autem Josepho Batthyan ad Transylvaniensem, baro Franciscus Koller cancellariae hungaricae Viennae dominus et supracancellarius a | [pg. 503.] barone Adamo Patachich episcopo Noviensi, ab anno 1751. ex parte cleri ad eandem cancellariam consiliario, eliberari cupiens, ut sic majorem ad exsolvenda sua debita passiva faciendamque pompam nancisci valeat ex cleri aerario et instantiis occasionem, persvasit reginae effecitque, ut idem ad episcopatum Magno-Varadiensem promoveretur, fuitque resolutus, nedum cum bonis omnibus et proventibus, a Forgach, Csaky habitis adeoque praetensionibus cameralibus sepositis, sed plane sine onere reddendarum rationum a suis episcopalibus reditibus, quas rationes ab anno 1733. episcopi Magno-Varadienses ad suum metropolitanum Colocensem submittebant. Remansit attamen in cancellaria Patachich ad sui confirmationem, adeoque annum sequentem.

(Terraemotus Zagrabiae.) Hoc anno 1759. festo ipso Parasceven fuit mane Zagrabiae terraemotus, et vestigia sua reliquit in fornice cathedralis ecclesiae.

(Mors variorum.) Obiit quoque dominus Antonius Spissich, olim comitatus Verocensis vicecomes, homo capax, sed vafer et divitiis per fas nefasque congregandis inhians. Medicus Varasdinensis Carlegg, vir litteratus et insignis, prolibus suis et uxori unam bibliothecam reliquit. Zagrabiae item Desiderius Degoy, vulgo Gallus, potentia Naisichiana effectus medicus, alias chirurgus et multis e locis pulsus, etiam ex Carniolia, habuit regni salarium in fl. 100.; pharmaca vendebat, conficiebat pro lubitu, histrio insignis; intra annos aliquot congregavit Zagrabiae ad 1500 florenos. Voluit primus, ut more gallico Zagrabiae sepeliretur, id est linteo uni insuto cadavere, quod admirabundos fecit Zagrabienses dubiosque, utrum is vel truncus aliquis sepultus exstitisset; statim enim exhalata anima insutus fuit, cum hic moris sit mortuos pomposius vestire, videndos exponere et tum deferre ad tumulum.

Meus quoque frater Christophorus Kerchelich apud me ex calidis febribus die 27. Decembris sancta et sanctorum morte hora nona matutina decessit. Sepultus apud patres Franciscanos Zagrabiae in sacello s. Dorotheae, ubi et mater nostra, nata Judita Darich, anno 1735. fuit deposita. Vixit annis 33, mensibus 7. diebus 7. Erat juvenis integer cunctisque clarus, ac bene fundatus in jure et politicis. Desiderium sui reliquit omnibus. Cives omnes ipseque magistratus ad comitandum cadaver comparuerunt et campanis majoribus, ut mos est pulsari, compulsandum ei in parochiali civitatis jusserunt, quae compulsatio senatoribus tantum et honoratis viris admittitur.

(Praeambula ex processu ad casum memorabilem. Religiosorum subtilitates per tabulam judiciariam detectae et praejudiciis eorundem obviatum.) In tabula judiciaria districtuali conclusus fuit mense Decembri

processus, ab executoribus Naisich et Paulinis promotus contra baronessam viduam Sermage, natam Julianam de Moscon, item suum filium comitem Petrum Troillum Sermage, intuitu substantiae deficientis comitis Joannis Francisci Csikulini, eruendamque fati comitis aquisitionalem massam, subtractis praevie redintegrari debentibus. Anno 1746. obiit in Konschina die 17. Junii praedictus comes Csikulini sepultusque est Lepoglavae | [pg. 504.] apud Paulinos. Naisichius, testamentis condendis divitum valde intentus, intellecta comitis lucta, Konschinam advolat, arreptaque cartha scribit testamentum breve ac brevissimum, videlicet: Ratihabere comitem testamentum Vayneczianae, ac ut illi satisfiat; secundo, Suae Majestati legare semet 4000 fl., Naisichio ob fidelia servitia bona sua Kallinovecz; in reliquo, ut universa sua substantia in partes tres dividatur: pars una sit pro successoribus sibi in bonis successuris, alia pro anima, tertia pro religiosorum conventibus juxta arbitrium executorum, qui expensas, si quae forent, et fatigium suum juxta Naisichianum arbitrium sibi accipiant, parata autem pecunia sua sit pro altaria illi ecclesiae, ubi sepelietur. Executores scripsit Adamum Naisich et priorem Lepoglaviensem hujusque in perpetuum successores. Comes manu directa per alium subscripsit: comes Cicuciculin.

Mortuo comite, quadriennio integro inventatio substantiae neglecta, pluresque promoti processus tam quoad successionem intra successores, quam et a fisco regio intuitu testamenti. Naisichius qua executor Juliannae a Moscon viduae Sermage semet conjunxit et validitatem testamenti sustinuit, ipsam enim timebat magis quam fiscum, cum illa a medico Carlegg, chirurgis aliisque praeclaris viris attestationes juratas collegisset, tum, dum testamentum scriberetur a Naisichio, defunctum comitem extra sensus fuisse, neque vel commisisse scribendum testamentum, vel sibi praelectum ratificavisse, immo, dum manus per alium arrepta et ducta est, jam fuisse mortuum. His igitur testimoniis territus Naisichius eo facilius movit foeminam, ut contra suorum amicorum opinionem de transigendo quoad substantiam mobilem cum fisco regio non ageret praedictaque testimonia fisco cellaret, quod Naisichio qua protonotario regni in banali tabula ad aquirendam in bonis successionem contra Herberstein ac Viczay indigeret. Itaque ne ob minora majoribus privetur, quamvis fiscus regius 14 duntaxat fl. milia una cum reginae legatis praetendisset, ipsa a Naisichio informata vigore tot missilium ad se scriptarum litterarum et in processu productarum, substantiam Csikulinianam neque sex milia fl. effectuaturam, non solum testamentum defendit, sed universa et quaelibet litteralia instrumenta Naisichio credidit, eodemque judice et directore intuitu successionis bonorum usa est Immo Konschinam eidem cessit pro 24 milibus fl., sumptusque dedit, quos voluit. In tabula banali stabilita Sermagianae successio, stabilitum defuncti testamentum, et pro confirmatione harum sententiarum Naisichius ipse Pesthinum profectus est erga 1000 fl. a Sermagiana receptos, ubi stabilitis tabulae banalis sententiis et ex Sermagianae revisis instrumentis annotatisque, quae ad scopum Naisichii servire poterant, dissoluto item amicitiae hactenus simulatae vinculo, Naisichius qua executor eandem ad testamenti implementum attraxit. Et quia tam revelandorum revelatio, quam producendorum productio necessaria fuissent, ipsa a juramento semet absolvi voluit; tam factis | [pg. 505.] post quadriennium in-

ventariis, quam credita revisione suorum litteralium instrumentorum, et ad juramenti depositionem postquam fuisset adstricta, tabula regia id ipsum approbante, ipsamet aeque juramentum ab executoribus praestandum exegit, tum ob sibi competentem ex testamento partem, tum ad eruendam sincere aquisitionalem massam; quando quidem protonotarius Naisich bona Kallinovecz et Konschina cum universa apprehendisset substantia sine quopiam hactenus inventario, patres autem Paulini illico a comitis Chikulini morte claves apprehendissent, argentum quoddam donassent variis foeminis, quoddam abstulissent. Naisichius videns haec, conscribi res per assessorem Magdich curat in Konschina basque taxari abjectissime, et a juramento semet non eximit. Patres Paulini, religiosos ex paparum privilegiis et bulla „Coenae Domini" stringi ad juramentum coram saeculari foro atque ab eodem nequire, allegabant. Et cum Sermagianae procurator Paulinos quosdam jam demortuos allegative raptores et dispensatores substantiae Chikulinianae dixisset, quasi mortuos in jus vocaret, poenam ex eodem postularunt. Ipse autem ad impediendos futuros labirinthos, cum, quis monachorum vivat, scire non posset, (quamvis defunctos non evocavisset, sed facta eorum allegative deduxisset, adeoque narrando), pro sequenti termino evocat provincialem cum toto definitorio ad respondendum pro sibi subjectis monachis deponendasque, in quibus convincentur, summas. Mirabantur universi hoc procuratoris factum, illudque ridebant. Consultusque per eosdem patres Naisich svasit, ut semet sinant ex contumacia convinci, cum fundus executionis non sit futurus. Adhaesere consilio monachi et quaesitam contumaciae poenam accepêre. Advocato Sermagianae monachorum furta ad 72 milia extendente, atque illico summas provinciae, per regnum apud diversos elocatas et specifice nominatas, pro executione denominante, submissoque ad executionem domino assessore Bedekovich, cum Paulini haec rescivissent, Zagrabiam advolant, assessores circumeunt sibique dari ingressum postulant, se a Naisichio deceptos, privatim assessoribus narrantes, allegative autem viarum incommoditatem accusantes. Dato igitur ex consensu modo partis alterius illis ad processum accessu, provincialis cum definitorio semet ab obligatione deponendi juramenti tuebantur tam novitate inauditi exempli, quam paritate civium, ubi pro singulis civibus magistratus nec in jus vocaretur, nec respondere deberet. Sed Benedictus Krajachich, Sermagianae procurator, inaudito Paulinorum facto inauditam sententiam competere reposuit, tum statuto Paulinis et judicio libro quodam patris Malechich Paulinorum quondam generalis ex eodem monstravit: monachum omnem, quidquid aquirit, non sibi sed monachis aquirere, atque in hoc salvari paupertatis votum, posseque jurare semper, nil se possidere vel aquirere aut habere, cum nil sibi aquirat; neque monachorum valere testimonia sine superiorum consensu, quia, cum mundo videantur mortui, pro mortuis reputantur. Pluraque similia; ac demum in casum litis respondere obligari provincialem cum definitorio dominium repraesentantes et neutiquam monachos, totumque esse invalidum, quod per hos ageretur, ac ipso jure nullum, nisi monachus jussu provincialis ageret, quo in casu haberet ille obedientiae meritum et secundum provincialis mandata eum agere debere. Provincialis autem facilis esse debet, ut privative per monachos agatur, | [pg. 506.] quia revocare semper poterit annulareque monachi factum, si sibi non probaretur aut esset religioni contrarium; esseque

hoc magnum arcanum religiosorum saecularibus impenetrabile, qui nunquam probabunt, monachum talem scitu et jussu provincialis egisse. Quo ex autore, dicebat Krajachich, ruit a civibus petita paritas, qui actione privata conveniri possunt, adductisque variis sequellis ac monachorum elusionibus, prouti et praeallegata commemoratorum allegative monachorum morte, quam ipse non crederet, probari autem nequiret, nisi per interessatos monachos variisque sophismatibus et restrictionibus asvetos, ideo actoratum suum stabiliri petiit, et provincialem cum definitorio ad juramenti depositionem stringi; qui suos examinent, videant judicentque monachos, si vivunt, ut volunt, si mortui sunt qua successores vel potius aquisitores, cum monachus nil sibi sed provinciae aquirat.

In effectu per sententiam ad corporale juramentum praestandum erga formulam judicialiter elaboratam satisque restrictionibus obviantem convicti provincialis cum definitorio.

(Gravius lata praedicta sententia. Quid contra eam monachorum turba.) Gravis haec sententia fuit Paulinis, Jesuitis, cunctisque religiosorum coetibus. Maledicebant Krajachichio, quia olim Jesuitae, huncque esse effectum dimissionis; lamentabantur contra tabulam, et pro consiliis ultro citroque cursitabant, an appellandum dubii. Tandem ad agendum moniti, nescirem, quibus ex motivis, comparens ad tabulam provincialis p. Franciscus Kovachich petiit, ut ad ipsorum domum exmitteretur quispiam assessorum pro excipiendo juramento, quod grave ipsis accideret coram tot et tantis jurare ac procuratorum in praesentia. Variabant opinionibus assessores, demum pluralitate votorum eveniente, dominus assessor Ladislaus Lukauszki ad eos exmissus est; praestiteruntque elevatis digitis corporale juramentum p. Franciscus Kovachich provincialis, p. Hieronymus Tusztich provinciae vicarius, p. Josephus Bedekovich, p. Gabriel Lengell, p. Vincentius Halaszy, p. Bartholomeus Samuel, definitores. Quo juramento ex more relato et actibus processualibus inserto, provincialis terminum petiit ad examinandos monachos videndasque in conventibus notas quoad demortuos, et secuturam tum revelationem. Quo eidem non negato, et sequenti termino comparente, exhibuit revelationem notabilem in argento, pecuniis, clenodiis aliisque rebus. Pecunias ad implementum testamenti assumpsit, taliterque Paulinorum ex testamento praetensio intuitu exequiarum, sacrorum, legatorum, item ex Vayneczianae testamento, quae per ingessionem vicariorum ex conventibus fuit in processu, tota desiit; remanente attamen ea macula, quod soluti denuo se solvendos voluerint, atque ita bis accipere, nisi praedictum juramentum intervenisset, revocaruntque vicariorum ingessionem. Ex potiori argento statuam b. virginis Mariae Graecii elaboratam dixère pro ecclesia Lepoglaviensi, hancve ex pietate relinquendam orabant, prouti etiam clenodia illa, quae imaginibus ornandis appensa forent; partem clenodiorum | [pg. 507.] semet vendidisse pro 150 fl. fassi sunt. Residua argenti ac quaedam alia revelarunt et substraverunt limitationi, quae etiam fuere limitata, exmisso ad aestimationem argenti in statuam versi prouti et clenodiorum domino Bedekovich. Indignitatem et haeresim tabulae ubivis accusabant monachi, quod nec b. virgini Mariae fuerit condonatum, ubi tamen argenti valor est consideratus, ac rudioribus aut non informatis tabulae tyrannidem depingebant.

Interim p. Kovachich, qui generalis resolvendus credebatur, nedum spe hac frustratus, sed et ex provincialatu est amotus, crevitque, nulla ratione Kovachichio comparandus, p. Gerardus Tomassich, ac primo in vicarium generalem et postea generalem ordinis elevatus. Jesuitae ubivis obgruniebant Paulinorum facto dicebantque, se antea centum amisuros fuisse milia, quam simili sententiae obedivisse. Hinc observati sunt, a a se dimissos post latam illam sententiam sic dimittere, ut ecclesiasticum statum profiteri debeant, quia dimissos a voto obedientiae et paupertatis eorundem generalis immunes pronunciare assolet, castigare ligatos pronunciat, ut a saeculari statu agendisque causis amoverentur, uti factum cum dimissis post illam sententiam theologis Thoma Budai, Thoma Miklavsich etc.

Praemissa ex celebri illo processu (in quo Naisich abunde visus, et qui ei mortem causavit ob tot juramenta receptamque in merito sibi minus faventem sententiam) notare voluimus. Cetera patent uti et praemissa ex eodem penes acta tabulae servato. Notare quoque debemus, patres Paulinos actui illi postea contradixisse et revocasse; quin clam submissus p. Ternszki ad domum procuratoriam, judiciali formulae juramenti inseruerat revocationem protestationemque nomine et ex parte totius ordinis, eo quod provincia respectu generalis atque totius ordinis censeretur ut monasterium respectu provinciae. Sed re detecta, scriptura illa tanquam ad processum neutiquam producta, verum supposita, fuit in tabula lacerata, paterque Ternszki reprehensus, qui in sui facti excusationem religiosae obedientiae meritum regerebat. Retulit mihi quoque pater definitor Lengell: in generali Paulinorum conventu, Mariae Thal celebrato, Kovachichium provincialem damnatum ideo, quia debuisset urgere, ut generalis ordinis cum generali capitulo evocaretur; et si hoc procurator Sermagianae attentasset, generalis evocandum Romanum papam ex alto rerum ecclesiasticarum dominio ursisset, quem nihilominus aula Viennensis evocari passa nunquam fuisset, atque sic eludere saeculares et salvare honorem religionis; statutum interim esse, ne religiosi ad executoratus saecularium sese imittant, verum legatis contententur.

(Accusatur episcopus Segniensis.) Erupit similiter anno hoc in publicum ac circa mensem Augustum publica episcopi Segniensis Georgii Wolffgangi Chiolich de Lewensperg Segniensis patricii accusatio et diffamatio intuitu stupri cum virgine nata Domazetovich, episcopio habitatione contigua. Circa quod noveris sequentia, lector: Primo, praefatum episcopum Chiolich pessime fuisse educatum, quia affectuum suorum mancipium. Dominari volebat omnibus et a singulis adorari, ut ex ambitione pro se tantummodo | [pg. 508.] et baronatum et excellentiae titulum comparasset. Secundo, divitiarum et congregandae pecuniae zelantissimus, ut variis taxis pro dimissoriis, ordinationibus, dispensationibus, processibus, cunctis gravis factus fuerit, ecclesiarum item spoliis occasione canonicae visitationis proventuum parochialium usurpatione, quin traffica ipsa, quam suorum medio exercebat. Tertio, suspicionibus miserrime torquebatur, eratque supra omnes Segniensium foeminas curiosus, delatoribus amicus, bonis et litteratis gravis, verbo subdolus, inconstans, varius, plenusque immoderatis affectibus, quos satis testatus est in tot processibus, signanter Gerlecziano et canonici Bucarensis Sztipkovich, quem quod suis modis interemisset, suspicio fuit.

Secundo (sic!): Segnienses aeque esse ambitiosos, avaros, varios, ad vindictam proclives, otiosos, libidinosos, fovere praeterea eos quandam certas inter familias conjunctionem, ut injuria uni facta intra tales conjunctas familias communis evadat.

Ex praemissis itaque fontibus, per me haud indagatis particularibus circumstantiis et casibus, differentiae perpetuae fuere intra episcopum, clerum ceterosque saeculares. Accusationes ad aulam jam ab anno 1747. perpetuae, rixae, odia milleque talia. Et quia episcopus ex respectu partim suae dignitatis ac titulorum, partim ac potissimum elargitorum munerum, signanter Kollerio, nunquam reprehenderetur et victor evaderet, observata a Segniensibus praefati episcopi cum antedicta Domazetovich familiaritate, testatisque erga illam quibusdam distinctionibus in ecclesia plane, ut huic uni sanctissimam communionem ipse praeberet, alias cujusvis conditionis matronas per presbytheros communicandas relinqueret, nescio, in quam suspicionem venit. Et postquam illam Vegliam, insulam Venetis subjectam, sub respectu aliquo exmisisset, ut Segniensium suspicioni praeberetur fundamentum, ad epistolas ab illa ad episcopum scriptas diligentissime invigilabatur. Interceptae fuêre binae, quarum una enixae feliciter in monasterio monialium prolis, episcopo ut patri simillimae, nuncius ferebatur, altera pecunia promissa pro matre hac atque antea nata prole submittenda insinuabatur. Et quia de priore interecepta episcopus subintellexisset, nil respondens, tandem ramus conjunctarum familiarum cum domo Domazetovich, aliunde episcopo infensus, ut Demely, Vukasovich etc., rem hanc non solum evulgare, at plane aulae repraesentare non neglexit. Dataque ab aula ipsis est venia, ut rem hanc Romae promoverent ac agerent, quod sequenti anno ab illis non neglectum. Generalis Carolostadiensis comes Benvenutus Petazzi, dum ab utraque partium episcopo videlicet et aliis pro quorundam officialium testimoniis interpellaretur, eatenus petitae a me opinioni meae detulit, videlicet negando utrique ratione ea, quod ob praesens cum Borusso bellum officiales domi esse nequeant, ut testimonia sua tum, dum opus fuerit, valeant authenticare. Atque haec fuêre initia adeo vulgati casus, verissime odii partium.

[pg. 509.] *(Regicidii intentati convicti Jesuitae puniti.)* Ex permissis a Benedicto XIV. contra Jesuitas in Portugallia inquisitionibus, factisque judiciis et latis contra eos sententiis, eo quod fidellissimo Portugalliae regi Josepho Emanueli die 5. Septembris 1758. mors laxata rota et ignitis glandibus fuisset intentata, ipsi ex toto regno non modo exules facti et proscripti sunt, sed post provincialem Henriquecz Joannes Mathos, Joannes Alexandre et Gabriel Malagrida prae ceteris ejusdem conspirationis actores sunt declarati et plexi capite. Malagrida autem, summam sanctitatem praeseferens, ac olim processionaliter Ulisipponam in teatro portatus ut vivus sanctus, alias Mediolanensis, haeresis etiam convictus ac blasphemus, nec confiteri volens, respondendo, quod ipse immediate a Christo absolutionem accepisset, post avulsum caput in foro palam rogo fuit impositus et combustus. Missiones Dominicanis cesserunt una cum corpore s. Francisci Xaverii. Bona Jesuitarum triplicis classis reperta: fundationalia, et haec ad regis dispositionem relicta; altariarum, ista episcopis tradita pro absolvendis legantium intentionibus; jesuiticarum artium, sive, ut sententia ferebat, dolo, fraude, deceptionibus aquisita, fisco regio cesserunt.

Quot quantique libri hac occasione contra Jesuitas prodierint, quis describet. Ego ipse vidi legique catalogum Venetum similium scriptorum et 70 autorum typis datorum. Contra hos sub anonymis nominibus, foeminarum plane, scripsere Jesuitae, et, ut ferebat rumor, p. Zacharia cumprimis, neque quidpiam emebatur gustuosius ac libri similes. Prodiit quidam sub nomine „Lupi smascherati" contra Romanos Jesuitas, monita eorundem secreta evulgans, tum ex actis improtocollatisque Romae, citans folia, Romanorum Jesuitarum nequitias. Hujus libelli autorem Jesuitae vulgabant cardinalem Passionei, conscriptorem cardinalem Orsi, fuitque illis gravissimus.

Viennae ac in his Austriacis Hungariaeque provinciis Jesuitae ubivis sub rumoris initia et novalium, quae res has dabant, lectione totum Portugalliae negotium commentum haereticorum esse praedicabant, in publicis plane et ecclesiarum pulpitis, ut ab archiepiscopo Viennensi domino Christophoro Migazzi Jesuita Mözburgh Ludovicus, concionator in collegio academico, eo quod figmenta haereticorum praemissa esse concionatus sit, et non subobscure populum hortaretur ad tuendos Jesuitas qua fidei christianae fulcra et defensores contra magistratus, qui plus jam faverent haereticorum commentis quam christianae religionis apostolis et fulcris, non solum a concionando inhibitus fuit, sed Vienna exulare debuit.

Quin minister Portugalliae Viennensis sententias latas et earundem fundamenta typis evulgat et distribuit. Patres Jesuitae ut confessarii conscientiam reginae faciunt, quod ipsa detractionis causa foret. Prohibentur vulgati libri. Sed minister Portugalliae eatenus quaeritur, interesse dicens publico ac ipsi Portugalliae, ut de re hac publice acta et publica publicum informetur, praecipue cum Jesuitae haec negarent et ex pulpitis commenta haereticorum esse dicerent. Quare, re in universitate, ecclesiastico foro, ipsoque status consilio agitata, libri illi, ut in aliis regnis publici forent, Viennae quoque permissi sunt.

[pg. 510.] Quo viso, Jesuitae rem illam ex religionis zelo factam susurrabant foeminis, rudibus suarumque scholarum pueris videlicet: destitutum haerede Portugalliae regem, fratribus autem suis voto castitatis professione dominicana ligatis, quendam Angliae principem adoptare voluisse, ipsique locare filiam; cui rei cum ob religionis bonum Jesuitae ac status minister Mascarengas adversarentur, in eosdem conflatum odium ac persecutio; porro in casu simili fas esse homicidio nedum subtilitatibus, sed tot suis casuistis, ut Busenbaun, Lacroix, confirmabant. Qua re ab aula et archiepiscopo intellecta, praedicti similesque casuistae vetiti exstiterunt, mandato regio per Hungariae comitatus et in hoc regno promulgato.

Ex post silentio tractarunt Jesuitae omnia, seseque aeque ut caeteros mortalium peccabiles esse agnoscendo. Capucinos attamen sustinere haud observati sunt, ut collegii Zagrabiensis rectores eleemosynam, quam antea nec ex suo sed Abbanthiana fundatione Capucinis dabant, ipsis negaverint; quod inde profectum, quia ex illorum ordine p. Norbertus, olim missionarius in partibus illis Americanis, redux in Belgium, tomos quinque contra illos Jesuitas vulgavisset, ex cujus patris libris originem accepisse persecutionis lamentabantur. Idem p. Norbertus a Capucinis dimissus est, et Ulissipone viveret sub nomine abbatis ac pensione regia. Praeterea de fastu, legibus dandis, anterioribusque Jesuiticis praesumptionibus Jesuitae

etiam hujates remisisse sunt observati. Hic Zagrabiae colligendis libris illis, qui contra eos scripti vulgabantur, diligentissimam navarunt operam, ut nempe tales supprimerent, nec similium lectione artes eorundem panderentur.

(Casus Varasdinensis Jesuitarum.) In confirmationem vulgatae per Europam Jesuitarum astutiae opportune Varasdini anno isto sequens casus accidit. Ante annos aliquot intuitu sylvarum atque in his metalium coram comitatus eotum Varasdinensis vicecomite Josepho Raffay collegium jesuiticum Varasdinense contra Varasdinensem civitatem processerat, vicerantque Jesuitae, ac, ut cupiebant, sylvis terrenoque potiti sunt. Sive reae conscientiae motu, sive confessariorum praescripto, sive rumore fraudum jesuiticarum, testes eorundem tum coram Raffay pro favore Jesuitarum jurantes, elictas tum in judicio fassiones, quidam in agone constituti, quidam ex scrupulis conscientiae revocarunt suumque perjurium sunt confessi; causam sui tum facti hanc narrantes, quod in confessionalibus, dum confiterentur, deponendi talismodi juramenti quibusdam pro peccatorum suorum poenitentia, quibusdam vero ad lucrandum in coelis meritum obligatio per confessarios Jesuitas Joannem Baptistam Ivich tum regentem, Andream Szallay | [pg. 511.] rectorem, Mathiam Kerznarich concionatorem aliosque patres imposita fuerit. Et cum ipsi dicerent, timere se perjurii peccatum, fuisse ipsis repositum, habere eos talia privilegia, quod, quisquis in favorem societatis ageret, nec crimen incurreret, nec poenam consequeretur, quin apud Deum mereretur, cum ipsi sint Jesu societas et Jesus dominus universi. Quare cum dominus his opus habeat, qui nempe creavit omnia, in servis sociisque suis Jesuitis ipsi jurabunt libere, sylvarum illarum partem ad Jesuitas pertinere, praecipue cum dubium sit, civitatis videlicet, an collegii essent, in dubio autem determinare se liceat juxta prudens arbitrium, vel etiam in favorem partis. Igitur ipsi jurabunt securissime in hoc dubio, favebuntque Jesuitis ob eorundem zelum, scholas aliaque similia. Facta ista et revocationes testium authentice civitas obtinendo, contra Jesuitas beneficio novi procedit coram vicecomite Nicolao Bedekovich, eosdemque evocat. Fuit Varasdinensis collegii rector p. Joachimus Kossachek, Germanus; jurium nostrorum ignarus, de praemissis attamen revocationibus et circumstantiis informatus, patrem Joannem Baptistam Ivich Zagrabiae in seminario regentem hujusque collegii rectorem Joannem Baptistam Salecz consulit. Uterque horum ad me sumpsit confidentiam, reque uti supra detecta, petierunt consilium. Ego, consideratis perpensisque circumstantiis omnibus, in eam deveni sententiam, ut semet convinci per contumaciam paterentur, et praeeligerent carere sylvis, quam tantae semet censurae submittere, praecipue quia confrontari deberent cum revocantibus, quae res et ipsis difficilis accideret, et societati praejudicare posset; evolutis autem praesentibus circumstantiis intra 32 annos, seu praescriptionis legalis tempus novizare poterunt. Nescio, an meo aquieverint consilio Jesuitae, vel alios etiam interrogaverint; in effectu nihilominus per contumaciam sunt convicti. Quoniam die praefixi termini Varasdinensis rector ab ingressu omnem cohibuit, ut nec ipsum vicecomitem nec ejus scribas admitteret ingredi collegium, postea et subsecuta executione, protestationem aliquam coram Chasmensi capitulo eos fecisse, intellexi. Naiholdius fiscalis procurator regius in Croatia, semet contra eos actionem erigere velle, dicebat.

Sed sive amicorum svasu, sive Jesuitarum largitione nil fecit, sive quod res ad episcopum pertinere videretur, quem Jesuitae non metuebant ex causa, ut dicebant, partim ignorantiae, partim metus, ipsorum ad non disgustandum Kollerium, numen suum, cujus consvagvineus provincialatum exspectaret. Et quamvis Jesuitae cum revocantibus et praemissa fatentibus confrontati non sint, ut de veritate constaret, tamen a rudioribus fingi talia potuisse, qui motiva illa ignorant, credi nequit. Jesuitae illi insuper, qui praedictorum autores fuere, ad remotiora collegia sunt translati, Ivich Tergestum, Kerznarich Ginsium, alii alio.

(Migazzius judex delegatus in processu Kercselich.) Egit quoque episcopus meus Zagrabiensis Thauszy Romae pro delegando Migazzio ad revisionem causae intra me et illum vergentis, breveque obtinuit. Migazzius, scriptis propria manu ad me litteris, svasit amicabilem, subdens attamen se mihi administraturum justitiam, utve omnem in eo haberem fiduciam. Sed res evenit aliter, ut sequenti anno dicturus.

(Crisis in rebus belli.) De bello nunc anno isto aeque continuato scribendum foret quidpiam, verum ex supraattactis rationibus aliud | [pg. 512.] non referam, quam sequentia:

Primo. Quantumvis et Sveci sub eorum ductore generali Latingshausen Austriacis sese contra Borussiae regem adjunxissent et generalem Borussiae Klaiszt percussissent, Moscovithae item sub ductu mareschalli Soltykof memorabilem reportassent victoriam, vellicationes item omnes ac tres conflictus majores a Daun mareschallo habiti prospere successissent, Gallorum etiam res contra Hassos fuissent celebres, imperialis quoque exercitus sub Bipontino principe gloriosus in Saxonia fuisset, Dresda ipsa plane recepta et pro Borussico generali Schmetau Dresdensis commendans Marquier fuerit, Lipsia item capta a nostris, ut ferme auspicatissimus annus visus sit nostris, attamen sic facta omnia, ac si facta non fuissent.

Secundo. Inaudito a saeculis exemplo ac ferme a reipublicae Romanae temporibus, integri exercitus hoc anno intercepti captivique fuère. Sic Hassi Gallos, sic Galli Hassorum exercitus interceperunt, sic generalis Daun die 21. Septembris ad Maxen exercitum Borussicum sub generali Fink in 14925, post caesa duo milia intercepit, ex quibus majoris hominis (sic!) tres generales, officiales 441, tormenta 70, vexilla 114. Res haec curiositatem magnam et indagandae causae rei hujus occasionem penetrantioribus dedit, varieque sunt conjecturati, a quibus praescindimus. Videbatur res ita agi, ut vinceret nemo, sed certaretur humanitatibus. Quare cum praemissorum eventuum ignorem causam, hanc scrutetur posteritas.

(Cardinales novi.) Anni hujus die 24. Septembris Clemens Papa XIII. cardinales 20 constituit, videlicet Ferdinandum Rossi Cortonensem, Ignatium Crivelli Mediolanensem et nuncium Viennae, Ludovicum Merlini da Forli, Philippum Acciajuoli Florentinum, Hieronymum Spinola Genuensem, Antonium Erba Odescalchi Mediolanensem, Xantum Veronesi Venetum et episcopum Paduae, Ludovicum Valenti da Trevi, Josephum Castelli Mediolanensem, Petrum Franciscum Bussi Romanum, Cajetanum Fantuzzi Ferariensem, Petrum Hieronimum Guglielmi da Fesi, Josephum Furietti da Bergamo, Petrum Conti da Camerino, Antonium Antonelli da Sinigaglia, fr. Laurentium Ganganelli ordinis conventualium da Rimini, atque hos presbyteros cardinales; diaconos vero: Joannem Constantium Caracioli

Neapolitanum, Nicolaum Perelli Neapolitanum, Marcum Antonium Colonna Romanum, Andream Corsini Florentinum et aetatis suae annorum 24.

(Comes Petrus Sermage vicecolonellus) aggregatus in banalibus confiniis, nescio. quas cum generali Brentano habuit lites. Processum sustinuit, longos passus est carceres, nec rei genuina patuit causa; res multis eum constitit milibus.

(Sigilla comitatuum.) Anno hoc comitatus Crisiensis ac Zagrabiensis sua distincta authentica sigilla a regia Majestate obtinuerunt receperuntque.

Annus domini 1760.

Memoriae sequentes.

[pg. 515.] *(Sponsalia promulgata archiducis.)* Sub anni hujus initium promulgata fuère hic sponsalia intra serenissimum coronae principem et Austriae archiducem Josephum, primogenitum reginae nostrae, ac serenissimam virginem Elisabetham, passim dictam Isabellam Parmensem ex domo Borbonica, et futurae anno hoc Decembri mense nuptiae.

(Contra comites Erdoedy proceditur intuitu restaurationis in comitatu Varasdinensi.) Banalis tabula dispensante principe Varasdini iterum est habita non sine murmure regnicolarum. In hac jubente principe per regni fiscum dominum Busan promota fuit causa contra familiam comitum Erdoedy intuitu usus illius, quod supremi comites darent vicecomites aliosque comitatus officiales comitatui Varasdinensi. Qua de causa etiam superiori anno, dum Zagrabiensis et Crisiensis comitatus sunt restaurati ad legum praescripta, comitatus Varasdinensis restaurari non potuit. Produxerunt comites Leopoldinum plane eatenus consensum et privilegium usu continuo firmatum. Sed quia 56. articulo anni 1723. hoc negotium ad viam juris ordinariam fuisset relegatum, adeoque dictum privilegium satis vulneratum, familia cecidit estque adinstar aliorum per totam sacram Hungariae coronam comitatuum, etiam certis familiis haereditarie collatorum, norma per sententiam relegata, quae appellasset etiam.

(Regni congregatio.) Fuit regni congregatio causa potissimum contributionis et erigendae praetorianae ex Hungaris turmae pro serenissimis sponsis, ad quam pro 4 nobilibus ex Croatia assumendis, non sine difficultatibus et cum expressa conditione usque ad finem praesentis belli borussici, annue per regnum danda quatvor milia floren. rh. sunt, fueruntque resoluta.

(Turmae praetorianae erectio.) Porro praetorianae hujus turmae gloriam dominus baro Franciscus Koller sibi attribuebat. Ad comitatus per Hungariam singuli pensionem annuam offerre necessitabantur. Transylvania quoque, ut amplius 500 fl. milia sint conflata, annueque ultra centum quinquaginta milia pro eodem Viennam comportentur. Pecuniis his non solum Viennae in suburbio domus cum horto, sed equi hisque necessaria empta sunt et respective ut stabula facta apparatus equiles. E his duplex splendidus superbusque vestitus singulis praetorianorum officialium servitorum exsolutio annua. Rei hujus curam habuit comes generalis Joannes Palffi, vicecapitaneus declaratus. Praetorianorum numerus ex 120 juvenibus deputatus, qui omnes titulo unterleitinantii sive secundarii procenturionis

gaudebunt. Salarium eorundem menstruum, quod 27 fl. futuri sint, est promulgatum, quin talium adeo depicta futura felicitas, ut non solum certarint per summorum virorum commendationes aggregandi, sed sortem tantam pecuniis emerint. Fuere enim, qui 500 plane mille fl. pro aggregatione obtulissent, immo 400 aurei a singulo praetenderentur. Describebatur enim per cancellariae hungaricae litteras, cogitaret quivis, quanta sit horum futura felicitas, quod suo innotescent principi, horum unicam dehinc habendam considerationem in promotionibus militaribus, politicis, futurumque medium secuturae fortunae. Pluraque similia | [pg. 516.] incautae juventutis minusque penetrantium genitorum incitamenta ex aulicis moribus conflata. Dies 20 Septembris constituta, qua Posonii praetorianos convenire oporteat; triennium positum servituti, post quod exactum sequeretur accommodatio. Quae etiam Palffiano sub cancellariatu et Kolleriano in cancellaria imperio perseverante fuit secuta in quibusdam, ad fallendos contribuentes comitatus specie servatorum promissorum ad praedictam praetorianam turmam. Ex regno hoc Croatiae commendati per comitem banum primi ad eam fuêre suscepti: dominus Christophorus Sztolnekorich alias Bornemisza, fori utriusque advocatus et conferentiarum secretarius, Petrus Ballog aeque advocatus, et Adamus Zdenchay, episcopo junctus sangvine ac in bonis suis ad Carolostadium vivens private.

Nostro excellentissimo domino comiti bano Francisco Nadasd offerebatur turmae hujus capitaneatus cum spebus erigendi talem ad regni Hungariae baronatum; sed postquam se decipi passus non fuisset, obtigit domino comiti Leopoldo Palffi ab Erdöd actuali intimo consiliario, campi mareschallo, s. regni Hungariae conservatori ac per Hungariam armorum regiorum praefecturae officii vices gerenti.

(Capitanei locumtenens) resolutus dominus comes Joannes Palffi ab Erdöd, generalis vigiliarum praefectus, (et ipse qui regimen a se erectum reliquit, collatumque vidit Preisokio), comitatus Borsodiensis supremus comes.

(Locumtenens primarius) dominus comes Joannes Rhédey, generalis vigiliarum praefectus, militaris Theresiani ordinis minoris crucis eques.

(Locumtenens secundarius) dominus comes Joannes Erdoedy de Monyorokerék vicecolonellus, filius comitis olim Ladislai.

(Vigiliarum magistri) cum caractere equitum magistri, dominus Emericus Gombos, dominus Ignatius Niczky, dominus Josephus Finta.

(Decuriones) cum caractere superiorum locumtenentum dominus Michael Schustak, dominus Ladislaus Farkas, dominus Amadeus Abaffy, dominus Petrus Bagossy, dominus Mathias Strasay, dominus Paulus Jarmy.

Ad addendum autem sive splendorem sive turmae apparentiam, aut potius obumbrandos oculos incautorum intra praetorianos aggregati sunt juvenes: comes Joannes Palffi ab Erdöd, comes Sigismundus Zichy, comes Emericus de Batthyan, et Marcus liber baro Revay; alii praetoriani fuêre nobiles, civiumque bene solventium filii. Additus iisdem capellanus turmae Piarista, quartier-meister cum caractere locumtenentis 1, et cum aequali caractere auditor 1, medicus, chyrurgus, tympanotriba, hospitiorum designator vulgo fourier, tubicines 5, profos, fabri ferrarii 2, sclopetorum thecopaeus 1, aulae inspector 1, hortulanus freiseur cum suis, portarius 1,

mediastini 5, agasones 63, demum professores architecturae 1, linguae gallicae 1, germanicae 1.

[pg. 517.] Convenêre praetoriani ad diem 20. Septembris Posonium, et die 28. Septembris juramento obstricti, Viennam demum profecti sunt.

Juvenes isti ob apparatum superbosque vestes paulo minus reginae filiis sese crediderunt. Viennam appellentes praetorianis Germanis dextram cedere debuêre. Neque milites in regiminibus constituti pro sibi aequalibus et collegis suis eos agnoscere volebant. Stipendium eorundem menstruum ad fl 12 est restrictum, reliquum causa victus subtrahi promulgatum.

(Effectus praedictae turmae.) Effectus praetorianae hujus turmae sequentes experientia docuit: primo juventutis neglectus, secundo morum dissolutorum sub umbra libertatis adeoque levitatis gallicae comparatio, tertio majorum contemptus, quarto plurimorum juvenum ex equitatione, libertate, libidine et casibus ob sylvestres equos destructio, quinto pecuniarum Viennam comportatio ibidemque insumptio, sexto gravissima praetorianorum nomina et debita, quae ab iis Viennae contracta exsolvi necessum est, septimo Hungariae ob annuam submissionem pecuniarum ingens onus, octavo publica contestatio, plus posse Hungariam contribuere, quam ea, quae in diaeta 1751., allegando impotentiam, promisissset. Atque haec de celebri praetoriana turma, hoc anno incoata et dehinc frequentioris memoriae futura.

(Revisio processus Kercselichiani passivi.) Anno isto tandem vigore papalis brevis qua delegatus a papa archiepiscopus Viennensis dominus comes Christophorus Migazzi me et episcopum Viennam evocat. Malenich, qui episcopi nomine causam egit, ab eodem isthuc magnis pecuniis mittitur; sibi fl. rh. 500 dati, hospitium praeterea victusque in collegio. Ego in justitia et aequitate fidebam, depraedicatoque ab omnibus horum zelo in archiepiscopo, mihi ab ipsomet per litteras suas insinuato, fidebam. Malenich in pecuniis, quas ferebat, episcopalibus. Viennam circa nonam Martii comparuimus; visitatoque archiepiscopo, mihi ad summa favere videbatur, unamque se zelare justitiam praedicabat, seseque esse informatum plene, dicebat, miserebaturque tantarum injuriarum ac persecutionum, seque ut archiepiscopum haud passurum, ut suffraganei suorum metropolitanorum sententiis non obediant, pluraque similia, atque brevi nos expediendos, cum nil supersit ac publicare sententiam. In Malenichium aeque invectus fuit sciscitando, quibus Zagrabiae vivatur legibus, exaggerandoque facta et attentata singula. Interea Malenichius circumire incepit varios, episcopo praedicta scribere, ad Batthyan Carolum postulare litteras, archiepiscopi cancellarium, ut vocant, corrumpere, viasque et modos mihi incognitos terrere, procurareque dilationem temporis et ne sententia promulgetur. Archiepiscopus, nescio quomodo, qui antea per ecclesiasticos causam tractabat et signanter quendam Piloa, rem totam suo tradit cancellario, homini saeculari et munerum pecuniarumque ob proles et lusus vigilantissimo. Iste miro artificio jam revidendam causam a consistorio Viennensi dicit, jam ab assumendis etiam ex Hungaria quibusdam causa municipalium Hungariae legum tempusque protrahit, ut Martio toto nil actum sit. Interpellatus ab utroque nostrum archiepiscopus, et quod ad audiendam pure sententiam vocati fuerimus, se moniturum dicebat cancellarium, ut terminaret sententiam. Interea rem sibi cum Jesuitis fuisse, tum causa theolo-

gici studii, quod cum illi debite non tractarent, ob incoatum theologiae studium in noviter erecta et magnifica universitatis aula per alios tradendum. Prouti in | [pg. 518.] effectu superioris anni mense Novembri p. Josephus Azzoni, Augustinianae familiae, ex Italia evocatus, theologicas dabat lectiones, in diesque praestolabantur collegam Azzonio quempiam e Dominicanorum coetu et Bononiâ quidem, qui demum sub anni fine comparuit, p. videlicet Petrus Maria Pazzaniga; Lectio canonum attributa est clarissimo celeberrimoque a litteris domino Rieger saeculari; scripturae praelectiones p. Antonio Königsman et p. Cortivo, hoc Augustiano, illo Dominicano. De quorum fundatione et stipendiis agebatur ex commissione regia sub praesidio domini baronis Porchtensteyn. Archiepiscopus fundationes et legata ultro citroque ex archivis et monumentis exquirebat, vidique identidem ipse suspirantes in aula sua Jesuitas.

(Universitatis Viennensis laus.) Profecto si ullibi in Europa regulata habentur optima studia, haec immortali memoria et obligatione erga clarissimum celeberrimumque a doctrina et vulgatis libris virum dominum baronem Gerardum wan Switten, cui Austria suam debet eruditionem. Hungaria item vicinaeque provinciae, quod sua singulari industria et providentia a crassissimis tenebris et praejudiciis hanc eliberavit. Est ipse regiae Majestatis archiater, caesareae bibliothecae bibliothecarius ac studiorum praeses. Medicam facultatem Viennensem statim in suo Viennam adventu reformare coepit, sed prudenter ac cum tempore modo haec modo illa tollendo. Hunc et hujus consilio imitata est facultas juridica, erectaque universitatis amplissima ac ad urbis ornamentum aula, viros lectissimos totaque Europa celeberrimos utraque praedictarum facultatum praelectionibus evocavit; congruis providit stipendiis, qui bonarum litterarum Viennae forent fundatores. Gubernium universitatis mutatum est; Jesuitarum imperium sublatum, praejudicia tanta mulctata exilio. Obstupui hercle, Viennae hoc anno diutius commoratus, auditorum juris ac medicinae ex omnibus nationibus frequentiam: 500 et amplius medicinae dabant operam sub celeberrimo tota Europa viro, tot libris clarissimo et fundatissimo, domino Antonio de Haën, Belga natione, quem honoris causa doctores etiam publici virique praecipui auditu lectionum suarum venerabantur, atque iste praxeos dicebatur professor. Botanicam explicabat dominus Robertus Laugier, anatomiam dominus Laurentius Grosser, phisiologiam dominus Henricus Crantz, chirurgiam dominus Ferdinandus Leber. Juristarum similiter facultas quamplurimos numeravit auditores: professores aeque clarissimos viros habuit, videlicet: legum publicarum dominum Henricum Boeris, qui Ottonem Edvardum praelegebat, dein Wenerum, canonicarum dominum Paulum Josephum Rieger virum lectissimum, qui insignes a se compilatas institutiones canonicas praelegebat, dignam tanto viro hoc anno edens dissertationem in opus Gratiani, utinam vivat, ut, quae pollicetur, absolvat opera, erit ei memoria sempiterna; pandectas Joannes Petrus Bannizza, jus naturae et institutiones civiles dominus Carolus Antonius Martini, historiam Joannes Baptista de Gasparo praelegebant.

[pg. 519.] In tanto itaque flore opera domini baronis Switten collocatis his facultatibus, ut emergat etiam philosophia atque theologia archiepiscopus desudabat. Et quamvis constituti jam fuerint cujusvis facultatis directores, adeoque clavis scientiae Jesuitis recepta, ob defectum attamen

exsolvendorum idoneorum theologiae et philosophiae professorum progressus desperabatur, atque hinc studium archiepiscopi eruendi hujusmodi fundi. Et hae primae fuere occupationes.

Altera fuit ejusdem archiepiscopi cum Jesuitis intuitu erigendae pro sacerdotibus deficientium domus, quia ad finem hunc regina certos fundos ac ferme medietatem Theresiani collegii sive academiae eidem donaverat, ac illam quidem, in qua illi juristas collocabant, ut hi propterea ad academiam alteram Emanuelis vocatam translati fuerint. Rector collegii Theresiani p. Mathias Pock, provincialis emeritus, nescio qua de causa Passavium pro rectore abiit, succedente eidem Belga quodam p. Henrico Kerencs ac ad authumnum quamplurimis Jesuitis ex Belgio comparentibus ad idem Theresianum collegium. Rumor fuit et fide dignorum narratio, Jesuitas partem illam ab archiepiscopo emisse, et Belgicam provinciam eorundem pecunias numeravisse. Domus illa deficientium domui curatae et dioecesis alumnorum est conjuncta. His itaque de causis toto Martio sententia mea suspensa est.

Tempore itaque diuturnioris meae morae in Viennensi urbe acta sequentia:

Primo. *(Varadiensis episcopi introductio. Promotiones Zagrabienses.)* Superiori anno resolutus in Magnovaradiensem episcopum dominus baro Adamus Patachich, post obtentas interea Romanas bulas et sui in episcopum consecrationem mense Martio Viennâ abiit, ut ingressum solemnem suum perficere valeat die 25. Martii. Iter per Agriam sumpsit causa Agriensis episcopi domini comitis Francisci Barkoczi, ut cum eo qua constituto comissario regio pro termino suae introductionis ad officium supremi comitis comitatus Bihariensis concludere valeat, ac, ut inaudivi, pro fine Aprilis fuit constitutus. Et quia praefatus Patachich canonicus fuisset Zagrabiensis, ejus loco archidiaconatum Bexin episcopus fratri suo Nicolao Thauszy contulit, non quia is mereretur, sed quia 600 florenos annue ex illo acciperet; et ob notoriam promoti inhabilitatem consecuti officii archidiaconi totiusque archidiaconatus directorem sub assecuratione futurae eatenus suae accommodationis fecit Franciscum canonicum Popovich, Vascatum contulit Balthasari Petkovich, canonicum fecit Blasium Dumbovich Ugrensem parochum, hujus parochiam contulit Balthasari Bedekovich, iussit praeterea fratrem commandae Dubicensis relinquere munus, adeoque vicecolonelli officium deponere. Hinc vigore diplomatis regii anni 1750. per capitulum propositi bano Balthasar Petkovich, Antonius Zdenchay, Antonius Zlatarich, ac per banum resolutus in commendantem Dubicensem et vicecolonellum est dominus Balthasar Petkovich. Praepositurarn s. Benedicti de Kaposffö, quam Patachich antea habuerat, priori adhuc anno opera et patrocinio Kolleriano consecutus est dominus Georgius Bisztriczey canonicus Zagrabiensis ob fratris sui Ladislai preces, cancellistae in hungarica cancellaria, quam is etiam administraret.

(Patachich Varadiensis episcopus affligitur.) Patachich Magno-Varadinum necdum appulerat, cum post eum expeditum fuisset rescriptum regium, prohibens eidem tantam servare pompam, quam suus Viennâ abitus et dispositio indicabant. Siquidem copiosiores musicos, familiam multam Varadinum praemiserat, hinc, ne dissiparentur proventus ecclesiastici, instructio et regulatio familiae sibi exmissa fuerat. Evenit autem istud Kol-

lerii vindicta, quod is Kollerium non adorasset, | [pg. 520.] neque de annua pactus fuerit cum eodem pensione.

(In cancellaria ex parte cleri nemo succedit.) Ut Patachichio succedat in cancellaria quispiam, sperari non potuit, quod ob interesse promotione sit amotus. Ne autem religionis negotia negligi videantur, Kollerii fuit inventum, ut episcopus Quinque-Ecclesiensis dominus Georgius Klimo, olim in locumtenentiali consilio et ante Patachichium in cancellaria consiliarius, iterum ad idem locumtenentiale consilium poneretur, primatem quasi in consilio suppleturus et totum gubernaturus consilium, ac una, si et quando opus fuerit, in religionis rebus aliisque ecclesiasticis cancellariae ipsi adjutorio futurus. Evocatur itaque Viennam Klimo, a Kollerio ubivis magni episcopi nomine praedicatur unusque omnium intelligentissimus. Comparet ille me praesente Viennam. Systema de se factum reditus sui ad locumtenentiale consilium eidem panditur, et necessitas deprecatur, sed spe consequendae via hac primatialis in Hungaria dignitatis eatenusque sibi factae a Kollerio assecurationis acceptat. Itaque hac ratione praedictus dominus Klimo regendis ecclesiasticis rebus fuit praepositus. Videbantur etiam Hungariae episcopi contentari, si nemo Patachichio in cancellaria successerit, ne se minori semet humiliare et supplicare debeant. Protestantes vero et schismatici hunc Kollerii zelum plane laudabant.

Creditu perfacile est, dominum Koller cogitavisse de procuranda domino Klimo via hac primatia, quia iste priorem prae reliquis Hungariae episcopis colebat, eidemque et immolabat Cremnicenses victimas, et vias omnes obligandi Kollerii quaerebat. Deum enim Hungariae Kollerium esse vidit agnovitque facile. Anno superiore, nescio, quas dissensiones comitatus Vesprimiensis cum suo supremo comite, alias loci episcopo domino Martino Biro, habuit, protegente Kollerrio dissentientes et adversantes supremo comiti. Missus eo fuerat qua commissarius regius dominus episcopus Quinque-Ecclesiensis Georgius Klimo, persvadetque Vesprimiensi commissionis suae tempore, ut is pro coadjutore petat dominum canonicum Strigoniensem Ignatium Koller, fratrem saepe dicti domini consiliarii, expedita Viennam eatenus stafetta. Episcopus qua supremus comes contra comitatenses victor, Klimonis prudentia et dexteritas ac judicandi vis celebratur a domino Koller, et demum frater suus coadjutor Vesprimiensis episcopi cum successione dictus, ac hoc anno consecratus episcopus Targensis est, ac Josephus Baizath datus Kollerio in tabula regia ex parte cleri successor.

(Episcopus Quinque-Ecclesiensis ad locumtenentiale consilium. Joannes Patachich administrator Verovitícensis.) Redeunte ergo ad consilium regium locumtenentiale atque modalitate praevia ad cancellariam ipsam domino episcopo Klimo, cum is antea atque ab anno 1756. administrator comitatus Veroviticensis fuisset, neque gratis administrationem hanc retinere vellet, ad ejusdem domini Klimo factam a me autem sibi Viennae suppeditatam propositionem dominus comes Joannes Patachich, suae Majestatis camerarius, per resolutionem regiam sine facta eatenus instantia administrator comitatus Veroviticensis fuit declaratus, cujus aliunde parens Ludovicus supremus comes esset salariumque perciperet.

Secundo. *(Jesuitae Portugalli Romam delati.)* Patribus Jesuitis negatum, ut e Portugallia exules et proscriptos Romamque appellentes per Raguseorum naves possint in provinciam Austriae recipere; ast permissum

potius, ut | [pg. 521.] impositam ab eorundem generali provinciae taxam pro eorundem patrum intertentione Romam submittant. Collegium Zagrabiense 300 annuatim florenis taxatum exstitit. Satis indigabam, quae causa fuerit, ut potius tot milium fl. Romam submissio permitteretur, quam admitteretur receptio: ast fateor, vero similem rescire non potui. Deceptam fuisse reginam a Jesuitis, dicebant omnes; quin p. Joannes Bap. Szluha inde redux per familiae suae magnas preces ac non sine difficultate obtinuit, ut relinqueretur in hac provincia, cujus antea fuit alumnus, et Tyrnaviam fuit submissus.

Tertio. *(Muratorii libri de philosophia morali prohibentur.)* Muratorii de vera devotione ejusdemque philosophiae moralis libros cum Viennensis archiepiscopus serenissimis archiducessis, reginae filiabus legendos proposuisset, confessarii e contra earundem Jesuitae ut haereticos prohibuissent, repraesentata Benedicti XIV. approbatione, archiepiscopus eosdem libros in Germanicum transferri procuravit ac Viennae imprimi. Passim credebatur, hinc promanâsse, ut Elisabeth Parmensis, sponsa archiducis Josephi, reginae supplicaret, licere sibi, in aula Viennensi constitutae, alio confessario et quidem Petrino, ab archiepiscopo Viennensi nominando, uti; illa enim morali Muratorianae asveta esset, quam intelligeret a Jesuitis Austriacis damnari. Grave istud accidit Jesuitis, apertumque societatis hostem Migazzium dicebant, metuentes, ne ab hujus exemplo ab imperio augustarum conscientiarum decidant, praecipue postquam viderunt, Elisabethae exauditas fuisse preces datumque eidem, quo vita durante usa est, pro confessario presbytherum, canonicum Olumucensem.

Quarto. *(Praeparationes pro nunptiis archiducis.)* Celsissimus princeps a Liechtenstein, postquam deducendae Parmâ serenissimae sponsae legationem et provinciam suscepisset, intra magnificos superbosque caeteros apparatus lectosque itineris viros praestantissimos quosdam ex subjectis Austriae terris et formosissimos legit pro ephebis juvenes, quibus ipse sumptu proprio ornatissimas vestes caeteraque omnia praestitit; hos inter domini tabulae judiciariae praesidis mei Balthasaris Magdalenich filius nomine Ignatius, in academia Emanuelis Viennae vocata tum convictor, fuit ex parte Croatiae, qui semet juvenili impetu baronem edixit. Mense Julio princeps ipse aliique Parmam profecti sunt.

Quinto. Incredibiles summaeque ad has nuptias fuere, praecipue Hungarorum dispositiones, pecuniarum effusio, apparatus ac vestes, praecipue et omnes ferme e Gallia.

Sexto. Mortuo supremo comite Zoliensi domine comite Nicolao Erdoedy, filio comitis olim Ladislai, comitatum consecutus est dominus comes Daniel Eszterhazy paulo post mortuus, succedente sibi in eodem supremi comitis officio domino comite Joanne Nepomuceno Erdoedy. Vidua autem Nicolai, nata de Batthyan Theresia ex comite palatino Ludovico de Batthyan, ob respectum patrui sui mareschalli Caroli, aulae serenissimi coronae principis praefecti, ejusdem serenissimae sponsae ginecei praefecta est declarata.

Septimo. Crevêre ubivis contributiones auctaque tributa, inhypothecata bancalitatis bona, quin in Hungaria ipsius sacrae coronae, sed postremo hoc perpaucis noto ac aliquando prodituro.

Octavo. *(Klobusiczki Colocensis archiepiscopi mors. Novus archiepiscopus et episcopus Transylvaniensis.)* Pestini in horto suo inter tot adstantium religiosorum preces, die quinta mensis Aprilis mane circa nonam obiit excellentissimus | [pg. 522.] dominus Franciscus Xaverius Klobusiczki, comes factus, archiepiscopus Colocensis et Bacsiensis, locique et comitatus Bacsiensis perpetuus supremus comes, actualis intimus consiliarius, tabulae septemviralis assessor. Si cui, fatalis mihi sane mors ista evenit, ut expertus sum, dicamque inferius. Caeterum Klobusiczki quis fuerit, in vita ejus offendes. Colocsam ad metropolitanam nempe delatus ad tumulum est, ibidemque sepultus. Post bimestre archiepiscopatum aulae denominatione consecutus est Transylvaniensis episcopus dominus comes Josephus de Batthyan praedictosque omnes defuncti honores; Transylvaniae autem episcopatum ab eadem aula obtinuit, simul et praeposituram Posoniensem p. Antonius Bajtay e scholis piis, vulgo piarista, resolutus una liber baro, procurante istud sibi affine suo comite Antonio Grassalkovich, camerae Posoniensis praeside, quo auctore idem Bajtay serenissimo coronae principi patriae historiam dedit, et his viis ad episcopatum pervenit.

(Memoria comitis Grassalkovich.) Porro praedictus comes Antonius Grassalkovich felicitatis hoc saeculo magnae et memorandae jure habetur. Nobilibus quidem, sed pauperrimis genitoribus ortus, scholas ipsas mendicando transegit. Tum pro more temporum illorum per variorum patvarias (sic!) in jure profecit, causas egit ac fiscalem familiae Erdoedianae, ob suam subjectionem et mansvetudinem opera comitis Georgii Erdoedy, tum camerae Posoniensis praesidis, causarum regalium director factus, adjutus facultatibus primo ductae uxoris Bajtayanae, ac vel maxime per commissionem neoaquisticam, quae sub suo directoratu viguit, auctis facultatibus, bonis ac divitiis, personalis praesentiae regiae in judiciis locumtenens evasit: ferente pecunias officio crevit in immensum divitiis, atque viduus Klobusiczkianam, defuncti archiepiscopi sororem, accepit conthoralem, ac 1732. actuali imperatore Fransisco Hungariae dato per Carolum locumtenente, in ejus pervenit gratias et per hunc in Caroli atque reginae Mariae Theresiae, homo licet ignarus lingvae germanicae nec calens alias quam slavicam, hungaricam et latinam. Anno 1748. camerae praeses factus, suarum fortunarum parenti Erdoedio successit, jam antea et quam personalis baro comesque factus. Ex uxore hac Klobusiczkiana habet filium aeque Antonium. Mortua illa, dispensatione pontificis 16 mille florenis empta, viduam Forgacsianam, demortuae conjugis sororem adeoque Klobusiczkianam, ob divitias ejus et latinae lingvae peritiam uxorem accepit, pervenitque ad regni baronatum, uti notatum superius. In tantis prosperitatibus hoc ei accidit miserum, quod maxime spei filium jamque camerarium repente coecum factum viderit. Ad curam ejus expendit multa; parumque per curam obtinuit luminis. Factus nihilominus ob patris sui [pg. 523.] merita camerae Posoniensis consiliarius et supremus comes titulo Bodrogiensis, accepitque in uxorem comitissam Eszterhazy; comitatum hunc Bodrogiensem exscindi sibi ex Bacsiensi voluit, credititque affinitatis respectu defunctum Colocensem non refragaturum, prouti etiam ut dominio Bajensi Grassalkovichiano ac a barone Vajay empto contiguum archiepiscopale praedium, Istvanmegye vocatum, coniungendum obtineret. Neutrum tamen admisit affinis archiepiscopus.

Nono. *(Kollerio fata incipiunt.)* Mortuo praedicto archiepiscopo ejusdem secretarius Antonius Margarich, vaniloquus ac rerum Viennensium expers, alias perdivitis Pesthiensis senatoris filius, copiosiore munitus pecunia Viennam appellit, seseque archiepiscopi Viennensis gratiis devovet, suisque favoribus extorquere vult, ut cancellariae secretarius constituatur. Spes illi faciebat Migazzius, verum cancellario Palffi et Kollerio resistentibus, demum elusus est. Multas fudit gratis pecunias, et Kollerio se junctum narrabat sangvine suoque hunc debere parenti decem fl. milia. Hinc offensus Kollerius, quod Margarich ista vulgaret, Margarich contra, ut effrons et audax, ideo sibi adversari Kollerium vulgabat apud primarios etiam ministros Kaunitcz, Migazzi et principem Swarczemberg, quin apud ipsam Majestatem, quod pro secretariatu debita parenti suo decem fl. milia eidem non remitterentur. Praeterea in omnes gressus actionesque Kollerii vigilans, universos vulgabat, rumores etiam, quos per Hungariam diffundi procuraret suae apud reginam omnipotentiae, ut ex fonte hoc promanaverit, suspitio interessentiae Kollerii, inimicitiae intra eum ac Migazzium, ejusdem cum propria uxore dissensio ac subsecuta dissolutio thori, demum inhibitio, ne carpento, Parisiis ducto, uti sibi fas sit occasione nuptiarum serenissimi archiducis, et successive tandem ex cancellaria translatio.

Decimo. *(Eductio militum ex Croatia.)* Mense Januario supremus vigiliarum praefectus Gerleczi eduxit e banalibus confiniis ad castra caesarea 1000 homines, ac mense Martio colonellus dominus comes Orsich 2000 milites, qui per Viennam profecti sunt.

Undecimo. *(Uxor mareschalli Caroli de Batthyan moritur.)* Uxor mareschalli comitis Adami de Batthyan, jam a mense Martio aegrotans, assistente sibi continuo archiepiscopo Migazzi et suum conficiente testamentum, ac ultra 70 milibus per mortem ejus consolato, die 26. Aprilis coram assistente archiepiscopo obiit. Et quia continuus Migazzi cum Batthyanio fuisset, qui episcopi Zagrabiensis partes contra me tuebatur, seseque negotio involutum dixisset, periclitarique de opinione, si ego simpliciter absolvarim, Migazzius rejecta justitia negotium meum politice consideravit definiendumque sibi proposuit. Casus iste et archiepiscopi Colocensis mors ruina mei fuère.

Duodecimo. *(Conscriptio comitatuum ordinata, incoata, impedita.)* Me Viennae existente, restituti comitatus Zagrabiensis et Crisiensis, suam testaturi diligentiam, conscriptionem 1754. regio jussu ordinatam, sed per Raffay atque alios elusam reassumere constituunt, eamdemque ordinant. Sed quia ideas modumque ignorassent, ego exspectandus eram, ut ex libro hocce eisdem succurrerem, quod feci etiam ad preces domini Jursich. Ordinati fuère qer comitatum Zagrabiensem pro praeside canonicus Joannes Baptista Paxi, adjuncti domini Spoliarich et Arbanasz, ac ex parte bancalitatis dominus Benedictus Krajachich, exemplo attamen conscriptorum 1754. cauti, sine notabili diurnorum praenumeratione | [pg. 524.] incoare opus recusarunt. In comitatu Crisiensi aeque ordinati conscriptores, quos inter canonicus Antonius Zlatarich. Et incoato opere ac per aliquot possessiones incoato, vulgatur rumor, tumultuavisse plebem ipsosque conscriptores insolentius tractavisse. Hunc banus, nescio a quo informatus, confestim Viennam perscribit, ac mandato regio a conscriptione cessatum. Reduces conscriptores mirabantur, cum nihil similis accidisset, neque de attentato

tumultu vel audivissent, quoadusque reversi non sunt. Comitatus ob honorem comitis bani, rumores vanos pro re certa ad aulam scribentis, falsitatem repraesentationis edocere neglexerunt, jussu contenti regio. Suspitio ingens fuit, rumorem hunc a Naisich et Busanio promanasse, ne iniquitas eorum contra conscriptores 1754. detegeretur in effectu, convicerenturque mendacii, tumultum 1755. ex conscriptione promanasse.

Decimo tertio. *(Banus Viennam rediens a Kercselichio visitatur.)* Banus Viennam ad diem 13. Maji reginae natalem appellit uti et causa dispositionum pro principis coronae tam per se quam successive regnum praeparandis nuptiis. Quem petii, ut rogaret principem Migazzi, ut aliquando finiat, cum gratis insumere mihi molestum foret, dum autem a me requireretur, nil responderet.

Decimo quarto. *(Agriensis episcopus seminaria accipit Jesuitis.)* Sub finem Aprilis vel Maji initium, nescio, quid episcopo Agriensi domino Francisco Barkoczi cum Jesuitis Cassoviensibus intercessit. Hoc certum est, episcopum Jesuitas ex seminario clericorum amovisse, et quidem per suos haidones eduxisse; qualiter autem eorsum devenerint, rescire nequivi. Jesuitae per Viennensem urbem lamentati graviter sunt contra episcopum ut violentum ac tyrannum. Episcopus autem aliud nil Viennam scripsit, ac ne inauditus convinceretur, et dum Magno-Varadino, quo ad installandum ejus loci episcopum in officium supremi comitis pergeret, rediturus esset, plenam facti sui semet daturum rationem. Quae me Viennae degente cum non advenisset, annotare ultro nil scio.

Decimo quinto. *(De erigendo comitatu Vinodolensi quaestio.)* Viennae existens, per bancalitatis consiliarium jussu praesidis domini comitis Rudolphi Codeck consultus exstiti, num erigere expediret in ora maritima comitatum, qui Vinodolensis nuncuparetur; quod domini Benedicti Krajachich projectum fuerat. Causa praetextuabatur zelus justitiae administrandae, qua populus ille careret, per instantias agere asvetus, ac variis decretis sibi adversantibus ac in favorem partis utriusque emanatis, ad sumptus inanes ob perpetuas hac ratione lites ad incitas redactus; Zagrabiensis comitatus ab ipsis remotus esset, hinc, si eo inviarentur, et itineribus et sumptibus conterrerentur. Rem hanc profundius scrutatus observavi, aliud non esse, quam comitatus praetextu semet a sacra regni corona avellere novamque inducere jurisdictionem, praecipue cum de appellatione interroganti repositum fuerit, hanc nequaquam ad banalem tabulam, sed bancalitatem ipsam admitti posse. Itaque hanc dedi opinionem: Quamvis diplomate Belae IV. Hungariae regis | [pg. 525.] continuatoque longissime usu partes illas in comitatu Zagrabiensi existere sit innegabile, ad eundemque etiam hodie contribuere; quamvis nullibi unquam comitatus Vinodoliensis lecta repertaque sit memoria, attamen ex publici ratione istud fieri posse, dubio locus vix esse videretur; quia nihilominus tam regni actis publicis ac resolutionibus Leopoldinis fidem facientibus partes illae de regni Croatiae corpore adeoque sacrae coronae regni Hungariae essent, confirmantibus ista repetitis hactenus intra regnum et cameram Graecensem contractibus, ne jura regnorum in confusionem abeant, sine diaetali publico assensu stabiliter ac quiete a legali appellabilitatis via erigendus Vinodoliensis comitatus vix eximi praevideretur, ideo, ne salutaris excelsae bancalitatis consequendae a subditis justitiae provisio fine suo frustretur, usque ad proximam

diaetam appellabilitatis negotium in suspenso relinquendum censerem. Caeterum reflectere debeo, comitatum requirere fundum pro exsolvendis comitatus officialibus, ultra ac praeter contributionis regiae onus. Et cum extraneorum, quoadusque domestici ibidemque in maritimis partibus possessionati in legibus praxique juris perficiantur, necessario sequi debeat accommodatio, his ampliora stipendia pro fatigiis eorundemque intertentione ordinanda venirent. Nisi igitur excelsa bancalitas ad officialium comitatensium exsolutionem fundum alium, quam plebis suae eatenus taxas habeat ordinetque, discutiendum subjicio, an talismodi Vinodoliensis comitatus erectio sine plebis illiusque maritimi populi majori onere, urbarialium item proventuum dispendio persistere poterit.

Qua per me brevi, ut brevem dicasteria amant, assignata opinione mea, de Vinodoliensis comitatus erectione nil postea est auditum.

Decimo sexto. *(Benedictus Krajachich contra judicem Zagrabiensem Szalle.)* Benedictus Krajachich suas contra judicem Zagrabiensem Szalle caeterosque senatores urgere non cessabat medio domini Francisci Kussevich, vicecolonelli et banalium confiniorum auditoris, jam supra biennium Viennae degentis, denunciationes medio camerae aulicae Viennensis, praeterita Posoniensi, ob quod res negligebatur.

(Salutaria projecta domini Kussevich.) Franciscus porro Kussevich ob tam diuturnam Viennae moram Croatis omnibus falso suspectus fuerat, alienumque habuêre patriae cives erga ipsum animum, quin et comiti bano suspectum rediderant, et passim projectantis nomine audiebat. Curiosus itaque de negotiis suis informari studui, sed vidi, viro fieri a concivibus injuriam. Ille primo bona Svarcha et Dubovecz obtinere nitebatur, obtinuissetque, nisi alto illa precio, ducentis videlicet milibus, quibus carebat Kussevich, taxata exstitissent. Secundo, quaerebat, an erecta abs se Zagrabiae juxta s. Xaverium pannificina vel sublevari, vel eliberari posset: eliberari ejusdem venditione, sublevari sive per consocios, sive ejusdem progressum. Ad secundum hoc videbatur sibi necessarium, de mondura sive militum vestitu procurando facilius agere. Facta igitur deductione et quidem, ut dicimus, ad oculum demonstravit, se vestitum integrum cuivis militi praebiturum pro fl. rh. 14, crucigeris 16, vestem autem et caligas, ut modo darentur cum zona et cingulo pro fl. 8, crucigeris 14, ubi nihilominus in actuali providentia miles singulus pro postremis his fl. 23 persolveret. Adidit vecturarum onus, quod cassae remaneret regiae, nec subditi gravarentur, pecuniae in Croatia conservationem, quam nunc efferre necessum est, filiorum patriae in pannificinis culturam, militarium provisionem, quia nunc, dum per Judaeos submitterentur vestitus, vix alicui applicari potest, ut vel novum emere cogatur, submissum attamen persolvere debeat, vel receptum sibi applicare. Augendam per hoc contributionem regiam, dum sartores, nodifices aliarumque artium mechanici labores sunt habituri. Plurimaque | [pg. 526.] alia, ut emolumenti supra millionem unum deduxerit; sed ipsa haec evidentia fuit nocumento. Perpetuis siquidem atque aliis aliisque propositionum suarum commissionibus et deputationibus eludebatur; laudabatur opus, sed sine effectu. Accidit, me cum domino assessore Skerlecz Nicolao apud Transylvaniae consiliarium Bandi cum altero ejusdem cancellariae consiliario Somlay constitui, ac in sermonibus, cum de Kussevichii tam diuturna Viennae mora indagarent, rem illis supra-

descriptam retulimus. At illi: Abeat, inquiunt, haec nunquam est effectuaturus, neque dehinc se eludi patiatur. Sunt, narrant, Viennae Bohoemorum plurimi ad clavum sedentes reipublicae primique aulae ministri, ut Kaunitcz, uterque Codeck, Altham etc.; his summi ex bonis eorundem Bohoemicis atque Moravicis reditus pannificiuae sunt similesque molae; ut panni, corii, sellae etc. continuam distractionem habeant, recipiantque illico pecunias, magazinum regium Viennae excogitarunt erexeruntque. Huc illi sua promovent, ex hoc qua regio elevatiore precio pro regiminibus accipi cuncta necessum est. Qua ratione lucratur imperator, ipsi, Judaei, vel arendantes, colonelli ac tot tantique, nec ipsis est, quo precio detur militi, sitne accommodata vestis, sed quid tot tantique lucrentur. Ut hoc cedat privato Kussevichio, nunquam efficiet, sed ducetur ludeturque, ut tandem pertaesus relinquat, oneratus sumptibus. Adidêre, Transylvaniam totam, ut status et provincia est, cum oblatione centum mille fl., repraesentatione item sublevandorum in eo contribuentium, ut medium habeant solvendae contributionis suae, egisse ad nauseam, ut admitterentur conficienda tantum lora illa in Transylvania, quibus deferri solet a militibus framea, sed negatum fuisse. Ut autem privatus obtineat, ne pannus ex magazino obtineatur, istud nec cogitet. Qua re a nobis Kussevichio relata, illoque resolutionem adurgente, conclusum tandem est: majestatem suam in vicem crucigerorum illorum, quos confiniarii in vigiliis stantes obtinerent, mondurum illis suppeditaturam, neque amodo eos pro vestitu quidpiam numeraturos. Kussevichium tacere oportuit, cum ad illum non pertineret, quanti precii dandus gratis vestitus sit futurus; itaque: sic vos, non vobis fertis aratra, boves. Insumpsit biennio amplius Viennae Kussevich, ille attamen nil obtinuit, sed per ipsum, nec eatenus requisitum, confiniarii omnes vestitum gratuitum; deinde tracto in societatem comite Petro Sermage in patriam rediit.

Decimo sexto. *(Episcopi ablegati Viennae.)* Episcopus similiter sub idem tempus, quo Viennae degebam, in merito pagorum Szopie aliorumque ad Veroczam a barone Marco Pejachevich possessorum et eidem a camera resignatorum, a quibus nihilominus ille a camera arendae titulo 700 et ultra fl. rh. acciperet, aliorum itidem negotiorum suorum accommodandorum causa, Viennam fiscalem suum dominum Petrum Spissich cum assessore tabulae judiciariae domino Nicolao Skerlecz, una etiam afflictae valetudini suae prospiciente, atque a domino Antonio Haen ope unius electrisationis curato, submiserat; negotiumque ad episcopi Viennam adventum pro ratihabendo contractu per hos concertato et apposito fuit relegata. (sic!) Qua occasione cum in hospitio meo Bohemus quidam mecum pransus fuisset, qui fine eo Viennam appulerat, ut repertos per se lebetes et machinas | [pg. 517.] pro calefacienda aqua, item cubiculis, quin et culinae focis, pro lignorum focalium conservatione minorique sumptu in urbe Viennensi lege ea inducere possit, ut sibi a quovis lebete crucigeri 17 obveniant, rem tamen petitam obtinere nequivisset, impedientibus iis ex ministerio, qui copiosa Viennae ligna venderent, horumque majorem exitum suspirarent; iste vir cum mihi et domino Skerlecz lebetes tales monstrâsset, nos tales praecipue ad aquae calefactionem Zagrabiae fieri curavimus, ac a nostro exemplo plures, serviuntque pro magna lignorum conservatione, ut docet experientia et ratio physica caloris extensi, nec per aerem avolantis.

Decimo septimo. *(Tabula judiciaria Zagrabiensis.)* Occasione quoque ista dominus Georgius Petkovich ab exemplo tabularum districtualium Hungariae, banalis item in Croatia, in qua dominus Joannes Patachich qua assessor aggregatus maneret, pro tali aggregato promoveri petiit ad tabulam districtualem judiciariam regni Sclavoniae. Sed postquam comes banus pro opinione requisitus respondisset, Petkovichium mereri assessoratum tabulae, verum necessarium esse ex servitii regii ratione pro officio vicecomitis comitatus Varasdinensis, in proxima restauratione tabula Zagrabiensis judiciaria aggregationis exemplum non accepit.

Decimo octavo. *(Dominus Martonossi cameralis registrator.)* Innotui etiam domino Sigismundo Martonossi, camerali registratori, cujus extractus cum voluptate legi plurimaque ex iisdem notavi. Verum Martonossium eruditam ex iis colligere venam aut historiam nescire, vidi utpote, qui nil ex iis quaerebat, nec quaerere aliud gnarus quam fiscalitates. Mirabarque viri fortunam et dolebam dignissimis monumentis, quod per hominem eruditiorem non tractentur, ut gemmae illae sp(l)endere valeant patriamque illustrare, sed ex iis quaeratur rubigo, quae litibus patriae cives inficiat ac molestet.

Decimo nono. *(Finis processus Kercselichiani miser.)* Tandem adveniente Junio post tot tantasque preces revisio processus mei est assumpta. Primo celebratum consistorium, in quo dominus Malenich qua accusator rem cum assistente sibi advocato dixit, facta in fine deprecatione, quod debita careret facundia. Tum auditus ego; cunctisque mirantibus tantas injurias meas, dehonestationes item, clerique Zagrabiensis judaicos mores, cum, confrontatis partibus lectisque extractibus, dempto uno archiepiscopi cancellario, pro me justissima sensissent exemplaremque accusatori poenam dictandam conclusissent, urgente potissimum domino Rieger, res ab iis ac consistorio est abstracta. Consulti fuêre episcopus Klimo et constitutus Vesprimiensis coadjutor, dominus videlicet Ignatius Koller, at uterque horum justitiae consonas dedêre opiniones. Sane dominus episcopus Targensis Koller in mei praesentia Malenichio plurima dixit demonstrando, in dioecesi Zagrabiensi exulare justitiam, desiderari charitatem, et clerum Zagrabiensis dioecesis sic definiendum venire: monstrum ignorantiae fastu et passionibus conglutinatum. Quibus auditis, cursitabat ad Batthyanium continuo Malenich praemissaque referebat. Die quarta Junii vocor ab archiepiscopo, qui ad amicabilem me invitat compositionem negotii, punctave a Malenichio propositae petitae accommodationis et contractus legenda praebet. Erat in his: primo recessus ab archiepiscopi Colocensis sententia lata 1757., consequenter a convictione ter mille rh. fl.; secundo, ut per triennium passiva voce in capitulo caream; tertio, ut episcopum deprecer. Ingemui ego interpellavique archiepiscopum, num haec salva justitia fieri possint. Tum ille: se in causa hac agere non posse ex justitia ac ad legum praescripta, verum ex motivis et considerationibus politicis. Proponebat: reminisci me oportere episcoporum, collatione regia episcopum esse, neque se posse permittere, ut palam constet, Majestatem suam indignos incapacesque | [pg. 528.] ad apiscopatus elevet; fata similia tantos subivisse ex ignorantia Romanorum pontificum, esseque quam plurimos ob et per justitiam passos; causam meam in iis esse circumstantiis, quod praeter solum Deum habere in mundo nequeam sive judicem sive vin-

dicem. Episcopalem tum dignitatem repraesentabat, quam sibi prostituere fas non esset, cum et Romana curia eos protegere debeat, neque esse exemplum condemnati episcopi ob privati cujuspiam justitiam. Denique Batthyanium in causa hac involutum dicebat, quem ille offendere non posset, dicens· si haec causa foret inter ipsum et Malenich, certus sit, ad perenne mundi exemplum ferrem sententiam, sed, dum est inter ipsum et episcopum, cum injuria quidem sua de remedio est cogitandum. Tum pollicebatur, nec Romae me consecuturum quidpiam, et antea vitam terminaturum, quam recepturum vivente episcopo sententiam. Spondebat favores patrociniumque suum consequendi alicujus beneficii. Tum conturbatum me animadvertens, ut triduo cogitarem perpenderemque singula, dimisit.

Confiteri nequeo, quomodo fuerim consternatus consideratione priorum, ac tam diuturni temporis Viennae mora dolorque reflexiones congruas suppresserat. Die altero cogitabam quam plurima; Romae nullum sperabam remedium ob archiepiscopi etiam dignitatem aulaeque considerationem, quam Romana curia nunquam offendet; certare me cum episcopo pecuniis non posse, harumque jam mihi esse defectum, utpote qui et hactenus amicorum gratia et benevolentia vixissem, mutuoque aere litigavissem, quos fallere turpe foret. Sepultum me ergo inveniens, nec amplius sperare quidpiam valens, quid amplecti debeam, cogitabam. Demum tot tantorumque fata praemeditans, me in eorum natum esse numero, quibus perpetuo patiendum tolerandumque esset, adinveni, recogitans fatales circumstantias omnes: mortis nempe cancellarii Nadasd, nuper secutae Colocensis archiepiscopi, demum Batthyanianae ipsius, cujus legata potiora essent archiepiscopo prae justitia ipsa. Consultis eatenus amicis ac intelligentibus, divinae me subjeci voluntati dicens: „tu, domine, Deus dominusque es meus, injurius nemini, quod singuli eadem conditione esse nequeamus; cum videam, te a me exigere, ut factus omnium peripsema servire tibi per patientiam debeam, accipe per merita Jesu Christi nostri per injurias perpessas redemptoris, in obsequium tuum contestationemque supremii tui domini has omnesque secuturas injurias, confer donaque patientiam, ac ut Deus meus es, esto et dominus“. Subitoque mihi occurrit, quod adolescenti olim accidit. Fluctuabam videlicet multum, quem statum sequi debeam; ignoransque, quod eligebam, ac judicio carens, dum ex suppeditatis ascetis eremiticam vitam detestarer ideo, quod sibi solis vivere viderentur, ac inter activam de sacerdotali statu vel jesuitico amplectendo haererem dubius, accidit, ut in somniis inhaerentibus speciebus somnii mihi videretur, ut depictum in templis vidi Xaverium, Xaverii species ac idea, ac intra eum sacerdotes, saeculares, presbytheri multi, qui me veste clericali indutum mire cruciabant, perforatis terrebelo auribus | [pg. 529.] sic, ut terrebelum aure una immissum per aliam prodiret; interrogansque, cur haec facerent, respondisse: quia te non sustinemus; tum, quod ego ad Xaverium conversus petiissem, quid haec et eccur facta, responderit: haec contingerit, si fias ecclesiasticus, quia et apostoli passi sunt et patientia coronat ecclesiasticum; amoreque martirii et passionis me ut alumnum remansisse in ecclestiastico statu. Hujus ergo somnii recordatus meaeque tum factae electionis determinationisque, postquam evoluto triduo a Migazzio iterum fuissem vocatus, reperto jam ibi Malenichio atque Migazzii cancellario formam ratihabendi contractus gestante ac praelegente, me videlicet restitui in integrum, neque

ullis delictis fuisse innodatum, attamen episcopo, si unquam eum offendissem, in contestationem obedientiae deprecaturum ac anno uno voce passiva cariturum, cum postrema haec et Malenich disputasset, eum vehementius lavit exaggerans ipsissima ferme, quae nuper episcopus Koller. Sed et ego rem hanc cum prioribus non cohaerere ob absolutionem a processuatis criminibus cum edicerem, „patientia“, inquit, „haec esse debent ex dictis ante triduum rationibus“. Nec loqui admittebat ultra, quam prehensa manu me consentiri oportere. Verbis deinde quibusdam manu sua in conceptu illo mutatis, manu sua propria, sic esse oportere edixit, partibusque gratulatus, rem expediri a cancellario jussit. Cum abiremus, fateor, gestum quendam oculis ac facie ad Malenichium factis mihi displicuisse, sic enim videbatur Migazzius innuere, gestuque significabat, ac si me decepisset: nobisque dimissis, Migazzius e suo confestim abit curru palatio. Malenichius cursore conducto trementem solaturus episcopum atque capitulum, victoriam suam denunciat, quam ille capitularesque plurimi pro more suo figmentis mille adaugent, a me nempe exoratam fuisse accordam milleque alia, summo mihi junctorum sangvine atque amicorum dolore. Deus misericors indulgere ipsis dignetur.

Interea ac ipsis his diebus comes Petrus Sermage vicecolonellus e castris suisque eliberatus carceribus Viennam advenit. Et de cuprea cudenda recipiendaque pecunia edictum vulgatur, prouti et de schedis „capans“ item vulgo dictis bancalibus, quibus in vicem pecuniae tam stabales, ut vocant, officiales, quam et politici salaria aulae habentes exsolverentur; de quibus schedis sequenti anno diffusius.

Redivimus itaque sub initium Julii Zagrabiam. Episcopus, nescio qua de causa, negat mihi conspectum suum ac ad se aditum, nuncians, sese denunciaturum tum, dum sibi commodum fuerit mecum loqui vel constitui. Stallum itaque chorumque ingressus sum. Post dies ferme 12 me accersit, ubi reperi praepositum majorem Stephanum Putcz et custodem ac vicarium Georgium Reess, ingressus salutato eo subjunxi, si et quando eundem offendissem qualitercumque, me deprecari orareque veniam, cum hoc boni hominis officium foret, quin me orare, ut ediceret suae offensionis causam. Sedere me jussit illico, neque subjecit aliud, quam tantis opus non fuisse, seque nil valere dicere, cum nullorum recordaretur, digressusque sermone ad obvia una nos abire permisit. Tum sese Viennam disponere causa praeparandorum pro nuptiis sibi necessariorum incepit, quo et conglomeratis undique pecuniis die quarta Augusti tam ob nuptiarum solemnia, quam et ratificandum supra memoratum contractum abiit.

[pg. 530.] *(Baronessa Juliana Sermage moritur; ejus delineatio. Familiae Sermage novae in Croatia notitia.)* Die octava Julii Zagrabiae in domibus suis obiit domina baronessa nata Juliana Moscon, vidua Sermage Josephi ab anno 1746., die 2. Novembris. Haec me ex baptismo levavit 1715. die septima Februarii, natum die quinta festo s. Agathae. Vixit annis 78, Zagrabiae apud Capucinos sepulta. Fuit foemina formae elegantis justique ac sine defectu corporis; pulchritudo formae nec in senio defuit. Gratia naturae pollebat insigni geniique, ut vulgo ajunt, fuit jovialis sive ad hilaritatem facti, jocos scivit milleque historias ad finem aptas ac idoneas; astuta, prudens, perspicax, regulatam docens vitam, sive nec prodiga nec avara, temporibus semet accommodare gnara. Ex ginaeceo Leo-

poldi imperatoris a morte ejus vixit in bonello unico Miszkovo, districtus Berdovicensis, vocato, et satis misere, gratiaque vicinorum atque Berdovicensis olim parochi. Mikulich vocati, plurimum gratia, qua ex conversatione suspicione ac obloquiis non caruit. Generalis Carolostadiensis olim Josephi Rabatta secretario Josepho Sermage, qui se baronem dixit vel per uxorem baronessam talis evasit. nupsit, viro omnino capaci, bene educato, multarumque lingvarum gnaro, et successive banalis tabulae assessore. Haeve ratione familia haec Sermage in Croatiam venit Croatique innotuit. Ex hoc copiosam suscepit prolem, ac nisi fallor, 16 plane, quae demortuae omnes, excepto Petro Troyllo, primum Maximilianae baronessae Prassinszki marito, ex qua suscepit filium Petrum Joannem Nepomucenum, dictum superstitem, dein, mortua Maximiliana, Annae Mariae, Draskovich natae, relictae vero comitis Petri Keglevich. Vixere pauperes ac uno contenti bonello Miczkovo, et demortuae Julianae maritus genitores suos, ut dicebatur, Salisburgo ad se duxit, Petrum videlicet, quem primum dixeris, avum Petri II. ex Josepho patre, abavum autem Petri III., ex Maximiliana Prassinszki progenitum. Petrus I. in Miczkovo mortuus et Berdoviczii est sepultus. Mortuo vicecomite Hyacinthi, cui uxor fuit Julianae hujus soror, quamvis Hyacinthius Zagrabiensi capitulo legasset omnia, consequenter et curiam Lusznicza, tum muratam, (ast nunc ruinatam purumque Sermagianum hodie alodium, quae legitime ad successionem Julianae pertinebat qua cum sorore condivisionalis) capitulum apprehendisset ac in ejus fuisset pacifico possessorio annis pluribus, Josephus Sermage cum uxore Juliana, exturbato pulsoque sine calceis canonico administratore, Gabriele olim Bisztriczey, eandem apprehendit. Longioribus inde subsecutis litibus ac in annos annosque perseverantibus, praecipue ob defectum scientiae juris in capitulo et legulejorum ditescere cupientium et clerum decipientium formalitatibus, capitulum ex testamento processit, tum et ad violentiam, et post longas tot annorum lites ditatumque Josephum Magdich, qui videlicet et domum Hyacinthianam olim, postea Magdichianam, hodie domini Nicolai | [pg. 531.] Skerlecz, bona item Omilje Hyacinthii testamento ad capitulum devoluta accepisset, tandem cum eodem Sermage Josepho convenit, informatum a procuratore suo: nec Hyacinthio fuisse activitatem testandi in legitimis successionibus, nec violentiae poenas obtineri posse, cum nemo foret violentus in suis; bona Lusznicze fuisse ob divisionem baronessae Sermage, pateret adeoque, fraude et dolo bona eam neutiquam occupavisse; respectu vero baronis Josephi Sermage, cum bonorum apprehensio factum baronessae fuisset, prouti et, licet inhumanior, Gabrielis Bisztriczei ejectio, commissione mariti doceri nequeunte, processum esse desperatum. Transegit ergo capitulum, procuratore Magdich svadente, adnumerando pro fructibus perceptis Sermagio fl. rh. bismille. Istis ergo auctus fuit Sermage facultatibus, a cujus morte, 2. Novembris 1746. Zagrabiae secuta, vidua post mortem deficientis comitis Joannis Francisci Chikulini 1746. 16. Junii secutam, qua bonorum agnita successor, videlicet: Novi Dvori, Sztubicza, Szesztine, Harmicza, Krapina, repertis etiam 18 milibus fl., Chikulino mortuo, uti ex processu evenit, ac Konschina Naisichio cum onere 24 milium fl. data, avitis debitis suis Chikulianisque persolutis, divitias magnas parcius vivendo, ut asveta fuerat, comparavit reliquitque filio Petro Troyllo, qui Viennâ recte advenerat. Iste Chikulinio

mortuo quamvis Prassinszkianae connubio bona Bisztricza atque Szutinszka cum Poznanovecz fuisset consecutus, metuens attamen, ne indigenatus disputaretur taliterque capacitas bonorum possessorii, repertis Sztubiczae, sibi per matrem cessae, Chikulinianis pecuniis, partim etiam mutuatis, Viennam venit. Et cum natus in Croatia ipse fuisset, opera domini comitis cancellarii Leopoldi Nadasd armales clam accepit exsolvitque. Tum ne ignobilis existimetur, cum jam hactenus pro barone fuisset habitus, indigenatus expeditionem accepit comitisque titulum solvit. Indigenatum remonstravit tabulae, cum quaestionem illi in processu habito violentiali cum Joanne Rauch, tum vicebano, idem vicebanus formavisset. Hac ratione Sermage in Croatia est stabilitus auctusque divitiis, titulis, honoribus ac affinitatibus; 1751. ad dietam Posoniensem comparuerat, ast svasus abiit, ne in quaestiones aliquas incidat, temporeque suo firmetur. Post Maximilianae Prassinszki mortem causa connubii et per id affinitatis illustrioris contrahendae tum praemissa fecit, cum et camerariatum procuravit, qui multis milibus eum constitit, pecuniisque vicit, ac sese testimoniis, emptis a gallico Viennae legato, ex Galliis procedere docuit. Tum vicecolonelli empto a Wolffgango Jellachich in banalibus confiniis sine tamen salario officio, numeratis 8 mille fl. rh., demum cum vidua Petro-Keglevichiana, nata comitissa Anna Maria Draskovich, est conjuctus, haec omnia minus probante matre Juliana Moscon, saepe cum suspiriis dicente: altissimo precio foemineas carnes a filio suo emptas esse. Ex qua etiam consideratione pro nepote suo Petro apud Sigismundum Vojkovich 10 milia fl. deposuit elocanda. Haec sincere ac veridice notare visum est ob secuturam aetatem, memoriamque nunc viventium, quae nobis exstinctis etiam extingvetur. Juliana sacramentis munita ex podagra, qua multis annis premebatur et deferri debebat jam ab anno 1748., obiit: foemina, cui similem tarde habitura Croatia, prudenter ac sagaciter privilegiis foemineis usa, saepeque triumphans, quia foemina esset, promerita, cujus vita, dicta actaque conscriberentur, quod et fieret, si alibi vixisset.

[pg. 532.] *(Domestica domino baroni Koller incommoda.)* Viennae Augusto mense Margarichio praecipue, de quo supra, incentore uxor consiliarii et reffendarii Koller, Theresia nomine, alias medici cujusdam filia, et per quam Koller amplius 80 milibus fl. crevit, erupit in publicum palamque cum tot matronis insignibus, ut comitissa Kolonich, cantatricibus item ac saltatricibus adulteriorum accusare incepit, atque in Viennensi consistorio divortium postulare. Verum Kollerius medio cancellarii Palffi tum et ipse reginae persvadent, Kollerianam delirare deliriisque ac stultitia esse miseram, ob quod ipsa comprehensa Posonium ad moniales occludenda exmittitur, ubi testimoniis medicorum, sibi potissimum junctis sangvine Viennae agentibus postquam probatum fuisset, eandem sanam esse neque delirare, opera Jesuitae Josephi Koller, tum Posoniensis collegii rectore, marito sub finem anni fuit reconciliata. Ipse vero Jesuita Koller ad preces consiliarii anno insequente 1761. propterea fuit in provincialem Austriae Jesuitarum ab horum generali elevatus ex Posoniensi rectore, omnibus admirantibus Jesuitis, quem et iniit die sexta Maji Viennae 1761.

(Georgius Gaal canonicus Zagrabiensis mortuus.) Die 4. Septembris anni hujus obiit reverendissimus dominus Georgius Gaal, canonicus Za-

grabiensis et cathedralis archidiaconus, Zagrabiae ex apoplexia, dum semet ad iter disponeret Vir gravis et prudens, licet doctrinae exiguae, verbo, ut dici solet, homo bonus. Episcopus, Viennae existens, cathedralatum transtulit (in) Paulum Gojmerecz, hujus Urboczatum contulit Georgio Delinich, canonicum fecit Nicolaum Turchich sublectorem, scribens, ut sublector per capitulum resolvatur Josephus Radichevich, mense Martio factus parochus sae. Trinitatis ad Kerestinecz: quod et factum. Et quia eodem tempore abbas s. Jacobi de Silisio alias canonicus Varadiensis dominus Georgius Gyöngyösy fuisset mortuus, procuravit, ut vacans haec abbatia, annue fl. mille inferens, Georgio Malenich collata fuerit. Delinichio autem titulans b. virginis Mariae de Abrau. Qua ratione uti summos calumniatores meos indignosque beneficiis elevavit, quin quasi ab aula renumeratos fecit, ita me apud minus intelligentes damnatum ab aula exhibuit. Migazzius suorum promissorum meique est oblitus.

(Nuptiae serenissimi coronae principis.) Ob imminentia nuptiarum solemnia ex regni congregatione publico nomine destinati dominus comes Joannes Patachich, suae Majestatis camerarius et administrator comitatus Verovitícensis, dominus item regni protonotarius Petrus Skerlecz, assumpturi Viennae canonicum Mathiam Petrovich, collegii croatici rectorem, ex parte ac nomine cleri, cum oblatis muneribus mille aureorum in erumena, a monialibus Varasdinensibus confecta ipsisque 150 fl. soluta, sunt profecti. ex parte autem ac capituli Zagrabiensis nomine ob factam invitationem dominus Georgius Malenich lector et Joannes Paxi Chasmensis praepositus: qui dein una cum episcopo ad finem Octobris rediverunt.

Adveniente itaque serenissima sponsa principe Elizabeth Parmensi Viennam die sexta Octobris publicus solemnisque ejus ingressus est habitus. Praecessere suo ordine ac juxta senium consiliariatus singullorum currus. Praecessit Colocensis archiepiscopi currum currus Zagrabiensis episcopi, quod iste senior esset consiliarius, neque enim alterius dignitatis quam unius consiliariatus ; [pg. 533.] habita fuit ratio. Potissimum Hungarorum fuere currus, ex Croatia bani tantum ac episcopi. Hungarorum plures. Praetorianam turmam summum fecisse splendorem, referebant singuli, et ob novitatem praeferebatur. Redux episcopus summum se splendorum fecisse jactabat monstrabatque currum, quo vectus fuerat, cujus in eo splendor exstitit, quod rotae fuissent inargentatae, seu colore tali obductae. Palatinus recipiebat munera ex Hungaria Croatiaque perlata. Celeberrimum se reddidit quidam Cisterciensium abbas, millionem immolans, propterea que titulo s. r. i. principis ab imperatore donatus. Reliqua nuptiarum, quia non aderam, non scribo indubius, conscripta ab aliis. Quae autem referebantur a reducibus, ob varietatem narrationis omissa facio.

(De Borussis captivis in Stiria, Carniolia.) Ob tot numero interceptos ad Maixen captivatosque Borussos postquam a regina in sex mille hominibus Croatiae oblatos, opinione unius vicebani Naisich, banus recusavisset, ipsi ad Carnioliam, Stiriam, Carinthiam missi sunt. Et ob jurgia quaedam ex ebrietate militum Labaci ac Cileae secuta, metuentes sibi provinciae illae, ob tantum Borussorum numerum, ne, ut olim gentes, sedibus eorundem eos amoveant, obtinuerunt, ut pro securitate horum Graecium 200 Croatae adeoque cohors una mitteretur ex banalibus confiniis, qui per oppida singula sic fuère divisi, ut vix 10 Croatae ad singulum venirent oppidum.

Borussis etiam mille existentibus; Labacum vero totamque Carnioliam cohors una ex Carolostadiensibus. Sub horum itaque Croatarum praesidio tutos se vivere Carnioli Stirique arbitrabantur. Borussi vero iisdem fuêre utiles, quoniam laboribus pro victu vel levi stipendio, item artibus suis non tantum servabant militarem mercedem diurnam, sed pecunias etiam sunt promeriti. Inita etiam cum petulantibus ac procacibus Stiriae Carnioliaeque foeminis, (ut natura ad libidinem sunt faciles istae foeminae, educatione item) familiaritate et consvetudine, nescirem cujus consilio, non solum frequentissima fuêre harum foeminarum cum Borussis connubia, sed plane aureis pluribus remunerabantur mariti. Tum ad Hungariam impopulandam assignatis locis submittenbantur. Dici nequit, quanto numero ob hanc mercedem fuêre Borussi maritati in Stiria, nulla habita polygamiae ratione. Ubi vero ad Hungariam advenissent, tanquam propinquiores patriae et occasione quasi oblata, relictis concubinis suis, quibusdam gravidis, quibusdam post puerperium nutrientibus, adeoque etiam pro populanda Hungaria prolibus, in Borussiam profugerunt. Mirabantur omnes eorum in regem suum fidelitatem, exigui enim castra nostra sunt secuti.

(De bellicis.) Qua supremus caesareo-regii exercitus imperator hoc etiam sequentibusque annis mareschallus Leopoldus a Daun imperabat, ast ad populi Viennensis invidiam cunctando annum transegit, neque per ipsum actum quidpiam. Die 13. Maji ad Landishutam Landonius feliciter conflixit, ipso mareschallo domino Fouquett, generalibus item Schenkendorff et Malakovszki interceptis. Horum Fouquett ad Carinthiam primo fuit submissus, translatus tum ad anni sequentis initium Carolostadium in Croatiam, ubi etiam ad finem belli remansit. 12. Junii fuit obsessa a Borussiae rege Dresda, et 30. Junii obsidentes ab eadem recesserunt. 27. Junii Glaczium a generali Draskovich aquisitum, 27. Augusti Torgavia.

(Setwicz generalis.) Regiminis Glinani sive banalis colonellus dominus Antonius Setwicz, Bohaemus natione, hoc anno primum baro, tum ordinis Theresiani minoris crucis eques, ac demum generalis vigiliarum praefectus fuit resolutus. Dominus comes Petrus Troyllus a Sermage mense Decembri pro datis pecuniis in colonellum fuit aggregatus.

[pg. 534.] *((Junior comes Sermage privatim studet, et privatorum studiorum in Croatia exordium.)* Idem comes filium suum Petrum Joannem Nepomucenum, ex collegio Theresiano extractum, mihi tradidit in philosophicis excolendum, implacabili Jesuitarum odio. Quod ut impediant, dicebant: reginae eam esse mentem, ut semel Theresiani collegii convictor discere alibi nequeat. Scripsit genitor eatenus Majestati regiae, rationes subdens, ob quas necessitabatur filium recipere. Regina laudavit parentis zelum, et reformando Theresiano dedit operam.

Varasdini hoc anno et die 17. Februarii obiit dominus Franciscus Grossich, suorum ultimus, qui Goriczam tenuit et Bikess, relicta uxore perdivite Judita, nata Lepossi, nupta postea Bakichio.

(Mors Habianeczianae et ejus fortunae descriptio.) Die 7. Martii obiit ad Szent Erzabeth domina Helena Rosalia Somogy, nupta primo Lepossiana, dein baroni deficienti Gabrielli Gothal, postea vicebano Balthasari Bedekovich, demum vicecolonello Joanni Habianecz. Altioris fuit staturae foemina satisque elegantis formae. Haec, nobilis quidem nata et nobili primum elocata Lepossio, miseram duxit vitam ob aegestatem, qua

premebatur, mererique suo corpore apud perdivitem baronem Gothal, lasciviae mancipium, cogebatur. Et quamvis ipse Reginam Rauch, Sigismundi filiam, consensu decrepitae uxoris suae ipsaque subscribente, pro futura uxore sua cum inscriptione 12 milium fl. aliisque servaverit ad Rauchianae senium: quamvis hanc intertenuerit cum genitoribus, domus e muris exstruxerit variaque praestiterit beneficia et pro uxore tractaverit, mortua attamen legitima conjuge sua, praedictam Helenam sibi copulavit, quacum unico vixit anno, decedensque haeredem fecit universorum: sane in paratis pecuniis ultra 200 milia fl. haereditavit Helena, argentum ingens bonaque amplissima, ut Gottalovecz, Szent Erseheth, Granje, Martianecz, Hrasztovljan, Novakovecz etc. etc., ut, si vidua permansisset, ad inauditas in regno Croatiae divitias pervenisset. Sed sive carnis fomitu sive ob fisci regii impetitionem Balthasari Bedekovich tum vicebano nupsit, qui pecuniis suis pro se suisque filiis bona Gattalovecz, Granje, Szent Erseheth impetravit, reliquis ad familiam Patachichianam devolutis, ac Novakovecz ad dominum Jankovich. Sed Bedekovichio ante statutionem mortuo, quamvis filiam hujus seniorem Lepossianam suus fllius senior in uxorem duxisset, nomine Annam, intentione ea, ut filii sui alii, videlicet Antonius et Sigismundus, filias Helenae Theresiam et Juditam uxores habeant, ipsa effecit, ut in donatione regia, per Bedekovichios suis pecuniis empta bona ipsique inhypothecata exprimerentur. Res haec odiosos ei redidit Bedekovichios, ut (Sigismundo Viennae in Danubio submerso, dum lavare se vellet) Antonio filiam Theresiam negaret, sed hanc domino Georgio Petkovich collocaret. Casimiro Bedekovich vicebani aeque filio Jesuita existente. Post multas pluresque cum Bedekovichiis lites Helena, causa sedandae concupiscentiae, jam esto senior domino Joanni Habianecz, tum capitaneo in Varasdinensi generalatu, 1755 se obtulit, eique post initum connubium officium vicecolonelli emit. Simplicior fuit foemina Habianecz, utpote qui fassionem coram protonotario elicitam revocavit, svasu domini Petri Spissich Juditam filiam suspirantis et procantis, ast elusi, eaque Francisco Grossich tradita conthorali. Habianecz ob revocationem fassionis turbatus dissentire cum vetula coepit et 1757., ut superius, cum banderialibus ad castra est protectus, turpissimis ad uxorem datis litteris. Cum 1758 Octobri mense gravissime decumberet fuissetque desperatae valetudinis, me, Varasdini cum domino Georgio Petkovich existente | [pg. 535.] causa ineundi contractus pro bonis Marussevecz pro parte ejusdem domini Petkovich, intuitu testamenti rogando, postquam ex me didicisset, testamenti esse ultimam hominis voluntatem sive postremae libertatis ac meriti rem, neque a me scribi posse testamentum, (cum illam dirigere ego deberem, sciens, rem sibi ignotam esse), nisi confidere mihi vitam actam valeat sub naturalis arcani vinculo, ad quod demum sese resolvendo triduo integro cum examine singularum circumstantiarum confecimus testamentum, ut huic sit immortua, dicens (revocatis antea factis tot tantisque testamentis) plene, suam hoc testamento quietatam conscientiam. Legavit 3000 fl. in eleemosynam, pro sacrificiis in fl. 1000 perpetuam altariam fundavit, 3000 fl. pro alendis tempore famis subditis in Grane (sic!), Gottalovecz, Szent Erseheth, et plura alia. Divisit bona intra filias. Marito Habianecz 5000 et bona Grane ad dies vitae legavit, aequalemque divisionem in mobilibus. Filias Theresiam uxorem Georgii Petkovich et Juditam jam viduam Grossich ea lege fecit

exsecutrices, ut, nisi intra anni spatium adimpleverint omnia, quaevis 5000 florenorum carere debeat, medietate regno ad liberam dispositionem, medietate ad pauperum xenodochia applicata; porro, quod intra annum expleverint singula, coram tabula judiciaria edocere quod debeant, quam etiam tam suae dispositionis, quam occurendae ne fors cujuspiam difficultatis interpretem et decisorem inappellabiliter constituit, sub poena amittendi legati, qui tabulae resolutione non contentaretur. Haec autem fecit ideo, ne litibus locus sit, utve sua dispositio effectum sortiatur. Quod et evenit, dicentibus cunctis, primum hoc esse testamentum, quod ivisset ad effectum juxta testantis voluntatem. Displicebat leguleis haec dispositio, aliis viris cunctis placuit; plurimique sibi hoc testamentum pro directorio legendum expetierunt, ut dominus Joannes Rauch, baro Marcus Pejachevich etc. Cur autem ea sic legata sint, ut sunt, ut multorum erat curiositas, sic me ob praeassumptum silentii onus nec scribere convenit; hinc supersedeo. Testamentum est in archivo tabulari.

[pg. 537.]

Annus domini 1761.

Memorabiliora sunt sequentia.

Primo. *(Regina petit pecunias. Synodus pecuniaria ab episcopo Zagrabiensi celebrata.)* Postquam sub fine prioris anni per universos Hungariae episcopos sua manu breves, fusiore autem per cancellariam Hungaricam scripsisset epistolas regina pro suppeditandis sibi pecuniis gratuito atque erga censum, dans facultatem episcopis bona episcopalia suarumque ecclesiarum etiam inhypotecandi, Zagrabiensis episcopus ad diem 15. Januarii anni hujus cogit Zagrabiae cleri saecularis regularisque congressum, quem ille sibique adulantes sacram synodum appellârunt. Praevie autem datis per singulos archidiaconatus litteris jussit, ut parochi una congregarentur, ad sacrosanctam synodum duos e sui gremio mitterent incluso vicearchidiacono, conferrent pecunias tam gratuitas quam et ecclesiarum parochialium et filialium, quas plurimas possent. Die ergo statuto et convenientibus omnibus in episcopali palatio, missae sacrificium fuit dictum de sancto spiritu, tum a canonico Turchich dicta latina oratio de dandis pecuniis ex motivo precum regiarum et meriti ab offerentibus consequendi apud reginam. Consedentibus ita singulis, episcopus decem fl. milia gratuita promittit, adnotante Malenichio, praepositus major fl. mille; tum ut apud archidiaconos, quid quivis archidiaconatus esset collaturus, adscriberetur, fuit dispositum, et pro die hoc soluta synodus. Parochos prandere apud episcopum oportuit, ubi inebriati interrogatique, quantum sponderent, spebus etiam animati et canonicatuum promissis multi promittebant id, quod nec habuerunt, sed quaesitis mutuis pecuniis exsolverunt, cumprimis ex archidiaconatu Bexin. Crisiensis autem parochus Joannes Jozipovich et Capellensis Paulus Vuchetich, uterque ex archidiaconatu Kemlek, dixêre episcopo, sibi et in archidiaconatu constitutis ecclesiis pecunias non deesse, sed a substituto archidiacono Antonio Zlatarich admonitos esse, ut cellarent pecunias. Qua re indelebilem notam contraxit ab episcopo Zlatarich. Postquam ergo conscribi fecissent apud archidiaconos parochi, quid offerant gratuite, quid ex pecuniis ecclesiarum, in diei alterius synodo a Malenichio lecti sunt singuli. Et quia ex Gorensi et Zagoriensi archidiaco-

natibus ultra 5000 evenissent, contentus fuit episcopus dicendo: „Deo gratias, bene"; ex cathedralatu 3908, Camarcensatu ultra 2000, Goricensatu aeque. Dum ad Kemlekatum ventum est et non nisi 1128 fl. perlegerentur, in furias actus episcopus, hoc mendacium esse dicebat. Parocho Verbovcensi Lisz loqui incoante, episcopus adeo in eum invectus est, ut cohibitus vix sit a circumstantibus, quod pro more suo manus sacratas in eum non injecerit. Jussit attamen eum duci ad carceres domus sacerdotum deficientium; pessimeque octiduo tractatus, ad preces comitis Ludovici Patachich et ab incarcerato factam 200 fl. exsolutionem, dimissus est, addereque debuerunt ex archidiaconatu illo ultra 2000 fl. Eadem tragoedia Chasmensibus accidit ea tantum differentia, quod vicearchidiaconus Joannes Skergatich, simul et parochus Gradacensis, pro suis locutus, ex respectu nobilitatis et cum episcopo conjunctionis ad carceres non fuerit missus, quamvis puris lurconibus publice compellatus. Bexinenses ad septem prope milia promiserant, Varasdinenses cum Urboczatu prope duo, Paulini gratuito titulo ob votum paupertatis nihil, ex censu autem a Varasdinensi tricesima exsolvendo milia plura. Jesuitae et quidem Poseganus rector gratuitos fl. mille, Zagrabiensis in desperatis debitis Carnioliae, admanuatis illico obligatoriis, quo etiam Varasdinensem inclusit, tria milia. Oblatamque pecuniam intra dies 30 exsolvendam et canonico Popovich consignandam, statutum est, dissolutaque synodus, per quam in universum amplius 30 fl. milia sunt promissa.

[pg. 538.] Opportune perdives Jamniczae parochus Szlachanin fuerat mortuus sine testamento, hujus plura milia ab episcopo sunt accepta. Ab ecclesia Bisztricensi plura milia, Pregradiensi multa, Petrinensi mille, aliisque non modica recepta sunt.

Capitulum Zagrabiensis ecclesiae ex parte sua 2000 fl. gratis obtulit, ad interesse amplius 70 milia fl. Privative singuli canonici episcopo offerre quidpiam debuère. Prodivit notabilis magnaque summa; superi noverint, an verificatis praesumptionibus, episcopum non modo de suo nil dedisse, sed et multa milia revervavisse, parochorum praecipue, cum illi nullum interesse vel acceperint vel accipiant, aut quaslibet asseeuratorias regias, neque pro his sciscitari audeant, sive suis sive ecclesiarum.

Politicus reipublicae status gravem habuit praedictum congressum et pro separatione status ecclesiastici a reliquo corpore istud accepit, potuisseque prospici melius, bene dicebat.

(Regni congregatio.) Interim absoluta et hoc anno banali tabula Varasdini sub bani ipsius praesidio congregatio regni ibidem habita est potissimum ob succursum dandum reginae; 12 fl. milia mutuo accepta regnum dedit. Contribuere insuper regnicolares ibidem: comes banus 5000 obtulit, capitulares fl. 100, alii alia, congregatisque pecuniis dominus Nicolaus Skerlecz, tabulae judiciariae assessor, illas Viennam detulit, obligatione ad cassam comitatus Posegani exsolvendi interusurii per asseeu(ra)torias regias reportata.

(Episcopus Viennam pergit cum synodali pecunia.) Episcopus similiter mense Martio cum canonico Popovich numerosaque pecunia Viennam est profectus, obtenta pro se libera testandi facultate, mansitque ad Majum usque Viennae, referendo etiam asseeuratorias regias super mutuatis.

(Adami Naisich mors. Ejus descriptio.) Die 13. Aprilis Varasdini Adamus Naisich regni vicebanus obiit. Et quia diuturnior sua fuisset infirmitas, quam superaturus non credebatur, sub decursu adhuc banalis tabulae cum apparuisset, banum ad Georgium Petkovich inclinare pro dando successore in vicebanali officio, ideo hac inclinatione intellecta rogat Naisichius bani praesentiam, qua obtenta persvadet banum, ut successorem sibi daret dominum Joannem Busan; quibus ex motivis, incognitum. Tres Naisichius reliquit filias, in masculo deficiens. Avus suus nobilitate fuit donatus a Leopoldo. Homo fuit popularis celeberrimusque potatur, ut veteris perpotationis mos cum hoc heluone vini exstinctus visus sit videaturque. Astutus erat, sincerus nemini, varius, ac ob bani Batthyan e regno absentiam omnipotentissimus, adorabaturque ad annum 1756, quo prodiit estque detectus, pluraque excoquere debuit, uti superiora testantur. Rerum suarum fuit incurius; in politicis duo observabat: aulae ac bano assentiri adularique, ac ex suo utili publicam felicitatem metiri. Lusit bene cum clero, monachis, ac magnatibus. E miseriis ac paupertate nativa eluctatus primum matrimonio cum Cecilia Christina Matachich, per quam bona Belecz, milia in paratis 13, aliaque est consecutus. Ad divitum testamenta condenda fuit vigilantissimus, et hanc curam, monachorum antea, ipsis eripuit. Hinc ex testamentis multa est consecutus. Divites viduas coluit lucri sui causa, sed vix fuit aliqua, quam non decepisset. Sane protectionem suam in banali tabula vendere solitus, id quod ei probavit | [pg. 539.] dominus Joannes Szaich in causa Auersperg comitum contra se promota pro bonis Brokunjevecz, fassione coram capitulo Chasmensi plane celebrata. Testamenta condidit domino Benger, Gudich, baroni Gotthal, comiti Chikulini, omnibus deficientibus, comiti item Ludovico Erdoedy, etc., ac nullum quidem sine suo utili sibique inscripto legato; dominae item Skerleczianae natae Despotovich, cujus filiorum Petri et Nicolai filiarumque Annae ac Ceciliae tutorem se scripsit, hunc dein transferendo in dominum Huszinecz, ut incautum involveret, quemadmodum in fine accidit, dum ratiocinaretur Huszinecz coram tabula regni judiciaria. Qua occasione Naisichii zelus plene evenit; bona nempe redacta Skerlecziana ad nihilum, attrita supellex omnis, Cecilia vendita, pluraque alia notoria plane, ut hypocrisis hominis patuerit omnibus.

(Novus vicebanus Busan et caeterae promotiones.) Mors ejusdem fecit Varasdini congregationem celebrari sub finem Aprilis ac ad avertendas commendationes sive Antonii Jankovich ab affine suo comite personali Georgio Fekette, sive Michaelis Malenich a mareschallo comite Carolo Batthyan, pro qua iste medio episcopi Viennae existentis agebat. In congregata ergo congregatione comes banus pro veteri more dominum Joannem Busan, tabulae banalis assessorem et regni cassae perceptorem, suae apostolicae Majestatis consiliarium, dixit vicebanum, cujus loco perceptor cassae regni electus dominus Nicolaus Skerlecz, apostolicae suae Majestatis consiliarius ac tabulae regni judiciariae assessor. Ad assessoratum banalis tabulae mense Julio translatus fuit ex judiciaria tabula dominus Antonius Bedekovich de Komor, suae Majestatis consiliarius.

(Reliquia s. Feliciani martyris. Georgius Juraich parochus mortuus.) Zagrabiae die 24. Aprilis fuit solemnis depositio reliquiae s. Feliciani martyris ad parochiale templum s. Marci, quod loci parochus dominus Geor-

gius Juraich per Franciscanum Franciscum Kutnjak superiori anno Roma adferri fecit, dum idem Kutnjak adversus suos monachos Romae ageret, restituique ad lecturam zagrabiensem jubente Franciscanorum generali debuisset. Ducta est processio a sacello s. Joannis Nepomuceni, ac in foro concionem dixit Jesuita p. Mathias Simatich. Statua lignea, in qua fuerunt s. Feliciani reliquiae, in medio templi locata arae instar. Edere ex Bolando, a Capucinis persvasus, volebat parochus vitam s. Feliciani episcopi, aut alterius martyris et hanc, huic, ut ajunt, Baptizato supponere, ast admissus non fuit, translatamque in croaticum ex Bolando vitam Feliciani episcopi recipere debuit. Post dies aliquot infirmatus parochus Juraich die 18. Maji obiit. Vir erat severus zelosusque, concionandi cupidus, multa introduxit in parochiali ecclesia, ut quotidianam Rosarii publicam orationem, sacramenti expositionem et processionem cum eodem venerabili quotidianam, aliaque quam plurima. Electione magistratus successit eidem in parochia reverendus dominus Matheus Ztepanich ex praebendario civitatis.

(Novus administrator comitatus Crisiensis et restauratio ejusdem comitatus.) Comes Joannes Patachich, hactenus Crisiensis comitatus administrator, ob resignationem factam domini vicecomitis Antonii Jankovich, comitatu Crisiensi restaurato electoque in vicecomitem domino Joanne Szaich, jam olim vicecomite, ipse quoque gestam hactenus administrationem ob ademptam Veroviticensis comitatus administrationem deposuit. Quod munus successive ad bani propositionem, ratihabente et confirmante aula, cessit domino Antonio Bedekovich, tabulae banalis declarato assessori.

[pg. 540.] *(Comitatus Varasdinensis ad legalem normam restauratio.)* Die 23. Maji Varasdini, sententiam tabulae banalis ratihabente et confirmante tabula regia, quod comitatus Varasdinensis restauratio aliorum instar esse debeat et secundum leges communes ac novellares, talique sententia esto appellata, haud tamen ad septemviralem deducta, post declaratum ab aula commissarium regium ipsummet dominum comitem banum indictamque pro more congregationem comitatus, nobilitate plurima confluente, die praemisso Varasdini in arce primum introductio domini comitis Antonii Erdoedy in supremum actualem comitem comitatus Varasdinensis est habita, prouti et capitaneum arcis Varasdinensis, quae ferme sic est absoluta. Ad Dravum quidam comitatensium cum notario domino Balthasare Zaverszki comitem sunt praestolati, factaque salutatione a notario, eundem cum banderio familiae Erdoediano ad arcem sunt comitati, explosis ubivis tormentis, nobilitate cum in arce praestolante. Die altero primo comes banus qua commissarius est advectus cum solitis ceremoniis, tum vocabatur Erdoedius dictaque a bano est oratio elegans resignatusque et comiti comitatus et hic comitatui praestito juramento, et cum ex consuetudine aliquid tractari soleat in signum accepti possessorii, dominus Ladislaus Czinderi quaedam proposuit, quibus alterum vicecomitem Nicolaum Bedekovich damnare videbatur; rejectaque ad sequentem dein sessione, peractoque convivio, die altero peracta fuit comitatus restauratio. Comes dominum Nicolaum Bedekovich sic resignare aperit, quod nec candidari cupiat; interim quod eundem ad legum tenorem, dominum item Georgium Petkovich ac Stephanum Magdalenich Paulumque Bakich candidaret, Petkovichium illico palam rogando, quatenus officium ordinarii vicecomitis assumere dignaretur. Verum isto reluctante ac sua notoria sinistra valetudine semet excusante, postquam

ultro eum rogare comes non cessaret, tum consiliarius camerae Posoniensis dominus Joannes Koller qua familiae plenipotentiarius requirere, ab omnibus inclamari ceptum: vivat, vivat; taliterque Georgius Petkovich in ordinarium vicecomitem est electus. De substituto tum actum, canditatique ex more, ut comes dicendo videretur innuere, ne eligatur Ladislaus Czinderi, Balthasar Zaverszki, Franciscus Kanotay, Georgius Horvath, exeuntibusque candidatis commendabat comes, ut pacis quietisque amatorem eligerent, subdens: „cum Zaverszki talis mihi videatur fueritque hactenus annis quinque notarius, spero eo inclinare singulos"; clamatumque denuo: vivat; ergo idem Zaverszki substitutus vicecomes electus est. Notarium comitatus dixit Franciscum Kanotay, protestante domino Nicolao Skerlecz qua fisco regni, quia nuper facto perceptore, quod sine candidatione denominaretur, suamque protestationem inactari postulante. Perceptor comitatus factus Georgius Horvath. Judlium electi: districtus Ratkaiszko dominus Joannes Konczer, Vinicensis Joannes Paxi, Varasdinensis Josephus Jambrekovich, Zagoriani Josephus Horvath, quod 32 annis vicejudlium fuisset. Tum vicejudlium; actumve de procurando sigillo atque aliis hoc et subsequente die, quo comites suam aeque respectu totius restaurationis protestationem et adversus supradictam domini Skerlecz reprotestationem dixerunt inactarique voluerunt.

(Conferentia Varasdini.) Die ipso restaurationis Vienna redivit episcopus. Fuit conferentia Varasdini intuitu delationis factae contra regnum banumque sub nomine comitatus Szalladiensis, reipsa autem a domino comite Altham, possessore arcis dominiique Chakovecz sub fiducia affinis sui, Hungariae cancellarii comitis Palfii, causa praetensorum limitum ad Legrad terrenique cujusdam per Dravum avulsi, | [pg. 541.] non minus et pro repartiendis 1500 fl. rh., quos regina usque ad fundi salariorum eruitionem ad mentem legis ex proventibus salis, per officium tricesimae Varasdinensis per singulum quartale exsolvendos assessoribus tabulae banalis ac judiciariae resolverat, a die 1. Junii anni currentis obtinendis. Quorum repartitio facilis fuerat (quamvis assessores banalis tabulae a bano protecti plus praetenderent) ob exiguitatem, cuivis nempe assessori fl. 100, bano 500, notario tabulae judiciariae 50.

(Novus primas Hungariae; item Agriensis episcopus et Vaciensis.) Eodem hoc mense Majo ac ejusdem initio in primatem regni Hungariae, adeoque Strigoniensem archiepiscopum resolutus fuit motu reginae proprio ac nil sciente cancellaria hungarica dominus episcopus Agriensis Franciscus comes Barkoczi. Erat universalis admiratio, virum hunc, alias dignissimum desideratumque (demptis Jesuitis ac monachis) ab omnibus, hac circumstantia resolvi primatem, in qua summa videbatur aulae pecuniarum necessitas. Tum insperata primatis resolutio admirationem adauxit. Creditum ab omnibus est, regis Galliarum precibus ac commendatione istud evenisse, quoniam priori anno profecto ad Moscoviam per Agriae urbem legato gallico urbis illius episcopus Barkoczi honores singulares exhibuit excepitque legatum, ut regem Galliae excipere potuisset, legato ipso nedum respectum sui regis in se habitum collaudante, regique semet significaturum honores illos ibidem Agriae edicente, sed postea in Polonia, Moscovia humanitatem erga se episcopi praedicante legatoque Viennensi eandem significante. Hinc authumatum hanc ejus promotionem evenisse, quae cancel-

lariae Hungaricae ingrata omnino exstitit. Servavit primas assessoratum in septemvirali tabula, statimque a regina arcem Strigoniensem obtinuit. eamdemque reparare incepit: fundamenta etiam jaciens basilicae. canonicos etiam Strigonio restituturus eosdemque Tyrnavia ad legum praescripta translaturus, vel potius Strigonio redditurus. Tyrnaviensia clericorum seminaria a Jesuitis sustulit, videlicet Rubritarum (sic!) s. Stephani ac Adalberti, et Jesuitas regentes ad collegia ipsorum misit. substituto clero, qui praesit regatque clericos, quos ad eandem vestitus reduxit tesseram. Tyrnaviae eousque mansuros, donec Strigonii amplissimum aedificet seminarium atque universitatem. Vir magnus. in limine statim monstravit se maximum. studens surreptum a Jesuitis clero honorem restituere. Parochias Piaristis Pesthini, aliisque in locis, quas administrabant monachi vel Jesuitae. clero: cui competunt. restituit. Deus diu servet tantum virum et primatem ecclesiae Hungaricae. Successit eidem in episcopatu Agriensi comes Carolus Eszterhazy, e Vaciensi sede translatus per regem apostolicum. Episcopatus autem Vaciensis titulo administratoris eadem regia authoritate attributus est domino archiepiscopo Viennensi Christophoro Migazzi, qui eundem episcopatum ante Eszterhazium habuit. uti superius dictum. Hoc autem aeque anno Migazzius fuit resolutus s. r. e. presbyther cardinalis cum aliis compluribus.

(Mors Ladislai Lukauszki.) Die 19. Junii obiit in bonis suis Poklek dominus Ladislaus Lukauszki. tabulae judiciariae assessor. de quo satis superius: fuit phtisicus. Olim Jesuita, dimissus, juri se dedit evasitque praeclarus, ut vir erat altioris ingenii. Reliquit filios duos.

(Novi assessores in tabula.) Et quia in eadem judiciaria tabula tam hujus morte quam et translatione domini Antonii Bedekovich ad banalem tabulam duo assessoratus vacassent. inter multos instantes per regiam Majestatem resoluti sunt dominus Lucas Novoszel, comitatus Zagrabiensis ordinarius vicecomes. antea Poseganus. et dominus Christophorus Sztolnekovich, aliter Bornemisza. ex praetoriana turma Hoc ei evenit. tum ut liberentur a contentioso homine. cam et quod reginae persvasisset. secus se Viennae uxorem non aquisiturum. miser autem esset alias. hinc ut juvari elevarique per matrimonium valeat, datus ei est assessoratus. quo obtento maritus modo est effectus cum 20 prope milium fl. lucro. | [pg 542.] Casu autem factum est, ut hic Lucam Novoszel in tabula praecederet. Ostento decreto praesidem tabulae pro juramento excipiendo et capienda sessione interpellat Novoszel. Praeses, nescio qua re. semet excusans rem ad sequentem diem rejicit: Novoszel sibi abeundum die illo esse dicit ad quendam a se praefixum terminum abiitque. ac moratus diutius cum fuisset, advenit Sztolnekovich sessionem urgendo. quod redire deberet causa matrimonii. Et hac ratione cum iste prius deposito juramento sessionem nactus fuisset, senior priorque assessor effectus est.

(Domus regnicolaris Zagrabiae reparatur pro bano gratis.) Quoniam pergravis ob sumptus foret tam advocatis quam et justitiam postulantibus. ipsis etiam assessoribus banalis tabulae Varasdini sub hoc bano constanter decursus. ut ideo cum bano dissensiones fuisse perhiberetur, banusque defectu culinae. stabuli semet Zagrabiae in regnicolari domo tabulam in licere diceret, spondens, ubi haec peracta fuerint, sese octavalia judicia Zagrabiae celebraturum, ideo onere magno rusticorum, sumptu item notabili domus

regnicolaris Zagrabiae reparabatur: strata nova posita, culina erecta, stabulum item aliaque ad vota dispositionemque bani. Nihilominus tamen, non obstante eo etiam, quod processuum continuationem pro sequente anno Zagrabiam rejectavisset, per dispensationem rescripti regii fuit Varasdini celebrata anno sequente, non sine auctione lamentorum.

(Pro archivis dispositio.) Antehac similiter in eadem Zagrabiae regnicolari domo unicum erat cubiculum, ad quod acta regni, tabularum, comitatuum projiciebantur sine ordine adeoque confuse et mixtim. Dominus Nicolaus Skerlecz, perceptor cassae regni, bono publico unice intentus ac ab interesse proprio liber, occasione reparationis praedictae domus discrevit per sua cubicula archiva regni: unum pro tabula banali et regni actis, alind pro actis judiciariae tabulae, tertium denique pro actis comitatus Zagrabiensis accommodando, singulaque acta discernendo summarie et transponendo ad destinata archiva, successive ad ordinem redigenda; quod etiam fecit quoad acta tabulae districtualis judiciariae. Illa autem, quae comitatum Crisiensem attingebant, Crisiensibus data sunt, ac ab iis pro interim ad Paulinos Crisii reposita collocataque.

(Comes Orsich et Sermage resoluti generales.) Comes Christophorus Orsich, in banalibus regni confiniis regiminis Costanicensis colonellus, in castris caesareo-regiis ad honorem generalis vigiliarum praefecti est fuitque elevatus cum salario competenti.

Comes similiter Petrus Sermage, superiore anno factus colonellus, sive amore quietis sive praevidens, semet Orsichio non successurum (cum vicecolonellus Nicolaus Fridericus Gerlechich de Glinano regimine in locum Setwitcz fuisset assecuratus, licet ob captivitatem publicari nequiens), Viennam Decembri mense petiit, et is aeque, sine tamen quopiam salario, ad titulum generalis vigiliarum praefecti fuit sublimatus.

(Comes junior Sermage Petrus defendit Zagrabiae. Paulinorum deliria circa studia et assertiones.) Hujus filius, aeque Petrus, domi meae philosophicas institutiones accipiebat ex Heinnecio, autore hactenus Croatis incognito, receptis a me notabilibus additionibus, proficiebatque insigniter. Ex prolegomenis philosophiae ac universa logica cum illi theses, assertiones, corollaria, postulata compilassem typisque vulgata fuissent, Jesuitae me ut publicum societatis hostem ideo considerabant, quod privatorum studiorum utilitate scholas me ipsorum palam damnare ejularent, collegium etiam Theresianum damnari videretur | [pg. 543.] Inter monachos schisma fuit; equidem Franciscanorum lector me imitari contendebat, p. videlicet Alanus. Paulini contra Lepoglavae, ignotae ipsis doctrinae novitate territi, ad adulandum etiam episcopo, professum notoriumque inimicum meum, palam exponere praesumpserunt, genus philosophandi ecclecticum, a Papa Clemente XIII. anno superiore die 14. Junii per bullam, quae incipit: „Dum inter gravissima“, damnatum esse ut haereticum, solamque ac unicam philosophiam Thomisticam, prouti ab ipsis exponeretur, pro philosophiae catholicae dogmate praescripsisse. Theses has ut vulgarunt ob typum Zagrabiae, ita rumore per eos sparso, me in Croatiam haeresim inducere meditari, plurimi in ea manserunt opinione. Jesuitae, nescio quo fine, theses has monachi Paulini, Xaverii Sabolich vocati, primi ad me tulère. Quas cum relegissem, vidi adeo confusum Sabolich, ut dubitarem,

num rationis compos foret, mille enim in thesibus suis sophisticis contradictiones exposuit, ac reliqua ut taceam, dixit: „philosophari ex principiis est proxime haereticum", haeresisque damnavit universa prima principia: quin logicam suam ad aquirendas scientias alias esse pro statu confuso metaphysice necessariam, in perfecto autem aquirendas statu solum moraliter: aliaque plura, quae tribus quatuorve viris in toto regno fuere risui. Cogitabam, an insano homini foret respondendum, praecipue cum sciam, quid sit monachorum garrulitas, fatuitas ac disputatio. Videns attamen, sine charitate Paulinos esse mihique detrahere, ac me praedicare haereticum apertumque religionis orthodoxae et monachorum hostem, plurimisque haec praejudicia pro fidei dogmate incussa, theses illas meas Viennam ad dominum Martini et universitatis praesidem dominum baronem Gerardum Swietten expedivi, solicitus etiam de bulla ipsa pontificis. Uterque praedictorum non solum approbationem submisit, sed se gratulari Croatiae de bonis litteris, respondit erudite ac pure. Relecta etiam bulla (quam hic ad latus adjungo[1], ut calumniam Paulinorum detestari queat posteritas), provinciae eorundem provinciali perscribo foliis plane sex pro monachorum genio, qui theses illas probaverat, sibique inscribi passus est. Fuit is p. Nicolaus Benger, quem scientiarum oraculum, ob editam confuse Paulinorum historiam, ipsi habent et praedicant. Mirabar in epistola primum, quod semet et religionem suam prostitui voluerit Sabolichii thesibus. Submisi epistolas Martinii (in monachos debacchantis), ac praesidis; ad articulum 73. 1723. provocavi, bullam, quam is nunquam viderat, misi, cogitandumque reliqui, quam injuriam papae, universitatibus orbis, litteratis, mihi, non Sabolich at ipse approbans inflixisset. Tum descendi, quid sit philosophandi genus ecclecticum, quid de eo senserit Augustinus, Hieronymus, Chrisostomus, descriptisque copiosis horum textibus, (quos scivi unice apud monachos valere), Christum ipsum fuisse ecclecticum docui, dum veritatis habuit rationem destructa synagoga hujusque doctrina. Hinc judaizare eos videri subsumebam, qua re minus intelligentes maxime terrui.

(Per theses easdem unus eliberatus ex carceribus.) Ex praemissa nihilominus mea scriptione patris Petri Martinovich, aeque Paulini, eliberatio evenit. Iste Lepoglavae philosophiae professor, quia, quod ignorabat ipse, ex quibusdam a se lectis scholasticis proposuisset, ecclecticum philosophandi genus admitti posse, propterea que haeresis a suis fuisset convictus ac damnatus ad carceres Chaktornae, quatvor diebus jejunare debens soloque contentari pane ac aqua, ternas praeterea disciplinas habendo quavis haebdomada, ut, promeriturus a provinciali et definitorio Sabolich, mentiri ideo visus sit, perdendum praeterea collegam suum, post lectam a provinciali epistolam meam totique communicatam definitorio Martinovich non solum | [pg. 544.] eliberatus ex ergastulo est, sed superior Crisiensis declaratus. Qui deinde informatus, ex quo fonte manavit sui eliberatio, mihi egit ignotus ignoto gratias, gratulatus, animam me suam ex inferno liberavisse, priora sua fata fusissime perscribendo. Anno sequente etiam cum universam defenderat Sabolich, theses illas priores suas debuit revocare, revocavitque exponens, ecclecticum philosophandi

[1] Bula je doista pečatom prilijepljena, ali je mi ne priopćujemo, jer je opće poznata.

genus eruditum et laudabile esse, dummodo ad res fidei sese non extendat. Qua revocatione mihi satisfactum totique ordini esse putabant.

(Monachis theses displicent.) Franciscani similiter in eisdem thesibus duo moleste ferebant: primo, quod Scoto festi conceptionis beatae virginis Mariae initia attribui nequeant, ut illi in libris et pulpitis clamitarent: secundo, usurpatos a scholasticis titulos „subtilis, eximii etc.“ nec evangelio, nec rectae rationi congruere. Sane pro harum assertionum exmissione me rogabant. Jesuitis systema displicuit. Habes in fine libri theses ipsas, lector, quas vide sis.[1] Vulgatis illis egregieque bis in domo regnicolari a comite defensis per horas plures, per Croatiam multum divulgari incepit, meliores dari litteras, quam scholasticae sint. Mirabaturque auditorium, adolescentem comitem loqui de tantis antea nec auditis, signanter vero in argumentatione domini Nicolai Skerlecz tabulae assessoris, qui sibi explicari a defendente prius voluit ea omnia, quae confirmare solent historias. Vienna quoque quidam juris doctor appulerat, visisque thesibus, intelligens, comitem eo die iterum defendere, adfuit, ignotusque omnibus, recta methodo per horas duas comitem examinando, objiciendo probavit utriusque magna opinione, ea autem felicitate, quod plurimi audientium amorem similium litterarum conceperint.

(Anni descriptio.) Authumnus fuit humidus, vini procreatio magna, sed ob pluvias valoris exigui, miserum in modum lues pecudis, foeni defectus, ut currus 30 fl. venderetur.

Die 6. Junii anni hujus fuit transitus Veneris per discum solis.

(Congregatio regni pro mutuandis 10 milionibus.) Demum mense Decembri congregatio, in qua non solum postulatae iterum pecuniae, sed pro mutuandis 10 milionibus petita per principem a regno fidejussio, cautio et consensus. Haec hac congregatione negata sunt, protonotarii Petri Skerlecz per Hungariam totam, per quam vulgatae fuerant responsoriae, laude ac admiratione. Absentiae episcopi ab hac congregatione, morti item Naisichianae negatio haec Viennae fuit adscripta. Jubetur itaque banus in indicenda denuo congregatione negotium denuo assumere, ut sequenti anno dicetur.

Mars nostrorum cum Borusso, demptis quibusdam vellicationibus ac praesidii Swaidnitcz facta per generalem Laudon die 30. Septembris expugnatione, nil ferme hoc anno attulit. Colperga a Moscovitis die 17 Novembris aeque fuit Borusso erepta.

(Mors Elizabethae reginae Moscoviae.) Sed mortua paulo post hanc expugnationem Moscoviae regina Elizabetha, cum ad Moscoviae thronum ascendisset sub nomine Petri III. dux Fridericus ab Holstein, ipse ab Austriaco foedere recessit, regni Borussiae fovens; et Moscoviae exercitum ex Prussia revocavit.

Anno hoc quae alibi acta, ex aliis videnda.

(Vinkovich elevatur.) Mense Majo dominus comes banus Emericum Vinkovich supremum vigiliarum praefectum evulgavit nominavitque.

[pg. 545.] *(Gaszparich, Szkerba mortui.)* 1761. die 5. Novembris obiit Zagrabiae Gregorius Josephus Gaszparich, canonicus Zagrabiensis et

[1] Kerčelić je prilijepio na posljednjoj korici Annuâ knjižicu: „Theses“ etc. štampanu u kvartu, stranâ 29; mi to ne priobćujemo.

archidiaconus Dubicensis, ex tympanitide; homo, ut ajunt, volatilis et noviluniorum tempore delirio proximus. Archidiaconus Dubicensis dominus Josephus Mikinovich, pro hoc Chasmensis dominus Franciscus Antonius Popovich, canonicus autem Joannes Protulepecz, parochus Vidussevicensis et administrator Poseganus, factus est. Item 9. Decembris Michael Szkerlin archidiaconus Varasdinensis, annorum 71 misere ex phtysi et sine sacramentorum provisione decessit; homo rudis, clamator, indoctus, rapax etc. Archidiaconatum accepit dominus Antonius Zdenchay, canonicatum obtinuit dominus Josephus Radichevich sublector, antea parochus ad ss. Trinitatem sub Keresztinecz.

1762.

Memorabilia occurêre sequentia.

[pg. 547.] Primo. Varasdini, rege dispensante, judicia octavalia sive banalis tabula hoc etiam anno decurrebat, sub qua celebres fuêre lusus, mascherae similiaque mundanorum oblectamenta et libertatis praejudicia.

(Marcus liber baro Pejachevich moritur, cujus loco substituitur baro Balassa supremus comes Syrmiensis.) Die 16. Januarii Veroviticzae dominus liber baro Marcus Pejachevich supremus comes comitatus Verocensis decessit; quia vitam vixit caelibem, sine prolibus mortuus. Habuit fratrem collegii Zagrabiensis rectorem p. Franciscum Xaverium, virum insignem et theologiae doctorem, Graecii ante professorem et cancellarium. Testamentum condidit in favorem fratruelium. Vir fuit praeclarus. In officio supremi comitis comitatus Veroviticensis successit eidem dominus Franciscus l. b. Balassa, apostolicae suae Majestatis camerarius et consilii regii locumtenentialis consiliarius.

(Fit Rauch colonellus.) Mense Januario dominus vicecolonellus regiminis Kostanicensis Paulus Rauch, filius Joannis antea vicebani, 1000 confiniariorum eduxit ad castra caesareo-regia, ac in itinere suo favoribus mareschalli Batthyan colonellus est resolutus adepto etiam Kostanicensi regimine. Contra hunc priori anno in castris quidam officialium varias accusationes praebuerant, insuper concludendo, eum delirare; sed re examinata compertum fuit, Rauchium amatorem esse disciplinae militaris cupidumque, ut servitia accurate praestentur a singulis, hinc accusatio ad promotionem accusato valuit impedivitque quaesitam ab officialibus depressionem.

(Congregatio Zagrabiae.) Zagrabiae praesente episcopo repetita fuit conpregatio de assumenda per regnum fidejussione levandorum 10 milionum. Quae demum sic admissa fuit, ut nullatenus Croatiae regnum tale debitum sub ulla ratione vel praetextu afficere valeat, aut onus eorundem exsolvendorum etiam in parte minima suffere unquam regnum vel privati debeant. Qua nihilominus apparente formalitate videbatur aula esse contenta.

(Capti occasione belli ad captivitatem redire jubentur.) Mandata venêre strictissima, ut dimissi per regem Borussiae captivi sese quam citissime ad captivitatem collocent. Grave hoc accidit officialibus praesertim iis, qui domi obibant servitia, qualis fuit dominus Nicolaus Gerlechich vicecolonellus Glinanus, domi qua captivus agens brigaderium. Qui etiam, ut evitaret pericula, postquam Viennae nil effecisset, emendicatis solutisque

medicorum attestationibus ad Borussiam missis, sub praetextu infirmitatis domi emansit. Reliqui omnes mense Majo ad Borussiam sunt profecti. Revocationis hujus causam suspicabantur plurimi dominum colonellum Mikassinovich, aeque captivum, ut semet hac revocatione a processu eliberaret ac ejus sententia. Alii dicebant alias aeque somniatas: illud reapse fuit, quod de pace inter partes actum sit, adeoque ob commissariatum captivos bellagerentium potentiarum quivis habere voluit; fors suffragante ea etiam, ut Borussia hac ratione eliberetur a judaea pecunia, quae vilissima regis Borussiae nomine fuit introducta, ut valor intrinsecus nec tertiae esset partis, prout assumebatur. Haec pecunia habuit in castris nostris summum exitum, nam optimi aurei nostri, argentea item justi ponderis moneta ad Borussos volabat; profecto immanes divitias multi Austriacorum sunt consecuti usu ac permutatione luridissimae pecuniae. Rumor fuit, imperatorem a Judaeis Saxoniae milionem 1 accepisse, quod usus sit admissus in caesarea militia, quae hac moneta exsolvebatur. Rumorem hunc firmabat istud, quod haec sciente nec reclamante aula acta sint. Eheu quo(t) milites decep(ti), qui formalitate hujus aeris reipsa debiti sponsique sibi salarii tertiam partem accipiebant.

[pg. 548.] ***(De monetis et cursu harum his annis introducto.)*** Ad resarciendum aulae damnum, hac moneta introductum, quam plurima excogitata ad usum fuêre posita, uti primo: aureorum luidor vocatorum cusio, quod liga fl. rh. 12, crucigeris $21^1/_2$ taxata, quamvis valor intrinsecus fl. 7, crucigerorum 30 esset. Hi fuêre majores minoresque, minores fl. 6, crucigeris $11^1/_2$ accipere subditos oportebat. Qua ratione cum subditorum damno compensabantur aulae superiora. Secundo: schedarum bancalium et capouns vocatarum sagacitas ac pro 18 milionibus erogatio. Dabantur hae, pro interusuriis aulicis, officialibus castrorum singulis in vicem salariorum, politicis item pro parte salarii tertia, quales et ego binas accepi. Ad officia publica, ut tricesimas, has non recipiebant. Pro provincialibus autem exsolutionibus, ut sunt tributa, has primo accipiebant, tum recusabant, demum in tertia tributi parte recipiebant. Fuit hoc privare subditos omnibus bonis pecuniis, si perseverâsset, praeterea in gravissimum subditorum damnum, quoniam schedas illas commutare ob necessitates cogebamur, in commutatione relinqui debebat in schedis denotatum interusurium, tum a quavis centuria octo aut decem floreni. Quanto jactura, judicet posteritas. Tertio: introducta moneta cuprea, crucigeri videlicet, quatrini etc. Ex cupri centenario fl. rh. centum cusi sunt, cum cupri centenario 40 fl. emi valeat; hanc etiam monetam cupream pro tributis rejiciebant officiales. Praeterea moneta omnis anterior valore suo decidit: sexerii sic dicti antea 10ae fuerunt probae argenteae, nunc nec quintam probam adaequant; ita de aliis. Introductae monetae novae, ut 20 crucigerorum, item 30, sed omnes atque singulae in subditorum immane damnum; quare ab anno 1759 monetae veteres Austriacae aureae, argenteae, omnes atque singulae destructae, ut bellum eo fine etiam agi videretur, quatenus subditi ad extremam ruinam ac paupertatem ponerentur, sane iis omnibus, quibus ingenium cum perspicatia datum, mirabile visu. Adeo aucta tributa, continua petita subsidia, pecunia omnis titulo mutui aulae deportanda, praemissae insuper in monetis fraudes; et demum pecuniarum fuisse defectum, quin ad 500 miliones fl. rh., has mutuo ab aliis regnis levatas fuisse, fama ferebat. Ista ut

publica in subditis amorem aulae plane exstinxerant, et quemvis avarum esse oportuit, vel ditissimum simulare paupertatem. Incredibile est, quibus viis et artibus quaerebantur pecuniae. Officia et honores vendebantur, neque fuit quaestio meritorum, sed pecuniae; immo adauctis ubique taxis ad alterum tantum, uti priores fuêre, vel invitis dabantur honores et tituli fine tantum eo, ut exsolvantur taxae. Per Stiriam Carnioliamque amplius bismille juniores foeminae collectae et ex rumore permisso, ducendas in Hispaniam ibidemque maritandas, cum reipsa barbaris precio sint venditae. Quis describat omnia? Justicia nulla, vincebat numerans, unumque meritum numerare, licita liberaque omnia numerantibus, ut mirum non sit, belli hujus effectum alium non fuisse, quam ruinam subditorum, pessimorumque morum fundamentum; mirum non sit, Borussiae regem de Austria, Gallia, Svecia, Moscovia triumphasse, a quibus in limine deprimendus videbatur. Omnes enim singulique captivi, apud eum longius dimorati, Fridericum a justicia, subditorum suorum cura hisque providendi studio laudare non cessant, cum alibi pecuniarum unice esset ratio. Haec sincere posteris annotare visum est. Interim Croatiae molestum accidit, non solum quod 40 fl millia, quae | [pg. 549.] bona moneta commissario ex contributionibus rusticorum dare debuit, fuisse Viennam missa et hac non exsolvi officiales nisi supramemoratis cartis, gregarios autem fatalibus crucigeris, sed et fuit gravius, dum commissarius ipse semet exsolvi cartis in medietate non difficultabat, episcopus Zagrabiensis cum clero eatenus sit protestatus, quin officiales etiam comitatuum ex publicarum rerum ignorantia contrariebantur. Qua ratione modico illo lucro etiam, quod redundasset ex non factis schedarum bancalium commutationibus, patria privata est. Sed rem hanc patriae cives non intellexerunt, demptis fors in regno octo viris.

(De augendis politicorum salariis.) Dominus Nicolaus Skerlecz, cassae regni perceptor, zelantissimusque publici, serio de augendo politicorum officiorum salario adeoque communi bono cogitans actaque universa investigans, reperit, adversus praxim provinciarum omnium atque 1754. ordinatam a principe conscriptionem exmitti multos, ut opifices omnes, molitores talesque ac similes ab omni onere. Tum observatum fuit, anni unius deperditam exstitisse contributionem, equidem anno sequente pro evoluto exsolvebatur (de quo errore alibi), considerata autem tam anni fertilitate quam statu populi intrinseco et veteribus dicae impositionibus, signanter circa annos 1696., 1697., eosque plus imponi posse judicatum, ex his itaque fundis, taxandorum videlicet de lege taxari debentium, item reductionis contributionalis oneris ad annos singulos successiva modica auctione adveniente, auctionem fieri posse judicabat. Comitatenses tamdiu adversabantur, quoadusque informati non exstiterunt, auctionem non quaeri pro solis tabularistis, at pro omnibus. Re comiti bano patefacta, is probavit, metuens unice cancellariae contrarietates, a quo metu solutus rationibusque convictus tam ex jussu aulae quaerendi fundus augendorum salariorum quam et ipsius auctionis, donec cassae cura regno subjecta habetur, tandem consensit, unice rem difficiliorem reddens, quod de augendis salariis quibusdam dixisset, ut vulgata haberetur antea quam firmata. Favit negotio, quod fundus nec a bano adverteretur nec ab aliis. Itaque sic fuit constitutum, ut ad mensem Martium sequentis anni contributio quatuor florenis aucta pro 1761. et 1762. exsolveretur, pro anno autem 1763. ad finem

ejus anni solvenda veniret. Busanium res latebat, quia is metuebatur, tum quod resolutionem accepisset trahendi ex camera salarii illius, quod Naisichio 1756. fuit attributum, cum quia damnari videretur, quod eo perceptore nil obtentum sit, ac denique, quia ex privata sua interessentia publici boni rationem veteri more metiri fuit asvetus. Quare ad terrendum hominem bene cogitatum exstitit, ut a bano argueretur, quod publicae utilitati soleat adversari; quo praestito demum res fuit, sed quasi vacillans, proposita, admissaque thesis, ut de augendis salariis valeat cogitari.

(Bukoviczii restauratio comitatus Crisiensis.) Interea redux e castris comes Josephus Draskovich generalis, Bukoviczii die 27. Februarii comitatus sui Crisiensis restauratoriam congregationem tenuit. In qua pro administratore officii supremi comitis comitatus promulgatus dominus Antonius Bedekovich, assessor banalis tabulae; in viceeomitem ordinarium electus dominus Joannes Szaich, substitutum dominus Josephus Arbanasz, notarium dominus Benedictus Krajachich, perceptorem dominus Stephanus Senni, judlium Crisiensis dominus Georgius Petrichevich, Caproncensis dominus Jacobus Vrabecz, comite Draskovich ad castra redeunte.

(Restauratio comitatus Zagrabiensis.) Zagrabiae similiter die 21. Aprilis, ob mortem communi omnium dolore intercessam eximiae exspectationis comitatus Zagrabiensis notarii domini Balthasaris Kesser, praeinsinuatam aeque ordinarii vicecomitis Lucae Novoszel ad tabulam translationem, restauratio Zagrabiensis comitatus est peracta; in qua pro ordinario vicecomite electus fuit dominus Petrus Spissich ex procuratore et familiae | [pg. 550.] Erdoedianae fiscali, substitutus vicecomes remansit dominus Michaël Malenich, in notarium electus dominus Mathias Sztolnekovich aliter Bornemisza, judlium confirmati omnes.

(Eadem displicet multis.) Porro toti clero et episcopo pluribusque nobilium displicuit Petri Spissich promotio, tum ob hominis ambitionem, interesse, variosque innatos illi affectus, ac praecipue, quod mortuo domino comite Georgio Erdoedy ipse statim universos nobiles, in dominiis Erdoedianis bona tenentes, admonere fecisset pro eisdem ejiciendis, cum expressione in facta admonitione terminorum intollerabilium, ut „ingrata nobilitas" aliorumque. Quod factum attamen occasione introductionis domini comitis Antonii Erdoedy insciis comitibus factum evenit, ut Spissich ob istud gratia exciderit, neque vel comitatus fiscalis remanserit, quin fiscalis familiae officio exciderit, deprehensus fine saturandae suae interessentiae amovendaeque a se paupertatis istud fecisse, ut videlicet remanere in bonis volentes secum pro summa paciscerentur, vel subintrare volentes sibique numerantes bona haberent, ipseque sibi, quae vellet, exscinderet. Sic orphanos Michaëlis Habianecz ex bonis Trebarjevo ejecit, his Josepho Arbanasz vitrico et tutori attributis, comite Antonio ratificare nolente Spissichianum factum. Ob haec et praemissa displicebat Petri Spissich promotio, dicebaturque factione dominorum Skerlecz ac Busan istud consecutus officium fine eo unice, ut Joannes Jursich supremus comes per eum ab officio suo amoveretur, quemadmodum Antonius Spissich dominum comitem Ludovicum Patachich ex officio supremi comitis comitatus Verocensis cadere fecisset 1756. Scio, vulgato rumore elevandi Petri Spissich eatenus dominum Joannem Jursich et verbo et scripto fuisse reflexum, videret nempe, ne anguem sinu foveat. Malenichio usque eo displicuit, se in tot officiorum

occasionibus, ut vicebanatus, perceptoris cassae regni, assessoratibus tam banalis tabulae quam et judiciariae, commissariatus confiniorum, pro quibus omnibus supplicabat, suffultus commendatione episcopi ac Batthyan Caroli, neglectum, ut hac visa Spissichii promotione de baronatus titulo sibi conferendo continuo coeperit agere istudque postulare.

Interim, quae fuerit domini Busan idea pro elevando Petro Spissich, ignoro, dominorum Skerlecz alia non exstitit, quam ut homo ambitiosus vetera intra triennium praejudicia valeat abolere, augendaque salaria locum obtineant, ac ut res suo narretur ordine.

(Electi vicecomitis comitatus Zagrabiensis notitia.) Petrus Spissich, factus vicecomes, in limine statim quaedam bona, quaedam mala exhibuit. Inter bona sunt: primo, ordinata taxandorum conscriptio, puta opificum, artificum, arendatorum ac possessionatorum ignobilium vel extraneorum; quos inter, quia cives etiam liberarum regiarumque civitatum fuissent, exemplo tam Hungariae quam vigore diplomatis 1750. regii, postquam Vienna eatenus venisset rescriptum, conscripti fuere. Verum civibus Viennam profectis atque immolantibus, anterius statibus regni exmissum rescriptum, et taxationis confirmatio, sic fuit revocatum, quod errore scribentis cancellistae cives ad cassam c o m i t a t u s taxandi scripti fuerint, cum scribere debuisset: „taxandi sunt ad cassam c i v i t a t i s“. Rem hanc sibi attribuebat Szalle, quamvis sua non fuerit, sed ceharum (sic!) contribuentium et immolantium per submissos cehales | [pg. 551.] suos, ut prodiit ex litibus anni sequentis intra cehales habitis. Secundo, mensurarum ac ponderum inductio, quae eidem vicecomiti in modo excedenti incommoda accusationesque causavit.

Fuit olim ex lege recepta in Hungaria Budensis, Croatia Zagrabiensis mensura. Successive abrogata haec in Croatia sive ob varias jurisdictiones, sive negligentia comitatensium, aut, uti credibilius, ad canonizandas ubivis locorum diversas magnasque montanisticas mensuras, comes banus Josephus Eszterhazius 1734. introduxit ob rationem commercii sic dictas Posonienses. Quae nihilominus receptae haud fuere ab omnibus, cumprimis autem militaris jurisdictionis homines has ut banales non observabant. Modo comitatus Zagrabiensis mensuris Varasdinensibus sese accommodavit, mediam videlicet anteriorem Posoniensem in integram elevando seu, ut vulgo dicitur, pintam. Pondera ad lott 32 reduxit, cum prius varia ac pro lubitu ac plerumque mensurae omnes pro emendo majores, ab emptoribus vendendo minores. Mensuras quoque aridorum, vulgo modios, ad minora reduxerunt. Rei hujus invigilatores positi in locis quibusdam, qui deinde, ut fert hominum avaritia, excessus varios patrabant. Profecto in foro parochiae s. Georgii sub Plessivicza a caedibus vix abfuit, percussique plane nobiles, dum rusticis assaturas accipere intentassent. Vicecomes ipse Spissich ob laniones Zagrabienses punitos aliaque a modo debito aliena, per se tamen gesta, cum civitate incommoditates habuit. Plura similiter alia ab eodem gesta sunt.

Inter mala referenda primum ejus praepotentia, cujus ambitu factum, ut optimi aptioresque judlium resignarent, uti Josephus Kerchelich, cujus loco fuit substitutus Franciscus Mikulich, potator celebris summeque contentiosus et nixosus, inter popinas quaerendus, dum fuisset necessitas. Et cum quendam potus percusisset presbytherum ex mota inter eos quaestione, an papa, regina major esset, ob scandala talia et censuras fuit amotus,

succedente ei Joanne Zaverszki. Stephanus quoque Babochay sive Cheh resignavit, accepto successore Josepho Galliuff incapace, Florianus aeque Gall, surrogato ei Emerico Chegely ignorante, ut sic unus vicecomes esset omnia. Secundo, vindicta vindicandique animus, ex quo graves illi fuêre cum vidua Georgio-Mihanovichiana dissensiones, ut universae suae causae regio mandato fuerint a judicatu vicecomitis abstractae et, quas judicavit, cassatae. Tertio, interesse, ut sententias ferret nemini nisi solutus. Quarto, modi agendorum defectus, uti cum procuratoribus, comite Draskovich etc.; ob quae aulae fuit accusatus, a bano in publica congregatione saepius reprehensus. Plura alia, a quibus praescindimus. Profecto si cancellaria immutata non fuisset, ut infra, facile aut vicecomes fuisset amotus ob lamenta contra eum undique, aut ipse Jursich jubilatus. Qui nihilominus ob rumorem administratoris eidem et comitatui dandi comitis Petri Sermage, quod Spissich suspirabat, Viennam plane fuit profectus, et ob mutatam cancellariam res tota emansit, vix emansura alias, cum comes Sermage numerare etiam paratus exstiterit; lamenta interim privatorum effecere moderatiorem vicecomitem.

(Vicecomes Szaich deponendus mandatur. Restauratio comitatus Crisiensis. Ignatius Kassner quid egit.) Ignatius Kelcz, Ginsiensis, atque ante annos aliquot in banalibus confiniis locumtenens seu procenturio, renunnuncians officio ob Borussicum bellum, ducta in Podravanis partibus vidua Kanisayana, antea relicta Loncharichiana, nata alias Anna Maria Presek, in uxorem ac per hanc possessionatus effectus, nescio, quas lites ob jura cum vicecomite Crisiensi Joanne Szaich habuit. Et quia idem Kelcz junctus sangvine consiliario ad cancellariam Hungaricam Viennae Jacobo Szvetich fuisset, hujus ope factum est, ut jubente aula vicecomes Szaich | [pg. 552.] ab officio deponeretur, quamvis 27. Februarii electus, et hoc ideo, quia judlium Svagell testimoniales pro Szaichio eas expedire debuit, quas voluit vicecomes. Ob hoc itaque administrator comitatus dominus Antonius Bedekovich, celebrata in episcopali bono Gradecz congregatione, tam ob sumptus, quod idem administrator episcopi foret vicarius in temporalibus, quam et usu inducendam in bonis episcopalibus comitatus jurisdictionem, comitatum iterum restauravit, electo in vicecomitem ordinarium Josepho Arbanasz, pro substituto autem vicecomite obtruso potius ipsis domino Ignatio Kassner affine administratoris, homine avaro, sordido, incapace. Qui post electionem Zagrabiam veniens tyrocinium juris hungarici autore Jesuita Szegedi pro causis dijudicandis sibi emit, Stephani quoque Huszti commentarios hosque ex stoliditate sua post se per servum deferri per urbem fecit dicens, semet jam perfectissimum futurum vicecomitem. Procuratores ex sua audacia, ut jocos facerent, coram illo omnes ferme singulosque processus suscitabant, ut hac ratione erumpente Kassnerii ignorantia turpique avaritia intra annum depositus fuerit, ut sequenti anno dicetur. Reliqui in hac restauratione fuêre confirmati.

(Causae baronatus domini Magdalenich.) Istud praesidem tabulae judiciariae dominum Balthasarem Magdalenich permovit, ut ad preces filii atque uxoris suae Theresiae, natae Schettar, pro conferendo sibi baronatu supplicaret. Habuit iste filium unicum Ignatium nomine, capacem juvenem sed neglectum; hunc Naisichii consilio ad Emanuelis academiam Viennensem anno 1758. submiserat, locum videlicet perdendae destruendaeque

juventutis. Ubi neglectus, mores, qui ibi bibuntur, retulit, videlicet: luxus, religionis contemptus, prodigalitatis, lasciviae etc.; jamque in academia juvenis se pro barone vulgavit. Ob formae corporis elegantiam 1760. a principe Leichtenstein pro honoris ephebo electus, Parmam profectus fuit. A reditu domum veniens, cum ob virium debilitatem ad militaria applicari nequiret, fumos autem aleret venderetque, baronatum statim petiit medio praedicti principis. Remissaque ad cancellariam instantia sua, licet mater ad Batthyanios quoque pro commendatione recurrisset, ob defectum attamen meritorum ac donorum, quae parens immolare noluit, resolvi filius non poterat, nisi pater aeque supplicaret. Sed praeses biennio integro disponi non poterat lacrymis matris filiique pro petendo baronatu, ea praecipue de causa, ne officio praesidis tabulae carere debeat. Et cum eatenus fuisset per agentem Fabsich assecuratus, priore anno Viennam petens, ultro voluit informari, an in praesidis permaneret officio, si baronatum consequeretur. Metuebat enim, non obstantibus in Hungaria exemplis, quod facta resolutione sui in baronem comes banus, Nicolao Skerlecz affici observatus, una cum statibus, aliam esse considerationem statutorum Sclavoniae ac Hungariae, sit perscripturus taliterque senex ob baronis titulum officio praesidis privaretur. Qua in re, nescirem a quo, adeo fuit confirmatus, ut, conjuge sua mihi hoc pandente et (me) sibi inanem hunc metum esse dicente, quod cognitus mihi domini Nicolai Skerlecz animus honestus a similibus eum vindicaret, a suo illo mihi ignoto consiliario informatus, me etiam suspectum | [pg. 553.] habuerit, quod in favorem domini Skerlecz eundem ludam, itaque, ex baronatus ambitu filio hujusque matre gravissime decumbentibus, aliud svadere non poteram, quam ut permoveretur ab aliquo senex, ut Viennam pergeret. Quod factum etiam, sequente eum ac Viennam praecurrente filio ex eo unice metu, ne a consiliario Szvetich a baronatus cogitatione dimoveretur, utve commendaret filium pro conferendo ei baronatu, quod praestitit etiam. Observans porro senex, matris filiique petendi baronatus causam hanc unam allegari, quod a morte sua vilissimis muniis applicaretur, ut vicejudlium etc., quam rem utriusque arrogantia non ferebat, aut nullis plane, ut despicandus relinqueretur, parens primo efficere nitebatur, ut intra assessores tabulae banalis vel judiciariae aggregaretur. Filius, officia ista pro se vilia credens statimque sibi conferenda jactitans, cum supplicuisset, rejectus est, sparso rumore, banum sibi obstitisse. Itaque intellecto e castris reditu comitis generalis Draskovich celebrandaque per eum Bukoviczii restauratione, agebant modis omnibus, ut praedictus filius in substitutum vicecomitem comitatus Crisiensis eligeretur. Praecesserat mater ipsa cum filio sub finem Januarii Varasdinum, ut comitem Draskovich disponerent. Parens sequebatur. Fuitque intra candidatos Magdalenich Ignatius, attamen notarius Josephus Arbanasz, suffragiis victor, est electus in substitutum vicecomitem. In praenarrata subsequa restauratione, licet Bedekovichio suis viis ac modis satis famulatum fuerit, licet promissa suffragia ab unius sessionis nobilibus, quin nihilominus dominus Bedekovich, affinis sui rationem habendo, Magdalenichium nec proposuisset, praedictosque unius sessionis nobiles nec votizare permisisset, ideo cum filio mater precibus adauctis: „videret, dicebant, si, se vivente accomodationi suae resisteretur, quid a morte sua sperandum, numquid se in filio prostituendum cupit", similiaque plura, ut senex die decima Junii

instantiam pro baronatu sibi atque filio suo conferendo subscripserit, quam filius celeriore tabellario ad Fabsichium relegat, statimque sive

(Magdalenich et Malenich barones.) die 21. Junii Viennae resoluti in liberos barones sunt dominus Balthasar Magdalenich, praeses tabulae judiciariae cum filio suo Ignatio et contorali domina Theresia Alojsia Rosina nata Schettar alias Sumechky, dominus item Michaël Alexander Malenich, comitatus Zagrabiensis substitutus vicecomes cum sua conjuge Rosina nata Messich, a Malenichio tutoris testamentarii Balthasaris Chachkovich ac vitrici per potentiam tutoratu occupato, ut sic tutellatae connubio potiretur ob facultates Messichianas, quod etiam qua legalis tutor per dispensationem nuncii accidit Malenichio. Praemissorum baronum uterque, uti pateret ex praemissis omnino veris et mihi cognitis, ex meritorum defectu et accommodationis suae inter nobiles desperatione, ambitione eos urgente, ad statum magnatum sunt elevati; et quia incapacium pro publicis muniis ad statum baronum translatio baronatus esse visus est, tam praedicti duo quam et ipse titulus despicatui fuêre, neque per titulum crevêre existimatione apud intelligentes nobiles.

Resolutione secuta Ignatius Magdalenich liber baro Viennam Julio mense est profectus pro reportanda expeditione. Ubi eos talesque sumptus fecit quadrimestri existens et juvenilibus indulgens inclinationibus, contestando studia in Emanuelis accademia hausta, quod ob contracta debita redimi a matre debuerit, pessumdans in pleno 14 milia fl., uti mihi constat optime, qui matrem ejus adjuvi in his mutuo habendis taliumque Viennam submissione.

[pg. 554.] *(Dicasteria Viennensia mutuata.)* Anni hujus initio dicasteriorum Viennensium ingens admirandaque mutatio. Ministeriale conferentiarum consilium sub praesidio augustissimi imperatoris vel apostolicae Majestatis aut serenissimi coronae principis Josephi effecerunt ministri status: 1. comes Corficius de Ulfeld, 2. comes Rudolphus de Colloredo, 3. comes Joannes Josephus Khevenhüller, 4. comes Carolus de Batthyan, 5. comes de Kaunitz Rittberg.

Consilium status, sub iisdem uti supra praesidibus: 1. comes Kaunitz de Rittberg, 2. comes de Haugwitz, 3. comes Leopoldus Daun, 4. comes de Blumegen; consiliarii et refferendarii dominus liber baro de Borié, dominus Antonius Stupan, dominus Antonius König.

Cancellariae status aulicae cancellarius dominus comes de Kaunitz, qui supra.

Praeses ministerialis banco deputationis factus dominus comes Christianus de Hatzfeld, prouti aeque deputationis provinciarum haereditariarum Bohemiae et Austriae ac directionis modo cassae imperialis regiae cancellariae Bohoemicae et Austriacae cancellarius factus dominus comes Rudolphus de Chotek, antea praeses bancalitatis, vicecancellarius ejusdem dominus liber baro Joannes Christophorus de Bartenstein, simul et praeses deputationis Illyricanae.

Praeses consilii commercialis dominus comes Rainaldus d' Andler.

Praeses consilii bellici dominus comes Leopoldus de Daun.

Porro consilium istud totum fuerat renovatum. Anterior praeses dominus comes de Neipperg pro generali commendante armorum in Austria est resolutus, commutans nempe cum domino comite Daun officium.

Consiliarii bellici novi constituti dominus comes mareschallus de Linden, dominus comes mareschallus Colloredo, dominus baro de Siskovitz generalis promareschallus, dominus comes d' Ajassas generalis promareschallus, baro Schakmin et baro Hannig generales, ut vocant, majores, refferendarius et director cancellariae Theodorus de Thoren.

Justitiae militaris praeses dominus Thomas Augustus baro de Wöber cum titulo generalis mareschalli locumtenens.

Commissariatus bellici generalis commissarius dominus comes Joannes de Chotek cum titulo generalis rei tormentariae.

Camerae aulicae Viennensis praeses dominus comes Joannes Sigefridus ab Herberstein, eques Maltensis ordinis; vicepraeses dominus baro Petrus Antonius de Prandav.

Causa tantae permutationis et quorundam e consilio amotionis nos remotiores latet; variae (sic!) fuere rumores, quos describere taedet.

(De comite Herberstein narratio.) Caeterum comes Joannes Sigefridus ab Herberstein, constitutus nunc praeses camerae, post reformatas ab Haugwitz comite Stiriae Carnioliaeque provincias fuit Labaci deputationis regiae praeses, anno 1759. comite Antonio ab Aversperg, capitaneo provinciae Carnioliae antea, a comite Lamberg supplantato, quod resignanti Averspergio fatus Lamberg successisset. Qui, sive amore patriae suae sive fine ex alio, effecit, ut 1760. comes a Perlass, juvenis et gratia apud reginam pollens, in fatas provincias qua plenipotentiarius reginae plena cum autoritate mitteretur motu Majestatis proprio, ministris omnibus gravius ferentibus. Perlass regios sibi exhiberi honores voluit, denegatique ut darentur, regina jubebat. Visitabat monasteria, horumque superiores conjiciebat in carceres; pecunias repertas tollebat, uti Franciscanis prope Goricziam in Monte Sancto accepit milia fl. 16, plura alibi. Gravisque fuit omnibus sumptibus ac juvenili impetu. Labaci cum fuisset dicacitate comitis Lamberg provinciae capitanei, item Cartusianorum praelati, cujusdam Buzetti, aliorumque permotus, praedictum comitem | [pg. 555.] Herberstein ab officio suo suspendit amovitque. Iste Viennam adveniens, ministerium amicum sibi reperit, cum istud Perlassio contrariaretur. Affinitatibus praeterea pollebat ac Maltensis ordinis respectu, praerogativa, protectione. Ergo instituendum sibi processum obtinuit, revocata comitis Perlass plenipotentia eodemque Viennam redire jusso. Ab anno 1760. decurrebat processus. Et Perlassio culpam in Lambergium transferente, relicta attamen ipsi defectus judicii nota, Lamberg cum praelato atque Buzetti ut calumniatores convicti sunt, Herberstein ad supradictum officium elevatus. Actum tunc de poenis convictorum. Ministerium totum honorem ministrorum urgebat stabiliendosque eos, qui praesunt provinciis regio nomine. Hinc Perlassio officiis suis privato, praedictus comes Lamberg non solum officio capitaneatus provinciae cecidit, sed dignitate comitis, camerarii, cunctisque, quos habebat, honoribus est privatus, insuper damnatus ad carceres annorum trium, Buzettius aeque atque ad perpetuos carceres, cum aliis complicibus. Praelatus Carthusianorum deponi debuit exsulareque ex provinciis suae Majestatis; praeterea dignum gallera esse pronunciatum. Ad praemissa additum, ut palam Labaci in foro, adspectante toto populo, convicti comitem Herberstein deprecarentur. Ad istud ille, cum personaliter ob officium praesidis camerae Labaci adesse non posset, mandatarium misit, habuitque depreca-

tionem. Commissarius autem regius, qui ut executor adfuit, (dixit,) hoc unicum esse, volente ita Herbersteinio, ob ejus injurias, residuam poenam esse ob laesum ejus officium, quo ille in Carnioliae provincia egit ministrum regium qua regiae deputationis praeses.

(Cancellaria hungarica Viennae mutata.) Quod Viennensibus dicasteriis Februario mense accidit, idem experta est cancellaria aulica Hungarica Viennensis, quae ad finem mensis Novembris sic est constituta: in locum domini comitis Nicolai Palffy, ab anno 1759. etiam aurei velleris equitis, in cancellarium promulgatus comes Franciscus Eszterhazy, comitatus Mossoniensis supremus comes; vicecancellarius comes Georgius Fekette ex personali praesentiae regiae, consiliarii et refferendarii comes Theodorus de Batthyan, comes Palffy, uterque juvenis; ex statu nobilium dominus Jacobus Szvetich, relictus ex prioribus consiliariis, prouti etiam dominus Töröck; novi declarati dominus Antonius Brunzwick ex protonotario palatinali, dominus Christophorus Niczki ex protonotario personalis, et dominus Casparus Farkass ex archiepiscopali assessore tabulae regiae.

Priores consiliarii sic fuêre accomodati: comes cancellarius Nicolaus Palffy ad suam quietem et solitudinem; baro Franciscus Koller Pesthinum ad officium personalis praesentiae regiae in locum domini Fekette fuit translatus; Bernardus Konchek jubilatus, dein sequenti mense Viennae mortuus; dominus Paulus Festetich ad cameram aulicam Viennensem transiit.

Insperatae hujus mutationis causam satis indigavi ab iis, qui nosse poterant. Baro Koller iterum cum uxore dissensit, obtentoque divortio ipsa Graecium ad moniales se recepit. Res haec facile poterat impressiones facere in reginae animo, sed ideo permutatam cancellariam haud credi potest. Dicebant alii, miliones illos decem, pro quibus petebatur cautio, causam fuisse; sed nec istud vero simile, cum jussu reginae factum sit.

Fuêre primati Barkoczio jam olim cum Kolleriana domo dissensiones; ut, cum Kollerii parens Josephus, aeque in Hungarica cancellaria olim refferendarius, a Barkoczio, Gabrielis Erdoedy in Agriensi episcopatu successore, annuam quandam pensionem exigeret, idem semet reginae istud dicturum aperit dixitque, ut ex apprehensione hujus, laesae nempe antea creditae integritatis, Josephus Koller brevi extingveretur. Filius ob hanc injuriam Barkoczio ubivis restitit, ac ob illatas injurias Jesuitis, dum eos ex seminariis ejecisset qua episcopus et primas, tyrannidis magnum virum arguebat. Barkoczius, se Kollerio superiorem ratus, huic nec qua episcopus Agriensis immolare eumdemque adorare voluit, favores potius quaerens ministerii, | [pg. 556.] foeminarum item apud reginam acceptarum, similiumque virorum, quos gratiis Augustae valere intelligebat. Rodebat res haec Kollerium, praecipue dum vidit, Barkoczium resolutum primatem. Accidit, ut anni hujus Augusto mense imperator, regina regiaeque proles ex Hollich, imperatoris dominio, Sassinium a Paulo Eszterhazy, provinciali Paulinorum Hungariae, ad noviter erecti Sassiniensis Paunorum templi consecrationem, ab ipsomet primate peractam, imaginis item b. virginis Mariae translationem e veteri templo invitarentur et comparerent, bimestri ferme Hollichii commorando. Qua occasione primate suis Majestatibus continuo famulante, quae lamenta Hungarorum sint contra Palffium atque Kollerium, tam ex primate quam et Hungaris aliis sua Majestas condidicit. Itaque ad placendum Hungaris mutationem cancellariae

statuit, modum suggerente primate ac cardinali Migazzio, Kollerio infenso amicissimoque Fekettio ac Niczkio, ut primas summum cancellariatum exigeret sibique qua tali sigillum et claves praeberi, quoties Viennam appelleret, postularet obsequia item a cancellario qua subalterno. Redeunte Viennam Majestate sub finem Septembris ac primate subsequente, idem repositionem primatus in integrum urget; adversatur Palffius cum Kollerio, ac demum (potius) resignant, quam ut praedicta macula apud posteritatem notarentur. Tum secuta est superius descripta promotio, imperatore, Migazzio, primate ipso, Eszterhazio faventibus. Kollerius, ne Viennae sit, ad personalatum vicecancellario successit, cum alias Jacobus Szvetich officium hoc fuisset consecutus.

(Turmae praetorianae novus capitaneus.) Redeunti ex Moscovitica legatione comiti Nicolao Eszterhazy, cancellarii electi fratri, capitaneatus turmae praetorianae cessit estque collatus cum praerogativa officii aulici, ac inter eos, qui dicuntur aulae praefectus, uti est nunc comes ab Ulfeld, venator summus, capitaneus gvardiae helveticae etc. etc.; adeoque dignitas haec crevit estque elevata. Comes Palffius, ante capitaneus, caesareae per Hungariam militiae commendans est resolutus.

Anno hoc comes Hungariae palatinus primogenito filio suo comiti Adamo de Batthyan, generali equitatus ac regiminis unius colonello, officium supremi comitis comitatus Castriferrei, familiae haereditarium, mense Augusto cedit, eumdemque summo undique concursu introduci fecit. Ex Croatia unus Sermage comes cum suis Kermendinum, introductionis locum, fuit profectus. Ego etiam gratia comitissae, natae Theresiae Illyeshazy, fui invitatus, sed, nec episcopo nec alio quovis eorsum profecto, remanere debui.

(Primas Viennae collegium Pazmanianum tollit.) Uti superiore anno seminaria clericorum Tyrnaviensia Hungariae primas a jugo jesuitico eliberavit, sic anno hoc Viennense collegium, Pazmanianum vocatum, eisdem eripuit, illudque plane transtulit, ne Jesuitae reverti unquam valeant. Fundaverat istud olim Pazmanus, ut ab eodem Pazmanianum vocaretur. Ad annum ferme 1752. ex dioecesibus Agriensi, Quinque-Ecclesiensi, Vesprimiensi, Jaurinensi alumni in eo fuerant, sed his ab episcopis suis revocatis, cum fundationum summis, soli Strigonienses emanserant. Regebantur a Jesuitis, perpetuo quasi inter regentes et alumnos vigentibus dissidiis. Primas Barkoczius Viennâ alumnos Tyrnaviam transtulit, inde Strigonium collocandos. Hoc factum primatis damnabant quidam: 1. quia ex Jesuitarum odio procedere videretur; 2. quod juvenes in extera patria ac praecipue regia aula constituti ultra scholasticas doctrinas, quas in patria etiam condiscere possunt, etiam alia, quae morum et consvetudinum sunt, visu haurirent, [pg. 557.] dicasteriorum ex auditu saltem condiscerent vocabula; 3. lingvarum quoque imbuerentur notitia, usu, quae nec Strigonii nec Tyrnaviae futura essent. Probabant alii: 1. quia magnus primatis animus de mediis omnibus esset provisurus, adeoque, aliarum omnium cultarum nationum instar, peti foris non debebit educatio, quae domi futura est; 2. ita excolendam illustrandamque Hungariam totam; 3. aeris in patria erit major copia et conservatio, dum Viennam tanta exmitti non debebunt, quae hactenus submittebantur; 4. praetensionibus tot tantisque Austriacorum in Hungariam prospexisse primatem.

(Collegium Pazmanianum emptum a Zagrabiensi clero. Synodus pecuniaria cleri.) Reductis ergo Pazmanianis alumnis, cum collegium illorum collegio croatico sive alumnorum dioecesis Zagrabiensis vicinaretur, litteris suis primas, ad episcopum et capitulum datis, offert fundum ac aedificia una cum domo una versus moniales, Laurentianas vocatas, si nempe ista emere velint cum horto in suburbio Leopoldstadt vocato. Episcopus adhaesit illico, decemque florenorum milia se numeraturum spondet pro Pazmaniani collegii emptione. In capitulo variabant opinionibus. Pars major, sive episcopi metu sive adulatione, vel nil loquendo probare videbantur. Tres quatvorve oggerebant, majorem esse commoditatem in croatico collegio quam Pazmaniano, neque sollicitos nos esse oportere de ampliando fundo, verum rationabilius de augendis alumnis; fundationales pro alumnis pecunias vix tute converti posse in muros vacuos, pecuniae item defectum aliaque dicebant. Relata haec cum fuissent ab adulatoribus episcopo, convocat ad suum palatium capitulares, imponitque, ut praepositus Chasmensis Joannes Paxi Viennam mitteretur, visurus de praemissis et cum primate tractaturus. Ille, ut Hungarus erat, pro felicitate sua lusit cum capitulo atque episcopo, 52 fl. milia primatem velle pro omnibus significat, tum 42 episcopus emendum urgebat collegium; factisque per canonicos ac universae dioecesis parochos collectis, cum alia decem milia ex his obvenissent, 22 milia posse ex summis collegiorum exscindi, nemine contradicente judicabat. Paxius itaque, ut astutus erat, cum primate contrahit, et quidem excluso horto pro aedificiis collegii Pazmaniani 42 milibus fl. rh., pro domo versus Lauretianas 10 milibus fl., ut sic primatis aucuparetur gratias. Et re perscripta accuratiores ludere Paxium observabant et primati obsequi, alii vigore contractus interimalis esse ad finem Maji submittenda 22 milia fl., alia per subsequos annos ac singillative per 10 milia exsolvenda. Statimque illa, quae episcopus promiserat ac particulares collectae tulerant, ad Paxium sunt submissa, ut in usuroborationem contractus 22 milia praenumeraret, quibus per eum depositis collegium cum domo illi est resignatum. His peractis Paxius reparationis collegii onus absolute inesse aperit, illudque fl. mille reparari posse. Committitque reparationem murario, assignata ei domo illa ad Laurentianas ex censu annuo 500 fl., qui etiam post levem reparationem 3000 fl. semet insumpsisse submisit. Tum prodiit onus annuum provinciae, consensus urbis, pro quo 10 fl. milia exigebantur, aliaque nova in dies, ut impositiones ordinariae ac extraordinariae, de quibus in reditu suo Paxius varie disserebat, jam, quod primas in se haec assumpturum dixisset, referendo, jam, damnari emptionem a consiliariis, narrando, jam, haec esse accessoria ad quamvis domum, demonstrando, Zagrabiae etiam ac ubivis; denique modo haec, modo alia, prouti ferebant circumstantiae (semper attamen variando), exaggerans. Observans attamen, diversimode de his sentire canonicos, posseque mori episcopum, ac se a successore affligi atque ab ipso capitulo, ut mihi accidit, totus perplexus et in cogitatibus continuis vixit. Opportune illi enatae sunt circumstantiae binae: prima videlicet denuo petiti ab aula succursus, quem in finem episcopus colligendarum pecuniarum, uti superiore anno | [pg. 558.], ea plane ratione ac methodo, instituit cleri synodum, nisi quod in hac et ipse fuisset mitior post dictam a sublectore et canonico Radichevich orationem, et ob frequentes talismodi synodus tam canonici quam et parochi fuissent difficiliores, seseque jam

exhaustos dicerent, religiosi autem nil darent; interim episcopus duo tantum milia, capitulum ex cathedralis ecclesiae introitu totidem, et clero residuo vix quinque milia. Paxius episcopum permovit, ut cum hac etiam pecunia et causa Pazmaniani collegii Viennam proficisceretur, hac ut ratione factum episcopi res tota esset, quidquid fieret, illius potentia factum fuisse diceret.

(Mors episcopi Syrmiensis. Paxi resolvitur episcopus Syrmiensis.) Altera fuit mors Syrmiensis episcopi Nicolai Josephi Gyvovich, Ragusei origine, sed in dioecesi Quinque-ecclesiensi beneficiato, tum canonico, deinde praeposito, ac demum Syrmiensi episcopo. Ab hujus morte subito pro vacante episcopatu Paxius non institit, sed pro praepositura s. Petri de Posega, Captol vocata, per mortem Syrmiensis vacante, fecit instantiam. Dein periculis semet eximere tutius putans, praecipue cum intellexisset, vix separandam ab episcopatu Syrmiensi praeposituram, ad primatem supplex recurrit exponendo, quo in periculo versaretur ob conventum per se collegium, orandoque, ut hac occasione eliberaretur. Ad preces primatis, non obstante fortissimo rivali domino Antonio Knezovich, cantore Colocensi, per familiam Batthyanianam et mareschallum Daun commendato, ipse in episcopum Syrmiensem et praepositum de Captol ad Posegam, cum in itinere Viennam cum episcopo Zagrabiensi esset, fuit resolutus. Quo obtento, ut magis gratificaretur primati, sciens, Zagrabiensem episcopum stoliditate plenum ac a suis pendentem nutibus, fecit, ut episcopus cum primate nec constitueretur, rectorem collegii croatici Blasium Dumbovich juberet ad Pazmanianum se cum Croatis alumnis transferre collegium, croaticum illud post reparationem inquillinis elocare, reparationes etiam in Pazmaniano necessarias admittere; relictoque ad ista perficienda Paxio, causa item Romanarum bullarum et cameralis introductionis Viennae, episcopus rediit.

(Memorabilis episcopi sententia.) Scripseram ego Viennam Paxio gratulatorias, meque ab eo commendari petii episcopo pro conferendo mihi archidiaconatu. Dominus quoque consiliarius Paulus Fesztetich orare episcopum non cessavit. Ast ille reposuit, scire se ob odium, quod erga me gereret, damnandum in aeternum, malleque se aeternum damnari, quam ut mihi vel meis quomodocunque vel minimum boni praestaret, sibique ipsi maledicens precabatur, ut tum per diabolos omnes una cum corpore abripiatur in infernum, si mihi meisque omnibus viribus omnibus per omne nefas non restiterit, ut vivens nulla unquam polleam accommodatione. Qua audita hominis blasphemia vel delirio tacuerunt. Hoc mihi retulit Paxius, hoc vicecomes Balthasar Zaverszki, rem eandem occasione alia se ab episcopo fante intellexisse, hoc plures alii, notumque canonicis omnibus. Deus reducat hominem, misereaturque episcopo.

Paxius, cum Viennae moraretur, per canonicum Petrovich universa sua, ut alodium, vineas, frumentum, vinum, vasa caeteramque supellectilem divendi fecit praetextu exsolvendarum bullarum, subscribendo ad vota primatis qua plenipotentiarius capituli et episcopi contractum. Sequente anno redux, jam episcopus Syrmiensis, refert contractum: reparationes in collegio pro 3000 fl. factas esse, provinciae 10 milia fl. deponenda venire, onus taxatum collegii 500 fl. annue esse, pluraque alia. Quibus auditis | [pg. 559.] visoque eo, collegium illud amplius quam 80 fl. milia exhaurire, iis, qui antea probabant, coepit displicere. In levamen Paxius, dum et quando col-

legium croaticum fuerit reparatum, ex illo 1500 ab inquillinis haberi posse perorabat, e domibus vero penes Laurentianas 500, ex collegio ipso Pazmaniano a mercatoribus merces deponentibus fl. 200, quibus rebus condigne satisfieri capitalibus summis depositis dicebat per tam amplum interesse annuum. Sed non defuere in capitulo murmurantes, ac praecipue ob collegii ingressum et contractum subscriptum; videbant enim, quam durum his peractis recedere foret. Paxius, sagax et callidus, beneficium a convictoribus obventurum, allegabat, quia recte comes Sermage, Busan, Milos, Zdenchay supplicabant, ipseque comes Sermage fl. 450 solvere debuit pro victu filii sui, praefecti Georgii Popovich, et ephebi horum. Tum vulgari fecit, certissimam sibi spem esse, promissione primatis et reginae se Zagrabiensi episcopo successurum. Quo vulgato ac pro certitudine habito, non solum universa acta factave Paxii sunt probata, sed ei perpetuo, quoties Viennam iret, gratuitum in collegio illo hospitium per decretum capituli, a Paxio receptum, est attributum. Episcopus autem Zagrabiensis negabat, vel se reparationes ordinâsse, vel constituisse, ut Dumbovich transiret ad illud Pazmanianum collegium cum alumnis; hinc pro poena voluit, ut ex rectoratu revocetur, suique loco mittatur Michaël Margetich; quod factum etiam 1763., isteque Viennam est progressus et Dumbovichium commutavit. Haec postrema ad annum sequentem pertinent primosque ejus menses, ob materiae tamen conjunctionem hic sunt apposita.

(Joannes Rauch mortuus; de eodem notitia.) Anno isto 1762. mense Junio Zagrabiae in domo sua obiit dominus Joannes Rauch, suae Majestatis consiliarius, atque emeritus regni vicebanus ac comitatuum Zagrabiensis et Crisiensis ad annum usque 1756. supremus comes, vir omnino capax ac perspicax, staturae altioris justique corporis. Vehementiores impetus in eo notabantur et vindictae cupidus animus. Fuit prius vicecomes comitatus Zagrabiensis, inde assessor judiciariae tabulae ejusdemque postea praeses; transiit ad vicebanatum, uti supra. Frequens ejus est mentio in hoc libro. Habuit uxorem Catharinam Illiassich, ex qua plures genuit soboles. Reliquit a morte superstites: 1. filium Paulum, jam Costanicensem, uti supra, dictum colonellum, et coelibem; 2. filiam seniorem Annam, domino Christophoro Vojkovich, elocatam et juniorem Ceciliam, domini Nicolai Skerlecz contoralem; in eo felix, quod proles suas optime accommodatas viderit reliqueritque. Lusus atque mundi vicissitudines adversas atque prosperas expertus est plurimas. Prospera fuêre: primo, supradeclarata ab eo gesta continua serie officia; secundo, magnus quem sub Batthyanio bano habuit in aula regia conceptus, ut ob merita sua torque aurea fuerit condecoratus; tertio, in oeconomia atque congregandis divitiis prosperitas ac ad nutum successus; quarto, persaepe ex tot adversitatibus triumphus; quinto, baronatus oblatio et resolutio, haud tamen ab ipso accepti; sexto, filii sui vivente patre elevatio. Adversa expertus sequentia: primo, cum propria uxore sua dissensiones, ut haec demum in deliria sit prolapsa, ex quo quotidianae cum delirante incommoditates; secundo, filiae suae secundogenitae nomine Barbarae in paterna domo cum Stephano Josepho Suvich fornicationes, ut antea mater esset, quam legitima conjux, dato in lucem filio nomine Francisco, etiamnum superstite, dein Suvichio conjuncta patrem moriendo praecessit; hoc quam afflixerit Rauchium, exponi nequit, dixisse sufficiat, quod, esto ad Adami Batthyan qua locumtenentis banalis

preces eam in gratias suscepisse visus sit, moriens attamen nullam ejus fecit mentionem, nec haeredis superstitis, 500 tantum fl. pro ac ejus refrigerio ordinatis, adeo oblivisci injuriarum non videbatur; | [pg. 560.] tertio, lites plurimas habuit: cum genitore suo Adamo Daniele primas causa bonorum Jakovlje, ut ei parens maledixisse perhibeatur; cum Joanne Szaich causa eorundem bonorum satis incommodas et perplexas, plus tamen ex impotentia animi litigantium quam re ipsa, quia demum victor evasit Rauchius; cum baronessa Juliana Moscon nupta Sermage causa violentiarum; cum domino Joanne Busan, quae res per supradescriptam sincerizationem sopita est; cum domino comite Draskovich propter bona Kovachevecz ad Sziszlavich sita, quam causam amisit. Verum antedictae causae omnes tantae ei non fuerunt, ut commissio Althamiana 1756., de qua superius et de Rauch signatim vide fol. 358 et 359, item 367 et alibi dicta. Testamentum anno hoc Februario mense condidit illudque Zagrabiensi capitulo tradidit custodiendum; a cujus morte cum domino Nicolao Skerlecz custos capituli Georgius Rees istud in originali restituisset, ipse adeo per quosdam capitularium ob amissam majorem taxam, si testamentum fuisset ex more expeditum, objurgatus ut proxime ad delirium accesserit. Egove unus Ressium in capitulo sum tuitus, videlicet restitui potuisse, immo debuisse, cum superinscriptum a capitulo haberetur, unice depositi titulò testamentum datum capitulo fuisse, non autem coram capitulo conditum. Verum pro taxa suspirantibus avaris canonicis, terruerant Ressium, capitularem fidedignitatem suo facto periclitari, conceptusque ac habitus dominus Nicolaus Skerlecz pro notorio publicoque capituli hoste, defensionibus meis in capitulo nihil ei suffragari valentibus, praecipue dum credebatur, in fl. rh. mille receptione testamenti privatorum avaritiam defraudasse. Ressius in me uno sperabat, quia unus eum pro veritate tuebar. Interim vexam illam 200 fl. redemit ad saturandam quorundam avaritiam, inductus ad haec a canonico Petrovich, qui omnium scientiarum fons et mare credebatur. Ego vero cum suspectus ei fuissem redditus, quod Skerleczio ut meo olim discipulo faverem, secus fidem non metuendi ullius capitularis periculi non obtinui, quoadusque a domino Nicolao Skerlecz evictionem, ab eo scriptam, non reddidi, quod is in se assumat lites omnes, quas ideo capitulum haberet. Qua evictione ad archivum reposita datisque a Ressio 200 fl., depraedicata illa pericula evanuêre. Joannes Rauch a morte habitu Franciscano indutus, (dicentibus cunctis admirationem mereri, ut, qui vivus mascheras damnasset, mortuus easdem probaret) ad conventum Franciscanorum conventus Goricza in districtu Berdovecz delatus, ibidem sepultus est. Fuit ipse conventus illius syndicus et conventuum illorum Croaticorum provinciae sanctae crucis, magnus praeterea singularisque benefactor conventus et ecclesiae illius, ubi aram majorem erexit; ideo ad vota Franciscanorum habitu illo cadaver suum fuit involutum. Superstes uxor vidua anno uno a morte mariti vivens 1763. penes maritum est condita. Soror Joannis Rauch Catharina post connubium cum Zebich longioremque viduitatem tandem domino Gabrieli Skerlecz jam generali nupsit.

(Margaretha, nata Gabellich, moritur; ejus pro foeminarum lumine casuum et eventuum descriptio.) Obiit hoc anno etiam in superiori Konschina et sepulta Bisztriczae domina Margaretha, nata Gabellich ex Legrad, Josephi olim Magdich primo uxor, tum cujusdam Zana, cujus meminisse

ob exemplum foeminis aliis ipsiusque Zana debeo. Fuit Margaretha nobilibus genita parentibus, perdivitibus plane ex commerciis Legradini gestis. Singularis ipsa formae fuit caeteraeque sorores, ut sororum aliqua Pejachevich baroni obtigerit uxor, et a morte hujus Pejachevich Marcus pro fratre, cui uxor erat, cum Margaretha transegit coram tabula causa successionis in hanc devolutae factaeque inscriptionis. Verum, ut Margaretha forma et elegantia corporis fuit singulari, ita educatione neglecta, moribus [pg. 561.] plane admirandis. Conversationes parium oderat, sed cum villissimis conversabatur ipsisque se credidit, hinc variis superstitionibus, persvasionibus, opinionibus dedita, judicio omni carere videbatur. Sobrietatis miraculum in publico, clam gulosissima, et sub abstemiae velamine singulis ferme diebus ebria. Sane domino Magdich marito suo merendi ex patientia quotidianam occasionem praebebat, plurimaque vir prudens dissimulabat, rogare asvetus unice, ut emendaretur. Et cum prodigam observâsset, curam ipse rerum omnium gessit, ab illa unam pacem exigendo. 1754. mortuo Magdichio cum duabus ex eo filiabus relicta in magnis omnino divitiis ad suum genium vixit. Multi adulatores ab ea adjuti, quos inter etiam Jesuitae, sic eam obcoecaverant, ut a patris Josephi Perczaich arbitrio staret. Hujus horumque consilio vendidit Zagrabiensia tenuta omnia, et ex pecuniis bis mille fl. Jesuitis dedit pro ara s. Xaverii ad sacellum eorundem penes Zagrabiam situm, qui ei ut adularentur, eandem sub nomine s. Margarethae depingi fecerant, et ad aram collocarunt prototypon Magdichianae. Alios 2000 fl. acceperunt pro domus hospitio penes collegium, Gothalianae olim vel melius Prassinszkianae. Plurima quoque alia ipsis emit et largita est, quin sic fuit a Jesuitis persvasa, ut filias moniales efficeret, reliquum daret Jesuitis, ab iis habitura intertentionem vita comite. Patres Paulini aeque attenti adorare eam non cessabant, Jesuitarum fraudes exaggerando, jamque et ipsi 500 fl. pro antipendio levi, fors 30 florenos valente, statuae suae Remetensis obtinuerant, patre Perczaich eleemosynam praedictam Paulinis factam damnante cum exaggeratione meriti sanctae obedientiae amissi, quod se et rectore collegii inconsulto 500 fl. Paulinis numeravisset; quare certabant Paulini cum Jesuitis, quae securior tutiorque esset meritorum ordinis participatio. Quia attamen foemina, gulae mancipium formaque superbiens ac divitiis, carnis stimulis premeretur, disponi non potuit, ut vel Jesuitis vel Paulinis traderet universa et ex eorum nutu vel gratia viveret, praecipue cum a plerisque adoraretur et expeteretur pro uxore: sed respuit omnes, a vetulis suis garrulisque foeminis delusa, a protonotario Petro Skerlecz semet ambiri. Hunc itaque praestolando domusque suas fratri illius Nicolao vendendo postquam vidisset, protonotarium filiam domini Nicolai Gerlechich, nomine Barbaram, duxisse in tori sociam, vino plena ex habitu, clavigero domini Niczki in bonis Moravche degenti natione Hungaro Josepho Zana, spe habendi in maritum imperii, anno 1759. die secunda Februarii se dedit pro conjuge. Et quia idem Zana nec fuisset bene educatus neque nobilis, erat enim episcopi Vesprimiensis subditus, procurato eidem vestitu exsolutaque ejus colonicali servitute, praeter tot tantaque regalia, pro sola armalium expeditione anno 1760. 3000 fl. Viennae medio agentis Fabsich enumeravit. Sic effectus nobilis ab uxore, Zana considerans, quae et quanta dissipavisset, illam ut mancipium et rusticanam tractavit; neque ab homine stolido et rustico

aliud erat exspectandum. Prius ipsa ob formam et divitias ac prioris mariti caracteres (fuit enim assessor tabulae et consiliarius) honores habuit, per hoc matrimonium ad extrema cecidit, considerabaturque ut rustica. Illico post initum cum Zana connubium assignato filiabus tutore domino Antonio Bedekovich, processum fuit coram tabula, ad exscindendam filiarum paternam substantiam, ut hae Magdichianae proles primae sint, quibus ad legum praescripta provisum post mutata matris vota exstitit. Ego ipse in exsecutione latarum sententiarum processi vidique Konschinae miseram Magdichianae olim conditionem. Antea splendebat tota, cocos totque ancillas habuit, ephebos item, ut meis vidi oculis persaepe apud collegam assessorem constitutus et pransus. Nocuit sub Magdichio culinae fumus, nunc, dum fuissem Konschinae, vidi ipse | [pg. 562.] ancillae vilissimae munus eam gerere, parare cibos, scopare, purgare ollas, porcis deferre urticas et quisquillias: antea a Magdichio orari iratam, a Zana more rustico imprecari sibi, sese percuti; nil negabat volenti Magdich, a Zana vix de suis quaedam impetrabat; admirabarque foeminae fata. Potabat antea, nunc sobrie vivere debuit, verbo: domina servo suo inserviebat. Narravit mihi tum priora omnia, lugebatque, se deceptam a Jesuitis, Paulinis, Franciscanis, Szaliis, Zaverszkiis pro bonis Omiljé, Benedicto Krajachich totque aliis, ut fassa sit, semet viduitatis tempore amplius quam in 20 florenorum milibus fuisse deceptam, ut bona sua materno paternoque avitica abligurisset. Interrogata per me, qua ratione a Jesuitis semet eliberâsset, reposuit: Tum sibi eos displicuisse, postquam universum argentum et clenodia sancto Ignatio inscribenda et sanctissimo nomini Jesu offerenda sibi imposuissent; ipsa dicente, haec se pro filiabus servare velle, Perczaichio replicante, si filiae remanebunt saeculares, Deum illis provisurum, si moniales, opus argento et clenodiis non habituras; sed ista edicente, cur Deus servo suo Ignatio aeque nollet providere, ac minus Jesuitas clenodiis foemineis ac argento egere quam moniales, reposuit ille, haec tantum esse ad majorem Dei gloriam, quae Jesuitis darentur; ex quo Jesuitas se omnibus orbare conantes sprevit consilio Capucini cujusdam, cui praedicta retulisset, idemque, Jesuitas interesse suum quaerere, eandem convicisset. Praemissa sincere annotavi, ut discant videantque foeminae, qualiter eas cautas esse et vivere oporteat.

(Vicecolonellus Dubicensis novus.) Anno hoc, initio Maji, vicecolonellus et commendans Dubicensis dominus Balthasar Petkovich sponte ac invito bano officio valedixit. Successit eidem suus antecessor, dominus canonicus Nicolaus Thauszy. Qui etiam, nescio ex quibus motivis, bellum cum Turcis metuendum vulgavit, banoque perscripsit. Fuere congregati Turcae in variis locis, sed quo fine, latuit lateretque. Generalis Josephus Draskovich die 21. Junii, prouti etiam generalis Antonius Setwitz, incaute agentes, a Borussis fuere intercepti ejusdemque captivi, non sine macula et nota militaris sive bellici consilii.

(Banus visitat confinia, projectum ejus de erigendis confiniis.) Visitavit anno hoc Aprili mense banus et primo quidem confinia sua, banalia dicta, brigaderium suum dixit generalem Christophorum Orsich, persvasusque a Nicolao Gerlechich aliisque officialibus, quinque praesidiorum erigendorum concepit necessitatem, videlicet in Ded ad Kostaniczam, ad Zrinium loco illo, ubi rudera veteris arcis Pedell vocatae erant, item cis

Colapim in Vroth pago capituli Zagrabiensis Petrinam versus aliisque duobus locis minora custodiae instar. Ideam hanc suam nomine etiam regni statuum Viennam perscripsit, significans: velle status tria nominata amplissima fortissimaque suis sumptibus erigere praesidia et signanter Vroth, nec desiderari aliud quam geometrarum submissionem. Haec res nec ministerio probabatur, minus autem dicasteriis aulae, aliis metuentibus, ne ab exemplo Croatiae onus plane regium erigendorum reparandorumque praesidiorum provincias quoque caeteras maneat. Interim submissi quinque Zagrabiam sunt geometrae, horumque unus Hungarus natus cum charactere supremi vigiliarum praefecti, eaque instructione dicasteriorum Viennensium, ut ab incolsulte meditatis praesidiis cessaretur. Apellens Zagrabiam hic atque alii, geometra delineationes faciebat; informatus | [pg. 563.] de genio potiorum Croatiae, dominis Skerlecz ac Busan, quas occultas habuit instructiones, pandit caeteris, signanter bano ac episcopo subticet, ne reginae arcanum panderent. Ipse interim praesidium in Vroth delineat, ad cujus effectum ultra et praeter laboratores ac ligna 500 milia fl. sibi praenumerari illico poscit, totidem intra anni spatium; pro residuis millione uno opus esse pandit vulgatque. Promulgatur regni congregatio, in hac banus caeterique militares (episcopo tacente ad capituli preces, ne suo suffragio capitulum Siscio ac ipse Hrasztovicza privarentur) praesidiorum erectionem urgent, ex depraedicata per eos necessitate. Objiciebatur urgentibus amissio jurisdictionis regni aliaque plurima ab exemplis patentibus generalatuum. Tum, dum ista clamoribus absorberentur, protonotarius Petrus Skerlecz, exhibitis per comitem banum delineationibus, de sumptibus quaerere incepit, qui nempe ad erectionem necessarii forent. Bano haec ac militaribus audire renuentibus praetendentibusque, antea resolvendam venire praesidiorum erectionem, ac tum de expensis videndum, protonotarius contra, de mediis prius videndum esse, reponebat, computandosque sumptus, per quem item subministrandi forent; equidem si princeps ipse erigere talia vult praesidia, esse considerationes distinctas ab iis, si alter erigat. Banus motus totus, principem erigere nequire, respondit, ob exhaustum aerarium; interim viderent status, ob metum belli turcici, quod, ut supra dixi, Thauszy vulgaverat. Reposuit protonotarius, videret banus, quo praeside ob impotentiam regni deprecati sunt status decem millionum mutuo levandorum preces principis, qua nunc ratione atque intra anni decursum duos milliones numeraturi sunt, atque hos ubi accepturi vel mutuaturi atque ad quem fundum pro erigendis optatis praesidiis. A Venetis mutuari posse, responderat; at interrogatus, num praesidia ipsa adeoque confinia banalia cum generalatu Carolostadiensi possint sine aulae consensu inhypothecari Venetis, neque ad ista respondens pro eo die sessionem dissolvit. Positisque motibus privatim rectius informatus, die altero Ded tantumodo reparandum atque Pedely more patrio voluit, taliterque se apud reginam excusaturum atque sub hoc intellectu excogitatum. Itaque immanes ordinati laboratores, item silvarum heu tot tantarumque excisiones, manubria item lignea pro ligonibus aliisque ferreis instrumentis deservitura. Pro duobus illis milibus fl., quae per regnicolares collecta erant subsidii titulo, supplicatum reginae; suntque relicta decussaque tot numera ligna, quorum valor et damna amplius 100 fl. milibus taxabantur. Sic incautam bani epistolam de erigendis praesidiis privati fuerunt miseraque plebs immanibus laboribus. Gerlechichio,

quod Busanio affinis et socer protonotarii esset, dissimulatum; cujus sortis alter non fuisset. Deum tantorum damnorum in auctoribus horum vindicem experiemur.

(Episcopus Straseman perdit.) Hoc item anno Zagrabiensis episcopus, qui in comitatu Posegano a barone Wöber dominii Sztraseman medietatem emerat, alteram autem medietatem ab Ignatio Vojkovich defectu statutionis idem perdidit, receptis a fisco regio suis pecuniis; capitulum quoque Zagrabiense intuitu navalis ad Siscium telonii fuit molestatum, istudque primo vetitum, tum dissimulatum.

(Inquisitio Segniana contra episcopum.) In causa episcopi Segniensis, Romae cum Domazetovichiana jam ab anno 1760. litigantis, ordinata fuit per nuntium apostolicum Viennensem Vitellianum Borromaei inquisitio atque examen. Colocensis archiepiscopus istud sui muneris qua metropolitae praetendebat, plurimisque mensibus inter eos fuit disputatum. Tandem, quia aulae ordinatione res tota curiae Romanae fuisset substrata, archiepiscopus cessit, fuitque ad inquisitionem ordinatus | [pg. 564.] ob viciniam episcopus Zagrabiensis. Quo ex sinistra valetudine deprecante atque canonicos Reess, Paxi, Malenich proponente, quamvis idem Segniensis episcopum Belgradiensem dominum Pucz, aut me, vel canonicum Petrovich submitti orasset; Malenich ideo, episcopo Zagrabiensi scribente, ad durissimum munus est electus, quod abbatiam possesionatam s. Jacobi de Silisio haberet, adeoque nunciaturam molestaturus pro exspensis non esset. Malenichius ad hoc munus nominatus, cum Julio mense Segniam abire debuisset, facta expensarum difficultate, ac de his disputans, sub finem Novembris Segniam petiit cum parocho Oboroviensi Antonio Pullai, actuarii munus acturo.

(Radosztich administratione privatus camerali.) Hoc eodem Novembri mense Capronczam ad Radosztichium appulit Posonio submissus dominus Hrabovszki, causarum regalium director, eumque disponit, ut ob negligentiam suam, quod camerae nullas fecisset relationes in sibi hactenus commissis ac signate in causa Benedicti Krajachich cum Ladislao Szalle caeterisque magistratualibus civitatis Zagrabiensis, ad quam examinandam Zagrabiam ipse concesserat, priore adhuc anno sese camerae excusaret. Sed Radosztichio cameram spernente et in consiliario barone Francisco Koller suam stabilitatem figente, postquam circa hoc ipsum tempus Viennae, ut supra notatum, facta fuisset cancellariae Hungaricae mutatio, Radosztich Ignatius ita cecidit, ut jussu regio non solum administratoris cameralis in Croatia titulo et pensione, sed consiliariatus officio sit privatus ad finem Decembris. Ipse Varasdinum pro hyeme anni 1763 venerat, inde disparens, visus amplius non est.

Notanda quoque ad hunc annum sunt sequentia.

Primo. *(Petrus III.[1] rex Moscoviae ab uxore sua detronizatur et moritur.)* Petrum III. ex domo Holstein, Moscoviae imperatorem, quem superiore anno Elizabethae successisse notavimus, postquam Austriaco foederi renunciavisset, Borusso atque Anglis conjunctus adeo, ut his militis sui suppetias submitteret; postquam item clerum schismaticum Moscoviae durius atque despotice tractâsset, ut suas manus regias in archiepiscopi

[1] Pisac ima pogrješno Petrus II.

persona percutienda, barbaque vellenda infecisse narraretur, pulsoque schismate, Lutheri dogmata in Moscoviam inducenda procuraret, quin legitimam uxorem suam Catharinam Zerbst Anthaltinam natam, arci cuidam praeclusam repudiaturus, diceretur; sufficienda illi Angliae regis sorore, ut fama ad remotas has Croatiae terras ferebat. Ipse securum se ratus, dum cum suis quibusdam proceribus legiones quasdam lustraret et uxorem Catharinam adesse juberet, ipsa perimendam se rata, opera officialis ad suas vigilias excubantis Petroburgum in vestitu rusticano effugit, ac ad templum perveniens, in eodem se recondidit. Interea sacerdotum medio ac praedicti officialis, seductis praetorianis aliaque militia ac populo, sequenti die in imperatricem promulgatur sub nomine Catharinae II., et qua talis ad regiam deducitur, praestantibus omnibus fidelitatis juramentum. Tum congregato exercitu, praeeunte ipsa equite nudatoque ense in maritum processit. Iste paulo antea, quam advenientem cerneret, de tragoedia informatus, advenienti se captivum cedere debuit, a qua Schislburgum relegatus, die secunda Augusti ex veneno misere obiit post octo dierum videlicet carceres, tyrannidis post mortem ab uxore damnatus, interim competente imperatoribus funere delatus ad tumulum. Praemissa | [pg. 565.] mense Julio acta sunt, magnum relinquunt exemplum regibus magnumque maritis. Dein Catharina Moschae est coronata, regnatque vel potius regitur ab asvetis imperio foemineo Moscovitis.

Secundo. Ex metu conjunctionis Moscoviae cum Borusso, cum hi ad Sakolczam excurrerent, veredariis equis atque currubus 500 pedites ex banalibus confiniis ad Jablunczam, partesque illas Hungariam a Silesia separantes, eodem mense Julio sub commando supremi vigiliarum inter equites (ob absentiam aliorum) praefecti Georgii Chernolatecz noctu diuque vecti sunt; nec fecêre aliud ibi ac vigilias. Rumore enim caesus superioris Moscovitici vulgato, Borussi ad praedas reversi non sunt, credebatur enim, imperatrix nova, vetera Austricae foedera amplexura.

Tertio. *(Monastica.)* Franciscanis provinciae hujus Sclavonicae, sancti Ladislai vocatae, fuit schisma cum eorum generali p. Clemente a Panormo; superiore adhuc anno electivum, ut vocant, habere debuisset, sed ob dissensionem pro commissario res diu est protracta. Demum convenientibus, acceptoque ex provincia s. Capistrani Sclavonica provinciali, anno hoc Januario mense Quinque-Ecclesiis habito capitulo, elegerunt provincialem p. Josephum Brandenberg Styrum, cui hoc unum obfuit, quod antea jam provincialis non fuisset, caeteros item, statimque Mantuam ad generale capitulum sunt profecti. Positoque generali novo, reversi cum fuissent, p. Franciscum Kuttnjak Zagrabiensi lectura privarunt et ad poenitentiam in conventu Remeticensi agendam; damnato Kuttnjakio, eidem in lectura Zagrabiensi successit p. Cherubinus Pehm Caproncensis, vir capax multisque praeditus dotibus, ac ultra monachismum sapiens; quinque enim annis in seminario Quinque-Ecclesiensi theologiam clericis praelegit nequaquam ad Scoti placita, sed episcopi Quinque-Ecclesiensis Georgii Klimo. Iste ex iis apparuit lectoribus, qui concionibus in publicum prodire non erubescunt. Qua re magnam existimationem est consecutus tam ob exemplum, quam regulatas doctrinales suas conciones.

Quarto. ***(Exemplum memorandum, de semet ad judicandum intrudentibus.)*** Superioris anni mense Octobri innocentem Raguseum quaestorem

quod Busanio affinis et socer protonotarii esset, dissimulatum; cujus sortis alter non fuisset. Deum tantorum damnorum in auctoribus horum vindicem experiemur.

(Episcopus Straseman perdit.) Hoc item anno Zagrabiensis episcopus, qui in comitatu Posegano a barone Wöber dominii Sztraseman medietatem emerat, alteram autem medietatem ab Ignatio Vojkovich defectu statutionis idem perdidit, receptis a fisco regio suis pecuniis; capitulum quoque Zagrabiense intuitu navalis ad Siscium telonii fuit molestatum, istudque primo vetitum, tum dissimulatum.

(Inquisitio Segniana contra episcopum.) In causa episcopi Segniensis, Romae cum Domazetovichiana jam ab anno 1760. litigantis, ordinata fuit per nuntium apostolicum Viennensem Vitellianum Borromaei inquisitio atque examen. Colocensis archiepiscopus istud sui muneris qua metropolitae praetendebat, plurimisque mensibus inter eos fuit disputatum. Tandem, quia aulae ordinatione res tota curiae Romanae fuisset substrata, archiepiscopus cessit, fuitque ad inquisitionem ordinatus | [pg. 564.] ob viciniam episcopus Zagrabiensis. Quo ex sinistra valetudine deprecante atque canonicos Reess, Paxi, Malenich proponente, quamvis idem Segniensis episcopum Belgradiensem dominum Pucz, aut me, vel canonicum Petrovich submitti orasset; Malenich ideo, episcopo Zagrabiensi scribente, ad durissimum munus est electus, quod abbatiam possesionatam s. Jacobi de Silisio haberet, adeoque nunciaturam molestaturus pro exspensis non esset. Malenichius ad hoc munus nominatus, cum Julio mense Segniam abire debuisset, facta expensarum difficultate, ac de his disputans, sub finem Novembris Segniam petiit cum parocho Oboroviensi Antonio Pullai, actuarii munus acturo.

(Radosztich administratione privatus camerali.) Hoc eodem Novembri mense Capronczam ad Radosztichium appulit Posonio submissus dominus Hrabovszki, causarum regalium director, eumque disponit, ut ob negligentiam suam, quod camerae nullas fecisset relationes in sibi hactenus commissis ac signate in causa Benedicti Krajachich cum Ladislao Szalle caeterisque magistratualibus civitatis Zagrabiensis, ad quam examinandam Zagrabiam ipse concesserat, priore adhuc anno sese camerae excusaret. Sed Radosztichio cameram spernente et in consiliario barone Francisco Koller suam stabilitatem figente, postquam circa hoc ipsum tempus Viennae, ut supra notatum, facta fuisset cancellariae Hungaricae mutatio, Radosztich Ignatius ita cecidit, ut jussu regio non solum administratoris cameralis in Croatia titulo et pensione, sed consiliariatus officio sit privatus ad finem Decembris. Ipse Varasdinum pro hyeme anni 1763 venerat, inde disparens, visus amplius non est.

Notanda quoque ad hunc annum sunt sequentia.

Primo. *(Petrus III.[1] rex Moscoviae ab uxore sua detronizatur et moritur.)* Petrum III. ex domo Holstein, Moscoviae imperatorem, quem superiore anno Elizabethae successisse notavimus, postquam Austriaco foederi renunciavisset, Borusso atque Anglis conjunctus adeo, ut his militis sui suppetias submitteret; postquam item clerum schismaticum Moscoviae durius atque despotice tractâsset, ut suas manus regias in archiepiscopi

[1] Pisac ima pogrješno Petrus II.

persona percutienda, barbaque vellenda infecisse narraretur, pulsoque schismate, Lutheri dogmata in Moscoviam inducenda procuraret, quin legitimam uxorem suam Catharinam Zerbst Anthaltinam natam, arci cuidam praeclusam repudiaturus, diceretur; sufficienda illi Angliae regis sorore, ut fama ad remotas has Croatiae terras ferebat. Ipse securum se ratus, dum cum suis quibusdam proceribus legiones quasdam lustraret et uxorem Catharinam adesse juberet, ipsa perimendam se rata, opera officialis ad suas vigilias excubantis Petroburgum in vestitu rusticano effugit, ac ad templum perveniens, in eodem se recondidit. Interea sacerdotum medio ac praedicti officialis, seductis praetorianis aliaque militia ac populo, sequenti die in imperatricem promulgatur sub nomine Catharinae II., et qua talis ad regiam deducitur, praestantibus omnibus fidelitatis juramentum. Tum congregato exercitu, praeeunte ipsa equite nudatoque ense in maritum processit. Iste paulo antea, quam advenientem cerneret, de tragoedia informatus, advenienti se captivum cedere debuit, a qua Schislburgum relegatus, die secunda Augusti ex veneno misere obiit post octo dierum videlicet carceres, tyrannidis post mortem ab uxore damnatus, interim competente imperatoribus funere delatus ad tumulum. Praemissa | [pg. 565.] mense Julio acta sunt, magnum relinquunt exemplum regibus magnumque maritis. Dein Catharina Moschae est coronata, regnatque vel potius regitur ab asvetis imperio foemineo Moscovitis.

Secundo. Ex metu conjunctionis Moscoviae cum Borusso, cum hi ad Sakolczam excurrerent, veredariis equis atque curribus 500 pedites ex banalibus confiniis ad Jablunczam, partesque illas Hungariam a Silesia separantes, eodem mense Julio sub commando supremi vigiliarum inter equites (ob absentiam aliorum) praefecti Georgii Chernolatecz noctu diuque vecti sunt; nec fecêre aliud ibi ac vigilias. Rumore enim caesus superioris Moscovitici vulgato, Borussi ad praedas reversi non sunt, credebatur enim, imperatrix nova, vetera Austricae foedera amplexura.

Tertio. ***(Monastica.)*** Franciscanis provinciae hujus Sclavonicae, sancti Ladislai vocatae, fuit schisma cum eorum generali p. Clemente a Panormo; superiore adhuc anno electivum, ut vocant, habere debuisset, sed ob dissensionem pro commissario res diu est protracta. Demum convenientibus, acceptoque ex provincia s. Capistrani Sclavonica provinciali, anno hoc Januario mense Quinque-Ecclesiis habito capitulo, elegerunt provincialem p. Josephum Brandenberg Styrum, cui hoc unum obfuit, quod antea jam provincialis non fuisset, caeteros item, statimque Mantuam ad generale capitulum sunt profecti. Positoque generali novo, reversi cum fuissent, p. Franciscum Kuttnjak Zagrabiensi lectura privarunt et ad poenitentiam in conventu Remeticensi agendam; damnato Kuttnjakio, eidem in lectura Zagrabiensi successit p. Cherubinus Pehm Caproncensis, vir capax multisque praeditus dotibus, ac ultra monachismum sapiens; quinque enim annis in seminario Quinque-Ecclesiensi theologiam clericis praelegit nequaquam ad Scoti placita, sed episcopi Quinque-Ecclesiensis Georgii Klimo. Iste ex iis apparuit lectoribus, qui concionibus in publicum prodire non erubescunt. Qua re magnam existimationem est consecutus tam ob exemplum, quam regulatas doctrinales suas conciones.

Quarto. ***(Exemplum memorandum, de semet ad judicandum intrudentibus.)*** Superioris anni mense Octobri innocentem Raguseum quaestorem

Marcum Glumacz, provisoris episcopalis Vuger conthoralis ad carceres episcopales detruserat causa passivi sui debiti apud alium Raguseum habiti. Aberat Zagrabia episcopus hujusque curialis comes Joannes Busan, ad quem nihilominus recursum fecerant Ragusei alii; at ipse committit Ladislao Szalle judici, ut sine sumptibus videret accomodaretque negotium. Szallius interessentiae suae occasionem videns, tam ex divitiis Vugerianae, quam et extraneorum Raguseorum, et diuturnitate horum prosperari cupiens, haud secus dimittit ex carceribus Marcum, quam ad fidejussorias civis pellionis Josephi Petrovich, quem' deplumare etiam ambiebat. Conceptis itaque fidejussionalibus, imponit Marco eam Zagrabiae moram, donec per processum res revideretur. Tum sine citatione, actione aliisque legalitatibus facit se judicem et Vugerianae advocatum, protrahitve processum per octo menses, et tandem rejecto publico reipublicae Raguseae testimonio, quod Marcus debitoris in mari submersi ex tempestatibus consocius non esset, verum alii nominati per rempublicam, aeque testantis, pecunias Vugerianae defuncto creditas, prae manibus reipublicae esse, adeoque ad submittendam obligatoriam, sive quaestorum medio, sive alias pecunias mutuatas recepturam; sed Szalle reipublicae testimonium ideo rejiciens, quod stylo magistratus Zagrabiensis concinnatae non forent, Marcum convicit inappellabiliter ex eo, quod in conpromisso appellatio reservata non fuisset. Interea Blasius Miletich, quaestor acutus Marco simpliciori Ragusa submissus, appelit. Iste | [pg. 566.] expeditione processus accepta, cum appellationem negatam vidisset, Viennam est profectus, ibique revisis actis, cum exhoruisset consiliarius referens, vigore mandati regii banus pro judice delegatur, qui mense Junio anni hujus condemnat Vugerianam in 60 fl. persolvendis Raguseo pro carceribus perpessis. Intuitu autem processualium exspensarum ad Szalle fuerunt inviati, aprobante sententiam Majestate et pro executione remittente, hanc Zagrabiensi comitatui comisit banus, comitatus domino judlium Benedicto Arbanasz, coram quod asistente fisco comitatus, Raguseis ex liquidatione exspensarum in fl. rh. 523 convictus fuit Szalle, executioque secuta in Vrabcensi vinea, sese opponentibus filiabus quoad tenuta civitatis. Denuo Blasius ivit Viennam et ob immutatam cancellariam, consequenter informationis defectu, cum pigeret Niczkium, denuo omnia relegere, res ad sequentem annum decidit, urgenteque Blasio, iterum ad banum est remissa, ad audiendum Szallium, qui exposuerat, se auditum non esse. Itaque assumptis a bano comite Joanne Patachich, Nicolao Skerlecz et Georgio Petkovich, postquam Szalle judicatum suum nequivisset docere, cum arbiter non fuisset, defectu compromissi qua judex intrusus et falsus convictus exstitit in fl. rh. 523, approbante sententiam aula et Szallio judicatum solvente, taliterque quaesitum interesse amittente. Casus iste inauditus fuit, ut vestigium ejus in legibus a sancti Ladislai tempore non reperiretur, neque lex ulla esset de falsis seseque intrudentibus judicibus ab epocha s. regis Ladislai; quae nunc lex per sententiam fuit renovata, a Szallio autem subtilizante factum lege vetitum.

Quinto. *(Jesuitica.)* Postquam Erdoediorum liberalitate olim constructa in Jesuitarum Zagrabiensi templo d. virginis Catharinae major ara vetustate consumpta fuisset, et Jesuitae 3700 florenos coram tabula judiciaria olim legata in anno 1756. ab Erdoediis recepissent, anno hoc collegii Jesuitarum rector p. Franciscus Xaverius Pejachevich ex suo patrimonio

fratris Marci legato, destructa veteri ara, novam nova etiam forma videlicet italica, depingendo muros, mensamque marmoream cum strato aequali ponendo, extruxit. Ad mensam arae collocavit statuam b. virginis Mariae, quae ab olim lateri sacelli Francisci Borgiae prostabat, inde eam excipiendo. Functio haec et arae novae consecratio peracta est ab episcopo Belgradiensi domino Stephano Pucz die octava Septembris, memoria nempe festiva nativitatis b. virginis Mariae cum solennitate debita pompaque vulgari, nempe explosionibus, musica, templi apparatu, dicente pro concione p. Mathia Simatich Jesuita; rectorem suum, pontificem, episcopum et civitatis magistratum prima parte laudante, altera laudes beatissimae virginis, tertia ejus statuae historiam praedicante; videlicet: statuam illam ante annos 144, dum Jesuitae eo loco fuissent, ubi nunc Capucini locati forent, fuisse ab angelis recreatam cantu „regina coeli", et successive transeuntibus Jesuitis ad locum moderni collegii, inde fuisse portatam repositamque ad eum locum, ex quo fuisset accepta, et nunc pietate rectoris ad aram principem collocata. Pater Joannes Bap. Simunich, vulgari libello edito et distributo, pro servanda memoria tam statuae quam translationis, excitandamque pietatem, laudem a Jesuitis habuit zelosi videlicet patris.

Sexto. *(Votum civitatis Zagrabiensis.)* Ob tot annis perseverantem luem pecoris, svadente parocho | [pg. 567.] civitatis Matheo Ztepanich, ne apud cives et vulgum zelo minor esse antecessore suo putetur, s. Franciscus Xaverius pro urbis patrono est acceptus voto magistratus, episcopo Zagrabiensi approbante, suscepta in perpetuum obligatione jejunii die secunda Decembris, item festi die sacra divo Xaverio; praeterea ducendae supplicationis ex parochiali templo ad jesuiticum, ibidemque renovando annis singulis sub missarum solenniis per judicem caeterosque senatores voto, dandisque caeris anatematibus. Anno hoc die tertia Decembris posita praedicto voto sunt initia et praedictae expletae caeremoniae, 14 libris caerae albae templo Jesuitarum immolatis.

Septimo. Die 29. Decembris finivit rectoratum Zagrabiensis Jesuitarum collegii p. Franciscus Xaverius Pejachevich, reliqua inter memorandus ideo, quod in collegio reformârit multa, cumprimis sorditiem veterem; qua re exhibuit se altiori natum conditione, fuit enim e baronum familia. Arithmethices studium induxerat in scholas, quod, eo Quinque-Ecclesias pro rectore abeunte, neglectum est ab ejus successore Petro Pertold Furlano, qui ad episcopi preces Vienna pro rectore fuit submissus, eumque incoavit sequentis anni die 29. Januarii.

Annus fuit priori par in lue pecorum, procreatione frumenti ac vini, authumni pluviis et inundationibus.

(Magnovaradini moritur Pudentiana Barbara Patachich.) Decembri mense Magnovaradini, quo ad filium episcopum superioris anni mense Majo concesserat, obiit Pudentiana Barbara, baronessa nata nuptave Nicolao olim Patachich, aetatis annorum 74. Latinam loquebatur commode, scribebatque latinas epistolas; delitiae olim illi arma, equi, venatio animusque plus virilis, quam foemineus; in partus suos fuit crudelis passimque creditum, vel fuisse androgynam vel clytoridem. Quin a pluribus praeclaris nobilibusque foeminis, quibus fingere opus non fuerat, relatum mihi est, dum dormire eas cum Pudentiana contigit sive in via, sive domi ejus ad

succumbendum sibi fuisse provocatas, et quandoque oppressas, ut harum quaedam a me consilium rogarent, quaedam stupescerent penis virilis in foemina vim, explicatione facta, clytoridem habuisse videtur.

1763.

[pg. 569.] **Memorabilia inter occurrunt sequentia.**

Primo. *(Promotiones in tabula regia.)* Ob translatos Viennam praecipuos tabulae regiae assessores, uti superiore anno meminimus, Pesthini multos promoveri oportuit. Personalem B. Koller supra notavimus, protonotarius palatinalis factus dominus Paulus Nagy, personalis praesentiae dominus Antonius Vörres et dominus Szlavi, aliique novi assessores. Verum cum et dominus Antonius Hrabovszki, causarum regalium director, ad septemviralem tabulam fuisset translatus causa coecitatis, eidem in hoc officio datus successor dominus Petrus Vegh secretarius camerae Viennensis, huic successit pro secretario dominus Naihalt, fiscalis regius in Croatia, cui hoc integro anno nemo suffectus, quamvis plurimi institissent.

Secundo. *(Novus cameralis administrator in Croatia.)* Amoto, ut supra notavimus, Radosztichio, dominus Paulus Krusper de Varbo ex secretario camerae Posoniensis pro directore cameralium in Croatia appellit. Post banalem tabulam, visitatis tricesimis, ad neglectas a Radosztichio res inter Szalle et Krajachich Zagrabiam advenerat, constituitque, ut alter ad alterius objecta responderet, quod Octobri mense primum fuit a Szallio absolutum.

Tertio. *(Tabula banalis Varasdini.)* Banalis tabula Varasdini iterum sua egit terminavitque octavalia judicia non sine assessorum incommodis ob exundationes aquarum magnas.

Quarto. *(Coadjutor Nitriensis.)* Promulgatus est etiam in coadjutorem adeoque cum successione futura episcopatus Nitriensis dominus Joanes Gusztiny abbas de Saär, canonicus Agriensis et tabulae regiae assessor, vir dignus bonisque doctrinis praeditus, cui in tabulae regiae assessoratu successit dominus Joannes Alapy, cantor et canonicus Magnovaradiensis.

Quinto. *(Pax Europae redita.)* Pax quoque inter belligerantes ab anno 1756. Europae principes confecta promulgataque est, cujus virtute, quantum hic innotuit docuitque eventus, Silesia cessit Borusso, in eaque rex Borussiae est constabilitus, Saxonia suo restituta est principi. Borussus, dempta Hungaria, aliorum suae Majestatis statuum et provinciarum garantiam, ut ajunt, assumpsit; saerenissimo coronae principi et Austriae archiduci Josepho, Romanorum regis titulum absque futura electionis tempore controversia cessit, pluraque alia, quae nos latent. Post haec ex more distributa per provincias sunt regimina, captivi restituti dimissique ultro citroque. Croatae nostri, qui in servitio borussico non emanserunt, tardius redivêre, quod superiore anno ad Prussiam translati fuerint.

Sexto. *(Moritur protonotarius Petrus Skerlecz.)* Absoluta Varasdini banali tabula, redux Zagrabiam et hinc ad bona sua Lomnicza, in campo Zagrabiensi vulgo Turopoliensi sita, dominus Petrus Skerlecz protonotarius, regni suae Majestatis consiliarius, banalis tabulae assessor et praedicti campi Turopolia terrestris comes, concedens ibidemque malignis correptus

febribus, neglectis ab initio remediis, die 30. Martii ad vesperum obiit, aetatis suae anno circiter 35 incoato. Dempto bano paucisque invidis, ab omnibus mors ejus lugebatur. Fuit iste Sigismundi Skerlecz ex Catharina Despotovich filius, natura, ingenio, educatione singularis; natura, quia temperatus, rectique ac sani consilii; ingenio, quia perspicax justique judicii; educatione, ob litteras bonas et servatam a pueris morum gravitatem. Scholas humaniores Ginszii excepit a Jesuitis, qua occasione idioma hungaricum atque germanicum a pueris imbibens nativum sibi reddiderat, aeque ista calens ut croaticum. Absolutis humanioribus, Viennam a tutore Naisich translatus est, et collegii croatici convictor in universitate illa sub p. Josepho Zanchi logicam 1746 et sequenti anno physicam excepit. Dein 1748. me ad regendum collegium | [pg. 570.] illud croaticum Viennense misso, visa ejus aliorumque convictorum capacitate, inducendarumque in Croatiam bonarum litterarum percupido authore, ex publicis illis scholis abstractus, domi, in collegio, sub clarissimo domino Josepho Kraur juris civilis fundamenta sive institutiones, lingvam praeterea gallicam magistro Arnó, saltatoriam condidicit. Ego, ipse ea, quae in humanioribus purioris styli neglexerat, historiae item lumen, moralium quoque, politicenque rerum ideam ipsi aliisque praebui; sed is reliquos diligentia, judicio superabat, adeoque his studiis captus est, ut propria sibi esse viderentur. Testes rei sunt suae litterae actaque publica et factae per eum repraesentationes, orationes dictae, quae, in protocollo regni reperiendae, fidem narrationi meae praebebunt. Magno mei gaudio Viennae ut convictor orationem ab alumno Nicolao Dumbovich in metropolitana Viennensi coram universitate peroratam idem Petrus composuit, fuitque probata ab omnibus ac typis data, quam etiam pro ejus commendatione ab initio libri inveniens, quam ego non correxi demptis fors verbis duobus,[1] materiam unice sacram lineis aliquot suppeditans discipulo. Atque ut amabat has litteras, cum Faciollatio alisque clarissimis viris communicando easdem, neque postea posuit sive qua Agriae municipalis juris auditor, sive Pesthini adlatus personalis domini Georgii Fekette, viri clarissimi cultissimique existens, qui juvenis dotes optimamque educationem animadvertens, filii instar eum habuit ac amabat. Et postquam Joannes Kardos cancellarii Hungariae comitis Leopoldi Nadasd jussu aulae 1753. amotus fuisset, quod Festetichio aliisque arcaniora pandendo vendidisset, eodem personali svadente, Petrus Skerlecz ad cancellarium pervenit. Magni sui haeri virtutibus diligentiaque sua affectum promeritus, ipse autem in curiali stylo atque aulae politica excultus anno 1756., uti supra notatum, in regni et bani protonotarium electus, consiliariatu a sua Majestate et pensione fl. rh. 400 fuit ob virtutes suas remuneratus. In patriam redux, credebatur a leguleis iisque hominibus, qui juris peritos ex procuratorum perfidia metiuntur, legum jurisque ignarus, at 1757 decurrente banali tabula admirari cepit, iique, qui oracula juris se credebant, cum hunc ex principiis loquentem, sententias oraculi instar formantem vidissent, magistrum se habere profitebantur. Conceptibus suis, animi candore, vi judicii, styli elegantia, gravitate, moribus, vitiorum horrore magnus evasit protonotarius, celebrior futurus ac immortalis, nisi mors vitam rapuisset. Bano fuit carissimus ad annum ferme 1759., sed a morte fratris sui cancellarii

[1] U našem je rukopisu nema.

ferre posse virum non videbatur. Unde istud, fateor, assequi nequivi nec ullus revelare scivit. Ea, quae dicebantur, bani gravitati repugnant, neque fuêre defuncti genio convenientia. Hinc ex innanibus suspicionibus vel adulatorum mendaciis bani fuit ab eo aversio. Ex uxore sua Barbara Gerlechich, 1758. copulata, reliquit filiam atque filium Adamum, superiore anno mense Decembri die 12. natum. Provisus munitusque sacramentis, die secunda Aprilis in sepulchro majorum suorum Odrae in parochiali habito est depositus. Ad litteras ut natus fuerat, sic eas coluit, scripsitque plura erudite ac docte, ut dissertationes varias de rebus politico legalibus. Incoaverat commentarios | [pg. 571.] in jus municipale debita methodo, quos reliquit imperfectos. Manuscripta veterum colligebat, voluptatem in hortis ac venatione ferarum habuit, equis item. Admirabamur plures, ab uxore nimium passum se fuisse distrahi, ut post connubium initum a litteris remisisse observaretur. Sane nec formae venustas, nec foeminae irae suam servitutem, quam testabatur, meruerant, nisi fors lenitate sua emendare conjugem quaesivisset. Privato studio ultra latinum, croaticum, hungarum, germanicum, gallicum, sermonem italicum didicerat. Vocem habuit singularem, felixque cantu et componendis versibus, iisque ad notas ponendis, ut ad musicam natus videretur, quamvis arte caruerit. Paulo ante mortem maledicentiae Benedicti Krajachich fuit expositus. Erat iste comitis generalis Draskovich directorium, ab olim praepotentiis asvetus. Igitur cum protonotario fuerint bona Zamerszie bonis Draskovichianis vicinia, communisque ab olim sylvarum usus, Krajachich vi pellendum quaesivit protonotarium, pepulitque, vicecomes Spissich Draskovichianos officiales ad compedes injecerat, tenuitque diutius, donec jubente bano sunt dimissi. Accusabat Viennae factum Krajachichius, tuebatur protonotarius, cujus mors ulteriora sustulit. Jactantem audivi semet Krajachichium, quod, nisi morte sublatus fuisset, eum aliunde bano invisum, Draskovichianae comitissae bani idolo abominandum, et hinc, credita sit, bani a Skerleczio aversio profluxisse, longe facilius se loco moturum, quam olim sive Josephum Raffay sive Joannem Rauch praecipitasset. Sane apud episcopum et capitulares eo jam progressus fuit suis susurrationibus Krajachich ut pro ecclesiae et capituli hoste habitus ipse sit suusque frater Nicolaus; non alia de causa, quam quod praejudiciis adversarentur, ac ex officiis suis saepe loqui debuerint ad tollendos abusus.

Septimo. *(Connubium comitis Josephi Keglevich cum circumstantiis.)* Die 4. Aprilis in cathedrali basilica per episcopum electum Syrmiensem Joannem Bap. Paxi ecclesiae ritu benedictae sunt nuptiae intra comitem Josephum Keglevich et Rosaliam Thauszy, episcopi provisoris filiam. Qua in re noveris lector, anno 1751 dum Franciscus Thauszy in Zagrabiensem episcopum resolveretur Posonii, pauper quidam inopsve ac senecio per Hungariam vagatus, ad nominatum episcopum se contulit dicens: semet credere paris cognominis episcopum sibi esse junctum sangvine; exhibuitque armales, ut vocamus, litteras, quibus caruisset episcopus. Advenam hunc pro sibi cognato agnoscit episcopus ac ad aram Zagrabiensem cum uxore foemina pessimorum morum ac lingvae relegat, filiis item duobus atque filia praedicta. Adveniens Zagrabiam episcopus Ivanichii constituit provisorem praefatum, filios ad scholas Jesuitarum Zagrabiensium mittit, filiam dominae Rosinae Jellachich, natae baronessae Voinovich educandam

credit. Dominium in comitatu Posegano Sztraseman a Wöber emptum pro his semet comparasse, dicebat, donationemque regiam impetraverat, statutione neglecta. Privavit senem provisoratu, ac cum uxore aluit ut mendicos in Zaqrabiensi suo episcopio, ubi idem et mortuus. Filios in banalibus confiniis ad servitia tradiderat, sed lusu, stupris, perpotationibus, regiminis absumpta pecunia (fuêre furerii), post longos diuturnosque carceres ex episcopi respectu condonata vita est, ipsi tamen infamiter e regimine proscripti, ad vagandum ducendamque zingarorum vitam, abiêre. Remansit constans penes Jellachichianam Rosalia. Praedictus comes Josephus Keglevich, postquam cognatam suam Catharinam Keglevich comitis Petri olim filiam, quam praecabatur, non obtinuisset, praeeligente illa baronem Franciscum, filium Stephani colonelli Patachich, ex desperatione vel potius innata illi levitate ex educationis defectu, dum bacchanalisticis feriis in Glogovecz Zagoriae apud viduam Suvichianam hujus filiam Catharinam nubere anhelantem et elegantis formae atque corporis puellam conspexisset, ejus amore accensus, inscia etiam matre, at uno fratre puellae pyrabolariorum capitaneo conscio, die 14. | [pg. 572.] Februarii condicit futurum consumandumque matrimonium pro die 19. Martii, die nempe nominis sui. Hinc abiens, pro die illo matrem sponsae invitat pro festo Josephi Loborinum, arcem nempe suam, efficitque, spondere senem, si ipsa ex valetudine aut senio adesse nequiret, submittendam cum fratre filiam. Arcanum hoc, ne ultra praedictos tres abeat, paciscuntur. Verum ad servandum ecclesiae morem, comes episcopo scribit, petens, dispensari in denunciationibus. Episcopus hanc sortem congruere magis Rosaliae suae ratus, bano Varasdinum detegit, quae cogitaret Keglevichius, oratque vehementius increpari juvenem. Quod banus fecit etiam, ut vidi legique scriptam ad Keglevichium epistolam, quam is capitaneo Suvich credidit ideo, ut videret, quid consilii pro Catharina, quae angebat ob suam pulchritudinem comitem; Suvichius ad me appellit, comite ipso volente, cum praedicta bani epistola litterisque sponsorum orans consilium. Rem actam esse, fatus sum. Interea enim episcopus, ad deterrendum a Suvichiana comitem, imposuit capitulo, ut pro passivis familiae avitis debitis executionem minarentur, fuitque canonicus Delinich, ad peragendam, ordinatus. Fiscalis episcopi Sigismundus Komaromi, Keglevichiorum defensor et advocatus, die ordinatae executionis mittitur ab episcopo Loborinum, qui, se ejiciendum e bonis circa festum s. Josephi, comiti denunciat. Miser rudisque ac neglectus, quo se vertat, nescius, ne confusionem videat Catharina, rogat eandem, ut ad condictam festi diem non adveniat; scripturum se, dum adesse debeat possitque, causamque hujus sincere puellae detegit, indictam nempe sibi esse die eo executionem a capitulo. Komaromi postquam variis objectis desperatum fecisset juvenem levemque comitem, svadet, vel orandum capitulum esse pro suspendenda executione, vel ducendam uxorem, quae media praeberet solvendorum debitorum. Adveniunt Zagrabiam. Comes apud canonicum Joannem Kukuljevich, suum Viennae rectorem, dum convictorem ageret collegii croatici, capit hospitium. Iste, ut favores mereatur episcopi, cui ante invisus fuerat, praedictam proponit Rosaliam, rem secus sine remedio esse. Cum Suvichiana esto contracta fuissent sponsalia receptaeque mutuo arsiae ob respectum episcopi semper invalidanda, spondet atrahitque ad haec remedia desperatum juvenem. Qui episcopum veritus, cum accedere deprecaretur,

Kukuljevich rei totius adest optatus ab episcopo nuncius, remque se fecisse narrat, ut Keglevich uxorem ducat Rosaliam. Kukuljevich albae galinae factus apud episcopum filius, unusque in gratiis et omnipotens; jussu episcopi ducit Keglevichium ad prandium, quem episcopus illico recepit in filium et sumpto prandio proponenteque Kukuljevich, quod Rosaliam cuperet, illico per contractum ligatus est, ut, nisi secunda Aprilis Zagrabiam compareat ineatque cum Rosalia connubium, 10 milium fl. vinculo Rosaliae sit obstrictus, bonaque sua reluere episcopo liceat a creditoribus. His peractis, nunciat capitulo episcopus, ab executione suspendatur, quod ad se recursum fecisset Keglevich, seseque interpellâsset pro intermediatore. Interea episcopus vestiri dignius fecit Rosaliam eique futuras aperiens nuptias, licet imposuisset silentium, has illa nihilominus ex gaudio fortunae suae primum ancillis, tum sibi paribus pandebat, soli herae suae dominae Jellachich rem secretam esse voluit. Ad pactatum diem comparet Keglevich. Komaromi Keglevichio favens, inscriptionem facit inter Keglevich et episcopum coram Chasmensi capitulo, sequens hujus summa est, legi enim eandem: episcopum illico 12 florenorum milia enumeraturum | [pg. 573.], residua octo ad 13. Julii anni currentis, argento aliaque suppelectili comitem provisurum, statimque ei 6 equos cum curru donavit, et quasdam argenteas lin(t)easque res; si moriatur sine prolibus Rosalia, comiti remansura omnia; si proles forent ipsaque relinqueretur vidua, dividet cum prolibus aequaliter, si remaneat sine prolibus vidua, sua sunto 4 milia, duo Keglevichiorum familiae; residua porro 14 seminarii Posegani fundationalia reddentur, prouti etiam in casu eo; si deficiente Rosalia et comite ipso post connubia subsequa absque testamentaria dispositione decedere contingeret, relictis familiae Keglevichianae superstiti ex fratre Julio aliisque in bonis successuris duobus praedeclaratis milibus, residua 18 eidem Posegano seminario obvenire debeant. Comes contra Rosaliae suae lege praescriptam dotem inscripsit. Sane a Komaromi concinnatus sic contractus est, ut vel eum episcopus non intellexit, vel studiose sensum alium vulgaverit, fatusque sit videlicet, 4 milia futura comitis, 16 seminarii Posegani, et a quibus a morte episcopi legale interesse seminario solvendum veniret. His peractis die 4 Maji privatae nuptiae gestae, sponsa mane apud Vojkovich Sigismundi conthoralem vestita et episcopali curru deducta per uxorem domini Komaromi; die altero prandium datum solennius, sub quo vulgatum, jam prima nocte Rosaliam concepisse, multaeque aliae fabulae, ut connubium hoc supra trimestre occasio sermocinationis fuerit, episcopus, quod spopondit, praestitit, pluraque alia conjugibus his fecit beneficia. Felix Keglevich, ut, quod industria, educatio, natura sibi negassent, titulo solo comitis sit assecutus, restitutaque majoribus suis in eo taxa, quam olim pro honore comitis numeravissent, mater Rosaliae, mendicabulum episcopalis arcis, comissa vel intueri comitem filiam non fuit; quin huic vetitum, ne eam pro matre sua recognoscat, habeat, tractet. Quod Rosalia ex fastu fortunae suae egregie observat, alias deformis et morum pessimorum.

(Consecratur episcopus Syrmiensis Paxi.) Dominica secunda post Pascha, cadente in diem 17. Aprilis, post obtentas Roma bullas Joannes Baptista Paxi, electus episcopus Syrmiensis, a Zagrabiensi episcopo Francisco Thauszy in privato domus suae oratorio, asistentibus sibi episcopis Bosnensi, Josepho Antonio Chiolnich et Belgradiensi Stephano Pucz, est

consecratus. Hac ipsa dominica per episcopum Klobusiczki anno 1750. idem Thauszy in Bosnensem episcopum fuit consecratus. Biduo ante consecrationem sive 15. Aprilis Sigismundus Komaromi defert episcopi ad capitulum epistolam, qua significat, in locum Paxii sequentes facere promotiones videlicet: praepositum Chasmensem, Paulum Gojmerecz, cathedralem ejus loco Franciscum Popovich, Chasmensem (sic!) Joannem Kukuljevich, quia valde meritum de episcopo (sic expressum in collatione) adeoque una et domum ei Paxianam se conferre, canonicum vero Joannem Jozipovich, parochum Crisiensem et administratorem Poseganum. Minus exspectata haec fuêre capitulo, incognita ipsi Paxio, qui obstupuit, dum epistola legeretur, dicens, semet necdum resignavisse. Crevit episcopi Paxii admiratio, dum post lectam epistolam promoti possessorium, illico productis episcopi collationalibus, ursissent. Paxius, se nec habiturum, qui ligna sibi adferat, edicebat, petens: possessorium promotorum suspendi per dies aliquot, ut sic ipse in usu praedii ad abitum suum maneret. Sic velle episcopum, reposuit Kukuljevich, tacuitque Paxius, adminus sibi piscatorem relinqui postulans, ob hospitaturum in domo prius sua Bosnensem episcopum. Hoc ei indulgente canonico, | [pg. 574.] qui piscatorem consecuturus erat, Paxius valedicit et resignat, installanturque promoti, et ob nuncium adventus Bosnensis episcopi abit Paxius. Res haec mira omnibus, quod Paxius imperium adhuc habens episcopi, haec non praeviderit. Passim creditum, haec Kukuljevichii et Komaromii astu facta, ne Kukuljevich domo careat, intercessuro fors Bosnensi pro quopiam suorum clientum, mutetque potum episcopum, utve Komaromius de Paxio se vindicet, cum is Benedictum Krajachich, pro conferendo ei fiscalatu in Croatia regio, Viennae commendâsset.

Octavo. ***(Congregatio Varasdini et novus protonotarius.)*** Pro eligendo protonotario novo Varasdinum indicta fuit pro die 21. Aprilis per comitem banum regni congregatio; episcoporum nullus ivit. Candidantur a bano dominus Antonius Bedekovich, tabulae banalis assessor, dominus Nicolaus Skerlecz defuncti protonotarii frater, regni cassae perceptor ac assessor tabulae judiciariae, dominus Antonius Jankovich, comitatus Posegani ordinarius vicecomes. Isto deprecante, quod nec possessionatus hic foret, Komaromio fiscali episcopi nomine principalis sui totiusque cleri, confirmantibus ista, capitulorum exmissis, Jesuitis ac Paulinis, pro Antonio Bedekovich perorante et suffragante, a Jankovichio exire nolente, dominum Skerlecz magis idoneum censeri edicente, banus caeterique magnates ac nobiles (demptis Kamaromi et Kanotay), vivat Skerlecz, clamantibus, idem et merito quidem in regni protonotarium est electus. Displicuit haec promotio episcopo caeteroque, paucis demptis, clero, quod Joanne Kukuljevich authore apertus hostis cleri scientiarumque arrogans diceretur. Audivi ipse narrantem Kukuljevich, dominum Skerlecz arrogare sibi scientiam juris, cum nihilominus illam a Krajachich vel Kanotay condiscendam haberet. Est Joannes Kukuljevich temerarius adeo, ut a se praeconceptis adversari, suaque dicta vocare in dubium, aut iis ut oraculis non assentiri, se offensum injuriatumque existimet, cum hoc sibi blandiatur, etiam eas, quas ignorat, scientias se perfectissime possidere. Accidit, ut superiore anno fatus Kukuljevich ad comitatus Varasdinensis sedriam per capitulum exmitteretur, ubi in revisione cujusdam violentialis processus, cum dominus Skerlecz, proloquente,

nescio quae, Kukuljevichio, eundem de requisitis poenalibus malitiae videlicet reflexisset, ipse legum juriumque ignarus, praesumptionis ac arrogantiae accusavit dominium Skerlecz; una congregatis canonicis, tum passi ibi despectus, cum violati per eum clero debiti, et signanter abbatibus, ut ipse esset, respectus: tandem ignorantiae, quod nec illud sciret Skerleczius, violentiam in quantum peccatum est, malitiam includere, pertinereque ad forum poli nequaquam vero fori, in quantum actus est physicus, saecularium esse et se, ne hoc eum praesente sedria docendo prostitueret, vix cohibuisse. Cepit tunc una cum canonico Nicolao Thauszy aliam recensere circumstantiam in congregatione regni propositam, ubi his capituli ablegatis duo Skerlecz et Busan, quia non subscripsissent, pro apertis ecclesiae inimicis et Varasdino fuerunt descripti et hac occasione denuo accusati. Quia vero subjunxisset Kukuljevich, hunc esse effectum, dum rectores collegiorum faverent convictoribus ipsisque excolendis darent operam, me ab eo affici clarum erat. Hinc reposui, si laesum se sentiret, patere sibi actionem injuriarium, rectoribus autem collegii studendum esse, ut sibi crediti alumni et convictores pro sua | [pg. 575.] quivis vocatione excolantur; Kukuljevichio laesionem pro corporis detrimento accipiente, et abinde actionem injuriarum desumente, protestari incepit, nunquam se dixisse, quod a Skerlecz fuisset percussus vel caesus baculis. Malenich et ego risimus, Popovich autem eloquitur, se in sedriis observavisse, saepe provocationes fieri ad tabularia praejudicia, saepe ex his ferri sententias, consequenter cum ego tabularista sim, ex tabularibus me fuisse locutum praejudiciis; et dum dissoluti progrederemur ad aedes, idem Popovich me rogabat, et quid et quae illa sunt tabularia praejudicia, panderem. Reposui, esse judiciariam ambiguarum legem interpraetationem: replicuit ille, vos tabularistas vinculum quoddam habere debere, ne intelligi valeatis, donec quis tabularista non evadat: sibi a senioribus narrari canonicis singulari loquendi modo, canonicos illos, qui tabularistae essent, perpetuo fari faterique, praepositum Putz ideo renunciasse banalis tabulae officio, quod praejudicia illa capere nequiverit annis quinque. Haec referre volui, ut videat posteritas, quae miseria est a praetendentibus scientias, his attamen carentibus judicari. Indignus visus est videturque Kukuljevichio protonotariali officio dominus Skerlecz, suisque suspicionibus implevit sibi parum opiniones, bene regno et domino Skerlecz, quod a similium hominum judicio sit exemptus. Jam redeamus.

(Auctio salariorum politicis.) Hac eadem congregatione in effectu aucta sunt salaria politicis et constituta sequentia: bano auctum in 3000, supremis comitibus constitutum in fl. 1000, praesidi tabulae judiciariae constitutum 900, assessoribus banalis tabulae cuivis 650, tabulae judiciariae 600, vicecomiti ordinario cuivis 500, substituto cuivis uti etiam notario tabulae judiciariae 450, perceptori regni fl. 500, confiniorum fl. 500 vulgo dicitur commissarius, perceptori comitatus Zagrabiensis 400, Varasdinensis et Crisiensis cuivis 350, notariis comitatuum 300, judlium cuivis 200, vicejudlium singulo 100; vicebanus cum protonotario remanserunt in 300, alioque salaria regni habentes. Variae fuère epochae salariorum status politici, de quibus alibi. Auctionem hanc, uti ignorarunt ignorarentque hodiedum plurimi, qualiter prodiverit, ita huic clerus ac signanter episcopus cum capitulo, jam postquam stabilita est, hujusque a prima die

Januarii anni hujus 1763 cursus atque effectus stabilitus fuisset, adversari ceperunt, spem hujus evertendae concipientes, et quia modum fundumque ignoravissent, varia somniabant. Passim habitum creditumque ex taxandis quaestoribus, artificibus atque opificibus hanc auctionem erectam esse ideo, ut everti valeat, quae sita in capitulo privilegia vetera, ne capituli praediales, coloni, subditi a praemissis taxari valeant, ac in toto capitulo laudata probataque canonici Petrovich subtilitas, capitulum in anno 1759. occasione regulationis confiniorum banalium pure ac duntaxat pro augendo servitio regio exsolvendaque militia suos contributioni subjecisse, nullatenus autem taxationi pro privatis politicorum salariis; unde neque regno fuisse cessos subditos, sed principi, qui eatenus evincere deberet capitulares, tòtque titulis opprimi non sinere subditos ecclesiae. Ad negotium hoc concertandum, sub praesidio custodis et vicarii domini Georgii Reess fuit canonicorum deputatio, quos inter et ego fueram; sed me praesente nil est constitutum aliud, quam ut civium instar liberarum regiarumque civitatum a taxatione eximerentur, atque hoc ideo, quod urgerem ego, ignotum nobis esse fundum illum, ex quo salaria politicis aucta sunt, adeoque a nobis talem baptizari non posse, ne talem status negando capitulum notae alicujus apud Majestatem periculum subeat, repraesentando id, quod non esset. Suspecta fuit haec mea locutio, quod assessor tabulae essem, quare domino canonico Petrovich assumente in se cum sibi astituto fiscali | [pg. 576.] capituli Benedicto Krajachich, repraesentationis formandae conceptu, dissoluta est deputatio; idemque conceptus, me absente, per aliquos relectus et cancelistae Alexandro Sechen ad describendum datus, cum per eum descriptus fuisset allatusque ad sacristiam, me de lamentis contra auctionem factis idem clam admonet, expostulo statim cum Ressio, qui a se lectum non fuisse conceptum illum Petrovichio Krajachichianum dicebat, describendumque a cancelista ibi vocato, is aliique dixerant, quid attamen factum sit, nescio. Porro in veritate capitularibus non erat, ut alleviarentur subditi, sed uti in consistoriis etiam minus cauti pandebant, accessione hac salariorum despiciendum iri clerum, neque eum, qui hactenus ex necessitate fuit, respectum clero ab iis dandum, pluraque similia invidiae plena et a sana ratione remota.

(Relatio inquisitionis Segniensis.) Rediverat Segnia ex inquisitione contra episcopum Malenich mense Martio, ac ut fama retulit suusque narrabat actuarius, plenis marsupiis aureorum redivit. Post captam quietem abiit cum actis et relatione Viennam ad nuncium, a Majestate ipsa reprehensum se dicebat narrabatque de tot circumstantiis levissimis contra episcopum complici faventibus. Respublica Veneta, dum Vegliam ad moniales examinandas parabat iter, vetuit, ne praesumeret, alias se ad carceres ducendum. Quare neque eo progredi ausus est. Iste igitur, cum Viennae fuisset, duo sibi imponi a capitulo vidi: primo, ut auctionem illam politicorum enervet, responditque, se omne possibile tractavisse et tentasse, effectum sperari non posse ob alleviandum aerarium principis, quod nec resoluta superiori anno milia ultro penderet, nec metueret, ut ad legis tenores competentia assessoribus salaria ex salinis per status urgeantur; quare Viennae spem nullam esse, praecipue cum Majestati gratam accidisse intellexerit auctionem illam, capitulum neutiquam obtenturum, ut status publicus ratiocinari ipsis debeat, undenam auxisset salaria.

(Siscii depositorium commerciale.) Secundo, quatenus efficeret, ut Siscii depositorium commerciale in ipso pago aut loco veteris magazzini regii extrueretur, non autem trans Colapim, ubi esset positum cum tanto Siscicnsium incommodo, qui porcorum haras inde amovere cogerentur. Qua in re noveris, lector, Viennae commerciale erectum dicasterium, ex Themessiensi banatu frumentum aliaque convehenda, ordinavisse ad mare Adriaticum: et cum Danubiales majores naves ultra Siscium, ubi Colapis in Savum influit, progredi nequirent, sed minoribus dein Carolostadium usque opus esset, depositorium Siscii erigendum erat. Capitulum primo restitit, sed cum cedere debuisset, locum designat sive veteris magazzini regii supra parochiale templum sive in pago cujuscunque subditi domum. Et quamvis securitas depositorio major in pago esset intra homines ac intra Savum et Colapim, attestantibus ista ex oculari visitatione comitatensibus, neque subditis foret onerosa, ob haras destruendas praevaluit attamen opinio officialis commercialis, locum illum trans Colapim deligentis. Hoc ergo Malenichio aeque Viennae existenti committebatur, ut enervaret. At ille, nescirem causam, rem hanc longius protrahendam respondet, adeoque rectori collegii croatici Margetich se talem relinquere indicat, Zagrabiamve petere. Cum redivisset, narrat, sibi a Niczkio dictum, desperatam esse petitionem. Hinc | [pg. 577.] cum officiali commercii conventum de terreno, haris, laboratoribus, lignis, lateribus. De educillo et macello certatum satis, ne in depositorio his uterentur, at re decisioni Majestatis substrata, non observavi, quid sit resolutum.

(Promotio Nicolai Skerlecz.) Nicolaus igitur Skerlecz vir egregie cultus, lingvarumque latinae, croaticae, germanicae, hungaricae, gallicae, italicae gnarus, atque vi intellectus defunctum fratrem suum superans, ac erga litteras non dimittens, sed augens animos, egregiorum quoque conscriptor, ut juris quaestionum, item juris publici regni hujus historiam, jure merito in protonotarium est electus. Neque vocabatur in dubium juris scientia, cum hanc in tabula judiciaria sit testatus. Absolutis Ginsii humanioribus, Pesthini apud Piaristas rhetoricam excepit; Viennae in collegio croatico tempore rectoratus mei logicam et physicam egregie cum fratre suo decertans in condiscendis omnibus, quae tum tradebantur; Bononiae institutiones juris a clarissimo Montefani excepit, Agriae municipali legi studuit. Tum Pesthini commoratus ad excellentissimum dominum comitem Antonium Grassalkovich, camerae Posoniensis praesidem, pro fiscali transiit: inde 1754. venit in patriam, tabulae judiciariae notarius factus, 1758 ejusdem assessor, superiori anno regni perceptor, nunc protonotarius. Ubique summa fuit nominis celebritate ob virtutes, ornabatque his gesta officia. Evasit immortalis ob aucta sub eo politicorum salaria, ut totius posteriatis memoriam jure mereatur; ejus loco perceptor regni positus dominus Antonius Bedekovich, assessor tabulae banalis.

(Novus assessor tabulae et notarius.) Per promotionem protonotarii vacabat in tabula judiciaria assessoratus, iste domino Georgio Carolo Levachich hactenus notario obtigit. Notariatus Petro Balogh turmae praetorianae militi cessisset illico, sed cum iste ferret gravius, assessoratum sibi fuisse negatum, hunc rogare, magnisque precibus obtinere debuit, negato ipsi eo etiam, ut aggregati assessoris titulum habeat. Instabant nunc pro

notariatu Emericus Pasztori, Sigismundus Komaromi, Josepus Hohnemer, Michael Blasekovich, Benedictus Arbanasz, Mathias Plovanich.

Nono. *(Vojkovich comites. Familiae Vojkovichiorum notitia. De Sigismundo Vojkovich relatio.)* Sigismundus Vojkovich colonellus equestris militiae in banalibus confiniis superiore anno in locum domini Gabrielis Skerlecz positus, Christophorus item frater ejusdem, in iisdem banalibus confiniis vicecolonellus, pro conferenda sibi comitis praerogativa et honore supplicabant, et sub finem Aprilis Sigismundus ideo Viennam est profectus; his ego compilavi instantiam, tum ad latus familiae vetustatem ex communicatis mihi eatenus instrumentis. Volunt hi una cum Orsichiis, se ex veteri Lapsanovich familia adeoque etiam ex Zvonimiro descendere, de quibus quidquid sit, cum legitime haec probari non posse adinvenerim, Belae IV. regis de 1224 exhibitum mihi fuit privilegium per tot reges subsequos confirmatum, modificatum, in quo generatio de Klokoch ex jobagionibus sancti regis exprimuntur, an Stephanum vel Ladislaum intellexerit Bela, nil statuo. Ideo attamen nec praetensa firmatur descendentia, nec applicatio ad hanc familiam, cum in Klokoch tota generatio nobilitetur per Belam, atque integer populus et communitas uti in campo Turopolja, ac ex ipsis communicatis diplomatibus quam plurimi de Klokoch eruantur sive plurimae familiae; sed et binas deducere est familias omnino distinctas videlicet Voikffy de Klokoch, qui Hungariae regibus sunt famulati fuêreque insignes viri plures in politicis ac militaribus, ut Nicolaus 1497. protonotarius, Joannes aliique; alia Vojkovich Bosnensibus regibus parens, ab arce agnomine. Haec familia initio ac radicaliter fueritque una, eruere non valui; sub Bela IV. comperi dictos Voik, sed praemissi Voikffy et Vojkovich an ab eodem Voik descendant, fundate non comperi, ut vel asserere possim. Cui defendere placet, sustineat istud libere, dicatque eos, qui in obsequio Hungariae regum manserunt, consveta nomonclatura Hungarorum in ffy Voikffy fuisse dictos, indicareque filios Voik; illos | [pg. 578.] vero, qui Vojkovich dicti sunt usitata Bosnensibus in vich derivatione cognominis sic fuisse appellatos. Et haec erit beneplaciti vix expugnabilis assertio et sophisma insigne. Caeterum Voikovichios modernos a Bosnensibus descendere est probabilius, tum ex appellatione, quam servarent, cum etiam, quod Klokoch aliaque Voikffiorum bona non possiderent, sed quae habent actuales, juris essent uxorei ac per uxores olim aquisita; denique quod, destructo Bosnensium dominatu per Turcas, Vojkovichii ad has partes adve(ne)rint, ut docent litterae Hodie horum duplex est ramus, alter praedictorum duorum ex Francisco descendentium, alter Ignatii Vojkovich, filii Nicolai, olim vicecomitis Zagrabiensis; Ignatius ditior est, habet enim plura bona, ut Zabok medium, Rakitje, ac a se emptum Boszilievo etc., et hic ramus intra nobiles remansit maneretque. Praedicti Sigismundus et Christoporus, filii Francisci memoria mea pauperis, ac hos filios plus aliorum charitate quam propriis facultatibus educantis, propria fortuna et fato evecti sunt. Equidem Sigismundus in aula bani Josephi Eszterhazy agens ephebum, cum eleganti esset forma, sic viduae Joannis olim Branyugh regni protonotarii foeminae senis et annorum tum 50 in saltationibus rapuit oculos animumque, ut ejus amore deliraret vetula, neque aquiesceret, donec Voikovichio tum fors 20 annum agente marito potiretur, et cum ille assentiri precibus vetulae nollet, donec inscriptione ac fassione

(Siscii depositorium commerciale.) Secundo, quatenus efficeret, ut Siscii depositorium commerciale in ipso pago aut loco veteris magazzini regii extrueretur, non autem trans Colapim, ubi esset positum cum tanto Sisciensium incommodo, qui porcorum haras inde amovere cogerentur. Qua in re noveris, lector, Viennae commerciale erectum dicasterium, ex Themessiensi banatu frumentum aliaque convehenda, ordinavisse ad mare Adriaticum; et cum Danubiales majores naves ultra Siscium, ubi Colapis in Savum influit, progredi nequirent, sed minoribus dein Carolostadium usque opus esset, depositorium Siscii erigendum erat. Capitulum primo restitit, sed cum cedere debuisset, locum designat sive veteris magazzini regii supra parochiale templum sive in pago cujuscunque subditi domum. Et quamvis securitas depositorio major in pago esset intra homines ac intra Savum et Colapim, attestantibus ista ex oculari visitatione comitatensibus, neque subditis foret onerosa, ob haras destruendas praevaluit attamen opinio officialis commercialis, locum illum trans Colapim deligentis. Hoc ergo Malenichio aeque Viennae existenti committebatur, ut enervaret. At ille, nescirem causam, rem hanc longius protrahendam respondet, adeoque rectori collegii croatici Margetich se talem relinquere indicat, Zagrabiamve petere. Cum redivisset, narrat, sibi a Niczkio dictum, desperatam esse petitionem. Hinc | [pg. 577.] cum officiali commercii conventum de terreno, haris, laboratoribus, lignis, lateribus. De educillo et macello certatum satis, ne in depositorio his uterentur, at re decisioni Majestatis substrata, non observavi, quid sit resolutum.

(Promotio Nicolai Skerlecz.) Nicolaus igitur Skerlecz vir egregie cultus, lingvarumque latinae, croaticae, germanicae, hungaricae, gallicae, italicae gnarus, atque vi intellectus defunctum fratrem suum superans, ac erga litteras non dimittens, sed augens animos, egregiorum quoque conscriptor, ut juris quaestionum, item juris publici regni hujus historiam, jure merito in protonotarium est electus. Neque vocabatur in dubium juris scientia, cum hanc in tabula judiciaria sit testatus. Absolutis Ginsii humanioribus, Pesthini apud Piaristas rhetoricam excepit; Viennae in collegio croatico tempore rectoratus mei logicam et physicam egregie cum fratre suo decertans in condiscendis omnibus, quae tum tradebantur; Bononiae institutiones juris a clarissimo Montefani excepit, Agriae municipali legi studuit. Tum Pesthini commoratus ad excellentissimum dominum comitem Antonium Grassalkovich, camerae Posoniensis praesidem, pro fiscali transiit; inde 1754. venit in patriam, tabulae judiciariae notarius factus, 1758 ejusdem assessor, superiori anno regni perceptor, nunc protonotarius. Ubique summa fuit nominis celebritate ob virtutes, ornabatque his gesta officia. Evasit immortalis ob aucta sub eo politicorum salaria, ut totius posteriatis memoriam jure mereatur; ejus loco perceptor regni positus dominus Antonius Bedekovich, assessor tabulae banalis.

(Novus assessor tabulae et notarius.) Per promotionem protonotarii vacabat in tabula judiciaria assessoratus, iste domino Georgio Carolo Levachich hactenus notario obtigit. Notariatus Petro Balogh turmae praetorianae militi cessisset illico, sed cum iste ferret gravius, assessoratum sibi fuisse negatum, hunc rogare, magnisque precibus obtinere debuit, negato ipsi eo etiam, ut aggregati assessoris titulum habeat. Instabant nunc pro

notariatu Emericus Pasztori, Sigismundus Komaromi, Josepus Hohnemer, Michael Blasekovich, Benedictus Arbanasz, Mathias Plovanich.

Nono. ***(Vojkovich comites. Familiae Vojkovichioram notitia. De Sigismundo Vojkovich relatio.)*** Sigismundus Vojkovich colonellus equestris militiae in banalibus confiniis superiore anno in locum domini Gabrielis Skerlecz positus, Christophorus item frater ejusdem, in iisdem banalibus confiniis vicecolonellus, pro conferenda sibi comitis praerogativa et honore supplicabant, et sub finem Aprilis Sigismundus ideo Viennam est profectus; his ego compilavi instantiam, tum ad latus familiae vetustatem ex communicatis mihi eatenus instrumentis. Volunt hi una cum Orsichiis, se ex veteri Lapsanovich familia adeoque etiam ex Zvonimiro descendere, de quibus quidquid sit, cum legitime haec probari non posse adinvenerim, Belae IV. regis de 1224 exhibitum mihi fuit privilegium per tot reges subsequos confirmatum, modificatum, in quo generatio de Klokoch ex jobagionibus sancti regis exprimuntur, an Stephanum vel Ladislaum intellexerit Bela, nil statuo. Ideo attamen nec praetensa firmatur descendentia, nec applicatio ad hanc familiam, cum in Klokoch tota generatio nobilitetur per Belam, atque integer populus et communitas uti in campo Turopolja, ac ex ipsis communicatis diplomatibus quam plurimi de Klokoch eruantur sive plurimae familiae; sed et binas deducere est familias omnino distinctas videlicet Voikffy de Klokoch, qui Hungariae regibus sunt famulati fuêreque insignes viri plures in politicis ac militaribus, ut Nicolaus 1497. protonotarius, Joannes aliique; alia Vojkovich Bosnensibus regibus parens, ab arce agnomine. Haec familia initio ac radicaliter fueritque una, eruere non valui; sub Bela IV. comperi dictos Voik, sed praemissi Voikffy et Vojkovich an ab eodem Voik descendant, fundate non comperi, ut vel asserere possim. Cui defendere placet, sustineat istud libere, dicatque eos, qui in obsequio Hungariae regum manserunt, consveta nomonclatura Hungarorum in ffy Voikffy fuisse dictos, indicareque filios Voik; illos | [pg. 578.] vero, qui Vojkovich dicti sunt usitata Bosnensibus in vich derivatione cognominis sic fuisse appellatos. Et haec erit beneplaciti vix expugnabilis assertio et sophisma insigne. Caeterum Voikovichios modernos a Bosnensibus descendere est probabilius, tum ex appellatione, quam servarent, cum etiam, quod Klokoch aliaque Voikffiorum bona non possiderent, sed quae habent actuales, juris essent uxorei ac per uxores olim aquisita; denique quod, destructo Bosnensium dominatu per Turcas, Vojkovichii ad has partes adve(ne)rint, ut docent litterae Hodie horum duplex est ramus, alter praedictorum duorum ex Francisco descendentium, alter Ignatii Vojkovich, filii Nicolai, olim vicecomitis Zagrabiensis; Ignatius ditior est, habet enim plura bona, ut Zabok medium, Rakitje, ac a se emptum Boszilievo etc., et hic ramus intra nobiles remansit maneretque. Praedicti Sigismundus et Christoporus, filii Francisci memoria mea pauperis, ac hos filios plus aliorum charitate quam propriis facultatibus educantis, propria fortuna et fato evecti sunt. Equidem Sigismundus in aula bani Josephi Eszterhazy agens ephebum, cum eleganti esset forma, sic viduae Joannis olim Branyugh regni protonotarii foeminae senis et annorum tum 50 in saltationibus rapuit oculos animumque, ut ejus amore deliraret vetula, neque aquiesceret, donec Voikovichio tum fors 20 annum agente marito potiretur, et cum ille assentiri precibus vetulae nollet, donec inscriptione ac fassione

universis se privans, elegit voluptatem carnis ac alia. Itaque 1738. cum eadem copulatus, intra divites haberi cepit ex paupere, bonisque Milan, Gregurovecz etc. potitus, priora cessit proprietario domino comiti Rattkay, ex quibus aliisque capitalia 40 prope milium fabricavit. Vixit cum sene illa annis 18., qua demortua nactus est thori sociam Reginam Rauch, Sigismundi olim vicecomitis filiam, aeque senem et annum 50 superantem circa annum 1750., qua cum crevit divitiis, quia et bona Gregurovecz obtinuit, Sztanjevecz item, ac Zagrabiensem domum, quae duo comiti Petro Sermage pro 17 milibus fl. vendidit, adaugens capitalia, alia item obtinens per uxorem milia copiosumque argentum. Regina haec, uti supra meminimus, baronis olim Gabrielis Gotthal fuit amasia et cicisbea, ab ipso in uxorem servata. Stante suo priori connubio, quin uxori legitimae adita per Gotthalium, ab istoque provisa omnibus tam ipsa quam Reginae genitores, multaque milia meruit a Gotthalio suo corpore. Quo a morte legitimae conjugis variato atque Helenam Rosaliam Lepossa, natam Somogy Gotthalii concubinam aliam, Reginae anteferente, haec consilio Joannis Rauch patruelis sui et regni vicebani tacuit tam post initum cum Helena a Gotthal connubium, quam et a morte Gotthalii contenta receptis obtentisque a Gotthal. Iste vero coram Chasmensi capitulo revocationem factorum suorum posuit, neque praemissa cum circumstantiis suis ultra limites suspicionis hominum erant, donec Sigismundus Voikovich, jam Reginae maritus, habendi cupidine deceptus sibique consulentium leguleorum, reperto illo inscriptionis Gotthalianae (Anna Orsich Gotthalii sene conjuge aeque subscribente) contractu, ab antedicta Helena inscriptionis 12 milia florenorum per litem coram tabula judiciaria regni anno 1754. repetere non incepisset. Qua occasione satis multa praeterita vitae Gabrielis Gotthal luculenta et publica facta sunt, pluraque | [pg. 579.] ex litteris et mutuo factis contradictionibus, item inquisitionibus errupissent, nisi ad preces meas, consentiente Helena, ab ejusdem advocato Josepho Loob fuissent suppressa, de quibus a me visis lectisque et quam pluribus combustis nil commemoro. Tabula Reginae cum nil adjucavisset, quod inscriptio illa bonis moribus repugnaret, quodve pecunias quaesitas recepisset ipsa donatione inter vivos, intuitu receptorum se tuente, Helena autem depositi usurpationem a Regina factam probante, taleque depositum vi testamenti Gotthaliani a Regina praetendente; per actionem eatenus coram tabula erectam, adeoque ex acerbatis animis adsatisfaciendum, leguleorum turba pro aere partium evomuit, multa, quae tacere poterat, deleta per tabulam plurima fuêre. Tabularis sententia quamvis in banali foro Busanii favore fuisset reformata, in curia tamen regia sententia primi fori approbata existente. Voikovich beneficio novi processit, relinquens inscriptionis titulum, verum ob confusos tenores instrumenti donationis, vel liquidi speciem in novo probare voluit. Sed Helena, jam Habianeczio nupta, cum per sententiam tabulae recepisset, evocandos esse fiscum regium et successores omnes Gotthalianos, interea Regina Rauch Petrinae decedente et Hrasztoviczae sepulta, ab ulterioribus processibus et praetensionibus est praescissum ab utraque partium.

A morte Reginae Rauch, secundae conjugis Sigismundi Voikovich, ipse dives felixque antedictis connubiis de tertia habenda conjuge fuit solicitus ipse vel solicitatus, nescio, post exiguum viduitatis tempus cum vir-

gine Elisabetha Malatinszki contrahit, hancve pauperem atque una forma corporis ac adolescentia superbientem a latere dominae comitis Sermage, natae Draskovich, secum copulat. Ex qua etiam filium suscepisset matri invisum, ut a fasciis alienarum domuum inquilinum agere infantem oporteret. Jam de hac eadem Malatinszki pro posteritatis notitia est scribendum.

(De Malatinszkiis notitia.) Noveris itaque posteritas, familiam Malatinszki nos ignorare, quae, undeve sit; ex Liptoviensi Hungariae comitatu esse dicitur. Comes Josephus Casimirus Draskovich generalis nunc vivens et cujus saepe superius mentio, cum in regimine fuisset Leopoldopoli in Hungaria, qua tum vicecolonellus existens, ut mulieriosus esset ac ad libidinem pronus, Susanae Malatinszki forma omnino singulari, tum et conjuncta corporis elegantia captus . . . .[1] eam secus . . . .[2] obtinere nequivisset, nisi uxorem habeat, praelegit Susanae matrimonium. Sane hoc fatale fuit illustri Draskovichiorum domui hujusque ruina. Mater generalis, nata Catharina Preindass, Susanam neque in sui conspectum permittere voluit, Varasdini eam tamen tenuius providebat, ut aere alieno gravari maritum oporteret, tam ad conjugis quam et affinium intertentionem . . . .[3] Marito ejus emenda promotio (fuit enim tum decurio solum) emptusque illi capitaneatus, fratri item ejus sive Malatinszkio alteri, qui postea ad regem Borussiae defecit. Comes ipse ultra matris suae iras, quam paulo ante mortem placaverat, iras sibi junctorum sangvine affinium item suorum, aliarum item familiarum aversinoem est consecutus, ut ob fatale matrimonium et eas, quas nactus est, promotiones tardius acceperit, multisque erogatis pecuniis et honoribus, quos fuisset ob tanta sua servitia assecutus, hac | [pg. 580.] de causa careat; quod sine aulae nutu relictisque illustrissimis familiis, huic Susanae se alligavisset. Sero errorem animadvertens, postquam vidisset 1750., Petovii existente Majestate, Susanam ad conspectum regium permissam non fuisse, quamvis opera episcopi Zagrabiensis Francisci Klobusiczki respectu religionis (quia videlicet mater cum sex filiabus romano catholicam fidem, ejurato Luthero, professa fuisset,) id fieri posse speravissent, sine effectu. Ad probandam familiae Malatinszki nobilitatis vetustatem (regina promittente, si hoc probaretur, se Draskovichianam, ut ajunt, damam cruciatam declaraturam) magnis sumptibus descenderunt, saepiusque submisso Liptoviam secretario comitis, Horvatovich vocato, testimonium comitatus de nobilitate fatus secretarius attulit, sed genealogiae probatio et vetustatus accidit difficilior. Ac utroque ad me 1756 recurrente ob cognominis similitudinem, proposui, si Malatinszki cum Malatinczi familia conjungere possunt, viderent. Malatinczi de Balatincz vetus fuit in Sclavonia familia et illustris honoribus, erant enim vicebani ex eadem, et cum erumpente Lutheri dogmate cum Zrinio Malatinczi, actis et instrumentis testantibus, nova haec fuissent amplexati. Zrinio redeunte ad sacra romana, Malatinczi amore novi dogmatis abierunt ad loca, ubi suum profiteri possent Lutheranismum; viderent ego, an non ejus sint descendentes,

[1] 1 redak prekrižan.
[2] $^1/_2$ redka prekrižano.
[3] 1 i $^1/_2$ redka prekrižano.

quamvis mutata dialecto dicti Malatinszki . . . .[1] Haec ergo est, talisque Susana modo comitissa Draskovich. Huic quinque sorores sunt: Apollonia, Susana senior et quae in Hungariam redire debuit, comitissae Szecseny tradita . . . .,[2] Cristina Varasdini 1760. mortua . . . .,[3] Elizabetha, Eleonora virgo et N. N. omnes hae formae excellentis et a Susana educatae melius . . . .[4] Ex his ergo Elisabetha domino Sigismundo Voikovich uxor obtigit, sive svasione comitissae Sermage, sive affinitatis cum generali Draskovich contrahendae amore, sive demum ob bani respectum inclinatum ad Susanam . . . .[5] Vojkovich contracto cum Elisabetha matrimonio satis pecuniarum absumpsit in domus erectionem ad officia procuranda. Equidem 1750 occasione erectionis tot officialium in banalibus confiniis fuit factus primo capitaneus cohortis equestris, paulo post legionis ejusdem equestris supremus vigiliarum magister, 1757. ejusdem vicecolonellus ob largitas suae Majesstati et gratuitas et mutuas pecunias, uti supra notatum; tandem superiore anno 1762. bani commendatione ad Draskovichianae preces, amicorum item uxoris suae, quos illa cum marito in castris et Saxonia existens, forma levitateque sua facile meruit, ut semet eatenus jactare non cessaret; potissimum autem pecuniarum effusione suum ab anno 1750 colonellum dominum Gabrielem Skerlecz, qua incapacem ob senium et germanicae lingvae peritiam Viennae descriptum, supplantavit, ut Voikovich Sigismundus Viennâ qua realis colonellus cum decreto rediret, statimque a bano ex more pro tali in regimine promulgaretur. Miser Skerlecz, qui his castris continuo servivit, se supplantatum admirans, Viennam progreditur, sua describit servitia tot praeteritis bellis, vires | [pg. 581.] servitii sibi non deesse, visus docebat. Interim quamvis se deceptos a Voikovichio dicerent, cum ille numeratione foret superior, Skerlecz tot annorum servitiis atque meritis insisteret, lis haec ita salvata est, ut Gabriel Skerlecz in generalem majorem, ut vocant, resolveretur cum pensione annua 800 fl., Sigismundus autem Vojkovich colonellus remanserit. Sic nempe principi per interessatos evenit, ut eorum interesse vel praecipitatas resolutiones princeps solvere debeat aerarii sui damno et subditorum contribuentium aggravio.

Christophorus autem Voikovich, Sigismundi frater, filia Joannis Rauch vicebani in uxorem ducta, Anna nomine, 1750 occasione regulationis confiniorum pedestris cohortis fuit centurio, tum supremus vigiliarum praefectus et anno hoc vicecolonellus.

Hi ergo fratres anno hoc mensis Maji, colonello Sigismundo oratore, ex statu equestri ad honores et praerogativam comitis sunt elevati, numeratis sex mille florenis praeter data privatis xenia. Volebant, nescio quorum meritorum vetustatisque in expedito ipsis diplomate, a principe recognitionem atque insertionem, hoc attamen non admissum, sed stylo ab anno 1751. consveto expeditum iis promulgatumve diploma est.

---

[1] 3 redka i $1/2$ prekrižano.
[2] 1 redak prekrižan.
[3] $1/2$ redka prekrižano.
[4] $1/2$ redka prekrižano.
[5] 3 riječi prekrižane.

(Dicti sunt Voikffy.) Interim praedicti avitam Voikovich appellationem hac occasione mutarunt, et comites Voikffy de Voikovich et Klokoch se amodo nuncupari fecerunt, per diploma usumque subscriptionum suarum, a tempore resolutionis in magnates. Quare posteritas, si legeris invenerisque sive in actis publicis sive privatis, praefatorum expeditionibus vel subscriptionibus, Sigismundum vel Christophorum Voikovich, item Voikffy scriptos, non existimes, diversam fuisse aut esse familiam, verum eosdem esse noveris, et qui ad annum praesentem 1763. mensis Junii Voikovich dicti, scripti habitique sunt, donec videlicet de statu fuissent equestri. Postquam autem ad statum magnatum sive comitis honorem transivissent, ipsi semet Voikffy de Voikovich scriberent, scriberenturque in actis publicis atque ab aliis notitiam expeditionis regiae habentibus, quamvis vulgus ex more hodiedum Voikovich eos appellaret. Demum, uti supra meminimus, Ignatius filius Nicolai, qui in statu equestri remansit, avitam veteremque appellationem Voikovich de Klokoch retinet conservatque.

Decimo. *(Fouquet redit ad Borussiam. Gerardus Tomassich generalis ordinis Paulinorum.)* Mareschallus Borussiae Fouquett, promulgata pace, Carolosiadio per Zagrabiam cum concubina sua et filiabus duabus rediit ad regem suum Aprili mense. Pater autem Gerardus Tomassich Croata, instituti Paulini alumnus in Mariae Thall coetus sui, ut vocant, generalis ordinis 23. Maji est electus. Hoc casu ei evenit, in provincia hac sua Croatica nec provincialem egit, at priorem in Remethe et provinciae definitorem; anno 1760. pergens ad generale capitulum, patribus Franciscum Kovachich, uti supra pag. 506 notatum, condemnantibus, ipse discordia fratrum in vicarium generalem eligitur. Mortuoque generali, post annum qua gubernans ex eorum constitutionibus rexit. Hoc anno in generali monachorum capitulo, quod remissior indulgentiorque fratribus gubernii tempore sit observatus, in generalem ordinis est proclamatus, homo de caetero obscurus et simplex, regendus, non recturus.

Decimo primo. *(Litigia cum militaribus foenilium causa.)* Perhibentibus tot tantisque in corpore juris articulis, de non depascendis per militares foenilibus Draganicensibus atque penes Crisium tantorum regni nobilium, cum effectus tantarum legum obtineri per supplicationes ad aulam hactenus nequivisset, pertaesi tantorum damnorum possessores, vi armisque militaribus restiterunt, foenilia armati custodiendo vigilandoque; | [pg. 582.] militares quoque in armis stabant, verum nulla partium alteram laedente, post moram dierum plurium militares recesserunt. Lamentis ex utraque partium per sua dicasteria aulae exhibitis, quae caedes vetuit unice, de reliquis silendo; consilii hujus gloriam dominus vicecomes Petrus Spissich sibi usurpabat.

Decimo secundo. *(Novi in croaticis generalatibus commendantes.)* Pace secuta, dissolutis castris, cum in aedes suas et confinia sese recepissent confiniorum croaticorum incolae, ut fieri consvevit, gubernii militaris antea servati mutationes in confiniis factae sunt. Antea sui erant generales commendantes, generalatibus singulis anno 1749. sublatum exstitit generale commando principis Hildburghausen, anno isto restitutum est iterum. Quoniam generalis peditatus baro Philippus Beck (dicitur esse nothus principis Beverani), majoris crucis ordinis Theresiani eques, Varasdinensi et Carolostadiensi generalatibus suprema quadam autoritate est praepositus

*

dictusque gubernator; hujus vicesgerens vulgo brigaderius in generalatu Varasdinensi positus dominus generalis Venceslaus Kleffeld, cujus frequens superius mentio, et sub hoc eodem legionis unius sive sancti Georgii, vulgo Gjurgjevecz, generalis dominus Nicolaus Kengyell, alterius dictae Crisiensis, nunc ob Bellovar 1756. erigi inceptum, Bellovariensis generalis Franciscus Carolus Riese, reliquis officialibus ex more legionum permanentibus.

In generalatu autem Carolostadiensi (comite generali aeque peditatus Benvenuto Petazzi ad preces suas Labacum translato, ob fratrem Labacensem episcopum atque ibidem gubernatore sive supremo praefecto armorum Carnioliae totiusque littoralis Austriaci constituto declaratoque cum competenti salario) vicesgerens sive brigaderius dictus est comes Antonius Brentano Italus, prius in generalatu Varasdinensi serviens, jam generalis promareschallus et cruce majore Theresiani ordinis anno hoc donatus; ad legionem Likanam et Corbaviae generalis de Lanius Carolus, Varasdini natus patre arculario, dein in generalatu Essekinensi serviens regiminisque postremo Petrovaradinensis colonellus; Ogulinensis autem baro generalis Mikassinovich, natus ex generalatu Capronczae, cujus frequens supra est mentio, schismaticus religionis professione et in baronatus diplomate dictus de Schlangenfeld.

In Banalibus confiniis banus vi diplomatis 1750. gubernator, vicesgerens comes generalis Christophorus Orsich, generales legionum sive regiminum banus non recepit; hinc Glinani regiminis colonellus promulgatus est dominus Nicolaus Fridericus Gerlechich, vicecolonellus dominus Christophorus Voikovich, supremus vigiliarum praefectus dominus Petrus Bottichki, armalibus aeque e conditione rustica sub Okich eliberatus; Kostanicensis vero dominus Paulus Rauch colonellus, baro Simon Bernakovich vicecolonellus, supremus vigiliarum magister dominus Antonius Gerlechich Fluminensis, vulgo dictus Gerleczi, item aggregatus paris tituli dominus Emericus Vinkovich. His, ut fieri assolet tessera, vulgo mondura mutata, nam vestem superiorem germanicam officiales induerunt coloris cerulei cum tessera vel charactere ex aureis filis contextae atque vesti ab humero manus sinistrae consitae et pendentis.

Generalis dominus Antonius Setwitz, de quo superius identidem, quamvis minoris crucis Theresianae eques, in accomodationibus generalium tot tantisque neglectus, post secutam sui ex captivitate eliberationem, Zagrabiam [pg. 583.] appulit, ac in districtu Berdovecz bonello Sztari Dvor arendae titulo accepto, ibidem privatam ducit vitam. Sui neglectus tres causae dicebantur: prima, hominis interessentia, quod ipsas commendationes pro officiis vendere fuerit solitus, merito promovendorum desumens unice ex majori sibi facta numeratione; secunda, casus suae captivitatis, qua occasione plures perdidisset, se et perditos contra generalium se majorum ordines exponendo; tertia, quod in Prussia existens captivus foeminam quandam Chatarinam nomine decepisset, acceptis ab ea pecuniis, quam Zagrabiam secum ductam dimittere debuit; ipsa Viennae post dimissionem lamentante, ut ideo 1764 mense Martio Viennam vocatus, cum eadem accommodare debuerit, nescio ipse quae et qualia. Hic generalis Zagrabiae habitare praeelegit tum ob victualia, cum ob spem suae accommodationis in confiniis, si adferret occasio.

Decimo tertio. *(Libri introducti varii.)* Redeuntibus ad patriam officialibus tam iis, qui ex castris solutis dimissi fuêre, quam et ex captivitate eliberatis, postquam ibi antea creditoribus satisfecissent, reversi domum, copiam variorum librorum bonorum malorumque in Croatiam invexerunt, ut jussu regio talium omniumque elenchum banum submittere jussi fuerint, alio haud effectu, quam firmatae opinionis, allatorum librorum praedicataque per eos postea talium librorum puritate, quam recepti non fuissent ab eis. Eheu, quas doctrinas plures ipsorum attulerunt taliumque facti sunt apostoli apud rudes foeminasque, uti mortalem esse animam, res sacras omnes ac religionem ipsam commenta pura esse, aliaque nefanda. Quin plurimi se atheos jactabant, liberos murarios alii, paucissimi christianos; novumque chaos religionis tanto facilius vulgabant, quod episcopus parum de religione se tenere exemplo vitae monstraret, doctrinam ejus ipse ignoraret, canonici haec aeque negligerent, ne episcopus offenderetur.

(Mores descripti.) Quod mores attinet, qui qualesve ab anno 1751. in episcopatu hoc vigere inceperint, referre pudet, suntque firmati adeo, ut eradicandi non sperentur. In clero cum abjectissimi sint, qui litteras colerent, nedum hae negligi inceptae, sed motivo eo, ut caeca servetur obedientia; promoti rudes, inepti ad sacros ordines animarumque curam, quin delictis infames, si post philosophiae annum tribus mensibus lectus fuit Senney, ad ordines et ecclesiasticum statum sufficientis doctrinae judicabatur, cum officia cleri usu condiscere poterit . . . .[1] Qua re quantus in plebe defectus et firmamentum ignorantiae stabilitum, quivis videt. De divitiis congregandis solliciti anteferebantur studiosis salutis animarum. Hinc administrationis sacramentorum tantus inolevit neglectus, ut pastores animarum testarentur opere, sacramenta nil esse, vel si sunt, sunt media habendae pecuniae. Referre pudet, singularia exempta, tot specificorum casuum . . . .[2] Hinc atque ex praemissis fontibus anno hoc publici facti tot scandalosissimi actus, celebres ad modum ac memorandi, uti Joannis Galiuff, qui uxorem domini Czvetanovich, natam Jagussich Annam, pro publica notoriaque concubina habuit, scandalo tacendo potius, quam scribendo. Ac licet comitatus Varasdinensis actione fiscali contra adulterum procederet, complex autem adultera a marito criminaliter premeretur, clero tacente et huic vitae favente, res evanuit; ut his visis uxor Joannis Galliuff, nata Magdalena Suvich, divortium postulans ambiguasque recipiens sententias, demum convenerit cum marito victura pro lubitu; Mathias aeque Augustich impune adulteram servat concubinam ab annis pluribus . . . .[3] Innumera sunt alia, ut Pochuch, Hudoben, hujusque uxor | [pg. 584.] totque alii ex omni statu, ordine, conditione . . . .[4] Longum foret describere, qui neglectus apud clerum, praecipue hujusque foro justitiae. Inspiciantur acta, processus ab anno 1751., an non vera scribam, posteritas judicet. Luxus, falacia, fraus, ignorantia, deitates atque idola moderna sunt . . . .[5] 1760. brevem veramque doctrinam de sacrificio summatim

[1] 1 i $1/_2$ redka prekrižano.
[2] 2 i $1/_2$ redka prekrižano.
[3] 1 i $1/_2$ redka prekrižano.
[4] 6 i $1/_2$ redka prekrižano.
[5] 2 redka prekrižano.

conscriptam vulgari lingva domina Catharina Petkovich, nata Lukauszki edidit; ubi cum vigore Tridentini docuissem: Deo uni, non autem Petro, Paulo, Barbarae, Annae etc. oferri debere sacrificium; item missas illas perpetuas, vulgo altarias vocatas, nec recte offerri pro redemptione animae vel animarum, ut passim in testamentis exprimere solerent; minus autem recte eas restringi ad certos gradus vel personas, ita ut talia sacrificia nullius sint valoris, si prodesse iis nequeunt, ad quos restricta sunt, quod in quorundam canonicorum testamentis legi; damnavissem porro omnes, qui tales altarias conderent ex vana gloria fineque illicito, ut habendae per campanas memoriae christianitatis laude praedicationis post fata etc. Illos vero plane rejeci, qui in vivis injurias aliis faciunt, praedantur, aggravant, ut altarias facere possint. Haec doctrina mea promotore canonico Paulo Gojmerecz haeresis apertae fuit accusata, sed postquam Romae probata fuisset, tum a canonicis, monachis, parochis, cleri inimicus denunciatus sum; quod in fide ac praejudiciis haustis saeculares non relinquendo, arte mirabili ab altariis eos tanto cleri damno amovere sim adnixus. Illamque intentionem, quam habere deberent fundatores, esse gradus perfectionis summae et amoris Dei intensissimi, quem pandere non oportebat; fuit autem sequens: tu scis domine, me fundatione hac nolle aliud, quam unam solamque laudem tuam per merita Jesu Christi, ut si ego damnandus te laudare nequirem, tu in aeternum per incruentum hoc sacrificium laudari valeas propter bonitatem tuam, si vero per gratiam tuam salvatus fuero, aeque in terris laudem a viventibus habeas per tale sacrificium. Adjungens, alienarum rerum restitutionem prius esse perficiendam quavis altaria, quia altaria ut res meri consilii restitutioni praeceptae praeferi non posset, ex rebus autem alienis facta fundanti non prodesset.

Decimo quarto. *(Restauratio comitatus Crisiensis.)* Ivanichii die 7. Septembris e captivitate sua liber comes generalis Josephus Draskovich, comitatum Crisiensem per se regendum suscepit, restaurationem instituens, vel maxime ob tot defectus et lamenta contra Ignatium Kassner, omnia agentem pro pecuniis. Josephus Arbanasz exoratis suffragiis in officio est confirmatus, substituti vicecomitis munus fuit oblatum Benedicto Krajachich, sessionemque accepit, ut spectabilis titulum a sede reciperet; statimque resignanti successit Mathias Plovanich, notariatum reservavit Benedictus Krajachich, sed ob officia plura, ut secretarii conferentiarum fiscalatus capitularis, directoratus domini supremi comitis etc., quia impediendus praevideretur, pro vicenotario | [pg. 585.] electus dominus Thadeus Busich cum fl. 100 annuo salario ex cassa comitatus, perceptor factus Michael Mixich, judices nobilium Petrichevich ac Svagel relicti, uti et fiscalis Fudroczi, vicefiscalis Josephus Lukinich sive Pavun constitutus. Actum de erigenda Crisii comitatus ampla magnificave domo.

Depositi Kassner et Senny representationes ad aulam non omiserunt, exponendo, vicecomites, notarium, perceptorem possessionatos in comitatu non esse, praeterea officiales fuisse fati comitis. Kassner jure depositus est, Senny autem ideo, quod sororem comitis Draskovich, nuptam Sermage, causa violentiarum in jus vocasset, fuissetque convicta in 3000 fl. rh.

Decimo quinto. *(Vicenotarii in comitatibus introducti.)* |Ab exemplo hujus comitatus alii quoque vicenotarios induxerunt a supremis comitibus pronunciatos, videlicet Zagrabiensis Alexandrum Secsen, cum prius Micha-

elem Blasekovich in notarium substituisset, idem supremus comes et priorem notarium Mathiam Sztolnekovich pro substituto vicecomite interimali declaravisset. Et quia idem Blasekovich directorium supremi comitis Jursich esset, una senator Zagrabiensis et Erdoediorum fiscalis, contra praescripta legum remansit, plus enim valet favor in judice quam lex in codice. Varasdinensis comitatus vicenotarius declaratus Franciscus Dudich gratia vicecomitis Georgii Petkovich.

Decimo sexto. ***(Mors Suvich Catharinae et notitia Suvichiorum familiae.)*** In Glogovecz die octava Septembris hora mane nona obiit in capillis constituta Catharina Suvich, elegantis formae corporisque puella; ac illa ipsa, de qua superius fol. 571 dictum est, obiit ex malignis febribus, die infirmitatis 17., aetatis suae 22., munita prius sacramentis, ac in Klanecz Franciscanorum templo sepulta est. Genita ipsa est ex Francisco Suvich et Anna Novakovich. Suvich ex Bribir, partibus maritimis Zagrabiam veniens, apud Erdoedio provisorem primum egit, relictoque illo servitio non sine pecuniis, cum per contractum onus reddendarum rationum pecuniis congestis reluisset; Ignatio Czinderi summo alligatus foedere pactisque mutuis, utrique postea ad infamiam servientibus, annis multis colebant amicitiam atque una regni Croatiae tricesimas ex contractu cum Posoniensi camera arendae titulo tenuerunt, supremi sive administratoris titulum et tricesimarum inspectionem domino Francisco Suvich gerente. Porro tricesimas has solebat camera locare antea, et has obtinens a vulgo passim supremus (sic!) audiebat, novique ipse in hoc officio dominos Chegell, Jagussich, Gombossi et praedictum Suvich, qui fuit ultimus, camera post illum per se tricesimas administrante. Suvich astutus satis vir fuerat, multumque perspicax, vixit condigne, proles suas educari debite procurans, sed infelix in filiis, quia alii praemortui parenti suo decesserunt, Stephanus unicus superstes vivit, filiae omnes elegantia, pulchritudine, educatione sunt praeditae; ex his senior Barbara Adamo Sinkovich est tradita; Eva altera primo Ludovico Lukauszki, ex quo duas genuit filias, superstes Catharina, a multis expetita, Emerico Petkovich uxor obtigit, tum Georgio Mihanovich, nunc vivit vidua ab anno 1758., haec reliquas sorores antecellit dotibus cunctis; Theresia post fata mariti Josephi Zebich, cum a Francisco Dudich qua vidua gereret uterum, eidem nupsit; Magdalena Joanni Galliuff tradita, qui ei adjecisset supra positam Annam Czvetanovich. In capillis duae: Catharinae ac Martha decesserunt. Emit ille in Carniolia arcem dominiumque unum, item Glogovecz certasque in Hungaria possessiones a domino Ballog, ad quarum tamen possessorium Czinderii lusu non pervenit. Graves habuit lites primo ob armales vitiatas cujusdam Szalopek, secundo cum fato Ignatio Czinderi, ubi cum in tabula regia, uterque infamis pronunciari debuisset, mutuo rursus pacti sunt contractu tam dubio, ut nova lite interpraetationis opus esset fuissetque, nisi Suvichii mors | [pg. 586.] hanc sustulisset. Meminisse priorum voluimus tum propter novam hanc familiam, cum causa officii morte Suvichii extincti, denique ob tot acta, ex quibus nomen Suvich erruet posteritas. Baronis titulos et characterem nactus fuerat Franciscus Suvich per cancellariam aulicam, adeoque pro Carniolia, ut saepe baronis titulo legatur legeturqe. Quia attamen per cancellariam Hungaricam expeditionem non accepisset causa tam litis cum Ignatio Czinderi, quam et filiarum tot numero, quas praevidit, baronibus

se non locaturum, ideo sub sacra Hungariae corona pro barone nec est habitus, nec haberetur.

Decimo septimo. *(Casus Boszileviensis cum circumstantiis.)* Pro exemplo aliorum futuraque memoria notare visum est. Ante annos aliquot comes ab Aversperg dominium suum Boszilievo domino Ignatio Voikovich conjunctim et affini suae domicellae Depoczi pro summa 47 milium vendidit coram Chasmensi capitulo. Comes Christophorus ab Orsich jure vicinitatis ob bona sua Severin, jus prioritatis praetendens, fatum emptorem coram tabula banali evocat, felixque illico in sui favorem terminat, annullata plane per tabulam fassione, coram Chasmensibus facta, quod interimalem anteriorem Voikovich non produxerit, quae tamen ut intra partes assecuratoria, seseque ad subsequam authenticam referens atque hujus obligatoria, ex ea regula juris ad casum hunc inapplicabili fuit seposita, quod referens sine relato nil probaret, adeoque vicit comes, antequam vel ad praetensam in actione quaestionem devenisset. Comitissa Pesthini aeque felix effecit praesentia sua, ut ejusmodi sententia per curiam approbaretur. In executione opponit se Voikovich eatenusque in processu appositionali succumbens, canonicus Galliuff qua assessor banalis tabulae ad exequendorum executionem exmittitur et 16. Maji ad Boszilievo appellens, cum ad arcem venisset, seseque praedicta domicella Depoczi, qua contrahens attamen in jure non stans, aut vel citata hactenus, opposuisset, idem assessor Galliuff extemplo agit judicem, rejectave domicellae oppositione, arcem totam cum dominio cunctisque appertinentiis plenopotentiario domini comitis ab Orsich Petro Gojmerecz, alias judlium ejusdem districtus, resignat, idemque vigilias ad portam arcis constituit; his peractis, exequens ad comitem abit. Repulsa cum fuisset vigilia adeoque reoccupatio facta, comes in persona cum conductis hominibus prope 200, militibus item secum ex confinio ductis circiter 30 adfuit, arcem oppugnat, laesis in ea pluribus hominibus, eamque capit, Depoczianas ejicit suosque homines. Universa sic appraehendens seseque contra jus omne possessorem efficiens, partium utraque advocatos suos Viennam mittit. Et esto gravissimum fulminatorio repositorium in favorem domicellae ab aula venisset, comes et huic se opponit, dum substitutus vicecomes Mathias Sztolnekovich ad effectum mandati eo pervenisset. Post factum hoc festinat Viennam comes sperans in eo remedium et relaxationem repositorii, quia judicis et exequentis facto res evenisset, verum errores erroribus addere nolens cancellaria, cum quidquid sit, de exequentis illegalitate et praecipitantia reoccupatio juris remedium esset; comes objurgatus graviter non sine temeritatis suae nota Vienna rediit, gravius fulminatorium expeditum, vigore cujus per ante dictum vicecomitem domicella in integrum est reposita. Et quia ex productis partium Viennae | [pg. 587.] evenisset, judlium Gojmerecz plenipotentiarium simul et judicem fuisse comitis, ejusdemque in eo facto plures maleversationes, mandato regio ab officio suspensus, eodemque, cum purgare se nequivisset, privatus exstitit; ex accepto hinc dolore etiam mortuus post trimestre. Gojmericzio surrogatus ad judicis officium per supremum comitem est Georgius Ivanchich, homo rudis et officii incapax, utpote qui terminata rethorica clavigerum, dein provisorem, postea arendatorem ejusdem arcis gessisset, conflatisque hinc pecuniis armales litteras sibi procuravisset. Assessori canonico Galliuff profuit status ecclesiasticus, eumque a poena

exemit, juris autem ignoratio a malitia, capitulum quoque cryses suas passum est, dum inscio domino Ignatio Voikovich obligatorias hujus comiti Orsich tradidisset, ad excontentandum Voikovichium hac ratione ab Orsich in 47 illis milibus florenorum. Iste dum mense Junio interesse deponere vellet, capitulum istud levare non poterat ob praeassumptam a comite Orsich obligationem. Voikovich metuens, ne bonis privetur, executionis specie tituloque executorio comes Orsich bona retineat, (prouti a vicecomite Spissich informatus et volebat, nisi Viennae reprachensus fuisset) molestat capitulum, et deposito interesse ad judiciarias manus, ipsas summas capitales sibi creditas offert, petitque obligatorias penes comitem Orsich existentes; hic admonitus eas recusat restituere. Confusio in capitulo gravis, quod totum antedictum de obligatoriis negotium factum quatuor canonicorum fuisset, videlicet custodis Reess, canonicorum Galliuff, Delinich, Popovich. Demum post multas preces Orsich videns, semet in bonorum possessorio non relinqui, a cogitatione exequendi boni Boszilievo vigore habitarum Voikovichianarum obligatoriarum, ac in se translati debiti, jure recessit, ut nec Galliuff vigesimalitatem praetendere possit ob traditam illi ab Orsich pecuniam ad judiciarias manus, neque capitulum pro bimestri interesse sive ab Orsich sive a Voikovich, ut hac ratione capitulum a summa 22 milium fl. bimestrali interusurio carere debuerit, adeoque praeelegit carere 220 fl., quam ex facto hoc sive lites sive confusiones ex repraesentationibus; quatuor attamen illi canonici damnum hoc refundere debuerunt.

Decimo octavo. ***(Baro Balthasar Magdalenich praeses tabulae mortuus; de ejusdem fatis memoria.)*** Zagrabiae die 13. Octobris in domo a se extructa baro Balthasar Magdalenich post mediam 12 horam noctis, munitus antea sacramentis, longissima tollerata ex resipilla infirmitate, obiit. Fuit is Balthasaris aeque filius ex Susana Hersich, quae mortuo Braniugh anteriori marito suo, (ex quo Joannem postea protonotarium et Georgium Braniugh episcopum Zagrabiensem genuerat) Magdalenichio nubens, ex hoc praedictum Balthasarem et Stephanum filios habuit. Hi itaque per matrem Braniughiis fuêre fratres. Balthasar absoluta rethorica in Hungariam abiit et pietate Agriensis episcopi, tum comitis Gabrielis Erdoedi, adjutus, apud Klobusiczki et Szent-Ivany (personalis fuit uterque) annis pluribus mansit, condiscens ibi Hungaricum idioma. Georgio Braniugh 1723 anno resoluto Zagrabiensi episcopo, rediit in patriam, declaratus ab Erdoedio comitatus Varasdinensis notarius, quo officio post annos aliquot relicto, private intra aulicos episcopi vixit sub titulo capitanei aulici, dein factus fuerat ex episcopi respectu vicecomes comitatus Zagrabiensis, inde post mortem praesidis Sigismundi Skerlecz assessor tabulae judiciariae ac una in temporalibus vicarius episcopi, demum ejusdem tabulae ab anno 1744. praeses exstitit. Vir fuit simplex et rectus corde; forma corporis bona | [pg. 588.] praeditus, propterea foeminis charus, a quibus nec ipse junior abhorruit, earumque usum facile obtinebat; caetera aulicus, jocos amans et exercens, vivens otio ac fortuna, feliciorque in obtinendis quam merendis honoribus, hospitalis admodum ac gestiens famulari exteris, mediocritatem in victu amictuque servavit, convivas perpetuo servans, quibus rebus aestimationem habuit. Juris scientia exigua fuit, neque aliud assessoribus commendabat, quam honorem tabulae; visis aliorum opinionibus,

si consentire tres assessores vidit, ultro progressus non est; si divisa fuère assessorum vota, plerumque adhaesit assessori illi, erga quem majori fuit affectu, persaepe nec quaestionem intelligens, nunquam autem disputans, ut suae opinioni subscribatur. Prima illi uxor fuit Hranilovich vidua, qua privatus, Naisichii opera duxit Theresiam natam Schettar aliter Sumechki, relictam vicecomitis Benger. Cum hac crevit divitiis et facultatibus, Schettariana obtinens et Bengeriana, quae postrema, habitis dono a fratre episcopo pecuniis, reluit Bengerianis successoribus, uti Megye et Szudovecz, in Guscherovecz quoque praetensiones viduae Schettarianae exsolvit. Sane connubio hoc fuit felicissimus, nedum ob bona et divitias, capitaliaque aquisita, sed ob uxoris prudentiam modumque agendi singularem, ut haec illam omnibus acceptam faciant, magisque commendent, quam formosissimas alias, quibus forma exitio est. Maturitas hujus dominae est singularis, nec facile describi potest. Multa etiam ab episcopo Braniugh recepit, ut praedium ad Ugram Ferluh vocatum, item pecunias in 8000 fl. pro emendis bonis Bogachevo. Peternum (sic! paternum?) unicum habuit in Dubravschak, reliquit filium Ignatium, superiore anno, ut notatum, cum parente suo baronem resolutum, fratrem Stephanum Zagoriae virum bonum in equestri statu relictum, qui ex uxore Magdalena Lukauszki filios Georgium et Joannem genuit; prior in regimine Adami Batthyan obiit, posterior sive Joannes potator, venator, luridusque mortem patris sui propinato illi veneno quaerebat, ab eodem ideo pulsus, nunc vagam ducit vitam. Antefatus baro et praeses veteri pompa in parte ob dictam illi in funere panegyrim a Jesuita Mathia Simatich, novo autem, quod noctu funus cum magna illuminatione actum sit, sepultus est in parochiali ecclesia S. Marci, sacello sanctorum Fabiani et Sebastiani, extructa per viduam ara illa in memoriam, in sepulchro illi extructo. Quoniam reliquos inter sub moderno episcopo introductos abusus iste, etiam ex aquirendi appetitu, collaudante industriam episcopo, est introductus, ut ex cryptis non solum nudarentur cadavera vestitusque vendatur, sed projiciantur ex tumbis educanturque foras et quandoque projiciantur, quandoque terrae foris infodiantur. Tumbae autem vendantur precio leviori, cryptas altissime persolvere est necessum. Rem hanc, juri gentium repugnantem detestans, senex constituit, ut in sepulchro claudendo subito omni ex parte muro, super inductove fornice recondatur, quod haud secus viduae permissum est, quam numeratis pro facultate fl. rh. 30, expensis solutis in fl. rh. 80, ac demum obligatione erigendae ibi arae, pro qua etiam 300 fl. dedit; haec autem ideo, ut territi alii vel imitari defunctum negligerent in sepulturae modo, vel haberent exemplum, | [pg. 589.] quo precio, quibusve modis abusus iste redimi debeat, neve populus a cryptis solvendis recedat. Abusus iste salvatur eleemosynae titulo, item exemplo tot maximorum virorum in bello pereuntium, quorum ossa projici solent.

(De familia Schettariana et Magdalenichianae viduae digna memoria.) Meminisse hic etiam voluimus fatae Theresiae Alojsiae Schettar, jam viduae Magdalenichianae. Origo familiae suae inde summitur, quod abavus ejus settaceos vendebat, ut a schett croatico Schettar sit cognominatus. Vulgo credunt, eum inde divitias corradisse verum idem abavus, referente mihi fata Theresia scripturasque desuper habente, sive in campo post caesos Turcas epiphium unum aureis plenum reperit, sive a Turca

custodiendum accepit, et momento dives factus, filio suo capitaneatum emit aliaque tenuta Crisii; pauloque post mortuus, reliquit filio avo Theresiae majores divitias ab eodem auctas per officia illis signanter temporibus, quibus praedari grassarique pro virtute est habitum, pervenitque ad vicecolonelli in generalatu Varasdinensi officium, bonaque Guscherovecz pro 27 milibus ab Orehocziis in hypothecam accepit; uxorem habuit Annam Mozes. Hujus filius Joannes Jacobus parens Theresiae in eodem generalatu colonelli officium fuit assecutus; divesque multum, ex uxore Sybilla Woghner Labacensi filium reliquit praedictamve Theresiam, cujus frater jam capitaneus, florentibus annis mortuus, unicam reliquit filiam, uxorem modo capitanei Kempenich in imperio, vidua autem ejus generalis modo Rodt uxore. Theresia 13 fuit annorum, dum genitoribus orbata esset, tutoratum ejus assummente generali Strasoldo. Occasione conscriptionis rerum per auditorem et conscriptores multis fuit spoliata clenodiis aureisque. Fatus tutor et generalis Strasoldo secretario suo sponsam volebat, quod dum impetrare nequiret, vim adhibuit, carceribus inclusit, non patente alteri ad eam aditu, quam Franciscano cuidam, secretario et cuidam Rueff, stulto habito creditoque. Post carceres dierum 15 vim pudicitiae ejus inferre volebant secretarius cum Franciscano, hac ut ratione cogeretur nubere, jamque tenente illam monacho, ad carnalem actum se praeparabat secretarius, cum ob adventum praedicti Rueff ipsa salvata est. Haec per vicecolonellum Ivanicensem, sibi a Rueff relata, aulae detecta sunt, per commissariatum advenienteque mandato caesaris, erga praevias fati vicecolonelli dispositiones per Rueffium, dum dimitteretur ex aresto Theresia, ad currum ibi paratum factamque Varasdinum usque ad speciem cum auriga conventionem conscendit; ductaque sine vestitu ac indusiis aliis, ac quibus operiebatur, per devia Varasdinum est, ubi repertis paratis jam litteris per postam Viennam petiit, cavente pro sumptibus vicecolonello; Viennae apud ejus consanguineos descendit, ab eisdem vestita provisaque omnibus. Generali, relato existente ejus Varasdinum abitu, ea fuit suspicio, quod ipsa ad sibi junctam sangvine Kauczingerianam ivisset, de Vienna nil suspicatus, credens, ignotum puellae vel nomen Viennae esse. Interim praedictae Kauczingerianae perscribi curat, de placanda puella disponendaque ad connubium secretarii sui. Interim Theresia ad Caroli VI. imperatoris deducta praesentiam, eidem audacter et sincere pandit omnia, furta nempe a se visa occasione conscriptionis, carceres, arestum, modum violandae suae pudicitiae. Quibus motus imperator eam a se protegendam respondit, disponens, ut monialibus Viennae ad s. Jacobum, vulgo Jacobitis, educanda tradatur ad caesaream eleemosynam. Evocantur Viennam generalis, secretarius, monachus aliique officialium plurimi, qui haec mandata prius, quam responsum a Kauczingeriana cum recepissent, timere inceperunt, indagantes de puellae consiliariis. At hos rescire pro veritate nequeuntes, ea spe Viennam sunt | [pg. 590.] profecti, quod majorem sibi praestandam fidem crederent, quodve ignorarent accusationes. Viennae plures fuère commissiones mixtae ex commissariatu et bellico consilio, confrontata cum illis Theresia, conscriptiones visae, ac demum generalis ad trium mensium arestum est damnatus, tutores novi dati, baro videlicet Lalersperg cum quodam alio, auditor, secretarius ad perpetuos Viennae positi carceres. Monachus videri desiit, nec sciretur, quo devenit, sex capitanei cas-

sati infamiter. Hac occasione cum per tot examina crudeles defectus erupissent officialium, Carolus VI. coepit cogitare de provisione illi generalatui, et paulo post principem Saxoniae Hildburghausen gubernatorem dixit, qui adveniens amovit Strasoldium pluresque alios, ac reformando generalatui dedit operam, eundemque reformavit. Theresia sub tutella caesaris in claustro degens, cum peteret ab eodem veniam monialem profitendi, caesar eam jussit foris apud praeclaras manere foeminas: sed cum ob visas visitatasque moniales ultro peteret veniam a caesare, jussit eam reverti in patriam, et si evoluto biennio perseveraverit animus, ut tum petat resolutionem caesaris, dixit. Rediit ergo educata bene, ac ultra visos veteres foeminarum croaticarum mores sapiens, sed intra annum vicecomiti Benger conjungitur, quocum biennio fuit, deinde Naisichii opera defuncto praesidi copulata. Foeminae huic ad summas laudes in omnibus, moderatione videlicet, rerum cura aliisque foeminarum encomiis, dempta singulariori pulchritudine, aliud non obest, quam caecus amor filii, omnisque ei et in omnibus indulgentia. Et de his mihi notis hactenus.

(Comes Joannes Patachich tabulae judiciariae praeses.) Morte Magdalenichii cum vacaret praesidis officium, pro eodem ex magnatibus instituerunt comes Joannes Patachich, baro Michael Malenich, baro Franciscus Patachich, baro Ignatius Magdalenich defuncti filius; ex nobilibus Lucas Novoszel, Christophorus Sztolnekovich, Georgius Levachich tabulae assessores et vicecomes Varasdinensis dominus Georgius Petkovich. Tabula iis litteris, quibus mortem significavit praesidis, duo a Majestate orabat, ut e statu equestri succederet quispiam, tum ut assessorum haberetur ratio. Instantiae praedictorum ad comitem banum missae sunt, qui digniores scripsit: comitem Joannem Patachich, Georgium Petkovich et Lucam Novoszel. Demum comes Joannes Patachich die 9. Novembris fuit pro praeside per Majestatem resolutus, depositoque Viennae juramento, jussu regio festinavit Zagrabiam pro praesidio termini tabularis. Dignitas meritaque hujus comitis, mei aeque Viennae olim discipuli et convictoris, omnium voce majora poscebant, ipseque ornamento quod futurus sit officio, nemo dubitavit, doluêre tamen multi, praesidis officium a nobilitate non esse acceptum. Hactenus enim ab erectis tabulis ex equestri statu praesides creabantur, Joannes Patachich primus est ex statu magnatum.

Decimo nono. *(Mors archiducis Isabellae.)* Viennae die 26. Novembris serenissima archidux Elisabeth, dicta passim Isabella, serenissimi archiducis Josephi ab anno 1760 conthoralis, nata Parmensis, summo aulae ac mariti luctu obiit in puerperii tempore; reliquit filiam Mariam Theresiam 20 Martii 1762. natam. Ista, quia confessarium Jesuitam non habuisset, ideo mortua [pg. 591.] in florenti aetate, per Jesuitas pueris in scholis atque simplicioribus foeminis dicebatur. Erat virtutibus regiis ornata plane, ut sui desiderium coronae et provinciis reliquerit. Contra monachum, qui funeralem dixit, prodiêre per typum censurae, quod videlicet alio indiguisset concionatore, nam ille monialem eam depinxit, ut si serenitatis titulum omisisset, nemo eam natam educatamque principem ex oratione credidisset, sed monialium institutis dimetiente.

Vigesimo. *(Mors episcopi Segniensis.)* Romae die secunda Decembris obiit excellentissimus, illustrissimus dominus liber baro Georgius Wolffgangus Chiolich de Lewensperg, episcopus Segniensis, causae suae accu-

sationumque finem ponens. Vide supra pag. 507. et 508. Primus ultimusque familiae baro, prope 50 fl. milia congregavisse, dicebatur. Rumor fuit, ferendam seu latam hanc fuisse a Papa sententiam: „Sanctissimus motu proprio ac de suae potestatis plenitudine episcopum Segniensem non damnandum censuit". Quidam ferendam dicebant, latam alii, mihi ignotum, cum sententiam non viderim. Plura quoque vulgabantur, ut mors veneno data, a praebente viaticum ea interrogatio, num sit innocens; aliaque, quae ut incerta (o)missa facio.

Vigesimo primo. *(Praesidiorum erectio.)* Reparabantur vel potius erigebantur magno miserae plebis incommodo et fatigiis umbrae praesidiorum Pedell et ad Costaniczam Ded arces, ut fumus aliquis foret propositionum bani.

Vigesimo secundo. *(Congregatio regni.)* In congregatione Decembri mense Zagrabiae habita ad fumum singulum 40 floreni impositi et per cancellarium Hungariae comitem Franciscum Eszterhazy, petito subsidio pro coronatione futura archiducis Josephi in Romanorum regem, delatum non est, sed elegans missa excusatio. Innotuit quoque novi ordinis in Hungaria erectio sub titulo s. Stephani Hungariae regis, de quo sequenti anno.

Vigesimo tertio. *(Komaromi fiscalis regius in Croatia.)* Ob imminenentem banalem tabulam ad finem Decembris in fiscatem regium in Croatiae regno fuit resolulus dominus Sigismundus Komaromi, hactenus fiscalis episcopi, quo in munere Komaromio successit dominus Thadeus Bedekovich, frater assessoris Antonii atque cassae regni perceptoris et in temporalibus episcopalis vicarii.

Vigesmo quarto. *(Nova familia comitis Samere in Croatia et rei hujus descriptio.)* Notari quoque debet, anni hujus initio comitem vulgo dictum Samere in Croatia possessionatum se effecisse; quod sic accidit. Idem comes Bohemus origine dicitur, cognomen ei verum est . . . .[1] sed a praedicato Samere hic semet vulgavit. Parentes in Bohemia adhuc habet. Postquam ultro citroque fuisset vagatus et pro more juvenum comitum obligurisset cuncta, habitu eremitae in Croatiam appulit, ac ad Rekam prope Kalnik in Crisiensi comitatu, bonis viduae Alexandro Keglevichianae, natae Theodorae Petazzi ex Carniolia, ad capellam s. Barbarae eremiticam incepit ducere vitam, ac eremitam se finxit. Ob politiores mores, lingvarum multarum peritiam, musicam item, ab antedicta comitissa ex eremo vocabatur, ut filiam ejus Johannam educatione hactenus naglectam in musica et lingvis instrueret, egit itaque eremitam ac instructorem. Jamque familiaris in arce Reka potius quam eremita videbatur, ut suspicionibus etiam non vacaret ex continua conversatione cum puella Johanna. Ducebatur cum puella et matre ad loca omnia, ac demum deposita maschera eremitica reinduit comitissae liberalitate laicalem vestem, sed quia ignotus omnibus, ne impostor sit, ut ii, quorum mentio facta est fol. 490., a comitatu Crisiensi fuit interceptus, ad carceres positus, examinatus, cum fassionis suae veritas per litteras e Bohemia rescriptas, item generalem Balassa Jaurini commendantem, cui sangvine jungebatur, fuisset firmata, e carceribus est dimissus abiitque ad suos cum | [pg. 592.] antedicta Johanna,

---

[1] **Ostalo prazno nije ispisano.**

per litteras fovens amicitiam; quae 1760. acta fuêre ac initio 1761. Eodem hoc anno 1761 Octobri mense in Reka obiit ibidemque in parochiali est sepulta praedicta comes vidua Theodora, relictis filiis Julio (qui invita matre 1759 cum filia comitis generalis Benvenuti Petazzi Carolostadii matrimonium iniit Anna nomine, admirantibus cunctis, juveni neglecto inculto generalem filiam suam tradere voluisse, quod tamen salacitas ejus fecit, habendique mariti pruritus, hinc ne prostituat familiam et generali vulnus ex matrimonio filii sui inhaerens, filia quoque augeat, comiti illico data est. Haec mihi nota sunt, ob amicitiam generalis Petazzii, quae ipsa cogit tacere circumstantias reliquas, cum nec vulgo notae fuissent); item Josepho, de quo supra fol. 571., Johanna item antedicta. Hujus curatellam domino Nicolao Skerlecz mater commendavit in testamento, protectionem reginae ipsi, ac comiti bano. A matris morte (foeminae salacis prurientisque in senio etiam libidinis, ut relictis aliis mihi notis eventibus satis appareret ex publico illo, fol. 199 et 200 supra commemoratis; lubentissimeque monachis et ecclesiasticis succumbebat, dicens: mereri se credere, dum esurientibus carnes praeberet et famelicis provideret serviretque) Johanna dispositione etiam regia Ursulinarum monasterio Varasdinensi fuit tradita, 300 fl. regina annue ei suppeditante. Praedicto domino Nicolao Skerlecz puellae in bonis Reka et praetensionibus iis, quae ei a fratribus fuerant, strenue curante, ac post varia huc non pertinentia anno hoc coram bano contrahente; quo absoluto intra fratres et sororem contractu, praedicto comite Samere Varasdinum redeunte, regia Majestate admittente, prouti etiam domino comite bano, anno hoc Aprili mense idem comes cum Johanna Keglevich, filia Alexandri, conjunctus est, ac uxoreo jure in Croatia possessionatus atque bonorum Reka dominus est effectus. Felix ei fuit eremitica maschera, multosque haberet sequaces, si eadem salus foret se imitantibus. Interim si per futuros haeredes contingat in Croatia stabiliri familiam comitum horum, sciet ex praemissis posteritas, originem croaticam descendentium metiri; hoc enim fine antedicta notavimus.

Vigesimo quinto. Medio Decembris generalis Böck Carolostadium per Zagrabiam abiit.

(Descriptio anni.) Anni hujus fuit universalis in omnibus defectus, frumentum plane nullum, vini procreatio exigua, fructus arborum nullus, nullaque legumina; lues pecorum magna, glandium desiderium, verbo annus sterilissimus, herbis demptis, quae foeni copiam produxerunt. Authumnus calidissimus secutaque hyems, ut hic in Croatia modicum gelu diebus 22. 23. et 24. ac 25. Novembris fuerit. Postea tota hyeme nulla glacies, propterea glacinae vacuae emanserunt. Ob hos favores temporis plebs copiosas fecit pro anno sequente inseminaturas.

(Mors regis Poloniae.) Die 5. Octobris anni hujus Dresdae obiit dux Saxoniae et rex Poloniae Augustus III. ex apoplexia aetatis suae anno 67.

(Comaromium terrae motu destructum.) Die 27. Junii terraemotu Comaromium corruit in muris et aedificiis, Jaurinum multa passum, Strigonii, Pesthini aeque, sed sine notabili damno fuêre terraemotus. Comaromii longius duravit hoc fatum.

[pg. 593.] Obiit Zagoriae in dominio suo Dubrava domina comitissa nata Kohari, nupta comiti Sigismundo olim Keglevich, aetatis annorum

89., viduitatis suae 56., et Krapinae apud Franciscanos sepulta. Foemina insignis et timens deum et ad leges s. Pauli vidua. Haec in foemineo sexu duas pronepotes reliquit, immo harum filias, quae in bonis succedent.

1764.

[pg. 595.] **Notanda veniunt infrascripta.**

Primo. ***(Carolus Batthyan princeps et maritus suae fratruelis.)*** Viennae die sexta Januarii in sacri Romani imperii principem nominatus promulgatusque est comes Carolus de Batthyan, palatini Hungariae frater, serenissimi coronae principis Josephi aulae praefectus olim, et ad annum 1756. banus Croatiae. Post Eszterhazium hic alter in Hungaria principis honores est consecutus, ut publicatum lege ea, ut in defectu haeredis proprii, quo actu destituebatur frater ejus palatinus, eoque mortuo, ad palatini primogenitum comitem videlicet Adamum ab eoque descendentes eminentia principis transeat. Istam vero eminentiam consecutus est ex aulae erga se maxima propensione totque servitia praestita, cumprimis vero ob principis coronae Josephi, cujus aulae praefectus esset, secuturam coronationem; in qua cum ex caeremoniis ante principes imperii praecedentiam, qua aulae praefectus habere deberet, ne quaepiam eveniat turbatio, ipse princeps resolutus est potius, quam ut vel officio defungatur, vel disgustus sit principibus, si eos comes in tam solenni et publica coronationis functione praecederet, et facto tali testaretur aula, se principes non censere comitibus majores. Et quia ab anno 1760. die 28. Aprilis esset viduus, viduam comitis Nicolai Erdoedy gynecaei defunctae principis Elizabet et aulae praefectam, fratris sui filiam Theresiam nomine, cum papali dispensatione uxorem duxit. Adeo crevit Batthyaniana familia, ut de gratia principis regni barones tres essent videlicet palatinus, tavernicus, dapipherorum magister, in tabula septemvirali praeter affines eorum tres aeque, verbo Batthyaniorum omnia sunt. Praedictum ipsum connubium satis exprimit, quam Roma habeat erga eos subjectionem.

Secundo. ***(Motus Transylvaniae.)*** Quos motus qualesve Transylvania jam ab annis retroactis pluribus habeat, me ignorare profiteor, nec fundate eos a me scribi, agnosco. Certum est, tales fuisse esseque ferme continuos, causam attamen talium ignoro. Anno adhuc 1748. ob amotum episcopum unitorum fuêre graves in terra Fogaras a Jesuitis sustentati ac tardius sopiti, de quibus nil hic loci, quamvis mihi notissimi sint, cum de iis sub Klobusizkio episcopo satis descripserim. Tum ex conscriptione sequebantur alii, demum postquam 1761 eo pro episcopo appulisset baro Antonius e scholis piis Baitay et pro gubernatore in militaribus Adolphus Nicolaus Boucow, (commendantem vocant) horum duorum conjunctione eo deventum est, ut ipsi cum comite Kemeny, cassatis aliis, integrum totumque forent gubernium, Siculos pressêre potissimum, hosque et contributioni obnoxios et militares voluêre, ac in effectu Croaticorum instar confiniorum in legiones eos distinxerunt, vocatis ultro citroque pro officialibus; ac licet ob has novitates Jesuita Antonius Gallo, Cibiniensis residentiae superior, aulae, ut credebatur, speculator informatorque abire inde debuerit, Viennamque sit translatus, et Boucow ipse Viennam revocatus fuerit, nec reginae longiori tempore admissus in praesentiam, rediit

tamen iste ad commando suum cum barone generali Siskovich, consiliario consilii bellici, qua regio commissario constituto. Sciendum vero, Siculos nationem eam in Transylvania esse, quae olim ad principis pertinebat banderium, hinc praerogativis gaudebat nobilium. Anno 1692. sub Leopoldo ad certum quendam exhibeudorum militum numerum fuere constricti, statimque 1695. remissum illis militiae onus, ut annuo certo tributo tale reluerent. Motibûs dein tam Turcicis quam Rakoczianis subsequentibus, ad militandum iterum inducti fuêre, taliterque | [pg. 596.] utrumque onus ipsis remansit, supplicare millies postea non cessarunt, sed vel spebus more aulico vel circumstantiis temporum amoti portabant onus. Dein auctis ibi et excrescentibus contributionibus, plane ut contribuentes haberi coeperunt, ac insuper a militandi onere non eliberabantur. Boucovius ad certum numerum militiae eos regulare voluit et contributionis partem tertiam pendere. His praemissis, Siskovich ad commissionem perveniens, hanc incoat in parte quadam a conscriptione facultatum cujuslibet, Siculis denunciata cum non fuisset commissio, id ex facultatum conscriptione metuentibus, quod ut plebs et coloni haberentur, ac insuper pars illa tertia quod superatura sit totalem anteriorem pensionem, sine armis quibuslibet ad Siskovichium amplius numero 500 sese sistentibus supplicantibusque per instantiam, ut commissio, quid velit, declarare ipsis dignaretur; Siskovich, num arma quaepiam habeant, lecta instantia interrogante ipsisque affirmative respondentibus, idem ob festi epiphaniae solennia nil se ipsis respondere posse, reposuit, sed die 7ma Januarii habiturum consessum, hujusque consilio, die 8va Januarii, quod decretum essent habituri acceptaturique, responsum. Interea Siculis haec exspectantibus in vicino pago, generali(s) autem Siskovich militiae aliquot legionibus per Transylvaniam locatae sese congregandi, eosdemque cingendi una cum tormentis dat ordines. Qui etiam noctu appellentes, mane diei septimae Januarii obsidione cinxerunt decretum exspectantes Siculos, atque contra inermes jaculati sunt etiam cum tormentis, ac omnes ferme miseros illos trucidarunt. Quae cum reliqui intellexissent Siculi, congregati sunt, plurimosque caecidêre militum caedesque majores sunt secutae. Siskovich cum caeteris commissionis membris profugit, aulae eos accusans de laesa commissione caeterisque in favorem sui. Ac quia dixissent, se habere arma (quae illi, privilegia eorum esse, seseque intellexisse, dicunt probantque, quod nullus eorum, qui primo caesi sunt vel minimum armorum genus habuisset, et repertum sit), Siskovich factum illud suum defendebat. Hinc praesentes profluxisse motus, ex domino Josepho Molnar Siculo, cum nuper fuisset Zagrabiae, intellexi, nec plura notare scio. Siskovic unice, ut fit, studuit privatis suis commodis; sciens enim, Boucovium gratia imperatoris pollere, item Baytay episcopum coronae principis ac vitrici sui comitis Grassalkovich, ne per hos ipse pereat, studuit praedictorum honori, ut sic plures sibi conciliaret prudensque valeat praedicari; nam iis vivimus temporibus, ut assentari prudentia habeatur; justum esse crimen sit atque perversitas. Caeterum Aprili mense anni hujus Boucovius vivere desiit.

Tertio. *(Tabula banalis Varasdini. Accessoria.)* Pro more veteri post epiphaniae dominicam primam banalis tabula, sed Varasdini iterum ringentibus omnibus, incoavit. Sub cujus decursu Varasdini saltationes publicae cum plurimorum, ut fieri solet, disgustu privatisque rixis ac odiis, com-

mediae item per comoediantes conductos et saeculares in theatro Jesuitarum aliaque ludicra et libertates cum voluptatibus minus decoris. Accidit etiam, ut comes banus suum, ut vocamus, adjutantium comitem Joannem Nepomucenum Draskovich, generalis filium ac in confiniis banalibus centurionem sive capitaneum, ad patris ejus preces in momento quasi dimitteret, ac Petrinam abire juberet; quod factum etiam causa hujus, haec vera fuit, exiguis cognita. Benedictus Krajachich in praesentia praedicti Joannis Draskovich bano narrat: domum episcopalem Varasdini, quae comitissae Draskovichianae fuit hospitium, quod ipsa propriam bano cessisset, promovente | [pg. 597.] protonotario Nicolao Skerlecz, a comitatu Varasdinensi emendam, statimque per comitatum reparandam ad comitatus commoditatem, pluraque alia, ut bano protonotarium reddere posset exosum. Draskovich per Alexandrum Sechen praedicta protonotario nunciat. Iste expostulat apud banum, qui, se ista non credere, replicat, cum vicecomes Georgius Petkovich de his nil sibi dixisset; sed protonotarius paulopost reperiens apud banum Benedictum Krajachich, Joannem quoque Draskovich oggerit, commentum antedictum Krajachichio negat pernegatque ille, bano dissimulante, petitque testimonium. Provocat se protonotarius ad Draskovichium, qui, ea fatum fuisse Krajachichium, sustinet. Krajachich post accep.am a Skerlecz reprehensionem confusus abit, lamentando apud genitorem tam de verbis ad se prolatis protonotarii, quam de facto filii, qui tacere nesciret, ast panderet aliis, quae in favorem familiae coram se dicerentur. Generalis et genitor, ut placaret directorium suum, in poenam, ut amoveatur a bano filius, vult obtinetque. Haec fuit vera missi Draskovichii Petrinam causa, a bano post bimestre exilii recepti iterum, hodiedumque apud eum manentis. Aliae per alios somniatae, ut lusus, conversatio liberior cum actricibus com(oe)diarum, saltatricibus item commenta fuère; haec enim nunc sunt ornamenta juventutis, non poenae occasio, quin culpa censentur, dum negliguntur, occasione sese oferente; quin fatus Joannes Draskovich praedictas libertates pro religione habet.

Quarto. *(Generalis Beck Carolostadii multa induxit.)* Generalis Beck statim ac Carolostadium appulit, provideri coepit populo esurienti, tum et aerario regio; populo quidem, dum per supremum vigiliarum praefectum Kovachich festine ac mense Januario in dominiis Erdoedianis, Draskovichianis leviori precio praeemit frumenti ac millii modios plus quam 80 milia, obligatione deponendi ejus Carolostadii ad finem Februarii mensis, quarum vecturarum onere subditi Erdoediani animalibus privati sunt, offerebantque, reluendum per eos totum frumentum illud cum augmento notabili; aerario regio, dum inauditas novasque contributiones posuit Carolostadii ac alibi. A navibus vectores, vulgo ladvari, certum quantum annue exsolvere sunt obligati, accisae rebus impositae ut educillo, macello, foro etc., taxae opificibus, quaestoribus etc., constitutus quasi magistratus civilis, qui incassandis accisis, taxis studeat. Tum Christophorus Metczburg varia dedit generali projecta ad utrumque praedictorum finem, ut inseminandorum subterraneorum pomorum, quorum in effectu ex Bohemia currus plurimi fuère conducti ibidemque distributi. Praeterea e Bohemia conducti translatique ad partes vitrorum omnis generis mechanici, qui cum integris familiis eo advenientes, conficiendis vitris, variis praeberent operam. Plura quoque alia instituit in se utilia, sed ob novitatem exosa. Missi fuère a

Carolostadiensibus Viennam oratores, qui sine effectu sunt remissi. Idem gubernator generalis ad praecavendos tumultus, primo, sic egit, ut ipse nil agere videretur, quoniam tabellae et caetera omnia ad generalem Brentano mittebantur et expedita vulgataque Brentanii veniebant nomine. Beckius se quasi oratorem et populi advocatum apud subalternum suum simulabat, ut gratiae Beckii esse viderentur, onera Brentanii. Secundo, quaeque | [p. 598.] agerentur, quasi dicasterialiter conclusa acta sunt; ad consilium assidentibus officialibus gradus cujuslibet, cumprimis schismaticis ac Mikassinovichio, episcopo item schismatico Placzkensi dicto horumque archimandritis, ut hac via tumultum evitaret, quem tamen maxime fames prohibuit. Metus hujus non vanus erat, ut per Stiriam Carnioliamque locatae legiones commissum sibi habuerint, parere evocationi Beckianae.

Ab officiali capitaneo Brevenhuber mihi relatum est: sibi fuisse a Beckio dictum, quod cum politicus regni Croatiae status militari jurisdictioni ac territorio perpetuo adversaretur, suasque contributiones exageret, in his aulae circumstantiis totque evoluto bello contractis debitis, ne idem militaris status vel reducatur plane, vel coarctetur territorio, non solum ad firmandam militarem jurisdictionem se intendere, ast effectu demonstrare conari, hunc prae politico longe esse utiliorem; adeoque ab aula praeferendum dilatandumque, utpote cum ex suis dispositionibus post triennium tantum in pecuniis aulae allaturus esset, quantum politica inferret jurisdictio, ac insuper militaturus esset, adeoque aulae evaderet utilior ex utroque servitio; cum politici milites statuere deprecarentur. Haec subtilis Beckii cogitatio magnis aliquando confusionibus locum dabit. Quae Carolostadii a Beck agebantur, aeque per Kleffeld in generalatu alio acta sunt, videlicet Varasdinensi, atque aequalibus modis ac mediis.

Quinto. *(Conferentia Varasdini.)* Initio Martii Varasdini tenuit banus conferentiam, ubi denuo data Hungariae cancellario negativa in petito succursu pro coronatione principis coronae in regem Romanorum. Causa renovatae per cancellarium petitionis fuit Zagrabiensis episcopus Franciscus Thauszy, qui post congregationem superiore anno mense Decembri peractam ad eundem coronationis finem privativo nomine per Sigismundum Komaromy 2000 fl. rh. submisit. Quo ejus facto litterisque provocatus cancellarius urgebat status, ad resolvendum quidpiam publico nomine, tot aliorum allegans exempla, sed repositum, status cassam aliam non habere quam rusticorum contributionem; augere illis onus pro coronatione ad Hungariam nil pertinente, in extremae famis pecorumve lue circumstantia inhumanum esset, nec regiae pietati conveniens, cum regina ipsa pro intertenendis in generalatu Carolostadiensi hominibus 40 millia fl. Beckio submisisset. Haec summa fuit epistolae cancellario rescriptae.

Sexto. *(Novus episcopus Segniensis.)* Pro eadem coronatione in Romanorum regem archiducis Austriae Josephi praeparabantur Viennae omnia, praeivitque denuo celsissimus princeps a Liechtenstein ad imperium extraordinarium, agens principis atque caesaris oratorem, pompa et apparatibus debitis; ac ad preces fati principis Liechtenstein regina die 12. Martii motu proprio in episcopum Segniensem resolvit patrem Pium Manzzador instituti Barnabitarum Romae, ut vocant, ministrum generalem, sed olim Viennae ad s. Michaëlem apud Barnabitas concionatorem germanicum, virum praeclarum et cujus conciones typo sunt expositae. Hungariae cancellarius dum

instantes pro episcopatu Majestati referret, se fatum Manzzador resolvisse, Majestas reposuit. Ad servandam attamen formam impediendaque Hungarorum in diaeta lamenta, cum praedictus pater Hungarus non esset, sed Hispanus origine, cancellarii ipsius voto idem Manzzador in facta dein per cancellariam referada fuit propositus. Sic eventurum, | [pg. 599.] praedixeram Zagrabiae, dum ab amicis Vienna etiam pro petendo episcopatu Segniensi hortabar, nominandum videlicet monachorum quempiam, ut probaretur, num clero populoque Segniensi concordia futura sit major cum episcopo monacho, quam fuisset ecclesiastico; nam et cum prioribus episcopis uti Nicolao Pohmajevich et Benzzonio, quamvis non adeo strepitosae uti cum Chiolich, fuere dissensiones. Praeterea accusabatur incontinentiae Chiolich, at ille accusationem ideo in se conflatam dicebat, quod clerum populumque ad continentiam vocaret libidinemque eorum damnaret, qua de causa singuli de clero ab episcopo accusabantur. Ergo et hinc desummebam conjecturam, futurum monachum episcopum, quod etiam accidit. Praetendunt papae, dum vacare contingit in curia beneficium quodpiam, ad papam pertinere non solum confirmationem sed nominationem ipsam; qua de re Vienna 1749. constitutus occasione ea, dum episcopus Klein suum resignavisset Romae episcopatum, ego quoque summa approbatione scribere jussus fueram, evictumque, legem eam extra Italiam non obligare, ac vel maxime in Hungaria. Nunc an haec iterum inter aulam Viennensem et Romanam curiam quaestio eruperit; aut qualiter sit determinata, ad me non pervenit. Dicebatur Zagrabiae, Clementem XIII. reginae scripsisse, quod, esto sui esset muneris nominare Segniensium episcopum, cum Romae vacare episcopatum contigerit, se attamen reginae permittere, ut nominet praesentaretque, quem vellet. Quod si verum est, lusit Roma cum Viennensi aula, ut videlicet in futurum allegare valeat, se volente reginam id fecisse, non autem ex jure sibi id est qua regi Hungariae competente.

Septimo. *(Hyemis descriptio.)* Si quae unquam, haec sane fuit sine nivibus, sine frigore hyems; veris initio fuere tecti montes nivibus, subfrigida experiebamur tempora circa 19 et sequentes dies Maji, in Junio pruina fuerat. Dei hoc fuit adoranda providentia, quoniam favente colendis agris tempore inseminaturae multae factae sunt ubivis ac ferme ab omnibus, ut animalium defectum hyemis amoenitas suppleret, factumve fuerit exiguis pecoribus inseminatum plus fuisse quam annis iis, quibus pecude abundavimus. Pruinae ipsae, licet in Junio, ob vim solis nocendi virtute carebant.

Octavo. *(Ecclipsis solis.)* Die prima Aprilis ecclipsis, ut vocamus, solis accidit per disci medium, obscurata ad digitos octo. Ruri tum nos esse accidit, laetusque mirabar, Croatiae plebem ab anteriorum annorum ex ecclipsi metu, item superstitionibus variis remisisse.

Nono. *(Coronatio regis Romanorum Josephi.)* Imperator ipse Franciscus I. cum coronando in regem Romanorum filio suo archiduce Josepho Francofurtum profectus est, ibique ex more electum et postea coronatum vidit filium suum; de quo eos lege, qui coronationi fuêre praesentes. Ad haec solemnia invitabantur per aulae rescriptum Hungari, Croatae item, ex his nemo repertus est, qui eo profectus fuisset, nisi fors quispiam turmae praetorianae Croata juvenis. Ex Hungaris plures profectos fuisse, huc scriptum est, ac reliquos inter ipsum Hungariae cancellarium comitem Franciscum

Eszterhazy. Vicecancellarii Georgii Fekette filius, non homo sed angelus moribus eo usque depraedicatus, quoad Theresiani Viennae collegii alumnus non fuisset, relicta legitima conjuge occasione ista, cum nescio quali concubina Francofurto aufugit, nec, ubi sit, etiamnum sciretur. | [pg. 600.] Rediit Francofurto Viennam Josephus Romanorum rex cum parente suo imperatore Francisco die 23. Aprilis, quibus a senatu populoque Viennensi festivi ignes, portae triumphales caeteraque laetitiae signa exhibita.

Occasione antedictae coronationis, quemadmodum 1760. anno praetoriana turma superius descripta ab Hungaris est instituta, ita nunc a caeteris haereditariis provinciis, par illique aequalis turma ex Germaniae juvenibus erecta est, horto et palatio Eugenii principis Sabaudiae, olim Viennae habito, turmae huic designato existente; accepit ut hungarica suos capitaneos, ne autem Hungaris sit posterior, quin ut eos antecedat, singulis de eadem character superioris leitinantii est attributus, cum hungaricae turmae juvenes inferiorum leitinantiorum praerogativis pollerent; praeterea hi imperatori ac reginae a servitiis futuri evulgarentur. Displicuit istud Hungarorum plurimis, quod Germanorum dominatus in hos hac etiam ratione exprimeretur, sed tolleranda sunt ejusmodi vulnera.

Decimo. *(Regales pro diaeta.)* Jam ad finem Martii promulgata fuit diaeta Hungariae anno isto Posonii die 17. Junii incoanda, submissaeque pro more, quas vocamus, regales litterae, steriles valde ac admodum generales. Ex rumoribus variis, ut fieri solet, timores dietae magni, quod universae Hungarorum praerogativae fundamentalesque leges hac diaeta abrogandae dicerentur, futuraeque ad Posonium 40 milia regulatae militiae. Ex his aliisque praenunciis seniores sanioresque per comitatus ablegari noluerunt, at plerumque juvenes minusque experti ad diaetam lecti sunt, quo eventu, postea videbimus.

Undecimo. *(Mors canonici Pogledich.)* Die 26. Aprilis Zagrabiae hora 11 ante meridiem obiit Josephus Pogledich, canonicus Zagrabiensis et Goricensis archidiaconus, annorum 69., canonicatus 40. Vir rectus corde ac omnino bonus optimaeque semper famae, una loquacitate et dicendi gratia carens. Eodem statim die episcopus Vngrae degens resolvit canonicum Joannem Skergatich sublectorem ac antea in Gradecz parochum, archidiaconum Goricensem Josephum Galliuff, hujus loco Kemlek nominavit Antonium Zdenchay, Varasdinensem Joannem Kukuljevich, Chasmensem Antonium Miloss.

Decimo secundo. *(Viennae conferentia ante diaetam.)* Evocatus Viennam abiit transactis paschae feriis comes banus, ubi die quarta Maji cum primate, palatino, tavernico, camerae praeside, cancellario, vicecancellario, personali et cancellariae hungaricae consiliariis de proponendis in proxima diaeta, atque una de mediis ad earundem propositionum effectum intra eos actum concertatumque est. Quantum mihi penetrare arcanos hos tractatus atque metiri ex subsequis praeparatoriis licuit, sic res videtur disposita, ut regina suam in Hungaros confidentiam depraedicet, extollat laudetque eorundem fidelitatem, tum consulat, seseque ipsis relinquat, in providendo eo, quod in pacis articulis superiore anno subscriptis de reliquis omnibus haereditariis statibus non solum assecuraverit rex Borussiae Majestatem suam, sed, ut ajunt, garantiam fecerit, | [pg. 601.] una solaque Hungariae corona exclusa.

Hinc quia rex idem cum Moscovia atque Turcia mutuae defensionis foedus fecisset, cum a septemtrione Silesia, Borussiae regis ducatus, ob oriente Moscovia, a meridie Turcicum imperium Hungariae advicinaretur, quid ergo Hungariae qualiterque consulendum prospiciendumque, ubi fors hoc currente anno ob mortem Poloniae regis et successoris electionem facile invadi posset Hungaria a praedictis foederatis. Subtilis sane cogitatio ad capiendos Hungaros in rebus politicis adhuc rudes. Hinc quia ad effectus optatos necessariam esse militiam atque pecuniam, natura sponteque flueret, credunt sperantque mancipia aulae, suas sperantes fortunas Hungaros sponte quaevis assumpturos onera, et reclutarum ex bonis suis in vicem generalis insurrectionis obligationem; an praemeditata haec successura sint, eventus docebit. Profecto post dissolutum hunc congressum hic saltem in Croatia de banderiis horumque origine ac obligatione, numero item, satis jubente bano per protonotarium, clam fuit inquisitum, item de cleri redditibus, decimis et quae pro his olim episcoporum fuit obligatio, ejusmodique plurima.

Decimo tertio. *(Novus ordo in Hungaria.)* Terminato antedicto congressu a Majestate sua die sexta Maji in templo augustiniano aulico Viennae, solenniter fuit institutus ordo Hungariae regni, s. Stephani regis Hungariae dictus. Ad hunc ex omni statu et conditione, natione, item in politicis pure rebus benemeriti de aula promovebuntur, suntque promoti. Crucem gerent illustres hi statistae et in tres subdivisi sunt classes, videlicet: crucis majoris, mediae ac minoris. Regulas horum institutaque in actis regni comperies; privilegia, ut solent esse, meri praejudicii sunt, introitus nempe ad propinquius regio cubiculo in aula, hisque similia. Primi ergo ordinis hujus die sexta Maji in antedicto templo paludati omnes initia posuère ordini. Ex Hungaris primas comes Franciscus Barkoczi, comes palatinus Ludovicus de Batthyan, comes aulae cancellarius Franciscus Eszterhazy, tum alii sex numero Germani et omnes praecipui, ut praeses bancalitatis comes Haczfeld etc.; mediae crucis vulgo commendatores ex Hungaris comes vicecancellarius Georgius Fekette; tertiae seu minoris baro Franciscus Koller personalis praesentiae locumtenens, aliique exteri, ut gabinetti secretarius Borié ac similes. Ordinis thesaurarius constitutus dominus Christophorus Niczki consiliarius et refferendarius in cancellaria Hungarica, heroldus dominus Ladislaus Ballog, consilii locumtenentialis consiliarius. Pro nunc taxa primae crucis gradus declarata pro expeditione 6000 fl. rh., secundae 4000, tertiae 2000 fl. rh. Porro dubitatur a nemine, ordinem hunc augendi aerari regii esse medium augendasque successive has taxas ob plurimorum instantias, evasurosque statistas et politicos optimos, plus aulae numeraturos, adeoque Judeos, quaestores, laniones, braxatores de facili aliquando huic ordini pro pecunia aggregandos. Vaenalia enim experimur omnia, ut consiliariatus, officia, Theresianum jam ipsum militarem illum ordinem, | [pg. 602.] dignitates, verbo omnia; neque spes cujuspiam rei obtinendae est sine pecuniis, sperare ex meritis otiosa est cogitatio atque industria, aere abundantibus appetere licet omnia, quia hoc medio consequuntur omnia, peccare patrareque quaevis ac singula (dempto laesae Majestatis crimine), quia pecuniis leges hac epocha sunt inferiores omneque honestum; nec lex ligat alios quam miseros et carentes pecuniis, ajunt enim, deos placari muneribus. Certe Zagrabiensi episcopo jam significatum

est. prima eum cruce die 20. Augusti decorandum remunerandumque ob tot pecunias aulae datas, licet iniquissimo modo ac titulo exactas per vim, crudelitatem in subditos, ecclesiae spolia, testamentorum pro lubitu invalidationes: neque audiuntur tot tantorumque lamentantium lacrymae, dissimulantur illatae per eum injuriae, spoliationes, damna, quia dum monetur vel ad se de accusationibus perscribitur, pecuniarum Viennam submissione enervat omnia.

Quemadmodum porro credebatur ab omnibus, ordinem hunc pro solis futurum Hungaris huicque aggregandos vicecomites aliosque nobilium, ut consequendae cujuspiam crucis affectu desiderarent plurimi, ad diaetam ablegari: ita dum praedictas promotiones primas percepissent, videntes personalem praesentiae tertii ordinis cruce praeditum, de eadem consequenda omnes benemeriti desperârunt, videntes nec banum fuisse remuneratum, sed ob taxas vulgatas soli juvenes dissipare asveti spem consequendae obtinuerunt solvendaeque apud posteros summorum politicorum memoriae.

Decimo quarto. *(Commissio ad generalatus.)* Banus Viennâ ex supranotato congressu comiti generali Draskovich significat, se praesidem esse designatum commissionis, ad accomodandas differentias inter generalatum Varasdinensem et comitatus Crisiensem, Verocensem jam ab olim vigentes, utve quo celerius habita cum generali Beck correspondentia commissionem incoet, designarique petat ex generalatus parte assessores nominare comitem Joannem Patachich, tabulae judiciariae praesidem, dominum Antonium Bedekovich, cassae regni perceptorem et assessorem banalis tabulae, ordinarios vicecomites Crisiensis et Verocensis comitatus, adeoque dominum Josephum Arbanasz et Joannem Adamovich horumque comitatuum notarios pro actuariis: et quamvis omni instructione caruerint neque sciverint, quid vel quomodo agere eos oporteat, attamen generalis Draskovich, postquam 10 officiales a Beckio nominatos assessores intellexisset, quos inter generalis Kengell, Riese, vicecolonellus Mallordi, capitanei Fabriczi, Horvatinovich etc., die 15. Maji in oppido Czirqueno terminum locumve commissionis statuit. Comparentibus eo omnibus et quid agendum ignorantibus, donec instructi forent, in | [pg. 603.] inanibus, ut fieri solet, perdebant tempus, stipendia tamen suaque merentes diurna: de praecedentia et sessionis loco disputatum. Militares, dextrum latus occupantes, cedere noluerunt, tum aereas formabant praetensiones, politici totum militaris jurisdictionis terrenum, militares politicorum terrena petebant, et post transactos dies aliquot in simili otio, demum vetus a Ferdinandi I. epocha, similium commissionum occassione diaetarum hungaricarum semper intercessarum, erupit maschera ex submissis Vienna instructionibus: nempe progrederentur per loca praecipua, videlicet ex Czirqueno, ad Montem Claudium, inde Crisium, Capronczam, Veroczam, ac ubilibet audirent notarentque partis utriusque lamenta, accusationes, hasque pure conscriberent, militares quidem vulgari germanica, tradendo scripta sua politicis pro translatione eorum in latinam: politici sua exponerent latine, consignando talia militaribus pro translatione in germanicum; ipsi nil statuere, definire auderent, verum in statu suo relinquerent omnia: et post finem omnium, praeses generalis Draskovich acta partis utriusque ad Majestatem suam Posonium adferret peteretque, talia revideri ac per Majestatem definiri: scilicet ut in diaeta la-

mentaturis de militarium excessibus responderi valeat, ob praeteritum bellum agi nil potuisse, in actuali autem esse quaerellas examine. Procedit ergo actu praedicta commissio. ex cassa regni comes Draskovich diurni habet fl. 12., comes Patachich fl. 8., Bedekovich 5., caeteri per fl. 4., adeoque dietim venit regno et miserae plebi praedicta maschera fl. rh. 45. Caeterum quia vicecomes Adamovich cum notario suo ad diaetam qua ablegatus comitatus progredi debuisset, ejus locum accepit Delimanich.

Decimo quinto. *(Diplomatum regni elenchus novus et repositio ad archivum regni in domo regnicolari.)* Ad 10. Maji rediit Varasdinum banus, atque illico congregationem regni Zagrabiae pro 22. Maji indixit publicavitque causa diaetae potissimum, et quia post regales litteras acceptas continuo a singulis comitatibus gravamina notarentur, reducta tandem in congregationibus comitatuum ad justum corpus. De quibus, anteaquam notem quidpiam, sciendum, tantam fuisse majorum nostrorum incuriam, ut a saeculo et amplius monumentorum diplomatumque regni hujus non solum curam habuerint nullam, sed, ubi haec essent, plane ignoraverint, horumque deffectu, ut videre est in articulis annorum 1715. etc., plurima Croatis modernis sublata sint. Provocabant semper ad diplomata, quae ignorabant, nec fuit, qui curam eorum susciperet. Ego postquam amore patriae maximo meo fato studiis me iis dedi, quibus hanc e tenebris atque anterioribus praejudiciis eriperem, partim filios ejus excolendo, partim ad juris aequitatisque principia reducendo mores ac praejudicatas in officiis constitutorum opiniones, horumque praetensa oracula reducere incepissem atque contendere, eum solum esse haberique infallibilem, qui omniscius esset, hinc studiis politico-historicis mancipatus ab exemplo et lectione librorum Galliae, Belgii etc., res statumque patriae eruderare incepissem; denique ex defectu historiae verae ad leges videlicet historiae conscriptae de diplomatibus, monumentis, manuscriptis variis, actis item publicis, privatorum adversariis, solicitus esse coepi, ut servata | [pg. 604.] cronologiae ratione lumen aliquod haberem historiae patriae, et per hanc adjutus, praedictis mediis ac legum municipalium statutis systema quodpiam status politici conficerem, ac in civilibus lumen haberem, ut judicare potis sim, nec affirmare perpetuo ex autoritatis praejudicio debeam, me majoribus ac insana credere adorareque constitutorum in officiis phantasmata. Postquam, inquam, his me tradidissem studiis, erui etiam privilegia illa regni et diplomata, a quibus claves servarentur per banum una, vicebanum altera, protonotarium tertia, quin sciretur, ubi essent, supra sacristiam cathedralis ecclesiae esse abjecta quasi cum inscriptione sequenti: cista privilegiorum regni. Miserebat me patriae totque articulorum, quae in juris corpore legi, latorum per incuriam eorum, quos regni deos a senioribus percipiebam, eorundemque desiderium superesse observabam, licet ignavissimi fuerint indignique vel nomine alio quam spoliatorum patriae. Naisichio atque Busanio anno adhuc 1749. detexeram, quo loco essent monumenta illa, sed his negligentibus, tandem actualis protonotarius dominus Nicolaus Skerlecz rem prudenter instituens, de erigendo regni archivo cogitavit, ac ut perceptor locum erexit, tum superiore anno Decembri mense de transferendis illis cistis proposuit, ac una revidendis regestrandisque monumentis, cum turpe esset ignorare id, quod haberetur, comes banus sui loco comitem Joannem Patachich substituit eique clavim a se servatam tradidit.

Itaque anno hoc Aprili mense Zagrabiae convenerunt comes Joannes Patachich tabulae praeses, vicebanus Joannes Busan, protonotarius Nicolaus Skerlecz, receptoque cistarum deposito, monumentis registrandis dant operam: et ubi erat lectio difficilior, ad me portabant instrumenta, in proemium laboris atque originalis meae industriae me extractu universorum remunerantes, quem extractum etiam inter adversaria mea libro alio reperies lector. Porro compertum est, anno 1643. fuisse cistas illas registratas et ex extractu tum confecto quaedam deesse: qualiter autem perivermt, latet omnes, nec divinare est facile. Revisio monumentorum horum multum servit ad cognitionem juris aliarumque rerum regni hujus et cumprimis politicam. Servivit etiam pro praeparatoriis ad diaetam, ut, si quae hactenus illata vulnera ex neglectu praemissorum reparari poterunt, diaeta proxima reparentur. Digniora fasciculis septem continentur: primus ab anno 1222 continet frustra 19., alter a 1448. frustra 20. tertius ab anno 1474. frustra 20. quartus a 1489. frustra 20. quintus a 1499. frustra 20. sextus a 1500. frustra 10., septimus a 1513. frustra 19.: desunt sex frustra.

(Gravamina comitatuum.) In singulorum comitatuum congregationibus elaborata fuère gravamina ex parte illius comitatus, quorum singulariora: Varasdinensis reliqua inter contra clerum et parochos ob negligentiam in sacramentorum administratione, ob nimias exactiones stollares, ob impositiones pro lubitu parochianis suis ad campanas, aras, exstruendas ecclesias, curias hisque similia: in Zagrabiensi contra civitatem Zagrabiensem militares: in | [pg. 605.] Crisiensi contra militares potissimum, a violentiis non cessantes, quin comitatus iste petiit transferri hanc militarem jurisdictionem ad partes transcolapianas, utve dominiis, quae trans Colapim essent, territorium Varasdinensis generalatus cederet eandei titulo

Decimo sexto. *(Congregatio Zagrabiae et ablegati ad diaetam.)* Bano Zagrabiam appellente ac in episcopi arce hospitante, in eadem arce die 22. Maji congregatio regni est habita. Relata ex more conferentiae Varasdinensis acta, tum ad diaetam ex parte regni lecti sunt nuncii, statimque ad bani propositionem conclamati: nempe ad tabulam procerum dominus Nicolaus Fridericus Gerlechich, colonellus regiminis Glinani, ad tabulam statuum dominus Joannes Busan regni vicebanus et dominus Antonius Jankovich ob respectum affinitatis cum excellentissimo domino comite Georgio Fekette vicecancellario, cujus Jankovich fratruelem haberet uxorem. Christophorus autem Niezky consiliarius ejusdem Jankovich sororis nomine Catharinae esset maritus, soror autem Niezkii Georgio Fekette vicecancellario uxor esset. Hactenus vicebanus, nunquam perhibentibus actis publicis ad diaetam fuit ablegatus, primum nunc in Busanio est exemplum, quod evenit ideo, quia homo iste, nescio qua persvasione, apud ruri habitantes nobiles ea polleret autoritate talique praejudicio, ut quamvis in omnibus, a se vel per se actis ex delegatione publici, sit infelicissimus, tamquam meris subtilitatibus laborans, nullum quod sit, quod felix regno evenisset, attamen quidquid ab eo agitur, fieri aliter nequivisse existimatur et res divine acta creditur. Et cum Busanius assoleat, universa ea damnare, quae per ipsum acta non fuissent, ut hac ratione diurna ipse habeat obtineatque, prudens protonotarius Nicolaus Skerlecz, ad obsequendum Busanianae ob diurnorum perceptionem avaritiae adeoque obligandum illum, tum ideo.

eum et ut aliquando honorem habeat, se fuisse vidisseque diaetam, nam 1741 a bano Eszterhazio obtinere hoc non potuit, etiam per exercitam factionem 1751. nec cum Rauch, nec Naisich conveniebat, rejectus ideo. Fatum Busan a bano proponi curavit, ut in casum emergendorum quorumpiam regno et nobilitati vulnerum, haec tollerentur ex praejudicio erga Busanium, quod is defensor et salus patriae esset, neque sit, qui murmuret, vel adversetur soluta diaeta, ageret denique ipse pro recuperandis avulsis vicebanali officio. His ergo electis regni ablegatis, pro compilanda instructione die altera et subsequis in domo regnicolari sub bani praesidio actum est, haec vero ideo, ut clerum et episcopum laterent praecipua. Ad speciem quaedam sunt posita, generaliter additum, ut residua ablegati cum bano et protonotario Posonii videant, et quaecumque sive ex comitatuum gravaminibus sive alias excerpenda, proponenda, urgenda, efficienda putaverint, agerent libere; quod haud evenisset, si Busanius ablegatus non fuisset. Studiose autem haec sic facta sunt, ut hac ratione sequentia valeant obtineri: primo, judicatus ille cleri intuitu subditorum suorum sine appellationis beneficio tolli, vel saltem regulari ad recti, justi aequive rationem, consequenter judicia pro lubitu tolli; secundo, banderiorum bano et regno procurari subjectio; tertio, episcopalium et capitularium tolli jurisdictio, qui in suis territoriis publicas regni constitutiones non reciperent, nisi in favorabilibus, pluraque similia.

[pg. 606.] Adfuère etiam inferioris Sclavoniae comitatuum ad hanc congregationem ablegati cum eorum comitatuum gravaminibus, qui aeque relegati sunt ad conferentiam Posoniensem, extrahendaque ibidem extrahenda. Caeterum ad praedictam diaetam praeter suprascriptos ablegatos et protonotarium, comitem item banum hi mense Junio profecti sunt (legatis diurnum constitutum cuivis fl. sex) videlicet:

Sigismundus Komaromi fiscalis in Croatia regius pro episcopo Zagrabiensi erga diurnum fl. rh. a principali suo promissum sex, una et pro comitibus Keglevich.

Reverendissimi Georgius Malenich et Josephus Galliuff canonici Zagrabienses ex parte cathedralis ejusdem capituli erga diurnum singulo fl. 5.

Reverendissimus Paulus Jurak, canonicus Chasmensis, parochus bisztricensis ac anno hoc die 24. Januarii Zagrabiae ab episcopo Putcz in abbatem sanctae Trinitatis de Sikloss benedictus pro parte capituli chasmensis erga fl. rh. 200 pro toto tempore.

Joannes Paulus Plepelich, notarius campi Turopolja, ex parte ejusdem campi erga diurnum fl. 2, insuper idem pro praeposito Zagrabiensi pro fl. 200.

Alexander Szechen, vicenotarius comitatus Zagrabiensis, pro comitibus Sigismundo et Christophoro Voikffy de Voikovich et Klokoch pro fl. rh. 200 pro toto tempore.

Josephus Spissich advocatus, pro comitibus Ludovico Patachich et Christophoro Orsich erga diurnum a quolibet fl. rh. 2.

Ladislaus Szalle, judex civitatis Zagrabiensis, pro eadem civitate erga diurnum fl. rh. 3, insuper pro itu ac reditu fl. 100, suoque consangvineo menstruatim fl. 10.

Ambrosius Vellachich, notarius civitatis Varasdinensis, pro eadem civitate erga diurnum fl. 2 etc. etc.

Comes Petrus a Sermage, item Franciscus Patachich in persona abiverunt, baro item Michael Malenich. Ignatius baro Magdalenich Petrum Ballog sui loco misit.

Joannes Jursich supremus comes comitatus Zagrabiensis per regales vocatus non fuit, quod fieri alias debuisset. Hoc quidem casu evenisse dicebatur evocandusque promittebatur, sed studiose factum est, ut non sit, qui impediat, hunc comitatum vicebano iterum adjungi.

Ex inferioris Sclavoniae comitatibus vigore articuli 1751. Hungaricorum instar ex singulo comitatu sunt exmissi ablegati.

Notari etiam meretur comitatus Varasdinensem et Crisiensem petere: ut fora vicecomitum, judlium similiaque ambulatoria tollantur eriganturque tabulae instar districtualium: comitatus Zagrabiensis huic petito adversabatur, utinam hoc eveniat ob justitiae administrationem.

Decimo septimo. *(Naulum admittitur capitulo et civitati.)* Sub eadem congregatione admissum, ut capitulum Zagrabiense una cum civitate regia agnomine in pago Ternje pontem navalem in fluvio Savo erigant, cum comitis a Sermage negligentia et Savi impetu trajectus antea ab eodem habitus penes Kolledovchinam, Dolnř Brod vulgo dictus, subsistere nequeat. Quae res quem habitura sit effectum, docebit eventus. Ab ipsis tamen pons erectus est, et pro erectione viae comitatus mensuatim laboratores numero 125 ordinavit.

[pg. 607.] Decimo octavo. *(Franciscus Patachich comes fit; de eodem notitia.)* Sub eadem Francisci Patachich ab anno 1733. baronis, super titulo comitis diploma est promulgatum. Familia Patachich ex Bosnia advenit, juribus Hergfianis aliorumque per foemineum sexum crevit, et omnino fuit illustris et patriae multum proficua, ut videre est in meis memoriis historiarum ecclesiae Zagrabiensis. Singularis est haec familia a viris litteris faventibus et litteratis. Stephanus Patachich 1629. mortuus, immortalis vir memoriae et de hac patria meritorum, personalis praesentiae fuit in Hungaria: Nicolaus, regni protonotarius; plures clari sunt in militaribus honoribus: Balthasar vir egregie lectus multaque scribens, fuit primus ex parte Croatiae in cancellaria hungarica Viennae consiliarius, cujus filii: Alexander aeque in cancellaria Hungarica consiliarius, Gabriel archiepiscopus Colocensis 1745. mortuus, Ludovicus etiamnum vivens, anno 1733. comites facti sunt: reliqui autem de eadem familia liberi barones ante eodem.

Praedictus Franciscus filius est Stephani baronis, de quo supra, qui priori anno Petri olim Keglevich filiam nomine Catharinam duxit uxorem, per hanc consecutus debita passiva in 60 milibus et bona Popovecz ac Kalnik cum Guscherovecz. Nunc unicus episcopus Magno Varadiensis Adamus Patachich, filius Nicolai, e Patachichiis baronibus vivit. Frater hujus in Lansztross Cisterciensis hoc anno ibidem monachus decessit, soror Regina nomine baronis Josephi Kulmer est conthoralis.

(Paulus Rauch baro promulgatur.) Similiter Pauli Rauch diploma super baronatu fuit promulgatum. Est ipse Joannis olim vicebani filius, actualis colonellus Kostanicensis, qui hoc anno etiam uxorem duxit ex Hungaria nobilem[1] . . . . . natam Szegedi. Caeterum sub Ferdinando III

[1] prazno mjesto.

ad officium tricesimae Nedelicensis (uti diploma capituli fundatae lampadis ab eodem Ferdinando in cathedrali) ex oppido Neek advenit, qui ducta in Croatia uxore, nisi fallar Malekovicziana, possessionatus effectus est. Malekoczi liberi barones fuère, neque mireris, tricesimatori obtigisse uxorem baronessam, illa enim aetate tricesimatorum summa fuit aestimatio, facileque ob dona et pecunias, quas volebant, obtinebant: suntque hodie multae fueruntque illustres familiae ex provisoribus vel tricesimatoribus originem trahentes. Ille, ut de Neeck venerat, sic praedicatum de Neeck servavit servarentque hodie ejus descendentes. Filios habuit: Sigismundum, qui in masculo defecit; filiae fuère: Regina, nupta Voikovich Sigismundi uti supra, et Anna sub nomine Leopoldinae monialis Varasdinensis; ipse etiam fuit vicecomes comitatus Zagrabiensis; Adamum Danielem, qui 1714 factus fuit ex vicecomite regni vicebanus et supremus comes comitatuum Zagrabiensis et Crisiensis, meus 1715. ex baptismo patrinus; Adamus iste filium habuit Joannem Rauch, de quo satis supra et pag. 559., ex Joanne hoc procedit Paulus baro supra declaratus.

Alexandri quoque Szechen vicenotarii comitatus Zagrabiensis armales litterae sunt publicatae.

Decimo octavo. *(Familia Illiassich se transfert in Carnioliam.)* Sigismundus Illiassich aeque anno hoc in Carnioliam se trantulit, ut haec familia in Croatia esse desierit. Origine ispi sunt ex territorio civitatis Zagrabiensis ad Savum. Jacobus fuit notarius et senator civitatis Zagrabiensis, tum et vicecomes agnominis comitatus et armalium impetrator, ejus | [pg. 608.] filius Sigismundus Jacobus aeque vicecomes, hujus filius Adamus supremus vigiliarum praefectus et commendans Zriniensis, ex post private vixit; iste bona Grachecz in Berdovecz a Rabatta reluit, in Carniolia dominium unum emit; filiam Catharinam Joanni Rauch dedit uxorem, filius autem Sigismundus venditis in Croatia omnibus, nempe domo intra muros et moenia civitatis regiae Zagrabiensis domino Sigismundo Voikovich pro 3000 fl., tenutis avitis ad Savam domino Christophoro Voikovich pro fl. rh. 1000, bonis in Sztubicza domino Nicolao Plepelich pro 10.000 fl., bonis Sziszlavich domino Rauch pro totidem milibus, bonis demum Grachecz pro 19 milibus fl. eidem domino baroni Rauch. quae bona partim Budachkiani, partim Malekocziani juris erant, sese in Carnioliam transtulit auctis ibi per emptionem bonis. Hoc autem fecisse creditur in gratiam uxoris suae, natae baronessae Gáll.

Decimo nono. *(Fames magna.)* Ex defectu illo universali procreationis rerum, redditu item tantorum hominum e castris caesareis post confectam pacem superiore anno, quorum e regno absentia effecerat agros incultos, incredibilis fames afflixit generalatum Carolostadiensem partesque maritimas, ut copiosae ac amplius quam mille familiae integrae ex partibus illis sese in Croatiam transtulerint, quaesiverintque sedes et receperint, egove plures ad deserta mea recepi. Plebi quoque nostrae panis defectus accidit, ut frumento praecium accrevisset, tritici modius Zagrabiae fl. tribus, millii, faris, speltae duobus per mensem Majum divenderetur; quin ex societate multorum ex Sclavonia et Hungaria copiosum Zagrabiam vehebatur frumentum, statimque vendebatur ob maritimos, apud quos extrema fames fuit, ut Tergesti modius tritici jam 15 florenis veniret. Hoc famis malum pressit Romam, Dalmatiam totumque Neapolitanum regnum, ut ibi 8 aureis

cremnicensibus frumenti metreta venderetur, cui malo ut obviaretur, permissum a regina fuit, ut ex Hungaria triticum ac siligo ad status Italiae praedictos mitti valeat. Mercatores ergo quidam spe lucri primo cum Neapolitanis contrahunt, pro procuranda ipsis notabili quantitate triciti, quod etiam mutuatis pecuniis in Hungaria atque Croatia pro duobus milionibus fl. exsolvunt precio primum levi, tum per eos adaucto; sed spe majoris lucri ac adaugendi Neapoli frumento precii, promovere negligunt Neapolim, ast ad finem Maji ejus expeditionem differunt; Tergesti, Labaci, Flumine, Goritiae etc. ex Hungaria conductum conservantes. Interea ne fame pereat Neapolis, ab Hyspaniarum rege provisum Neapolitanis exstitit, scriptumque Austriacis illis dardanariis, frumento Neapolitanos non indigere. Qua de causa triticum minori est venditum in illis littoralis Austriaci partibus, quam fuisset ab Hungaris comparatum, preciumque momento quasi ubivis decrevit et mense Junio Zagrabiae triticum a fl. 1 crucigerorum 45 offerebatur, multosque spes ex aliorum miseriis divitias congregandi non solum decepit, verum ob contracta debita fecit miseros.

Vigesimo. ***(Poloni electionem servantes regesque eligentes)*** anni hujus die sexta Maji, pro regis electione diaetam incoavisse scribebantur summis pro more ipsorum et re ipsa contentionibus ac, uti diceretur, jam mutuis caedibus.

Vegisimo primo. ***(Dominus Paulus Krusper)*** cameralis administrator mense Majo ad Bacsiensem cameralem administrationem transfertur.

[pg. 609.] Vigesimo secundo. ***(Obiit Posonii comes Christianus Josephus Erdoedy)*** aetatis 23; filius comitis olim Ludovici. Empto dominio Szamobor, cum ad exordium Martii Posonium rediret, ut de matrimonio constituat, cum filio Joannis Nepomuceni comitis Erdoedy, festo Josephi saltationibus indulgens nimiis, febri correptus et ab eadem est extinctus, spei erat magnae. Obiit similiter Carolostadii generalis Antonius de Brentano Italus natione die 9. Julii 1764, cui in officio brigaderi Boekiani successit generalis Preiss ex praesidii Graecensis commanda; hanc accepit generalis Rizzi commendans Crisiensis, et huic successit generalis Antonius Setwitez, Belovarinum ordinatus eorsumque abiens. Iste biennio privatim vixit Berdoviczii in bonello Voikovichiano Sztari Dvor vocato et ab se titulo arendae possesso.

(Diaeta Posonii, libellus Francisci Kollarii.) Posonium ad constitutum diaetae diem convenère status, festum nempe sanctae Trinitatis seu diem 17. Junii. Sub initium pro more actum de caeremoniis: lecti Viennam pro invitandis suis Majestatibus nuncii. In capite horum fuerat archiepiscopus Colocensis comes Josephus de Batthyan. Majestates suae nempe Franciscus I. imperator, Maria Theresia regina, Josephus rex Romanorum die III. Julii comparuère, quos pro more primas Hungariae Franciscus Barkoczi salutavit, oratione hic adnexa sub A[1].

Dum pro more Posoniensem arcem ingrederentur Majestates, plebs pro: vivat Maria Theresia, clamabat: vivat Franciscus Nadasd banus Croatiae, qui affectus bano ingratus fuerat credebaturque ab inimicis procuratus. Die altero propositiones regiae auditae sunt, augendae videlicet contributionis in uno millione et banderiorum regulationis. Eodem quasi momento Viennae impressus libellus Adami Francisci Kollarii, Pannonii Neosoliensis, Mariae Theresiae Augustae a consiliis et Vindobonensis biblio-

[1] Sada se ne nalazi u rukopisu taj govor.

thecae palatinae custodis primarii: „De originibus et usu perpetuo potestatis legislatoriae circa sacra apostolicorum regum Hungariae libellus singularis. Typis Joannis Thomae de Trattner caesareo regiae Majestatis aulae typographi et bibliopolae". Liber iste omnino singularis et eruditionis majoris, ac moderna ferunt studia; praecipue ob cap. 13., quo regias diaetales propositiones demonstrare conabatur, auctor occasionem praebuit, ut de eo examinaretur, lamentaretur sic, ut compilandorum suorum gravaminum tempus Hungari habeant. Clerus potissimum adversus Kollarium est debacchatus ipsique inimicatus, et cumprimis Barkoczius primas. Itaque deputatio constituta est sub praesidio episcopi Nitriensis Joannis Gusztiny, secretario deputationis Stephano Bartha Agriensium canonico constituto, quae in libellum indigaret ad litteram. Consedit ista suamque deprompsit ex quavis pagina censuram sive rerum ignorantia, sive alias et Kollario iniquam et deputatione regni indignam. Ad hanc respondit deditque apologiam Kollarius. Majestas regia die 19. mensis Augusti 1764. mandato suo per comitatus dato libellum hunc prohibuit, colligendumque praecepit ex possessorum manibus. Gallia, Belgium, Germania approbavêre opus, Italia et cumprimis Roma istud non solum damnavêre, at igni sacravêre. | [pg. 610.] Caeterum creditum a singulis, aulae jussu scripsisse Kollarium id, quod svadebant propositiones regiae, quas eum nosse oportuit praevie. Hinc crysi non caruit aula, dum opus nutu suo exaratum tueri noluit. Adversus libellum sub anonymo scripsit aliquis sub titulo: „Vexatio dat intellectum", opus adversus aulam, quo conabatur persvadere, reges nostros vere nec dominos esse, esse autem dominum quemvis nobilem. Prodiit opus hoc ex primatis Barkoczi aede et ex manu sua primo, quod ei notam in aula attulit, infirmitatem ex apraehensione causavit, et demum mortem. Juramento purgare semet doctiores omnes debebant et reliquos inter ex regno nostro protonotarius dominus Nicolaus Skerlecz, qui ex compilatis regni Sclavoniae actis et gravaminibus tulit ad invidiam laudem. Post diaetam lictoris manu crematus est manuscriptus liber: „Vexatio dat intellectum", quod censura iterum haud caruit, aulae eam non fuisse Majestatem, ut opus sub diaeta cremasset, damnasset, aut saltem prohibuisset, uti opus Kollarii. Scripsi ego etiam adversus Kollarium, sed nequaquam de singulis, at pure causam ponendo, cui et quomodo principes de rebus ecclesiasticis merae disciplinae leges ferant; adeoque legislativa potestate gaudere ecclesiam, dum Kollarius istud suo opere enervare niteretur, ad quae Posoniensis deputatio nec advertit. Manuscriptum meum misi primati ipsique Kollario. Interim quia ad opus Kollarii omnia praemissa a nobis descripta sunt nempe historia, deputationis acta Posoniensis, apologia Kollarii, opus illud: Vexatio dat intellectum, meum quoque in originali adesset, non est, ut hic inserantur. Romana illa Kollarii condemnatio fuit contra tenores bullae Benedicti XIV. 1753. editae die 9. Julii incipientis: Sollicita etc. Quamvis porrò auctor infamis operis: „Vexatio dat intellectum" ignotus remanserit, suspicandi adversus Joannem Baptistam Paxi episcopum Syrmiensem, ponderatis circumstantiis et libello ipso maximum fuit argumentum. Nempe primo, ob expressum eo libello odium suum adversus me Balthasarem Kerchelich, quem ibi Kerchelevich scripsit, quod nempe imperite quasvis carthas edat et det Kollario edendas; nihilque fieri Viennae a consiliariis, rebus Hungaricis invidis, nisi me authore, quod Hungarorum

nemo scribere potuisset, et servivit ad excitandum adversus me odium per Hungariam. Hinc idem episcopus Joannem Jozipovich canonicum Zagrabiensem et hoc anno Viennae collegii croatici rectorem disposuit, ut in Croatiam scripserit, Kollarium fateri esseque sub juramento fassum, opus illud neutiquam suum, at meum esse. Quae res heu quale odium excitavit adversus me tam in capitulo, quam et regno. Secundo, in eodem | [pg. 611.] opusculo non parcitur Rittero et cum falsifitatibus. Quare dum duxit me Ritteriana ova spargere, cum extraneus devoluta ad me Ritterii quaedam scire nequiverit, viderit autem Ritteriana manuscripta Paxius, suspicione gravatur. Tertio, quia inferioris opus primas non vulgasset ut istud, Paxium autem promoverat ipse ad episcopatum Syrmiensem, quod ad putum primatis collegium olim Pazmanianum emerit, egregie decipiendo capitulum. Quarto, quia Paxius eodem tempore, quo opus illud vulgari describique incepit, Posonio abiit, ut de illo qua absente haberi non possit suspicio, hinc neque purgatorio juramento gravatus est. Quaedam imperite et hiulce ex legibus applicata eo opere sunt, vel ipse Paxius talia congessit, vel cum Sigismundo Komaromi ad latus suum continuo. Quinto, quisquis stylum Paxianum perspectum habet ejusque cogitandi vim, arguet opus illud Paxianum esse. Interim certo istud affirmare nequeo, cum auctor latuerit.

De diaetali in reliquo progressu videnda diaetae acta. Post disputationes inutiles tandem ad aulae vota promisaa est contributio in annuis fl. rh.[1] . . . . . in augmento prioris, caeteraque ex actis et articulis diaetalibus videnda.

(Initium causae intra clerum et comitatum Zagrabiensem.) Quod Sclavoniam nostram attinet, exigua obtenta sunt diplomatis anno 1750. elargiti, cupiebant diaetalem confirmationem, neque tamen vel propositum. In anno 1751. facillimum fuisset negotium, at tum a regni protonotario fuit declaratum, diploma illud regium a statibus nunquam fuisse promulgatum. Cupiebant etiam, ut ex banali tabula directe ad septemviralem provocaretur, sed neque istud effectum. De consiliariatu in cancellaria Hungarica Viennae conditus est sine effectu articulus. Sub hac diaeta initium accepit lis intra comitatum Zagrabiensem et clerum intuitu appellationis subditorum ecclesiae. Petrus Spissich vicecomes Zagrabiensis insigniter laesivam sub diaeta ad banum Posonium relegat instantiam eo in merito. Banus celebrata isthic conferentia, ad diaetam negotium non deduxit, sed privative repraesentavit aulae, adfirmando, et privilegia et usum esse pro clero. Res subinde missa ad status Sclavoniae pro opinione, de quibus infra.

Interea sub diaetali Posonii decursu Crisio generalis Rizzi translatus Graecium, hinc pro Brentano mortuo Carolostadium generalis Preiss, Belovarinum autem pro Rizzio generalis Antonius Szetwitez, qui haetenus private vixit Berdoviczii in bonello Voikovichiorum Sztari Dvor vocato. Generalis Beck plurima inter, quae in generalatibus Carolostadiensi et Varasnensi instituit, ex Gomerje partim pulsis partim exsolutis schismaticiis, Bohoemos quosdam induxit, qui per Zagrabiam sunt profecti spe et fiducia [pg. 612.] ea, quod isti locum excolent, commerciis magis idonei reddentur

[1] ostalo ne ispisano.

fabricas varias promoturi. Successive totum exanuit, et Bohoemi illi ofugerunt. Anno isto aeque pro famelicae plebis subsidio rapae subterneae vulgo krampyi in Croatiam ex Bohemia in novem currubus adductae r regnum et confinia passim sunt introductae.

Hoc quoque anno et sub diaetae decursu bona, quae hactenus invalirum vocata comissio tenuit, olim culinae generalium ad Carolostadium idem, Dubovacz, Szvarcha et Zvechay, ad Capronczam autem tenuta proncensia, item Ivanecz, Petrianecz etc., generalis Beck qua gubernator cepit lege ea, quod annis singulis ex cassa militari generalatuum fl. rh. 00 invalidorum commissioni sit daturus. Fecit attamen ex subditis non lum milites et centurias, sed beneficia omnia ad cassam applicuit et hinc magnas comitatibus incommoditates, privatis quoque in vicinia possionatis, parochis item, prouti ex protocollis et repraesentationibus apreret. Baro Stephanus Patachich cum bonis Novigrad in anno 1749. erat 12 domus ad Carolostadium in vico Sidovszka vulicza appellato, perinducta donatione regia. Has domus occupavit vi generalatus Caroloadiensis et Franciscum Patachich filium Stephani ejecit. Post plures praesentationes resoluta fuit Patachichii exsolutio, ipseque ad contrandum cum domino generali Beck remissus.

Commissio superius insinuata ad limites generalatus operabatur magnis pensis. Episcopus Zagrabiensis saepe admonitus, si quid haberet, ut hibeat; verum is, ne censuram in aula habeat, cum, ut dicebat, vivere ssit et aulae intentionibus nolit refragari, nihil se habere rescripsit: iam ejus epistolam inactare, sive in protocollum inferre militares effecent. Ipse ideo pro summo statista est habitus et anno sequente 1765. ephaneo ordini intra commendatores adnumeratus[1]. . . . .

[pg. 613.] Hoc insuper sequentive anno ultra mille juvenes ex genelatibus his a generali Beck educti sunt, ad artes varias condiscendas iennae ac alibi. Res haec quem habitura est effectum, posteriores anni ocebunt, nunc pro more quidam laudabant, reprobabant factum alii. Inper ad 500 juniores sive ab anno aetatis suae 18 ad 24 eductae sunt a cum maritis suis foeminae, quae texere aliaque condiscerent. Maritatas tem ideo accepêre, ut cum maritis suis redire aliquando possint.

Samoborini, ubi cupri boni ab olim fodinae haberentur, ferri etiam nt detectae et colli incoatae anno sequente.

(Lectoris Malenich memoria.) Posonio scriptum, ablegatum capituli eorgium Malenich disseruisse palam de augenda contributione vel mame vero, quod nobis volupe charumque sit, dum subditi nostri, ad nos nientes, nobis ferunt anseres, anatras, capones, et dum videmus pendere idpiam ex eorem manibus, eos audimus et benigne accipimus, si vero l adferentes intuemur, repellimus; certe, ut indigna haec fuêre diaetali ngressu et levissimi judicii sui suaeque infamis avaritiae indicia, sic de ndigno explosus est nedum ibidem ab intelligentibus, sed pluribus, ut ant, pasquillis, non sine cleri et capituli Zagrabiensis censura; anatrum serumque haud facile abolendam memoriam Posonii ac per Hungariam liquit. Credebat ille, sua loquacitate se meriturum favores aulae et Steianei ordinis parvam crucem, pro qua supplex erat, et dein episcopatum;

[1] 22 i $^1/_2$ redka prekrižano.

sed videns, quam in aquam anser garrulus cum anseribus et anatris sit submersus vel praecipitatus, ex aprachensione die 25. Decembris ibidem Posonii sacrum incoans, apoplexia tactus est, cujus sibi cura fuit diuturnior.

Denique et lues pecorum fuit in partibus multis et authumnus a 14 fere Septembris continuo scatens pluviis, aquarum exundationibus, ut anthumnalia congregari nequiverint, et quae fuêre composita, ob contractum humorem putrefacta pesumiverint, far praecipue; vindemia fuit misera, et vinum ob aquas debile. Continuavit | [pg. 614.] autem ejusmodi tempus ad medium Martii.

Hoc anno die 30. Augusti Zagrabiae media sexta mane obiit Nicolaus Sigismundus Thauszy, episcopi Zagrabiensis frater uterinus et germanus, homo rudis, excessuum plenus, ut passim Palaszika nuncuparetur; rebus temporalibus semper immersus, ut praefecturis, negotiationibus et vitiis aliis, dempta veste in eo clerici nil fuit. Antea saepe castigatus poenis etiam publicis, a fratre episcopo 1752. factus canonicus, tum archidiaconus Vasca, deinde Bexin praepositus infulatus titulo de Koe, vicecolonellus Dubicensis, episcopo et capitulo semper ob vitam et mores pudor ac dedecus. A morte sua fabula prodiit, eum Dubiczae in habitu militari saecularique vagari. Huic in archidiaconatu Bexin successit Josephus Galliuff, in canonicatu Antonius Pullai ex parocho Oboroviensi et Posegano.

Annus 1765.

Notanda sequentia.

Primo. Ob diaetae Posonii continuationem banalis tabula anno hoc suo caruit foro et judicatu.

Secundo. *(Nuptiae Josephi regis Romanorum.)* Die 23. Januarii Viennae peractae sunt nuptiae regis Romanorum et Austriae archiducis serenissimi Josephi cum Josepha Maria, nata 30. Martii 1739. filia imperatoris Caroli VII. et sorore ducis moderni Bavariae. Hae nuptiae pompam illam non habuêre uti priores, sive 1760. cum defuncta Isabella Parmensi, et videbantur plus religiosae esse quam solennes; intra pauperes distributum aes copiosius. Occasione hac tantum cohors praetoriana Germanorum Viennae erecta est instar hungaricae illius anni 1760. Hortus olim Eugenianus attributus huic cohorti est, data illi ante hungaricam eminentia, est enim germanicae juventutis; et ne lis sit eatenus aliqua, quod hi Germani charactere superioris procenturionis vulgo oberleitinantii gaudeant, dum Hungari subprocenturionis honore insigniti forent, conclusum publicatumque est. Horum insuper Germanorum exigua et periculis carentia sunt obsequia, cum Hungari praecursare obligarentur tantorum periculo et ruina. Pro hac augustâ nulla fuêre exacta per Sclavoniam et Hungariam, ut alias fieri solitum, honoraria, neque ad nuptias invitabantur magnates Hungariae; episcopus nihilominus Zagrabiensis Franciscus Thauszy ex cleri, capituli suoque aere aureos Cremnicenses mille reginae pro neonupta submisit medio canonici Josephi Galliuff, qui mense Decembri prioris anni Posonio rediverat et cum aureis praemissis fuit Viennam ab episcopo missus, ut labem, quam ex publicis in diaeta adversus suam negligentiam accusationibus contraxerat, abstergeret. Accusabatur autem in diaeta, quod curam nullam spiritualium haberet, ut populus non

nisi tria sacramenta agnosceret nempe: baptismum, poenitentiam, matrimonium. Secundo, ea quae subsidii sunt regii, miserioribus parochis eundem rapere, neque ulli parochorum dare, spoliare illum ecclesias atque plurima alia, et haec a comitatibus Szaladiensi, Simeghiensi, Verocensi. Intuitu usurpati subsidii 10 mil. flor. dedit perceptori cassae parochorum, residuum eidem mansit, nec parochi sublevati sunt.

(Baronatus regni novus. Indigena comes Sermage.) Ad finem Februarii diaeta protracta est majori otio quam labore. Quid in ea et qualiter conclusum | [pg. 618.] sit, testantur editi articuli, circa quos noveris, baronatum, ut vocamus, regni unum adauctum esse, videlicet turmae praetorianae capitaneatum. Primus hoc titulo baro regni effectus princeps Nicolaus Eszterhazy. Secundo, appellationem rusticis ex dominali foro admissam esse, qua hactenus carebant etc. Comes Sermage indigena factus est. Fuit anno 1723. parens suus receptus pro indigena regni hujus, regia confirmatione accedente. Quod sibi valuit, ut et pro Hungariae indigena acciperetur, et erga taxam mediam sive pro aureis mille occasionem, quaerendi indigenatus, comiti praebuit Franciscus Kussevich, qui ob violatum a comite contractum mutuae societatis, quoad pannificinae fabricam et impeditam a comite aequam Kussevichianae pannificinae, eundem ex defectu legalis indigenatus, ad reluenda bona Sesztine, in jus vocaverat. Qua incommoditate semet liberare volens comes, indigenatum petiit et hunc obtinuit, opera praecipue bani et episcopi etiam Varadiensis baronis Adami Patachich.

Primas Hungariae Franciscus Barkoczi periculose Viennae decumbebat, sublevatus modice, cum Josephus rex Romanorum obvium sibi factum ad currum suum recepisset.

(Assessores duo tabulae banalis novi, magna regni displicentia et in protonotarium odio.) Post finem diaetae hoc anno terminatae, ut et articuli diaetales anni 1765. inscriberentur, redeuntibus nunciis ad Sclavoniam, regni Sclavoniae generalis congregatio pro die 17. Aprilis Zagrabiam indicta est. Bano post diaetam Viennam adveniente, quia de augendi assessoribus tabulae septemviralis diaetaliter fuisset constitutum, petiit ipse a Majestate regia, ut in tabula similiter banali duo augerentur. Regina indulgente, cum is dominum Antonium Jankovich, titulo consiliarii antea potitum et olim vicecomitem Crisiensem, sub hac diaeta regni nuncium, alias affinem domino vicecancellario Hungariae Georgio Fekette et domino consiliario ac referendario Christophoro Niczki, proposuisset, prouti etiam dominum Petrum Spissich vicecomitem comitatus Zagrabiensis, suaque regia Majestas utrumque subito resolvisset, banalis tabulae assessorum numerus hac ratione et anno hoc adauctus est. Antea enim fuère banus ut praeses, duo ex magnatibus, ex clero unus praelati nomine, et ex nobilitate tres, nempe vicebanus et protonotarius ex officio et tertius a regia Majestate nominatus; nunc vero ex statu nobilium quinque essent. Res haec magnam apud clerum et magnates invidiam concitavit. Dicebant primo: . . . .[1] | [pg. 619.] Quod dum diaetaliter de augendis tabulae banalis assessoribus constitutum non fuisset, banum sine praevio statuum ordinumque consensu

[1] 14 i ½ redka prekrižano.

ejusmodi auctionem assessorum privative orare non potuisse, cum ob gubernationis connexionem, cum Majestas non sit, tum ob salarium, quod electi in fl. 120 annue percepturi essent, haud sine aggravio plebis, quae ex bani impetu onus hoc portare debebit. Secundo, quia necessitas assessorum fuisset examinanda et cognoscenda praevie, prouti et modus: permoleste enim habuêre magnates, quod hi neglecti sint et unus saltem ex iis non positus. Comes Patachich Joannes annis multis gratis egit tabulae banalis supernumerarium, dein fl. 200 fuit assecutus ob labores impensos. Hinc dum gratis laborandum est, laborari debere a clero et magnatibus: dum honor et merces adsunt, haec nobilibus attribui. Pro magnatibus nullas esse in regno accomodationes, hinc exiguum esse quoque eorum in regno numerum, et qui sunt, accommodationis defectu eos negligi et oeconomicis occupari oportere. Tertio, protonotarium cum bano lusisse, ut sic etiam in judicialibus eluderetur, dum assessores quinque nobiles praevalituri sunt adversus opinionem suam, si, per inconcessum, duorum magnatum et praelati haberet conjunctionem: nam vota quinque adversus quatvor semper praevalebunt. Praeterea occupare studere nobiles omnia: habent enim comitatuum officia, habent tabulae districtualis, et sic obtentis tabulae banalis habenis manifeste magnates et clerum sibi subjugare intendere. Quarto, gravissime etiam habitum est: nec fuisse admissas instantias, sed quasi omnes regnicolae etiam nobilium reputati fuissent inhabiles, ex impetu bani ad protonotarii vota assessoratus distributus est: et vel maxime. Quinto, promotionem Petri Spissich clerus[1] caeterique nobilium accepêre aegerrime, fuitque habitum et persvasum omnibus, assessoratum eum meruisse ob turpem et mendacem adversus clerum instantiam suumque cleri odium et passiones ejus, praecipue interessentiae ac vindictae. Mirabantur etiam, banum, qui nosset Spissichium | [pg. 720.] hujusque passionatas violentias, testatas in officialibus Draskovichianis, adeo se obcoecari a protonotario permisisse, quod talem pro assessoratu reginae proposuerit, aliis universis relictis. Hinc, ut rem hanc despectus publici cleri clerus accepit, ut interpretatus est, protonotarium unice ideo Spissichio studuisse, ut habeat socium mali adversus clerum et alios animi: non solum pro aperto et notorio hoste cleri est judicatus, sed per frequentissima apud episcopum consilia examinatum, qualiter comes banus a protonotarii mancipatu eliberari valeat, qualiter debitae virtutibus promeritisque suis promotiones impediri: qualiter verbo vindicta accipi et ex Spissichii promotione protonotarius bilim haurire. Ad haec consilia aliqui tantum sunt adhibiti capitularium, et ad ista procuranda protonotario canonicus Josephus Galliuff electus. Quia vero diaetaliter fuisset conclusum, ex parte Croatiae promovendum aliquem ad cancellariam aulicam Hungaricam Viennae, rumorque erat, hanc spariam protonotarii futuram, ideo ad hoc impediendum a clero et episcopo cura et sollicitudo omnis primo posita. Galliuff Viennam denuo relegatus sub praetextu negotiorum capituli ac episcopi, signanter levandae pecuniae annis anterioribus camerae Posoniensi mutuatae, sed in veritate ad impediendam protonotario promotionem eumque Viennae accusandum ob praepotentiae et imperii ambitum. Interea quidquid adversus protonotarium exquiri verborum poterat, quidquid fac-

[1] Rukopis ima: coerus, što je očevidno lapsus calami.

torum suorum diligentissime indagabatur a canonicis Petrovich, (cui ejusmodi in cartham et conceptum redigere, gloria cessit) Petkovich, Kukuljevich, Kanotay, item Krajachich, Blasekovich etc., et quia Petrovich apud banum valere observabatur, in partibus Varasdinensibus mansit continuo. Me ipsum medio Petkovichii ab amicitia viri dignissimi removere, et nescio quae rescire volebant; verum postquam ego perstitissem, me nunquam observavisse malum protonotarii animum, neque nos conferre de aliis ac rebus eruditis et historiam veterem illustrantibus, de iis vero, quae ad officium cujuscumque spectarent neutiquam, tandem relictus sum. Probatio unica remansit, an videlicet pro capituli praetensionibus ego disserere velim aut recusare. Rem hanc dum mihi tam Komaromi episcopi fiscalis quam et Petkovich canonicus proposuissent, animadvertens, quo res inclinaret, reposui omnino paratumque esse ipsi domino protonotario opus meum exhibere, cum sciam, aliud esse amicitiam ob virtutes et merita, aliud causam. Scripsi itaque dissertationem sub titulo: „Motiva demonstrantia, judicatum capituli et ecclesiae penes eandem reliquendum". Paragraphus primus (sic!) fuit ex regum privilegiis; secundus, de usu; tertius, de rationabilitate | [pg. 621.] privilegiorum et usus; quartus, de motivis legalibus; quintus, enervatio et solutio comitatus motivorum. Et quia forum nostrum, negavissem, esse forum pure dominale, sed privilegiale et mixtum, haec res Petrovichio displicuit. Galliuff canonicus ut caput factionis adversus protonotarium effectus, sic et director totius quaestionis, successive Vienna redux, non solum certissimos reddidit episcopum et capitulares, de eodem non accomodando Viennae, sed insuper coram ephebis et legulueis fabulam ex eodem ad mensas lusit. In effectu observatum, banum ab eodem devolvisse, pluraque alia inferius suis locis insinuanda.

(Congregatio regni.) Zagrabiae ergo die 17. Aprilis in episcopio sub bani praesidio habita est regni congregatio. Relatio diaetae facta, praesentati articuli, acta diaetalia. Residua inter lis praecendentiae intra capitulum Chasmense et pp. Paulinos enata est. Hi, nesciretur quomodo, ante Chasmenses locum habuêre. Balthasar Matakovich canonicus Chasmensis et parochus in area capitulari s. Mariae movit quaestionem, sed sine fundamento quopiam. Hinc ut partes, quae habent motiva, pro suis praetensionibus futura congregatione exhiberent, impositum. Episcopus Zagrabiensis commissario bellico detexerat, sibi pro gesto (munere) locumtenentiae banalis in anno 1757, quo nempe banus in bello erat borussico, deberi fl. rh. 2000, neque sibi esse exsoluta; haec ab illo donari aulae et militari cassae. Commissarius Preindmiller haec detegit commissariatui, laudatur a zelo episcopus, mandaturque statibus, ut ab episcopo promerita 2000 fl. rh. statim depona(n)t commissario. At inspectis domini Busan tum exactoris regni rationibus publice in regni congregatione, quietantia manu sua subscripta et sigillata illi et regni statibus, de rite persoluto episcopo quoad gestam locumtenentiam fuit exhibita, et suae Majestati submissa; episcopo reponente, se fuisse oblitum. Interim ne quam crysim subeat Viennae, commissario numeravit 2000 fl., qui eundem ut obliviosum senem excusavit.

(Conscriptiones ordinatae.) Sub hac etiam congregatione, de conscriptione per comitatus peragenda, actum fuit. Pro ordinandis rubricis sub praesidio comitis Joannis Patachich ordinata est deputatio, et ad eandem dominus protonotarius, vicecomites ordinarii nempe: Georgius Petkovich

*

Varasdinensis, Josephus Arbanasz Crisiensis, Mathias Sztolnekovich substitutus Zagrabiensis, ex parte cleri Balthasar Petkovich, civitatum Ladislaus Szalle, qui opus futura regni congregatione referent.

(De insulis Dalmatiae quaestio.) Item de insulis Dalmaticis Cherso et Veglia petebatur a statibus informatio, qualiter et qua ratione ad Venetos sunt devolutae. Quo in merito sciendum, imperatorem Franciscum I. ratione commerciorum, de rehabendo maris Adriatici si non dominio, saltem consu cogitavisse, ac hunc in finem naves majores in portu Kralievicza et Bucari fabricandas ordinavisse: quae etiam fabricabantur. Informari voluit de eisdem insulis, cancellariae Viennenci Hungaricae res primo demandata, haec onus rejecit ad cameram Posoniensem, qua veterum monumentorum custodem. Ista, ut semet eliberet, | [pg. 622.] bano statibusque commendat negotium. Res plane ridicula prodiit, et haec sollicitudo aulae facta est publica, ut a me plane Ragusei de his aulae intentionibus petierint informari, curaque tenuit Venetos. In regni congregatione propositum negotium. Dominus colonellus Nicolaus Fridericus Gerlechich, semet audivisse, retulit: insulas has a Frangepaniis olim fuisse Venetis venditas; Jesuitarum collegii Zagrabiensis rector Petrus Pertholt etiam de auditu, quod quidam Frangepaniorum uxorem Venetam habuerit, cui praefatae insulae a marito fuissent inscriptae, hinc cum illi aes illa exsoluta nunquam fuerit, haec a morte mariti Venetias transiens, Venetis illas legaverit. Status videntes, praemissa infirma esse, responderunt: solidas desiderari notitias abalienationis, erui autem ex diversis litteris, insulas illas olim Frangepaniorum fuisse. Posoniensis camera committit post haec fiscali hic regio domino Sigismundo Komaromi, ut, mandatis requisitoriis acceptis, in capitulis his ejusmodi exquirat documenta, quibus de Veglia comites Frangepanos inscribi constaret. Recepit ipse aliquot hujusmodi documenta, me quoque pro notitiis molestare non destitit, cujus et precibus et incommodis fractus, dedi eidem: Leopoldi regis olim jussu in anno 1701. Paulum[1] Ritter his de rebus indagasse, testarique eundem, in camera Posoniensi exstare Frangepaniana documenta, quibus jus regum Hungariae et Frangepaniorum possessorium probaretur: abalienatio autem, cum publicorum esset foederum, ad quae status Croatiae non influerent, neque tractarent talia, hic quaeri non posset, neque his ex partibus praestolari posse notitias alias, quam 1630. articulum 23., ad quem etiam camera inviaretur: tum ad foedus nobis ignotum, quod 1618. intra Venetos et Ferdinandum II. pactum est. Meam hanc ad folium unum deductam opinionem memoratus fiscalis camerae misit, postquam de insulis illis altum silentium contentique fuere camerales, ipsis suppeditatum fuisse modum, ut ad perquirendum ultro non stringerentur. Caeterum sparso rumore, ejusmodi Venetos fuisse attentos, fide digne intellexi. Dalmatasque partim novis gratiis, partim terrore regiminis austriaci, media vitae subditorum ad se trahentis; (id quod Veglienses aliique commetanei ex dispositionibus generalis Beck factis ad mare Adriaticum viderunt) sibi in fide confirmavere, ut domi meae Vegliensium unus fassus sit, malle se perire omnes, quam ad modernum austriacum regimen pervenire, dum viderent, quam tractentur vicini austriaci a Beck generali.

[1] Pisano: Paulus.

(Piaristae Carolostadii.) Qui generalis tam Belovarini pro pp. Piaristis, Marcham introductis 1756., templum erigere incoavit, quam et Carolostadium | [pg. 623.] fatos Piaristas provinciae austriacae anno hoc introduxit. Venerat ipse Piaristarum provincialis Zagrabiam, ac hinc Carolostadium. Beckius illi ea, quae ad sacellum s. Barbarae parochiae Dubovaczensis spectarent, obtulit tum pro domo et residentia cassarmas, et donec fundentur, pro quovis ex militari cassa fl. 150. Provincialis quinque juvenes suscepit Zagrabiae, quorum duos Crandorffium ad Stiriam, tres Viennam misit. Novembri mense venêre Piaristarum tres Carolostadium et locum occupavêre, recepti cum tormentorum explosione et processione, scholas aperuêre illico, ibidemque semet fixêre.

(Koller personalis esse cessat. Illyeshazy resignat et novus judex curiae regiae. Novus personalis.) Postquam diaetaliter resolutum fuisset, personalis praesentiae officium ex nobilitate conferendum alicui, cum officium istud baro Franciscus Koller habuisset, summo Hungarorum disgustu, abundantissime postrema diaeta testato, ubi baro Koller indecentius acerbiusque abunde fuisset tractatus, comite judice curiae regiae Josepho Illyeshazy ad resignandum officium suum ab aula disposito, ob valetudinem sinistram et obtentam ordinis Stephanei primae classis crucem pensionemque annuam, eidem in officio curiae regiae judicis datus successor comes Nicolaus Palffy, aurei velleris eques et emeritus regni Hungariae cancellarius. Baro Koller ante personalis, Viennam translatus est, cum pensione 8000 fl. futurus interea reginae adlatus, donec promoveretur. Huic autem in officio personalis praesentiae successit dominus Jacobus Szvetich, referendarius et consiliarius cancellariae aulicae hungaricae Viennae.

Zagrabiae hoc eodem anno ab episcopo theophoriae dicta processio est immutata. Ab olim et juxta rituale Zagrabiense mane hora 5. matutinum fuit sacrum, post quod processio. Episcopus esto in hac theophoriae processione visus nunquam sit, sublato matutino sacro et concione, processionem incoandam media sexta voluit, ad quod tempus nec vicini parochi, nec populus comparere potest, tum absoluta processione solenne sacrum incoari, quod anno isto aeque incoatum.

(Primatis mors.) Die 18. Junii Posonii obiit comes Franciscus Barkoczi de Szala s. r. i. princeps, regni Hungariae primas, strigoniensis archiepiscopus, ordinis Stephanei primae crucis eques etc., fortunae magnae filius. Natus fuit (quemadmodum oratio funebris et collegia funeralia publico exposita testarentur) anno 1710. die 15 seu idibus Octobris Paloczae avito in castro patre Francisco comite Barkoczi, comitatus Ungvariensis supremo comite, matre Juliana e comitibus Zichi de Vasankoe, 18 prolium matre, quae unum Franciscum ablectavit materno lacte. Anno aetatis tertio miserrimam infirmitatem subiit, ut ab hac dei ope et nuncupatis votis, quod ecclesiasticus sit futurus, restitutus credebatur, in voti tesseram tum illico vestem clericalem asumpsit. Cassoviae humaniores excepit litteras, Tyrnaviae philosophiam scholasticam sub Emerico Tolvay Jesuita, quam 1729. absolvit, defendit sub historia Ladislai Turoczi Jesuitae, dedicando librum augussissimo Carolo VI. imperatori et regi Hungariae, a quo aureo torque est donatus et abbatis titulo. Missus Tyrnavia e rubrorum sive generali collegio cleri, Romam ad collegium s. Appollinaris transiit, ibidemque

theologiae navavit operam. Redux Roma et presbyther factus ¦ [pg. 624.]. Agriensis civitatis 1734. parochus et ejus capituli canonicus effectus est ab excellentissimo Agriensi tum praesule Gabriele Erdoedy. Anno 1740. a primate Emerico Eszterhazy canonicus Strigoniensis et praepositus collegiatae s. Martini de Scepussio cum vicarii potestate dictus, episcopus etiam consecratus Tangrensis, postquam occasione coronationis regis Mariae Theresiae 1741. crucem praetulisset, 1743. actualis intimus consiliarius, simul et tabulae septemviralis assessor factus, 1744. die 8. Decembris Gabrieli Erdoedio successit, estque Agriensis declaratus episcopus. Sequente anno summa pompa introductus, immortali memoria illi praefuit ecclesiae, dioecesim vastissimam visitavit ipse, monachos et Jesuitas docuit praestare etiam obedientiam episcopis, hosque respicere, etiam ubi opus erat censuris; clero litteras restituit ac philosophica, theologica, canonica studia, quae prius Agriae Jesuitae tradebant, dicta typisque data pereleganti eatenus oratione clero docendas dedit; qua re nil potuit cogitari efficique salubrius tam ad praecepta evangelii, dum ex clero posuit deus doctores, quam et existimationem cleri. Et si monachi suas servant scholas, cur clerus a monachis deberet excoli. Synagoga vetus tamdiu habuit prophetas, donec vocationi suae incubuit, sed ubi pharisaeis, saducaeis permisit doctrinam, prophetia desiit et ipsa infecta est, ut ad salvatoris crucifixionem devenerit. Celebris sub illo fuit Agria a juris municipalis studio, cum Agriam Hungariae Sclavoniaeque juventus concurrerit frequens. Nazaraeos eo induxit, fecitque isthic plurima, quae ab illa praestolari debent ecclesia: specialia enim ego remotus recensere nequeo. Celeberrimus fuit locus ab eo ornatus Fuorcontrasti appellatus, quem tamen a successore vidit negligi et ruinari. Sane qua Agriensis episcopus pompam splendoremque amavit, non sine contractis passivis debitis majoribus. Vidi ego occasione diaetae 1751., superavisse eum pompa universos alios magnates, episcopos. Qua occasione deputationum egit praesidem et sive ad Majestatem, sive ad status oratorem. 1755. fuit commissarius ad complanandas discordias intra Polonos et Scepussienses oras, quas 1756. terminavit ad Viennensis et Varsaviensis aularum contentum. 1760. splendore et apparatu summo Viennae nuptiis intra serenissimum Josephum II. et Isabellam Parmensem initis interfuit. Demum 1761. die 13. Maji primas regni Hungariae est renunciatus, pallioque Strigonii per archiepiscopum Viennensem Christophorum Migazzi et episcopum Jaurinensem Franciscum Zichy obtento, solemnem Tyrnaviam facit ingressum. Strigoniense praesidium a regina impetravit, omnesque curas eo intendit, ut ad locum suum capitulum Strigoniense redeat. Templi incoavit fabricam. Viennae collegium vocatum Pazmanianum capitulo Zagrabiensi pro 52 milibus vendidit, alumnos Tyrnaviam transferendo, Strigonium inde transituros. Parochiam Pestinensem Piaristis eripuit, eamque clero restituit, debita passiva, quae ut Agriensis contraxerat, qua primas exsolvit, nam ut antea fuerat pomposus et splendidus, ita qua primas mediocritatem servavit. ¦ [pg. 625.] Ordinis Stephanei 1764. die 6. Maji instituti primus ipse magnae crucis eques fuit; ejus anni diaeta fatalis sibi fuit, tum ex orationibus ad Majestates dictis, cum vel maxime ob illtame: „Vexatio dat intellectum“ per se vulgatum, ob quod cum videret gratia se regia cecidisse, negatamque sibi audientiam, ex rei hujus apprehensione infirmatus et Viennae diutius curatus, Posonium rediit, nec valens

restitui, testata palam resignatione in divinam voluntatem susceptisque sacramentis, die 18. Junii Posonii obiit, anno aetatis suae 55 necdum expleto; III. Idus Augusti triduanae funeris exequiae Posonii in templo s. Martini actae. Orationem funebrem dixit p. Josephus Pintér Jesuita, cancellarius Cassoviensis, typis editam Tyrnaviae. Qua orator ob aedificari incoatum Strigonii templum partitus est vitam ejus in templa tria, quorum primum magnificentiae in cultu Dei, aliud sapientiae in imperio sacro, tertium sanctitatis in suscepto vitae instituto.

Pro more mundi vix vivere desiit, sua omnia sunt reprobata. Praedicabatur subditorum tyrannus et milia multa restituta sunt injuriatis. Incoatum Strigonii opus, ut demoliatur, imperabatur, denuo mutata mandata sunt. Collegium Pazmanianum a Croatis reddi oportuit, denique qui maximus praedicabatur, dum vixit, post mortem minimus habitus; sic nempe ludit mundus, sic adulatorum turba. Servire Deo, optimum est.

(Aula pergit ad Tyrolim. Nuptiae Petri Leopoldi. Mors imperatoris Francisci I. Josephus II. imperator et corregens.) Initio mensis Julii augustissimus imperator Franciscus I., Maria Theresia regina nostra, Romanorum rex Josephus, archidux Austriae Leopoldus Petrus cum numerosa principum, comitum, ministrorum caterva in Tyrolim Oenipontum abivere, causa celebrandarum ibi nuptiarum inter Leopoldum Petrum et Hispaniae regis Caroli III. filiam Mariam Ludovicam, natam 24. Novembris 1745. Quibus de rebus uberius videndi consulendique illi, qui isthic fuêre. Die quinta Augusti Oeniponti celebratae sunt nuptiae et sponsi Florentias missi, assumpto ducatu Hetruriae a Leopoldo Petro qua magno Hetruriae duce. Harum nuptiarum gaudiique solennitas in luctum et dolorem mutata est, quoniam imperator Franciscus I. Oeniponti die 18. mensis Augusti, dum recreari in theatro vellet, nulla praecedente imfirmitate alia vel signo ejusdem, ibi in theatro male habere coepit, et recedens, apoplexia tactus, repentine obiit. A multis creditum, veneno extinctum, quod ipsi Deo notum est. Augusta conjux obruta dolore in monasterium se recepit. Filius Josephus jam antea rex Romanorum, imperator evasit. Corpus defuncti Viennam delatum, apud Capucinos in solito sepulchro die secunda Septembris reconditum est; imperator Josephus II. ipse advenit Viennam etiam, secuta hunc et augustissa mater maestitia plena, quae filium et imperatorem Josephum corregentem dixit, significavitque provinciis suis haereditariis. Parentatum defuncto imperatori Bononiae in templo parochiali s. Magdalenae, cardinale et | [p. 626.] archiepiscopo loci Vincentio Malvezzi sacra absolvente, dominicano ab Elena funebrem perorante, rectore collegii illius illyrici Joanne Skergatich canonico Zagrabiensi existente.

(Restauratio comitatus Zagrabiensis.) Interim die octava Julii Zagrabiae comitatus Zagrabiensis restauratio facta est. Et quia Petrus Spissich ordinarius antea vicecomes in assessorem tabulae banalis fuisset promotus, nec candidari potuit, in ordinarium ergo vicecomitem electus est Mathias Sztolnekovich aliter Bornemisza, antea provisorie substitutus; pro substituto ex perceptore dominus Josephus Zaverszki, perceptor factus Benedictus Arbanasz; judlium districtus maritimi Josephus Thianich, Transcolapiani Georgius Ivanchich, Podgorjensis Florianus Gall, Zagrabiensis Franciscus Mikulich, Transsavani Josephus Galliuff, Zelinensis ad s. Joannem et Marocha Joannes Zaverszki. De notariatu indigne actum. Supremus comes

studebat Alexandro Sechen, judicio singulorum et omnium dignissimo aptissimoque et qui hactenus officii hujus pondus cum laude et approbatione sustinuit. Verum quia is judicabatur protonotarii cliens, adlaborante clero: percutiatur catulus, ut sentiat leo, suis modis effectum procuratumque est, ut Michael Blasekovich, dubiae nobilitatis et familiae dominorum comitum Erdoedy fiscalis, eligeretur. Diu fluctuabat ipse, num acceptaret ex insinuatis motivis, praecipue dum supremus comes fiscalatum resignandum sibi declaravisset, demum victus precibus capitularium et Christophori Sztolnekovich ac Georgii Levachich assessorum tabulae, in quorum promotionem studuit dominus protonotarius, ipse notariatum est consecutus. Alexander autem Szecsen vicenotarius mansit, obtento fiscalatu Erdoediano, quem ei impedire procurabant domino protonotario infensi: fiscalis comitatus Petrus Blasekovich factus, vicefiscalis, substituti vicecomitis filius, aeque Zaverszki.

(Ablegati Viennam.) Sub praesenti comitatus congregatione quoniam plurimae fuissent adversus generalem Beck quaerimoniae, ut impositionum seu accisarum positarum a foro, vino, onera, occupationes variae, violentiae item, ideo universa haec comiti bano fuere praesentata, qui tum ob haec, cum et ob mandandam executioni resolutionem regiam in merito comissionis generalatus Varasdinensis sub praesidio comitis Draskovich, ad diem septimam Augusti congregationem generalem Varasdinum indixit publicavitque. In hac igitur generali regni congregatione sub Bani praesidio celebrata, intuitu lamentorum contra dominum Beck prouti et resolutionis regiae hic adnexae sub A[1], Oenipontum ad Tyrolim ut regni nomine ora-

[1] Spectabilis ac magnifice comes fidelis nobis sincere dilecte. Demissae relatis Majestati nostrae iis, quae fidelitas vestra de actis et progressibus mixtae in Croatia commissionis anno superiore 1761., ad investigandas inter statum provincialem et generalatum Varasdinensem vigentes territoriales controversias, per nos clementer ordinatae, successive una cum transmissis protocollis isthuc repraesentavit, quaeve hic per mixtam itidem commissionem aulicam revisa discussaque fuerunt, clementer resolvimus, ut ad procurandam inter incolas utriusque jurisdictionis tranquilitatem interimaliter, usque dum per exmittendam eatenus commissionem localem finalis linea praefatum generalatum a provinciali terreno integre separans elaborari et per nos resolvi poterit; non modo differentiae illae, respectu quarum inter partes coalitum est, aut secus per mutuum accessum norma in submissis eatenus sessionum protocollis deducta, complanatae sunt: verum etiam reliquae omnes, quae seu simpliciter in contradictorio manserunt, seu vero supremae decisioni nostrae submissae sunt, juxta elaboratum et hic sub littera A. annexum projectum ac mappam componantur, et in ejus conformitate interimalis linea per nullam partium sub gravi animadversione transgressibilis immediate ducatur.

Quocirca fidelitati vestrae hisce benigne serioque committimus et mandamus, quatenus cointelligenter cum suprema in generalatibus Carolostadiensi et Varasdinensi praefectura commissarios ex parte provinciali ita instruere noverit, ut hi una cum commissariis ex parte status militaris deputatis ad faciem locorum controversorum quo citius, et quod, si fieri potest, adhuc ante proximum foenilegium exire, et secundum praeannexum sub A projectum terrena militaria a provincialibus ducta eatenus linea, sive cumulis et signis

tores missi sunt comes generalis Christophorus ab Orsich, canonicus Josephus Galliuff et Antonius Bedekovich, regni exactor et banalis tabulae assessor. Liberalissime posterioribus singillatim | [pg. 627.] diurni fl. rh. decem, comiti ab Orsich 12 dietim assignati, viatici cuivis fl. 200., episcopus cuivis dedit ex liberalitate sua aureos Cremnicenses 100. Moverunt Zagrabiae die 18. Augusti, quo imperator obiit, et Clagenfurtum advenientes, audita imperatoris morte et aulae turbatione, eatenus informato comite bano, hujus responsorias praestolabantur, qui eos Viennam ire disposuit, eoque profecti sunt, ac odore pingvis hujus diurni fl. nempe 32 dietim ultra mensem Novembrem Viennae mansere. Secutus eosdem ad Octobris

---

metalibus errectis, non obstante quacunquo exceptione et obice, in forma provisorii effective separare noverint nec intermittant. Haec enim est positiva et seria voluntas nostra, in reliquo etc. Datum Viennae 31. Maji 1765. M. T. C. T. E.

Projectum.

Procurandae interimalis pacis intra controversa intra generalatum Varasdinensem et statum provincialem loca nimirum.

(Denuo incipiendo a Czirqueno.) Incipiendo a Czirqueno controversa sylva Polchensis pagis confinariis Herszovo, gorni i dolni Markovecz, Majur gorni i dolni, Bolch, Farkassevecz, Zvonik, Sarampov et Kebel, quemadmodum et sylva Sabniczensis pagis Sabnicza, Farkassevecz, Zvonik, Hagen, Vlaska Kapella, et libero oppido Czirqueno: quoad communem pascuationem, glandinationem, succisionem lignorum pro communi usu relinquatur; e contra magnus lucus Chasma, licet intuitu hujus altissimae decisioni substratum pro confinii duntaxat privativo usu reservetur.

(Quoad dominium Montis Claudii.) Intuitu Montis Claudii posset differentia in conformitate commissionalis conventionis interne modalitate sequenti componi, ut piscatio in fluvio Chasma incipiendo a vigilia Bacsany deorsum versus duobus pagis Okoly et Vedernyak cum confinariis communis sit, in controverso autem terreno Radakovicza dato (sic!) ramus fluvii Chasma, Radakovicza dictus occidentem versus privative pro confiniariis, ultra tamen Radakovicza orientem versus pro communi utriusque partis usu pascuatio libera maneat.

Terrenum Megy Viderniak dictum, in quantum vestigium terrarum olim arabilium exstat, privative pro confiniariis, noviter vero exstirpatum pro communi utriusque partis pascuatione relinquendum esset. Praeterea terrenum Ludinszka Greda dictum pro pago confiniario Obedische privative, e converso sequestratum ad pagum Erdödianum Kompater, conformitate jam positarum mettalium similiter pro eodem pago privative maneat.

Sylva Ruskovicza praecise pro confiniariorum et familiae Habianchianae ejusdemque colonorum communi usu.

(Quod concernit differentias cum episcopatu Zagrabiensi.) Differentiae episcopatus Zagrabiensis possent interea modalitate sequenti componi nimirum:

Ut secundum commisionalem conventionem episcopus in Ivanics nullum educillum habeat.

Piscatio ex parte dominii Dubrava in fluvio Chasma in tantum duntaxat communis sit, in quantum praeattactum dominium praeattacto fluvio conter-

initium comes banus, ipse cum comite Joanne Patachich et protonotario domino Nicolao Skerlecz, quorum primus diurni fl. 10, posterior octo habuit ut hoc anno liberales admodum fuisse in diurnis appareat. Generalis Draskovich toto commissionis tempore dietim fl. 12 accepit, ad latus suum existentes diurnum fl. 5 habuère, diaetae nuncii fl. sex dietim singulus: descriptiones actorum et viatica a parte amplius certum 30 milibus fl diurna liberalissima absumpsère et quidem omni destituta effectu.

(Congregatio Varasdini.) Tum sub fata congregatione clamores ingentes excitati sunt in quaestione judicatus vel rectius appellationis ex foro cleri intra comitatum et clerum. Spes erat, ex superficie apprehen-

---

minum; sylva Sutticza utrique parti communis, Lusecz autem praecise pro Ivaniczensis praesidii et Ivaniczensis episcopalis arcis aedificio usufructuetur: sylva Chrett et sic dicta Preko Geczina e contra praecise pro confinio maneat.

In dominio Dobrensi pagi Czerina et Dereza etiam per totum communem usum cum episcopalibus habeant, quemadmodum in Lipovacsa pagus Dragichevecz, e contra ab hac pagi Draganecz, Komussevecz, Vagovina et Chasma abinde penitus excludantur.

In sic dicto Gatt et Ravnes pagi Komussevecz et Draganecz glandinationem et pascuationem absque succisione roborum communis usus sit, pagi autem Vagovina et Chasma maneant ab hac penitus exclusi, quemadmodum etiam omnes episcopales ab sic dictae sylvae Medy vode excluderentur.

In ita appelato Radaminichko communis usus praecise usque ad viam, ultra hanc vero praecise pro confiniariis.

In luco Varaski Lug dictum totum dominium Dubrava communem usum habeat.

In dominio Gradecz sylva Medy vode ad pagum confiniarium, Poliana privative, lucus vero Glogovnicza, intuitu cujus altissimae decisioni submissum, usque ad hanc penes pagos superius et inferius Tuchenik, et confinium pro usu maneat.

(Quod concernit civitatem Crisiensem.) Quod civitatem Crisiensem et quidem sylvam Deszetine attinet, siquidem in praesentiarum confinium ipsum vigilias lignis focalibus provideat, praecise ad confinium, e contra Sassina e regione occasus praecise ad civitatem, ex parte orientali vero confiniariis, in glandinatione tamen et pascuatione tota sylva communis maneat.

(Quoad nobiles ad sanctam Helenam.) Cum nobilibus ad sanctam Hellenam sylva Dabichev Verh communiter, huic vero contigua Habchia Jarek per confiniarios privative usuanda foret, et quidem intra novam exstirpaturam usque ad Sibrinovechka Szteza.

(In merito Glogovniczensium patrum societatis Jesu Zagrabiae.) Subditi collegii Zagrabiensis Glogovniczenses usque ad constitutas jam metas cum confiniariis, quod ad omnia in communi usu maneant, abinde tamen quotannis pro mondura in florenis 120 concurrant.

(Oppatoveczensium vero collegii Varasdinensis.) Similiter subditi Oppatoveczenses collegii Varasdinensis, usque ad constitutas metas communem usum habeant, abindeque pro adjutorio mondurali florenos 90 concurrant.

(Quo vero ad nobiles Czinoveczenses.) Cum nobilibus Czinoveczensibus Mons Rudina juxta Rudolphi 2[1] metales sub progressu hujus ultimae commissionis a domino supremo vigiliarum praefecto Della Fontaine in mappam as-

sarum rerum et cleri praepotentiae, hunc superaturum; verum supremo comite comitatus Zagrabiensis domino Joanne Jursich privative eatenus deductionem modestissimam submittente, postquam illa fuisset relecta, pro clero remansit unicus comes Joannes Patachich, reliqui ore uno pro comitatu clamabant, quibus accessère Paulini ac Jesuitae. Banus[1] . . . . contra datam abs se Posonii opinionem (ad) partes cleri attractus, insperatam videns tantorum accessionem ad partes comitatus, tempore emolliendos ratus animos, Jursichii deductionem communicandam cum clero censuit,

---

sumptum, licet id ex parte provinciali altissimae decisioni submissum, praecise ad confinium pertinet.

(Ludbregense dominium concernens.) In dominio Ludbregensi comitis Batthyany controversum terrenum in duas aequas partes dividendum esset.

(Raszinense dominium,) In dominio Raszinensi sylva Cherna Reka, intuitu cujus altissimae decisioni ex parte provinciali submissum, confinio consignetur.

In civitate Caproncensi sylvae Kamenicza, Szlepich, Mala Meszaricza, usque Sztupe Vodenicza, Bassicza Berdo usque ad fluvium Rakovicza, Sussniar, Razboische, Vuchja Jama, Cherna gora, Bukova greda, Sztipanicza, Billo Szkopara, Drasicza, Vrabornichki breg, Sztolecz, Bellevina, Kossevecz, Draganovecz, Szkopara, Petro(v)dol, Pesztovecz, et prius vaivodales sylvae, tum terrenum Miholanszka Sztrasa cum aliis prius vaivodalibus et comendantum terris et foenilibus, quae postrema siquidem pro utilitate commissionis aulicae desumpta sunt, insimul confinio seu potius altissimo aerario consignentur, quantumvis ex parte provinciali per totum altissimae decisioni substratum, ubi e converso sylva Kozaricza praeter communem pascuationem civitati Caproncensi in proprietatem cedendo.

(Pago [sic!] antea commissionis aulicae concernentia.) Cum pagis antea aulicae commissionis antiquus alveus fluvii Gluboky, pro metali stabili signo ponendus.

(Praesidium Capronczense concernentia.) Quoad praesidium Caproncense et quidem Pikam, in qua etiam sic dictum Lenische et nonnulli horti invenirentur, a civitate Caproncensi intactum relinquatur, utilitasque altissimi aerarii nec in minimo impediatur, quod similiter a provinciali altissimae decisioni submitteretur.

(Verocense dominium concernentia.) Demum quoad dominium Veroczense juxta designationem militarem in mappa deberent metae incipere a Kallilo ad metale signum militare, Velika Bukovicza, Duga Köosza, Borovo Berdo, ulterius penes viam ad Turnassicensia foenilia ducentem ad Chresnievam hunkam, ulteriusque directe ad Pregurkov Berek ad terram parochi Turnassicensis et sic consequenter ad Bukoviczam hunkam ad puteum, proxime Gradecz existentem, demum per palludem Riett directe eo, ubi magnum Sztrugh in Dravum influit, stabiles poni, sed et hoc a parte provinciali altissimae decisioni submissum.

(Deductio procurandae interimalis pacis.) Modalitate praevia ad procurandam interimalem pacem intra generalatum Varasdinensem et statum provincialem linea limitanea constitueret(ur), interim penes hoc reliquae in prothocollo attactae exiguitates harumque circumstantiae observandae venient.

[1] 1 redak ne može se pročitati, jer je papir strunuo.

ne inauditus videretur. Ad quod demum accesserunt plus auctoritate bani quam ratione aliqua; conventumque intra partes, ut sibi repraesentationes communicando, demum parati adessent. Episcopus, ad respondendum deductioni Jursichianae, ordinavit Zagrabiae, aberat enim Varasdino dominus Komaromi et canonicus Petrovich ut capita, quibus adjunxit canonicos Petkovich, Zlatarich, Popovich, hi dein Balthasarem Pusztich, Kanotay et Krajachich. Atque haec fuêre congregationis hujus praecipua.

(Nova cuprea moneta.) Moneta cuprea anno hoc in regnum inducta est, vetiti priores cruciferi et cambiati in tricesimis, ragusei item denarii, qui argenti probae decimae fuêre. Monetam hanc jam priore anno generalis Beck Carolostadium et Capronczam induxit, nunc ad regni jurisdictionem fuit introducta. Fuit autem varia, nempe denariorum tam hungaricorum, ubi numero quinque grossum constituerent, quam duorum grossum efferentium, item sex et 12 plane, quin fl. integri; metallum mixtum cum ferro, centenarius primo fl 96 efferebat, dein fl. 120 constituit. Numero 18 grossi libra erunt. Monetae hujus Septembri mense 10 milia fl. Zagrabiam ad tricesimae | [pg. 628.] officium sunt advecta, totidem Decembri, praeter Varasdinense officium, atque alia. Hujus autem monetae haec erat origo. Camera Posoniensis vectigalia et gabellas elevavit admodum, ut ob horum excessum cuprum aliaque metalla Neosoliensia illarumque montanarum civitatum distrahi evaserit impossibile. Hinc dum plurium annorum remansêre metalla, horum distrahendorum haec inventa est ratio, ut nempe in monetas reducantur, habitaque ratione et computu valoris metallici, impensarum, gabellarum, vectigalium, officialium monetarum ac aedificiorum et horum omnium imputatione valor accrevit, ut 120 fl. ex centenario excuderentur. Praeter impietatem istam onusque subditis fuit istud etiam, quod cupita quaesitaque per aulam commercia hac ratione impedirentur. Enimvero onus tantum sine vecturis securitate portari non posset, ac insuper extranei monetas has non reciperent. Sic plura numero onera in subditos redundarent, sed et argenteae aureaeque monetae valor anterior et puritas sunt mutata. Mariani vix ad quartam probam nunc veniunt, septenarii aeque; aurei autem vilissimi sunt, nec ad 2 fl. puritas auri potest attingere. Quid eheu non facit avaritia! Inductae autem novae monetae sunt videlicet decem, item 20 cruciferorum, qui antea non fuêre et hi vilissimi argenti; aurei luidor vocati, valentes taxatione fl. 12 crucigeros $22^1/_2$, item suffrendor fl. 6, cruciferos 11[1] . . . . vigent, volare vix aureum Cremnicensem valen[2] . . . . de valore intrinseco. Certe in aggravium subditorum conjurâsse videbatur aula, modosque omnes quaerere subditorum ruinae.

Interea quia banus acceperat mandata, publicandi pro corregente imperatoris Josephi, ad finem Septembris regni congregationem Varasdinum indixit, ubi assessor tabulae judiciariae Christophorus Bornemisza sive Sztolnekovich pro sua audaci loquacitate et praescribendi pruritu temerarius, fatam corregentiam principi haereditario disputavit, praetendendo diaetam eatenus atque in ea juramenti dispositionem: neque capacitari voluit in discrimine, quod est inter defunctum et actualem imperatorem, ille enim uxori fuit adjunctus, iste legitimus est haeres vigore articulorum. Sed

---

[1] iztrošeno od vlage nečitljivo.
[2] iztrošeno od vlage nečitljivo.

cum pertinaciter resisteret et blateraret pleraque, banus auctoritate quadam clamantem reprimere debuit; et edicendo, clamorem et pertinaciam tantam vix salvari posse sine nota, assessor audacter replicat: orbi notum esse, Nadasdios capite plexos, bonisque privatos ob infidelitatis notam, de familia autem Sztolnekovichiorum neminem. Banus assurgendo, praeesse et praesidere recusabat, at alterutrum exesse debere; tandem abiit Bornemisza, et comes banus cum Joanne Patachich et Nicolao Skerlecz | [pg. 629.] regni protonotario eatenus cum diurno superius insinuato Viennam ablegantur, gratulaturi imperatori novo declaraturique, acceptari ejus corregentiam, eidemque regnum commendaturi et cum aliis, qui Viennae, uti supra, erant nuncii ac oratores, adversus generalem Beck acturi; qui etiam hoc fine Viennam profecti sunt.

(Indagatur de scholis Jesuitarum.) Sub hac quoque regni congregatione demandabatur ab aula, ut de profectu juventutis et scholis Varasdinensibus indagaretur. Occasio fuit, Varasdinenses Jesuitae pro bonis Kuchan saeculari jure impetebantur a domino Konczer. Rector tum collegii Mathias Warasich causam credidit Jacobo Frycz astuto callide et Jesuitarum inimico. Iste, ad impugnandum judicatum, statim in limine producit quaevis Jesuitarum, ex quibus patuit, Kuchan fundacionale non esse, sicque juvit actorem; tum docuit, revocanda esse allegata sua, Jesuitasque deseruit. Acceperunt illi alium, Joseph nempe Horvath, hominem jactantia sui plenum. Iste in plenis calumnia rebus se detinuit. Convicti Jesuitae in emenda, postquam in judicio rector declaravisset, se sui procuratoris stare allegatis, risus erant omnibus, quod doctissimos sese arbitrarentur. Recurrunt ergo ad aulam, exponendo: bona illa scholarum esse et scholas cessaturas, si Kuchan ab eis amoveretur; aula ad veritatem expositionis sibi et processum referri jubet et de scholis inquiri. Jesuitae provincialis sui epistola, longe aliam fuisse Majestatis suae mentem, docere nitebantur, sed tam banus quam et status, nil se habere cum provinciali res[1] . . . . , sed mandatum regium semet executuros. Ad hanc igitur investigationem Jesuitarum studii ordinati sunt: Mathias Petrovich canonicus Zagrabiensis et Toplicae praefectus, Ladislaus Czinderi emeritus vicecomes Varasdinensis et Ambrosius Vellachich notarius civitatis Varasdinensis, utilium bonarumque litterarum ignari et sine effectu, uti infra dicetur, investigatores.

Descenderat hoc anno et Julio mense dominus Christophorus Niczki, consiliarius et referendarius cancellariae Hungaricae Viennensis, ad bona sua croatica in Brokunievecz, Zagrabiam etiam, ubi condixerat cum generali Beck, qui Carolostadio Zagrabiam appulit et, portatis copiosioribus instrumentis, cum domino Niczki duabus noctibus et uno die in diversorio contulit. Galliuff canonicus ductor fuit Niczkii. Factum hoc displicuit bano totique patriae et Niczkius ut proditor considerabatur. Dicebat ille, causa commercii cum generali Beck se contulisse, Zagrabiam venisse, ad obtinendum ab episcopo praedium Schitaroczianum. Verum fidem non obtinuit ob exspectatum generalem Beck et hujus Zagrabiam adventum. Hinc suspectus remansit Niczkius.

(Reess canonicus moritur.) Anno hoc die septima Junii Zagrabiae canonicus Zagrabiensis Mathias Joannes Reess ex febri maligna et pete-

[1] od vlage istrošeno, nečitljivo.

chiali obiit. Vir fuit bonus et simplex, meus olim condiscipulus Viennae et Bononiae, | [pg. 630.] studii debilis, at in cantu chorali firmus tam voce quam ejus peritia, molestus nemini[1] . . . . . obiit. Canonicatum ejus accepit illustrissimus dominus baro Josephus Werneck, parochus sub Lipnik. et Posegae administrator.

(Mors viduae Ladislai olim Erdoedy.) In Hungaria festo s. Annae seu gesti proprii nominis die obiit domina comitissa vidua Anna Erdoedy. excellentissimi olim comitis Ladislai relicta, nata comitissa Illyeshazy. ab omnibus laudata et communi omnium luctu. Reliquit filios tres, nempe: Alexandrum colonellum. Joannem Nepomucenum aeque colonellum. Carolum capitaneum et ex Nicolao filio nepotem Ludovicum, qui ratione divisionis suae ad archiepiscopum Colocensem, comitem Josephum de Batthyan compromiserunt, idemque excellentissimus dominus arbiter intra eos sequenti anno divisionem peregit.

(Mors Thomae Schitaroczi.) Februario mense anni hujus Zagrabiae apud fratrem cantorem ecclesiae Zagrabiensis mortuus est Thomas Schitaroczi. olim in confiniis banalibus Glinae voivoda. quo officio vendito. praefectum oeconomicum comitis olim Ludovici ab Erdoedy. bonorum croaticorum anno 1748 assumpsit. et exsolutis passivis suis debitis facultates suas in officio praefecti ultro 20 milia fl. adauxit et promovit[2] . . . . Consilio medicorum instituto. cum insania sua pro desperata haberetur. frater canonicus carnifici sive lectori publico curandum tradidit. Iste variis modis postquam infirmum cruciavisset. demum ad extremum torturae genus pervenit. persuadens fratri cantori in cerebro infirmi. nil aliud esse quam vermes. qui cum extrahi non possent. opus esse | [pg. 631.], ut aegro ferream apponat coronam. qua rupto capite vermes illi evolarent. Consensit cantor. hocve tormento passus est fratrem torqueri in domo sua seque praesente. At cum post torturam istam debilior evasisset. neque evolassent vermes. provisus est sacramentis. neque scio. per quem conscriptum testamentum. medio duorum canonicorum Chasmensium Georgii nempe Jambrekovich et Antonii Churlekovich. tormentato huic stulto. non obstante capitulari authentia. stulto huic pro subscriptione est exhibitum. qui subscripsit „Thomas", paulo post mortuus. In testamento legata fere omnia clero. nempe capitulo Zagrabiensi 3000, Chasmensi 3000, monialibus Zagrabiensibus 1000, ecclesiae Schitaroviensi 2000, xenodochio deficientium 500, ac aliis diversis locis et ecclesiis ad 13 milia fl. rh., uxori unam vestitam. Subdidit totam dispositionem episcopo, ut is alterare eam valeat. executores post episcopum [illegible] fratrem cantorem et canonicum Balthasarem Petkovich. In cathedrali ecclesia sepultus est. Cantor in universa [illegible] posuit. vidua [illegible] Novaki [illegible] sibi ab Erdoedis ex[illegible] [illegible] coram banali ta[illegible] [illegible] executoribus in vitam [illegible] [illegible] statum esse. Illud [illegible] se subjecerit. [illegible] ut [illegible] numera[illegible] [illegible] Alii interpretati

[1] 2 r[illegible] prekr[illegible].
[2] 21 r[illegible] prekri[illegible].

sunt fatum hoc Schitaroczii ob primam uxorem, pro qua praetendebatur uxoricidii reus, dum eum ob adulteria argueret; quidquid sit, judicia Dei abyssus multa.

(Antonius Jankovich mortuus.) Mortuus etiam Septembri mense est dominus Antonius Jankovich in bonis suis Hungariae, consiliarius apostolicae Majestatis et assessor banalis tabulae declaratus, quamvis ad eam non pertigerit; decessit in flore aetatis circa annos videlicet 29 circiter. Inordinata vita facile mortem accelleravit. Prolium tutores post uxorem fecit sororem suam Catharinam Niczky et excellentissimum dominum vicecellarium Fekette, cujus agnatam reliquit viduam. Capitulum mortuo eo in bonis Horvaczka fecerat executionem more veteri in duplo. Haec reoccupata fuit, capitulo dissimulante.

(Comes Josephus Draskovich mortuus.) Die 9na Octobris in Klenovnik obiit comes Josephus Casimirus Draskovih, generalis peditatus, camerarius, minoris crucis Theresiani ordinis eques et supremus comes comitatus Crisiensis, et hoc ex cordis palpitatione, susceptis etiam sacramentis. Publicam fecit confessionem, praesente etiam comitissa, malae transactae vitae et tantorum passivorum debitorum contractorum . . . .[1] veniamque petiit. In effectu reliquit oneratam domum suam amplius, quam in 300 fl. milibus; pompam non servavit neque splendorem ullum. Reliquit filios tres: Joannem Nepomucenum, capitaneum in banalibus confiniis, Franciscum collegii Theresiani alumnum, Josephum item sub educatione Zagrabiensis episcopi; filias praeterea duas. Banus uti hactenus publicum fecit singularem affectum suum in Draskovich uxorem, ita nunc viduae studuit omnimode. Properavit Viennam, | [pg. 632.] sepulto defuncto, ut prorogatorium obtineret filio Joanni officium supremi comitis, viduae pensionem etc.; prorogatorium obtinuit, pensionem item. Tum rumore levandorum per banum a Genuensibus 300 (milibus) fl. rh., quibus debita exsolverentur et a comitissa facta admonitione, de levandis capitalibus ad novum annum, nisi mutatis obligatoriis ad interesse quinque a cento descendere velint creditores, plurimi sunt territi mutaruntque obligatorias, quin vel unicus fuisset exsolutus; credebatur ab omnibus, comitissam majorem aeris summam sibi congregasse, quia vita mariti alodialia quaevis pro se vendebat, diversis traficabat et modos omnes aquirendi . . . .[2] haud omittebat.

(Mutatio supremorum comitum et Christophori Niczkg elevatio.) Quod officium supremi comitis comitatus Crisiensis attinet, sequentem fecit mutationem. Inter plures supplicantes erat fortissimus comes Joannes Patachich, aliunde Viennae constitutus et resolutioni proximus; cum ad omnium admirationem dominus (Niczky) consiliarius et referendarius in cancellaria aulica Hungarica resolvitur comes, et ad magnatum statum transfertur, comitatus Verocensis supremus comes, tabulae septemviralis assessor, minoris crucis Theresiani ordinis eques. Banus noster quoad Verocensem comitatum causa fuisse videtur, eo enim Viennae praesente, cum pro comitatu Crisiensi Niczkium sollicitare intellexisset, accedit reginam supplicando, ne Niczkius Crisiensem obtineat, sperando banus Draskovichio (filium) facilius successurum, si hunc amoveat. Aula videbatur eliberari velle ex cancellaria a

[1] $^1/_2$ redka prekrižano.
[2] $^1/_2$ redka prekrižano.

Niczkio, nesciretur quibus de causis; Niczkius aeque abire suspirabat metu, si fors baro Koller ad cancellariam promoveretur. Itaque descripta mox Niczkii promotio publicatur, comes autem Ludovicus Patachich Verocensis antea comitatus supremus comes, sed hunc per filium Joannem administrans ab anno 1760., ad Crisiensem motu regio transfertur, solatio eo, quod una successor suus, si mori eum accideret, filius suus Joannes sit resolutus publicatusque. Comes Ludovicus Patachich, qui pro Crisiensi non institit et ob valetudinis sinistrem statum ab anno 1756. ipsum comitatum Verocensem medio administratorum rexit, egit gratias petiitque, ne his solvatur expeditio, officium supremi comitis comitatus Crisiensis pro filio Joanne, tabulae praeside, statim expediri et resolvi. Quod etiam obtinuit factaque est expeditio pro comite Joanne Patachich cum mandato ad genitorem installatorio.

(Novus consiliarius Baizath.) Ad cancellariam Hungaricam pro consiliario in locum domini Niczkii dominus Petrus Vegh, causarum regalium director, agnatus vicecancellarii et gener domini Stephani Nagy, consiliarii ad cameram aulicam, fuit resolutus. Vacabat etiam consiliariatus pro domino personali illustrissimo Jacobo Szvetich, eratque dubium, num ex Croatis aliquis vel ex clero sit substituendus; | [pg. 633.] et quia Josephus Galliuff, de protonotario non nominando, egisset omnia, comitissa de Loss comiti Joanni Patachich hac lege offert officium, si is sibi olim mutuata 7000 fl. rh. Alexandro Patachich patruo suo restituere velit, certissime resolvendum, alias resolutus in pectore regio canonicus Baizath promulgabitur. Responsum itaque suum praestolari ex reginae dispositione, cui comes cum respondisset, se gravatum esse debitis, neque alia assumere posse, ac quae per curiam regiam imposita haberentur exsolvenda patrui debita, bonis sub genitoris cura et administratione existentibus, tandem praefatus dominus Strigoniensis canonicus et archidiaconus Comaromiensis, abbas b. virginis Mariae de Százvár et tabulae regiae praelatus, in consiliarium regium cancellariae Hungaricae Viennensis est promulgatus ad finem Novembris, collato eidem etiam titulo episcopi Ansariensis; et sic iterum clerus ad cancellariam pervenit. Kollerii cliens Baizath fuerat, hinc ope hujus munus hoc assecutus credebatur; ejus loco ad tabulam regiam praelatus resolutus cantor, ecclesiae Vesprimiensis Ignatius Nagy.

(Mors palatini.) Obiit quoque ad Novembris initium Nemet Ujvarini Hungariae palatinus comes Ludovicus de Batthyan, aurei velleris ordinisque Stephanei magnae crucis eques etc., olim regni cancellarius et ab 1751 palatinus. Reliquit filios comitem Adamum generalem, comitem Josephum archiepiscopum Colocensem, comitem Theodorum consiliarium cancellariae Hungaricae, Philippum, filiam, fratris sui Caroli s. r. i. principis uxorem. Congregavit immanes divitias, ac ut rumor erat, cuivis praeter mobilia, bona, tres miliones et centena aliquot milia. Judeorum fuit patronus, ut eo mortuo passim decantaretur: mortuum esse deum regemque Judeorum. Princeps Saxoniae Albertus, electoris moderni Friderici Augusti patruus, natus 11 Julii 1758., regiminis unius cataphractorum colonellus, generalis equitatus, aurei velleris et aquilae albae eques, universorum legionum equestrium per Hungariam commendans generalis et Comaromiensis fortalitii commendans, destinatus gener reginae per connubium cum filia ejus Christina, statim in locumtenentem regium resolutus est publicatusque; arx

regia tam Posonii quam Budae pro eo et futura conjuge magnis sumptibus aptata; dati duci huic locumtenenti regio ad latus, comes Nicolaus Palffy judex curiae regiae, pro gabinetti secretario dominus Joannes Nepomucenus de Kempelen, una colonellus legionis pedestris Hungaricae serenissimi archiducis Ferdinandi, unaque simul cancellariae regiae aulico Hungaricae resolutus consiliarius ad cancellariam ducis dominus Franciscus Subich, olim primatis Barkoczi secretarius, dein camerae Posoniensis aeque secretarius.

(Equites novi s. Stephani.) Die 5. Novembris Viennae inaugurati sunt et publicati ordinis s. Stephani regis Hungariae equites et quidem magnae crucis: serenissimus archidux Austriae Ferdinandus, 2. princeps Venceslaus Liechtenstein, princeps | [pg. 634.] Colloredo s. r. i. vicecancellarius, princeps Carolus de Batthyan campi mareschallus, princeps Kaunicz aulae cancellarius, Franciscus cardinalis et episcopus Constantiensis de Rodt, demum comes Josephus Illyeshazi emeritus judex curiae.

Comendatores: comes Grosschlag regius minister ad aulam electoris Moguntini, Franciscus Thauszy episcopus Zagrabiensis, comes Seilern caesareo regius ablegatus ad regem Angliae, comes Andler, comes Volkenstein, comes Enczenberg, comes Thurn, comes Khevenhüller.

Parvae crucis: comes Kinigl, comes Vurmbrand, comes Niczki, dominus personalis Jacobus Szvetich, baro Cassier, reverendissimus Carolus Szalbeck praepositus et suffraganeus episcopatus Vaciensis, dominus Paulus Gundl consiliarius cancellariae imperialis, dominus Stephanus Nagy consiliarius camerae aulicae, dominus Josephus Pichler gabinetti reginae secretarius, dominus Ladislaus Ballogh consiliarius consilii locumtenentialis, dominus Josephus Tersthyanszki administrator comitatus Strigoniensis, resolutus post mortem primatis, dominus Michael Saghi vicecomes Hevessiensis.

In Sclavonia: dominus Petrus Spissich qua adhuc comitatus Zagrabiensis vicecomes torque aureo a sua Majestate fuit remuneratus, quod cum promoventibus commercia sese conjungendo, ipsis persvaserit, quasi is motu proprio virgulta penes Colapis ripas concreta fecisset exstirpari aut potius consecari, quod tamen dispositione totius comitatus et miserorum hominum gratuitis laboribus factum fuerat. Istud nihilominus privative a commercialistis cum fuisset attributum Spissichio suaque Majestas istud credidisset; tam torque submisso, quam ejus per rescriptum elogio singulorum animi vehementissime fuêre commoti tum adversus Spissichium, cum et quod Majestas tam facile credat ejusmodi hominibus, hinc quia iterum petebatur impedimentorum sublatio, uno ore negati laboratores fuêre, ne iterum „sic vos, non vobis melificatis apes", eveniat. Ad vicecomitis Sztolnekovich magnas preces tandem a fumo singulo Cis-Colapianorum duo laboratores admissi lege ea, ut per commerciales exsolvantur, ne iterum sudoribus misesorum adulatorum aliquis mercedem eripiat. Certe genius nationis hujus est, vel omnes vel nullum praemiari.

(Commissionis executio.) Idem Spissich ad effectum adnexae superius resolutionis regiae cum vicecomite Crisiensi fuit per banum relegatus initio Septembris, inde plane etiam in Sclavoniam tam ad effectum fatae resolutionis quam et quorundam excessuum a barone Sandor patratorum, quibus in rebus ad mensem Februarium sequentis anni occupabatur non sine lucro

suo majori. Caeterum fuit valde remissus in executione lineae interimalis et ad genium militarium permisit omnia, ipsique uncas locavêre, ubi quove voluere loco contra ipsam resolutionem regiam, cujus interpretes passus est, fuisse militares praecipue in terreno episcopali ac Raszinensi. Hi postremi cum Gielekovicensibus sese oposuère generali Setwicz aliisque militaribus, quos inde pepulère, interpretandi jus et extendendi militaribus non competere, sustinentes. Res et factum horum | [pg. 635.] etiam in aula est approbatum. Notandum vero, celebrem commissionem plurima decisioni regiae substravisse, ac quaevis talium substratorum pro militaribus resoluta fuisse; quae res indicio fuit, Majestatem regiam politici status rationem non habere, hinc et rumores famaque communis, militari statui quaelibet applicanda. Quibus permotus argumentis dominus Spissich occasione executionis, quaevis militaribus agendi, extendendi, interpretandi permisit potestatem, nec facile ad locum accessit alium, quam ubi solutus arhatusque (sic!) favere voluit.

Secuta vero sunt commissionem hujusque executionem diversa dissidia vicinarum partium, prouti etiam homicidia. Sic Dombreuses armati suis vigilabant, ad Ivanich aeque, ubi 19. Novembris secuta intra partes homicidia, sic ad Capronczam, Czirqueno, Jalesz, ut hinc pro stabili laboraretur linea; famaque esset et regiae litterae, proximo Martio exituram commissionem regiam, cujus praeses comes banus foret, tum generalis Beck cum uno cancellariae Hungaricae consiliario, camerali item, tam porro banus quam Beckius adlatus sibi assumerent, quos vellent, absque tamen suffragio assumendos futuros, banusque ad effectum hunc comitem Joannem Patachich et Petrum Spissich nominaverat.

(Capronсza deseritur.) Capronсza anno isto, alias vetus securiusque praesidium, derelicta est. Jussu namque Beckii generalis Kleffeld transire Bellovarinum debuit caeterique stabales, quod populi onere summo erigebatur, tarde in praesidium surrecturum. Gemebat suspirando confiniarius populus tam ob labores quam adempta vitae media, dum beneficia quaevis elocarentur. Dispergebantur plurimi praecipue e Carolostadiensi generalatu. Violentiae pátrabantur undique. Ex episcopi Zagrabiensis alodio Lupoglaviensi animalia ipsi episcopo ideo invasa et adempta, quod Ivanicenses comperta militarium in damnis invagiassent. Per 15 dies erant episcopi pecora apud militares, occisisque duobus bobus et 3 vaccis et per vadiantes in praemium repressalium acceptis, residua restituta sunt, episcopo eatenus se non movente, si ob hanc, ut dicebat, bagatellam aula offendatur. Ad bona Oszterez Cholnichiana involatum, prouti et Mresznicza domini Zebich, occupati quidam pontes in jurisdictione regnicolari, vi exacta ab iis ad militarem cassam tributa innumeraque similia alia, quae ab aula (esto repraesentata cum exaggerationibus majoribus, malleque status Turcam habere vicinum ac officialium in generalatibus administrationem) tamen vel non credebantur, vel sepeliebantur. Generali Beckio posteaquam etiam inferioris Sclavoniae confinia subjecta evasissent, is ad horum regulationem, suis rebus mobilibus Carolostadii divenditis, in Sclavoniam est profectus et primo Petrovaradinum atque Sirmium. Generalis mareschallus Merzzi Esse-kini commendans eidem restitit, regio mandato coercitus, quaeque agere permisit Beckium, qui isthic in Sclavonia pluribus emansit mensibus, ibi non adeo rigidus ob motus fors rusticorum et plebis Hungaricae. Officia-

libus sustulit plurima | [pg. 636.], totus autem Beckii finis augendi fuit aerarii regii, istudque studium, ut, quantum ad haec confinia erogatur, tantum ex iisdem proveniat regi; hinc accisae, arendae et innumera onera. Populum afflixit non solum vigiliis, reparationibus et viarum novarum erectionibus, sed Belovarinensis aedificii positionibus, saepibus per metales turcicos ducendis ponendisque, censibus, accisis, emptionibus lignorum et rerum quarumlibet, domuum pro officialibus erectione, Piaristarum inductione; superiore anno frumentum iisdem distribuerat ab eo leviori emptum. Anno hoc ex officialium stipendiis illud sibi exsolvit, mandans officialibus, ut hi salaria sua quaererent ex populo, seseque contentarentur ex accepto per confiniarios frumento. Tesseram vestitus vulgo monduram annis mutabat singulis, ut annue pro ipsa contribuerent; soli Deo notum, quis harum rerum et avaritiae tantae futurus aliquando sit eventus.

(Incoata conscriptio.) Postrema regni congregatione cum deputatio conscriptionalis ideas opusque suum retulisset, hoc Novembri mense conscriptionis opus est incoatum. Districtuales suos conscripsêre districtus, assumpto ad latus vicejudlium, et quia a facultatibus contribueretur, instar dicarum in Hungaria facta est conscriptio. Interrogati rustici de anni procreatione sive obtentis metretis, ab his demebantur sapones, parochorum decima, jusmontanum, urbarialia, ut vix aliquid ad classem venerit; tum sequebatur numerus pecorum. Nec in beneficia, nec maleficia indaganda conscriptor sese immittere poterat, successive concertanda ut ad diem 15. Januarii opus finiatur; fuit demandatum. Operi huic ex veteri more sese commiscuit potentia quorumdam, respectus, interesentia. In comitatu Zagrabiensi, Siscium et ad partes Posavanas, quas obruendas quaerebant, vicecomes ordinarius Mathias Sztolnekovich exivit, severissime populum habens, ad episcopales substitutus vicecomes Josephus Zaverszki erat conscriptor.

Canonicus Galliuff mansit Viennae constanter in negotiis capituli et episcopi, praecipue ob quaestionem illam intra comitatum et clerum et protonotario impediendas promotiones.

(Proleclor in capitulo novus.) Canonicus Malenich capituli lector ob insinuatam superius apoplexiam cum officio suo fungi nequiret, capitularium autem supplere eum nullus vellet, cum canonico Balthasare Petkovich mense Augusto contrahit, pro supplendo se erga annuos fl. 300 solvendos Petkovichio, decretorum insuper taxas, quod prolector esset habiturus, caetera autem lector Malenich acciperet.

Latrones grassabantur per Carnioliam et Croatiam, depraedatis pluribus. Hic autem fuêre ii, quos dispositiene Beckiana sua relinquere oportuit.

Nunc ad reliqua minoris momenti quidem, attamen plane nec indigna nec inutilia, convertamur.

Primo. *(Rixae intra studiosos et servos praepositi.)* Festo s. Josephi sive 19. Martii praepositi majoris et episcopi Belgradiensis servi ac famuli haeri sui cum imperio monarchae, praecipue cocus nomine Blasius ex innata ipsis petulantia, assumptis armis, in civitatis regiae terreno, dum | [pg. 637.] studiosi pacifice a secundis vesperis reverterentur, ex sacello s. Josephi contra eos, ad demonstrandam audaciam, ex virgultis armati insilierunt. Studiosi fuêre sobrii, poti praepositi servi; hinc facile fuit studiosis eripere

frameas ebriis, eosdem reprimere, percutere et insolentiam vindicare. In capite praepositoralium fuit cocus Blasius; praetextus insolentiae hujus fuit ille, quod quidam studiosorum debite et submisse de quadam illata sibi injuria a praepositi servo apud praepositum satisfactionem petierit. Qua re et haerus et servi fuêre offensi, hinc sese vindicare voluerunt. Studiosi videntes, invasores potos esse, cum iisdem ultro noluerunt congredi, ac quod eos dejecerint, arma sustulerint et colaphis aliquot dignati sint, tum illico ad Jesuitas sint lamentati. Rector Jesuitarum p. Petrus Perthodt, sciens mancipatum praepositi erga cocum Blasium, incassumque se acturum, rem comitatui detegit. Comitatus praepositum causa servandae tranquillitatis et amovendorum quorumvis incommodorum impensionis admonet. Praepositus judicia instituit, et cum advocati, quem et dominalis judex Paulus Plepelich haberent perspectum, si Blasium convincant, implacabilem reddendum praepositum, quem is prae anima sua diligeret; observantes, rectorem collegii Jesuitarum actionem formavisse pro studiosis, eum ab actoratu ex formalitate amovent, tum et concesso per Leopoldum imperatorem scholis privilegio, ubis Jesuitis non subjicerentur studiosi. Displicuit Jesuitis, rem hanc effectam publicam, sese a studiosis despiciendos interpretabantur; displicuit studiosis, sese fuisse elusos. Igitur Jesuitarum consilio comprachendunt praepositi ephebum, huic primo capillos abscindunt eumque tondent, tum virgis in foro scholastico caedunt, Jesuitis in scholis demoratis et ex lectionibus abire cui libuit permittentibus. Mater evirgati cucurrit ad rectorem, qui reposuit: se de his nil scire velle; ad carceres post virgas reponitur, custoditur a studiosis, examinatur a Jesuitis fateturque, Blasii jussu et potentia tam se quam et caeteros servos insurrexisse. Dimissus post iteratas virgas ephebus, a praeposito receptus non est, et cum Blasius similia si non deteriora metueret, apud Paulinos Remethae atque alibi per praepositum occultabatur. Ipse praepositus ex Gorensibus suis et civibus capitularibus ad domum servabat vigilias, sibi quoque a studiosis metuens. Demum post toleratos perpessosque timores, et quod Blasio suo carere non posset, per canonicum Mathiam Petrovich et tabulae banalis assessorem dominum Antonium Bedekovich rogat a studiosis, ut cum eo transigerent et amnistiarent. Rector cum 10 audacioribus adolescentibus petitis deferunt: 1ma harum fuit petitio, ut Blasius in foro publice ter virgetur, alii servorum bis; praepositus ipse fl. rh. centum pro elusorio illo impensionali processu solvat, expensas insuper nempe procuratorias fl. 30, alias erogative fl. 20 compenset. Haec postrema sine difficultate statim praestitit praepositus, sperans negligendam poenam servorum; at post triduum pactionis, tametsi a servorum aliorum verberatione fuisset remissum, a Blasii qua imperantis recedere noluerunt. Ad preces domini Bedekovich demum ad unam condescenderunt; sed praeposito flente, suspirante et ejulante: ergo Blasius meus caedi deberet, [pg. 638.] eheu prius moriar, quam hoc consentiam; visa hominis tanta debilitate, admiratio omnes tenuit. Demum post preces arbitrorum, cum a 50 ictibus recedere nollent studiosi, praepositus ipse ad preces devenit, flectere paratus, et ictum quemvis aureo deposito pro Blasio suo reluit. Depositis itaque 50 aureis, amnistia scripta est, data per studiosos Blasio securitas, et ipse demum e claustro ad haerum vel potius mancipium suum rediit.

Secundo. *(Praetensa apparitio animae purgatorum.)* Nobili Alexandro Jellachich murata est domus in Harmicza, suburbio capellae s. Salvatoris proxima. Fuit illi uxor prima nata Malenich, ex qua praeter plures filios genuit etiam filiam nomine Constantiam; in aetate legitima annos ante aliquos mortua. In fata Zagrabiensi domo demortuam saepe spectari viderique, per ambitus deambulare, e fenestris prospicere, fragores praecipue in cellario excitare, fama fuit. Domus hujus inquillinam egit quaedam vidua Christina nomine, conditione civis. Die 24. Martii, nocte praecedente festum annunciationis b. virginis Mariae, cum fata Christina decumberet foresque, ut dicebat, servaret occlusas, ipsa dormiente, sensit se manu ardentissima tangi, ut sese vertendo plane e lecto caderet, inclamansque, aliam foeminam secum in cubiculo dormientem; videtur sibi videri defuncta Constantia, cui illa: ne timeret, dicendo, sed diceret patri, ut a se facta vota, visitationis templorum b. virginis Cellensis et alterius ad Lonsztros persolvi curaret, evanuit. Haec cum socia, allato lumine residuum noctis vigilando transigit et illucescente die ad Capucinos pergit, sacramentis se munit, confessarioque suo Capucino factum narrat, qui sesse scripturum domino Jellachich recipit. Rediens domum vestemque ob labores commutans, a puero quodam rudimentorum latinitatis discipulo admonetur de signo adustionis indusii gesti in manu. Examinat ipsa, mutando indusium, videtque manum optime expressam; sorori meae dominae Hadrovichianae rem primo pandit, puer autem ille in schola narravit, ut die eodem quivis de apparitione illa loqueretur. Magistratus civitatis tres numero senatores potius ex curiositate ad videndum relegat, ad me ipsum allatum fuit fatum indusium, vidique optime volam manus foemineae cum digitis quinque et, ut in manu esse solet, venis et nervis expressam. Examinavi quaevis, certe opus calcographi non esse judicavi, tum quod nemo artem intelligeret, tum ob inustionem, et praecipue cum pars illa indusii lacera fuerit, ut si arte et fraude commissum quid fuisset, vel fila lacerari vel comburi necessum fuisset, quod tamen non accidit. Lavi tum signum illud, sed post lotionem nigrius aparuit. Deliberare nescius, cum Christinam probae vitae et a fraudibus alienam testimonio civitatis intellexissem, ut taceret, admonui, nec monstraret, nisi fors ab episcopo aut ejus vicario jussa, ne videlicet in vanam gloriam vel ent(h)usiasmum deveniat, aut cadat; sed altero die Capucini, genus hominum simplex et rude, indusium illud accepêre, ut provincialis ipsorum pridie adveniens videre possit; abeunte provinciali domino Alexandro Jellachich cum epistola exmisserunt indusium; qui ad vota illa exsolvenda ipsam hanc foeminam Christinam cum agnato suo Matachich misit. Et primo profecti sunt ad Lansztross, ubi Cisterciensis monachus audito antea casu acceptaque eleemosyna, cum reverterentur peregrini, scriptum iis dedit testimonium, se sub oblato | [pg. 639.] sacrificio vidisse, Constantiae animam ad coelos evolavisse. Tum ivêre ad Mariam Cellensem, ubi aeque idem obtinuêre testimonium, quae diversitas fecit dubium et erogatum aes a Christina repetere voluit Jellachich; sed cum foeminae nil dedisset, neque ipsa ideo vel obolum accepisset, impetere illam desiit. Haec, ut acta sunt, descripsi, soli deo horum patet cognitio.

(Diabolus Gorensis.) In Gore praepositi Zagrabiensis dominio sequens longe celebrior casus accidit. Omnium celebratum sermonibus isthic, in

domo quadam daemonem sese insinuavisse, molestare homines, et cum loci capellanus exorcisaret domum noctu, ad parochialem Gorensem transivisse daemonem; illic sese in umbra praebere adspectabilem, sermones edere, miraque patrare. Officiales quosdam rerum omnium incredulos, dum ad domum comparuissent, rustici verberavisse, pluraque similia, pro referentis peritia fingendi. Parochus Gorensis Mathias Koosz in persona venit Zagrabiam, racensuit de daemone isto quamplurima episcopo, praeposito et capitularibus, ut videretur haereticum de re ista vel subdubitare. Plurima, ut fieri amat, divinae providentiae motiva praedicabantur, communis fuit ad coercendos confiniorum officiales, qui licentiacius viverent, et lectione allatorum ex Saxonia librorum infecti atheistae essent. Intellecto hoc officialium, quidam pecuniis arcanum rumpendum arbitrati, in domo illa rustici corrumpunt aliquos audiuntque, esse in domo senem vetulam, quae edixerat: scire se bene diabolum. Ergo tentatur illa, et visis acceptisque pecuniis narrat: capellanum foeminae isthic unius ardere amoribus, quacum commiscendi cum occasio non fuisset alia, hanc adinvenisse, ut fragores per fatam foeminam, quacum amasia dormitabat, excitarentur, lumen allatum vento folle dato extingveretur, ut alii e domo fugientes vacuam domum relinquerent, capellanus ad exorcismum vocaretur, isthicve permanens frui amasia possit. Res ista successit commode. Demum persvasum rusticis, daemonem capellano dixisse, persequi semet unice cicisbaeam, quam cum continuo ibi tueri nequiret, ne ipsa rapiatur, rogarent parochum, ut is ad domum concubinam capellani reciperet. Rogârunt illi, parochus assensit, ergo transfertur ad curiam parochi molestata. Ut parocho iterum illudatur, finguntur molestiae etiam in curia parochi per solutum conductumque unum, qui bis irruere vi voluit, et semel portam dejecit. Ob lunae splendorem umbras facillime praesentavit, mugiendo, ut erat instructus, quaedam protulit, quaedam raucam imitando vocem, in capellanum invehendo, quod suam raperet animam; causa ergo securitatis, haec cum capellano concumbebat nocte singula. Posteaquam priora cum aliis multis circumstantiis prodidisset foemina et parocho etiam innotuissent, capellanus inde amotus est et daemon disparuit. Concubinae inventus maritus; officiales tandem prohibiti, ne ob cleri invidiam et suscipiendorum sacramentorum a plebe incuriam loquerentur. Casus reliquit unice memoriam diaboli Gorensis, ut serviat proverbio: „est diabolus Gorensis"; ad cujus intelligentiam praemissa notavi, alias omittere poteram.

(Res ludicra Varasdini.) Varasdini aeque cum sera nocte deambulasset dominus Josephus Stephanus Suvich, antea capitaneus, cum quibusdam dominabus et domicellis defuncti Naisich libertinismum professis, ex joco aut impertinentia depraehensum domino Blaskoczi caprum alligant [pg. 640.] funi campanulae ad portam locatae. Caper semet rotando sonum edit frequentissimum, euntibus recte ad chorum Franciscanis, adest janitor fenestrella aperta, videt cornua, nigredinem, et bojatum audit, interrogat: quis esset. Ficta voce respondet Suvich: diabolus sum, ex Gore pulsus, apud vos quaero hospitium. Frater laicus currit ad gvardianum, quo reperto in choro, terrore plenus exponit, diabolum prae foribus rogare quarterium; narrans, habere illum cornua, esse nigerrimum, rotare semet et sonos edere varios. Franciscani territi, cum sonum edi turbatum audirent et bojatum, concludunt, ingratum hospitem repellendum esse cum sacra-

mento; itaque imposita devotione et precibus quibusdam alii ad sacristiam pergunt pro venerabili. Interea saecularis vietor potus pridie e somno excitatus, credens obdormisse janitorem, ad frequentissimum sonitum accedit ad portam; claves ibi comperit, aperitque et ad hircum impingens credidit, quod casu sese involvisset funi; dum hunc eliberat, adsunt cum candellis monachi et venerabili. Rei novitate territus, credens, umbras mortuorum esse, dum voce lectorem theologiae novisset, quid hoc est, interrogat. Ipsi etiam vietorem voce agnoscentes, eum ut potatorem et nocturnae quietis turbatorem arguunt, sed is lumine habito hircum eliberat, narrando factum suum, et ad lumen cognoscendi hircum inductus est ad monasterium inclusus, nec die sequenti casu evulgato et Blaskoczio hircum repetente a Franciscanis est restitutus, sed mactatus datusque falcatoribus foenilium. Blaskoczi cum non aquiesceret, exsolutum tribus aureis habuit hircum ab illius scenae auctoribus.

(Confusio Szellensis.) In Szella ad Siscium loco, ubi olim egi parochum, a Mathia Szantek nunc loci parocho templum elegans e ruderibus veteris Sisciae fuit extructum. Anno hoc episcopus Belgradiensis et praepositus Zagrabiensis qua loci, quia Gorensis archidiaconus novam consecrabat ecclesiam; consecratione facta, cum solenne perageret sacrum episcopus et concionator ambonem conscenderet, fit in templo repentinus tumultus clamorque, ut fugiant, quod mox turris cum templo corruerent, viderique e turri scintillas quasdam. Itaque concionator primus evolat, adstantes pontifici per fenestras prosiliunt, populus ingenti tumultu et clamore qua per portas qua fenestras totus in fugam rapitur. Plures calcati ab aliis, plures laesi, duo plane conculcati et mortui, unus solusque episcopus et pontifex remansit; parochus loci primus fugam incoasse dicebatur. Tumultu hoc cessante et dilapso populo, cum turris templumque illaesa et integra mansissent, oportuit pontificem ad terminandum absolvendumque sacrum vocasse ministrum, quo obtento et redeunte, divina privatim absolvit. Super casu variae fuere conjecturae, variae explicationes; illa videtur verosimilior, quod parochus e turri voluerit jaculationes et campanator stuppam, quae flammam dedit observatam a deforis stantibus casu succendisset, deportabat autem et superius in turri deposuerat carbones pro turribuli necessitate. Parochus, ut plebi terrorem et pessima | [pg. 641.] omina removeat, terrorem illum subsequis concionibus ad vim consecrationis retulit, pulsosque fuisse daemones, qui ibi Christo confusionem facere volebant, terrore illato, vicisse nihilominus Christum, dum ecclesiae nullum illatum est damnum. Invidebant autem daemones, quia templum illud ex lapidibus olim a gentilibus positis et facile diis seu daemonibus sacratis olim haberetur constructum. Quibus rebus populum successive ad novum templum revocavit. Hos ejus sermones ex fideli relatione eorum, qui audiverunt ut sermonum auditores, refero, parochum ideo a zelo, eruditione laudantes, ut his ineptiis candidari pro canonicatu meruerit.

Tertio. *(Vicarius novus.)* Superiore anno mortuo canonico Thauszy in canonicatu successit Antonius Pullai, parochus Oboroviensis. Parochia a comite Antonio ab Erdoedy collata fuerat Adamo Habianecz nobili; sed quia praesentatus 12 annis antea fuisset Jesuita, et ut quarti anni theologus 1763. reliquisset eosdem, apud episcopum egerunt Jesuitae, ne pateretur, hunc ad parochiam talem attingere, pessimi enim rem exempli futuram

eorumque magistris datura calcar dimittendae societatis. Episcopus praedictum Habianecz, postquam exivisset, per examina repertum idoneum miserat Ludinam pro capellano; qua occasione loci parochus Martinus Jaksich obiit. In parato aere reperta sunt apud eundem subtus cellarii scalas 12 milia fl., quae canonicus Mikinovich episcopo detulit et resignavit. Mobilium defuncti prouti et copiosiorum fructuum distrahendorum commissa fuit cura capellano Habianecz comissumque, ut ex his legatis satisfaciat. Satisfecit ille, et fl. rh. 700 ultra legata omnia remanserunt; hos fatus executor vicario generali Georgio Reess consignare voluit fine eo, ut cum iisdem disponeret, cum archidiaconus Joannes Kukuljevich, de iis episcopo consignandis, eum praemonuisset. Ad quae vicarius: diabolus rapiat episcopum, est manifestus praedo substantiae ecclesiasticorum, 12 milia jam rapuit, haec ipsi sufficere possunt. Jubet ergo, ne 700 fl. istos daret sive episcopo sive archidiacono; convocatoque consistorio constituitur, ut fl. 700 pro ecclesiae fabrica isthic applicarentur. Kukuljevich, ut insignis episcopo adulator, illico et factum capellani et vicarii episcopo detegit, qui ut vindicativi ad scandalum est animi, de utroque vindictam sumere quaesivit. Ergo adversus praesentatum Habianecz iniquissimas scribit Erdoedio litteras, illum nempe idoneum non esse, vagatorem et nec unquam examinatum, e Jesuitis ejectum. Erdoedius subirascebatur per vicebanum regni Joannem Busan alias Habianeczio affinem, per consiliarium Koller hominem ejusmodi fuisse commendatum, sustinuitque Busanius, ut Posonii qua regni ad diaetam nuncius, ex passionato episcopi animo epistolam illam emanavisse; itaque fit, ut Habianecz approbationem cum sui summa commendatione, nedum quando ad Ludinam mittebatur, jurisdictionis, sed etiam pro beneficio quovis petendo et nominatim parochia Oboroviensi sub sigillo episcopi Posonium mittit. Reflectitur Erdoedianis responsoriis episcopus, at iste negat et falsitatis arguit Habianeczium. Vicarius Rees de examine interrogatus, ut episcopo assentiretur, false testatur: Habianeczium nusquam fuisse approbatum, singulique examinatorum dempto unico Josepho Mikinovich. Res haec iterum turbavit Erdoedium, at dum capitularibus caeterisque Croatis originale fuisset exhibitum, omnes testabantur agnoveruntque, approbationem esse legitimam, veramque vicarii | [pg. 642.] per extensum scripturam et officii sigillum; informatoque bene Erdoedio de episcopi modis et falaciis, ipse sustinere coepit praesentatum scripsitque vehementius episcopo et cum exaggerationibus; quin adidit confirmationem, semet in diaeta procuraturum art. 26. 1504. Capitulares ad diaetam nuntii admonuère episcopum periculi et episcoporum Hungariae murmurationis, si facto illius ad normam veterem parochi sine episcopi confirmatione stabiliantur; reflexerunt ad accusationes, quas comitatus contra eundem inter gravamina exhibuissent; indubiam esse approbationem Habianeczii totumque Posonium re hac personare, paratamque esse dissertationem de jure patronatus laicali, qua, si in publicum prodeat, toti Hungariae clero gravis reddetur. Episcopus habito cum sibi adulantibus consilio, nempe canonicis Delinich, Kukuljevich, Margetich, Popovich, culpam totam in suum vicarium Georgium Reess transfert, eumdemque vicariatu privat, denuncians eidem medio canonici Pullai, se vicarium alium constituisse, proinde, nisi illico resignet, crastino alium publicandum. Resignat Ressius et die altero Franciscus Antonius Popovich archidiaconus cathedralis et Sisciae praefectus, Zagra-

biae praesens, in generalem vicarium promulgatur. Habianeczianae acceptantur praesentatoriae lege ea, ut praesente episcopo novoque vicario, pro obtinenda confirmatione, examen illico subeat sub episcopi praesidio, assistentibus canonicis Popovich, Kukuljevich, Delinich, Margetich, Turchich, qui postremi examinatores quoque fuère. Margetichius ex morali philosophia quaestiones fecit, die altero Turchich de necessariis eum tentavit. Episcopus volebat rejiciendum, sed novus vicarius Popovich ab hac eum opinione removit, tum quod mereretur, cum quod facile evocari posset ad subeundum examen coram metropolita aut universitate aliqua, ibidemque pateret, ex odio pure fuisse rejectum; episcopus determinationem substernit Delinichio. Hic, ex defectu scientiae rejici quidem hunc non posse, ait, sed ex defectu indigenatus, quamprimo enim Jesuita factus est, omni abrenunciavit dioecesi, adeoque docendum illi esse, quod pro dioecesano posset considerari. Placuit episcopo opinio, eamque laudavit tanto magis, quod titulo mensae careret, episcopo addente. Kukuljevich adversus opinionem Delinichii quaedam excepit, estque deventum clamoribus eo, ut uterque scripto se obligaret, resignaturum beneficiis suis, si Romae opinio sua non probaretur. Vicarius postea et ab illa sententia episcopum removit, quod videlicet Habianecz non esset indigena et vel maxime ob diaetam, si eidem quaestio substerneretur. Ergo confirmatur Habianecz, debuit tamen sub episcopi mensa concionari, cui episcopus assignavit pro tessera: „sinite parvulos ad me venire, talium est enim regnum coelorum"; sed parochus ex salute omnium legem illam ad omnes extendi debere peroravit, ad parvulos aetate, ad baptizmum et educationem applicuit, ad parvulos virtute ex psalmo 14.: „domine, quis habitabit etc. et quis requiescet in loco | [pg. 643.] sancto tuo", ibique denotatos versus explicuit breviter; dum venisset: „qui loquitur veritatem et non fecit dolum" incoassetque, episcopus: satis est, dixit, assidereque debuit mensae. Tum ad parochiam missus est in Februario. Ressius parocho dixit, mentitum se fuisse de ejus approbatione tam in gratiam episcopi, quam et quia credidisset, fidem approbationis eum perdidisse, praecipue postquam recognitionales authentice exegisset; lamentando, se fuisse inductum, cum habita fide approbationis postea de recognitione urgeretur, sequi se potuisse minus probabilem tutamque sententiam in casu subsequente, seu occasione recognitionis, qua negavit approbationem fateri tum ad episcopi nutum adeoque respectum, cum et tempus illud, haud autem anterius et omne. Interim esto prius lamentaretur ob labores vicariales, ob non solutionem pactatam, hanc hic ex vicariatu amotionem tam acerbe fert, ut in annum jam alterum e domo sua nunquam prodierit.

Quarto. *(Provinciales Franciscanorum.)* Provinciae Franciscanorum ss. Crucis reformatorum provincialis p. Joannes Nepomucenus Troper die 4. Martii obiit, provincialatus anno 2do, s. Capistrani observantium in Sclavonia aeque, anno sui provincialatus non expleto. In hac autem s. Ladislai provincia, Kanisae habito capitulo, in provincialem electus fuit tertio p. Cherubinus Fabsich, in custodem p. Antonius Simunarich, in definitores Cecilius Oppicz, Sylvester Thär, Marcellus Jurkin et Bonaventura quidam antea secretarius.

Quinto. *(Paulinorum generalis factum.)* Post electum in Polonia superiore anno in regem Stanislao (sic!) II., cum pp. Paulinorum in Polonia pro-

vincialis conventum Chesztekoviensem sibi ut abbati perpetuo impetravisset, hac ratione generalis officium pérempturus Gerardus Thomassich generalis instituti in Poloniam advolat, subintransque conventum provincialem illico ad compedes damnat et clam per p. Hieronymum Novak in Croatiam submittit, ad conventum Csaktornensem includit, et sequenti anno 1766. occasione intermedii, ut vocant monachi, in capitulo generali ad triennalem penitentiam duram plenamque desperationis in conventu Ulimiensi agendam, cum privatione scapularis condemnat, ubi etiamnum torquetur. Provincialis Sveciae acceptis 200.000 fl., ut monachi retulerunt, aufugit. Porro referebant hic monachi ipsi, Fridericum Borussiae regem monachorum provincias sustulisse, at in conventu quovis constituisse ad veterem ecclesiae disciplinam abbates.

Sexto. *(Chasmenses praecedunt Paulinos.)* Superius facta est mentio de mota quaestione inter Chasmenses et Paulinos ratione praecedentiae in congregationibus regni; fuisse impositum, ut partes motiva sua exhiberent, quibus visis determinaretur; Chasmenses dum causam suam commendarent protonotario, videretque is ruditatem horum, ut ad me Balthasarem Kerchelich supplicarent, eatenus svasor exstitit, cum sine motivis majoribus usus praecedentiae Paulinorum difficulter speraretur superandus, et banus partes tueretur Paulinorum, episcopus exosus foret singulis. Itaque Chasmenses medio Josephi Vitnich | [pg. 644.] ac Balthasaris Matakovich implorant opem, praecipue ne emaneant fabula. Ego misertus horum et domini protonotarii motus amicitia, dissertationem super quaestione compilavi, cujus exordio ostendi, haud esse frivolam quaestionem, sed divini eam esse juris et cunctarum gentium, atque hoc ob banum, qui ut Paulinis faveat, quaestionem praecedentiae esse foeminarum, publice et privatim edicebat; tum §-pho I. positis regulis, quae in praecedentiis servari solent, essentque jure canonico et divino et gentium firmatae. §-pho 2 ea, quae ex municipali jure nostro clarerent, deduxi, potissimum usus sum decreto II. s. Stephani, ubi gradus et praecedentiae singulorum exprimerentur. §-pho 3 probavi, ecclesiasticum statum intra regni status censeri, et e regni statu monachos exclusos esse, neque pro statu regni posse eos accipi, hinc ad diaetas pure ex privilegio vocari; membra autem constituentia regni statum anteferri debere privilegiatis, ex decreto Stephani sancti edocui. §-pho 4. Rationes speciales pro capitulo Chasmensi posui, nempe praeter regulas canonici juris generales, capituli hujus antiquitatem ex diplomatibus s. regis Ladislai, sub quo ut status regni considerabantur et publicis interfuere congressibus, quo tempore Paulinorum nec erat mentio, qui sui primam nativitatem ad annum 1215. faterentur aliis et hanc epocham negantibus; proinde in integrum esse restituendos, cum ideo tum ob archivii publici conservationem et publicam fidei dignitatem sigillique authentiam, quae ipsa publica fides ipsis attributa ex ratione decoris publici exigit, ut privatis anteponantur. §-pho 5. Paulinorum, quae dicere possent, enervavi, videlicet usum, qui tamen ob defectum rationabilitatis abusus esset et plane discrepans; nam in publica diaeta Hungaricae coronae nunc etiam Chasmenses Paulinos praecederent, ubi tamen per nuncios suos status regni Sclavoniae adessent; praecedentiam Chasmensium agnoscerent, domi autem contrarium, quare cum usus ille, qui in diaeta esset, sit potior, ut leges communes quibusvis privatis statutis, quae ipso

jure nulla sunt, quando adversus leges communes sunt; ita Sclavoniae status totius coronae judicio et per ablegatos etiam suo non potest non videre, abusum esse, dum Paulini Chasmenses in his Sclavoniae congressibus antecedunt. §pho 6. Ex actis et regni Sclavoniae articulis meritorum fidem demonstravi, nempe status Sclavoniae anno 1593. per articulum conditum supplicuisse, ut qua innutiles et sine omni cultu divino et publici commodo viventes Paulini tollantur; pro Chasmensibus contra dum hi sigillum restituissent ob paupertatem, supplicuisse regiae Majestati, alia item plurima. Tandem abusus originem sub episcopo nempe monacho Simone Bratulich, qui simul erat locumtenens banalis, episcopus Zagrabiensis et generalis Paulinorum, tam ex cleri odio ob habitas cum capitulis lites, quam et ob factam per Chasmenses sigilli resignationem, esto non acceptatam, coegit eosdem Paulinos sequi. Obtendebant Paulini sui vicarii, | [pg. 645.] quem nec nominare poterant, annotationem, qua notabatur, ipsis Martinum Borkovich Paulinum et episcopum Zagrabiensem 1684 occasione obsidionis Viennensis a Turca pro felici armorum successu praecedentiam deliberavisse, sed hujus deliberationis nulla sunt in actis publicis vestigia, quare scarteca illa, nesciretur cujus monachi tamen et pro monachis praecipue incredibili fundamento innixa, eridenda veniret. Haec in summa continebat fusior dissersatio plena eruditionibus, hanc comiti Joanni Patachich legendam praebueram, iste descriptam tradidit episcopo; episcopus Galliuffio Viennam mense Majo proficiscenti, ut describatur a Chasmensibus eisque dicatur, quam ille curam eorum gereret, et bano per Galliuffium traderetur cum commendatione et indicatione, esse opus viri magni, optime de patria et principe meriti. Facta haec sunt, ut mandârat episcopus; banus lecto opere desperatam esse Paulinorum causam cantabat. Comitis Joannis Patachich (cujus opus esse Galliuff edixerat) eruditionem in tam jejuna materia depraedicabat. Comes, dum a bano interrogaretur, asseruit, omnino traditum esse a se opus episcopo. Banus illud Paulinis communicat, ipsi ut tempus habentes generali suo, sollicitique erant pro responso; demum responderi nil posse obtinentes, ad me quoque fecêre recursum, ipseque prior Lepoglaviensis et vicarius provincialis p. Emericus Szmolko eatenus bis me adiit, multum adversus Patachichium lamentando, quem tamen Paulini nunquam offendissent. Ego usu dempto, quid respondere possent, me ignorare dixi, hoc autem procuratorem quemvis deducere ipsis posse Offerebant 50 aureos, si Patachichianum opus refutem; reposui, me nec velle, nec posse adversus Chasmenses scribere, praeterea supponi non posse, tot intra monachos deesse virum, qui non validus sit ad congrediendum cum Patachich. Itaque Varasdini Augusto mense in congregatione regni habita, cum Chasmenses dissertationem illam a primoribus antea perlegi procurassent et copias plures distribuissent, quaestione enata, suprafatus Lepoglaviensis prior assurgens, enunciat: humilia religiosos sequi, neque opus esse, ut eatenus ultro moveatur quaestio, se nomine omnium, cum scitu totius ordinis Chasmensibus praecedentiam cedere, statimque una cum socio, ut eorum occupent locum, rogavit: supplicare nihilominus, nomine totius ordinis, ut status et ordines per suum articulum in sessione et voto eosdem confirment et quidem statum post Chasmenses, et hoc ob Jesuitas, ne eos sequi debeant. Ab omnibus priori acclamatum est: vivat, Chasmenses praecedentia potiti sunt, datus priori optatus articulus et partium

utrique satisfactum. Episcopum latet de auctoris veritate, bano protonotarius ante congregationem detexit, me auctorem esse operis, seseque illud ante Patachichium habuisse, legisse, ponderasse, descripisse in Jakovlje bono suo, ac ut ad credendum banum disponeret, quae eo continebantur opere, recitavit. Dixit etiam, lusum fuisse episcopum, cum sciatur, si sibi constitisset de auctore, ob odium publicum, quo fertur in auctorem, eo ipso Chasmenses caruisse effectu et in poenam episcopum fuisse praecedentiae contrarium.

[pg. 646.] Septimo. *(Marchio Perlass)* indigena esto sub diaeta factus Decembri mense, cum excellentissimo domino comite Theodoro Batthyan, consiliario aulico ad cancellariam regiam Hungaricam pro bonis suis croaticis, nempe Ozalj, Brod, Grobnik convenit pro 200.010 fl. milibus, et die prima Januarii 1766. comes Theodorus possessorium adiit. Post defectum Frangepanianae familiae Graecensis camera bona Frangepaniana tenuit, ex quo enata est ingens confusio. Praedicta Ozaly, Brod et Grobnik a Carolo VI. marchionibus a Perlass ex Hispania Carolum secutis sive dono sive, ut dicebatur, cambii titulo collata fuêre; quae etiam ad annum hunc inclusive tenuerunt, nunc ad praefatum comitem emptionis jure sunt devoluta, et ab hoc anno comitum Batthyan effecta.

Octavo. *(Comite Nicolao Palffio)* ad baronatum judicis curiae regiae elevato, principe autem Nicolao Eszterhazy novum turmae praetorianae baronatum obtinente, baronatus curiae item cubiculariorum regiorum vacabant. Hi duo itaque baronatus excellentissimis dominis aulae cancellario comiti Francisco Eszterhazy unus, alter autem excellentissimo comiti Georgio Fekette vicecancellario ad finem Novembris cesserunt.

Nono. *(Dominus Joannes Busan vicebanus,)* jam ab annis multis abbatiae Topuszkensis comes terrestris, demum hoc anno plus coacte quam voluntarie ob commodum coacervatasque divitias ex officio isto, cum clamores sentiret omnium, et episcopum quaevis aliis committere videret, victor innatae sibi avaritiae evasit et fatum resignavit officium; successit dominus Lucas Novoszel, tabulae districtualis assessor.

Decimo. *(Tricesima Zagrabiensis.)* Habuit a Belae IV. temporibus libera regia civitas Montis Graecensis Zagrabiae praerogativam eam, ut cives a quibusvis tricesimis et vectigalibus officio solvendis immunes essent, at in medium et cassam civitatis partem 3tiam juxta vectigal exsolvebant. Privilegium hoc et usu perpetuo et sententiis plane curialibus in favorem civitatis fuit munitum stabilitumque. Annos ante aliquos, vi ac potentia mediante, camera Posoniensis ab usu cives exturbavit coegitque ad solvendam integralem officio tricesimam. Erat hoc gravamen per regnum ex civitatis parte depositum sub diaeta elapsa. Praeses camerae comes Antonius Grassalkovich eam impendit operam, ut adversus cameram nulla pateretur proponi gravamina, hinc iis visis universa et quaevis cum partibus accomodare studuit. Itaque cum regni nostri protonotarius dominus Nicolaus Skerlecz pressius gravamen hoc deduxisset, nedum in re, sed in modo etiam seu facti viam, praeses civitatis nuncium Ladislaum Szalle judicem civitatis eo disposuit, ut obtenta a magistratu plenipotentia transigeret, transegitque Posonii sub initium Martii pro deponendo capitali per cameram ad finem Julii in fl. rh. decem milibus; pro neglectu autem et annis octo, quibus camera ante praesentem conventionem a civibus inte-

grale precium vectigalis traxit, fl. rh. 4000; hinc in universum pro summa 14 milium fl. Credebant magistratuales, summam hanc inter ipsos pro more dividendam, quare elogia summa data | [pg. 647.] sunt Szallio et praeter diaetae diurna fl. rh. tres dietim efferentia notabilem summam, praeter expensas itineris aliaque is fl. rh. mille fuit remuneratus; at abeunte Szallio jussit camera elocare decem milia fl., residuis 4tvor vel debita passiva exsolvere, vel in civitatis ornatum convertere. Cives miseri onus in perpetuum sentient exsolutione totalis tricesimae, et quia sequenti anno camera pecunias deposuisset ideo, quae residua sunt, illic narrabuntur.

(Motus rusticani.) Vix finem diaeta habuit, cum rustici in comitatibus Castriferei et Szaladiensi obedientiam dominiis terrestralibus negare inceperunt. Primi fuêre comitis palatini Ludovici Batthyan et comitis tavernici Adami aeque de Batthyan, Erdoediani et comitis ab Altham insulani. Hi intellecto eo, quod in diaeta adaucta haberetur contributio, nil adversus hoc se habere publicarunt, sed medium exsolutionis aliud non superesse, quam ut dominorum terrestrium urbaria ad aequum et justum redigantur, determineturque stabile urbarium, dum pro genio dominii annis singulis ad nova stringerentur. Videbatur hac rusticorum renitentia aula contenta, dum in effectu protegere visa est malecontentos, ut cresceret quotidie numerus lamentantium et rusticorum audacia; quin rumor erat, haec Daunii consilio fieri, qui consilii bellici erat praeses; an hoc ita sit, non afirmo. Aula nihilominus motus-rusticanos dissimulavit, sed et ipsi magnates et nobiles pro remedio ad aulam recurrere, nescio quo ex motivo, recusabant, damna potius perferendo ex non acceptis robotis ac censibus, quam recurrendo pro auxilio. In radice poterat perimi malum, at eo dissimulato, uti ad annum sequentem scripturi, in gravius venit et majora causavit incommoda. Apud nos in Sclavonia in veritate comitatuum avaritia et praecipue comitatus Zagrabiensis hujusque supremi comitis Joannis Jursich indigentia, ut ex decretis juvari valeat, et comitatus ex taxis malum hoc quoque incoavit nominatim in Sziszlavich, ad Ribnik variisque partibus, et hoc ex actionibus fiscalibus, quibus quemvis nobilem ad instantiam perversi rustici comitatus afflixit, et adjudicato quaerulanti juramento continuo convincebat nobiles de rebus ante saecula actis; ut anno sequente dicturi fusius. Loborienses subditi ad aulam plane regiam intuitu urbarii ivêre, demandabaturque urbarii Viennam submissio, quae fusius etiam annis sequentibus occurrent.

Decimo primo. *(Anno isto Posega in liberam regiamque civitatem)* et quidem terminata diaeta evecta est, legibus plane novis reliquas inter, quod annue fl. rh. 850 ad cameram sint deposituri. Jus patronatus quoque parochiae illius in diplomate collatum acceperunt, cui episcopus Zagrabiensis in comitatu occasione publicationis contradixit, non item Varasdini in facta publicatione anno sequente 1766. privilegii. Statuti fuere per capitulum Quinque-Ecclesiense, prouti et antea dominus vicecomes Antonius Jankovich per mox dictum capitulum statutus fuerat, haud sine capitulorum Sclavoniae et regni praejudicio desumendoque aliquando hinc etiam argumento, partes illas ad Hungariam pertinere.

Decimo secundo. *(Monebatur episcopus)* per consilium regium locumtenentiale bis anno hoc, ac postremè de dato 15. Octobris de parochiis conscribendis et eorsum mittendis. Mandati copiam et praescriptam conscrip-

tionis normam in alio tomo diplomatum a | [pg. 468.] nobis descriptam posuimus.

Decimo tertio. Banus Decembri mense cum comitissa Draskovichiana . . . .[1] venit Zagrabiam sub praetextu congregationis, reipsa, ut ob passiva domus Draskovichianae debita cum capitulo ageret.

Aestiva frumenti procreatio anno hoc fuit sterilis et nulla, authumnalis uberior et desideratum a tot annis frigus circa 23 Decembris incoavit.

Decimo quarto. Fuit ab aula anno hoc submissus quidam mineralista, qui montes Medved, Okich, caeterosque plane ad mare visitavit, mineras detecturus; fumos fecit praetereaque nihil.

Die 29. Decembris media duodecima ante meridiem obiit Zagrabiae Antonius Millos Zagrabiensis canonicus anno aetatis suae 59., canonicatus 10. Archidiaconatum Chasmensem contulit episcopus Michaeli Margetich, canonicatum Balthasari Bedekovich parocho Ugrensi contra capituli voluntatem et candidationem; et quia illico fuisset resolutus, antequam ex more venissent capituli nuncii ad episcopum, ideo hi subtilitate quorundam istam fecerunt episcopo declarationem: capitulum candidare et proponere Balthasarem Bedekovich pro canonicatu non potest, cum tamen intelligeretur ab excellentia vestra jam resolutus, in lites et jurgia descendere non vult, sed ob respectum vestrae excellentiae eum recipiet. Iverant autem ad episcopum capituli nomine Balthasar Petkovich prolector et Mathias Petrovich.

Hoc anno in titularem s. Irenaei praepositum nominatus a sua Majestate est canonicus Zagrabiensis Antonius Zlatarich.

Regia liberaque Posegana civitas sigillum novum accepit, in cujus superficie corona, post hanc sol irradians, aquila volans sive alis expansis, tum ad latus dextrum stella, sinistrum luna, demum inferiore ambitu turres tres, in rotundum inscriptio sequens: Sigillum regiae liberaeque civitatis Poseganae anno 1765. †, quod in caera expressum ponimus.

Annus 1766.

[pg. 651.] **Notanda occurebant sequentia.**

(Canonicus Bedekovich.) Die 1ma Januarii occasione installationis novi canonici Balthasaris Bedekovich, lenocinantes episcopo, cum ad vota sua semet, quem volebant, non extorsisse ab episcopo vidissent, haud secus promotum introduci admiserunt, quam facta ab eodem in scriptis propriis syngrapha, quod, si etiam dehinc resciretur, epilepsiae morbo promotum laborâsse ante canonicatum, quod ipso facto pro nulla habeatur collatio, ipseque amovendus veniat; quam ille a canonico Galliuff sibi dictatam obligationem propria manu scripsit et subscripsit. Auctores rei primi fuerunt ad episcopum, nempe Galliuff et Zlatarich de facti indignitate lamentantes. Sciverunt enim, primae illum esse informationis, hinc esto promotus ipse rei fabros episcopo diceret, is credere noluit, respondens: „Quid ipse scit diabolum in illa confusione, nec scivit, quid scripsit, nec a quo dictabatur; est haec factio Ressii, quod vicariatu eum privaverim“, — qui de re

[1] Nekoliko riječi izbrisano.

hac nec scivit, a capitulo se abstrahens — „et Kerchelichii, (qui aeque decumbebam, neque quid agatur, vel scivi); tunc me diabolus aufferat, quando ipsis bonum optabo". Respondente promoto, neutrum horum fuisse praesentem, replicuit: „Scio ego hoc, at illi suis viis et modis haec fecêre; Galliuff et Zlatarich illi sunt in capitulo, qui rebus meis unice student et si meam vaccam fecissem canonicum, ego scio, quod illi fuissent tuiti meam collationem".

Vis frigoris, nivium, glaciei tanta fuit, ut Dravus, Mura, Savus et Collapis congellarentur. Redatio (sic!) celebris et jam ab anno 1754. desiderata.

(Nuptiae variae.) Die 13. Januarii Varasdini incoavit banalis tabula praeside ipsomet bano; quae nuptiis continuis reddita celebris; 1mo, enim comes Leopoldus Erdoedy de Monjorokörek, comitis olim Ludovici locumtenentis banalis in anno 1753. Zagrabiae mortui, filius Vienna suporioris anni Novembri mense redux, at sive neglectus sive incapacior, opera potissimum comitis bani, contrahit Varasdini nuptias cum Juliana filia comitis generalis Josephi Draskovich ex Susana Malatinszki, ut sic domus Draskovichianae elocatione filiae hujus alleviaretur. Secundo, 23. Januarii in Trautmansdorff principis Caroli de Batthyan dominio apud dictum principem celebrantur nuptiae inter privignum principis comitem Ludovicum ab Erdoedy, ex visitatione provinciarum reducem, filium alias defuncti Nicolai ex Theresia Bathyan, olim conjuge et filia palatini, fratris memorati principis nunc uxore, filii autem comitis olim Ladislai ex Auna Illyeshazy superiori anno mortuae, cum filia comitis bani Francisci de Nadasd, ex defuncta conthorali de Rotthal genita.

Tertio. Ipse comes banus, comes Franciscus de Nadasd cum vidua comitis generalis Draskovich ex nuptiis filiae Viennâ redux, sub praetextu visitandi comitatus sui Albensis, ubi rusticos aeque dominiis refragari dicebatur, videndique boni sui Lepchin in eodem comitatu siti, sub juristitio dominicae quinquagesimae abiens, statim in Bukovecz die 9. Februarii coram loci parocho contrahit occulte fatamque comitissam suam fecit conthoralem; est etiam ipsa ex comitatu Liptoviensi nata Susana Malatinszki, corporis forma omnino elegante, qua comitem olim Josephum Draskovich ceperat, ut, dum ipse Leopoldopoli in Hungaria fuisset commandans, cum eadem captus pulchritudine alias lutherana conjungeretur; ob quod matrimonium suis invisus et praecipue matri fuit. Susana pauperibus est genitoribus, religione lutheranis, sorores habet plures, omnes formae elegantis. Senior est omnium | [pg. 652.] Apollonia, quae aliquandiu fuit cum sorore, ob suspitiones et zelotypiam Sopronium abiit, tum praefata Susana, tertia fuit Christina Varasdini . . . .[1] mortua; quarta Elizabeth, nupta comiti colonello Sigismundo Voikffy; quinta Anna Maria; sexta Eleonora. Occultabat connubium praemissum banus, quamvis in omnium fuerit sermonibus, demum post divisionem intra proles Draskovichianas peracta Vugrae apud episcopum, die 25. Maji festo ss. Trinitatis fecit publicum; de quo connubio varii fuêre pro more sermones.

---

[1] Nekoliko riječi prekrižano.

Viennae die 12. Februarii actae sunt aeque nuptiae intra serenissimum Saxonium ducem Albertum et serenissimam reginae Mariae Theresiae secundogenitam filiam Christinam, sponsique Posonium abivêre, et quia ex primatialibus redditibus 200.000 fl. rh. eisdem fuissent applicata, in publicis Hollandiae novalibus venit, reginam primatem Hungariae dedisse Christinam, huic vero pro suffraganeo principem et ducem Saxoniae Albertum; et quia idem dux anno superiore locumtenens per Hungariam regius fuisset resolutus et locumtenentialis consili consiliarii ad regiam arcem Posoniensem accedere debuissent pro consilio ad praesidem, ideo ob fatigium hoc auctum iisdem est salarium in 500 fl. cuilibet per annum.

(Promotiones in tabula banali.) Sub decursu tabulae banalis in locum defuncti assessoris Antonii Jankovich in assessorem fatae tabulae fuit resolutus dominus Georgius Petkovich, vicecomes comitatus Varasdinensis. Plures fuêre instantes ex magnatibus: comes Joannes Draskovich, comes Franciscus Patachich, baro Magdalenich Ignatius et baro Michael Malenich; ex nobilitate: Christophorus Sztolnekovich et Lucas Novoszel assessores tabulae districtualis, Joannes Adamovich vicecomes Verocensis, Georgius Petkovich praedictus, Nicolaus Bedekovich emeritus vicecomes Varasdinensis, Stephanus Markovich. Et quia rumor fuisset ex epistola protonotarii domino Novoszel scripta, quod is adversaretur Petkovichio, ideo clerus omnia adhibuit, mediante praecipue canonico Galliuff, qui Viennae a mense Septembri ad Decembris finem constanter manserat, ne Novoszel eligeretur, at is quem nollet protonotarius. Sub hoc tempus Petrus Spissich e Sclavonia rediit, qui ut anno priore resolutus, sessionem in tabula cepit una cum neo electo Georgio Petkovich. Uterque horum assessorum post banalem tabulam etiam in sacratissimae et apostolicae Majestatis consiliarios titulo fuêre promoti et successive, ut fieri solet, in regni congregatione promulgati.

(Conscriptio.) Monebatur ex consilio regio locumtenentiali tertio episcopus de submittendis parochiarum conscriptionibus. Comissa est vicario generali et archidiaconis cura, facta per parochos conscriptio, in qua sumptus exmissi, submissa est consilio et rejecta ab eodem.

(Kallinich in Carolostadiensi generalatu colonellus) post actum Borussicum bellum ultimum Carolostadii ob varios spoliorum excessus processu habito, non solum in persolutione notabilioris summae fuit convictus, et ad anni arestum damnatus, ac insuper charactere omni privatus. Opera episcopi unitorum Bosichkovich ex schismatico effectus unitus et proffessus catholicus die prima Januarii, episcopo Viennam ascendente et petente gratiam pro capitaneo, ad inferiorem Sclavoniam ex gratia regia mittitur cum salario 600 fl. annuè.

(Mors canonici Schitaroczi.) Die 30. Februarii Zagrabiae obiit Sigismundus Schitaroczi cantor et canonicus Zagrabiensis ac abbas b. virginis Mariae de Valle, in qua | [pg. 653.] familia Schitaroczianа in masculo defecit integre; isti Schitaroczi aliter Darovich vocabantur. Superiore anno frater suus Thomas defecit. A morte fratris tenuit cantor episcopalia praedia, nempe unum in vico Latinorum Zagrabiae, collatum a morte cantoris per episcopum domino comiti Julio Keglevich, aliud in abbatia Topuszkensi, collatum a fato episcopo domino Lucae Novoszel suo isthic comiti curiali. Cantoratus autem collatus est canonico Antonio Zdenchai, hujus archidia-

conatus Goricensis Balthasari Petkovich, cujus loco Vascatum accepit Antonius Zlatarich, canonicatus collatus est parocho in Reka sub Kalnik Simoni Gabrieli Jellachich capituli ac totius regni approbatione et applausu. Caeterum mortuus cantor fuit parum curans omnia . . . .[1]

(Collegium Pazmanianum.) Mense Februario monebatur episcopus et capitulum per cancellariam regiam aulicam Hungaricam, Majestatem suam sacratissimam ad instantiam capituli Strigoniensis collegium olim Viennae Pazmanianum denuo reponere et restituere velle, jamque repositionem decrevisse, consequenter ut ad kalendas Martii eas facerent dispositiones, medio cujus aes primati olim Barkoczio in anno 1762. pro aedibus collegioque datum a capitularibus Strigoniensibus recipere valeant et cum eodem convertere quo melius. Eheu, quae maledicta in Paxium episcopum Sirmiensem ex more capitularium resonabant. Responsum est interim ob banalem tabulam, cujus assessor esset, canonicum Galliuff, in cujus solius activitate sita foret episcopi et capituli confidentia, submitti alium non posse; hac itaque tabula terminata, Galliuffius Viennam petiit; pro retinendo collegio egit primo medio baronis Koller omnia, at istud superare nequivit; effecit demum post menses plures, ut domum aliam invenire daretur; quod permissum. Convenit pro domo alia 40 milibus fl., et quia hospitiis pluribus fuisset onerata, sua Majestas 25 milia pro horum quarteriorum eliberatione assumpsit, et hoc modo novo collegio benefactrix evasit. Cum porro ad festum usque s. Michaelis e quarteriis amoveri non possent et domus empta aptari pro collegialibus deberet pro hoc anno scholastico, ut in collegio illo Pazmaniano alumni Croatae maneant, conclusum fuit. Et deposita ibi est pecunia pro factis reparationibus in 8000 fl., conventum cum Strigoniensibus illustrissimo nempe Berthold, qui nomine illus capituli cum consiliario Baizath ista egit, taliterque Galliuff ad finem mensis Junii plenus jubilo ac triumpho rediit. In veritate plus egit quam Paxius, qui defuncti primatis lenocinabatur favores, iste autem universa eatenus necessaria, de quibus Paxi non erat sollicitus, ut civitatis consensum, regium diploma etc. procuravit et attulit. Sub hoc tempus et rector collegii illius mutatus est Joannes nempe Jozipovich, qui pro suis tempore rectoratus armales impetravit, succedente sibi Josepho Radichevich canonico Zagrabiensi; Bononiam autem abiit baro Josephus Wernegh, | [pg. 654.] in rectoratu illo Joannem Skergatich cambiaturus.

(Jesuitarum rectores aeque mutati.) Poseganus translatus Zagrabiam p. Josephus Perczaich, Posegam venit baro p. Franciscus Xaverius Pejachevich ex rectoratu Quinque Ecclesiensi, Petrus Perthold, qui Zagrabiensem rectoratum absolvit, Jaurinum pro ministro discessit.

(Conciones canonici Georgii Bisztriczei.) Georgius Bisztriczei canonicus Zagrabiensis et praepositus s. Benedicti de Kaposfő infulatus, in stultitiam miser prioribus adhuc annis inciderat. Curam ultro citroque etiam Viennae apud fratrem suum Ladislaum diutius commorando quaesivit, invenit attamen nullibi. Hoc anno domi suae emanens, cum appraehendisset, se in cantoratus (quem sibi fratrique hujus Ladislao viceregistratori cancellariae episcopus promiserat) officio neglectum esse, in festo ss. Judae et Simonis apostolorum concionari permissus, superiore adhuc anno ridi-

[1] 7 i $1/_2$ redaka prekrižano.

culam memorandamque dixit in cathedrali basilica adversus foeminas concionem, eo quod ab ipsis nominatim comitissa Sermage et Voikffy fuisset episcopo delatus, quod eis incommodus esset et oscularetur. Hinc eo sermone omne illud, quod quis vel joco vel ex bili scripsit adversus foemineum sexum, id ipse totum declamavit. Celebris erat haec concio, sed quia a delirante dicta, sexui nil nocuit, ad vexandas servivit foeminas. Dominica passionis ex textu: „quis ex vobis arguet me de peccato", denuo clamavit contra foeminas et mores illarum tam in vestitu quam vivendi licentia. Festo annunciationis b. virginis Mariae nihil debacchatus est, sed de incarnationis mysterio sermocinabatur. Dominica 2da post pasca, incidente in diem 6-tam Aprilis, concionis ordo fuit Balthasaris Petkovich. Accesserat hunc, ut cambiare possit sermonem, at isto semet declarante, quod Blasium Dumbovich requisivisset, ad hunc accessit, qui cambium admisit. Sabbatho dominicam secundam antecedente veniens ad cathedralem Bisztriczei observansque canonicum alium ad cantandum versum accedere, hunc dispulit, sed urgebat cantorem Zdenchay, ut officio suo fungeretur: qua re clamores aliaque minus convenientia sunt secuta, dissimulata nihilominus ob hominis infirmitatem. Subintellectum, die altero concionatorem futurum, quod is etiam divulgaverat, ideo ne quid eveniat memorandi, canonicus Petkovich semet concionaturum declarat; Bisztriczei tacuit, verum die altero mature intrans ecclesiam sacrum absolvit, et absoluto, vestitus pro more concionatorum sese ad initium sacri cantati ad cathedram collocat, orat praestolaturque tempus dictionis. Petkovich debito adveniens tempore, ne scandalum erumpat, non ascendit. Convenerat frequentissimus populus ex curiositate, canonici plurimi, monachi aeque, Bisztriczei, appenso ad crucifixum horologio, narrat primum, cur tam mature in cathedram conscenderit: ob odium nempe veritatis in capitularibus, narratisque circumstantiis, accipit tesseram ex evangelio: „ego sum pastor bonus": ex qua narratis boni pastoris obligationibus specifice nominando personas, accipit examinandam episcopi vitam, narratque publica et notoria, eum dioecesis nullam gerere curam, sed unice studere coacervandae pecuniae, pauperes pellere sibique foetere palam dicendo, populum opprimere, clerum spoliare ad scandalum omnium, odio lucere ab anno 1754, quo Kerchelichium persequi incepit, nec missam unquam dixisse, | [pg. 655 | nec orare breviarium, nec confessum esse: diebus omnibus quadragesimae et jejuniorum vorare carnes, functionem episcopalem nullam obivisse, ut, si praepositus major non esset consecratus, vix sacerdotes numerarentur: deum ejus ventrem esse, diebus singulis ter quotidie potum esse et perpotationes edormire, jura ecclesiae negligere, quin optare, si ad diabolum pereant, sacramentum confirmationis non posse administrare, sua autem manu caedere et agere percussorem eum posse. Quae omnia exemplis seu episcopi factis specificis edixit, doctos et litteratos eum persequi et similia multa sane, quae omnia boni pastoris non esse; probabat ex patribus et evangelio. Descendit ad peccata omissionis, ut sub eo omnem introductam esse licentiam, vix aliquem vivere honeste et christiane, introductas haereses et in cathedrali idololatriam plane. Cum enim nuper sacrum perageret solenne concionator, debuissetque fuisse venerabilis sacramenti expositio, in monstrantia tabernaculi abfuit Christus, et sacerdotes genuflexiones faciebant non Christo, quia hostia carebat, sed argento illi: hinc idololatriam dedu-

cebat. Tandem cum is illudere nolluisset, a sacrista illatam fuisse hostiam non consecratam, ut eadem monstrantiae inclusa exponeretur, se talem abjecisse. In fidem horum provocavit ad sacristam esto presbytherum, ad sibi adstantes praebendarios Vagyon et Chegetek, ut si mentiretur, qua concioni praesentes libere eum mendacii arguant. Descendit tum ad capitulum, quod aeque horride habuit ab odio, interessentia, avaritia, ut demptis quatuor canonicis, nempe praeposito majore et Balthasare Kerchelich (alios duos non nominavit) caeteros impossibile sit salvari; tum progressus, lectoris Malenich avaritiam publicam, loquacitatem, injustitiam, vindictam exprobravit factis publicis et verum Judam esse docuit. Cantoris ignorantiam, superbiam; custodis mendacia, ut parens esse mendaciorum et sacculus, ab episcopo et vilissima anu audiat, a negligentia officii sui caeterisque affectibus. Vitiorum omnium lacunam esse Delinichium, populi voce et ejus factis dixit alios adulatores, veritatis osores et plebem, cui nulla fides, nulla cura nisi aeris, ventri etc.; hos docuit iterum gravibus sententiis. In causam horum inquirendam descendit constituitque Jesuitarum doctrinam, qui essent flumen verborum praetereaque nihil, cum probabilismo suo, animarum indignitate, honoribus et aere, potentiorum adulatores et praecipitatores ad infernum, vereque esse, vel apocalipsis bestiam vel diabotum, qui circumit, quaerens quem devoret. Rogabat eos, ne decipiant populum, sed vel sequantur, dicant doceantque in scholis veritatem, vel sociorum Jesu nomen deponant. Tum ne injurius videatur fuisse canonicis, suam vitam recensuit et peccata provocans ad Augustini imitationem, cum facta omnes reprachenderent; tandem cur istam dixisset concionem, motum se fuisse charitate et zelo salvandi animas majorum; repraehensionibus usum fuisse ab exemplo Christi, Pauli, Bernardi et cardinalis Casini, quem in hac concione est imitatus; de mediis salutis et remedio se dicere non posse, cum semialtera hora effluxerit suae dictionis, itaque orare unice, ut concionis per canonicum Balthasarem Kerchelich in festo s. Martini dictae super textu: „vide ne lumen, quod in te est, tenebrae fiant“, recordarentur; qua se dicebat ita motum per divinam gratiam, ut a recto speret se nunquam deviaturum, et sermonem illum pepetuo sibi in mente esse et cordi sic impressum, ut existimet, se in morte recordaturum.

(Bisztriczei incarceratur.) | [pg. 656.] Dicto sermone, consultatur illico in sacristia a canonicis, quid faciendum. Vicarius Popovich cum Petkovichio abeunt Vugram ad episcopum, qui rem dissimulâsse videbatur. Populus, totius veritatem tandem aliquando in cathedrali esse auditam, dicebat, et a nemine aliud sermocinabatur quam de celebri adeo concione. Die 14. Aprilis venit Zagrabiam episcopus, stimulabatur a canonicis adversus Bisztriczajum. Accidit, ut die 16. Aprilis cum cantore Zdenchay ob officium neglectum altercarentur in exteriori sacristia, qua occasione cum cantor clamavisset, hunc stultum esse occludendum, sese procuraturum ut praecludatur, reposuit Bisztriczei: habeo oris gladium et pistolettas calami, me defendam. Hoc dicto, subintrarunt uterque ad interiorem sacristiam. Bisztriczei valedicebat capitulo, quod die altero meditaretur Viennam atque inde Pragam ad votum exsolvendum s. Joanni Nepomuceno, commendans charitatem, pacem et vitam sacerdotalem canonicis, quam si non sequerentur, se potius resignaturum quam remansurum, juxta Christi effatum: „cum vos persecuti fuerint“; a nemine repositum ipsi est quidpiam. Interea

sacrista presbyther cognomine Klarich ex dioecesi Polensi, adulatione meritus, et ad dioecesim suscipi et ad sacristiam assumi, accedit episcopum narrando: palam dixisse in sacristia Bisztriczajum, esse sibi gladium et pistolettas, seseque occisurum episcopum. Dissolutis ad domus canonicis, Bisztriczei quoque domum appulit, cantor vero ad episcopum properavit petens, ut quemadmodum cantoratum sibi contulisset, sic in eodem sese protegeret, quia a Bisztriczajo persequeretur. Episcopus castellano accersito imponit; ut invigilaret, si ad ecclesiam vel arcem pergeret, ut illico compraehensum in subterraneum carcerem, vulgo Nebojan, conjiciat, pro genio episcopi macerandum. Media 12-ma ante meridiem valedicturus episcopo Bisztriczei ad arcem properat, et ut primam ingressus est portam, compraehenditur, ante fores ecclesiae ligatur crudelissime a tergo manibus, ac demum subtus terram ad foedissimum carcerem vulgo Nebojan splendore omni destitutum crudeliter ut bestia quaedam dejicitur cum pendula abbatiali cruce. Protestabatur ille, invectus in castellanum, si sui non ducitur respectu, ut crucis saltem haberet, sed verberibus, trusionibus, maledictis proscinditur, detrususque in carcerem sub vigilias ponitur. Spectabat ista e fenestris episcopus, spectabat populus ex episcopali educillo vinum deferens. Episcopus e fenestra censuris omnibus eum innodavit, sumptoque prandio Vugram rediit, mandans castellano strictissime, ne cibum ullum carcerato admitteret, sed crepare bestiam sineret. Quinque diebus integris absque cibo potuque macerabatur, tum ad magnas indultum preces, ut e domo sua habere valeat jusculum. Petiit sacramentorum administrationem carceratus, episcopus Vugra vetuit, eo quod omnibus censuris eum innodasset et quod omni carere debeat solatio. Qui hinc rumores, quae crudelitatis episcopi per totum regnum detestatio, describere imposibile est. Die tertio quidam capitularium apud canonicum Petrovich convenêre scripseruntque supplicem pro forma episcopo, ut carcerati misereretur; sed rejecit instantiam. Saeculares nobiles murmurabant admodum, quod jura plane gentium episcopus violasset, ab executione incoando judicium inauditum, et nec | [pg. 657.] vel citatum, neque in ullo crimine depraehensum abbatem infulatum tanta crudelitate et scandalo tractando. Hinc quidam disputabant, quis eorum majori laboret insania, quidam alia. Comes Voikffy Vugram accedens haec episcopo exaggerat, pararique a nobilitate accusationem. Itaque post quintum diem admittitur incarcerato jusculum et ligaturis solvitur; Galliuffio Viennam scribitur, ut attenderet, numeraret, episcopum defenderet, mentiretur negaretque facta episcopi. Quid is Viennae fecerit, nescio, prout neque quomodo post transactos dies 15 miserrimi carceris sine lecto, sine aesca translatus fuerit ad cubiculum turri proximum; ubi tamen lecto caruit et dempto potu seri lactis, nil aliud admissum habuit, ut integris 40 diebus sic vixerit; viso autem, quod vivat, dixisse ferebatur episcopus, nulla bestia supervixisset. Ergo quadragesima absoluta jubebatur exire, at ipse noluit, dicendo: se isthic praestolaturum justitiam, sperans fratrem suum Ladislaum adventurum; sed cura omnis fuerat supprimendi, recipiendique epistolas a quocumque ad fratrem directas, ideo ad Augustum mensem tota scena fratrem latuit. Episcopus constanter mansit Ugrae, et quia Junio mense per banum indicta fuisset Zagrabiae regni congregatio, ne banus Bisztriczajum videat, jubet episcopus, aut eum pelli ex arce scutica, aut ligatum aufferri ad capitularem aream

ibique deponi, ut inde, quo vult, proficiscatur. Haec sibi denunciata a castellano fuerunt; ille, quod lubet, ut faciant, reposuit. Demum a suis et capitularibus dispositus, pridie quam episcopus veniret, ex arce recessit.

(Antonius Zlatarich canonicus Dubiczae vicecolonellus. Capitaneus Mikich.) Antonius Zlatarich praepositus s. Irenaei, archidiaconus Vascae et Dubiczae vicecolonellus a morte Thauszii, nescio, quam lucri societatem cum capitaneo Mikich, praefecto Sisciensi canonico Joanne Kukuljevich aliisque iniverat, et ex Turcia ferrum, uzonem aliaque efferrebat, Zagrabiae in suis aedibus distrahenda. Fuit porro severissime ab aula vetita quaevis cum Turcis communicatio sub pallio quidem pestis, re vera autem, ne praeberetur occasio turbandae pacis, quam aula extendi procurabat, Turca negabat. Hinc ea fuêre mandata aulae, ut quisquis ultra limites procederet, a vigilibus trajiceretur. Fatus attamen vicecolonellus Zlatarich cum duobus consociis Mikich nempe capitaneo et gregario aliquo noctu ad Turciam plane itare asveti, demum fuêre depraehensi. Vigiles credebant, Turcas Vunnam ad partes nostras transire, ergo inclamant, qui essent, ad tertium clamorem vicecolonelli respondentis, se esse, voce cognita jubentur consistere. Signifer Premusich ad capitaneum suum dominum Jursich rem subito defert, qui, recensitis aulae mandatis, admittit vexilliferum agere, quod vellet. Admittuntur demum redire praefati lege ea, ut illico contumaciam, ut vocant, peragant. Ad hanc intrantes cinctique vigiliis, talem peragere non sine incommodis et vexis debuerunt. Ut fieri solet, res perscripta colonello domino baroni Rauch ac bano ipsi, qui factum vexilliferi approbarunt. Vulgus putabat, ejiciendum inde vicecolonellum et clerum ob tam indignam interessentiam. Terminata contumacia colonellus capitaneum Mikich conjicit ad compedes jubetque fieri eidem processum; iste in sui defensam aliud non reponit | [pg. 658.] ac se aliorum exemplo progressum fuisse in Turciam; pro ipso comite bano inde clam equos septem haberi conductos, supremum vigiliarum praefectum Gerleczi quaevis e Turcia accipere pluresque officialium, quos recitavit ordine; quare se credidisse, quod aliis liceret, nec sibi nefas esse. Defensa haec bano significata est illico, qui jussit dimittendum capitaneum Mikich, seque eidem gratiam facere. Dimittitur Mikich, de Zlatarich tacetur strictissime, ut nec a bano quidpiam sibi eatenus fuerit objectum, quia nihilominus tam molestiae perpessae in contumacia quam rumores varii, praecipue autem quod tricesimator Costanicensis camerae damnificatas in fl. 300 tricesimas denunciasset, et haec perscriptura credebatur Majestati regiae, Beckio quoque Viennae existenti casus foret notissimus; ad impedienda ulteriora incommoda, seseque Viennae exculpandum et cum camera accomodandum, quod et factum persolutis 223 fl. rh., Zlatarichius hac sub larva exmissus est, ut reparationi et ad formam collegii applicationi in empta a Galliuff domo invigilaret. Canonicus et prolector Petkovich restitit, tum quod rector isthic esset, cum ob sumptus. Qua ex re non tantum dissoluta est intra eos amicitia, at nescio, quibus inaescatus fuit episcopus, ut juberet, lectorem aut per se agere officium, aut si impotens esset, resignare; prolectores autem habere se nolle. Malenich reassumpsit officium, Zlatarich ultra bimestre Viennae morabatur, quo in merito et cujus nomine, ignotum est; ut nihilominus observari potuit, egit praejudiciosa regno, patriae et bano, de quibus hic scribere nequeo. In effectu

ipso Viennae existente, medio consilii bellici commissariatus Zagrabiensis confiniorum banalium est cassatus, jussumque bano, ut Bellovarinum cassa transferatur, inde exsolvenda dehinc banalia confinia. In reditu suo Vienna narrabat Zlatarich, quaevis minima Viennae sciri et neglecta sub hoc bano jacere confinia, promoveri ad officia servos, ac ad annum totam Croatiam consilio aulae bellico subjiciendam. Plurimi hoc salutare futurum e clero dicebant, quod facilius semper clero fuerit cum extraneis et praecipue Germanis quam domesticis; et experturos sic saeculares, quid quaestio appellationis sit, nempe dum per eam imperare clero voluerunt, dejicientur ex alto imperio: pluraque ejusmodi de cassa inferius dicturi.

(Divisio inter proles Draskovichianas.) Banus terminata banali tabula, qua jam aliunde occultus prolium Draskovichianarum vitricus, erat totus in negotiis domus hujus absolvendis. Igitur divisionem intra proles curat institui. Arbitrativus judex deligitur Petrus Spissich, tabulae banalis assessor, tutor ad litem datus Francisco ac Josepho dominus Stephanus Markovchich, puellis dominus Nicolaus Bedekovich. Conscriptio ab officialibus juxta matris dispositionem peracta est, Varasdini haec triturata bano praesente, ac tandem filio Joanni seniori et pyrabolariorum capitaneo assignata bona Bosakovina, Rechicza, Szteniehniak, Brezovicza domusque Zagrabiensis cum praedio episcopali, onere insuper passivorum debitorum in milibus fl. rh. 140; praeterea aviae suae inscriptio Joanni privative legata in 30 milibus fl. rh. eidem est in praedictis bonis relicta. Secundogenito Francisco bona Klenovnik et Trakosztein cum onere debitorum 65 milium fl. | [pg. 659.] obtigère; juniori Josepho sub cura episcopi existenti bona Bukovecz et Hraschina sub onere centum novem milium: bona Vinicza, Komar sexui foemineo sub onere etiam aliquo assignata: terminata hac divisione.

(Congregatio regni.) Indicta fuit Zagrabiae congregatio, quà relatae comitatuum conscriptiones, fl. rh. 40 uti et superiore anno a singulo fumo solvendi impositi, ut beneficiis et maleficiis, ut in comitatu ageretur. Ad fumos intra comitatus rectificandos ordinata deputatio sub praesidio comitis Joannis Patachich, assessoribus Joanne Busan vicebano, Antonio Bedekovich et Francisco Popovich canonico Zagrabiensi. Pro actuario datus Alexander Szecsen, vicenotarius comitatus Zagrabiensis. Antedictis comitibus Draskovich dati curatores et quidem Francisco Petrus Spissich, Josepho Nicolaus Bedekovich, qui cum bano pro portionibus et bonis curatellatorum pro annuis fl. rh. 12 mille arendarunt. Credebatur quaestio intra clerum et comitatum Zagrabiensem vigens assumenda. Verum ob absentiam domini canonici Galliuff, qui in ea informatus dicebatur, et commissam haberet, bani auctoritate est dilata, condito eatenus articulo: nec aliud memorabilis haec dedit congregatio.

(Ignis Zagrabiae.) Zagrabiae 8. Junii domus comitis a Serm[illegible], intra aedes s. Ursulae et domini baronis Rauch sita, fuit concremata, tectum combustum est, pavimenta quoque. Ex vi ignis et venti 10 aliae domus fuère incensae, quae tamen servatae sunt igne extincto.

(Commissio limitanea regni cum Carniolia.) Ad dominium Chabar intra Grobnik et Brod Batthyaniana collocatum, sed ad cameram Viennensem spectans ob ferri fodinas, quae isthic colliguntur, exortae sunt differentiae et violentiae graviores, praecipue de pago Wintll vocato, cujus

foret territorii, an videlicet regni Croatiae et sic sacrae coronae, aut provinciae Carniolicae; et dum partes sese ea tutarentur regula, quod vim vi repellere liceat, aula demandavit, ut tam regnum Croatiae quam et Carnioliae provincia ad faciem loci commissarios exmitterent, qui, si accommodare nequirent controversiam, genuinam darent informationem. Banus ergo commissarios ex parte regni nominavit dominum canonicum Zagrabiensem Antonium Pullai et vicecomitem ordinarium ejusdem comitatus dominum Mathiam Sztolnekovich aliter Bornemisza. Postrema regni congregatione petebatur ab his instructio, sed nec regnum nec comitatus ullam dare sciverunt, hinc et nullam dederunt. Dominus protonotarius ex zelo erga patriam et ob diaetales articulos de metalium rectificatione personaliter me accedendo, petiit, ut, in quantum possem, juvarem vicecomitem, qui hoc ipsum etiam a me precabatur. Ego pro viribus patriae studens generalia ei dedi et regni limitibus scripto, tum et metales diplomaticas Belae IV., Sigismundi, Mathiae, Lucium et edita a Kollar diplomata in historia Ursini de Ferdinando I. His muniti die 4. Julii comparuêre ad Chabar, ubi diebus aliquot commissarios Carnioliae expectare oportuit. Hi duxerunt secum juris doctorem, qui exponeret; isti rem primo in urbario dominii vicini fundant, et quod comitatus Gotschensis Carnioliae esset. Nostri solide replicant, ex urbariis provinciarum limites desumi nequire; hinc diploma Belae regis exhibentes effecerunt, ut Carnioli quoque documenta sua provincialia exhiberent, fundarentque praetensionem tam in praecaedaneis duabus commissionibus (nostris et regno ignotis), ubi nomine regni missus olim Praszinszki subscripsit Carnioliae, tum Leopoldi quoddam rescriptum; | [pg. 660.] sed dum partes fide optima sibi sua crederent, vicecomes et descripsit Carniolorum omnia et ex posteriori Josephi I. decisione, ab illis habita, partes illas controversas regni Croatiae esse, factaque deductione et instrumento uno accepto, eo rem adduxit praecipue ex quibusdam correcturis, ut omnino adverterint et recognoverint Carnioli ipsi, rem esse dubiam et de violentia homines castigari non posse. Hinc accomodando studebant negotio, offerentes domus ex pago Wintll novem, at vicecomes sese destitui ea plenipotentia dixit, nec posse aliud, quam ut regnum et sacrae coronae jurisdictio reponatur in integrum. Dicebant illi, ob catastrum Carnioliae se ad haec ire non posse; referebatur vicecomiti, in catastro loca illa non esse, quod is, quia facti (sic!) subsumere non potuit, inhaesit unice, si novem domus Croatiae et dominio Chabar restituendae ex catastro expungi poterunt, cur non et caetera. Itaque ducto protocollo partium tandem est, rem a Majestatis decisione praestolari. Laudem summam promeruit vicecomes tum ob destructas commissiones priores, tum vel maxime ob allata fundamenta et in archivum reposita, quibus semper doceri poterit, partes illas ad Croatiam pertinere, praecipue in casu secuturi aliquando regis, qui Carnioliae dux non esset. Justas laudes et fatigii mercedem jure expectabat vicecomes; sed ob zelum hunc invidi eo plane pertraxerunt banum, ut primo exaggeraret vicecomiti, scire se, cujus totum illud esset in radice opus, qui nempe sibi, eunti ad Chabar dedit media, me videlicet intelligendo et disgustum demonstrando erga me suppeditantem et illum fruentem bene. Secundo repraehendit eum gravius, quod oblatas illas novem domus non acceptaverit, defendente semet vicecomite tum defectu plenipotentiae in materia adeo gravi, limitum

nempe regni et sacrae coronae cum vicinis provinciis praecipue ob articulum diaetae etiam postremae. Quod autem attinet petitas obtentasque suppetias, id sibi vitio dari non debere, praecipue in defectu cujusvis instructionis esto petitae; sed nec mandati, nec ab ullo informatur, alias potuisse cedi rem Zagrabiae, nec opus erat exmissione cujusvis. Excanduit ad haec banus dicens: noverit, se unquam dehinc exmittendum, cum nihilominus ea ipsa congregatione, ut infra dicetur, voluntate statuum fuerit exmissus.

(Res Zagrabienses.) Notatum superius pg. 646, civitatem liberam regiamque Montis Graecensis Zagrabiensis pro cessione et veteris privilegii cassatione 14 milia fl. cum camera pactavisse. Aes istud Februario mense ex Chaktornensi officio ipsis datum, levantibus Michaele Blasekovich et Joanne Gregurich senatoribus, quibus praeter viaticum pro fatigio dati fl. 200, judici Szalle 100 aurei, reliquis senatoribus indubie datum est aliquid, 8000 fl. elocata comitibus Erdoedy pro Samoboriensium exsolvendis praetensionibus, reliquum ordinatum fuit pro civitate sternenda. Initium sumptum a canali in platea Mandussevecz, incoando a capella sanctissimi salvatoris. Geometrae Gerleczi diurnum fl. duorum assignatum, camerario pro cura dietim grossi 15, eidem ac aliis pro vectura laterum | [pg. 661.] et aliis a curru quovis crucigeri 15, murario cuivis dietim crucigeri 24. Junio et ad 13. Julii absolverunt orgias circiter septem canalis, ad 20 Augusti alias tres, ad 29. Septembris prope 12. In velociorem finem comitatus Zagrabiensis per tres haebdomadas suppeditavit gratis laboratores 180. Vicejudlium Krajachich habuit diurni grossos 15.; judex civitatis Szalle studebat onus hoc ad comitatum transferre, offerendo dispositionem Krajachichio, sed iste eam se habere commissionem, respondebat, ut populum exequi faciat dispositiones civitatis. Hinc dum de dispositione certaretur, effectum est, ut plebs misera, quae domi suae avidissime laborâsset, otiosa Zagrabiae manserit; si, ut incoatum est, prosequentur, optandum est, ut in adventu antichristi finem habeat stratum platearum civitatis; sumptus autem Americae totius thesauros absument; ad partem canalis hujus, ajunt, se hactenus 1800 fl. insumpsisse.

(Generalis Beck) hyeme ac vere transactis in inferiore Sclavonia, Eszechini, Petrovaradini, Brodii etc. factisque ibi variis dispositionibus, tandem Viennam petiit, ubi aestatem transegit. Rumor erat, nedum hic in regno sed et per confinia, eum transferendum in Tyrolim, qui tamen vanus effectus est. Ipse enim 20. Septembris nec salutato bano per Varasdinum, Bellovarinum, inde in Sclavoniam descendit. Quin eam sibi gratiam opinionemque reginae effecit, ut quaevis adversus se instantiae rejicerentur, comitique Francisco Patachich Viennae instanti pro remedio cum indignatione regina reposuerit: suam instantiam falsam esse et nulli semet adversus Beckium quidpiam credere; sed et epistolae singulorum ferebant, representationes singulas adversus Beck concinatas seponi ac rejici. Hinc etiam ipso Viennae existente, ut confinia banalia facilius subdi valeant, commissarius Zagrabiensis bellicus Prindllmayr jubilatus et cassa transferri Bellovarinum imponitur mandato ad banum duplici.

(Banus Posonium ad conferentiam) sub reginae praesidio evocabatur, de qua nil aliud rescire potui, ac fuisse dissolutam, et egisse cum bano Majestatem de commissione limitanea anno venturo instituenda, sed una vetuisse, ne banus ulli intentionem aulae aperiret.

(Mors comitis Ludovici Patachich.) Interea die 20. Augusti hora ante prandium media noua comes Ludovicus Patachich de Zajezda, devote munitus sacramentis, in Rakovecz decessit, anno aetatis suae 67 completo. Erat ipse filius Balthasaris cancellariae Hungaricae Viennae olim consiliarii et Zagrabiae 1719. mortui. Fratres habuit Alexandrum omnium seniorem, Viennae 1747. ut aeque consiliarium in cancellaria mortuum; Gabrielem archiepiscopum Colocensem Viennae 1745. die 5. Decembris mortuum, qui duo ramum hunc familiae Patachichianae 1733. ad honores gradumque comitum sive magnatum elevarunt; Ludovicus erat tertiogenitus; post hunc Sigismundus Jesuita ac ut magister rhetorices Zagrabiae, quantum memini 1725. in Septembri mortuus; Casimirus, qui etiam in juventute fuit mortuus. Ludovico uxor fuit Pauli olim Patachich filia, ex qua genuit Joannem superstitem et relictum haeredem, jam uxoratum cum comitissa Eleonora Rindschmaul e Stririae illustri familia, tum filiam comiti . . . .[1] elocatam | [pg. 662.] sed praemortuam duas patri nepotes foeminas relinquentem. Ludovicus cum uxore sua venit ad discordias et vixêre separatim sine sententia, illa tamen praecessit fatis maritum circa 1745., nec in agone perfecte reconciliata; erat qua adhuc in classe nobilium constitutus vicecomes comitatus Varasdinensis, qua magnas et comes 1746. post erectum comitatum Verocensem primus ejusdem supremus comes. Ob apoplexiam 1756. administrator sibi datus fuit episcopus Quinque-Ecclesiensis Georgius Klimo, tum 1760. filius suus Joannes. Anno superiore 1765. transferebatur ad Crisiensem, quem cessit filio Joanni aula admittenie, eumque Crisii anno hoc Februario mense instituit et installavit. Caeterum ter apoplexia tactus fuerat et nunc 4to die 15. Augusti, a qua superatus ipse ictu, christiane obiit. Dominus fuit temperatus, cleri amantissimus et monachorum hinc etiam Franciscanorum egit generalem syndicum, gravis nemini, orans continuo et gestans domi suae rosarium perpetuo, in omnes benignus et affabilis, verbo amatus ab omnibus: mortem ejus luxit quivis. Condidit testamentum 19. Augusti anno superiore Zagrabiae coram capitulo Zagrabiensi omnino legale ac justum. In Remetinecz sepulchro familiae die 23. Augusti sepultus copiosissimis e clero concurrentibus, 18 presbytheri cadaver defuncti comitabantur, 30 ac amplius in Remetinecz mortuo occurrerunt, pontificante episcopo Belgradiensi Stephano Pucz, praeter Franciscanos tam illius conventus quam et ex aliis confluentes.

(Regni congregatio.) Pro die 15. mensis Septembris Varasdini publicata fuit regni congregatio et in effectu eo die isthic habita. Adfuit ad eandem dominus comes Theodorus de Batthyan bona Ozaly, Broth et Grobnik visitaturus; at primo solum die vicebanus causa valetudinis abfuit, aegrotabat etiam protonotarius, cujus loco, quis ducturus esset calamum, pridie in conferentia agebatur, coalitumque, ut conferentiarum secretarius dominus Benedictus Krajachich suppleret protonotarium; quod etiam factum; abfuit quoque episcopus, assessores tabulae. In hac congregatione actum principaliter de mandato et jussis per consilium aulae bellicum a bano bis acceptis de transferenda Bellovarinum cassa militari praetextu eo, quod haud opus esset tot commissariis prospiceretur que aerario ita regio. Per-

[1] Pisac nije ispisao.

spicatiorum quivis vidit, rem debili inniti fundamento, cum Preindllmayr. ad dies vitae habiturus esset mercedem, hinc aerario nil consuli, sed eliberari a fatigiis Zagrabiensem commissarium. Hinc non vanus metus, banalia regni confinia olim empta, reluto nempe centum milibus fl. rh., armorum jure avelli et consilio bellico subjici.

Secundo, cum in anno 1750 occasione regulationis continiorum annua 40 fl. milia regnum pro horum confiniorum exsolutione diplomatice obtulisset, ex quibus 4 milia bano, locumtenenti duo subtraherentur, residua autem 32 fl. milia ab exactore regni bellico dabantur commissario annue, sub obligatione exsolutionis hujus, facile in totum Croatiae regnum extendendam consilii bellici jurisdictionem, id quod aulam optare, fama erat: eo sane commodius, quod aula quaedam ex tricesimis conferret, emolumenta quoque |]pg. 663.| confiniorum in subsidium haberentur conversa, quibus cessantibus, uti provincialis status repraesentandae suae impotentiae nanciscetur occasionem; ita militares, plus regnum solvere posse, praetendent et conscriptionis per eorum geometras admittendae, occasione jurisdictionem in totum sortiri poterunt. Apud nos desideratur conscriptio, ignoratur tumus, lamentantur eatenus plurimi, ut horum combinatione et aulae augendi sui aerarii studio ab exemplo vicinarum provinciarum metus eatenus haud innanis esset. Conclusum est itaque hoc in merito, ad aulam mittendos esse oratores ex magnatibus. Deprecante comite Joanne Patachich, canonico item Josepho Galliuff (quem banus mittendum voluit, aliis humanitatem suam et ad honores ambitum metuentibus) semet etiam excusante: hinc ex statu magnatum et cleri omissis contra morem adhuc servatum oratoribus, Mathias Sztolnekovich alias Bornemissza, ordinarius vicecomes comitatus Zagrabiensis cum diurno fl. 2 eatenus Viennam ordinatur. Huic banus adjunxit Alexandrum Secsén vicenotarium comitatus Zagrabiensis cum diurno fl. 2. Per deputationem sub praesidio comitis Orsich facta est his ablegatis ad aulam instructio, cujus basis diploma reginae anni 1750., per status neutiquam acceptatum, uti in diaeta 1751. Naisichius declaravisset, de quaestione intra comitatum et clerum ad actum, privilegium Poseganae civitatis promulgatum et armales Vollich Emerici.

(Teodorus comes Batthyan) die 16. Septembris circa nonam vespertinam Zagrabiam appellens, misso curru ad domum Erdoedianam, me invisere dignabatur, ultra horam mecum constitutus, altero in Ozaly abiens.

Bellovarinensis comissarius de die 19 Septembris Zagrabiam venit pro levanda transferendaque cassa, et levatis 18 milibus fl. rh., accepta a vicecomite praejuncturarum commissione, hanc die 22. abstulit. Supra memorati Viennam ablegati Zagrabia die 26. Septembris abivère.

Eodem die 26. Septembris accepi Ragusà nitide descriptos auctores duos, quorum altero Zrinius canitur, altero Vladislaus rex Hungariae, adhuc ineditos et antiquos.

Die 29. Septembris in cathedrali ab episcopo Belgradiensi et Zagrabiensi praeposito cantor ecclesiae cathedralis dominus Antonius Zdenchay in infulatum titularem praepositum ecclesiae novae b. virginis Mariae ante castrum Budense est benedictus.

(Terraemotus. Eclipsis solis.) Mensis totus September fuit calidissimus, ut commode plebs potuerit authumnales seminaturas componere.

Vindemia sterilissima erat et vix aliqua; annus ferax tempestatum et grandinis. Die 25. Martii hora media sexta mane fuit Zagrabiae major terrae concussio et terraemotus. Astrologi Germani pro die 5 Augusti eclipsim solis visibilem in calendariis scripsêre, quae nihilominus visa non fuit, uti Angli et Itali astrologi scripsere invisibilem. Interim mense Julio diebus prope septem solis prope apparebat deliquium et eclipsis, quia virtute destituebatur et continuo mansit instar cujusdam nebulae, quae tamen non fuit ulla; accidit istud diebus 17. 18. 19. Julii, reliquis tribus diebus crescebat sol splendore et calore.

(De parocho s. Georgii) vulgo Giurgievecz Joanne Gabrielli divulgatum exstitit, quod cum foemina quadam Graecio antea ducta profugisset, ut palam hanc habere possit uxorem, et in effectu rebus acceptis abiverat. Nescio, qua de causa in generalatum rediverat, comprehensus et militari brachio Zagrabiam ductus est; per vicarium positus ad arestum et scripto | [pg. 664.] resignata parochia e dioecesi dimissus est, beneficia sibi alia alibi quaesiturus. Erat medici Zagrabiensis olim Gabriellis filius, postea Jesuita, petrinus, lusor celebris, qua re passivis debitis se iuonerans; Deus nov(er)it, quas cogitationes habet.

(Rusticorum per Hungariam tumultus.) Insuper 1mo rusticorum per Hungariam trans Dravum situatorum usque ad Danubium crevit erga dominia inobedientia et contemptus, aula incommoda ista dissimulante. Erant ubivis dominales sedes et in comitatibus revisiones. Miles, si alicubi objiciebatur illis, habuit ordines, ne vel in minimo iisdem noceret, quae a rusticis observata, ipsos audaciores reddebant. Vicecomitem comitatus Simeghiensis insecuti sunt, ut is vix Szigettum profugerit; dominum nempe Ludovicum Fesztetich, principem Nicolaum Eszterhazy coegerunt, ad subscribenda, quae volebant; ejus autem plenipotentiarium in Sasvar captum amplius 200 baculis sunt persecuti prope ad interitum; episcopus Quinque-ecclesiensis Georgius Klimo vix se salvavit; comes Adamus Batthyan tavernicus aeque damna plura passus in suo curru; et eversis aedificiis subditi ad Sikloss principis Caroli Batthyani usi repressalibus provisorem harae porcinae incluserunt, ut porcum porcorum aesca aluerunt, donec capti jussu principis subditorum ad principem oratores dimitterentur. Tum 31. Augusti iruêre in Siklos numero prope sex milia, quos dum subcenturio cataphractorum cum compagnia terrere vult, percussus lapillo nasum amisit; occisi tres milites, qui dein globos explodentes 180 rusticorum partim occiderunt, laeserunt partim. Haec et his similia plura isthic ad nos perscripta sunt. Quia vero a rusticis tyrannidis accusabantur dominia, ideo imponebatur comitatibus, ut sessionis constitutivum elaborarent et ab hac competentem obligationem. Haec ut comitatus opinio Viennam mittebantur pro revisione, fuêreque evulgata mandata regia quaedam decretoria, quae rustici acceptare noluerunt, ea usi declaratione: ejusmodi mandata a rege foemina sive ejus scitu neutiquam emanavisse. Qua etiam re Viennam significata, jubebantur cavere a malo et damnis usque ad ulteriorem resolutionem. Interea ut commissarius regius exmittitur dominus Antonius Brunczvik, consiliarius et referendarius cancellariae Hungaricae aulicae Viennensis, qui circumiens Nemeth Ujvarini demum consedit; sed ob discrepantes relationes, vel ut consilio regio locumtenentiali servetur auctoritas, successive ei additus est dominus Ladislaus Balogh locumtenentialis

consilii consiliarius, qui nunc etiam hoc in merito laborarent. Labor omnis tam locumtenentialis consilii quam et cancellariae Hungaricae in hoc malecontentorum est opere. Regina ipsa Posonium ad conferendum saepius ivisse, scribebatur, sed nullo cum effectu. Comitem tavernicum Adamum Batthyan in persolvendis 40 fl. milibus, quos a subditis suis iniquius extorsisse arguebatur, iisdem suis subditis convictum, huc delatum est. Reliqua incerti rumoris non adscribimus, cum plebs illa nunc etiam perseveret in contumacia, praecipue in Tolnensi ac Baraniensi comitatibus.

Secundo. *(Lis inter episcopum et civitatem Quinque-Ecclesiensem.)* Sub Sigismundo Bereny episcopo Quinque-ecclesiensi intra episcopum et cives ejus fuit exorta lis de obventionibus et | [pg. 665.] territorio. Hanc modernus episcopus Georgius Klimo provexit et commissionibus pluribus in sui favorem obtinuit etiam sub diaeta ultima, cives ob resolutionem modernae reginae sibi faventem sese opposuerunt. Hinc eatenus Quinque-ecclesias quoque ivit commissio, commissariis domino Francisco Győri, consilii locumtenentialis consiliario et Joanne Bacho superiori isthic commissario, qui ibidem nunc etiam essent.

Tertio. *(Vampiriorum ingens rumor)* fuerat per Hungariam, praecipue ad Tybiscum. An fabula sit, vel veritas; cum medicis quibusdam ad videndum indagandumque exmissus fuerat dominus Ladislaus Batta, secretarius cancellariae Hungaricae et consiliarius; quid adinvenerint, rescire necdum valui. Sunt autem vampirii cadaverum sive demortuorum, infestatio nocturna, foeminas et proles infestantium, cum foeminis coeundo et carnalia exercendo, puerorum autem sanguinem plane exsucando et sic enecando. Res haec pluribus et clarissimis viris est incredibilis, alii ob testimonia putant haec a daemonibus fieri, assumpto defuncti cadavere. Dominus parochus Oboroviensis Adamus Habianecz, dum qua Jesuita Patakini syntaxim docuisset, ad juratam fidem sequens mihi retulit factum. Patakini nempe apud Jesuitas loci parochos sepultum fuisse quendam nobilem (cujus mihi agnomen excidit), qui dein ad suam relictam noctu accedebat et cum eadem carnalem voluit coitum et vim ei faciendo, fortius ac vivens coivisse videbatur. Vis porro in eo constitit, quod per mamillas sangvinem ei exsugere voluerit et in effectu copiosiorem suxerit. Superiori loci ac parocho rem hanc aperit vidua, qui bonae famae ac vitae eam esse sciens, ne fors in somniis illuderetur. Post varia examina et tentamina imponit foeminae, cum ita ut depositus in crypta jacebat, seu eodem vestitu sese a defuncto molestari narraret, si ex vestitu, quem deponere et exuere referebatur, defuncto retinere quaepiam posset. Interea superior (erat is p. Adalbertus Töröck) curat visitari cryptam et sepultum, eum integrum et vestitum depraehendunt; in crypta superiori lapide ad latus foramen exiguum, quod praecludi fecit superior. Foemina vero cum alia licet dormiens eodem lecto, in cubiculo autem plures adhibens, denuo vim eam passa est, coitumque sustinuit ad horam matutinam circiter tertiam; qua reassumptis vestibus vampirius abiit, et quidem absque cothurno uno qua surrepto et abscondito ab alia dormitionis socia; pro quo nec is ullam fecit molestiam. Die altero succuba cothurnum flavum superiori reddidit, adductis etiam testibus, qui secum erant in cubiculo. Superior iterum cryptam aperit, praeclusum diligentissime foramen illud reperit apertum, sepultum carere cothurno uno ac eo ipso, qui ad se allatus fuerat. Vocatis tum

consociis, intra quos etiam Adamus testis et fatens fuerat, vident intuenturque, carere cothurno vampirium, cui vena secta dedit sangvinem. Demum consveto usi fuêre remedio occisionis videlicet pluribus sclopporum ictibus. Quidam autem caput praescindere solent, quo facto, ejusmodi vampirios esse cessare ajunt.

Quarto. Januario mense ob causas active vel passive fiscales tandem in causarum regalium directorem resolutus fuit dominus Paulus Szlavi, antea praesentiae regiae protonotarius; succedente sibi in protonotariatu domino[1] . . . . . Kelcz.

Quinto. *(Viennae obiit mareschallus Leopoldus Daun)*, consilii bellici praeses, ex postremo bello Borussico memorandus. Credebatur suo consilio motus ille rusticorum Hungariae, narrabatur, reliquisse conscriptum a se opus aulae ad status rationem pertinens; et residua inter de militarium ordinatione, | [pg. 666.] ad cujus rei effectum idoneum unice esse generalem Lascy Moscovitam. Quidquid de hoc sit, idem generalis Lascy die 15 Februarii mareschallus promulgatur, et biduo post consilii bellici praeses. Promotione hac offensi fuêre plurimi seniores mareschalli (Lascy enim vix 35 aetatis annum agebat) et ex augustae provinciis nati, ut plures legionibus resignatis ad agendam privatam vitam concederent.

Sexto. *(Josephi Vugher provisoris varia crimina.)* Episcopus Zagrabiensis in abbatialibus bonis Pokupszko Josephum Vugher pro suo provisore a novem jam annis habuit. Fidelissimus censebatur episcopo, ut praedium quoddam Vugrae eidem pro tribus milibus venderet episcopus. Populum illum exhauserat et depraedatus plene est, ut sive metu lamentorum plebis, quae identidem veniebat ad supremum comitem, sive relatione conscriptoris vicecomitis Josephi Zaverszki, nil obstante eo, quod plenas elogii et laudis absolutionales fato Vugher mense Januario tradidisset, eum die 3. Februarii Zagrabiam ad se cum ter mille fl. rh. advenientem, post acceptam hanc pecuniam, conjicit in carceres; privat universis, quae in Pokupszko habuit, et missum ad Pokupszko in compedibus ibidem acerbo carcere et inaedia per sex menses macerat. Promiserat ille ex carceribus pro sui eliberatione episcopo 8 fl. rh. milia; quod occasionem dedit absolutionales cassandi episcopo. Hinc per comitem curialem Lucam Novoszel de illatis populo injuriis inquisivit, factave cum incarcerato confrontatione, ex acceptis ab episcopo pecuniis, quas provisor apud Michaelem Marsich civem capitularem depositas habuit, plebs exsolvebatur, ne lamentandi sit occasio, estque exsoluta in 4 prope milibus. Accusabatur provisor reus concubinariorum adulteriorum cum duabus ibi foeminis aeque incarceratis, praeterea promiscuorum adulteriorum et homicidii parochi Topuszkensis Merzljak vocati acceptique sui aeris, quae Deo relicta sunto. Cum provisore transactum est, cessis episcopo iis, quae ab eo acceperat, depositisque promissis 8 milibus fl., assumptoque sub juramento silentio, de nescio quibus nec loquendis nec revelandis; fl. rh. 800 mortui parochi Merzljak ab episcopo fuisse acceptos constitit; latent reliqua; ipse liberatus est. Ad omnium singulorumque nunc viventium notitiam est, esse istud moris episcopo, ut ejus officialibus omnia liceant, dein postquam videt eos oppulentos, privat omnibus et expilat. Ita egit cum primo praefecto suo Spoliarich, sic cum

[1] Ostavio pisac neispunjeno.

Dellimanich aeque praefecto, cum provisoribus caeteris et decimarum Sclavonicarum exactoribus.

Septimo. *(Turma praetoriana Germanica)* superiore anno erecta, hoc anno mense Junio in periculo erat dimissionis; sed relicta est. Dominium coronae Ovar duci Saxoniae Alberto reginae genero donatum est. Ipse dux Budae in nova erecta residentia regia tabulae septemviralis ut regius locumtenens praesedit, pompa summa isthic et Pesthini susceptus. Praepositus Jaurinensis Stehinich in consilio regio locumtenentiali jubilatur; successorem officii nactus comitem Franciscum Berchtoldt electum episcopum Noviensem, abbatem s. Salvatoris de Kapornak et canonicum Strigoniensem.

Octavo. *(Conturbia Varasdinensia.)* Senatores civitatis Varasdinensis, ad augenda sua annua salaria, camerae Posoniensi projectant fundum, a tenutis civium in campo et vineis impositionem. Camera mittit eum in finem geometram cum diurno duoram fl., qui dum comparuisset, cives mensurare eum tenuta non admiserunt, et in causam hujus | [pg. 667.] indagantes postquam comperissent, haec a notario Ambrosio Vellachich et et capitaneo Fricz Jacobo proficisci, concitatis clamoribus prope erat, ut utrumque e fenestra praecipitarent. Utroque interim deposito aliisque suffectis, nempe ad notariatum dominus Etlinger; dum geometra mensurare vellet terras ad s. Florianum, inde ab Erdoedianis pulsus est; cives aeque foeminis sive conductis sive more rusticano transvestitis eum verberibus per foeminas praecipiti fuga sese in insulam salvare impulerunt. Judex civitatis Pullai eum reduxit et domi suae continuit. Camera auditis his, fiscali camerali in Croatia domino Sigismundo Komaromi, Posonium evocato, inquisitionem eatenus cum quadam potestate committit. Ad 15 Septembris congregationis regnicolaris diem adfuit fiscalis Varasdini, ubi civitate eatenus ad regnum recurrente et re negotioque examinato, compertum fuit, vigore diplomatis 1750. civitates contributioni regno exsolvendae assignatas esse, proinde ad eruendam intra cives proportionem, terrenum a mensuratione impediri non posse; praetermissa quaestione, nomine cujus fieret mensuratio, an nempe regni vel camerae, ut sic onus solutionis mensurantem, ad quem cadere debeat, cognosceretur. Quod vero novum onus civibus, ut metuebant, imponendum concerneret, tale nec per regem imponi posse sine processu, in quo sua proponendi civibus erit occasio; hinc a via facti cives abstinere debere, quo sic adinvento et suspenso ab officio per dominum Komaromi tribuno plebis, geometra opus Varasdini incoavit.

Nono. Sub Augusti initium Leopoglavâ duo Paulini professi ante adventum sui generalis, qui ad nonam diem Augusti accidit, acceptis 7000 fl. fugiunt; a superiore pro monastico more benedictionem accipiunt, fingentes, se a parocho Kamenicensi invitatos ad computum, quia eorum unus ceroplasta fuit. Petovii occurrunt duobus suis, quibuscum et pransi sunt, fingendo mentiendoque, se exmitti a priore Marpurgum tum pro caera cum et pecuniis levandis pro divenditis facibus. Generalis ultro citroque missis post fugientes epistolis, eos capi rogabat. Rustici Loborienses suam repetendo instantiam, quamvis ab aula imponeretur urbarii submissio, haec tamen negata est in comitatus Varasdinensis congregatione, die 24. Septembris habita. Qua occasione imponebatur ad instantiam

Magdalenae natae Suvich, conthoralis Joannis Galliuff, a rege informatio de scandalosa vita fati Galliuff cum Anna uxore Ludovici Czvetanovich.

Decimo. *(Rustici Sziszlavicenses contra dominum suum baronem Rauch.)* Rustici quoque Sziszlavicenses pro more comitatus Zagrabiensis contra dominum suum terrestrem baronem Paulum Rauch in comitatu protectionem nacti, post convictum dominum a comitatu ipso eliberari percupidi, Viennam suos mittunt oratores, quorum caput quidam caeteris audacior Segher fuit. Data ad Majestatem instantia, accusarunt dominum supremum comitem totumque comitatum. Rediêre cum mandato Viennâ et communicatione instantiae, ne ipsis ideo quidpiam eveniat, tum pro submittenda informatione; comitatus aegrius tulit factam contra se accusationem, et ob quaedam audacius a Segherio prolata ipse conjectus est in carceres, in quibus adhuc detineretur. Bano factum comitatus approbante, Segher copiam rescripti habens regii, hanc aeque misit comitatui cum declaratione; indignum esse, ut regia mandata in carceribus reposita maneant; hinc semet rogare, ut interea digniore loco copia illa servaretur.

[pg. 668.] Decimo primo. *(Nobilium plures homicidiis hoc anno sese macularunt)* sic quidem Szever ob contumaciam proscriptus. Raszkai quoque in bonis uxoreis ad Szamobor habitans ob collecta cerasa, a quodam Carniolo conventus Franciscanorum Samoboriensium famulo, in arbore metalium sita, eundem ictu sclopi interemit; citatus ob juristitium primus condescendit terminus, in secundo cum in benevolo examine sese gravasset, detentus in aresto est cum diurno crucigerorum septem.

Decimo secundo. *(Latrones)* per Carnioliam grassati sunt, admodum exspoliantes plurimos et arces plures, inter quas Jablanich in via Carolina Flumen Carolostadio directo; reliquos inter Tersactensem quardianum Carolostadio redeuntem agressi, submissas ab eo in rh. 400 pecunias cuidam Flumen sustulerunt, Franciscanum visitando. Ad Essechum quoque fuêre depraedati quidam, et domi suae provisor Auber occisus in loco, in comitatu Posegano; baro Josephus Pejachevich in Nassicze dominio suo, ubi persequendo latrones, cum eorum caput Mittar Vellicam ad conventum Franciscanorum ut locum asyli profugisset, cincto vigiliis monasterio et coram monachis benevole fatente delicta reo, in praesentia vicejudlium Karfass vocato, iste monasterii portam occupando, postquam comitatus requisitio de restituendo reo fuisset rejecta, latronem extrahit, factoque judicio, supplicio datus est et castigatus morte. Sed Poseganum episcopi consistorium comitatum totum excommunicare ac ut talem denunciare populo non sine confusione parabat; quae excommunicatio evanuit tanto magis, quod neque asyli casus ad exigentiam legum per consilium locumtenentiale habeantur elaborati, neque sciretur de eo monasteriis privilegio regis aut regni, quod cellae et conventus illorum gaudeant asyli jure, cum ecclesia non essent. Ad Popovecz infra omnes sanctos ad Zagrabiam uxor Joannis Zaverszki judlium redux e nundinis s. regis Stephani aeque fuit spoliata.

Decimo tertio. *(Judaei Viennenses obtinuerant ab aula potestatem visitandarum personarum)* et domuum, si aut tabaccam aut res alias vetitas deprachenderent cum expressione mandati publicati, quod in officiis constituti talibus privabuntur, alii pro primo actu trium annorum condemnationem ad labores experientur, pro secundo annorum quinque, pro tertio

decem annorum. Foeminam, quandam cujusdam officialis militaris in foro conpraehendunt, visitant ad vulvam usque. Populus insurgit in Judaeos, eosdem caedit, fenestras frangit et praecipue in domo apaldo. Tria Germanorum regimina ad urbem immittuntur, in angulis continuo excubantia. Triduo portae urbis praeclusae servabantur, ne suburbani intrando tumultum augeant; clamores et maledicta in reginam et gubernium, ut si ipsa rex Judaeorum est, Judaeos futuros omnes; demum edictis gravioribus insolentiae judaicae prohibitione res sopita est.

Decimo quarto. *(Intuitu commercii)* annos ante aliquos compagnia Themessiensis fuit instituta, quae initio perexiguos habuit fructus. Anno nihilominus 1764. et 1765. sese restauravit frumenti exitu, ut anteriores sumptus non solum reciperet, sed lucrum ingens haberet. Odore ergo lucri et hujus exemplo excitati plures, varias inivêre compagnias, ut Janoshaza, cujus director erat comes Lopreszti; haec bobus trafficabat, sed intra annum damnificata, alia privilegialis dicta et binae aliae, ad quarum unam etiam Zagrabiense capitulum est subingressum. | [pg. 669.] Comes Sermage, comes Franciscus Patachich levatas etiam ab aliis pecunias ad has investivêre compagnias, comes quoque Christophorus ab Erdoedy; baro autem Ignatius Magdalenich emptum Siscii aut Zagrabiae frumentum ipse vendebat; quid ex his compagniis eventurum sit, tempus docebit. Sane anno hoc frumenti copia per Savum ex Sirmio et Sclavonia Siscium et ad Narth conducebatur, et ob inopiam tritici in statu papali atque Italia ob calores defectumque pluviarum sub finem Augusti altissimum fuit tritico precium. Flumine, Tergesti, kuplenik a fl. tribus et medio veniebant, ex quo dardanariorum per Carnioliam, Croatiam et Sclavoniam infinitus prope numerus, qui datis arhis (sic!) triticum in stramine acciperent; Siscii et Carolostadii kuplenik antea a grossis 14 uno quasi momento elevarunt ad fl. duos, quaevis multos fecit damnificatos tam in arhis quam et coempto tritico. Nomine comitis Christophori ab Erdoedy capitaneus quidam cum praefecto Byff pactus fuerat pro metreta singula a fl. quinque; praenumerans praefecto bis mille fl., procurare autem tenebatur praefectus modios bis mille et quingentos; sed ad finem Septembris descendit valor tritici ad statum priorem a grossis 15 kuplenik denuo aquiri poterat. Dardanarii dilapsi, equidem certissimis nunciis et litteris edocebantur, Anconam naves plures plenas tritico ex Moraea, Albania aliisque locis appulisse, ultra centum milia staro italicorum adportantes; hinc isthic in loco venire triticum leviori precio, quam in Croatia emeretur. In antedicta dardanariorum copia Carniolia, ut suis prospiceret, effecit, ut ab aula mandaretur, ne dominia vendere praesumerent frumentum. Carolostadii praefectura militaris a quovis emente kuplenik quinque a cento precio grossorum 16 accipiebat, ut sic incolis provisum foret, neque extranei caritatem domi causarent. Flumine ea erat dispositio, ut Buccarenses aliique maritimi, commutare sal per Croatiam assoliti, universum frumentum Flumine deponerent. Una solaque fuit Croatia, quae provisione omni quoad sui necessitatem et conservationem careret, quin plures lucri odore a subditis suis emebant triticum fl. uno, quod illico a duobus vendebant.

Decimo sexto. *(Episcopus unitorum ex Pribich Basilius Bosichkovich)* cum Viennae fuisset postremo, petiit a Majestate sua ex centum illis fl. milibus, quos regina ex primatialibus proventibus ad pietatis exercitia

conferebat, subsidium aliquod pro reparatione seminarii unitorum Zagrabiae; item conventus suorum religiosorum de novo ponendi Preszekae aut Crisii, reluendis per cameram illis, quae de appertinentiis Preszekensibus alii ut oppignorata posiderent, demum pro cambialibus aut donatione super bono Preszeka. Pro opinione missum fuerat ad episcopum Zagrabiensem, qui primo favorabilem dederat, dein, nesciretur quomodo, mutatus tum ideo, ut dicebat episcopus, quod vicarius esset apostolicus, in veritate autem quia acceperat rescriptum, ut pactatum annuum subsidium in 4. mille fl. huic episcopo et parochis ejus exsolveret; qua re offensus Zagrabiensis non solum scripsit adversus episcopum, sed Sillersburg negavit esse sub sacrae coronae jurisdictione, testimonio capituli corroborans. Contra praefatum Bosichkovich scripsit cum capitulari etiam voto et sigillo et vel maxime adversari videbatur omnibus. Hoc tamen non obstante 4000 fl. rh. pro seminarii reparatione resoluta accepit episcopus unitorum, pro reliquis observata episcopi Zagrabiensis varietate ad dominum Komaromi ut fiscalem est pro opinione remissum.

Contra Balthasarem Sygber, jam hactenus ob falsificationem instrumentorum processus sustinentem et infamem, ordinata fuit in regni congregatione fiscalis actio ob ejusdem delicti famam et gravia judicia.

[pg. 670.] Decimo septimo. ***(Filii comitis Georgii olim ab Erdoedy)*** nempe fratres Antonius, Joannes Nepomucenus et Christophorus ob divisionem Croaticorum bonorum, quae comes Christophorus dividenda exigebat, duo fratres alii refragabantur, ob comitis Christophori dilapidationem praetensam; graviora incommoda sibi, dicasteriis ac demum et foris judicialibus causarunt. Christophorus jure agebat pro divisione, alii coram regia tabula ad imponendum eidem sequestrum in comitatibus his factis, protestantibus ab utrinque variisque inhibitionibus nonnisi suam sibi discordiam testati sunt et confessi.

Decimo octavo. Viennae non solum studium dictum camerale incoavit, quod mirandum, Piaristis magistris, sed et antiquitatum Hungaricarum et rei diplomaticae mense Junio, quod ter quavis hebdomada praelegit dominus Adamus Franciscus Kollar, suae Majestatis consiliarius, bibliothecae custos, vir ab eruditione clarus et decus Hungariae. Hoc etiam anno isthic baro Franciscus Koller ex resignatum personalis officium (sic!) in vicepraesidem deputationis illyricae isthic prouti etiam sanitatis consilii fuit renunciatus et actualis intimus consiliarius.

Decimo nono, ***(Ex epistola civitatis Poseganae)*** ad me data intellexi, episcopo Zagrabiensi, postquam vigore collati sibi juris patronatus ipsi in parochum elegissent Franciscum Sebastianovich, concivem suum et seminarii illius regentem consistoriique Posegani notarium, et hunc debite episcopo per suos praesentavissent, ipse his formalibus reposuerit: neque priviledia vestra, neque jus patronatus, neque praesentatum a vobis recognoscere volo. Hinc more suo agens, nempe facti via eundem Sebastianovich suspendit per litteras a Paulo Gojmerecz scriptas, quas etiam legi et vidi, amovet ex seminarii praefectura, et nec auditum nec citatum jubet, rebus compositis suis et receptis, illico venire Zagrabiam.

Vigesimo. ***(Comitatus Crisiensis restauratio.)*** Verboviczii die 6. Octobris sub praesidio supremi comitis Joannis Patachich fuit comitatus Cri-

siensis restauratio. Ex candidatis pro ordinario vicecomite domino Josepho Arbanasz, domino Mathia Plovanich, domino Rocho Czinderi, domino Ladislao Kiss Lourechinae possessore, votis et suffragiis liberis in ordinarium vicecomitem electus est dominus Ladislaus Kiss, in substitutum dominus Georgius Petrichevich antea judlium. Candidati autem fuêre pro officio isto prior substitutus Mathias Plovanich et Stephanus Senny cum electo. Perceptor creatus ex candidatis Mixich, Arbanasz episcopi provisore in Gradecz et Francisco Hadrovich, mox dictus dominus Franciscus Hadrovich. Notariatum obtinuit Balthasar Tusztich ex comitatu Szaladiensi. Candidabantur pro officio dominus Benedictus Krajachich antea notarius cum episcopi secretario domino Thadeo Bedekovich. Judlium nobilium districtus Crisiensis pro promoto ad officium substituti vicecomitis dominus Ladislaus Vukmanich, nuncusque tabulae districtualis cancelista. Vicenotarius factus est et dominus Joannes Dellimanich, fiscalis Stephanus Galliuff, vicefiscalis ex comitatu Szalladiensi Antonius Berke. Qua restaurationis ratione legitime peracta, dempto judlium Jacobo Vrabecz, qui in Caproncensi districtu fuerat judlium, reliqui ex anterioribus officialibus omnes mutati sunt et novi constituti. Causa potissimum, quod priores possessionati in comitatu non fuerint et priore anno faciles | [pg. 671.] se exhibuerint, ad cedenda terrena generalatui etiam adversus resolutionem regiam, immo exequi militares pro lubitu permiserint et metalia signa erigere; quin ipsi adessent, totumque eorum fuerit studium diurnorum suorum extendendorum. Quare cum futuro anno commissionis regiae futurae rumor esset, spem majorem in isthic possessionatis figendo et aliunde idoneis et capacibus, priores defuncti comitis Draskovich officiales deposuêre omnes.

Memoriae anni 1767.

(Varasdini hoc anno etiam fuit banalis tabula.) Die 5. Januarii obiit Zagrabiae judex civitatis dominus Stephanus Babocsai aliter Cheh, qui prius fuerat etiam judlium comitatus, hunc mense Martio secutus Ladislaus Szalle, antecessor in judicatus officio. Fuêre de ejus anima et vagante post mortem spiritu multae fabulae et sermones varii. Secutus eum est die 13. Aprilis Crisii dominus Franciscus Hadrovich, senator civitatis hujus et comitatus Crisiensis perceptor, deinde 28. Aprilis dominus Ladislaus Kiraly et tum dominus Gregurich, Michael autem Blasekovich comitatus notarius ob multa adversus se lamenta resignare debuit, ut ideo intra annum sex senatoribus vacaverint.

Dominus assessor tabulae banalis Petrus Spissich, cum relatione actorum suorum in inferiore Sclavonia causa controversiae aliquorum limitum, Viennae existens intelligensque, agi isthic fortiter de erigendo in Sclavonia gubernio ea fere ratione, qua esset in Transylvania, eatenus scribere non cessavit rogando, si impediri posset.

(Mors vicebani Busan. Consilium guberniale.) Vicebanus Joannes Busan a biennio prope aegrotabat tumore quodam et abscessu in facie; concesserat Graecium Stiriae, ut curaretur, sed rediit in patriam Aprilis initio et die 5. Aprilis Zagrabiae in domo sua munitus sacramentis pie obiit; die 7. Aprilis sepultus apud moniales Clarissas Zagrabiae pompa solenni, dicto per me et typis dato eidem sermone funerali. Ob

mortem ejus ad finem Aprilis Varasdinum indicta habitaque est regni congregatio, in qua vicebani honorem consecutus est dominus Antonius Bedekovich de Kumur, banalis tabulae assessor. Causa impediendi consilii gubernialis item excorporationis locorum Carolostadio adjacentium et vicinorum, Viennam ablegatur dominus comes banus, item dominus Nicolaus Skerlecz protonotarius, esto banus in Petrum Spissich propensior fuisse observaretur. Verum uterque, ut fama erat, studiosior fuit consilii inducendi quam impediendi; quin immo de promovendis actum est, egeruntque; reversi sunt Vienna indictave Zagrabiam ad festum s. Margarethae pro mense Julio regni congregatio. Haec fuit frequentissima, ut esse solet Zagrabiae, in ea multa acta sunt, praecipua fuêre: excorporatio tenutorum circa Carolostadium a jurisdictione regni et comitatus ad jurisdictionem militarem generalatus illius; publicatus ejusdem negotii et comissionis regiae commissarius dominus baro Franciscus Xaverius Koller, tum vicepraeses Viennae Illyricus et commissionis sanitatis, item ex parte militarium dominus generalis Philippus Beck | [pg. 672.] utpote inspector etiam horum Croatiae Sclavoniaeque confiniorum, dominus autem Ladislaus Bisztriczei pro actuario sive secretario.

Ob praemissas res, quae fuit ad suam Majestatem repraesentatio, hic adnectitur. Episcopum Thauszi petebant status, si ipse dignaretur cum eadem ire Viennam, sed exorari nequivit inquiens: ego non curo, si vos omnes diabolus rapiat, dummodo mihi bene sit, ego gratiam regiam, quam habeo, pro vobis non dabo. Escribi nequit, quae effecta est ab eo omnium aversio, qui qualesque prodibant pasquilli, quare banus denuo cum 500 aureis pro viatico Viennam mittitur; rediit ad 5 Augusti, insinuavitque clam nominatis ad consilium, ut ad diem 20. Augusti Varasdini adessent. Quare comparente Varasdinum excellentissimo domino barone Francisco Koller cum mentionato superius secretario, die 20. Augusti anni hujus 1767 Varasdini introductum incoatumque est consilium regium in regnis Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, insciis statibus et ordinibus, ejusdemque consilii instructione nec cum statibus concertata, nec communicata. Cives Varasdinenses exceperunt commissarium, tormenta explosa, ipse salutatus a capitaneo Fricz et versus quidam distributi compositi a domino Kőrösztur qui adnectuntur in fine.[1] Baro Koller dixit orationem Viennae typis datam et infra adnexam,[2] praesidem consilii declaravit comitem banum, consiliarios illusstrissimos: dominum Joannem Baptistam Paxi, episcopum Sirmiensem et praepositum s. Petri de Posega, dominum baronem Michaelem Alexandrum Malenich, dominos Nicolaum Skerlecz una etiam directorem cancellariae, dominum Antonium Jankovich comitatus Posegani vicecomitem. dominum Sigismundum Komaromi, hactenus procuratorem fiscalem in Croatia; qui juramento deposito acceperunt instructionem regiam, effective sunt primi in eodem consilio consiliarii. Secretarios consilii dixit dominum Casparum Hainall, suae banalis excellentiae secretarium; dominum Alexandrum Secsen, comitatus Zagrabiensis vicenotarium hactenus, registrator, archivi conservator et una expeditor factus Joannes Mihalkovich, protokolista dominus Ludovicus Köröskeny; cancelistae: Jo-

[1] Nema ih.
[2] Nema ga.

annes Kargar, Josephus Krutten, Josephus Vitez; accessistae: Franciscus Zombor, Ignatius Kovachoczi, rationum exactor dominus Casparus Svagell, antea judlium comitatus Varasdinensis. Promulgatum, a camera Posoniensi pro salariis et necessitatibus consilii danda 12 milia, quoadusque fundum sibi consilium invenerit, atque hac ratione mutata est vetus Sclavoniae gubernatio. Banus ad praesidis munus et officium corruit.

Interea baro Koller ut commissarius cum generali Siskovich confiniorum inspectore de limitibus intra provinciales et militares egerunt Crisii oppidanisque Czirqueno occupatis.

Additamenta.

Ad lectorem.

Majorum nostrorum arguimus negligentiam, quod suorum temporum historiam traditione nobis reliquerint condiscendam, attamen diligentia nostra crimen non expiamus, dum lamentamur verbis, scribendo negligimus. Ego posteritati consulturus fide integra, sinceritate debita annorum horum facta commemoro: lector iisdem fruere, viventi mortuoque fave. *Et ante quam infra scripta legeris, si lubet inverso libro, post episcoporum trium acta ea, quae sequuntur, revolve.*[1]

A. Summaria memoria officia tenentium.

Maria Theresia ab anno 1740. 20. Octobris rex Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae, Hungariae, Bohemiae.

Bani
Croatiae, Dalmatiae, Sclavoniae.[2]

Carolus comes de Batthyan ab anno 1742. ad 1756.
Franciscus comes Nadasd ab anno 1756.

Episcopi Zagrabienses.

Georgius Braniug mortuus 1748. 28. Aprilis.
Franciscus liber baro Klobusiczky a 1748. ad 1751.
Franciscus Thauszy a 1751.

---

[1] Ovo što napokon spominje, da se čita iza života triju biskupa, to je valjda tek mislio pisati. Žalibože nije ništa više pisao. Da je mislio pisati, biva jasno po tom, što je ovaj dodatak učinio poslije, iza dovršenih Annua. To svjedoči tinta i starački rukopis već iznemogla čovjeka. Ove priloge nije pisac paginacijom označio, zato i mi štampamo bez ikakve oznake stranica u rukopisu.

[2] Status seu jurisdictio in Croatia varia, multiplexque est. Videlicet primo, politicus sic dictus status; cujus ab anno 1756 uti infra magna mutatio, huic post regem praest banus, sub titulo Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae bani. Est praeses banalis tabulae, idem fermè ipse, quod in Hungaria locumtenentiale consilium, quia ab eo et per eum recipiuntur jussa ac dispositiones principis. Praeest confiniis dictis banalibus, eaque regit absolute, nec in iis dependet a consilio bellico; horum regendi ratio ab anno 1750, ut infra videbitis est alia, ac olim fuerit.

Supremi comites: Varasdinensis.

Comes Georgius ab Erdoedy.
Comes Antonius ab Erdoedy.

Zagrabiensis et Crisiensis ante separationem.

Dominus Joannes Rauch.

Post separatos 1856.: Crisiensis.

Dominus comes generalis Josephus Casimirus Draskovich, tempore belli administrator dominus comes Joannes Patachich, tum dominus Antonius Bedekovich.
Dominus comes Joannes Patachich.

Zagrabiensis.

Dominus Joannes Jursich creatus 1756.

Verocensis.

Dominus comes Ludovicus Patachich.
Dominus Georgius Klimo, episcopus Quinque-Ecclesiensis, administrator.
Comes Joannes Patachich administrator.
Comes Cristophorus Niczky.

Syrmiensis.

Marcus liber baro Pejachevich.
Franciscus de Paula liber baro Balassa.

Posegani.

Comes Petrus Keglevich.
Comes Ludovicus Erdoedy.
Dominus Josephus Chiolnich, episcopus Bosnensis.

Consiliarii ad cancellariam Hungaricam ex parte Croatiae.

Dominus comes Alexander Patachich.
Dominus Antonius Somsich.
Adamus liber baro Patachich, ex parte modo cleri.

Vicebani.

Dominus Joannes Rauch, 1756. resignavit.
Dominus Adamus Naisich, 1763. mortuus.
Dominus Joannes Busan.

Praesides tabulae judiciariae.

Dominus Balthasar Magdalenich, 1763. mortuus.
Comes Joannes Patachich.

Protonotarii.

Dominus Adamus Naisich.
Dominus Petrus Skerlecz, mortuus 1763.
Dominus Nicolaus Skerlecz.

Exactores seu perceptores cassae regni.

Dominus Franciscus Kussevich.
Dominus Joannes Busan.
Dominus Nicolaus Skerlecz.
Dominus Antonius Bedekovich.

Assessores tabulae banalis.

Ex magnatibus.

Baro Stephanus Patachich, resignavit.
Baro Theodorus Ratky, mortuus.
Comes Christophorus Orsich.
Comes Adamus de Batthyan, factus locumtenens.
Comes Petrus Sermage.

Ex clero.

Josephus Chiolnich lector capituli, episcopus Bosnensis factus.
Stephanus Putz lector capituli, factus episcopus Belgradiensis.
Josepus Galliuff, canonicus Zagrabiensis.

Ex nobilitate.

Praeter vicebanum et protonotarium Joannes Busan, factus vicebanus.
Antonius Bedekovich.
Antonius Jankovich.
Petrus Spissich.
Georgius Petkovich.

Assessores tabulae judiciariae.

Ex clero.

Wolffgangus Kukuljevich, mortuus 1751.
Balthasar Kerselich canonicus Zagrabiensis.

Ex nobilitate.

Josephus Magdich, 1754. mortuus.
Georgius Jellachich, mortuus 1758.
Joannes Jursich, factus supremus comes Zagrabiensis comitatus 1756.
Antonius Bedekovich, translatus ad tabulam banalem.
Ladislaus Lukauszki ab anno 1756., mortuus 1762.
Nicolaus Skerlecz ab anno 1758., factus protonotarius.
Christophorus Sztolnekovich aliter Bornemisza.
Lucas Novoszel, simul facti anno 1762.
Georgius Carolus Levachich, factus 1763.

Notarii ejusdem tabulae.

Dominus Joannes Jursich.
Dominus Paulus Rauch.
Dominus Antonius Bedekovich.
Dominus Nicolaus Skerlecz.
Dominus Georgius Carolus Levachich.
Dominus Petrus Ballog.

Conferentiarum secretarii.

Dominus Antonius junior Bedekovich.
Dominus Antonius senior Bedekovich.
Dominus Nicolaus Skerlecz.
Dominus Christophorus Sztolnekovich.
Dominus Benedictus Krajachich.

Episcopi ad haec regna pertinentes: Segniensis.

Dominus Joannes Antonius Benzoni.
Dominus Georgius Wolffgangus Chiolich.
Dominus Pius Manzzador.

Bosnensis.

Dominus Petrus Bakich, vere Bachich.
Dominus Franciscus Thauszy.
Dominus Josephus Antonius Chiolnich.

Syrmiensis.

Dominus Ladislaus Szöreny.
Dominus Nicolaus Josepus Givovich.
Dominus Joanes Baptista Paxi.

Graeci ritus Unitorum, passim Svidnicensis.

Gabriel Palkovich, quasi fundator.
Basilius Bosichkovich.

Non unitorum episcopatus sunt vulgo schismatici, qui *subsunt metropolitae Carlovicensi,* in Sclavonia constituto. Isti ad statum publicum non vocantur.

Carlovicensis metropolita.

Arsenius Nenadovich.

Pacracensis episcopus.

Simeon.

Kostanicensis episcopus.

Arsenius Theoffanovich.

Placzkensis.

Daniel Jaksich. Iste se primus incepit scribere Carolostadiensis, atque sub hoc nomine fuit in regno publicatus, nemine tum contradicente, ut infra. Ejus antecessor, modo metropolita, hoc titulo usus est.

In regno Croatiae jurisdictionis militaris.

Gubernator generalatuum Varasdinensis Carolostadiensis: serenissimus princeps Josephus Fridericus dux Saxoniae Hildburghausen, qui eosdem generalatus ad regulam militarem collocavit, in regimina distribuit, officiales constituit, immortali dignus memoria.

Dominus baro Philippus Levindus de Beck, generalis peditatus, constitutus gubernator 1763.

Generalatus Carolostadiensis.

Dicitur a praesidio erecto 1578. a Carolo archiduce, quia in eodem sedes esset generalis commendantis. Post regulationem principis Hildburghausen habet regimina pedestria tria, nempe Likanum, Ogulinense, Szluniense. Item unum equestre. Pedestria regimina constant singulum 4000 viris, equestre 800 equitibus. Sunt sui officiales ut in aliis regiminibus. Qui Carolostadii est generalis, dicitur commendans generalatus totius, estque caput in militaribus et politicis. Habet auditorem aliosque stabales.

Generales commendantes Carolostadienses.

Dominus comes generalis ab Herberstein.
Dominus comes generalis a Scherzer.
Dominus comes generalis Benvenutus Petazzi.
Dominus comes Preiss.
Dominus comes de Brentano generalis.

Colonelli in Lika.

Dominus de Vehla, factus generalis.
Dominus Gedeon Laudhon fuit vicecolonellus, jam hoc bello Borussico clarus et generalis.

Generalatus Varasdinensis.

Dicitur a Varasdino, quod olim sedes ibi fuisset generalium commendantium, quae successive translata est Capronczam, ad praesidium princeps Croatiae. A supra dicto principe duo habet regimina, nempe sancti Georgii et Crisiense; compagnias equestres; officiales suos.

Commendantes generales dicti Varasdinenses, licet Capronczae degentes.

Post regulationem primus Comes a Galler.
Comes Strasoldo
Comes generalis Marquiere.
Comes Benvenutus Petazzi.
Comes de Gvicciardi.
Baro de Beck.
Generalis Nicolaus Kengell interimalis.
Dominus Venceslauss Kleffeld.

Colonelli Crisienses.

Dominus baro Ignatius Lalersperg.
Dominus Mikasinovich, factus baro.
Dominus Zdellarovich.

Viceeolonelli.

Baro Petrus Praszinszky.
Dominus Mihaljevich.
Dominus baro Lalersperg.
Zdellarovich.
Mikassinovich.
Petardi.
Lakopich.
Malordi alias Hermann.
Pauer Elias.

Sancti Georgii vulgo Giurgievech.
Colonelli.
Dominus Nicolaus Kengell.
Brentano.
Riese Franciscus Carolus.

Generalatus Sclavoniae.

Sedes est Essekinum vulgo Oszeg. Tria habet regimina: Brodense et Petrovaradinense pedestria, item Brodense equestre unum.

Generales commendantes Essekini.

Comes Antonius de Gvadagni.
Comes de Gaisrugh.
Comes de Merzzi mareschallus.

Colonelli Brodenses.

Dominus Budai.
Dominus Riedt.
Dominus baro Beck.
Dominus comes Denhoff.

Vicecolonelli actuales.

Dominus de Mathesen.
Odowt.

Supremi vigiliarum praefecti.

Dominus comes Kuhn.
Dominus Düker.

Petrovaradinensi colonelli.[1]

Vicecolonelli.

Rasskovich.

Supremi vigiliarum praefecti.

Stanislavich.
Leutner Jacobus.

Gradiscano Colonelli.

Post Rodt, Schmit.
Liubibratich.
Millievich.

Vicecolonelli.

Post elevatos antedictos Papilla.

Majores.

Szeczujacz.
Jeossich.

In equestri. Colonellus Belgradi.

Vicecolonellus.[2]

Majores.

Gosseau.
Veldner.

In confiniis banalibus.

Horum proprietarius est banus, juxta diploma 1750. regulata sunt sub bano Carolo de Batthyan, ut infra fuse. Duo pedestria regimina habent, nempe Glinanum et Kostanicense; unam legionem ex 600 equestrem. Ante regulationem fuere commendantes.

Memoriae commendantum priorum.

Kostaniczae.

Comes Georgius Erdoedy, postea camerae praeses.
Comes Emericus Erdoedy, mortuus.
Comes Joannes Franciscus Chiculini.
Baro Stephanus Patachich ultimus.

---

[1] Nema ih.
[2] Nema ga.

Vicecommendantes.

Dominus Nicolaus Petkovich.
Dominus Jacobus Jellachich.
Dominus Georgius Pogledich.

Commendantes antea Szrachichenses postea Glinani dicti.

Dominus Kamenyan.
Dominus Matachich.
Dominus Adamus Illiassich.
Dominus Ignatius Bedekovich.
Dominus Nicolaus Petkovich.
Dominus Georgius Pogledich.
Dominus Gabriel Skerlecz, ultimus.

Commendantes Zrinienses.

Dominus Petrus Paraminszky.
Dominus Balthasar Jurassich.
Dominus Balthasar Bussich, ultimus.

Vicecommendantes.

Dominus Wolffgangus Jellachich.
Dominus Ladislaus Plepelich.

Jessenovichii.

Primus commendans fuit a Josepho Eszterhazy bano constitutus.
Dominus Georgius Pogledich.
Dominus Gabriel Skerlecz.
Dominus Ladislaus Plepelich.

Dubicsae.

Hinc unus semper e numero canonicorum Zagrabiensium fuit. Memoria mea sequentes.
Georgius Dumbovich.
Josepus Chiolnich.
Franciscus Thauszy.
Nicolaus Magdich.
Joannes Radich.
Josephus Pogledich.
Nicolaus Petrichevich.
Adamus Patachich.

Post secutam confiniorum reformam.

Colonelli.

1. Baro Stephanus Patachich colonellus Glinanus.
2. Dominus Georgius Pogledich Kostanicensis.
3. Dominus comes Adamus de Batthyan Glinanus.
4. Dominus Venceslaus Kleffeld Kostanicensis.
5. Dominus Christophorus Orsich Kostanicensis.
6. Dominus Antonius Settwicz Glinanus.
7. Dominus Nicolaus Fridericus Gerlechich Glinanus.
8. Dominus Paulus baro Rauch Kostanicensis.

Comes Petrus Sermage fuit aggregatus.

Vicecolonelli.

1. Venceslaus Kleffeld.
2. Balthasar Bussich.
3. Woffgangus Jellachich.
4. Comes Christophorus Orsich.
5. Baro Simon Bernakovich.
6. Nicolaus Gerlechich.
7. Comes Petrus Sermage.
8. Paulus Rauch.
9. Christophorus Voikovich, modo Voikffi comes.

Vicecolonelli Dubicenses canonici Zagrabienses.

1. Adamus liber baro Patachich.
2. Georgius Malenich.
3. Nicolaus Sigismundus Thauszy.
4. Balthasar Petkovich.
5. Nicolaus Sigismundus Thauszy iterum.
6. Antonius Zlatarich.

Supremi vigiliarum praefecti vulgo majores.

1. Dominus Wolffgangus Jellachich.
2. Ladislaus Plepelich.
3. Nicolaus Gerlechich.

4. Antonius Settwicz, instructor una militaris exercitii.
Paulus Rauch.
Christophorus Voikovich.
Petrus Bottichky.
Simon Petkovich.
Antonius Gerlechich dictus Gerleczi.
Emericus Vinkovich.

In equestri. Colonellus.

1. Gabriel Skerlecz.
2. Sigismundus Voikovich, modo comes Voikffy.

Vicecolonelli.

1. Fatus Voikovich Sigismundus.

Majores.

1. Fatus dominus Sigismundus Voikovich.
2. Dominus Josephus Dugovich Ginsiensis.
3. Dominus Georgius Chernolatecz.

Commissarii bellici in fatis confiniis.

1. Dominus Georgius Preindmayr.

Commissarii regni seu provisores.

1. Dominus baro Stephanus Patachich.
2. Dominus Josephus Raffay.
3. Dominus Stephanus Markovich.
4. Dominus Nicolaus Plepelich.

Auditor generalis cum titulo vicecolonelli salario 1000 fl.

Dominus Franciscus Kussevich.

Memoria eorum, qui dignitates (et) honores sunt consecuti.

Episcopatus.

Dominus Stephanus Putz titulum episcopi Belgradiensis.

Camerarii.

Comes Joannes Patachich.
Comes Petrus Sermage.
Comes Joannes Draskovich capitaneus.
Comes Franciscus Patachich.
Comes Franciscus de Nadasd bani filius.

Actualis intimi consiliarii.

Dominus episcopus Zagrabiensis.
Dominus episcopus Segniensis Chiolich.
Dominus episcopus Syrmiensis Givovich.
Dominus metropolita Carlovicensis.
Dominus generalis de Petazzi.

Comites facti.

Dominus Petrus Sermage antea baro.
Dominus Franciscus Patachich antea baro.
Dominus Sigismundus Voikffy.
Dominus Christophorus Voikffy, fratres ante nobiles Voikovich.

Barones liberi.

Dominus Mikasinovich colonellus.
Dominus Settwicz colonellus.
Dominus Liubibratich colonellus.
Dominus Balthasar Magdalenich cum filio Ignatio.
Dominus Michael Alexander Malenich.
Dominus Paulus Rauch.
Dominus Antonius Settwicz indigena.
Knezovich.

Generalis characteres cum augmento. Patriae filii.

Dominus Nicolaus Kengell.
Dominus Mikassinovich.
Dominus comes Orsich.
Dominus Venceslaus Kleffeld, quia indigena.
Dominus Antonius Settwicz, indigena.
Dominus comes Petrus Sermage.
Dominus Gabriel Skerlecz.

Consiliarii.

Joannes Rauch vicebanus.
Adamus Naisich protonotarius.
Ignatius Czindery.
Josephus Magdich.
Joannes Jursich.
Joannes Busan.
Petrus Skerlecz.
Antonius Jankovich.
Antonius Bedekovich.
Nicolaus Skerlecz.
Paulus Bakich alias Bachich.
Michael Chech vicecomes Syrmiensis.
Josephus Raffay.
Petrus Spissich promulgatus 1766.
Georgius Petkovich aeque 1766.

Abbates et praepositi infulati.

Balthasar Adam Kercselich sanctorum Petri et Pauli de Kács.
Georgius Reess beatae virginis Mariae de Belasztena.
Sigismundus Schytaroczi beatae virginis Mariae de Valle.
Josephus Galliuff sanctae Hellenae de Podborje.
Paulus Turkovich parochus Novovillanus sanctissimae Trinitatis de Siklooss, cantor et canonicus Chasmensis.
Georgius Malenich abbas sancti Jacobi de Silisio.
Nicolaus Jellussich sanctissimae Crucis de Keresztur.
Josephus Thauszy parochus Novovillanus sanctissimae Trinitatis de Petri Varadino, cantor et canonicus Chasmensis.
Joannes Ernestus Preschern sancti Benedicti de Quinque-Ecclesiis, parochus Mresnicensis, quam parochiam resignavit.
Paulus Jurak parochus Bisztricensis et canonicus Chasmensis sanctissimae Trinitatis de Sikloos.

Praepositi.

Stephanus Putz Zagrabiensis.
Joannes Paxi beatae virginis Mariae de Albei, item Chasmensis.
Paulus Goymirecz sancti Ladislai de Zemlin, item postea Chasmensis.
Joannes Kukuljevich sancti Benedicti in comitatu Simeghiensi.
Nicolaus Sigismundus Thauszy sancti Stephani de Kö ad Tibiscum.
Franciscus Antonius Popovich beatae virginis Mariae de Adony.
Georgius Delinich beatae virginis Mariae de Abraham.
Antonius Zlatarich canonicus Zagrabiensis sancti Irenaei.
Antonius Zdenchay praepositus beatae virginis Mariae ante castrum novum Budense.

Ordinis militaris Theresiae crucis.

1mae. crucis.

Dominus comes banus Franciscus Nadasd.
Dominus baro Philippus Levindus de Beck.
Dominus comes de Brentano.

Minoris crucis.

Dominus comes generalis Josephus Draskovich.
Dominus baro Antonius Settwiez generalis.
Dominus Pauer Elias vicecolonellus Crisiensis.
Dominus Szeczujacz major regiminis Gradiscani.
Dominus Liubibratich colonellus Gradiscanus.
Dominus Tkalevich capitaneus in regimine Brodensi.
Dominus Knesevich colonellus equestris legionis Carolostadiensis.
Dominus Papilla vicecolonellus Gradiscanus.

Torque donati a Majestate Sua regia.

Dominus Joannes Rauch vicebanus.
Dominus Adamus Naisich protonotarius.
Dominus Petrus Spissich 1765.

Ex Croatia ad turmam praetorianam regiam.

Dominus Christophorus Sztolnekovich aliter Bornemisza.
Dominus Adam Zdenchay.
Dominus Petrus Ballog.
Dominus Tobias Habianecz.
Dominus Gabriel Jellachich filius Alexandri.
Dominus Dismas Jellachich filius Josephi.
Dominus Karaicza schismaticus, sed jam in turma professus romano catholicus et armales obtinens sub Karaczai.

Armalibus de novo provisi.

Dominua Lucas Novoszel.
Dominus Josephus Dellimanich.
Dominus Georgius Carolus Levachich.
Dominus Stephanus Markovchich.
Dominus Mathias Plovanich.
Dominus Josephus Hohnemer.
Dominus Nicolaus Susan.
Dominus Josephus Hohenreitter.
Dominus Georgius Chernolatecz.
Dominus Felix Josephus Loob.
Dominus Paulus Takacs.
Dominus Joannes Zana.
Dominus Karaczai.
Dominus Alexander Sechen.
Dominus Petrus Bottichky.
Dominus Wolgemut.
Dominus Samuel Orlyk.
Dominus Jellachich Petrus.
Dominus Skerlecz civis Zagrabiensis.
Dominus Emericus Vollich.

Familiae in masculo deficientes.

Baro Dismas Voinovich.
Comes Franciscus Joannes Chiculini.
Baro Gabriel Gotthal.
Baro Theodorus Ratky.
Baro Antonius Patachich.
Baro Ladislaus Patachich.
Comes Petrus Keglevich supremus comes Posegauus.
Baro Petrus Praszinszky.
Baro Nicolaus Patachich.
Comes Alexander Patachich.

Familiae nobiles integre defecerunt in masculo.

Mathias Markovich.
Mathias Nicolaus Messich.
Josephus Magdich.
Daniel Jurassich.
Georgius Ligutich.
Franciscus Grossich.
Petrus Paraminszky.
Adamus Naisich.
Adamus Krisanich.
Joannes Braniug.
Franciscus Praskay.
Thomas Schytaroczi.

Familiae, quae in ramo aliquo defecerunt, non attamen integre.

Ignatius Bedekovich nobilis in utroque sexu.
Georgius Mihanovich nobilis in utroque sexu.
Georgius Jellachich nobilis in utroque sexu.
Mathias Svagell nobilis in masculo.
Ignatius Ztepanich nobilis in masculo.
Ludovicus Lukauszki nobilis in masculo.
Franciscus Peharnik integre.

Magnates actuales in hoc regno Croatiae possessionati.

A.

Auersperg comites. Anno hoc 1764. desierunt esse possessionati, vendendo dominium Szamobor comitibus ab Erdoedy, descendentiae Ludovici. Interim ejusdem familiae juris bona sunt Szamobor, Boszilievo, Brokunievecz, Bellecz etc.

B.

Batthyan Ludovicus Hungariae palatinus. Possidet dominium Ludbreg olim Thuroczianum. Arcem ibi de novo extruxit ac oppidum. 500 annue fl. accipit Jaszcâ a familia Erdoediana.

Batthyan Adamus senior tavernicus. Praeter domum Varasdinensem possidet medietatem Kelemin penes Topliczam capitularem; item bona in Vinicza.

Batthyan Theodorus. Emit bona Ozaly, Brod et Grobnik a comite Perlasz 1766. pro 200.003 milibus fl. (sic!)

D.

Draskovich comes Josephus Casimirus generalis peditatus et supremus comes comitatus Crisiensis. Possidet in comitatu Zagrabiensi dominium insigne Bosakovina, olim Zriniorum Brezovicza, ubi arcem de novo posuit. Rechicze et Sztenichniak, olim Nadasdianum. In comitatu Varasdinensi dominium Trakostain, a quo habet praedicatum; Klenovnik, arcem insignem Komar et Zelendvor in campo Varasdinensi; domum Varasdini. In Crisiensi dominium Bukovecz. Habet etiam Zagrabiae domum muratam et praedium unum episcopale; item Hraschinam.

NB. Ramus hujus familiae abiit in Hungariam olim unus possidetque ibi bona Hungarica. Quae Hungarica familia contraxit coram capitulo Zagrabiensi, quod depositis centum milibus fl. huic familiae Croaticae cum eadem aequalem divisionem habere possit. — Gaudet juribus Istvanfianis, Szekelianis, Alapianis etc.

E.

Erdoedy comites de Monyorokerek. Haec familia ob divisionem sui hodie triplicis est rami, nempe comitis Georgii, cujus descendentes et haeredes Antonius, Joannes Nepomucenus et Christophorus, a morte genitoris sui adhuc indivisi in commune possident. In comitatu Crisiensi dominium Moszlavina sive Montem Claudium, ubi arcem insignem Georgius quadriangularem in medietate ipsi; dominium Kuzminecz juris Makariani a defuncto Georgio aquisitum per assumpta passiva debita Makarianorum; bona Negovecz, ubi insignia aedificia per tumultuantes 1755. cremata. In Varasdinensi dominium Czeszarvar in medietate et ad hoc appertinentia plura bona a summalistis exsoluta, ut Tergovische etc. In Zagrabiensi, praeter domum Zagrabiensem et fundum unum vacuum, dominium Okich, hodie a loco habitationis Keresztinecz in medietate; Jaszca in medietate; Selin in medietate; Szamoujvar vulgo Novigrad in medietate. quae omnia prima et insignia sunt dominia.

Haeredes Ladislai Erdoedy. Possident partem 3. in Moszlavina, medietatem in Okich sive Keresztinecz, medietatem in Czeszarvar seu partibus Zagoriae, cum tot bonis summalistarum exsolutis. Item in tractu Savano Liublanicza et Petrinensia cum Letovanich; Obress, Vukovinam. Item Ivanecz et Bella a comite Ladislao privative comparata a comite Nicolao Palffy, cui erant donata a Carolo VI. in gratiam uxoris natae Altham, juris alias Petheani, pro quibus nunc ageret foemineus sexus Petheanus.

Haeredes Ludovico Erdoedy. Possident partem 4. Moszlavinae, medietatem arcis Selin, medietatem Jaszcae. Item ex facta per defunctum comitem Ludovicum exsolutione Novimaroff, Podevchevo et

Kamenicza, adeoque dominium Greben olim Batthyanianum, sed, uti narratur, cambiatum pro Kermoendt. Item comitis Josephi Christiani nuper mortui aquisitione dominium Szamobor pro 104 milibus emptum.

Noveris item.

1. Dominium Kutina in comitatu hodie Posegano a tota familia in commune possideri et annuos proventus distribui intra ramos praedictos.
2. Arcem Varasdinensem cum tenutis ab eo ex hac familia possideri, qui est supremus comes comitatus Varasdinensis et arcis capitaneus, uti modo comes Antonius.
3. Quia familia haec nobilitati favisset plurimosque haberet summalistas, ideo et protegebatur a Croatis. Plures fuere bani. Sunt haereditarii capitanei arcis Varasdinensis et ejusdem comitatus supremi comites perpetui. Item Petriniae. Kostaniczae quoque plurimi fuere. Regni capitaneatum olim habebant. Sed postquam in Croatia nullus ex familia habitaret, et honoribus deficere observantur, et Petrinia, Kostanicza sunt privati.

G.

Gaisrog comites possident dominium Raszinja, jure Erdoediano, alias est Bocskajanum.

H.

Herberstein comites. Supra Pribich, vidua possidet quaedam bona, quae adhuc ad quam pendent jurisdictionem, dubium, nemine curante; vocantur Kostanievecz.

K.

Klobusiczky comes Antonius possidet praedia episcopalia Bresane, in comitatu Crisiensi, et Biskupecz ad Varasdinum.

Kulmer Josephus baro per uxorem Reginam Patachich possidet Orehoviczam, Lepavesz, Verbina in Berdovecz.

Keglevich comites. Haec etiam familia duplex est: Hungarica et Croatica. Ex Croatica superest ramus Alexandri, cujus filius Julius possidet hodie Bessanecz, Krapinam, Svedrusje, quae sunt dominii olim Kostell; item Ternovecz, Szikad venditum domino Bedekovich. Josephus possidet Lobor, Veleskovecz, et ad hos pertinet Topolovecz seu Totussevina, quamvis pro interim possideatur ab haerula Josepha.

Ramus Petri in masculo deficientis habet filias Catharinam nuptam Francisco Patachich, cui obtigerunt bona et arces Popovecz, Kalnik, Guscherovecz, domus Varasdinensis. Josephae in capillis existenti Zachretje vulgo sanctissimae Crucis, Ladanje, Kostaniek, domus Zagrabiensis et usque ad emaritationem Topolovecz. Bisztricza etiam huic cessit.

Haec familia plurimum habet ex Alapianis, Orehoczianis etc.

Pertinet quoque ad eos Dubrava, quae fuit Sigismundi olim Keglevich, cujus vidua anno superiore est mortua. Sexus foemineus fati Sigismundi, quis successurus, necdum scitur. Pro nunc in communi possidetur.

Koller baro personalis. Possidet praedium episcopale Szepnicza.

M.

Mikassinovich baro in politica regni jurisdictione non est possessionatus, sed in jurisdictione militari generalatus Varasdinensis.

Magdalenich Ignatius baro. Possidet domum Zagrabiae cum praedio episcopali Ferlur; bona in Dubravschak juris Erdoediani; item in

Crisiensi: Crisii domus cum tenutis, item Megye, Bogachevo et Szudovecz.

Malenich baro. Possidet juris Erdoediani bona in Jezero dicta Dubrovschak et domum Zagrabiae, bona in Kurilovecz; item uxoreo jure Kurilovecz, Jamnicza, Luchenicza, Szamobor, ipsa autem est filia Mathiae Nicolai Messich vicecomitis Zagrabiensis.

N.

Nadasd comes Michael. Possident insignia in abbatia Topuszkensi praedia Hrussovecz, Zalusje ac alia, quae sunt extensa ad totam familiam.

Niczky Christophorus.

O.

Orsich Christophorus comes, camerarius et generalis vigiliarum magister. Possidet superiorem Sztubiczam, Bisztra, Szeverin.

P.

Patachich Ludovicus ac hujus filius Joannes comites. Possident Zajezda, Verbovecz, Rakovecz, Vinicza, Varasdini domum cum appertinentiis, Szent Illia portionem, Martianecz, Hrasztovlian, Szlanje, Preszeka, Chernkovecz.

Patachich Franciscus comes, filius Stephani baronis, Novigrad, Vidovecz, Szent Illia portionem, et supra relata Catharinae Keglevich uxoris suae bona, Vinicza item.

Patachich Ladislai vidua, bona in Vinicza.

Patachich Adamus liber baro episcopus Magno Varadiensis, bona Castell, Lovich, Demerje.

Perlasz Marchio, dominium Ozaly cum arce insigni, Grobnik et Brod ad mare. (sic!) Haec sibi data cambii titulo dicit. Vendidit 1766. comiti Theodoro Batthyan.

Petazzi Benvenutus comes — Ribnik et Berlog arces.

Pongracz baro. Novo meszto, Castellanecz etc.

R.

Ratkay Josephus. Dominium dictum Ratkaiszko, videlicet majus et minus: Tabor, Mil(j)an(am) et Horvatsczkam domino Antonio Jankovich 1757. venditam. Ista familia multos habet nobilium summalistas.

Rauch Paulus baro Lusniczam in Berdovecz, Sziszlavich.

S.

Sermage Petrus comes. Medvedvar nunc Sesztine, Sztanievecz juris Ratkajani, Novi dvori, Miczkovo, Harmicza seu Szenkovecz, Krapinae medietatem, Oroszlavje seu inferior Sztubicza, Andrassevecz.
Item Praszinszkiana pro filio Petro ex Maximiliana nato: Bisztricza, Szutinszka et Poznanovecz.

Samere novus per uxorem Joannam Keglevich filiam Alexandri, Kys Kemlek sive Reka.

V.

Voikffi Sigismundus comes. Possidet medietatem Zabok, aliam medietatem patruus Voikovich. Item bona Gregurovecz Zagoriae.

Voikffi Christophorus comes. Possidet curiam Sztari Dvor et Oroszlavec cum Kanisa ibi adjacente; per uxorem Annam Rauch.

Episcopus Zagrabiensis.

1. Bona ad arcem Zagrabiensem.
2. Vugrovecz vulgo Vugra
3. Lupoglav olim.
4. Ivanich.
5. Dubravam.
6. Gradecz.
7. Miholecz.
8. Hrasztoviczam.
9. Abbatiam Topuszkensem. Domus Varasdini, Veroczae, Posegae.

Praepositus Zagrabiensis.

Dominium Gorre, Sasin pagum et Vrasilasz.

Capitulum Zagrabieense.

1. Praedia canonicorum 28 ad Zagrabiense dominium exportantia.
2. In communi Kralievecz vulgo decanatus.
3. Dominium Sziszeg.
4. Dominium Toplicza.
5. Petrovinam.
6. Metlicam vulgo Metling, arcem modo ad provinciam Carnioliae pertinentem.

Capitulum Chasmense.

Pagum unicum penes Capronczam vocatum Botinovecz.

Patres Paulini: Lepoglavienses.

Lepoglavam cum appertinentiis et bona ibi plura, ut Veternicze etc.

Crisienses.

Velikam, Spirancz etc. Diankovecz, Scherbakovecz, Kooszi, Drubchevecz.

Remetenses.

Remete, Odra.

In Kamensako.

Szveticze.

Ulimienses.

Bona in Ratkajsko vocata.

Patres Jesuitae: Zagrabienses.

Paukovecz, Tkalecz, Glogonczam, tenuta Zagrabiensia, ut Fraterschicza. Item bona ad Kassinam, quae dicunt abbatialia.

Varasdinenses.

Bona et tenuta ad Varasdinum. Item Opatinecz, Jakopovecz, Lusan etc.

Episcopus graeci ritus unitorum.

Bona Pribich, item Preszeka.

Familiae his recentibus annis ex Hungaria advenientes et possessionatae in Croatia factae.

Dominus Christophorus Niczky per uxorem suam natam Catharinam Jankovich obtinuit bona Brokunievecz seu Moravche, item Ladomer.

Domlnus baro Pongracz ut supra.

Comes Samere uti supra.

Dominus Ladislaus Kiss nobilis, qua descendens Orehoczianus, reluit dominium Lovrechina.

Dominus baro Koller ut supra.

Dominus comes Klobusiczky ut supra.

Dominus comes de Nadasd ut supra.

Dominus Emericus Pasztori, venit pro procuratore Sermagiano; sed ducta uxore nobili Regina Jellachich ex Rosina Voinovich factus possessionatus in Zabok.

Dominus Franciscus Kanotay nobilis, hic allegare incepit; ducta uxore Barbara Zaverszki possessionatus factus in Lipovcz, Grancsari etc.

Dominus Sigismundus Komaromi. Venit pro ammanuensi ad protonotarium Petrum Skerlecz, inde allegando fiscalis episcopi, tum fiscalis in Croatia regius, ducta uxore domina Chegell possessionatus redditus.

Dominus Samuel Orlyk missus ex Hungaria pro provisore Erdoediano. 1 provisor, praefectus, tum nobilis factus, per uxorem Evam Markovich redditus possessionatus in Novaki.

Dominus Ignatius Kelcz post resignatum munus leitinantii, ducta uxore Anna Maria Pressek, possessionatus factus.

Dominus Josephus Hohenreitter ex salis perceptore in Vidovecz factus nobilis et possessionatus per uxorem Pressek.

Dominus Joannes Zana ex clavigero nobilis factus et per uxorem Margaritham Gabellich viduam Josephi Magdich, possessionatus Konschinae.

Dominus Ladislaus Szalle judex civitatis Zagrabiensis et senator, per uxorem Jagussich possessionatus effectus.

Dominus Stephanus Szalle vicejudlium, patruum secutus in Croatiam venit.

Dominus Franciscus Dudich ex ammanuensi domini Nicolai Skerlecz allegans, dein fiscalis domicellarum Keglevich, vicenotarius Varasdinensis. Ducta uxore nata Theresia Suvich possessionatus factus in Jalsovecz.

Litteras colentes et studia amantes.

Comes banus Franciscus de Nadasd.

Comes Joannes Patachich praeses tabulae judiciariae.

Dominus Nicolaus Skerlecz protonotarius regni.

Dominus Petrus Skerlecz.

Dominus Balthasar Adamus Kercselich canonicus Zagrabiensis.

Pater Cherubinus Pehm Franciscanus.

Pater Petrus Martinovich Paulinus.

Scriptores.

Pater Nicolaus Benger ex instituto Paulinorum, 4-ter provincialis, scripsit historiam sui ordinis et edidit.

Pater Josephus Bedekovich ejusdem instituti scripsit et edidit „Natale solum sancti Hieronymi".

Pater Franciscus Kovachich ejusdem instituti Thomam a Kempis: „De Christi imitatione" vulgari croatica edidit.

Pater Georgius Mulih Jesuita catechismos varios, cantilenas pias, libros precum varios edidit.

Pater Andreas Jambressich Jesuita dictionarium utile et bonum latino croaticum edidit in 4. majori.

Pater Orlovich Paulinus dictionarium croaticum sub nomine Belloszteneez edidit.

Pater Franciscus Xaverius Pejachevich Jesuita controversias orientalis et occidentalis ecclesiae.

Pater Antonius Werntle Jesuita aque controversias aequales ut prior.

Pater Joannes Baptista Simunich Jesuita prioribus melius de eadem materia scripsit et edidit.

Pater Casimirus Bedekovich Jesuita: „De scientiarum incertitudine" ex Italico transtulit in Latinum libellum unum.

Pater Svagell Franciscanus edidit concionum suarum tomum 1.

Pater Hilarion Gasparotti vitas sanctorum in vulgari tomis 4.

Pater Joannes Galliuff Jesuita pro scholis humanioribus florem latinitatis in croaticum vertit.

Admodum reverendus dominus Michael Bolsich, alias Sillobod, parochus in Martinszka vesz, arithmeticam croaticam edidit. Item libellum de cantu chorali.

Dominus Balthasar Kercselich canonicus Zagrabiensis sub anonymo Croatica lingva vitam sancti Augustini episcopi Zagrabiensis 1747. Item ejusdem opus typis datum 1760. de missae sacrificio croaticum. Item Historiarum ecclesiae Zagrabiensis pars prima, opus conferens ad magnam eruditionem. — Item additamentum Chronicae Croaticae de rebus patriae fecit et est editum 1762., ab anno 1748. ad praedictum, reliqua sunt patris Nicolai Laurenchich Jesuitae.

Scriptores inediti at in manuscriptis.

Domini Balthasaris Kercselich

1. Systemata regiminis regum Hungariae.

2. Ejusdem Annales.
3. Collectiones variae diplomaticae.
4. Dissertationes variae.
5. Institutiones politicae pro Hungaria et Croatia ad juventutem.
6. De banis Croatiae.
7. Excerpta summaria pro facilitando studio.
8. Comitatus Crisiensis.
9. Notitiae ecclesiae Quinque-Ecclesiensis.
10. De sublimium potestatum fundamento et concordia.

Domini Nicolai Skerlecz

1. De jure publico patriae hujus. Manuscriptum.
2. Observationes juris.
3. Dissertationes variae.

Domini Petri Skerlecz

Dissertationes variae in jus et quaestiones varias dissolvendas.

Memoria ordinis religiosorum actualis in Croatia et Sclavonia.

Paulini provinciae Croaticae.

In Lepoglava circiter 65.
Remetae circiter 25.
Crisii circiter 18.
Szveticze circiter 24.
Kamenszko circiter 10.
Ulimje circiter 28.
Chaktornyae circiter 25.

Franciscanorum provinciae sancti Ladislai in Sclavonia de observantia dicti.

Zagrabiae conventus antiquissimus et studii generalis primae classis.
Varasdini conventus. Ibidem residentia.
Crapinae conventus.
Remetinecz conventus.
Crisii conventus.
Capronczae conventus.
Ivanichii conventus.
Hrasztoviczae conventus.
Kostaniczae residentia.
Veroczae conventus.
Chaktornyae conventus.
Ormosdini in Stiria conventus.
Kanisae conventus.
Sigetti conventus.
Siklossini conventus.
Quinque-Ecclesiis conventus.
Hadath residentia.

Eorundem provinciae sancti Capistrani dictae in Sclavonia.

Posegae conventus.
Nassiczae conventus.
Chernekini conventus.
Chultich residentia.
Gradiscae conventus.
Brodii conventus.
Bajae, Budae et per Hungariam multi conventus et residentiae.

Franciscanorum reformatorum provinciae sanctissimae crucis Croatico-Carniolicae.

In Klaniecz.
Goriczae in Berdovecz.
Szamoborini.
Jaszcae.
Ad sanctum Leonardum in sylvis.
Segniae.
Tersacti.
Carolostadii.
Reliqui conventus sunt in Stiria et Carniolia.

Jesuitae.

Zagrabiae cum academia, collegium.
Varasdini scholas habent humanisticas.
Posegae scolas habent, collegium.
Essekini residentia.
Petrovaradini missio.

Capucini.

Zagrabiae.
Varasdini.

Piaristae.

In Marcha noviter introducti.
Bellovarinum translati.

Carolostadii ab anno 1765.
Kanisae ab eodem anno 1765.

Moniales.

Zagrabiae instituti sanctae Clarae.
Varasdini instituti Ursulinarum.

Dioecesis Zagrabiensis.

Capitulum cathedrale Zagrabiae, canonici 28.
Praebendari 12.
Capitulum collegiatum Chasmense canonici 12.
Parochias per Dioecesim 266.
Praebendarios Jaszcae 2.
Varasdini 2.
In civitate Zagrabiensi cum altarista 4.
Capellani apud parochos circiter 200.
In aulis privatorum circiter 12.
Seminaria clericorum tria: Zagrabiense, Viennense, Bononiense, in quibus alumni fere semper 100.
Romae ad sanctum Apollinarem alumni 12.
Presbytheri in seminario Jesuitarum et cleri 8.
Domus deficientium sacerdotum Zagrabiae ferme continuo 12.
Clerici saeculares frequentantes circiter semper, incluso Posegano seminario 30.
Cleri saecularis praeter monasticum sunt adminus personae numero 700.

Xenodochia.

Zagrabiae pro pauperibus 3.
Crapinae 1.
Varasdini 1.
Topliczae 1.

Religio veteri more.

1. Ritus romani.
2. Graeci ritus unitorum.
3. Graeci ritus non unitorum.

Modo multiplex est et varia, ac ferme pro genio cujusvis, et hoc ab anno 1756.
Perseverant priores ut praedominantes. Novitiae sunt: atheismus libertinismus, indifferentes, murarii liberi, sed haec apud militares praecipue.

Loca clariora in jurisdictionis politicae comitatu Zagrabiensi.

Zagrabia libera regia civitas.
Segnia libera regia civitas olim, nunc commerciali subjecta.
Szamobor.
Jaszca.
Sziszeg.
Novigrad.
Boszilievo.
Sztenichniak.
Lukavecz in campo Turopolia.
Domagovich.
Dubravschak etc. Fluvii: Savus, Colapis, Sutla, Crapina, Dobra, Mresnicza.

Comitatu Varasdinensi.

Varasdinum libera regia civitas.
Toplicza.
Vinicza.
Klenovnik.
Trakostain.
Lepoglava.
Crapina.
Ratkaiszko.
Gotthalovecz.
Klaniecz.
Czeszarvar.
Ivanecz. Fluvii: Dravus, Bednia, Plitvicza, Crapina.

Comitatu Crisiensi.

Crisium libera regia civitas.
Capronecza libera regia civitas.
Mons Claudius.
Ivanich.
Verbovecz.
Gradecz.
Dombra.
Kalnik.
Ludbreg.
Raszinja.
Et quia 1754. hujus comitatus fuissem conscriptor, ideo ex notatis

tum meis reperta sequentia sunt. Ludbreg dominium habet possessiones 24, in quibus hospites 708.
Bukovecz possessiones 8, hospites 316.
Ivanich episcopi possessiones 7, hospites 439.
Verbovecz possessiones 12, hospites 236.
Rakovecz possessiones 15, hospites 149.
Mons Claudius possessiones 27, hospites 831 etc. etc. Vide sis descriptionem meam comitatus Crisiensis alibi. Summatim haec habe. In comitatu isto anno eodem 1754. adinventae sunt in districtu Podravano possessiones 67, hospites 2296, in districtu Crisiensi possessiones 173, hospites 3414. Totius comitatus summa: possessiones 240, hospites 5709. Virorum (demptis pueris et adolescentibus, qui non numerabantur) 11322, foeminarum 12235.

Bona bancalitatis maritima.

Fusina. Buccari. Bukaricza. Hrelin. Kralievicza etc.

Commercialia.

Segnia. Ad Carlostadium depositorium, prouti et Siscii.

Commissionis invalidorum.

Petrianecz. Ivanecz ad Capronczam dicta Caproncensia; Svarcza, Dubovecz etc. etc. ad Carolostadium.

Memoriae virorum illustrium summariae

ab anno 1748. inclusive ad 1764.

Romanus papa.

Benedictus XIV. e domo Lambertini Bononiensis, ab anno 1740. 16. Augusti ad 1758. 3. Maji.
Clemens XIII. e domo Rezzenico Veneta, ab anno 1758. 6. Julii papa.

Imperatores.

Franciscus I. Lotharingus imperator occidentis.
Josephus II. ab anno 1765. 18. Augusti.

Reges Europae.

Hungariae.

Maria Theresia rex Hungariae ab anno 1740. 20. Octobris post mortem patris sui Caroli VI. Nata 1717. 13. Maji. Desponsata Francisco duci Lotharingiae 12. Februarii 1736. Viennae. Coronata rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae 25. Junii 1741., Bohemiae 12. Maji 1743. Imperatrix a 23. Septembris 1745.

Angliae.

Georgius II. e domo Hannoverana, mortuus die 15. Octobris 1760.
Georgius III. rex ab abitu avi sui antecessoris Georgii II. a 21. Novembris 1760. Idem maritus ab 8. Septembris 1761. Sophiae Carolinae ducis Friderici Megapolitano Strelitzensis filiae.

Borussiae.

Fridericus II. rex a 20. Julii, quo die est coronatus, 1740. Natus 24. Januarii 1712.

Daniae.

Fridericus V. coronatus 4. Septembris 1747.

Galliae.

Ludovicus XV. a die 1. Septembris 1715. Natus fuerat 15. Februarii 1710.

Hispaniae.

Ferdinandus VI. ab anno 1746. rex, obiit 1759.
Carolus III. frater prioris ex patre ab anno 1759. 10. Augusti rex, ex regno Neapolitano.

Lusitaniae alias Portugalliae.

Joannes V. mortuus 31. Julii 1750.
Josephus I. natus 6. Junii 1714. Rex a morte patris sui, cui successit.

Moscoviae.

Elizabetha Petrovna ab anno 1741. Mortua 1762. in Novembri.
Petrus III. mortuus 1763.
Catharina II.

Neapolis et Siciliae.

Carolus abiit ad Hispanias. Successit filius.
Ferdinandus IV. ab anno 1759.

Sardiniae.

Carolus Emmanuel a 3. Septembris 1730.

Poloniae.

Fridericus Augustus III. dux Saxoniae. Mortuus 1763. 5. Decembris.
Stanislaus II. Ponyatovszky Polonus, electus die 6. Septembris 1764.

Sveciae.

Fridericus e domo Hasso-Cassel Mortuus 5. Aprilis 1751.
Adolphus Fridericus dux Holsato Gottorp coronatus 5. Aprilis 1751.

Memoria baronum et episcoporum Hungariae

ab anno 1748. ad 1764.

Primas Hungariae

princeps et archiepiscopus Strigoniensis.

Vacat a 1745. 6. Decembris.
Comes Nicolaus Csaky ab anno 1751. ad 1757.
Vacat.
Comes Franciscus Barkoczi ab anno 1761.

Colocensis et Bacsiensis archiepiscopus.

Comes Nicolaus Csaky ad 1751.
Baro postea comes Franciscus Klobusiczky a 1751. ad 1760. 5. Aprilis.
Comes Josephus de Batthyan.

Agriensis episcopus.

Comes Franciscus Barkoczi, factus primas.
Comes Carolus Eszterhazy ab anno 1762.

Vaciensis.

Michael Carolus ab Altham cum titulo archiepiscopi Barensis.
Comes Christophorus Migazzi.
Comes Paulus Forgacs, mortuus.
Comes Carolus Eszterhazy, ad Agriensem translatus.
Comes Christophorus Migazzi iterum, jam sanctae Romanae ecclesiae cardinalis.

Jaurinensis.

Dominus Adolphus a sancto Georgio e scholis piis.
Comes Franciscus Ziesy.

Quinque-Ecclesiensis.

Comes Sigismundus Berény, mortuus 1749.
Dominus Georgius Klimo ab anno 1751.

Nitriensis.

Comes Emericus Eszterhazy, mortuus 1764.
Dominus Joannes Gusztiny.

Vesprimiensis.

Dominus Adamus Acsády.
Dominus Martinus Biro.
Dominus Ignatius Koller.

Zagrabiensis.

Dominus Georgius Braning, mortuus 1748.
Dominus baro Franciscus Klobosiczky, factus Colocensis.
Dominus Franciscus Thauszy ab anno 1751.

Magno-Varadiensis.

Dominus comes Nicolaus Csaky, Colocensis, tum primas.
Comes Paulus Forgács, factus Vaciensis.
Baro Adamus Patachich.

Transylvaniensis.

Franciscus baro Klobusiczky, translatus Zagrabiam.
Sigismundus baro Stoika, sponte resignavit 1760.
Comes Josephus de Batthyan, factus Colocensis.
Antonius baro Baythai e scholis piis.

Chanadiensis.

Dominus Nicolaus Sztanislavich Franciscanus.
Comes Franciscus Antonius Engell.

Bosnensis.

Petrus Bakich de Lák alias Bachich.
Franciscus Thauszy 1749. factus, translatus Zagrabiam.
Josephus Antonius Chiolnich ab anno 1751.

Syrmiensis.

Ladislaus Szoereny.
Josephus Givovich, mortuus 1762.
Joannes Baptista Paxi.

Segniensis.

Joannes Antonius de Benzoni.
Georgius Wolffganges Chiolich.
Pius Manzzador Barnabita.

Belgradiensis.

Comes Franciscus Antonius Engell, translatus ad Chanadiensem.
Stephanus Putz.

Barones: Palatinus.

Comes Joannes Palffy, olim Croatiae banus.
Comes Ludovicus de Batthyan, mortuus 1765. in Novembri.

Judices curiae regiae.

Comes Josephus Eszterhazy, 1748. mortuus.
Comes Georgius Erdoedy.
Comes Josephus Illyeshazy, resignavit.
Comes Nicolaus Palffy ab anno 1765.

Bani Croatiae.

Comes Carolus de Batthyan.
Comes Franciscus de Nadasd ab 1756.

Tavernicorum magistri.

Comes Leopoldus de Nadasd, factus cancellarius.
Comes Franciscus Eszterhazy.
Comes Josephus Illyeshazy.
Comes Adamus de Batthyan senior.

Agazonum magistri.

Comes Franciscus Eszterhazy, factus tavernicus.
Comes Leopoldus de Nadasd, ex tavernico ut cancellarius.
Comes Antonius Grassalkovich.

Pincernarum magistri.

Comes Ludovicus de Batthyan, factus palatinus.
Comes Paulus Balassa.

Dapiferorum magistri.

Comes Josephus Illyeshazy, factus tavernicus.
Comes Emericus de Batthyan.

Curiae regiae magistri.

Comes Nicolaus Palffy, fuit modo cancellarius.

Janitorum magistri.

Comes Carolus Palffy.

Cubiculariorum magistri.

Antonius S. R. I. princeps Eszterhazy.
Paulus princeps Eszterhazy.

Cancellarii Hungariae.

Comes Ludovicus de Batthyan, hodie palatinus.
Comes Leopoldus de Nadasd.
Comes Nicolaus Palffy, resignavit.
Comes Franciscus Eszterhazy et una Georgius comes Fekette vicecancellarius.

Personalis praesentiae.

Comes Antonius Grassalkovich, factus praeses camerae.
Comes Georgius Fekette, vicecancellarius.
Baro Franciscus Koller.
Dominus Jacobus Szvetich ab anno 1765.

B. Vitae trium episcoporum.

Vita resque gestae[1]

reverendissimi, excellentissimi et illustrissimi domini

Georgii Braniugh

episcopi Zagrabiensis, abbatis beatae virginis Mariae de Topuszka, comitatus Berzenze supremi ac perpetui comitis, sacratissimae caesareae regiaeque Majestatis actualis intimi consiliarii, et banalis officii locumtenentis, et tabulae ejusdem praesidis.

Cum episcopi non solum sibi ipsis vivere debeant sed et aliis, tanquam sal saliens et lucerna ardens et lucens, rectum est: ut qui in vivis exemplum aliis esse debent, post eorum quoque mortem speculum maneant, in quod alii intueantur, quod per vitae actuumque illorum notitiam peroptime cognoscitur. Hinc cum Braniug Georgius episcopus et vere quidem fuerit, fidelissime vitam, acta magni viri hujus refero, tanquam is, qui horum notitiam et ipse habui et ex aliis cognovi. Testorque deum, quod nil adulatorie scripturus sim, sed sincere universa descripturus et notaturus.

Natus ipse est ex nobilibus parentibus non quidem divitibus anno domini 1677. die 11. mensis Novembris, in paterna domo (jam nunc destructa) in parochia sanctae Catharinae in Szella, archidiaconatu Urbocz et districtu Ratkaiszko vocato. Ubi acta infantia sub genitorum cura, Zagrabiam 1689. ad scholas missus, magna diligentia eum in virtutibus ac litteris fecit progressum, ut primos inter semper constanterque fuerit. Absoluta Zagrabiae biennio rhetorica, nempe 1694. et 1695. (fratre suo Joanne tunc ut vocamus procuratore et postea regni protonotario et primo omnium tabulae judiciariae praeside, et Suae Majestatis consiliario, anno aetatis 81. mortuo, promovente, prouti et canonicis amicis suis) Viennam ad collegium

[1] Nema paginacije.

Croaticum ut alumnus atque ideo pro clerico susceptus et admissus est 1695. Ubi sub patre Ignatio Querck e societate Jesu progressus in philosophia fecit amplissimos, ut primos inter constanter fuerit, et gradibus philosophicis susceptis in academia Viennensi philosophiam absolvit. In collegio ita vixit, ut ob singulares virtutes suas in albo ejusdem collegii haec data inscriptio eidem fuerit: „Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam det pro amicis suis". Inde ad theologica Bononiam translatus est studia, ubi sub Ludovico Gotti Dominicano, et postea cardinali, viro illo, quem tot editi libri immortalem fecerunt, in theologicis amplissimos fecit profectus et omnium primus exstitit, ut doctissimus magister ejusdem constanter recordaretur imitandumque proponeret. Sub quo theologiam quoque defendit. Reducem 1702. Bononia episcopus Zagrabiensis Stephanus Selischevich ut filium habuit, in residentia sua detinuit, collatisque eidem sacris ordinibus, post oblatum Deo 1702. die 2. Julii primum missae sacrificium, parochiae beatae virginis Mariae in Zlatar, archidiaconatu Zagoriano, parochum et pastorem dedit. Quam parochiam ad diligentis pastoris leges cum pluribus annis rexisset, relicto ibi sui perenni desiderio, a Martino Braikovich, anno 1708. in Martio Georgio Funtek canonico Zagrabiensi tunc mortuo, in canonicatu cathedralis ecclesiae suffectus est. Et cum vir natura gravis fuisset et hospitalitatem magnopere coleret, ut domus sua canonicalis hospitium nobilitatis publicum videretur, facile cryses plures et in collegio inimicos sortitus est, quibus tamen fortior universa invicto ferebat animo. A Braikovichii successore comite Emerico Eszterhazy primum in anno 1713., post mortem Christophori Ladani translato Joanne Zebecz ad demortui archidiaconatum, Braniughius Chasmensi archidiaconatui regendo praepositus fuit, et quidem extraserialiter, ex hoc dein ad Kemlekatum translatus 1716. post mortem Gregorii Paravigich Goricensis archidiaconi. Neque postea ultro promotus est. In capitulo fuit decanus, Sisciensis prafectus ac demum Dubicensis commendans, ubique suae prudentiae, mansvetudinis, justitiae zeli relinquens desiderium et exempla.

Cum autem Emericus Eszterhazius ad Veszprimiensem episcopatum a Carolo VI. translatus fuisset et officio cancellarii insigniretur, episcopatus iste poscebat episcopum. Et quamvis Eszterhazius singulariter Braniughio addictus non fuisse crederetur, ipse tamen serio cogitans de idoneo successore, unum ex omnibus canonicis Braniughium aptum censens, magnam admirationem causavit omnibus in capitulo, dum vota ejusdem pro Braniughio esse intellexissent. Et licet mentem suam aperte Eszterhazius aperuisset, capitulum tamen Braniughium in suo ad Carolum supplici plane nec proposuit, verum Paulum Cheskovich praepositum majorem, Nicolaum Gotthal lectorem, Franciscum Novachich cantorem, Thomam Kovachevich custodem, Georgium Reess praepositum Chasmensem, Nicolaum Bedekovich cathedralem, Michaelem Verbanich Dubicensem et electum episcopum Scardonensem, ac tandem Gregorium Subarich Camarcensem, prouti haec ex protocollo cancellariae aulico Hungaricae Viennensis habeo. Eszterhazio hanc candidationem aegre ferente et contra Georgium Reess et Bedekovich tanquam nomine capituli exmissos Viennam litteris, quas legi, ad cantorem Novachich scriptis conquerente, et graviter quidem, quod sciret ex pura passione quorumdam Braniughium exmissum, aliam fecerunt candidationem et exmissis columnis 4 posterioribus 4 addiderunt episcopum Pettinensem

Marotti. Quibus visis Eszterhazius effecit, ut cancellariae vota Braniughius pure instans referret.

Cum autem et Chanadiensis episcopus comes Nadasd plurimorum patrociniis fulciretur, ut jam pro resoluto habitus fuerit, exsistente Pragae Carolo VI., Eszterhazius Viennae decumbens, Pragam ad eum medio canonici Petri Matachich tunc Viennae collegii Croatici rectoris eas dedit de Nadasdi et Marotti litteras, quas secretas per sacramentum praevie a scribente canonico depositum voluit, quibus effecit, ut Pragae die 20. Augusti anno domini 1723. Georgius Braniug ex archidiacono Kemlek at canonico Zagrabiensi in episcopum Zagrabiensem resolveretur.

Capitulum non solum, quod proponere Braniughium pro episcopatu noluerit, suum ab eo aversum indicavit animum, sed etiam per litteras ad principem Eugenium a Sabaudia datis studuit, ne is episcopatum consequeretur. Scripsit has ad Eugenium principem litteras Stanislaus Pepelko canonicus Zagrabiensis, (quas gratia episcopi vidi) in quibus rogabat per omnia principem, ut impediret, ne Braniughius episcopatum consequeretur, tanquam dotibus episcopo dignis destitutus. Litteras istas favens Braniughio Eugenius in originali, ut accepit, misit Braniughio; qui tamen erga Stanislaum Pepelko, hominem inquietem et naturali quadam passione a Braniughio aversum et eundem viis omnibus persequentem, benevolem exhibuit animum, adimplens illud: diligite inimicos vestros et benefacite his, qui oderunt vos. Ipsum primum omnium fecit archidiaconum Chasmensem, prima sui promotione ipsi domus portae superiori vicinas ad dextram manum contulit, postea Kemlekatum et Goricensatum dedit. Beneficiis tamen nunquam placare hominem potuit. Ut autem eundem reduceret, aversum tantisper ab eo animum simulabat post violentias a Pepelko factas; sed cum nec his proficeret, rursus Dubicensem ac postremo cathedralem archidiaconum ipsum creavit. Erat Pepelko musicus, cantor egregius plane, lingvarum diversarum vir et revera doctrinae non vulgaris, sed animi inquietissimi et turbulenti et passionibus pleni, praecipue irae impotentis, et tenacissimus suorum, propterea non magni judicii. Ob suprascriptas dotes capituli columna saepius esse potuisset, immo fors et esse debuisset, sed ut ipsum audivi Braniughium, ob has passiones illum ut episcopus creare columnam non poterat, quem ut Braniug lubentissime creasset: timebat enim provide, ne occasionem per officia nactus noceat potius, quam prosit ecclesiae. Uti in pluribus defectu judicii observatus fuit; nocuisse ecclesiae, signanter autem in bonis Szlanye hujus canonici incuria ab ecclesia avulsis, aliis etiam, quae referre omitto, ex ipso tamen episcopo auditis.

Braniughius consecuto episcopatu, quis futurus sit jurium ecclesiae vindex, statim apparuit, quoniam in negotio decimarum Sclavonicarum incoatum per antecessores processum non solum consummavit et labore magno in effectum induxit, ut comitatus Veroczae et Poseganus decimas in natura praestarent, non abstantibus tot tantisque praecipuis viris, qui Sclavonica possidebant dominia et officiis primis apud Carolum gaudebant; quin et bona ipsa et pagos Sclavonicos via gratiae revindicare volebat, et accepto per cancellariam aulicam et cameram diplomate, pagos quosdam effective 1728. obtinuit, signanter pagos Vaska, Szopia et Szlatina cum aliis in eodem diplomate specificatis, per resignationem et statutionem cameralem obtinuit. Quia autem iidem pagi una cum dominio Veroczae principi de

Cordona posteriori donatione a Carolo donati fuissent, Carolus nec principem offendere volens nec violare ecclesiae jura, constituit, ut pro pagis illis cameralis administratio Sclavonica Zagrabiensi episcopo quotannis fl. rh. 716 cg 40 deponeret, ac si ipsa pagos illos sub arenda teneret, licet per principem Cordona possiderentur. Quoad reliqua autem sub poena perpetui silentii intra annum proposita ipsi uberior jurium edoctio, quod ipse et praestitit. Quamvis tota vita consumptis ad has Sclavonicas res, amplius 20 milibus impetrare nequiverit, ut per cameram assumerentur, non alia de causa, quam quod donatarii in primis officiis fuerint, ut baro Prandau vicepraeses camerae, Caraffa consiliarius, camerae bona ipsa, Impsen secretarius gabinetti caesarei, qui dominia Sclavonica possidebant et obtinente causam episcopo cedere debuissent.

Romanas Braniughius bullas ad 1728. habere non potuit causa Eszterhazii, qui cum annatam pro episcopatu Veszprimiensi Romae deponere noluisset, factum, ut bullarum expeditio pro Braniughio retardaretur. Nam elevato ad primatialem dignitatem Eszterhazio, curia Romana pro Veszprimiensi episcopo illum recognoscere noluit, hinc et ex Zagrabiensi translatum ad Strigoniensem in expeditione bullarum scripsit. Post quarum expeditionem ad Eszterhazium Braniug quoque suas obtinuit, et Viennae die 7. Martii 1728. in capella cardinalis Kollonich ab ipso consecratus, Zagrabiae die 19. Martii anno eodem solenuiter introductus et ut ajunt installatus est. Processere illi obviam pro more canonici, nobilitas fere tota in equis et ornatu, ad capellam sancti Dismae in Nova villa susceptus, alloquente illum canonico Gabriele Patachich, postea suo metropolitano, et procesionaliter ad ecclesiam ductus, ibique pro more et caeremonialis Zagrabiensis praescripto universis satisfactum, Adamo Oresky homine regio et camerali exsistente. Regimen curamque episcopatus assumpsit. Vicarium capitularem Nicolaum Bedekovich pro suo etiam confirmavit, atque ordinata primum domo dispositoque famulitio et re oeconomica, totum se ad episcopalem normam composuit. Arcis capitaneum dominum Maretich, a quo parebant domestici in arce omnes, hoc mortuo dominum Balthasarem Magdalenich constituit; vicarium temporaneum simul et comitem curialem dominum Sigismundum Skerlecz, praefectum bonorum dominum Andream Gerlechich.

Nobiles adolescentes quatuor servavit, qui et sui ephebi erant et secretarium juvare debebant, quin et juri dare operam, ut ex schola illa egregii plures prodierint et hodie in primis regni sint officiis. Confessarium ex clero semper habuit et plerumque illum, quem et capellanum.

Anno 1730. Posegam et totam visitavit Sclavoniam, templa consecrans, sacramentum confirmationis administrans, quod ibidem amplius quam 90000 (?) animarum praestitit, jus suum hac ratione confirmare studens, populum devinciens et ad decimarum praestationem animans officialesque ibidem ad partes suas attrahens tam mansvetudine sua quam prudentia ac familiaritate, qua usus est, conjuncta charitati. Nam ubique liberalis exstitit, in templa, sacris illa ornando paramentis, in pauperes, in viros praeterea pro eorum dignitate. Quae episcopalis dignitatis officia, hic etiam per regni partes exercuit. Et resignante vicariatum anno hoc eodem Nicolao Bedekovich, generalem in spiritualibus vicarium constituit dominum baronem Sigismundum a Sinersperg, praepositum alias capituli majorem, quem tota vita servavit.

Singulares in viro hoc fuere virtutes omnes. Primo, pietate in Deum erat heroica. Neque enim solum privatis orationibus fuit deditissimus, sed quotidie suam peregit meditationem, suas absolvit preces, missae obtulit sacrificium, nisi infirmitate prohiberetur. Presbytherum unum constanter tenuit, qui quotidie ad intentionem suam in ara crucis missam diceret, eique eleemosyna solita pro missis dabatur, praeter plures alias, quas curabat legi, ac praeter missam, quam capellanus quotidie in suo oratorio dicebat. Qua in Deum pietate fuerit, testatur zelus illius magnus, quem habuit in promovenda pietate in aliis. Profecto missiones apostolicae, cura illius summo animarum fructu introductae, frequentia catechesium et concionum, nitor ecclesiarum, immo ad devotionem et pietatem excitandam tot sumptibus illius typis dati libelli, catecheses et alia, quae manibus hodie hominum teruntur. Ipse audiendi verbi Dei erat studiosissimus, hinc non facile concionem nisi coactus infirmitate omittebat. In blasphaemos severus semper fuerat.

Charitate in proximum qua fuerit, nemo satis explicabit. Haec profecto admiranda in illo exstitit. Quot quantasve propriis sumptibus puellas nobiles sanctimoniales sive monachas fecit, dotem pro ipsis exsolvendo monasteriis, et integre quidem plurimis, in parte aliis ad ipsum recurrentibus, etiam exteris, scient referre moniales ipsae numerum. Plurimis etiam dotem dedit amplissimam, qua honesto locatae sunt matrimonio. Immo sine mendacio dicam amplius, vix in tota Croatia est aliquis praecipue nobilium, qui ab illo beneficium non accepisset. Pauperioribus nobilibus certum quotannis pensum in naturalibus rebus assignabat, prouti et viduis, quas et quos non refero. Data tamen fuisse, scio. Nemo vel accessit vel institit pro eleemosyna pauperum, quem repulisset vel cui non succurrisset, immo cum sangvine juncti murmurarent, haec clam ordinabat dabatque. Studiosos pauperes constanter cum praeceptore numero sex aluit. Singulis sabbatinis diebus pro numerò, quot veniebant, iisdem dabat eleemosynas, prouti et aliis pauperibus. Ex quibus in xenodochio plures intertenuit constanter iisque peroptime providebat. Patribus Franciscanis et Capunicis hebdomadarium deputatum in carnibus, farina, pane constituit, de quo persoluto rationem obligabatur reddere dispensator. Data insuper generali facultate in necessitatibus eorum ad episcopium tanquam ad proprium granarium recurrendi. Quod uti Zagrabiensi fuit Zagrabiae, ita monasteriis aliis in bonis ejusdem solennitatum, quae religiosis occurrebant, plerumque sumptus fecit ipse aut ad illos succurrit. Quis universa referat, dicant ipsa religiosorum in episcopatu Zagrabiensi domicilia, an aliquod sit, cujus pater non fuisset, in quo munificus non fuisset, et quae mihi singillatim referre est impossibile, ipsi referant. Ego tamen, tanquam oculatus testis ac fere dispensator, charitatis illius, quam in omnes exercuit temporibus belli et pestis, debeo reminisci.

Erant sub illo durissima tempora, videlicet belli, famis et pestis, qua occasione ingens illius eluxit charitas. Profecto famelicis annis universa Sclavonica granaria sua erogavit famelicis, pauperioribus prorsus gratis, facultates habentibus precio levissimo, quod nec centesimus persolvit, postea universa condonans. Belli Turcici tempore dominia illius Pokupszko et Hrasztovicza alumnatus belligerentium fuerunt, ut ex illis nullos tunc fructus acceperit. Occasione autem pestis ad omnium notitiam Kostaniczam plures

oneratas naves frumento rebusque aliis misit. Anno autem 1744., dum in Sisciensibus partibus pestis grassaretur, pago Breszt universam fecit provisionem, lazareta intertenuit providitque, vespillones ac infirmis servientes propriis exsolvit. Immo Hrasztovicensis provisor infirmos omnibus providere debuit, hebdomadatim submittendo carnis libras adminus 72, farinam, salem, pultes, panem, verbo universa, quae populo illi necessaria fuerunt, uti testis ipse rerum sum et ingentis illius charitatis insufficiens scriptor.

Quo zelo fuerit in rebus fidei, qui satis ediceret? Haereticos ad regni partes nullatenus admisit, et cum quidam comitum officio et gratia regia potens haereticum provisorem constituisset, adeo se opposuit, ut illum revocare et provisoratu carere fecerit. Immo si qui, ut dicebatur, ad generalatum Carolostadiensem haeretici subintrarunt, nunquam se prodere ausi sunt, neque prodiderunt. Pro schismaticorum autem reductione totus fuerat, hinc episcopatum schismaticum sive in generalatu Varasdinensi sive Carolostadiensi nunquam passus est, contra tot tantaque mandata regia; sed Svidnicensem episcopum, tanquam unitum, ingentibus et incredibilibus sumptibus semper fovit, tutatus est. Et cum schismatici monasterium Marcense 1737. die 29. Junii magna tyrannide incinerassent, spoliassent, monachos ibidem Basilitas partim pepulissent, partim occidissent, non destitit contra eosdem agere, effecitque magnis omnino sumptibus, ut Theophilus Passich in episcopum nominaretur, ejusdem sumptibus Romae consecraretur, et eidem generalatus uterque subjiceretur. Quae res amplius 15 milibus illi constitit. Providebat enim Passichium omnibus, qui dein ad monasterium detrusus, res schismaticorum praecipue ob bella adeo assurgere fecit, ut vix amplius Uniti haberi possint. Braniughius tamen et post Passichii casum zelum non deseruit, quin in publica 1741. diaeta restitutionem Marchae ursit, uti ex articulis patet, sed morte praeventus non terminavit.

In Romanam sedem tanta fuit observantia, ut licuerit nemini, vel per jocum vel per disputationem, vel minimum contra eandem proloqui.

Munificentia quanta fuerit, indicant tot tantaque monumenta illius pietatem loquentia. Sane in cathedrali ecclesia divis Fabiano et Sebastiano operis plastici, quam videre est, aram posuit. Ciborium majus cum pyramidibus, quae ad aram majorem ornandam serviunt, omnino argenteis et affabre deauratis et factis, cum candelabris, calicibus, monstrantiis, quae videri possunt, et valore plura superant milia, dono dedit et obtulit. Capella sancti Rochi suum tectum et laterales aras illi debet. Parochias sancti Xaverii in Vidussevecz et sanctae Marthae in Sissinecz noviter fundavit et erexit, providitque universis. Ecclesiam sancti Ladislai in Pokupszko e fundamentis cum cinctura coemiterii, aris, organo, campanis, calicibus aliisque necessariis erexit. Item sancti Spiritus Hrasztoviczae, aeque ex fundamentis, prouti et Franciscanorum Hrasztoviczae. In Sclavonia ecclesiam Franciscanorum in Cernik cum majori ara, in Gradecz turrim arasque, in Goricza cis Colapim ecclesiam ex fundamentis cum parochi residentia; Biskupeczii ad Varasdinum aram majorem, aliaque in aliis; neque enim universarum rerum, ut altarium, pulpitorum, reliquiarum, reminisci possum et longus foret cathalogus. Dixisse sufficiat, quod magistros tales, praecipue statuarios proprios constanter habuerit, qui continuo decem etiam mechanicis adhibitis piam episcopi munificentiam explebant, aras aliaque ad diversas dioecesis partes et ecclesias exmittendo. Addo, his omnibus majorem

illius zelum fuisse. Commendanti enim mihi presbytherum Joannem Jozipovich pro parochia in Miholcz, primo sciscitabatur, num zelozus foret, tum addidit: „Audio, ecclesiam illam in misero statu esse, et heu demortuus parochus nunquam me admonuit, hoc mihi summo dolori est".

Ad Sclavoniam quot apparatus sacros, uti: casulas, albas, calices, missalia miserit, uni credo Deo notum; profecto annis singulis duo et amplius milia pro solo hoc Sclavonico apparatu insumebat.

Sed non solum in templis munificus fuit, verum et in rebus aliis. Zrinii namque in praesidio pro publico bono fontem erexit et ipsum munivit Zrinium. Militibus ad castra proficiscentibus milia aliquot suppeditavit donavitque. Reginae quoque, uti et Carolo VI., occasione bellorum succurrit. Civitati quoque Poseganae ad se recurrenti aere et consilio prospexit. Verbo, parens universorum fuerat et refugium.

Immo amplam hanc, quam vides, episcopalem residentiam universam quanta est e fundamentis erexit, cum prior, quam reperit, exigua et pervetusta fuisset, mobilibus ornavit, quae sola quam illius mereatur memoriam eloquatur. Posegae etiam e fundamentis muratam pro episcopis domum et granaria construxit, uti et in praedio Bresane. Hic Zagrabiae fontem, stabula, piscinam aliaque, etiam suis consangvineis aedificia.

Quoad sibi sangvine junctos mediocritate usus est. Eos omnino juvit ipsisque prospexit quoad sufficientiam, nullum tamen ad superfluitatem. Qui digni officiis vel beneficiis fuerant, pro eorum merito prospexit, aliis providit ita, ut pro conditione sua vivere possint.

Unde tot tantisque satisfecerit, mirantur hodiedum omnes, praecipue cum neque oeconomiae deditus fuerit, immo, mortuo Gerlechichio, praefecto caruerit, neque tam amplos episcopatus redditus habeat, neque sordidius vixerit, neque usuras vel negotiationes exercuerit. Hinc divinam illi benedictionem fuisse, omnes, qui novimus, constanter asserimus et posteri confiteri debebunt. Cardinali Gottio, suo olim in theologia magistro, gratitudinis ergo, dona misit non ultima; in alios, canonicos, presbytheros, fuit munificus, quibus saepe vestes, saepe annulos, cruces abbatiales aliaque donare solebat.

Mansvetudinis tantae exstitit, ut nullatenus describi possit, et licet ob plurimorum injurias et ingratitudinem irasci saepe debuisset et animadvertere, studebat ipse tamen pro malis bona rependere et plus quam humana patientia tolerare, ut post mortem, quae hominum solvit lingvas de majoribus audacius loquendi et vel minimos naevos extollendi, nihil vitiosi in eo fuisse auditum sit, quam patientiam et mansvetudinem fuisse nimiam. Hac ipsius virtutes plane pro vitio habitae sunt. Et profecto, si aliquando severior exstitisset, tantas quas perferre debuit ingratitudines, non sustinuisset. Sed pati voluit et benefacere inimicis. Suprascriptus canonicus Pepelko viis illum omnibus aversatus est, et praeter suprascripta, molas, quas episcopales subditi Moschenicenses in fluviolo et Colapi erexerant, quin vel episcopo scriberet, Sisciensibus convocatis, in favillas pure ad despectum episcopi redegit. Violentias ei ubique, quas potuit, causando. Et Braniughius hominem sustinuit, immo promovebat. Canonicus Michael Zlatarich a Braniughio domi a pueris educatus, ejusdem sumptibus scholas absolvens, per illum ad diversas parochias et canonicatum promotus, ab illo victitans, ab illo vivens, occasione Spoliarichiani processus (de quo

inferius) benefacta ingratitudine remereri non destitit, immo nescio quam ab episcopo Segniensi Benzonio attestationem emendicare voluit. Sed advenientem Segniam episcopus repraehendit, contrariumque, quod testari pro Spoliarichio debeat, confessus est. Haec ingratitudo afflixit Braniughium, quod de ea conqueri auditus fuerit. Aequalem et ab aliis, quos non nomino, expertus est. Sed et illa ingens est, quam dominus vicebanus, Braniughii commendatione, precibus, industria, ad officium elevatus exercuit: dum per comitatus judlium curae episcopalis eundem admonere non dubitavit, praetendens parochi civitatis sancti Marci, qui falsissime magiae insimulabatur per calumniatores quosdam, alias domini vicebani clientes, causam judicandam ad se pertinere. Super quibus apud Augustam episcopus questus est. Et dominus vicebanus doluit ipse. Passichi ingratitudo plane detestabilis, quoniam post acceptam ab apostolico nuncio sententiam, quod episcopus, cum in apertis criminibus non defenderit, plane, ut suae securitati prospiciat, per vigilias consulere vitae suae debuit.

Sed nec ita mansvetus erat Braniughius, ut nullam plane severitatem haberet. Profecto in delictis castigandis, dum opus fuerat, nihil neglexit. Condemnatos scandali alicujus clericos pro delicti exigentia carceribus etiam publicis maceratione, exilio mulctabat, prolataque sententia, quam diutissime suspendebat, fuit inexorabilis et firmus nec ullius precibus vel respectu a statuta recedebat, ut in tot causis visum est. Praecipitantiam nunquam habuit, sed in rebus cunctis et minimis gravis, circumspectus, prudens semper fuit observatus.

Honoris cleri et capituli fuit studiosissimus. Ut ipse gravis fuerat et temperans, ad exemplum pastoris ebrietates et intemperantiae sublatae sunt et gravitas inducta. Ad exemplum illius tot canonicorum domus ex fundamentis erectae et muratae sunt. Et cum prius diversitas choralis vestitus intra canonicos fuisset, ipso procurante medio cardinalis Gotti a Clemente XII. praelatitius omnibus aeque datus est. Quae res a minus intelligentibus minus recte accepta est, quasi sub illo luxus quidam ad capitulum inductus fuisset, quod tamen non subsistit. Abbatiali quoque mitra ornati sub illo fuere plurimi, cum prius rariores fuissent in hocce capitulo abbates.

Juventutis studiosae studiorumque promovendorum erat amantissimus. Singulari affectu in bene proficientes juvenes fuerat. Ad se tales libentissime admittebat, verbis, praemiis, amore, ad studendum invitabat. Hinc et pro defensionibus publicis liberalissime suppeditatis plurima insumpsit milia, neque annus elapsus est, quo ejusdem munificentia in diversis academiis plures non defendissent. Immo pecunia adjuvare praeclariores, praecipue nobiles erat solitus, ut in litteris erudirentur. Meas ego etiam defensiones suae munificentiae debeo. Et dum Vienna peterem, ut sibi inscribi pateretur, in hunc mihi sensum respondit: me virtutibus et profectu semper illum habiturum non solum patronum sed patrem, proinde cum suum mihi patrocinium per me et in mea diligentia staret, potius aliorum quoquo exquiram patrocinia. Hinc conclusiones inscribere jussit celsissimo principi Emerico Eszterhazy archiepiscopo Strigoniensi et primati Hungariae, quod et aliis saepenumero fecit. Sub hoc Posegae residentia patrum societatis (Jesu) in collegium erecta, sub hoc juris canonici studium ac dein theologiae speculativae in accademia Zagrabiensi institutum.

Jurium ecclesiae talis totusque propugnator exstitit, ut plurima revindicarit, nihil autem ab ecclesia avelli passus sit, aut ejusdem privilegiis vel modicum praejudicari. Quod plurima auxerit praeter suprascriptas Sclavonicas decimas etiam minores, ad quas revindicandas non parum consumpsit. Praedia plurima tam in Abbatia (Topuszka) quam aliis episcopalibus bonis episcopatui reincorporavit. Signanter praedium Szepnicza, olim Chernkoczianum, praedium Zaversje, quae processu et jure mediante rehabuit, praedium Bresane et Biskupecz ad Varasdinum; praedium Lukanichianum aliaque plurima. Et non facilis ad conferenda praedia fuit, et rariora ab ipso collata sunt, quamvis etiam aliqua contulerit, ut praedium Jalesz suo consangvineo Hadrovich, praedium Chemernicza domino Gubasoczi etc. Praejudicare quoque nullatenus admisit. Anno 1737, sub bano Josepho Eszterhazio ad subjiciendos dicationi sive contributioni Transcolapianos subditos satis superque laboratum, prouti et praediales, sed nullatenus assentiri voluit. 1733. Sabariae novum episcopatum Carolus constituerat, occasione cujus a dioecesi archidiaconatus Bexin avelli debuisset, sed Viennae egregie sese opposuit, immo oblata pro illo archidiaconatu in Sclavonia dominia sine respectu recusavit. Confiniarios tam banales quam et Varasdinenses ita coercebat et tenuit, ut nullas illi violentias intulerint, et nec in minimis sive ad banum sive ad consilium bellicum urgere neglexit, ut profecto timeretur a militaribus officialibus. Hinc et a vinea Gyurgjicz praetensa a generalibus Varasdinensibus in vino regalia sustulit, omnia miro plane modo componens et ad partes suas omnes attrahens cum singulari, quem habebat, agendi modo, tum sua prudentia, humanitate. Et praecipue occasione directionis confiniorum principis Hildburghausen, qui aliis omnibus gravis fuerat, Braniughio amicissimus ipsique nullam inferre injuriam passus est.

Permolestas tamen quasdam causas habuit, et quidem cum suo capitulo. 1mo. Ratione incensarum, ut superius dictum, molarum. 2do. Ratione piscinae per ipsum erectae, quam Joannes Lukauszki lector impedire volebat, quam tamen episcopus erexit. 3tio. Ratione Fabiani Spoliarich ex parochia Mresnicensi ad canonicatum citra candidationem promoti; ubi capitulum nec agnoscere nec eum investire voluit, non quidem quod citra candidationem promotus et nominatus fuisset, sed quod indignus. Arguebant enim ipsum, ob delicta olim ex seminario qua clericum pulsum, rursus ex Paulinorum, quod postea fuerat amplexatus, instituto; tandem, cum nescio ubi sacros suscepisset ordines, ex dioecesi Quinque-Ecclesiensi exilio mulctatum; post haec in ipsa parochia scandalose vixisse et concubinas aluisse. Immo per simoniam promotum arguebant, quia domino cantori Reess 100 aureos promisisset, si efficeret, ut candidaretur. Res ad processum deducta est, comparente Zagrabiam metropolitano Gabriele Patachich, qui, postquam Spoliarichius se purgasset canonice, effecit, ut canonicatum consequeretur, in quo tamen duntaxat trimestri supervixit. Lis haec a 16. Februarii ad medietatem Octobris anni 1737. duravit, qua occasione duo insuper canonici, Lengell videlicet et Plepelich, fuere mortui; quare stabilito in canonicatu Fabiano Sebastiano Spoliarich, per sortes alii duo electi sunt, videlicet Gregorius Gaszparich et Joannes Jelussich, prior ex subleclore, posterior ex parocho Lendvensi. De quibus vide in capitulo ipsum processum. Occasione ista, fateor nescio, qui et quomodo per archiepiscopum Patachich

major Zagrabiensis praepositus pagum Sasin cum ejusdem appertinentiis ab episcopo obtinuit et praeposituraе incorporavit baro Sigismundus Sinersperg. 4to. Ratione limitum et metalium Transcolapianorum cum eodem capitulo, signanter circa pagum Moschenicza; ubi plures cum homicidiis violentiae factae, re hodiedum non determinata. Episcopo jure procedere volente, sed morte praevento.

Gravis etiam et admodum permolesta illi res fuerat, dum Transcolapiani subditi sui 1730. una cum aliis rebelassent, instigante quodam popa Simeone Filipovich, qui, ut erant plurimi schismaticorum, nescio quibus eos spebus deceperat. Rebelles aliter reduci nequiverant, quam per suppeditatum Braniughio a Carolo VI. militare brachium, quod magnis sumptibus illi constitit; a quibus depopulati omnes, in obedientiam redacti, immo schismatici, quicunque rebelles fuerant, amoti et pulsi. Qua occasione dominus praepositus major ex toto dominio Gorre schismaticos pepulit et pagos noviter induxit, vereque magna fecit successoribus beneficia. Sed et cum ipso praeposito in metalibus, tam circa Berkissevinam quam et hic circa Zagrabiam lites habuit, quas praepositus tunc accomodaverat.

Anno quoque 1729., dum canonicus Zagrabiensis Gabriel Patachich ex archidiacono Camarcensi Syrmiensis crearetur in locum Francisci Vernich episcopus, Patachichio canonicatum etiam retinere volente, episcopus una cum capitulo sese opposuit, et promotis aliis statutum latum est, quo promotus in canonicatum jurare cogitur, quod episcopatum obtinens beneficiis hujus ecclesiae abdicare sponte se velit. Quae tamen lis cum Patachichio permolesta accidit.

Diligentiae autem et laboris ad extremam usque, ut ita dicam, fuit horam omnino incredibilis. qua et sibi in valetudine persaepe nocuit. Quoniam absolutis mane divinis totum se lectioni et scriptioni dabat, ac totum fere diem in sessione transegit et negotiis. Facilis erat omnino aditu, quemvis lubentissime, etiam infimae sortis homines, admittebat et audiebat, et quemvis pro affabilitate sua consolatum dimittebat. Negotiis praeterea publicis multum occupabatur, quoniam mortuo bano Joanne Draskovich 1732. a Carolo VI. regnis his regius locumtenens fuit, ad quod officium magna etiam pompa fuit installatus. Dein consecuto banatum Josepho Eszterhazio, ab his curis liber fuerat, illo autem 1741. promoto ad officium judicis curiae, rursus locumtenens regius fuit; ac tandem comite Carolo Batthyanio ad banatum elevato, cum is partim in Bavaria, partim in Belgio ac Hollandia ut supremus bellidux universo exercitui praefuisset, Braniughius locumtenentis officium constanter ad mortem usque maxima sui commendatione obivit. Ipsius profecto in augustam aulam devotionis, qua summa fuerat, opus extitit, ut 1743. in Italiam Croatae, partim ex banalibus confiniis, partim ex banderiis, partim a fumis etiam, numero amplius 3000 sub ductu Petri Paraminzky profecti sint ibique laudem consecuti. Illius industria et labore anno 1745. in Bavariam et Bohoemiam aeque 3000 sub regimine baronis Stephani Patachich profecta sunt, ac demum 1746. in Hollandiam plane cum colonello Georgio Pogledich, ubi ad belli finem remanserunt. Quas hic curas, quae incommoda Braniughius habuerit, nemo describet. Profecto aere non parvo in milites distributo, haec in reginam devotio constitit Gravis veloxque erat in consiliis, prudentia magnus, ut acta regni sub illo condita testabuntur. Accessit

ad haec pestis, quae superius attacta, quam suis dispositionibus et precibus exstinxit. Dicam: ubique et in omnibus magnus, ut regina Maria Theresia motu proprio eundem ex magnarum virtutum justis ubique laudibus consiliarium suum actualem intimum nominarit, et dum Viennam ad praestandum juramentum accedere nequivisset, comitem Ladislaum Erdoedium Zagrabiam ad eundem misit, ut coram illo juramentum deponeret, quod et praestitit.

Humilitatis erat caeterarumque virtutum exemplar, quas universas longum foret describere. Profecto honores semper fugiebat et humilitate, quae episcopum decet, fuit admirabili. Affabilis, solers, industrius, irreprachensibilis, verbo episcopus omni ex parte perfectus. Hilaris cum gravitate et majestate. Nec lusui deditus aut ulli rei praeterquam charitati. Rarissime exibat, neque re alia distrahebatur, sed aliquando, et hoc rarissime, pyramidum vel tabulae viridis lusu. Mensam tenuit mediocrem, nec in hac luxurians, nec deficiens, diebus singulis 12 personas adminus adhibuit, ad quam plerumque sex canonicos adhibebat, dein religiosos singulis diebus adminus duos, ac suos domesticos. Saepius majora etiam dabat prandia, praecipue occasione congressuum Zagrabiae. Feriis autem bacchanalisticis, quod personas nobiles habere potuit, plerumque adhibebat, datis etiam choreis ac musica, non alio fine, quam ut hac ratione malis et licentiae hominum prospiceret, et cum omnibus a prandiis visitare apud Jesuitas sanctissimum solebat. Nunquam coenatus est, licet in gratiam hospitum coenas parasset. Sabbatinis autem diebus vesperi modico pane usus est, quam abstinentiae consvetudinem semper servavit. Valetudine erat firma, neque ullo, ut ajunt, chronico morbo laborans. Statura mediocri, vultu hilari ad gravitatem et majestatem composito, capillis canescendibus, viribus firmis. Lingvas supra patriam solum latinam et italicam possidebat. Viros doctos amabat semper et res suas duntaxat cum his conferebat. Cum regni nobilitate conjunctionem servabat, qua ratione plurimum adjutus est, ne quid juribus ecclesiae praejudicaretur.

Familiarius tota vita sua usus est Balthasare Magdalenich, vicario suo et cognato, item domino Joanne Busan comite curiali et domino Naisich regni protonotario, praecipue post mortem fratris sui, item canonico Joanne Lukauszki, quem magni faciebat et elevavit usque ad lectoratum; in quo dein beneficiorum oblitus Lukauszkius fuerat, deinde Marcellevichio aeque ingrato, ac tandem Nicolao Petrichevich. Cognatam quoque suam Susannam, quae apud ipsum in parochia et canonicatu exstitit, affectu sangvineo diligebat ipsique providit et prospexit, ut in sua, quam elegit, virginitate honeste vivere possit.

Ultimis ante vitae finem annis apud augustam aulam egit fortissime, ut libera ei testandi facultas concederetur, immo et pro suis successoribus omnibus Leopoldi et Ferdinandi confirmarentur privilegia, ne fiscus ad bona episcopalia subintraret, uti hactenus nunquam in hoc episcopatu successit. Rem hanc medio aulae cancellarii Leopoldi comitis Nadasdi fortissime egit et regina ob ipsius praeclara merita ad concedendam hanc illi gratiam erat paratissima. Sed opponente se camera, ne istud gratis in praejudicium successorum suorum faceret, immo scrupulum conscientiae formante, resolutum fuerat, ut Braniughius quidpiam aulae offerret et insuper pro se duntaxat, relictis successoribus, gratiam peteret. Volebat autem

camera, ut mille aureos adminus ex activo suo apud cameram habito debito remitteret. Sed ipse, dum pro se accipere voluit, et non nisi 1000 frumenti modios aulae offerebat, sed semper ut privilegium ad successores etiam transferetur. Quod obtinere non valens interea febri corripitur, conditoque testamento sensim deficit, ac post octo hebdomadarum infirmitatem, magna patientia toleratam, post suscepta saepius sacramenta, viatico publice delato et extrema unctione, plenus fide, spe, charitate in manus Dei resignatione, justorum preciosa morte die 28. Aprilis hora media secunda post medium noctis anno 1748. pie ad promeritam coronam justitiae ad regna coelestia e vivis translatus est, et ut dicimus mortuus. Constitutis testamenti exsecutoribus, ex capitulo quidem domino custode Stephano Putz, Nicolao Petrichevich, Georgio Reess, Georgio Gaal et Josepho Galliuff suo consangvineo; ex nobilitate domino Busan aliisque. Cadaver ad capellam sancti Stephani depositum triduo jacuit, dein non admisso populo sed clero solum praesente in episcopali crypta infra aram coenae domini sepultum est et collocatum. Vigiliae servatae strictissimae hic et in bonis aliis, ne fiscus regius subintraret, qui tamen suam eatenus protestationem opposuit, nec tamen admissus. Postea, praeter illa quae inventarii episcopalis sunt, distracta et vendita per exsecutores omnia. Solennes exequiae die 10. Junii habitae, concurrente plebis, nobilium, cleri, religiosorum multitudine, uti et domino praeposito Quinque-Ecclesiensi. Orationem funebrem dixit latine et typis dedit canonicus Gregorius Gaszparich, lingva autem patria archidiaconus Bexin dominus Wolffgangus Kukuljevich. Virum magnum et patrem omnium planxerunt omnes et justitium ei sponte ab omnibus habitum. Laudatus ab omnibus, nec defectus post mortem alii auditi quam nimiae bonitatis, ac primo quidem, quod nobilitati ut locumtenens plus aequo indulserit, praecipue in congregationibus et publicis congressibus quod huic plurimum faverit. De reliquo nihil audire est.

In exercendis et obeundis muniis episcopalibus erat diligentissimus. Altaria consecravit in diversis ecclesiis plurima, ecclesias plures, uti Bisztricensem beatae virginis, Samoboriensem Franciscanorum et Carolostadiensem, Pokupszkensem, Gorrensem sancti Spiritus, et patrum Franciscanorum Hrasztovicensem. Ordinationes frequentissimas habuit, ordinatis non uno sed pluribus milibus, confirmatis aeque milibus milium. Abbates consecravit 12. Aliaque muneris episcopalis officia lubens et diligenter peragebat, ac dum eidem ordinandi praesentarentur et ad parochias confirmandi, gravem semper ipsis de eorum officiis praemittebat adhortationem et instructionem.

Anno 1735. per modum synodi congressum parochorum habuit, ubi quosdam abusus stollae sustulit. Interfuit publicis regni Hungariae comitiis sive diaetis duabus, videlicet 1729. et 1741. Viennam rarius et non nisi in necessitate jurium ecclesiae exibat, immo nec ad bona exire solitus ob molem negotiorum. Ad capitulum cathedralis ecclesiae Zagrabiensis, prouti aeque intra canonicos, sequentes, quas paulo post ponam, fecit promotiones. Capituli Chasmensis, prouti et parochiarum per ipsum distributarum, catalogo ob nimiam molem neglecto, officialium tamen ejusdem, priorum saltem faciam mentionem. Ergo.

Catalogus canonicorum a Georgio Braniug creatorum.

Anno 1728. Josephus Antonius Chiolnich ex parocho Berdovicensi. in locum Thomae Plessich archidiaconi Chasmensis.

Stephanus Putz ex parochiae in Bisztra parocho, in locum Francisci Somsich Viennae mortui et sepulti in metropolitana qua rectore collegii Croatici.

Adamus Chegetek ex parocho Capronensi, in locum Francisci Novachich cantoris.

Ladislaus Bedekovich ex praebendario cathedralis ecclesiae et custode capituli Chasmensis, in locum Georgii Braniug ad episcopatum Zagrabiensem promoti.

Adamus Ztepanich ex seminarii sublectore, in locum comitis Jonathae Ivanovich tantum diaconi.

Anno 1729. Franciscus Thauszy ex parocho Sztanievicensi, in locum Joannis Zebecz archidiaconi Goricensis.

Georgius Marcellevich, in locum Mathiae Augustich archidiaconi Vaska. ex parocho Dernensi.

Anno 1730. Joannes Radich ex parocho Bisztricensi, in locum Nicolai Graczky lectoris.

Nicolaus Petrichevich ex parocho Gradacensi, in locum Michaelis Verbanich archidiaconi Dubicensis et electi episcopi Scardonensis.

Nicolaus Terihay ox parocho sanctissimae Trinitatis ad Keresztinecz. in locum Gregorii Subarich abbatis sancti Michaelis de Rudina et praepositi Chasmensis.

Joannes Koosz ex parocho Dernensi, in locum Gabrielis Patachich ad episcopatum Syrmiensem promoti et archidiaconi Camarcensis.

Anno 1732. Michael Zlatarich ex parocho Ivanicensi, in locum Stephani Vuchetich archidiaconi Camarcensis.

Anno 1733. Stephanus Varovich ex parocho Deszinichensi, in locum Nicoiai Bedekovich custodis et abbatis sancti Nicolai de Gaczka.

Wolffgangus Kukuljevich ex parocho Szoboticensi, in locum Mathiae Musinich archidiaconi cathedralis.

Anno 1734. Nicolaus Magdich ex sublectore, in locum Petri Ziverszky archidiaconi Varasdinensis et praepositi sanctae Sapientiae de Tite.

Anno 1737. Fabianus Sebastianus Spoliarich ex parocho Mresnicensi, in locum Stephani Skerlecz archidiaconi Kemlek.

Gregorius Gaszparich ex sublectore, in locum Georgii Plepelich archidiaconi Kemlek.

Joannes Jellussich ex parocho Lendvensi, in locum Davidis Lenga praepositi Chasmensis.

Anno 1738. Georgius Reess ex parocho Novavillano, in locum Sebastiani Spoliarich.

Nicolaus Ztepanich ex parocho sancti Eliae in Obreess, in locum Michaelis Zlatarich misere Dubiczae mortui et sepulti.

Anno 1739. Michael Szkerba ex parocho Gradacensi, post resignationem factam a Georgio Kovachevich praebendario et canonico Chasmensi, qui canonicatum nullatenus acceptare voluit, sibi collatum ex morte Ladislai Bedekovich archidiaconi Chasmensis.

Georgius Gall ex parocho Szamoboriensi, in locum Joannis Lukauszki lectoris.

Anno 1741. Baro Adamus Patachich ex parocho Verbovicensi, abbas una beatae virginis Mariae de Abraham, in locum Georgii Marcellevich Viennae mortui et in metropolitana sepulti, quo causa curandae valetudinis concesserat.

Anno 1743. Paulus Sikuten ex sublectore, in locum Georgii Dumbovich custodis et praepositi sancti Benedicti de Kaposö et tabulae banalis assessoris.

Anno 1745. Andreas Gradinszki ex parocho Crisiensi, in locum Stanislai Pepelko archidiaconi cathedralis, Siscii ex letargo mortui et sepulti.

Georgius Malenich ex sublectore, in locum Michaelis Kalamer, archidiaconi Vaska.

Josephus Galliuff ex parocho Dombrensi, in locum Georgii Reess cantoris et tabulae judiciariae assessoris ac abbatis sanctae Hellenae de Podborje, 23. Octobris ex apoplexia mortui.

Anno 1747. Balthasar Kerchelich ex sublectore, in locum Gabrielis Bisztriczey, praepositi Chasmensis.

Sigismundus Schytaroczi ex parocho Deszinicensi, in locum Joannis Musinich, archidiaconi Bexin.

Alias autem ita contulit capituli dignitates:

Lectoratus.

Joanni Lukauszki 1730.
Josepho Chiolnich 1739.

Cantoratum.

Georgio Reess 1728.
Petro Matachich 1745.

Custodiatum.

Nicolao Bedekovich 1728.
Georgio Dumbovich 1733.
Stephano Putz 1743.

Praeposituram Chasmensem.

Gregorio Subarich 1728.
Davidi Lengell 1730.
Gabrieli Bisztriczey 1737.
Nicolao Petrichevich 1747.

Cathedralatum.

Josepho Chiolnich 1733.
Stanislao Pepelko 1739.
Adamo Chegetek 1745.

Dubicensatam.

Georgio Dumbovich 1730.
Stanislao Pepelko 1733.
Petro Matachich 1739.
Nicolao Terihay 1745.

Camarcensem.

Gabrieli Patachich 1728.
Stephano Vuchetich 1730.
Gabrieli Bisztriczey 1732.
Adamo Chegetek 1737.
Adamo Ztepanich 1745.

Goricensem.

Joanni Lukauszki 1729.
Stanislao Pepelko 1730.
Petro Matachich 1733.
Stephano Putz 1739.
Francisco Thauszy 1743.

Kemlek.

Joanni Lukauszki 1728.
Stanisiao Pepelko 1729.
Stephano Skerlecz 1730.
Georgio Plepelich 1737.
Josepho Pogledich 1737.

Vaska.

Stephano Skerlecz 1729.
Michaeli Kalamer 1730.
Adamo Patachich 1745.

Chasmensem.

Stanislao Pepelko 1728.
Georgio Dumbovich 1729.
Petro Matachich 1730.
Georgio Plepelich 1733.
Adamo Chegetek 1737.
Ladislao Bedekovich 1737.
Francisco Thauszy 1739.
Nicolao Terihay 1743.
Joanni Koosz 1745.

Bexin.

Wolffgango Kukuljevich 1747.

Varasdinensem.

Stephano Putz 1734.
Nicolao Pcrichevich 1739.
Stephano Varovich 1747.

Urbocz.

Gabrieli Bisztriczey 1730.
Josepho Chiolnich 1732.
Stephano Putz 1733.
Stephano Pogledich 1734.
Adamo Ztepanich 1737.
Joanni Radich 1745.

Atque hae sunt, quas Braniughius in capitulo fecit collationes, permutationes et translationes.

Capellanum natum, qui est semper parochus sancti Joannis de Novavilla, retinuit Georgium Perczaich; ipso autem mortuo, cum commendatum ab episcopo pro parochia illa consequenda Nicolaum Jellussich non praesentasset capitulum, sed Georgium Reess, ipse Mathiam Turina capellanum suum constituit; qui fuerat annis pluribus, et canonicatum cum cantoratu Chasmensi obtinuerat eratque praebendarius. Viri dein hujus praesumptionibus offensus, Paulum Turkovich, qui domino Reess successerat, capellanum habuit et ad mortem servavit.

A latere canonicos habuit Georgium Marcellevich et dein Josephum Galliuff cognatum.

Praefectum bonorum Andream Gerlechich, ipso mortuo neminem.

Secretarios duos tenuit: in germanicis Augustum Fridericum Föllner; in aliis primo quendam Tomassich, quo mortuo successit Josephus Jagussich, post hunc dominus Fabriczi, dein Josephus Raffay, ac tandem Georgius Petkovich. Quibus tamen res archivii nunquam credere voluit.

Vicarium temporaneum, simul et comitem curialem, dominum Sigismundum Skerlecz, post hunc superius dictos. Provisores in bonis, dein stabuli magistrum aliosque plurimos, ut aulam omnino magnam intertenuerit.

Atque haec de Braniughio, quamvis non omnia, non singula. Quis enim praecipue quae suae erant charitatis, referat? Dignus immortali memoria.

Nunc memorabilioria quaedam, quae sub illius episcopatu acta sunt, referamus.

Annis, quibus Braniughius ut episcopus vixit, Romanae praefuerunt ecclesiae Benedictus XIII., Clemens XII., et Benedictus XIV.

Romanorum imperium habuerunt Carolus VI., Carolus VII. Bavarus et Franciscus I.

Hungariae reges Carolus VI., 1740. mortuus, et ejusdem filia Maria Theresia.

Bani Croatiae fuerunt Joannes Palffy, ad officium judicis curiae translatus, ac dein factus regni Hungariae palatinus; comes Joannes Draskovich, brevi mortuus; comes Josephus Eszterhazy, 1741. judex curiae regiae factus et 1748. mortuus; comes Carolus Batthyan, quem banum Braniughius reliquit.

Bella amplissima per universam fere Europam, immo mundum, gesta sunt. Ab anno 1730., mortuo Augusto Poloniae rege, continua fere bella fuerunt. Amisit tunc Carolus Siciliam et Neapolim, amisit plura in Italia loca, quae ex historicis lector ediscas.

Anno dein 1736. incepit bellum Turcicum, cujus initium Carolo gloriosum, quoniam Nissa cum universa fere Servia Carolo subjiciebantur, sed infidelitate generalium finis belli hujus funestus fuerat; quoniam Belgradum plane vi pactorum Turcis dare oportuit, Savumque metales constituêre, quae etiam ex historicis discenda relinquo.

Hic in Croatia praefuit armadae toti Josephus Eszterhazius banus, qui exitum belli praevidens, ut dicimus, pure defensive se habuit. Arcem Buzin obsederat, sed obsidionem solvit. Turcae quoque Zrinium obsederant, sed nescio unde factum, obsidionem ipsi solverunt. Neque quidquam de reliquo isthic actum, praeter spolia utrinque facta et depopulationes domuum. Banialucam princeps Hildburghausen infeliciter obsederat, et universum fere, quem habebat, exercitum amisit. Ex parte Carolostadiensium Deposczi laudes et a Carolo praemia fuit consecutus, licet neque ibi quidpiam memorabilis actum sit.

Pace cum Turcis inita, quamvis harum partium nulla speciatim mentio facta sit, ut idcirco antiquos crederemus servandos limites; attamen mortuo Carolo VI. et haerede filia undique impetita et plane de Vienna dubia; cum occupato Passavio, Lincio, ad Viennensem urbem Bavari accederent, Turcis, ut pacifici maneant, Dubiczam, Transvunanum aliaque loca resignanda mandavit, et 1743. resignata sunt. Neque, quae foris gesta vel acta sunt, commemorabo, ut de amissa et recepta Bohoemia, Bavaria aliisque locis, de cessa Brandeburgo Silesia, haec enim universa melius ex illis legantur, qui de his ex professo scribunt. Quae in Croatia notabiliora acta sunt, recensebo.

Generalatus tam Varasdinensis quam Carolostadiensis a principe Hildburghausen reductus est. Erat huic idem mos eademque regula, sicuti et banalibus in anno 1756. descriptus in hujus libri parte altera, nisi quod haramiae horum solverentur a Stiriae et Carinthiae provinciis, principe horum generalatuum administrationem accipiente. Subditi, ne gratis regias terras incolant, ab his ipsis bellare, milites agere seseque vestire coacti sunt. Officiales stipendia merentur et solvuntur respective. Populus autem et militares regulas et ad mandata regia ubivis pugnare debebit. In quo summo principis servitio regulatio stetit. Petriniae, ubi familia Erdoediana haereditariam commandam sive capitaneatum habuit, in integrum cassata stipendia, illaque usque ad Marquerium nomine duntaxat generalatui Varasdinensi parebat. Ibi nec erecta vel unica compagnia fuerat tum Braniughii prudentia, ne pagos episcopales adjacentes molestarent, tum quod praeter locum ipsum nihil ad Petriniam pertineat.

Contagium pestiferum saepius accidit, primum 1738. in partibus Montis Claudii, 1743. et 1744. Kostaniczae, ac tandem 1744. et 1745. in partibus Sisciensibus; qua occasione ara sanctorum Fabiani et Sebastiani in cathedrali erecta.

Incendia notabiliora Zagrabiae acciderunt. Primum 1731. mense Majo die 31., a quo magna pars civitatis superioris et capitularis absumpta. In

superiori civitate seminarium sancti Josephi, in capitulari monasterium Franciscanorum cum turri et ecclesiae tecto, liquefactis etiam campanis aliisque pluribus domibus. In hoc incendio memoria dignum accidit. Inter medias flammas inviolata conservatio imaginis beatae virginis Mariae, quae hodie sub fornice civitatis portae, Kamenita vrata dictae, viduae cujusdam Modlar devotione colitur. Fuerat imago ista prius supra civitatis portam et in mediis flammis, immo cineribus, cornice ejusdem combusta, ipsa illaesa et integra reperta est et extracta die 3tio ex cineribus.

Anno etiam 1743. in fine mensis Aprilis grave incendium Zagrabiae fuit, plurimasque domus absumpsit, ipsa arce et ecclesia cathedrali in periculo constitutis. Qua occasione episcopus votivam cleri ad sanctum Rochum in festo sancti Floriani processionem vovit, ut ab ignis periculo liberemur. Ad exemplum antecessoris sui Emerici Eszterhazy, qui anno 1713., dum locustae misere patriam istam depopularentur, campanae majoris pulsum a festo sancti Georgii usque ad festum Simonis, quem pulsum aeris benedictionem nuncupant, (et perperam quidem, rerum ignari, contra sagas adhiberi somniant) instituit. Qui primum tunc adhiberi ceptus, non solum Zagrabiae hodiedum perseverat, sed in omnibus parochiis adhibetur; an episcopi mandato vel usu, me ignorare, confiteor.

Varasdinensis quoque civitas simile nacta fuit infortunium 1747. et 1748., quibus misere deturpata est.

In Sclavonia comitatus erecti, videlicet Poseganus, Verocensis et Syrmiensis, et regno Croatiae incorporati sunt 1745. Quorum erectione praedocinia ibidem sublata.

Anno 1737. Glina erecta, destructo veteri praesidio, quod Szrachicze fuerat.

Mensura Posoniensis in regnum inducta sub bano Josepho Eszterhazio, cum prius quivis pagus diversam habuisset. Mensurae tamen montanisticae confirmatae et stabilitae.

Anno 1726. patres Barnabitae Zagrabiam venire volebant, sed locus pro ipsis inventus non est. Illi enim parochiam sancti Marci habere volebant, civitate resistente et sacellum sanctae Margarithae offerente. Hujus adventus pater Stephanus Skvorcz promotor fuerat, patria Zagrabiensis, professione Barnabita, qui ad hunc effectum 40 milia ab Amalia imperatrice in promissis acceperat.

Anno similiter 1738., promoto ad canonicatum parocho Novovillano Georgio Reess, patruus suus, alter Georgius Reess, cantor cathedralis Zagrabiensis, ibidem se fundaturum patres Misericorditas promittebat, cum canonico Joanne Musinich, archidiacono Bexin, aliisque et parochiam illam cum suis redditibus patribus istis applicare volebant. Evocati effective Graecio religiosi duo, qui, nescio quomodo, locum illum recusare videbantur, sed poscere locum sancti Dismae, qui dari non potuit. Res haec per annum integrum suspensa est et effectu caruit, putatumque et observatum, studiose factum fuisse a cantore in beneficium pure fratruelis sui, qui redditibus parochiae gaudere potuit, quousque et canonicales redditus percipere potuit. Nam evoluto anno is, qui maxime urgebat antea misericorditarum fundationem, maxime etiam eandem postea impugnabat.

Familiae nobilium vigebant his temporibus istae: Adamus Oreszky, regni exactor et commissarius, et postremo praeses tabulae judiciariae.

Vir omnino lectus et eruditus, fuit enim Bononiae alumnus et theologus, studio semper primus; postea, mutato statu, insignem se juristam reddidit, politicum quoque, et a superioribus semper magni habitus, quamvis rivales non destiterint, qui viri virtutes etiam fraudes ac astutias interpretarentur. Proles masculas nullas, facultates autem amplas reliquit.

Adamus Rauch, Georgius Czinderi, Balthasar Bedekovich, Joannes Rauch, sibi succedentes vicebani. Sigismundus Skerlecz, Joannes Braniug, Balthasar Magdalenich, tabulae judiciariae praesides, etiam successive.

Joannes Braniug, suprascripti Czinderii et Bedekovich, ac tandem Adamus Naisich, regni et banales protonotarii. Quibus plures alii veniunt annumerandi, ut Joannes Busan, Josephus Magdich, Stephanus Gudich, aliique in publicis officiis constituti.

Ob rem militarem nominatissimus omnium jure est baro Petrus Praszinszky, in generalatu Varasdinensi postremo colonellus, vir immortali dignus memoria, qui ubique celebratissimus exstitit et nullum bellum reliquit; sub Banialuca heroice se gessit, in Italia aeque. Tandem sub Neuhauss in Silesia ex accepto vulnere mortuus. Huic annumerandus dominus Depoczi, baro Stephanus Patachich, aliique plures. Hi tamen celebriores fuerunt.

Plurimae quoque his annis tam magnatum quam nobilium familiae defecerunt. Et eos, qui in parte defecerunt, nec referam, illos duntaxat, qui integre. Ac primo quidem

Comites Petheo, quorum dominia Ivanecz ac Bela fuerunt. Praepositus major, postquam causam suam in septemvirali tabula amisisset et fiscus regius triumphasset, per Carolum VI. Palffio donata bona illa comiti Ladislao Erdoedio vendita sunt 80 milibus fl.

Comes Chiculini defecit quoque in integrum, sexu foemineo hodiedum litigante.

Comes Orehoczi etiam defecit in integrum.

Baro et familia Malekocziana in integrum.

Baro et familia Voinovich in integrum, superstite solum una domina.

Baro et familia Praszinszky in integrum.

Baro et familia Gotthal in integrum, immensis divitiis ab uxore haereditatis et bonis a fisco emptis.

Baro et familia Ratky.

Ex equestri ordine celebriores defecerunt familiae: Chernkoczi, Kamenjan, Braniug, Vagych, Druszkoczi, Vragovich, Vinek, Paraminszky, Krisanich, Millos, Depoczi, Gudich etc.

Attamen et creverunt ac illustratae sunt aliquae. Etenim ex baronibus Christophorus Orsich comes factus est. Aeque 1749. Petrus baro Sermage titulum comitis consecutus est.

Familia autem Patachichiana ita elevata est, ut Balthasario Patachich immediati haeredes comites essent, qui erant Gabriel archiepiscopus Colocensis, Alexander consiliarius cancellariae aulico Hungaricae, supremus comes comitatus Simeghiensis et Suae Majestatis camerarius, 1747. 6. Maji Viennae mortuus, nullo haerede relicto masculo, et Ludovicus, supremus comes comitatus Verocensis hodie.

Alii autem de familia Patachich barones Carolo VI. 1733. creati sunt.

Nobilitari praerogativa a regina Maria Theresia ornati sunt; Markovich, mortuus sine haerede masculo, Hussinecz, Novoszel Lucas, Markovchich, Delimanich, Hohnemer, Levachich. aliique plures, praesertim in Sclavonia, propter officia comitatensia.

Episcopus Braniug scripsit contra Joannem Rauch vicebanum librum de ecclesiastica immunitate, quem possideo, praeclarum sane.

Francisci Xaverii Klobusiczky

liberi baronis de Zetthény episcopi Zagrabiensis synoptica narratio.

Quamvis ex libri hujus parte alia universa hujus episcopi acta, prouti et quae sub eodem acciderunt vel gesta sunt, notata descriptaque legantur, placuit tamen synoptice, vel quae ibi descripta non invenirentur, vel ibi fusius narrata, pro lectoris commodo et posterorum notitia referre et scribere. Itaque

Franciscus Xaverius Joannes Nepomucenus liber baro Klobusiczky de Zetthény in comitatus Sarossiensis civitate Eperiess die 31. Octobris 1708. natus est ex parentibus Francisco barone Klobusiczky et Clara Kappi, foemina illustri, etiamnum vivente, domique educatus, scholas, ut vocamus, minores partim Eperiessini, partim Cassoviae absolvit. Ad altiores Viennam Austriae submissus in collegio convictorum dicto rhetoricam logicamque absolvit, physicam qua collegii Pazmaniani alumnus sub patre Augustino Hingerle Viennae etiam excepit, ab eodem bacalaureatu philosophico decoratus, metaphysicam Cassoviae absolvit; suscepto philosophiae magisterio. Romam inde ad collegium sancti Apollinaris, Germanico-Hungaricum dictum, missus; ibidem suscepto theologiae doctoratu, per quadriennium eandem suscepit, profectu, uti dicebat, mediocri. Habitoque ibidem cum dispensatione duorum annorum primo sacrificio, et consequenter susceptis sacris ordinibus, ad patriam redux, sese archiepiscopatui Strigoniensi subjecit, et a primate Emerico Eszterhazy susceptus, ac ab eodem adamatus, primum anno eodem 1730. parochiae cuidam ad Posonium pastor datus, inde motu primatis proprio ad collegiatum Scepulsiensis ecclesac capitulum translatus est, cum loci illius parochiae administratione. Anno dein 1733. motu rursus primatis proprio, ac citra capituli vota et candidationem, ad metropolitanum Strigoniense translatus capitulum et canonicus resolutus, ibidem seminarii praefectus fuerat, qua occasione domum unam canonicalem ex fundamentis erexit. Et qua postremus canonicus, excusantibus sese senioribus ex capitulo, vicarius auditorque causarum generalis 1734. fuerat resolutus. ac paulo post capituli lector et archiepiscopi Strigoniensis suffraganeus. cum praevie obtento abbatis titulo, et etiam episcopatu in partibus sub titulo episcopi Nemesini. Quo in officio universum rexit archiepiscopatum Strigoniensem, capitula canonice visitavit archiepiscopatui subjecta, uti Scepussiense, Strigoniense et Posoniense. Congregationem etiam instar synodi cleri generalem habuit, cum Colocensi archiepiscopo Gabriele Patachich quaedam jurgia ob primatis praeeminentiam, ut medio consiliarii Germelten, gratia pollentis apud Carolum VI. Romanorum imperatorem, alias amicum archiepiscopi Patachich non magna fuerit, neque ab eodem caesare unquam altius elevatus. In capitulo Strigoniensi, ut fieri consvevit,

gratia apud superiores pollentibus non solum non benevole habitus, at plerisque plane exosus, eo quod adulator, delator archiepiscopi crederetur. Interim a diligentia rerumque notitia hodiedum audit peroptime, eo quod plerique in magnos evaserint viros, qui apud eundem ut generalem vicarium a secretis fuerant; ex quorum numero sunt: dominus Carolus Zbisko, hodie electus episcoqus Vegliensis, praepositus collegiatae Posoniensis et consilii regii locumtenentialis consiliarius, dominus Georgius Klimo, antea canonicus Strigoniensis, archidiaconus Sassvariensis, electus episcopus Noviensis, abbas beatae virginis Mariae de campo Strigoniensi, primum consilii regii locumtenentialis, dein cancelariae aulicae regiae Hungaricae consiliarius, et hodie meritissimus episcopus Quinque-Ecclesiensis, ac tandem Adamus Galgoczi, hodie capituli Strigoniensis lector, pluresque alii.

Anno 1741. occasione diaetae a feliciter regnante regina Maria Theresia idem Franciscus Klobusiczky in episcopum Transylvaniensem fuerat nominatus, et a Benedicto XIV. Romano pontifice confirmatus; quamvis statim causa publicorum negotiorum Carolinum abire debuerit, ibidemque guberniali adesse qua consiliarius consilio, adeoque ut pure electus episcopus sollenem ingressum suum primo post confirmationem vel potius translationem habuit. Praefuit eidem ecclesiae ad annum 1748., summa approbatione tam Transylvaniae totius, quam et principis, uti abeuntem tribus milibus aureorum Transylvani donarint, et summas eidem laudes tribuerint. Interim nec inimicis caruit, qui eum lusui deditum depingebant. Anno ergo 1748. die 13. Maji Viennae in Zagrabiensem episcopum promulgatus, ob negotia ibidem manere jussus, nec facultatem abeundi ad 1749. obtinuit. Qua obtenta, Viennam venit, habitaque Romana confirmatione, depositis Romae 4137 fl., coram eminentissimo Cardinale Leopoldo Kollonich juramentum pro Zagrabiensi episcopatu deposuit. Tandem Zagrabiam venit et regendum per se episcopatum assumpsit. Ac

Primo sacrum dioecesanum instituit officium, creato vicario domino Wolffgango Kukuljevich et adjunctis eidem assessoribus Adamo Ztepanich, Josepho Pogledich, Nicolao Magdich, Georgio Rees, Josepho Galliuff, Balthasare Kercselich, canonicis Zagrabiensibus; notario Paulo Sikuten et fiscali Georgio Malenich. Quorum singulis fl. 100 annue, vicario 200 constituit, sedemque spiritualem restauravit omnino, modo scriptis et constitutionibus.

2do. Dominum Balthasarem Magdalenich vicarium temporaneum, dominum Joannem Busan comitem curialem fecit.

3tio. Praedia, uti parte alia, contulit.

4to. Sacramentum confirmationis per dioecesim administravit.

5to. Jubilaeum 1751. debite celebrari fecit. Aliaque contenta in serie annorum, verso hoc libro.

Plura etiam fecisset, nisi archiepiscopatus Strigoniensis, quem anhelabat, obstitisset. Viennam excurrebat frequentius. Et mense Martio anni 1751. ad diaetam profectus, ibidemque archiepiscopus Colocensis declaratus, amplius non rediit. Lites tamen cum successore habuit causa nobilium, in quibus etiam triumphavit.

Vir prudens omnino et judicii alti, in ecclesiasticis Balthasare Kercselich canonico Zagrabiensi usus, in aliis secretario suo Francisco Bandi, viro insigni. Cum nobilitate multum non tenuit causa offensionis, dum

capituli jura tueretur, et quod militares praeamaret. Oeconomiae nullam gessit curam. famulis servisque suis indulgentissimus. nec sine vitio. Lusui addictus . . . . .[1]

Colocsae patrem Christophorum Mayr Jesuitam, Zagrabiae adamatum. ad latus suum tenuit. Servitam unum, Capucinos duos, Franciscanum unum sub confessarii titulo. Trinitarios duos. Familiam suam qua archiepiscopus elevavit ad gradum honoris comitum. Hinc per nos parte libri hujus altera jam baro jam comes scribitur. pro statu nempe suae conditionis. Meticulosus fuit admodum. Aulae adulator. religionis indifferentis. atque ad Jesuitarum. vel fors liberorum murariorum principia. ejusdem (sic!) cultor. Vide librum alium a nobis scriptum de actis ejus in episcopatu Zagrabiensi.

Franciscus Thauszy

episcopus Zagrabiensis ejusque gesta.

Thausziorum obscura ignotaque in Croatia ac Sclavonia de sui origine est familia. et undenam ad Carlostadienses partes advenerit, ignotum: Certe episcopus iste 1751. in Croatiam quosdam hujus agnominis duxit: quod armales litteras habuisset et illum pro cognato recognovit, Ivanichii provisorem fecit. hujusque filiam Rosaliam comiti Josepho Keglevich collocavit. Fuit etiam Jesuita Thausz, quem suum cognatum dicebat episcopus.

Undecunque ergo eorum origo sit. Wolffgangus Thauszy in parochia sub Lipnik primus innotuit. Fuit is in Transcolapianis partibus conscriptor. tum judlium. demum et vicecomes. Uxores plures habuit. Prima fuit nata Krisanich. ex qua natus est praefatus episcopus Franciscus anno 1698. die 23. Martii. Item Nicolaus Sigismundus. modo archidiaconus Bexin et canonicus Zagrabiensis. Alia quaedam Germana. ex qua natus Josephus. nunc parochus ad sanctum Joannem in Novavilla. canter et canonicus Chasmensis. Tertia Orehocziana. ex qua filiam habuit. nuptam domino Peharnik. quorum filia moderno domino Sikuten Josepho uxor est.

Caeterum quia Krisanichii filiarum altera Cholnichiis fuisset locata. ex qua modernus Bosnensis episcopus Josephus Chiolnich descenderet. ideo hi duo. episcopus Zagrabiensis videlicet et Bosnensis. duarum sororum sunt filii. Tertia Krisanichiana Milassinio nupserat. sed haec ob mariticidium sui ipsius fuit homicida.

Praedictus episcopus. uti et caeteri sui fratres. Nicolaus ac Josephus. fuere ad clericorum cathedralis ecclesiae Zagrabiensis seminarium. vulgo alumnatum. a teneris mancipati, ac in eodem enutriti. et absolutis humanioribus scholis. Viennam missi. Franciscus quidem triennio pro vigente tunc more. sub patre Leopoldo Galler Jesuita philosophiae auditor fuit. et hanc sine gradibus consecutis absolvit 1716. Et quia profectus fuisset debilioris. Viennae remansit in collegio Croatico et biennio relictus fuit theologiae scholasticae auditor. Presbyther 1721. factus, a comite Joanne Francisco Chiculini primo parochiam sancti Dominici in Konschina obtinuit, ex eadem translatus per eundem comitem ad parochiam beatae virginis Mariae ad Sztenievecz. Ubi suis obsequiis, hospitalitate, exquisito-

[1] 17 redaka prekrižano.

nibus fructuum per canonicos, horumque tractatione meruit, ut ad preces tantorum post mortem canonici Joannis Zebecz ab episcopo Braning anno 1729. die 1. Maji in cathedralis ecclesiae Zagrabiensis canonicum resolveretur. Post triennium factus fuit Dubicensis commendans, et in bani Esxterhazy Josephi gratiis, suo benefactori Chiculini ingratus, dum hunc delationibus suis apud banum exosum fecit, officioque commandae Kostanicensis privari. Bano ejusque secretario immolabat variis regalibus, confusionesque faciendo et schismaticos protegendo, praecipue quendam popam Terbuhovich, qui 1751. rebellionis fuit secretarius, inde per capitulum fuit amotus, eidemque successerat Michael Zlatarich. Sed cum iste equo luxato per levitatem volens fossatum quoddam equester transvolare, fractis cervicibus mortuus remansisset, Franciscus Thauszy eidem successit; occasione belli Turcici 1738., sed propter easdem confusiones iterum revocari debuit, succedente eidem Nicolao Magdich canonico. Interim sub ejus Dubiczae anteriori praefectura arx illa trans Vunnam, quam ab anno 1743. Turca incolit, aere et sumptibus capituli e fundamentis est exstructa et posita. Quod ipsum ob sumptus fuit occasio primae suae Dubicza amotionis, quia rem majorem, ac opus esset, erexisset et banum Eszterhazium disposuisset, ut vallatum regulatumque praesidium a capitulo exstruendum praetenderet, quod centenis milibus constitisset, et Thauszy perpetuus remansisset ob fabricam commendans.

Anno 1739. post mortem Ladislai Bedekovich, 4. Augusti secutam, factus fuit archidiaconus Chasmensis. Inde transiit 1743. post mortem Georgii Dumbovich ad archidiaconatum Goricensem, et 1745. post sedatam Sisciensem pestem 10. Augusti factus fuit praefectus Sisciensis. Bano Carolo de Batthyan occasione visitationis confiniorum anno 1743. sese intruserat, et nescio quam confiniorum notitiam praetendens, ac banum regulare volens, eundem offenderat, ut is offensae recordatus 1749., Kukuljevichium ratus, eidem objiceret, se a visitatione confiniorum eundem pernosse et hoc in mei praesentia. Caeterum praefectura Sisciensi adjutus Thauszy, praetextu curandae valetudinis, post mortem Georgii Braniugh Viennam appulit et schismaticorum more largitionibus quaerebat amicos, praecipue Franciscum Koller et Ladislaum Bisztriczey, cancelistam quidem, sed Zagrabiae educatum et lingvae gnarum Croaticae, adeoque notitiam subjectorum Croatiae habere suppositum, in ea cumprimis circumstantia, ubi tum ex parte Croatiae ad cancellariam dignior nemo fuisset. Pollensque suarum laudum depraedicatione Thauszy, has tam Dubiczae gestas quam Siscii, depraedicare non cessabat, sibique uni erectae Dubicensis arcis gloriam adscribebat, tantasque de Turca victorias, ut sibi uni deberi narraret, quod Turca 1737. 1738. Croatiam non invasisset; confirmante ista, in aliorum virorum notitiam habentium defectu, Bisztriczajo cancelista, successitque narratio, ut crederent Viennae constituti.

Anno 1749. mortuo Adamo Krisanich, respective episcopi patruo, cum ejus facultates et pecunias rapuisset episcopus, quia Krisanich in domo sua Zagrabiae obiit, ibidemque pecunias conservabat. Episcopus autem Zagrabiensis Klobusiczky praedia defuncti comiti Leopoldo Nadasd aulae cancellario contulisset, ad horum praediorum appraehensionem et Nadasdii statutionem fatus Ladislaus Bisztriczey Vienna per cancellarium fuit submissus, Thauszy autem, qua praetensus executor et Krisanichianus suc-

cessor, ad eandem statutionem praetextu resignationis sese ingessit. Et ejusdem statutionis tempore, cum episcopus Bosnensis Bakich, alias Bachich in Krisovlian fuisset mortuus, morte ad Thauszium per me scripta; idem in praediis illis universa et quaevis animalia totamque alodialem suppellectilem Nadasdio relinquit, acceptisque a Bisztriczey catenus litteris, episcopo item Zagrabiensi Klobusiczky, Viennam festinat (cum competitor alter dominus Josephus Chiolnich ad comitem Grassalkovich, tum in commissione in Syrmiensibus partibus constitutum, fuisset progressus) ac Viennae narrato Chiolnichii facto, quod episcopatum a Grassalkovich quaereret, die 6. Augusti anni ejusdem 1749. a regina in episcopatum Bosnensem est resolutus. Cepitque sua facie ac vultu Majestatem regiam, ut ipsamet, nescio, quid sibi in eo complacuisse, narraret. Factum autem est totum hoc a Nadasdio. Interim resolutus episcopus gratias Kollerii emit, quem valere vidit aqud Batthyan reginae delicias, transiitque ex clientela Nadasdii ad Batthyanianam. Opportune episcopo Krisanichiana pecunia accidit; hac emit amicos Viennae, hac immolavit Kollerianae, hac bullas aliaque exsolvit. Anno 1750. Zagrabiae a Klobusiczkio consecratus, uti ad eum annum est relatum.

In Bosnensi illa sede oeconomiae totum se dedit. Braxatoria erexit, Judaeos accepit in amicitiam et lebetes emit pro pulveribus praeparandis.

Anno 1751. occasione diaetae Posoniensis Kollerii fuit mancipium. Capellanus suus Kollerianam quotidie cum missae sacrificio debuit praestolari. Et quia ejusdem diaetae tempore de promovendis ageretur, Klobusiczkius credebatur primas futurus, vel si non esset, certissimo transferendus, prouti et accidit ob habitas cum protonotario Adamo Naisich discordias. Itaque cum ageretur satis, quis ad Zagrabiensem sedem foret promovendus, et destinaretur Georgius Klimo, episcopus tum Noviensis ac consiliarius ad cancellariam Hungaricam; Franciscus Koller primo banum disposuit, ut Croatarum aliquis promoveretur, tum ipsos Croatiae ablegatos ad diaetam, ut hoc a bano peterent, quod ipsi et fecerunt. Cumque Adamus Patachich fuisset a Klobusiczkio projectatus aut Wolffgangus Kukuljevich, ob metum utriusque, propter doctrinam, ac quod offendisset uterque 1749. et postea occasione congregationum deos Croatiae, signanter protonotarium ac Magdich, horum praecibus apud banum hi sunt dejecti. Kollerius ergo proponit Bosnensem Thauszy, contra cujus scientiam cum non fuisset exceptio, et imperium recepturus non crederetur, potissimum postquam is Kollerio pensionem spopondisset annuam, et ad cassam parochorum annue semet 4000 fl. numeraturum obligasset, in Zagrabiensem episcopum est resolutus.

Et quia mortuo Braniughio ipse pro conferenda sibi abbatia beatae virginis Mariae de Topuszka institisset, nec curam expeditionis accepisset, immo statim a resolutione in Croatiam concessisset, ideo quamvis a Brumani episcopi temporibus abbatia illa episcopatui unita fuisset et pro unita episcopatui expressa, tamen in hujus episcopi collationis expeditione pro adnexa exprimitur.

C. Donatio bibliothecae.

I. 1777. U Zagrebu. Kercselichii donationales.

Excelsum consilium regium, domini, domini, gratiosissimi colendissimi!

Conatus perpetuo sum eo studia, vires, facultatesque meas dirigere, ut deo, publico atque principi in obsequium stent. Ad contestandum ultro animum hunc voluntatemque meam, postquam maiestas sua apostolica Zagrabiae academiam publicam pro educanda in bonis utilibusque litteris patriae iuventute erexisset et idoneos magistros eligere dignata fuisset, considerans libros esse medium ad finem instructionis, evasurorum aliquando virorum ad servitium utilitatemque publicam, — libros meos meliores, manuscripta etiam mea, ac per me collecta varia monumenta litteraria ad usum publicum, adeoque in actualibus librorum circumstantiis ad bibliothecam fatae Zagrabiensis academiae in custodiam sacrare constitui sub conditionibus sequentibus:

1mo Ut vita comite tam librorum quam et manuscriptorum monumentorumque omnium proprietas penes me sit et remaneat; post mortem vero meam penes publicum. Donec autem vixero, ut academiae bibliothecarius, quoties libro quopiam aut pluribus indigerem mihique submittendos vellem, tales illico et sine mora ad me mittere sub vinculo aliquo atque poena, per excelsum consilium inserenda, hic teneatur. Quod si nollet mihique causaret molestias aut processuales expensas, tales refundere, librosque meos et manuscripta restituere pro dispositione mea debeat, ipsique academiae professores et magistri usu librorum in perpetuum careant, neque ulli quidpiam ex meis libris et manuscriptis sine gratia principis concedi valeat.

2do Cum post mortem meam totalis proprietas ad publicum devolvenda esset, supplico excelso consilio regis, ut curam omnem suscipere et pro eventuris circumstantiis quo meliore modo disponere et ordinare dignetur. Hinc etiam pro casu actualis benigne ordinationis studiorum et academiae, si haec fors successive communitati alicui religiosae, (quae exemptiones praetendit), magisterium academiae attribueretur, ita providere, ut libri mei et manuscripta ab usu publico et proprietate non abstrahantur; quem in finem ubi elenchus absolutus terminatusque fuerit, talem excelso consilio exhibere non omittam, ut constare valeat de libris manuscriptisque meis.

3^{tio} Quia praefata mea ad usum publicum sub custodia accademiae sacrarem, usus iste ut cognatis agnatisque meis sexus utriusque, si ad litteras illorum aliquis propenderet, perpetuo pateat, volo et orare non cesso. Pro aliis vero professoribus academicis, viris litteratis cujuscumque status et conditionis sive ecclesiasticis, religiosis saecularibus dignetur excelsum consilium per elaborandam instructionem academiae bibliothecarium ita instruere et regulare, ut usus iste publicus sit, nec subsit per librorum substractiones et perditiones interitus periculo.

4to Manuscripta et monumenta, quoniam non pauca forent ad iurium cognitionem, universa et quaevis in solide clauso armari ut conserventur, oro; nec clavim ab armari hoc habere unquam possit bibliothecarius, verum

vel consiliariorum aliquis vel cujus fidei excelsum consilium clavim et curam concedere censuerit. Exscribere porro quidpiam ex his praeclusis nemo sine expressa facultate et indultu excelsi consilii posset et valeat.

5to Quoniam librorum meorum usum habituros potissimum praevidenderem academiae professores, spero eorundem in vita et post mortem gratitudinem et piam christianamque memoriam. — eo magis, quod sub nulla obligatione ipsis consulerem providerenque de mediis eorundem magisteriis necessariis.

Quia porro venerabile capitulum Zagrabiense et ordinarius praetenderet, canonicorum libros et manuscripta ad se pertinere, esto eatenus nec municipalis nec canonica lex foret quaepiam synodalisque constitutio: (apud Peterffium) unice parochos, nulla mentione capitularium, praebendariorum, abbatum etc., ad relinquendos parochiae libros suos obligaret. Ideo legati praetensione deficiente tanto minus subsisteret fata opinio, quod reverendissimi olim Wolffgangi Kukuljevich in anno 1751. libri per eundem collegio Viennensi legati publice licitati fuerint, ut ex aere illo pro alumnis idonei libri substitui valeant. Si legare libros pro collegio nemine reclamante potuit Kukuljevich, non video: eccur ego ad publicum usum cum meis disponendi carerem potestate, praecipue cum nec personis capitularibus nec ulli litteras colenti aut proficere cupienti tales negem; quin imme cupiam, ut personae ecclesiasticae usum librorum meorum habeant. Accedit sanae rectaeque rationis argumentum, quod videlicet libri illi, qui pro arbitrio executorum relegari solent, ad sic dicta loca bibliothecae sive episcopalis sive capitularis nemini pateant, mihique roganti (cum opera mea scriberem) non dicam usus sed perlustratio negata fuerit. neque est, qui sciat, qui qualesque authores in locis illis nequaquam bibliothecae, sed vel carceris scriptorum, vel per hanc substractionem odii publici profectus literarii contineantur. Quare libros meos ad carceres perpetuos damnare nequeo. De loco, ubi sint, parum est: sed utilitatis et fructus habenda est ratio. Si libri praetensarum bibliothecarum usuales essent, ut istic reponantur, nulla mihi esset difficultas: sed in simili modo puto rectae adversari rationi, ut ibi lateant et ab usu publico subtrahantur.

Interim ad impedienda quaevis incommoda supplico excelso consilio regio, dignetur pro suo in publicum zelo praemissam meam voluntatem Majestati suae apostolicae pro benignissima ratificatione et consensu substernere. Poena item tam bibliothecario quam et iis, qui per substractionem librorum et monumentorum fini a me intento sese opponerent: mos adhuc fuerat in ejusmodi ordinationibus excommunicationis censuram procurare: at puto firmiores futuras, ad effectum per me cupitum, temporales poenas per fiscum publicum exigendas.

Quibus me precesque meas excelso consilio regio devovendo emorior.

Excelsi consilii regii humillimus obligatissimus servus Balthasar Adam Kercselich.

U zemaljskom arkivu. Acta consilii Croatici.

II. *Conscriptio manuscriptorum.*

Manuscripta in armario bibliothecae academiae Zagrabiensis deposita, anno 1778., mense Martio.

I. Pauli Ritteri S. C. R. M. equitis.

1. Offuciae Joannis Lucii de regno Dalmatiae et Croatiae refutatae . . . . folio.

Non est opus ordinatum et in stylum redactum, sed potius fragmenta tantum materiarum pro efformando hoc opere sparsim congesta.

2. Ejusdem: Serbliae illustratae opus in libros octo divisum, sed necdum ordinate descriptum; in fine habet additiones, sed ordinate congestas in foliis 16 . . . . folio.

3. Ejusdem: Banologia sive de banis Croatiae etc. cum continua banorum chronologia. Opus in 10 capita divisum. Ibidem adnectitur fragmentum posteriorum sex capitum . . . . folio.

4. Ejusdem: Vitae sanctorum Illyrici. Opus aeque non terminatum . . . . folio.

5. Ejusdem: Dissertatio de Hungarico in Chrovatiam iure . . . . folio.

6. Ejusdem: Tomulus diversarum collectionum; ubi 1o privilegia episcopatus Quinque-Ecclesiensis;

2do Dissertatiuncula de ecclesia s. Petri de Posega.

3io Dissertatio de episcopatu Bosnensi cum catalogo imperfecto episcoporum.

4to Cathedralis ecclesiae Zagrabiensis dignitates, archidiaconatus et parochiae ex Albo ejusdem ecclesiae capituli, in interiore sacrario duabus catenis acclavato, quod in fine mancum est.

5to Benedicti Vincovich episcopi Zagrabiensis „De curia et monasterio Ivanichensi" . . . . folio.

7. Ejusdem: Diversa fragmenta excerpta ad historiam patriam pertinentia . . . . folio.

8. Ejusdem: Diversa fragmenta excerpta tam poetica quam ad historiam patriae pertinentia . . . . quarto.

9. Ejusdem: Otia metrica partim manuscripta, partim impressa . . . . quarto.

10. Ejusdem excerpta ex auctoribus tam graecis quam latinis ad historiam patriae pertinentia . . . . quarto.

11. Ejusdem: Adumbratio insignium praecipuarum Croaticarum familiarum, sed imperfecta et calamo tantum facta . . . . quarto.

12. Litterae eruditorum ad Ritterum . . . . quarto

II. Georgii Marcellevich canonici Zagrabiensi.

13. Extractus diplomatum et monumentorum ad historiam patriae spectantium, in originali; sed desunt prima aliquot folia . . . . folio.

14. Ejusdem: Idem pertractatus monumentorum ac diplomatum copiatus et in ordinem chonologicum iuxta seriem episcoporum usque ad annum 1500. reductus . . . . folio.

III. Francisci Ladany.

15. De gestis banorum regni Slavoniae . . . . quarto.

IV. Danielis Farlati.

16. Fragmentum historiae Zagrabiensis ecclesiae in phileris 6.; sed illud ejusdem Illyrici sacri tomo 5. iam insertum est . . . . folio.

V. Anonymi.

17. Informatio de Valachorum in confiniis regni Slavoniae degentium episcopatus origine, progressu et effectibus . . . . folio.
18. Copia privilegiorum nationi Valachicae concessorum . . . . folio.

VI. Fr. Raphaelis Levakovich canonici Zagrabiensis et episcopi Samandriensis.

19. Descriptio ecclesiae Zagrabiensis cathedralis et historia de fundatione ejusdem ecclesiae; sed manca . . . . folio.
20. Ejusdem: Aliquot vetusta diplomata copiata; item: Aliquot errores Bonfinii detecti; item: Observationes de vita s. Stephani; denique: Copia aliquot missilium suarum epistolarum . . . . folio.
21. Ejusdem: Litterae de processione Spiritus sancti adversus schismaticos . . . . folio.

VII. Anonymi.

22. Notitiae quaedam ad historiam patriam spectantes ab anno 1553 usque 1736.; ubi adnectitur catalogus imperfectus episcoporum Zagrabiensium et series canonicorum ordine alphabetico; denique: Responsum Zrinianum ad scriptum Montecuculianum . . . . quarto.

VIII. Anonymi.

23. Fragmentum circa rebellionem Sisciensem . . . . quarto.

IX. Anonymi.

24. Notitiae circa archidiaconatum de Guesche . . . . folio.

X. Anonymi.

25. Compendium synodorum dioecesis Zagrabiensis sub Martino Borkovich et Alexandro Mikulich episcopis Zagrabiensibus celebratarum . . . . quarto.

XI. Joannis Gundulich.

26. Osman spievan; id est: Carmen de Osman Joannis de Gundulich nobilis Ragusae anno 1621 (sic!) . . . . quarto.

XII. Balthasaris Adami Kerchelich canonici Zagrabiensi.

27. Originale editi jam libri sub titulo: Notitiae praeliminares . . . . folio.
28. Ejusdem: Originale editi jam libri: Historiae cathedrales ecclesiae Zagrabiensis . . . . folio.
29. Ejusdem: Annales regni Sclavoniae ab anno 1748. ad annum 1774 (sic!) . . . . folio.
30. Ejusdem: Extractus diversorum diplomatum et litteralium instrumentorum . . . . folio.

31. Ejusdem: Fasciculus diversorum excerptorum notatorum et lucubrationum imperfectorum, inter quos reperitur: Dissertatio de Cileja; item: De Provincia Franciscanorum Croato-Carniolica; item: Copia aucta operis Ritteriani . . . . folio.

32. Ejusdem: Historia episcopatus Quinqueecclesiensis . . . . folio.

33. Ejusdem: Copia opusculi Ritteriani de banatu Croatiae, cum adnexa dissertatione de locumtenentibus, quae est Kerchelichiana . . . . quarto.

34. Ejusdem: Institutionum politicarum libri tres . . . . quarto.

35. Ejusdem: De sublimium duarum in mundo potestatum fundamento et concordia; item: De initiis religionis Christianae in Hungaria et ecclesiae Hungaricae primeva constitutione.

36. Ejusdem: Fragmentum notitiae canonicorum Zagrabiensium nec non notata quaedam chronologica pro anno 1748.

37. Ejusdem: Diversae dissertationes, lucubrationes et excerpta partim perfecta, partim imperfecta; ubi dissertationes: de Bosna, de finibus totius regni Hungariae, de memoria Gorensis olim eastri et comitatus, notitia diplomatica de Szetincza, dissertatio de inscriptione Sztenyeviczii et effossa collectio variarum inscriptionum et his similia . . . . quarto.

38. Ejusdem: Extractus protocollorum regni ab anno 1565. usque 1710.; cui subjicitur: extractus memorabilium de diario vitae Balthasaris Patachich . . . . folio.

30. Litterae eruditorum virorum ad Kerchelichium scriptae . . . . quarto.

40. Tres fasciculi litterarum missilium, ad comprobandos scriptos per illum annales, inde ab anno 1748. deservientium.

XIII. Klassii.

41. Tractatus de processibus causarum fori comitatensis . . . . quarto

XIV. Variorum.

42. Acta diaetae anni 1741. . . . . folio.

43. Formularia diversa stilorum iuridicorum . . . . folio.

44. Decisiones curiae regiae ab anno 1734. ad 1747. . . . . folio.

XV. Angeli.

45. Monita patris ad filium in aula degentem . . . . folio.

XVI. Jani Lerontini.

46. De consiliis et dicasteriis, quae in urbe Vindobonae habentur . . . . folio.

XVII. Varia.

47. Fasciculus diversorum actorum negotia publica spectantium . . . . folio.

48. Alter fasciculus similium . . . . folio.

49. Fasciculus diversarum copiarum, diplomatum aliorumque litteralium instrumentorum ad noticias historicas pertinentium . . . . folio.

50. Alter similium fasciculus . . . . folio.

U zemaljskom arkivu. Acta consilii Croatici.

III. Propositio de libro manuscripto „Annuae".

Propositio C. Fesztetits circa librum defuncti canonici Kertselits inter alios academiae Zagrabiensi donatum, cui titulus: Annales regni Croatiae.

Notum est excelso consilio, defunctum canonicum Kertselits adeo amantem litterarum fuisse, ut raro munificentiae exemplo libros et secretissima quaeque manuscripta, multis impensis, fatigiis et sumptibus conquisita in publicos academiae Zagrabiensis usus locaret.

Horum peculiaris cura excelso consilio et competit et incumbit. Praeterquam enim, quod censura et educationis iuventutis inspectio excelso consilio concredita sit, adeoque intersit, ne malis quibusdam ex fontibus venena in publicum dispergantur; ea adhuc permovere debet ratio, quod inter illa manuscripta multa Ritteriana sint, quae altiorum etiam dicasteriorum attentionem meruerunt, immo haec donatio ipsa manipulationem consilii hujus regii ingressa est.

Hac et me officii mei commonuerunt, ut indignum commissionis studiorum commembrum, excelsi consilii vigilantiam quoad librum Kertselitsii manuscriptum: Annales regni Croatiae, interpellarem. Hunc librum sigillo munitum non nisi post fata ipsius aperiendum tradidit academiae secretissime conseruandum. Venia est concedenda seniculo decrepito et continuis infirmitatibus penitus exhausto, qui corrigendo operi huic impar, proprii partus sui amore adeo excoecatus est, ut quam plurima posteritati transmittenda, huic libro inesse putauerit.

Exemplo Italiae ad talem librum fabricandum inductus est, ubi etiam secretis privatarum familiarum annalibus publica et privata scandala congeruntur. Liber hic, qui poetarum pixidi Pandorae assimilari potest, misterio suo curiositatem et clamores publici in dies merito auget.

Si enim ille finis defuncti domini canonici erat, ut ex suis libris tenella iuuentus vel ipsa vel per institutores suos erudiatur, si conscripti hujus libri finis illustratio historiae erat, privata cum publicis non erant commiscenda. Veritati, quae oculus historiae est, erat insistendum. Duo sunt omnium errorum fontes: ignorantia et mali animi affectus. His conturbata mens omne aequitatis et iudicii fraenum saepe adeo excutere solet. ut nullo religionis, humanitatis, aut status atque decentiae respectu in probissimos quosque ac honoratos viros, victimas passionum suarum, temerarias proterve injiciat manus. Ex nudis relationibus, omnibus probis destitutis, adeo saepe inductus est author, ut anilibus et senilibus fabellis totus liber scateat; fata vero et aerumnae, quas perpessus est, adeo atra saepe bile calamum suum imbuerunt, ut hominem se fuisse plus una vice in contextu historiae, quam et ego ipso adhuc vivente pervolvi, ostendat. Quid igitur aetas ventura ex tam falsis et turbidis fontibus condiscere possit, non video. Ast illud certum est, consulendum esse famae defuncti benefactoris, prospiciendum esse tranquillitati publicae et honori privatorum.

In morte omnes vindictae ac simultates cum humanitate exspirare debeant; vindicare debemus bonam defuncti existimationem a futuri temporis obtrectationibus, qui vel ex hoc monumento aeternam vellicandi memoriae defuncti ansam haberent.

Restituenda est privata securitas, quae interturbatur, si ex loculamentis academiae Zagrabiensis speciem inquisitionis erigamus, ubi quaevis criminationes extra ultionem post mortem positae sollicite asservarentur et quibusvis libellis fatuosis porta per impunitatem patefieret.

Ratio habenda viventium honoris. Actiones nostrae, in quantum cum bono publico directam connexionem habent, publicorum magistratuum curae subsunt, indifferentes autem cujusvis conscientiae committuntur. Haec libertas partem essentialem socialis felicitatis constituit, in hanc irruitur, si qui se, privata authoritate in publici censores erigant.

Cavendum denique est, ne tenellae iuvenum mentes corrumpantur. Scio asseri, venena praeparata non nocere, dummodo non promiscui usus eorum admittatur. Ast magis interest mala praepediri, quam reparari. Arcta sub clavi libri hujus custodia sufficiens praecautio non est, — non dubitamus de integritate modernorum academiae custodum, — ast, ut eadem solertia eo et ultra annis inomisse observetur, quis credat, qui rerum humanarum vicissitudines novit; majora secreta sunt patefacta et procacia custodis bibliothecae discretio inquietudinem publici certe placare non potest.

Eo igitur concentratur mea opinio, ut hic liber aut flammis consecretur, ut hoc igne ultima humanitatis Kertselitsianae pars absummatur, aut ut aliquorum gremialium consilii censuram subeat; qui conservanda sequestrent, reliqua igni crementur, ne autem describi aut alio fato evulgari possit, omni commissionis sessione usque sequentem obsigilletur.

Hanc opinionem etiam coram altissimo s. s. Maiestatis throno sustinendam, in casu exigente substerno excelso consilio, ad quam eo magis excelsum consilium adduci posse existimo, quam et s. s, maiestas in abolitione Jesuitarum illud singularis humanitatis exemplum dederit, ut privatas societatis historias et secreta monita igne comburi curaverit.

U zemaljskom arkivu: Acta Consilii Croatici.

D. Hrvatska pisma plemenitih gospodja.

I. 1748. 15. decembra. Pri Jalžabeti. Helena udova Bedeković Krčeliću.

Službu moju poniznu vu milošću gospodinu rektoru preporučam.

Kruto ponizno hvalim na milošče gospodinu rektoru, koju z menum su včinili i zbog mojeh poslov sebi nepriliku zavdanu zveršili. Ja decrete kraljevske za ius giadii kakti i senjme jesem prijela; nego žalujem, da gospa abatisa varaždinska gospodinu rectoru ne obznanila, koje ja penezi dužne, (kak su mi pisali) jošče s meseca octobra po mojem plebanušu i njejnom confešoru odbrojiti jesem dala, i da je to dugovanje tak zakešnjeno, molim se, naj oprostiti dostojaju. Kaj se Miška Ternuliča defensie dostoji, za koju sto rajnčki sem resolverala, naj gospodinu Krištofu Puczu dedi . . . ., k tomu za graduš kaj bude potrebno, naj gospodin rektor dadu i obznaniti mi dostojaju, komu iste penezi postavit bi morala, kaj ne zamudim. I mene vu zpozoranu(?) miloščn preporučajuč ostajem pri Jalžabeti gospodina rektora službenica ponizna Rosalia Helena Somogy udova Bedekovich.

Iz Gajeve knjižnice u sveučilišnoj knjižnici.

II. 1749. 11. jula. Zagreb. Sestra A. M. Margareta Krčeliću.

Službu moju ponizinu vu milošču preporučam dragomu gospodinu bratu.

Želim, da ov moj nevredni list dragoga gospodina brata vu dobrom zdravju najde, koje ako je povolno, želim, da gospodin bog nadalje potvrdi. Dužnost moja prvo bi bila gospodina brata i z mojem nevrednem listom pohoditi ne samo ovdi vu Zagrebu nego i vu Beču. Buduči kajti pak nisem se ufala, ar čujem, da su gospodin brat i z vnogemi posli okupirani. zato mozibiti na nepriliku bi bila gospodinu bratu; da bi tak srečna mogla biti imati milošču videti gospodina brata poleg želenja mojega, kruto drago i veliko veselje moje bi bilo, za koju milošču ponizno prosim gospodina brata, da mi dostoju včiniti, ar bi jako rada govoriti i z gospodinom bratom. Drago mi je i za veliku milošču si držim, da su dostojali z menom zapovedati gospodin brat, žal mi je pak, da z bolšem konfektom za vezda služiti ne morem; nego kada drugi put budu zapovedali gospodin brat, hoču se trsiti, da budem mogla obilneje služiti. Moja sestra Kordula svoju poniznu službu naklanja gospodinu bratu. S tem mene vu milošču gospodinu bratu ponizno preporučam i ostajem dragoga gospodina brata službenica ponizna Sor. Anna, Maria, Margareta Kerčelić o. s. M. C.

Iz Gajeve knjižnice u sveučilišnoj knjižnici.

III. 1749. 13. jula. Varaždin. Marija Katarina Patačić Krčeliću.

Službu moju dostojnu vašem milostem preporučam.

List vaše milosti i z memorialom gospodina biškupa dostojno prijela jesem; iz kojega razumevam, da podložnik gospodina biškupa nije prave vu doznanjenom poslu vputil. ar ja nigdar toga niti pomislila nisem. da ne bi i z mojega človeka zadovolščine dala; ali nemu konja povrnuti vučinila. le prav da se pravo znalo bude. je li negov ali mojega slobodnjaka. pokehdob su mojemu slobodnjaku pred jednem letom konji pokradjeni. med kojemi ista konjska mati je bila, kak susedi i seljani njegovi svedoče i gotovi na to priseči jesu: na koju confrontatiu došli su k meni iz Zagreba iduče spomenuti slobodnjaki i kajti moj slobodnjak dopelal je svedoke, koji gotovi su bili priseći, da je pravo njegovo marše. podložnik pako gospodina biškupa niti je svedokov dopeljal. niti je povedati hotel. od koga je marše kupil: i zato sem ja duguvanje do druge probe i previdjenja ostaviti morala. Potlam pako po mojeh posleh otišla sem va Varaždin, kak pako najpredi domov dojdem. moje ljudi na pravicu ali k gosponu vicekomešu Saiču, ali kamo drugam poslati zamuditi ne ču. Da pako vaše milosti celu informatiu od ovoga dugovanja imaju. obznanjujem. da rečeno marše niti je na mojem teritoriumu vuzeto. niti z mojem znanjem. nego je vuzeto na sejmu pri sv. Bereku na teritoriumu gospodina oberstara Draškovića i s dopuščenjem offleijalov njegoveh. To pak ipak stara pravica sobum donaša, da človek svoje pravo vsigde slobodno vzeme. on pako. ako ih vukral nije, ima vsigdar regresuš na onoga. od koga je kupil. Ja vender zato nisem jošče ni jednomu maršeta dopitala. doklam se probuvalo nebude, koga sliši. S tem mene prosim vu milošču gospodinu biškupu pre-

poručiti, koja jesem i ostajem vaših milosti Gehor. Dienerin Marie Catharina verwittibte Gräfin von Patačić gebohrene Frein von Freinfelt.

Iz Gajeve knjižnice u sveučilišnoj knjižnici.

IV. 1749. 16. oktobra. Zagreb. Regina Rauch Krčeliću.

Službu moju zavezanu gospodinu rektoru preporučam.

Pa kak gospodin rektor pisali su mi, šaljem zajedno ov list i vu cekineh 300 velim tri sto gospodinu Stepaniču mlajemu, proseč, da i ov list i peneze takaj gospodinu rektoru segurnom prilikum pošale; s kojem penezi, da gospodin rector srebernara poleg informatie one, kak gospon stric viceban vetoman dne na mesto mene vre obznanil i pisal jest, splatiti budu dostojali. Prosim i za vuricu, prosim gospodina rektora ponizno, ako moguće bude na mesto one, koju odnesli jesu sobum, pri vurmoharu da drugu bolšu vzemeju i meni po kom segurnom pošalju, ali po gospodinu Peharniku, ali pak po gospodinu Kegleviću, koj na skorom gori dojti hoče, po kojem jednom ali drugom. Ako predi po kom segurno sreberninu poslati mi imali ne bi, da poslati budu dostojali. Prosim vuricu, pak ako bolšu ne bi mogli imati, naj onu, koju odnesli jesu, nazad pošalju. Zatem kada ova vsa ravnanja gospodinu preporučam, jesem i ostajem vu Zagrebu gospodina rektora službenica ponizna Regina Rauch.

Iz Gajeve knjižnice u sveučilišnoj knjižnici.

V. 1750. 11. oktobra. Čalinec (Chaljnecz). Josipa Patačić Krčeliću.

Službo moju ponizno preporučam g. abasu. Ni čuda, da tuliki ludi imaju pobožnost suproti Nepomucenu. Radujem se, de Nepomucen· da jakost ima i da je organaša vu klošter mogel spraviti, samo ako bude stalno. Kaj se puščeniku dostoja, koj mojega lista donesel je, ar je prav, da se je žalostil, ar imal je zrok, pokehdob ni otca doma našel i kaštigu je rad preterpil, koju jesem ja davala, da je pri g. vikariušu tri puti pil za moje zdravje. Prav je včinil, ar se za mamicu pristoji. Prosim ponizno, ako pojdu vu Čanjevo, da povedu od moje strane službu, pak da bi se organaš naskoro dal videti, ar oni mogu svojemu detetu zapovedati, tak bude moralo vučiniti.

Moj brat svoju službu naklanja, pak prosi, da bi mu hoteli knjigu, koja je napisana poslati, ar polovicu je vu Beču prepisal, pak bi rad vezda celu prepisati. Kaj se prošćenja ferenčevskoga dostoja, naj ne zamere, da nisam došla. Zrok jeden je to, da nisem čula, da su pozvali; drugi je pak ov, da sem lista četiri dneve po Ferenčovo dobila. Ponizno falim za novine, kaj su meni hoteli obznaniti, ja bi rada hotela nim z novinami služiti, da bi kaj takvoga znala. Čula sem, da su dva lajkuši fraterski zkočili.

Apropo, ja nerazmem tu reč „fačuk", ne znam, zakaj jesu se tak podpisala (sic!) S tim nešu na dalje nepriliku z mojem pismom vučiniti, ar ufam se nih naskoro videti i onde na reči obilnie govoriti, kaj kratkoča vremena ne dopušča pisati, pak se nadalje vu prijatelstvo preporučajuč ostajem gospodina abaša službenica zavezana Josepha Patachich.

Iz Gajeve knjižnice u sveučilišnoj knjižnici.

VI. c 1750 (?) u Zagrebu. Cilika Škerlec i Ana Rafaj Krčeliću.

Službu moju poniznu vu milošču dragoga gospodina oca pokorno preporučam.

Ja hvala bogu snočka i z pajdaši mojemi srečno došla jesem, drago mi bude čuti, kak pak oni svoje zdravje fale. Žal mi je iz serca, da ja buduča vu Zagrebu pak vendar ne budem mogla gospodinu ocu moju dužnu reverentiu vučiniti zbog jednoga zroka, kojega nes mogué sada nim obznaniti, ar tuliko časa nimam. Nek kajti je sestra rekla, da ih bude prosila, da bi zutra k nje k obedu došli, tak im budem imala priliku povedati i zato naj je se nikak ne skrate, ar ja drugač s nimi ne budem mogla biti. Mi smo bile takajše nakanile da mimo grada idué, da se k nim navrnemo, kajti nam je pak povedano, da je biškup došel, tak nesmo hotele iti, kajti smo bile poputno opravlene. S tem ostajem ponizno ruke kušujuči dragomu gospodinu ocu ponizna službenica i pokorna kći Cileky Peter Sker(lecz)?

Ja sem nihova ponizna službenica.

Dragi moj gospodin sin, prosim ih, da nam ne zamere, kaj k nim nesmo došle. Zrok je ta, da je biškup došel, a drugač bili smo si tia vu Kopčevce zobe nabrusili na nihovu čikuladu, ali zahman, kat smo morali drugač obrnuti. Neg dragi gospodin sin, ja nihova nevredna mati prosim, da budu tak dobri i zutra se na jeden falačec govedine k mene potrudili, kade obilneje budemo za fsa govorili. S tem ostajem nihova ponizna službenica i nevredna mati Anna Maria Raffay.

Iz Gajeve knjižnice u sveučilištnoj knjižnici.

VII. 1753. 28. augusta. Lobor. Teodora Keglević Krčeliću.

Službu moju poniznu vu milošču gospodina abaša preporučam.

Iz gospona prokuratora mojega Blaškocia relacije razumela jesem, da gospodin abaš mene i mojem vu sadašni pravdi polag pravice milostivni protektor i patron skazali se jesu. Vu koju milošču i protektiju mene i moje na dalje gospodinu abašu preporučam. Zbog starosti, gingavoče tela i nepriličneh do Zagreba putov ne bi mi moguče bilo vu Zagreb dojti, vu kojem poslu pišem gospodinu prezešu, da bi jednoga zmed gospode ašešorov simo vu Lobor (pred kojem mene dopitanu prisegu postaviti budem mogla) odlučiti bi dostojal. I ako je moguče milošča osebujna bi mi bila, da bi se gospodin abaš vu tom poslu simo k mene potruditi dostojali. Oferujem za sada gospodinu abašu jeden cent masla i tem mene vu milosču gospodina abaša preporučam i ostajem gospodina abaša službenica ponizna Theodora Petaz vudova Keglevich.

Iz Gajeve knjižnice sada u sveučilišnoj knjižnici.

VIII. 1753. 13. septembra. Verbine. R. Patačić Krčeliću.

Službu moju poniznu veliko milostivomu gospodinu abašu stalno preporučam vu milošću.

Posrečena se preštimavam listom nihovim, mnogo obligerana zpoznajem se, da dostoju stalnu svoju prijazen conserverati mene, koja vu

vsakoj prilike contesterati želim, da sam službenica nihova neizmenjena. Akludujem sub volanti sinu mojemu pisani list, k kojemu da gospodin abaš pridati hote in favorem baronis Werneggh i svoju rekomendaciju. Ne dvojim: oni mogu bolje qualitaše istoga subjectuma ispisati, kojemu . . . . . bili . . . . . Jurak z svojimi qualitati mogel se aequiparerati. Želeči anda, da vu vseh povoljnosti vživaju stalnost, mene vu milošću i stalni prijazni da obdrže prosim, ter polag aldovo (sic!) moje vekivečne službe mene vu takovu zavdam i ostajem veliko milostivnoga gospodina abaša ponizna službenica R. Patachich.

Iz Gajeve knjižnice sada u sveučilišnoj knjižnici.

IX. 1754. 4. septembra. Bistrica. Grofica Keglević Krčeliću.

Službu moju poniznu preporučam gospođinu abašu. Lista nihovoga kodi lovrečke pisme i conscriptiu dostojnu i z velikem veseljem prijela jesem. Ponizno hvalim na nihove milošče i dobrote, kaj se lovrečke posle dostoje, ufam se još vu vremena s nimi spomenuti i za tolnač pitati i prositi. Mene je pako drago, da se svojum zdravjum hvaliti mogu, bog potverdi na dajle. Ali naj se predi postave vu počinek nego teško plate. Bude kaziti i vreme gorše bude. Ovde včero za jedno vuro išla je solika i tuča, koja istina kvara je vučinila, nego još majnje nego jesmo štimali, ar bude boga, ni bilo vedro. Ja sem rano po onom vremenu na odperte kučije putuvala od svetoga Križa simo, kamo predevčero pošla jesem gospodarstvo tak tamo kak i vu Popovce pregledat. Nekaj se verlo dobro ne čutim. Nego vre ztavno odvlešeno purgatie vuzela jesem. I za to prosim, naj ne zamere, da tak confus i nedostojno pišem, ali nikak se dobro ne čutim radi vračtva, koje je i zrok, da vu persone služiti ne morem vu Kalnik, kak sem želela. Samo da bi bila mogla s nimi govoriti i vu moje hiže nih revererati. Ja od ovde pojdem vu Lovrečine 13. k večere ali 14. k obede. 16. ali 17 idem za nekuliko dneve vu Topolovec, ako bi mogla imati milošču vu personu nih revererati vu Lovrečine, jako bi mi bilo drago. Okolo 24. dojdem nazad iz Topolovca i 28. pojdem na Bukovec, kada brat moj bude dal blagoslovit grada svojega. Z drugom prilikom želim več služiti, sada vere ne morem nego taki idem ležat. Koja sebi z tecum zakupo vu stalno priatelstvo iznukajuća, ostajem gospodinu abašu ponizna službenica m. a g. Keglevich.

Iz Gajeve knjižnice sada u sveučilišnoj knjižnici.

X. 1754. 6. septembra. Zelendvori. Grofica Drašković Krčeliću.

Službenica sem zavezana gospodina abaša i gospodina sina.

Da tak dugo na list meni pisan vu Petrinju nisam odgovorila, prosim, da me spričanu imati gospodin sin dostojaju. Zrok pako je, da list je negdi bil zaostal, tak da ga ondi vu Petrinje prijela nisam, nego gospodin Bathany simo za menum takovoga je poslal. Želela bi pako, da bi ovdi gospodina sina videti mogla i ovdi nimi služiti. Ja sem vre šest tjednov po gosteh hodila, ovdi pak ostanem, dok bude vreme dopustilo. Za on testimonialis i list gospodina Raichaina, prosim, da mi ga gospodin sin dostojaju poslati, kojega sem nim vu ruke dala, ar mi bude sada potreben.

Kaj se pako dostoji onoga punctuma, kojega su mi povedali, kad smo skupa na Vinicu išli, ne more mi dojti na pamet, nego prosim, kada simo k meni dojti budu mogli, da mi onda povedu; kadi želim vu povoljnom zdravju gospodina sina videti i ostajem gospodina sina službenica do smerti verna Drašković.

Ich hätte selbsten gern geschrieben, habe mich aber nicht getraut kroatisch. Jen krat bum vender probovala z mojem horvackim konceptom napervo dojti. Itak sin majku ne sme zmehavati. Heut war ich bei Balog.

Iz Gajeve knjižnice sada u sveučilišnoj knjižnici.

XI. 1754. 24. septembra. Zagreb. Opatica Ivana Patačić Krčeliću.

Službu moju ponizno preporučam vu milošču gospodinu bratu.

Prosim ponizno gospodina brata, da mi ne zamere, da neprilikn činim po ovom listu. Ja ne dvojim, da ne bi gospodin brat govorili i z gospodinom consiliariušem Patačićem, kak je dobro znano zarat našega duga, da bi mu mogel vezda konec biti, kak sem pisala ja gospodinu. Znam, da bude gospodina brata reč več pri njem neg moja, da bi gospodina dostojali na to obernuti, da bi fassie preobrnul i segurnost kloštru napravil. Molim se ponizno gospodinu bratu, da tu milošču i dobrotu kloštru včine; ar je vu veliki pogibeli. Znam da gospodin brat vnogem svoje milošče skazuju, prosim takaj i ja, da mene ne odvrgu i vu tom pomoč budu. Ja sem gospodinu obznanila, da josče od jednoga leta interes je pri nih. S tem mene vu milošču preporučajuč ostajem gospodina brata službenica ponizna mater Joanna Patačić abbatissa O. S. M. O.

Iz Gajeve knjižnice sada u sveučilišnoj knjižnici.

XII. 1754. 26. novembra. Klenovnik. Grofica Drašković Krčeliću.

Službu moju zavezanu gospodinu abašu preporučam.

Ne dvojim da gospodin abaš ne bi bili prijeli lista po gospodinu plebanušu Brezovečkom pisanoga, vu kojem sem prosila, da bi se gospodin abaš dostojali k dojdučem svetkom k nam na Bukovec potruditi, kaj i sada prosim. Ne dvojim tulikajše, da se gospodin abaš ne bi mogli reflectuvati, da sem nim vu Zelendvoru stanovita litteralia documenta meam et familiam Berzević concernentia dala, z kojeh poslali su mi gospodin abaš nekoja stanovita pako puncta familiam Berzević concernentia. Ne znam je li su pri gospodinu abašu ostala, ali su takova gospodnu Balogu dali: ako su takova gospodinu Balogu dali, prosim, da bi mi dostojali obznaniti, ako su pak pri njih, prosim, da bi mi takova kak najbrže poslati dostojali. Moj gospodin sin Januš, koji zutra vu Beč vu školu odhaja, svoju službu naklanja. S kem mene vu affectiu preporučajuća ostajem gospodina abaša službenica zavezana Drašković v. r.

Iz Gajeve knjižnice sada u sveučilišnoj knjižnici.

XIII. 1755. 27. februara. (z večere ob 9. vure.) Topolovec. M. A. Keglević Krčeliću.

Službu moju ponizno preporučam gospodinu abašu. Obznanim duge i žalostne glase, koje možebiti bojle nih nego mene znani budu od muže

i nesrečne ljudi. Včero bilo mene obznaneno po plebanuša lovrečkoga, da muže okolo 3000 spuntili jesu se na tulekom, da su popalili Ravno, da se Kalce kroze (sic!) i moji Lovrečine, da miši tamo mesto imali ne budu. Danas došel jedan moj katana, koteri pove, da je čul da včero vu zorie vre je zgorel Lovrečine, predvečero pako da su vužgali Graca. Ja danas bog zna iz kakve zroka nikakve glase ne čujem od onte, zbog česa 1000 na mesto jedne . . . septe delam se i ne morem zpisati moje strahe i žalosti. Bog mi se smiluje, zroka za se ne znam, niti kaj bi mi vučiniti: je li ovde ostati, ali vu Zagorje otiti, i to kud? Prosim za Boga naj mi obznane, kakve glase gore jesu, kakve dispositie i kaj meni vučiniti sude. Iz jedne strane bojim se od Moslovine, da vre stavno na vsakojačkih pregonov ludstvo duši se i zada jako mrmjaju; Bog zna, kaj budu vučinili, da čule budu od gorne pynthe, da bi se Sisčane izmitali, takaj za me dobro ne bi bilo, ar sami znaju, da mene prijateli nisu; Bog zna, čemo bi moje priložili. Lovrečine pred 3 dneve grozili jesu se pod to ime, da se Kösser tamo zaderžava, koje vendar istino niti je, niti bilo. Od durski (sic!) strane čuti je da se jako spravlaju na protuleto za boje i sami da se štimaju, da z nami se bili budu, kajti novi car je nepritał (sic!) vse kersčenikov; več nikoj nego Bog nam se smiluje.

Ako kaj potrebnoga čutili budu, naj mi za boga z nočjum i z dnevom simo obznane; ja platim kaj kod človek prosil bude, ja se ostavlem vu nihove milošče i pritelstvo, koja jesem i ostanem gospodinu abašu ponizna službenica i pritelica m. a. g. Keglevich.

Iz Gajeve knjižnice sada u sveučilišnoj knjižnici.

XIV. (Godina ?) 15. novembra. Začretje. Grofica Sermage Krčeliću.

Ja sem ponizna službenica gospodinu abašu. Iz serca želim za nihov contentoma i dobre zdravje glase, mene kruto povolne čuti, k tomo pako ako je podvergyena od Boga, na vnogeh let želim. Ja budi Bogo hvala jesem zdrava i tecum zakupo, koje preporučam vu nihovo miloščo i dobrotu. Takve glase imam takaj na moju osebojnu consolatie od moga brata i gospodina. Ne dvojim, da ne bi bili čuli za prodaji imajna Horvacka, koja gospodin Patačić kupil od grofa Ratkaya za 54.500 R. ove dneve kod takoj za opomenek istoga Ratkaya 21. septembra, da rodbina ako hote imanja, da se jave do 3 meseca. Ja kruto mojem hvaleć imajnja ista, da vsaki dieten 1245 težaki, ima k tomo za vsako gospodarstvo i terštvo da je prikladna, da 80 hame volovnaki ima. Ja penez ležeće nimam, zadužiti pako vidi mi se teško, kajti još vendar od strane gospodinove imam dugov, koje predi vurediti od njegova i mojega imetka želim i ufam se vu Boga. Nego da bi več imajnje na duge želela kupuvati, vendar pak vidi mi se teško, da takva imajnja od rodbine vu ludske ruke dospe, od koje teško ali nigdar, vender nigdar tak lehko kak sada vu ruke dojti bi mogla. I zato vutečem se vu nihove milošče i zpoznano pritelstvo zuproti mene i gospodina mojega, da bi dostojali gospodinovu gospu mater nagovorjati, da bi isto imajnje kupila. Ja od strane moje tece jesem noj dužna 10.000 R., koje do maloga časa hotela bi postaviti. Ona prez penez segurno ni, anda malo penez noj bi potrebno posuditi, ale duge Ratkajove na se vuzeti. Naj i dostoju napervo dati, kvara mertveh penez vu ladice

imati i da nejne vnuke danas ali zutra laglje penez po nejne smerti [illegible] imajnja mogu potrošiti. Vem ona gospa ostane svojeh penez tak vu [illegible] kak ovak, i ako zbog gospodarstva ladiati preveč, tak naj je rajše [illegible] arende komu, ale gospodina mojega kad dojde, nego da dospe vu [illegible] ruke na veke. Naj se zbog dugov ne stara, kojeh sada imamo, oni [illegible] prez nje čez nekoja leta naplate z božjem vojlem. Prosim ponizna, naj [illegible] malo ne dadu znati, da im ja ovo vučiniti prosila jesem, ar bojim se [illegible] mere, kaj ne želim, nego vendar iščem hasne tece moje vnuke pak i nejne. S tem sebi i tecum zakupo vu miloščfu i pritelstvo preporučajuč ostajem gospodinu abašu ponizna službenica m. a. g. Sermage.

P. S. Ja vu nedelju pojdem vu Varaždin; ako ne po ovom človeku, ufam se onda dobiti odluček na ovoga lista. Iz milošče svoje Kegleviča dala protesterati radi prodaje Horvacke i mimo prodati prepovedala; ali ona ne more, kaj to isto imajnje nigdar bilo ni Keglevičiansko.

Iz Gajeve knjižnice sada u sveučilišnoj knjižnici.

XV. 23. decembra. Varaždin. Rosalia de Rucs ... Krčeliću.

Mene i moju poniznu službu vu miloščtu ponizno preporučam gospodinu bratu.

Za miloščfu i ljubav gospodina brata kruto ponizno hvalim, da su se dostojali mojega siromaškoga dečaka k sebe dozvati i mene negov stališ obznaniti, kojega do sada nikak nesem istinski mogla zeznati. Žalost serca mojega je velika, koju ja za dosta ne morem izpisati dragomu gospodinu bratu zaradi mojega dečaka i za to najbole da se ne škola, kaj mene je obečano bilo pervo, nego sem ga dala. Mogu sami premisliti kakvo veselje budem s nim imala, ako kakti sakoga purgara dete bude odhrajneno. Za to prosim se za boga gospodina brata naj iščfu moduša, kak bi ga moguče nazad dobiti, naj z gospodinom baronom Patačićom dostojaju govoriti. Ja ga nikak ne ostavim. Sada je najbolša prilika, da more z gospodinom nazad dojti, ar ako duže tamo bude, na vekšu škodu bude dečaku. Molim se dragomu gospodinu bratu, naj vučine, kak dobro bude. Ja moje vufanje vu nih imam, ar vnoge milošče prijela jesem od gospodina brata, za koja nigdar zadosta zahvalna ne budem se mogla izkazati. Hoču za nih boga moliti. Za parokaciju (sic!) kruto ponizno hvalim gospodinu bratu; želim tulikajše srečno i veselo sprovoditi ovo novo leto. ne samo ovo nego i druge vnoge dočakati i sprovoditi želim poleg svojega Kouhutoma. Mene pako ponizno prosim, da dostojaju vu svoje milošče stalno obderžati. Na znajne dati morem gospodinu bratu, da moja sirota majka jošče žive, kojoj ja malo jesem vu stališu pomoči, ali kuliko morem, ne prepustim vučiniti. Sada ja mene vu miloščtu ponizno preporučam i ostajem gospodina brata ponizna službenica Rosalia de Rucs...

Iz Gajeve knjižnice sada u sveučilišnoj knjižnici.

XVI. Julijana Sermage Krčeliću.

Službenica zavezana gospodina sina.

Ze vsum dostojnostjum jesem prijela list gospodina sina i razveselila znamenjem. da se još zlobna (sic!) čutim vu miloščtu gospodina sina. Neg

kak sem došla na posel z gospodinom vicebanom, altarerala sem se nad tem vehementem inventium zbog grožnje indiginatuma. Ja pak zastanovito znam, da je moj otec Johanes Herbardus Moschkon vu orsačke knigu inprotokoleran i da bi to ni bilo, jes naturaliter, i da bi to ne. jes po donati[i] šestinske, bil bi me i fiscus našel, da bi več nego kamo tot ne bilo jačilo. To je ljublen modus, mene na pogodbu nagibati. Tak mi se je to za zlo vzelo, toga prečtejuč jesu mi se kvečki zverteli, tak sem se alterirala. I ja bi mogla nekaj reči, neg moja narojena diskretia do sile ne prepusti, naj još bude vu suspenso. Nisem nigdar rada vehementa bila, još me bog čuvaj. Ja kakti vu tom stališu, kakove jesem volje, nisem capabel na vse odpisati, ar ne bi rada, da bi mi žal moglo biti, doklam mi ova perva hursa (sic!) ne prejde, metem toga naj sve ide kak je pričeto. Nikak nemor(em) već pisati, s tem ostajem gospodina sina službenica zavezana Julijana Sermage.

Iz Gajeve knjižnice sada u sveučilišnoj knjižnici.

Summarium.*

A. Životopis Baltazara Adama Krčelića.

B. Krčelićeva djela.

C. Izdanje „Annua“ LXVII.

Annus 1748.

Addenda ex actis regni.

* Brojevi pokazuju strane u ovoj knjizi.

Annus 1749.

Annus 1750.

Annus 1751.

Annus 1752.

Annus 1753.

Annus 1754.

Conscriptionis acta.

Annus 1755.

Congregatio regni:

Annus 1756.

Annus 1757.

Annus 1758.

Annus 1759.

Annus 1760.

Annus 1761.

Annus 1762.

Annus 1763.

Annus 1764.

Annus 1765.

Annus 1766.

Annus 1767.

Additamenta.

A. Summaria memoria officia tenentium.

B. Vitae trium episcoporum.

C. Donatio bibliothecae.

D. Hrvatska pisma plemenitih gospodja.

Index
personarum et locorum.[1]

(Brojevi naznačuju stranu knjige.)

[1] *Hrvatska imena* pisana su današnjim našim načinom pisanja: *cz* = c, *cs* = č, *ts* = č i ć, *ty* = ć, *ch* u sredini = č, a na kraju ć; *gy* = gj, *ly* = lj, *ny* = nj, *ll* = l, *nn* = n; *s* u početku pred samoglasom *e* ter *i*, a i u sredini izmed ta dva samoglasa = š, *z* u početku pred t = s; *ss* = š; *sz* = s, *sch* = šč ili šć; *tt* = t, *th* = t, *zs* = ž. — Imena, koja dolaze malo ne na svakom listu: Croatia, Hungaria, Zagrabia, Vienna nisu ubilježena u ovom „Index"-u. — Imena u zaporcima dolaze onako, kako ih je Krčelić pisao, a imena pred zaporkom onako, kako sam ih mogao po najboljim pomagalima ustanoviti.

Knj. XIX. Acta coniurationem Petri a Zrinio et Francisci de Frankopan, nec non Francisci Nadasdy illustrantia. Ciena 5 K. 60 fil.
Knj. XX. Spomenici hrvatske krajine. Vol. III. 1889. Ciena 8 K.
Knj. XXIII. Acta Bosnae potissimum ecclesiastica. 1892. Ciena 10 K.
Knj. XXIV. Index rerum, personarum et locorum in voluminibus I—V. monumentorum spectantium historiam Slavorum meridionalium. 1893. Ciena 6 K.
Knj. XXV. Scriptores. Vol. II. Chronica ragusina J. Restii et J. Gundulae. 1893. Ciena 7 K.
Knj. XXVI. Scriptores. Vol. III. Thomas archidiaconus: Historia salonitana. 1894. Ciena 4 K.
Knj. XXVII. Monumenta Ragusina. T. III. 1895. Ciena 5 K.
Knj. XXVIII. Monumenta Ragusina. T. IV. 1896. Ciena 5 K.
Knj. XXIX. Monumenta Ragusina. T. V. 1897. Ciena 7 K.
Knj. XXX/₁. Scriptores. Vol. IV. Kercselich Annuae. 1901. Ciena 5 K.
Knj. XXX/₂. Scriptores. Vol. IV. Kercselich Annuae. 1902. Ciena 5 K.

5. **Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium.** (Knj. 1—8.)
Knj. I. Statuta et leges civitatis Curzulae. 1877. Ciena 6 K.
Knj. II. Statuta et leges civitatis Spalati. 1878. Ciena 6 K.
Knj. III. Statuta et leges civitatis Buduae, civitatis Scardonae et civitatis et insulae Lesinae 1882—3. Ciena 9 K.
Knj. IV. Statuta lingua croatica conscripta. Hrvatski pisani zakoni: vinodolski, poljički, vrbanski i donekle svega krčkoga otoka, kastavski, veprinački i trsatski. 1890. Ciena 6 K.
Knj. V. Urbaria lingua croatica conscripta. Hrvatski urbari. Svezak I. 1894. Ciena 8 K.
Knj. VI. Acta croatica. Tom. I. (Ab anno 1100—1499). 1898. Ciena 7 K.
Knj. VII. Statuta confraternitatum et corporationum Ragusinarum. Bratovštine i obrtne korporacije u republici dubrovačkoj od XIII. do konca XVIII. vijeka. Sveska 1. 1899. Sveska 2. 1900. Ciena svesci 3 K.
Knj. VIII. Libro delli ordinamenti e delle usançe della uniuersitade et dello commun della Isola de Lagusta. Knjiga o uredbama i običajima skupštine i općine otoka Lastova. 1901. Ciena 3 K.

6. **Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena:**
knj. I. 1896. i knj. II. 1897. po 5 K.; knj. III/₁ i knj. III/₂ 1898. po 2 K. 50 fil.; knj. IV/₁ i knj. IV/₂ 1899. po 2 K. 50 fil.; knj. V/₁ i knj. V/₂ 1900. po 2 K. 50 fil.; knj. VI/₁ i knj. VI/₂ 1901. po 2 K. 50 fil.; VII/₁ 1902., ciena 3 K.

7. **Gradja za povjest književnosti hrvatske:**
knj. 1—2 1897—1899. Ciena knj. po 3 K. 60 fil., knj. 3 1901. Cijena 4 K.

8. **Ljetopis** jugoslav. akademije znanosti i umjetnosti. Sv. 1—14. Ciena svez. 1, 2 i 8 po 1 K. 20 fil., svez. 3—7, 9, 10 i 11 po 2 K., 12 svez. 3 K., 13 svez. 1 K. 60 fil., 14, 15 i 16 svez. po 2 K.

9. **Znanstvena djela za opću naobrazbu.** Knjiga I. **Rimski svijet na domaku, propasti i Varvari.** Napisao Natko Nodilo, 1897. Stoji 4 K. Knjiga II. **Bizantija i germanski zapad do smrti cara Justinijana I.** (476—565.) Napisao Natko Nodilo. 1900. Stoji 6 K.

II. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.

Na svijet izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Dio I. Obradio Đ. Daničić. Sv. 1—4. 1880. do 1882. Dio II. Obradili Đ. Daničić, M. Valjavac, P. Budmani. Sv. 5—8. 1884—1886. Dio III. Obradio P. Budmani. Sv. 9—12. 1887—1891. Dio IV. Obradio P. Budmani. Sv. 13—14. 1892—1894. Cijena svezku 6 K. Svezak 15—17. 1895—1897. Dio V. Obraduje P. Budmani. Svezak 18. 1898. Cijena svezku 4 K. Svezak 19. 1899. Cijena svezku 3 K. 20 fil. Svezak 20. 1900. Cijena svezku 4 K. Svezak 21. 1901. Cijena svezku 3 K. 20 fil.

III. Posebna djela, koja je izdala akademija.

Razreda filologijsko-historijskoga i filosofijsko-juridičkoga.

1. **Dvie službe rimskoga obreda za svetkovinu sv. Ćirila i Metuda.** Izdao Ivan Berčić. 1870. Ciena 2 K.
2. **Historija dubrovačke drame.** Napisao prof. A. Pavić. 1871. Ciena 2 K. 50 fil.
3. **Pisani zakoni na slovenskom jugu.** Bibliografski nacrt dra. V. Bogišića. 1872. Ciena 2 K. 50 fil.
4. **Izprave o uroti bana Petra Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana.** Skupio dr. Fr. Rački. *U Zagrebu 1873.* Ciena 6 K.
5. ***Zbornik sadašnjih pravnih običaja*** **u južnih Slovena.** Osnovao, skupio, uredio *V. Bogišić. Knjiga I.* 1874. Ciena 12 K.

Ciena 5 K.

13. **Nekoje većinom sintaktične razlike izmedju čakavštine, kajkavi kavštine.** Napisao Luka Zima. 1887. Ciena 5 K.
14. **Hrvatski spomenici u kninskoj okolici uz ostale suvremene dalmati narodne hrvatske dinastije.** Napisao Frane Bulić. 1888. Ciena
15. **Istorija hrvatskoga pravopisa latinskijem slovima.** Napisao dr. 1889. Ciena 7 K
16. **Dviestogodišnjica oslobodjenja Slavonije.** I. dio: Slavonija i dru zemlje pod Turskom i rat oslobodjenja. Napisao T. Smičiklas. 3 K. — II. dio: Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640—17 T. Smičiklas 1891. Ciena 6 K.
17. **Koluničev zbornik.** Hrvatski glagolski rukopis od godine 148 Valjavac. 1892. Ciena 5 K.
18. **Zadarski i Ranjinin lekcionar.** Za štampu priredio Milan Re Ciena 6 K.
19. **Sbornik jugoslavenskih umjetnih spomenika.** Prvi svezak: Zavje slika slavenskih apostola i srodni joj spomenici. Razpravio Pro Jelić. 1895. Ciena 4 K.
20. **Život i djela dra. Franje Račkoga.** Napisao T. Smičiklas. 1895.
21. **Akcenti u glagola.** Napisao Gjuro Daničić. 1896. Ciena 1 K.

Razreda matematično-prirodoslovnoga:

1. **Flora croatica.** Auctoribus Dr. Jos. Schlosser et Lud. Farkaš-V 1869. Ciena 12 K.
2. **Fauna kornjaša trojedne kraljevine.** Od dra. J. K. Schlossera K 1877—1879 Knj. I., II., III. Ciena svakoj knjizi 6 K.
3. **Izvješće o zagrebačkom potresu 9. studenoga 1880.** Sastavio J. T Ciena 4 K.
4. **Flora fossilis susedana (Susedska fosilna flora. — Flore fossile** Auctore Georgio dr. Pilar. 1883. Ciena 16 K.
5. **Geografijske koordinate** ili položaji glavnijih točaka Dalmacije Slavonije i djelomice susjednih zemalja, imenito Bosne i H Istre, Kranjske itd. Sastavio dr. Gj. Pilar. 1890. Ciena 8 K.
6. **De piscibus fossilibus. — Fosilne ribe** Komena, Mrzleka, Hvar nona. Napisao dr. Drag. Gorjanović-Kramberger. 1895. Ciena 7
7. **Gragja za neogensku malakološku faunu** Dalmacije, Hrvatske i S neke vrste iz Bosne, Hercegovine i Srbije. — **Matériaux po malacologique néogène** de la Dalmatie, de la Croatie et de la Sl des espèces de la Bosnie, de l'Herzégovine et de la Serbie. ridion Brusina. Sa 21 tablicom. 1897. Ciena 12 K.

MONUMENTA

SPECTANTIA

HISTORIAM SLAVORUM MERIDIONALIUM

VOLUMEN XXXI.

SCRIPTORES

VOLUMEN V.

ANTONII VRAMECZ: KRONIKA.

PROOEMIO DE VITA OPERIBUSQUE SCRIPTORIS PRAEMISSO DIGESSIT

VJEKOSLAV KLAIĆ.

ZAGRABIAE 1908.

SUMPTIBUS ACADEMIAE SCIENTIARUM ET ARTIUM SLAVORUM MERIDIONALIUM.

EX OFFICINA SOCIETATIS TYPOGRAPHICAE.

U knjižari Jugoslavenske akademije (knjižari Dioničke tiskare — Gjuro Trpinac) u Zagrebu

dobivaju se knjige, koje su svojina Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, i to:

I. Zbornici, koje izdaje Akademija.

1. **Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.** (Knj. 1—171):
   Knjige 1—59 zajedničke su za sva tri razreda; od njih nema više u zalihi knj. 4—10 i 14, ostale pak stoje:
   knj. 1—19 po 2 K. 50 fil.
   „ 20—59 „ 3 K.
   Počevši od knj. 60:
   Posebne knjige razredâ historičko-filologičkoga i filosofičko-juridičkoga:
   svaka knj. po 3 K.,
   samo knj. 129 4 K., a 142 knj. 3 K. 50 fil.
   Posebne knjige razreda matematičko-prirodoslovnoga:
   knj. 137, 139, 141, 149 i 163 po 2 K., ostale knj. po 3 K.,
   samo knj. 120 po 4 K., 122 po 5 K.. a 123 po 1 K. 50 f.
   U slavu petdesetgodišnjice preporoda hrv. knjige g. 1885. knj. 80. 4 K.
   Boškovićeva stogodišnjica: knj. 87, 88 i 90 stoji 9 K.
2. **Stari pisci hrvatski.** (Knj. 1—21.)
   Knj. I. Pjesme M. Marulića. U Zagrebu 1869. Cijena 4 K.
   „ II. Pjesme Šiška Menčetića Vlahovića i Gjora Držića 1870. Cijena 4 K.
   „ III. i IV. Pjesme Mavra Vetranića Čavčića. 1871. i 1872. Cijena III. knj. 4 K., knj. IV. 5 K.
   „ V. Pjesme Nikole Dimitrovića i Nikole Nalješkovića. 1873. Cijena 4 K.
   „ VI. Pjesme Petra Hektorovića i Hanibala Lucića. 1874. Cijena 4 K.
   „ VII. Djela Marina Držića. 1875. Cijena 6 K.
   „ VIII. Pjesme Nik. Nalješkovića, A. Čubranovića, M. Pelegrinovića i S. Mišetića Bobaljevića i Jegjupka neznana pjesnika. 1876. Cijena 3 K. 40 fil.
   „ IX. Djela Ivana Fr. Gundulića. 1877. Cijena 10 K.
   „ X. Djela Frana Lukarevića Burine. 1878. Cijena 5 K.
   „ XI. Pjesme Miha Bunića Babulinova, Maroja i Oracija Mažibradića i Marina Burešića. 1880. Cijena 3 K. 60 fil.
   „ XII., XIII. i XIV. Djela Gjona Gjora Palmotića. 1882., 1883. i 1884. Cijena knj. XII. 6 K., XIII. 7 K., XIV. 4 K.
   „ XV. Djela Antuna Gleđevića. 1886. Cijena 4 K.
   „ XVI. Djela Petra Zoranića, Antuna Sasina i Savka Gučetića Bendeviševića. 1888. Cijena 5 K.
   „ XVII. Djela Jurja Barakovića. 1889. Cijena 6 K.
   „ XVIII. Pjesni razlike Dinka Rańine. 1891. Cijena 5 K.
   „ XIX. Djela Gjona Gjora Palmotića. (Dodatak.) 1892. Cijena 1 K.
   „ XX. Crkvena prikazańa starohrvatska XVI. i XVII. vijeka. 1893. Cijena 5 K.
   „ XXI. Djela Dominka Zlatarića. 1899. Cijena 5 K.
3. **Starine.** Knjiga 1—32. 1869—1907. Cijena 1. knjizi 2 K. 50 fil., knj. 7., 10., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 29., 30., 31. i 32. po 4 K., ostalim po 3 K.
4. **Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium.** (Knj. 1—31):
   Knj. I—V., IX., XII., XVII., XXI., XXII. 1868. 1870. 1872. 1874. 1875., 1878. 1882. 1886. 1890. 1891. Listine o odnošajih izmedju južnoga Slavenstva i mletačke republike. Cijena I., II., III. i IX. po 6 K., IV., XXI., XXII. po 8 K., V. i XII. po 5 K., XVII. knj. 4 K.
   Knj. VI., VIII., XI., 1876. 1877. 1880. Commissiones et relationes Venetae Tom. I. II. III. Cijena VI. i XI. knj. 4 K., VIII. knj. 5 K.
   Knj. VII. 1877. Documenta historiae chroaticae periodum antiquam illustrantia. Cijena 12 K.
   Knj. X., XIII. Monumenta Ragusina. T. I. 1879 et II. 1882. Cijena X. knj. 5 K., knj. XIII. 6 K.
   Knj. XIV. Scriptores. Vol. I. Annales Ragusini Anonymi, item Nicolai de Ragnina. 1883. Cijena 6 K.
   Knj. XV Spomenici hrvatske krajine. Vol. I. 1884. Cijena 6 K.
   Knj. XVI. Spomenici hrvatske krajine. Vol. II. 1885. Cijena 6 K.
   Knj. XVIII. Acta Bulgariae ecclesiastica. 1887. Cijena 6 K.
   Knj. XIX. Acta coniurationem Petri a Zrinio et Francisci de Frankopan, nec non Francisci Nadasdy illustrantia. Cijena 5 K. 60 fil.

MONUMENTA

SPECTANTIA

HISTORIAM SLAVORUM MERIDIONALIUM.

EDIDIT

ACADEMIA SCIENTIARUM ET ARTIUM SLAVORUM MERIDIONALIUM.

VOLUMEN XXXI.

ZAGRABIAE 1908.

EX OFFICINA SOCIETATIS TYPOGRAPHICAE.

SCRIPTORES

VOLUMEN V.

ANTONII VRAMECZ: KRONIKA.

PROOEMIO DE VITA OPERIBUSQUE SCRIPTORIS PRAEMISSO DIGESSIT

VJEKOSLAV KLAIĆ.

ZAGRABIAE 1908.

IN TABERNA LIBRARIA EIUSDEM SOCIETATIS TYPOGRAPHICAE

(GEORGII TRPINAC).

Antun Vramec i njegova djela.

(1538—1587.).

„Domine, gressus meos dirige."
Psalam 118.

U latinskoj posveti k svojoj hrvatskim jezikom pisanoj svjetskoj kronici (Kronika, aliti szpomen vszega szvieta vikov, u Zagrebu 1696.) kori Pavao Vitezović svoje prethodnike, naime hrvatske povjesnike, što su svoja povjesna djela pisali tuđim latinskim jezikom, a ne domaćim hrvatskim. Naročito zamjerava to Brodariću, Tomašiću, Ištvanfiju i Ratkaju, a onda dodaje: „Unus ex cunctis Ant(onius) Vramecz, almae huius (Zagrabiensis) ecclesiae olim canonicus, parochus Runensis, chronicon quodam lingua vernacula edidit, rerum ab orbe condito ad annum usque aerae Christianae 1578 memoriam recolens: opus pro eo tempore non hectaefaciendum, quod ob pressorum fors exemplarium paucitatem apud rarissimos iam nunc reperitur." Vramčeva kronika pripadala je dakle već na koncu XVII. stoljeća među vrlo rijetka djela. Možda je i ta okolnost prinukala Vitezovića, te je gotovo čitavu Vramčevu kroniku uvrstio u svoju knjigu. On to i sam priznaje, kad u hrvatskom predgovoru onima, koji će njegovo djelo čitati, ovako govori: „Naslidovah vechim delom Vramca popa, kojega, kako takoj drugih razumnih ljudih, kih pisma najdoh, vlastovite reči popisah."

Dok svjetovni povjesnik Vitezović s poštovanjem spominje Vramčevu kroniku, to opet duhovni pisac ističe njegovo djelo bogoslovnoga sadržaja. Učeni pavlinski redovnik Josip Bedeković (umr'o 7. ožujka 1760. u Remetama) u svojemu djelu o rodnom mjestu sv. Jeronima (Natale solum sancti Hieronymi, Neostadii Austriae 1752.) poziva se na dva mjesta (II. dio, str. 124. i 126.) na Vramčevo djelo *„Postilla Sanctorum"* (Postilla za vsze leto), naročito na njegovu besjedu o sv. Jeronimu, gdjeno Vramec tvrdi, da je sv. Jeronim obretnik glagolskoga pisma.

Nešto više o Antunu Vramcu doznajemo iz djelâ povjesnika Baltazara Adama Krčelića († 1778.). Već u svojoj povjesnici zagrebačke biskupije spominje Krčelić Antuna Vramca na više mjesta. Govoreći o kanonicima za biskupa Matije Brumana († 1563.), nabraja ih ovim redom: „Nicolaus

Pisinus, Antonius Vramecz, Georgius Wyrffel . . ."[1] Malo zatim slavi biskupa Jurja Draškovića kao osobitoga prijatelja znanosti, pa kaže: „Antonius Vramecz, Varasdinensis archidiaconus, authore Draskovichio typique moecenate historiam suam edidit."[2] Izbrajajući napokon zagrebačke kanonike za biskupovanja Jurja Draškovića (1563—1578.) spominje Antuna Vramca tri puta: sada kao arciđakona varaždinskoga, sad kao arciđakona bekšinskoga (de Bexyn), a sad kao arciđakona dubičkoga poslije Martina Zempchina. Kad ga spominje kao arciđakona bekšinskoga, dodaje još i ovo: „Antonius Vramecz, historiae concionum scriptor, et parochus ecclesiae s. Marci liberae regiaeque civitatis Montis Graecensis Zagrabiensis."[3]

U kolovozu g. 1774. podvrgao se je mladi pravnik i rođak (valjada sinovac) Krčelićev, po imenu Matija Krčelić, javnoj disputaciji iz političkih znanosti po predavanjima Adalberta Barića (Barits), javnoga i redovnoga profesora političko-kameralnih znanosti u kraljevini Hrvatskoj. Po običaju tadanjega vremena izdao je kandidat štampom uz teze, koje će braniti, također neki prigodni spis. Za tu prigodu napisao je kandidatov rođak u latinskom jeziku kratak popis svih spisatelja u kraljevini Slavoniji od XIV. do uključivo XVII. stoljeća.[4] U tom popisu govori Krčelić o Antunu Vramcu ovako: „Erat presbyter dioecesis Zagrabiensis, parochus s. Marci liberae regiae civitatis Montis Graecensis Zagrabiensis; tum canonicus cathedralis ecclesiae Zagrabiensis et Varasdinensis archidiaconus, deinde Bexin. Scripsit historiam, cuius frequens apud scriptores mentio, dein conciones etiam ad usum parochorum. Obiit circa 1572."[5]

---

[1] Historiarum cathedralis ecclesiae Zagrabiensis partis primae tomus I. str. 236.

[2] Ibidem, str. 244.

[3] Ibidem, str. 251—252.

[4] Scriptorum ex regno Sclavoniae a saeculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio, publico et auditoribus oblata, dum assertiones ex universo studio politico excerptas ex praelectionibus perillustris et clarissimi domini Adalberti Barits, scientiarum politico cameralium in i(nclito) regno Croatiae professoris publici ordinarii publice propugnandas susceperunt d. Mathias Kerchelich, et d. Joannes Szmendrovich, earundem scientiarum auditores in academia regia Zagrabiensi die . . . mense Augusto anno 1774. Varasdini. Typis Joan. Thomae nobilis de Trattnern, s. c. a. r. m. typogr. bibl., strana 54. Da je spis „Scriptorum . . . collectio" napisao baš B. A. Krčelić, dokazao je T. Smičiklas (Balthasari Adami Kercselich Annuae 1748—1767, Zagrabiae 1901., str. XXXIX. i XLIV—XLV.).

[5] Opere citato, str. 28. Stenjevački župnik Tomaš Mikloušić u svojem djelu „Izbor dugoványh vszakoverztnéh za haszen, y razveszelénye szlusécheh" (u Zagrebu 1821.) očito se drži Krčelića, kad (na strani 82.) piše: „Ant. Vramecz, plebanush sz. Marka vu Zagrebu, potlam kanonik, y jasprist Varasdinzki,

Krčelićeve bilješke u povjesnici crkve zagrebačke i u spisu „Scriptorum . . . collectio" bile su kroz čitavo XIX. stoljeće jedini izvor za sve, što se je o Antunu Vramcu pisalo i javljalo. Jedini Ivan Kukuljević priopćio je kao novinu, da je Vramec godina 1566—1573. bio kapelan ilirskoga hospitala sv. Jeronima u Rimu;[1] a Vatroslav Jagić upozorio je na jedno mjesto u Vramčevoj kronici, gdjeno sam pisac javlja, da je godine 1567. postao doktorom u Rimu.[2] Šafařík u svojoj povjesnici jugoslavenske književnosti drži se poglavito Krčelićevih podataka; samo s punim pravom dvoji, da li je Vramec um.'o g. 1572., jer je njegova kronika štampana šest godina iza tobožnje smrti njegove, naime g. 1578.![3]

Dok se ovako u znanstvenoj knjizi za poznavanje Vramčeva života i djela njegovih nije ništa više radilo, usmena je tradicija umjela svašta o njemu pričati. Da se protumači, kako je njegovih štampanih djela gotovo posve nestalo, nagovješćivalo se je, da su mu djela od Isusovaca spaljena, jer se je u njima priklanjao protestantima. Drugi mu opet pridavahu neku vanrednu starost, koju je doživio, čemu je mnogo doprinijela i pojava njegova u romanu „Zlatarevo zlato" od Augusta Šenoe. Predaja umije pričati i o nemilim progonima, kojima je bio izložen i sa strane zagrebačkih građana i sa strane duhovnih oblasti.

Sve to ponukalo me je, da se dadem na izučavanje života i djela prvoga Hrvata, koji je universalnu povjesnicu napisao u hrvatskom jeziku. Skupljao sam građu kroz dvije godine, pa ako i nijesam našao takvih podataka, kojima bih mogao posve objasniti njegov život i rad, ipak sam sabrao toliko, da mogu napisati pripravnu radnju za dalje pretraživanje. Moguće je, da će nam srećni slučaj donijeti još više i izdašnije građe za

---

y potlam Bekshin, piszal je Dogadyajev zpiszanye (Historia) y Prodechtva i vumerl okolo léta 1572." Vrlo je značajna za način, kako je Krčelić radio, ta okolnost, da u „Scriptorum collectio" stavlja smrt Vramčevu „circa 1572.," dok ipak u povijesti zagrebačke stolne crkve javlja, da su na saboru godine 1584. izabrani prisjednicima banskoga oktavalnoga suda „tum assessores iudicium octavalium constituti Thomas Milich, Antonius Vramecz parochus Varasdinensis, Johannes Chernkoczy . . ." (Historiarum cath. eccl. Zagrab. I. str. 272.).

[1] Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim (Arkiv za jugoslavensku povjestnicu, knjiga IV., 1857., str. 381).

[2] Štampana hrvatska knjiga XVI. vieka, kojoj se je iznova u trag ušlo. (Književnik, III., 1866., str. 306—309.).

[3] Geschichte der südslavischen Literatur. II. Illirisches und kroatisches Schriftthum. Prag 1865., str. 275—276, 335—336, 362. Po Krčeliću i Šafaříku izrađene su partije o Vramcu u historijama hrvatske i slovenske književnosti (Ljubić, Marn, Glaser, Šurmin). Isporedi još i bilješku Ivana Kukuljevića u djelu: Bibliografija hrvatska. Zagreb 1860., str. 178.

*

posve jasnu sliku toga simpatičnoga i zaslužnoga hrvatskoga pisca u staroj Slavoniji, a današnjoj Hrvatskoj.

U arhivu grada Zagreba čuva se opsežan spis (Originalia, fasc. 10., no. 1.), koji radi o parnici nekadanje slobodne gradske općine na brdu Gracu protiv banovca Stjepana Gregorijanca. Stjepan Gregorijanec bijaše naime prigodom instalacije bana Kristofora Ungnada 5. veljače 1578., vraćajući se noću u grad, kod Kamenih vrata zlostavio građanina Krupića, kojemu je bilo povjereno čuvanje i otvaranje tih vrata. Radi toga nasilja tužila je slobodna općina Stjepana Gregorijanca. Dne 9. lipnja 1579. vodila se je u tom poslu istraga u franjevačkom samostanu na Kaptolu, te su istražni povjerenici, kanonik Blaž Đurak i plemić Vladislav Imprić od Jamnice preslušali 138 svjedoka. Kao petnaesti svjedok saslušan bi tadanji kanonik zagrebački i arciđakon bekšinski Antun Vramec, te je o tom u rečenom spisu ovo zabilježeno: „Decimus quintus testis reverendus dominus Antonius Wramecz canonicus ecclesie Zagrabiensis ac archidiaconus Bexin annorum 41 ad puritatem conscientie sue requisitus et examinatus fassus et attestatus est scitu in hunc modum, quod generalis congregatio regni Sclauonie in introductione novi banij videlicet S. M. domini Christophori Ungnad fuisset in civitate Montisgrecensi quinta die prefati mensis Februarii, in anno domini 1578 supra scripto, et quod idem testis ex ore proprio prefati Stephani de Gregorianczi vicebani dictorum regnorum audivisset dicentem, quod cuidam civi predicte ciuitatis Montisgrecensis in porta predicta eiusdem ciuitatis Kamena wrata vocata allapam dedisset, et hoc ideo se fecisse asseruisset, quod scilicet diu in ipsa porta idem Stephanus de Gregoryanczi vicebanus expectasset.“ Ne ulazeći za sada dalje u raspravu o toj parnici, a i ne ocjenjujući svjedočanstvo Vramčevo ističemo samo to, da je Vramec bio rečene godine kanonik zagrebački i arciđakon bekšinski, i što je glavno, da mu je tada bila četerdeset i jedna godina. Budući da je godina starosti u našem spisu točno i jasno ispisana, budući da je jedan kanonik jamačno znao, koliko mu je godina, a nije mogao imati razloga, da krivo iskaže: nema sumnje, da je ta godina ispravna. Prema tomu može se ustanoviti i godina rođenja Vramčeva. On je dakle rođen godine 1538., i to svakako prije 9. lipnja te godine. Prema tomu je on za tri godine mlađi savremenik glasovitoga Nikole Ištvanfija (Isthuanffi, rođen g. 1535., umr'o u Vinici 1. travnja 1615.), kojega su prozvali ugarskim Livijem.

Teže je pronaći mjesto, gdje je Vramec rođen. U arhivu Jugoslavenske akademije ima jedna isprava od 16. rujna 1584., u kojoj se opisuje, kako

su protonotar kraljevstva Emerik Pethew i čazmanski prepošt Gašpar Stankovački onoga dana na licu mjesta određivali međaše gospoštije susjedgradske. Tom su prigodom bili nazočni svi susjedi i međašnici gospoštije (vicinis et commetaneis eorundem universis), pa se ti susjedi i poimence izbrajaju: „Et signanter egregiis et nobilibus, ac venerabili domino Anthonio Wramecz de Ryglnowcz, Doctore, Thoma Milich, Michaele Woykouych, Georgio Budacky, de Bwcha, Marco Mirkowczy de Mirkowcz, Joanne Berowych, aliter Zthwbyczay, de Felsew-Zthwbycza, Stephano Pezzery, de pezerwara, item agilibus Paulo Bosniakouych, castellano castri Zagrabiensis in reverendissimi domini Joannis Monozlai, episcopi huius ecclesie nostrae Zagrabiensis, Andrea Throz, cive areae nostrae capitularis in nostra, item prudentibus et circumspectis Georgio Kwczych, altero Georgio Thehouich, tercio Georgio Ptyczek, iuratis ciuibus praedictae ciuitatis Montis grecensis in suis ac totius communitatis ciuium eiusdem ciuitatis, Georgio Lewak Styriaco, cive oppidi Bresecz in eiusdem oppidi civium, nec non Smione Myssych et Christophoro Swrasth, ciuibus oppidi Zamobor in eiusdem oppidi ciuium nominibus . . . “ Na ročištu dakle 16. rujna 1584. bili su nazočni svi susjedi i međašnici susjedgradske gospoštije, ne samo pojedini plemići, nego i zastupnici biskupa zagrebačkoga, kao i slobodnih varoši Graca i Zagreba, Samobora, pače i štajerske varoši Brežec (danas Brešci ili Brežice, njem. Rann). Od pojedinaca spominje se na prvom mjestu Antun Vramec s pridijevkom „de Ryglnowcz,“ i namah za njim Tomo Milić. Gdje je bio posjed Tome Milića, sjeća još i danas Milićevo selo sjeverno od gornje Pušće; ali mjestu „Ryglnowcz“ nema u Hrvatskoj ni traga.

Međutim „Ryglnowcz“ morao je ipak biti blizu Susjedgrada, jer je taj posjed Vramčev međašio sa susjedgradskim vlastelinstvom. Budući da se kao međašnik ovoga vlastelinstva spominje i varoš Brežec u Štajerskoj, potražiti nam je i „Ryglnowcz“ u današnjoj Štajerskoj. I zaista tik na međi štajersko-hrvatskoj, nasuprot hrvatskim selima Harmica, Šenkovec i Ključ, a na desnoj strani Sutle stoji štajersko selo, koje Nijemci zovu *Riegelsdorf*, a Slovenci *Rigonce* (plural) ili *Rigolnca.* To je maleno selo od nekih 160 stanovnika, pripada pod rimokatoličku župu Dobova i pod politički kotar Brežice.[1] Uza selo stoji vlastelinski dvorac *Riegelshof*

[1] Na moju molbu obratio se je gosp. nadarbenik Janko Barle na gosp. župnika Josipa Mešička u Brešcima, neka pretraži, ima li u onom kraju još ljudi, koji se zovu Vramec. Župnik mu je odgovorio: „Ker so Rigonce v dobovski župniji, ob meji Sotle, sem dal Tvojo dopisnico dobovskemu kapelanu, ki je bil ravno tedaj pri meni. Danas sem prejel od župnika odgovor, da v celi župniji, torej tudi v Rigoncah, ni nikogar, ki bi se pisal za „Vramca,“ ali kako podobno, ter ni bilo nikdar ljudi s tem imenom. To

s prostranim imanjem. Taj je dvorac oko god. 1750. držao neki Mihajlo Dersenegg, zatim Katarina Kerčelić, od 5. studenoga 1784. Marija Ana Kerčelić udata Pečak, onda od 9. prosinca 1811. Karlo Pečak; napokon 20. siječnja 1815. kupio ga je grof Ferdinand Attems, kojega porodici i sada pripada.[1] Nije nemoguće, da je Vramec bio godine 1584. gospodar baš toga dvorca i imanja.

Ali ako je Vramec godine 1584. držao Rigonce, ne slijedi još odatle, da je to mjesto bilo njegovo od starine i da je u njemu baš i rođen. Stvar postaje još dvojbenija, kad obaznamo, da u spisima svetojeronimskoga zavoda u Rimu od godine 1565—1567. imade Vramec vazda pridjevak *di Vrbouaz* ili *da Vrbovaz*. Sudeći po tome, smjeli bismo prije nagađati, da je rođen u nekom mjestu, koje se je zvalo *Vrbovac* ili *Vrbovec*. Ali takih mjesta imade više ne samo u staroj Slavoniji (današnjoj Hrvatskoj), nego i u Kranjskoj. U Kranjskoj je selo Vrbovec sa 165 stanovnika u kotaru Novo mjesto, i drugo manje selo Vrbovce u kotaru Krško. U Hrvatskoj je opet vrlo staro selo Vrbovec u županiji belovarsko-križevačkoj: u njemu se već g. 1334. spominje „ecclesia beati Laurencii de Vrbouch." Nadalje u Zagorju blizu međe štajerske stajao je u srednjem vijeku grad ili „castrum Vrbouch," po kojemu je prozvan i jedan arciđakonat zagrebačke biskupije. Napokon imade jedno selo Vrbovec na jugu Save zapadno od Podsusjeda; taj Vrbovec sa nekih 164 žitelja pripada pod kotar i župu Samobor. Vjerojatno je, da je Vramec baš u tom Vrbovcu rođen. Sudim to pak po tom, što je taj samoborski Vrbovec najbliži štajerskim Rigoncama, a i po tom, što si je Vramec kao zagrebački kanonik baš kod toga Vrbovca kupio vinograd u selu Orešju, koje leži nekako između Podsusjeda i Vrbovca.[2]

---

tudi jaz potrjujem. Dobova je namreč nekdaj spadala pod Brežice, pa se ne spominjam, da bi v starih matrikah naletel na to ime."

[1] Janisch Jos. And., Topographisch-statistisches Lexikon von Steiermark mit historischen Notizen und Anmerkungen, II. Band, Graz 1885., str. 692.

[2] Zamolio sam gosp. župnika Forka u Samoboru, da mi javi, imade li u njegovoj župi traga imenu Vramec. On mi je odgovorio: „U selu Vrbovec ne ima traga imenu Vramec ili Vranić, no u susjednom (selu) Medsave opstoji zadruga *Vrančić*. Tradicijâ ne ima ni u jednom ni u drugom selu, a isto tako ne ima traga Vrančićima u maticama prije g. 1742., jer ne ima u opće starijih matica." Gospodin župnik Valdec u belovarsko-križevačkom Vrbovcu pisao mi je u istom predmetu: „Imade u Vrbovcu stara obitelj Vranko, nalazi se u popisu duša od godine 1720., ele daleko se razlikuje Vranko od Vramca ili Vranića. Da se je Vramec, kako opažate, za pravo zvao Vranić, spodobno je istini, jer imadem i ja u samom Vrbovcu kuće: Puškar*ec*, Tišlar*ec*, Špolar*ec*, koje se u starim pismima pišu: Puškar*ić*, Tišlar*ić*, Špolar*ić*. Ne znam, jer nisam istraživao, kada i kojemu se je negdje župniku ili Patačićijanskom provizoru bolje sviđao Puškarec od Puškarića?"

Po svemu, što sam evo izložio, nema gotovo sumnje, da se rodno mjesto ili bar zavičaj Antuna Vramca imade tražiti u okolišu Savskom između hrvatskoga (slavonskoga) Susjedgrada i štajerske varoši Brežaca (castrum et oppidum Bresecz). To će potvrditi još neki podaci, koje ću poslije o njegovu životu iznijeti.

O podrijetlu Antuna Vramca, o njegovoj porodici i roditeljima nijesam mogao baš ništa pronaći. Pače i samo ime Vramec posve je neobično u Hrvatskoj, a i kod Slovenaca u Štajerskoj i Kranjskoj. Pretražio sam sve pristupne mi izvore za povjesnicu Hrvata i Slovenaca, ali prezimena Vramec nijesam nigdje našao. U jednoj turopoljskoj ispravi spominje se doduše god. 1455. ime *Vram* kao nadimak nekomu plemiću Tomi, sinu Nikolinu, a unuku Ivše od plemena Dobranić.[1] Ali taj Toma s nadimkom Vram (Thoma dictus Vram) ostavio je, što se znade, za sobom samo kćer Elizabetu, a ne spominje se sin, koji bi se po očevu nadimku zvao Vram ili Vramec. U ostalom našao sam i u današnje vrijeme prezime Vram u krajevima, gdje se slovenski življ sastaje s talijanskim (furlanskim); no da li ondje imade i prezime Vramec, nije mi bilo moguće doznati.

Gdje je Antun Vramec mladost svoju proveo i koje je škole izučio, nijesam također mogao dosad otkriti. Svakako je negdje učio filozofiju i teologiju, jer je poslije pravio doktorat iz tih predmeta. Krčelić doduše tvrdi, da je još za biskupa Brumana, koji je umr'o 18. kolovoza 1563., bio kanonikom stolne crkve zagrebačke, ali se ta tvrdnja njegova ne može za sada utvrditi nijednim spomenikom. K tomu je nevjerojatno, da bi Vramec u dobi od 25—26 godina otpravljao takovu službu.

Prvu sigurnu vijest o Vramcu nalazimo u spisima svetojeronimskoga zavoda u Rimu, kad ga je rečena bratovština 2. srpnja 1565. izabrala svojim kapelanom. Kao kapelan sv. Jeronima[2] služio je do 13. srpnja 1567.,

---

[1] Laszowski Emilij, Povjesni spomenici plem. općine Turopolja, sv. I. U Zagrebu 1904., str. 349—351. I drugi članovi plemena Dobranić (Dobranych) imadu nadimke: Stephanus dictus Boynyk, Benedictus Benchek dictus, Vrbanus dictus Gerdak. Udara osobito u oči, što se u zapisnicima zavoda sv. Jeronima Vramec u godinama 1565. i 1566. piše „Ouranich, Vramiz, Vranich, Uranich," a tek godine 1567. „Vramez." I kanonik zagrebački Tomo Kovačević († 1724.) u svojem rukopisnom djelu „Sequitur catalogus regulatus demortuorum canonicorum Zagrabiensium" zove ga dvaput „Vranich." Nije li se zaista isprva zvao *Vranić*, pa se je tek kasnije iz nepoznatih nam razloga stao pisati *Vramec (Vramecz)?* To nije u XVI. stoljeću ništa neobično.

[2] O službi kapelana sv. Jeronima piše L. Jelić: „Kapelan imao je posebno uredovanje. On drži maticu bratima i sestrama; on je sveđer svakomu na ruku, da svaki čas siromašni sunarodnjaci mogu pristupiti u gostinjac, te mora bilježiti dan, kad su došli i pošli. Kapelan mora biti hrvatske narodnosti; samo u slučaju, da među Hrvatima boravećim u Rimu ne bi bilo

kad je zamolio dopust na tri mjeseca, da pohodi svoju domovinu. Ali u spisima sv. Jeronima nema traga, da se je ikada u Rim povratio. Vrijeme svoga boravka u Rimu upotrebio je za studije, te je napokon ondje napravio i doktorat. On sam javlja o tom u svojoj kronici ovako: „1567. Ouo vreme ia iezem v Rime Doktorem poztal“ (Kronika, list 63, strana 126).

O izboru Vramčevu za kapelana i o boravku njegovu u Rimu sačuvani su u spisima zavoda sv. Jeronima ovi podaci:[1]

— 1565, jula 2. Na kongregaciji ili zboru bratovštine, kojoj predsjeda M. Nicolo Petreo, a uz njega je i Mons. Aurelio Coperchio, „nostro giudice delegato,“ i 14 članova, stvoren je ovaj zaključak: Fu decretato di prouedere di un capellano in loco di m. Angelo Francese, che ua in Francia per li fatti suoi et cosi fu proposto dal Lorenzo Palcich, camerlengo n'ro il R-do p. r. Antonio Ouranich di Vrbouaz con obligo di dire ogni di la messa et con salario △ 3 d'oro al mese, cioè giulij 30 et poi per poter mantenere la lampada altri giulij 3, che sono in tutto giulij 33. (Libri delle congregazione 1552—1566).

— 1566, marta 24. Comparse (sc. nella congregazione) il R. m. Ant-o Vramiz da Vrbouaz n'ro capellano il qual pregò esser admesso per fratello in congregazione; gli fu detto che alla prima congregazione si admetterà. (Libri delle congreg. 1552—1566).

— 1566, marta 31. Fu acetato in compagnia il R. m. D. Antonio Vranich da Vrbouaz nostro capellano di consenso de tutti et con questo fini la congregazione. Furono congregati in congregazione ordinaria l'infrascritti fratelli: M. Hieronimo Petreo, presidente — M. Benedetto Galeo (Galleli), guardiano — M. Giovanni Rasolich, guardiano — M. Lorenzo Palcich, camerlengo — M. Hieronimo Raguseo, maiordomo — M. Pietro Opanciarich — M. Pietro Cacich — M. Nicolo Adaut — M. Giacomo Celio — M. Biasio di Narenta — M. Zorzi di Marino — M. Marino Florio. (Decreti delle congregazione s. Girolamo in Urbe 1552 fi-o 1566).

---

sposobne osobe za kapelana, dopušteno je odabrati drugoga od ine narodnosti; ali čim među Hrvatima ima osoba za tu službu sposobnih, mora se svakako odabrati narodnjak, a ne tuđinac. Razlogom tomu bijaše uz ostalo i to, da se je u svetojeronimskoj crkvi služba božja vršila staroslovjenskim, kao što i hrvatskim jezikom . . . . . Zato je u statutu naređeno, da svetojeronimski kapelan mora biti Hrvat; a samo za nevolju druge koje narodnosti.“ Hrvatski zavod u Rimu. (Vjestnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva, IV. 1902., str. 27.).

[1] Prepisao ih i meni ustupio dr. Karlo Horvat u Rimu, za što mu ovdje izričem najsrdačniju hvalu.

— 1566, aprila 21. Vramec pribiva prvi put kao član bratovštine sjednici bratinaca. Zapisan je „il R-do m. (sc. miser) U r a n i c h, capellano nostro et fratello.“ Na toj sjednici zabilježena je i ova nevolja Vramčeva: „Dopo la qual comparse il R-do m. D. A n t - o U r a n i c h d a V r b o u a z nostro capellano et racontò un furto che li fu fatto la settimana st-a (7—14. aprilis) de danari et vestimenti mentre che dicea la messa: et per trouarsi nudo et senza un quatrino, supplicò amore Dei, che fussi agiutato al meno di tanto che si poteua comprare una veste, et cosi per pietà fu decretato, et ordinato al camerlengo che li contasse X △-ti di mt-a quatro di quelli le siano donati et sei habbia à restituire scontando un scudo per mese dal salario suo che hà di 3 △-ti d' oro il mese per mercede di capellano.“ (Libri delle congreg. 1552—1566).

— 1567, juna 6. Prvi put dolazi zapisan kao član kongregacije pod imenom *Vramez*, dok je u svim prošlim kongregacijama ubilježen kao Vranich ili Vramiz. (Libri delle congreg. 1567—1578).

— 1567, jula 13. Na toj je sjednici zabilježeno: „Poi comparse il R. m. Don A n t o n i o U r a m e z nostro capellano dicendo: hauer lettere dalli sui, et che gli bisognano necessariamente transferirsi sino al suo paese per spazio de tre mesi supplicando che se gli concedesse gratia, che al suo ritorno fusse rimesso qui dalla congregazione nel solito suo loco di capellano, il che gli fu concesso, et decretato di comun consensu, et in suo loco fu data la cura alli SS-ri Guardiani officiali, che fra questo mentre loro decessero proueder di un altro straordinario capellano sia di che natione si voglie, pare che sia homo da bene, et di bona fama. Con che fini la congregazione di questo giorno.“ (Libri delli decreti della congregazione dalli 5. giugno 1566—7. sept. 1578).

Vjerojatno je, da je Antun Vramec namah nakon dobivenoga dopusta ostavio Rim, jer ga na slijedećoj sjednici kongregacije 3. kolovoza 1567. više nema. Privremenim zamjenikom njegovim postade Zadranin Fabio Giusti (D. Fabio Giusti da Zara). Međutim se Vramec u opće nije povratio, pa tako bi Fabio Giusti 4. travnja 1568. predložen i izabran za pravoga kapelana. No već 1569. prestaje i Giusti vršiti službu kapelana, a na njegovo mjesto dolazi Pietro Zopico.[1] Vramcu nema u opće više spomena u spisima zavoda sv. Jeronima poslije 13. srpnja 1567., pa stoga je pogrješna tvrdnja Ivana Kukuljevića, da je on bio zbornim kapelanom sve do godine 1573.

Vrijedno bi bilo još ustanoviti, gdje i kako je Vramec godine 1567. pravio doktorat u Rimu. No to mi nije dosad uspjelo. Dr. Karlo Horvat pisao mi je u tom pogledu: „Pošto imade u Rimu više zavoda, na kojima

[1] Po podacima dra. Karla Horvata.

se može praviti doktorat, a u XVI. vijeku bilo ih je još više: to je veoma teško naći, na kojoj je universi on pravio. Potražio sam ipak na Gregorijanu i na Sapienzi, jer ta su sveučilišta već tada bila na glasu, ali nijesam mogao ništa naći. Jedino bi mi možda štogod uspjelo u državnom arhivu; ali taj je tako neuređen, da bi se možda htjelo 2—3 tjedna, samo da se nađu ovi željeni podaci."

Nakon povratka Vramčeva u srpnju godine 1567. u domovinu nema opet o njemu više godina sigurnih podataka. Stjepan Matković spominje doduše u svojem popisu biskupa i kanonika zagrebačkih, da je Vramec g. 1569. bio kanonikom dekanom,[1] koju službu redovno otpravljaju mladi članovi kaptola; ali za to nema dosad potvrde u poznatim spomenicima.

Prvi sigurni spomen nalazimo Antunu Vramcu kao kanoniku zagrebačkomu godine 1573., i to neposredno namah iza ugušene seljačke bune pod Matijom Gupcem. Tada je bio biskupom zagrebačkim i podjedno banom hrvatskim proslavljeni već prelat Juraj Drašković. Vramec mora da je mnogo vrijedio kao učen čovjek ne samo u filozofiji i teologiji, nego i u pravu, jer su mu i kaptol i biskup povjeravali razne pravne poslove. On je tada bio već i arciđakon varaždinski. Dne 25. svibnja 1573. rješavao je on kao zastupnik kaptola neku parnicu između Bartolomeja Modruševića, župnika sv. Ivana u Novoj Vesi (Nova villa), i čitave kmetske općine novoveške radi nekih kaptolskih posjedovanja u Remetincu, Žitnjaku i t. d.[2] Malo zatim bio je opet kao izaslanik bana i kaptola kod Kristofora Ungnada, vrhovnoga kapetana u gradovima Jegru i Varaždinu. Ungnad je naime kao gospodar grada Varaždina imao parnicu s tamošnjim Franjevcima radi sela Gornjega i Donjega Kočana, kao i radi 400 ugarskih forinti u ime daće od tih sela. Parnicu je u prilog Franjevcima riješio sam kralj Maksimilijan tako, da bi Ungnad imao njima isplatiti ne samo rečenih 400 forinti, nego i povratiti sela Gornji i Donji Kočan. Međutim Ungnad se je kratio izvršiti dva kraljeva naloga, pa stoga je Maksimilijan po treći put zapovjedio banu i biskupu Draškoviću, da po izaslaniku zagrebačkoga kaptola dostavi prkosnomu Ungnadu kraljevsku odluku. I tako bi u ime kaptola izabran Antun Vramec, kanonik i arciđakon varaždinski, da kraljevo pismo predade Kristoforu Ungnadu. On je taj zadatak i izvršio 2. srpnja 1573.[3]

---

[1] Matković Stephanus, Recensio episcoporum, archiepiscoporum, . . . et canonicorum . . . ecclesiae Zagrabiensis. Zagrabiae 1888. str. LVI.

[2] Marcellovich Georgius (1698—1741.), Synopsis diplomatum aliorumque monumentorum regnum Croatiae respicientium ab anno 1232 usque ad a. 1693 chronologice disposita. (Izvornik u nadbiskupskoj knjižnici, prijepis u Jugoslavenskoj akademiji).

[3] Marcellovich, Synopsis i t. d.

Na početku g. 1574. zapala je kanonika i arciđakona varaždinskoga Vramca nova služba: postao je naime župnikom crkve sv. Marka na brdu Gracu (današnji gornji grad Zagreb), zadržavši ipak svoju pređašnju službu i čast. Da li se je to zgodilo s privolom biskupa Draškovića ili čak rimskoga pape, nijesam mogao ustanoviti. Kao župnik sv. Marka imao je kraj crkve župni stan, a uza to je jamačno primao od varoške općine godišnju plaću, po svoj prilici 34 forinte na godinu, jer su toliko primali i njegovi nasljednici u istoj župi.[1]

Kao župnik crkve sv. Marka pribivao je Antun Vramec 8. ožujka 1574. velikoj sinodi zagrebačke biskupije,[2] koja se je držala — jamačno u stolnoj crkvi sv. Stjepana — na poziv i pod predsjedanjem biskupa Jurja Draškovića, i na kojoj bi Mihajlo Bučić kao privrženik Kalvinove nauke osuđen i iz katoličke crkve izopćen.

Juraj Drašković bio je još kao pečuški biskup poslanikom kralja Ferdinanda I. na velikom crkvenom saboru u Tridentu (od 18. siječnja 1562. do 14. prosinca 1563.). Po naputku dobivenom od svoga kralja i gospodara imao je na saboru izraditi dozvolu za pričešćivanje svjetovnjakâ pod obje prilike, kao i dozvolu za ženidbu svećenikâ. Za prvo je držao i govor 27. kolovoza 1562. Ali sabor nije prihvatio ni jedno ni drugo, pa je Drašković napokon i sam potpisao dekrete toga koncila (6. prosinca 1563.). Postavši u to zagrebačkim biskupom (19. studenoga 1563.) Drašković je čitavo vrijeme svoga biskupovanja u Zagrebu gorljivo nastojao, da reformira svoju biskupiju u duhu dekreta posljednjega crkvenoga sabora. Među ostalim radio je i oko toga, da prinudi svećenike, koji su imali žene, da se pokore i da otpuste svoje žene. O tom piše Krčelić:

---

[1] Po sudskim knjigama, kao i po gradskim računima bili su u drugoj polovici XVI. stoljeća u župi sv. Marka ovi župnici: 1560. presbyter Petrus, 1574. i 1575. Antonius Wramecz, 1576—1578. Petrus Salkowych, 1584. do 1590. Nicolaus Zmolkowych. U računima gradskoga suca Ivana Teletića (Thelethych) za godinu 1577. imađe među izdacima i ova stavka: „Idem dominus Petrus (Salkowych) plebanus pro hoc anno presenti iuxta consuetudinem ciuitatis huius habet a me Joanne Thelethych iudice prefate ciuitatis in suum salarium annuale . . . fl. 34. Et sic idem dominus plebanus est pro hoc anno omnino persolutus." Jednaku svotu primio je Salković i za godinu 1578., pa prema tomu sudim, da je to bila redovna stalna plaća varoškoga župnika. U rečenim računima za godinu 1577. zabilježen je još i ovaj izdatak: „Solutio Blasij literati Draghsych rectoris scholae ciuitatis huius . . . fl. 20."

[2] U nadbiskupskom arhivu (odio „Ecclesiasticum") čuva se popis (Ordo et series Cleri Dioecesis Zagrabiensis) svih svećenika (kanonika i župnika), koji su 8. ožujka 1574. učestvovali kod te sinode. Među nazočnima bio je: „Ecclesiae b. Marci euangelistae in monte graecen(si) plebanus D. Antonius Archi(diaco)nus Varasdien(sis)."

„Uti virtutum aestimator, ita vitiorum vindex fuit Draskovichius .. Georgium Trulya, dum saepe exoratus, monitus resipiscere noluisset, ac foeminam, quam uxorem suam contendebat, sub spe obtinendae eatenus a romano pontifice indulgentiae, beneficio privavit et perpetuo mulctavit exilio . . . Georgio similiter Ivanchich idem facere decreverat, sed poenitentem instar patris evangelici, habuit. Ladislaus Kerhen, post primam ab episcopo factam monitionem, iuxta cap. IX. Colomani regis scripto sese obligare debuit, ut si criminis eius reus fuerit adinventus, beneficio sine sententia alia careat . . . Fuere autem praemissi ab Andrea Dudichio Sbardellato dicto, alias in episcopatu Quinqueecclesiensi Georgii Draskovich successore, ad haec provocati, ut romana sedes ad indulgendum clero matrimonium stringeretur, nec Andreas solus incontinentiae damnaretur."[1] Ali najgorljivije revnovao je Drašković protiv novovjeraca, Lutherovih i Kalvinovih privrženika. Lutherov je nauk prodirao u zemlju iz Kranjske i Štajerske, a Kalvinov iz Ugarske preko Međumurja. Protiv novovjeraca držao je Drašković dvije sinode, jednu g. 1570., a drugu 8. ožujka 1574. Spisi prve sinode izgubljeni su ili zametnuti; od druge sinode sačuvan je popis nazočnih svećenika, kao i dekret, kojim je osuđen pop Mihajlo Bučić i njegova Kalvinovom naukom zadahnuta knjižica. Dekret sastavio je jamačno sam biskup Drašković, a sastoji se od 28 točaka. Nije nemoguće, da mu je pri tom poslu pomagao učeni kanonik i župnik Antun Vramec, doktor filozofije i teologije.[2]

---

[1] Historiarum cath. eccl. Zagrab. I, str. 245.

[2] Čitav dekret s opsežnim komentarom štampao je još godine 1771. pavlinski redovnik Venancije Glavina s natpisom: Catholica et christiana doctrina de vera et reali praesentia corporis et sanguinis Christi domini in sancta Eucharistia. In dioecesana synodo almae Zagrabiensis ecclesiae die VIII. Martii, M.D.LXXIV. publicata, nunc vero occasione propositionum ex universa theologia die . . . mensis Iulii M.DCC.LXXI. in celeberrimo sacri ordinis monachorum divi Pauli I. aeremitae provinciae croato-slavonicae studiorum monasterio Lepoglavensi, per V. P. Sylvestrum Völgyi, monachum Paulinum et quarti anni theologum, publice defensarum opera et studio R. P. Venantii Glavina, praefati instituti, philosophiae et theologiae doctoris, eiusdemque professoris et actualis praesidis, per notas additis etiam tribus corollariis illustrata, explicata, Zagrabiae, typis Antonii Jandera, V. C. E. Z. T. — Juraj Drašković još je g. 1551. izdao djelo s natpisom: Drascovich (Georgius), Confutatio eorum quae dicta sunt a Joanne Caluino sacramentario, super verbis Domini: Hoc est corpus meum. Abacuc II. Vae qui aedificat ciuitatem in sanguinibus. Impressum Patauij per Jacobum Fabrianum. Anno Domini M.D.LI. Djelo je posvećeno „Reverendissimo amplissimoque praesuli fratri Georgio episcopo Varadinensi, thesaurario ac locumtenenti in regno Ungariae Georgius Drascovitius foelicitatem. Pataui Calendis Februarii anno M.D.L.I." Jedan primjerak toga djela čuva se u carskoj knjižnici u Beču.

Da je Antun Vramec baš u to vrijeme mnogo vrijedio kod biskupa i bana Jurja Draškovića, za to imademo više podataka. Nakon ugušene seljačke bune bjesnio je Matija Keglević u Zagorju ne samo protiv svojih kmetova, nego i protiv kmetova ostale gospode i plemića, pače i protiv samih plemića. Zulum Matije Keglevića i brata mu Šimuna bio je tolik, da je napokon velik dio plemstva varaždinske županije podnio protiv njega tužbu kralju Maksimilijanu. Nakon raznih pokušaja, da se stvar mirnim putem riješi, zapovjedio je kralj Maksimilijan 18. prosinca 1573. biskupu i banu Jurju Draškoviću: „ut ad certum terminum, partibus ambabus praefigendum, assumptis penes te viris aliquibus idoneis, qui tibi videbuntur, de omnibus praefatis querelis plenam et omnimodam certitudinem inquirere iisque compertis iudicium et iustitiam in illis partibus administrare debeas.“ [1] Po kraljevu nalogu sastavio je ban posebno istražno povjerenstvo, u koje je na prvo mjesto metnuo kanonika i varaždinskoga arciđakona Antuna Vramca, zatim banovca Ladislava Bukovačkoga i četiri plemićka suca varaždinske županije. Dne 14. siječnja 1574. izdao je ban iz Susjedgrada nalog ovomu povjerenstvu, po imenu „egregiis Antonio Vramecz archidiacono Varasdiensi et canonico ecclesiae nostrae Zagrabiensis, Ladislao Bwkowachky vicebano, Michaeli literato Vrnoczy, Michaeli Konzky, Moysi Homzky de Hom et Christophoro Bedekovich, iudlium comitatus Varasdiensis,“ da se 31. siječnja sakupe kod crkve sv. Križa u Začreću (in Zachrethye), pa da onda istraže tužbe zagorskih plemića protiv Matije i Šimuna Keglevića.[2] U oči ročišta izdao je ban iz Susjedgrada 29. siječnja još jedan nalog rečenoj komisiji, u kojem uz ostalo čitamo: „R(evere)ndo ac egregiis, Anthonio Vramecz Archidiacono Warasdiensi et canonico ecclesiae nostrae Zagrabiensis, vel alteri ex dominis capitularibus, quem nos dictis dominis capitulo ecclesiae Zagrabiensis, ad infrascriptam commissionem regiam vice et in persona nostra serie praesentium transmitti iubemus . . .“ Zanimljivo je, da je glasnik, koji je taj banski nalog raznosio, još istoga dana došao u Zagreb kanoniku Vramcu, i da je Vramec na stražnjoj strani banskoga pisma vlastoručno potvrdio, da mu je rečeno pismo priopćeno. Tu naime čitamo ovo: „Eod(em) anno (1574) feria sexta ante festum Purificati(onis) praesentes l(ite)rae D(omi)nj Banj Praeceptori(ae) . . . Zagrabiae, Ant. Vramecz: Arch(idiaconus) Varasdien(sis) M(anu) p(ro)pria.“ Ova potvrdnica, kao još jedna od iste godine, koju ću poslije

[1] Rački Fr. dr., Gradja za povjest hrvatsko-slovenske seljačke bune godine 1573. (Starine Jugoslavenske akademije, VII. str. 318.).

[2] Izvornik u arhivu Jugoslavenske akademije. (Izvadak štampan u Starinama, VII. str. 318.).

spomenuti, upravo je sve, što sam dosad od **r u k o p i s a** Vramčevih mogao pronaći.[1]

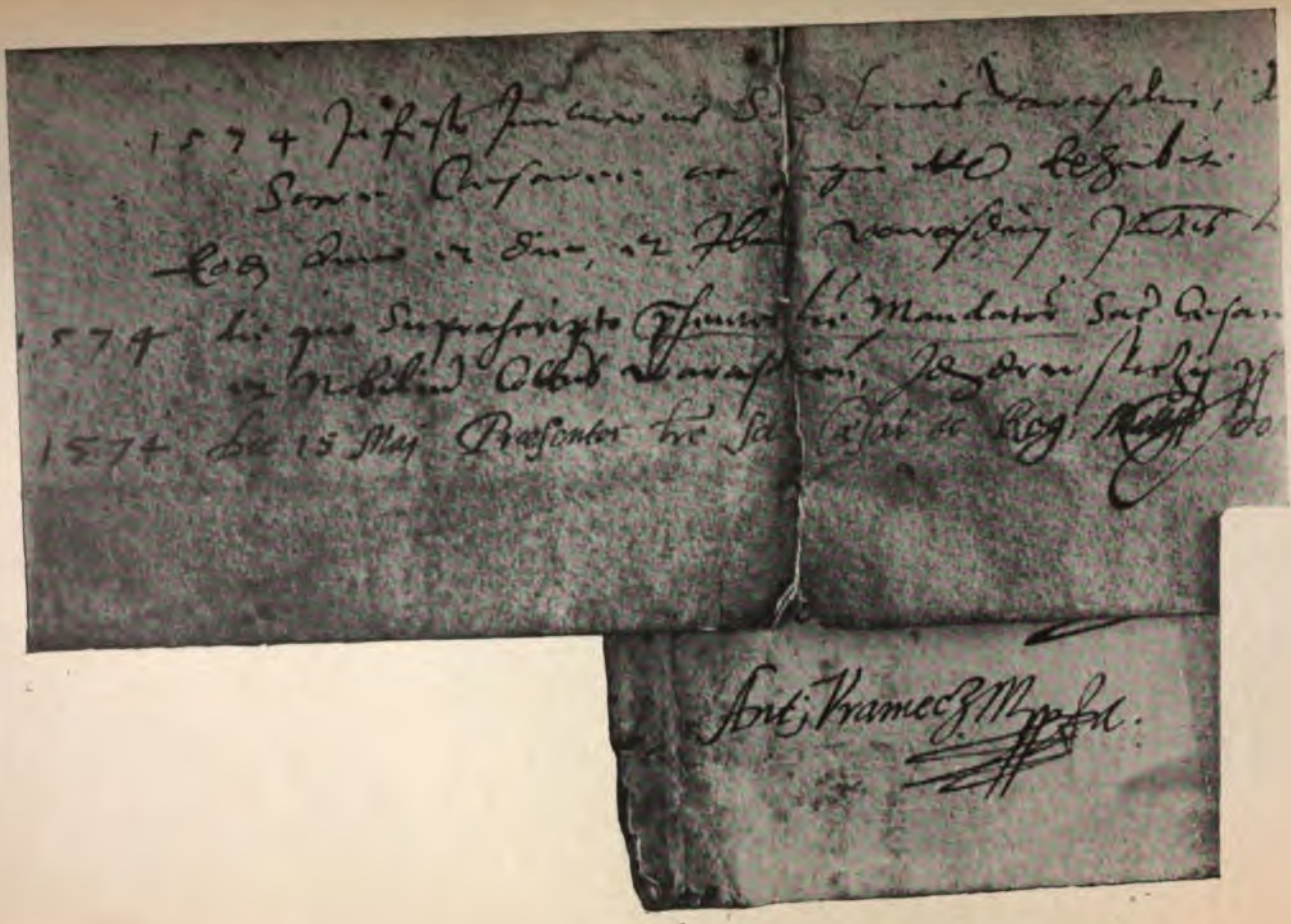
Povjerenstvo, u kojemu je zagrebački kaptol zastupao Antun Vramec sastalo se je na određeni dan u Sv. Križu Začreću te je saslušalo tužitelje zagorskih plemića, kojima je bio na čelu Mihajlo Sekelj (Michael Szekel de Kewend). Premda su tužitelji „nanesene im nepravde i štete obilato dokazali“ i tražili, da se osude Matija i Šimun Keglević, ipak nijesu ništa postigli „praesertim propter subterfugia et cavillationes praefatorum Matthaei et Simonis Keghlewych.“ Ali ni tužitelji nijesu mirovali, već su se ponovno obratili na kralja, koji je onda 3. travnja 1574. zapovjedio banu Jurju Draškoviću, zatim „Petro Rathkay de Nagy-Thabor capitaneo, Ladislao Bwkawoczy vicebano, Stephano de Gregoryancz, magistro Emerico Petho de Hetés protonothario, Joanni Pettrichewych de Mykethyncz vice-prothonotario, Petro Heressynczy lectori ecclesiae Zagrabiensis, A n t h o n i o W r a m e c z, A r c h i d i a c o n o W a r a s d i e n(si) e t c a n o n i c o s i m i l i t e r Z a g r a b i e n(si), ac Gasparo Drwskoczy notario comitatus Warasdiensis,“ da kao posebice od kralja određeni komisari i suci što prije ustanove u Zaboku u varaždinskoj županiji sudbeno ročište, da na nj pozovu obje stranke, da izreku konačnu odluku, pa da je onda i izvrše dadu. I taj je kraljevski nalog po glasniku uručen pojedinim izabranim sucima, te je na stražnjoj strani i ovaj put Vramec potvrdio obavijest ovim riječima: „1574. D i e 15. M a i P r a e s e n t e s l(i t e)r a e s a(c r a e) C e s a r(e a e) a c R e g(i a e) M a(i e)s t(a)t(i)s d o m i n j m e j C l e m e n(t i s s i m i) e x h i b i t a e s u(n)t m i(h i). Ant. V r a m e c z M(a n u) p(r o)p r i a.“ Da se vidi Vramčev potpis, i kako se njegov rukopis znatno razlikuje od njegovih suvremenika, prilažem vjerni fotografski snimak s izvornika.[2]

Parnica između Matije i Šimuna Keglevića s jedne strane, a zagorskoga plemstva s druge nije se međutim ni ovaj put kraju privela, te se je o njoj raspravljalo još i slijedećih godina i u hrvatskom saboru u Zagrebu i u ugarskom u Požunu. Ali hrvatski su i slavonski staleži na saboru u Zagrebu Antunu Vramcu povjeravali i druge poslove. Tako je sabor hrvatsko-slavonski, koji se bijaše sastao u Gracu kod Zagreba 19. prosinca 1574., izabrao povjerenstvo od više odličnih lica, pred kojima će svi pobirači poreza „dimnice“ polagati račun 20. siječnja 1575. U to povjerenstvo ili odbor, koji će račune poreznikâ (exactores fumalium regni) ispitati i što treba odrediti o onima, koji se krate dimnicu namiriti, izabrao

---

[1] Izvornik u arhivu Jugoslavenske akademije.

[2] Izvornik u arhivu Jugoslavenske akademije. Odlomak kraljevskoga naloga štampan u Starinama, VII. str. 318—319. O borbama Mihajla Sekelja s Keglevićima radi Krapine vidi Ivana Kukuljevića, Povjest Krapine (str. 10.).

1574 [illegible]

[illegible] Mandato Sac. Caesar. [illegible]

1574 Die 15 May Praesentatae Sac. Caesar. et Reg. [illegible]

Ant. Vramecz [illegible]

je sabor kapitana Petra Ratkaja, banovca Ladislava Bukovačkoga, lektora zagrebačkoga kaptola Petra Herešinca, kanonika Antuna Vramca i viceprotonotara Ivana Petričevića od Miketinca. Vrijedno je zabilježiti, da se u saborskom zapisniku piše „domino A n t o n i o A r c h i d i a c o n o B e x y n," po čemu doznajemo, da je Vramec u drugoj polovici godine 1574. prestao biti arciđakon varaždinski, i da mu je povjerena čast arciđakona bekšinskoga.[1]

U to vrijeme imao je Vramec i vlastitih svojih parnica, i to sa zagrebačkim građaninom Nikolom Bogdanom,[2] koji je neko vrijeme bio i sudac slobodne općine na brdu Gracu tik do Zagreba. O čemu se je radilo, nije poznato, u knjigama sudbenih poziva zabilježena su samo tri ročišta: prvo 10. prosinca 1574., drugo 15. siječnja 1575., a treće 22. siječnja 1575. U sudskim knjigama čitamo:

— 1574. Feria sexta proxima post festum conceptionis beatae virginis Mariae (10. decembris) ad instantiam reverendi domini Anthonii Vramecz canonici E. Z. et parochi E. sancti Marci evangelistae in medio nostri fundate Nicolaus Bogdan pro primo citatus termino comparuit.

— 1575. Feria sexta proxima post festum beati Pauli primi eremithae (15. januarii) ad instantiam reverendi domini Anthonii Wramecz C. E. Z. et plebani aut parochi E. sancti Marci evangeliste Nicolaus Bogdan pro secundo termino citatus non comparuit.

— 1575. Feria sexta proxima post festum beatorum Fabiani et Sebastiani (22. januarii) ad instantiam R. do. Anthonii Wramecz C. E. Z. et plebani E. sancti Marci evangeliste in medio nostri fundate Nicolaus Bogdan pro tertio termino citatus comparuit."[3]

Iz tih bilježaka razabiremo samo, da je Vramec bio tužitelj, a Bogdan tuženik; nadalje da je Bogdan prvi i treći put (svaki put u petak) na sud

---

[1] „Universi exactores fumalium Regni, iuxta priores constitutiones, ad festum beatorum Fabiani et Sebastiani martyrum Zagrabiae, coram magnifico domino Petro Rattkay et homine speciali dominorum Erdeödi ac domino Vicebano, domino lectore ecclesie Zagrabiensis, et Domino Antonio Archidiacono Bexijn, ac viceprotonotario regni, commissariis, per status et ordines ad id cum plena authoritate deputatis, plenariam rationem et satisfactionem impendere dominis regnicolis debebunt, vel autem ex bonis non obedientibus fiat regno satisfactio . . . " Fraknói V., Monumenta comitialia regni Hungariae, tom. VI. str. 453.

[2] U jednoj ispravi od godine 1559. čitamo: „Nicolai Bogdan, civis civitatis Montisgrecensis." Žena mu je bila „Catherina, filia quondam Stephani Kelchewych," koje je sestra Margareta 8. kolovoza rečene godine prodala Bogdanu svoj dio posjeda u Maloj Mlaki u Turopolju. Laszowski E., Monumenta historica nobilis communitatis Turopolje, III. str. 425—426.

[3] Quaternae civitatis Zagrabiensis de anno 1512—1608. U arhivu Jugoslavenske akademije.

došao, dok se je drugomu ročištu oglušio. Vrlo bi zanimljivo bilo doznati sadržaj tužbe, možda bi se time mogao protumačiti Vramčev nepovoljni sud o njegovim bivšim župljanima.

Kako nam dokazuju izneseni podaci, Antun je Vramec mnogo djelovao u javnim poslovima hrvatskoga kraljevstva tijekom godina 1573. do 1575. Kao izaslanik zagrebačkoga kaptola u tolikim stvarima sastajao se je ne samo s banom i biskupom Jurjem Draškovićem, nego i s banovcem Ladislavom Bukovačkim, s vrhovnim kapitanom kraljevstva Petrom Ratkajem, sa Stjepanom Gregorijancem, s vrhovnim bilježnikom Emerikom Pethejem, s podbilježnikom Ivanom Petričevićem, kao i sa županima, podžupanima i plemićkim sucima svih triju županija. Dolazio je u svezu i s pojedinim glavarima krajine, kao s Kristoforom Ungnadom, sinom onoga Ivana Ungnada, koji je u svoje doba toliko radio za širenje protestantskih knjiga među južnim Slavenima. Nije stoga nimalo čudno, kad vidimo, da ga u spornim pitanjima izabiru za obraničkoga suca. Tako nalazimo Vramca, kako godine 1575. kao „obrani“ sudac (iudex arbiter) pribiva raspravama plemenite općine u Turopolju. Dne 11. veljače i 21. ožujka 1575. otpravlja sudačke poslove (in Gorycza in domo heredum egregii condam domini Ambrosii Gregorianczy); u dotičnim ispravama spominje se on vazda prvi (domino Anthonio Wramecz archidiacono Bexyn et canonico ecclesie Zagrabiensis, — venerabilis dominus Anthonius Wramecz), a uza nj se navode kao obrani suci (arbitri et iudices electi) Michael Wrnoczy, Moyses Homzky, Stephanus Ladomerius, Stephanus Schytharoczy, Thomas Laczkowych, Mattheus Zalathnoky i mnogi drugi plemeniti ljudi.[1] Gdjekad su se otpravljali neki pravni poslovi i u župničkom stanu Vramčevu pri crkvi sv. Marka na brdu Gracu (in parochiali domo Antonii Wramecz archidiaconi Bexin, canonici Zagrabiensis, civitatis parochi). Tako se je u njegovu župnom domu 28. veljače 1575. sastala komisija, pred kojom su građani slobodne i kraljevske varoši Graca dokazivali svoje staro pravo, da ne plaćaju maltarine pri stanovitim mitnicama, i protestirali protiv neke odredbe kralja Maksimilijana, koja se je protivila njihovim starim povlasticama.[2]

---

[1] Protocollum iudiciorum et fassionum communitatis nobilium campi Zagrabiensis 1555—1680., koji čuva plemenita općina Turopoljska.

[2] Tako tumačim izvadak ili regest iz nekoga spisa, što ga je Marcellović priopćio u spomenutom već rukopisnom djelu: Synopsis diplomatum i t. d. Taj nešto zamršeni regest glasi: „Mandatum Maximiliani regis ratione exemptionis a teloniis civitas curat praesentari per Chasmenses feria sexta post s. Valentini. Mathias Rathkay in domo canonicali. Mathias Dombrensis archidiaconus Chasmensis respondit se telonium habere a regibus, cui rex praeiudicare non potest. Capitulum respondit informare velle suam maiestatem feria secunda post dominicam Reminiscere in parochiali domo Antonii Vramecz

Na koncu godine 1575. ili na početku 1576. dogodila se je u životu Antuna Vramca zamašna promjena: on prestaje biti župnikom sv. Marka u slobodnoj varoši Gracu, a na njegovo mjesto dolazi za župnika Petar Šalković (Salkowych). Da li je Vramec napustio župu dobre volje ili uslijed zavade s građanima, ne da se ustanoviti, ali se može nagađati po svemu, što se je poslije zbivalo, da je on župu morao ostaviti. Već 18. ožujka 1576. dolazi on pred tadanjega varoškoga suca Matiju Krupića, pa tuži bivšega suca Ivana Blažekovića, da mu je za prošlu godinu 1575. u ime župničke plaće ostao dužan deset forinti. Tuženik se brani i tvrdi, da mu je dao deset forinti; Vramec uzvraća, da je doduše primio od njega 10 forinti, no u ime plaće za godinu 1574., a nipošto za dug od prošle godine. Nakon svestrane rasprave dosuđuje sudac Krupić kanoniku Vramcu prisegu, koju će položiti 4. svibnja. Ako toga dana prisegne, da je rečenih deset forinti primio na račun duga za godinu 1574., a ne za g. 1575., mora mu se 10 forinti isplatiti; ako ne prisegne, gubi parnicu. Ova zanimljiva tužba i osuda sačuvana je doslovce te glasi ovako:

— 1576. Feria secunda post Dominicam Reminiscere. Eodem die causa mota et suscitata inter reverendum dominum Anthonium Wramecz, C(anonicum) E(cclesiae) Z(agrabiensis) et archidiaconum Bexyn, ac alias plebanum E(cclesiae) S(ancti) Marci euangeliste in medio nostri fundate ab una actorem: ac prudentem et circumspectum Joannem fabrum Blasekowych dictum seniorem iudicem partibus ab alia veluti in causam atractum, ratione et pretextu quorundam decem florenorum, quos A(ctor) dixit sese non percepisse nec leuasse in seruicium plebanię anni 75. proxime transacti, verum in salarium anni 74. itidem iam preteriti, ex quo nec persolutum salarium integrum eiusdem anni 74. eidem fuisset; I(n causa atractus) vero ad id respondet dixitque, prefatos florenos decem se dedisse in pretactum annum 75. prius ante cum eodem factam puram et integram rationem pro salario anni 74., totumque fore persolutum affirmat. Auditis itaque ambarum parcium propositionibus et ex aduerso repropositionibus secundum Deum et eius iustitiam adiudicatum et deliberatum est iuridice: quod si A. feria sexta proxima post dominicam Quasimodogeniti ad suam duntaxat ipsius conscienciam dixeritque iuraueritque, se non in prenotatum annum 75., sed in 74. florenos ipsos decem percepisse, ex tunc persoluendi eidem erunt: sin minus, absoluendus J. ab instancia eiusdem actoris.[1]

---

archidiaconi Bexin canonici Zagrabiensis civitatis parochi. Stephanus de Gregoriancz respondit ius ipsius regem nemini posse conferre et teloniatorem verberandi nisi hac in re diligens sit" Arhiv Jugoslavenske akademije.

[1] Liber sententiarum . . . . . tempore primi iudicatus nobilis Matthiae aurifabri Krwpych dicti, iudicis ciuitatis liberae regiae Montisgrecensis Zagrabiensis de anno Domini 1576. Arhiv Jugoslavenske akademije.

Ne može se ustanoviti, da li je Vramec dosuđenu mu prisegu položio ili ne; no svakako stoji, da je ta tužba znak, da se on nije u najboljem raspoloženju rastao s građanstvom slobodne varoši Graca. To nam treba na umu imati, da razumijemo njegov vrlo nepovoljni sud o zagrebačkom građanstvu, kojemu je kroz dvije godine bio duhovnim pastirom. Bilo je možda osim ove tužbe i drugih opreka, o kojima nema pismenih svjedočanstava.

O životu Vramčevu od 18. ožujka 1576. do 15. srpnja 1578. nijesam našao nikakovih podataka. Njegovo se ime ne spominje u to vrijeme ni u sudskim spisima ni u saborskim zapisnicima. Meni se čini, da to nije slučajno. Riješen ili lišen župničke službe zavukao se je možda u svoj dvorac na zagrebačkom kaptolu, pa se nedvojbèno bavío — književnim radom. A možda nije to vrijeme ni u Zagrebu boravio, već se je pišući svoju kroniku i štampajući je sklonio u susjedne slovenske zemlje, u Štajersku i Kranjsku. A moguće je i to, da je već godine 1576. ili 1577. postao župnikom u štajerskoj varoši Brežicama. Bilo što mu drago, Vramec je svakako u to vrijeme, ako ne čitavu napisao, a to bar dovršio svoju hrvatskim (slovenskim) jezikom pisanu svjetsku kroniku i u Ljubljani je štampom izdao. Potpuni natpis te knjige glasi: Kronika vezda znovich zpravliena Kratka Szlouenzkim iezikom po D. Antolu Pope Vramcze Kanouniku Zagrebechkom. Psal.: 118. Domine gressus meos dirige. Stampane v Lublane po Iuane Manline, leto. M.D.LXXVIII.

Budući da ću poslije o obliku, rasporedu i sadržaju te znamenite knjige potanje raspravljati, obzirat ću se sada na nju samo toliko, koliko nam ona podaje svijetla za razumijevanje životnih prilika piščevih, kao i njegovih različitih nazora o narodnosti, književnosti i t. d. Pisac započinje djelo latinskim, osobito zanimljivim predgovorom, koji je namijenjen i posvećen „Reverendissimo, reverendis, spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis et nobilibus, státibus et ordinibus regni Sclauoniae vbiuis constitutis et existentibus et c., Dominis patronis amicisque suis obseruandissimis S(alutem) P(ost) D(evotionem).“ Pisac dakle upravlja svoj predgovor na staleže i redove kraljevine Slavonije, koje on zove svojim zaštitnicima (patronima) i prijateljima. Među njih broji u prvom redu onoga, kojega u jednini titulira „reverendissimo,“ a to je bez sumnje dotadanji biskup zagrebački i ban Juraj Drašković, za kojega Krčelić piše, da je bio „author typique moecenas“ Vramčevoj kronici, da je naime potaknuo pisca na pisanje djela i namirio trošak za štampanje njegovo. Ako Krčelić nije imao drugih podataka za tu svoju tvrdnju, sudim, da po ovoj posveti nije mogao doći do toga zaključka. Ja bih prije nagađao, da je pisac preporučio svoje djelo osobitoj zaštiti slavonskih staleža i redova

zato, što se je bojao, da će mu progoniti djelo i njega samoga, i to s dva razloga: jedno, što je on kao svećenik napisao knjigu svjetovnoga sadržaja, a drugo, što je to djelo pisano ne posvećenim dosad u Slavoniji latinskim jezikom, nego narodnim hrvatskim, koji on zove sad iliričkim, a sad slovenskim. Naročito boji se radi ovoga posljednjega, jer što je dosad pisano narodnim jezikom, poteklo je ili od kranjskih protestanata ili od međumurskih Kalvina. Prema tomu bojao se on, katolički svećenik i kanonik, da će biti osuđen kao međumurski župnik Mihajlo Bučić, a sve samo zato, što je sumnjiv pišući narodnim jezikom, a ne posvećenim latinskim!

Da je moje nagađanje ispravno, dokazuje svaka riječ predgovora. On se opravdava, što je pisao „hac illyrica presertim lingua, qua nihil huiusmodi antea in lucem aeditum esse vidi,“ pa se sam tješi, „cum me non ambitionis aut inanis gloriae stimulus, sed patriae, cui permultum debemus amor, ad id laboris impulerit.“ Uza sve to boji se za sudbinu svoga djela, pak apostrofira staleže i redove ovako: „ . . . vestri erit muneris, comites generosissimi, laborem hunc, a mea quamuis professione alienum, tueri et defendere, exiguamque hanc lucubrationem, quam in manus hominum vestro auspitio emittere volui, ea authoritate, qua apud omnes propemodum et domesticas et exteras nationes valetis plurimum, ab interitu vindicare.“

Dok se Vramec u natpisu kronike piše samo „kanovnik zagrebečki,“ potpisuje se na koncu predgovora „Anthon(ius) Vramecz D(octor) Philosophiae E(cclesiae) Z(agrabiensis) Canonicus ac Parochus in Raini & c.“ Sudeći po tom potpisu mislio je Vitezović, da je Vramec tada bio „parochus Runensis,“ naime župnik u selu Rein kod štajerskoga Graca, gdje je i danas još glasovita cistercanska opatija. Ali taj „Rain“ nesumnjivo je današnja varoš „Rann“ u južnoj Štajerskoj tik do Save, koju Slovenc, zovu Brežice, a Hrvati Brešci.[1] U našim spomenicima XVI. stoljeća zove se „castrum et oppidum Bresecz.“ Grad i varoš Brežec (Brešci) pripadali su od godine 1249. salzburškomu nadbiskupu, godine 1479. osvojile su ih čete kralja Matijaša Korvina. Po Matijaševoj smrti (1490.) pripadoše zemaljskim gospodarima iz kuće Habsburg (Fridriku III. i Maksimilijanu), koji su ih bilo kao leno bilo u zalog davali raznim velikašima. Tako dođoše u vlast Ivana Ungnada i njegovih nasljednika, a po njima i pod gospodstvo hrvatskih Frankapana i Zrinskih. Kći kneza Jurja

[1] Za hrvatsko-slovenske seljačke bune godine 1573. piše Kristofor Gall više pisama iz Brežaca, te zove to mjesto vazda „Rain“ (Actum Rain den 21. february, Actum Rain den 22. Februari). Starine jugoslav. akademije VII. str. 262., 265., 277. i t. d. Po tóme nema ni najmanje sumnje, da je Rain = Rann = Bresecz = Brežice.

*

IV. Frankapana Tražčkoga († 1661.), po imenu Marija Julijana, udata za grofa Ferdinanda Ernsta Abensberg-Trauna, sagradila je godine 1685. u varoši današnji samostan Franjevaca, koji se bijahu još godine 1657. ondje nastanili. Kako je Vramec oko godine 1578. postao župnikom u varoši Brešcima: da li su ga građani izabrali ili je od Kristofora Ungnada onamo poslan, nijesam mogao ustanoviti. Ali svakako je za ona vremena značajno, da je kanonik zagrebačke biskupije mogao biti župnikom u tuđoj biskupiji.[1]

Vrijedno je još istaknuti, da je Vramec dao svoje djelo štampati u Ljubljani, glavnomu gradu Kranjske. U Hrvatskoj i Slavoniji nije ga mogao štampati, jer tada u hrvatskom kraljevstvu još nije bilo tiskarnice. Godine 1574. postojala je doduše tiskarnica u Nedelišću, koje je zajedno s čitavim Međumurjem još od god. 1546. pripadalo knezovima Zrinskima. Knez Juraj Zrinski, sin sigetskoga junaka, bijaše iz Ugarske pozvao u Nedelišće štampara Rudolfa Hoffhaltera, kod kojega je Ivan Pergošić dao tiskati svoj hrvatski (slovenski) prijevod dekreta Stjepana Verbecija.[2] U

---

[1] Granice Slavonije prema Štajerskoj i Kranjskoj nijesu u XVI. stoljeću bile točno određene. Dne 8. svibnja 1569. stvorio je sabor Hrvatske i Slavonije ovaj zaključak: „Cum autem prefati status et ordines, fideles regnicolae maiestatis caesareae, saepissime pro rectificandis metis inter Sclavoniam Styriamque et Carnioliam, suae sacrae maiestati supplicasse recordantur, et nunc supplicant humillime, dignetur maiestas sua caesarea et regia, ob summam paternam clementiam erga fideles subditos suos, apud serenissimum dominum archiducem Carolum, fratrem suum charissimum, efficere, ut maiestates suae, unanimi voto, speciales transmittant suos commissarios, qui huiusmodi metas inter praescripta regna rectificare valeant; ne creberrimi tumultus inter regnicolas prefatorum regnorum maiestatum suarum, ratione dictarum metarum, oriantur, potissimum vero inter Zomzedwara, Bresecz, Mokrycza, Lyppovacz et Jazterbarzka." Fraknói V. Monumenta comitialia regni Hungariae, V. str. 542. Na saboru 4. siječnja 1570. predlažu staleži „locus etiam, ubi commissarii utriusque nationis in unum convenire deberent, possessionis Sijnkoucz (Šenkovec) penes fluvium Szuthla habitae" (Ibid. str. 557—558). Isporedi još istoga djela svezak V., str. 571, sv. VI., str. 541, sv. VII., str. 448, 465 i t. d. Još 17. prosinca 1584. izabire hrvatsko-slavonski sabor komisare za to uređivanje međa, u ostalo „inter metas Szomszedwar et arcis Bresecz Styriensis." O uređivanju granica između Slavonije i Štajerske vidi još raspravu: Bidermann Herm. Ign. dr., Steiermarks Beziehungen zum kroatisch-slavon. Königreich im XVI. und XVII. Jahrhunderte. (Mittheilungen des historischen Vereines für Steiermark, XXXIX. Heft, 1891. str. 119—123).

[2] Sam Pergošić (Iuanus Pergossich) u hrvatskoj posveti knezu Jurju Zrinskomu (V Nedelischiu v petak po Lourencheue = 13. kolovoza 1574.) kaže, da je svoj prijevod dao „štampati Vašega Gospoctva štamparem, kojega Vaše Gospoctvo dopelja na korist i na odičenje oveh nevoljnih zavrženih ostankov orsaga." Rudolf Hoffhalter bio je

istoj tiskarnici nedvojbeno je štampan onaj „libellus" Mihajla Bučića, koji bi na zagrebačkoj sinodi 8. ožujka 1574. osuđen kao privrženik Kalvinov. Možda je baš ta osuda bila i razlog, da Vramec nije dao otisnuti svoje djelo u ozloglašenoj tiskarnici u Nedelišću; ali moguće je i to, da rečena tiskarnica nije u opće tada više u Nedelišću postojala. Svakako je Vramcu — ako izuzmeno Nedelišće, — bila najbliža tiskarnica u Ljubljani, koju bijaše s dozvolom kranjskih staleža godine 1575. osnovao ljubljanski građanin i knjižar Ivan Mandelz (Mandelc) ili po njemački Mannel (također Manuel, Männel, polatinjeni oblik Manlius). Već prve je godine 1575. Mandelz ili Manlius štampao 4 spisa, a do godine 1580. još dalju 21 knjigu i knjižicu. No budući da je veći dio tih izdanja bio zadahnut protestantskim duhom (kao spisi Jurja Dalmatina), zatvorena bi g. 1580. rečena tiskarnica, a Mandelc bi prinuđen, da nakon dvije godine (1582.) ostavi Kranjsku.[1] Ako je dakle Vramec bio već stoga zabrinut, što je napisao svjetovnu knjigu u narodnom jeziku, još je više morao biti spreman na prigovore, što je daje štampati u tiskarnici, koja je na zlu glasu među pravovjernim katolicima radi protestantskih knjiga. Sasvim je stoga opravdana njegova bojazan, da bi mu djelo moglo po zlu proći.

Usmena tradicija zaista kaže, da je Vramčeva kronika bila poslije — spaljena. Ako i nema za tu predaju dosad nikakvih svjedočanstava, ipak je značajno, da su se od nje sačuvala samo dva primjerka; i to jedan u Ljubljani, a drugi u Zagrebu. A još je značajnije, da se ta dva primjerka na jednom mjestu ne podudaraju. Na listu naime 39., gdjeno se govori, kako je kralj Bela III. (IV.) osnovao slobodnu varoš Gradec kod Zagreba, razilazi se tekst ljubljanskoga primjerka bitno od teksta zagrebačkoga eksemplara. U ljubljanskom primjerku čitamo:

„Kralj Bela zidati i nachiniti vzhini Varas zloboñi Gerchku goriczu v Zagrebe, i da onem purgarom velike i dobre pravicze i priuiligiome i zlobodu, kemi prauiczamy i vezda onoga Varasa zlobodnoga Purgari siuu i ztoie."

U zagrebačkom primjerku naprotiv čitamo:

„Bela Kral zidati i nachinati vchini varas Gerchku goriczu v Zagrebe, i da onem purgarom velike prauicze. Ali uezda ie lucztuo vunem nezlosno i okorna i terda vrata, malo imaiuchi gizdaui, Wchenim i mudrim ludem nepriateli i protiuniczi iezu."

---

možda sin Rafaela Hoffhaltera, koji je godine 1565. u Debrecinu štampao madžarski prijevod Verbecijeva dekreta od Blaža Vereša (Veres Balas).

[1] Ahn Friedrich, Die slovenischen Erstlingsdrucke der Stadt Laibach (1575—1580). Graz 1896. U to vrijeme (1575—1580.) štampao je Mandelc osim Vramčeve kronike još sedam slovenskih knjiga i knjižica.

Zaista zanimljiva stvar! U ljubljanskom primjerku samo spominje pravice građana, a u zagrebačkom kudi ih nemilo. Spotiče im, da su nesložni, okorna i tvrda vrata, i malo imajući da su gizdavi. Ali što je najgore, on ih prekorava, da su „neprijatelji i protivnici učenim i mudrim ljudima!" Na drugom ću mjestu govoriti o tome, kako tumačim postanje ovih dviju varijanata u jednoj istoj knjizi; ovdje hoću samo da istaknem, da ćemo lakše razumjeti tako oštri i nepovoljni sud o Zagrepčanima, kad se sjetimo njegove tužbe od godine 1576. radi zaostale župničke plaće. Kako je morala biti žestoka opreka između građana na Gracu i nekadanjega župnika njihova, kad si je on dao oduška na takav način! Napokon, da li je samo slučaj, da je u Ljubljani ostao primjerak indiferentan po Zagrepčane, a u Zagreb da je stigao primjerak, koji njegove građane tako nemilo osuđuje? Zar je možda Vramec svoje nekadanje župljane htio poštedjeti pred ostalim svijetom?

Vramec svršava svoju kroniku s godinom 1578., pa spominje znatne promjene, koje su se kroz tu godinu u Hrvatskoj i Slavoniji u političkoj, crkvenoj i vojničkoj upravi dogodile. Najprije je dosadanji zagrebački biskup i hrvatski ban, rodoljubni Juraj Drašković ostavio svoju domovinu,[1] jer je postao đurskim biskupom u Ugarskoj. Dalmatinskim, hrvatskim i slavonskim banom postao je mjesto njega štajerski velikaš Kristofor Ungnad „slobodni gospodin i baro v Soneku, špan i knez varaždinske međe, vijećnik i tonačnik cesarove svjetlosti." Vramcu je novi ban bio poćudan, jer kaže, da je Ungnad postao banom „Bogu svamogućemu na diku i hvalu." Uvodu novoga bana, koji se je vršio 5. veljače 1578. u slobodnoj varoši na brdu Gracu, pribivao je jamačno i naš Vramec; tom je zgodom Ungnad proglasio banovcem ili vicebanom Stjepana Gregorijanca, koji je, kako je već rečeno, istoga dana počinio silan zulum isprebijavši noću na povratku u varoš Gradec (valjada s Kaptola) građanina Krupića, čuvara Kamenih vrata. Radi toga vodili su građani dugu parnicu protiv banovca. Dok je novi ban Vramcu bio poćudan, javlja posve suhoparno, da je zagrebačkim biskupom postao pečuški biskup i dosadanji prepošt zagrebačkoga kaptola „Ivanuš Monosloj, ki se imenuje pridevkom Kranchich." Velikim prepoštom zagrebačkim postao je pak Petar Herešinec (Herešinci),

---

[1] Da se je Drašković osjećao Hrvatom, dokazuje njegovo pismo Marku Stančiću, kapitanu u Sigetu, u kojem je iz Beča 14. kolovoza 1556. rečenomu kapitanu čestitao, što je povjereni mu grad Siget oslobodio od turske podsade. Drašković piše uz ostalo: „Conservationi arcis Zygeth et omnium in ea existentium valde gratulor; sed tanto magis quia dominationem vestram videmus esse florem nostrae nationis, eo quod eadem Croata est. Decoravit enim dominatio vestra non solum se hoc suo celebri facto, sed et nos omnes Croatas." Barabás S., Zrinyi Miklós levelek és okiratok, I. str. 398.

dosadanji lektor, koji se je posljednjih godina više puta našao zajedno s Vramcem pri otpravljanju javnih posala.

Premda se Vramec godine 1578. sam potpisuje kao župnik u štajerskim Brešcima, boravio je ipak redovno u Zagrebu. Već je spomenuto, da je 5. veljače pribivao saboru, na kojemu je bio uveden novi ban Kristofor Ungnad. Na drugom saboru iste godine, koji se je sastao u prvoj polovici srpnja u zagrebačkom Gracu, zastupaju zagrebački kaptol veliki prepošt Petar Herešinec, lektor Kristofor Grannya, „nec non Anthonius Wramecz, archidiaconus Bexyn“ (canonici et nuncii capituli ecclesie Zagrabiensis), pak u ime kaptola posljednji dan saborovanja (15. srpnja) ulažu protest protiv Matije Keglevića radi nekoga posjeda Bužina u Zagorju, kao i radi nekoga pisma o tom posjedu, što ga Keglević nije htio izručiti. Ali i zastupnik Matije Keglevića uložio je protest protiv kaptola radi njegove tužbe, pa je onda ban Ungnad 17. srpnja, nakon svršena sabora, u Gornjoj Stubici izdao potvrdu (literas testimoniales) o uloženim protestima.[1] Kao kanonik i arciđakon sudjelovao je Vramec i kod duhovnih poslova zagrebačke crkve i kaptola. Tako je pribivao konsistorijalnim sjednicama kao sudac u duhovnim stvarima. U arhivu Jugoslavenske akademije imade jedna isprava, izdana u Zagrebu 14. studenoga 1578., u kojoj se izlaže, kako je „Georgius Petthrowynay iuris utriusque doctor, archidiaconus cathedralis et canonicus ecclesie Zagrabiensis“ i vikar biskupa Joannis Monosloya „una cum reverendis dominis Martino Zempchino cantore, Stephano Philipowych Camarcensi, Matthia Dombrensi Kemlek, Michaele Jagwssych Chasmensi, Antonio Wramecz Bexyn archidiaconis et Valentino Napwly custode, et canonicis . . . aliisque iurisperitis viris in consistorio huius ecclesie Zagrabiensis, loco scilicet solito sedis iusticiarie spiritualis pro tribunali sedentes“ u povodu pravde između kćerì pokojnoga plemića Gregorija Mindszenthyja izrekao odluku o valjanosti njegove oporuke i odredaba u njoj sadržanih.

Kroz godinu 1579. spominje se Vramec dvaput u spomenicima. Već je rečeno, kako je 9. lipnja „Antonius Wramecz Canonicus Ecclesiae Zagrabien(sis) ac Archidiaconus Bexin“ bio preslušan u samostanu Franjevaca kao svjedok u parnici zagrebačkih građana protiv banovca Stjepana Gregorijanca, i kako je tom prigodom iskazao tek ono, što je čuo iz usta samoga Gregorijanca. U protokolu ili zapisniku hrvatsko-slavonskoga sabora, koji se je sastao 21. rujna 1579. u zagrebačkom Gracu, čita se ovaj zaključak: „Similiter et exactores victualium Regni ad terminum praescriptum (ad Dominicam Laetare = 13. marta 1580.), Domino Bano praestent rationem, mensurasque seu quartas, quibus a Regnicolis frumenta

---

[1] U arhivu Jugoslavenske akademije.

perceperint, potissimum exactor frumentorum, in Ciuitate montis Graecensis Zagrabiensis perceptorum, recognitioni Reuerendi Domini Antonii Wramecz archidiaconi Bexin, et canonici Ecclesiae Zagrabiensis, coram Domino Bano adferant."[1] Da se razumije ova odredba, treba spomenuti, da je sabor u ono vrijeme za obranu i uzdržavanje krajiških gradova dozvoljavao osim daće u gotovom novcu također pobiranje žita u određenoj mjeri. No budući da su pri tom pobirači poreza i daće počinjali raznih neurednosti, ustanovio je sabor, da poreznici (exactores) imaju nakon svršena posla dati banu točan račun. Uz ostalo morali su donijeti na ogled i mjere, kojima su pobrano žito mjerili. Poreznik, koji je pobirao žito od građana na zagrebačkom Gracu, morao je svoje mjere (mensuras seu quartas) naknadno dati na pregledbu kanoniku Vramcu, koji jamačno nije bio osobito sklon „purgarima."

Iz godine 1580. nijesam našao podataka o Vramcu. Međutim ove godine dogodila se je s njim ta promjena, da je prestao biti arciđakonom „de Bexyn," te je postao arciđakonom dubičkim (Dubiczensis, Dwbyczensis). U spomenutom već rukopisnom djelu Tome Kovačevića († 1724.), koje se čuva u arhivu Jugoslavenske akademije, čitamo: „1580. die 11. Maij Joannes Xanthy Arch(idiaconus) Dubicensis et canonicus Zagrabiensis uitae mortalis finem accepit . . . Successorem accepit in archidiaconatu Antonium Vranich, archidiaconum Bexin . . ." Na hrvatsko-slavonski sabor, koji se je sastao 28. listopada 1581. u Zagrebu, došli su „Petrus Heressinczy praepositus maior, Christophorus Grangya lector, Georgius Petrovinay cathedralis et Antonius Uramecz Dubiczensis (archidiaconi) nomine capituli," pa su se potužili na kraljevskoga dikatora Mihajla od Vurnovca (Urnoczy) radi žitelja kaptolske varoši Siska. Otkako je kaptol utvrdio Sisak podigavši u njemu tvrdinju ili grad iza g. 1544., žitelji su te kaptolske varoši imali poglavitu zadaću, da brane svoju tvrdinju od turskih navala, pa da tako zaustavljaju tursku silu. Radi te teške službe za obranu domovine bijahu predašnji sabori oslobodili Siščane od sviju daća. Ali kraljevski dikator Mihajlo od Vurnovca slabo je mario za saborske odluke, pa je Siščanima nametnuo u ime ratne daće godišnjih 120 forinti, a za godine 1578. i 1579. po devedeset forinti. Poslanici kaptola zatražili su sada od sabora, da tomu na put stane. I zaista je sabor zabranio dikatoru pobiranje određene daće, „id pro maiori servitio regis iudicantes, nec in damnum fisci, ne alias Szisziensis dilabantur, et hosti additus accipiatur."[2] Suviše je sabor oratorima, koji će poći na

[1] Fraknói V. dr., Monumenta comitialia regni Hungariae, VI. strana 496—497.

[2] Marcellovich, Synopsis diplomatum . . .

ugarski sabor u Požun, dao instrukciju: „Similiter et pro libertinis Szisciensibus supplicent, in personis Dominorum Regnicolarum, tam Caesareae maiestati, quam dominis consiliariis regiis, et dominis quoque regnicolis Hungariae, prout per dominos capitulum Zagrabienses, dominis illorum terrestribus libertantur, eodem modo et per cameram suae maiestatis a dica regia libertari debeant."[1]

Vrlo je zanimljiv jedan podatak o Antunu Vramcu iz godine 1582., jer nam rasvjetljuje njegove privatne prilike. Dne 1. rujna te godine došla je pred zagrebački kaptol kao locus credibilis susjedgradska vlastelinka Kunigunda Hennyngh ili Teuffenbach, kći Andrije Teuffenbacha, a udovica iza Matije Kerečenja, pa je u zapisnik dala ubilježiti ovo svoje očitovanje. Budući da želi urediti svoju parnicu s porodicom Tahija radi Susjedgrada i Donje Stubice, našla se je u velikoj novčanoj potrebi, pa je u to ime od kanonika i arciđakona dubičkoga Antuna Vramca uzajmila na povrat svotu od sto osamdeset i tri ugarske forinte, računajući po sto denara na jednu forintu. Za taj zajam (u ime kamatâ) zalaže ona rečenomu kanoniku dva kmetska selišta u selu Otoku, gdje na jednom selištu živi kmet Ivan Tutek, a na drugom Ivan Zrišić; nadalje podvorce udovu Jurja Kuzmića i Ivana Lalića u Donjem Laduču; zatim gornjake Ivana Gizdavića u Dolcu i Tomu Terbuška u predbrežju Svetoga Križa, sve u kotaru i sučiji Brdovec i u gospoštiji Susjedgrada, a u županiji zagrebačkoj. Podjedno preuzela je gospođa Kunigunda Hennyngh dužnost, da će rečenoga Antuna Vramca kao i njegove baštinike i potomke o svom trudu i trošku štititi i braniti u tom posjedu od svakoga, koji bi mu smetao.[2]

Poslije 1. rujna 1582. pa do 8. travnja 1584. opet nema glasa o Antunu Vramcu kroz više od godine i pô. U to vrijeme morale su se dogoditi zamašne promjene u njegovu životu, jer kad se poslije toga vremena javlja, nije više ni kanonik zagrebački ni arciđakon dubički. Mjesto njega spominje se kao dubički arciđakon pomenuti već jednom Michael Zempchinus. Da li je Vramec ostavio čast i službu kanonika zagrebačkoga svoje volje ili je silom lišen dosadanjih časti, ne može se za sigurno ustanoviti; ali je vjerojatno, da ga je zbacio tadanji biskup Ivan Monosloj Krančić. Kad se Vramec tijekom godine 1584. spominje, ili se naprosto kaže ime i prezime njegovo bez oznake časti, ili se opet

---

[1] Fraknói V. dr., Monum. com. reg. Hung., VI. str. 545.

[2] Arhiv zagrebačkoga kaptola. Locus credibilis, Prothocollo no. 7. pag. 96. O Kunigundi Hennyngh-Teuffenbach vidi studiju Lj. Ivančana „Potomci plemena Ake" (Vjestnik kr. zem. arkiva, VII. 1905. str. 73 i dalje). Udova Kunigunda udala se je po drugi put za Petra Ratkaja, i to svakako prije 17. rujna 1584., jer se toga dana spominje već kao njegova žena.

dodaje samo „sacrae theologiae doctor," „doctor" i t. d. To svakako dokazuje, da tada nije vršio nikakve crkvene službe.

Razlogu, zašto je biskup Ivan Monosloj lišio Vramca svih crkvenih službi i beneficija, nije se teško domisliti, premda nema izravnih vijesti. Krčelić pripovijeda, da je rečeni biskup godine 1580. prinudio svećenika (kanonika) Ladislava Kerhena na resignaciju časti i imanja, jer nije biskupu Draškoviću zadatu riječ održao, već opet sa svojom ženom općio. Krčelić piše naime ovako za Ivana Monozloja: „Ladislaum Kerhen, ab abitu Draskovichii relapsum, ad resignationem vigore scripturae suae anno 1580 adegit. Antecessoris salutares leges servandas voluit, omnino vigilans, ne quid de disciplina ecclesiastica remitteretur. Sed ad normam a Tridentino praescriptam starent omnia."[1]

Oženjenih svećenika nalazimo u XVI. stoljeću svagdje vrlo mnogo, i to ne samo svjetovnjaka, nego i redovnika. Prigodom jedne vizitacije, koju je kralj Ferdinand I. s privolom papinskoga nuncija dao godine 1561. izvesti, našlo se je u austrijskim zemljama sva sila oženjenih redovnika. U 36 muških samostana sa 182 redovnika bilo je 135 žena i 223 djece. Sami načelnici ili opati pojedinih samostana dijelili su samostansko blago među svoje žene i djecu. Kad je kralj i car od tih opata tražio, da stanu tomu na put, odgovorili bi oni, da već od dulje vremena nema gotovo župnika, koji ne bi imao ženu ili suložnicu; kad bi se to branilo redovnicima, oni bi voljeli istupiti iz samostana, nego da

---

[1] Historiarum cath. eccl. Zagrab. I. str. 258. Zanimljivo je još, što Krčelić javlja, da je isti biskup u svojoj oporuci zapisao 200 forinti „studiosis pro discenda lingua Hungarica" (str. 259). Kanonik Stjepan Matković u svojoj već citovanoj knjižici „Recensio episcoporum . . . et canonicorum . . . ecclesiae Zagrabiensis" piše na strani LVIII.: „Antonius Vranić, can. archnus Dubicensis, canonicatum et archidiaconatum resignavit 1579." Očito je, da je Matković negdje našao taj podatak, koji se bez sumnje tiče našega Vramca.

U rukopisnom djelu „Sequitur catalogus regulatus demortuorum canonicorum Zagrabiensium" kanonika Tome Kovačevića († 1724.) zapisano je o Kerhenu i Vramcu ovo:

— 1582, die 22. Decembris Ladislaus Kerhen archidiaconus Varasdinensis et canonicus Zagrabiensis utroque priuatur, sed qua de causa non notatur . . .

— 1582, Sabo 4 Temporum in Decembri (22. Decembris) Antonii Vranich archidiaconi Dubicensis, et canonici Zagrabiensis canonicatus et archidiaconatus uacare coepit, an uero per mortem, uel priuationem, aut spontaneam resignationem, non scribitur. De anno promotionis eiusdem ad Canonicatum non habetur notitia . . .

Po Kovačeviću dakle izgubili su Kerhen i Vramec kanonikat i arcidakonat u isti dan, naime 22. prosinca 1582. Za Vramca slaže se to posve točno s ostalim podacima, koji su nama poznati.

budu zapostavljeni ostalomu svećenstvu.[1] U Ugarskoj i Hrvatskoj (Slavoniji) nije tada bilo nimalo drugačije. Dne 20. listopada 1559. izdao je kralj Ferdinand okružnicu biskupima u Ugarskoj i Slavoniji (Nicolao Olaho archiepiscopo Strigoniensi, Antonio Werancio Agriensis, Mathiae Brumano Zagrabiensis, Paulo de Gregoriancz Jaurinensis, Andree de Kenesd Wesprimensis ecclesiarum episcopis), u kojoj je njima priopćio tužbu pavlinskoga generala Tome, „qualiter superioribus temporibus quidam confratres eorum (heremitarum) professi per nonnulos profanos et peruerse doctrine homines seducti e monasterio clam aufugissent ac ordinem sacrum in perniciem animarum suarum et scandalum manifestum abiecissent," pa je onda pozvao biskupe, „uti si prefati confratres ubicunque in diocesibus vestris deprehensi fuerint, eos detineri et dicto exponenti (generalu Tomi) tradi facere debeatis."[2]

Baš te prilike bijahu sklonile Ferdinanda I., te je svojim poslanicima na saboru u Tridentu (među njima i biskupu Jurju Draškoviću) povjerio, da zagovaraju ženidbu svećenikâ. Međutim je sabor odredio celibat svećenstva. Ali ni kralj ni mnogi biskupi nijesu provodili baš te dekrete o celibatu. Gdje su ih pak biskupi provodili, odupiralo im se je niže svećenstvo, osobito župnici. Salzburški nadbiskup Ivan Jakov Khuen držao je za provedenje dekreta tridentskoga koncila dva pokrajinska koncila godine 1569. i 1573., a i u biskupiji pasovskoj bila je god. 1576. slična sinoda. Ali župnici izjavili su se za to, da se zadrže „kućne matrone," da se uklone veće sablazni. Kad pak biskupski konsistorij iza god. 1576. nije više dozvoljavao ženidbe svećenikâ, onda su se svećenici dali vjenčavati od svećenikâ putnikâ i protestantskih propovjednika, ili su sklapali tajne brakove. Još u prvim decenijima XVII. stoljeća bilo je u Austriji mnogo oženjenih svećenika; tako su prigodom vizitacije dekanata „uz dugu šumu" na češkoj granici godine 1611. našli, da su tu „in genere župnici gotovo svi concubinarii ili po njihovu mišljenju uxorati."[3]

Jednako po prilici kao u austrijskim pokrajinama stajale su stvari i u zagrebačkoj biskupiji. Već smo spomenuli, kako je biskup Juraj Drašković postupao protiv oženjenih svećenika Jurja Trulje, Jurja Ivančića i Ladislava Kerhena; a biskup Ivan Monosloj (Monoszlai) ne samo da je god. 1580. do 1582. postupao protiv povratnika Kerhena, nego i protiv Vramca. Da je Antun Vramec također oženjen bio, nema nikakve sumnje, jer za izvjesno znademo, da je on nakon svoje smrti o s t a v i o n e d o r a s l a s i n a M i h a j l a, koji je baštinio očevo imanje. O tom sinu bit će još govora.

---

[1] Huber A., Geschichte Österreichs, IV., str. 148—149.
[2] Arhiv zagrebačkoga kaptola. Acta capituli antiqua, fasc. 100. no. 47.
[3] Huber A., op. cit., str. 227—228.

Dok je Antun Vramec ostao god. 1583—1584. bez ikakvih duhovnih časti i dohodaka te se nazivao samo doktorom teologije, zapalo ga je svjetovno odlikovanje od staleža i redova hrvatsko-slavonskih. Na saboru, koji se je držao 8.—12. travnja 1584. u Zagrebu, staleži su izabrali prisjednike (assessores) za banski sud ili „iudicia octavalia," koja su se imala držati na osmicu iza blagdana sv. Jakova (25. srpnja). Sabor je po običaju odredio rok i mjesto za sudovanje i izabrao prisjednike ovim zaključkom: „Celebratio iudiciorum octaualium fiet ad festum sancti Jacobi apostoli in ciuitate montis Graecensis Zagrabiensis. Assessores dominus vicebanus Joannes Zaboki, magister Emericus (Pethe de Hethes) protonotarius, Joannes Petricheuich viceprotonotarius, Caspar Druskoczy, dominus lector Zagrabiensis (Petrus Heressynczy), Thomas Mylith, Michael Urnoczy, Joannes presbyter Dobrokuthyai, Christophorus Vraghouich, A n t o n i u s V r a m e c z, Joannes Czernkoczi, Nicolaus Mikaczius praepositus minor, Stephanus Budoczi, Franciscus Ztolnikouich iudex nobilium comitatus Zagrabiensis, Adamus Marigolth iudex nobilium comitatus Varasdiensis, Joannes Jacoponich iudex ciuitatis montis Graecensis Zagrabiensis."[1] Uzgred spominjem samo, da je na istom saboru uveden novi ban Tomo Erdedi mjesto Kristofora Ungnada, koji se bijaše na časti sam zahvalio.

Na saboru dakle od 12. travnja 1584. izabran bi Antun Vramec prisjednikom banskoga suda. Budući da se njegovu imenu i prezimenu u saborskom zapisniku ne pridaje nikakva duhovna čast, očito je, da je nije ni imao. Kao prisjednik banskoga suda primao je Vramec za svaki tjedan po tri forinta plaće, dokle je sudovanje trajalo. Banski sud sastao se je zaista u roku, koji bijaše saborom određen, naime prvih dana kolovoza 1584. Sačuvana nam je i jedna odluka toga suda izdana 16. kolovoza u parnici, koju je po smrti nekadanjega bana Gašpara Alapića vodila njegova udova Suzana rođena Pethew protiv Nikole Alapića. Iz te isprave doznajemo, da se je banski sud držao „in area capitulari in aedibus reverendi Martini Zempchinij, archidiaconi Dubicensis." Sudu je predsjedao sam ban Tomo Erdedi, a nazočni su bili svi „iurati assessores sedis iudiciariae banalis," izabrani u posljednjem saboru. Među duhovnim prisjednicima spominju se „domino Petro Heressynczy episcopo Tininiensi, sacrae cesareae et regiae maiestatis consiliario et maiori praeposito dictae ecclesiae Zagrabiensis, Gaspare Ztankowacky praeposito galgotiensi, Nicolao Mykatio preposito sanctae Mariae virginis in area capitulari Zagrabiensi, Joanne presbytero de Dobrakwchya, et A n t o n i o W r a m e c z s a c r a e t h e o l o g i a e d o c t o r e;" od svjetovnjaka pribivaju banovac Ivan od Zaboka, protonotar Emerik Pethe de Hethes, viceprotonotar Ivan Petričević

[1] Fraknói V., Mon. com. regni Hung. VII. str. 457.

od Miketinca, kraljevski dikator Michael de Urnocz, plemićki suci Franjo Stolneković i Adam Marigolt, varoški sudac na Gracu Ivan Jakopović, plemići Gašpar od Druškovca, Kristofor Vragović od Maruševca, i napokon Pavao od Puhakovca i Gašpar Barilović kao zastupnici kneza Jurja Zrinskoga.[1] Značajno je, da se Vramec između duhovnih prisjednika spominje na posljednjem mjestu, čak poslije „presbytera“ Ivana od Dobre kuće.

Već je spomenuto, kako su 16. rujna 1584. protonotar Emerik Pethe(w) de Hethes i čazmanski prepošt Gašpar Stankovački u nazočnosti susjedâ na licu mjesta određivali međaše gospoštije Susjedgrada. U dotičnoj ispravi, koja govori o toj komisiji, spominju se redom svi susjedi i međašnici susjedgradskoga vladanja, a među njima i Antun Vramec „de Ryglnowcz,“ koji se zove samo doktor, nipošto kanonik ili čak arciđakon.

Namah sjutradan iza spomenutoga razvoda međaša u Susjedgradu (17. rujna 1584.) dolaze u Zagreb pred kaptol kao locus credibilis velemožni gospodin Petar Ratkaj sa svojom suprugom Kunigundom, kćerju Andrije Henninga-Teuffenbacha, a pred dvije godine udovicom Matije Kerečenja, pak daju u zapisnik očitovanje, kako su oni, želeći od knezova Batora njihov dio Susjedgrada otkupiti za 14.666 forinti i 66 denara, uzajmili uz obećanje povratka „od časnoga gospodina Antuna Vramca, svetoga bogoslovlja doktora“ koje u talirima koje u tekućem novcu tri sta i pedeset ugarskih forinti, računajući po sto denara na jednu forintu. Da bi Vramca osigurali za tu svotu, zalažu mu u gospoštiji Susjedgrada jednu četvrt kmetskoga selišta u posjedu Ključ zvanom, gdje sada stoji Ivan Otišević, zatim četvrt selišta na posjedovanju Drenje zvanom, gdje je naseljen Stjepan Blažević, zatim dalju četvrt selišta zajedno „s kunom“ u istom Drenju, gdje sada stoji Mihajlo Blažević. Nadalje zamjenjuju kunovinaše Petra Horvata ili Dolića i Mihajla Staričara na posjedu Samoboršćaku u sučiji brdovačkoj za kmetove Ivana Tuteka i Ivana Zreča na posjedu Otoku u sučiji zaprešićkoj, koji su rečenomu Vramcu već otprije (od godine 1582.) založeni bili. Napokon opraštaju Antuna Vramca od plaćanja gornice za njegov vlastiti vinograd u predbrežju Orešju, koji je on kupio od kmetova Rožića i Debeljaka. Taj vinograd međaši s istoka i juga s vinogradom plemića Jurja Vočka, a sa zapada s javnom cestom, koja vodi u Gornji „Sywkowcz.“ Sve to (kmeti u Ključu, Drenju, Samoboršćaku, kao i oprost gornice za vinograd u Orešju) ostaje Vramcu kroz tri godine, naime do onoga vremena, kad će Petar Ratkaj i žena njegova Kunigunda ili njihovi baštinici uzajmljenih 350 forinti njemu ili njegovim baštinicima potpuno

[1] Izvornik u arhivu Jugoslavenske akademije.

povratiti. Kroz to vrijeme držat će ga u posjedu mirna i braniti ga od svakoga, koji bi mu smetao.[1]

Iz ove vrlo zanimljive isprave doznajemo, da je Antun Vramec uza sve to, što nije imao nikakve časti ni beneficija, u to vrijeme ipak posjedovao dosta gotovih novaca, tako da ih je mogao i posuđivati. Nadalje saznajemo, da je imao svoj vlastiti vinograd u Orešju, koji bijaše kupio od susjedgradskih gornjaka. Imetak se njegov dakle sastojao ne samo od nepokretnoga posjeda, kao što je vinograd u Orešju, zatim Rigonce u susjednoj Štajerskoj. I ovi podaci utvrđuju nagađanje, da se Vramčevo rodno mjesto Vrbovec ili Vrbovac mora tražiti između Susjedgrada i štajerskih Brežaca. Napokon razabiramo, da gubitak časti kanonika i arciđakona nije Vramcu zadao osobitih neprilika u materijalnom pogledu.

Dne 3. studenoga 1584. umr'o je zagrebački biskup Ivan Monosloj ili Monoszlay (Kranchich), za kojega je Vramec ostao bez kanoničke časti i beneficija. Na biskupsku stolicu zasio je 3. ožujka 1585. dosadanji veliki prepošt zagrebački Petar Herešinec, koji je u više prilika s Vramcem u javnom životu djelovao, te mu je i osobito sklon bio. Ne znamo, kako se je zgodilo i kojim povodom, ali stoji, da se je Vramec opet dao na duhovnu službu. Nije se povratio više u zbor zagrebačkoga kaptola, nego je postao varoškim župnikom u Varaždinu. Da li ga je izabralo građanstvo ili ga je namjestio ban Tomo Erdedi, po svojoj ženi Ani Mariji zet bivšega bana Kristofora Ungnada, ne može se ustanoviti; ali to stoji, da je postao varaždinskim župnikom s privolom novoga biskupa Petra Herešinca.[2]

Antun Vramec došao je za župnika u Varaždin svakako u prvoj polovici 1585. Tu je zatekao dva znamenita čovjeka, za knjigu i znanost zaslužna, po imenu Ivana Pergošića, prevodioca Verbecijeva zakonika, tada županijskoga suca i notara varoši Varaždina, zatim Blaža Škrinjarića, nekad ravnatelja gradske škole (scholae rector Varasdiensis), a u tadanje vrijeme gradskoga suca. Da li je Vramec mnogo drugovao s Pergošićem, nije poznato; ali čini se, da nije, jer je Pergošić kao naginjao protestantizmu izdavši neke spise „doctissimi et sanctae vitae viri

[1] Očitovanje upisano je u Prothocollum no. 7., str. 225., što ga je kaptol kao locus credibilis vodio, i koji se još danas čuva u zagrebačkom kaptolu. Izvadak (doslovni) iz protokola primio je Antun Vramec, i taj primjerak očitovanja zajedno s pripisom, kojega u protokolu nema, čuva se u arhivu Jugoslavenske akademije. Zanimljivu tu ispravu priopćujem među prilozima k ovoj biografiji doslovce (zajedno s pripisom).

[2] Od godine 1574—1584. bio je župnik u Varaždinu Matija Županić (Mathias Supanich), kojega se mati Jelena spominje u sudskim knjigama grada Varaždina. Županić je bio podarciđakon u isto vrijeme, kad je Vramec vršio čast arciđakona varaždinskoga.

Desiderij Erasmi Roterdami." No zato je prijateljstvo između Vramca i Škrinjarića bilo osobito srdačno, te se je Škrinjarić vladao prema njemu kao učenik prema svomu učitelju.

I kao varaždinski župnik utjecao je Vramec u javne poslove Hrvatsko-slavonski sabor u Gracu zagrebačkom odredio je 1. srpnja 1585., da se svakako drži banski oktavalni sud po starom običaju u Zagrebu. A da sud bude pun, pa da bude lakše i srećnije mogao izvršivati svoju zadaću, izabrao je uza stare prisjednike još i neke nove. Zaključak saborski glasi doslovno: „Ut autem iudicia ipsa octaualia eo commodius et foelicius continuari possint, assessores veterani superstites huiusmodi iudiciis praesentes esse debeant, videlicet domini vicebanus, protonotarius, viceprotonotarius regni, Nicolaus Mikatius, praepositus ecclesiae beatissimae virginis Mariae in arce capitulari Zagrabiensi fundatae, Antonius Vranetz plebanus ciuitatis Varasdiensis, Caspar Druskoczi, Thomas Milith, Franciscus Ztolnikouich, Joannes Galich aliter Chernkoczi, Joannes Jakopouich." K tomu se dodaje: „Item noui assessores per eosdem status et ordines regni nunc electi: reuerendissimi domini Caspar Ztankovachki praepositus maior ecclesiae Zagrabiensis, Nicolaus Zelniczei lector eiusdem ecclesiae, Michael Voykffi, Petrus Poiatich, Sigismundus Zermegh, Blasius literatus Skrinyarich, et alter Blasius literatus Fantolouich, qui in eadem futura sede iudiciaria banali more solito iuramentum deponere debebunt. Qui modo simili, prout et veterani, iudiciis huiusmodi semper interesse debeant, dempta tamen aegritudine, vel aliis summis necessitatibus, pro quibus obeundis et peragendis, cum scitu et licentia domini vicebani absens esse poterit, unius tamen vel alterius aut plurium quoque absentia non obstante."[1] Vramec se dakle tada pribrajao već starim prisjednicima (assessores veterani) banskoga stola, dok je prijatelj njegov Blaž Škrinjarić prvi put izabran za tu čast. Značajno je, da se Vramec u saborskom zapisniku zove samo župnikom varaždinskim, jer sigurno nije imao druge duhovne časti.

Kao varaždinski župnik bavio se je Vramec i opet knjigom hrvatskom. Pisao je ili dovršivao svoju „Postilu," na kojoj je radio jamačno više godina, jer se takova djela ne sastavljaju u jednoj godini. A da je dovrši i priredi za štampu, dao mu je povoda nesumnjivo stari njegov znanac, knjigotiskar Ivan Mandelc ili Manlius, koji mu je prije sedam godina štampao kroniku u Ljubljani. Mandelc je ili Manlius (Maunel, Manuel, Männel) nakon svoga izgona iz Ljubljane lutao dvije do tri godine po Ugarskoj, pa se je onda svakako još godine 1585. doselio u Varaždin, gdje je sada kroz tri godine štampao djela: Vramčevo, Škrinjarićevo i

---

[1] Fraknói V., Mon. comitialia regni Hung. VII. str. 488—489.

Pergošićevo.[1] Prvo djelo, izašlo iz njegove štamparije u Varaždinu, jest upravo Vramčeva „Postila.“ Sudeći po predgovoru i posveti Vramčevoj, doštampan je prvi dio toga omašnoga djela svakako prije 16. ožujka 1586., dok je drugi dio dovršen ostalih mjeseci one godine. Potpuni naslov jednoga i drugog dijela jest ovaj:

I. dijela: Postilla na vsze leto po nedelne dni vezda znouich szpraulena slouenszkim iezikom po Antolu Vramczesz(uetoga) P(isma) Doctore i czirkue Varasdinszke P(lebanussu). Psalmo 118. Domine gressus meos dirige. Stampano v szlobodnom kralieuom varassu Varasdine. M.D.LXXXVI. Na stražnjoj strani 238 lista stoji: Stampano v szlobodnom kralevom varasu Varasdine po Iuane Manliuse M.D.LXXXVI.

II. dijela: Postilla veszda znovich zpravlena szlouenskim ieszikom po godoune dni, na vsze leto. Po Ant(olu) Vramczesz(uetoga) p(isma) Doctoru. Psalmo 118. Domine gressus meos dirige. Stampano v szlobodnom kralievom varassu Varasdinu. M.D.LXXXVI. Budući da se od ovoga drugoga dijela nije sačuvao nijedan potpuni primjerak, ne može se ustanoviti, koliko je listova imao, a ni to, što je na stražnjoj strani posljednjega lista bilo naštampano. Ali je vjerojatno, da je ovaj drugi dio imao jedva 116—117 listova, i da je na stražnjoj strani posljednjega lista bilo ime štampara, zatim godina i mjesto štampanja, kao i u prvom dijelu. Prvi dio namijenjen je nedjeljama, a drugi blagdanima i godovima tijekom godine.

Kako je Vramec svoju kroniku posvetio staležima i redovima kraljevstva hrvatskoga, na čelu im biskupu i banu Jurju Draškoviću, tako je svoju Postilu posvetio „reverendissimo in Christo patri ac domino, domino Petro Heressinczi, almae ecclesiae Zagrabiensis antistiti, ac sa(crae) caes(areae) regiaeque maiestatis consiliario etc., domino et mecoenati suo benignissimo, salutem ac foelicitatem perpetuam.“ Što pisac zove biskupa Herešinca svojim „mecenatom,“ moglo bi se protegnuti ili na to, što ga je potvrdio za župnika u Varaždinu, ili opet na to, da ga je novcem podupr'o pri izdavanju i štampanju ovoga djela, koje je namijenio župnicima pri vršenju njihove duhovne pastve. U posveti, pisanoj latinskim jezikom, spominje Vramec razlog, koji ga je sklonio, da to djelo u hrvatskom (slovenskom) jeziku napiše. Posveta glasi doslovce ovako:

„Persaepe cogitans (praesul amplissime) cunctas fere alias christiani orbi nationes, prudenter et egregie suis rebuspub(licis) consulere consuevisse, dum eae non modo diuersi generis historias et volumina ad

---

[1] O djelovanju Ivana Mandelca ili Manliusa u Varaždinu vidi Ivana Kukuljevića, Tiskari jugoslavenski XV. i XVI. vieka (Arkiv za povjestnicu jugoslavensku, I. str. 153).

oblectamenta animi pertinentia, verum ipsas etiam sacras literas, atque in biblia et euangelia homelias, ad obfirmandos contra haereses, simplices plebis animos, opera doctorum virorum, e latino in nativam linguam translatas, typisque excussas in publicum p(r)odire curauerint. Non absque animi dolore conspicatus sum, nationem hanc nostram Illyricam siue Sclauonicam, nihil propemodum huiusmodi, quod prae manibus verset, (siue id maiorum incuria, siue qua alia temporum iniuria fiat) quod equidem sciri possit, hactenus aliunde habuisse. Volens itaque de Dominico talento mihi tradito exiguum quid ad quaestum animarum Christi fidelium impendere, et parochis quoque provincialibus sacrorum voluminum inopia plerisque in locis laborantibus et destitutis, ad retundendam antiqui hostis, eiusque satellitum versutiam, firmandosque in orthodoxa fide, fidelium animos, aliquod adiumentum in medium adferre: enarrationes in euangelia dierum dominicalium et aliorum festorum, iuxta cursum almae ecclesiae tuae Zagrabiensis, per integrum annum in ecclesia publice proponi solitas, ex diuersis antiquis sanctorum patrum libris desumptas, non duro quopiam et obscuro, sed omnibus obuio, animisque legentium accomodo stylo, nostra lingua patria et sclauonica, sub foelicibus nominis tui auspiciis, typis nunc noviter excussas, emittendas in publicum censui, arbitratus, nulli me id accomodatius praestare posse, quam tibi, nuper divinitus ad hoc praesulatus fastigium, iure optimo, cum incredibili omnium applausu et laetitia sublimato, deque commisso tibi dominico grege, ampliandaque sacrosancta religione catholica, nullas non curas et solicitudines iugiter in animo versanti. Tibi inquam, optime praesul, huius mei sclauonici operis compendiosam breuitatem, certo ordine contextam, velut introductoriam, qui es huius christiani populi sclauonici primus pastor, omni iure debui dedicare et mittere, quo tuo patrocinio et iudicio munita, securius et liberius in lucem prodeat, ac se omnibus legendam exhibeat. Hunc itaque laborem tuae iam tuitioni submissum, vt pro singulari mansuetudine tua atque benignitate, qua me semper complexus es, aequi bonique a me consulere, meque in tuorum clientum numero, deinceps quoque assiduo fauore et clementia fouere velis, etiam atque etiam abs te efflagito. Deus opt(imus) Max(imus) te, tuaeque ecclesiae et christianae reipub(licae) seruet diu florentem et incolumen. Varasdini Dominica Laetare (16. Martii). Anno Domini 1.5.86. Eiusdem reuerendis(simae) ampli(tudinis) tuae humilis cliens Ant(honius) Vramecz Doctor et ecclesiae Varasdiensis P(lebanus)."

Ne obazirući se dalje na pohvale u slavu biskupovu doznajemo iz toga predgovora, da je Vramec svoju Postilu napisao u narodnom jeziku poglavito zato, da utvrdi pravovjerni svijet „protiv krivovjerja" (contra

hereses), i da podade župnicima kao neku pomoćnu knjigu. Zato piše priprostim i jasnim slogom, jamačno da svojom knjigom istisne protestantska evanđelja i tumačenja pisana također pučkim jezikom. Baš taj predgovor dokazuje bjelodano, da Vramec nije naginjao protestantskoj nauci, već da ju je naprotiv suzbijao.

Premda je „Postila“ i po sadržaju i po tendenciji bila naperena protiv protestanata, premda je imala biti knjigom pomoćnicom katoličkomu kleru u Hrvatskoj i Slavoniji, i premda je bila posvećena zagrebačkomu biskupu, i stavljena tako pod njegovo osobito zakrilje: ipak je našla ljutih protivnika. Protestantima nakloni ljudi zavrgavali su je radi katoličkoga smjera, a katolici su joj prigovarali, što je bila napisana narodnim jezikom, a možda i zato, što ju je štampao tiskar, koji je štampao i protestantske knjige. U opće je Vramec baš radi toga djela imao raznih neugodnosti, koje su mu život ogorčavale. Čini se, da su baš te neprilike i doprinijele, te je Vramec stao pobolijevati. Kad je 4. siječnja 1587. hrvatsko-slavonski sabor bio u zagrebačkom Gracu na okupu, izdao je po običaju odredbe o banskom oktavalnom sudu. I tom je zgodom sabor poimence izbrojio sve stare i nove prisjednike banskoga suda, a među njima je spomenuo i Vramca ovim riječima: „praeterea Antonius Vrametz (si tamen continuus esse posset).“[1] Sabor je dakle dvojio, da li će Vramec moći trajno pribivati banskomu sudu. Razloga drugoga nije bilo, nego što je on tada bio bolestan.

Ali je Vramec imao i oduševljenih privrženika, a jedan od najodlučnijih bio je varaždinski varoški sudac, spomenuti već literat Blaž Škrinjarić. On se je uza svoje sudačke poslove bavio i bogoslovnim pitanjima, te je po diktatu nekoga svoga profesora u gimnaziji u Ugarskoj, kao i po svojim bilješkama sastavio u latinskom jeziku mistička tumačenja o uskrsnom jaganjcu. Pri tom radu bio mu je savjetnikom učeni bogoslovac Vramec, koji je njegovo gotovo djelo pregledao i ispravljao. Ovako ispravljeno izdao ga je Škrinjarić s natpisom: „De agno paschali, explicationes mysticae, in XII. caput Exodi, authore Blasio literato Skryniarich, iudice regiae civitatis Varasdiensis, nunc recens editae. Joan. 1. Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Varasdini anno M.D.LXXXVII.“ Sasvim je prirodno, da je Škrinjarić tu svoju radnju posvetio „ornatissimo viro, doctrina, virtute ac pietate praestanti domino Anthonio Vramecz, ss. theologiae doctori, ac ecclesiae Varasdiensis vigilantissimo pastori, (salutem in domino Jesu praecatur).“ Škrinjarićeva posveta, napisana 15. ožujka 1587., prikazuje ne samo postanje njegova djela, nego i u opće tadanje književne prilike u Hrvatskoj i Slavoniji.

[1] Fraknói V., Mon. com. VII. str. 513.

Budući da on te žalosne prilike karakteriše vrlo odrješito, vrijedno je, da se čitava posveta doslovce priopći. Evo je riječ po riječ preštampane iz toga inače posve rijetkoga djela:

„Cum nuper explicationes, de agno paschali, in duodecimum caput Exodi, olim per me conscriptas, et in hac schola Varasdiensi, cum fuissem eiusdem scholae rector, auditoribus meis publice dictatas, tuae praestantiae casu aliquo in domo mea ostendissem: easdemque in aliqua parte tua praestantia inspexisset, ac etiam legisset, approbabat, persuadebat meque monebat et rogabat, ut eas impensis meis praelo subiicerem et in lucem emitterem: ne hoc opus, et tam multis utilis (ut spes est) futurus labor, quasi sepultus iaceret, aut omnino deperiret, sed ut imprimeretur, et in publicum prodiret. Cum itaque heae, qualescunque explicationes mysticae, a tua praestantia, ita approbarentur et rogarentur, coepi intra me cogitare, quid acturus sim, utrum monitis tanti viri, cum quo mihi vetus intercessit familiaritas, debeam magis obtemperare, aut in his operam et impensam meam denegare. Enimvero timebam hominum quoque invidorum morsus, quorum nonnulli, sanctos etiam tuos labores, super evangelia dominicalia, et sanctorum festa, ad decus patriae, gentisque Sclavonicae, et utilitatem christianae reipub(licae) nunc recens sclavonice editos, et iam divulgatos, malevole reprehendunt, quibus nihil, nisi quod ipsi volunt, ut habet proverbium, sanctum est. Scio etenim, nonnullos diversum statuere, et nostra scripta ita carpere, ut nihil ex scriptis nostris possint probare, nisi quod ipsis pulchrum esse videatur. Etiamsi quis rosas loqueretur, essent tamen, quibus suae rosae urticam olerent. Adeo enim quidam sunt corrupto iudicio, ut etiam de his male loquantur et iudicent, quae teste eorum conscientia probent, faciunt id, quia facilius est aliena carpere, quam propria praestare, sunt namque in aliorum scriptis censores oculatissimi, in suis vero caecutientes. Sed hi desinant scripta nostra arguere, et studeant ipsi meliora praestare. Haec quibus displicent, ut meliora sequantur et meliora afferant, non inuideo, nec quenquam haec mea legere cogo. Insulsus plane est, qui nequit eligere, quod est sibi usui, aut refugere, quod est detrimento. At dicet aliquis: Carere potuissemus hoc opere. Respondebo: et maximo interdum possemus carere opere. Una et altera vestis possunt homini sufficere, aliae tamen propterea non reiiciuntur, etc.

Ad haec, in hisce meis explicationibus usus sum etiam Horatii consilio, qui in arte poëtica suadet, ne praecipitetur editio. Itaque dabam his ocium, ut diligentius relectas, tanquam lector perpenderem, sicque in lucem proderem. Cum igitur opus ipsum inter nocturnas et diurnas manus ver-

sarem, tam ingenti animum meum affecit delectatione (cum dies diem doceat, semperque prioris posterioris sit discipulus) ut propensa etiam voluntate sim adductus, illud esse merito edendum, et saltem aliquorum simplicium utilitati exhibendum. De quo, spero etiam bonorum virorum et piorum lectorum, cum perpenderint, futura esse aequa et iusta iudicia.

Et cum a tua praestantia persuasus sim, ut has explicationes in publicum edere debeam, constitui apud me, quod eas tuae praestantiae dedicare vellem. Tibi itaque vir ornatissime domino et fratri, quo meliorem ne desiderare quidem licet, iam ab olim summa necessitudine devinctus, hunc laborem meum omni iure debui dedicare ac donare: quem inspiciendum et emendandum trado. Multum enim in tua diligentia quoque et scientia positum est, ut in manus piorum hominum et Christianorum lectorum, quorum gratia edendas esse voluisti, heae explicationes, quam emendatissimae veniant. Nec eas praelo subiiciendas esse volo, nisi prius per te diligenti circumspectione revisae et emendatae, cum iudicio approbentur, ut sic coniunctis viribus purgatae et illustratae atque approbatae, prodeant in publicum.

Fateor autem laborem hunc, partim meum esse (has siquidem explicationes, ipse ex ore loquentis et in gymnasio suo profitentis, docti cuiusdam viri praeceptoris mei, ante annos plurimos, cum fuissem adolescens, in Hungaria primum audivi, et celeriter, quantum notando, consequi potui, raptim excepi, ac in hanc formam, quasi in manipulos, singulari industria et studio redegi) partim postea ex varia et privata lectione domestica, quasi ex mutis magistris, quotidiano exercitio congestum, ut hoc modo, hoc opus connexum, omnibus, ad quorum manus pervenerit, et quibus se legendum exhibuerit, possit magis familiarescere. Nihil autem hic priuato iuri, praeter laborem tribuo, nihilque praeter chartam et chalamum polliceor. Neque ego ulla ductus ostentatione, aut vana instigatus ambitione, seu ullo humanae laudis allectus aucupio (Non enim ventosae plebis suffragia sum hic aucupatus, quippe quae pari temeritate et probat et reprehendit) has qualescunque in lucem edo explicationes. Sed feci a tua praest(antia) persuasus, ne videar in hac parte laborem defugisse. Piisque etiam rationibus ad hanc editionem adductus, ne videlicet rapsodia haec mea, magna celeritate excepta, seu fragmenta iam olim per me collecta, depereant, sed ut ea praelo committantur, et ad posteritatem transmittantur. Hanc itaque qualemcunque animi mei erga te declaratam significationem, et hunc meum laborem vel potius conatum, quem nunc tibi mecum communem esse volo, benevolo animo atque vultu accipere velis oro. Hosque qualescunque manipulos, quos ex ipso textu pro mea

tenuitate colligere, et in horrea Domini conferre studui, aequi bonique facies. Quam Deus omnipotens huic ecclesiae et christianae plebi, cui praees, felicem et incolumem diutissime conservare dignetur: praecorque Deum patrem, ut sicut hactenus fecit, ita in posterum quoque nos in vera charitate contineat, Amen. Datum Varasdini dominica Judica anno a nato Christo 1587. Tuae praest(antiae) deditissimus amicus Blasius literatus Skryniarich iudex Varasdiensis."

Kako je dugo Antun Vramec poslije 15. ožujka 1587. živio, ne može se ustanoviti; ali svakako je tijekom one godine umr'o, po svoj prilici u Varaždinu. Kad se je hrvatsko-slavonski sabor 2. svibnja 1588. sastao, bude određeno, da „assessores, si qui interim ab hac luce discessissent, eis alii substituantur; illis vero, qui Calendarium novum non acceptassent, nulla iudicia celebrentur . . . " U saborskom zapisniku od 24. srpnja 1588. izbrajaju se opet svi „assessores veterani" za iudicia octaualia, ali Antuna Vramca nema više među njima.[1]

U sudbenom protokolu grada Varaždina za godinu 1587—1588/9. (Gradski radical. arh., knjiga br. 3., strana 91.) zabilježen je ovaj sudbeni čin:

„Feria sexta proxima post festum Purificationis Beatae Mariae Virginis (4. Februarii) Juditia facta sunt in domo civitatis 1588.

Testes iudicis ut auditores causarum

Georgius Flayssman
Joannes literatus Pergossych
Artinus Chyk

Leonardus Petrowych
Lucas Jakopchych
Andreas italus de Argentino.

Inhibitio plebani.

Eodem die Mathias Kwczmych . . . . . In sede et in domo Ciuitatis Judici K. 3. Notario den. 2. obtulit quibus avenam . . . . . . condam Antonii Wramech, plebani apud domum Stephani Czene habitam usque iuris reuisionem inhibuit et arrestauit ratione quorumdam trium vasorum vini per dictum Antonium Wramecz acceptorum et pro se . . . ."[2]

---

[1] Fraknói V., Mon. com. VIII. str. 448—449. i 457.

[2] Priopćio mi je prof. Julije Janković u Varaždinu, na čemu mu srdačna hvala. Župnikom u Varaždinu iza Vramca postao je Ladislav Kerhen (Kerheny, Kerchen), nesumnjivo onaj isti, koji se je godine 1580. morao radi žene odreći beneficija.

Očito je iz ovoga, da je Vramec svakako prije 4. veljače 1588. bio mrtav, jer se za nj kaže „condam“; nadalje da je ostao dužan nekomu Matiji Kucmiću tri posude vina, za koji je dug rečeni Matija Kucmić sudbeno zaplijenio njegovo žito, što ga je imao pohranjeno u kući Stjepana Cena. Zanimljivo je, da je kod toga sudbenoga čina bio nazočan literat Ivan Pergošić.

Ne može se međutim ustvrditi po toj sudbenoj odluci, da je Antun Vramec umr'o u nepovoljnim materijalnim prilikama. Izvjesno je naprotiv, da je ostavio za sobom pokretna i nepokretna imutka, što je sve baštinio njegov nedorasli zakoniti sin Mihajlo, kojemu su bili skrbnici Vuk Sigismund Tollinger i žena njegova Lucija. Mladi Mihajlo našao je također zaštite kod baruna Mihajla Sekelja, znamenita velikaša hrvatskoga i štajerskoga, koji je uz brojne posjede u tadanjoj Slavoniji držao grad Ormuž u Štajerskoj. Vramec u svojoj kronici zove toga Mihajla Sekelja „dobri gospodin,“ za što je jamačno imao razloga. Nije nemoguće, da je Vramec bio u svojti sa Sekeljima, ili da je pomenuti Mihajlo Sekelj bio možda krsni kum njegovu sinu Mihajlu.

U knjigama zemaljskoga arhiva u štajerskom Gracu stoji zapisano: „Elisabeth Zägglin (Elizabeta Peklin, žena Mihajla Sekelja), Besitzerin von Fridau (Ormuž), bittet um Abschreibung einer Steuer für eine Fridauische Gült (= dohodak, vectigal), die der selige Doctor Antoni Wramecz, gewesener Pfarrherr in Warasdin, seinem ehelichen nachgelassenen Sohn in seinem Leben oder nachher zugeschrieben und über dessen Abtretung sie sich geeinigt haben. Fridau den 24. July 1591.“[1]

Osim spomenutoga dohotka u Ormužu baštinio je Mihajlo Vramec iza oca i onih 350 ugarskih forinti (dukata), koje bijaše otac uzajmio Petru Ratkaju i njegovoj ženi Kunigundi. Mladi Mihajlo živio je sa svojim skrbnicima na međi slavonsko-štajerskoj, gdje mu je otac ostavio posjeda

---

[1] Gültband 4., fol. 564—565. Treba spomenuti, da su Sekelji pobirali neke dohotke i u Rigoncama. U istome arhivu (Abgeschriebene Gültaufsandten, Band 2., fol. 24—25) stoji zapisano: „Achaz freiherr von Herberstein und Andre von Spangstein zu Schramberg als Gerhaben (skrbnici) der Erben des Herrn Moriz von Ragkhniz verkaufen dessen Gült zu Riglstorff an Herrn Lucas Zagkhl, Herrn zu Fridau, Röm. Kays. Mayst. Rath. 16. Juli 1562;“ zatim na drugom mjestu: „Herrn Lucassen Zackhl wird die Gült zu Riglsdorff an der Sotl (Sutla) zugeschrieben“ (fol. 186). Luka Sekelj bio je otac Mihajla Sekelja. Udara u oči, da je Luka Sekelj godine 1562. prekupio dohodak u Rigoncama, a Antun Vramec piše se godine 1584. „de Eyglnowcz,“ te zove Lukina sina Mihajla godine 1578. „dobri gospodin.“ — Podatke iz zemaljskoga arhiva u Gracu pribavio mi je gosp. sveučilišni profesor dr. Matija Murko, na čemu mu ovdje izričem najtopliju hvalu.

tako u Slavoniji (vinograd Orešje kod Podsusjeda) kao i u Štajerskoj (Rigonce). Kod Rigonaca zove se i danas još jedno selo Mihalovec. Ratkaji vratili su svoj dug tek 17. studenoga 1595. Tom prigodom izdali su skrbnici malodobnoga Mihajla na stražnjoj strani isprave od g. 1584. ovu hrvatsku potvrdnicu: „1595. 17. die mensis Novembris. Mi Žigmund Tolinger i gospa Lucija žena moja, kako sliši u tom listu kaptolomskom, pol četerto sto dukat na soldini brojeći od gospodina Ratkaj Januša naše pineze kako tutori Mihalja pokojnoga gospodina Antola Vramca sina vzesmo, kmete odpustismo i na to pod naše ruke pismo njega gospodina mentovana včinismo. Datum in curia Wochko vocata (Vukovo selo?) in Senkocz (Šenkovec) die et anno quo supra. Wolff Sigmund Tollinger von Tollerberg. Lucie Dollinger.“[1]

Antun Vramec napisao je dakle i izdao štampom dva djela: 1. Kroniku; i 2. Postilu. Da o svakome djelu nešta kažem!

Od Kronike, što je štampana u Ljubljani god. 1578., sačuvana su dosad, što se znade, samo dva primjerka. Jedan se čuva u Ljubljani u c. kr. licealnoj knjižnici (Rudolfinumu); drugi je bio nekad svojina dra. Ljudevita Gaja, te je pred nekoliko godina s Gajevom knjižnicom nabavljen za knjižnicu kr. sveučilišta u Zagrebu. Ljubljanski je primjerak lijepo sačuvan i potpun; zagrebački je primjerak doduše čitljiv, ali inače dobrano istrošen, a što je glavno, manjka mu naslovni list. Osim toga je zagrebački primjerak na listu 29b, gdje se govori o tobožnjoj papinici Ivani, crnilom zamrljan, pa to crnilo probija još neke listove pred njim. Stoga je Gaj ne samo naslovni list, nego i onaj crnilom zamrljani list dao po ljubljanskom primjerku preštampati i u svoj eksemplar ulijepiti. Tom je prigodom Gaj vlastitom rukom na okrajku ulijepljenoga naslovnoga lista pripisao ove riječi: Ovo je točno preštampani naslov jedinoga zasada poznatoga exemplara drugoga izdanja ove vèrlo zanimive knjige, kojega pèrvoga izdanja od iste godine 1578. jedini u svem učenom svietu poznati exemplar u mojoj knjižnici nalazi se. U Mirogoju 8. sèrpnja 1860. Ljudevit Gaj.

---

[1] Schmutz Karlo u djelu „Historisch-topographisches Lexikon von Steiermark,“ I.—IV., Graz 1822—1823. u četvrtom svesku na strani 197. piše: „Tollinger, die Ritter von, erhielten mit Balthasar von Tollinger am 12. Febr. 1593. die steyerische Landmannschaft. Jakob erhielt im nähmlichen Jahrhundert die steyerische Landmannschaft.“ Da li je Vuk Sigismund Tollinger pripadao ovoj porodici, ne znam; no svakako je i on bio štajerski plemić.

Već sam spomenuo, da se oba primjerka na listu 39. tekstom razilaze, nadalje da zagrebačkomu eksemplaru manjka naslovni list, dok se na naslovnom listu ljubljanskoga eksemplara čita: „Kronika vezda znovich zpravliena." Po ovim znacima nagađao je već Gaj, da ljubljanski i zagrebački primjerak potječu od dva izdanja, pa da je zagrebački primjerak preostao od prvoga izdanja, a ljubljanski od drugoga. Prema tomu bi svaki primjerak zastupao posebno izdanje.

Gajevo nagađanje prihvatio je i Ivan Kukuljević u svojoj Bibliografiji hrvatskoj (u Zagrebu 1860.). Na strani 178. obznanjuje on Vramčevu kroniku ovako:

— 2061. Vramec Anton, kanonik zagrebački. Kronika, kratka slovenskim jezikom spravljena. Vu Ljubljani po Ivanu Manlinu 1578. u 4. str. 65.; II. izd(anje) na istom mjestu, te iste godine pečatano, s naslovom: Kronika Vezda znovič spravljena kratka slovenskim jezikom po D. Antolu pope Vramce kanoniku zagrebečkom.

Pazka. Od prem riedke ove knjige nalazi se jedan jedini dosada poznati eksemplar prvoga izdanja kod g. dra. Ljudevita Gaja u Zagrebu, a od drugoga izdanja opet jedini poznati eksemplar u licealnoj knjižnici u Ljubljani. Drugo izdanje (je) sasvim jednako prvomu, tako glede sadržaja, koliko glede paginacije i t. d., razlikuje se jedino u tome, što je Vramec, valjda na tužbu gradjanah zagrebačkih u II. izdanju, pri god. 1235. čim govori: kako „Kralj Bela zidati i načiniti učini varaš slobodni Grčku goricu v Zagrebe i da onem purgarom velike i dobre pravice" — sliedeće izpustio: „Ali vezda je ljudstvo vu nem nesložno, malo imajući, gizdavi, učenim i mudrim ludem nepriateli i protivnici jesu." — Na mjesto ovih izpuštenih rieči stavio je u drugom izdanju: „i privilegiome i slobodu, kemi pravicami i vezda onoga varaša slobodnoga purgari živu i stoje." U ostalom je i glede vjerozakona ova kronika veoma slobodno pisana, i većom stranom sve do godine 1578. od Vitezovića, u ovoga Kronici, preštampana.

God. 1861. obznanio je i opisao kranjski povjesnik Pavao pl. Radics onaj eksemplar Vramčeve kronike, koji se čuva u Ljubljani.[1] Tom prigodom napisao je on i ovo:

„Es ist diese im Besitze unserer Bibliothek befindliche Chronik die zweite Ausgabe, wie Herr v. Kukuljević-Sakcinski in seiner Bibliografia Hrvatska bemerkt, durch eine im Texte unseres Exemplars vorkommende Aenderung (Auslassung) beim Jahre 1235, und was auch das „znovich" auf dem Titel des auf unserer Bibliothek bewahrten, beweist. Herr v.

[1] Radics P. v., Über des Anton Vramecz „Chronika vezda." Laibach, bei Joh. Manlius 1578, und über des letzten Buchdruckerei im Allgemeinen (Mittheilungen des historischen Vereines für Krain, XVI. Jahrgang 1861. str. 84—89).

Kukuljević bemerkt überdiess, dass unser Exemplar das einzige bekannte der zweiten Ausgabe, wie das in Händen des Herrn dr. Gaj in Agram befindliche hinwieder das einzige bekannte der ersten Ausgabe sei. Herr v. Kukuljević theilt die Titel beider Auflagen mit, und wir finden dieselben verschieden; freilich können wir in Betreff des uns nicht vorliegenden Agramer Exemplars kaum sicher sein, da Herr v. Kukuljević sich in Mittheilung des unserer Chronik voranstehenden Titels gegen alles Gesetz der Bibliografie willkürliche Aenderungen in Schreibung der Namen erlaubt hat. Und wir sind zu solcher Vorsicht nicht ganz unberechtigt, da uns Herr v. Kukuljević ausdrücklich sagt: Die zweite Ausgabe stimmt in Allem mit der ersten überein, und zwar in Ansehung des Inhalts, der Paginirung u. s. w. unterscheidet sich (nun folgt die Angabe der schon angedeuteten und später noch zu besprechenden Aenderung): also auch in der Paginirung, und doch finden wir im mitgetheilten Titel des Agramer Exemplars 65 Seiten (stran) angeführt, was wohl daher kommen mag, dass nur jedes Blatt numerirt ist, während bei solcher Paginirung, wie bekannt, die Seiten erst durch beigesetzte a) u. b) bezeichnet werden."

Radics dakle prihvaća u opće nagađanje Gajevo i Kukuljevićevo, da su postojala dva izdanja; ali uza sve to ipak sumnja, da li je Kukuljević naslov prvoga izdanja vjerno priopćio. I zaista ta sumnja njegova nije nipošto neopravdana. Jer otkuda je Kukuljević mogao doznati za naslov ili natpis prvoga izdanja? Gajev primjerak u Zagrebu nije u opće imao natpisa ni naslovnoga lista, a ni u hrvatskoj literaturi (ili dotadašnjoj bibliografiji) nije se nigdje sačuvao taj natpis. Vitezović spominje samo „chronicon quodam" ili naprosto „Vramca popa"; a Krčelić spominje opet „historiam," što Miklоušić prevodı „Dogadyajev zpiszanye." Odakle dakle Kukuljeviću natpis za prvo izdanje „Kronika, kratka slovenskim jezikom spravljena"?

Očito je, da je i Gaja i Kukuljevića zaveo natpis na ljubljanskom primjerku „Kronika vezda **znovich** zpravliena Kratka Szlouenzkim iezikom . . . ," a naročito riječ „znovich," koju su tumačili latinskim „iterum" ili „rursum," pa su prema tomu zaključivali, da je moralo postojati još jedno, svakako starije, izdanje kronike, gdje toga „vezda znovich" nije bilo. Prema tomu su sastavili i naslov toga starijega izdanja samo izostavivši iz njega one dvije riječi, koje su im smetale. I tako je nastala legenda o dva izdanja i ishitreni natpis tobožnjega prvog izdanja.

Ali Vramčeva kronika doživjela je samo jedno izdanje, kojemu pripadaju i zagrebački i ljubljanski primjerak. Nadalje je zagrebački primjerak nekad imao posve isti naslov kao i ljubljanski.

Riječ „znovich,“ koja je za pravo uzrokovala svu smutnju, ne mora baš značiti „iterum“ ili „rursum,“ nego može ovdje značiti i nešto drugo. Belloszteneсz u svome rječniku (1740.) tumači tu riječ ovako: „Znovich, znova, zopet. Iterato, iterum, *de integro*, *recenter*, *recens*, rursum, rursus, de novo, repetitis vicibus.“ Da pak „znovich“ znači baš u ovom slučaju „recens“ ili „recenter,“ dokazuju natpisi drugih knjiga iz onoga doba. Sam Vramec izdaje godine 1586. svoju Postilu, i to nedvojbeno prvi put, pa ipak piše na naslovu prvoga dijela „Postilla na vsze leto po nedelne dni *vezda znouich* szpraulena,“ a tako isto u drugom dijelu „Postilla *veszda znovich* zpravlena.“ Ali i prijatelj i učenik njegov Škrinjarić u svom latinskom djelu „De agno paschali“ kaže, da su to njegove „explicationes . . . *nunc recens editae*.“ Nema stoga ni najmanje sumnje, da „vezda znovich“ znači samo „nunc recens,“ pa da se tim ne navješćuje *drugo* izdanje, nego u opće izdanje neke nove knjige, koja je netom svijetlo ugledala.

Da oba primjerka potječu od jednoga istoga izdanja, dokazuje i ispoređivanje njihovo. Već je Kukuljević istakao, da su oba eksemplara sasvim jednaka „tako glede sadržaja, koliko glede paginacije i t. d.“ Ispoređivao sam oba primjerka i u tipografskom pogledu, pa sam se uvjerio, da se posve podudaraju. Isti papir, jednaka slova, iste tiskarske pogrješke (kao izvrnute brojke i izvrnuta slova, krive brojke i oštećena slova i t. d.), sve to pokazuje, da je jedan isti slog i štampa. Kad bi tko navlaš htio da na vlas slično izdanje priredi, ne bi nikako mogao to polučiti, jer bi ga odao razmak između pojedinih slova i riječi. A tu je sve jednako, kako samo može da bude, kad se u jedan mah štampa jedan isti slog.

No kako je ipak došlo do razlike teksta na 39. listu? Da opišem prije bibliografski samo djelo.

Vramčeva „Kronika“ štampana je u maloj četvrtini (kvartu), jamačno da bude spretnija za čitanje. Duljina ljubljanskoga ukoričenoga primjerka broji 17·2 centimetra, a širina 11·7. Naslovni je list urešen drvorezom, dalja tri lista sadržavaju predgovor, i to latinski na 2 lista i 1 strani, a hrvatski nekoliko redaka na stražnjoj strani četvrtoga lista. Ova četiri lista zajedno čine jedan tabak, te nijesu paginirani. Iza toga ređa se 65 paginiranih listova (strane nijesu paginirane) sa 130 strana, od kojih je posljednja prazna. Tako zaprema tekst kronike samo 64$^{1}/_{2}$ lista ili 129 strana. Naslovni list opisuje Radics ovako:

„Der Titel, wie wir ihn vor uns sehen, ist eingerahmt von einer hübsch arrangirten bildlichen Darstellung, die wir in vier Felder scheiden; wir erblicken in diesen, links in einer Nische auf einer Kugel stehend, einen Mann mit Schurzfell, in der Rechten den Polster (besser Beutel für die Druckerschwärze), in der Linken einen Zirkel; es ist der Vertreter

Gutenberg's; am Sockel, der dieser Nische zur Basis dient, unser landschaftliches (krainerisches) Wappen auf einem Schilde, vom Herzogshute gekrönt; in der Nische rechts einen Mann mit einer durch den rechten und linken Arm an die Brust gedrückten Weltkugel, der zugleich mit der Linken einen Zirkel messend ansetzt; am Sockel, der hier zur Basis dient, das Wappen unserer Stadt (Laibach), und zwar so, dass im Schilde der Thurm auf ein dreifach getheiltes Blatt — Terstenjak's Lotos — gestellt erscheint, während der Drache getrennt vom Thurme auf der oberen Kante des Schildes aufgesetzt erscheint. Im obern Felde wird das oesterreichische Wappen, der Doppeladler mit dem Schilde auf der Brust und mit der Kaiserkrone darüber, von zwei Greifen gehalten; im untern Felde die vereinten Landeswappen der einzelnen Provinzen Oesterreichs, von einem Herzogs- (auch Königs-) Hute gekrönt."

Sada da izložim svoje mnijenje, kako je nastala razlika u tekstu između jednoga i drugog primjerka na listu 39. Na tom listu imade s obje strane (a i b) razlika u slogu ne samo u vrstama, koje se tiču grada Zagreba, nego i u drugim vrstama. Tako na strani 39a u vrstama 24. i 25., brojeći vrste odozgo dolje; zatim na strani 39b u vrstama 2., 3., 4., 24., 25., 26. i 27. Posljednja riječ na toj strani u ljubljanskom je eksemplaru složena „scprauischu," a u zagrebačkom „szprauischu" (jedan put **c**, a drugi put **z**); na kraju te strane stoji u ljubljanskom primjerku brojka **1237.**, a u zagrebačkom 1273. Prema tomu nema sumnje, da je Vramec za čitav list 39. dao prirediti **dva** sloga. Kad se je na to štampao deseti tabak knjige, onda je u jednom dijelu naklade upotrebljen slog 39. lista ljubljanskoga primjerka, a u drugom slog zagrebačkoga primjerka. Ovakove se izmjene teksta pojedinih strana ili čak alineja događaju kadikad i danas. Očito je Vramec ovim načinom htio podražiti svoje nekadanje župljane i vjernike, pak je za eksemplare, namijenjene prodi u Zagrebu dao prirediti onaj tekst, u kojem žigoše zagrebačke purgare kao neprijatelje i protivnike učenih ljudi.

Trebalo bi sada da potanko analizujem kompoziciju i sadržaj kronike, kao i izvore, iz kojih je pisac crpao, pa i uzore, na koje se je naslanjao. Ali to mi je za sada teško i radi odmjerenoga prostora ovoga uvoda i radi nedostatnih pomagala u Zagrebu. Stoga ću samo na neke stvari upozoriti.

Pokojni Hajnal ustvrdio je jednom prigodom, da se je Vramec služio poglavito nekom madžarskom kronikom. Ali Hajnal je to na žalost samo uzgredice spomenuo, te nije naveo ni djelo, na koje je pri tom mislio. Koliko je meni poznato, napisao je u madžarskom jeziku svjetsku kroniku prije Vramca protestantski svećenik Székely Istvan (Stephanus Si-

culus), a izdao ju je u Krakovu god. 1559. Potpuni je natpis toga djela ovaj: Chronica ez vilagnac yeles dolgairol. Szekel' Estvan. Cracoviae MDLIX. Djelo ima osim natpisa i uvoda (4 lista) u svemu 237 listova ili 474 strane teksta u malom kvartu (19/14), a prikazuje opću povjesnicu od stvorenja svijeta do god. 1558. po Isusu (5520. od stvorenja svijeta). Premda nijesam vješt madžarskomu jeziku, kušao sam po rasporedu i kronologiji ispoređivati ovo djelo s Vramčevim. Najprije je to djelo gotovo četiri puta tako opsežno, kao Vramčevo, tako da bi ga Vramec mogao najviše ekscerpirati. Što se tiče rasporeda, Székely dijeli po neznabožačkom običaju opću povijest na četiri monarhije (babilonsku, persijsku, grčko-macedonsku, i napokon rimsku);[1] dok Vramec imade kršćansku razdiobu na šest svjetskih doba (sex aetates mundi), i to od stvorenja do potopa (I.), od potopa do Abrahama (II.), od Abrahama do Davida (III.), od Davida do babilonskoga sužanjstva (IV.), od babilonskoga sužanjstva do rođenja Kristova (V.), i napokon od rođenja Kristova do 1578. godine (VI.), s kojom se godinom njegova kronika svršava. Nadalje se obje knjige ne slažu u kronologiji; madžarska kronika na primjer stavlja provalu Hunâ u godinu 388. po Kristu, a Vramčeva u godinu 373. Provalu Madžarâ u Panoniju (Atilu) stavlja Székely u godinu 888., a Vramec je i ne spominje. Prema tomu trebalo bi ovo pitanje točno pretresti. Značajno je, da se je Vramec dosljedno pisao „Antol," a ne „Antun"; zatim da s osobitim poštovanjem govori o Székeljima, koji su bili podrijetlom Madžari, a svakako u nekoj bližoj svezi s njime.

Da li je Vramec preveo ili preradio koju latinskim ili njemačkim jezikom pisanu svjetsku kroniku?

Najpoznatija i najraširenija bila je u XVI. stoljeću svjetska kronika, koju je njemačkim jezikom sastavio magistar Ivan Carion (1499—1537.). Taj Nijemac učio je u Wittenbergu; godine 1522. došao je u Berlin, gdje je bio astrolog, matematik i liječnik na dvoru braniborskoga izbornika Joakima I. Njegova „Chronica" izašla je prvi put godine 1532. u Wittenbergu kod Rhawa, a poslije je mnogo puta ponovo izdavana, dopunjivana i prevođena. Jedan je latinski prijevod s dodacima do godine 1547. izašao u Parizu. No najzanimljivija i najzamašnija je latinska pre-

[1] Trieber Konrad, Die Idee der vier Weltreiche (Hermes XXVII. 1892., str. 321—344). — O razvoju prikazivanja stare i sredovječne opće historije vidi: Büdinger Max dr., Über Darstellungen der allgemeinen Geschichte insbesondere des Mittelalters (Sybel's Historische Zeitschrift, VII., 1862., str. 108—132); Büdinger M. dr., Die Universalhistorie im Alterthume, Wien 1895; Büdinger M. dr., Die Universalhistorie im Mittelalter I. II. (Denkschriften der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien, Phil.-hist. Classe, Band XLVI. 1900).

radba te kronike, koju je god. 1558—1560. priredio poznati protestantski učitelj Filip Melanchthon (Schwarzerd, 1497—1560.). Kao profesor preradio je Melanchthon rečenu kroniku tako, da je zadržao samo ime Carionovo, dok je sav tekst preinačio na svoju. Pri tom se je mnogo obazirao i na Ugarsku, jer je među svojim učenicima imao preko 400 slušača iz Ugarske. Ta je obradba Melanchthonova doživjela opet više izdanja i u latinskom izvorniku i u njemačkom prijevodu, što ga je priredio magistar Eusebius Menius.[1]

Ispoređivao sam Carionovu kroniku s Vramčevom, pa nijesam nigdje našao mjesta, po kojima bi mogao suditi, da ju je Vramec ispisivao ili bar upotrebljavao. K tomu i Carion i Melanchthon imadu posve drugi raspored nego li Vramec. Druga kronika XVI. stoljeća, glasovita „De quatuor summis imperiis" (Argentoratum 1556.) od Ivana Sleidana (Philippson) iz Kölna također nema ništa zajedničko s djelom našega pisca.[2] Da li je Vramec upotrebljavao starije opširnije kronike XV. stoljeća, kao što su „Fasciculus temporum" od Wernera Rolewincka (1479.) ili čak „Liber Chronicarum" od Hartmanna Schedela (1493.), ne mogu ustanoviti, jer ih nijesam mogao ispoređivati. Tako nijesam mogao dosad dobiti ni

---

[1] Knjižnica kr. sveučilišta u Zagrebu imade ova izdanja Carion-Melanchthonove kronike:

— Chronica durch M. Johan Carion, vleissig zusamen gezogen, meniglich nützlich zu lesen. Wittenberg 1533. Datum zu Berlin anno Domini 1531. Gedruckt zu Wittemberg durch Georgen Rhaw. 16⁰, 232 lista.

— Chronica durch Magistru(m) Johan(n) Carion fleissig zusamen gezogen, menigklich nutzlich zu lesen. Gemert und gebessert 1534. Getruckt und vollendet inn der Kaiserlichen statt Augspurg durch Hainrich Stainer, am 30. tag Marcij. MDXXXIIII. Jar. Mali 8⁰, listova 148.

— Chronica Carionis gantz new Latine geschrieben, von dem Ehrwirdigen Herrn Philippo Melanthone. Verdeutscht durch M. Eusebium Menium . . . Mit einer Vorrede D. Georgii Maioris. Witteberg 1560. (Melanchthonov predgovor i posveta od godine 1558). 8⁰, listova 260. Gedruckt zu Witteberg durch Georgen Rhawen Erben, Anno 1560. — Der Ander Theil der Chronica Carionis, vom Keiser Augusto, bis auff Carolum Magnum. Geschrieben und vermehret vom Herrn Philippo Melanthone. Verdeudschet aus dem Latein durch M. Eusebium Menium. Gedruckt zu Witteberg durch Georgen Rhawen Erben 1562. (Melanchthonova posveta od god. 1560) 8⁰, list 271.

— Chronicon Carionis (po preradbi Melanchthonovoj — latinski). Apud Joannem de Preux. 1593. 16⁰, listova 573.

[2] Joannis Sleidani de quatuor summis imperiis libri tres, ab Henrico Meimbomio olim materiarum sedibus illustrati, nunc vero denuo revisi et multis in locis emendati. Accessit continuatio ab initio Caroli V usque ad excessum Ferdinandi III. opera et studio Egidii Strauchii . . . Wittebergae. Sumptibus Friderici Bergeri, Typis Joh. Röhneri, Acad. Typogr. 1658. U kr. sveučilišnoj knjižnici.

„Chronicon universale ab o. c. — 1500.“ od Ivana Nauclerusa, koja je štampom izašla u Tübingenu godine 1516. U ostalom čini se, da se Vramec nije služio nijednom od tih velikih kronika, jer su one više historička djela u formi kronike nego kratki, suhoparni ljetopisi.

Vramec zove sam svoje djelo „epitome quaedam,“ „index quidam,“ „index brevis,“ u kojem je on odlučio „gesta multis chronicis accurate et exquisite depicta singulos in annos distribuere commemorandoque referre ex ordine,“ pa prema tomu bismo mogli nagađati da je on za svoju priručnu, recimo, popularnu knjižicu upotrebio građu iz više opsežnijih kronika, uzevši raspored i kronologijski kostur iz kojega priručnika, koji se je tada u školama učio, a možda nije ni štampan bio. Da je pak i samostalno radio, svjedoče njegovi podaci iz slavenske, ugarske i hrvatske povjesnice, kojih jamačno nije našao ni u jednoj svjetskoj kronici, nego u specijalnim slavenskim, ugarskim i hrvatskim ljetopisima. U tom pogledu vrijedno bi bilo njegovo djelo što potanje proučiti. Pa i one podatke, što ih je našao u drugim svjetskim kronikama, začinio je više puta svojim ličnim shvaćanjem.

Što se više približava svome vijeku, sve je krcatiji podacima (makar i kratkima) za hrvatsku povjesnicu. To vrijedi naročito za XVI. stoljeće, po prilici od godine 1528. pa do godine 1578., dakle za posljednjih pedeset godina. Tu imade točnih podataka, kojih nema u ostalim vrelima. Osim toga je kronologija pouzdana te pomaže kontroliranju ostalih izvora. Napokon je kronika njegova i zato korisna, jer nam je sačuvala mnoga mjesna imena u Hrvatskoj i Slavoniji, kao i u Ugarskoj, kako ih je pisac u narodu čuo, a nema ih u drugim, latinskim ili njemačkim jezikom pisanim izvorima, kao ni u ispravama kraljevske kancelarije, koje imadu vazda madžarske ili bar pomadžarene oblike.

O drugom djelu Antuna Vramca, o „Postili,“ kojoj se dugo nije znalo ni za natpis, pisalo se je dosad više puta. Znade se za nekih pet primjeraka u Hrvatskoj, Štajerskoj i Ugarskoj. Ali nijedan od dosad opisanih eksemplara nije potpun. Prvi je primjerak opisao dr. Vatroslav Jagić godine 1866. u „Književniku“;[1] drugi primjerak, nađen u Štajerskoj, opisao je Andrija Fekonja;[2] a treći najpotpuniji, s natpisnim listovima, koji je nađen u hrvatskom Primorju (Driveniku), a sada se čuva u biblioteci kr. sveučilišta u Zagrebu, opisao je dr. Velimir Deželić.[3] Četvrti,

---

[1] Štampana hrvatska knjiga XVI. vieka, kojoj se je iznova u trag ušlo. (Književnik III. str. 306—309).

[2] Ant. Vramcza Predechtva i Postilla (Ljubljanski Zvon, X. 1890.; str. 49—54).

[3] Novi primjerak „Postile“ Antuna Vramca (Hrvatski bibliofil, I., 1905., str. 34—38).

vrlo slabo sačuvani primjerak (samo prvoga dijela) imade franjevački samostan u Varaždinu; a peti, možda potpuni, nalazi se u franjevačkom samostanu u Gyöngyösu u Ugarskoj.[1]

Prepuštajući drugima, da pobliže proučavaju Vramčevu „Postilu," priopćujem samo iz nje kao ogled njegove proze životopis sv. Jeronima. Evo ga:

Na ghod szvetoga Hieronyma doctora evangeliuma na ſzuetoga Gregura deen, imel budes.

Hieronymus ſzijnie bijl Euſebeuſeu, rogen v Strigoue ſzlouenszkom orszaze, blizu kotara vogerszkoga orszaga, gdaie czeſzar Conſtantinus ladal. V Rijm od rogenikou ſzuoih, dasze tamo modroszti i nauuke vuchi poſzlan be, gdeie meſtre Donatuſſa i Victorinuſſa imel, v Rime i okerſchen ieszt. Odnud v Franczuski orszagh otide, da tamo vuchene ili razumne meſtre poszluſsa, i vnoge knige tamo szuoima rukam szpiszal ie. Potomtoga v Gerchki orszagh, gdaſze modroszti i nauuka ili philoſophie nauchij, otide, ar gerchki orſzagh sztaan i prebiualiſche teda modrosztije bijl. Tamo po orſzageh vnogeh hodechi, vnoge ſele i dobre ſzuetoga pijſzma meſtre i nauchitele Gregura Nazianzenzkoga, kije v Cappadociae, Epiphaniuſa v otoke Cziprome, Didymuſsa, vu Alexandrie vu Egiptomſzkom orſzaſzeie imel vu Sydouzkom iezike i nauuke Sijdoua Barabana od kogaie vnochiſze vuchil piſzma i rechi Sidouzke zgouariania. Takoie zgouarial Sydouzki iezik i pijszal, vucheno, kako on, kijſzeie vu niem rodil. Gdabi tako vre v diachkom, v gerchkom, i Sijdouſzkom ieziku nauchen bijl, na ſzonchi ſzhod, orſzage vſze, modre i vuchene liudi vſze zhodi. Potomtoga otide v ſirinſzku zemliu v puſztijnu, gdeie chetiri leta knige chtochi, vuchechiſze, velikom zderſzanie, poſztechi, plachuchiſze za grehe, i ſzuoie telo kaſtigaiuchi gduſe podganialie. Od Paulina nekoga Biskupa Antiokinſzkoga regen i poſzuechen na ſzlusbu Boſiu ieſzt, Damaſe pape diak ali piſzeczie bijl. ZRima opet otide, arſzuga ne mogli ſzluge ali redouniczi czirkuenni terpeti, ſtoie nie karal za greh i doide kBetlehemu, gdeſzeie Goſzpodin rodil, kiazelczem, i onde ſzebe naſztani v hiſe ali v Kloſtre, koterije od one dobre i ſzuete ſene Paule Rimſzke, nachinien bijl, gdeie vnoga chtel ſzuetoga piſzma. I zeuſzega ſzuieta kniemuſzu razuma piſzma ſzuetoga pitat hodili i piſzali, kako Auguſtinus D. i Damaſus Biskup Rimſzki i oſztali vnogi, ar v iezíku diachkom, gerchkom, Sidouſzkom i Caldenſzkom kako ſzueti Auguſtin D. ſniega piſſe, takoie vuchen bijl i vſze temi jeziki Doctore popiſzane prochtelie i progledalie bijl. Proti Jeretnikom vnogoie piszal, a na nauuk kerſztianszki diachkim

In catalogo scrip: Eccleſ:

[1] Magyar könyvszemle, 1906., str. 286.

iezikom lepo, razumno ie popiſzal. Sztaroga zakona, iz ſidov-ſzkoga, a nouoga iz Gerchkoga Teſtamentoma vszega na diachki iezik razumno i vucheno ie preobernul i pretomachil, ſzkoterim i vezda mati czirkeu ſiue. Tomachenia oberh ſztaroga zakona ili Teſtamentoma i nouoga, ie, vnoga pretumachil meszta teska i tak pretomachena popiſzal. Vnoge knige i vnoge liszti i vnoga piszma za ſzoboie osztauil, ſzkehſze i vezda vucheni i modri liudie vuche i chto. I ſzueti Hieronym, meg doctormi onemi kiſze czirkuenni zouo, ieden i naiperuije bijl. Ou i shitkom i zrechiu i ſzpiszmom velikim i vnogim Chriſtuſaie predekuval i vuchil. Vmerlie i pokopauie v Betleheme, leto po Chriſtuſeuom narodu 422. odnud telo opet niegouo preneszeno be v Rim a vezda v czirkue, kasze ſzueta Maria veksa zoue, leshij. Sijudi na ouom ſzuiete, deuetdeſzet i iedno leto. Onie i nachinil i ſzprauil piszmo glagolszko Materinim ieſzikom ſzuoim. Niedan narod veche nego ou, lasztiuno piszmo ſzuoie nema, koteroie on ſzuoim oude oſztauil, kem i vezda vsze primorszke ſztrani i oude neki ſijuo. Takoszusze sztara vremena Doctorie i vucheni liudie trudili i zaszobu dobro ſzpomenenie nauuka i piſzma oſztauliali, Bogu vſzamogochemu na dijku.

Prilozi.

I.

1582. septembra 1. Zagreb. Pred zagrebačkim kaptolom očituje udova Kunigunda Kerečenji, da je od kanonika i dubičkoga arciđakona Antuna Vramca uzajmila 183 ugarske forinte.

In festo beati Egidij abbatis, generosa domina Cunegunda relicta egregii quondam Matthie Kerechenij de Kanyaffewlde, filia vero magnifici quondam domini Andreae Hennyngh aliter Theffenpach dicti de Zomzedwara, ex generosa olim domina Vrsula Meknyczer consorte sua progenita, coram capitulo personaliter constituta, assumpto in se onere ceterarum sororum suarum fassa est bona infrascripta, quae ipsa domina Cunegunda Hennyngh in maximis suis necessitatibus ipsam ad praesens summe vrgentibus, euitandis, et praesertim ad prosecutionem causarum suarum cum familia dominorum Thahy in facto recuperationis castri Zomzedwara et castelli Also Zthobycza vocatorum, omnino in comitatu Zagrabiensi existentium et habitorum, certam summam pecuniarum videlicet florenorum centum octuaginta tres florenorum hungaricalium, singulum florenum ad denariorum centum computando, a reverendo domino Anthonio Wramecz, archidiacono Dwbijczensi, fratre scilicet et concanonico nostro, mutuo et sub spe futurae restitutionis sumpserit et percepisset, pro quibus eadem domina Cunegunda Hennyngh eidem domino Anthonio

Wramecz quasdam duas sessiones colonicales, in quarum vna providus Joannes Twthek, in altera Joannes (Z)rysych, jobagiones in villa Otthok, item inquilinos relictam Georgii Kwzmych, item similiter relictam Georgii Kwzmych (sic), Joannem Lalych in inferiori Ladwch; nec non montanistas Joannem Gyzdawchijch, in Dolach, et Thomam Therbwsko in promonthorio Sancte Crucis, in portionibus scilicet et possessionibus eiusdem domine Cunigundae Hennyngh sic vocatis, in districtu et iudicatu Berdowcz, ad porcionem castri eiusdem domine Cunigunde Hennyngh Zomzedwara vocati in praelibato comitatu Zagrabiensi existentes et pertinentes simulcum cunctis earundem sessionum ac inquilinorum necnon montanistarum vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet ad eosdem semper de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus pro prescripta summa 183 florenorum Hungaricalium titulo pignoris infra tempus redemptionis duxisset inscribendum et obligandum, assumens etiam eadem domina Cunegunda Hennyngh, oneribus quorum supra in se leuatis, memoratum Anthonium Wramecz ac heredes et posteritates eiusdem vniuersos in quieto et pacifico dominio predictorum bonorum etc. suis propriis laboribus et expensis contra vniuersos impetitores etc. tueri, protegere et defensare.

Arhiv zagrebačkoga kaptola. Locus credibilis,
Protocollum no. 7., pag. 96.

II.

1584. septembra 17. Zagreb. Pred zagrebačkim kaptolom zalažu Petar Ratkaj i žena mu Kunigunda Antoniju Vramcu, doktoru bogoslovlja, za uzajmljenih 350 ugarskih forinti neka svoja kmetska selišta, koja spadaju pod Susjedgrad u zagrebačkoj županiji.

Nos capitulum ecclesiae Zagrabiensis memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit vniuersis, quod magnificus dominus Petrus de Rathka ac generosa et magnifica domina Cunegunda Hennyngh, consors eiusdem, filia videlicet magnifici quondam domini Andreae Hennyngh, aliter Teuffempach dicti de Zomzedwara, coram nobis personaliter constituti oneribus et quibuslibet grauaminibus vniuersorum et quorumlibet fratrum, sororum, consanguineorumque et heredum suorum, quos videlicet infrascriptum tangit et concernit vel tangere et concernere posset negotium quouismodo in futurum, super sese per omnia assumptis et leuatis, matura inprimis inter sese deliberatione praehabita sponte et libere oraculo viuae vocis ipsorum confessi sunt et retulerunt in hunc

modum, qualiter superioribus hisce annis et temporibus, post mortem videlicet et decessum annotati quondam domini Andreae Henningh, spectabilis et magnificus quondam dominus comes Andreas de Bathor alias iudex curiae regiae maiestatis, frater vtputa generationalis et condiuisionalis ipsius quondam domini Andreae Heningh et per consequens prolium et heredum eiusdem totalem directam dimidiam partem suam in totalibus castro Zomzedwara et Alsoztobycza vocatis cunctisque bonis et pertinentiis eorundem omnino in comitatu Zagrabiensi existentibus habitam, non requisitis neque praemonitis imo prorsus insciis heredibus dicti quondam domini Andreae Hennyngh contra euidentiuum et manifestum ius eorundem hereditarium et successorium magnifico quondam domino Francisco de Tah alias regalium agazonum magistro pro summa quadraginta quatuor milium florenorum Hungaricalium deuendidisset et inscripsisset dominiumque eorundem apprehendere permisisset, quam siquidem dimidietatem eorundem otalium castri Zomzedwara et castelli Also Zthobycza bonorumque et iurium possessionariorum ad eandem pertinentium, tandem plurimorum annorum decursu liberi et heredes dicti quondam Andreae Henningh dictante ordinario iuris regni processu lataque superinde in sede iudiciaria regiae maiestatis sententia diffinitiua non secus neque aliter, nisi per depositionem et persolutionem praenarratae totalis summae quadraginta quatuor milium florenorum Hungaricalium ad manus spectabilis et magnificorum dominorum comitis Nicolai de dicta Bathor etc. similiter iudicis curiae modernae sacrae caesareae et regiae maiestatis domini nostri clementissimi, fratris vtputa carnalis atque vterini praefati quondam domini comitis Andreae Bathory, necnon Stephani filii magnifici quondam domini Georgii de eadem Bator, nepotis videlicet sui ex fratre carnali atque vterino eiusdem quondam domini Andreae de Bathor, soleniter factam reobtinere dominiumque eorundem appraehendere potuisset, in cuius quidem totalis et capitalis summae directam tertiam partem, summam videlicet quatuordecim millium sexingentorum sexaginta sex florenorum Hungaricalium necnon denariorum sexaginta sex vienensium duos facientium per praefatos dominum Petrum de Rathka ac dominam Cunegundam Henningh consortem eiusdem pro rata et coaequali tertia sui parte dictis dominis comitibus Nicolao et Stephano de Bathor deponentes et persoluentes, iidem dominus Petrus de Rathka et domina Cunegunda Henningh, consors eiusdem, leuassent mutuo et sub spe futurae restitutionis a Reverendo domino Anthonio Wramecz, Sacre Teologie Doctore, partim in talleris, partim in currenti moneta Hungarica florenorum Hungaricalium Trecentos et Quinquaginta, singulum videlicet florenum per denario(s) centum computando. Volentes itaque dicti dominus Petrus de Rathka, ac domina Cunegunda Henningh, consors eiusdem, eundem dominum Anthonium Wramecz, heredesque et

posteros suos, super certa et indubitata persolutione huiusmodi trecentorum et quinquaginta florenorum Hungaricalium, certos et securos reddere, quoddam unum quartale sessionis colonicalis populosum, in possessione Klijwch vocata, in qua ad praesens providus Joannes Othijssewych dictus resideret: Item alterum quartale sessionis similiter colonicalis populosum, in possessione Drennye vocata, in quo ad praesens providus Stephanus Blasewych dictus resideret: item aliud quartale sessionis colonicalis populosum simulcum kwna ibidem habita, in eadem possessione Drennye existens, in quibus pro praesenti providus Michael Blasewych dictus resideret. Praeterea medium quartale sessionis colonicalis populosum, in quo ad praesens providus Petrus Horwath aliter Dolych dictus resideret, ac providum Michaelem Ztharijchar dictum, in kwnis ambos in possessione Zamoborschyak vocata. in districtu videlicet seu iudicatu Berdowcz, et pertinentiis dicti castri Zomzedwara, nec non comitatu Zagrabiensi existentes sitas, et ad partem seu portionem praenotatorum domini Petrij de Rathka ac dominae Cunegundae Henningh consortis eiusdem pertinentes. Quos quidem Petrum Horwath aliter Dolych, et Michaelem Ztharychar, ijdem dominus Petrus de Rathka, et domina Cunegunda Henningh, consors eiusdem, per modum permutacionis, rehabitis nimirum vice et loco istorum ad sese quibusdam alijs duobus colonis suis videlicet prouidis Joanne Thwthek et altero Joanne Zrech vocatis in possessione Othok vocata et iudicatu Zaprezechije nuncupato commorantibus atque hactenus apud manus dictj dominj Anthonij Wramecz titulo inscriptionis habitis, eidem domino Anthonio Wramecz inscripsissent et resignassent. Nec non vineam propriam ipsius domini Anthonii Wramecz empticiam, in promontorio Oressye vocato, quae alias fuisset providorum Bosych et Debelyak nominatorum. Cui quidem vineae ab orientalj et meridionali vineae nobilis Georgii Wochko, ab occidentali via publica tendens ad possessionem Superiorem Sywkowcz, a septentrionali vero et ultima partibus quaedam semita ipsum dominum Anthonium Wramecz, iure emptitio et perhennali concernens, tam diu, quam praescripta bona redimerent, ab omni censu iuremontano, et solucione salua et libera praedicta domini Anthonii Vramecz vinea erit. simulcum cunctis praefatorum colonorum laboribus, proventibus, censibus, iuremontano, ac vinea praescripta, et aliis fructuositatibus, obuentionibus et emolumentis quibuslibet, quovis nominis vocabulo vocitatis, ab eisdem praefatis dominis suis, et ad dictum castrum Zomzedwara de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, omnino in praenotato comitatu Zagrabiensi existentibus. Praenotato domino Anthonio Wramecz in et pro praefata summa trecentorum et quinquaginta florenorum Hungaricalium, per eundem vsque ad spatium trium integrorum annorum a data praesentium computando titulo pignoris

tenendum et possidendum dedissent, obligavissent, inscripsissent, ac per manus suas eidem apprehendendum et possidendum reliquissent, prae dederunt, obligauerunt, inscripserunt, ac per manus apprehendendum et possidendum reliquerunt coram nobis sub infrascriptis conditionibus interpositis. Quod dum et quandocunque post expletionem praemissorum trium integrorum annorum iidem dominus Petrus de Rathka et domina Cunegunda Henningh consors eiusdem dicta bona et colonos suos a praefato domino Anthonio Wramecz, vel heredibus et posteritatibus eiusdem, quibus videlicet idem super praemissa trecentorum et quinquaginta florenorum Hungaricalium summa testamentalem aut aliam dispositionem seu fassionem fecerit, redimere et ad se rehabere voluerint, id libere quidem et absque impedimento, expleto trium annorum, non tamen secus neque aliter, nisi deposita primum et persoluta plenarie et cum effectu ipsi domino Antonio Wramecz, uel heredibus et posteritatibus suis, quibus scilicet idem testamentaliter aut aliter qualitercunque superinde dispositionem fecerit, praescripta trecentorum et quinquaginta florenorum Hungaricalium summam facere possint et valeant. Universas praeterea seminaturas, ubiuis in praescriptis bonis per ipsum dominum Anthonium Wramecz uel heredes et posteritates eiusdem infra tempus praemissae redemptionis inseminandas, etiam post redemptionem huiusmodi bonorum idem dominus Anthonius Wramecz heredesque et posteritates sui pro se libere demeti et in suum proprium usum quo voluerint, auferre facere possint et valeant. Assumentes nihilominus praenominati dominus Petrus de Rathka ac domina Cunegunda Henningh consors eiusdem oneribus sub praemissis saepefatum dominum Anthonium Wramecz heredesque et posteritates eiusdem quoslibet in quiete et pacifico dominio dictorum bonorum impignoratorum infra praemissum tempus redemptionis contra quosuis impetitores, causidicos et actores, tam intra quam extra iudicium ubique suis propriis fatigiis et expensis tueri, protegere et defensare. Harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum feria secunda proxima post festum exaltationis sanctae crucis, anno domini Millesimo, quingentesimo, octuagesimo quarto.

Na stražnjoj strani:

1595. 17 die mensis Novembris. Mij Sigmund Tolingher, ij gozpa Lucia sena moia, kako zlissi utom lizthu captolomzkom pol cheterto zto dukath na zoldine broijechi od gozpodina Rathkay Ianussa nasse pineze kako tutorij Mihalia pokoinogha gosp. Anthola Wramcza zina wzezmo, kmethe odpuztizmo ij nato pod nasse ruke pizmo niegha gozp. mentowana wchinizmo. Datum in curia Wochko vocata in Senkocz die et anno quo supra. Wolff Sig(m)u(n)dt Tollinge(r) von Tollerberg. Lucia Dollinger.

Arhiv Jugoslavenske akademije.

Kronika

VEZDA

ZNOVICH ZPRAV-
liena Kratka Szlouenzkim ie-
zikom po D. Antolu Pope
Vramcze Kanouniku Za-
grebechkom.

Psal: 118.
Domine greſſus meos dirige.

Stampane v Lublane po Iuane
Manline, leto.

M. D. LXXVIII.

Reuerendissimo, reverendis, spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis et nobilibus, statibus ac ordinibus regni Sclauoniae, vbiuis constitutis et existentibus etc. Dominis patronis amicisque suis obseruandissimis S. P. D

Nihil a me dici potest, r. spect: ac magnifici domini, quod non antea, vt ille ait, sit dictum, nec meae, quantulacunque tandem sit scopus, fuit lucubrationis, nouas et incognitas texere historias, bonam tamen me operam nauaturum putaui, si peruulgatas et iam ante cognitas antiquissimorum simul ac grauissimorum historicorum vigilias, quae permultis latissime sparsa continentur voluminibus contraherem ac resecarem, resectasque et illirica lingua redditas, in epitomen quandam brevem reuocarem, vt ea tanquam indice quodam ad omnes propemodum aetates mundi potentissimorum imperatorum, regum, ducum et illustrium maxime ac pietatis religione celebratorum virorum res gestas foeliciter et sine negotio aliquo difficiliori sedulus deduci posset lector. Nec deerunt, ni fallor, complures, quibus mos est cuncta in deteriorem rapere partem, qui hoc nostrum institutum nedum (hac illyrica presertim lingua, qua nihil huiusmodi antea in lucem aeditum esse vidi) mirentur, sed idipsum culpent potius, carpant et damnent certatim. Sed haec nihil moror, cum me non ambitionis aut inanis gloriae stimulus, sed patriae, cui permulta debemus amor, ad id laboris impulerit, vt ii quorum ingenia grauioribus curis et studiorum vigiliis distracta sunt, ad haec sua remissiora ac domestica reuersi, fessos subinde reficere valeant animos. Multa hic, quae de fructibus, de vsu, de necessitate et laudibus historiae uberrimis, dici poterant, cum et vos his studiis ab incunabulis ipsis vehementer recreari, et omnes, qui vel mediocrem progressum in literis facere, rem sane omni aetati et conditioni humanae vtilissimum esse sciant, consulto praeterire volui.

Et enim hoc studium (cum doceat antiquitatis commemorationes, monumenta locorum, tempororum et omnium rerum gestarum memoriam contineat) iuuentuti iucundum, senibus vtile, literarum cultoribus grata, fortibus et omnibus, qui ad gubernacula reip(ublicae) ascendere moliuntur, apprime necessarium.

Nam qui dux belli, quod et de aliis intelligi volo, hostem lacesset, insidias collocabit, castrametabitur, aciem instruet, inimicas copias procul arcebit, confinia propagando remouebit, nisi prius, quid Alexander domi aut militiae, quid Scipiones, quid Hanibal, quid Pompeius ille denique Magnus, qui cum virtute fortunam adaequauit et reliqui innumerabiles propemodum, immortali cum laude fortiter gesserunt, historiae beneficio didicerit.

Neque propositi mei in his pertractandis erat, clarissimorum imperatorum gesta multis chronicis accurate et exquisite depicta singulos in annos distribuere commemorandoque referre exordine, sed breui, vt diximus, indice locorum seriem continuando illustrare.

Sed ne in re aperta et minime obscura diutius immorer, vestri eri muneris comites generosissimi laborem hunc, a mea quamuis professione alienum tueri et defendere, exiguamque hanc lucubrationem, quam in manus hominum vestro auspitio emittere volui, ea authoritate, qua apud omnes propemodum et domesticas et exteras nationes valetis plurimum, ab interitu vindicare. Accipietis ergo R. Spect: ac Mag: domini quicquid id est muneris pro immortalibus veteribus pariter et recentibus, quibus in secundis aduersisque affectus sum, beneficiis, ac me vestrum deditissimum ministrum verbi Diuini vt hactenus fecistis, fouete benigne.

Deus Opt(imus) Max(imus) conseruet vestras R. Spect: et Mag: Domi ad annos Nestoreos saluas et incolumes, quo maiorum atque adeo memoriae foelicissimae parentis vestri vestigiis insistentes, tantorum specimen animorum afflictae patriae declarare liceat.

Vestr: R. Sp. ac. Mag: Do:

Deditiss: seruitor ac sacellanus.
Anthon: Vramecz D. Philosophiae
E. Z. Canonicus ac Parochus
in Rain, & c.

VZAKOMU KI BUDE OUE KNIGE CHTEL.

Moij dragi Gozp: i priatel, neka zna V. M. dazem na Zachetku vZakoteroga doguuania poztauil broi let, Naiperule od zachetka ſzueta, perua, druga, tretia, cheterta i peta doba, Potom toga od Chriſtuſſeroga roiztua sezte dobe leta, takaiſſe na zachetkeh naidete, i akobi kai naſſel kaibi bilo nezloſno pizano ali vgreſſeno, nepzuite prozim V. M. nego zuoim razumom poboljſai i popraui, ar nie tako muder chlouek, kako bi nehotechi neugreſsil, i Dazte zdraui.

PERVA DOBA OVOGA SZVIETA

derſij do Potopa vodenoga, ima let iezero ſezt zto petdezet i ſezt.

1. Na zachetke zniſtara ztuori Bogh Nebo, Zemlu, morie i vſza vunih ka iezu. Adam i Eua nai perua Chloueka bezta ztuoriena.
15. Adam rodi Kaina i Abela. Abel beſe ouchi paztir nai perui. A Kain teſak, pervi varas na Zonchem zhode ali ztoku nachini, i, imenuua varaſa zuoiega zina peruorogenoga imenom, Enoh. Tubal zpeuanie, organe. Laut, Czitaru i oztalu igru i zpeuania nai perui zmiſzlil naſel, i, Zachiel iezt. Tubalkain ali Tobel brat niegou naiperui kouach i ki ie naſel zrezauania.
130. Set po zmerti Abeloue (ar ie Kain Abela vmoril) od Adama roien be.
235. Set rodi Enoſa, koga zuani behu zinoue zini Boſij, Enosije naiperui ime Boſie na pomoch zazauati Zachel.
325. Enos rodi Kainana.
395. Kainan rodi Mahalaleela.
460. Mahaleel rodi Iareda.
622. Iared rodi Enoha, koteroga Enoha Bog prez zmerti u Paradiſum preneze, i poloſij i ne vmerl nij vezda.
687. Matuſalem od Enoha roien be, ki Matuſalem nai je doſe i nai veche na ouom zuete ſiuel deuet zto ſezdezet i deuet let.
784. Lamek roien be od Matuſalema.
930. Adam ouo leto vmre.
987. Enoh ovo leto u Paradiſum prenezen be.
1042. Set Szin Adamõu vmre ouo leto.
1056. Lamek rodi Noah Chloueka praudenoga i Boga boiechega. Teda zu bili Giganti na zemli nezgouorne mochi i iakozti Muſeue, ialni i hudi liudij.
1556. Noe rodi Sema pred potopom 98. let. Kam i Iafet takaiſe roieni behu od niega.
1656. Vchinen be potop po vſzem ſzuete i po vſzoij Zemle, i oberh vzeh goor vizokih nekoliko lakti ali ſzeſaiou. Potonoſe vſzi ludi i vſze ſiuoche ſztuari. Ona oſztaſſe kaie Noe ſzobom u Arku uzel bil. A Noe ie bil u Arke czelo leto i ieden nadezte den ſzuoimi ſzinmi i ſnijh ſenami, i oztale ſztuari kezu ſnim bile.
1657. Noe vun zleze Zarke, i aldou prikaza Bogu.

DRUGA OVOGA SZVETA DOBA

od pouodnoga potopa do Abrahama ima due zto deuetdezet i due leta.

Vino i Vinograd nai perui Noe naide i zaſzadi i opoize od Vina.

1658. Sem Szin Noeu rodi Arfaxada, od koteroga zu Arapini i Kaldei. Potomtoga be zuan Aſſur, od niega zuani i imenuuani behu Aſsirijczij.

Elam ie roien od Sema od koga zuani behu Elamite.

Kam, Zin Noeu, rodi Kusa, od koteroga Egiptomzko lucztuo pride.

Kananea rodi Kama od koteroga imenuuani behu Kananci.

Iafet rodi Gomora, od kod pridoſe Latini, i rodi Iafet Magoga, od niega pridoſe Szite ali vogri. I Moſu takaiſe rodi od koteroga zuani behu Amazoni i Moskouite. I Iauan od Iafeta roien iezt, i od toga pridoſe Gerki i oztale zini rodi.

1693. Arfaxad rodi Sala od kogazu Indijani. Sala rodi Hebera, od toga iezu priſli i imenuuani Sidouij teie nai doſe po uodenom potopu ſiuel 464. leta.

Kus rodi Nemrota, kije i naiperuo ladanie ſzebe zaizkal pri Babilonie, i on ie hotel zuoimi zinmi onde do nebez Turna zidati i nachiniti.

1757. Heber rodi Faleka i Iektana, pod ouem vchineno be zmetenie iezikou, ar pred tem iezu vzi Ludie iednim Sidouzkim iezikom i rechiu govorili i bezedili.

1787. Faleg rodi Reu i Bratiu niegouu.

Szitizko na ſzeuer vezda vto vreme iezt pocheto pod Tanaom ladanie i poglaunichtuo.

Polaky ali lengielie pochelizuze od zlouenia Tuiskona.

1819. Reu rodi Saruka. Amazonskih ſeu pocheze ladanie vezda. Sores perui Zache u Egiptome ladati.

1849. Saruk rodi Nakora. Belus ije Aſsirizko ladanie pochel.

1878. Nakor rodi Tarah. Spaniolszko ladanie je pocheto od Iubala zina Falekoua. Samotus celtas Franczoze ie Zachel. Ninus drugi Kral Aſsirzki, ki ie varaſa Niniue zidal i nachinil, vtoga vreme ie Zachelo baluanztuo. Tuiskon zuoiemu lucztuu Nemskomu ie dal zakon i praudu. Kam kize ie zual Zoroaſtres nigromanicziju i oztale Wraſie zazauanie ie pozhel. Te Zoroaſtres gdaze ie na oue ſzuet rodil zmealzeie, a druga decza gdaze rode na oue zuet plachuze.

1948. Tara rodi Abrama.

1958. Sara Sena Abrahamoua rodize.

TRETIA DOBA OVAGA

zueta derſij od Abrahama do Dauida Kralia i Proroka deuet zto i cheterdezeti let.

2006. Noe vmre ouo vreme.

2030. Melkiſedek Kral i pop Salem, od ouoga Abraham prie blagozlou gda ie bil pobil Chetiri Krale, i Sodomo ozlobodil.

Aritmetiku to iezt rachunzki nauk i Aſtrologiu to iezt zuezdarzki nauk iezt ouo vreme naſezt.

2034. Hiſmael rodize od zlusbeniche Agar, od toga behu imenuuani Agareni, potomtoga Saraceni.

2047. Obrezauanie Abrahamu dal ie Bog na znamenie vekiuechnoga obechania zemena. To leto tri Muſeue pri Abrahamu bili zu vgozteh ali naztanu.

Memfis pocheze zidati i vezdaze zoue i imenuie, Alkair, ali Kayrum veliki ky iezt na ouom ſzueteuaras.

Lot Zin Haranou ozlobogen be od Sodome i Gomore. Sodoma i Gomora i oztali varaſi Sueplenim ogniem za Grehe nechizte i nezgouorne poſgani behu od Boga. Damaskus ù Syrie nachinen be. Plugh chim ze orie Zemlia na ſitek chlouechi od Oſyria úEgiptome naſezt be.

2048. Iſaak od Sene Sare Abrahamu roien be gda beſe 100. Let ztar Abraham ùzemle Kananeizke. Vesta, Ops, Diana, pri Ludeh veliki vezda beho. Vkrete nai perui lada Kres tugina.

Afer perui ùLibie Satore i voizku ye ſztauil, od ouoga imenuuaze treti del ouoga Zueta Affrika.

2063. Iſaak od Abrahama aldouan be.

2083. Thara Otecz Abrahamou ùMeſopotanie vmre vezda.

2085. Sara Sena Abrahamoua vmre ouo vreme.

2088. Iſaak vchini zebe dopelati Sennu Rebeku po zuoiem zluge.

2096. Arfaxad Zin Semou vmre, Inakus zachel ie perui ladati Argos Gerke.

2108. Jakob i Eſau od ſene Rebeke Iſaakove iezu Iſaaku roieni, gda Iſaak beſe ztar 60. let. Iſis i Czeres, kaze zoue Kehy nebez. Armatrites ozmi Kral Aſsirski. Teſsalus kretou ſzin v Teſsauliae Gerke zachel ie perui ladati.

Oeta perui v Kalkide zachelie ladati.

Apis ouo vreme bese.

2133. Abraham ouo vreme vmre.

2158. Vmre Sem Zin Noeou ouo vreme.

2171. Hiſmael Zin Abrahamou vmre.

2185. Jakob videl ie po loitre hodechi Angele na Nebo gore, i dole na Zemlu.

2187. Vmre Heber ouo vreme.

2192. Jakob kizeie zual Izrael vuze ſene Liju i Rakela, zkoterih rodi duanadezte Zina i iednu kchier, odtudze imenuie i zoue duenadezte pokolenie Sidouzkoga ali Izraelzkoga lucztua, od Zinou Jakopouih. Judas od kodze imenuiu Judei to iezt Sidoui.

2194. Leui roien iezt ouo vreme, od togaze zouu Popoue ali Leuite.

2205. Jakob iz Meſopotanie vzemlu Kananeizku doide. To izto leto rodi Rakel Beniamina i takaiſe vmre Rakel blizu Betlehemu to leto, i pokopaiu Jakob v Betleheme.

2216. Joſef od zuoie Bratie v Egiptum oddan i predan na pole be ouo vreme.

Rodus Varas i Otok ouem imenom imenouan iezt. Venus, Apollo, Chiron, vezdazu bili.

Laczedemon Varas od ſpartuſa zina Foroneieua nachinen i zidan be.

Sueuus na Niemczeh lada i imenouano lucztuo i Orzag od niega be Sueuia ali Suaby.

2224. Judas Zin Jakoba Patriarke, rodi Faresa i Zarama od ſene Tamar znehe zuoie.

Prometeus perui on nazhini kipe Chlouechie zemlene, Ognia is kamena zkreza.

Perztene na perzteh on ie zmizlil i noziti Zachel.

2228. Vmre Isaak gda ie bil ztar 180. Let.

2238. Jakob v Egiptum zeuzu druſinu otide.

Atlas zuezdar, koga Gerki gouore, da na ramene nozi Nebo vezdaie bil.

2255. Jakob vmre 147. Let ztar buduchi. Teutones Nemcze lada i tem imenom zuani beho. Pluto Pekleni Bog i Neptunus Morzki, Zinoue Saturnuſa ouo vreme iezu bili.

2309. Vmre Joſef v Egiptome 110. Let buduchi ztar.

2360. Lucztua Sidouzkoga v Egiptomu velika zluſba i neuola pouekſaze, i dabize vſzaki muski ſzpol, kibize teda rodil, pomoril. Merkurius naide gozli.

Hiſpalis Varas v Hiſpanie nachinen be. Syria zemla od Syruſa imenuuana i zuana be.

Aeolus, kogazu pogani zuali vetrenoga Boga, ouo vreme iezt bil.

2370. Aaron zpokolenia Leuieua od Amrama v Egiptome roien iezt. Acenedes Egiptomzki.

2373. Moiſes brat Aaronou vEgiptomu Roien iezt.

Arogilus Proclitus naiperui ie kola voziti zachel i nimi ſlueti. Hercules Antea iezt mochiu i iakoztiu obladal.

2401. Joſua ouo vreme iezt roien.

Job iezt ouo vreme bil, ki vnoge nevole zterpel beſe. Philo gouori da ie Jakoba Patriarke Zet bil. Cecrops ùGerchkom orzaze Atenzki varas nachinil ie, i perui Kral onde iezt bil.

2415. Caleb ouo vreme roien iezt, Cignus ùLombardie ladaſse ouo vreme.

2453. Moiſes proti Faraouu Chencrem Egiptomzku Kraliu voiuua i ozlobodi Boſiu pomochiu Izraelzko lucztuo, i potonu veherulenom Morie Pharao Kral zuoimi zlugami, à Izraelzko lucztuo zlobodno proide po zuhe chez globoko Morie, ar ſnimi beſe Bog, i hualiſe Boga. Janus nai perui ladati zachelie na Latinzkom orzaze, i Kraleuati, i, imenouuan izuan iezt od poganou Bog i Otecz vſzeh Bogou.

2453. Moiſeſu od Boga na Gore Sinaizke dan Zakon, Zapouedi i Porochenia i na dueiju Tablu popizana.

2454. Kaleb, Joſua i drugi pozlani iezu da bi Kanaanzku zemlu ſzhodili, Khore, ogen zaſgan od Boga Na nega dan. Datana i Abirona poſre ſiue zemla. Kralieuztuo Troianzhko od Dardanuſa iezt zacheto, Genua varas zidan ie ouo vreme.

Afitrion treti Kral Atenzki, po ouom iezt ladal i Kraluual Frktonius, ki naide prui Zrebro, Wlkanus Kouach ùlemuoue iezt bil.

2492. Aaron vmre ztar buduchi 123. leth. Kacha vpuztinie brunchena nachinena be. Ozlicza Proroku Balaamu govori rechiu chlouechya.

2493. Moiſes vmre vpuztine. Josua po Moiſeſe Lucztuo Izraelzko zodi i lada, i Voiuoda onoga lucztua pozta. Sardiania od Sarduſa zuana

be. Tebe ke ze gouore Heliopolis v Egiptome zidane i nazhinene iezu. Hermes Filofofus ali mudri Egiptomzki be ouo vreme. Eleazar Zin Aaronou po Aarone zuoiem ocze poglaunik popouzki pozta.

2494. Lucztuo Izraelzko vzemlu obechanu dopelano ie, Jofua vmre i po niem pozta zodecz perui Sidouzkoga ali Izraelzkoga Lucztua Otoniel.

Kadmus Gerchke littere i Pifmo zFinixem zuoim Bratom iezt zmizlil i nafel.

Radamantus prauichen Kral, Sicilia orzag od Sicula imenouan be. Linus Tebezki, Amfion Muficzi, to iezt, kizu dobro znali peti ouo vreme bilizu.

2551. Aiot drugi Sidouskoga ali Izraelzkoga lucztua zodecz Fines. Zin Eliazara popa poglaunik popouzki pozta. Tros otok Troiani behu zuani i imenuuani Kraluie vMeonie. Mogunzki varas pochet befe na Niemczeh nachinatize zada.

2576. Beniamin pokolenie pobito za Leuite fene ie volo, kozu vuarafe Gabaa do zmerti obzilili bili fiuochi nechizto fniu. Perfeus od toga zuana i imenuuana iezt Perfia Orzagh.

2600. Saogor treti Zodecz Sidouzkoga lucztua. Sibila Samia perua vezda ie bila i Melampus vrach.

2631. Debora fena i Lapidot i Barek Izraelzko lucztuo zode i pytaiu. Varas Augufta zacheze nachinati i zidati na Niemczeh.

Eritrea fibilla i Midas Kral Frigie vezdazu bili. Vlifses Nemecz na Niemczeh Kral, Delfika Sibila, Orfeus i Museus Poete. Dedalus ki ie hifne kroue znal dobro nachinati, i Atreus ki ie perui poznal i nakonecz dofel zonchenomu i Mezechnomu pomenkaniu i potemnieniu, ouo vreme fiueli i bili na ouom zuete iezu.

2671. Gedeon zodi i pita zini Izraelzke.

2711. Abimelek fezti Sidouzki ali Izraelzki zodecz.

2714. Tola zpokolenia Ifakaroua zedmi zodecz Sidouzki.

Priamus pozlenni Kral Troianzki. Sibillae Libika Frigia, Kumana i Perfika ouo vreme bilezu, Medus perui Mede lada i imenuuaie zuoim imenom.

2737. Jair Galaadites zpokolenia Manafseua ozmi zodecz Izraelzki ali Sidouzki.

Nikcstrata Sena ali Karmentes vuchena vpizme poetifsa, diachke littere iezt ona na latine v Rime nafla i zmizlila, kemi zada fiuemo i pifemo vfzi.

Arkane zachela ie naiperua tkati.

2758. Woiuuanie Amazonzko proti Tebanom, vezda ie bilo.

2759. Jepte neke Sene blodnicze Zin od pokolenia Gad deueti zodecz Izraelzki. Pantafilea Sena Amazonzka.

2765. Abefam fzpokolenia Judafeua dezeti Sidouzki zodecz.

2772. Woiuuanie dezet Let Troianzko ouo vreme be. Ar ie bil Alexander Zin Priamufeu Elenu Gerkinu zilu vzel Menelaiu niegouu Senu Kralu Spartanzkomu.

Akiles, Hektor, Agamemon, Paris, Aiax, Nestor, Vlifes vuoizke i boiu, i vnofina velika Gerkou, i Troanczeu poginu, i Troia lepa na niftar i na puztos po praznozti doide.

2773. Elon fzpokolenia Zabulona iedennadezti zodecz Izraelzki i Sidouzki.

Aeneas Zin Ankiſeu zada ie bil. Kolonia na Niemczeh zada ie zacheta Varas nazkinati.
2782. Abdon od pokolenia Eframa druginadezti zodecz Sidouzki. Neapolis Varas be zachet zidati. Kamila i Lauina ſene mochne bile zu vezda. Aquilea varas nachinati be zachet.
2790. Samſon Zin Manuen od pokolenia Dan, tretinadezti i zanni zodecz Izraelzki, iakſi i mochanki ie med vſzemi Ludmi na ouom ſzuete bil. Hiſtoria Ruth Sene vezda iezt popizana. Pariski Varas pochet be zidati i nachinatize.
2810. Heli pop i, zodecz Izraelzki, Britania orzag od Bruta ime prie.
2850. Samuel pop i zodecz Izraelski i Prorok gouorize.
2860. Saul od pokolenia Beniamina perui Kral pozta Izraelzki ali Sidouzki. Akimelek poglaunik popouzki ouo vreme pozta.
Heſiodus i Homerus Gerczi Poete vcheni i Mudri. Euriſteas lacedomzki perui Kral i Kodrus zanni i pozledni Kral Atenzki bili zu ouo vreme. Ankona i Padua na latineh i Turo v Francie varaſi ouo vreme nazhinati zacheti iezu.

CHETERTA DOBA OVOGA

Szueta i derſi od Dauida Kralia i Proroka do voze Babilonzke ima let chetiri zto ozem dezet i pet.

2890. Dauid Zin Iſai od pokolennia Judaſeua Kral i Prorok lada po zmarti Saula Krala Sidouzko ali Izraelzko lucztuo cheterdezeti let. Abiatar poglaunik popouzki Zin Akimelek popa Natan, Aſaf i Gadt proroczi ouo vreme bili zu. Abſolon lepi, Amon, Adonias Jerſan Zinoue Dauida Kralia. Efeſus Aſie, i Kartago v Afrike od Didoua nachineni Varasi iezu. Malta otok ouo vreme Ludem prebiualiſche pozhta.
2930. Salomon Zin Dauidou od ſene Betſabe drugi Kral Izraelzki ali Sidouzki, nai modreſi ki ie na ouom ſzuete bil, ladal ie ſidoue 40. Let. Saba Kralicza Meroes poleg Nila vode iezt ladala.
2933. Templum ali Czirkeu Hierusalemzka od Salomona Krala nachinen dokonchan i zuerſen lep i drag kroto ouo vreme be. Sadok poglaunik popouzki Zin Akitoh popa velikoga iezt zada bil.
2970. Roboam treti, od pokolenia Judaſeua, Izraelzki ali Sidouzki Kral ladal iezt 17. Let.
Hieroboam perui Kral Izraelzki v Samarie pozta Ar za okornozt i mladih Liudi huda tonacha od Roboama Zina Salomona Kralia dezet pokolenia lucztua Izraelzkoga oduerſeſze, odlochi i oddeli, i u Samarie ſzebe Krala Hieroboama poztauiſe, i odſzega vremena dua Krala bilazta lucztuu obranomu, iedenzeie imenuual i zual Kral Sidouzki a drugi Kral Izraelzki.
2987. Abias zin Roboamou cheterti Kral Sidouski pozta.
2990. Aſa peti, zin Abiaſa, Kral Sidouski be obran. Nadab drugi zin Jeroboama Kral Izraelzki pozta.
2991. Baeſa od pokolenia Iſakaroua treti Kral Izraelzkoga lucztua u Samarie pozta.

00. Ouo ie polouicza od ztuorenia i od pochetka ſzueta. Ela zin Baeſe cheterti kral Izraelzki pozta Zambrias vmori Ela Krala i pozta peti Kral Izraelzki po zmerti Elane.

23. Ambri Kral Izraelzki pozta, i nachini varas Samariu.

27. Akab zin Ambrou zedmi Kral Izraelzki pozta, u zuoiem ſitke kruto i nezgouorno nechizt. Abdias Oſias, i Mikeas Proroczi ouo vreme bilizu.

31. Joſafat Aſa Krala zin ſezti Kral, Sidouzki u Hieruſaleme dobri i verni Kral pozta.

Elias Tesbites Prorok ouo vreme iezt bil nauchitel, ki u ognenih koleh iezt gore vzet, izda ne vmerl.

Okozias ozmi Kral Izraelzki u Samarie pozta.

56. Joram zedmi Kral Sidouzki zin Joſafat Krala, pomori bratiu zuoiu, i Baluane ie nazleduual.

Edomite iezu odpali od Sidouou.

59. Joram ozmi Kral Izraelzki u Samarie Akaba Krala zin pozta.

64. Okozias ozmi Kral Sidouski zin Joramou.

65. Atalia mati Okoziaſa u Hieruſaleme zedem let ie lada'a.

Jehu Kral Izraelzki ouo vreme iezt bil.

Joades poglaunik popouzki. Eliſeus Prorok ouo vreme iezt bil. Jezabel huda nechizta ie bila ſena.

Azael zluga po gozpodne zuoiem Benhade, Kral pozta u Syrie, preganial, neuolil, poteſchaual i kaſtigal iezt kruto. Lucztuo Sidouzko.

72. Joas dezeti Kral Sidouzki u Hieruſaleme pozta, ki ie vmoril Zakariaſa Zina Jude popa za dobro vchinenie niegouoga ocza, ki ga ie bil ozlobodil od zmerti zkriuaiuchi nega.

Joakus Kral Izraelzki dezeti, i ieden zin Jehu pozta, i Joas takaiſe Kral Izraelzki druginadezti be.

112. Amaſias iedennadezti Kral Zidouzki, Zardanapallus pozlenni Kral Aſsirzki, zeſgal iezt zam zebe vognie.

Hieroboam tretinadezti Kral Izraelzki.

141. Azarias Kral Sidouzki, druginadezti pozta.

Jonas ZinAmat od pokolenia zabulon Prorok vuchilie u Niniue voraſe lucztuo, i Sardanapaluſa Aſſirzkoga Krala na pokoru obernulie.

Ladanie, Kraleuztuo i poglaunichtuo Aſsirsko vzeto, preneſzeno i preſzeleno iezt k Medoſem, perui Kral pozta Arbaczes Medzki.

Fidian mertuke, vage, i mere naide perui zada.

Zakarias Prorok pri Krale Oſeaſe iezt bil.

Oſeas Prorok zada iezt bil i vzel ie Senu prazniczu, kuruu, i plodniczu zebe.

Amos Joel i Abdia proroczi vezda iezu bili.

160. Zakarias trinadezti Kral Izraelzki. Sellem dezeti i cheterti Kral Izraelzki pozta.

Eſaias Prorok Prorokuie zada, Zin Amoſa Proroka roien u Hieruſaleme.

Manahen Kral Izraelski, Olimpias pri Gerkeh naſezta be.

Facee Zin Romulie Kral Izraelzki pozta.

193. Joatan tretinadezti Sidouzki Kral pozta.

Mikeas Prorok i Naum ouo zu vreme bili.
3209. Akaz hudi i neuerni i nezrehchni Kral Sidouzki be.
Romulus i Remus od Ilie roieni behu.
3212. Rim Varas od Romulufa i Remufa zidan i nachinan ie ouo vreme po Troanzkom razzipanie i poteruenie 430. pred Kriftufenim porodom 750.
Obed u Izraelu i Mikeas Proroczi ovo zu vreme bili.
3225. Ezekias Kral Sidouzki petinadezti i Ozeas deuetinadezti Kral Izraelzki pozlenni ouo vremezu bili.
Romulus perui Kral Rimski be.
Tales Milefius mudri bilie vezda.
3231. Samaria i vfze ladanie Izraelzko od Salmanaffera, preobernenо, potreno i lucztuo ieto u Mediu odpelano be, meg nimi befe Tobias, i Gabelus, zaroblen i odpelan iezt.
3238. Varas Hierofolimzki podzeden od voizke Sennakerib krala Afsirzkoga, chudnim zakonom po Bofie zmofnozti ozloboien be, ar Angel pomori ludi kizu Hierufalem bili podzeli 18000.
Sirakufa u ficzilie varas zidan be.
Afsirzko ladanie i Kraleuztuo proslo i preuezeno iezt u Babilonia Solon Pijtakus, Chilon Bias, Cleobolus i Periander mudri Gerchkoga orzaga vezda iezu bili, i Amakarfis fzitizki mudri.
3254. Manaffes Kral fidouzki u Hierufaleme feztinadezti Baluane ie nazleduual, Deocles peti Maczedonzki Kral.
Bizancz varas ki ze vezda gouori i imenuie Conftantinopol ali Carigrad nachinan i zidan be.
3264. Numa Pompilius drugi Kral Rimzki ou ie leto nachinil u duanadezte mezecza.
3292. Tullus hoftilius treti Rimzki Kral be.
3309. Amon zedminadezti Kral Sidouzki.
Sofonias Prorok ouo vreme iezt bil.
3311. Jofias Kral Sidouzki ouo vreme pozta ozminadezti.
Faleris Agrigenzki Tyranus okornik i nemiloztiu chlouek, Perilus neki mefter tomu Faleriufu iezt bil vola nachinil zbruncza, dabi ludi muchil i vnoter u goruchega vola metal, a on meftra Perila vczini zkuziti meftriu zuoiu, i polofiti u vola tega gorechega vchini.
3324. Jeremias Prorok i pop i popouzki zin od mladozti zachel ie Prorokuuati i neuolu, ietie, i vozo Sidouzkoga i Izraelzkoga lucztva pouedati.
3325. Ankus Marczius Kral cheterti Rimzkij.
Olda Proroczicha Selum popouzkoga poglaunika Sidouzkoga Sena i Helkie velikoga popa mati.
Safo Sena vuchena u zpraulaniu verfou.
Helkias poglaunik popouzki Sidouzki be.
Baruk Jeremiafa Proroka pifzecz.
3334. Nabugodonozor u Babilonie peruie Zachel kraluuati, ki Sidouzko ladanie i orzag oblada i podegna podze.
3342. Joachim duadezeti Kral Sidouzki pozta vezda Syrus Filofofus ali mudri, perui pizalie od Boga i Nemertelnozti dufe.

Arion Muſikus od Delfina ribe morzke na bregh znezenie bil od latinzkoga orzaga do Korintuſa po Morie.

3343. Joachim Vriaſa Proroka vmori.

3349. Tarquinus Priskus peti Kral Rimski pozta.

3353. Jekonias Kral Sidouzki vezda pozta duadezeti perui.

Sedekyas pozlednyi i zadny Kral Sidouzky pozta Ladalye iednonadezte Leto.

Abakuk Prorok, kij ie Danielu u iame bodochemu med orozlani, ieſzti po Angele zanezel.

Astiages pozleni Kral Medzki, ar ladanie, Kraleuztuo i zmoſnozt u Perſiu preloſeno be.

Europs Kral Maczedonzki.

Pytagoras Samius, Epimenides Cretzki mudri.

PETA DOBA OVOGA

ſzueta ka derſi od voze ietia ali preſeſztia Babilonzkoga do naroda gospod: naſega Jeſuſa Chriſtuſa, ima pet zto let i ozemdeset i deuet.

3364. Sedekiaſa Krala Sidouzkoga negouoga Kraleuztua iednonadezto leto Jeruſalem varas od Nabugodonozora zilu vuzet i ſzeſgan ie.

Kral Sedekias iet zeuzem lucztuom Sidouzkim u Babilonzko vuzu odpelan be.

Ezekiel Prorok i pop kij z Kralem bilie v Babiloniu takaiſe odpelan iet.

Tarquinus Priſcus Rimzki Kral pozta.

Tales Mileſius mudri, ieden od zedem mudrih.

Bias Prieneus mudri takaiſe ouo vreme iezu bili.

Solon Atenzkim dalie zakon.

3370. Daniel Prorok Nabugodonozoru tomachi kai ie bil ſzenial.

3383. Nabugodonoſor v Kraleuztuo opet doide.

3389. Euilmerodak Kral Babilonzki.

Apries bogati i zmoſni doide na veliko neuelo.

3390. Amaſis Kral Egiptomzki.

3400. Euilmerodak Jekoniaſa Krala Sidouzkoga zuoze i ztemnicze ozlobodi.

3420. Baldaſar Kral Babilonzki Kralom pozta.

3431. L. Tarquinus ſuperbus Kral pozlenni Rimzki ouo vreme pozta. Focilides Mileſius Teognis Megarenzki, Anaximander Mileſius, Zeno Eleatenus, Parmenides i Epikarmas Filoſofi, i mudri ouo vreme iezu bili.

3433. Baltaſar vmorien od Daria Medzkoga.

Daniel Prorok meg Orozlanie be puſchen i verſen dabi raztergali i razmetali niega.

Ageus i Zakarias Proroczi ouo vreme bilizu.

Amaltea Sibilla deuoika deuet knigh pizala, nachinila i zpranila iezt.

Heleſponcziaka Sena Sibilla zada bila ie.

3434. Czirus poglaunik Kral v Persie zmoſno ladati i Kraluuati poche, tridezeti let lada. Peruo leto zuoiega ladania Sidoue z Babilonie v Sidouzki orſzagh i zemlui dopuzti oditi opet nachinati Templum i Czirkeu. A Zorobabel beſe poztaulen voiuoda lucztuu.
Tomiri Sena Szitiſzka i Maſagezka Kralicza Cziruſa oblada.
Cambiſes po occe drugi Kral Persie pozta ij Egiptoma podegna.
Simonides i Anacreon Poete vezdazu bili.
Joakim poglaunik popouzki. Judit Sena vdouicza ſidoukinia, Holofernesu Kapitanu poganu glauu negovim Mechem odzeche ouo vreme i ozlobodi lucztuo Bogh po nijh.
3442. Darius Hijſtaſpis Kral Perſie od zedem Voiuod obran be. Razdeli Perſinzko ladanie v Duadezeti orzagou.
Zorobabel poglaunik Sidouzki, i Jeſus Joſedeka popa i poglaunika Zin. Poglaunik popouzki. Templum Hieroſolymzki opet nachinan, opraulan, i zidan ouo vreme iezt.
Pidarus poglaunik Tebanzki, Nehemias Prorok i Lucreczia Sena Rimzke chiztoche czuet.
Kumana Sibilla deuicza vezdaye bila.
Aſtiages, zadni i pozledni Kral Medomzki, potom Perſamu kraleuztuo ie zdano.
Danie Kraleuztuo vezda ie od Dana pocheto.
Anaximander Filoſofus mudri i Eſopus ki ie pizal fabule ali pripouezti vezdaie bil.
Eleazar popouzzki poglaunik zin popa Joakima ſidouzki.
3456. Zodczij u Rime ouo ureme poztaſe a Krale, i nih ime oduergoſe vun Rimlanie, i obchinu zebe Zacheſe.
3477. Empedocles i Anaxagoras mudri ouo vreme iezu bili.
3478. Xerxes Kral Perſie po Dariuſe pozta. Demokritus, Heraclitus i Diagoras behu, i Temiſtocles.
Alexander Maczedonzki ali Bozanzki Kral pozta.
3489. Artaxerſeſu zedmomu Kralu Perſinzkomu zakon i zapouedi dezet, od dezet muſij Rimzkih daue behu.
3505. Eſdras piſzecz, pop, i Prorok zin popouzki vezdaie Sidouzko lucztuo vuchil.
Hipocrates Cous vſzem vrachem otecz.
Leno Stoikus i Socrates, mudri ouo vreme iezu bili.
Ouo vreme Sziti, kizuze zuali Sikambri a vezdase zouo Franczuſi priſli zu na Nemcze.
Judas popouzki poglaunik, Zin Eliazara popa velikoga, Sidouzki pozta.
3520. Alcibiades poglaunik i mudri Atenzki.
Artaxerſes ali Aſuerus Kral Perſinzki pozta.
3525. Heſter Sidoukinia Kralicza i ſena Aſueruſeua pozta.
3535. Plato veliki i mudri ouo vreme be roien.
Iſocrates, Epikurus, Diogenes, Czinikus vezda iezu bili.
3540. Mediolanum Varas od Niemczeu zidan be.
Nektabundus pozledni i zadny Egiptomzki Kral, i Arthimeſia Kralicza ouo vreme behu.

3567. Socrates mudri vmorien be.
3576. Rim od Franczufou be ouo vreme vzet.
3581. Ariftoteles roieniezt ouo vreme.
Demoftenes ki ie znal dobro i lepo gouoriti i mudri Chlouek.
3604. Filip Zin Amintou Kral maczedonzki pozta Otecz velikoga i zmofnoga Alexandra.
3611. Titus Manlius Torquates i P. decius zodczi i poglauniki Rimzkomu Varafu poztase.
Joannes Judasa popa Zin poglaunik popouzki pri Sidoueh pozta.
3606. Dion priatel Platoua od Dionifiufa vmorien be.
Andromakus Otecz Timea Historikus, Zlauni ali dolni belgrad nachini, ki ze ie imenoual perulle Taurinom.
3620. Aristoteles bil ie velikoga Alexandra skolnik, ki ie vnogo knig modrih popizali zprauil.
3628. Alexander veliki po Otczu Filipa Kral Maczedonzki buduchi. Bulgare i Illyrikufe, ki ze vezda imenuiu Zloueni oblada. Syrmusa Krala, od koga ze imenuie Zrem, Varas, Tebanzki, Alexander ie poterti vzhinil.
3629. Zuoizku Alexander v Afiu odtide, i Perfinzku pobi, Varafe oue vze Sardan, Miletum, i Helikornafu.
3630. Poboy pri Ifsemu v Czilicie vchinen be.
3631. Tyrus Varas podzeden i vzet be. Alexander zerdechi pride k Hierufalemu, da vtefiga Jaddo i Sidouom myr dopuzti.
3632. Oblada Egiptoma velikoga, i veliki Varas Alexandriu, Alexander vchini zidati i nachiniti.
3633. Boy pri Arbele vchinien be i oblada tretich Alexander Dariusa pozleniega Kralia Perfinzkoga od kod ladanie Gerchko mochnefe, i iache pozta.
3634. Ouo vreme ze Gerchka Monarhia poche.
3635. Zauie Babiloniu Alexander i Perfepolin varas.
3636. Alexander premeni feghe dobre i hude zache nazleduuati, vmori Parmeniona i Filota.
3637. Taxiles Indinzki Kral daze na pokornozt Alexandru, à Petram aoron zauie varas.
3639. Porus Kral Indinzki od Alexandra obladani Pobien be, a Harpalus v Gerchki orzag zabefa.
3640. Alexander pozle i poklizare vfzeh Kraleu zemlie, i orzagou podainozt i pokornozt, zlifa, i prie.
3641. Alexander vmre, i Filip, brat niegou Kral be poztaulen, dan ie bil Perdikas nemu na nauk. Ptolomeufu Egiptom, Antipatru Maczedonia, Antigonufu Afia, Seleuku, Syria i Babilonia, ouem Alexandrouim voiuodam po niegovoi zmerti oui Orzazy dopadofe.
Alexandra velikoga telo v Zlatih Koleh v Alexandriu varas priuezeno be.
3643. Antipater, Craterus, Antigonus i Ptolemeus, zkupa ze zprauife proti Perdiku i Eumeneu.
Krateras od Eumenia pri Helesponti pobien be.
Perdik v Egiptomu od zuoih zlug vmorien be.

3644. Arrideus brat Alexandrou od Olinpiade Sene vloulen i vmorien be.
Antidon Eumenia v Medzkom orzaze ieta vmory.
Cafsander Maczedoniu robij, i Olimpiadai Roxam i fzina Alexandra vhitiufy vmori.
3648. Cafsander Tebe varas opet zache nachinati.
3653. Pochetka ladania Seleuczia v Syrie od toga vremena pochitaze rachun Makabeyzki.
Herkules zin Alexandrou od Cafsandra vmorien be.
Agatokles od Kartaginzke obchine obladan be.
3655. Demeter Atenzkoi obchine zlobodu doby obladaufi Maczedoncze.
To izto leto oblada Demeter Ptolomeufa pri Czipru.
C. Frabrius i Q. Emilius zodezi Rimzki poztafe.
Simon prideukom Priskus Sidouzki poglaunik popouzki pozta.
3677. Pyrrus Kral Maczedonzki zegnan be, od Lyfimaka, ki ie ladal Maczedoniu zedam leth potomtoga.
Eleazar poglaunik popouzki Sidouzki pozta.
3680. Ptolomeus Filadelfus Kral Egiptomzki pozta po zuoiem ocze.
3682. Pyrrus Kral Epirzki z Rimlani boia by.
Ceraunus Kral Maczedonzki pozta.
3686. P. Sempronius Rimzki zodecz.
Maczedonou Kral ie bil Antigonus zin Demetrou.
3700. Zedemdezet i dua fzuete Biblie tomacha ouo vreme iezu bili, ke ie bil pozlal Eliazar popouzky poglaunik, Ptolomeufu Filadelfu Egiptomzkomu Kralu, modrei vchene· fidoue, dabi fzuetu Bibliu i Pizmo pretomachilijz Sidouzkoga na Kaldeizki iezyk.
Zreberni penez vuarafe Rime znamenuuan be.
3716. Ptolomeus Euergetes Kral Egiptomzki pozta.
Antiokus Syrski i Afie Kral pozta.
M. Regulus, i L. Manlius zodezi Rimzki, Manafes Sidouzki poglaunik poztafe.
Krifpus i Strabo modri vezda behu.
3732. Jefus Zin Syrakou knige Ecclefiaftikoue iezt zprauil i nachinil ouo vreme.
3742. Ptolomeus Filopater Kral Egiptomzki, Antiokus veliki Syrizki Kral pozta, i Filipus po Antigonu Maczedonzky takaiese be.
3747. Hanibal Kartaginzki voizku zdignu vezda. Onias veliki Sidouzki poglaunik be.
3759. Ptolomeus Epifanes Kral Egiptomzki, Antiokus veliki Skopa pri Jorde poby.
Neuius Poeta, i Plautus Ennius vezda behu.
3774. Antiokus od Rimlanou naiperulie v Gerchkoi Zemle be pobit, potomtoga v Afie, i vzu menfu Afiu zauiefe Rimlani.
3777. Pto: Filopater Antiokou Zin Syrizki Kral pozta. Franczufi od Szipiona Nafike zlatinzke Zemle iezu zuerfeni i zegnani. Pozla Heliodora v Jerufalem dabi porobil Varas i Templum on liepy. Filo mudri Sidou, Kato czenfor i M. Porczius Rimlani bili zu nezda.
3790. Perfeus pozledni i zadni Kral Maczedonzki be.
Muczius Szeuola i Czeczilius zada behu.
Maczedoniu Rimlani obladafe, i pod zuoie ladanie podegnafe.

3797. Eleazar pizecz i zedem bratou zuoiu Materiu, za ime Bofie vmrefe vezda.
Matatias Afmoneus pop, i Epitemij braty Makabeizky terdnoze derfe za veru.
3798. Judas Makabeus voiuoda Sidouzkomu lucztuu pozta na obrambu praue vere nauka i Temploma, i oblada i poby Kapitane Antiokoue, Apolonia i Serona, a Antiokus v Perfiu odide. Makabeus Judas poby zmalimi Molituu i Horufiem Gorgiafa i uiegouu voizku veliku, i Lyfiafa.
Terentius Poeta ouo vreme ie bil.
3801. Antiokus Eupater Kral Afyrzky, on vchini Menelaufa poglaunika popouzkoga vmoriti, Alumus ialni neuerni i kriui pop.
Nikanor Kapitanu Demetra blazniucza, od Judafa Makabeufa Glaua be odfzechena.
3803. Boy vchinen od Judafa Makabeufa i Bakada, vkoterom Judas oztaulien od zuoih i onde branechize vmorien be.
Karneades Akademikus, Critolaus Peripatetikus, Diogenes, Stoikus, pozli i poklyfzari od Atenzkih v Rim pozlani beho.
3804. Jonatas pozta voiuoda lucztuu Sidouzkomu i obladalie pri Jordane Bakyda.
Onias Zin Onie poglaunika popouzkoga v Egiptome varafe Heliopoli, zpodoben Hierufalemzkomu Templomu nachinen be.
3813. Alexander Zin Antiokou Notus, Demetra vmori i ladanie Afsirzko podze podegna i Jonata velikoga popa poztaui.
3819. Demetrius mlai Nikanor, zin Demetriou Soterou vnuk, Antioka velikoga Alexandriu vze.
Kartago varas od Scipiona potren i razmetan be.
M. Antor Orator. L. Crafus vezda roieni iezu.
Florenczia Varas lepi ouo vreme be zachet nachinati i zidati.
3822. Jonatas od Trifoua Kapitana Antiokoua vloulen i vmorien be.
Simon brat Jonatou poglaunik popouzki veliki i voiuoda Sidouzkoga lucztua pozta.
3826. Cendebus Antiokou voiuoda od Iuana Hirkana zina Simonoua pobien be.
Simona poglaunika Sidouzkoga zet, Ptolomeufeu vmori.
3830. Iuan Hirkanus zin Simonou, Voiuoda i veliky pop Sidouzki pozta.
Ouo vreme na tri dele razdelize Sidouzko lucztuo, perui zuali zuze Farifeufi, drugi Saduczei, treti Efsei.
Numanczia varas razmetan i poteruen be v Hispanie.
P. Muczius fkeuola i L. Kalf: i Piso Rimski zodczi.
Tiberius Grekus zakon Agarenzki dalie i od Satarea vmorien be.
3838. Demetrius nikanor od Partou zuoze be pufchen i opet v Afyrie Kraluua.
3844. Antiokus Grifus Demetrou Zin pobiufi Alexandra koga ie bil Ptolomeus Fifon poglaunika Poztauil, Afirzki Kral pozta.
3847. Voiuanie Jugurtinzko ouo vremeze zache.
3859. Markus Tullius Cicero ouo vreme roien i Pompeus veliki behu.
3860. Voiuuanie Czimbrizko zacheze vezda i Maurius Jugurta ie vhitil.

Filip pozledni i zadny Sirie i Afie Kral pod kem ladanie prik v Rimzku ruku i oblazt.
Ptolomeus od zuoie Matere zegnan i pregnan be iz Egiptoma i zladania Alexandrizkoga.
Mitridates Ponta i Partomzki Kral ki ie znal duadezeti iezika gouoriti, od Rimlanou be obladan i prognan.
3862. Aristobulus perui Kral Sidouzki pozta.
3863. Jamneus Alexander, poglaunik Sidouzki pozta.
Archias doide v Rim.
3865. Jullius Czezar rodize vezda.
3877. Filo Akademikus Filofofus i Diodor Dialecticus i Q. Pompeus vezdan bili.
3887. Alexandra Jamnoua Sena po zmerti zuoiega mufa deueth let Sidoue lada.
3893. C. Pompeus veliki i M. Lucinius Craffus, Vergilius Poeta, ouo vreme roien be.
3890. Katelina proti Rimzkoi obchine chkoma fzta i zdignuze i zeznalie niegoua ialnozt, od Kaia Antona obladan i zmoren be, to izto Leto, kadaie bil Cicero v Rime oblaztnik, od toga ie pizal Saluftius.
Augustus Octauianus Czezar be na oue fzuet roien.
Jerufalem od Pompeufa vzet iezt ouo vreme i Hirkanufa poglaunichtuo popouzko potergeno ie.
3894. Julia Juliufa Czezara kchier za fenu vze Pompeus.
C. Octauius Otez Augufta Czezara vmre.
Diafkorides mudri i vchen vtrauah.
Ptolomeus zkraleuztua bil ie vun zegnan, prozil ie obzhine Rimzke dabiga opet vkraleuz(t)uo vnuter dopeliali, i be od Rimlanou Kral Egiptomzki, od Gabiaenufa i Antona vpelan verno zpomaganiem Antipatrom oczem Herodefeuim.
3896. M. Cras Templom Jerufolimzki popleny potom vmalom vremene od Partufeu vmorien be.
3901. Voiuuanie megh purgarmi Rimzkimi vezda vRime pocheze, Czezar Ispaniu zauie, Pompeus vGerchku zemliu pobefa.
3902. Pompeus vmorien be, C. Julius Czezar vRime pozta poglaunik, ou poleg Renusa vode pobi Nemcze, i pod Rimzku oblazt i ladanie podegna nie.
3904. Boi v Afrike zSzipionom i Jubauom be. Kato zam zebe vmory.
Czezar Julius pobolfa letny rachun.
3905. Boi vchinen be pri Mundane zinou Pompeufeuih.
Cleopatra Kralicza Egiptomzka nechizta fitka hudoga i nepochtena ouo vreme iezt bila.
3914. C. Julius Czezar perui Rimzki i ouoga fzueta poglaunik pozta, vduore Pompeufeuom be ranien duadezeti tremi ranami zmertnimi, i vmre od oneh Ran, od toga imenuioze vzi Poglauniczi Czezari, Niemski i Gerchky.
Cafsius Rimlanin Sidoufzki orzag oblada i podegna pod Rimlane, i razbi i porobi vez templum Jerufalemzki i puzta oztaui.
Ouo vreme iezu bili, Lucretius, Catulus, Salustius, Diodorus, Mitridates, Aristodemus mudri i Filofoffi.

3921. Octauianus Auguſtus Czezar poglaunik i Monarka Rimzki pozta u Rime, od koterogaze imenouaſſe vzi Czezari Auguſti.
3926. Auguſtus Czezar Liuiju Senu ſiu buduchi perui mus nie Tib: Nero i nozechu za zuoiu ſenu vze i prie, i po trieh mezeczeh od liuie rogien be Cl. Draſus.
3927. Voiuuanie ouo vreme bi med Auguſtuſem i S. Pompeiuſem i chudnim zrokom be zacheto.
3928. Herodes zpomochiu Soſioſeuu Jeruſalem podzede i terti poche.
Anton z Partuſij voiuualie.
3929. Pompeius iz Sziczilie zegnan pobeſa u Aſiu, onde od Ticzia Antona voiuode vmorien be.
Ono vreme ouizu vucheni ludie bili, Oratius, Vergilius, Maczer, Manilius, Tibullus i Anton Muſa Doctor ali vrach.
3930. Tib: Nero perui mus Sene Octauiuſa Czezara vmre, i Auguſtuſa oztaui nad zuoim obranitela.
Anton Octauiam Czezarouu zeztru a zuoiu Senu odegna, i Czezaru Auguſtu voizku pripraula biti.
3931. Czezar Auguſtus, Antona i Cleopatra pri Akczie oblada, i pobie, zam Rimzko ladanie, oblazt i moch zauie. Meczenas Auguſta Czezara tonachnik, vſzeh vchenih ludi pomozhnik i obranitel pri Auguſtuſe.
3932. Anton i Cleopater zama zebe vmorizta od velike ſalozti.
3933. Auguſtus te prideuek Octauius prie, ali daie ladanie pouekſal, ali dazomu pochtenie hoteli dati ouo koze Boga priztoi.
3934. Auguſtus zkazaze dabi hotel poglaunichtuo dole poloſiti, da opet od obchine Rimzke be naproſen, dabi paſzku na obchinu priel i ladania zobzhinu razdeli.
3935. Opet i on leto i mezecze, praude i zakon ponoui, vSpanolzkom orzaze proti Cantabrom i Aſturem voiuuanie vchini, i Spaniole podze podegna.
3937. Anton Muſa Doctor, Auguſtuſa od betega zmertnoga zurachi.
3941. Caius ouo vreme rogien be.
3942. Auguſtus v Latinzki orzagh doide z Aſie.
Vergilius Poeta v Brunduſij vmre.
3943. Luczius roien be. Niemczi M. Lollium ki ie bil Auguſtuſeu poglaunik glauomu odzekoſe.
Herodes tugina od Rimlanou poglaunichtuo v Sidouzkom orzaze dobi.
Sibilla Tiburtina iezt zada na litine bila.
Lugdunium varas vezda be zachet nachinati.
Cornelius Gallus, Ouidius Poeta, Valerius Maximus i Strabo iezu vezda bili.
Zueta Anna Joachimu be za Senu dana.
3944. Drusus Kapitan voizke Rimzke na Niemczeh be.
3945. Niemczi od Druska i Tiberiuſa pod Ladanie Rimzko podegnani behu.
3946. M. Meſſala i Pub: Sulpiczius Quirinus kize od ſzuetoga Lukacha zoue vEuangeliumu Cyrenius. Maria deuicza rodize zada.
3947. Claudius Lugdunizkom varaſe roien be.
3948. Horatius Poeta ouo vreme vmre, i Octauia ſzeztra Octauiana Auguſta.

3950. Drufus brat Tiberiufa Moguneczie varasa na Niemczeh vmre, i Tiberius na Niemczeh Niemcze pogodij i pomirij.
3951. Tiberius vRodu odide, Meczenas vmre.
3960. Angel Gabriel nazuefcha Zakariafu popu prietie Iuana Kerztitela, Zina niegouoga.
3961. Gabriel Angel Marie deuicze nazuefcha i naklania, prietie Gozpodina nafega Jefufa Kriftufa. Vuto izto vreme ou fzuet be popizauan i pozlan be Quirinus, kize imenuie Cyrineus vSidouzki orzagh, daze naiperule popife i na rachun prime.

SEZTA DOBA OVOGA

fzueta, pochineze od porogenia Kriftufeua zuelichitela i Mefsiafa pranoga, i derfij i bude do zkonzania ouoga fzueta.

3962. Jefus Kriftus Zin Bofij Gozpodin nas zuelichitel Chlouechega naroda, roien be v Betleme Sidouzkom i rodize od deuicze Marie, ladania i vremena Czezara Octauiana Augufta cheterdezeti i peruo leto:
1. dazuze od ztuorenia i od zachetka fzueta pizala leta poleg rachuna Eufebiufa pet iezer i due zto let, a Sidoue i oztali rachunaiu Tri iezera deuet zto, feztdezet i due lete.
3. Arkilaus Sidoue lada po zuoiem oeeze Herodefe ki ie malu dechiczu pomoriti vchinil.
16. Augustus Octauianus Czezar u Nole varafe vmre.
C.C. Tiberius treti Rimzki Czezar pozta po zmerti Octauiana Augufta Czezara, ki lekmeztu na zachetke zuoiega ladania Agrippu pofthumum vchini vmoriti.
17. German Czezar oblada Armeniu, voiuodu keruskouu i Senu niegouu fiuu vhiti.
18. Opet Arminius i Niemsku voizku German pobij Germanoua voizka vozechi ze po oceanufe poginu i potonu na Morie.
21. German od Pifona otraulen i chemerom napoien be.
Liuius Hiftori pizecz, i Ouidius Poeta vmrefe vezda.
27. Cremutius Cordus pizecz Hiftorij, da ie Bruta i Kafia hualil, be zatufen. L. Domicius ded Nerou L. Anton vmrefe.
28. Pontius Pilatus u Sidouzki Orzagh, dabi oblaztnik i poglaunik bil, pozlan be.
30. Iuan Kerztitel u puztnie nouoga zakona poche prodekuuati kerzta pokore na odpufchenie grehou. Kriftus ouo vreme u Jordanzke vode be okerfchen od Iuana kerztitela.
Kchij Germana Agrippina. Cn. Domicziu za Senu be dana i rodij Nerona.
Liuia Augufta Czezara fena vmre Mati Tiberiufeua.
31. Tiberius okorno proti hife Germanoue hoditi zache.
32. Agrippina Sena Germana i Zin niegou Nero v Ottoke morzkom oduerfeni behu.
33. Kriftus Muku ie fzterpel vJerufaleme pod Poncziufem Pilatufem, razpet, vmerl gore ie treti den zmertuih ztal i po cheterdezeti

dnij, gore ie na Nebeza zaſztopil, onde zedi Bogu oczu na deznicze Tiberiuſa Czeſzara ladania ozmonadezte leto. To izto leto i ſzueti Stefan kamenuuan i vmorien be.

34. C. Caligula Claudiu. M. Sijlana kchier za ſenu prie.
Druſus Germana Rimlanina zin gladom be vmorien.

38. Pilatus pri Vittelliomu Sijrinzkom poglaunike ijako be zatuſen za okornozt, V. Rim be od nega pozlan da perule nego v Rim doide Czeſzar Tiberius vmre.

39. Caius Caligula cheterti Rimzki Czeſzar pozta tri leta i dezet meſzeczou ie ladal, od zuoiega dugounika ie vmorien v Rime. Na Pilatuſeuo mezto od Vittela Marczellus be pozlan. Opet Czeſzar pozta z Rima Marulla v Sidouzki orzagh.
Nero okornik, ouo vreme rogen be. Ouo vreme Kerſcheniczi v Antiokie pochelizuze tem imenom zuati i imenuuati, kizu nazleduuali Euangeliom.

40. Herodes Antipas, ki ie Iuana Ke(r)ztitela vmoril ſzuoiu Senu Herodiadu v Lugdunium be pozlan.

42. Apiou Alexandrinzki v Rime Sidoue toſij dazu Kriſtuſa nepraudeno pogubili i razpeli, a Filo Sidoue brani nepraudeno.

43. Claudius Rimzki Czezar peti pozta, ladal ie chetirinadezte leta, ſena niegoua otraui niega, i vmre. Herodes Agrippa od Czezara ſidouzki kral be poloſen.

44. Voiuuanie Britanzko pocheze, ottoki orkanzki i zBritaniu v Ladanie Rimzko doidoſſe.

45. Herodeſ Kral Jacoba Apoſtola brata Iuanuſa Euangeliſte mechom pozeche i vmori.
Peter Apostol v Rim doide, ki ie nekoliko let v Antiokie prodekuual Euangelium perule. Zachetek prie Rimska Czirkeu vere Kerſchanzke ouo vreme od Petra Apoſtola.
Deuicza Maria Mati Kriſtuſeua vmre ouo vreme, i na Nebeza zduſum, i ztelom be vzeta i zanezena.
Herodes Agrippa kral od cherui be zeden i razmetan.

46. Ouo vreme po vzem ſzuete glad velik be koteri iezt derſal nekoliko let.

48. Zprauiſche Apoſtoli v Jeruſaleme vchiniſe, onde ie i Pauel Apoſtol z Barnabaſem bil.

50. Claudi: Czezar zuoiu ſenu Meſſaliu vchini vmoriti.

51. Czeſzar Claudius Agrippa Senu zebe prie kchier Germanouu a mater Nerouu. Seneka meſter Nerou pozta.

52. Claudius Czezar Neroua paztorka prie za zuoiega Zina.

54. Britannie Kral Caractakus od Rimzke voizke be iet deueto leto po Britanzkom voiuuanie.
Felix Sidouzki oblaztnik be od Czezara poztaulen.

56. Nero Czezar Rimzki pozta ſezti, trinadezte let i zedem meſzeczou ie ladal, i zam zebe vmorij, Mater zuoiu, Senu, i Meſtra zuoiega Seneku i vnoge dobre ludi nepraudeno vmoriti vchinij.

63. Jakop Apoſtol menſi Biskup Jeruſalemzki zpredikalnicze dole verſen, kamenuuan be.
Muſon Filoſof Persius Poeta vmreſe.

65. Gefsius Florus Sidouzki oblaztnik ie bil, pod tem voiuuanie Sidouzko be zacheto.

66. Gorelie fezt dnij Rimzki varas, zrok toga pogorenia, vergofe na Kerfchenike. Pregananie peruo proti Kerfchenikom ouo vreme be, Ko iezt derfalo chetiri leta. Szueti Vitalis Rauene varafe, Szueta Dorotea i Eufemia deuicze v Aquilee varafe mꝯku za ime Kriftufeuo zterpefe i vmrefe.

68. Lukanus Poeta odtuoriufij zebe file vmre. Tyridateffa Nero Czezar Armenzkim Kralem poztaui.

69. Vefpefian voiuoda i Kapitan voiuuaniu Sidouzkomu, od Nerona Czezara be poztaulen.

70. Peter Apoftol na neke goricze v Rime od Czezara Nerona be raspet i vmorien, i Paulu Apoftolu on izti den zuuna varafa glaua be odfzechena, i ouo vreme veliko pregananie kerfchenikom od Czezara Nerona pozta.

Linus po fzuetom Petre Apoftole drugi poglaunik popouzki pozta, ki ie bil dezet let.

Andromakus vrach, teriak naide, Enox v Arabie ouo vreme bilizu.

Galba Sergius Czezarom Rimzkim pozta, dofedfij iz Hifpanie, i lada mefzechou zedem, i na Piacze vRime vmorien be od vitezou Rimzkih.

Otto Czezar pozta, lada tri mezecze i zam zebe vKremone varafe prebode.

Vitellius deueti Rimzki Czezar pozta, zedem mezeczou lada i vmorien be na Piazu Rimzkom.

72. Vespefianus dezeti Rimzki Czezar pozta, od Vespefianouih vitezou behu obladani Vittelloui, onde vBoiu Zin Occza vmori, ladal ie deuet let.

Jerufalemfzki Waras ouo vreme ie bil od Titufa Vefpefianoua zina potren i na niftar dopelan, Templum i vez varaf pofgan i razmetan be, da kamen na kamene ne oztal, kakoim ie Kriftus bil pouedal Sidouom, i po vfzem fzuete rafztiranij i razmetanij dofze dobe iefzu.

81. Titus po otcze zuoiem Vefpefianufe Rimzki Czezar iedennadezti pozta i due lete lada i dua mezecza.

82. Zafganie Vezuuinzke gore, vkoterom poginu Plinius ki ie naturalzke Hiftorie pizal.

Cletus po Line Papa Rimzki pozta, neki Linufa mimo idu, a a drugi Cleta i Anacleta iedno ftimaiu biti, zato ouoga vremena rachun vduoine iezt.

83. Domiczianus Titufeu brat Zin Vefpefianou Czezar Rimzki druginadezte pozta, petnadezte let lada, vzuoiem duore be vmorien od priatelou zuoih.

Mikłouf Jeretnik, od toga iezu priflij Nicolaite.

Menander Samarita, Simona Magufa vchenik hudi.

Kerintus i Ebion Heretniczi vezda zu bili.

94. Clemens Rimlanin cheterti Papa, chetiri leta be papom.

96. Drugo proti Kerfchenikom be pregananie.

Timoteus Efesij od zlusbenikou Diane be kamenuuan. Dionyſiuſu, Areopagite v Pariſume varaſe be glaua odſzechena, Geruaſius Mochenik vMediolanome i Protaſius, ouo vreme muku zterpeſe.

Iuanus Euangeliſta piza Euangelium vEfeſomu proti Heretnikom Menandru, Kerintu i Ebionu, ouo vreme, blodnikom neuernim.

98. Nerua Czezar Rimzki tretinadezti pozta iedno Leto lada.

99. Troianus od naroda Spaniol Rimzkim Czezarom pozta chetertinadezte.

103. Iuanus Apoſtol vmre v Efeſome.

105. Troianus obladauſi Deczebala nachiniti vchini Varas ieden vJerdele.

Plutarkus pod Troianuſem iezt bil.

110. Tretiae preganaie proti Kerſchenikom be.

Simon Jeruſalenzki Biskup razpet be.

Ignaczius ſzuetoga Iuanuſa Euangeliſte vchenik, Biskup Antiokinzki, meg Orozlanie be verſen vRime i raztergan be od Beſtij.

Quirinus Apoſtolzki vchenik vZizke Varaſe ouo vreme Biskup Zlouenzki pozta, i vkupu vodu za ime Kriſtuſeuo be verſen i vtoplien.

111. Euariſtus Gerk Papa vRime pozta, ou Papa od Czezara Troiana muchen i vmorien be.

Suetonius i Rufus vrach bilizu ouo vreme.

116. Cornelius Taczitusie pizal Historiu od Auguſte varaſa, i knige kako ztoi Niemsky orzag i od lucztua Niemskoga.

119. Alexander Rimlanin Papa pozta, ou ie zachel ſzueto vodo vCzirque derſati i vodo vuino meſati vMeſe.

120. Adrianus Spaniol pozta Rimzkim Czezarom i lada duadezeti let i vmre.

121. Sixtus Rimlanin. Otcza ie imel paztira, ou muku zterpe pod Adrianom.

126. Ariſtides Quadratus vcheniczi Apoſtolzki. Aquila Doctor Synopenzki, ki ie v Gerchki iezik iz Sidouzkoga pretomachil Proroke.

129. Telosforus Rimzki Papa pozta Gerk. Ou je pred Vuzmom cheterdezeti dni zapouedal poztiti.

131. Voiuuanie Sidouzko opet pocheze, vkoterom be vmorien Bekokab i petdezet iezer Sidouou.

139. Anton Pius imenuuan Rimzki Czezar pozta vRime, i lada duadezeti tri Leta.

140. Higinius Rimzki Papa pozta i be chetiri Leta. Te izti zachel ie Krizmu ſzuetiti i kume ali botre na Kerzte derſati, i imeti.

Ptolemeus Aſtronomus i Galenus z Bergama Vrach vezdazu bili.

144. Pius od Aquilegie Papa Rimzki pozta, ou zapoueda da ſze Vuzem vNedelo obſzluſuie i obderſuie.

Taurus, Fauonius i Gelius Mudri ali Filosofi.

Trogus Historik, ouozu vreme bili, i Baſilides Alexandrinzki.

Juſtinus mudri Kerſchenik dobri i muchenik Cergon i Markion Heretniczi vezdazu bili.

159. Anicetus iz Syrie Papa Rimzki pozta, ou zapoueda da Biskupi i redouniczi Brade ne noze a pleſy da na glaue briu.

161. Markus Anton Czezarom Rimzkim pozta zuoim bratom Luczinom Veruſem, ladazta deuetnadezte Let, ouo vreme Rimzko poglauichtuo od dueiuze ie zachelo ladati.

Cheterto Kerſchanzko pregananie ouo vreme be.

Polykarpus muku zterpe vSmirne, Justinus mudri i Filoſofus Bergame Varase. Felicitas Sena zuoimi zedam zinmi be Mochena vRime ouo vreme za ime Kriſtuſeuo.

170. Soter Rimzki Papa druginadezti pozta.

174. Irineus Biskup Lugdunzki ouo vreme beſe, i Szeuola praudas i Marrulus Poeta.

176. Eleuthenius Papa Rimzki pozta, Luczius Britanzki Kral zuoim luzhtuom Kerſchenik ouo vreme pozta.

181. Comodus ozminadezti Rimzki Czezar duenadezte let po ſzuoiem Otcze lada, ou vRime od zuoie Hotnicze zadaulen i vmorien be.

191. Victor Rimzki Papa pozta, ouo vreme med Rimzkom i Aſianzku Czirkeuiu za Vuzmeni god nezloſnozt pozta.

194. Aelius Pertinax Rimzki Cezar pozta, i lada tri mezecze. Preboden i vmorien be od Juliana v Rime Varaſe.

Didius Julian od Varasa Mediolana zache Czezartzuom i poglaunichtuom Rimzkim ladati, i lada zilnu ruku dua mezecza i vmorien be od Seueruſa.

195. Seuerus duadezeti perui Cezar Rimzki poſzmerti Julianoue, koga ou beſe vmoril, pozta ſzedemnadezte let lada, od podagre ali vulogou vmre.

197. Byzancz Varas kize vezda zoue Czarigrad be potert.

203. Zeferinus Rimlanin Papa petinadezte i be Papa zedemnadezte let, ou Papa iezt bil zachel ſzteklenim peharom vMeſse ſiueti, potomtoga drugi dokonchaſe Zlatim, Szrebernim i Medenim ſiueti vMeſse. Tertulianus, Symakus i Hireneus ſzuetoga Pizma Doktor vuo vreme iezu bili.

204. Peto preganianie Kerſchenikou bilo ie. Origenes v Alexandrinzkoi Czirkue Doctor gde ie vnogo knig Szuetoga Pizma pizal i zpranil.

213. Anton Baſsianus Seuerou Zin duadezeti drugi Rimzki Cezar pozta i lada po Otcze zuoiem zedem leth i vmorien be od ſzuoih vitezou. Papianus Prokurator ouo vreme vmorien be od Czezara Baſsiana, Ar ne hotel Prokurator biti za onoga ky ie bil Otcza vmoril.

220. Popilius Makrinus Rimzkim Czezarom pozta i lada zuoim Zinom Diadumenom iedno leto i dua Mezecza, obema duema Glaua be odſzechena.

221. Calixtus Papa Rimlanin pozta, ou zache i zapoueda da nieden Biskup i Pop nema imati zuoie Sene.

Varius Anton Heliogabelus Czezar Rimzki duadezeti cheterti pozta, od zuoih zlug ali Junakou na vhonnie ali komornom ztole be vmorien i zaklan.

Alexander Afrodiſeus i Temiſtus modri behu.

225. Alexander Seuerus Mamme Zin od Syrie, Czezar Rimzki pozta trinadezte leta i vmorien be od ſuoih Vitezeu pri Renuſe.

226. Verban Rimlanin Rimzki Papa pozta oſzem let be Papa. Ou poche derſati Kmete i imenie vCzirkue i dopuzti redounikom Kmete i imenie derſati i ladati na zlusbu Czirkuenu.

236. Pontianus Rimlanin Papu Rimzkim pozta.

238. Maximinus trax Rimzki Czezar pozta i lada zuoim Zinom tri leta i vmoriena iezta pri Aquilegie Varaſe, od zuoih Vitezou i zlug.
Sezto pregananie Kerſchenikou zlo terplenie i neuola od hudih Liudi i poganou, zada be.
Vezda nekoga Cziriaka gouore da bi Papa bil.
240. Anterus Gerk Papa Rimzki pozta. Porfirius Filoſofus ouo vreme be neuolno apostata.
241. Gordianus mlai pomoriuſi Balbina i Pupiena po otcze i dede Rimzki Czezar pozta, i od zuoih zlug i Vitezou be vmorien ſezt let lada.
247. Filip Arapin duadezeti ozmi Czezar Rimzki pozta, ladal ie zuoim Zinom pet let i be vmorien Verone Varaſe. Ou Czezar Filip perui Kerſchenik be meg poglauniczi i Czezarmi Rimzkimi, i ie nauchen i kerſchen od ſzuetoga Fabiana, ki ie bil Papa, Rimzki ouo vreme.
252. Decius od Zrema Rimzki Czezar pozta i lada due Lethe i be vtoplen vuode.
Zedmo pregananie, zloterplenie i neuola Kerſchenikou od Czezara Deczіuſa pozta, Fabian papa Rimzki mozhen i vmorien ie, i ſzuet ie imenuuan.
Cornelius Papa Rimzki pozta, muchen i vmorien ie od Decziuſa. Babias Antionzki zuoimi tremi zinmi, Alexander Biskup Jeroſolemzki, Agata, Apolonia deuicze behu mocheni za ime Kriſtuſeuo zada.
254. Gallus Rimzki Czezar pozta, lada zuoim Zinom Voluſianom due Lete od zuoih zlug vmoriena bezta.
Nouaczian Heretnik i bludnik, ouo vreme be.
255. Stefan Papa duadezeti cheterti Rimzki be due Lete.
256. Valerianus ſzuoim Zinom Galienom, Rimzki Czezar pozta. Otech v Pariſiome iet i voze vmre, a Zin od ialnyh zlug be vmorien.
257. Sixtus drugi toga imena pozta Papa Rimzky.
Gregor Neoczeſarinzki, Dioniſius Alexandrinzki bilazta ouo vreme.
258. Preganianie Kerſchenikou ozmo, Czіprianus Kartaginzki ſzuetoga Pizma Doctor i Biskup, Fructuoſus Biskup Tarrakonzky i Sixtus Papa Rimzki, mucheni i pomorieni iezu, i ſzueti Lourencz na Roſtele zpechen i ſzeſgan be za ime Kriſtuſeuo.
261. Dioniſius Rimlanin duadezetiſezti Papa Rimzki pozta. Pauel remeta ouo vreme ie bil.
Sabbellus Afer, Pauel Samoſatenus i Menes od koterogaze imenuiu Manakei, Heretniczi bilizu vtↄ vreme.
269. Felix Rimlanin Papa Rimzki pozta, chetiri leta be, ou Czirkue i Oltare perui poche ſzuetiti.
271. Claudius drugi toga imena zlouen dalmata. Rimzki Czezar pozta, i vmre v Zreme.
273. Eutikianus Papa Rimzki pozta, duadezeti ozmi.
274. Aurelianus od Zrema Rimzki Czezar i poglaunik pozta, lada pet Let i ſezt Meſzeczou i vmorien iezt od zuoiega Diaka ali pizcza. Synodon ali zprauiſche Antiokinzko kotero nauchi i prezueti nauk od Zina Boſiega, i Paula Samotena zkuari i poueda biti Heretnika.
279. Taczitus Rimzki Czezar pozta, i vmorien iezt od zuoiega zluge. Florian neki takaiſe malo vremena be Czezar Rimzki brat Taczitou.

280. Aurelius probus Rimzki Czezar pozta od Zrema buduchi iednoga neuolnoga, vboga tefaka Zin, lada poglaunichtuom fezt Let, na Zlouenieh vmorien be.

Ouo vreme be prepufcheno i dopufcheno vinograde na ouih ztranah zafzagiati i imeti od Czezara Probufa, i Vinogradi kizu bili v Zremzkoi zemli od Czezara behu dopufcheni zafzaditi.

281. Caius Dalmata Papa pozta Rimzki, ou Papa razluchi rede popouzke na redi, i da redounik nema na praudu ztati pred zodcza telounoga, i Pofzuetniega.

286. Carus Rimzki Czezar be, i lada fzuoima fzinma Karinom i Numerianom, lete i gromom trefznen be.

288. Diocletianus Dalmatin tridezeti zedmi be Czezar Rimzki i poglaunik, lada zMaximianufem i zGaleriom duadezeti Let, poglaunichtuom, potomtoga oztaui Czefzarztuo otraulen i chemerom napoien vmre vDalmaczie.

291. Marcellinus Rimlanin Papa pozta.

300. Varas Conftanczia poleg Renufa od Constanczia Czezara be zachet nachinati.

Marcellus Papa pozta vRime, ou iezt ozlobodil redounike od Telounih poglaunikou.

306. Defzeto preganianie, zloterplenie i neuola Kerfchenikou ouo vreme naiuekfe i naidofe ie Derfalo dezet Let, Ouy fzueti iezu mukhu zterpeli za Ime Kriftufeuo. Peter Biskup Alexandrinzki, Pamfilus Biskup, Pantaleon vrach i Doctor Maximianou, fzueta Katerina, Agnes, Barbara, Dorotea, Anaftafia, Afra, Eufemia, deuicze czizte i fzuete.

Giurg, Criftof, Erafmus, Blas, Mauriczius voiuoda Voizke, Vid, Geruafius, Kuzma i Domian vrachi Arapini, Sebastian Vitez, Vinczek, Metodius, Krifpinus, Krifpianus, Cziriakus, Gereon Vitez. I oztali vnogi, kizu pod Maxencziom i Maximianom muku i fzmert fzterpeli ouo vreme.

307. Eufebius Gerk Papa iezt bil due Lete.

308. Conftanczius i Galerius iezu iedno leto Rimzko ladenie i poglaunichtuo ladali, i Luczinia Czezarom vchinizta. Arnobius, Lactancius, Firmi: i Eufebius vcheni vpizme iezu ouo vreme bili.

309. Macziades Papa tridezeti treti, chetiri Leta be Papa. Zapoueda ou daze nema odfze dobe vNedelo ni vChetertek pofztiti Kerfchenik, pod preklechtuom.

310. Conftantin veliki Rimzki tridezeti deueti Czezar i poglaunik pozta. Obladaufi Maxenczia ladal ie tridefeti i iedno Leto, Ou Czezar Rimske Czirkue daruua, velika imenia, i Kmete, i dohodke velike. Be chemerom napoien i otraulen, vmre vCzarigrade, od fzuoih fzlug dober i prau i Kerfchenik ie bil ou Czezar.

Conftantinapol Varas, ali Czarigrad kise imenuie ou ie opet niega nachinil i zidal i od negouoga imena be imenuuan Conftantinapol ali Czarigrad, a vezda nafe vreme Turzki Czar prekleti vniem prebiua i ztoij.

314. Siluefter Rimlanin papa iezt bil duadezeti i iedno leto. Confirmaciu ali bermanie ko zouu i imenuiu, poche fineti i onijuie zaczel i

od Biskupou zamih dauati i ſzuetiti Krizmu. Oltarzka ruha i meſna ou iezt zachel i zmizlil ſiueti ſnimi.

320. Arrius i Donatus Heretniki i neuerni bludniczi iezu ouo vreme bili.

325. Szueti Anton, eremita, i Juuenkus pop i Poeta ki ie Euangeliom verſmi popizal, bili zu ouo vreme.

Marko Rimlanin papa tridezeti peti, due lete be.

Julius papa ſeztnadezte let be.

328. Perui Concilium, Sinod ali zprauiſche, koiezt, bilo Niczenom proti Heretnikom Arriuſu, i Nouaczianu, v Koterom zprauiſche be zprauleno i nachinen, Symbolom Niczenzki, takze gouori, i imenuie. A Arriuſa i Nouacziana Zkuariſe, i pouedaſe biti Heretnike, i bludnike. Skoczia i Hibernia zemla i orzagh kerſchanztuo prie, Armenia orzagh takaiſe ouo vreme kzebe prie Karſchanztuo i vſzi ludie okerztiſeze Armeni.

341. Conſtantin drugi toga imena ſziu Conſtantina velikoga, Czezar Rimzki vCarigrade pozta ladal ie ſzuoiu bratiu duadezeti i chetiri leta.

Sz. Atanaſius Alexandrinzki, i Hilarius iezu bili zada.

350. Thalmud Sidouzki Jeroſoleme od Rabana Johannan be zpraulen.

353. Liberius Rimlanin Papa pozta.

Saporus drugi Kral Perſinski, Eunomiuus i Maczedonius Heretniczi ouo vreme iezu bili.

365. Julian Apoſtata cheterdezeti perui Rimzki Czezar pozta, lada vCzarigrade due lete i hudo neuernik poginu, arie zperuine frater bil, oztauiuſij red zuoi, zataij Kriſtuſa i poganom nechiztim te neuernik pozta, kerſchenike kroto ie nazlobuual i Preganial.

367. Jouianus Rimzki Czezar pozta, vCarigrade od Szrema beſe narodom.

Felix drugi toga imena Papa iedno leto be.

368. Valentinianus Czezar Rimzki pozta, lada poglaunichtuom ſzuoim bratom iednonadezte leto.

371. Damaſus Spaniol Papa pozta ozemnadezte let be, Obchinzku zpouediu zapouedaze zpouedati, vſzaki den, gdaze Meſſa poueda, na zachetke i na koncze Psalmuſe pouedati, huala otczu i ziuu, & c.

372. Ouo vreme iezu oui ſzueti Doctorie bili, Baſilius veliki, Czirilus, Ambreus Biskup, Epifanius, i Gregor Nazianzenzki.

Makarias remeta i Maria Egipcziaka, Hilarion vCziprome Paſnuczius v Tebe ouo vreme behu.

373. Huni ali Vogri iz Szitie ouo vreme naiperule iezu vPanoniu, dezet zto i ozemdezet iezer ludi, malih velikih, Moſi i ſen ie doſlo.

Pannonia zualaze ie oua zemla ali Orzagh kize vezda imenuie Vogerzka zemla ali Orzag, v Panonie iezu ztali na iednom dele Zlouenij a vdrugom Nemczi ono vreme gdazu naiperule Vogri doſlij vPanoniu.

379. Valens po zuoiem brate Czezar Rimzki vCzarigrade pozta, vnekom grade, ki od Vogrou zaſgan be zgore i vmre.

383. Gratianus Zin Valentinianou cheterdezeti peti Rimzki vCarigrade Czezar pozta vLugdunie varase vmorien be, a negou Zin Valentinian mlai zam zebe obezi.

385. Siriczius Rimlanin pozta Papa. Concilium ali zprauiſche Kerſchanzko vCzarigrade drugi be.

388\. Teodoſius veliki ali ztarei Spaniol Czezar pozta.
Heluidius Heretnik ouo vreme iezt bil i Pelagius.

398\. Arkadius Zin Theodoſiuſeu Czezar Rimzki pozta.

401\. Atila perui Kral Vogerzki ouo vreme pozta, lada iako i zmoſno, i vnoge zemle i Orzage podeze podegna, zlouenzku zemlu i Orzagh do Moria zauie, i varas Szizechki do fondamenta poter, po Latineh, po Nemczeh po Franczie i po oztalih zemlah i Orzageh, vnoge poglanike i varaſe poter, poſga i na niſtar dopela. I lada cheterdezet i chetiri leta. Zadauize zuoiu keruiu vnochi i vmre ztar zto i duadezeti chetiri leta buduchi. Tedaie zebe ſzuadbu ali pir obſzluſaual i chinil.

406\. Szueti Martin Biskup od Zombathela narodom Voger, v Turone varaſe iezt Biskup bil zada.

411\. Budin varas na Vogreh be nachinen poleg Dunaia od Atilinoga brata Bude, koga pak Atila vmori i vDunai verſe.
Innoczentius ouoga imena perui Papa Rimzki cheterdezet i drugi pozta i petnadezte let be.
Iuan Kriſoſtomus, kize zoue zlatouuzti Iuan, Czarigradzki Biskup.
Kaſsianus i Rufinus pop vAquilegie ouo vreme iezu bili.

412\. Honorius po bratine zmerti Rimzkim Czezarſztuom lada vCzarigrade.

414\. Alarikus Gotzki Kral, Rim varas ſzilu vze vſzega poter, i ogniem poſga, i na niſtar veliki i plemeniti varas dopelati vchini.

420\. Zozimus Gerk Papa pozta, Te Zache zuechu na veliku zobotu ſzuetiti, Pozla vKartaginzki Concilium, Fauſtinuſa Biskupa zduema popoma.

421\. Kartaginzki Concilium vezda, ouo vreme ie bil.

424\. Bonifazius Papa pozta, ou ie bil Zin Jocunda popa, a drugi Papa Eulalius v Conſtantinzkoi Czirkue beſe poztauleni.
Proba Sena vchena vpizme i ſzueta ſitka kerſchanzkoga, ouo vreme ie bila.
vBononie varaſe ouo vreme orzaſka i dobra skola pozta i zacheta be.

426\. Celeſtinus ouoga imena perui Papa pozta.
Faramundus Franczuski perui Kral pozta.
Sokrates ke ie Hiſtorie pizal, bilie vezda.

429\. Szueti Hieronim Doctor zlouen, ouo vreme vmre vBetleheme deuetdezet i iedno leto ie bil ztar, roien od Euſebiuſa vStrigoue, vnoge knige diachkim iezikom popiza, i Glagolzku knigu i Pizmo on naide i zpraui.

431\. Teodoſius mlagi Czeſzar pozta i lada duadezeti i zedem let, vmre v Czarigrade.
Efeſinzki Conciliom vezda be, vKoterom ie bil Czirilus Alexandrinzki Biskup.

432\. Sixtus treti toga imena Papa pozta.

437\. Szueti Auguſtin Doctor Hyponenzki Biskup ouo vreme toga ſzueta premeni, vnoge ſzuete knige zpraui i popiza i ſiue na one zemle ſzedemdezet i ſezt let.
Iuan Damaſzenus, Oriſius Historikus i Hilarius Doctor iezu zada bili.

439. Leo imena ouoga perui Papa pozta.
Mamerkus Bechki vFranzie Biskup, naiperule Proczeſie zache.
440. Marczian Rimzki Czezar pozta.
Kalczedonzki cheterti Concilium, vkom iezt bilo ſezt zto i tridezeti Biskupou, proti Manakeu i Eutiku.
441. Benedkize ouo vreme pocheſe zidati.
Vrſula deuicza i oztale deuicze od Atile Krala iezu muchene i pomoriene, ouo vreme.
446. Raguski ali Dobrounik varas vezdaze poche.
452. Leo tretinadezti Czarigradzki, pedtezet i perui Rimzki Czezar Gerk pozta: Lada zuoim zinom Leonom. Te zin malo vremena po otcza zuoiega zmerti Papa pozta.
463. Hilarius Papa pozta.
470. Simplicius Papa Rimzki vRime pozta.
474. Zeno Czezar pozta i lada Rimzko ladanie zedemnadezte let, od ouoga vremena do Carola velikoga na zonchi zahod nebeſſe poglaunika prauoga Rimzkoga. Ouo vreme vnoge dobre knighe poginuſe.
484. Felix treti ouoga imena, Felicza Pape zin, Rimlanin Papa pozta, Zache on i Zapoueda Czirkue od Biskupa ſzuetiti.
491. Anaſtaſius Czezar pozta i lada ſeztduadezeti let i zneba treznen be i vmre.
Gelaſius Papa vRime be.
495. Anaſtaſius Papa pozta drugi toga imena.
498. Simakus vLateranome pri ſzuetom Iuane Papa poztaulen be, A Lourencz od drugih pri ſzuete Marie vRime be poloſen i poztaulen Papa.
Fulgenczius Biskup i Doctor i Boeczius mudri i Poeta iezta ouo vreme bila.
512. Hormoſda Papa be deuet let.
519. Justinus ztarei Trax ſeztinadezti, Czarigradzki a petdezeti i cheterti Rimzki Czezar dobri i verni kerſchanzki poglaunik pozta.
522. Iuan Tuskus Papa Rimzki pozta.
524. Felix toga imena cheterti Papa pozta. Te Zache beteſnim zadnie pomazanie dauati i zapoueda tak i drugim chiniti.
Dioniſius opat Rimlanin, perui vuzmeni rachun poche i leto Chriſtuſeua rogenia pochiniati broiti perui ie vchil i zachel.
528. Juſtinianus veliki gore rechenoga Juſtinuſa od Szeztre Zin, ſzedminadezti Czarigradzki a petdezeti i peti Rimzki Czezar posta, tridezeti i deuet let lada, i manen vmre. Praudene knige Czezarzke on zpraui i nachini.
Bonifacius Papa pozta.
530. Iuan drugi toga imena Papa pozta.
533. Agapitus Rimzki vRime Papa pozta.
534. Czarigradzki Concilium peti obchinzki be.
535. Siluerius Zin Hormiſda Pape, Papa pozta.
537. Virgilius Rimlanin pozta Papa.
539. Peti Concilium ali zprauiſche obchinzko vCzarigrade ouo vreme be.
Szueti Lenard ouo vreme be.
543. Pelagius perui ouoga imena Papa pozta.

Ouie zachel, i zedem hore, ke imenuiu Kanonichke popom i ki redi popouzke imaju vCzirkue peti.

548. Szueti Germanus, Prifzianus Gramaticus i Arator Poeta ouo vreme iezu bili.

555. Iuan treti ouoga imena Papa be, koteroga vreme vLatineh velika chudaze zkazafe na nebe i zemle, vSzuoiem domu ie ztal okolo trinadezte let.

564. Juftinus mlai, zlouen ozminadezti Czarigradzki petdezet i fezti Rimzki Czezar pozta.

Iuan Elemofinarius i Kolumban muchenik bilizu ouo vreme.

567. Kuga velika i zmert po vzem fzuete ie bila.

575. Tyberius ouoga imena drugi Rimzki pozta vCzarigrade Czezar, lada zedem let.

577. Benedik Rimlanin Papa pozta v Rime.

582. Mauriczius Zet Tyberia Czezara, Rimzkim Czezarom vCzarigrade pozta, lada duadezeti let, vmorien be od Fokafa.

583. Pelagius drugi toga imena Papa pozta.

591. Gregor veliki kize tako zoue, Papa pozta. Ou zache proti gouoriti Czarigradzkomu Patriarke, dabize ne pizal obchinzkim Biskupom. Czeremonie vCzirkue nai bole on Zache, ou zache da na ztrane vKoruse poiu popij i diaczi.

604. Fokas duadezeti perui Czarigradzki a petdezet i deueti Rimzki Czezar pozta i lada ozem let, Roke i noghe behomu odzechene i vmorien be, potom verfen vmorie.

605. Sabinianus Papa pozta ouo vreme. Ou na hore molitue, na Meffu i vechernu zuonmi zuoniti zache i zapoueda i oztalim to zuerfauati i chiniti. Lampafe zafgane vCzirkue derfati poche. Niegoue knige za hudobu negouu iezu vogen verfene i zefgane vmorien be, a zuelikim fpotom pokopan.

607. Benifaczius treti toga imena Papa pozta. Ou Papa Czezara Foke prozij dabifze Rimzki Papa zual i imenuual, obchinzke i vfze Czirkue perui i veliki Biskup, i to ime dopuzti niemu noziti i pizatize, i oztalim za nim Rimzkim Papam.

609. Bonifaczius, cheterti ouoga imena Papa pozta.

611. Heraclius, Czezar Rimzki pozta.

615. Deus dedit, Papa pozta. Ifidorus Doctor Hispalenzki i Gal ouo vreme bili zu.

623. Bonefaczius Papa pozta, peti ouoga imena i dokoncha, kibi Chlouek fto hudo vchinil terbi vCzirkeu vufel, zapoueda i zache daga nemore niftar vun vzeti i ieti iz Czirque.

629. Suetoga Krifa god i zuifenie, od Czezara Heraclia zapouedan be obderfati, gda by bil zPerfie dreuo fzuetoga Krifa priel.

630. Mahomet zSergiufem fratrom vArabie Saraczenzku i Turfzko veru i blud i nechiztochu zachezta. I pozta vezda Saraczenzkomu ladaniu zachetek, i bludu Turzkomu.

Honorius pozta Papa Rimzki, ouoga Pape vremena Mahomet Vrafy Prorok iezt bil.

632. Seuerin Papa pozta.

Iuuan Dalmatin toga imena cheterti Papa pozta.

636. Egiptus od Saraczenou be zauiet ouo vreme.
637. Iherufalem Varas po dueiu Letu kak ie bil podfzeden od Saraczenou voiuoda buduchi nih Homare, Kizi ztolno Mezto vVarafe Jherusaleme Poftaui.
640. Perfia vSaraczenzku oblaz doide ouo vreme.
641. Conftantin fzin Heraclia Czezar Rimzki pozta od Machehe zuoie otraulien i chemerom be napoien.
Teodor Papa pozta, Biskupa Teodora Zin.
642. Heraclion Zin Heraklia pozta Czezar Czarigradzki i Rimzki i lada zuoiu Materiu due lete, Czezaru nofz a Matere niegoue iezik odrezan be, oba vozo vekiuechno verfena zkuariena i opitana bezta.
Cziprus od Saraczenou be vzet.
643. Conftans Zin Conftantina drugi toga imena Czezar pozta, Heretnik ie bil, od zuoih zlug vSirizkih topliczah vkupeli vmorien be.
644. Martin Papa pozta zprauifche Biskupzko vRime proti Patriarke Czarigradzkomu fzpraui.
647. Eugenius pozta Papa Rimlanin. Te fzpraui i dopuzti da vozo i temniczu Biskupi imaiu, da pope i redounike voze i tiranuiu nad popy poleg fzuoie vole i hotenia.
650. Vitelian pozta Papa od Zenia, ou vCzirkue orgune zapoueda derfati i imeti.
668. Adeodatus, Papa pozta.
Meczenzki Tyranus vCzarigrade nepochteno ladafe fezt Mezeczou.
670. Conftantin cheterti ouoga imena Czezar pozta, lada zedemnadezte Let, fzpolache na Glauo dole verfen be i vmre.
681. Synodus Czarigradzki veliki ouo vreme be.
683. Benedik Papa pozta drugi toga imena, ouomu Pape Czezar dopuzti i damu moch i oblazt, koga gode odfze dobe i vremena na papinztuo oberu, bude Papa obran i potergien, prez mochi i oblazti Czezaroue.
Trebelin Kral Zlouenzki i Bulgarzki ouo vreme pozta.
684. Iuan Antiokinzki peti ouoga imena Papa pozta. Te naiperule od Biskupou zacheze pofzuechati, i poniem oztali obderfauaiu doze dobe.
686. Beda Pop vchen Doctor ouo vreme iezt bil.
Sergius Papa pozta, a neky bilizu druga dua obrali Teodorufa i Paskalema.
687. Juftinus peti ouoga imena, kize i Juftinianus mlay zoue, po zuoiem Otcze Czezar vCarigrade Rimzki pozta, i lada dezet let, nofzmu be odrezan i z Czezarztua vun verfen be od Leonczina.
688. Pauel Luczius Heraclion perui Benetachky Herczeg ali Voiuoda pozta vBenetdkeh.
696. Leonczin vun zuergfi i zegnaufi Conftantina Czezar pozta, i od Tyberiufa vmorien be.
699. Tiberius treti toga imena, kako vmori Leoncziufa Czezarom v Czarigrade Rimzkim pozta.
713. Filip Bardefan Czezar pozta, zapoueda Pape vRime dabi Kipe nepochtuual i molil, zato od Pape Heretnik ozuan be.
715. Anaftafius Cezar pozta, zilnu roku vKlofter od zuoiega fzluge be verfen, ouo vreme Saraczeni Spanolzko zemlu zauiefe.

717. Leo treti ouoga imena Czezar Rimzki pozta, Kipe vRime i Czarigrade vze vchini posgati i vogen zmetati iz Czirkue Kerschanzke, v Czarigrade od Kuge vmre.
Saraczeni zHispanie vFranczusko Zemliu robisse.
740. Constantin peti ouoga imena Czezar pozta, ou Czezar gdabi vmiral to ie gouoril, dazem ia na vekiuechno szkuarienie oszogen i opitan.
744. Huni ali Vogri velika vnosina drugoch vPannoniu ali Zlouenzku zemlu iezu dossi, pred nimi iezu bili szedem Voiuod ali Kapitanou, perui Almi bese, drugi Zabolcz, treti Guila, cheterti Keuund, peti Lehel, sezti, Berbulcho, szedmi Vurs, tize naiperule polosise i naztaniseze vJerdele, i zato ze i vezda Nemski zoue, zedem Satorou, od oueh szedem voiuod ali Kapitanou, kizu bili teda polosili zedem satorou, zedmora sztalisсza i prebiualischa iezu.
747. Dominik Monagar zlouen sezti Benedechky voiuoda ali Herczeg pozta vBenetkeh.
757. Pauel perui toga imena Papa pozta. Te zache Czirkue szuetiti i imenaim zdauati.
768. Stefan treti ouoga imena pozta Papa, Concilium vRime vlateranome proti Constantinu szpraui i prekle szuoiu mochiu, ar Constantin ze ie bil polosil Papu szilu v Rime, i Kipe vCzirkue zapoueda dersati opet.
769. Carolus magnus Franczuzkim Kralem ouo vreme pozta.
772. Adrian perui pozta Papa. Poszla Karolu velikomu kize magnus zoue, pomoch proti Desideriu Kralu Longobarskomu, koga Karol poby i iega siuoga, i konecz pozta Kraleuztuu Longobarzkomu vezda.
782. Constantin sezti ouoga imena Zin Leou Czezar pozta, Lada szuoiu Materiu Czezarztuom, koteri ie, bil iz Czezarztua dole polosen. znelizumu negoue Ochy, i vtemniczu versen be, po niem iezt ladala Mati niegoua Hyrenea tri leta, ter na nistar doide Czezarztuo vCzarigrade na Gerke. Pomoch zachesse od Karola velikoga Latini i oztali orzazi proziti na obranbu.
Ouo vreme Czezarztuo na Niemcze gore prenefeno, i prepelano be iz Gerchke Zemle, Dua Czezara poztazta biti ieden Niemski a drugi Gerchki.
789. Synodus ali szprauische oszmo Nichenzko vezda be.
800. Carolus Magnus, to iezt Karol veliki perui na Niemczeh Czezar Rimzki vszegdar Augustus pozta. Lada poglaunichtuom chetirinadezte leta i vmre v Aquisgrane Varase.
Ouo vreme skola vParisome nachinena be.
802. Nickotorus Czarigradzki Czezar pozta a Hyreneiu odpodi, zpoglanichtua.
Pipinius Karolou Zin Latinzki Kral pozta.
812. Mihal Kuropalates Czarigrade Czezar pozta, i potle pozta fratrom oztauiusy Czezarztuo.
814. Laius Zin Karola Czezara drugi na Nemczeh pozta Czezar, lada petduadezeti let, vmre v Varase Maguneczie. Ou Czezar daruua Pape Paskalisu Rimzki varas, i zdrugim vnogim imeniem.
817. Paskalis Rimzkim Papom pozta.

827. Eugenius drugi toga imena Papa pozta, drugi neky Zinzinus ouo izto vreme takaiſe beſe i imenuuan i poztaulien Papa.

832. Geſtimul Kral Zlouenzki beſe ouo vreme i Rabanus Doctor takaiſe be ouo vreme.

Laius Czezar gore recheni od zuoih Zinou iet i vuzo be poloſen i opet puſchen iezt zuoze.

841. Lotarius zin Laiusa Czezara perui toga imena treti Nemski Czezar pozta, od ouoga Czezara imenuuan be Lotairingia varas, i oztauiuſi Czezarztuo pozta fratrom.

842. Sergius ouoga imena drugi Papa pozta, ou naiperui be, ki ie drugim imenom ime ſzuoie premenil, i ou obichai i Zakon i zada iezt vRime, gda poztaulaiu Papu.

845. Mihal treti toga imena, Zin Teofila vCzarigrade Czezarom pozta, Baſilia nekoga kzebe prie na pomoch, od koteroga be vmorien zaladanie.

Alfonſus veliki Kral Spanolzki be.

Aidulfus Kral Anglie, te poche Harach Pape od zuoiega orzaga plachati.

858. Iuan toga imena ozmi od Anglie Papa pozta v Rime, a buduchi Sena, ou ie bil, da za negouu veliku modrozt i nauk, neznaiuchi poloſen Papa, i nabregiana be od zuoiega diaka i porodi na pozred Piacza Dete. Od ſze dobe i vremena vzakomu Pape gda ga poſztaulaiu, ogledaiu moski spol ie ie.

867. Mikula perui toga imena pozta Papa, ou prepoueda popom alduuati aldou, ki vpraznozti ali vlotrie ſiue.

Bulgari vezda Kerscheniczi poztase.

878. Karol Kaluus toga imena drugi Zin Laiuſou, Czezar na Nemczeh pozta, vMantue Varoſe od Sidoua be otraulen i vmre.

879. Laius treti toga imena Balbus ſze ie zual, Nemskym Czezarom pozta zin Karola Kalua.

881. Karol treti toga imena, kize ie zual Graſsus na Nemczeh, Rimzkim Czezarom pozta. Te vuelikom vboſtue i neuole vmre.

890. Ouo vreme zacheze Kraleuztuo Burgundinzko.

892. Formoſus i Sergius Pape naiednoch bezta, Sergius od Formoſuſa obladan i zmoren be.

894. Stefan ſezti toga imena Papa iezt bil. Formoſa Papu vchinil ie iz zemlie ſzkopati, i telo niegouo ſzlechi, i drugimi nedoztoinimi ſzuitami oblechi, dua perzta na dezne Roke odzechi i v Tiberis vrechi, Potomtoga vſze negoue dekretome vchinenia zaman i na niſtar derſati zapoueda i dokoncha.

903. Laius cheterti toga imena, zin Arnolfa dezet let na Nemczeh Rimzkim Czezarztuom lada Verone Varaſe ochimu zneſe ietomu.

907. Criſtof Papa pozta vezda, te zegnan be zpapinztua, ar i on zilu ie zauiel bil

917. Vogri Nemcze i nih Zemlu porobiſe, poſgaſe i pobiſe po vſzoi Nemskoi zemle hodechi.

922. Vogri ſgalizu Nemsku zemlu i od Czezara Rimzkoga pri Mersburgu pobiti behu.

922. Iuan ki za gore pouedanym Iuanom ſztol Rimzki Papinu ſzilla vzel beſse, zatoze ne rachuna med druge Pape, ar ie bil lekmezto opet zegnan.
924. Karol ſimplex Franczuski Kral od Heribarta Kneza Veromandzkoga vloulen i v Turen vuozo be poloſen Perone Varaſe i po tri Leta vmre.
928. Heneti kize Zloueni imenuiu pobieni iezu ouo vreme na Niemczeh.
931. Chehy ſzuoim Herczegom Spirenom veru Kriſtuſeuo prieſe i Kerſchenniczi poztaſe ouo vreme.
938. Otto perui imena ouoga Czezarom Rimzkim na Niemczeh pozta, i lada tridezeti Let poglaunichtuom.
941. Stefan Ozmi ou naiperui iz Nemske zemle vRime Papa pozta.
953. Roman mlagi Czarigradzki Czezar pozta.
955. Vogri od Ottona peruoga Czezara poleg Auguſte Varaſa behu na Niemczeh pobieni.
959. Niczefor drugi imena toga Czarigradzki Czezar pozta.
Pilgrin Biskup Paduenzki i ſzueti Wokh Biskup Ratisbonzki ouo vreme bilazta.
964. Dole be poloſen zchezti Papine Iuan Papa, i be poloſen gore na niegouo mezto nieki Leo Papa
Benedik pozta Papa dole i vuzu vergſi Leoua vHamburgu gde i vmre voze bodochi.
969. Szueti Stefan Kral roien od Geiſza Herczega vOztrogome, i od ſzuetoga Adalberta Biskupa Pragzkoga Kerſchen iezt ouo vreme.
971. Iuan Zimiska Czezar Czarigradzki, komu ie Romanoua Kchi dana Teodora, pozta.
974. Otto drugi toga imena Niemski Czezar pozta i dezet Let lada.
977. Baſilius Czarigradzki Czezar pozta.
Na Lengieleh ali Polakeh zWoiuode Kral Boleſlau naiperui pozta vezda ouo vreme
984. Otto treti ouoga imena Czezar Niemski pozta i lada deuetnadezte leti vRime chemerom napoien be.
988. Hugo Kapetus perui zouoga pokolenia ko i vezda lada Franczuski Kral i poglaunik pozta ouo vreme.
989. Vez Vogerzki Orzagh i zemlia Zueliku pazku i zkerbiu, Geiſze i ſzuetoga Stefana Kralia na veru Kerſchanzku obernenij iezu i naucheni.
992. Electori, ki na Niemczeh Czezara Niemskoga zedem ouo vreme iezu naregeni i napraulenî, tri Erſekij, tri Herczegi, zedmi iezt Kral Cheski, obiraiu i imenuiu, Czezara.
995. Iuan Gerk Papa pozta toga imena zedminadezti vRime.
997. Geicza ouo vreme vmre kerſchenik bodochi.
1001. Szueti Stefan Zin Geiſzou obran i imenuuan od vîzega Vogerzkoga Lucztua i Orzaga, korunien, ſzueſzeliem velikim, Vogerzki Kral naiperui iezt bil poloſen.
1003. Henrik ſzueti Koga nekij ſantaua imenuiu Czezarom na Niemczeh pozta, ouoga za Senu ſzeztru szueti Stefan Kral iezt imel, od ketere rogien iezt ſzueti i deui Emrih Herczegh.
1005. Sergius cheterti imena ouoga pozta Papa.

1007. Benedik ozmi toga imena Papa pozta.
1010. Ferdinand perui na Spanole Kaſtelzki Kral pozta.
1014. Kamirus perui Kral Arragonzki pozta.
1025. Conradus na Niemczeh Czezarom Rimzkim pozta, Ziu gore rechenoga Henrika od Vogrou pri Auguſte varaſe be pobien.

Fratri kize zouo i imenuiu humiliatorum ouo vremezuze zacheli.

Heliprandus perui Mediolanzki poglaunik na latineh pozta i Herczegh.

1031. Benedik deueti toga imena Papa pozta ou Papinztuo, kako neki gouore, ie bil za peneze oddal.

Kampanus Filoſofus i Matematicus, iezt ouo vreme bil.

1035. Mihal cheterti vCzarigrade pozta Czezar.

Boia je bil i voiuualie ſzueti Stefan Kral Vogerzki proti Voiuode Szmedereuzkomu Kupanu. I protiu Szlouenzkomu Herczegu Ceanu ar teda zlouenij ſzuoiega poglaunika iezu imeli medzobo.

1038. Vmre ili premeni toga ſzueta ſzueti Stefan Kral na velike Meſe den, pokopan be zuelikim plachom vSztolnom Belgrade, vCzirkue koie on bil nachinil i zidal.

Ladal ie poglaunichtuom Vogerzkoga Orzaga tridezeti i ſzedem let. Cheterdezeto i deueto leto pizaloze ie kakozu Vogrij Kerſchenizi poztali i ime Kriſtuſeuo naze prieli. Gda ie ſzueti Stefan Kral vmerl.

Oztrogomzku i Kalachku Czirkeu zidati i nachiniti vchini i velikim blagom i imeniem daruua i vnoge Czirkue oztale nachinati vchini.

Szueti Stefan Kral iedinoga Zina rodij deuoga Emriha, koteri vmre pred zuoiega Otteza Sz. Stefana Kralia zmertiu.

Peter Niemecz drugi Kral to izto leto gda ie bil Sz. Stefan Kral vmerl, Vogerzki pozta, zin Guilhelma brata Sigmunda Voiuode Burgundzkoga, ſzeztre ſzuetoga Stefana Krala rogen iezt.

1040. Henrik treti toga imena ſzin Conrada Czezarom Rimzkim na Niemczeh pozta i ladalie zedemnadezte let.

Ou Czezar Henrik vRime ſzprauiſche vch(i)ni, vkoterom ſzprauiſche Benedika ki ie bil oddal i Gregora ki ie bil kupil Papinztuo polegh nih zaſzluſenia ie kaſtigal oba dua. Silueſtra takaiſe vun verſe iz chezti, ar ie i on zdarmi i mitom Papinztuo dobil bil.

1041. Gdabi gizdauo oholo, okorno i zkupo Petar Kral Vogerzki Gozpoduual i ladal, vun zkraleuztua zuerſen be od Vogrou.

To izto leto Aba Voger treti Vogerzki Kral be od Vogrou obran i korunien, po vun zegnanie Petra Niemcza Krala, ſzuak ie bil ſzuetoga Stefana Krala. Ou Aba Kral takaiſe okoren, neprauichen i nemiloztiuen ie bil, zato vmorien be polegh vode Tize pokopan vKloſtre Saar.

Gregor ſezti ouoga imena Spoletoma pozta Papa, ou Papa Sztola ſzuetoga Petra za peneze kupi kako to Platina piſe.

Kelemin drugi imena toga Papa i Biskup Rimzki po gore rechenom pozta.

1043. Mihal peti Kalofates chetiri mezecze Czezarztuom Gerchkim lada.

Ouo izto leto Conſtantin Monomakus treti mus Zoes vConſtantinopole, Czezar Czarigradzki pozta i lada duenadezte leta.

1044. Opet Peter Niemecz gore imenuuani po fzmerti Abe Kralia od Henrika Czezara na Vogerzku zemliu dopelan be i nouich Korunien vZtolnom Belgrade.

1047. I toga Petra Niemeza Kralia Vogri vmoriffe i pogubife. Pokopan vPechuizke Czirkue, ku ie on bil nachiniti i zidati vchinil. Ouo vreme veliki del i vnogi oduerfcze Vogrou od Kerfchanzke vere, opet na zuoi ztari bluud.

Ouo izto leto Andre Cheterti Kral Vogerzki perui rogeni zin gore rechenoga Ladizlaua Kalia obran i korunien be. Rodij dua zina Salomona i Dauida. Salomona Zina zuoiega, ztar buduchi pet let, vchini Kralem Vogerzkim koruniti.

Concilium aliti zprauifche vchinize Verezelis proti Berengariufa ki iezt gouoril proti Oltarzkomu fzueztuu, i odzua fzuoi blud pred vfzem Conciliomom ochiuezto.

1051. Sadok perui Gozpon Turzki be.

Szueti Gal ouo vreme iezt bil.

Victor drugi ouoga imena Papa pozta ou iezt Concilium imel u Florenczie.

1056. Theodora fzeztra Zoes zuoim fzinom Mihalom feztim, lada tri leta Czezarztuom Czarigradzkim.

1057. Henrik cheterti imena toga po fzuoiem otcze Czezarom Niemskim pozta i lada petdezeth let proti vole Papine, i od fzuoiega fzina vLoidi varafe be verfen i polofen Vuzu i temniczu, onde vtemnicze ali vuze buduczi od velike toge i falozti vmre.

1058. Ifaaczius Comnen vCzarigrade Gerchki Czezar pozta.

1059. Andre Vogerzki Kral vVoizke od Bele be vmorien. I vKloftre fzuetoga Auiana vThihonu blizu Balatoma vode pokopan be, ar on befe vchinil zidati ouoga Klostra.

Hugo opat Clumanzki Doctor, i Herman Doctor takaife iezta ouo vreme bila.

1062. Bela peti Kral Vogerzki brat gore rechenoga Andrea Kralia, odladaufi brata fzuoiega, Kralom Vogerzkim po niem be polofen. Armuie bilo fal dazu bili korunili Salomona Zina Andreieua, zato i iezt voiuual proti fzuoiemu bratu.

Imel ie fzinij Bela Kral Geifzu, Ladizlaua i Lamperta. Ou Kral ie zachel na Vogreh zreberne peneze kouati, mertuke, vage, i daze oddaie vzake verzte marha za plachu i za czenu. Vogre kim od vere Kerfchanzke odztopili bili i k Baluanom zufze prilofili bili, vze zapoueda pogubiti i pomoriti.

1065. Kral Bela vmre, pokopan be vKloftre koga ie on bil nachiniti vchinil lep Szakzard na Vogerzke zemlie.

Stefan toga imena deueti pozta Papa ki Czirkeu Mediolanzke kRimzke Czirkue dopela, ar duozto let od niezeie bila oduergla i odlochila.

Theodora deuicza, Czarigradzkim Czezarztuom due lete iezt ladala. Benedik dezeti ouoga imena pozta Papa, Conftantin od Haczia pred fzmertiu Czarigradzkim Czezarom obran be za fzuoiu dobrotu.

Nikolaus Papa pozta. Conciliom ali ſzprauiſche vchini i naredi da Rimzki Biskup ali Papa nemaze od drugih, obirati nego od zamih Cardinalou vezda. Dogriſſa drugi Turzki Voiuoda.

Salamon ſezti Kral Vogerzki, Zin Andrea Kralia gore imenuuana, po ſzmerti Bele pomochiu Henrika Czezara komu ie bil dal kcher ſzuoiu za Senu nouich vBelgradu korunien be Vogerskim kralem. Ou Kral Salamon ſzuoimi ſztrichichi Geifzu i Ladiſzlauom voiuualie proti Chehom, kizu Vogerzki Orzagh i zemliu Robili i ſgali.

Dolenni Belgrad k Vogerzkomu Orzagu Salamon Kral dobil i priloſil iezt, ouo vreme.

Alexander drugi imena toga Papa pozta. Te Papa zapoueda, da nieden redouen i Czirkueni Chlouek ne Czirkuenoga neredouna chezti Czirkuene ali beneficzioma nebere.

Conſtantin Angel Czarigradzki Czezar v Czarigrade pozta.

1070. Reman Diogenes Czezar vCzarigrade pozta, od Mihala nekoga Ozleplen be.

Guilelmus Niemecz Doctor ſzuetoga pizma, iezt ouo vreme bil.

1074. Gregor ſzedmi, imenouan perule nego ie Papa poztal Hildebrandus. Ou Papa Czezaru Niemskomu ſzuprotiu iezt ſztal branechi ſzlobodu Czirkuenu i prauiczu, zapoueda i dokoncza daze ne ie meſzo po ſzobote.

1075. Mihal ſzedmi Czezar pozta, opet po niem Conſtantin Czezar Czarigradzki pozta zin gore rechenoga Mihala.

1077. Salamon Kral Vogerzki od ſzuoih ztrichicheu zKraleuztua i vun zVogerzke Zemlie i Orzaga zegnan be, fratrom vPule varaſe Iſtrie, kape obukſij, pozta, i vKloſtre buduchi vmre.

1077. Geiſza perui, zedmi Kral Vogerzki, peruorogeni zin Bela peruoga, zegnauſi i vun ſzpodechi Salamona zKraleuztua Vogerzkoga Kralem Vogerzkim pozta. Dua zina iezt imel, Colomana i Almuſza.

Vremene ouoga velik glaad iezt na Vogreh bil i dragocha vſze ſztuari. Vmre i pokopan iezt Vacze vCzirkue ko ie bil on nachiniti vchinil i zidati.

Gibert neki na Niemczeh od Czezara Henrika i od nekoliko Biskupou Papa beſſe poztaulen i imenuuan Kelemin.

1080. Szueti Ladiſzlau perui imena ouoga ozmi Kral Vogerzki po ſzmerti Geiſzeue na Vogreh pozta Kral, a ſiuie izda bil Salomon ki ie bil zegnan ſzKraleuztua Vogerzkoga.

Horuatzko i Dalmatinzko Kraleuztuo dobi i priloſie Vogerzkomu Kraleuztuu. Vnoge voizke i velika voiuuania proti Tatarom i drugim ſzuprotiunikom iezt vchinil i voiuualie na Vogerzke zemlie, branechi niu od nepriatelou.

Alexin Iſaacza Zin vCzarigrade Czezar pozta.

Red Kanonikou kize imenuiu Regulares, ouo vreme zacheſeze.

Victor treti ouoga imena Papa pozta.

Bruno ſzkolonie Niemecz Kartuſianzkoga reda zache vFranczie, i ouize imenuio Nemi fratri.

1094. Verban drugi toga imena pozta Papu, zprauiſche vchineno be Auernie za Ozlobogienie zemle Hieroſolemzke, Ku zemliu iezu Saraczeni ladali vezda.

1095. Vmre ſzueti Ladizlau Kral, i prez oduetka ili Oztanka ſzuoiega. Pokopan be Warade zuelikim pochteniem, vCzirkue koteru ie on bil zidati vchinil.
1095. Koloman deueti Kral Vogerzki, Zin Geiſza Krala, bil ie kratek zhlouek, ne mogel zgouariati, i ſantau iedno noghu. Ou ie bil perule poſzuecheni Biskup Waradzki, oztauiuſi Biskupiu i popouztuo, Kral Vogerzki po ſzuetom Ladizlaue pozta.
Pod ouem Kralem vnoga huda i velike nieuole Vogri preterpelle Hudo, okorno i neprauichno ladal ie i vchinil v Vogerzke zemle. Ozlepiti iezt vchinil ſzuoiega brata rogenoga Almin i zina niegouoga Belu. Potomtoga i vmoritiga Alma brata zuoiega vchini, vCzirkue Demeſienzke.
1097. Szueti Anselmus ouo vreme iezt bil.
Belkiarok Turzki Gozpon be ouo vreme.
1098. Fratri Cziſterzkoga reda, zada zacheſeze.
1099. Hieruſalemzku zemlu od Saraczenou, Kerſcheniczi iezu vzeli zuoiu mochiu, i Gotfridus perui vHieruſaleme Kral pozta teda. Saraczeni ono zemliu chetirizto i ſezdezet leet iezu ladali.
1100. Paskalis drugi imena ouoga pozta Papu. Ou vzuoie lizte, ne Czezaroua ladania leta, nego ſzuoia iezt zachel pizati. Tri oui Alberth. Theodor i Magniulf: Papinztuo iezu kzebe prilagali i to chezt naze iedno vreme polagali i na ztole ſzuetoga Petra hoteli zu zedeti. Paskalis Papa proti nekomu, kize ie takaiſe Papa Gilbert po imenu poloſil bil i imenuual, iezt voiuual.
1107. Henrik peti toga imena Czezar na Niemczeh obran i poloſen iezt Niemski po Otcze ſzuoiem.
1110. Peter Dalmatinzki Kral vPortugaliae ie zachelo Kraleuztuo vezda biti.
1114. Imal ie Coloman Kral Vogerzki dua Zina Ladizlaua i Stefana vmre hudo, kako iezt i ſiuel, pokopan be vBelgrade ztolnom.
Stefan drugi toga imena, dezeti Kral Vogarzky, Zin mlai Kolomanou, mlad Kralem pozta.
1118. Iuan Angel, Czezar Czarigradzky pozta, ki iezt Turke i Perſe obladal.
Gelaſius papu pozta drugi imena toga, koga ie Czinczius vTemniczu bil vergel Rimlanin.
Balduin Hieroſolimzki Kral pozta.
Premonſtranzki red ſzadaze zache i Templariorum red takaiſe.
1119. Calixtus drugi toga imena Burgund Papa pozta, ou nekoga Gregora, kize ie Papu takaiſe imenuual vKloſter zatuori. Vlateranomu Concilium vchini, Potergenie Biskupou od Czezara odeuze kſzebe. Goſsa Kral Saraczenzky v Afrike be.
1125. Honorius drugi toga imena pozta Papu.
Neapolitanſzko i Sicilie Kraleuztuo, Ruger zache zada.
1126. Lotarius Czezar Niemski pozta, Rimzke praude skole i nauke opeth naprani i dober red vtom nachini.
Szueti Berndard Klareualzki, Rupert Titiczenzki oppati, i Hugo zPariſoma iezu ouo vreme bili Doctorie ſzuetoga pizma naucheni.
1130. Innocentius drugi pozta Papu Rimlanin. Popa, kibize zbial, preklettoga zapoueda biti. Nekoga Anacleta kizeie Papu poztavlal i imenuual vConciliomu Claromontanzkom zkuari i prekle.

1131. Stefan Kral Vogerzki gdabi bil videl da nema poroda, oduetka i oztanka od Sene ſzuoie, fratrom obukſy kape fraterzke, pozta, oztauiuſi i odpuztiuſi Kraleuztuo Vogerzko. Vmre i pokopan be vJegre. Ziegra Varad telo negouo preneſzeno i preloſeno be.

1131. Bela drugi toga imena iedennadezti Kral Vogerzki, ſzleep imenuuan, zin Alme Herczega, komu ie bil Kolman Kral ochy znel, Kralem Vogerzkim pozta. Razumno, praudeno i ſzueto ladalie poglaunichtuom Vogerzkim.

Rikardus da S. Victore Doctor.

1139. Conradus Herczeg Sueuie, Czezarom na Niemczeh pozta.

1141. Bela Kral Vogerzki imel ie chetiri zini Geyſzu, Ladizlaua, Stefana, i Alma. Fortiua Kolomana Kralia zina Boricha, ki ie hotel Kraleuztuo zaſze zauieti, i Vogre kizu ſnim bili, pobil i pomoril iezt.

Vmre Bela Kral, i vztolnom Belgrade pokopan be.

Geyſza drugi ouoga imena druginadezti Kral Vogerzky zin bela drugoga peruo roieni, Kralem Vogerzkim pozta. Pobi Niemcze, Saxone, Bauarcze i Bechane, kiſzu bili doſli robit i ſgat na Vogerzku zemliu kpoſonu.

Ouem dobichkom i blagom daruua i bogate vchini Vogerzke Czirkue vnoge. Ponom boiu velik glad pozta na Vogreh.

1143 Emanuel Angel, Czezar Czarigradzky na Gerkeh pozta.

Auiczena i Auerroes vKordubie Varaſe modra i doctora ouo vreme bilazta.

1144. Celeſtinus i Euczius iedno leto Papezu bili a Eugenius treti Papa pozta takaiſe ouo leto.

1145. Gratzian ky ie dekretome Czirkuene nachinil, Petar Lombardus ky ie ſzprauil Knighe ſentenciarum i Koneſtor ky ie Czirkuene Hiſtorie popiſzal, ouo vreme iezu bili vcheni Doctorie.

1153. Anaſtaſius cheterti v Rime pozta Papa.

Tomas Kantuarenzky od Henrika drugoga Anglie Kralia mochen be.

Friderik Barbaroſa Czezar Niemski pozta, i lada trideſzeti let. Ki vuode vArmenie vtono.

1155. Adrianus cheterti pozta Papu, ou ie korunil Czezara Barbaroſu.

Waldenzki blud ſzadazeie zachel, kizu vuchili da Chlouek niſtar imati ni ladati na ouom ſzuete ima.

1160. Cheska Herczeſia vezda ie zachela biti Kraleuztuo, perui Kral pozta Vradizlau chesky.

1160. Alexander treti ouoga imena, pozta Papa proti tomu chetiri Pape biliſzuſze zdigli, Victor neki, Paskalis, Calixtus i Innocenczius, ouizuze takaiſe piſzali zuali i imenuuali Pape.

Dua Conczilioma ali zprauiſcha, Claremontanzko i Lateranzko imal ie Alexander Papa.

Szueti Ericus dezeti toga imena Kral Sueczie imenuuan be ſzuet.

1161. Geyſza Kral Vogerzky vmre pokopan be vztolnom Belgrade, dober Kerſchenik ie bil, chetiri Zine ie imel Stefana, Belu, Arpada, i Geiſza.

1161. Stefan treti ouoga imena, tretinadeſzti, Vogerzki, zin gore rechenoga Geyſza Krala, Kral Vogerzky obran i korunen be. Proti Be-

nechanom be vDalmaciae i proti Emanuelu Gerchkomu ali Czarigradzkomu Czezaru velike Boie i Voizke iezt vchinil i imel.

1172. Ladizlau drugi imena toga chetertinadezte Kral Vogerzki zin Bele ſzlepoga ische ie ſiuel Stefan Kral treti ſzilnim zakonom i mochiu iaku bil ie zauiel Kraleuztuo i ladal ie ſezt meſzeczou i vmre i pokopan be vztolnom Belgrade.

Stefan cheterti imena ouoga Kral Vogerzki petinadezte, brat Ladizlaua Krala drugoga imena toga a zin Bele ſzlepoga, ſzilnu ruku poſzmerti brata ſzuoiega ouo iſzto Leto zauie i pozili Kraleuſztuo, vſiuote buduchi ische Stefan Kral treti imena ouoga.

Potomtoga od Stefana Kralia tretiega gore imenuuanoga obladan zuoizku be. Vmre vgrade Zemline, be pokopan vZtolnom Belgrade i lada ſzamo pet Mezeczou Kraleuztuom Vogerzkim.

1172. Dalmatiae Kral Kaimus pozta.

1173. Bela treti imena toga, ſeztinadezti Kral Vogerzki Stefana tretiega gore imenuuana brat, ſzin Geyſzou drugoga, po Stefane Kraluua na Vogerzke Zemle. Vnoge verztezu Toluay i Tatie bili po orzage i Zemle Vogerzke, koteri zueliku zkerbiu i pazku ochizti znoi orzag i zemliu.

1181. Alexius Angel Czarigradzki Czezar be poloſen, koga vmori Andronik.

1184. Hieruſalem i Syria od Szaladina drugoga ouoga imena. Egiptomzkoga Szultana be vzet pod Kralem Guidouom.

1185. Andronik Angel Czezar Czarigradzki pozta, od Luztua ſzuoiega vmorien be.

1186. Verban ouoga imena treti Papa pozta.

Iſaczius Angel drugi toga imena Czezar Carigradzky pozta, i Alex Brat negou ochimu izneti i ſzpoditi vchini.

1188. Gregor ozmi toga imena pozta Papu.

Clemens treti pozta Papu.

1190 Henrik ſezti ouoga imena, zin Friderika Barbaroſe, Czezarom Niemskim pozta, otraulien i chemerom be napoien, vmre.

1191. Czeleſtin treti imena toga pozta Papu.

Red Niemskih Vitezou, ſzadazeie zachel, ordo Teutonicorum.

1192. Cyprus Otok Kraleuztuoze ie pochelo imenuuati ouo vreme.

1196. Vmre Bela Kral treti vztolnom Belgrade, onde i pokopan be. oſztaui dua zina po ſzuoie zmerti, Jemriha i Andrea, Jemrih Kral Vogerzki pozta zin Bela tretiega, ladal ie orzagom ali Kraleuztuom, iednoga zina oztaui Ladizlaua, vmre i pokopan iezt vEgre.

1198. Innocentius treti ouoga imena Papa pozta, Concilium i ſzprauische ie imel vLateranome, zapoueda i ſzpraui, da ſze vſaki Kerſchenik ouuzme i pred vuzmom vpozte ſzpoue, i prichezti, i neke decretome zprauiſe.

Filip Henrika ſeztoga brat, i Otto cheterti ouoga imena Herczeg Saxonzki, Henrika Leoua zin, Czezari Niemski iezu bili vezda.

1199. Alex Angel brat Iſaczia, Czezar Czarigradzki pozta.

1201. Alex Iſacza zin Czezar Czarigradzky pozta zpomochiu Franczuza i Vogrou zegna ſzuoiega ſztricza zpoglaunichtua.

1204. Kangius Cam, Kral Tatarzky perui pozta ouo vreme.

Ladizlau ouoga imena treti zin Jemrihou, pozta ozminadezti Vogerzki Kral. Ladal ie Kraleuztuom po zmerti ſzuoiego occza ſezt Meſzeczou, vmre i be pokopan vztolnom Belgrade.

Szueti Dominicus ouo vreme poche reda i fratre, kize predikatores imenuiu na Spanioleh.

Szueti Ferencz fratre ouo vreme zuoiega reda poche na Latineh.

1205. Andreas drugi imena ouoga deuetinadezte Kral Vogerzki, zin Bele tretiega od vſzeh obran i vBelgrade ſztolnom korunien be. Senu vze Getrudu ſzpokolenia Niemskoga, zkoteru ie imel zini, Belu, Kolomana i Andrea, i kchier Elizabet ſzuetu. Ou Kral imenuuan iezt: Hieroſolimitanzki, ar velike boie i voizke proti Babilonzkomu Szultanu Hieruſolemzke zemle obladauſi niega i pobiuſi negouo voizku iezt vchinil i imel.

Peruule nego ie bil Kral vCzarigrad doſel iſche neze bil chez Morie prebrodil, Getrudu Kraliczu Bankban ſzuoim mechem i horoſiem ranil i poſzekel beſe, ar ie negouu ſenu Kralicza, zuoiemu bratu, ki ie bil doſel znemecz dabi Kraliczu razgouarial ne buduchi Krala doma, ſzprauila i vchinila ſnim praznuuati i nechizto ſiueti. Vmre vonoy rane i poſzechenie Kralicza Gertrud.

Ericus brat Balduina vCzarigrade Gerchki Czezar pozta i lada let 13.

1212. Friderik imena ouoga drugi, zin Henrika ſeztoga Czezar Niemski pozta, ladalie poglaunichtuom tridezeti i ozem let: Proti ouomu Czezaru Frideriku, Papa v Lugduni Varaſe Concilium ali ſzprauiſche zpraui. Czezar Friderik dole poloſen i verſen zCzezarſztua be, nekoliko krat preklel ie niega Papa Innocenczius.

1216. Honorius treti ouoga imena Papa pozta, iedno nadezte let lada.

Peter Antiſiodorenzki Franczus, Czarigradzky Czezar pozta. Korunien be od Honoriuſa Pape.

1218. Andreas Kral Vogerzki prebrodiuſize chez Morie vnoge Varaſe i Gradi podzede i zauie od Saraczenou ouo vreme.

1221. Robertus zin Petra, gore rechenoga franczuſa vCzarigrade Czezar pozta.

Andreas Kral Vogerzki nazaize opet vſzuoiu zemliu vernu, doide zuelikim dobichkom i blagom.

Mochi vnogih ſzuetih v Vogerzki orzag i zemlu ie bil donezel. Szuetoga Stefana peruoga mochenika i ſzuete Margarete Glaue, ſzuetoga Bartola i ſzuetoga Tomaſa Apoſtolou ruke, i ieden kamenen mertuk, vkoterom ie Jeſus vodo obernul v Vino na ſzuadbe.

Vernouſiſze Kral Andre vſzuoiu zemliu Vogerzku zHieralemzke, opet zebe ſenu vze drugu i dopelati vchini, ſzkoteru ie imel zina Stefana Occza Andrea Benedechkoga imenuuana. Ou Kral dobri pravicze, zlobodu i velika priuilegia Plemenitim i Vitezom ſzuoim vernim dal iezt. Na koteru zlobodu, prauiczu i Dekretome, vzi Krali Vogerzki po ouom Krale priſzeſu, gda ie korune, zderſathi i vſzlobode nihoue plemenitih ludi braniti.

1227. Szueti Laius po ocze toga iztoga imena vFranczie Kraluualie cheterdezet i iedno leto.

Gregor deueti imena toga Papu pozta, Decretales praude papinzke publicuua i zapoueda obderſati vzakomu.

1228. Balduin zin Roberta gore imenuuana Czezar vCzarigrade pozta.
Klara deuicza ſzueta, i ſzueta Elizabet vdouicza Kralia Andrea drugoga Vogerzkoga Kchy ouo vreme beſzta.

1235. Vmre Kral Andreas Vogerſzki ouo vreme i pokopan be vKloſtre kize zoue i imenuie Egres.
Bela cheterti imena ouoga duadezeti Kral Vogerzki, zin Andrea Krala drugoga ztarei, od vſzeh Vogrou be obran i vBelgrade Sztolnom korunien. Ouoga Krala vremena i ladania vez Vogerzki Orzagh i zemla od Totarou Ogniem poſgana i poroblena be.
Kral Bela vunka iz orzaga i zemle be zegnan, zatiran i zapogen vOttoke Morſzke od Totarou. Ali pomochiu vitezou Rodianzkih i Grofou ali knezou Frankapanou, opet Kral v Vogerzku zemlu i Orzagh be dopelan, a Totarij neuerni pobieni vun zegnani behu.
Bela Kral zidati i nachinati vchini varas Gerchku goriczu vZagrebe, i da onem purgarom velike prauicze. Ali vezda ie lucztuo vunem nezloſno i okorna i terda vrata, malo imaiuchi gizdaui. Wchenim i mudrim ludem nepriateli i protiuniczi iezu.

1242. Celeſtin Papa pozta, ouoga imena cheterti.
Anton ſzueti kize imenuie i zoue Paduan, ſzuetoga Ferencza reda ie bil vezda.

1243. Innocentius cheterti toga imena Papu pozta. Cardinalom dopuſzti i dal ie oblazt cherulene ſzuite i klobuke, takaiſe cherulene noſziti.

1244. Gauiates Turſzki poglaunik od Tatarou pobien be, i Kraleuztuo Aſinzko pogubi.

1245. Concilium ali zprauiſche vLugduni vchineno be. Onde vZprauiſche od Pape Czezar Friderik Czezarſztua i poglaunichtua dole poloſen i obran be Henrik na Czezarztuo.

1250. Vicentius Hiſtoricus, Alexander od Haleſa Peter muchenik fratri, i i Alexander Franczus ouo vreme iezu bili.
Conradus cheterti imena toga Friderika drugoga zin Czezar Niemski pozta.

1253. Magius Kam cheterti Kral Totarſzki, Kerſchenike ie branil od Saraczenou, vAſie pozta.

1256. Alexander cheterti imena ouoga Papa pozta.
Cublai i Cobilas Kam, te izti zmoſni Totarſzki poglaunik pozta.

1257. Alfonſus Kral meg drugimi i oztali Czezar Niemski obran be.

1260. Mihal ozmi Paleologus, Czezar Czarigradzki pozta vunka zCzarigrada zegnauſi Franczuſe, i Latine, kizu Czezarztuom ladalij.

1261. Albertus Magnus Doctor i Filoſofus mudri, Biskup Ratisbonzki ouo vreme iezt bil.

1262. Verban cheterti toga imena Papa pozta.

1266. Clemens cheterti imena ouoga pozta Papu, Perule nego ie bil Biskupom, Senu i deczu ie imel. Toga tonachem Conradu Czezaru glaua vVaraſe Neapolitanzkom ie odſzechena.

1272. Gregor dezeti imena ouoga Papu pozta. Lugdunie Concilium i zprauiſche be. Gerczi i Latini zuere novich opet ſzloſiſeze vTom ſzprauiſchu.

1273. Rodolfus knez Habſpurgzki perui zpokolenia Auſtrianzke ali Bechke hiſe, zkeie vezda ouo vreme Czezar nas, Czezarom Rimzkim na Niemczeh poztal.

Klara deuicza szueta, i szueta Elizabet vdouicza Kralia Andrea drugoga Vogerzkoga Kcly ouo vreme beszta.

1235. Vmre Kral Andreas Vogerszki ouo vreme i pokopan be vKlostre kize zoue i imenuie Egres.

Bela cheterti imena ouoga duadezeti Kral Vogerzki, zin Andrea Krala drugoga ztarei, od vszeh Vogrou be obran i vBelgrade Sztolnom korunien. Ouoga Krala vremena iladania vez Vogerzki Orzagh i zemla od Totarou Ogniem posgana i poroblena be.

Kral Bela vunka iz orzaga i zemle be zegnan, zatiran i zapogen vOttoke Morszke od Totarou. Ali pomochiu vitezou Rodianzkih i Grofou ali knezou Frankapanou, opet Kral v Vogerzku zemlu i Orzagh be dopelan, a Totarij neuerni pobieni i vun zegnani beshu.

Kral Bela zidati i nachiniti vzhini Varas zloboni Gerchku goriczu vZagrebe, i dá onem purgarom velike i dobre prauicze i priuiligiome i zlobodu, kemi prauiczamy i vezda ouoga Varasa zlobodnoga Purgari stuu i ztoie.

1242. Celestin Papa pozta, ouoga imena cheterti.

Anton szueti kize imenuie i zoue Paduan, szuetoga Ferencza reda ie bil vezda.

1243. Innocentius cheterti toga imena Papa pozta, Cardinalom dopuszti i dal ie oblazt cherulene szukne i klobuke, takaise cherulene noszitti.

1244. Ganiares Turszki poglaunik od Tatarou pobien be, i Kraleustuo Asinzko pogubi.

List 39. (a) primjerka u Ljubljani.

1245. Concilium ali zprauiſche vLugduni vchineno be. Onde vZprauiſche od Pape Czezar Friderik Czezarſztua i poglaunichtua dole poloſen i obran be Henrik na Czezarztuo.

1250. Vicentius Hiſtoricus, Alexander od Haleſa Peter muchenik fratri, i Alexander Franczus ouo vreme iezu bili.

Conradus cheterti imena toga Friderika drugoga zin Czezar Niemski pozta.

1253. Magius Kam cheterti Kral Totarſzki, kerſchenike ie branil od Saraczenou, vAſie pozta.

1256. Alexander cheterti imena ouoga Papa pozta.

Cublai i Cobilas Kam, te izti zmoſni Totarſzki poglaunik pozta.

1257. Alfonſus Kral meg drugimi i oztali Czezar Niemski obran be.

1260. Mihal ozmi Paleologus, Czezar Czarigradzki pozta vunka zCzarigrada zegnauſi Franczuſe, i Latine, kizu Czezarztuom ladalij.

1261. Albertus Magnus Doctor i Filoſophus mudri, Biskup Ratisbonzki ouo vreme iezt bil.

1262. Verban cheterti toga imena Papa pozta.

1266. Clemens cheterti imena ouoga pozta Papa, Perule nego ie bil Biskupom, Senu i decczu ie imel. Toga tonachem Conradu Czezaru glaua v Varaſe Neapolitanzkom ie odſzechena.

1272. Gregor dezeti imena ouoga Papu pozta.

Lugdunie Concilium i zprauiſche be. Gerczi i Latini zuere nouich opet ſzloſiſeze v Tom ſcprauiſchu.

1237.

List 39. (b) primjerka u Ljubljani.

1274. Szueti Tomas Aquinas, Doctor Angelzki iezt imenuuan, ouo vreme ie bil.
1275. Bela Kral Vogerzki ouo vreme vmre i pokopan be vOztrogome pri fratreh ſzuetoga Ferencza vKloſtre.
1275. Stefan peti imena duadezeti perui Kral Vogerzki, zin Bele cheter-toga, Kral Vogerzki pozta, Zrechen ie bil kuoiuuaniu, Otokara Krala Cheskoga iezt zmogel i obladal i niegouu zemlu i Kraleu-ztuo zauiel. Bulgarzki poglaunik harach od ſzuoih Orzagou i zemle niemu ie plachal i daual. Ladizlaua i Mariu imelie deczu. Vmre i pokopan be vBudinzkom Ottoku.
1276. Adrianus peti i Iuan duadeſzeti perui, poſztazta Papa.
1278. Ladizlau cheterti imena toga, kije imenuuan kniſni Ladizlau Kral, Vogerzki duadezeti drugi, zin Stefana petoga, Kralem Vogerzkim na Ochinom meſzte pozta.
Opet ouoga vreme Totari na Vogerzku zemlu zueliku voizku i zmoſnoſztiu iaku pridoſſe i naualiſſe, Ogniem ſgaſſe i porobiſſe do Peſta varaſa, Iza due lete ſztaſſe na Vogerzke zemle Totarij.
Kral Ladizlau od Kunou grozno iezt vmorien poleg grada Ke-reſzeg i be pokopan vChanade.
1282. Andronicus Paleolog, Mihala ozmoga zin zbratiu ſzuoiu Mihalem i Conſtantinom, Czarigradzki Czezar pozta.
1285. Tangoder Totar Mahumetou zakon perui prie, Elſius Egiptomzki Szultan, Honorius cheterti ouoga imena pozta Papu.
1288. Mikula cheterti toga imena pozta Papa.
1291. Andre treti imena ouoga, duadeſzeti treti Kral Vogerzki, zin Ste-fana, zina Andrea Kralia drugoga imena toga, ki imenuuan iezt Benetechki Vogerzkim Kralem obran i korunien be. Bechki, Or-zagh, i zemlu bil ie podze i pod ſzuoie ladanie podbil, i po-degnal.
1292. Adolfus knez Naſſauenzki, Czezar Niemski pozta i vmorien be v Spiromzkom pole v Voizke.
Celeſtin ozmi toga imena pozta Papa. Te Celeſtin oztaui Papin-ztuo i poide vPuſztinu i remeta frater pozta.
1295. Bonifacius ozmi toga imena pozta papu Sezte knige dekretalske ſzpraui i vun vzem da. Iubileuſa te Papa zache, i zapoueda v Rim hoditi, po proſchenie grehou.
1298. Albertus Herczegh Bechki zin Rodolfa Czezara gore imenuuana. Czezar Niemski i Rimzki pozta. Potomtoga od ſzuoiega brata zina be vmorien pri Kinigfeldu vHelueczie.
Jakob neki Sardinzki Kral od Pape be poloſen i vchinen.
1300. Ottoman zin Ortogrula kmeticha nekoga neuolnoga, zaizka i dobi. Kerſchenike i Turke zache ſzuoiu mochiu podſze podbiati i pod ſzuoie ladanie. Onakoue ie ſzluge ſzebe zaiſzkal, kizu hudu do-bichku radi bili. vDeſzeteh leteh Bitaniu i vze Orzage, zemle i ladania poleg Pontuſa, podze podegna i podbi. Gdabi bil dezet Let ladal, ſzuoiemu zinu Orkanu ladania oztaui. Od ouoga i vezda i ouo vreme poglauniczi Turzki i Czari Ottomanomze zouo, ime-nuiu i piſu. Ar vzi od ouoga Ottomana pokolenia kizu Turzki Czari i poglauniki bili, derſe. I od ouoga gore imenuuana Otto-

mana Turzko ladanie i zmoſnoſzt zachinieze. I ouze zoue i imenuie perui ſpoglaunik Turzki vNatolie. Ottoman bil ie vremena Bonifacziuſa Ozmoga imena toga Pape, a Czezara Niemskoga i Rimzkoga Alberta peruoga, gore rechenoga i Czarigradzkoga Mihala Paleologa nakoncze a zachetke Andronika.

1301. Andreas Kral Vogerzki vmre, i pokopan be pri ſzuetom Iuanuſe Euangeliſte fratreh ſzuetoga Ferencza vBudine, Ladal ie Vogerzkim Kraleuztuom iednonadezte leto.

Vencezlau, koteroga Vogri Ladiſzlaua imenuiu, zin Otokara Krala Cheskoga duadezeti cheterti Kral Vogerzki. Dopelanie od nekoliko Gozpode Vogerzke, proti Carolu, ki ie iſche mal i mlad kruto bil, pokogazu takaiſſe neka Gozpoda Vogerzka poſzlali bili. Vencezlau oſztaui Kraleuztuo i opet vChezku zemliu i Orzag od ſzuoiega Otteza nazag od pelan be za neſzloſnoſzt Gozpode Vogerzke zemle, ar nekizu nazleduuali Venczezlaua, neki Carola, a neki Ottoua Herezega Bauarinzkoga.

Iuan Skotus Doctor i Alanus iezu ouo vreme bili.

1303. Benedik drugi toga imena Papa pozta.

1304. Otto Herczeg Bauarinzki duadezeti peti Kral Vogerzki, od nekoliko Gozpode vVogerzku zemlu be dopelan, i v Belgrade Sztolnom korunien, ladal ie Kraleuztuom tri leta. Po Ladizlaue Voiuode Jerdelzkom, vun zKraleuztua zegnam i prognan be.

Clemens peti ouoga imena Franczus Papa pozta. Sztol i moch Papinzku Clemens beſſe preneſzel vFranczusku zemlu v Varas Auinion, Gde ie bil i ſztal od ouoga pochemſsij Papa ſzedemdezet i chetiri leta.

1307. Carol perui ouoga imena duadezeti ſezti Kral Vogerzki, zin Carola Martela, dopelan be v Vogerzku zemlu dete mlado i malo.

1310. Vogerzkim Kralom be Carol korunien vSztolnom Belgrade ouo vreme.

Henrik ſzedmi Czezar Niemski pozta, be Otraulen od nekoga fratra, reda ſzuetoga Dominikuſa, kize imenuiu Predikatores v Oltarzkom ſzuetzue, i vmre.

1311. Bechki, ki ie vFrancie Concilium i ſzprauiſche triſzto Biskupou be, vkoterom Papa vun da knige keſze imenuiu i zouo Clementina.

1312. Orkan nai mlagi zin Ottomanou pregika imenuuana, poglaunik Turzki po Oecze Ottomane pozta drugi. I te Orkan vnoge Varaſſe i Orzage kſzuoiemu ladaniu, ſzilnu ruku i mochiu iaku priloſij. A to vſze za neſzloſnoſzt poglaunikou Gerchke zemle, arſzu medzobo bili boia dua Gozpodina Gerchke zemle, Kantakuzen i Paleolog: Orkana chez Morie ſzimo na Gerchku zemlu ſz Turczi dopelal ie naiperule Kantakuzen. Sztotarij Orkan boia ie bil, i onde vBoiu merteu opade i vnogi Turczi poginuſſe snim. Ladalie ſzrechno z Turczi duadezeti i due lete.

Carol Kral Vogerzki, Mathea Trinchinzkoga kneza, ki ie zmoſen, iak i bogat bil, niegouu veliku voizku poleg Varaſa Kaſſe, pobij i raztira Kral. Kraleuztuo Vogerzko Kral Carol mochno ie branil i pouekſal, ar beſſe Horuatzku zemlu, Dalmacziu, Zerble, Racze, Bulgare i Boſznu pod ſzuoie ladanie dopelal i dobil

1314. Laius cheterti toga imena Herczeg Bauarinzki, Czezar Niemski pozta. Proti niemu beſe poztaulen Friderik Bechki Herczeg.
Ouo vremezu tri Pape bili na ztolu ſzuetoga Petra Apoſtola.
1325. Andronik mlaij Mihala deuetoga zin, Czezar Czarigradski pozta.
Mikula od Lyre vuchen Doctor, vſzu Bibliu ie pretomachil.
1329. Neki Feliczian ſzluga Carola Krala Vogerzkoga, na god Wzmenni. Krala i Kraliczu ſnih deczu vWiſſegrade, ſzuoim oroſiem hotelie vmoriti, i pogubiti, zakai ie doztoino placzu priel, za ſzuoie delo.
Benedik druginadezti Papa pozta.
Ferencz Petrarka Poeta, Pauel Peruſinzki, Bartolus i Baldus vezdazu bil(i).
1339. Herczegh Rutenzki doide Kralu Carolu Vogerzkomu vWiſegrad.
1340. Caſimir Kral Lengelſzki ali Polzki i Iuan Kral Cheski iezu pohodili i poduorili Krala Carola Vogerzkoga, vWiſegradu.
Kuga i kobilicze vnoge na Vogreh iezu bile ouo vreme.
Caſimir Kral Polſzki da i daruua ſzuoie Kraleuztuo, Laiuſu zinu peruorogenomu Carola ſzeztre Caſimera Krala, ar nemaſe oztanka ſzuoiega.
1342. Vmre Carol Kral Vogerzki i pokopan be vſztolnom Belgrade.
Laius perui, duadeſzetiſzedmi Kral Vogerſzki, zin Carola Krala gore imenuuana, po ſzuoiem Otcze Kral Vogerzki pozta. Vnoge boie i voizke iezt ſzrechno vchinil, i zdobru ſzrechu ie voiuual, i doſztaie ſzuoiemu Kraleuztuu pridobil i priloſil.
Na Horuateh i vDalmatie, kizu protiu niemu bili gore sztali protiuniczi i nepokorniczi, pokaſtigal ie nie kaſtigu nijh vredno.
Moldauiu i Racze podze podegna.
Kune, kizu Totarſzki blud derſali i nazleduuali, na kerſchanſztuo vchini, obernuti i nauchiti prauu Veru. Iz zemle Vogerzke vchini Sidoue vun zegnati
Obran i korunien ie Lengelſzkim ali Polzkim Kralem. kodi due Kchery, Mariu i Heduigu. Marie Vogerzki orzag ali zemla, a Heduige Lengelzki ali Polzki orzag dopade.
Clemens ſezti pozta Papa imena toga, Jubileuſa na petdezet let ſzpraui.
1346. Carolus cheterti ouoga imena Czezar Niemski, od Pape Clemenſa be poztaulen, iſche Laius Czezar ſiu buduchi.
Proti tomu Carolu Electori, Euarda Anglinzkoga Krala takaiſe obraſe, to izto vreme, Czezara Rimzkoga na Niemceh.
1349. Amurates ali Murat toga imena perui poglaunik turſzki, zin Orkane gore rechenoga. Amurates na Gerchku zemlu chez Morie zduemanadezte iezer Turczi prebrodiſze. Potomtoga zſeztdeſzet iezer Turczi opet drugoch Amurates, i zauie Varas Kallipolie, i onde okolu oſztale Varaſe i imenia. Duaztaſze poglaunika Gercka medſzobo billa. Paleolog bil ie Amurata vGerchku zemlu dopelal na pomoch zuoizku zebe.
Bulgariu i Zerble robiti i ſgati ſzilnu i ochiueztu ruku poche Amurates, i zauie Varas Drenopole. z Lazarom Deſzpotom i na koſzouom potle boia bil. Od Miloſſa kobilicha ſzluge Lazara Deſz-

pota Amurates be preboden zaklan i vmorien, i oztaui tri fzine po fzuoie fzmerti.
1350. Innocentius fefzti Spanol pozta Papu.
1354. Iuan Paleolog fezti toga imenia Andronou zin Czezar Czarigradzki pozta, ladalie tridefzeti leta Czezarztuom.
1356. Bechka orzaska Skola ouo vreme ze poche od Herczegou Auftrizkih ali Bechkih, Alberta i Rodolfa.
Naregenie i napraulenie zlate Bulle Rimfzkomu Czefzarztuu na Niemczeh vNorinbergu, ouo vreme iezt.
Iuan Kral Franchuski fzuoim zinom Filipom, od Anglou iet i i vuzu be polofen.
1360. Orfzaska Skola vPrage ouo vreme ze poche, od Krala Cheskoga i Czezara.
1364. Vrban peti ouoga imena Papu pozta.
Iuan Wikleff vAnglie Heretnik ie bil.
1372. Gregor drugi ouoga imena pozta Papu, chez fzedem let oztaui Papinfztuo.
Gal Opat Niemecz iezt ouo vreme bil.
1373. Amurata Czara Milos Kobilich na Kozouom pole vmori, i niega Turczi vmorife i pogubife.
1378. Venczezlau zin Carola chetertoga, Czezar Niemski pozta, ladal ie Czezartuo(m) duadefzeti let.
1379. Vrban fefzti ouoga imena pozta Papa.
1382. Laius Kral perui gore imenuuan vmre i pokopan be vztolnom Belgrade, vKapele, ko ie on bil nachiniti vchinil. Ladal ie Vogerzkim Kraleuztuom Laius Kral, cheterdefzeti let.
Maria Laiufa Krala peruoga kchy po occhine fzmerti Vogerzkim Kralem, na Mefzte moskoga fzpola, obrana i korunicna be. Kotera ie potomtoga bila Sena Sigmunda zina Carola Czezara Niemskoga. Szuoiu Materiu Elifabetu Maria Kralicza deuoikum buduchi, ladala ie Kraleuztuom Vogerzkim Chetiri leta.
1385. Vono vreme od nekih Carol drugi toga imena, kize mali zoue ali imenuie, Kral Neapolitanzki, Laiufa peruoga od brata Andrea zin duadefzeti i deueti Kral Vogerzki imenuiefze, vVogerzku zemlu vBudin dopelan ie. Onde vGradu Budinzkom buduchi Carol zhoteniem Elizabete Kralicze a naprauleniem Mikloufa od Garey ie teda Nanderfpan Vogerzke zemle bil, od Blafa Forgacha Carol Kral ranien i pofzechen be, i vmre od one rane.
Paiazit cheterti poglaunik Turfzky zin Amuratou, brata fzuoiega Szolimana vmoriufi pozta. vDrenopoli polofi, i zabizi vVarafe fztolno mefzto.
Zerble i Bulgare zauie vmoriufi i pogubiufsy Marka Kraleuicha, i vfze plemenite liudi do Bofzne podfze podegna.
Gerchku zemlu dole vfzu podfze podegna i podbi.
Ofzem let ie bil Paiazit pod Czarigradom hoteufiga vzeti, i vfzuoiu oblazt i moch pripranuiti, ali nega bil mogel dobiti.
Opet drugoch ie due lete bil pod Czarigradom po boiu, koga ie imel zSigmondom Czezarom.
1386. Iuan Ban Horuatzky Mariu, pufzti zmoze i letia koteri ie Kralicza

Mariu vBihche voze derſal, Teda gda ie bil vmoril Carola Blas forgach, po napochenie Miklouuſa od Garae Nanderſpana.
Malo vreme potle Iuan Ban Horuatzki vchini poſzechi i vmoriti, Blaſa forgacha i Miklouuſa od Gara. Elizabetu Kraliczu vtopiti vuode le kmeſztu vchini, Mater Marie Kralicze. Sigmunda Herczega, Iuuan Ban, za boiazen primoran be nio Puztiti.
1386. Sigmund Marie Kralicze zarochnik, ſztar duadeſzeti let gda ie bil Kralem Vogerzkim obran i korunien, vſztolnom Belgrade na duhovo, be Kral Vogerſzki Trideſzeti let.
Vladiſzlau Jagel zLituanie Kral Polſzki ali Lengelzki poſzta.
Emanuel Paleolog, Andronika chetertoga zin Czezar Czarigradzki pozta, ladal ie trideſzeti let poglaunichtuom. Szedem zinou oſztaui po ſzuoie zmerti, zkoterih ze Laonik zpomina goſzto krat.
Clemens zedmi pozta Papa Auione. Benefaczius ono izto vreme takaiſe Papa iezt bil, deueti imena toga.
1391. Puske i prah puſkeni, od fratra Niemcza, naſeſzto iezt ouo Leto.
1396. Sigmund Kral Vogerſzky zPaiazitom Turzkim poglaunikom, poleg Varaſa Nikopolim, zueliku vnoſinu iezt boia bil. Ali naſy neſzrechno nerazumno i oholo pogyboſe i pobieni beſe. Velika vnoſina Kerſchenikou be od Turkou ieta, i Iuan Burgundzki Herczeg, i vnogi poſzecheni i pod mech ali ſzablu Turſzko oberneni behu.
1397. Tamerlan Totarſzky Kral i poglaunik imel ie vzuoie voizke, devetnadezte ſzto iezer ali tiſzuch liudi. z Paiazitom Turſzkim Poglaunikom ie boia bil, i Paiazita poglaunika Turzkoga i negouo voizku pobi, vnoge Turke, Totary poſzekoſse i pod mech i ſzablu obernuſse, i ſiue ieſse i pohitaſe. Paiazita Czara ſiua vuhiti, komu Tamerlan zlate lancze i Koſsariu ſeleznu vchini nachiniti i poloſi Paiazita vkoſsariu ſeleznu na zlatom lanzu prikouanoga.
Kamo gode ie voiuual i hodil zuoizku Tamerlan, ſzobom ie Paiazita vodil vKoſarie ſelezne na zlatom lanczu i kada ie na Konia ſzedal gore, ſniegouoga herpta ie ſzedal Tamerlan, i oztale velike neuole i ſalozti, ke ie on niemu na kaſtiganie chinil, ar Paiazitoua Sena pred negouima ochima, morala ie Tamerlanu kſztolu ſzluſiti i vino tochiti, i ſzinoue negoui takaiſe na zramotu i obſanoſzt vnoga pred nim chiniti, i zuerſauati.
1400. Rupert Palatin Renſzki Czezar, Rimzki na Niemczeh pozta, ladal ie Czezarztuom dezet let.
Krakouzka Skola orzaska od Vladizlaua Krala Polzkoga ali Lengelzkoga nachinena be.
Celepin peti Turſzki Czar ali poglaunik pozta, zin Paiazitou, iz Ottomanzke hyſe i pokolenia, po Otcze ſzuoiem ky ie bil vTamerlena Totara vſelezne Koſsarie ana zlatom lanczu, vmre tamo vtemniczi.
1401. Sigiſmunda Krala gozpoda Vogerzka po boiu gore rechenom, ky ie bil vchinen pri Varaſe Nikopolimu, vloulena vtemniczu vGrad Soklouus poloſiſse, da po malom vremene chkoma ztemnize oſzlobogen be od dueiu bratu kaſzta Sokloуſem Gradom ladala teda.
Ouo vreme tri Papeſzu bili, vzakiſze ie praui Paztir pouedal.
1409. Opet drugoch Sigmund Kral Vogerzki pri gradu Galambog prek

Dunaia vode, z Kelepinom Turzkim Czarom nefzrechno i nerazumno ie boia zuelikim kuarom bil.

1411. Sigmund Vogerzki i Cheski Kral, Czezar Rimzki na Niemczeh pozta.

1414. Concilium ali zprauifzhe Conftanzko ouo letofze ie zachelo, vkoterom fzprauifche:

1415. Iuan Huz i Hieronim od Prage fzefgani i na zmert opitani iezu, za blud kogazu bili zacheli na Cheheh.

Gerfon Canceler, Pariske Skole Doctor vuchen, ouo vreme ie bil.

1417. Martin peti ouoga imena Rimlanin (dole polofeni i dole verfeni oni tri iezu, kifzuze Pape ftimali od Conclioma) be polofen Papa v Conciliomu. Bil je Papa chetirinadezte leta.

Iuan fzedmi Paleolog Andronika chetertoga, zin Czezar Czarigradzki pozta.

Vinczenczius Spanol reda fzuetoga Domanikufa frater ouo vreme iezt bil.

1418. Gda ie Sigmund Kral Vogerzki i Czezar vConciliomu Conftanzkom bil, teda negoui opetzu Iuan od Gare Nanderfpan Vogerzki, i Iuan Ban z Turzkim poglaunikom nezrechno boia bili i pogubife vnoge.

1421. Iuan ozmy Paleolog Emanuelou zin, Czezar Carigradzki pozta.

1428. Pauel Burgenzky Biskup fzuoie tomachenie vBibliu, kLire iezt prilofil.

Leonard Aretin, ky ie Etika Arift: I Plutarka pretomachil iz Gerchkoga iezika na diachky, ouo vreme ie bil.

1431. Concilium Bafilienzki ouo vremefze zache, dezet let derfa, da na malu hafzen.

Mikula kufan, Eneas filuius, ki ie bil potle Papa Pius drugi. Lourencz valla, i Fl. Blondus ky ie Hiftorie pizal ouo vreme iezu bili.

1432. Eugenius cheterti ouoga imena Benechanin Papa pozta, bil ie Papa feztnadezte let. Vouoga vreme Czezari zachefse noge Pape kufuuati i czeluuati.

1437. Sigmund Czezar i Kral Vogerzki vmre, gda ie bil fztar fzedemdefzet i iedno leto, i Varadfzke Czirkue iefzt zuelikim pozhteniem pokopan.

1438. Albert drugi ouoga imena Bechki Herczeg, zet Sigmunda Czezara, Czezarom Niemskim polofen be.

Concilium ali Kerfzhanzko zprauifche vFerrarie i Florenczie Varafeh be vchinen, vkoterom ie bil Czezar Czarigradzki Iuan ozmi Paleolog i Jofef Patriarka Czarigradzki, zlofifseze Gerczi Zlatini vkotrigu Vere Kerfchanzke.

Albert gore recheni Czezar Rimzki tridefzet i perui Kral Vogerzky, od Gofzpode Vogerzke, Kral obran be i vfztolnom Belgrade korunien.

Senu ie imel Kczer Sigmunda Czefzara, Elizabetu due lete ne napone ladal Kraleuztuom i vmre i be pokopan vfztolnom Belgrade.

1439. Elizabeta Kralicza ofzta nofzecha ali bremenna po gore imenuuana

Alberta Krala i Czezara ſzmerti, i neſze znalo ſto hoche biti, zinli ali kchy. Gozpoda Vogerzka poſzlaſse ſzuoie poſzle po Vladizlaua Herczega Lituanie, brata Polzkoga ali lengelzkoga Krala, ali perule nego on doide Vogerzku Zemlu, Elizabet Kralicza rodi zina Ladizlaua i protimu zache gouoriti onomu kogazu vnoter Vogerzky orzag hoteli dopelati Lengela.

440. I vchini lekmeſztu zgoſpodu Vogerzku: vekſim delom koruniti Kralem Vugerzkim Ladizlaua. Korunu vBechky orſzag k Frideriku Rimzkomu Czezaru i Herczegu Bechkomu odneſze zobom ſzkrivenu.

Friderik treti toga imena Herczeg Bechky, Czezar Rimzky na Niemczeh pozta. Ladalie Czezarztuom petdeſzet i tri leta, i vmre Varaſe ſzuoiem Lincze.

Vladiſzlau gore recheni Polſzky dopelan Vogerzku zemlu be, korune nemaiuchi Vogri, ar ie bila odneſzena vBech, ſzuetoga Stefana Krala peruoga zglaue vgrobu bodochemu dole vzeſse i koruniſse Vladiſzlaua trideſzeti i tretim Kralem Vogerzkim. Turſzky poglaunik pod ouem Kralem do Vogerzke zemle vze zauie.

444. Vladizlau Kral Vogerzky zpoglaunikom Turzkim Amuratom boia by znapocheniem i ztomache(m) Juliana Cardinala na pole Vrane, gde vnogi Vogri vitezi zKralem i Cardinalom poginuſſe, ieti i poſzecheni behu, na den ſzuetoga Martina Biskupa.

445. Conſtantin oſzmi ouoga imena Paleolog Emanuelou zin, brat Iuana Oſzmoga, zadni i poſzleni kerſchanſzki Czezar Czarigradzki i Gerchki pozta.

Janko Voiuada (keze ie zual Huni) Jerdelzki, be poloſen na Vogerzke Zemle Gubernator, po boiu onom velikom gde poginuſſe Kral Vladizlau, Cardinal, i vnogi vogri vitezoue dobri. A dete Ladizlau Kral, zin Albertou buduchi vrukah Friderika Czezara Niemskoga, od Vogerzke Gozpode.

447. Nicolaus peti toga imena Papa pozta, ladal ie Papinztuom oſzem let i vmre.

Boia bi Janko Voiuoda zpoglaunikom Turzkim Amuratom na Kozouom pollu.

452. Ladizlau, zin Alberta Krala gore rechenoga gdabi bil ſztar duenadezte lete od Becha na Vogerzku zemlu, na ſzuete Marie ſzuechne den be dopelan od Vogerzke Gozpode.

Oztaui Janko Voiuoda Cheſzt Gubernatorſzku Vogerzkoi zemle.

Mahumet drugi toga imena poglaunik Turzki be peruo rogeni zin Amuratou ſzpokolenia Ottomanoua.

453. Conſtantinopol ali Czarigrad Varas Sztolno mezto Czezarouo, Gerchki ali Rimzki nazonech iſztok. Od Mahumeta drugoga, ſzedmoga poglaunika Turzkoga be vzet, duadeſzeti deueti den Mezecza Maiuſa.

Vun zegnani i vnogi dobri i verni Kerſcheniczi behu. A Conſtantinu toga imena oſzmomu Czezaru Gerch(k)omu, zpokolenia Paleologoua, be glaua odſzechena i na iedno(m) kopie po vzem varaſe Czarigrade na ſpot i ſzramotu veliku Kerſchenikom noſſena. Sena i kcheri i druſina Czezara Conſtantina kruto ozramocheue i oſpotane beſſe. Czirkeu *ſzuete* Sofie blaznena, oſpotana i poroblena *iako be od Turkou. Tri* dny Turkom vſzachkoua ſzramota, roblenie,

nechiſztocha, hudoba, izkruhna od Mahumeta dopuſchena i oblast dana be.

Czarigrad varas, i Conſtantin Czezar, od iednoga ſzluge ſzuoiega, Gozpodna Gerchkoga zdan i predan be, koga ie Mahumet potle vchinil na meh odreti, on ie doſztoinu plachu i naiem priel neuernik nechiſzti.

1454. Calixtus treti imena toga Papa pozta.

1455. Mahumet gore recheni poglaunik Turzki: Dolni belgrad, zueliku vnoſinu chetirij ſzto iezer Turkou i zueliku mochiu i ſzpukſſami velikimi podzede, i zachega iako biti, ruati i terti. Janko voiuoda zKapiſtranom fratrom zmalu voiſzku zVogri, Szloueneczi i zHoruati proti Czaru Turzkomu i niegoue voiſzke velike idoſzta. i pobiſzta Czara zmalu voiſzku i ludmi, Kriſomzu bili poznamenuuani, dobri i verni vitezoue i Kerſcheniczi. Vzeſzta Czaru ſzto velikih i nezgouorneh puſek, i oztaloga oroſia k boiu priztoinoga vnoga, i dobichek velik vitezoue ſzoſne, iete Turke, blago i marhu veliku domou odpelaſſe i odneſzoſſe zuelikim veſzeliem.

1456. Janko Voiuoda vmre vZemlini i pokopan be vJerdele varaſe Belgrade. Oztaui dua zina Ladizlaua i Mathiaſa.

Theodor Goza, i Georg Trapezontius, bilazta ouo vreme.

Boſzno Turczi porobiſſe.

1457. Ladizlau zin Janka voiuode zmateriu i zbratom Mathiaſſem vlouleni vVozu behu poloſeni, treti den potle be Ladizlauu, na Budinzkom piacze, ztar duadeſzeti ſezt let buduchi, glaua odzechena, za vmorienie Vlrika Czelzkoga Kneza, ki be vmorien vDoleniem Belgrade. A Kral ie zato bil priſzegel niegoue Mathere vTemeſuare da neſche zBantuuati Ladizlaua zina Janka voiuode zbratom negouim Mathiaſem.

Iuanus Regiomontan zuezdar, ouo vreme iezt bil vuchen.

1458. Kral Vogerzki Ladizlau otide v Beech, onde vVaraſe Bechkom Mathiaſa zina Janka voiuode vVuzu iaku poloſij. A zam Kral poide vPragu dabiſze kſzuadbe ali kpiru ſzpraulal, ar ie bil za Senu vzel Magdalenu Krala Carola Franczuskoga kchier. Obeteſa Kral Ladiſzlau, vmre, ſzomnechize od vnogih, dabi bil ottraulen i pokopan be vPrage varaſe, ſztar buduchi oſzemnadeſzte let.

1458. Matias zin Janka Voiuode, ouo vreme gdabi Kral vmerl bil, v Pragu be odpelan zBecha. Po ſzmerti Ladizlaua Kralia na Cheheh, poloſen be Kralem Cheskim, Jurai Podebrad, i pod niegouu oblaſzt i moch doide Mathias.

Mathias zin Janka Voiuode, u vuze Prage pri Kralu Cheskom buduchi, od vſze Vogerzke Gozpode i plemenitih liudi Kral Vogerzki obran i imenuuan be. Kral Czeski Jurai nega hotel perule zuoze vun puztiti nego da obecha, da hoche kcher negouo Katerinu ſzebe za Senu i touaruſa ſzuoiega vzeti i prieti. Potomtoga od vſze Gozpode Cheſke do grada Straſnicze zpreuogen be. A pri onom grade Chakalıu niega vſza Gozpoda Vogerzka i plemeniti liudie, i popelaſſega vVogerzku zemlu i dopelan be v Budin, zuelikim vezeliem.

1459. Pius drugi imena ouoga, kize ie zual i imenuual perule: Eneas

ſiluius, od Sienne pozta Papa. Dokoncha ou da od Pape nemore biti appellatia kConciliomu nigdar. Ladal ie Papinztuom ſezt let, i vmre v Ankone varaſe, gda ie bil poſſel proti Turkom zueliku voizku i zunogu armadu. Proti Niemskomu Czezaru Frideriku Mathias Kral ie voiuual, arie pri Czezare bila Koruna Vogerzkoga Orzaga, ku ie odneſzla bila Mathi Ladizlaua Krala Elizabet Kralicza zobom v Beech.

1460. Ouo vreme ie bil Jurai kize ie imenuual Szkenderbeg vAlbanie.

1461. Thomas Kral Bozanſzki vmorien be pod gradom Belaiem, od brata i zina ſzuoiega. I ouo be perua pogibel Haruatzkomu Orzagu i drugim zemlam kezu okolu Haruatzke zemle.

1462. Varas i grad Jaicze, Mathias Kral ſzilnu ruku vze od Turzkoga Czara, i vſza ladania okol grada Jaicza.

Turczi vzeſſe Szmederouo.

1463. Mahumet Ottoman, Turzki Czar opet podſzede Jaicze grad zueliku vnoſinu, ali gda szliſſa da Mathias Kral nad nega ijde, oſztaui Jaicze grad i pobeſe Mahumet Czar iz pod grada Jaicza.

1464. Boſzna Kraleuztuo zauieta be od Turkou i Kral vun zegnan. A kralicza vRim odide i onde vRimu ie ſztala do ſzmerti i pokopana ie vRime Kloſtre Araceli imenuuanom.

1464. Kral Mathias vBelgrade ſztolnom Vogerzkim Kralem, zuelikim veſzeliem korunu Vogerzku. korunien be.

Pauel drugi imena toga Benechanin Papa pozta, Ohol Chlouek ie ou bil, ſezt let ie ladal Papinztuom.

Jakob poſzledni Kral Cziproműzki. A Benechani zueliku hinbu i Chalariu zauieſſe Cziproműzki Orzag i on liep plemeniti Ottok Morſzki.

Mathias Kral ouo vreme po korunenie ſzuoiem, prebrodiſze chez ſzauu, vBoſzno doide, i podſzede grad Szrebernik, koga vzeſſe i grad Zuonnik takaiſſe ſzilnu ruku i mochiu ſzuoiu, koteri grad ie na viſzoke gore ſzazidan. Nazaiſze vernu Kral opet Chez Szauu po ſzremſzke zemle na Vogre.

Dioniſius Kartuſan ouo vreme iezt bil.

1465. Vzegedini zprauiſche Orzaſko be, onde Kral Mathias Nanderſpana poloſij Mihala Orzaga.

Eraſmus Roterdamus ouo vremeze rodi. Kral doide vZagreb hoteiuchi poiti vHaruaczku zemlu ſzuoizku, da pride niemu iſztini glaſz, daie neki Cheh okol Ternaue varaſſa robil, i ſgal Ogniem zemlu Vogerzku, i to chuiuchi nazaiſze Kral vernu na Vogerzku zemliu.

1466. Kral Mathias vJerdel otide, proti onem kizuze bili, zuprotiu Kraliu gore zdiglij i nekoga Iuana kneza ſzuetoga Juria po napochenie Benedika nekoga, proti toga Iuana volie i hoteniu, Kralem Vogerzkim imenuuali i zuali iezu.

Krala Mathiaſa zuſzrete Iuan Voiuoda Jerdelzki zeuſzo Gozpodu i plemenitimi liudmi, proſzechi od Krala Mathiaſa miloſche, a Kral prozti i odpuzti nim pregreſſenie, da zato one ie pokaſtigal kizu zachetek bili onoi neuere.

Szilagi Mihal vuiecz Mathiaſa Krala Vogerzkoga, od Krala na

Vogerzke zemle be oztaulen dabi od Turkou zemliu Vogerzku branil. Boia bi fzTurzki i pobiffe i razbiffe Turczi Voizku nafu ali Vegerzku, i onde vBoiu vHitiffe zilagi Mihala i vCzarigrad napellaffe pred Czara Turzkoga. Czar vCzarigrade vchini niemu glauu odzechi. zJerdela Kral vMoldauu poide, proti Stefana Voiuode Moldauzkomu zuoizku, i onde varaffe zauie, ogniem po[illegible] ladania, porobiti vchini, zedem iezer vlahou robia odpelati dopufzti i veche od toga pomorienih be.

1467. Kral nazaifze vernu chez Tyfzu vJeger doide, i Orzafko zprauifche vchini. Zduoiega boia, proti Turkom i Chehom, opominanem Paula Pape i Friderika Czezara Niemskoga, Gozpoda Vogerzka, zorzagom tonachilizuze.

Mahumet Czar Turzki, pofzle ali poklizare bil ie vto izto zprauifche pofzlal, profzechi od Krala Mathiafa i Orzaga myra. A Kral predze nepuzti pofzlou, i nedobiffe toga zaftofzu dofli bili.

Porobiffe Turczi zmalu voizku Kerbauu.

1468. Daruua Kral darom i imeniem, one kifzufze viteski i chlouechki vBoiu Moldauzkom derfalij i nozili, Mihala Orzaga, Nanderfpana, Miklouufa Banffia, i oztale dobre viteze.

Vze Magier Blas Bihach i porobi Haruate. Hamzabeg porobi Sakaniu, a Turczi takaiffe vzeffe zkadar na Buiani.

zJegra vBudin, zBudina vPofon Kral doide, zpraulaiuchi voizku proti Kralu Cheskomu Juriu, kotero voiuuanie ie derfalo szedem let. Morauo, Sleziu i Lufitacziu Orzage i zemle pod fzuoie ladanie podbi i podegna Kral Mathias.

1469. Zato vVarafe Olomuncze od Gozpode Cheske, Kralem Cheskim be imenuuan i korunien Mathias Kral Vogerzki.

1470. Jurai Kral Cheski vmre, Gozpoda Cheska v varaffe Kutna zprauifche vchiniffe, i Kralem Chefkim Vladizlaua zina Casimira Krala Polzkoga ali Lengelfzkoga, petnadezte let ztara buduchi, vnom fzprauifche obraffe i imenuuaffe proti Mathiafu Kralu. Zato poche Mathias Kral Ogniem fgati i robiti Cesku zemlu, fzuoiu Voifzku, nuter do Praga. Vnoga Cheska Gozpoda, Varafij, i gradoue poddaffefze niemu opet.

Nauk Stanpania knig od Iuana Guttemberga vMoguncz̃ie varaffe na Niemczeh, be nafefzt leto iezero, chetiri fzto i cheterdezti. vRim varas zanezen od Vlrika Han Niemcza be ouo vreme na dober red napraulen.

1471. Cafimir, Casimira Krala Polzkoga ali Lengelfz(k)oga Zin, od nekih Vogerzkih Biskupou i Gozpode nuter do Nitre be dopelan na Vogerzku zemlu, dabi nega Krala Vogerzkoga proti Mathiafu Kralu vchinili, a Mathiafa vun fniegouo mochiu vergli i zegnali.

Razumeufsi to Mathias Kral vmalom vremene Cafimira vGradu Nitrenzkom obfzede fzuoimi, i fzuoiu voifzku. Casimir profziti i moliti poche Krala, dabimu mirom dopufztil vPolzku zemlu oditi, ar Vogerzki Biskupi i Gozpoda nega po fzuoih pozleh kaniffe i fzimo vVogerzku zemlo Hinbeno i chalarliuo dopelaffe.

1472. Pofzla Mathias Kral fzuoiu Voizku na Lengelfzku zemlu dabiu porobili i poplenili

Sixtus Cheterti ouoga imena pozta Papa.

Mihal Karratienzki Vraach Doctor, ouo vreme be.
1473. Pouedano be Mathiaſu Kralu, da Caſimir Kral Polſzki i ſzuoim zinom Vladizlauom Kralem Cheskim, veliku voiſzku proti Vogerzkomu Kralu ſzpraulaiu, na pogibel. Medtemtoga Kral Matias Stefana Zapolia na polſzku zemlu poſzla zuoizku kibi robili, plenili i ſgali skoma, zato potle meg tremi Kralmi mir i szloſnozt vchinena be.
1474. Stefanu od zapolia za niegouo dobro Viteſtuo i szlusbo, Grad i Kneztuo Trenchinſzko, Kral Matias prikaza i daruua.
1475. Sabacz Grad mochni i terdni od Turkou Matias Kral vze.
Voiſzka Matiaſa Krala Turſzkoga Alibega i zkenderbega pod Pozazinom pobi i raſztira.
1476. Beatrix Kralicha zarochnicza Matiaſa Krala, Vogerzku zemlu dopelana be, i vſztolnom Belgrade koruniena, po korunenie naſzuadbu be odpelana vBudin.
Mahumet Turſzki Czar znaiuchi daie Kral z Vogerzku goſzpodu na ſzuadbe i pyru, Haruatzki orzag i Dalmacziu porobi i popleni medtemtoga.
1477. Matias Kral po szuadbe voiſzku zdignu proti Czezaru Frideriku i vnoge Gradi i Varaſe, Nouomeſto i Bech zauie i podſze podegna, podbi i oztale Varaſe.
1478. Kral Kraliczu po Vogerzkom orzage i zemle kazaiuchi nioi oblazt i moch ſzuoiu vodilie.
Turczi chez Heruatzku i Krainzku zemlu, Feriol Benedechki porobiſse i poplenifse i Ogniem poſgaſe i vnogo robia odpelaſse ſzobom, duadeſzeti ieſzer ali tizuch liudi vTurzku zemliu.
Kral Matias zKralem Vladizlauom vOlmuczy myr i bratinſzku lubau vchiniſse.
1479. Turczi, doma nebuduchi Krala, Vogerzku zemlu porobiſse i poplenife, do Vaſuara i do Staiarſzke zemle trideſzeti ieſzer ali tizuch robia i velika dobichka odpelaſse vBoſznu.
Platina ouo vreme iezt bil.
Prior Vrane ali Auranzki, Bartol be raſzbien od Turkou na oztroi Luky.
1480. Zduema Niemskim i Turskim Czezarom iedno vreme boia biti Kral, miſlaſse.
Za Turczi Matias Kral poide vBoſznu do Varaſa Verboſzenia, i onde pomori i pozeche veliku vnoſinu Turkou, ogniem poſga i porobi ladanie Turſzko. A Vogri zuelikim dobichkom natragſze vernuſse. Kral zboſzne vZagreb doide po boiu i Glaaz pride da Czezar Niemsky Vogerzku zemlu do Giura roby, pleny, ſge i tere, Kral razumeuſsito voiſzku Zagreba na ladania Czezaroua Ptuy i radigonu Varaſe i okolu na oztale, Stefana od Zapolia i Jakoba zekla Kapitane poſzla, i podegna Varaſse i vnoge grady, Czezaroue pod ſzuoie ladanie.
Beneteczy Kerczki Ottok zauieſse.
Kral vBudin odide, Turke trideſzeti iezer ali veche Stefan Batory Jerdelzki voiuoda i Pauel Kyniſy na Kenyer Mezoue, toze zoue, pole Kruhouo, pobiſe, pomoriſse, i poſzekoſse z Vogry.

*

1481. Mahumet Czar Turſzki vCzarigrade ali Conſtantinopoli vmre, ladal ie Czarigradom duadeſzeti i ſzedem let, oztani dua zina Paiazeta i Zeliaba.

Paiazet vMoriuſi brata Zeliaba Czarom i poglaunikom Turſzkim drugim vCzarigrade pozta.

1482. Hamburga Varaſa Matias Kral zauie.

On iſzti mezecz tri iezera na pole Bezkereke Kynyſy Pauel i Doczy Peter, Turke razbiſse, poſzekoſse i pomoriſse, a nezmanka veche od Vitezou Vogerzkyh nego petdezet v Boie onom.

1483. Vnoge Varaſse i Gradi vBechkom orſzaze i zemle zauie dobri Kral Matias

Zapouediu Matiaſa Krala od Stefana Dauidhazy, Pruk Varas ky ie bil mochno obtergien, zauie ſzilnu ruku.

1484. Korneuburg Varas mochni obſzeden od Matiaſa Krala be, i zauiet od niega.

Ouo iſzto vreme ſzedemnadezte ieſzer Turkou na konyeh, chez Haruaczku zemlu iezu na Kranzku robiti, ſgati i plenyti zaſly. Deſzet iezer robia pelaiuchi, razbiſe ie Wok Deſzpot, Bernardin Frankapan i Gereb Ban od vſze pogibeli pobiſe Turke i od nyh vez dobichek vzeſse na granu pri Wne vode.

1485. Kral Matias obſzede Varas mochni Beech i niega ſzuoiu ſzilnu ruku i mochiu dobi, zauie i oblada i pod ſzuoie ladanie podegna Bechky orzag i zemlu vſzu.

1486. Szprauiſche vBudine vchineno be i vnogi Artikuli onde ſzpraulenі ieſzu.

Rudolf Agrikola i Friſius iezu bili ouo vreme.

Szprauiſche vIglauie vchineno be, onde Vogerzka i Cheska goſzpoda zobema duema Kralema zkupa behu, i tretich myr, i priazen perua potergena i ſztalna pozta meg nimy onde vſzprauiſchu.

Grad vBechkom orſzaze Recz Egnburg Varas od Krala vzeti behu.

1487. Nouomezto Varas vBechkom orſzaze iedno leto branilozeie Kraliu Vogerzkomu.

1488. Ouo Leto Staiar i Kranzky orzag od Matiaſa, miraſzu prozili.

1490. Matias Kral Vogerzky obeteſa vBeche Varaſe i onde vmre ztar buduchi cheterdezeti ſzedem let. Telo Kraleuo vztolni Belgrad zaneſzeno be i onde zuelikim pochteniem pokopano iezt.

Wladizlau drugi toga imena Kral Czeski zin Caſimira Kralia Lengelzkoga ali Polſzkoga trideſzeti i peti Kral Vogerzki od Goſzpode obran be.

Maximilian Czezar opet nazai odeuze Varas Bechki, Nouomezto, Prukh i oztale Varase i gradi Sztolni Belgrad, Bezprim i vnoge Grady na Vogreh zauie i podſze podbi i podegna. Wladizlau Kral opet vmalom vremene nazai od Maximiliana odeuze one Varaſe i Gradi.

1491. Wladizlau Kral vBelgrade ſztolnom Vogerzkim Kralem korunien be.

Turczi pobijeni ieſzu od Ladizlaua Egeruary, Bana Haruaczkoga.

1493. Alexander Sezti Papa pozta ouo vreme, imel ie zina Valentina koga ie vchinil i poſztauil Vrbinſzkoga Herczega.

1494. Maximilian perui Herczeg Bechky zin Friderika tretiega Czezar Rimzki na Niemzeh pozta. Ladal ie Czezarztuom petduadezety let.
Turczi Jemriha Derenchina Bana na vduine pobiſe i pozekoſse vnoge i Bana vlouiſe ſiua Turczi, aſzinumu glauu odzekoſe.
1498. Hieronimus Ferrarinzki ponazlobe hudih liudi prauden bodochi v Florenczie ſzeſgan be.
1499. Iuan Pikus Mirandula, Rodolf Agrikola Iuan Jouianus Pontanus, Filip Beroaldus. Peter Krinitus i Iuan Manardus ouo vreme ieſzu bili vucheni Doctorie.
1500. Vezdazu naiperule zacheli vozitiſze po Morie vIndiu vnoterniu i naſezti beho ottoki Morſzky, ouo vreme, zakezu ne znali liudie ouy. Pridoſe vHoruatczku zemliu liudie iz tuye zemlie. I hodiſse zHaruati pod kamen grad i vez Varas dozida poſgaſse.
1504. Pius treti ouoga imena Piuſa drugoga bratin zin Papa pozta, lada dni, trideſzeti i vmre, i pokopan pri ſzuetom Petre vRime be.
Julius drugi imena toga Papa pozta, i lada Biskupiu Rimſzku ali Papinztuom dezet let.
Conrad Celtes naiperui na Niemczeh od Czezara Laurentius Poeta pozta.
1506. Szelim zin Paiazetou Turzki Czar vCzarigrade od otcza poſztaulen iedennadeſzti od Ottomanou Turſzkim poglaunikom be. Egiptoma i Syriu Turſzkomu ladaniu doby i zauie.
1510. Leo iz Florenczie deſzeti toga imena Papa vRime pozta duezto i duadeſzeti ſezti bil ie ozem let v Goſpodztue.
Ouoga Pape vremena, Martin Lutter, zache proti indulgenciam ali proſchenie prodekuuati.
1511. Haruati behu razbieni na cheruiuicze.
1513. Due iezere Turkou Peter Berizlo Biskup Wezprimſzky i Ban na pole Dubichkom ſzuoimi Vitezmy i iunaczi poby.
1514. Ouo vreme kmeti gore ſztaſse proti gozpode i nebuduchi pokorni ny podaini ſzuoie Gozpode i plemenitim liudem na Vogreh, A pred kmeti ie bil neki Jurai Zekel Kapitan, ky ie pobien izkmeti od Jerdelzkoga Voiuode Januſa poleg Tyſze be, ky Jerdelzki voiuoda potle ie Vogerzky Kral bil. Teda kmeti na Vogreh zlobodu kuſzu perule imeli, pogubiſse, ta oſtria ali puntaria zuana i imenuuana iezt Kriſnychia.
Szelim Szultan Czar Turſzky boya by zKozelbaſsu, Benetke Czezarie bil obzel, i okolu Benetkou robil i ſgal.
Benechani pobyeny pri Viczencze varaſe beho.
Sigiſmund Polſzky Kral, Moskouite pri Boriſtene vode poby.
1515. Szultan Szelim Turzki Czar poby i oblada velikoga Soldana Egiptomzkoga i ladania niegoua vze zauye.
Turczi grad blizu Petrinie Gradacz, tri dni i tri nochi iezu aruali i iagmili.
1516. Vmre Wladizlau Kral vBudine, pokopan iezt vſztolnom Belgrade.
Laius drugi imena toga, zin Wladizlaua Krala iſche za ſiuota Ochina vZypke dete buduchi, Kral Vogerzky trideſzeti i ſezti be poloſen od Vogerzke gozpode.

1517. Szelim Turſzki Czar Alkair Egiptomſzky nai vekſi Varas zauie ſzilnu ruku i mochiu.

Szprauiſche vchini Maximilian Czezar vAuguſte Varaſe, i preporochy Electorom Carola ſzuoiega brata zina.

1519. Carola imena toga petoga, zina Filipa Krala Spaniolzkoga, Herczega Bechkoga, Rimzkoga Czezara Electori na Niemczeh poloſiſſe. Ladalie trideſzeti deuet let Czezarſztuom.

Szoliman zin Szelimou Ottoman Czar Turſzky vCzarigrade pozta, ladalie poglaunichtuom cheterdeſzet i ſzedem let a pod Zygetom gradom vmre.

1520. Poginu Peter Beryzlo Biskup Weſprinzky i Ban Zlouenſzki i vmorien be na korenicze. Tomas Erdeudi Cardinal i Oztrogomzky Jerſek, i Gregor Frankapan Kalachky takaiſse Jerſek vmreſse.

1521. Szprauiſche na Niemczeh Varaſe Wormazie Carol Czezar vzhini, gde Lutera Martina proſchribuua i pregna.

Poſgaſse Turczi Tnyn, i vzeſse grad Orlouchicha pech, ouo vreme.

Szoliman Turzki Czar Doleny Belgrad vze i zauye, i veliki del Vogerzke, Zlouenzke i Haruatzke zemle, pod ſzuoie ladanie i Gozpodſztuo podby i podegna ouo vreme.

Adrian ſezti ouoga imena Flander Papa pozta.

Budeus Zazias, Alciatus Linacer, Tomas Caietanus Cardinal, Jakob Stapulenzki i Auguſtin Nipſus ouo vreme ieſzu bili.

Maria ſzeztra Carola Czezara Laiuſu Kralu za Senu, a Ferdinandu Herczegu Bechkomu potomtoga Kralu Vogerzkomu, Anna ſzeztra Laiuſa Krala, dane beſzta.

Czar Turſzki Szoliman gda Doleniega Belgrada zauie, i oue Gradi poleg Szaue vode bubuchi Kepnik ſzuetoga Demetra, Barich i Sabacz grad. A poleg Dunaia grad Zemlin Zalokeuen zuaraſem, Keminich i veſz Szriem ogniem poſga i porobi.

1522. Szoliman Turſzky Czar zueliku zmoſnoſztiu Rodo podſzede i vzeia, i vnogo vitezou i iunakou onde Turczi pomoriſe i poſzekoſe i ſzobum odpelaſse robia. Tnin i Zkradin i Krupu eruaſse da nemogoſeie vzeti, ariu Niemczi zruchiſse.

Iuan Kapnio, kie naiperule Sidouzku Gramatiku ouo vreme na Niemceh vchinil.

1523. Clemens ſzedmi toga imena pozta Papa.

Jeti behu Krali Danzki Friderik, i Kral Sueczie Guſtau.

Turczi vzeſse ozteruiczu vLyczy.

1524. Turczi porobiſe Ozalzko i Jaztrebarzko ladanie, i zouoze Turczi Iuanſzki.

1525. Boy meg Carolom Czezarom i Ferenczem Franczuskim Kralom, poleg Varaſa Papaie be. Pobi Czezar voizku Franczuskoga Krala i niega ſiua vloui i vozoga poloſi, odpelauſi vSpaniolzku zemliu.

Turczi podzedoſſe Jaicze grad dua baſſe, Bozanzki i Monſtranzki ſzpuskami i zuelikimi ſzilami. I to videuſsi dobroga zpomenenia Vogerzki Laius Kral pozla Criſtoffa Frangapana za kapitana i biſſeſze pod Jaiczem tri dny i tri nochi, i Turke razbiſſe i grad oſzlobodiſſe.

1526. Szoliman Turzki Czar zueliku vnofinu voizke doide na Vogerzku zemliu i boia bi szLaiufem Vogerzkim Kralem na Mohachkom Polie. Razbi Krala Laiufa i niegouo voizku Czar. Kral vnom boiu poginu i vmorien be. Po dueiu mezeczu nafezto be telo niegouo mertuo vPotoku. Pokopan be vztolnom Belgrade zuelikim plachom i faloztiu Vogerzkoga Orzaga.

Poginulifzu i pomorieni iezu oua Gozpoda Czirkuena Vogerzka vnom boiu i befanie. Ladizlau Zalkan Jerfek Ofztrogomzki. Tomori Pavel Kalachki Jerfek. Ferencz od Perena Varadzki. Filip More Pechuifzki. Blas Paxi Giurzki, Ferencz Gzachali Chanadinzki, Jurai od Palina Bofzanzki Biskupi.

Ouazu Gozpoda Vogerzkoga Orzaga zemelzka ali Telouna vnom Mohachkom boiu poginula. Jurai od zapolia knez Sepuzki, Iuan Dragffij, Orzag Ferencz, Korlati Peter, Andras Trepka, Simon Horuat, Zechi Thomas. Gabriel Perini, Ambros Sarkan, Anton Paloczi, Mathias Czetini Frangapan, Sigmund Bathiani. Velika vnofina Vogrou zlouenou i Horuatou vTom nezrechnom boiu poginuffe. Ferencz Balafij, Miklouus Tarzai, Iuan Paxi, Iuanus Iftuanffi, Emrih Wardai, Mihal Podmanizki, Jurai Orlouchich Kapitan Szenzki, Stefan Azel, Sigmund Pogan, Janus Tornali, Iuan i Stefan Kalnai i Mikula Forgach i oztala vza bole Gozpoda Vogerzka, Czirkuena, i zemelzka, Plemeniti onde poginuffe. Siuih takaiffe dozta vCzarigrad odpelati vchini. Da ie vnom boiu i kaizu Turczi zarobili, poginulo do duezto iezer ali tifzuch liudi.

1526. Pofegu Turczi zauiefe ouo vreme.

Kolomni Rim i Vatikanum razrobiffe, Papu vAngele grade podzedoffe.

Ferencz Kral Francuski zuoze i ietia od Carola Czezara pufchen i ozlobogen be.

Janus od Zapolia Voiuoda Jerdelzki po Laiufa Kralia pogibeli i mohachkom boiu, od nekoliko Gozpode, Vogerzki Kral be polofen i imenuuan tridezeti zedmi, na fzuetoga Martina Biskupa dien. Naderspan Stefan Batori, Gozpoda, i Plemeniti liudie veksi diel, protiu gouorechi niemu za Kraleuztuo.

1527. Ferdinandus brat Carola Czezara Herczeg Bechki Kral Cheski, tridefzeti i ofzmi Kral Vogerzki od Gozpode, i Plemenitih liudi obran i vBelgrade ztolnom korunien be.

Videufsi to Janus Kral daie Ferdinand obran i polofen Kral Vogerzki, prilofifze i dafze Czaru Turzkomu Szolimanu na obranenie vRuke.

Rim varas od Carola Czezara voizke vez razroblen, Papa vAngele grade zapert i obfzeden od Voizke, Niemczou i Spaniulou, i iet be Papa Clemens.

Vduiniu Turczi vzeffe. Grof Chriftoff Frankopan vmorien be pod Varasdinom ouo vreme.

1528. Vutom lete pridoffe Turczi i vzeffe Jaicze grad zauzemi gradmi koi kJaiczu priztoiahu.

1529. Szoliman Turzki Czar zopominaniem i napocheniem Januffa Kralia zueliku voizku i vnofinu pod Bechki varas doide i podzede, erualie i terlie zpuskami niega, da niftarmu nemore vchiniti. Pobefe Czar

zpodniega, vnogo Turkou pogubiuſsi, Na Budin nazad pride. Poztauiuſi Januſa Krala vBudin Czar vCzarigrad domou otide, a Janus Kral do szmerti vBudine ie ſztal i prebiual.

Myr ztalni meg Papu i Carolom Czezarom ie vchinien bil.

Zagrebechki Kaptolom od Spaniulou be poſgan Ogniem, ouo vreme.

1530. Carol Czezar od Pape Clemenſa vBononie varaſe be korunien na Czezarztuo.

Mehmet Baſſa Vogerzku zemliu kaſze zoue Mathiusfelde porobi i poſga.

Florenczia varas od Czezara be obzeden.

1531. Ferdinandus brat Czezara Carola, Kral Vogerzki i Cheski vKolonie varaſe, Rimzkim Kralem be imenuuan.

Iuan Karlouich vMeduede grade vmre.

Alexander Mediczes od Carola Czezara, Herczegom Florenczie be poloſen ouo vreme.

1532. Opet Szoliman Czar van zCzarigrada zide na Vogerzku zemliu i obſzede Kizeg, porobiuſsi vze do Becha iduchi g Bechu, nego od Becha po Staiere na zlouenſzku zemliu vernuſze nazag. A Czezar Carol zVoizku gBechu nad Czara Turzkoga Szolimana bil ie doſel, da nedochaka niega pod Bechom Czar.

Papa Clemens zauie Jakin zilu.

1533. Henrik oſzmi toga imena Kral Anglinzki peruu Senu odegna Katherinu, ter drugu ſenu dopela i prie, koga papa Clemens doſztoino prekle.

Miholſzke Turke, ke zouo, ouo vreme ſzu bili.

1534. Pauel treti ouoga imena po zmerti Clemenſa duezte duadeſzeti i deueti Rimlanin imenom perule zuan Alexander Farneſius, Papa pozta.

1535. Noui Kerſchenizi, ke imenuiu Anabaptizte varas terdni i iaki Monaſterimzki zilnu ruku zauieſſe, i zebe Kralia Iuana Kraiacha nekoga, onde poloſiſſe i imenuuſſe nega Kralia Iſraela, a on varas noui Hieruſalem zualiſzu. Wnom varaſe do iednoga pomorieni behu ti noui Kerſcheniczi ali Anabaptizte.

Szoliman Turzki Czar zauie Meſopotaniu, Aſsiriu i Babiloniu, i ladanie Tomaſſa Kralia Perſinzkoga.

1536. Carol Czezar poide po Morie vAffriko ſzuoiu voizku, i zilnu ruku i mochiu grad vze Goletoma i Tunis varas iaki i Barbaroſu Hariadena, Krala Algierzkoga od Czara Szolimana pomorie ki beſſe ladauecz poloſen. pobi i obladu. Ozlobodi vnogo iezer kerſchenikou kizu robi i vtemniczi Turzkoi bili ieti.

Thomaſu Moruſu Canceleru Anglinzkomu, ſto ie Krala Karal, za odegnanie perue ſene, zBoga prauicze, glauamu be odzechena.

Vnogi Luterani vFranczie pomorieni behu.

Eraſmus Roterodam ouo vreme vmre ki ie ſiuel zedemdeſzet let, popom buduchi.

Turczi vzeſſe Berizlauicha Bodzki i Poſegu gradi.

Jodocus Cliktou, Iuan Ekius i drugi Iuan Cokleus, Friderik Nauſea i Iuanus Faber ouo vreme iezu bili.

37. Iuan Koczian General, Ferdinanda Kralia voizku proti Turkom na Szlouenzki Orzag ali zemliu dopelia. Turczi razbiſſe Kocziana i voizku ka ie ſnim bila. Onde poginu Pauel Bakich od Laka i Groff Latron, Laius imenom, ki ie bil nad Spanolzku i Latinzko voizku. Do duadezeti pet iezer vitezou dobrih vnom boiu poginu.

Pozla takaiſe Kral Ferdinand, Benechani i Papa voizku pod Zoliu: Kral pred ſzuoiu voizku i liudmi poloſij i poztaui, Petra Kruſicha Kapitana. Nad nyh doide Muratbeg i razbi voizku Kerſchanzku i vBoiu vbiſſe Petra Kruſicha, i vzeſſe Turczi Kliz grad.

Alexander Herczeg Florenczie, be od ſzuoih vmorien, po niem poloſen ie Kozma.

v Britanie Kral Henrik oſzmi toga imena ſzuoioi ſeni Kraliczi, ochiueztim zakonom vchini glauu odzechi. Zakai? izda neznaiu.

Czar Turzki Franczuskomu Kraliu na pomoch veliku voizku iezt ſzpraulal.

8. Papa Pauel meg Czezarom Carolom, i Franczuskim Kraliom ſzpraui na deſzet let mira.

Vhiti Kral Ferdinand Pekri Laiuſa, vNiemskom gradcze derſa niega.

Turczi vzeſſe Dubicze i Jezenouacz, opet poſga Thomas Nadaſdi Jezenouacz.

Latini vzeſſe Obrouacz, vzega raztergaſe, razmetaſe i poterſſe.

Iuan Koczian be vBechu zaderſan, da vteche zuoze iz temnicze zgrada Bechkoga.

Bani Horuatzke i Szlouenzke zemle poloſeni iezu, Peter Kegleuich, i Thomas Nadaſdi ouo vreme.

9. Iuan Koczianar vmorien be vKoztaneuiczi od Gozpode Zrinzkih, etc.

0. Hieronim Lazki od Ferdinanda Kralia kSzolimannu Turzkomu Czaru ie vPokliſzarztuo pozlan. Vtemniczu i vuzu be verſen i poloſen od Szolimana Czara.

Huzrem Beg Bozanzki, Murat Beg Kliski Jame i vze Gozpodztuo Zrinzkoga robiſtè i Zrin grad iagmiſſe, da nemogoſſega vzeti Turczi.

Janus Kral vmre ouo leto, oſztauiuſi zina Januſa imenom, koga ie imel od Sene Iſabelle, kchere Sigmunda Kralia Polzkoga. A zina szuoiega Kral vTeſtamentome preporochi Czaru Szolimanu na obranbu.

Porobi Duboucza i Sztenichniak Murat Beg Bozanzki opet.

1. Pomoch Turzki Czar pozla Januſa Kralia zinu, da zaſze zauie Budin, i Pet varaſeu. A zina Januſa Krala vJerdel i zMateriu pozla.

Carol Czezar zSzuoiu voizku na Moriu vDreueh, Ladiah i Barkah, buduchi poleg Algera, od fortune veliku skodu i neſzrechu valuua.

Zkupiſſe Gozpoda Zrinzka voizku, i poſgaſſe varas Dubichki i Kamengradzki.

Vbiſſe kneza Iuana Zrinzkoga, liudie Simona Biskupa Zagrebechkoga, pod Vinodolom.

Eruaſſe Voizka Kralia Ferdinanda, Budin ouo vreme.
Eobanus Heſſus Poeta ouo vreme iezt bil.
Ferdinand Kral vOztrogome gradu vhiti Perini Petra Gozpodaa, i pozla nega vNouomeſzto poleg Becha, vmre vtemnicze i vuze Ferdinanda Kralia.

1542. VSpire varaſe na Niemczeh vImperiomu zprauiſche vchineno iezt, i dokonchaſſe vzi proti Turkom voiuuati: Niemczi Pozlaſſe dole na Vogre Joakima Brandenburſzkoga Herczega zueliku voizku.
Duiſeſze velika voizka Ferdinanduſeua i od Imperioma Herczegi i Gozpoda, i od Italie Papina voizka, i Vogerzka Gozpoda, i od Horuat i Szloueni, Dunai pri Oztrogomu prebrodiſſe i poidoſſe podzedſi Peſt varas. Biſſeih veche od zto tiſzuch ali iezer, eruaſſe Peſta da nemogoſega vzeti. A vBudinu i Peſtu behu Turczi, vBudinu beſſe Kacharbeg a, vPeſtu Vlambeg Bozanzki. Onde knez Miklouus Zrinzki pred Peſtom razbi Turke ſzuoimi liudmi, Janichare i konnike na harczu, Itakoſze voizka duiſſe vernuſze domom, niſtar dobra neoprauiuſsi, a zato dozta poginu naſih.
Ferdinandus Kral vchini na Horuateh i na ſzlouenieh Bana kneza Miklouuſa Zrinzkoga to izto leto.
Filip Carola Czežara zin Spaniolzki Kral be obran, ki ſine i lada to izto leto.
Barbaroſa Turzkoga Czara nad armadu poglaunik, od Franczuskoga Kralia na pomoch be zuan. Niczeu varas podzede.
Ouo vreme velika pomor i kuga vZagrebe varaſe iezt bila.
Hieronim Laczki od Czara Szolimana ztemnicze be puſchen, a chemerom napoien, I vmre, vKrakoue pokopan be.

1543. Czar Turzki Szoliman opet na Vogre pride i zauie gradi Walpouo, Soklouus, Pechuizki varas, Oztrogom i podzede ztolni Belgrad koga zilnu ruku i mochiu ſzuoiu vze, i oztala mezta veche okolu.
Simon Erdeudi Biskup Zagrebechki vmre vZachezemie, Zakopan vZagrebechke Czirkue.
Vlama bassa Boſzanzky vuze zuoizku Gradi Ochin, Sztupchenicza, Chakouacz, i Bieluſztenu. Razbiſse Turke goszpoda Haruatzka z Knezom Petrom Kegleuicho(m) pri otocheczu vgatzkoy.

1544. Grad Velika zauiet be od Turkou, izdan od nekih kmetichou.

1545. Turczi robilizu na ſzlouenieh, terze zouo Petrouzki ali Kraleuzki Turczi.
Miklouuſa Zrinſzkoga Bana Szlouenszkoga, pod Konſzkim Turczi razbiſse i porobiſse dozta.
Opet na Kraincze, pole Jarnechko, oberh Koztanieuicze poleg vode Kerke, Turczi porobiſe i odpelaſse dozta liudi.
Grad Moiſzlauinu ieſzu ouo leto Turzy vzeli.

1546. Miklous Zrinſzki ſzilnu ruku od Petra Kegleuicha zauie Chakou Turen, A Szekel Lukach Krapinu zauie takaiſse.
Oudaſze poche Concilium Tridenzki.

1547. Czezar Carol boia by zHerczegom Saxonzkim zIuanom Friderikom, gde Vogri veliki dobichek i pochtenie Szlouenczi po Viteſtue dobiſse. Pred Vogri ie bil Kapitan Peter Bakich. A Herczega ſina po obrazu poſzechena ieſe i vlouiſe.

1547. Kralia Tuniſzkoga, koteroga ie Czezar, Carol vKraleuztuo Barbaroſu i Turke prognauſi zKraleuztua, poloſil bil, ſzin toga Kralia ſzuoiemu prauomu oczu, ochi vun zne i ſzpodi, i zkraleusztua vun progna.

Ferdinanda Krala Sena, Anna Kralicza, szeztra Laiuſa Kralia, ki na Mohachkom pole pobien be, vdeteche poſztele vmre ouo vreme, pokopana iezt vPrage.

1548. Zide Malkoch Beg Boſzanſzky i ini Begy robiſse Topuſzko, Ztenichko, i Peranſzko ladanie, i kruto popaliſe, chetiri dny i chetiri nochi robechi i palechy.

Vmori grom Stefana Blagaiſzkoga.

1549. Leua, Zitnia, Chabrag, Muran, grady i kaſtele voiſzka Ferdinanda Kralia erualaie i zilnu ruku zauie predkemie bil Mikula Groff od Szalme Kapitan naivekſi i dober Vitez beſse.

Vinogradi pozeboſse i vina niſtar nebe to leto.

1550. Julius treti imena ouoga, due ſzto i trideſzeti, Papa vRime pozta.

1551. Frater Jurai Varadſzky Biſkup i kinchtarto Vogerſzkoga Orſzaga, od Spaniolou i Latinou, po zapouedi Ferdinanda Kralia, zaraſen i vmorien be.

Opet Concilium Tridentinſzki pocheze. Octauius Herczeg Parmenſzki, od Carola Czezara obſzeden be vgradu ſzuoiem.

1552. Temeſuara, Lippu, Zolnoka, Chanada, Felliaka, Szentgeorguara, Szeguara, i oztale gradi i kaſtele poleg one Turczy zauieſse i dobiſse. vTemeſuaru dobri i mochni vitez Stefan Lokſonczy poginu, Beſzprim grad i oſztala takaiſse ladania Turczy vzeſse vezda ouo vreme.

Voizka Kralia Ferdinanda od Turſzkoga Baſse Herrelt zuana, ſnih Kapitanom Eraſmom Taiffel, koga Vogri imenuiu Matias Ordeg, na Palaſte ali Pleſsiuicze pobien be.

Vnoi voiszke i boiu poginu vnogo dobrih Vitezou, Puſek, Oroſia, gboiu doztoina. Biskup Vaczky Augustin Sbardalat, vmorien vnom boiu be. Turczi po boiu grady Dregelt, Giermar, Szechen, i okolu oſztale gradi, kaſtele i imenia zauieſse.

Pauel Jouius, kye Hiſtorie pizal, vmre Florenczie.

Grad Eger obſzeden od Turkou Ahmat baſse, Balibaſse, Beglerbega i Kaſzon Bega eruan i tert be. Stefan Dobo Kapitan Egerzky Stefan Mekczei, opet Stefan Zoltai, Gregor Diak, Janus Figedi, zoſztalimi Vogri Vitezmy, iako i terdno braniſse, obderſaſse i nedaſe Turkom vzeti grada Egra. Zacheſzemie, Virouiticza beſe zauiete i kTurzkomu ladaniu i vnogi oztali gradoue na Szlouenieh, od Vlame Bega.

Goſzpodin Peter Erdeudy poſga i popaly Grad Gradisko i Veliku porobi i popleniti vchini. Dober dobichek Vitezoue i iunaczi iaky mochni i dobra zercza odneſzoſse.

Knez Juray zlunzky vmre.

1552. Kral Ferdinand kCzaru Turſzkomu Szolimanu, Antona Veranczia potomtoga Biskup opet po Biskupie Erſek Oſztrogomſzki i Ferencza Zaia Kapitana Kaſse Varasa, vCarigrad poſzle i pokliſzare pozla, dabi myr ſzprauily.

Voiſzku ſzdignu Mauricz Herczeg Saxonzky i Elector zdrugimi Herzezy, proti Carolu Czezaru.

Tridenzki Concilium opetze raſztepe.

Oſzlobogeni poztaſse Herczezi, kizu ieti zaderſani bili od Carola Czezara dobroga i prauoga. Dobraua Biskupoua ie poſgana i popalena ouo vreme.

1553. Porobi Malkoch Beg kriſchiche i Mutniczu i proyde na Jarak, na Koztaniczu i to by na treh Krali dan.

Mihal Seruetus Arago, koteroga knige bludne od Troiſztua izda ieſzu vJerdele Varaſe Genuue, vSabaudie ſzeſgnan iezt.

1554. Grad Fylek zauiet be od Turkou.

1555. Pauel Karaffa cheterti imena toga due ſzte i trideſzeti perui Papa pozta.

Kapuſuar, Nouigrad, Szeut Jakab, Bobouiſche vzeſse i zauieſse Turczi.

To izto leto vze Hadumbeg Korotno.

Malkoch beg ponoui i poterdi gradi, Bunich i Peruſsich na Kerbaue.

1556. Zyget grad obſzedoſse veliku mochiu Turczy, terti eruati iako pocheſse. Da dobri Vitez i Kapitan Marko Horuat, ſzile i iakozti Turſzkoi obderſa grada Zigeta.

Ferdinand Herczeg Bechky zin Kralia Ferdinanda, zuoizku dole gBobouiſchu doide i opet odze grada Bobouiſche od Turkou i oſztale okolu gradi.

Dobri i verni Vitez goſzpodin Pauel Ratkay, od Niemeza nekoga vnochi pusku preſztrelen be vPreloke.

Jerdelczy oduergoſeze od Kralia Ferdinanda, terze daſse i priloſiſe. Januſa Kralia zinu Januſu takaiſse, kogazu bili nuter vJerdel dopelali.

Ouo vreme pod zagrebom Turczi robiſse i Szauu pregaziſze, i zouoſze Kraleuzki Turczi.

Koſztaniczu grad Turczi zauieſse, Zdal ie Grada neky Nemecz Loztohar, ky ie bil Kapitan vGradu, za peneze Turkom, zkoteroga grada vſza Horuaczka zemlia opuſzte i Szlouenſzka.

1557. Goſzpodin Peter Erdeudi Horuatzkim i Szlouenſzkim Banom pozta.

Poſzla Kral Ferdinand i Imperium voiſzku i pred niom Nadaſdi Tomaſa. Doide voizka kJure, onde poleſaſse i vernuſeze, niſtar ne oprauiuſsy i nedobiuſsy, domou.

1557. Iuan Lenkouich general, dobroga ſzpomenenia Vitez, Turke zAllapy Januſem poleg ſzuete Jelene pri Rakouczu na Zlouenich razby, poby, i raztira. A Turkou bilo ie chetiri iezera ali tyzuch Lenkouicheuih ne vech nego chetiri ſzto Junakou dobrih bilo.

Filip Kral razby Papu i Franczuskoga Krala vAnglie orſzaze.

1558. Ferdinand Brat Carola Czezara, Kral Vogerzki i Chesky, Czeſzarom Rimſzkim na Niemzeh pozta, zrochiuſsy Carol Czezarztuo niemu, i vmre Carol Ceſzar.

Alapy Janus pod Vinodolom Turke razby.

1560. Pius cheterti toga imena Medices dueſzto i trideſzeti drugi Papa vRime pozta.

1561. Albert Laſzky. Jakoba Heraklida Baſilika deſzpota vMoldauiu nuter, zpomochiu i voiſzku vpela, Alexandra okornoga poglaunika i niegouo voizku veliku zmalimi poby i razby, i ouo ladanie i zemliu da tomu nezahualnomu Deſzpotu.

1562. Maximilian Ferdinanda Kralia zin Ceskym, po malo vremene i Rimſzkim Kralem pozta vFrankfurdu.

Concilium Tridenzky opetze poche vtridenzkom Varaſe. vFranczie zBoga vere pucheze voizka.

Vmre Nadaſdy Tomas Naderſpan Vogerzkoga orſzaga i zemlie.

Razby Gozp: Miklouus Zrinzky Orozlan Bega Poſeskoga.

Moskouita poglaunik, Varas Polſzki i Herczeſyu Lytuaniſzku zauie i podze podegna.

1563. Maximilian Chesky i Rimzky Kral, Kraliem Vogerzkym, vPoſonu be korunieu, Vogerzku korunu.

1563. Na konez ouoga leta dokonchaze Concilium Tridentinſzki, vkom Concilliome na meſzte Ferdinanda Czezara, Goſzpodin Jurai Draskouich Pechuiſzki teda Biskup, poto(m)toga zagrebechki iezt bil Voiuuanie meg Daninzkim Kralom Friderikom i Sueczie Erikum Kralem zacheze, kotero ie derſalo oſzem let.

Grumbackus neki loter, Varas Heripolim ialno zauie i poroby.

1563. Deſzpot on Gore recheni od Lahou ſzuoih, neuerno vmorien be. Voiuoda Demeter Viſnouenzki od nyh zuan, Szoliman Czar ieta vCzarigrad zapelati, i onde zmertiu ſztraſnu vmor(i)ti vchini. Na negouo mezto poloſen be od nekolikih Tomaſsa, a Alexander zapody nega vRuſzyu, onde Varaſe Leopoli zapouediu Polſzkoga Kralia bemu, glaua odſzechena.

1564. Ferdinand Czezar ouo vreme dobri i verni poglaunik Kerſchanzky vBeche Varaſe vmre, pokopan be vPrage varaſe.

Maximilian drugi toga imena po zuoiem Occze Czezarztuom Rimſzkim na niemczeh poche ladati, zin zgora rechenoga Ferdonanda Czezara peruoroieny.

Ouo leto Goſzp: Draskouich Jurai na Zagrebechku Biskupiu doide na Szlouenie.

Ouo leto dopuſztize pod duoim oblichiem od Pape prichеſschati i ludem preproſztim.

1565. Gradi i Goſzpoztua Zerenecz, Zatmar, Erdeud Komar, Bator, Szendereu i druge grady zuoizku Maximiliana Czezara, Lazar Suenda Kapitan podſzede i zauie Maximilianu Czezaru.

Goſzp: Peter Erdeudi Szlouenſzky i Horuatſzky Ban, Muztafu-Zokolouicha Boſzanſzkoga Bega na obreskom, zmalimy ali dobrimi Vitezmy, 27.000 Turkou poby, raztira i vnoge Turke ali ſzuſnie poloui, zuelikim dobichkom domou nazaize zrechno i zdrauo vernuſe.

Krupu grad Zokolouich Boſzanſzki Beg poleg Vna vode nachinena, zauie ſzilnu ruku.

Pauel Gregorianczi Jerſek Kalachky i Giurzky Biskup i Decretorum Doctor, ouo vreme vmre.

Malta Ottok ſzile i iakoſzti Turſzke, mochiu dobrih Vitezou obderſaze i obraniſze, gde vnogo Turkou poginu.

1566. Peruo ſzprauiſche Maximilian Czezar vchini vAuguſte Varaſs vkoterom dokonchaſe poglauniczy Rimſzkoga ladania, daſze voiſki i voiſzke zdignu, proti Turkom i Czaru Szolimanu.

1566. Paloto grad, Budinzki Baſsa podſzede i Eruati iako poche, da dober i verni Vitez, Tury Guirg Kapitan onoga grada Palato, obrani i obderſa ſzile Turſzke, i neda vzeti Turkom Grada.

Ekius od Salmis Groff, Kapitan Giurſzky, Tatu i Beſzprim grade odeuze opet od Turkou knam.

1566. Szoliman Turſzky Czar na Vogreh zuoiſzku i ſzylu veliku i nezgouornu doide, i Grad mochni i terdny Zyget podſzede, vkom grade ie bil Goſzp: Miklouus Zrinſzky Groff, Kapitan. Czar vze grada i Zrinſzky Miklouus onde vgradu poginu i vmorien be za veru Kerſzanzku dober iaki i mochna zercza Vitez: Glauu odſzekſy niegouu Turczy, poſzlaſe Maximilianu Czeſzaru vTabor.

1566. Szoliman Czar takaiſe pod Zygetom vmre Mahumetu ſzuoiemu da vruku Duſu.

Szultan Szelim po ſzuoiem Otcze Szolimane, Turſzky i Czarigradzky Czar pozta, gda bi bil ſztar cheterdeſzet i due lete od Ottomanſzkoga pokolenia.

Grad Giulu, vze Pertau Baſſa, Vezir Czarou, vKom grade ie bil Kapitan Kerechini Ladizlau, kize ie na vere Turzkei vun hoditi bil ſzprozil, da zatoga poſzekoſe, vmoriſſe i pogubiſſe Turczi nauere i ſniegouimi.

Totari nechiſzti poleg Tize uode na Vogreh poſgaſſe porobiſſe, poterſe i vnoge liude pozekoſe, ſzobom iete odpelaſſe liucztua vſzake verzte.

Maximilian Czezar ſzuoiu voizku, niſe Giure, na Gurzkom pole, viſſe komara grada iezt bil.

1566. Zabatku, Pelſeucz, Gombaſzega, Kraſznahurku, gradi i Gadgu, i oſztale Kaſtele Lazar Suenda Kapitan Czezara Maximiliana ladaniu priloſi i vuze.

Tokai grad Totari i Janichari iagmiſe. Jakob Rominger vGrade obraniſze, Turzkoi velike ſzile.

1567. Zaduar grad, Giurga Bebeka, kize ie bil k Turkom priloſil i dal naſemu Czezaru Rimzkomu zneueril, Lazar Suenda ſzilnu ruku vze.

Mukach takaiſe Czezarouomu ladaniu Suenda priloſi zaniemſsi nega.

Pius peti toga imena vRime dueſzte i trideſzeti treti Papa pozta, dobri Otecz.

Gozp: Peter Erdeudi Szlouenzki, Dalmatzie i Horuatzki Ban, &c. Toga ſzueta premeni i pokopan iezt vJaztrebarzke Czirkue. Oſztauilie zina dua keduaſzta i vezda ſiua Gozp: Thomaſa i Petra, kima dai Bog ſzmoſni dugo na ouom ſzuete ſiueti i batriuo zercze proti nepriatelom vere Kerſchanzke Turkom imeti, i ſzuoiega dobroga Oecza drume pohagiati.

Ouo vreme ia iezem vRime Doctorem poztal.

Peter Kegleuich zin Petra Kegleuicha ztaroga pod Kaniſu od Turkou vmoriem be.

Gozpod: Jurai Draskouich Zagrebechki Biskup, i Ferencz zlunzki, Horuatzkim i Szlouenzkim Banom poztazta ouo leto.

Iuan Friderik Saxonzki Herczeg, ziu Iuana Friderika ki ie z Czezarom Carolom boia bil, vGotte grade zGrunbakom iet i vuzu be poloſen, Grumbak ſiu na chetire dele raztezan be. A grad Gotta vez potren i raztepen kamen od kamena iezt.

1568. Gozp: Miklouus Olah Jerſek Oztrogomzki i Cancelarius ouo vreme vmre.

1570. Turczi Cziproma Orzaga, zemliu, Ottok i Kraleuztuo i varas Nikoſiu zauieſſe i pod ſzuoie ladanie podegnaſſe a Benechane vun zegnaſſe iz Kraleuztua.

Velik i ztraſen glad ie bil na Szlouenieh i po vzoi zemle, i vnogo liudi pomre od glada ouo vreme.

1571. Famaguſta varas i grad mochni i iaki, Turczi zauieſſe zilu veliku i mochiu ſzuoiu vCziprome Ottoku.

Pobiſſe i razbiſſe Turke i Armadu Turzku na Morie Papa Pius, Filip Kral Spaniolzki, i Benechani i vnogo robia i Kerſchenikou, kizu bili prikouani, ozlobodiſſe i velik dobichek dobiſſe kerſcheniczi vonom boiu.

1572. Sigmund Kral Lengelzki i Polzki ouo vreme vmre, na ouom Oztanek Kraleu Lengeuzkih ozta i pomenkaſze muski zpol.

Ambreuus Gregorianczi vmre.

1573. Gozp: Ferenecz Tahi, Tonachnik Czezaroue Sz. vmre.

Gregor imena toga tretinadezti vRime Papa pozta.

Rodolfuſa zina Maximiliana Czezara peruo roienoga Kralia Vogerzkoga vPoſoue varaſe koruniſſe.

Gozpo: Jurai Draskouich, Jerſekom Kalachkim pozta.

Ferenacz zlunzki Frankapan, Ban Horuatzki i Szlouenzki vVaroſdine varaſe vmre. I toga zueta premeni, Pokopan be vZagrebechke Czirkue, ſzuetom Kralie.

Velik pomor iezt vchinen vPariskom varaſe, meg Kerſcheniczi zauolo vere.

1573. Kmeti na Szlouenieh vztali i zdignulizuze bili proti ſzuoie Gozpode, i Plemenitim liudem, kotere poſzekoſſe obeſziſſe, pomoriſſe i Oztale napokornozt dopelaſſe.

1574. Gozp: Gaſpar Alapi Horuatzki i Szlouenzki Ban be poztaulen. To izto leto pod Iuanichi, Iuan Panouicz Iuanechki Kapitan, zmalimi ſzuoimi. Vnoge Turke razbi i pobi zBoſiu pomochiu.

1575. Boſzanzki Beg razbi i pobi Gozp: Herbarta Auerſpergara na Horuateh pri Budachkom i glauu vchini odzechi i Czaru vCzarigrad na chazt pozla, a Zina niegoua Gozp: Bolſſa ſiua vhitiſe, i vnogo porobiſſe i popleniſſe i veliko kerſchanzka robia vBoznu ieta odpelaſſe.

Gozp: Szekel Lukach Zlobodni Gozp: vOrmoſde, i tonachnik Czez: Sz. vmre, i pokopan be vGrobe zuoiega Ottza Jakopa, Oztaui po ſzuoioi zmerti dua zina Jakopa, i Gozp: Mihala, dobroga Gozpodina.

1576. Stefan Batori Somloi, Voiuoda Jerdelzki, Kraliem Lengelſzkim ali Polſzkim po Sigmunde pozta.

Turczi gradi zauieſſe Buſin, Czazin &c. na Horuateh na ou krai *Vna.*

Maximilian Czezar Rimzki gore na Niemczeh vRadifpoue toga znieta bolfim premeni.

Rudolfus drugi toga imena Kral Vogerzki, Zin Maximiliana Czezara, be obran Rimzki Czezar na Nemczeh.

Ouo izto leto Gozp: Baikhart Auerfpergar, poztaulen be Kranzke zemle ali Orzaga Kapitan vLublane.

1577. Ouo vreme Czezar Rudolfus peruich dole vBech, Czezarom buduchi doide.

Turczi zauieffe Szrachiczе i okolu nekoliko gradou, opet pofgaufi Turczi oztauiffe ie puzte.

Zrin Grad Turci zauieffe na koneze ouoga leta, od toga grada imenuiu i zonoze Gozpoda Zrinzka i Groffi.

1578. Gnozdanzko grad vezda na zachetke ouoga leta Turczi zauieffe. Dubouezch varas na veliki petek Turczi vez pofgaffe.

Gozpodin Chriftof Vngnad Szlobondni Gozpodin i Baro vSoneku, Span i Knez Varofdinzke i Zagorske megie, vechnik i tonachnik Czezaroue fzuetlozti. Dalmatinzkim, Horuatzkim i Slouenzkim Banom. Bogu vzamogochemu na diku hualu, pozta.

Gozp: Stefan Gregorianczi viczebanom takaiffe, vezda pozta.

Staiarzka, Korotanzka i Krainzka Orzaska Gozpoda, zKarolom Herczegom za volo obranbe oneh gradou, ki iezu na Kraine proti Turkom, vPruku varafe poleg Mure. vZprauifehe i tonache iezu bili ouo vreme.

Gozpodin Jurai Draskouich, Kalachki Erfek, oztaui Zagrebechku Biskupiu, bemu dana od Czez: Sz. Giurzka Biskupia, i Vogerzkoga Orzaga Canzellaria.

Gozp: Iuanus Monozloi, kize imenuie pridenkom Kranchich, Pechuizki Biskup, i Zagrebechki Prepuft, Zagrebechkim Biskupom pozta. A Gozp: Peter Herefsinezi, Lektor Zagrebechki, Velikim Prepustom Zagrebechkim pozta.

Gozpodin Iuan Auerfpegar Oztaui Generalzku Kapitaniu, Haruaczke i Dalmatinzke pokraine, to izto leto.

Gozpodin Iuan Ferembergar, od Karola Herczega be poztaulen General na Heruatczkoi i Dalmatinzkoi Kraine.

Oue Kronike,

Konecz.

Knj. XX. Spomenici hrvatske krajine. Vol. III. 1889. Cijena 8 K.
Knj. XXIII. Acta Bosnae potissimum ecclesiastica. 1892. Cijena 10 K.
Knj. XXIV. Index rerum, personarum et locorum in voluminibus I—V. Monumentorum spectantium historiam Slavorum meridionalium. 1893. C. 6 K.
Knj. XXV. Scriptores. Vol. II. Chronica Ragusina J. Restii et J. Gundulae. 1893. Cijena 7 K.
Knj. XXVI. Scriptores. Vol. III. Thomas archidiaconus: Historia Salonitana. 1894. Cijena 4 K.
Knj. XXVII. Monumenta Ragusina. T. III. 1895. Cijena 5 K.
Knj. XXVIII. Monumenta Ragusina. T. IV. 1896. Cijena 5 K.
Knj. XXIX. Monumenta Ragusina. T. V. 1897. Cijena 7 K.
Knj. XXX/₁. Scriptores. Vol. IV. Kercselich Annuae. 1901. Cijena 5 K.
Knj. XXX/₂. Scriptores. Vol. IV. Kercselich Annuae. 1902. Cijena 5 K.
Knj. XXXI. Scriptores. Vol. V. A. Vramec Kronika. 1908. Cijena 2 K.

5. **Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium.** (Knj. 1—9.)
Knj. I. Statuta et leges civitatis Curzulae. 1877. Cijena 6 K.
Knj. II. Statuta et leges civitatis Spalati. 1878. Cijena 6 K.
Knj. III. Statuta et leges civitatis Buduae, civitatis Scardonae et civitatis et insulae Lesinae 1882—3. Cijena 9 K.
Knj. IV. Statuta lingua croatica conscripta. Hrvatski pisani zakoni: vinodolski, poljički, vrbanski i donekle svega krčkoga otoka, kastavski, veprinački i trsatski. 1890. Cijena 6 K.
Knj. V. Urbaria lingua croatica conscripta. Hrvatski urbari. Svezak I. 1894. Cijena 8 K.
Knj. VI. Acta croatica. Tom. I. (Ab anno 1100—1499). 1898. Cijena 7 K.
Knj. VII. Statuta confraternitatum et corporationum Ragusinarum. Bratovštine i obrtne korporacije u republici dubrovačkoj od XIII. do konca XVIII. vijeka. Sveska 1. 1899. Sveska 2. 1900. Cijena svesci 3 K.
Knj. VIII. Libro delli ordinamenti e delle usance della uniuersitade et dello commun della Isola de Lagusta. Knjiga o uredbama i običajima skupštine i općine otoka Lastova. 1901. Cijena 3 K.
Knj. IX. Liber statutorum civitatis Ragusii a. 1272. 1904. Cijena 7 K.

6. **Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena.** (Knj. 1—12.)
Knj. 1—6. 1896.—1901. Cijena knjizi po 5 K. — Knj. 7. 1902. Cijena 6 K. — Knj. 8—12 1903.—1907. Cijena knjizi po 5 K.

7. **Građa za povijest književnosti hrvatske.** (Knj. 1—5.)
Knj. 1—2 1897—1899. Cijena knj. po 3 K. 60 fil. — Knj. 3 1901. Cijena 4 K. — Knj. 4. 1904. Cijena 3 K. — Knj. 5. 1907. Cijena 4 K.

8. **Ljetopis** Jugoslav. akademije znanosti i umjetnosti. Sv. 1—21. Cijena sves. 1, 2 i 8 po 1 K. 20 fil., sves. 3—7, 9—11 po 2 K., 12 sves. 3 K., 13 sves. 1 K. 60 fil., 14—21 sves. po 2 K.

9. **Historija srednjega vijeka za narod hrvatski i srpski.** Napisao N. Nodilo. Knj. I. **Rimski svijet na domaku propasti i Varvari.** 1897. Stoji 2 K. Knj. II. **Bizantija i germanski zapad do smrti cara Justinijana I.** (476—565.) 1900. Stoji 2 K.

10. **Diplomatički zbornik (Codex diplomaticus) kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije.** Svezak II. Listine XII. vijeka (1101—1200.) Sabrao i uredio T. Smičiklas. 1904. Cijena 10 K. — Svezak III. Listine godina 1201—1235. Sabrao i uredio T. Smičiklas. 1905. Cijena 10 K. — Svezak IV. Listine godina 1236—1255. Sabrao i uredio T. Smičiklas. 1906. Cijena 10 K.

II. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.

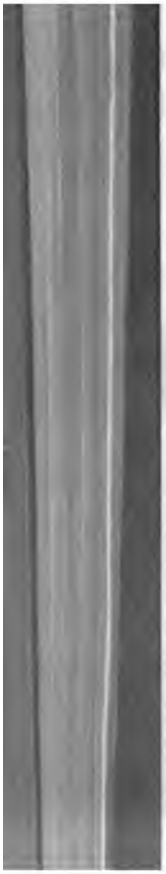
Dio I. Obradio Đ. Daničić. Sv. 1—4. 1880—1882. Dio II. Obradili Đ. Daničić M. Vajavac, P. Budmani. Sv. 5—8. 1884—1886. Dio III. Obradio P. Budmani. Sv. 9—12. 1887—1891. Dio IV. Obradio P. Budmani. Sv. 13—17 1893—1897. Dio V. Obradio P. Budmani. Svezak 18—23. 1898—1903. Cijena dijelu 24 K. Dio VI. Obrađuje P. Budmani. Sv. 24—26. 1904—1907. Cijena svesku 4 K.

III. Posebna djela, koja je izdala Akademija.

Razreda historičko-filologičkoga i filosofičko-juridičkoga.

1. **Dvie službe rimskoga obreda za svetkovinu sv. Ćirila i Metuda.** Izdao Ivan Berčić. 1870. Cijena 2 K.
2. **Historija dubrovačke drame.** Napisao prof. A. Pavić. 1871. Cijena 2 K. 50 fil.
3. **Pisani zakoni na slovenskom jugu.** Bibliografski nacrt dra. V. Bogišića. 1872. Cijena 2 K. 50 fil.
4. **Izprave o uroti bana Petra Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana.** Skupio dr. Fr. Rački. U Zagrebu 1873. Cijena 6 K.
5. **Zbornik sadašnjih pravnih običaja u južnih Slovena.** Osnovao, skupio, uredio *V. Bogišić. Knjiga I.* 1874. Cijena 12 K.

UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES ·
· STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES ·
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD